

- مقدمه علم تاریخ فضل و شرف و مذاهب و مسائل کنگ تحقیقی و ورشیک نقل ایستد هر اخبارک
بعضی سنده غلط و وهملری بیاتده در
- ۳۸ کتاب اول عران عالمک حقیقت و ماهیتی و اکعارض اولان بدویت و حضری و معلوم و صنایع
بیاتده در
- ۴۸ فصل اولک برنجی مقدمه بی افراد بشرک ربع مسکونده اجتماع اوزره سکون و اقامتلی ضروری
اولی بیاتده در
- ۵۴ ایکنجی مقدمه وجهه ارضک معمور اولان محاری و انده موجود اولان دریالره و نمزلره و اقلیلرک
بعضی بیاتده در
- ۶۱ ایکنجی مقدمه نک تکمله بی
- ۹۹ مقدمه ثالثه حرارت و برودتده و هتسدل اولان اقلیلرله اعتسد الدن خارج اولان اقلیلرک احوال
بیاتده در
- ۱۰۴ مقدمه رابعه اقالیم سبعه نک هوایی اها لیسنک خلق و سیرت و مشرب و طبیعتلرند و تاثیر اولدی بی
بیاتده در
- ۱۰۵ بشنجی مقدمه معموره ربع مسکونده خصب و رخا و غط و غلا ایله مختلف اولان بلاد ایله قلت اکل
و کثرت غذا نک طوائف بی آدمک اولان و اختلافلرک بیاتده در
- ۱۰۹ التبی مقدمه تحسین خبر و رب و فطرت و خلقت ایله یاریشت ایله غیبیه و خوف و اطلاع ایدلرک
اصنافی بیاتده در
- ۱۵۷ کتاب اولک ایکنجی فصلی سکان بریه و قبایل و حشیه نک احوال و اوضاعی بیاتده در
- ۱۵۸ سکان بریه و اهل بادیه دن قبائل عربک اوضاع و اطواری و احوال و آناری امر طبیعی اولدی بی
بیاتده در
- ۱۵۹ بدویت حضری تن اقدم و اسبق اولدی بی بیاتده در
- ۱۶۰ اهل بادیه نک سکان امصار دن خیر و صلاح تحصیلنه اقرب اولدقلری بیاتده در
- ۱۶۳ اهل بادیه نک قوت و شجاعتده حضریلره غلبه بی بیاتده در
- ۱۶۴ حضری و بلد یلرک ضبط و سیاست حکام ایله مغلوب اولملری قوت و شجاعتلرک زوالی ایله اتصافلری بی
موجب اولدی بی بیاتده در
- ۱۶۶ بادیه ده سکنتی و اقامت اتحاده نسب ایله بربرلرینه عون و نصرت ته همدایدن اهل عصبیت و قبائل
مخصوص اولدی بی بیاتده در
- ۱۶۷ طوائف بشرک تعاون و تناسر مدد اولان شوکت و قوت ایله غلبه و ظهورلری اصل نسبه اشتراک
یا خود قرابت نسبه مقامنه قایم اسبابدن بر سببه موقوف اولدی بی بیاتده در
- ۱۶۸ طوائف امم یکننده حفظ نسب بریه ده ساکن قبائل عرب ایله سایر بدویله مخصوص اولدی بی
بیاتده در
- ۱۷۰ اختلاط اجانب ایله انسابک ضبطی نه وجهله مختل اولدی بی بیاتده در
- ۱۷۱ قوت و وصولت صاحبی قوم و قبیله اوزرینه ریاست سلسله نسب لری نه داخل اولان رجاله مخصوص
اولدی بی بیاتده در
- ۱۷۳ شرف حسب حقیقه قنده اهل انساب جلیله دن قوت قاهره ایله موصوف اولان خاندانلره مخصوص
اولدی بی بیاتده در

- صفحه
- ۱۷۵ ستادن ملك و سلطنته و احكام غنايه منسوب اولان عبيد و احرار ك نرفارى مخدوميه انتساب و انمارينه تابع اولديني بياننده در
- ۱۷۶ اهل انساب دن بر ملاه جليله كن آبا و اجداد ينك مير حسنه اله على التوالى اشتى تارى بت بطنه بالغ اولدقه نهايت بولديني بياننده در
- ۱۷۸ اهل باديه قهر و تغلبه سائر ناسه غالب اولدقلى بياننده در
- ۱۷۹ عصبه نسيه و سيبه قوت و سطوتده ترقى ايدر ملك و سلطنته منتهى اولديني بياننده در
- ۱۸۱ قبائل و عشائر ك تنعمه ميلارى رتبه ملكه اعتلاليه مانع اولديني بياننده در
- ۱۸۱ عصيت و سطوت احكامى اولان قبائل تحت اطاعت حكومه دخولارى طلب ملك اله ظاهرينه مانع توى اولديني بياننده در
- ۱۸۳ قبائل و عشائره سراج مقوله سى وضعى مذلت و سفارتلى موجب اولديني بياننده در
- ۱۸۴ ساسن اخلاقه اعتنا سلطنتك علايمدن و اخلاق رذيله اعتياد زوال ملكه علامت اربى بياننده در
- ۱۸۶ بر يده سخييه اله كشت و سكذار ايدن قبائل و عشائرك دائره ملك و دولتى سائر لادن مع اولديني بياننده در
- ۱۸۷ ملك و دولتي برخاندان دن زائل اولدقه مادامكه سطوت عصيتلى باقى اوله يشه اول سلسله انكار شدن آخريه ~~سلسله سمرقاندى بياننده در~~
- ۱۸۹ غلامك مجالجه و تابهك متبرجه زى و قيا فته اقتدا سى بياننده در
- ۱۸۹ طوايف عالمان بر طائفه آخره مغلوب اولدقه اول طائفه نك نسلى مدت قيلمده منقرض اولدور بياننده در
- ۱۹۰ طائفه عربك نهب و غارت اله استيلارى دوزخ مرالده واقع محارمه مخصوص اولديني بياننده در
- ۱۹۱ طائفه عربك مستولى اولدقلى بلاد ازمنه قليلده سراه مشرف اولديني بياننده در
- ۱۹۲ طائفه عربك سلطنت حصولى انبادن بر نيك ملتنه انقياد و بار برك ولايته اعتقاد موقوف اولديني بياننده در
- ۱۹۳ طائفه عربك سياست ملك و دولته عدم اعتبار اله تدبير امور ملك كنده همتلى قاصر اولديني بياننده در
- ۱۹۵ بر يده و باديه ساكن اولان طوايف و قبائل اهل امصار اشدا احتياج اله محتاج اولدقلى بياننده در
- ۱۹۶ كتاب اولك اوچق نسلك بر نجي فصل دولت و سلطنتك ابتدائى ظهورى عصيت و قوت احكامى ~~مطابق احكامينه موقوف اولديني بياننده در~~
- ۱۹۶ بر دولت كزمنه استقرار ايتد كند نكزه اولياى دولت قوم و قبيله سيله امداد و اعانتدن مستغنى اولديني بياننده در
- ۱۹۸ كاه اولور كه بر دولتك ابتدائى ظهورده اطراف بعیده دن اعانت قصديه رجال جمع اولوب كندى قوم و قبيله لى استعانت و عصيتندن مستغنى اولديني بيان ايدر
- ۱۹۹ قهر و غلبه اله اطرافه استيلايدن دول غلبه نك اصلى اديادن بر دين دهوا سيله خروجه مبنى اولديني بياننده در
- ۱۹۹ دعواى دين و ملت اله ظهور ايدن ملك و دولت سطوت و شوكتده و وسعت ملك كنده سائر دولته غالب اولديني بياننده در
- ۲۰۰ دين و مذهب دعوا سى شوكت و سطوتلى رجال كاه كزمنه موقوف اولديني بياننده در

- ۲۰۴ هر دلك قوتى اعتبارىله عمالكدن بر حصه معينه سى اولوب اندن زياده محله تجاوز اولنديقى
صونده حفظ و جايه ممكن اولديغى يياتنده در
- ۲۰۵ امداد وقت دولت واتساع مملكت ايله ارتفاع شان سلطنت اول دولتك مبانى عز و شائى تمهيد
سى اولان رجالك قوت و كثر تارى اعتباريه مبنى اولديغى يياتنده در
- ۲۰۶ بيت اصحابى قبائل و عشائر كثر اولان محله دره بياں دولتك استحكامى قليل اولديغى يياتنده در
- ۲۰۸ بيعت ملك و دولت هر كنده قرار ايتد كد نصكره استقلالى موجب اولوب سرور و محبوبه ميلى
تقتضى اولديغى بياں ايدر
- ۲۱۰ اول ملك و دولتده كه نعمت و راحت اشتغال مستحكم اوله زواله مائل اولديغى يياتنده در
- ۲۱۲ ملك و دولتك امتداد و بقاده اشخاص بنى آدم كچى عمر طبعيسى اولديغى يياتنده در
- ۲۱۴ دولته نائل اولان رجال ابتداى ظهور لرنده بدو يار كچى قساعت طورنده اولوب بعده طور حضارته
انتقال و زيب و زينه و عز و حشمه اشتغال لرى يياتنده در
- ۲۱۷ اوائل ظهور دولته وسعت نعمت ملك و دولته زياده قوت ايراث ايلديكى يياتنده در
- ۲۱۸ انقلاب ادوار ايله اطوار دولت و اهل دولتك احوالى دخی مختلف اولديغى يياتنده در
- ۲۲۰ دولته آئى اى اصلنده قوت و قدر تارى نسبتى اوزره واقع اولديغى يياتنده در
- ۲۲۱ ملوك و سلاطين ابتداى ظهور لرنده كند يله منسوب اولان قوم و قبيله لر بنى طرد و ابعاد قصديله
اجنبى عسكر ترتيبه مبائرت ايتد كارى يياتنده در
- ۲۲۲ ملوك و سلاطينك دائره لر بنه منتسب اولان اعوان و خدام و خدمتكارلر يياتنده در
- ۲۲۳ دولته تغلب ايدوب و سلاطینى تنفيذ احكامدن منع و مصالح دولتى كند يله قصر ايدن متغلبه
يياتنده در
- ۲۲۴ متغلبه دولت سلاطینه و اهل بيت سلطنته مخصوص اولان القاب و شعارده مشاركت ايتد كارى
يياتنده در
- ۲۳۲ ملك و سلطنتك حقيقت و ماهيتى و اصنافى يياتنده در
- ۲۳۳ ملوك و سلاطينك رعایا به عتف و شدت ايله معامله لرى دولته خلل ايراث ايلديكى يياتنده در
- ۲۳۴ خلافت و امامت صبغه لر ينك حقيقت و معنالى يياتنده در
- ۲۳۶ خلافت و امامت شروط و احكامنده علمائك اختلاف لرى يياتنده در
- ۲۴۷ احكام امامت و خلافتده طوايف شيعه نك مذاهب مختلفه لرى يياتنده در
- ۲۵۶ خلافت نبوتك هر ورايم ايله ملك و سلطنته انقلابى يياتنده در
- ۲۶۴ بيعت لفظك معنای لغوى و عرفيسى يياتنده در
- ۲۶۵ ولى عهد منصبك احوال و احكامى يياتنده در
- ۲۷۷ خلافت اسلاميه به مخصوص اولان مناصب ديشه يياتنده در
- ۲۸۶ شعار خلافت اولان امير المؤمنين لقبيله خلفائك تالقينى يياتنده در
- ۲۹۰ بطريق لفظى ايله بابا لفظك و كوهن كله سنك معنالى يياتنده در
- ۲۹۶ مناصب سلطنتك ترتيب و احكامى يياتنده در
- ۳۰۴ دقت در ارلر هر دولته حال و رتبه سى يياتنده در
- ۳۰۸ نشر اولتان اوامر كتر قى ايچون موضوع اولان منصب رياستك كيفيت حالى يياتنده در
- ۳۱۳ اصحاب شقاوتى تقيش و تعزيره مأمور اولوب شرطه عنوانيله معروف اولان حاكم عرفى يياتنده در
- ۳۱۴ دريا قيودانى و سائر دونما احوالى يياتنده در
- ۳۱۹ اصحاب سيف و قلل بحسب الرتبه رجحان و تفاوتى يياتنده در

صفحه	
۳۲۰	سلاطینه مخصوص اولان امور بیاتده در
۳۳۵	ترتیب خرید جاری اولان مسالک و مذاهب بیاتده در
۳۴۳	جبايت اموالک کثرت و غلنه باعث اولان امور بیاتده در
۳۴۴	اواخر دولته امتعه تجاره حددن زیاده رسم و تکلیف وضع اولندی بیاتی بیاتده در
۳۴۵	سلاطینک تجارته رغبتاری رعیتیه مضر اولوب ایرادله نقصانیه باعث اولدی بیاتی بیاتده در
۳۴۷	اصحاب دولتک واعوان سلطنتک کمال پسراری واسطه دولته حاصل اولدی بیاتی بیاتده در
۳۵۰	سلاطینک ناسه بذل ایتمکاری عطایای معتاده بی نقص و رفع ایتماری ایراد خزینه نک نقصانیه باعث اولدی بیاتی بیاتده در
۳۵۰	چور و تعدی خراب عماره مؤدی اولدی بیاتی بیاتده در
۳۵۴	سلاطین ناسدن احتیاج ایدوب نه وجهله حاجب نصب اولندی بیاتی و اواخر دولته احتیاجک زیاده اولسی بیاتده در
۳۵۶	دولت واحده نک ایکی دولته انقسای بیاتده در
۳۵۸	دولته ضعف طبیعی عارض اولدقده تدبیر ایلد و ایدیر اولدی بیاتی بیاتده در
۳۵۹	ملک و دولته ترتیب ایدن خلل و فسادک کیفیت بیاتی بیاتده در
۳۶۱	ملک و دولته مال جهتندن حاصل اولان خلل بیاتده در
۳۶۲	هر ملک و دولت سدا اعتدالده قرار ایدد کدنصر کرمه ادبار و اصل اولدی بیاتی بیاتده در
۳۶۵	ملک و دولته حدوث و تجدیدی نه کیفیتده واقع اولدی بیاتی بیاتده در
۳۶۵	دولت جدید نک ملک قدیم اوزرینه استیلاسی دفعی اولدی بیاتی بیاتده در
۳۶۸	هر دولته اواخرنده وفرت عمار واقع اولوب بعدده شدت قحط و غلا و کثرت موت و هلاک و قوعی بیاتده در
۳۶۹	نظام ملک و حفظ ملت ایچون بر قانون سیاست ترتیبی لازم اولدی بیاتی بیاتده در
۳۷۲	سیاست ملک و دولته دائر طاهر بن حسینک تحریر ایلدی کی مکتوبک ترجمه سیدر
۳۷۸	مهدی فاطمی حقنده علمانک ذاهب اولدی بیاتی مذاهبتک تفصیلی و حقیقت حالک تحقیقی بیاتده در
۳۹۹	احکام نجومیه و جفر و ملحه به متعلق امور غریبه بیاتده در
۴۱۴	کتاب اولک دردنجی فصلنک برنجی فصلی ملک و دولته وجودی مدن و امصارک حد و ثندن اسبق و اقدم اولدی بیاتی بیاتده در
۴۱۶	طبیعت ملک و دولته رجالی بر یه دن مدن و امصاره داعی اولدی بیاتی بیاتده در
۴۱۶	قلاع و حصون منیع نک بناسی اعظم ملوکک اقتدار لیه حاصل اولدی بیاتی بیاتده در
۴۱۸	بعض قلاع و حصون و سائر مبانی عالیه زیاده عظیم اولغله دولته واحده بناسنه کافی اولدی بیاتی بیاتده در
۴۱۹	بر باد نک ابتدا وضع و بناسنده حراعاتی واجب اولان مصالحک رعایتی ترک و اهمال اولدقده حادث اولان مفاسدک بیاتده در
۴۲۲	صحیفه معموره ارضده واقع مساجد و معابد مکرمه بیاتده در
۴۳۱	مغرب زمین و شمالک افریقیه ده مدن و امصارک قلیل اولدی بیاتی بیاتده در
۴۳۲	ملت اسلامیه ده قلاع و حصونک دول سالقه به نسبتله قلیل اولدی بیاتی بیاتده در
۴۳۳	طائفه عربک تشید ایتدی کی بلاد و امصار اسیرج اوقاتده خراب اولدی بیاتی بیاتده در
۴۳۴	بلاد و امصار نه وجهله خرابه مشرف اولدی بیاتی بیاتده در
۴۳۴	مدن و امصارک بر برندن تفاضل و تفاوتی اها لیسنتک نوسعت معاشی و رفاهلری نسبتی اوزره واقع

- اولوب سوق و بازار و رواجی مدن و امصارک فلات و کثرت عمارت ابله تفاوتلر بنسبه راجع اولدییی
بیاننده در
- ۴۳۷ مدن و امصارده ذخایر و ارزاق اسعاری بیاننده در
- ۴۳۸ اهل بریه نیک مدن و قراده سکون و اقامتدن امتناعلری بیاننده در
- ۴۳۹ عاصه اقطار و اطرافک فقر و غنا و مختلف الاحوال اولسی بلاد و امصار تنبلی اوزره جاری اولدییی
بیاننده در
- ۴۴۰ بلاد و امصارده بعض عقار غلکی و اندن حاصل اولان منافع و عواید بیاننده در
- ۴۴۱ اهل امصاردن اغنیا و مقولینک بعض اصحاب جاهه اتساب و استناده محتاج اولدقلری بیاننده در
- ۴۴۲ بلدان و امصارده هر خصوصده نظام و کمال حصولی ملک و دولته تابع و ملک و سلطنتک امتداد
و بقایلد اتم اولدییی بیاننده در
- ۴۴۴ تنعم و ترفنده کمال کثرت عمارتک غائی و عمر طبعیتک نهایتی اولوب لذائذ نفسانیه به انهم مالک
و اشتغال زوال ملک علامت اولدییی بیاننده در
- ۴۴۷ هر دولته دارالملک حکومت و کرسی عمالت سلطنت اولان بلاد و امصار دولته زوال و انقراضیه
خراب اولدییی بیاننده در
- ۴۵۰ صنایعک بعضی بعض بلاد مخصوص اولدییی بیاننده در
- ۴۵۰ بعض بلاد معصومه ده دخی بریه نشین اولان قبائل و عشایر بیاننده جاری اولدییی اوزره عصیت
موجود اولوب اهالیسی یلدرنده حرب و قتال واقع اولدییی بیاننده در
- ۴۵۲ اهل بلاد و امصارک تکلم ایتد کلمی لسان و لغت بیاننده در
- ۴۵۳ فصل خامسک اولکی فصلی کسبک حقیقی و کسب و کار اعمال بشریه نیک قیمتی اولدییی بیاننده در
- ۴۵۵ وجوه کسب و طرق معاش بیاننده در
- ۴۵۶ خدمت معاش طبعییدن اولوب امر تعیشده اصل اولدییی بیاننده در
- ۴۵۸ اعماق ارضده مدفون و مخزون اولقی اوزره زعم اولنان دقایق و کنوزدن طلب مال ایدوب انکله
نعیش قیدی نه دوشمک و تیره معاش طبعییدن خارج اولدییی بیاننده در
- ۴۶۱ رتبه و جاه باعث توفیر ملک و مال اولوب تحصیل بسر و غنایه وسیله اولدییی بیاننده در
- ۴۶۲ کسب مال و احراز شرف اکثر یا تعلق و خضوع اصحابی ایچون حاصل اولوب بوشلق ایله بخلق اسباب
عز و سعادتدن معدود اولدییی بیاننده در
- ۴۶۶ قضا و قنوی و تدریس و امامت و خطابت و تأذین و بونرک امثالی خدمات دینییه ده مستخدم اولان
و چالک اکثر یا کسب و معاشدن حصه لری قلیل اولدییی بیاننده در
- ۴۶۷ فلاحت و زراعت قراده ساکن ضعیفای رعایا و نور و بقرایله شق زمین ایدن فقرایه مخصوص اولدییی
بیاننده در
- ۴۶۸ کسب و معاشه وسیله اولان تجارتک معناسی و طرق و اصنافی بیاننده در
- ۴۶۸ تاجر برمتای بلد آخره نقل ایتک بیاننده در
- ۴۶۹ رزق احتسکار طریق بقیله حبس و ادخار بیاننده در
- ۴۷۰ اسعارده خصب و رخا تجارت و محسکریه مضر اولدییی بیاننده در
- ۴۷۰ مسالک تجارتیه سلولک مسالک ناسدن کیمک حالتیه مناسب و ترکی کیمه موافق اولدییی بیاننده در
- ۴۷۱ اصحاب تجارت بکار دولته اخلاق حسنه لری به مصلحت اولوب همت و مروتدن بعد اولدقلری
بیاننده در
- ۴۷۲ سرف و صنایعک جله سی استاددن اخذ موقوف اولوب کسب و تعلم ایله حاصل اولدییی بیاننده در

- ۴۷۳ حرف و صنایع کمالی عمارت بلاد ایل حاصل اولدینی بیاتده در
- ۴۷۴ بلاد و امصارده حرف و صنایع ثبات و کمالی اول بلدلرده واقع عمارتک قدم عهد و طول امدی
سبیلله حاصل اولدینی بیاتده در
- ۴۷۵ حرف و صنایع کثرت وجودتی طالبی کثرت و رغبتارینه موقوف اولدینی بیاتده در
- ۴۷۶ بلاد و امصار خرابه مشرف اولدیده حرف و صنایع قلت و نقصان ترتب ایتدیکی بیاتده در
- ۴۷۶ طائفه عرب حرف و صنایع اهل اولیوب ینارنده مطلوب و عملکننده مرغوب اولدینی بیاتده در
- ۴۷۷ برکسه ایچون صنایعدن بر صنعتده ملکه تامه و مهارت کامله حاصل اولدقد نصیره صنعت ایزاده
مهارت حصولی قلیل اولدینی بیاتده در
- ۴۷۷ حرف و صنایع اصول و همتانی بیاتده در
- ۴۷۸ صنعت فلاح و زراعت بیاتده در
- ۴۷۸ صنعت بنا و طرح ابله بیاتده در
- ۴۸۱ صنعت تجارت یعنی دولکرک صنعتی بیاتده در
- ۴۸۳ صنعت خیاطت و حیاکت بیاتده در
- ۴۸۴ صنعت نواید یعنی ابله صنعتی بیاتده در
- ۴۸۶ صنعت طبیک فائده سی واک بلاد و امصارده احتیاج اولنوب بریه و نایده اندن استغنا حاصل اولدینی
بیاتده در
- ۴۸۹ خط و کتابت صنایع انسانی دن بر صنعت شریفه اولدینی بیاتده در
- ۴۹۶ صنعت و راقیت یعنی مجلدک صنعتی بیاتده در
- ۴۹۷ صنعت غنا و موسیقی بیاتده در
- ۵۰۲ صنایعده حدق و مهارت خصوصاً صنعت حساب و کتابت صنایعده عقل و کمال ایراث ایتدیکی
بیاتده در
- ۵۰۴ فصل سادسک اولکی فصلی فکر انسانی بیاتده در
- ۵۰۴ حرف و صنایع و سایر حوادث فعلیه نک فکر ایل حاصل اولدینی بیاتده در
- ۵۰۶ تجارب صحیح ایل کسب اولنان عقل تجر بینک کیفیت حدوتی بیاتده در
- ۵۰۷ زمره بشر ایل ملائکه کرامه مخصوص اولان علوم و معارف بیاتده در
- ۵۰۸ انبیاء عظام حضراته مخصوص اولان علوم بیاتده در
- ۵۰۹ انسان ابتدای خلقتده جاهل اولوب بعده علی التدریج کسب ایل عالم اولدینی بیاتده در
- ۵۱۰ تعلم علوم جله صنایعدن معدود اولدینی بیاتده در
- ۵۱۳ علوم و معارف اهالی موفوره ایل معمور اولان بلاد و امصارده کثیر اولدینی بیاتده در
- ۵۱۴ اشبوعه و عصرده رباع معموره رباع مسکونده متداول اولان اصناف علوم بیاتده در
- ۵۱۶ قرآن کریمه مخصوص علومدن علم تفسیر و قرآت بیاتده در
- ۵۱۹ علوم الحدیث
- ۵۲۴ علوم فقه و کاتایع اولان فن فرائض بیاتده متعلق کلامت
- ۵۲۹ علم الفرائض
- ۵۳۰ اصول الفقه و ما يتعلق به من الجدل والخلافات
- ۵۳۴ علم الکلام
- ۵۳۷ علم التصوف
- ۵۴۱ علم تعبیر الرؤیا

صفحة	
٥٤٢	العلوم العقلية وأصنافها
٥٤٤	العلوم العددية
٥٤٦	العلوم الهندسية
٥٤٧	علم الهيئة
٥٤٨	علم المنطق
٥٤٩	الطبيعيات
٥٤٩	علم الطب
٥٥٠	الفلاحة
٥٥٠	علم الالهيات
٥٥١	علوم السحر والطلسمات
٥٥٥	علم أسرار الحروف
٥٥٨	الكلام على استخراج نسبة الأوزان وكتفياها ومقادير المقابل منها وقوة الدرجة المتميزة بالنسبة إلى موضع المعلق من امتزاج طبائع وعلم طب أو صناعة الكيمياء
٥٥٨	الطب الروحاني
٥٥٨	مطاريح الشعاعات في مواليد الملوك وبنينهم
٥٥٩	الانفعال الروحاني والانقياد الرباني
٥٦٠	مقامات المحبة وميل النفوس والجهادة والطاعة والعبادة وحب وتعشق وفناء الفناء وتوجه ومراقبة وخلية دائمة
٥٦٠	فصل في المقامات النهائية
٥٦١	الوصية والتخيم والايان والاسلام والتكريم والابلية
٥٦٢	كيفية العمل في استخراج اجوبة المسائل من زاوية العالم بحول الله متقولا عن لقيناه من القائلين علميا
٥٦٩	فصل في الاستدلال على ما في الضمائر الخفية بالقوانين الحرفية
٥٧٠	علم الكيمياء
٥٧٥	فصل في ابطال الفلسفة وفساد منطلقاتها
٥٧٨	فصل في ابطال صناعة النجوم وضعف مداركها وقصائداتها
٥٨٠	فصل في انكار غرر الكيمياء واستحالة وجودها وما ينشأ من المفاسد عن اتقانها
٥٨٤	فصل في ان كثرة التاليف في العلوم عائقة عن الحصول
٥٨٤	فصل في ان كثرة الاختصارات الموافقة في العلوم مخلة بالتعليم
٥٨٥	فصل في وجه الصواب في تعاليم العلوم وطريق افادته
٥٨٦	فصل في ان العلوم الاكاديمية لا توسع فيها الاقطار ولا تنفع المسائل
٥٨٧	فصل في تعليم الولدان واختلاف مذاهب الامصار الاسلامية في طرقه
٥٨٨	فصل في ان الشدة على المتعلمين مضرة بهم
٥٨٩	فصل في ان الرحلة في طلب العلوم ولقاء المشيخة مزيد كمال في التعليم
٥٨٩	فصل في ان العلماء من بين البشر اعداء عن السياسية ومذاهبها
٥٩٠	فصل في ان جملة العلم في الاسلام اكثرهم العجم
٥٩١	فصل في علوم اللسان العربي
٥٩١	علم النحو

علم اللغة

٥٩٣ علم البيان

٥٩٥ علم الأدب

٥٩٥ فصل في ان اللغة ملكة صناعية

٥٩٦ فصل في ان لغة العرب لهذا العهد لغة مستقلة مغايرة للغة مضروجه

٥٩٧ فصل في ان لغة أهل الحضرة مخالفة للغة مضر

٥٩٧ فصل في تعليم اللسان المضري

٥٩٨ فصل في ان ملكة هذا اللسان غير صناعة العربية

٥٩٩ فصل في تفسير الذوق

٦٠٠ فصل في ان أهل الامصار قاصرون في تحصيل هذه الملكة اللسانية

٦٠١ فصل في انقسام الكلام الى فني النظم والنثر

٦٠٢ فصل في انه لا تتفق الاجادة في فني المنظوم والمنثور معا

٦٠٢ فصل في صناعة الشعر

٦٠٦ فصل في ان صناعة النظم والنثر انما هي في الالتقاط لا في المعاضد

٦٠٧ فصل في ان حصول هذه الملكة بكثرة الحفظ

٦٠٨ فصل في ترفع أهل المراتب عن اتصال الشعر

٦٠٨ فصل في أشعار العرب وأهل الامصار

٦١٥ الموشحات والازجال للاندلس

بجہ تعالیٰ ہم والاہم جناب داوری ثمرہ خیرہ سندن اولہرق شمدی یہ قدر نیچہ کتب فادرة الوجود طبع
وتمثیلہ سدری نشر آثار معجزہ اسلافہ بذل تقود بجهود اولئہ کلدیکی مثلاً از جملہ مشہور آفاق وصغار
وکار مطالعہ سنہ مشتاق بولنان اشبو مقدمہ ابن خلدون ترجمہ بلاغت منسجمہ سنہ مکتوبی جناب
خدوی عزت و تعظی بک افندی و مجلس احکام مصریہ مضبوطہ او طہ سی رئیس رفعتا و محمد رفعت افندی
و نظارت داخلہ عرضحال قلی رئیس رفعتا و احمد زکی افندی عہدہ التزام لہ نہ طبع و تمثیل بایندہ ارادہ
اصابت عادت حضرت خدیوی شرفعلی بیورلش اولسبلہ نظارت عاجزانہ مایہ بولاق دارالطباعة عامرہ سنہ
طبع و تمثیلہ مبادرت و متعدد نسخہ لرجع و تدار کیلہ جواہر معانی و بشائر مبانی سنہ عارضہ نسیان
اقلام نساخانہ ظہورہ کلان خط و خلل و سقط و زلل ضبط و ربط نہ فرط دقت و محتوی اولدیقی اشتات
فنون و اجناس علومک بشقہ بشقہ محلات اصلہ و مؤلفات مخصوصہ لہ نہ مرا جعتلہ تصحیح عبارات
و تصلیح غلطائہ صرف نیروی و مقدرت اولئہ رق مؤلف ذوقتون ابن خلدون مرحومک عمر ثانی و اثر خاتہ
حقایقہ انیس اولان اشبو مجلہ جلدیلہ نک بو مرتبہ کمال اہتمام و غایت انتظام اوزرہ و ہین حسن ختام اولدیقی
صرہ دہ مؤلف مشارالہک ترجمہ حالی مقروک کوشہ نسیان و انداختہ درج کتمان قلمی رواداشتہ
ارباب انصاف اولئہ جفی ہویدا و باخصوص اشبو اثر عزیز المتبادلن اتخاذا و مطالعہ سبلہ استلذا اذیندر
لاجرم احوال مؤلفہ کتب و قوف ایلکہ میل و رغبت و بلکہ اظہار شوق و حسرت ایدہ بکری امر روشنا
اولئہ ارباب مطالعہ بر خد مت مستوجب فرحت و مؤلف مرحومہ وسیلہ یاد و رحمت اولق اوزرہ
احوالی علی الاجال زیب سر لوحہ ذکرو بیان و زیور سطور طروس تبیان اولئسی خصوصتی ذوات موحی
الہم درخواست و امل و اشبو مامولت قوہ کامنہ دن مکان امکاتہ ایصال و اتیان امرینی بوبندہ
کم بضاعت علی جودت عہدہ سنہ محول ایلش اولرلہ استطلاع احوال مؤلف ایچون برخیلی کتب تبعہ نہ
المسای ضرورت ایلش و اگرچہ مؤلف کندی ترجمہ حالی خاتہ تاریخنہ ثبت صحایف ایتش ایسہ دہ
اون سنہ لک احوالی نامسطور و سیمائخام و فضائل غیر مذکور بولند یقندن اندن ماعداد سترس اولہ
یلدیکمز کتب معتبرہ دن تفح الطیب وضوء اللامع و عجایب المقدور و کشف الظنون کا بلندن اخذ
و تأسیل و لسان عذب البیان ترکی بہ نقل و تحویل ایلہ بروجہ آتی ترجمہ حال مؤلفہ ابتدار اولئشدر
شویکہ فاضل مرحوم آخرین پایہ مراقی بشریہ دن اولان اقصادی درجات کمالات و قصوای اوجان
ملکاتہ ارتقا و عامہ علوم و کافہ منطوق و مفہومہ علمای رسومہ تفوق و استعلا ایلوب واسطہ عقل
و تدبیر و بدرقہ نور ضمیر ایلہ المضدان لایجمعان مرتبہ سنہ اولان حکم و حکمت و علم و امارت امرینی جمع
ایدر لکامہ قیادت لشکر ایلہ نائل فوز و ظفر و کاکہ قید قضا ایلہ متصدی اجرای شرع انور اولوب نائب صاحب
النصفہ امیر مدوح الصفہ عقیف النفس ظاہر الحیا حسن الخلق جسد النہا خاصی الزی والملائس
رفیع القدر و قور الجالس ائیل الشرف و المجاہدہ قوی الجنان صعب المقادہ شدید البحت عمیق التفکر
مثیر الحفظ ضحیح التصور محرز جلائل الفضائل جامع جمائل الخصال بر ذات عظیم المعادل اولوب
کوہر وجودی بلاد مغربیہ دن تونس شہرندہ ید یوزا و یوزایکی سنہ ہجریہ سی حدودندہ زیور مہد شہود
وزمان طفولیتندن وقت رشد و شبایتنہ دیکین حجرہ ہجرہ پردہ پرورشیا ب عز و سعود اولہرق اولاقراآن
عظیم لازم التعظی اتقان و احکام اوزرہ ثبت لوحہ ذہن جلی و شاطیہ و رائیہ قصیدہ لری حفظلہ اول
عصر لہ مشاہیر شیوخ قرا سندن شیخ ابی عبد اللہ محمد بن یزال الانصاریدن قراآت سبع مشہورہ بی
تالذ و تلقی ایدوب یکرمی بر ختمہ دہ قراآت مذکورہ بی مع الجمع والافراد عرض سامعہ استاد و ختمہ واحدہ
اخرادہ جمع ایلہ اظہار ملکہ خداداد ایتش و علوم عربیہ بی استاذ مذکور ایلہ والد ماجد دی شیخ محمد
التونسی الاشیل الوایل و شیخ ابو عبد اللہ محمد العربی الحصایدی و شیخ ابو عبد اللہ محمد شواش المزازی
و شیخ ابو العباس احمد بن القصار دن وفنون ادبیہ بی علم کلام و ادبہ بجزاخر و حیر ماہر اولان شیخ

شرطیله معینند قالمیسی طایب اولمش ایسه ده قبولندن امتناع و اعذار مانعه ایداعیله نزد سلطانیه
 اعاده اولمشی رجایلد یکنه بناء کندیسنه طرف قرالیدن لجام زرین و برده سین ایله طوناعش بر استریم
 اهدا و کمال اعزاز و ایصال ایله متبوعی جانبیه اعاده و اسرا اولنه رق وصولنده هدیه مد کوره بی سلطان
 مشار الیه اعطا و بدلنه غرناطه قضا سندن برقریه مغوره عهده امتلا کنه قید و املا بر ل سایه سلطانیده
 کسب مایه غنا و ترقه ویدیوز القش التي تاریخمند بجا به صاحبی سلطان ابی عبدالله طرفندن وزود
 و تشریفاتی متضمن وارد اولان نامه مودت علامه اوزر شه بجا به جانبیه توجه ایتمکله سلطان مشار الیه دخی
 ذات فاضلانه سنه تعظیما استقبال قدوسی ایچون ترتیب موکب برزیت و با کمال دبدیه اعداد اولنان مرایه
 ایصال ایله حقننده فرط رعایت ایلد کدن فضل جزییات و کلیات امور سلطنتی ید استقلالنه تسلیم و اعطا
 و بوملا بسنه ایلد شان و منزلتی بر قاتدخی توقیر و اعلا یتش اولمشیه اداره امور ملک و عیشیت مصالح رعیت
 مباشرت و قبائل بر بردن ذروه جبال عصیان عروج و کهور کوه بلج و عدوانه و لوج ایدرک بزنجیه سنین
 اعطاء رسوم و عوائد امتناع ایلان عربان اوزر لرینه بالذفس سفر و حرکت ایدوب ~~یکاه~~ لطف و تدبیر
 و کاه ضرب شمشیر ایله قبائل متوحشه بی دائره اطاعته ادخال و عوائد متراکمه حکومتی استحصال ایتک
 اوزره ایکن سلطان مشار الیه عزا ده سی سلطان ابی العباس غدیرله رفات ایتمکله صاحب تلسان سلطان
 ابو حوصا حب ترجمه بی طرفنه دعوت و تعظیما لذاته و زراسندن بر ذاته ارسال نامه و عرض مودت ایلد یکنه
 بناید یوز القش طقوز سنه سی بسکریه به معازم و سلطان مشار الیه خدمتنده قائم اولوب ید یوز قش التي
 سنه سی دفعه ثابسه ده اندلسه عزیمت و سنه مذ کوزه طرفنده تلسان جانبیه عودت ایتمکله سلطان ابو حو
 طرفندن جلب بلاد و تالیف قواد ایچون بعض اهالی قرا و قبائل دشت یما اوزر شه مأمور و صوب مقصوده
 سائق ستورا و لمش ایسه ده منداس جهتنه وصولنده مأموریت مذ کوره دن استعفا ایله احیاء اولاد
 عربدن جبل کرول قبیلله سی طرفنه توجه و عدول ایتمکله قبیلله مذ کوره قبلندن حسن قبول و بی توچین
 بلادندن قلعه اولاد سلامه دینکله معروف اولان بلده به نزول ایلد شواغل خدمت و غوائل مأموریتدن
 تخلیه دماغ و درت مسنه قدر اختیار کوشه فراغ ایدرک اشبو مقدمه نفیسه نک بو کونه طرز بدیع
 و طور منیع اوزره تالیفنه اهتمام مزید و بش ماه طرفنده جمع و تسوید ایلد کد نصکره ید یوز سکسان سنه
 هجریه سنه تونس اعترام و تونس صاحبی سلطان ابی العباس تاریخ مزبورک تکمیلی رجاء و ابرام ایلد یکنه
 بناء اشبو مقدمه دن بشقه اخبار بربر و وقوعات سائر بی حاوی اولان اجزاء بقیه بی تصنیف و ترقیم برله
 بر نشه سی سلطان مشار الیه و بر نشه سی دخی سلطان ابو فارس عبدالعزیز حضور یشه تقدیم
 ایلشدر بعد ادا ای فریضه حج ایتک ایچون تحصیل رخصت و ید یوز سکسان درت سنه هجریه سی
 منصف شعبا تنده نک انکر عزیمت ایدرک اول مالو بجا کسه اولان سلطان برقوق سر بر سلطنته جلاوسندن
 اون کون صکره جه اسکندریه به مواصلته سنه مذ کوره ذی القعده سینده مصره ورود و طلیه علوم
 القاسات واقع لرینه مبقی جامع از هر ده مقام تدریسه قعود ایتمکله فضل و کمال معلوم عالی فادان و مدرسه
 قیه تدریسیله نائل القسات سلطان ابی العباس سنه سنه سنه قضاء مالکیه منصب جلیلله بکام و مرجع
 خاص و عام اوله رق ایکی سنه قدر اجرای احکام شرع منیف و ارباب زور و اباطیلی حدود شرعیله
 تحویف ایلوب محاکمات و مراعاتده ترک خواطر اصحاب حاجات و عدم قبول وسائل و شفاعات عادات
 مسلوکه سندن بواند یغندن منقور بعض ذوات اولمغین بنابرین ~~کک~~ و عیال و ارباب قنای کندی سندن
 انقصال و بعض شکات تدار کیده رکاب ساطلانه سوق و ایصال ایلد کارندن اوزر شه اقامه دعوی و نزد
 سلطانیده همد مجلس علما قبلنه رق خه عملیسنه غالب و ارباب اغراض عدم نیل مرام ایلد تحذول و خائب
 اولمش ایسه ده حقننده بو کونه مناقصات و مناقشات حد و ثبیدن دلکیر و منصرف الفخیر اولمغه قضا دن
 استعفا و اقامه علوم و تدریسه اختیار و ایدوب ید یوز سکسان طقوز سنه سی جانب بجا
 عزیمت و سلطان مشار الیه طرفندن تجهیز اسباب سفریه سنه همدله با کمال رفاه و راحت ادا ای فریضه حج ایله
 عودت ایدوب بعده وقعه مشهوره تیمور ظهورنده سکر یوز اوج سنه هجریه سنه سلطان ناصر الدین فرج

معینله شامه روان و قتاده پنجه تیوری امان اولوب علمای شام سعادوت تیورون دوچاریم والام اولد قلردن صاحب ترجمه بی امامه سجه جمعیت ویشوای سالک جماعت اتخا ایدرلر حضور تیوره واصل اولد قلرند و هله اولی ده نظر تیور فاضل مرحومه مصادف و عمامه خفیفه و هیئت ظریفه سندن ظرافت طبع و لطافت خلقه واقف اولدله صوب فضیلت اوینه خطا با توجه سوال و بالبداهه ایراد قیلدی کلمات حکیمانه و مقدمات دلفریساته سندن کسب حظ و طبع بال ایلدیکندن اسیر ایکن سیمه قلمنه اضعاد ایتمش ایسه ده اطوار ظالمانه و اوضاع متلونانه سندن تاشی حقنده اولان اجلالی جلالت واسعانی اعتسافه مبدل اولد جغنی اذعان و تقریر ایدرلر پنجه ازدراسندن تخلص کریانه مترقب فرصت و تار یخنک جلب و احضاری بهانه سیله جانب مصره راحله ران عزیمت اولوب یورنکه تیورلنکی اغفال و متاع جان و مالی صوب سلامت ایصال ایلشدر سلطان برقوق زما تسمه معزز و مکرم اولدیغی کبی سلطان ناصر الدین فرج او ان سلطنتنده دخی مظهر اکرام و اعزاز و اعیان مملکت و ارکان دولت نزدنده قدر او علما سرافراز اولوب بر مدت سیر سیه مشیختنه نائل و اخیر اتیمارستان قبالتنده قبه الصالحه تدیس فقه و سر عقیبه ده تدیس حدیث و ظایفه واصل اولد قدن بشقه دفعات متعدده ده قضاء مالکیه مسندینه مساعد و حتی اول منصب سامیده قاعدا اولدیغی حالده سکر یوز سکر سنه بی رمضان شریفنک یکر می التخی اربعه کونی عالم عقبایه روان و جسد شریفی باب النصر خارجنده مقابر الصوفیه نام محله دقین خاله غفران اولدیغی مسطور کتب و فایح نویساندر رجه الله علیه علامه مشارالیهک اشب و تالیف لطیفندن بشقه قصیده برده اوزرینه شرح منبئی و نیجه قصایدی نظیر و اشعار دلیذیری موجود و موافقات سائر سیه دخی اولدیغی بعض کتب نواریچنده مذکور و مسرود ایسه ده شهر آثار و ابهر یادکاری عنوان العبر و دیوان المبتدا و الخیر فی ایام العرب و الهجم و البر برنام تاریخ مشهورینک اشب و مقدمه تفسیه سیه اولوب انجیق بو اثر عالی و کوهر عالی عن اصل رشته عبارات عربی اوزره نظمیه بند تنسیق اولغله هر کسک زیور صدیقه قوه فاهمه سیه اولدیغندن نظم الملال مالکی جلایه اشعه وین انجیلا و انکشاف اولق ایچون جنتمکان و فردوس آشیان سلطان محمود خان اول حضرت ترینک زمان سلطنتلرنده چالس فیدر مشیخت عظمی و لایس خلعت بیضای اقتا اولان فاضل سنی المناقب پیری زاده محمد صاحب افندی مرحوم مقدمه عربیه نیک امر ترجمه سنه نصب نفس همت و مع توضیح الکافی عبارات رایعه و نکات جامع سینه بو طرز دلنشین و اسلوب بهین اوزره لسان حلالت بیان ترکی به نقل و تحوینله اعمال یراعه مکتب ایلایوب حقا که اشب و ترجمه بلاغت منسجمه سیه فضل و کمالنه شاهد عادل و هر بر فسنده تصرفات تامه سیه بولسد یغنه اجل دلاتلدر مؤرخ ذوقنون عبدالرحمن ابن خلدون حضرت قری اشب و تالیف نوادر الیفسنده کافه فنون و صنایع و جبه علوم و بیدایع جمع و تلفیقنی التزام و اواخر کایده علم کلام و منطق هندسه و هیئت و طب و طبیعی و فلاح متالوقنون متداوله نیک ذکر و تعریفله اتمام تألیفه اهتمام ییورمش اولدیغندن و فنون مذکور ایسه بین الناس متعارف و مکتب مدونه مخصوصه لرده تفصیلا مسطور صحایف بواند یغندن مترجم مرحوم بر قاج فصلک ترجمه سندن صرف انظار و انجیق باب علم فقه و اکا تابع اولان فن فرائض نصفه قدر ترجمه و افصاحه استدار ایلکله باب مذکورک ناقصه ترجمه اولدیغی حالده طبع و تمبلی موجب تقیصه کاب اولد جغنی اجلدن بالاده ذکر سیه ایدن ذواتدن محمد رفعت افندی تکمیل ترجمه باب مذکور همت و متروک خامه مترجم فهامه اولان فصول بقیه غیر مترجمه نیک مطالعه و قرائتنه بعض ارباب تدقیق و تحری میل و رغبت ایده جکری ملحوظ بولسد یغنه منبئی فصول مذکور نیک دخی علی اصله طبع و تمبلیته مبادرتله آخر کایه ذیل و علاوه ایدلش و بوندن بشقه دیباجه کاب زیور سرنامه حمله ایله متبلی و پیرایه سر لوحه صالوه ایله متبلی اولیوب مترجم صاحب فضیلت ترجمه کایه علمای اولی الابصار و ذوی الاستبصاره معلومدر که عباره سیله آغاز و مباشرت ایتمش اولغله اشب و امر ذی بال مناسبه ایتیریدن بعید الاحتمال اولق ایچون زبان کاکر کاکت بیان عاجزی ایلد تبرکا اول کایه حمله و صالوه بی متضمن بر خطبه و جیزه دخی تحریر و الحاصل شو محله جلایه نیک هر وجهه اکمال اسباب حسن و نقاشیه بذل سعی کثیر قلمشدر

(ترجمه مقدمه ابن خلدون)

(بسم الله الرحمن الرحيم)

در رزاهه حد و سیاس متوالی الصدور و غرر باهره شکر بی قیاس متلالی الظهور مالم ملک و ملکوت
و مالم ذوالجلال و الجبروت حضرت تریسک ساحه درگاه عظمت و باحه بارگاه الوهیتنه عرض و ایشار
اولتق لابد و مزاد رک نوع بشری (ولقد کرمنا بنی آدم) بشارت جلیله سی اوزره حلیه بهیه دریت
و درایت و صفت جلیله رویت و روایت ایله سایر اشباح ذوی الارواح اوزرینه تقدیم و تفضیل
و قوه قویه تطیق و طلاق و سلیقه ایقه ذوق و ذلاق ایله نای افسرده نوای زبان انسانی نفسه پیرای
مقام عالی توحید و تمیل بیوردی و عباها ایا هر صلوات زایکات و جواهر زواهر تحیات اریحیات
سرور سریر هر دوسرا محبوب بیخیل جناب خدا محمد المصطفی علیه افضل التحایا اقدم حضرت تریسک
قطعه ریاض خلد برین و هم مرتبه اعلا علیین اولان روضه ارضه منوره لری صوب عالیسنه
اهد او تار قلنق لازم و احواد رک (یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیک) اراده علیه سی اوزره تلقین دین قویم
و تبیین آیین مستقیم ایله (یت) فارشد الخلق لدین الحق * بسیفه و هدیه الحق * نشیده سنجه گاه تشهر شمشیر
قضا تا نیر غزوات و گاه اظهال انوار اقصا معجزات ایله تکشسته فیکای ظلمای ضلال و ملال اولان نیجه ملل
واقوامی داخل دائره دائمی اللمعان ایمان و اسلام ایدرک تبلیغ بلوغ الیه امر جلیلی اتمام بیوردی
و لطایف ترضیه و تکریم و طرایف تحیت و تعظیم کواکب نواقب سما هدایت اولان آل ابرار و اصحاب
اخیار حضرتانه لایق و اولی درک باره کرامت اناره علیا رنده اصحابی کالتجوم باهم اقتدیم اهتدیم
کلام دری النظام لری سانحه پیرای صدور و لغین هر بر لری ملت خنیفه بیضای محمدیه و امت منیقه سمعای
اجدیبه مشعل افروز طرق هدا و دلاتخای مساک فوز و نیجا اولش در در (اما بعد) علمای اولی الابصار
ذوی الاستبصار معلوم در که فن تاریخ شول قنون معتبره دندر که آنی جمله ام و اجیال تد اول ایدرک

تخصیصه شد در کاتب و رجال و صرف نقود اموال ایلات و شهریان و بادیه نشینان اولان اقوام غیر متدنه دخی معرفت نه
میل و رغبت و ملوک و سلاطین حصوله سعی و همت ایلوب فهم و ادراک کنه صغار و بکار طالبان در زیر افق تاریخ
ظاهری نه نظر ایلایام دول و قرون اولک خبر لری ضبط و بیان و کشف و عیانیه مقصور اولوب انلر احوالی
جامع اقوال غریبه کتب و تحقیق و حکایات عجیبه تحریر و تحقیق اولوب مجالس و محافلده نقل و بیان اولند قدیه
عقد انجمن جمعیت ایلایه استماعه جمله انام اجتماع ایلوب امم سابقه و قرون سابقه تک تقالیب دهر ایلایه حال
و شانلرینک انقلابی و صحایف اقالیم ربع مسکونه دول و سلطنتلرینک ظهور لری و تدریج ایلایه عمالک
و مسالکده وسعت و فسحتلری و آخره نقل و ارتحال ایلایه زواللری کیفیتلری بزهد اوافاده ایدر اما فن تاریخک
باطنی عالم کون و فسادده ظهور ایدن حوادثک اصلنی تعلیل و تحقیق و علل و مبادیسنی ترتیبده نظر دقیق
مشتمل اولوب وقایع روزگارک کیفیت و سببلرینه فکر ایتق و علم عمیق متضمن اولغله حقایق اشیایه و قوفده
اصیل و عریق و علوم کسندن معدود و مستقل بر علم اولغله لایق فن جلیلدر و دوات اسلامیه ده تدوین
کتب ایدن مخول مورخین ایام ماضیه تک اخبارینی جمع و تحریر و صفحات دفاتره ایداع و تسطیر ایدوب
نفس الامر ی بیان و حقیقت حالی شرح و عیانیه تقصیر ایتدیلر لکن فن مزبورده راجل و وظیفه تاریخدن
غافل بعض کسینه لکلوب اوهم عاقلدرینه تبعیت ایلایه نیجه دسایس باطله فی حق اولوق زعمیه ثبت و تحریر
و نیجه حکایات کاذبه ترتیب و تصویر ایلوب اسلاف مورخینک آثارینه ضم و درج ایلدیلر بونلردن صکره
کلان مورخینک اکثری دخی بونلرک اثرینه اقتدا و اقتفا و آثار اخباری ایشدک لری کبی بزهد ایدوب وقایع
کون و احوال عالمک عال و اسبابی ملاحظه و مراعات ایتدوب کذب و بطلانی ظاهر اولان ترهات اخباری
ترک ایتدیلر اکثر از مانده حق باطلدن فرق و تمیز قلیل و دیدنه بصیرت غالب او فائده ضعیف و کلیل اولوب نقل
اولئان خبرلره غلط و وهم عارض و طاری و بی آدیده بر برینه تقلید و اقتدا عرق نسب مجراسنه جاری
اولدینندن ماعد افقون و علومه ییکانه و نا اهل اولنلرک مدخله و تعرضلری معلوم و مرعای جهل بین الانام
مقسوم اولغله بر برندن استماع ایتدک لری خبر لری صحیح و فاسد نقل ایدوب صحایف مؤلفانه درج و تحریر
ایدر لکن حق و صوابک برهانی واضح و معروف و شیطین باطل شهاب ناقب نظر صائب ایلایه مردود
و مقذوف اولوب ناقل اخبار و آثار انجق نقل و املایه اقتصار ایدر سه ده نقاد بصیرت رایجی کاسد دن صحیح
فاسد دن نقد و انتخاب ایدوب صفحات صدق و صواب مستند و منجلی اولور بو دخی معلوم اوله که ناسدن جمع
کثیر و حجم غفیر اخبار و وقایع روز کاری ضبط و تحریر و تواریخ دول و اعم عالمی جمع و تسطیر تصدی ایدوب لکن
مزید فضل و کمال ایلایه شهره آفاق و اقطار و تصانیف اسلافی صف متاخره لینه درج ایدن ائمه اخبار فن تاریخ
قلیل اولوب عدد اناملی و حرکات عواملی تجاویز ایتدوب یعنی اون اوج نفع اعلام رجاله بالغ اولدیلر * ابن
اسحاق طبری * ابن کلبی * محمد بن عمرو اقدی * سیف الدین بن عمر الاسدی * امام مسعودی و مشاهیر مخول
رجالدن بونلرک غیر کبی * اگرچه امام مسعودینک و اقدینک تاریخلرنده ذکر اولئان بعض کلاملرینه حفظه
ثقات و اعلام اثبات اراسنده معروف و مشهور نیجه طعن و تشنیع دخی وارد لکن کافه مورخین
ذکر اولئان ائمه اعلام روایاتی قبول ایدوب اثر لینه اتباع و تصدیقه طریقلرینه اقتدا و اقتفای
اختیار ایلدیلر صیرف میان بازار عرفان اولان اصحاب رشد و اذعان نقل اولئان اخبار و آثاره امعان نظر ایدوب
میزان عقل سلیم و معیار طبع مستقیم ایلایه صحیح و کمالنی اخذ و قبول و فاسد و ناقصی تزییف و رد ایدر
زیرا عمران عالم که افراد نوع بشر و آحاد بنی آدمک صحیفه ربع مسکونه اجتماعلندن عبارتدر درلودر لو
طبیعتلری اولوب هر بری نیجه احوال و اناری اقتضا ایدر بو اجتماعاتک طبیایعی و لوازمی یلنوب موجب
و مقتضالرینه وقوف تام تحصیل اولند قدیه کتب تاریخده نقل اولئان اخبار و حکایات اول طبیایعه عرض
و ارجاع اولنوب اگر موافق و ملایم ایسه قبول و الورد اولور و ذکری سبق ایدن ائمه فن تاریخک اکثری
تاریخلری اقطار ارضدن بر قطره واقع عمالک احوالنه قصر و تخصیص ایتدوب صدر اسلامده دولت
امویه و سلطنت عباسیه تک جمله آفاق و اطرافده ضبط و تسخیر ایتدک لری اولک لری و زمانلرنده اخذ و یا خود ترک
ایتدک لری عمالک احوالی بیانه تصدی ایتدیلر و ایچلندن امام مسعودی و انک اثرینه تابع رجال کبی بعضی

مورخین ملت اسلام ظهور و زدن مقدم واقع اولان دول و املاک احوالی دخی استیعاب و احاطه و جهی اوزره
 بیان ایلدیلر بونلر د نکره کلان مورخ لرا طلاق دن تقییده و عومدن خصوصه میل و عدول ایدوب کرک
 کند ی زمانلرنده و کرک ازمنه سالفه ده عامه آفاق و اقطار ده موجود دول احوالی بیانه تعرض ایتیموب
 اثبوتی کندی عصر لرنده ظهور ایدن وقایعی کشیده سالت تحریر و بولند قلمی دولتک و قلم و حکمر متلری اولان
 بلاد و امصارک احوالی جمع و تسطیر ایلد اکتفا ایلدیلر اندلس مورخی ابن حیان اندلسده واقع دولت امویه
 احوالی بیان ایدوب و افریقیه مورخی ابن دقیق قیروان دولتنک اخبارینی تحریر ایتدیکی کبی * بونلر د نکره
 کلوب فن تاریخده تالیف و تدویننه تعرض ایدن کسینه لطباع سلیمه اصحابندن اولما مغله هنر لری مجر د تقلید
 ولوب غث و سمین جمع ایتدکاری اقوال و اخباری تقد و تمیزه قدر تری اولما مغله بولد قلمی یا زوب و اسلاف
 مورخینک تحریر ایتدکاری متوال اوزره ازمنه سالفه ده مرور ایدن احواله عصر لرنده واقع اولان اموری
 قیاس ایلر لریلر که ایام ماضیه ده سبق ایدن احوال عالم و اطوار بی آدم مرور ایام و کور و اعوامه منقول
 و متبدل اولوب قواعد و رسوم دول منقلب اولد یغندن ذهول ایلد عصر و زمانلرینک آداب و عاداتنه موافق
 و مطابق ظن ایدوب و زمان سالفه ده مرور ایدن دول و سلطنتلرک اخبار و حکایاتی کتب اسلاف دن جمع
 و تحریر ایتد کارنده اصل و حقیقتی بیلیموب اجزاسی مجهول و شخوصی مبهم صور و اشباح کبی مقالاته
 کتب لرینی معلوم ایتدیلر تحریر و تقریر ایتدکاری حوادث ایامک اصول و مبادیسی معلوم اولیموب نقل ایلدکاری
 انواع وقایعک اجناس و فصولی بیان اولما مغله حقیقت حال مجهول و مبهم قالمشدر ائمه متقدمینک فن
 تاریخده تدوین ایتدکاری کابلرنده تحریر ایلدکاری اخبار متداوله بی باعیا نهار بونلر تکریر و مواضع عدیده ده
 ذکر و تسطیر ایدوب کندیلر ایلد متقدمین بیلر لرنده یا خود زمانلرنده نشئت ایدن املاک حال و شانلرینک سیاهی ترک
 ایلدیلر زیر اطمینان قیاده مجبول اولوب کتب اسلافده ذکر اولنمیان وقایعک احوالی شرح و تفصیله
 قدر تری اولما مغله تالیف لری اتم حادثه ک احوالی بیانندن قاصر اولدی بونلر د نکره دولتلرک ذکر لرنده
 تعرض ایتد کارنده خبر لرینی علی الترتیب تنظیم ایدوب و زعم لرنجه نقل و روایتلرنده محافظه و اهتمام ایدرک
 تکمیلنه اهتمام ایلیموب کاه و هم و کله اصابت ایلدیلر لکن بدایت و نهایتلرنده تعرض ایتیموب آفتاب اقبالرینک
 افق عالمه طلوعی و شوکت و سطوت لری انوارینک سطوع و ظهورینی موجب سبیلرینی و غایتیه وصول
 و وقوفی مقتضی اولان علت لرینی ذکر ایتما لریله کتب لرنده نظر ایدیلر ذکر اولنان سلطنتلرک مبادی ظهور لرینی
 و رتبه و درجه لری کیفیت لرینی بیلیموب ملوک و سلاطینک بر لرینده تغلب و تراجلرینک یا خود بر بری
 آردنجه تعاقب و ترادفلرینک اسبابی تخص ایدوب و خلف لرنک سلف لرنده اوضاع و اطوارده محالقت یا خود
 موافقتی موجب اولان مادم لردن بحث و تفتیش ایتکه محتاج اولدیلر ته کیم بوا مورک جله سی انشاء الله الرحمن
 بونکابک مقدمه سننده ذکر اولنور بوطائفه د نکره کلان مورخ لرنه کلام لرینی ایجاز و اختصارده افراط
 ایدوب و یازد قلمی دولک اثبوتی ملک لری اسباب لرینی ایراد ایلیموب انساب و احساب لرینی و احوال و اطوار لرینی
 ترک و اهمال و اسماء ملوک و وزیریه عدد ایام لرینی حروف غبار ایلد رسم و اجمال ایلدیلر * ابن رشیق میزان العمل
 نام تاریخنده بونک اثرینه اقتدا ایدن کسینه لایتدیکی کبی * بوطائفه فوائده علم تاریخی ترک و اهمال
 و مورخین بیلر لرنده معروف اولان مذاهب و منافی اجمال ایلد اخلال ایتدکاری بونلرک سوز لرنده اعتبار
 اولیموب رایا لرنده نه ثبات و نه بقا لرنده اعتقاد و اعتداد اولنور * وقتا که بن دخی کتب قوی مطالعه ایدوب کرکی
 کبی امور ماضیه و احوال حاضره بی ملاحظه ایتد مسیه بصیرتدن رفع رده غفلت برله چارسوی معارفده
 کشت و کذا را ایلیموب مفلس تهی دست تقدیر قان ایکن ککندی خاطر قاتر مدن بر کالای نوطر و تصنیف
 خریداری اولد یغمده بروفق مامول ظفر یاب مسؤل اوله رق فن تاریخده برکاب مستطاب انشاسنه
 موفق اولد مکه آفاق و اقطارده نشئت ایدن ام و طوایفک احوالندن رفع حجاب و وجه لایق اوزره حقیقت
 حالی اخبار و اعتبارده باب باب تفصیل اختیار اولنوب دول و عمران عالمک ابتدای ظهور لرنک علل و اسبابی
 کرکی ککبی تحریر و نفس الامر مطابق هر خصوصی کتب و تسطیر ایلدم و شرح و بیانی قصدا و لسان
 احوال دول و عمران و اطوار حوادث و کوانی حال بوعصر لرنده دیان مغربی تعمیر و احیا و اقطار و امصارینی

مسکن و ماوی اتخاذیدن طوائف بربر و قبائل عربك احوالی و اول دیارده انزله مخصوص دولسرك و یونانی
 سبق ایدن ملوك و امصارك اخباری بیانی اوزرینه بنایلدیم زیر اعمالك غریبه یوایکی قبیله نك مقام و ماوالی
 یلنوب مدت مدیده سکون و اقامت و رفع لواي حکومت ایدوب زمان مكث و قرارلری مدید و آحاد و افرادی
 کثیر و مزید اولغله یوایکی طائفه نك ممالك مغربدن دیار آخره نقل و حرکتلری تصور و انبویب و اهلایسی
 نوع بشر و بنی آدمدن یونلرك ماعداسنی بلاملكه تحریر اولنه حق احوال دول و ام و اطوار عمران عالمك قواعد
 و اصولی مغرب اهلایسنك معلوم و مشهودلری اولان دولت و ممالك بیانی ضمننده ادا اولتیق فهملرینه
 قریب معنا اولغین یو اسلوب سهوات مصحوب اوزره كتابك مقاصدی تهذیب و ترتیب و افهام علمای و خواصه
 قریب اولنوب تالیف و ترویجینده مسلك غریب اختراع و تنظیم و ترتیبینده مذهب عجیب و اسلوب لطیف
 ابتداع اولندی و یو كتاب مستطابده روی زمین وادیم خاک کده افراد ام و آحاد بنی آدمك بررلریله اجتماعدن
 عبارت اولان عمران و تمدنك احوالی و یونلرك اجتماعلرینه عارض و لازم اولان احوال و اعراض ذاتیه لری
 بر کونه شرح و بیان و کشف و عیان اولمشدرکه مطالعه ایدنلر وقایع کون و حوادث دهرلك علل و اسبابنه
 و قوف ایله انتفاع ایدوب و اهل دول بیوت سلطنته ایدوبندن نه کونه دخول و مراملرینه نه و چهله وصول
 بولقلری بیله یروب منازل ملك و مراتب دولك طرق و اسبابنه اطلاع حاصل اولغله علم تار یخده آخره
 تقلیددن کف ید ایدرلر و حقیقت تقلیددن ذروه تحقیقه عروج و وسیله اولغله سندن اول هر و روسند نصکره
 ظهور ایدم جلك ایام و اعمالك احوالنه واقف اولورسین و بن یو كتابی بر مقدمه و اوج كتاب اوزرینه ترتیب ایلدم
 (مقدمه) علم تار یخك فضل و شرفی و مورخینك مذاهب و ممالکی و اصحاب تار یخك غلطاری بیاتنده در
 (كتاب اول) عمران عالم و اکا عارض اولان عوارض ذاتیه دن ملك و سلطنت و کسب معاش و صنایع و علوم
 و یونلرك حدود و عروضنی موجب علل و اسباب بیاتنده در

(كتاب ثانی) قبائل عربك ابتدای خلقدن یو آنه کلیجه شعوب و اجناس و دولتلریك خبرلری بیاتنده اولوب
 یونلره معاصر اولان ام مشاهیرك بعضیلرینه و دولتلری احوالنه دخی اشارت اولندی * نبط * و سریانین *
 و فرس * و بنی اسرائیل * و قبط * و یونان * و روم کی

(كتاب ثالث) قبیله بربر و یونلرك اعوان و اتباعی اولان زنانه قبیله سنك اخباری بیانی مشتمل اولوب یونلرك
 ابتدای ظهورلری و طوائف و اصنافی و یونلره دیار مغربده مخصوص اولان ملك و دولات احوالی بیاتنده در
 و یونلره نصکره دیار شرقه عزیمت ایلدم که انوار و آثارنی مشاهیر و معاینه ایدوب وزیر تکه اولان اما کن متبرکه
 و مشاهد مقدسه لنده فرض و سنت انوار عبادت و طاعاته اشتغال ایلوب کتب و سفر لرنده مسطور
 اولان آثار و احوال شرقه و قوف تام تحصیل ایلیم جمعه سیمانه آفاق و اطرافنی کوروب آثار و اخبارینه بعد
 الاطلاع ملوك عجمك و دول تركك اول دیارلرده ممالك اولقلری ممالکی احوالنه متعلق بیله دیکم نیجه آثار
 و اخباره علم یتین حاصل اولغله كتاب ثانیله اول خبرلری دخی درج و تسطیر و تقصا غنی انکله تکمیل ایدوب دیار
 غریبه متمکن بر روزنانه قبیله لرینه معاصر اولان ام تواحی و ملوك امصار احوالی مباحثنی ذکر اولنان ملوك
 عجم و ترك اخباریلر تزییل ایلدم * و یو بایده سیل اختصار و تلخیصه سولك ایدوب تعقید و غموضدن احتراز
 و سهولتی عبارده ذکرنی اختیار ایلدم * و ترتیبده علی العموم انساب قبائل و ام و اصول طوائف عالم ذکر یله
 بدء ایدوب بعده هر طائفه نك احوال مخصوصه لری بیاتنه شروع ایلدم * بتوفیق الله تعالی تالیف و تصنیفمز
 احوال ام و سبكان عالمك اخبار و آثارنی احاطه و استیعاب ایدوب صعب الحصول و عسير الوصول نیجه حکم
 و مصالحی تسهیل و فهمه قریب و حوادث دولك علل و اسبابنی تعریف و ترتیبی متضمن اولغله مسائل
 حکمت و فضائل تاریخی جامع بر مجموعه مرغوبه اولدی و قنا کیم یو كتاب مستطاب امصار و یو ایدمه ساکن عرب
 و برر قبیله لرینك خبرلری محتوی و مشتمل و انلره معاصر دول عظیمه نك احوال و آثارنی ذکرینی متکفل
 اولوب حوادث ایامك مبتدا و منتها سنده اولان احوال و عبر و مصالح بیانی متضمن اولغله بن یو كتابی
 (عنوان العبر) و دیوان المبتدا و الخبر فی ایام العرب و العجم و البربر * و من عاصرهم من ذوی السلطان الاکبر
 اسمیه تسمیه ایلدم و بن یو كتابده ام و دولك اول حدوث و ابتدای ظهورلرندن و بررلرینه معاصر اولان ملوك

وسلاطینک مناقب و ماثرندن بر شئی ترک ایتمه رله قرون ماضیه و ملل سالفه تک تبدل و تقییری و مسائل
و مسالکده حکم و تصرفی اسبابی ذکر و تفسیرده قصور و تقدم و دخی عمران عالم و اجتماع بنی آدمک عوارض
ذاتیه سندن اولان دولت و ملت * و مدن و امصارده اقامت * و بوا دیده نقل و حرکت * و عزت و ذلت * و کثرت
و قلت * و علم و صنعت * و کسب و تجارت * و ربح و خسارت مقوله سی امور و هر ورد هور و کور و عصور ایل
بر برنی متعاقب احوال مختلفه جهوردن بدویت و حضریت * و واقع و مستقر تدر حالات و اطوار و ارایسه
بجمله سنی ذکر و تصریح و علل و برهانلرینی کشف و توضیح ایلدم بفضلہ تعالی شأنه بو کتاب منفرد الاسلوب اولوب
صحایف او راقه درج و تضمین ایتمدیکم علوم غریبه و حکم عجیبه بی محتوی اولقله بر تألیف مطبوع و تصنیف
مرغوب اولدی خالبوکه اتراب و امثالزمیاستده عجز و قصوری مقرر و موقن و بومقوله امر خطیره تصدیقه قلت
بضاعه مه معترف و مدعن اولوب فنون کلامه بدیضا اصحابی اولان علمای اولی الهی دن رجای صادق و امید
و اتق اولدرکه بو گایه عین انتقاد و امتحان ایلده نظر ایدوب چشم تحسین و ارتضایله اماله طرف بصیر یوروب
واقع اولان خلل و قصوره واقف اولدقلرنده اصلاح و تصحیح یوره لر زرا اصحاب علم و کماله نسبت بضاعه من
قلیل اولوب و قصور و خطای اعتراف لوم و طعن دن تخلیص و انجایدوب اخوان و احبادن دخی لطف و کرم
مأمول و هر تجاد و انجیق جناب کبریا جمل شأنه حضر تدرندن سوال و نیاز ایدرمکه اعمالزی اخلاص یتسه
مقرون ایدوب خصوصاً بو تألیف مزده سعیزی مشکور ایلده آمین و هو حسبی و نعم الوکیل

(مقدمه)

علم تاریخک فضل و شرفی و مذاهب و مسالکک تحقیقی و مورخینک نقل ایتمدکاری اخبارک بعضی سنده غلط
و وهملری و بعضی سبیلری بیاتنده در * معلوم اوله که علم تاریخ مذهب و مسلکی عزیز و فائده سی کثیر و ثمره و غایتی
شریف بر فن لطیف در زیر انبیاء عظام و رسل کرام صلوات الله تعالی علیهم اجمعین حضرت اتک سیر حیدر لری
و مالوک و سلاطینک دول و سلاطینک و نظام عالمه دائر سیاستری و سایر ام ماضیه تک اخلاق و اطوار
و عاداتری معرفتی یوفن جلیک تحسیننه موقوف اولوب امور دینیسه و دنیویه تک صلاح و کمالی مراد ایدن
اخلاف امت اسلافه اقتدا ایلده تکمیل نظام معاش و معاده یوفن ایلده توسل ایدر لر بو جهندن فن مزبور متعدد
مأخذ لره و نیجه در لوم نظارف و علومه محتاج اولوب خصوصاً رأی صائب و فکر ثاقب ایلده تأمل و حقه
و صوابدن صکره ثبت و اطمینان نفسه توقف ایدرکه بونلر صاحبی طریق صوابه دلالت و خبط و خطایه میل
و عدولدن صیانت ایدر لر زرا السنه تاسده مذکور و صحایف کتب تاریخده مسطور اولان خبر لره یا لکزن نقله
اعتماد اولوب عمران عالم و اجتماع بنی آدمده لازم اولان احواله و قوانین عادات انام و قواعد نظام دولته
مراعات اولتیوب ایشیدوب کورمدیکمز احوالی یایوب مشاهده ایتدیکمز امور قیاس ایلمک یعنی هر
ایشیدیکمز خبری نقل مجرده اعتماد تصدیق ایدوب عقل و عاداته تطبیق ایتدیکمز صورتده کړوه خبط و خطایه
دخول و جاده صدق و صوابدن عدول اولتیق مقرر در حقوق کرم مفسرین و مورخین و ائمه نقادین نیجه کسینه لر
حکایت و روایت ایتدکاری و قایعده غث و سمین یا لکزن نقله اعتماد و اعتقاد ایدوب و قوانین معقولیه قبل العرض
نقل اولنان شینک امثال و اشباهنه قیامی ترک و معیار حکمت ایلده وزن و عیار ایتیوب حوادث دهرک طبایع
مخصوصه و احوال معلومه سنی یایوب نقل اولنان اخباره نظر و بصیرت ایلده امعان و امکان و امتناعی اذعان
ایتملرله شهرام صدق و صوابدن خروج و صحرای وهم و غلطه و لوج ایتدیلر خصوصاً انشای حکایاتده
اموال و عساکر مقوله سی نسنه لری عدو و احصا اقتضای ایدوب تعداده مباشرت ایتدکارنده مخالف قواعد
و اصول نیجه کلام نامعقول ایراد ایلدیلرکه عقله عرض اولتوب کرکی کبی ملاحظه اولتسه کذب و دروغ اولدیغی
ظاهر اولورته حکیم امام مسعودی و مورخیندن چوق کسینه لر بنی اسرائیل عسکرینی بیان سیاقنده
نقل ایدوب دندیلرکه حضرت موسی علیه الصلوٰه والسلام بونلری صحرای تیمده عدو و احصا یوردقلرنده شیوخ
و نسون و صبیان دن ماعدا ایچلرندن انجیق حمل سلاحه قادر و سنلری یکر می یا خود زیاده به بالغ اولانلری
حضور بر نورلرندن کچروب تعداد یوردقلرنده الی یوزیسک یا خود زیاده ایدیلر دیور روایت ایلدیلر مع هذا
طوائف بنی اسرائیل قرار کاهلری اولان مصر ایلده شامک بو قدر عسکره تحمیلی و اتساعی خصوصاً سندن غافل

وذاهل اولاديلرزيرا ممالككن هر مملكتك حفظ و حراسته وافي * واعداسنى مدافعه به كافي * مقدار معين
 حارس و حاملى اولوركه اول مملكت انجى آنره متحمل * و ارزاق و مواجبلرته متكفل اولوب و زياره سنه
 تحصيل ايتديكنه حاليما نه مرده مألوف و عهد مرده معروف احوال ملك و سلطنت و هر مملكتك حيات
 و حراسته معتبر و مرعى اولان حالات دلالت ايدر * بوند نصكره كثر و وفرتده بومقداره بالغ اولان جوش
 اراستنده زحاف و مقابله يا خود محاربه و مقاتله مراد اولسه و قوعى مستبعد اولورزيرا التيور بيك يا خود دها
 زياره عسكر اجتماعه صالح ميدان بولمىوب و ايكي يا خود اوج فات يادها زياره صف ترتيب اولنسه بوند
 متبصر دن بعيد اولغله فرقيك برر ليله مقاتله سى ممكن اولمىوب و صفرك برى غالب اولدقده امتداد
 صفوف سبيله برى جاني اوتجه جابندن آگاه اولمىوب نصرت و هزيمت متعين اولمز * زمان مرده مشاهده اولنان
 وقايع حروب و ترتيب صفوف بوماده به شهادت ايدوب و حوادث عالم دن ازمنه ماضيه ده مرور ايدن
 هر امر كندى جنس دن زمان مستقبليه ظهور ايديه جك ماده به ما جاريك اولنك آخري نه محالستدن زياره
 اشبه اولغله حاضر ايله غايبه استدلال اولنور * و دخی ملوك فرسك دولتي بنى اسرائيل مملكتدن چوق
 مرتبه اعظم اولوب حتى عهد سابقه مملكت فارس توابعن دن مغرب عالمى اولان بخت نصر بنى اسرائيل
 اوزر نه رفع لوای و غا و مملكتلر نه استيلا ايدوب دارالمملك ملت و سلطنتلری اولان بيت مقدسى تخريب
 و اموال و ارزاقلر بنى نهب و يغما ايتديكى بنى اسرائيلك ضعف حاله و فرسك عظم شانه شهادت ايدر *
 و كذاك ملوك فرسك داخل قلمرو ضبط و تسخير لری اولوب عراقين و خراسان و ماوراء النهر و ابوابه واقع
 اولان مملكتلری دخی بنى اسرائيل مملكتدن ازید و اوسع ايكن جوش فرسك عددی بالاده ذكر اولنديغى
 اوزره بنى اسرائيل عددی مبلغنه بلكه كه قريب مرتبه به بالغ اولما مشدر * زيرا خليفه ثانی فاروق متبع
 الجناح حضرت عمر بن الخطاب رضی الله تعالى عنه طرفندن امير چند اسلام اولان سعد بن ابى وقاص ايله آخر
 اكاسره عجم پر دجرك سردار مر داری رسم مياستده مداین فرس دن قادسيه ده واقع محاربه ده بولنان جنود
 فرس ساثر و قسده اجتماع ايدن عسكر لردن اعظم ايكن سيف الدين نقلى اوزره بلال و باشليلى انجى
 پوز بكمى بيك و توابع مقوله سى ايكيوز بيكدن اكثر اولوب و حضرت عائشه صديقہ رضی الله تعالى عنها ايله
 زهرى رضی الله عنہك دروايتلری اوزره رستك سعد بن ابى وقاص رضی الله تعالى عنه ايله قادسيه ده مقابله
 و مقاتله ايلديكى عسكرلر بلال و باشليلى انجى القش بيك اولنق اوزره درعلى كذا الروايتين اعظم جنود فرس
 بنى اسرائيل عددی به بالغ اولدى و بردخی اگر جوش بنى اسرائيل نقل اولنديغى اوزره آلتى پوز بيك يادها زياره
 اولمىدى دائره ملك و دولتلری واسع و مملكت و اياكلری متسع اولوردى زياره دولت و سلطنتك ممالك و ولايتلری
 قلت و كثرته آنلك حمايه و حفظنه قائم اولان رجالك قلت و كثرته تابع اولوب منع و حجاب قليل اولان
 دولتك مملكتلری قليل و اعوان و انصارى كثر اولان سلطنتك ممالك كثر اولديغى اشبه تاليفمزل كتاب اولى
 فضولندن فصل ممالكه انشاء الرحمن تبين و تفصيل اولنور * قوم بنى اسرائيلك ممالكى ايسه ايات شامدن
 اردن و فلسطينى و ارض حجازدن بلاد يثرب و خيبرى و نجار و ايتديكى معروف و مشهور در * و دخی معلوم
 اوله كه اسرائيل كله سى لغة عبرانيه يا خود سريانيه ده عبد الله معناسنه اولوب الله قولى ديه كدر زيرا
 اسرا لفظى عبد معناسنه و ايل كله سى لفظه جلاله مقامنده مستعملدر بعده حضرت يعقوب عليه الصلوٰة
 والسلام اسم ساميلری اولغله بنى اسرائيل بنى يعقوب كچى نسل و ذريسلرينه اطلاق اولنور حضرت
 موسى عليه الصلوٰة والسلام دخی حضرت يعقوب عليه الصلوٰة والسلام اولاد كرامندن و انبيا بنى اسرائيلدن
 اولوب ائمه محققين نقلی اوزره سلسله نسب عاليلى اوج واسطه ايله حضرت اسرائيل عليه الصلوٰة والسلام
 منتهى اولمشد رتورات شريفه ترتيب سلسله نسب ساميلری موسى بن عمران بن قاهت هاتك فتى يا خود
 كسريه بن لوى لامك كسرى يا خود قحيله بن يعقوب عليه السلام كه اسرائيل الله دريو وجهله مسطور در و مهوره
 اعلام مورخيندن امام مسعودى نقلی اوزره حضرت موسى و يعقوب عليهما الصلوٰة والسلام اراستنده واقع
 مدت ايكيوز يكرى سنه در زير حضرت يعقوب عليه السلام اولاد صلبه سى ايله و اولاد لرينك اولاديله كه
 لسان عربده آنره اسباط اطلاق اولنور حضرت يوسف عليه الصلوٰة والسلام ايجون حورسه مصرى

تشریف پیورده قارنده اولاد واسباطك عددی تشریفه بالغ اولمشیدی اولاد واسباط اسرائيل که قوم
بنی اسرائیل اصولیدر محروسه مصرده مکنت واقامت و مالوک قبط اولان فراغت مصرک تحت حکومتارنده
اولوب بعد فرمان الهی اوزره حضرت موسی علیه الصلوٰۃ والسلام الیه صحرای تبه تخرج ایتد کلرنده
مصرده دخیوللری وتبه صحرای تبه تخرج میاتده هرورایدن مدت ذکر اولندیغی اوزره ایکوزیکرمی سنه
اولق اوزره رفته قلم مسعودیدر یوتقدیرجه یتش نفرکسته نکل و ذریقی درت جیلده ایکوزیکرمی سنه ده
القی یوزیک یادهازیاده به بالغ اولق اطوار تناسله جاری عادت الهیه دن بعید برام اولدیغی واضعدر
اگر زمره مورخین جیوش بنی اسرائیل بو عده بلوغی حضرت سلیمان علیه الصلوٰۃ والسلام زمان
شریفارنده یا انردن صکره مبعوث انبیاء بنی اسرائیل و قارنده اولق اوزره زعم آید و لر سه بودخی بعید در زیر
حضرت سلیمان علیه السلام دخی جدا مجدلی حضرت اسرائیل آباء کرامندن اون بر واسطه الیه منتهی
اولوب سلسله نسب شریفاری بویه هر تبدر که سلیمان بن داود بن یثا بن عویذ یا خود عوفیذ بن باعز
یا خود بو عز بن سلون بن نحشون بن عیثاذب یا خود عیثاذب بن رم بن حصرون یا خود حصرون بن
بارص یا خود بیرس بن یهوذا بن یعقوب علیه السلام درو سلسله نسل ونسب اون بر بطنده دخی یتش نفردن
القی یوزیک یادهازیاده به منشعب اولق بعیددر مکرثات والوف هر تبه لر به بالغ اولسه جائز و اما زعم
اولندیغی اوزره هر اتب مذکورده یغی تجاوز ایدرک ماثات الوف هر تبه سه وصولی مستبعددر حالا مشاهده
ومعاینه الیه معلوم واقامته قریب و قارنده مشهور و معروف اولان بطون و قرونک تناسل و تولد ارنده
جاری عادت الهیه به نظر و اعتبار اولوب نقل مذکور قیاس ایلسک زعلری باطل و نقلاری کاذب اولق
اقتضای ایدر و کتب اسرائیلیاتده ثابت اولمشدر که حضرت سلیمان علیه الصلوٰۃ والسلام انجیق
اون ایکی یسل عسکری و یسل نفر خواص و مقریانی اولوب و درگاه سعادت بنهارارنده در وزیر اس فرس
رهوار صبار قنار هر بوط و موجود ایدی بوخبر اخبار صحیحه دن اولغله اعتقاد اولوب سائر کتب
اسرائیلیاتده موجود عامه نک اخبار فاسده سنه التفات اولغره حضرت سلیمان علیه الصلوٰۃ والسلام
ایام سعادت اتساملری بنی اسرائیل دولت و سلطنتلرینک قوت و شوکتی وقتی اولوب و دایره ملک و مملکتلرینک
وسعت و فسحتی زمانی ایکن عدد جنود و جیوشی القی یوزیک بالغ اولدیغی معلوم اولد قد نصکره صحرای
تبه شيوخ و نسوان و صبیان دن ماعدا انجیق سنلری یکر می یادهازیاده به بالغ اولان جنود بنی اسرائیل
القی یوزیک نفره و اصل اولق مستبعد اولدیغی ظاهر اولور و دخی انبای عصر و زمانک جمله سنی کوروز که
کندی و قتلارنده یا خودا که قریب زمانارده اولان دولتله عساکرنی و جیوش مسلین و یا جنود نصارانک
عدد و مقادیرنی خبر و یروب و یا خود بمالک سلطانه ده حاصل و خزائن عامه به داخل اولان اموال میریه بی
و مصارف و مواجب مقرره بی و کذلک اعیان و ارکان دولتک دخل و خرجلری و اصحاب ثروت و یسار و اغنیای
تجارک سرمایه لر بی عد و احصایه شروع ایتد کلرنده مبالغه لایدوب حد و معتاده بی تجاوز و خاطر لر به کلان
نسنه لر نفقه ایدر لر بقان کاب و محاسبین دفاتر و دوا وینه مراجهت الیه عساکرک اسامیلری یوقلیوب و اکابر
واعیانک خرج و مصرفلری و تجارک سرمایه و فائده لر بی حساب و کتاب ایتد کلرنده ناسک عد و تقدیر ایتد کلری
هر تبه لرک عشره عشرینه بالغ اولغره بونک سری بودر که نفس انساننده عاده مخالفت غریب و عجیب
نسنه لر نقل و استماعه حرص و محبت و لسان اوزره کلماتک هرور و رودنده سهولت اولوب و کلامنی نقد
و تزییف و رد و ابطال الیه مقابله ایدر کسنه دن غافل اولغله ارتکاب ایتدیکی مبالغاتده کندی و بی عد
و خطاسنده محاسبیه حکوب سویلدیکی خبرده زیاده و نقصانی طووب تعدیل و توسیطه الیه مطالبه و بحث
و تنقیض الیه مواخذة اولغله اعتقادینه دوشمکه میدان سخنده ارجای عثمان و مراعی کذب و دروغده
بهام کی اطلاق زبان ایدوب تجارت راجحه صدق و صوابی ترک و صفة خامره کذب و لهوی اختیار یتش
اولور کذلک عدد جیوش بنی اسرائیل حقه و ارد اولان خبر دخی یوقیلدن عدا و تنوب مبالغات متعارفه به
حمل اولور و بعضیلر زیدیلر که بر ذریشک مدت قلیله ده القی یوزیک مقداری عده بلوغی بحسب العاده
مستبعد اولق بنی اسرائیل قومک غیریده جارید راما بنی اسرائیل معجزه طریق یقیله بومر تبه به بالغ اولدیلر

زیرا منقاد که بنی اسرائیل آنرا می ساختند منسلک اولاد انبیاء عظام صلوات الله تعالی علیهم اجمعین
حضراتند ابراهیم واسحق و یعقوب علیهم السلام حضرت تارینه وحی اولندیکه حضرت رب العالمین جل
شانه بونلک ذریه یی روی سعادتمند موجود بدو زردن وسط زمینده واقع خرده طاشلر عدد دندن زیاده تکثیر
و توفیر ایدوب مدت قلیلده کثرت نسل و ذریه یی ایل بونلری سائر دن ممتاز ایتک اوزره وعد الهی سبق ایتکله
اساتی سامیلری ذکر اولندان انبیاء عظام حضرت اقی حقارنده معجزه ظاهره و کرامت باهره اولوق حکمتنه بناء انجازه
وعد کرم ایل مدت قلیلده علی خلاف العاده ذریه یی تکثیر و توفیر اولندی بو تقدیر چه طور عاده مخالفند
دیو طعن و اعتراض اولنور * اگر بر کسه عدد بنی اسرائیل صحرا یی تیه ده الی یوز ییک نفره بلوغی خبری و انبیاء
عظامه تکثیر ذریه یی و وعد الهی و وحی ربانی صدور ایدوب تورانده مسطور اولدیغنه دخل قصد ایلده معارضه
ایدوب قوم یهود کلمات تورانی تبدیل واستد کلمی کبی تحریف ایتد کلمی معروف و مشهور اولمغه توفیر نسل
و ذریه یی حقه و وعد الهی سبقی و صحرا یی تیه ده عدد مذکور بلوغی خبری یا فلندن صحیفه تورانه درج
ایتد یلر دیو اعتراض ایلر سه بویه جواب ویر یلور که محو و اثبات معناسنه تبدیل یعنی بر کله یی رفع ویرینه کلمه
آخری وضع ایتک اثمه محققین قنده مقبول و مسلم اولیوب و تبدیل کلمات کتب الهیه حقه و وارد اولان آیات
قرآنییه واحادیث نبویه ظاهر ندن صرف اولنوب بلکه کتب الهیه ده وارد اولان کلام الهی یی اعتقاد فاسد لرینه
مطابق معنای بعید ایلده تاویل و توجیه ایدر ایدیم کدر دیو امام بخاری حضرت تلی صحیفه مذکر ایلدی
زیرا عرف و عادت انام اهل ادیانک کند لره نازل اولان کتب الهیه ده وارد کلمات شریفه یی محو و اثبات
طریقله تبدیل ایتلرینه مانع درامدی نسل بنی اسرائیل فشو و عاده کثرتی و مدت قلیلده عدد مذکور
بلوغی انبیاء عظامه معجزه ظاهره و کرامت خارق العاده اولوب بونلر غیر قومک نسل و ذریه یی تکثیر
و وفور تارنده ینه مقتضای عادت ایلده علی اولنوب علی خلاف القیاس بر خبر وارد اولور سه رد اولنور * اما قوم
بنی اسرائیل فشو و عاده علی خلاف العاده الی یوز ییک نفره یادخی زیاده مبلغه بالغ اولدقه بالاده ذکر
اولندیغی اوزره ینلرنده جنسک وجدالی و ترتیب صفوف قتال امری مشکل اواق خصوصی صحیحدر لکن
ینلرنده حرب و قتالی موجب سبب ظهور ایتکله واقع اولماشدر و کذلک ممالکدن هر مملکتی مخصوص
صاحب سالت طرفندن توظیف و ترتیب اولنور عساکر معینه سی اولوب زیاده اولدیغی صورتده مملکتک
تحمل اولیوب و مصر ایلده شامت الی یوز ییک عسکره و مواجب و مصارف لرینه وافی اولدیغی محذوری
دخی وارددر * لکن موسی علیه السلام عهدشریفتند بنی اسرائیل ایچون دولت و سلطنت اولیوب
و هنوز مواجب الور عسکر ترتیب اولنماشیدی انجق حق جل و علا بونلری تکثیر و توفیر ایلدیکه ارض بنی
کنعان که آیات شامدر بونلره اول بقعه مبارکه یی تخصیص واحسانه وعد کرمی سبق ایدوب اول
بقعه نک اهل ایسی اوزرینه استیلاری مصلحتیچون ذریه یی توفیر ایلده انجازه وعد الهی بیورلدی بعد
الاستیلا ینلرنده ملک و سلطنت ظهور ایدوب قدر کافی حارس و حامی ترتیب اولندی * بوامورک جله سی
معجزات باهره و آیات ظاهره دن اولوب قیاس ایلده عمل اولنور و الله الهادی الی الحق * و بودخی اخبار
واهییه و حکایات ضعیفه دندر که کافه مورخین اول حکایه یی تبایسه عنوانله معروف و مشهور اولان ولایت
بن و خطه جزیره العرب ملوک حقه و تقبل ایدوب دیرلر که بونلر عهد قدیمده ولایت ینده کرسی مملکتی
اولان شهر صنعادن قاقوب مغرب زمینده واقع افریقیه و بربر ممالکته واروب حتی ملوک تبایسه اولی نک
اعاظمندن اولوب عهد موسی علیه الصلاة والسلامده یا ندن مدت قلیلده مقدم زمانده تخت نشین ممالک
بن اولان افریقش بن قیس بن صیفی افریقیه طرفنه اماله لجام عزیمت ایدوب بربر قبیله سنندن قتل نفوس
کثیره ایلده اولو ایلده اولان ممالک ایصال مضرت ایلدی و اول وقتده بربر قومی لغت عربیه ایلده تکلم
ایثیوب عبرانی سریانی یونانی کبی لسان آخر ایلده مکالمه ایدر لر دی افریقش ملوک عربدن اولوب مالوف
اولدیغی لسان ایلده بونلر تکلمی ایشند کده تعجب برله ماهیذه البربره دیوب یعنی بونه کونه صدادر دیکله
اول وقتده نبرو طائفه من بوره بربر اسمیله موسوم و مشهور اولدی افریقش سفر مغربدن رجعت و بلاد ینیه
عزیمت مراد ایتد کده کند یله بیلده کلان قبائل حیردن بر قاج قبیله یی کندی طرفندن محافظه اولوق اوزره

بنی اسرائیل مدت قلیلده
علی خلاف العاده ذریه یی تکثیر
کثرت و وفور فی انبیای عظامه
معجزه باهره قبیله سنندن اولدیغی
حاوی بونلر اشبوعبار
صاحب تاریخ ابن خلدونک
کلام سنن اولیوب مترجم
حضرت تلی کند و طرفندن
ذکر و ایراد ایلشدر قتیبه
لاطایع

بر زمیننده یقویوب کندی * قبیله مزبور دخی اول محله مکث واقامت و بربر یارایله مخالطه و معاشرت
ایلیوب حتی منهاجه و کنامه قبیله لری افریقش زماننده افریقیه ده توطن اولنان قبائل حیدرن برر شعبه
اولق اوزره روایت اولمغله ائمه تاریخدن طبری جرجانی مسعودی یهقی ابن کلبی منهاجه و کنامه نك قبیله
حیدرن اولسنه ذاهب اولدی لرکن بربر لک انسابنه کرکی کبی واقف اولان علمای انساب یوقولی رد
ایدوب دیدیلر که منهاجه و کنامه قبائل بربردن متشعب ایکی فرقه اولوب قوم بربر دخی بنی اسرائیل
استیلاسنده دیار شامدن بلاد غریبه رحلت ایدن بنی کنعاندن بر طائفه اولق اوزره تصحیح ایتدی لر قول صحیح
دخی بودر * و دخی مسعودی تاریخنده ذکر ایتدی که اذوا لقبیله ملقب اولان مالولک یئسندن ذوالاذعار نام
ملک حضرت سلیمان علیه الصلاة والسلام زماننده مغربه سفر ایدوب بلاد بنی نهب و غارت ایلدی و کذلک
ذوالاذعارک اوغلی یاسر دخی پدردن مکره اول طرفه متوجه اولوب لکن انشای طریقده بریت غریبه
قوملی بروادی به مصادف اولمغله کثرت رملدن مسلک بوله میوب کیرویه عودت ایلدی * و کذلک مالولک
تبا بعده دن تسع انحراسعد ابو کرب نام ملک حقنده مر ویدر که ملک مزبور زمرة یکایان مالولک فرسندن
کشتناسب زماننده بلاد موصل و ممالک اذر بیجانی ضبط و تسخیر و زمین تر کستانده امم ترک قهر
و تدبیر ایتد کد نصرکه ابناسندن اوج نفر کسنه دخی بلاد فارسه و ماوراءالنهر ده امم ترک ضبطنده اولان
بلاد صغده و دخی بلاد رومه غزا ایدوب بیوک اوغلی حدود سمرقنده وارتجه بلاد فارسی قبضه تصرفنه
کتور و ب سمرقند ایله چین اراسنده اولان مفازه بی قطع و مرور ائناسنده بلاد صغده توجه ایدن قرینداشی
مقدم کتسکه اول مفازه ده کاملا قات ایدوب یوایی برادر معابد چین و اروپا اهل یسنی قتل و سبی
و غنایم موفوره ایله قرار کاهلری اولان ممالک یمنه عودت لری ائناسنده بلاد تبته وصول و دخول ایدوب
و آند قبیائل خیردن بر مقدار کسنه براغوب الی الان اول بلادده قبیله حیدرن آدم موجود اولق اوزره زعم
ایدولر * و کذلک بلاد رومه عازم اولان اوچنچ برادر لری دخی مدینه قسطنطنیه به کلوب محاصره ایدوب
بلاد رومی نهب و غارت و اهل یسنه ایصال کرن و خسارت ایتدی دیور روایت اولندی * بو خبر لک جمله سی
حاجه صحتدن عاری اولوب مزاج ترکیبی فاسد و عارضه و هم و غلط ایله علیل و قصاص و مداح لک برداخته
ایتد کیری حکایات موضوعه به شبیه و عدیلدر * زیرا مالولک تبا بعده نك قلمرو ممالکی جزیره العربیه بین
اولک سینه مقصور اولوب کرسی مملکت لری مدینه صنعاییدی و جزیره العرب اطلاق اولنان محلی اوج
جانبندن دریا احاطه ایدوب طرف جنوبیسی بحر هند و جانب شرقیسی بحر هنددن بصره طرفنه هابط اولان بحر
فارس و حد غریبیسی ینه بحر هنددن ملک مصر مضافاتندن بندر سویسه نازل اولان بحر سویس ایله محدوددر
انجق جانب شمالیسی طرف برته متصل و محدود جزیره شکند بر قطعه ارض اولدی یغی کتب جغرافیه
مصور و مر سومدر * و یمن اولک سندن بلاد مغربه سفر و گذر مر اید نلر آق ذکر ایله بحر سویس
میاتده محصور و یوایی بحر اراسنده یکدومر حله محدود اولان مسلک و مردن مرور ایدوب طریق اخری
اولدی یغی معلومدر * مع هذا امر احل مزبوره اول ایامده بنی کنعانندن عمالقه عنوانیه معروف اولان
مالولک جبازه دیار شامک داخل حدود سلطنت لری اولوب تبا بعده نك قلمرو حکومتلرندن خارج ایدی * بنابرین
مر احل مزبوره دن تبا بعده نك چند موفور وجیش نامحصور ایله دیار غریبه مرور و عبوری و جبازه عمالقه
ضبطنده اولان ممالک کدن دیار دشمنه وصول لری بحسب العاده رسیده رتبه استعماله در * بوندن صکره عمالقه
ممالک مصره و بنی اسرائیل دیار شامه استیلا و اول حوالیده واقع مدن و قریه رفع لوای استعلا ایدوب
بو ائناد تبا بعده بونلرله محاربه به تصدی ویدارنده اولان ممالک و ممالکدن بعضی لری ضبط و تسخیر ایتد کیری
دخی قطعاً مسموع و منقول دکادر * و کذلک ارض یئسندن بلاد غریبه مسافه سفر مدید و بعید
و عساکرک علوفه و زواده لری کشیر اولوب انشای راهده تحت تصرفلرنده اولیان ممالک وصول و منازله
نزوللرنده عساکر عیالتک تر لری بنی و حیوانلر بنی نهب و غارت و مرور و عبور ایتد کیری بلادک اهل یسنه
ایصال خسارت طریقله تحصیل قوته محتاج اولوب و بو وجهله تحصیل اولنان ذخایر دخی بحسب العاده
کندولره و دواب و مواشیلرینه کفایت ایتیه چکی امر مقرردر * اگر مر احل مزبوره ده زواده

راهلین کنیدی تصرفلرند اولان محال کندن نقل ایتسه لمسافه بعیده ده عسا کر موفوره به ودواب
 ومواشیلرینه کافی تفقات تحمیل ایده جک رواحل دخی عادتا وفا ایتمکله بهر حال مرور و عبور ایتدکری
 طریقده واقع مر احل و منازل کنیدی ملکتری اعمالندن اولق لازمدر که اقدام اسباب سفر به اولان
 زاد و زاده تدارک کنه امکان اوله * اگر مالوک بمالکین ایل کذر کاهلرند اولان مر احل و مسالک
 متصرف مالوک میا نلرند مصالحه و مسالیه اولق تقریبیل تدارک اسباب معاش و تحصیل اقواته مساعده
 و تراخی طرفین ایل لوازم ضروری لری حصوله توسل ایتدی لری فرض ایلک بوصورت دخی ابعده و حسب العاده
 اشد اولغله خبر مذکورک ضعفه و احادیث موضوعه دن اولد یغنه دلالت ایدر * اما بین الانام
 اذوا لقبیل مشهور اولان مالوک یمندن آنقا ذ کری مر ورایدن یاسر بن ذوالاذعارک دیار غربه سفر ایدوب
 انشای راهده بر به سفر بده قومدن بروادی به بالغ اولوب بروجهله سالوک و دخول و صوب مقصوده وصول
 ممکن اولما غله یمنه ولایت یمنه عود و رجعت ایتسی خصوصی دخی مسلم دکلدر * زیرا بلاد غربده بویه
 بروادی نام سالوک اولیدی نقله سزا غریب و عجیب امر اولوب و هر عصرده هر جهتدن بلاد غربه آمدشدا یدر
 فارس و راجل سفیر و مسافر کثیر اولغله بین الاهالی معروف و مشهور اولوردی مع هذا بمقوله وادی
 اولد یغنی قطعا مسجوع و منقول دکلدر * و کذلک تبع آخر اسعد ابو کرک و اولاد لری تک جانب شرقده بلاد فارس
 و دیار روم و ماوراء النهر ده ارض ترک استیلاری حکایه سنه دخی بویه جواب و یریلور که کرچه ولایت
 یمندن بلاد شرقه موصول اولان طریق مسالک سو پسدن اوسع اولوب لکن جزیره عرب ایل ماوراء النهر اسمیه
 مشهور اولان زمین ترکستان میاتنده مسافه سفر غایت ایل بعید اولوب و جزیره مزبوره ایل قبیله ترل مایمنه
 اهالی فارس و روم معرض و حائل اولغله بونلرک شرقه سفر لرند غریب دن زیاده شدت و صعوبت اولسی
 امر مقرر دز * بوندن ماعدات تابعه نک بلاد فارس و عمالک رومی ضبط و تسخیر ایتدکری دخی قطعا منقول
 و مسجوع دکلدر بیکه بونلرله اهل فارس میاتنده کذران و جریان ایدن حرب و قتال بحر فارس جانبده دجله ایل
 فرات میاتنده محصور اولوب جزیره اسمیه مشهور اولان بلاد ایل بحرین اراستنده واقع ارض عراق و عرب
 ولایت لری حدودی اوزره اولمشدر که فارس ایل جزیره العرب میاتنده مشاع و مشترک محلاردر * ته کیم
 تباعه اولی دن ذوالاذعارک مالوک یکانیانن کیکاوس ایل و تبع اصغر اسعد ابو کرک یمنه یکانیانن کشتاسب
 ایل و یکانیان انقرضند نضکره طوایف مالوک ایل و انلردن صکره ساسانیان ایل تباعه نک حدود
 مذکورده جریان ایدن وقایع حروبی صحایف کتب تواریخده تفصیل اولمشدر * ایمی دی مالوک تبعل
 جزیره عربیدن رفع لوای استعلا و اقلیم فارسی کجوب ماوراء النهر ده زمین ترکستان و بلاد یمنه استیلاری
 و عمالک فرس و مرزوم رومده متمکن ام عظیمه نک ارض ترک ایل جزیره عرب میاتنده حیالاتی و ذکر
 اولد یغنی اوزره امتداد مسافه و زواده و علوفه به احتیاج جاری جهتلرندن بحسب العاده حیز امتناعه رسیده
 اولغله روایات مذکورده موثوق و معتد اولوب مدخوله و محتله اولور و اگر من جهة النقل صحیح دخی اولسه
 سرد اولنان محذورلر ملاحظه اولند قدغه بو خبرلرک یختنده قاده اولسی مستغنی عن البیاندر * طالبو که
 وجه وجیه و نقل صحیح ایل منقول دخی اولما غله عقلا و نه لا محتمل اولد یغنی محل اریاب دکلدر * وائمه
 تار یخندن ابن اسحاق قبائل یمندن اوس و خزیج قبیله لری بیان اتناسنده تبع آخر دیار شرقه سفر ایتدی
 دیونقل ایلدی کی خبر بلاد عرب به حجاز و اقلیم عراق و بلاد فارسه مجولدر و الا ماوراء النهر ارض ترک و دیار یمنه
 استیلاری تقریر سابق اوزره بروجهله صحیح اولمز * ایمی دی خبر مذکورده وجه صحیح مسطور اولوب
 ماعداسنه اعتماد و اعتقاد اولمز بویه قوله اخبار و آثار نقل اولند قدغه تامل تام ایل تامل اولوب قوانین
 صحیحه عقلیه به عرض ایل ابریر خالص العیاری تقریر مغشوشه دن انتقاد میسر اولور و الله الهادی للصواب
 * و دخی اشبو ذکرا یتدی کمز خبردن ابعده و وهم و غلطده اسبق حکایاتک بری بودر که مفسرین انی سور
 قرآینه دن سوره فجرده (الم تر کیف فعل ربک بعد ارم ذات العمداد) آیت کریمه سی تفسیرنده نقل و روایت
 وارم کله سنی ذات العمداد ایل وصف ایدوب اساطین عظام و ستون استوار ایله مبسبی بر شهر مخصوص اولق
 اوزره تفسیر و شرح و بیاتنده بوجهله نقل و تقریر ایتدی که قرون اولیده عاد بن عوض بن ارمک شیدید

و شداد نام یکی او غلی و ارایدی بو نرملو کردن اولوب و شدید شداد دن اکبر اولغله بابالری هلا کنند نصکره
 انداشد بعد هلا که شداد بادشاه قبیله عاد اولوب قوت و شوکت و وسعت مملکتده شدید غلب اولغله
 بالجه ملوک ارض کندویه اطاعت و انقیاد ایتشلایدی * شداد من بور و قبیله عاد عبده اصنامدن اولغله
 حضرت رب العباد جل شانہ عن الانداد شداد و قومی طریق هدایت قرین تو حیدده ارشاد ایچون حضرت
 هود علیه الصلاه و السلامی بو نره بحث ایدوب فرمان حق اوزره اول ذات برک زیده صفات دخی شدادی شجیه
 بیضای ایمانه دعوت و اوصاف جنات عالیائی سرد و حکایت پیورده نرند عتو و عنادده اصرار و جنت کبی
 بر مدینه انشاسنه عزیت برله قبول حقندن استنکاف و استکبار ایلوب ولایت یننده صحرای عدنده مدینه
 ارم ذات العبادی بنا و مبلغ عدد عمری اولان طقوز یوز سنه نکر اوچ یوزنی یوسجی بهوده ایل افنا ایلدی
 دیور وایت ایلد کارندن صکره مدینه ارمک وصفنه آغاز ایدوب دیدیلر که مدینه ارم سکوف و حیطانی
 ذهب و فضه دن معمول و ستون و عمادی زمر دیو یا قوتدن مصنوع قصور کونا کونا ایله آراسته و زبرجد
 اخضر و لعل رماندن برداخته برک و بار ایله مزین اشجار بسیار و جداول سمین و انهار بیشمار ایله پیراسته
 بر مدینه عظیمه اولوب مدت سیصد ساله بنامی تمام اولغله بانیسی اولان شداد شدید العناد قبیله عاد ایله
 سیرینه عزیت و یکریمی درت ساعت مسافه قریب بر حمله کلدکارنده حضرت متقم جبار و واحد قهار جل
 شانہ جانب سمان بر صیحه هائله ایله شدادی و قومی منظر قهر و دما و ایدوب بالجه هلاک اولدیلر دیو محمد بن
 جریر طبری و امام ثعلبی و علامه زحزحی و بو نرله امثالی مفسرین نقل و بیان ایلدیلر * و دخی روایت
 ایلدیلر که عهد سلطنت معاویه ده زمره اصحاب کرامدن عبداللہ بن قلابه رضی اللہ تعالی عنہ دوه سنی
 ضایع ایدوب طلب و تحصیل ایچون بادیه یننده صحرای عدنده تک و پواید رکن مدینه ارمه واصل و انده
 موجود اولان جواهر و لاکیدن کونوزه بیلدیکی قدر نسنه الوب بعده بو خبر معاویه رضی اللہ تعالی عنہ
 حضرت تلبیته بالغ اولغله ابن قلابه بی احضار و کیفیت حالی استفسار ایلوب اولدخی نقل مابرا ایلد که
 عهد خلافت فاروق منیع الجنب عمر بن الخطاب رضی اللہ تعالی عنده شرف اسلام ایله مشرف اولوب اخبار
 و آثار اوائله علم و وقوفده عالی کعب اولان کعب الاحباری حضور یننه دعوت و ابن قلابه نک احوالی
 حکایت ایلوب صحرای عدنده ارم ذات العباد که حقیقتی استعلام ایلدی کعب الاحبار دخی مدینه
 منبوره بر پنج سابق بنای شداد اولوب و سننک زمان سلطنته کده قزل یوزلو قرمزی صقال و قصیر القامه
 قاشنده و بو یننده بر رخالی و ارزمره اهل اسلامدن برکسنه شتر کدکشته سنی تجسس ایچون بادیه عدنده
 کشت و کذار ایدرکن مدینه منبوره به کیرمه کر کدر دیو جواب ویردی بو انشاده عبداللہ بن قلابه دخی اول
 مجاهده کوشه کزین اولوب کعب الاحبار دخی اول طرفه التفات و ابن قلابه بی کورد کده داشته وصف ایتدیکم
 شخص بودردیو بین ایلدی * ائمه تفسیردن ذکر اولنان رجال نقلی بونده غمام اولدی بو نقل اولنان مدینه
 ارمک خبری عهد معاویه دن الی یومنا هذا آفاق و اقطار ارضدن بر محله موجود اولدیغی قطعا مسعود
 اولوب و مدینه منبوره تک محلی اولق اوزره زعم اولنان صحرای عدن وسط مملکت یننده موجود و اطراف
 واکافی علی وجه التعاقب معمور اولوب هر زمانده هر جا بنسدن طرق و مسالک کنه رجال و ریکان مرور و عبور
 ایدرکن واردین و صادر یندن مدینه منبوره بفرده مشهور و معلومی اولوب و کعب الاحبار دن غیری
 اخبار و آثار واقف ائمن دخی قطعا منقول و مروی دکادر * اگر مدینه ارمک احوالی نقل ایدنلرایام
 سالفه ده موجود ایدی لکن مرورایامه مندرس و نابود اولوب رسم و اثری باقی قالمادی دیسه لر حقه قریب
 اولوردی اکن ظاهر کلاملرندن مدینه منبوره تک صحرای عدنده موجود و باقی اولسی فهم اولغله
 خلاف ظاهر و مقتضای عقله مخالف اولور و بعض مورخین قوم عاد اقلیم شامه مالک اولد قریب مدینه ارم
 دمشق الشام اولق اوزره روایت ایتدیلر * و بعضیلری دخی مدینه منبوره حال موجود اولوب لکن
 هر کس مشاهده و معاینه ایده میوب اهل ریاضت یا خرد اصحاب سحر و ریت ایدرلر دیو هذیان ایلدیلر
 بو نرله زعماری حلیه صحتدن عاقل و خرافات و کاذبیه شبیه قول باطلدر * اعلام مفسرین بو یوچیه
 بعیده حامل رداعی اولان سبب اولدر که نظم جلیله (ارم ذات العباد) کلام شریفنده کلمه جلیله ذات العباد

کند و به اقرب اولان ارم کله سنه صفت اوراق مقتضای قاعده نحو و صنعت اعراب اولوب و عماد کله سنی
دخی ستون بنایه جل ایدوب ارم ذات العماد دن ستون و عماد ایلدیش بنای مخصوص مراد ایلدیلر
وابن زبیر حضرت تری (بعاد ارم) نص کریمده عاد کله سندن تنوینی اسقاط وارم کله سنه مضاف اوراق اوزره
قرائت و روایت بیوروب ارم ذات العماد کله اصحابی اولان قبیله عاد معنای ترکیب اضافیدن منههم اولغله
اری بنای مخصوصه جل ایتلری تا کید ایلدی صکره حکایات موضوعه به شیبیه اولان بواخبار منقولیه
واقف اولد قلبنده نظم جلیلی بو توجیه بعید و معنای غریب ایلد توجیه و تفسیر ایتدیلر والا ذات العماد
ترکیب شریفنده عماد ایلد مراد عرب اوپه رینه و چادر لینه وضع اولنان چوقلا اولوب و قبیله عاد عطف
بیان طریقیه جلد لری اولان ارمه نسبت ایلد ایضاح و بونلر دیر کلی خبام اصحابی اولد قلرین اظهار و انصاح
ایدرا کر عماد ایلد چادر دیر کیری مراد اولوب بنایه وضع اولنان ستون واساطین مراد اولنسه دخی نه ارم ایلد
نهیج سابق اوزره قبیله عاد مراد اولوب و بو قبیله نک قوت قاهره ایلد شهر تری نه بناء ساکن اولد قلری محالدرده
انشا و احداث ایتد کیری اساطین کیمار و ستون استوار ایلد مبنی ابنیه عالییه اصحابی اوللریله وصفه جل
اولنوب حجر ای عتده مدینه مخصوصه ده یابر غیری محله شد اوزر غنجه حاشا جنت نظیری اولان بنای
مخصوص مراد اولنما مقده هجنت یوقدر واکر ابن زبیر حضرت تری نک قرائت کبی عاد ارمه مضاف دخی اولسه
ارم ایلد قبیله و عاد ایلد قبیله مذکورده دن منشعب و منفصل بر جماعت مخصوصه که لسان عربده آکاف صیغه
اطلاق اولنور مراد اولنسه فصیله نک قبیله به اضافتی قبیله دن اولور قریش کانه والیاس مضر و ربیعہ نزار
کبی که کانه قبیله سندن منفصل قریش و مضر قبیله سندن منشعب الیاس و نزار قبیله سندن منفصل ربیعہ
دیمکدر * معنای نظم جلیلی دخی قبیله ارم دن متولد و منفصل قوم عاد دیمک اولور و الارمی بنای مخصوصه
جل ایدوب و معهود و مذکور باغ ارم ماده سندن نقل اولنان حکایات واهییه ایلد قرآن کریمی تفسیر و محققدن
بعید اولوب کتاب الهی جل و تأویلندن تزیینی لازم اولان روایات ضعیفه ایلد توجیه ضرورت یوقدر (بو عبد
فقیر) مترجم صاحب التفسیر تفسیر کشفده بوشله نظر ایدوب صاحب کشف ایتد عاد کله سنی قبیله عاد
ایلد و ارمی عطف بیان طریقیه بو قبیله نک جلد لری ارم ایلد تفسیر ایدوب عاد اولایه تخصیص ایلش بعده ذات
العمادی طوال القدود ایلد تفسیر ایدوب یعنی اوزون بویلا و اوراق اوزره عاد قومی وصفه جل ایتش وینه
ذات العمادی اهل ابنیه عظیمه ایلد دخی تفسیر ایلش بعده مصنفک ایزاد ایلدیکی حکایه بی دخی صیغه تخریض
اولان قبل ایلد نقل و ختم مقال ایتش * صاحب کشفک تفسیر و توجیهنده اولان تریبی و صیغه تخریض ایلد
حکایه هنر بوری نقلی خبر مذکورک ضعیفه و رأی مختاری اولد بغنه دلالت ایدر لکن صاحب تاریخ ابن
خلدون باغ ارم حقنده نقل اولنان کلامک ظاهرندن مدینه ارمک موجود و حیدن غائب اولوب مشاهده سی
اهل ریاضت یا خود سحره به مخصوص اولدیقی فهم اولنغله ظاهره مخالف امر بعید اولوب نظم جلیلی تفسیر
و تأویل سیاقنده ایراد ایتد کارینه دخل و اعتراض ایلدی * و الله اعلم عند الله تعالی (و محتایف کتب تاریخده
مرقوم اولان حکایات مدخوله نک بری دخی بودر که عهد خلافت بنی عباسده برام کله عنوانله معروف
وجود و سخا ایلد موصوف اولان مشاهیر و وزراء و امرا بی خلقای آل عباسدن هارون الرشیدک سبب قهر و تذلیلی
بیاننده کافه مؤرخین بو وجهله رقش بریده روایت اولمشدر که زمان سلطنت هارون الرشیدده وزیر
اعظم اولان جعفر بن یحیی بن خالد برمکی به رشیدک کمال مرتبه علاقه سندن شاشی حل و عقد مصالح انامی
کف کفایتنه تسلیم و سرسرای بزم خاص الخاص صحبتنه محرم و ندیم ایدوب مجلس ملوکانه سندن برآن
مفارقنه رضا ویر مز ایدی و کذلک رشیدک عباسه نام برهمشیره سی دخی و ارایدیکه محبت و مودتده جلد
اقاربنه تقدیم ایدوب تقو ذ کلام و انجیح مرام اتمامده نظیری عذیم ایدی رشید مائل عیش و عشرت و عباسه
ایلد جعفره میل و محبت اوزره اواقین بونلرله اداره اقداح مدام و نوش صهبای کفام ایتکی عده اسباب نشاط
انجیح ایدوب و مجر د حل عقد حرمت و تحصیل محرمیت ایچون ینلرنده عقد نکاحه رخصت و کندی
مجلسندن غیری مجلسلرده خلوت و صحبتندن منع و تحذیر ایلدی * فرموده رشیدی عباسه و جعفر بیک
جانله قبول و انجیح بزم ملوکانه سندن عیش و عشرت مشغول اولدیلر لکن غلبه شهوت نسایله کوندن کونه

عباسه نك جعفره ميل و محبتی افزون و لایلی حسن و آن ایکن قیس کی مجنون اولمغه تسکین نائرة عشق
و شوق ایچون هر چند که آتش دلسوز هواسنی آب زلال و صلی جعفر ایلد اطفاس امر ادا یلدیسه جعفریم قهر
خسروانی و مراعات حقوق جهانبانی ایلد مساعده ایتموب آخر کار عباسه ثمانوسه مایوسه اولدقده طریق
حمله یه سالوک ایلد جعفر لوالده سی عتابه یه اعلام حال ایدوب جعفر ایلد هم آغوش وصال اولاق خصوصنی
تکلیف و اهل مال و مساحه دن تحذیر و تحویف ایلدی عتابه دخی عباسه بی تعلیمی اوزره حسن و بهاده یکن
برجاریه رعنا اولاق اوزره اوغلی جعفره تعریف و برکیجه فراشی تشریف ایتک اوزره وعدا یتکله جعفر
دخی اول بانوی ناینده و ویک قدومه نکران و نشسته صبا ایلد سکران ایکن عتابه عباسه بی برکیجه نهانیجه
دعوت ایدوب جاریه موعوده اولاق اوزره اوغلی جعفره عرض ایلدی جعفر دخی عباسه بی ایچق مجلس
خایفه ده کوروب و غلبه دهشت و کمال مهابت ایلد جمال عباسه بی کرکی کی مشاهده یه قدرتی اولوبوب
صورت زیبا و حسن سیماسی برخوشجه صحیفه خاطر ندی مرسوم اولدیغی جهندن عتابه اوغلی جعفره هر
جعه کیجه سی برجاریه ویرمک معتادی اولمغین عباسه دخی اول جواریدن اولاق اعتقاد ایلد جعفر عباسه یه
تقریب ایدوب حلی ظهور و برولدی دخی وجوده کلوب رشیددن کتم و اخلا ایچون مکرمه یه ارسال
ایلدی بو خبر رشیده غمز اولدقده کتب تواریخده تفصیل اولندیغی اوزره جعفری قتل و باباسی یحیی ایلد
قرنداشی فضل حبس ایدوب اندر دخی محبوس ساقوت اولدیلر * سلسله برامکه نك انقضاضنه سبب اولاق اوزره
اشبوع عباسه حکایه سی مؤرخین نقل و بیان ایلدیلر * لکن یو حکایه شذیه عباسه نك دین و حسب و علونسب
و جلالت شائیدن زیاده بعید و سلسله نسب عالسی آبا کرماندن اشراف امت و عظمای ملت اولان درت
واسطه ایلد امام ائمه دین سلطان المفسرین عبد الله بن عباس رضی الله تعالی عنهما حضرت ترینه منتهی اولوب
خلفای عباسیه دن محمد مهدی بن عبد الله ابو جعفر منصور بن محمد سجاد بن علی ابی الخلفاء ابن عبد الله ترجان
قرآن ابن عباس عم یاک خیر الناس حضرت ترینک کریمه مکرمه لری و دختر سعد اختر لری دربر خلیفه نك قزی
و بر خلیفه نك قز قزنداشی اولوب صحبت مصطفویه و خلافت نبویه و دوات قویه ایلد آراسته و عصایه عصوبت
نسبیه نبی رحمت و شرافت عموم امت امام دین و ملت ایلد پیراسته مطلع نور و حی مبین و همیط ملائکه رب
العالمین اولان خاندان عصمت نشان رسالت پناهی یه منسوب اولدیغندن ماعدا انهم مالک ذات نبویه
و استیفای شہوات نفسانیه دن مصون اولوب صلابت دین ایلد معروف اولان عرب بادیه نشین طور و آیینلری نك
هنوز بقایا و قنده دخی نشأت ایتکله بویه خاندان عالیشان دن عصمت و عفت زائل اولدقده نه محله ظاهر
و بومقوله دختر یا کیزه نژادک دامن عرضی آلوده لوث نهمت اولدقده کیمک ذیل عصمتی طاهر اولور و عباسه
نسب طاهر و ظاهر فی جعفر بن یحیی ایلد الحام و جمع ایدوب اشراف قبائل آراسته محفوظ و معتبر اولان شرف
نسب عربی سی عبید محمد بن عبد الله نیجه ندیس و تالیث ایدرکه جعفر لجد ابدی اولان برمک مجوس
فرس دن برکسه درو عباسه نك اجداد عالی نهادی اولان سادات خلفای عباسیه نك ممالیکندن اولوب و برمک
اوغلی خالد دخی اول خاندان عالیشان نیجه زمان خدمت و انتمایه عهد خلافت سفاحده مسند وزارت اعتلا
ایلدی کی کتب تاریخده مرسوم و بونامه ملوک و خادام و عباسه سیده و مخدومه و بین العرب حفظ نسب قاعده
محفوظه ایکن عباسه سلاله طاهره عربیه سی مصاهرت جعفر ایلد مخرج ایدوب بینلرند قرابت تحصیلند ثمره سی
مجزد زوچی جعفر و قاین اناسی یحیی واسطه سبیل برامکه نك دولتی کندویه جذب ایدوب اولاد برامکدی
سائر عصبان و اقارب آل عباسه ترجیح ایلد شانلرین اعلا و منازل عز و شرفه اعتلا و ارتقارین روا کورمکدر
بواسطه عباسه نك حال و شانته و شرف نسب و استغنا سینه مناسب دکلدر * و کذلک هارون الرشید دخی صاحب
همت قریشی النسب بر خلیفه عالی حسب اولوب همشیره سی عباسه بی عبید اعلا جیدن بر عبیده تزویج ایلد
بینلرند عقد مصاهرتی تجویز مخل رسم کفالت اولمغه مستبعددر * اگر برکسه عباسه ماده سینه نظرا انصاف ایلد
نظر ایدوب عباسه بی زمانده بولان اعظم سلاطیندن خصوصاً ملوک عرب دن برمکک دختر سینه قیاس
و نسبت ایلد اول دوات و سلاطینک عبیدندن برینه عقد مصاهرتی تجویز و قبولندن استنکاف و استنکار
ایدوب تکذیبند اصرار ایتسی مقرردر * عباسه ایلد رشیدک سائر ناسه تفوق و تفضلی خود ظاهر در *

بلکه برامکنک سبب ذلت و نکبت و زوال دولتری بود و چهل درکه بود دولت عباسیه اوزرینه مستولی
 و اموال میریه بی دیند کوری و جوهره بذل و صرفه متصدی اولوب منافع سلطنتی کند و له قصر و خلیفه بی
 امور ملکند و تصرفدن حجرایدوب حتی هارون الرشیده زمان خلافتند به بعض امور صرف ایچون شی
 بسرو مال قلیل اقتضایدوب طلب ایتد کده دسترس اولدی بی منقولدر * برامکه ایسه مستوفی بمطالب
 و ماآرب و سلطنتده رشیده شریک غالب اولوب کتد که انارلری چو غالب و اطراف و اقطاره صیت و صداری
 یا یلوب رتبه و زارتدن کایت و حجابت و ریاست عساکره و ارنجه جله مراتب دولت و مناصب سلطنتی اولاد
 و خدامته و بویه و ماعدای بالجه محروم ایتد شرایدی حتی * منقولدر که دیوان رشیده بهیحی بن خالد اولادندن
 مناصب عالیه سیف و قلمه متصرف یکریمی بش کسینه حاضر اولوب دارالخلافته سائر اهل دواته مزاحم
 و مقاملرندن رفع برله لرینه کتد و لری قائم اولدیلر زیر اهارون رشید حال صغرند بونلرک باباری یحیای
 بر مکینک حجر تریه سنده و آغوش کفالتند نشو و نما یلوب سر بر تخت خلافت جلیوس ایتد کده یحیای ولی
 عهد و خلیفه مقامنه قویوب و فرط اگر امندن کتد و به باد یو خطاب ایتد یکی خلق مشاهده اید یحیای
 رشیده تقدیم و خلیفه دن زیاده تعظیم و تکریم ایدر لر دی کتد که بونلرک شان و شهرتی عظیم و جاه و منزلت لری
 جسم اولوب و جوهره نام بونلرک جانبیه منصرف و رقاب اعظم و اکبر خضوع له طرفلرینه منتهی و آمال
 و امالی کندیلر مقتصور و اقاصی بلدانده اولان ملوک و امرا نلرک هدایای بونلرک محصور اید بونلرک ماعدای
 خزینه خاصه سلطانیده حفظی معناد اولان اموال مقاطعات میریه دخی و مال و املاطرقلرندن تقرب
 و استقامت طریق قله طوغری بونلرک خزینه لرینه کلوب امصار و فواجیده اولان قرا و ضیاعه استیلا و عظمای
 اقارب و ارکان و کبرایه افاضه عطا ایدوب رقاب عبودیت لرینه تحمیل منن لایحه و فک و تخلص اسارا
 و خاندان اشراف و بیوت انسابدن فقیر و معدوم اولانلری اغنا ایتدیلر خراص و مقربینی حقد و حسده
 دوشوروب ولات اطراف زوال دولترین تمی ایدر اولدیلر و بوتقریسه کین خضاده و ورای حجابده و جوهره
 منافسه و حسدی کشف ایدوب کاپسترناز و تعمیریه عقارب غمز و نفاق یور یوب حقدارنده قیل و قاله آغاز
 ایلدیلر حتی جعفر اقرار بسدن بنی قطبه نلرک کند و به حسد اوزره اولدیلر یحیای حسد ایدوب سائر اقارب
 و خویشا نه و یردیک عواطف و عطایای بونلرک و یرممکله یلنلرند بغض و شقاقه بادی و غمز و نفاقه مؤدی اولوب
 صورتده اقرب معناده عقرب و ظاهرده خصم حقیقتده خصم اولمیلر غمز و نفاقده سائر ساعات و وشا نه سبق
 ایتدیلر و احوال برامکه نلرک سرمستی باده غرور و نخوت ایلر ارنکلب ایتد کوری صغائر جرایم و زلاته اصرار
 ایدوب کبار مخالفت و مباينه اجترالری سببیلر هارون رشید بونلرک کانون خشم و کینی فوران و طوفان قهر
 و غضبی طغیان ایتد یکی و قته مصادف اولدی * جله مخالفتلر نلرک بری سادات علویه دن یحی بن عبدالله بن
 حسن بن امام حسین بن امام علی خصوصنده اولان حکایه مشهوره درکه یحیای مزبور و نفس و کیه ایلر لقب
 ابو جعفر منصور نلرک زمان خلافتنده خروج ایدن محمد مهدی نلرک قزندی اولوب بلاد دیلر کیلانده خروج
 و یاتنه لشکر عظیم جمع ایتد یکی رشید نلرک معلومی اولیجی و زراسندن جعفر نلرک قزندی فضل بن یحیای بغداددن
 لشکر انبوه و عسکر بر شکوه ایلر سردا و نصب ایدوب یحیای اوزرینه کوندردی فضل دخی بلاد محمدن ری
 شهرینه واروب آئد و کت و قرار و یحیای مزبوره تطف بسیار و هزار هزار درهم و دیار بذل ایدوب
 رشید بنی طایفه اطاعت و انقیاد ایتد یحیای مشعر مر اسلات و مکاتبات تقدیمند نصکره یحی بن عبدالله علوی دخی
 کند و به رشیددن اماتنامه وارد اولور سه اطاعت ایتد اوزره جواب تحری ایتد یکی فضل بن یحیای رشیده
 اعلام اولدخی کندی خطبه اماتنامه تحری ایدوب فضل بن یحیایه ارسال و فضل دخی یحیای علوی به اتصال
 ایلد کده بلا توقف اطاعت و انقیاد و فضل بن یحیای ایلر هم علان مر افقت اولورق دارالسلام بغدادده واروب
 رشیده بولوشوب مظهر نوازش و التفات اولدی تاریح طبریده مسطوردر * دزبش ای مقدمه اری زمان
 مرورند نصکره بر براته ایلر رشید یحیای علوی به غضب ایدوب جعفر بن یحیایه دفع و کندی منزله کید و بنید
 ایلر حبس فی فرمان ایلوب جعفر دخی حسب الامر بر مدت یحیای منزله حبس ایلدی بعد زمان یحیای
 علوی جعفر دن عهد و امان خلیفه به و قاله عفو و اطلاق فی رجا ایدوب جعفر دخی منصب صد ارنده استیلا نلرک

مغرور اولوب ز غمجه دمای اهل بیت نبویه احترامی اشعار و حکم منده سلطان انامه تغلبتی اظهار ایچون
 خلیفه دن اذیت تخلصه سیل ایدوب یحیی ایلاق ایلدی بو خصوص رشیده غزا و تنوب جعفر دن
 سوال ایلد کده اول امر ده جوابده ترددا ایدوب بعده حقیقت حال خلیفه نک معلومی اولدیغنه نطن اید بیک
 یحیی کندیکن استعطف واسترحام ایتکه اطاعت و انقیادده ثبات قدمنه اعتمادا اطلاق ایلدم
 دیو جواب ویرد کده رشید صورت ظاهرده تحسین ایدوب بشاشت اظهار ایلدی اما بو خصوصی نفسنده
 اخلا و اضمار ایدوب جعفری و قومی مؤاخذه به مدار ایتکه مظهر قهر و دمار و با شریسه باران بلا امطار
 ایدوب کندوری و دار و دیار لری خاکله یکسان و ایام و احوال عجیبه لری خلقا رینه منسل سائر اولمغه شایان
 اولدی * برکته برامکه نک اخبار و احوالی تامل صادق ایلد تامل ایدوب دولت عباسیه نک و بونلرک
 سیرت و طریقتی تتبع و استقصا ایلده بونلرک ذلت و نکبت لری شاتده تخریر ایتدی بکم خبری محقق
 و اسبابی موثوق و عهد بولوب بوندن غیری نسبه به اعتمادا تیز و بولیده فضلی اندلسدن ابو عمر احمد بن
 عبدربه نام ادیب کامل بعض مؤلفاتده رشید ایلد جدید نک عی داود بن علینک برامکه نک زوال دولتری
 حقیقده وارد اولان مذاکره لری پیانده نقل ایلدی کلامه وینه فاضل عز بونلرک مؤلفاتندن عقدا فرید
 نام کابنک باب شعر اسنده بلغای عربدن اصمعی نک رشید ایلد و فضل بن یحیی ایلد بعض لیالیده محاوره لری نه
 متعلق ذکر ایلدی کی مقاله به نظر اولتسه بونلرک سبب قتلی امور و ولتده استقلال و خلفایه و سائر تغلب لری
 سمیه خلیفه وقت و سائر ارکان دولتک غیرت و منافسه لرندن غیری نسبه اولدیغی یقینا معلوم اولور * و کذلک
 رشیدک خواص مقرینندن برامکه نک عدوری رشیده اسماع و برامکه حقیقده اولان غضبی تخریک قصد ایلد
 مجلس خلیفه به حاضر بعض معنی و خواتنده لر بونلرک تغلبتی و خلیفه نک عزیزی مشعر اشعار عربدن کیر لیجه
 ایکی بیت تعلیم ایدوب و مجلس خلیفه ده اثنای غناده ترنم ایتک اوزره دسیسه و حیل لری دخی تذیل برامکه
 حقیقده نقل اولتان خبری مؤید در اول ایکی یتدر که عینده نقل اولدی

لیت هند الخبز تناماتعد * و شفت انفسنا مما تجعد

و استبدت مرة واحدة * انما العاجز من لا یستبد

(معنای بیتین) هندد یکری عورت تولیدی و عدا ایتدی کی شیئ بزه انجاز ایدوب ایشلییدی و نائل و واصل
 اولدیغی شیدن نفسا ریمزه شفا و یریدی و تولیدی بر کره ایشنده مستقل اولوب تغلب و تسلطدن خلاص اولیدی
 زیرا عاجز دکلدر اول کسه در که ایشنده مستقل اولیه دیگدر * مجلس رشیده مغنیار بوا یکی بیتله ترنم
 ایدوب اسماع ایلد کده بلی والله امر نده مستقل اولمیان کسه عاجز دردی و تصدیق ایلدی اشتبه برامکه نک
 حساد و اعدا لری بومقوله حیل و دسیاس ایلد رشیدک غیرت کامنه و حجت باطنه سنی تخریک ایدوب اوزر لری نه
 غضب و انتقامی تسلط ایلدوب آخر الامر خائنلرین تخریب ایتدی ریدلر نعوذ بالله من غلبة الرجال و سوء
 الحال * اما ذکر اولندیغی اوزره عباسه ایلد جعفر حکایه سنی عهد و تحقیق ایچون رشیدک عیش و عشرته
 میل و محبتی و یاران مهبا کشان ایلد صحبت و معاشرت ایتسی خصوصنده نقل ایتد کاری کلام لری
 مغشوش و مشوش اولوب رشیدک ماحه عصمتی بومقوله تمسندن مبر او دامن عفتی بو کونه لوث شناعته دن
 معزادر * کتب نوار یخنده تفصیل اولندیغی اوزره رشیدک حسن حالی و منصب خلافت لایق اولان امور دنییه
 و دنیویه ده صلاح و عدالتی و علمای دین و اهل بقیه ایلد صحبت مدد امتی و زهاد و عباددن فضیل بن عیاض و ابو
 العباس محمد بن سمالک و عمری کبی رجال ایلد محاوره سی و سفیان ایلد مکاتبه ایدوب بونلرک نصایح و مواعظندن
 بکامی و حج شریف ایدوب مکه مکرمه ده اثنای طوافده صدق و اخلاصله دعاسی و عبادات و طاعاته
 مواظبت و اوقات صلوات خسی مراقبه و محافظه ایلدوب ادای صلاه صبح ایچون وقت اوله شهود و حضوری
 و بونلرک امثال حالات سنییه سی تمت شربدن برات ذمتنه شهادت ایدر * حتی ائمه تاریخندن محمد بن
 جریر طبری و غیر لری رشید هر کون یوزر کت غماز قیابوب بر سینه غزا و بر سینه حج شریف ایدردی دیور وایت
 ایلدیلر * و هارون رشیدک ابن ابی مریم نام بر مغشک مقلدی و ار ایدی عادت مالک اوزره اوقات خالیه ده
 و بعض لیالیده اضحوکات عجیبه سر دیله رشیدی اکلندیر ردی بر کون هارون رشید صلوات چهریه نک برنده

سورة فاتحه دن صكره سورة يس شريف آياتي ضم وتلاوت اثناسنده (ومالی لا عبد الذی فطرنی) آیت
 کریمه سنی قرائت ایلوب ابن ابی مریم اول مجلسده حاضر ایدی آیت کریمه ده اولان کلمه ماء استغفهامیه بی
 کانه استغفهام حقیقی به جل وحاشا رشیدک کلامی منزله سنه تنزیل ایدوب کویار شید بنی خلق ایدن
 الله ذوالجلاله نیچون قوللق ایتم دیوان ابی مریم دن سوال وجواب طلب ایدرجه سنه ابن ابی مریمه
 خطاب ایش اولغله اولدخی والله اقدم بلم نیچون قوللق ایتم سن دیوا طیفه کونار شیده جواب ویر یجک
 رشید دخی اثنای صلاتده نفسی ضبطه قادر اوله سیوب مضطر اضحک ایلدی * وابن ابی مریمه نیکاه خشم
 آلود ایله نظر ایدوب یا ابن ابی مریم بن ادای صالو ایدرکن دخی مسخره لقمی ایدرسن دیوز جرو عتاب
 ایتد کد نصکره تکرار ابن ابی مریمه خطاب ایدوب قرآن ایلدیتده تلاعبدن اتقا واحتراز ایلده ماعداده
 بیلدیک کی هجنت شرعیه سی اولیان من احلری ایلدیدی * ودخی رشیدک اسلاف کرامی و آبا واجداد
 عظامی علم و کمال و صلابت دین ایله معروف اولوب کندیکن وقتی دخی انلرک زمانرینه قریب اولغله اولدخی
 سیر اسلاف وانلرک اخلاق مرضیه سیله تخلقه رتبه علیایه واصل ایدی ورشید ایله جدی ابو جعفر منصورک
 اراسنده جوق زمان اولیوب منصور وقات ایتد کده رشید حد بلوغه قریب مراهق حکمنه
 کیرهش ایدی و ابو جعفر منصور خلافتندن اول و صکره علم و دین و محاسن اخلاقده کامل عالم و عامل ذات
 اولوب حتی ائمه اربعه اجتهاد دن امام مالک حضرت تری فن حدیثده معتمد و معتبر اولان کتب سته دن
 موطأ نام کتاب مستطابک تالیفنه ترغیب و اشارت ایلد کده دیدیکه یا ابا عبد الله مالک حالا وجه ارضده
 کتاب و ستنه بنده سندن اعلم کسنه باقی قالدیوب و بنی متاعل دوات و سلطنت تالیف و تصنیفدن منع
 ایتد کله سن برکاب تالیف ایلد که ناس اتمکله دینارنده و دنیا رنده اتقاع ایلسون و بو تالیفده جدم من حضرت
 ابن عباس رضی الله تعالی عنهما مالک احکام الهیه و امور شرعیه ده رخصت و وسعتلرندن وزمره صحابه
 کرامدن حضرت ابن عمر رضی الله تعالی عنهما مالک شدت زهد و تقوا ده تضلرندن اجتناب ایدوب افراط
 و تفریط جابلارنده متوسط و معتدل تسویه و توطئه طریق اوزره ناس ایچون برکاب ترتیب ایلد کده امام
 مالک حضرت تری دخی والله العظیم خلیفه بو کون بکاتصنیفی تعلیم ایلدی دیوب کتاب مشهوری تالیف
 و موطأ اسمیه قسیمه ایلدی * و ابو جعفر منصورک اوغلی محمد مهدیکه رشیدک باباسیدر منصورک زمانته
 ادرال ایدوب حال بوکه منصور عیالنه بیت المالدن جدید کسوه ا کسایتمکدن اجتناب ایدردی برکون
 مهدی باباسی منصورک زمان خلافتنده زیارتنه و اووب کوردیکه منصور کندی بنفسه مجلسنده درزیره
 عیالک کهنه لباسلرین عیالک یوسنه لک کسوه سی بنم اوزرجه اولسون واجه سی بیت المالدن بنم وظیفه
 دیدیکه یا امیر المؤمنین عیالک یوسنه لک کسوه سی بنم اوزرجه اولسون واجه سی بیت المالدن بنم وظیفه
 عینه مدن ویرلسون دید کده منصور مهدی به عطیه ک سنک اولسون بکا کر کزدیو جواب ویروب
 مهدینک نه عطیه سنی کلاول کندویه ویردی منع ایلدی و بیت المالدن انشاق ایلد عیالک کسوه سنی دخی
 تبتد ایلدی * آمدی رشیدک عهدی جدی منصور کی برخلافه نک زمانته قریب و اول خاندان معالی نشاند
 نشئت ایدوب انلرک حجر تربیه زنده هری و اخلاق حسنه لرله متخلق ایکن علی الدوام شرب مدام ایلد نشوان
 خصوصاً سکر و ادمانی اعلان ایتک حال و شانته لایق اولز حال بوکه زمان جاهلته دخی اشراف قبائل عربک
 اجتناب خمرده حالری معلوم اولوب وحیدقه زنده کروم غرس اولمبوب و شرب خمر انلرک اکثری قتنده
 مذموم ایدی ورشیدک کندی و باباری دین و دنیالرینه متعلق امور مذمومه دن اجتناب واحترازده
 حالت متوسطه اوزره اولوب محاسن سنیه و اوصاف کمال ایلد متخلق و نزعات عربدن یعنی عرضلر نه خلل
 ویرن معاییدن احتراز ایلد متصرف ایدی و بو خصوصده جبریل بن یحیی شوع طیبیک قصه سنده امام طبری
 و مسعودی نقل ایتدیک حکایه دخی دلالت و کفایت ایدر شول وجهله که ابن یحیی شوع اطباء کفره دن
 فن طبده فایق بر طیب حاذق اولوب صنعت طبایته هارقی تقریریه رشیده تقرب ایتدیک برکون مجلس
 رشیدده اثنای طعماده سفره به بالی احضار اولوب طیب من بور دخی اول مجلسده حاضر اولغله رشیدک
 تناولدن منع و احتیال ایلد توصیه ایدوب بعده چلشکیره بالی کندی منزله کونوز ملک اوزره غصه ایشارتن

للمترجم محمد صاحب
 مفسرین بو آیت کریمه نک تفسیرنده تخریر
 ایتدیلر که حضرت عیسی علیه السلام زمان
 نبوتلرنده انطاسکیه اهل البیسی ایمانه
 دعوت ایچون طرفلرندن اوج رسول
 کوند و مشارا ایدی انلر دخی تبلیغ رسالت
 و دین عیسی به انطاسکیه خلقی دعوت
 ایلد کارنده قبول ایتبوب کفر و عنادلرنده
 اصرار ایلدیلر ایچلرندن الحق حبیب
 نجار کوه کر انمایه ایمانی قبوله موفق
 اولوب کفر و شرکده اصرار ایلدیره
 (ومالی لا عبد الذی فطرنی) آیت کریمه سی
 مضمون شریفی اوزره تعریض و توضیح
 ایلوب بنم ایچون نه مانع وارد که بنی
 خلق ایدن معبود حقیقی به عبادت ایتیم
 دیدیکنی جناب حضرت باری جل شانته
 سورة یاسینده رسول اکرم علیه الصلاه
 و السلام حضرت تری شه حکایه یوردیلر *
 بو آیت کریمه ده کلمه ماء استغفهامیه عبادتدن
 مانع بنده نه وارد دیو سواله مجهول اولوب
 بلکه اصلاً مانع یوقدر دیوانیکاره دلالت ایلد
 تسمیم ناس بیلرند فلان ایینی ایشلکه
 نه مانع وارد دیو سوال و حقیقت سوال مراد
 مکالمه اولور * لکن حقیقت سوال مراد
 اولوب هیچ مانع یوقدر دیوانیکاره
 معالیه مراد اولور

ایلدی رشید صاحب رشید نو اشارتدن آگاه اولغله شهبه به واروب خدامدن برینه طیب مزبور له خانه سته واروب بالقی تناول ایدرخی معاینه و خبر کتور ملک اوزره ~~کک~~ بلیجه امر ایلدی طیب دخی اعتذار ایچون بالقی اوچ بخش ایدوب و هر قطعه سی بر طرفه وضع و ترتیب ایلد کدن صکره قطعه اولی بی بهار کی و نخود وضو غان و قوله سی بقول و بار دوسلو بعض اجزا ایله فارشید و روب قطعه ثانیه ملک اوزرینه قارلو و بوزلوصو دو کوب قطعه ثالثه بی خالص شراب ایله مزج ایلدی و قطعه اولی و ثانیه ایچون بونلر امیر المؤمنینک طعامیدر استرلسه بالقی بعض اجزا ایله ترکیبه ایدوب استرلسه ساده چه پشور دوب تناول بیورسونلریدی و اوزرینه شراب صبا ایدر یکی قطعه ایچون اشسته بوا این بختیشو ع طیبیک طعامیدر دیوب اوچ لشکره بالقی وضع و خلیفه به کونوردیو چاشنکیره دفع ایلدی * بنشینر صبح بیدار و ورشید خوادین بیدار اولوب طیبی تو بیخ و آزار و بوکستنا خلقی مقابله سخته تادیب ایچون احضار ایلد کده طیب مزبور چاشنکیردن اوچ لشکری الووب حضور زرشیده عرض ایلدی ابتدا اکنده و طعامی اولقی اوزره تعیین ایدوب خیرایله مزوج اولان قطعه سیمکه نظر ایتدیله کوزدیله که اجزای سیمک بریزدن آیریلوب و خیرایله برکونه امتزاج و اختلاط ایلشکه اعتدال قوام ایله اعل مذابه دوش بعهده اجزا و ادویه ایله مخلوط و مزوج و ماء بارد ایله آمیخته اولان ایکی قطعه باقیه به دخی باقدیلرون و طعمی فاسد و زراجه سی متغیر اولمش بولدیله * خلیفه بیادیکه طیبیک مقصودی بالقی رشیددن منع و تحذیر و ~~کک~~ کندی تناول ایتک ایچون منزله کوندرمش بیکه رشید شرب خردن بختب اولغله بالقی یاساده چه طبع ایدر روب اوزرینه ماء بارد شرب ایدر یا خود ترکیبه لوب بعض اجزا ایله پشردوب تناول ایلر و ایکی صورتده دخی معده ده هضمی جید اولوب تعفن و فسادنی غشیل و تحقیق قصدیه بوضعی ترتیب ایتدیله ~~کک~~ و اوقف اولدقده عذر فی قبول وجهه ده توصیه سنی تصدیق ایدوب حظ ایلدی * بو حکایه دن دخی رشیدله خردن اجتناب و اتقاسی ثابت اولوب و خواص ندمایی قننده معلوم و معروف اولایغی متین اولدی و دخی عر ویندر که رشیدله خواص و ندماسندن و عصر بیک شعر اسندن ابی نواس نام شاعر مشهور له شرب خرده انهم ما کر رشیدله معلومی اولدقده جبر ایتک اوزره عهد ایدوب ابی نواس دخی خوفندن بویه ایلوب عشرتدن فراغت ایلدی انجق رشید اهل عراق مذهبی اوزره شربی تجویز اولنان نیتد قردید کلری شربی نوش ایدردی نیتد قراول شربتد که خرمایی صوده اصلدوب بعد طبع ایدر لر * امام اعظم و امام ابی یوسف حضرتلری قننده بونک شربی مادامکه سکر مرتبه سینه و ارمیه و لهو و طرب قصیدیه ایچلیه تجویز اولمشدر اما شربتیه رشیددی اتهامه و حقه نقل اولنان اخبار واهییه تقلیده سیل یوقدر زیر رشید حد ذاتده عامه اهل سلام قننده حرام اولان افعال شیعیه بی از ~~کک~~ اب ایدر بکسینه اولوب و آبا و اجدادی اولان سادات رجال ملا بس و هراکب و سائر تناول و استعمال ایتدکاری نسبه لده حد اعتدالی تجاوزا بقبوب تنعمده خرمت اسرافدن اجتناب ایدر لر دی زیر اهنوز عنفوان دولت و مبادی سلطنتلری وقتی اولوب قبائل عرب عادی اوزره خشونت اخلاق و صلابت دینییه به مراعاتدن مفارقت ایتمشلر ایکن حکم شرع شریف ایله عدالت حرمت و اباحتدن خطر چقبوب استعمالی منهی اولان تهمت شرب خیرایله سقارنده نیجه سوء ظن اولتور * وائمه تاریخدن طبری و مسعودی و غیریلری هم دست وفاق اولوب بونک اوزرینه اتفاق ایتدیله که ملوک بنی امیه و خلفای عباسیه سیدن مصنوع تحقیر رخت و بساطله رکوب ایدوب نطق و سیوف و لحام و سرجارنده متوسط الحال ایدیلر * وابتدای عباسدن حلیه ذهب ایله رکوب احداث ایدن معتزین متوکلد که رشیددن صکره خلفا ک نامیدر ملوسا تارنده دخی حال و شانلری حشمت و شهرتدن خالی ایدی مشارب لرنده دخی بویه چه اعتقاد اولتوب حسن ظن اولتی اقتضا ایدر * ذکر اولنان خلفانک ورشیدله مر کوب و ملوس و مشرب و لرنده و سائر احوال لرنده اعتدال اوزره اولد قری ذکر اولنان و جوه دن اتم و اکمل و جیه ایله اول وقتده ظاهر اولور که انشاء الرحمن کاپ اولک مسائلنده شرح و بیانی تصمیم اولندیغی اوزره هر دولت و سلطنتک اولنده طبعی هر خصوصیده قدر حاجت ایله اکتفا و بسط و اسرافدن احتراز و اتقایه مجبول اولدیغی فهم اولند قده مدعا کر کی کی ظاهر اولور * و دخی رشید ایله جعفر حقه ذکر اولنان خبره واکا قریب احادیث واهییه مناسب اولان اخبار دندر که انی مورخین مشاهیر فضلا کر آمدن

مأمون خلیفه نیک قاضی القضاة و صاحب ستوده صفاتی اولان یحیی بن اکثم حقه نقل و روایت ایدوب
دیرلر که مأمون خلیفه اکثر اوقاتده ابن اکثم ایله طرح انجمن عیش و صفا و منا و له جام صهبای ایدوب مطربان
خوش الحان و ساقیان سمین براته ذوق و صحبت ایدرلردی * حتی برکیجه ینه ابن اکثم مجلس خلیفه ده نوش
مدام ایله سر کرم نشاط اولوب و ساقی * سمین ساق دخی قدر معتاد دن زیاده جام بیایی ایله ابن اکثمی مست
و سر انداز ایلدوب غلبه سکر ایله کنیدن بکده مأمون خلیفه ابن اکثمک اوزرینه فسلکن دیدکاری شکوفه
ریحان القا ایتدیروب موتای عرب کبی ازهار ایلچنه دفن ایتدیلر بعد زمان غائله سکر بر طرف اولوب افاقت
بولدقد مکر ساقی * دلفریب ایله حال و شاتدن اعتداری متعین بوا یکی یقی انشاد ایلدی دیو نقل ایتدیلر اول
ایکی بیت بونلردر

یاسیدی و امیر الناس کلهم * قد جارتی حکمه من کان یسقینی
انی غفلت عن الساقی فصرنی * کما ترانی سلب العقل والذین

(معنای یقین) ابن اکثم مأمونه جور ساقیدن شکایت ایله خطاب ایدوب دیدیکه بنم افندم ولی نعمتم وای جله
ناسک شهنشاه عالیجاهی ساقی * غدار حکمنده نهج معتادی و حد اعتدالی تجاوز ایدوب بکا جور و غدر
ایلدی و بن دخی ساقی * طنازل حسن و جمالنه ربوده اولوب مکر و آلدن غافل اولغله مشاهده یورلدی کبی
عقل و دینی حجاب ایلدی دیکدر * بو حکایه مأمون ایله ابن اکثمک حال و شاتنه بر وجهله مناسب دکلدر زیرا
بونلرکی کیفیت رشیدک احوالی کبی اولوب و تناول ایتدکاری شربت دخی انجیق نیند تر ایدی و آل عباس
یانلرنده شربی دخی حرام دکل ایدی و ابن اکثمک مأمونه مقارنتی انجیق دینده خلت و لله محبت ایدی و ثبات
اولشد که ابن اکثم مأمون ایله معابر یتوت ایدوب حتی مأمونک کرم خلق و حسن معاشرتی و عملیه
محبتی سببیه برکیجه خوابدن بیدار اولوب و کندویه صومراق عارض اولغله یحیی بن اکثم او یانسون دیویاب
یاب فراشندن قالقوب و بالنفس کوزه آب اولان محلی بولوب تشنه ~~بکنی~~ دفع ایلدی و مأمون و ابن اکثم
هر زمان صلوة صبحی معا جماعت ایله ادا ایدرلردی بو حالت ایسه ادمان خرمه ملایم اولدیغی ظاهر در و ابن
اکثم اصحاب حدیث و بکار محدثیندن اولوب امام اجل احمد بن حنبل و اسماعیل قاضی حضر تری انک حقه
شایلدیلر و ابن اکثمک امام ترمذی حضر تری حدیث تخریج ایدوب و کذلک امام بخاری دخی جامع
صحیحک غیر تالیفلرنده حدیث روایت ایلدیکنی حافظ مزنی نقل ایلدی * ابن اکثمک حالنه دخل و طعن
کنیدن حدیث روایت ایدن اجله اعلام و بکار محدثینه قدح و تشیعه راجع اولوب زیرا اسناد حدیثیه
را و بارک عدالتی اقدم شروط اولغله بخاری و ترمذی کبی حفاظ حدیث ابن اکثمک تخریج حدیث ایشلری
حسن حالنه شاهدین عادلین اولور * و کذلک اهل هوا و هوسدن نیجه کسنه لر ابن اکثمی میل علما و محبت
شبانله اتمام و محبوب دوستلر زمره سنه اذ حال ایدوب علمای عالمین و فضلا کاملین حقه بهتان و افتراه
اجترا و افسانه کو یلر و مداحلر السنه سنده جاری و ابن اکثمک اعداسنک محترعات و مقتریاتی اولان اخبار
واهییه اعتقاد و استناد ایلدیلر * زیرا ابن اکثم فضل و کالنده و مأمونه تقرب ایله عز و اقبالنده محسود ابنا
عصر و زمان و حقه منافسه و مناقشه به شایان اولوب میاید حساد ایله بومقوله قبل و قال زبانتک اراعدای
بریشان مقال اولیق اغلب احتمالدر و الا ابن اکثمک علم و دینده رتبه سی بومقوله تمثندن برائت ذمتنه دلیل
اولوب حتی امام احمد بن حنبله ابن اکثم حقه ناسک سوء ظنی نقل اولندقد * تعجب کان سبحان الله سبحان
الله دیوب بومقوله سوزی کیم سونلر دیوانکار ایلدی و ینه برکون اسماعیل قاضی ابن اکثم حقه تفهیم
اولنان کلمات حضورنده ذکر اولندقد انکار شدید ایله انکار ایدوب معاذ الله بونک مثلی عالم عامل و فاضل
کاملک عدالتی حساد بداندیشلرک کذب و دروغله زائل اولز دیوردا یلیدی * و دخی اسماعیل قاضی دیدیکه
یحیی بن اکثم ناسک رمی و اسناد ایتدکاری میل غلماندن کنینده برشی اولوب هر حالده جناب حقه ملتی
بر ذاتدز و بن انک محرم اسراری اولوب تنهاجه ~~کنندیه~~ کوریشوب محبت ایدردم جناب حقلک حفظ
و غضبندن زیاده خوف و خشیت اوزره بولوردم لکن لطیفه و مزاحه مائل اولوب حسن خلق صاحبی اولغله
خلق ظاهر حالنه نظر ایدوب حقه ~~کفتکو~~ ایتدیلر دیدی * و ابن حبان ابن اکثمی روایت حدیثه علم

وعد التمه وتوق واعتماد اولنان رجال حدیث عددانده ذکر ایلدوب دیدیکه ابن اسکم حقه نقل واسناد
اولنان اقوال قبیحه یه اعتماد اولنماق کر کدر زیر اکثری حلیه صحتدن عاریدردیدی * و دخی سبق ایدن
حکایات واهی امثالنددر اول حکایه که آتی عقد الفرید نام کتایک مؤلفی ابو عمر احمد بن عبدربه نقل وانبیا
و یو کونه کتب و املا ایلدیکه مأمون خلیفه وزیر اعظمی حسن بن مملک قزی یورانی عقد و تزوج ایلدوب
نیجه کونار ترتیب سور پر سر و اولندیغی معروف و مشهوردر * بونک اصلی یوله روایت اولندیکه مأمون
بر کیجه بعض خواص اتباعیه شهر بغداد طرقلده تبدیل جامه کز کین بر سرایک سطوحندن زمینه مائل
و حریر ابریشمدن غایت محکم بوکلش ایلرله آویخته بر زنبیل کوروب کندیله یله اولان خدام و اتباعی اول
مخلده توقیف و کندیل زنبیلک ایچنه کوروب او تورددن صکره زنبیلک ایلرینی قهریک ایلدی زنبیلک حرکتی
اول سرایک سطوحنده اولان کسه لر حسن ایلد کارنده زنبیلی چکوب مأمون بالای سرایه صاعد
و واصل و بر قصر معلایه برزم دلارایه داخل اولدیکه لطف منطری وزیر و زینتی و صفدن مستغنی اولوب بساط
مفر و شه سنک نظای و اوانی مطبوعه سنک انتظامی چشم غماشایی حیران و عقل انسانی و اله و پریشان ایدر
بو انشاده شکاف سر ابرده حجابدن بره پاره عالم آرا و بر بانوی تائنده روی ملک سیمیا مانند بدر منیر ظاهر
اولوب تابش حسن و آتی دائرة بزی تنویر و مشاهد نور جمالی دیدن مأمونی قریر ایلدی اول دختر طناز هزار
شیوه و ناز ایله عیش و نوش ایچون مهیا اولان خوان عشرته مأمونی دعوت ایلدوب اول ایلله قراده ظهور
تاشیر صبحه دلک مناوله نقل و نوش صبا ایلده لک هجمال و امق و عذرا اولدیلر * بعد مأمون ینه حقه دینی
زنبیل ایله اشاغی ایلدوب موقف انتظارده مترصد اولان اتباعیه سرایه رجوع ایلدی لکن مأمون سر کرخی
هوای عشق و غلبه مهر و محبت ایلد صبر و آرام ایلده میوب ایرته سی یورانک یاباسی حسن بن سهل دعوت
و یورانی ~~کندوبه~~ عقد و تزویج ایتک اوزره امر ایلد کده حسن بن سهل دخی فرماتنه اطاعت و اجابت
ایلدوب مراسم اختطابه رعایت و دعوت عامه ایلد خلقه بر ضیافت عظیمه اولندیغی مشهور و معروفدر * نقل
مذکور بو مخلده تمام اولدی لکن بو حکایه ده ذکر اولنان انور مأمونک حال و شائندن دور اولوب کتب
تواریخده تفصیل اولندیغی اوزره دین و علمده و سنن خلفای اربعه یه اقتدا و سر مرضیه لینه اقتفاده جد
موفوری و علما و فضلاء ایله مشاطره و مباحثه ده و اقامت صلوته و مداومت عبادتده و احکام شرعیه ده
حدود الهی محاطتده سعی مشهور و معروف و مشهور اولغله علی الدوام ادمان شرب مدام ایدن
فساق و بشار عدادینه ملحق اولوب عشاق اعراب کی خلال لیالده دورا سواق و ابواب و معاشرت نسوان
حسان ایچون زنبیل ایله منازلده دخولی ارتکاب ایتک بروجهله صحیح اولر * و کذلک حسن بن سهل کبی
بروزیرک دختر سعد اختر یورانک دخی شرف شان عفت نشان و علوم نزلتنه و باباسنک حر مسرای عصمتنده
اولان صون و عفافه دخی ملایم و مناسب اولر لکن بو مقوله حکایاتک امثالی کتب تواریخده کثیر و معروف
اولوب بطون صحایف اوراق بوتله مشهور اولشدر * وضع و تقدیمه باعث اولدر که لذات محرمه و مشتهیات
انفسه انه مالک ایلدوب هتک برده مروت ایدن اصحاب هوا و هوس اجرای شهوات نفسانیه لرنه توغل
و نیجه یکی بتنور نوه و ساری دخی کندولره تشریکه توسل ایچون بو مقوله حکایه لری پیدا و نقل و روایت
ایدوب دخل ایدلره سلفده کار دولت و اعیان امتدن دخی امثالی صدور ایتشدر دیو تعاله آلت ایتشدر *
بوندن او توری حوق کره کورلشدر که اصحاب هوا و هوسدن نیجه کسسه ل اوراق کتب حکایاتی تسع ایلدوب
بو مقوله اخبار و حکایاتی میل و رغبت ایلد ارا یوب (ذکر العیش نصف العیش) خواستنیجه مذاکره سندن
ممنون و محظوظ اولورلر اگر اسلاف کرامک غیری احوالی تتبع و اقتدا ایلدوب و انلردن صدوری مشهور
و حال و شانلرینه لایق صفات کمال و محاسن اخلاقلرین بولوب تقاید و اقتبایه سعی ایتسه لر کندیلر خیر و ایدی
یلمنه لر بولر ایدر لردی * حتی بر کون انشای ملوک عصر مزدن بعض امرای تعالم غنا و طنبور و کان کبی
سازلر چالغیه مشغول کوروب نصیحت یوزندن بواش سرک علوشان و رتبه و جاهکزه لایق دکلدردیدم اول
امیر دخی جواب اولق اوزره بکا خطاب ایلدوب افندی خلقای عباسیه دن محمد مهدینک اوغلی ورشیدک
قونداشی ابراهیمی یلمز میسن که عصر نده صنعت موسیقیده استاد اولوب زمانه اولان مغنیلر لر یسی ایدی

دینی بندگی تعجب برآید یا سبحان الله دیوب چونکه اسلافک حال و شأنه رعایت و اتباعه سخی و همت ایدرسن
 ابراهیم بابایی مهدی به وقرندانی هارون رشیده بیچون اقتدا ایتزسن و بیلمیسن که ابراهیم رسوم
 خلافتی ترک ایدوب مسنعت نفی به مشغول اولغله منصب خلافتدن کیر و قالدی دیدیکمه نصیحتی قبول
 ایتوب بندن اعراض ایلدی و دخی اخبار و ایه دندراول حکایه که آککاسادات علویه دن و خلفای
 فاطمین دن عیدین دیکله معروف اولوب قیروان و قاهره به مالک اولان خلفا حقند مورخیندن چوق
 کسنه ذاهب اولوب ذکر اولنان خلفا ک سلسله نسب لری اهل بیتدن قطع و جدا مجدلری اثمه اثنا عشر دن امام
 جعفر صادق حضرت تبریک اوغلی اسماعیل نسبندن اولد قیری ردوان کار ایلدی * بو حکایه نلک اصلی بویه درک
 عهد خلافت عباسیه ده ابو عبد الله شیعی محاسب نام کسنه بلاد غربیه بنی کثامه قبیله سی و سائر انصار اهل
 بیت اعاتیل ذکر اولنان اسماعیل بن امام جعفر صادق اولاددن عید الله مهد بنک خلافت و اطاعتنه خلق
 دعوت و انردخی اجابت ایدوب کتب تاریخده تفصیل اولسدیقی اوزره عید الله مهدی و اولادی ایکوز
 یتیم سینه مقداری زمان اول و قتلده کسنی ملک افریقیه اولان قیروان ایل محروسه قاهره ده مسند نشین
 خلافت اولدی * و بوماده ده مورخین عیدین ایله مقاومت قادراولیان ضعیفای خلفای عباسیه اتباعک
 مقتربانه و عیدینک نسب لری نه دخل و طعن ایل خلیفه لری نه تقرب و مداهنه ایچون اختراع ایتدکری اقوال
 کاذبه به اعتماد ایلدی * ته کیم کابیزده بونلک اخباری ضمنتده اول کاذیب محترعه نلک بعضیسی ان شاء
 الرحمن کله بکندر * حال بوک مورخین زعم لری نلک خلافتی و ظن لری نلک بطلانی اقتضا ایدرنیجه ادله قویه قاطعه
 و شواهدینه واقعیه به تقطعتن غافل اولدی * زریامورخین دولت عیدینک ابتدای ظهور و ککفیت
 خروجلری بیاتده بونلک اوزرینه اجماع و اتفاق ایتدی بونلک صاحب دعوتی اولان ابو عبد الله شیعی
 محاسب دیار مغربیه بنی کثامه قبیله سینه واروب ابتدا اهل بیتدن عید الله مهد بنک اقرارندن سید رضانک
 اطاعتنه خلق دعوت ایدوب بواشاده رضا قوت اولغله بینه عید الله مهد بنک بیعتنه داعی اولدیقی خبری
 اطرافه منتشر اولدقه مهدی و اوغلی ابی القاسم دیار شرقیه بولوب عباسیه نلک کندیله سوء قصدندن
 خوف ایتلرله تجار زینه کیروب بلاد شرقدن محل خلافت لری اولان دیار غربیه رحلت و جانب مصره عزیمت
 ایدوب اسکندریه به وصول و ولوج و هیئت تجار ایلاندن دخی خروج ایتدکری خبری خلفای عباسیه
 طرفندن مصر و اسکندریه و ایسی اولان عیسای نوشزی به بالغ اولدقه بونلری اخذده آتلو وافر آدم لری
 تعیین ایدوب کوندردی نوشزین کوندردیکی آدم لری بونلر تشدید * لکن هیئت و قیافت لری متغیر اولغله
 بونلری تشخیص و اخذ ایدمیبوب امن و سلامت ایله مغربیه واصل اولدی * بعده خلفای عباسیه دن معتضد
 قیروانده افریقیه امراسی اولان بنی اغلبه و ککذک بلاد غربیه سجماسه امراسی بنی مدزاره فرمان
 کوندروب مهد بنک و اوغلی ابی القاسمک یوللری باغلیوب جاسوس لری تعیین ایدوب اخذایتمک اوزره امر
 ایلد کده حسب الامتثال قبیله بنی مدزاردن سجماسه و ایسی الیسع بونلری تجسس سه آدم لری تعیین ایدوب
 الیسعک ساکن اولدیقی بلده مهدی بنی کیزی بر محله بولوب الیسعه کونوردکارنده تحصیل رضای خلیفه
 ایچون مهدی بنی و اوغلی ابی القاسم بنی حبس ایلدی * بواحوال دولت شیعه عیدینک قیروانده بنی اغلب
 امراسنه استیلا زندن مقدیمه اوامش ایدی بعد ذلک ابو عبد الله شیعی و ساطی ایل عید الله مهد بنک اتباع
 و اعوانی کلوب الیسعی قهر و مهدی بنی حبسدن اطلاق ایتدکارندن صکره مهدی قیروانده سریر خلافت
 جلوس ایلوب الیسعی قتل ایلدی کتب تواریخده مسطوردر کتدکجه مهد بنک و اوغلی ابی القاسمک و سائر
 سلاطه علیه لرنن ظهور ایدن خلفای عیدینک شوکت و سطوت لری غالب اولوب ابتدا افریقیه و سائر بلاد
 غربیه بعده عینده بعده اسکندریه ده صکره محاکم مصر و شام و حجازده دعوت لری ظهور ایدوب صیت
 و صداری آفاق و اقطاره منتشر و مشیر اولدی * و خلفای عباسیه به منی اجه ایدوب ضبط لرنده اولان بحالکی
 بولشوب مناصفه اوزره مقاصمه ایدشیلر آرقالیکه خلفای بنی عباسک مقرر خلافت لری اولان بغداد و کوفه به
 دخی هجوم ایللرندن الوب امر لری نه غالب اولر حتی خلفای عباسیه دولته تغلب ایدن ملوک دیالیه دن بهر
 الدوله بن غصه الدوله نلک فی الاصل عید و محالیکندن اولوب صکره امراسلکته منسلک اولان امیراسلین

باساسیری بنی عباس طرفند ن منصوب امرای عجم ایله یینلرنده جاری مخصوصه و محاربه یه بنیاء و اعداسینه
زعمالشکرانیو ایله بغداد کلوب خلفای عبیدیتدن خلیفه مضر متنصر علویتک بغداد و عراقده دعوتی
اظها و ایدوب منابر جوامعده برسنه کمله مستنصر حزین یوزک نامنه خطبه اوقوتدی * و یونلرک اعتلای شان
و علوم کانی سبیله خلفای عباسیه تک دولتری مبتزل و درجه لری منحصرا اولدن زائل اولوب و ویرای
بحر ده اندلس ملوک یونان بنی امیه یونلرک مخصوصه و محاربه سی خوفیه یا و یلا دیوندا ایدر لردی * امدی بو ذکر
اولسان احوال و عظم آثار نسبی مشتبیه و دعوائی کاذب کسنه حقیقه نیجه تصور اولور که مدت مدیده
بلاد معموره و بحالک مشهوره ده دعوائی خلافت ایدوب بنی عباس ایله مقابله ایله و کتب و اوراق
تفصیل اولندی اوزره عباسیه وقتنده سواد کوفه ده خروج ایدن قرامطه طائفه سنک حالنه نظر و اعتبار
اولور و نکه دعوائی کاذب و ادعائی باطل اولغله مدت قلیده دعوائی متلاشی و اتباع و اعوانی متفرق
ویریشان اولوب سر یعامکر و کیدلری یلنوب سوء عاقبت ایله ارتکاب ایتدکری افعال شنیعه تک جزاسینی
بولدیله * اگر خلفای عبیدیتک احوالی دخی بولید اولیدی ولو بعد مهله معروف اولوب مدت قلیده مضحمل
ویریشان اولور لردی ته کیم شعرای عربدن زهریک ییت مشهوری یومعنا یه دلالت ایدر

فهماتکمن عتدا من خلقه * وان خالها تخفی علی الناس تعلم

(ماک ییت) هر اول کسه که خصال حیده و ذمییه دن برخصلت ایله متصف اولوب طبیعتی انک اوزرینه مجبول
اوله اگر حال رشاقه خلقدن عتی و مستور قاله جعتی ظن و کان اینسه یله عاقبت ناس اکلوا قف اولوب مطلع
اولور دیکدر * بوندن مقصود عبیدین حقیقه زعم اولنان اهل یتنه انتساب دعوائی خلاف واقع
اولیدی بای حال کان ظاهر اولوردی ذیواستشهاددر * و یونلرک دواتی ایکوز یتش سنه مقداری
زمان علی التوالی عتدا اولوب جدا نبیاء ابراهیم خلیل علیه الصلاه والسلام مقام و مصلاسینه و موطن
رسول و مدفن مقدسینه و موقف حجاج و مهبط ملائکه یه یعنی مکة مکرمة و مدینه منوره یه حکومتله
سلطنتلری رونق بولوب دولتری انقراضی وقتنده دیک بولید یه عتدا اولدی و ابتدای ظهور لرندن انتهای
سلطنتلری وقتنده دیک جله اتباع و اشیاعی بونلره میل و محبت و اطاعت و انقیاد ده پابرجای قرار اولوب و امام
اسماعیل بن جعفر صادق حضرتلری نسلندن اولد قلینه اعتقادده ثابت و مستقر ایدیلر * و یونلرک دولت
و سلطنتلری زائل و نام و نشانلری محو و مضحمل اولد قد نصکره دخی یه یونلرک خاندان یه حجب اولان اعوان
و انصاری نیجه دفعه خروج و تجمع ایدوب آل عبیدک اولاد و احفادندن موجود اولان صییرک ناملریله
خلق بیعتلری ته دعوت ایلوب و آبا و اجداد لرندن سلفلری انمه تک وصیتلریله تعیین امامت و خلافت
استحقاقلری زعم ایتدیلر * اگر نسیبلرنده شک و ارباب ایدلردی بونلره معاونت و مظاهرت ایله
کندیلرین ورطه هلاکه القایدوب بوللرنده باش و جانلری فدا ایتزلردی * زیرا بر ذاتک امامت و خلافت
خلق داعی و بردولتک احداث و اقامتنه ساعی اولان طائفه دعوت ایتدکری ذاتک امرنده اشتباه
ایدوب علی رؤس الاشهاد ابراز و اظهار ایدیه چکی خصوصیه و بیعتنه داعی اولد قلی شخصک احوالنده
لسانلری قلیلر یه موافق و لماق اولمز * لکن عجبدر که کار اهل سنت و جماعتدن شیخ المتکلمین عالم
ربانی قاضی ابی بکر باقلانی حضرتلری خلفای عبیدیتک نسیبلری حقیقه زعم اولنان مقاله ضعیفه یه میل
ایدوب سیادت و شرافتلینه دخل ایلدی اگر قاضی ابی بکرک یونلرک نسب و سیادتلینه دخل و تعرضی
فساد اعتقاد ایله معروف و رفض و الحاد ایله موصوف اولد قلینه مبنی ایسه اولار افضیت نسب و سیادته مانع
اولوب و بونلره اقتدا ایدلرک اکثری دخی شیعی المذهب اولغله بیعتلری نه خلل ویرمز * و کذلک عبیدیتک
اهل یتنه انتساب و سیادت و شرافتلینی اثبات و اقرار کندیلرک بولندی مذهب باطلده بونلره قائده ویروب
جناب حقل عقاب و عذابندن خلاص ایتمز * خلاصه نه مذهب باطل خاست نسبی موجب و نه شرافت
نسب صاحبک مذهب حق اوزره اولسنی اقتضایدر * زیرا حضرت نوح علیه الصلاه والسلام کنعان
نامنده براوغلی و ارایدی کافر اولغله سائر کفار ایله طوفانده غرق اولدی مع هذا جناب رب العالمین جل شانیه
حضرتلری حضرت نوحک اهل و عیالتی سفینه یه جل ایله امر و غرقدن انجالیله و عیدی ورمغله حضرت

نوح علیه السلام دخی کنعانه سفینه به رکوب ایلد امر ایتمیشیدی من بور امتناع ایدوب سفینه به کبرمکله
حضرت نوح علیه السلام طوفانده غرق خوفنه دوشوب و عد سابق الهی به بناء جناب حق مناجات ایدوب
کنعانک نجاتی و خلاص اولدینی صورتده ~~حکمتی~~ استفسار ایلد کده جناب حق جل و علا
حضرت نری حضرت نوح علیه السلام نه وجهله خطاب عزت بیورلدینی حبیب اکرم علیه الصلاة والسلامه
بیان ایدوب بیوررلر که (قال یا نوح انه لیس من اهلک انه علی غیر صالح فلا تستلین مالک للبه علم) معنای نظم
شریف والله اعلم اولدیر که حضرت رب العالمین بیوردرلر که یا نوح اوغلک کنعان سنک اهلکدن دکلدر زیرا
مؤمن ایلد کافر اسنده ولایت منقطعدر یا خود کنعان غرقدن نجاتلرینه و عد کریم الهی سبق ایدن
اهلکدن دکلدر زیرا کنعان عمل فاسد و کفر کاسد ایلد متعذر * پس امدی یا نوح سن بنم درگاه عزتدن اول
نسنه بی سوال و طلب ایتمه که سنک ایچون اول شینه علم اولیه یعنی طلب ایتدیکک نسنه صوابدر خطامیدر
معلومک اولیه زیرا حضرت رب العالمین حضرت نوح اهل و عیالی انجا و تخلیه و عهد بیوردرده اوغلی
کنعان ایلد خاوتی کفر اوزره مصر اولدیرد استقامت بیورمیش ایدی مقتضای بشریت اوزره غلبه محبت ولد
حضرت نوحی مشغول ایتدیکله حقیقت حال کنده مشقه اولدیفنه بناء نجاتی طلب ایتمشیدی والله اعلم
بحقیقه الحال * بوندن مستفاد اولدیکه حضرت نوح نجات و کنعانه اونی اوغلنک کفرینه مانع اولدوب
وعذاب غرقدن خلاصنه وسیله اولدی * و کذلک حضرت رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم کریمه
مکرمه لری حضرت فاطمه زهرا رضی الله تعالی عنیه به رکون و عطف و نصیحت طریقیله بیوردرلر که (یا فاطمه
اعلی فلن اغنی عنک من الله شیاً) معنای حدیث شریف اولدیر که یا فاطمه اعمال صالحه به سعی ایلد زیرا بن
بر طریقیله الله تعالی نیک رحمت و کریمی باطاعتی پر سنه سکا کفایت ایتم یا خود عمل ایتدیکک صورتده جناب
حقک عذابندن بر عذابی سندن دفع ایدم دیکدر * بوحیدیت شریفدن شرف نسب حضرت رسول
عالی سب دخی زهد و صلاحی موجب و ذنب و عیبانه مانع اولدینی معلوم اولغله خلقای عبیدین حقنده
دخی تمت و رض ثابت اولدینی تقدیرجه نئی نسبی اقتضای تنذیکی متعین اولور * هر اول کسه که بر شینک
حقیقته واقف اولوب یقین حاصل ایلد آکالایق اولان یلدیککنی کتم ایتوب حتی اظهار ایلدیر
زیرا حضرت رب العالمین بیل شانه حق بیان ایدوب وسیله صدق و صوابه قوللرینی هدایت ایلر و کذلک
عبیدین بر قوم ایدیکه حاکمده دولت و سلطنت نجمن اولوب و اطراف و اما کنده اتباع و اشباعی مزه
بعد انری بونلرک بیعتلرینه خلق دعوت ایتد ککری مشهور اولغله اعدا لری اولان بنی عباس بونلرک
فرستلرین کوزه درلر ایدی بونلر دخی مبادی حالارنده اختفای ایدوب اسم و رسملرین تبدیل ایلد بر مدت
انزوا ایتشار ایدی ته کیم دینلشد

فلو تسأل الايام ما سمی مادرت * و این مکانی ما عرفن مکانیا

(معنای بیت) شاعر دیر که فرضا سن ایامه بنم اسمی سوال ایلدک یلوب جواب ویرمزدی و مکانم نه محادر
استفسار ایلدک مکانی دخی تعیین ایدمزدی * مقصود عبیدینک ایتدای امرده اعین ناسدن احتجاب
و انزوال سنه بیت غریب و ایلد استثماد در حتی عبید الله مهدینک جدی محمد بن اسماعیل بن امام جعفر صادق
اسمعی اعوان و انصاری تبدیل ایدوب مکتوم اسمیه نسجه ایتشار ایدی * زیرا بونلرک اعدا لری امام اسماعیلک
محمد نام بر اوغلی اولدیفن یلوب اما شخصی معلوملری اولوب محمد سو قهدا اعدا دن صیانت قهده بونلرک
اتباعی دخی خصم سنک یلد ککری محمد اسمی مکتومه تبدیله اتفاق ایتشار ایدی * بعد زمان عبیدین قیروان
و قاهره ده خروج و ظهور ایدوب بر تو اقباللری آفاق و اقطارده لعان ایتد کده آل عباسک اعوان و انصاری
بونلرک نسنه دخل و طعنه بونکله نوسل ایدوب امام اسماعیلک ولدی محمد اسمیه موسوم و بونلرک جدی
مکتوم اسمیه مسمی بر شخص مجهول و در دیو اهل یتیمه الله بایرین ردایتیلر و بورای ضعیف ایلد خلقای عباسیه به
ارکان دولتی مداهنه ایدوب بمالک عباسیه دن دیار شام و مصر و حجازه مستولی اولوب عبیدین اعواندن
اولان بنی کاهه بر بر یلرله محاربه به قادر اولان امرای بنی عباس لجنج عبیدینک اهل بیت نبوتنه انتصابلری
و شرافت و سیادتلرینی نئی ورقایله نفسلرین و خلیفه لرین بونلرله مقارنتدن عجز و تقصیرلرین دفعه و سبیلده

ایدوب شاطر لرین تسلی ایتدیله حق خلقای عباسیه دن قادربالله زمانته دارالملک بغدادده قضاه عقد مجلس
ایدوب یونلرا جماعیل بن امام جعفر اولادندن اولدقارینی تی واهل بیت نبوت سلسله سندن اولدقارینی تسجیل
ایتدیله و مشاهیر اعلام رجالدن برجماعت بوماده یه قضاه حضورنده شهادت ایدوب اعیان امتدن شریف
رضا و قزندی حیرتضی و ابن بطحای و علمادن ابو حامد اسفراینی و امام قدوری و شیخ ضمیمی
و ابن اکفانی و ایوردی و فقیه شیعه ابو عبدالله بن نعمان و یونلرک امثالی مشاهیر امتدن نیچه کسسه لر
یونلرک نسبتی غیر محمل و اسناد و اهل بیته اتساب لرینی ردایتدیله * و بوماده درتوزایکی تاریخنده قادربالله
ایامنده شهر بغدادده بر یوم مشهور و مشهورده واقع اولدی و یونلرک بوضوحه شهادت لری بجز دسما علیه اولوب
بن الناس بغدادده شهرت و شیوعه مبنی و آل عباس رضالری رعایتیه مبتنی ایدی و بوماده یه شهادت ایدنلرک
اکثری یونلرک تسبیحه دخل ایدن بی عباس اتبای اولوب مورخین دخی اشندکاری کی روایت و حفظ
ایتدکاری وجه اوزره حکایت ایتدیله * لکن حق و صواب یونلرک خلافتدر و عباسیه دن معتضد خلیفه
عبدالله مهدی نلرک اخذ و حبسی ایچون قیروان و الیسی ابن اغلبه و جملاسه امیری ابن مدراره تحریر ایتدیکی
فرمان یونلرک محبت نسبه اصدق شاهد و اوضح دلیلدر * و ایتدانب اهل بیتی اصحابندن تی ایدن معتضد
خلیفه در * معلوم اوله که دولت و سلطنت بر سوق سلطانیدر که جله بضایع علوم و صنایع اول طرفه جلب
اولوب حکم و مصالحی ضایع ایدنلر آندم القاس ایدرلر و اطراف واقعه حادث روز کار و روایات
و اخبار حامللری اول محل ساعی به سوق مطایا ایدوب آندم رایج اولان نسبه کافه ناس قننده رواج یولوب اگر
اهلک دولت ظلم و جور دن اعراض ایدوب جاده صدق و صوابه سلوک ایدوب طریق مستقیمدن عدول
ایتدسه اول سوق عظیمده ابریز خالص العیار حق و صواب رایج اولور اگر چال دولت و سلطنت اغراض
و حقوقه تابع و هوا و هوسه مطیع اولوب بی وعدوان و کذب و بطلان و سوارلریله امتزاج و اختلاط ایدرسه
انده زخوف فاسده و قلوب کاسده رایج اولور * لکن اول کسه که صحیحی فاسد دن و رایجی کاسد دن فرق و تمیزه
قادرا اوله انک عقل سلیمی و طبع مستقیم کندی و محک و میزان اولوب غیبر منقولک خالص و مغشوشی وزن
و عیار و سنجیده ترازوی اعتبار ایدوب صحیحی قبول و فاسدی رد ایدر * و دخی یونلرک مثلی یلکه یوندن دخی
ایه ددن اول حکایه که انی نسبه سادات علویه حسنیه دن اداره عنوانیه معروف اولان خلقای قاطمیندن
ادریس بن ادریس بن عبدالله بن حسن بن حسن بن علی بن ابی طالب رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حقیقه
نقل اولوب انک دخی نسبه دخل و طعن ایدنلرینلرند سو یلشورلردی بوسیق اوزره که ادریس اکبر یلاد
غرب اقتصاده طبعده وفات ایتد کدن صکره ادریسک خانونی حامل ایدی وضع جل ایدوب برارکک ولدی
دنیا یه کادی انی دخی ادریس اسمیه تسبیحه ایدوب بر نسبه خلیفه نصب ایتدیله یونلرک دخی اعدالری اولان بی
عباس ادریس اصغرک نسبه قبل و قال ایدوب باباسی ادریس اکبرک اتباعندن حرم کتخداسی و اشندنام
عبدملوک کنک ولدی اولوق اوزره و هم و اتمام ایتدیله * لکن یونه جهالتدر که ادریس اصغرک تسبیحه دخل
ایدنلرینلر یکه ادریس اکبرک بجنله اخبار و خویشانی یلاد غرب اقتصاده بر برقیسله سسله بریده اولوب
و ادریس اکبر اقلیم حجازدن بلاد مغربه داخل اولدی کوندن وفاتی و قسقه کلجه قبائل بربرایله بادیه ده
سکون و اقامت ایدوب و اهل بادیه نلر تولد اولاد و نطه و رحیل مقوله سی احوالی بربرلرندن خفی و مستور
دکادر زیر انلر حضری و بلدیله کی سر ایدر * احتیاجده ممکن اولوب بومقوله امورده ریب و شک طاری
اوله حق محالده دکل ایدی و انلرک جله حرملری جیرانک کوروب و صدالرین استماع ایدم جک محالده واقع
و منزللریک جدارلری بربر نسبه متصل و متلاصق و بنالری الحق اولوب مسکنلری اراسنده فاصله یوغیدی
و ذکر سیبق ایدن راشد ادریس اکبردن صکره جله اداره سه نک حرملری خدمتی کوروب و سائر اتباع
و اشیا علری دخی محافظه و مراقبه ایدرلر ایدی و بلاد مغرب اقتصاده ممکن بربریلرک جله سی ادریس اکبرک
قوتندن صکره اوغلی ادریس اصغرک یعنی اوزرینه اجباج و اتصاق ایدوب رضالریله بوکاطاعت
و انقیاد و یونلرک روح ایتک اوزره یعت ایلوب حروب و مغازیده یونلرک حضورنده بچار منایا یه خوض
ایتدیله * اگر نسب ادریسده ذکر اولنسان شیهه مثلوت متانلر اطاعت ایدنلرک شاطرلرند خلیبان

ایدوب عقلری کسیدی یا خود آخردن ایشیدوب سعلری قرع ایدیدی استرسه عدوی خائن یادشمن
 منافقتن اولسون بونلرک بعضیاری ایست و تبعیتدن تخلف ایدرلردی بلکه ادریس اصغر حقنده
 بونکات شنبه بنی عباس امر اسندن افریقیه طرفنده انلرک ولات و عمالی اولان بنی اعلبدن صادر اولمشدر
 بونک بیانی اولیه درکه خلفای عباسیه دن هادی زمانته مکه مکرمه ده طائفه قریب محله فنج یا خود و ج
 دیکله معروف موضعده بنی عباس ایله اهل بیت میاتنه جریان ایدن محاربه ده ادریس اکبر مغربه فرار
 و اول محله قرار ایتدیکی هادینک معاوی اولدقده افریقیه ده امرای بنی اعلبه فرمان کوندروب ادریس
 اکبری تجسسه جاسوسلر تعین و اخذ ایتک اوزره امر ایلدی * بر طریقه ظفر بوله میوب ادریس اصغر
 سبلا متله بلاد غرب اقصایه و اصل اولوب آنده امری تمام و دعوتی ظاهر و مرادی حاصل اولدی و هارون
 رشید اتباعندن واضح نماننده برکسه و ارایدی مصر اسکندریه سنده طرفندن عامل ایدی واضح سادات
 کرامه کیزلجه محبت ایدوب شیعی المذهب اولمغله ادریس اکبر لغربه عزیزی ایتاسنده اسکندریه به
 و صوانده واضحک انعامی سبیلده غرب اقصاده محل خلافته فوز و ثبات بولمشیدی بو خبر رشیده بالغ
 اولدقده واضحی قبل ایلدی بعده رشید ادریس اکبرک قتل و اعدا منده مکر و حیل به ساول ایدوب باباسی
 مهدی خلیفه نک اتباعندن شماخ نام کسنه به ادریسی تسیم ایتک اوزره وسیسه تعلیم ایلوب بلاد غرب
 اقصایه ارسال ایلدی شماخ دخی تعلیم رشید اوزره مغربه و اروپا و لیبای نعلی اولان بنی عباسدن برات
 و انقطاعی و ادریس اکبره انعام و اتساب داعیه سیله کادیکی اظهار ایلد کده ادریس صافدل دخی بونکامیل
 و محبت ایدوب بنده لکه قبول و عواطف جزیه سینه مظهر ایدوب خلوت و جلوتده کندویه انیس و مجلس
 ایلدی * شماخ مزبور ادریس ایله برکون تنها چه محبت ایدرکن بر تقریه ادریس سم تناول ایتدیروب موتنه
 باعث اولدی * ادریس اصغرک موتی خبری بنی عباسه و اصل اولدقده یا نلرنده احسن موقعه واقع
 اولوب شاد و خرم اولدیلر ورجا و امیدلری اوزره غرب اقصاده سلسله اداره نک انقراضی اعتقادیلر عائله
 تشویش و اضطرابی بر طرف ایتدیلر و بواثنا ده ادریس اصغرک ولادت خبری دخی تعجب ایدوب بنی عباسه
 و اصل اولدقده مذکور شه مخالف اولمغله و هله اولی ده تصدیق ایتیموب حاشا و کلا اصلی بوقدر دیوانه کار
 ایتاسنده ادریس اصغر بیعت اولوب مغربه دعوت خلافت فاطمه عودت و شوکت و سلطنتی قوت
 بولوب دولت اداره ادریس بن ادریسله مجتهد اولدی خبری متحقق اولمغله بنی عباسه باعث حزن و انکسار
 اولوب وقع سهامدن زیاده درونلری داغدار اولدی * و دولت اداره نک قوت و شوکتی سبیلده دیار غربده
 دولت بنی عباسه ضعف و هرم مستولی اولوب انلرله مقاومت و مدافعه به قدر تلری قاصر اولدی حتی ادریس
 اکبر اقصای بلاد غربده ساکن اولوب و قبائل بربر هر یارندن کامداد و اعانت ایتدیلر هارون رشید
 بوجهله اعدا منده ظفر بوله میوب عاقبت شماخ یذیله تسیم و اهلاله و بوحیله ایله کریان حیاتی چالما ایلدی *
 و ادریس اصغر باباسی ادریس اکبر برینه سریر خلافته جاسوس ایدوب شوکت و سطوتی قوت بولیمقی مأمون
 خلیفه و اندن صکره کلان خلفای عباسیه دیار غربده کندیلرینک اعوان و انصارندن افریقیه امرای
 بنی اعلبه فرمانلر کوندروب فواجی غربده اداره نک آجدیغی فرجه بی سد و طرفلرندن عباسیه دولته اصابت
 و سراجی مظنون اولان ضرر و کزندی دفع و صد ایلیموب * علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد * مفهومی
 اوزره هنوز نائرة قهر و کینلری مرکز دائرة سلطنته تجاوز ایتدین دفعی تدارکنی کورمک اوزره بی دردی
 او امر ایدیه ارسالندن خلای دیکلار ایدی اما امرای اعلیه اداره نک اعوان و انصاری اولان غرب
 اقصا بربریلرله محاربه به قدر تلری اولدیغندن ماعدا کندیلرینک ملوکی اولان خلفای عباسیه اوزرینه
 اجانب و اباعدک تغلب و تسلطی سبیلده دولت عباسیه نک اختلالی وقتی اولمغله امرای بنی اعلب بربریلرله
 مدارات ایله معامله به مضطر اولمشلر ایدی * زیر عباسیه دولته امرای اترال و انعام غلبه ایدوب خلفانک
 زمام اختیارلری یدلرنده قالمغله توجیه مناصب و ترتیب مواجده و تحصیل اموال سلطانیسه و سایر
 خصوصیه احکام دولت و امور سلطنتی اغراض فاسیده لری مقتضای اوزره دیکلاری کی تصریف
 و تقلیب ایدرلردی ته کیم عصر لرینک شاعری دیشدر

خليفة في قصص * بين وصيف وبغا
يقول ما قاله * كما تقول البغا

بوايكي يت خلفای عباسیه دن مستعين خليفه نك امور دوتده عجز واضطرابي حقهده انشاد اولمشدر *
وصيف ايله بغا امرای اتر اكدن دولت عباسیه متغلبان دن ايكي كسسه نك اسماريدركه متوكل خليفه في قتل
ايدوب مستعينه اعانت ويغت ايتشارايدى ببغا ايله مراد پايانغان قوشيدركه * معناسى بويه دركه خليفه
مستعين وصيف ايله بغا ارانده محصور مرغ قصص نشين كي بر خليفه دركه وصيف ايله بغا آسكانه ديرلر سه
بودخى انى سويلر پايانغان قوشنه بگزركه نه تعليم اولنور سه آنى سويلر ديمكدر * صاحب تاريخك بوايكي يتي
ايرادن مقصودى خلفای عباسیه دولته امرای اترال و اعجام غلبه ايدوب نظاملى محتل اولمغله بنى اغلبك
آنلره استناد ايله ادار سه به مقاومتن عجز وقصور لر ين بيان ايلكدر چونكه امرای بنى اغلب خلفای
عباسیه نك امرای اوزر ما دار سه ايله محاربه ومدافعه به قيام ايتديلر حقلر نده تقصيرتم متيله غمز ونفاق دن
خوفه دوشوب سكند يلدن خلفانك سوء ظنلر ي دفع ايجون بسط اعذار كونا كونه عفو وعنايتلر ين رجا
سياقنده كاه مغرب زمينده ساكن كندولره تابع رجالك ضعف واحتقار لر ين بيان ايدوب ادار سه وبربرلره
محاربه به قدر تلى يوقدر ديو اعتذار ايلديلر وكاه بلاد غرب اقتصاده خروج وظهور ايدن ادريسك ونسل
واعقبان دن پريسه قائم اولان ادار سه نك علوشا ايله خلفاي قورقودوب بلاد غربده حدوده قريپ عباسيه
ضبطنده اولان ولايتلره تجاوز وتعديلرى احتمالى تحرير ايلدوب و اغلبه طرفلر دن خراش خلفايه عايد تحف
وهدايايى واموال سلطانيه دن تحصيل وار سال ايتدكلى اچقرلى ادريس سكسيله مسكول وانلر لى تغار ليله
معلم ايدوب كوندور لردى مقصودلى ادريسك عظم شانى خلفايه عرض وشوكت ظاهره وسطوت قاهره سيلاه
تخويف ايلدوب مؤاخذه ومطالبه سيلاه مأمورا ولدقلى ادريس ماده مسندن خلفانك ايدلر ين قطع ورقبه
طاعتلى رتبه عبوديتلر دن خروج و ادار سه به تبعيت و اطاعتلر سه مضطر اولملى بنى خلفايه اسمار ايلكدر
وكاه چيچه دخى ادريسك شانى خط وتزويل قصديه خلفايه مداهنه ايدوب بالاده سبق ايدن طعن كاذب ايله نسيه
دخل وطعن ايلدوب صدق و سكند بنده مبالات ايتديلر * زير امغرب ايله بغداد ارانده مسافه بعيد و حال
صبا وتنده اورنك خلافته جلوس ايدن صيان بنى عباسك عقولى ضعيف اولوب و اترال و اعجام دولته نسيه تغلب
ايدوب امرالى اولان اچقر دخى هر قائلق قولق قبول ونعيق غراب دخى اولور سه استماع وتصديق
ايتدكلى بچون نسب ادريسه دخل ايله خلفاي نسل ايتديلر * و بنى اغلب خلفای عبدين ظهوريله ديار غربده
مضمحل اولنجيه دلته نسب ادريسه دخل وتشنيعدن خالى اولوب بونلردن كره بولكله شنيعه اراذل ناسك
سمعلر ي قرع وانساب اهل يته طعن ايدنلر بعضيلرى دخى بونى حفظ ايدوب خلفای عباسيه دن بعضيلر سه
اهل بيت حقهده منافسه وقتنده نقل ايله تقرب واتسابه وسيله ايلدى * بونلر لى نسب ادريسه دخل ايدنلر لى الله
تعالى تقبيح ايله كه جاده شرع قويمدن عدول ايدوب هو الر سه تابع اولديلر * زير ادريس اصغر باباسى
ادريس اكبرك فراشندن حاصل والى الوفا ت تحت نكاحنده اولان زوجه متروكه مسندن متواد اولوب
ولد ايسه شرعافراشه منسوب وتابع اولمغله ادريس اكبردن نسبى قطعى الثبوت وبونلر لى دخل وطعن موهوم
اولوب موهوم ايله مظنون ايسه مقطوعه مقابل اولنر بوندن ماعدا اهل بيت رسالت پناهي زنا مثالى افعال
شنيعه دن تنزيه عقايد ايمانيه دندر * زير الله سبحانه وتعالى حضر تلى اهل بيتدن افعال قبيحه في از الله
ونفوس شريفه لر ي اخلاق رذيله دن صيان و تطهير ايلدوب بونلره محبت وحسن ظن ايله امر اولمشدر *
وادريس اكبرك فراشى ظاهر و ادريس اصغر فراشندن حاصل اولمغله بونلره دخل وتشنيع ايدنلر حكيم شرعه
مخالفت ايله وزر نك جزاسنى كور لر بن نسب ادريسه دخل ايدنلر رد وانكار ده تطويل مسافه مقال
ايتقدم الا بوبابده ريب وشك ابوابى سدايدوب و قلوب حساده مر كوز اولوب ادار سه به بغض وعداوت
ونسيه لر نه كذب واقتر ايله قدح وطعنه جسارت ايدن كسسه لردن ايكي كوشكلا استماع ايتديكم كليات باطله ي
ردا بچون تفصيل مقال ايلدم * يوخسه ادريس اصغر ك صحت نسبى ظاهر و مجادله دن مصون اولوب وعيب
ونقصان احتماله مجال اوليان محله ننى عيب ايله اشتغال دخى عيب اولديغي مقرر ومعلومدر * لكن بن

سادات اهل بیت ایچون عالم دنیاده خصماریله مجادله ایدرم بواحد ایله که انلردن بیتم ایچون یوم قیامتده
 عدولرله مجادله ایدوب حقمده شفاعت ایدر * معلوم اوله که ادا رسه نك نسبلینه طعن ایدرلر کثیری
 ادریس اکبرک اعقاب و ذریته حسد ایدوب اهل بیته متقی سادات یا خود ایچرینه قاریشوب سیادتده
 علاقه سی اولیان رجالد راصلی بودر که اهل بیت رسالتینا هه اتصال و اشرف مخلوقاتا اتساب امر خطیر اولوب
 و یونسب جلیلی ادعا آفاق و اقطار عالمده موجود جله ام اوزرینه شرف عظیم دعواسی اولمغله بو خصوصه
 همت عروضا مقرر در و خاندان اهل بیتدن اشیمو بنی ادریسک نسب عالیری بونلرک موطنی اولان فاس
 شهرنده و سائر دیار مغربده بر مرتبه مشهور و شایع و وضوح و ظهوری بر درجه به واصل و بالغ اولدیکه آسکا
 ایرشیکه بر کسه طمع ایدوب اول رتبه به وصوله قادر اولمده * زیرا بونلرک سلسله انسانی هر عصرده خلفدن
 جمع کثیر بلفدن جم غفیر دن نقل و روایت ایدوب و جدا ایچدری ادریس اکبرک ساکن اولدیغی منزلی تاسیس
 و بنا ایتدیکی فاس شهرنده بنی ادریس منازلی ارا سنده موجود و احیا ایتدیکی مسجد شریف محلله لرینه متصل
 و ملاصق اولوب و قرارگاهری اولان بلده ده واقع مناره عظامانک را سنده وضع ایتدیکی سیف مسلول حالا
 موجود و مشهود اولدیغندن ماعداد نهی نیجه آثار و علایمی واردر که خبرلری بر قاج کره حدود و اتاری تجاوز
 ایدوب عیانه ملحق اولمغه یا قلمشدر * چنان اهل بیتدن بونلرک غیر سادات شرفای بنی ادریس الله تعالی
 حضرتلرک احسان اولدیکی آثار مشاهد و بونلرک شرف نسب نبویلرندن غیر اسلاف کرام و اجداد
 عظاملرک دیار مغربده اولان جلالت ملک و دولتری ملاحظه ایلوب کندیلرک رتبه سی بونلردن دون
 اولدیغی استیقان و حسب و نسبده بنی ادریسدن بر نك بالغ اولدیغی اوصاف کمالک عشر معشارینه بالغ
 اولمیه جقلربی اذعان ایلدکارنده بونلر حقیقده دندان جقد و حسدی تیز ایدوب حقلرنده بول قلیربی سوبلدیلر *
 و بنی ادریسک غیر سادات اهل بیت که صحت نسبلی ادا رسه حقیقده ذکر اولسان آثار و علامات
 و شواهد بینات ایله مؤید اولمشدر بلکه انلرک غایت امری بونلر قلیری حالده کندولر حسن ظن اولوب
 دعوا ی ساداتده صدقه جل اولمقد رزیر اناس نسبلی خصوصه قوالریله مصدق اولدیغی کتب شرعیده
 مسطور در * لکن بنی ادریسک انسابی نواتر ایله ثابت و آثار و علایم ایله متیقن و معلوم و بونلرک حسادی
 اولان ساداتک نسبلی ایسه قولریله مصدق و مطمئن اولوب علم ایله ظن ارا سنده فرق واضح اولدیغی مقرر
 و محققدر * چنانکه بونلر کندی حاللری بنی ادریسک احوالی تأمل ایدوب انلرک وقع و اعتبارینی
 و کندیلرک انحطاط شانلری بیلدکارنده یوطق و غمجه مجالری اولوب و انلردن چوق کسسه بنی ادریسک
 فائل اولد قلی شرف شانلری زائل اولوب حقیر و وضع اوللری بنی ایتدیلر * و مجرد عرض فاسده بنه
 حقلرنده عناد و لجاح ایدوب نسبلی نه طعن ضعیف و قول ضعیف ایله دخل ایلدیلر و همت نسبده کندیلرله
 مساوات و اشتباه و احتماله کندیلر مشابحت ایله تعقل و بهانه ایدوب کندی نسبلی بنده ناسنک ایتدیکی
 اشتباهی بونلر حقیقده دخی اجرا اولتیق قیدیه دوشدیلر لکن بوملاحظه فاسده بنی ادریس حقیقده تصور
 اولتیق غایه الغایه بعیددر * زیرا مغرب دیار ونده بزم بیلدیکمز رجالده بر کسه یوقدر که وضوح نسبده آل
 حسندن ادریس ذریتی مرتبه سنده بالغ اوله و اشیمو عصرده سلسله ادا رسه نك اولولرندن مدینه فاسده
 بنی عمران دیمکه معروف شرفادر که یحییای جوطی بن محمد بن یحییای عوام بن قاسم بن ادریس امیر بن
 ادریس اکبر اولادنددر * حال دیار فاسده اشیمو بنی عمران اهل بیت نبوتک خیار و تقیاسندن اولوب جده
 ایچدری ادریسک منزله ساکنلدر و بونلرک جله مغرب اهل یسینک اوزرلرینه شرف و تقوی قلی اولوب
 یانلرنده قدر و شانلری عظیمدر * ته کیم انشاء الله تعالی ادا رسه احوالی ذکر کیمینه کلا یز منجر اولد قده
 بونلرک احوالی تفصیل و بیان اولنور * و دخی ذکر اولسان مقالات فاسده و مذاهب باطله به ملحق اولور
 امور دندراول امر که انی مغرب فقها سندن رأی و اعتقادی ضعیف کسسه لرینه دیار غریبه موجب بن
 دولسک صاحب دعوی و علم و صلحادن اولان محمد مهدی بن نورمت حقیقده زعم ایدوب مذهب و مبانیکنه
 دخل و طعنه تصدی ایتدیلر * محمد مهدی مذکور فی الاصل دیار غریبه جیل سوسه سیکن اولان نهر غه
 قبیله سندن اولوب تحصیل علم و کمال ایچون مکّه مکرمه به و سائر بلاد سفر ایدوب تفسیر و حدیث و اصولین

وفقه شریفه فایق الاقران و نادره زمان اولدی و دخی فصیح اللسان و قوی الجنان اولوب کشت و کذار
ایتدیکی محالده امر بالمعروف و نهی عن المنکر ایدیه رکنه دیار غربه کاوب علما و فقهاسیله بحث ایدوب
غلبه ایلدی کیمده رکنیت و صدای آفاق و اقطاره منتشر اولوب دیار غربه متمکن مصامده و غرغه
قسله لر اعاتیلده عبد المؤمن بن علی نام کسینه نیک یغتنه خلقی دعوت و اطاعت و انقیادینه رغبت ایتدوب
کند و اذات دنیویه دن بالکلیه اعراض ایلدی * مهدینک فوتندن صکره عبد المؤمنک دولت و سلطنتی
وسعت و شوکت و سطوتی قوت بولوب اکثر مالک غربه مالک اولدی * و محمد مهدینک اتباع و اعوانیه
موحدین تسمیه اولمخله عبد المؤمنک دولتی دخی موحدین دولتی ایله مشترک اولدی و دیار غربه ملتونه قبیله سی
مالوکنه منسوب اولان فقهاسیله مهدینک علم و فضلته و بین الانام قدر و منزلتیه حسدا یتلویه کندیدن ظهور ایدن
بوحد حقه قیام و اهل بی و فساد زجر و تو بیخنده اهقمانی ترور و تلبیسه جل ایله تممت و بوباید ادا
ایتدیکی امورک جمله سنی کذب نسبت ایتدیلر * حتی اتباعی اولان طائفه موحدین مهدینک اهل بیت نبوته
اتساعی و شرفادن اولاسنی اعتقاد ایدوب فقهاسیله مذکورین نفسارینه مضمر اولان حسده بنیاءانی دخی رد
و انکار ایلدیلر * زیرا بونلر زعمار فحیه علم و فتوی و دیانت و تنواده مهدی ایله مساوات ادعا سنده اولوب
صکره مهدینک رأیی مطبوع و قولی مسجع اولوب دیار غربه مقتدای انام و ملجای خاص و عام اولمخله بونلردن
ممتاز اولدقه بولطف خدادادی مهدی به جوق کورب مذاهبنه دخل و تشنیع و مدح العالی تکیذ ایله قدر
و شائنه نقیصه و یرمک قیدینه دوشدیلر * وینه فقهاسیله خصوصتارینه بر سبب دخی بودرکه مهدینک و اعوانی
اولان موحدینک خصمهای اولان ملتونه قبیله سی مالوکی فقهاسیله مغربه میل و محبت ایدوب غیریدن مشاهده
ایتدکاری تعظیم و تکریمی بونلردن کوررلدی زیرا ملتونه مالوکی دخی حلیه عدل و صلاحه متحلی و زمان
دولترنده اصحاب علم و کمال قدر و شانی عالی اولوب فقهاسیله هریری ساکن اولدینی محله بین الاهالی عزیز
و محترم و قوم و جماعتی میاستند قدرینه کورمه مکرم اولدقلردن ماعدا امور عملکنده دخی مستشار و مؤتمن
اولمخله بونلر اولیای نعمتری اولان مالوکه یارغار و عدولیه محاصمه ده اعوان و انصار اولدیلر * و قناکه محمد
مهدی دیار غربه کاوب بومالوکل خلافتده سوزسویلیوب و مملکتارنده جاری بعض امورده بونلره دخل
و طعنه قیام و عاقبت ترتیب جیوش ایله محاربه به اقدام ایتدین فقهاسیله ملکاری دولتمنده نائل اولدقلری
حق نعمته رعایت و معاونت و مظاهرت ایله تحصیل رضای ولی نعمت ایچون محمد مهدی حقه اطلال لسان
و اطلاق زبان ایدوب اقوال و افعالی کذب و تزویر نسبت و شائنه لایق اولیان نیجه امره جسارت ایله اخذ
انتقام قیدینه دوشدیلر * لکن مهدینک قدر و منزلتی عالی اولوب حال و شانی بونلرک دیدکاری کبی دکلدور
بروجل حقه نه دینلورکه دیار غربه فرید و وحید کاوب ملتونه دولتمند رجال و اعیانیه لوم و تویج و افعال
منکره لرینی تغییر و تقبیح ایدوب علما و فقهاسیله مباحثه و اجتهاد لرینه مخالفت ایلد کدن صکره اهل جمال
و اصحاب جنک و جدال دن قبائل و عشایر عیدیه بی جع و عبد المؤمن بن علینک یغتنه دعوت و باله نفس مالوکی ایله
حرب و قتاله مبارزت ایلدوب قوت و قدرت لری اعظم و شوکت و سطوت لری اشد و اعوان و انصار لری اقوی ایکن
شجره را سخته دولترین قلع و قلعه اوستی التسه چوریدی * وائشای محاربه ده مهدینک اتباع و اتباعی یولنه
باش و جانلرین فدا ایدوب اولقدر نفوس تلف اولدیکه حسابی الخیج عالم السر و التجوی یلور و بوکا اتباع ایدن
زمره موحدین سرو جانلرین فدا ایتک اوزره یغتنه و عهد لرینه وفاء نفسارینه انی هلا کدن و قایت و صیانت
ایلدوب دعوتی اظهار و کلمه حق اعلاده روحلرین بذل ایله باری تعالی به تقرب و رضای شریفی تحصیل
نوسل ایتدیلر * تا که سوزی جمله غالب اولوب دیار غربه بریه عدوتنده واقع دولتره غلبه ایلدی مع هذا
کندی برانقمه و برخرقه به قناعت ایدوب و اهل و عیاله قارشیوب مکاره و شداید صبر و ثبات ایله موصوف
و عمری آخرا و نیجه دلک حظوظات دنیویه و مشتهیات نفسانیه دن برنسنه به میل ایتماش ایدی حتی
الذشوات نفسانیه دن اولوب اکثر نفوس میل و طلبینه مجبول و وجودی قنی ایتدکاری اولاده دخی قطعاً
رغبت ایتدی * نولیدی بیلش اولید مکرز خارف دنیویه دن بوهرتیه اجتناب و احتراز ایدن کسینه اجتهاد
و جهادده ایتدیکه امور خلوص یغتنه مقارن اولدینی تقدیرجه بونکله نه شی قصد ایلدی مع هذا اگر نیتی

خیر و قصدی صالح اولسه مباشرت ایندی کی امور نتیجه پذیر اولوب مضجع و پریشان اولوردی زیرا الله تعالی حضرت نرینک عبادی یقینده دائر عادت شریفه سی بونک اوزرینه جاریدر که اهل ظلم و بغی عاقبتی محمود اولوب احمری نهایت ایزمز * اما قهه انک * هدی نیک نسب اهل یتیمه اتصالی نفی و انکار (ی انکار) چون مهدی حقانده حجت اولمز * زیرا مهدی نیک سیادت ادعای ثابت دکلدر اگر ثابت دخی اولسه تقیه شهادت * مقوله سی اولوب بطلان نسبه دلیل اولمز * زیرا ناس نسب انده قولرله مصدق اولدیغی معلومدر * اگر قهه دیر لسه که مهدی سادات اهل یتیمه اولدیغی صورتده دیار غربده مصامده قبیله سنه ریاست ادعای صحیح اولمز * زیرا این القبائل بر قوم اوزرینه رئیس اولان کسینه اباعن جدا اول قبیله نیک اشرفاندن اولتی لازم اولوب خارج و دخیل اولان شخص اول قبیله ده ریاسته مستحق اولمز * ته کیم انشاء الرحمن اشبوکاب اولک فصل نایسنده که حکمدر * مهدی ایسه دیار غربه اقتصاد مصامده قبیله سنه رئیس اولوب جمله اهل مصامده اکاطاعت و مهدی نیک قبیله سی اولان هر غه جماعتندن اثار ب و خویشا نه متابعت ایدوب ریاستی قبول ایتدیلر * مهدی شرفادن اولدیغی تقدیرجه مصامده قبیله سنندن خارج اولوب ریاسته اهل اولما غله تغلب ایله ظلم ایتش اولوردی و ریاسته دخل ایدر لسه بویه جواب و پر یلور که مهدی نیک ریاستی شرفای اهل یتیمه اولوب اولوجه خلافته مستحق اولدیغی جهته اولوب بلکه هر غه و مصامده قبیله لری مهدی نیک علم و دینده کمالی وزهد و صلاحی مشاهده ایدوب و هر غه قبیله سننده نشو و نما بولغله ~~کنند~~ ریاضالیه مهدی به اطاعت و تبعیت ایتش ایددی و ادعا ایددی ~~کی~~ نسب فاطمی ناس قیسنده مندرس و منسی اولوب مهدی ایله عشیرتی یتیمه منقله و مذاکره اولتوردی بو تقدیرجه نسب اول کویامنسلخ اولوب مهدی نیک آباء و اجدادی هر غه و اقربای اولان مصامده قبیله رنده مدت مدیده دنیو نشئت ایتیکله بوقبیله لرله اهل انساب قدیمه سنندن معدود اولوب و نسب اهل یتیمه اولدیغی هر و رازمنه ایله اول قبیله اهل ایسی میباشد مجهول اولغله ریاسته دخل و یرمدی * بونک امثالی قبائل اراسنده حقوق کره واقع اولمشدر که بر شخصک اصل و عزتی بر قبیله دن اولوب صکره آباء و اجدادی قبیله اخرایه بر طریق ایله دخول ایدوب مدت مدیده هر و رندن صکره نسب اولی منسی و قبیله نایسه به انتسابی مشهور اولغله ایتکی قبیله نیک جماعتنه رئیس و ساکن نصب اولمشدر و یوبابده عرجه ایله جریر که حضرت عمر رضی الله تعالی عنه زمان خلافتنده بقیله قبیله سی ریاستنده اولان حکایه سنه نظر اولسونکه عرجه نیک اصلی ازل قبیله سنندن اولوب بعده بقیله قبیله سنه بر طریق دخل و اول قبیله به انتساب ایله معروف اولغین بقیله سننک اشرفاندن جریر ایله ریاستنده منازعه و حضرت عمر حضورنده هر افعه اولدیغی ان شاء الرحمن اشبوکابمزد ذکرا و لنه بقدر نظر اولندقد و وجه حق متین اولور و الله اعلم بالصواب * معلوم اوله که بو آیه کجه ذکرا و لسان حکایات و احیه ده مورخینک غلط لرینی بیان اشتهال و تطویل ایله اشبوکابی تألیفدن قصد و غرضیمز تعلق ایدن صدودن خوجه یا قلشدق * تألیف کابدن غرض و مقصود مز دخی بودر که فن تاریخده ثقات صحیح الکلمات عبادنده اولان قدما ی مورخیندن قتی چوق رجال ذکرا یتدیکمز حکایات امثالی احادیث و اخبارده کرویو خط و خطایه ساوکه ایدوب و حق و صواب اولتی زعمیه همایف اذهانلرنده هر قسم اولدی * بعده نظر و فکری ضعیف و عقل و رأیی ضعیف کافه مورخین متأخرین دخی حکایات مذکوریه ی آنلردن اخذ و تلقی بالقبول ایدوب محبت و خطا سننده فکر و تأمل سز جریده حافظه لرینه ثبت و کبابرنده درج و تحریر ایتلرله فن تاریخ غث و سمین روایات و احیه ایله مخلوط و مشوش اولوب و کتیلرینه نظر ایدن دخی نور بصیرت ایله صحیح و فاسدینی فرق و تمیزه قادر اولمغله فن تاریخ کاذب و مبالغات ایله مخلو حکایه کابی مقوله سی عدالتهوب عامه انام طالع سنه مشغول اولدیلر * بو تقدیرجه فن تاریخ تصدی ایدن کسینه حق باطلدن صحیحی فاسد دن فرق و تمیز ایچون سیاست ام و نظام عالمه دائر مصالح انامه عالم و حقایق اشیا و طبایع موجوداتی بیلک لازم اولوب اعصار سالفه نیک و اطراف و اقطار و قرون ماضیه نیک اطوار و اخلاق و عادت لرینه و ملل و مذاهب و سایر احوال مختلفه لرینه اطلاع تام تحصیلنه محتاج اولدیغندن ماعد اکندی زماننده موجود و متعارف اولان اموری دخی ضبط و احاطه ایدوب حاضر ایله ماضی و موجود ایله غائب اراسنده بولسان

اطوار و احوال و موافقت و مخالفت و معایرتی ضبط و اتقان ایلیوب ایکی عصر و دولته موافق یا مخالف بولسان اطوار و احوالک ملت برین بیان ایلیه و دخی هر دولت و سلطنتک و هر دین و ملتک اصل برین وابسته ای ظهور برین وحدت و وقوع برینک علل و اسبابی کرکه صکنی یلیوب و بونلری وجود و ظهوره کتورن رجا نك احوال و اخباریه واقف اولن لازمدرکه مؤرخ اولان کسنه جمیع حوادث و وقایعک اسبابی استیعاب ایدوب هر خبرک اصلنه کرکی کبی وقوف نام تحصیل ایتدکدن صکره نقل اولسان حکایه بی معلومی اولان قواعدکیه و قوانین عقلیه به عرض ایدوب منقولی معقوله تطبیق و نقلی عقل ایله بوقیق قاعده سسنه مراعات ایلیه * اگر نقل اولسان ماده قانون و قاعده به مطابقت و موجب و مقتضاسسنه موافق اولوب عقل سلیم و طبع مستقیم تجویز ایتدیکی اموردن ایسه خبرمذکورک صحنه اعتقاد و اعتماد ایلیه و الاتزیف و رد ایدوب اصغوا و التفات ایتمه * ائمه مقدمین علم تاریخک شانه اعتنا ایدوب امر عظیم عدا ایتدکری انجیق بود کر اولسان امور ایچوندوب حتی اعلام مؤرخیندن محمد بن جریر طبری و امام بخاری و بونلردن اول ابن اسحاق و انلرک امشالی علمای امتک بکاری فن تاریخده تصانیف معتبره تدوین ایدوب علم تاریخه انتساب ایله مشهور اولدیلر * لکن مؤرخیندن قتی چوق کسنه علم تاریخده بوسرخیندن ذهول ایدوب تألیف و تصنیفی کرکه ولرینک جهانی اظهار ایدوب و معارف و علومده کامل اولسان کسنه (تاریخ مطالعه سنی استخفاف و احتقار ایدوب علم تاریخده تدوین و تصنیفه شروع و اسلافنه طفیل اولدیلر * و کیده ولک مؤرخلرک حال و شانلری (اختلط المرعی بالهمل) مثله ماصدق اولوب یعنی ساربان اولان دوه لر بلشلی باشنه کرن دوه لر ایله فارشوب غث و سمین صحیح و فاسد بولدق لرین باز دیلر و الی الله عاقبة الامور * و علم تاریخده مؤرخینی اغفال ایدن بر غلط خنی دخی اولدرکه مرور ایام و کور و اعوامله ام ورجالک قرنا بعد قرن احوال و اطوار لرینک تبدل و تغیریندن ذهول و غفلت اولوب اصحاب تاریخیندن قتی چوق کسنه بومعنا به تفتن ایتتمکله نقل و روایت ایتدکری اخبارده ضبط و خطا ایتدیلر * و بوا امر اض قلبیه دن بر ذریه دوا و داء شدید الحسادرکه دیدیه بصیرته حجاب غفلت اولوب حقیقت حالی ادراکه مانع اولور * زیر ابر برین تعاقب ایدن دول و سلطنتلرک اوضاع و اطوار و آداب و عاداتلرینک تبدل مدت مدیده و ازمنه بعیده مرورند نصکره واقع اولوب تجدد و انقلابی سریع و قریب اولان اموردن اولما غله تبدلات و تغیرات عالمه هر کس واقف اوله میوب افراد نوع بشر دن معدود کسنه لر یلورلر * بونک اصل و بیانی اولیه درکه اطوار عالم و عادات امدا و تغییر و واحد و وزیرنه قرار ایتیب بلسکه ایام و زمانک تبدل و انقلابیه بر حالدن بر حاله تحوّل و انتقال ایدر و بوحالت اشخاص بی آدمک صغر و کبری و اوقات و ازمانک طول و قصری و مدن و امصارک عمار و خرابنده جاری اولدیغی کبی آفاق و اقطار عالمده و دول و سلطنتلرده دخی واقع اولور * زیر اجنب حقل عادت شریفه سی بویه جاریدرکه مظاهر اکوانده صفات جلال و جلالی علی طریق التعاقب جلوه برین ظهور اولوب اطوار و احوال عالم و اوضاع و عادات ام متبدل و منقلب اولور * بوندن اقدم صحیفه عالمده فرس اولی و سریانین و نبط و قبط و تبابعة و بنی اسرائیل امتلری ساکن اولوب هر قرنک رجالی دول و مملکتلرند سیاست و صنعتلرند لغات و اصطلاحلرند و انشای جنس لرله معامله و مشارکتلرند و تعمیر بلدان و امصارده کشیدلره مخصوص آداب و عاداتلری اولدیغنه اخبار و آثارلری شهادت ایدر * بونلرند نصکره کذلک فرس ثانیه و روم و عرب دولتلری ظهور ایدوب طبقه اولی رجا لانه مخصوص اولان احوال و اطوار عالم متبدل و متحول اولوب بونلرک بعض آیین و عاداتلری ام اولینک عاداتنه مجاف و مشابه و بعضیلری مباین و مغایر اولدی * قرن ثانیه نصکره دخی آفاق بطحاده قبیله مضر و قریش مطلعندن مهر عالمتاب دولت اسلام طلوع ایدوب قرون اولی و ثانیه ده جاری اولان عادات و اطوار بالکلیه مضاعف اولوب خلف سلفدن اخذ ایله اکثری زمانمزد معارف اولان اطوار و رسومه منقلب اولدی * بونلرند نصکره دخی دولت عرب مندرس و زمانلری منقرض اولوب بونلرک مبانی عز و اقباللرین تشدید و اسباب مجد و جلاللرین تهید ایدن اجله اسلاف کیدوب زمام حکم و تصرف عربک غیری اعمام الله کیروب مشرقه اترال و مغربه بر بریلر و شماله افریج استیلا ایلدی * بودولتله علی

الترتيب منقرض ومندرس اولق سبيله نجه طوايف امم محو اولوب احوال واطوار لری دخی انقلابات
 شقی ايله منقلب و طول ازمنه هرور ایتمکله حال و شاتاری منسی ومهمل اولدی * و دول و ساطنتلرک احوال
 واطوار یتنک تبدل و انقلابه سبب ظاهر اولدر که هر دولتک رجالتک اوضاع واطواری (الناس علی دین
 ملوکهم) بقوانسی اوزر مباد شاهلری نیک سیر و اخلاقنه تابع اولوبه ملکاری نه مشرب و مسلکده ایسه انلردخی
 اول خلق ايله متخاق اولورلر * و ملوک و سلاطیندن بری بردولته غلبه و امتیلا ایتد کده کندیدن مقدم اول
 دولتک رجالتک مخصوص اولان قوانین معتاده یه میسلی و مراعات ایدوب مقدار کثیری اخذ ایدرلر * مع
 هذا ینه کنیدی عادات واطواری دخی ترک واهمال ایتیبوب اطوار اسلاف ايله کنیدی آیینلری مزج و ترکیب
 ایدوب شهباز همملری یوایکی جنس حله اوج ساطنتده پرواز ایدر * بونلردن صکره بردولت دخی ظهور ایدوب
 دولت ثانیسه یه غالب اولدقده اول دولتک رجالی دخی مستولی اولدقاری دولتک بهض اطواری اختیار
 و اعتبار ایدوب و کنیدیله مخصوص اولان اوضاع و عادات لری دخی برنجه سابق اجرا و اظهار ایتدیله استیلا
 ایتد کاری دولت ثانیسه نیک بعض عادات لری نه موافقت و بعضیسه مخالفت ایدوب لکن اولکی دولتک اطواری نه
 مغایرت و مخالفت لری زیاده اولور بونلردن صکره کذلک هر ظهور ایدن دولت لردخی احوال واطواریده ساطنت
 موافقت و مخالفت ایدره رک ترتیب و تدریج ايله طبقه بعیده ده بولشان دولت لره اخلاقک موافقت لری بالکلیه
 زائل و رسم و آیینلری بالجله عاطل اولوب محو و منسی اولور * مادامکه طوايف امم یکنلرنده ملک و ساطنت
 تد اول و تعاقب ایدره سلف و خلف میانلرنده اوضاع واطواریده مخالفت و مغایرت مقرر اولور * لکن فطرت
 انسانییه بونک اوقدینه مجبور اولد که ازمنه ماضیه ده مرور و دول ساطنت ده ظهور ایدن اطوار و عادات انانی
 بولندیقی عصر ده مشاهده و معاینه ایتدیکی احواله قیاس و تشبیه ایدوب و طول زمان ايله کرکی
 حقیقت حاله واقف اولوب غلط و خطا دخی مصون اولما غله حقه اصابت ایدره مزلر * زیرا جوق کره
 ازمنه الفه ده مرور ایدن وقایع ماضیه یه دائرا اخبار کثیره استماع اولنوب و اول عصر لرده جاری اولان
 اطوار و احوالک تغییر و انقلابه متعطفن اولما ملریله و هله اولی ده استماع ایتدیکی خصوصی کنیدی
 عصر لرده مشهور و متعارف اولان امور قیاس ایدوب اوله جه اعتقاد ایدر * مع هذا یکنلرنده فرق کثیر
 اولمغله جاده صدق و صوابدن عدول و کرپوه خبط و خطایه دخول ایدورلر * و بوبایدنر اول حکایه که انی
 مؤرخین عهد دولت امویه ده امیر عراقین اولان حجاجک احوالنی بیان سیاقده بابایی یوسف ثقفی ایچون
 زمره معیندن اولق اوزره نقل و روایت ایتدیلر * مع هذا یو عصر لرده تعلیم و تدریس حرفه معاش
 و مایه اتعاش اولان صنعت و کار مقوله سندن معدود اولمغله ارکان دولت و اعیان سلطنت اولان رجال
 تعلیم و تدریس ايله اشتغالدن تعز ایدوب و زمانه زده اولان معاین و اساتذه اصحاب فقر و مسکنت و عجزه
 وضعفای امتدن اولغین اصحاب حرف و صنایعدن نجه کسینه لر امیر حجاجک بابایی یوسفک زمره معیندن
 اولدیغنی استماع ایتد کده عصر مزده صنعت تعلیمی مکسب ایدن مکتب خواجه لری کبی معلم و وظیفه خوار
 اولق زعیله اهل اولدقاری مناصب عالییه به اعتدال دخی تمی و حقارنده محال اولان رتب سنامیه به نائل اولماری
 امید یله عمر لری منقضی و رشتنه کسسته نلراملری منقطع اولوب نجه سی دخی بودعوا یه ساوکه ايله عرضه
 تلف و هلاک اولدیله بیلر که تعلیم دین صدر اسلامده و امویه و عباسیه دولتلرنده عصر مزده متعارف
 اولدیغنی اوزره حرف و صنعت مقوله سی اولوب بلکه شاربعدن استماع و حفظ اولشان آیات شریفه
 و احادیث منیفه بی نقل و تعلیم و مجهول و مبهم اولان احکام دینییه بی امته تبلیغ و تفهیمدن عبارت اولمغله
 جناب رسالتناه صلی الله تعالی علیه وسلم حضر تلرنده صکره دعایم دین اسلام اقامت و احیایدن خلفای
 راشدین و ائمه مهیدین و سائر اهل انساب خلافت و اولیای دولته و سلطنت قرآن عظیمی و سنت نبی محترمی
 صدر واعن صدر حفظ و اتقان و عملی وجه تبلیغ کنیدی لری بالذات امته نقل و بیان ایدر لری
 یو خسه فی زمانه ها متداول و متعارف اولدیغنی اوزره طلبه و قلامبذی جمع ایدوب مدارسه و مذاکره
 علومی صنعت امتناز ایدن اساتذه کبی تعلیم و تدریس ایتزلدی * زیرا قرآن عظیم الشان انلرک قبائل
 و عصباتدن مبعوث و مرسل اولان نبی آخر الزمانه منزل سکنا یلری اولوب طریق سعادت و فیه نجه

اناری هدایت آید و ملت اسلام دیناری اولوب اعزاز و اظهارنده اعدای نامرین و کفره
 معاندین اوزرینه رفع لوائی غزا و بویولده سر و پاتارین خدایدوب کافه امم اراستندن بوعز و شرفی احراز ایل
 کسب امتیازا تلمیله احکام دین مبینی امتیه تبلیغ و تفهیم بالذات کندیلری قیام و تعلیمه بعد تام ایلیوب
 لازمه نگاه و عظمت اولان غلبه کبر و نفوذ ایل تبلیغ و تعلیم استنکاف و استیکار ایتدیلر و بویخصوصه
 شاهد کافیه در که مسندردیوان نبوت علیه افضل التحیت حضرت تلمیذک زمان سعادت نشاتلریده اطراف
 واقطارده سیراب ماء الحیات اسلام اولان قبائل عرب قبلندن داعیه تعلم احکام دین ایل در صگاه
 رسالتناهمه ورود ایدن سفرای عرب ایل بکار اصحاب کرامنی بعث وارسال پیوروب انلردخی فرمان سلطان
 دین اوزره قبیله قبیله کزوب خدود اسلامی تعلیم و شرایع دین مبینی تفهیم پیوروردی * حتی اشراف
 صحابه دن سفره کرام برره عشره مبشره حضرت اتندن و شرف نسب و حسبند ایلر قریب نیجه اجماله اصحاب
 کرامی تبلیغ احکام اسلام ایچون نامزد سفارت پیوردیلر * وقتا که عاده دین اسلام مستقر و اطراف
 واقطارده اناری منتشر اولوب عروق دوحه شرع مبین ثابت و فروع کیه سی ریاض عالمده ظاهر
 و مستخین اولدقدن ثمرات طینه برکت نامیه سنی آفاق واقطارده ساکن امم بعیده اهل و اصحابی بدلرندن تناول
 ایدوب اعتقاد و عمل متعلق احکام دینیه بی تعلیه محتاج اولدیلر * و عادی عهد ایلر مالک و ملوک احوالی دخی
 متبدل و کثرت آرا ایل اوضاع و اطواری متحول اولوب تعدد وقایع و تلاحق حوادث ایل اعمالده و فرت
 و معاللاته کثرت سببیلر علمی دین زائمه مجتهدینه مراجعت و نصوص قاطعه و حجج ساطعه دن احکام
 شرعیه استنباطنه حاجت مس ایلیک مجتهدین حضرت اکی کاتب الله و ملت رسول الله دن عبادات و طاعات
 و معاملات و عقوباته دایر احکام شرعیه استخراجنه مبادرت پیوروب (ع) جمله ملک مقصودی برامار وایت
 محتاج * نحوایی اوزره هر بری سر منزل صدق و صواب و حصول ایچون بر طریق سالت و امته رجعت اولان
 اختلافاتله مذاهب و مسالک متعدد اولدی * ائمه مجتهدین دخی آیات شریفه ملک و احادیث متیفه ملک معانی
 افزونه و شرعیه لرینی بیان و حقه اصابت و خطادن استخرایچون اصول و قواعد تمهید و ترتیب ایدوب لدی
 الحیاجه اول اصول و قواعد مراجعت و مراعات ایل اقتضایدن احکام شرعیه بی استنباط ایتدیلر
 و مجتهدین و قسندن منکره کلان علمی دین حضرت اقی دخی اصول شرعیه و احکام فرعیه ملک مقدماتی اولان
 علوی فن فن تقسیم و ترتیب و کتب و تصانیفه درج و تنویب ایلیوب متعلمین و مبتدیلر علی الترتیب تعلیم
 و تفهیم ایتلر ایل علم طول ممارست ایل حاصل اولور بر ملک اولوب تعلیه محتاج اولمغه اطراف واقطارده تعلیم دین
 مبین ایچون اساتذده کوندر یلوب واشبو کلبه فصل علم و تعلیمه ذکر اولندیقی اوزره تعلیم معلوم حرف و صنایع
 مقوله سندن معدود اولمغه مالک و وزرا و عظمای دولت تبلیغ آثار و تعلیم احکام دینیه دن فراغت ایدوب
 تدبیر امور ملک و سلطنته قیام و تعلیم علوی کندیلر ملک غیر ریجالت نفویض ایتدیلر و حرفت و صنعت
 مقوله سندن اولمغه معلمین و اساتذده اصحاب ملک و سلطنت یا نلریده رتبه لری دون کسمنلر اولدی * حجاج
 بابایی یوسف ایسه طائف ایلر مکره اراستند مساکن ثقیف قبیله سنک اشراف و اعیانندن اولوب
 و قبیله مزبور قباائل عرب دن کثرت اغوان و انصار ایلر معروف و قریش قبیله سیله دعوی شرفده بجاده
 و قبا و تلمی و بین القبائل قدر و شائری معلوم و مشهور بر قبیله اولمغه یوسفک تعلیم قرآن کریم ایلر اشتغالی
 عهد من ده متعارف تعلیم مبینان ایدن مکتب خواجملری کبی تحصیل معاش ایچون اولوب بلکند کری
 سبق ایتدیکی اوزره مد و اسلامده اولیای دولت و سلطنته مخصوص اولان تبلیغ آیات ینسات و تحدیث
 احادیث سید الکائنات علیه افضل التحیات طریقیله اولمغه عصر من معلمینه قیاس اولوب و هم و خطا
 اولمغه * و دخی غرض و مقصده غلط یا بندند راول امر که لای کتب تاریخی تتبع ایدن بعضی کسمنلر توهم
 ایتدیلر شول وجهله که ازمنه ماضیه و دول سالفه ده قضاتدن بعضیلری بالنفس معرکه شرب و قتاله حاضر
 و سردار عساکر اولوب اعدا ایلر بحاربه و مبارزه به تصدی ایتدیلر خبرینی عصر من قاضیلر ملک بعضیلری
 استماع ایتد کده قضاة اسلافی کندیلری صکی قاضی ظن ایدوب عقل قاصر لری اوزره سودای خامه
 دوشوب و ساوس قسانیه لرینه تبعیت و عداوت و امارت خولیا لرین ایتدیلر مع هذا و عصر لریده رتبه

قضایک حال و شانی از منته سالقه ده اولدینی منوال اوزره اولیوب اختلاف عصر ایله متغیر و متبدل اولشد
حتی دیار اندلسده اشیلده اولکه سنده ملوک طوایفدن محمد بن عباد ایله بنه اندلسده آخر ملوک امویه اولان
هشام بن حکمک امور دولته کندی و به غالب امیر و حاجی اولان منصور بن ابی عامرک یابالری قضایکدن
اولوب و اولاد لری کبی تدبیر حروب و مغازیده دخی مشار و مستشار ایدیلر * بونلری دخی عصر مزده طریق
قضایه سالک اولان ضعیفای قضایه امثالندن عدایدوب اختلاف عصر ایله رتبه قضاده واقع اولان اوضاع
و اطوارک تبدل و انقلابنه تفتن ایدمیدیلر * ته کیم کاب اولک فصل قضایه سنده ان شاء الرحمن بواحوال
مفصل ذکر اولنه جقدر حال بوکه منصور بن ابی عامر و محمد بن عباد دیار اندلسده امویه دولتی اظهار
و اعلان ایدن قبائل عربک اشراف و اعیانندن و اول دولته تعاون و تناصر ایدن رجالدن اولوب بین القبائل
قدر و منزلت لری معلوم خاندان عظیم الشانده نشئت ایتشلا ایدی بونلرک نائل اولدقلری ملک و ریاسته
اعتلا لری بو عصر ده اولدینی کبی رتبه قضاده بولندقلری جهته اولیوب بلکه عصر قدیمده منصب قضا
دولت لری قوم و قبیله سنه و عصبه سلطنته مخصوص اولوب اجانب و باعهده توجیه اولمز ایدی * ته کیم حالا
و قنده مغرب دیارنده وزارت و صدارت خاندان دوات و قارب سلطنته مخصوص اولدینی کبی بونلرک
احوالی شوندن قیاس اولسونکه ابن ابی عامر و محمد بن عباد اشیلده طوایف افرنج ایله بالذات غزایه
خروج و معارک حرب و قتاله هجوم و ولوج ایدوب و قبائل و رجالک متابعت و معاونت لریه حصوله کله جک
امور عظیمه انلره تفویض و تقلید اولمشیدی بونلرک حال و شان لری معلوم اولیجق یابالری قضایه عصر ایله
تسویه ایدن لر غلط ایدوب حال و شان لری نهمجلی صحت خلافتنه جل ایتد کیری ظاهر اولور و بو خصوصده
غلط ایدن لری اکثری اشبو عصر ده اندلس دیاری اهلایسندن رأی و فکری ضعیف و عقل و تدبیری مخیف
ضعیفای عرب طائفه سیدر * زیرا اعصار مدیده و از منته بعیده دنبرو دیار اندلسده واقع اولان حروب و قتال
سببیلر بونلرک وطن لرنده تعاون و تناصر ایدر رجال قلیوب و اندلسده ساکن قبائل عربک آفتاب اقبال لری
مغرب ادبارده افول و استیلای افرنج پر رنج ایله طوایف بر بردن قوت و صولات اصحابی ملوک و امرانک
عهده حایه لرندن دخی خروج ایتلریه مجرد نسب عربی باری باقی قلوب عز و دولت و قهر و غلبه یه و سبیل اولان
اعوان و انصار لری مضاعف و بریشان اولدی * کیده رتبه تسلط اعدا ایله بونلرک مال مذلت و مسکنت اولوب
بربر لری نه عون و نصرته قادر اولیان رعایا جل سندن اوللریه دعائم دولتک قیامی و مبنای عز و سلطنتک نظامی
اسپاندن ذاهل و غافل اولوب مجرد نسب لری و رجال دوات ایله اختلاط و مناسبت لری کندیلرینک عز و دولت
و قهر و غلبه لر نه کفایت ایتسی ظنیه ایچلرندن اهل حرف و صنایعه و ارنجه تحصیل مالک و سلطنته سعی
و نیل و حصوله مراعی اولدیلر * اما اول عاقل متبصر که دیار غرب اقتصاد قبائل عرب دولتلرینک احوالنه
واقف اولوب و ام و عشایر ارا سنده قهر و تغلبه نه کونه اولدینغ اذعان ایله ذکر اولسان امور ده غلط
و وهمدن مصون و آکاظ و اعتبارده خبط و خطادن مأمون اولوب نقل اولسان آثار و اخباری بصیرت ایله
تأمل و محمل صمیمه جل ایدر * وینه تاریخده اغراض و مقاصد دن دهول ایله مؤرخینک خبط و خطاری
حتیفین اولان امور دندر اول خصوص که آکاز مره مؤرخین دول سالقه و ملوک ماضیه نک احوالی شرح
و بیان ضمیمه ملوک ایدوب تاریخ لری نه ثبت و درج ایتد کیری ملوک و سلاطین ماضیه دن هر برینک اسم
و نسب و پدر و مادرینی و نسبا و زوجاتی و هر ملکک لقب و خاتنی و وزیر و قاضی و حاجب ذکر ایدر لر
و مؤرخین متأخرین بومسلکه سلوک و اختیار لرنده امویه و عباسیه وقت لرنده کندی دولتری احوالی بیان
ایچون تدوین کتب ایدن مؤرخ لک اثر و طریق لری نه تقلید ایدوب انلرک غرض و قصد لری نه عدم و قوفدن
نشئت ایتشدر زیرا دولت امویه و عباسیه وقت لرنده تدوین کتب ایدن مؤرخین تاریخ لری کندی اهل
دولت و سلطنت لری ایچون وضع و تخصیص ایدوب اول دولتلرک اسلافنک احوالی خلق لری نه شرح و بیان
ایدر لر دی و اخلاف و انشای دولت دخی ابواب اجداد لری نه سیر و طریق لری نه و حال و شان لری نه بیلکه میل
و رغبت و سلاطینک اوضاع و اطوارینه اقتدا و اقتضایه سعی و همت ایدوب حتی اطراف و اقطاردن بونلرک
دولت لری نه اتساب قصدیه کلان اثر ال و ترکان کبی اجانب و باعدک حال و شان لری نه لایق مناصب و مراتب

ترتیب دخی اثر اسلافه تقلیده مراعات ایلاز ایدی * وقضاة و حکام شرع دخی دولت امویه
و عباسیه ده اهل عصیت و اقارب سلطنتدن اولوب وزیر اعدا دینه ملحق اولغله بواجلندن تاریخینده انساب
واحساب اصحابی رجالک وقضاة و حجاب و سائر اصحاب مراتبک اسم و نسب لری و سائر احوال لری ذکرو بیانه
محتاج اولشار ایدی * اما کیده رلک دولتین مذکور تین مندرس و دول آخری ظاهر اولوب عصر لری نلک مایینی
متباعد اولدقده قصد و غرض انجیق ملوک سالفه بی ذات لریله یلوب و دول و سلطنت لری بعضی لری نلک بعضی لری نه
قوت و غلبه ده نسبت لری و مقاومت و مخصوصه ده غالب یا مغلوب اولان رجالی ییلک لازم اولدیه بو وقتلرده
تصنیف اولنان کتب تاریخده اصل و نسب و رتبه و مقام لری طول عهد ایله مهیم و منسی اولان دول قدیمه نلک
ابنا و نسا و نقش خاتم و القاب و وزرا و قضاة و حجاب لری اسم و نسب لریله ذکر و بیانده بر فائده معتد به اولدیغی
ظاهر در * عصر من و مؤرخ لری نلک بوقوله اموری تاریخینده ذکر و اکتار لری نه سبب ذکر اولندیغی اوزره
امویه و عباسیه دولتری و مؤرخ لری نه تقلید اولوب و انلرک قصد و غرض لری نلک ذهول و غفلته مبنی بر اهر در
مؤرخین متقدمینک تاریخ لری ایسه بولند قری دولتلرک اسلافک احوالنی اخلافه بیانی متضمن اولوب
و انباری دخی آبا و اجداد لری اطوار و عاداتنه اقتدایه میل و رغبت ایتملریله قضاة و حجاب و سائر اصحاب
مراتب تاریخینده ذکر اولمشیدی * اما اول دولتلر مندرس و منقضى اولوب ویرلری نه دول آخر مستولی
و عادات و اطوار لری متبدل اولدقده تألیف اولنان تاریخلرده ملوک و سلاطیندن صکره دول قدیمه
رجالندن آثار و محاسنی عظیم و اخبار و آثار لری ملوک سالفه نلک بعضی لری نه غالب اولان وزرای عظامک
ذکر لری نه تعرضی ایله اکتفا مناسبدر حجاج و بنی المہلب و برامکه و بنی سهل بن نجحت و کاکفور
انخشییدی و منصور بن ابی عامر و بونلرک امثالی وزرای سلف سلاک ملوک که منسلک اولملریله ایام و احوال لری نه
اشارت اولنق فائده دن خالی دکدر (بو مقامده) بر فائده جلیله ذکر ایدمه لکه انکله شوق صله کلامی ختم
ایده لم اول فائده بودر که تاریخ دکدر الا اعصار دن بر عصره یا خود روم و ترک کبی بر قبیلله به مخصوص اولان
اخباری ذکر و بیاندن عبارتدر * اما جله آفاق و اقطاره و ام و اعصاره عام و شامل اولان احوالک ذکر
مؤرخ لری چون اساس و مبنا اولوب غرض و مقصود لری نلک اکثری انک اوزرینه مبنی و اخبار فن تاریخ
بونکله متین اولور * مؤرخیندن بعضی لری احوال عامه بی بشقه جه تألیف و تدوین دخی ایتدی لری * ته کیم
امام مسعودی فن تاریخده مرجع الذهب نام تألیف ایتدی کی کابده بومسلکه سلاک اولوب اوچیز اووز
سنه سنده کندی عهد و عصر نه آفاق شرق و غربده واقع جله امک احوالنی بسط و بیان و مذاهب و ادیان
و عادات و اطوار لری شرح و بیان ایلوب امصار و بلدان و جبال و تلال و بحار و ممالک دولی و فرق عرب
و شعوب بعمک اوصاف و احوال لری ذکر و تفصیل ایلدی * امام مسعودی نلک تاریخ مذکور مورخین
ایچون اصل و اساس اولوب لدی الحاحه اول کابده مرجع ایدوب نقل ایتدکاری اخبارک اکثرینی تحقیقه
مدار تعویل ایتدی لری * مسعودی نلک صکره ائمه تاریخیندن امام بکری کلوب انجیق مسالک و ممالک احوالنی بیانده
مسعودی مسالک نه سلوک ایدوب آفاق و اقطارده ام و دولک احوالنی بیانده تعرض ایتدی زیر ابصر نلک
عصر و زمانده واقع طوایف امک احوال و اطوار نه کثرت تبدل و تغیر واقع اولوب مسعودی ایله امام
بکری نلک وقتنه کنبه مر و رایدن ازمنه نلک اکثر احوالی متشابه و متوافق اولغله مسعودی تاریخینده درج
اولنان دستور ایله اکتفا ایلدی * اما بو عهد و عصر ده که اوخر مایه نامنه ده یعنی بدی یوزدن سکزیوز
تقاصنه قریب اولان مدتده حالا مشاهده و معاینه ایتدیکمزمغرب زمینک احوالی ازمنه سالفه ده جاری
اولدیغی کبی اولوب بالجه منقلب و متغیر اولدی و دیار غربک قدیمدن اهل و سکانی اولان طوایف بربر
اوزرینه بشیوز تاریخیندن برون قبائل عرب تسلط و استیلا و کثرت و وفرت و قهر و غلبه لری سببیلله بربر یلرک
اکثر اوطان لری نلک لاندن اخذ و اقتزاع ایدوب و الان یدلر نه باقی قالان عمالکده دخی بربر یلر مشارکت
ایلدیلر و مایه خامسه دنبرو دیار غربده بو حالت تمکادی و بومنیوال اوزره جاری اولوب شدت مصیبت
اول غایته بالغ اولدیکه اشبو مایه نامنه نلک منته فنده یعنی بدی یوزالی سنه سنده شرق و غربده معموره عالمه
بر طاعون عظیم اصابت ایلوب ام عالمی محو و افنا و محاسن دهر دن چوق نسنه بی هیا ایلدی و بومصیبت

عظما بردا هیه د هیایدیکه اصابت ایتدیکي دول و ممالکک ضعف و هرجی و قتنه مصادف و قوتی غایت و تمایزه
ایرویکی زمانه مصادم اولوب سایه درخت اقبالری عمد و دایکن نقص و ادبایایه تعقیب و شمشیر سطوتاری
تیزایکن همگونه سیف خطیب اولوب قوت و قدر تارینه و هن و فتور و قهر و غلبه لرینه ضعف و قصور ایراث
ایتمکله ضابطه جمعیتلری پر مرده و پریشان و قلت افراد بشرایه عمران عالم نقصان پذیر اولدی احصار
و حصون خراب و بیاب و آثار و علایم مندرس فی التراب اولوب دیار و منازل اصحابش درن خالی دول و قبائله
ضعف مستولی اولغله حقیقه غریبه ارضک اکثر سکانی قطره فنادن کذار و اقلیم عدمه فرارایدوب برلرنده
غیر یلر قرار ایلدی اولیه ظنی ایدرسکه دیار شرقه دخی ممالک غریبه نازل اولان و پای عظیمک مثلی اصابت ایدوب
تقدیر عزیز علیم ایلد بومد تده اول ممالکک دخی سرایت ایتش اوله لکن شدت و کثرتی دیار شرقه اولان
ممالک معموره به نسبت و رجال و اهالیسنگ عدد و مقدار لرینه قیاس ایلدر * خلاصه کلام کویا لسان کون
و زمان نطقه کلوب عالمی خول و انقباضه امر و دعوت و انلردخی اجابته سرعت ایدوب سبق قلم قضا ایلد مدت
قلبله ده شرق و غربده قتی چوق ممالک خراب اولدی حضرت حق و باقی جل شأنه ساحه ارض ایلد اوزرنده
ساکن اولان عامه مخلوقات ملک محضی اولغله و ارنی اولوب بجه نلک اموری قبضه حکم و تصرفنه رجوع
ایلدی احوال عالم منقلب و اوضاع و اطوار ام متغیر اولد قده کویا خلق اصلنیدن متبدل و اجزای عالم
بالکلیه متحول اولوب یکیدن برنشته ظهور و عالم کون و فسادده بر خلق جهید حدوث ایتش اولور * بناء
علی ذلک بوعصر و زمان ایچون بره مؤرخه احتیاج مقتردر که آفاق و اقطار عالمده واقع ام و مخلوقاتک متبدل
و متحول اولان اوضاع و اطوار و عادات و مذاهب لرین جمع و تألیف و نفس الامر مه مطابق احوال مذکورده نلک
شرح و بیانه متکفل بر تاریخ وضع و تصنیف ایدوب مسعودی نلک مروج الذهبده عصر و زمان ایچون
اختیار ایتدیکي مسلكه سلول ایلد که کنیدن مکره کلان مؤرخلرانی اصل اتخاذ ایدوب اقتدا ایلد و انشاء
الرحمن بندخی بوکابده اشبو قمر مغربده واقع آفاق و اقطارده سنین ماضیه دن بو آنه کتجه تبدل ایدن اوضاع
و اطوار عالمک ذکرینه تصدی ایدوب بعضیسی تصریح و بعضیسی اخبار و حکایات خنینه شرح و بیان
ایدوم * زیرا بوکابی تألیف و تدوینندن قصد و غرضم دیار عربک و آنده واقع ام و طوایف و ممالک و دوللک
احوالی ذکر و بیانه مخصوص و مقصور اولوب غیر اقطارک احوالنه ضمنا اشارت اولمشدر زیر اجانب
شرقک و آنده واقع ام و ممالکک احوالنه کرکی کی اطلاع اولوب و عصر مزده السنه ناسده مذکور
اولان دیار شرقه متعلق اخبار و روایات دخی (نیلس انجیر کالعیان) مدلولتجه بنم مراد ایلدیکم شبیهک
کهنه کافی و حقیقت حاله علم یقین حصوله وافی اولما غله کیت سبیزا نوی خامه به اول وادیده
رخصت تکاپو ویرلدی * اما امام مسعودی مروج الذهبده ذکر ایتدیکي کبی جانب شرقده واقع اکثر
بلاده بالذات شد در حل عزیمت ایدوب اطراف ممالکک رأی العین مشاهده و معاینه ایتکله کنیدی عصر
و زماننده جله آفاق و اقطارده واقع ام و ممالکک احوالی استیفا و کابنده درج و املا ایلدی مع هذا دیار
عربک احوالی کرکی کبی بسط و بیان ایدم یوب نیمه ذکر کی لازم و مهم اولان امورده اولدخی تقصیر ایلدی
(و فوق کل ذی علم علیم) آیت کریمه سی منطوق شریقی اوزره درجات علم و کمال متفاوت اولوب هر عالمک
فوقنده بر عالم بولنور که انک احاطه علمندن خارج اولان اموری فوقنده اولان عالم ادرال ایدرم و شم درجات
علم و کمال مندرج اولدن زائل اولوب حقایق اشیا بکنمها الشیخ حضرت علام الغیوریک بحیاط علم
شاملیدر * و افراد بشر علم و عملده عاجز و قاصر و اعتراف قصور دمت عیله متعین و واجبد و لکن اول
کسبه به عون الهی قرین و بدرقه توفیق رفیق اوله سلوک ایتدیکي ممالک و مذاهب کاتسان اولوب سر
منزل مقصودینه واصل اولور بزدخی الله تعالی کعون و عنا یتله و توفیق و اعانتله اشبوکابی جمع و تألیفدن
مطلوب و مقصود من اولان تسایح افکار فن تاریخه شروع ایلدک الله تعالی حضرتلری امر هنرده اصابت
توفیق ایدوب علی ما هو المراد اتمام و اختتامی میسر و مقدر ایلد و علیه التکلیل فی کل الامور *
معلوم اوله که اشبوکابده قبائل بربر و ترک و سائر ام اجمالک احوال و اخباری ذکر اولوب و انلره
مخصوص لغات بربریه و کلمات عجیبه به بعض حروف و اورد که لغت عربده مستعمل ذکر اورد و مقوله حروف

کما عَزَدَه وَاَرَدَه وَاَوَّلَه قَدَه اَوَّلَ حَرْفِكَ كَمَا شَدَه شَكْلُ وَرَسْمِي وَكَيْفِيَّتُ وَضْعِي يَبَانُ اِيْجُونُ بِرَمَقْدَمَةٍ قَلِيْلَه ذَكَرَ
وَتَهْمِيْدَه اَوَّلُ تَقِيْلَ لَازِمَ اَوَّلَه اَنِيْ يَبَانُ صَكْرَه كَابِ اَوَّلَه شَرْعِ اَوَّلُنُوْرُ اِمَا طَبْنُ حَكْمِ اِنْسَانٍ وَحَيَوَانٍ وَغَيْرِيْدُنْ
صَدُوْرَا يَدُنْ مَطْلَقًا صَوْتِيْ تَعْرِيفُ اِيْدُوْبٍ يَدِيْدُ يَلْرَهْ صَوْتُ بَرَشِيْئِيْ بِرَشِيْئَه عَنَفٌ وَشَدَتْ تَلَهْ ضَرْبُ اِيْدُوْبٍ يَاخُوْدُ
بَرَشِيْئِيْ بِرَشِيْمِدُنْ عَنَفٌ وَشَدَتْ تَلَهْ تَقْرِيقُ اِيْتَمَكْ سَبِيْلَه هَوَا مَتَوَجَّحٌ اَوَّلُوْبٍ وَاَوَّلُ تَقْوِيْدُنْ نَاشِيْ هَوَا يَهْ بِرَكَيْفِيَّتِ
وَخَالَتُ عَارِضُ اَوَّلُوْرَهْ حَسَّ وَاسْطَه سَبِيْلَه اَدْرَاكُ اَوَّلُنُوْبٍ اَوَّلُ حَالَتَه صَوْتُ اَطْلَاقِ اَوَّلُنُوْرٍ يَدِيْدُ يَلْرَهْ مَثَلًا
بِرْمَاشِ بِرْمَاشَه وَيَا مَضْرَا يَلَهْ اَوْتَارُ طَبِيْعَه ضَرْبُ اَوَّلُنُوْبٍ يَاخُوْدُ بِرْدَرْخَتِ رِيْشَه دَارِيْ اَصْلَنْدُنْ قَلْعٌ وَيَا بَر
خَشَبِ اِيْكِيْ پَارَهْ قَلَنْدَقْدَمَه اَنْرَهْ مَجْجَاوَرٌ وَمَلَا صَقِ اَوَّلَانِ هَوَا يِيْ جَوَا اَبْنَه دَفْعٌ وَتَحْرِيْكٌ وَامَوَاجٌ مَا كَبِيْ تَوِيْجٌ
اِيْدُوْبٍ وَعَلَى التَّدْرِيجِ اَوَّلُ هَوَا دَهْ بِرَبْرِئِيْ مَتَعَاقِبُ حَلَقَه حَلَقَه مَوْجَلَرْظَهوْرَا يَتَدَكِدَه اَوَّلُ هَوَا دَهْ بِرْحَالَتِ
خَاصِلِ اَوَّلُوْرَهْ سَامِعَه اِيْلَه اَسْتِمَاعُ اَوَّلُنُوْبٍ اَكَا صَوْتُ اَطْلَاقِ اِيْدُوْرَلْ * تَهْ كِيْمُ اَبِ اِيْلَه مَلُوْبُ بِرْحَوْضِكْ وَسَطْنَه
بِرَجْرَالِقَا اَوَّلُنُوْبٍ دُرُوْتَشَدَه مَخْزُونِ اَوَّلَانِ اِيْ تَوِيْجٌ وَبِرَبْرِئِيْ اِيْجَنْدَه كَارِيْشَه وَارْتَبَه عَلَى التَّدْرِيجِ دَوَاوَرٌ
مَوْجِبَه ظَهْوَرَا يَتَدِيْكِيْ كَبِيْ * مَا دَامَكَه تَاْثِرُ ضَرْبِ اِيْلَه هَوَا دَهْ تَوَجَّحُ بَاقِيْ قَالَه صَوْتُ دَخِيْ بَاقِيْ قَالُوْبُ تَوَجَّحُ
مَنْقَطَعِ اَوَّلَه قَدَه صَوْتُ دَخِيْ كَسِيْلُوْرُوْبُوْ سَبِيْدُنْدَرْكَه جَوْفِيْ خَالِيْ نَسْنَه لَهْ ضَرْبُ اَوَّلُنُوْبٍ وَآهْمَه يَاهْمَه سَاعَتَلَرْ
چَالُنُوْبٍ نِيْجَه زَمَانِ صَبْدَا سِيْ هَوَا دَهْ بَاقِيْ قَالُوْبُ اَسْتِمَاعُ اَوَّلُنُوْرٍ وَسَامِعُكْ اَوَّلَه يَفِيْ مَكَانَه بَعِيْدٌ مَحْلَارْدَه طُوْبُ
وَخَبْرَه كَبِيْ نَسْنَه لَهْ اَتَلْدِيْغِيْ اَنْدَه آتَشِيْ حَسَّ بِصْرَا يَلَهْ مَشَاهِدَه اَوَّلُنُوْبٍ بَعْدَه بِرْمَقْدَارِ زَمَانِ مَرُوْرُنْدُنْ صَكْرَه
صَبْدَا سِيْ اَسْتِمَاعُ اَوَّلُنُوْرٍ * اَشْبُوْذُ كَرَاوَانِ اِنْسَانِ اَمُوْرٍ دَلَالَتِ اِيْدَرْكَه صَوْتُ وَصَدَا ضَرْبِ شَدِيْدٍ وَقَلْعٌ عَنِيْفِدُنْ
عِبَارَتِ اَوَّلُنُوْبٍ بَلَكَه شَدَّتْ ضَرْبِدُنْ هَوَا تَوَجَّحُ اِيْدُوْبٍ وَعَلَى التَّدْرِيجِ سَامِعُكْ دَرِيْجَه كَوْشَنَه مَلَاقِ
اَوَّلَانِ هَوَا يِيْ دَخِيْ تَوِيْجٌ اِيْتَمَكَه مَبْدَا فَيَاضُ جَلْ شَانَه هَوَا دَهْ بِرْحَالَتِ خَلْقِ اِيْدُوْبٍ اَوَّلُ حَالَتَه صَوْتُ اَطْلَاقِ
اَوَّلُنُوْرٍ * وَكَذَلِكَ اِنْسَانَه مَخْصُوصُ اَوَّلَانِ صَدَا دَخِيْ خَنْجَرَه حَلَقُوْمِدُنْ خَارِجِ اَوَّلَانِ هَوَا يَهْ عَارِضُ
بِرَكَيْفِيَّتِدُنْ عِبَارَتِ اَوَّلُوْبٍ كَيْفِيَّتِ حَدُوْنِيْ كَتَبُ طَبِّ وَتَشْرِيحَه تَصْرِيحُ اَوَّلُنْدِيْغِيْ اَوْزَرَه بُوِيْلَه تَحْقِيْقِ
اَوَّلُنْدِيْغِيْ دَرْكَه مَادَه حَيَاتِ اَوَّلَانِ رُوْحِ حَيَوَانِيْ وَحَرَارَتِ غَرِيْزَه يِيْ تَعْدِيْلِ وَاسْتِنْشَاقِ هَوَا يِيْ بَارْدَا يَلَهْ تَرْوِيْجِ
اِيْجُونِ حَضْرَتِ حَكِيْمِيْ عِلْتِ جَلْ شَانَه كَارَكَاهْ بَنْدَه بَعْضُ اَلَاتِ وَاعْضَا خَلْقِ وَتَكْوِيْنِ اِيْلَدِيْكَه نَفْسِ اِنْسَانِيْ
اَنْلَرِيْ اِسْتِعْمَالِ اِيْلَه جَذِبْ هَوَا وَدَفْعِ بَخَارِ دَخَانِيْ اِيْدُوْبٍ تَرْوِيْجِ قَلْبِ وَنَفْسِ اِيْدَرْ وَكَذَلِكَ ضَمِيْرَانْدَه
مَرُكُوْزَا غَرَا ضُ وِمَقَاصِدُ لَرِيْنِ بِرَبْرِئِيْ نَهْ اَعْلَامِ اِيْجُونِ تَرْكِيْبِ حُرُوْفِ وَكَلِمَاتِ اِيْلَرْ اَلَاتِ اِنْفَاسِ وَاصْوَاتِ
بِرِيْ رِيْهْ دِيْدُكَرِيْ عَضُوْدَرْكَه تَرْكِيْسِيْ اَقْ جَكَرْدَرْ بُوْعَضُوْقَلْبِيْ يَمِيْنِ وَيَسَارِنْدُنْ اِحَا طَهْ اِيْدُوْبٍ قَلْبِكْ حَرَارَتِيْ
تَعْدِيْلِ وَتَرْوِيْجِ اِيْدَرْ خَارِجِدُنْ اَسْتِنْشَاقِ اَوَّلَانِ هَوَا يِيْ بَارْدِيْ جَذِبْ وَقَلْبَه اِيْصَالِ اِيْتَدَكِدَه مَبْسُطِ اَوَّلُوْبٍ
وَهَوَا يِيْ مَسْتِنْشَقِ حَرَارَتِ قَلْبَه مَسْخُنْ اَوَّلَه قَدَه خَارِجَه دَفْعِ اِيْجُونِ مَنَقَبُضِ اَوَّلَقِ جَهْتِلَه آتَشِ كُوْرُوْكِيْ كَبِيْ
دَائِمًا اَچِيْلُوْبُ قَبَاوُوْرُ وَبَوَاقِ جَكَرَه مَتَصِلُ بِرْعَضُوْدَخِيْ وَارْدَرْكَه اَكَا قَصْبَه الرِيْهْ اَطْلَاقِ اَوَّلُنُوْرٍ وَبُوْعَضُوْ
مَرْ مَارِشْ كَنْدَه مَسْتَدِيْرُ الشَّكْلِ بِرْعَضُوْدَرْكَه اَعْلَاسِيْ خَنْجَرَه دِيْدُكَرِيْ عَضُوْهْ مَتَصِلُ اَوَّلُوْبٍ اَسْفَلِيْ صَدُوْرِيْهْ
مَنْتَهِيْ اَوَّلُوْرُ وَاَقْ جَكَرَه هَوَا قَصْبَه الرِيْهْ وَاسْطَه سَبِيْلَه وَاصِلِ اَوَّلُوْرٍ وَقَصْبَه الرِيْهْ يَهْ مَتَصِلُ بِرْعَضُوْدَخِيْ
وَارْدَرْكَه اَكَه خَنْجَرَه اَطْلَاقِ اَوَّلُنُوْرٍ بُوْعَضُوْلُ اَسْفَلِيْ قَصْبَه الرِيْهْ نَكْ اَعْلَاسَنَه مَلَاقِيْ اَوَّلُوْبٍ بُوْعُوْمَلُوْقَامِشْ
شَكْلَنْدَه بِرْعَضُوْدَرْ وَخَنْجَرَه نَكْ رَاسَنَه مَعْلُقُ بِرْعَضُوْدَخِيْ وَارْدَرْكَه عَرِيْسِيْ اِهْمَاتِ تَرْكِيْسِيْ كُوْچَكْ دِيْلَدَرْ
بُوْعَضُوْ بَعِيْنَه نَقِيْرَا سَبِيْلَه مَسْمِيْ اَوَّلَانِ سَازَلْ وَصِيَانِ اِسْتِعْمَالِ اِيْتَدَكَرِيْ دِيْلَلِيْ دُوْدَكَرِ رَاسَنَه وَضَعِ اَوَّلَانِ
لِسَانِ مَرْ مَارَكِيْ خَنْجَرَه نَكْ اَعَزَنْدَه طُوْرُوْبِ كَاهْ اَچِيْلُوْبِ كَاهْ قَبَاوُوْرُ تَا كَه طَبِيْعَتِ صَوْتِ وَصَبْدَا يِيْ اَمْسَاكْ
وَارْسَالَه اَسْتَدِيْكِيْ كَبِيْ اِسْتِعْمَالِ اِيْلَه وَنَفْسِ وَصَدَا بُوْدَرْتِ عَضُوْهْ مَرْتَبِ اِيْلَه اِحْرَا اَوَّلُنُوْرٍ * وَكَذَلِكَ
اِنْسَانُكْ نَطَقُ اِيْتَدِيْكِيْ حُرُوْفِ اَشْبُوْ خَنْجَرَه حَلَقُوْمِدُنْ خُرُوْجِ اِيْدُنْ اَصْوَاتَه عَارِضُ اَوَّلَانِ كَيْفِيَّاتِ مَخْتَلَفَه دُنْ
عِبَارَتِدَرْكَه اَنْشَاءُ الرِّجْنِ قَرِيْبَاذْ كَرُ وَتَفْصِيْلِيْ كَلَهْ جَكَدَرْ * اَجْمَالَا يَبَانِيْ اَوِيْلَه دَرْكَه بَقِيَانِ اِنْسَانِ نَطَقِ وَتَكْلَمِ
مَرْ اَدَا يِلَهْ اَلَاتِ نَفْسِ وَمَجَارِيْ هَوَا اَوَّلَانِ اَعْضَا يِيْ مَذْكَوْرَه يِيْ اَعْمَالِ اِيْلَه خَنْجَرَه حَلَقَه وَمَدَه مَحْصُوْرَا اَوَّلَانِ
هَوَا يِيْ خَارِجَه عَنَفٌ وَشَدَتْ تَلَهْ دَفْعٌ وَتَحْرِيْكُ اِيْدُوْبِ مَرْ خَنْجَرَه دَهْ مَوْضُوْعُ وَمَعْلُقُ اَوَّلَانِ كُوْچَكْ دِيْلْ خَنْجَرَه دُنْ
خُرُوْجِ اِيْدُنْ هَوَا يَهْ مَصَادَفَه وَمَقَاوِمَتِ اِيْتَدَكِدَه صَوْتِ وَصَدَا يِيْ اِنْسَانِيْ ظَاهَرُ وَضَرْبُكْ شَدَّتْ وَضَعْفَه كُوْرَه

صدا قوی و ضعیف اولور و اگر صوت انسانی حالی اوزره تمتد اولوب کتب علم قرائت و تجویدده تفصیل اولندیقی اوزره مخارج حروف اولان اعضای مخصوصه دن برعضوه اعتقاد ایدوب صوت و صدا تقطیع و تقریق اولنورسه حاصل اولان کیفیتیه حرف اطلاق اولنور اصول مخارج حروف اوج عضودربری حلقدر وبری لسان وبری شفه در لکن بواج عضودن هر برینک اولی و اوسطی و آخری اعتباریه علی الرأی المختار عدد مخارج حروف اون یدی به بالغ اولور حلقدن یعنی بوغازدن خروج ایدن حروف آتیدر ایکسی بوغازک اسفلندن خروج ایدر حرف ها ایله همزه کبی ایکسی دخی و سطنندن خروج ایدر عین ایله حا کبی ایکسی دخی اولنندن خروج ایدر عین ایله حا کبی بوالقی حروفه حلق اطلاق اولنوب بونلر خنجره نک رأسنده اولان ک و چک دیک حلقه ضرب و صد متندن حاصل اولور و بعض حروف دخی اطراف لسانی اضراس تعبیر اولسان یان دیشلر شفه ضرب ایتمکدن حاصل اولور ضاد کبی و بعضیسی دخی وسط لسانک اوست چکه به ضربندن حاصل اولور جیم و شین و یا کبی و بعض حروف دخی ابکی شفه نک بر برینه انضمامیه حاصل اولور میم ایله با کبی و بر حرف مخارجی یلوب اجرا ایتمکده قاعده بودر که تکامی مراد اولسان حرفک اولنه برهمزه مکسوره کتوروب اول حرفک آخرینی اسکان ایدر سین ته محله قرار ایدر سه مخارجی اولدر * مثلاً یا تکامنده اب دیمک کبی شفه ده قرار ایلدی حرف شفوی اولدیغی معلوم اولدی بودر که اولسان اعضا که حلق و لسان و شفه در بونلردن هر برینک اول و آخر و اوسط و اطرافنک بر محله ملاقات و مصادمه سی سببیه اصوات انسانی به ککیفیات مختلفه عارض و حروف متنوعه حاصل اولوب حس معده بر لرندن ممتاز اولور * و بودر که اولسان حروفی نطق و تکامده جمله ام و اناس متساوی اولوب بعض حروف وارد و که بر طائفه به مخصوص اولوب طائفه آخری اتی نطق و تکام ایتمز و قبائل عربیک نطق ایتمدی حروف الیوم معلوم و مشهور اولان یکریمی سکر حرفه مختص در لغت عبرانیسه ده نیجه حروف واردر که بریم لغت زده اولوب و بریم لغت زده دخی نیجه حروف واردر که انلرک لغت زده استعمال اولنمز و ککذلک افرنج و ترک و بربر و طوایف عجمدن هر برینه مخصوص حروف واردر که آخرله لغت زده استعمال اولنمز بوندن صکره قبائل عربیدن طائفه اهل کاب کندیلرینک لغت زده مستعمل اولان حروف سه و ع لری اوزرینه دلالت مصطفیون صحایف و قرطیسه اشکال مخصوصه رسم و کتایت ایدوب کوفی و مغربی خط لایله تکام ایتمدکاری حروف و الفاظی رسم و تصویر ایتدیلر انقب با جیم را طبا کبی یکریمی سکر حرفک آخرینه وار نیجه اما طائفه عرب ایچون لغت لری حروفندن اولمان بر حرف وارد اولوب کتب و تحریر اقبضا ایتدکده کنیدی لسانلرند مستعمل اولان حروفه مخصوص رسم اوزره کتایت ایتسه ل اول حرفه دلالات ایتمیوب بیانی مهمل و متروک اولور * بعض کاب عرب بو مقوله حرفه دلالات قصیدیه کنیدی لغت لری حروفندن اول حرف عجمینک مخرجنه قریب قبلنده یا بعدنده واقع مخرجلرک برندن ظهور ایدن حرفک رسم کتایتده شکلیله اول حرف عجمی بی رسم و تحریرده کتفایله یلر * بو طریق ایله حرف مذکورده دلالات و کفایت ایتمیوب بلکه اول حرف عجمی بی مخرجندن تبعید و تغیر ایتمکله شکل مذکورده نظر ایدنلر حرف عربی ظن ایدرلر * وقتا که اشبوک کابز قبیله بربر و بعض طوایف انجمانک اخبارینی مشتمل و محتوی اولوب و اشای پیانده اول طوایفک اسماری و بعض کله لری ذکر کنده کتایدله مخصوص اولوب لغات مکتوبه عربیه و الفاظ منطوقه موضوعه من جنسندن اولمان نیجه حروف وارد اولمغله انلری رسم و تحریرده محتاج اولدق لکن حروف مذکورده نک رسم کتایتده ذکر سی سبق ایدن بعض کاب عرب کبی لغت زده حروفندن اول حرف عجمینک مخرجنه قریب اولوب ایکی طرف قسیده واقع اولان مخرجلرک انجق برندن خروج ایدن حرفک شکل و رسمیه کتفایله ایتمیوب و بو مقوله رسم بزه نسبتله اول حرف عجمینک اوزرینه دلالتده کافی اولمغله بو کونه طریق اختیار و بویه اصطلاح ایلدکه کابزده اولیه بر حرف بربری یا عجمی وارد اولدقده ایکی طرفدن اول حرفک مخرجنه قریب اولان مخرجلرک خروج ایدن ایکی حرف عربینک رسم کتایتده شکل لری معیار رسم و تحریر ایدوب اول حرف عجمی به علامت وضع ایلدیم تا که نظر ایدنلر اول ایتمکسی حرف عربینک مخرجلری اراستی بولوب مخرج و سطندن اول حرف بربری یا عجمی بی قرائته توسل ایدرلر و برینو وضع و رسمی مصاحب

قرآنیہ دہ اثنیۃ قرائتک حروف اسمای رسمارندن اخذایلدن اسماء اصطلاحات فن قرائتشدن بر اصطلاحدر
بر قاج معنایہ اطلاق اولسوراولا بر حرفی مخرجده کندویہ قریب بر حرفہ مزج ایدوب بین بین بر حالت متوسطه
اوزره قرائت ایتمکدوبونده اسمادین مراد یومعنادرتہ حکیم سورۃ فاتحه ده (اهدنا الصراط المستقیم)
آیت کریمہ سندہ مشایخ قراء سبعه دن شیخ حمزہ حضر تارینک راوی اولی خلق صراط کلمہ سنک صادق
صاد ایله زا ارا سندہ متوسط قرائت ایدوب نہ خالص صادونه خالص زا اولی اوزره تلاوت ایتمدی یونک
حقیقتی اجرالسان قرادن اخذ وتعلمه موقوفدر اسماء صاده علامت اولی اوزره اهل قرائت معجمفارنده
اولاحصاد حرفی یازوب وصاد کلمه سنک ایچنه زا شکلی دخی مثال ص رسم ایدوب یوایکی حرفک
اراسندہ توسطنه اشارت ایلدیار کنک بن دخی قرایه اقتدا ایدوب هر حرف بربری و عجمی که بر حرف
عربیہ مزدن ایکی حرف ارا سندہ متوسط تلفظ اولنه اول ایکی حرفک رسم کاتبده شکلی شیخیرایله
توسطنه علامت وضع ایلدم مثلاً طوایف بر لسانسنده حرف کاف لغت عربده مستعمل اولان کاف حرفی
کبی تلفظ اولی یوب خالص کاف عربی ایله جیم عربی یا خود قاف عربی ارا سندہ متوسط اولور بلکن اسمی
کبی که قبیله بر بردن بر شخصک اسمیدر وقوم بر کاف حرفی کاه جیمه قریب وکاه قافه قریب تلفظ ایتمایله
علامت ودالات ایچون اول کاف حرفی رسم ایدوب کاه تختنه جیم نقطه سی اولی اوزره بر نقطه وضع
ایدوب وکاه کافک فوقنه قاف نقطه سی اولی اوزره بریا ایکی نقطه وضع ایلوب کاف ایله جیم یا کاف ایله
قاف ارا سندہ متوسط حرف اولوب ایکی وجهله استعمالنه اشارت ایلدم واشبو کاف لغت بربرده مستعمل
اولان حروفک اکثریدر حرف کافدن غیری وارد اولان سائر حروف بربریہ نکرده یو قیاس اوزره اولوب
لغت عربیه حروفشدن ایکی حرفک ارا سندہ متوسط اولان حرف بربری یه علامت اولی اوزره اول ایکی
حرف عربینک شکل و رسمنی کاتب ایدر مکمل اول ایکی حرف عربینک شکلنه نظر ایدر حرف بربری انلرک
اراسندہ متوسط اولوب مخرجلرینک اور تاسنی یولوب مخرج وسطدن اول حرف بربری قرائت وتلاوتده
خطا ایتمه لر * بوندن اقدم بالایی تالیفده ذکر اولندی اوزره اشبو کاب صحت نصاب بر مقدمه و اوج
کتاب اوزرینه مشعل وحر تب ایدی مقدمه یومحمله تمام اولوب بمشیتہ تعالی شانه کتاب اوله شروع
اولندی

کتاب اول **عمران مالک حقیقت و ماهیتی و اکا عارض اولان بدویت و حضریت و ناسک بربریہ**
تغلب و کسب و معاش و معلوم و صنایع و بولرک امثالی و هر برینک ظل و اسبابی پائنده در

معلوم اوله که افراد بنی آدم و آحاد اعم تحصیل قوت و کسب و معاشده بربرلر نه معاونه محتاج اولمایله وجه
ارضده حیوانات کبی منفردا ساکن اولی یونلر ایچون متصور دکادر * ومؤرخین و حکما اصطلاحلرنده
عمران عالم طوائف بشرک روی زمینده بربره کلوب اجتماع وجهی اوزره سکون و اقامتلرندن عبارتدر *
و علم تاریخک حقیقتی افراد بشرک بمالک عالمده اجتماعلرینک کینیتی و یو اجتماع سبیلده بولرک عارض اولان
احوالک بیانی متضمن بر علم جلیلدر * و حین اجتماعده بولرک حال و شانلرینک اجمالایمانی اوله درکه
اصناف بشرک بعضیسی نوحش ایدوب یعنی وحشی حیوانلر کبی شلکدن بعید محالرده ساکن اولور لر عرب
و تاتار و ترکمان قبیلهلری کبی و بعضیسی دخی تائیس ایدوب یعنی قلعه لرده و قصبه و قریه لرده ساکن اولور لر
و قبائل و عشائر بربرلر نه معاونت و مظاهر ت ایدوب کیدم رک ایچلرندن بر قبیله قوت یولوب سائر عشیرتله
غلبه و استیلا ایتمکله ملک و دولت و سلطنت مرتبه سنه بالغ اولدقده مراتب دولت و مناصب سلطنت
اقتضای ت کده بادیه ده ساکن اولدقلری وقتده اکل و شریده و لباس و رکوبده و سائر خصوصلرده اولان امر
ضروری یه قناعت ایتمیوب تدر یج ایله هر شیک اعلوا و کلمه میل و ترقی ایتمایله کسب و معاشده انواع تجارت
و درلودرلو صنعتلر و عیالرده دقتلر و بولرک امثالی حالات ظهور ایدرکه انشاء الرحمن کتاب اولده یو اجمالک
تفصیل و تحقیقی نیجه فصول و مقدمه ضمیمه درج فذکر اولتور و کتب تاریخده نقل اولتان خبرلرک جمله سی

صادق و واقع مطابق اولیوب بعضی دخی کذب و خلاف واقع اولغله حق باطلدن فرق و تمیز اقتضایدر
 و اخبار منقوله نك كذب و فسادنی موجب اسباب عیدیه سی اولوب جمله دن بری مال و مذاهیدن بر ملت
 و مذهبیه یا خود کندی مذاق و هواسنه اتباع و تقلیددر * زیرا طبیعت انسان کندویه وارد اولان
 خبری قبوله اعتدال اوزره اولوب بولندیغی ملت و مذهبیک یا مذاقنك اقتضای اوزره رد و قبولدن
 بر طرفه میل ایتدیکی صورتده کرکی **ک**بی اول خبرك صحت و فسادنی بیلکده دقت و حق باطلدن فرق
 و تمیزه صرف همت ایدوب نفس الامر موافق و واقع مطابق اولان خبری قبول والارداید * اما انسان
 بولندیغی ماته یا خود هواسنه تبعیت ایلوب مذهب و مشربنك اقتضای اوزره حرکت ایتدکده
 مذاقنه موافق اولان خبرلری وهله اولی ده قبول ایلوب مذهب و مشربنه میل سیمیل اول خبرك صحت
 و فسادنی دیدیه بصیرتی اذعان ایده میوب مذاقنه موافق اولغله واقع مخالف نیجه اخبار کاذبه بی قبول
 ایدوب نقل ایلم * و دخی اخبار منقوله ده کذب موجب اولان اسبابک بری دخی اول خبرلری نقل ایدن
 کسنه لره اعتماد اولنوب حتمارنده حسن ظن اولغله نقل ایتدیکی خبرلر صدقه حل اولغله قدر بومقوله خبرلر
 صحیح و فاسدن تقدر و تمیز نقل و روایت ایدن کسنه لرك ظاهر حالنه نظرایله اکتفا اولنوب عقل و عبادات
 و بصیرتی تفتیش اولنوب ناقل عاقل و عادل اولدیغی صورتده روایتی قبول اولنوب غافل و فاسق ایسه ردا و لنور
 (وینه) کذب اقتضا ایدن اسبابک بری دخی ناسك قول و فعلارنده مراد و مقصودلرینه و قوفدن ذهول
 و غفلتدر نقل اخبار و آثار ایدن رجالک چوغی کوردکاری یا خود ایشتمدکاری نسنه ایله قصد اولنان شیئی
 بیله میوب کندی ظن و تخمینلری اوزره اومقوله خبرلری نقل و روایت ایتدکارنده مقصوده مخالف اولغله
 سوزلری کاذب اولور (وینه) کذب اخباری موجب اسبابک بری دخی نقل اولنان خبرلری استماع ایدن
 کسنه لرك عقللری ضعیف اولغله هر ایشتمدیکی خبری صادق ظن ایلوب آخره نقل ایدوب آخر دخی نقل
 ایدورک جمله ناس اراسنده شایع اولورق اخبار کاذبه منتشر اولور بوسبب اسباب سائرده دن چوق واقع اولور
 اکثر اوقاتده ناقللره وثوق و اعتماددن نشئت ایدر (وینه) اخبارك کذبنی ایجاب ایدن سببلر بری دخی
 ارباب مناصب و اصحاب مرآتیه مدح و ثنائیه و ایشتمدکاری ایشتمدکاری تحسین ایله خلاق تقرب و اتساب ایدوب
 اشراف و اعیانندن صادر اولان جمله اقوال و افعالی استحسان ایله مداهنه و مدح و ثنا ضمننده مبالغه لر
 ایلوب و ذکرلری خلقه اشاعت ایتلر بیل ناس اراسنده نفس الامر مخالف خبرلر شایع و مشهور اولغله قدر
 نفوس انسانیه ایسه مدح و ثنا و ذکر جمیلی محبت مفتون اولوب ناس دخی اقبال دنیا و اسباب جاه و دولتسه
 میل و رغبتسه مجبول اولغله آمال دنیا طامعی اولان اصحاب مداهنه مجالس بکاره حاضر اولوب مذاق اکثریه
 موافق نفس الامر مخالف امور تحسین و اشاعه و حق و صواب اولق اوزره نقل و تقریر و کتب توارینه
 درج و تقریر ایله اخبار کاذبه نك انتشارینه باعث اولور (وینه) نقل اولنان اخبار و حکایاتك کذبنی موجب
 اولان اسبابدن بر سبب دخی وارد کرک ذکر اولنان اسباب عیدیه نك جمله سنندن اقدامدراول سبب بودرکه
 ربح مسکونده ساکن اولان طوایف اعم و اصناف بنی آدمک مذهب و ملت و مشرب و عادت و ملک و دولت
 و کسب و صنعتلری و علم و معرفت و سائر احوال لری نك حقیقتلری و طبیعتلری بیلیمکدر * زیرا وجه ارضده
 ظهور ایدن حوادث و وقایعدن هر نسنه که عدمدن وجوده کلوب ظهور ایلر بیلر حال انك ذاتنده کندویه
 مخصوص بر طبیعتی اولوب واکامنا سبب نیجه احوال مخصوصه سی اولور * مثلاً هر دولتک بر طبیعتی و عادات
 و آداب مخصوصه سی اولوب و **ک**کذلک بدویلرک و بلدیلرک کندیلر مخصوص عادتلری و آدابلری وارد کرکه
 هر برینه مخصوص اولوب آخرده بولنر * چن اخبار منقوله دن برخبر استماع اولته مثلاً ملک و دولت و مذهب
 و ملت و کسب و صنعت و علم و معرفت مقوله سنندن برینه دأرا اولغله بوا مورک طبعی و حقیقتلری و حال
 و شأنلری کرکی کی معلوم اولدقده نقل اولنان خبرك مفهومی ملاحظه اولنوب حوادث و واقعات انوا عتدن
 نه مقوله نومنن ایسه اول توعلک احوالنه متعلق قاعده لره تطبیق و عقله عرض اولغله صحیحی فاسددن
 صادق کاذب دن فرق و تمیزه قدرت حاصل اولور * بود کر اولنان قاعده خبرك صدق و کذبنی بیلکده سائر

و چو همدن اولی و اقوی در * معلوم اوله که عالم صیگون و فسادده واقع اولان حوادث و وقایعک
طبیعتلرینه و حقیقتلرینه کرکی کبی علم و وقوفی اولایان کسنه لایحوق کره بحسب العاده و قووی بحال اولان
حکایاتی استماع ایتد کده مضمون خیرک نفس الامر ده امکان و استحاله سینه نظرا یتمکله حق اولقی اوزره
قبول و غیر یله نقل ایدوب انلر دخی تصدیق و آخره نقل و تقریر و کتب تواریخه اخبار کاذبه درج و تحریر اولغنه
سبب اولمشدر * از جمله امام مسعودی مروج الذهب نام تاریخنده دیار مصر ده اسکندریه قلعه سی بناسی
خصوصنده نقل ایتدیکی حکایه مستحیله کبی که اسکندر رومی قلعه اسکندریه نیک بناسنه مباشرت ایتد کده
بحر سفید کارنده واقع اولغله شمسک غروبند نصکره دریادن بنی آدم شکنده و وحوش حیوانات صورتلرنده
اجنه بحریه بحقوب علامه نیک کوند زیاید قلمی بنای هدم ایدوب بحر طلوعنده بنه دریایه کیدر لر دی یو جهته
اسکندر قلعه نیک بناسندن عاجز قالوب بعض حکمایله یونلرک دفعی باینده مشاوره ایتد کده دریادن خروج ایدن
اجنه نیک صورتناری کبی اجساد معدنیه دن بعض طلسملریا یلوب ساحل دریاده قلعه نیک برابرنه وضع اولغنی
اوزره تدبیرلر یله اجنه نیک صورتناری رسم و تصویر ایچون قعر دریایه غوص اولغنی اقتضای تنه کین اولا
اختیایدن مصنوع بر سفینه ترتیب اولوب و درو تنه صریحه و بالور دن معمول اطراف مسدود بر مسندوق
وضع اولند قد نصکره اسکندر بالنفس اول صریحه مسندوق ایچنه کیروب و قیای محکم سد اولند قد نصکره
اول سفینه معموله و درو تنه وضع اولنان مسندوق بالورین ایل قعر دریایه طلایب اجنه بحریه نیک صورتناری
ورای بالور دن کرکی کبی مشاهده و معاینه ایدوب و هر بر نیک شکل و صورتناری رسم و تصویر
ایلد کد نصکره بنه طشره چقدی بعده حکامک تعلیمی اوزره حدید و نحاس و سایر اجساد معدنیه دن اجنه نیک
صور و اشکالی اوزره طلسم ایتد یروب کار بخرده قلعه حداسنه نصب ایتد یودی بعده اجنه بنه عادتاری
اوزره انشای لیلده قعر دریادن چقوب اول طلسم معمولی مشاهده ایتد کارنده قراره بحال لری قالوب
قعر بحیره فرار و یو تقریب ایل اسکندریه قلعه سنک بناسنه اقتدار حاصل اولدی دیو امام مسعودی بر حکایه
طویه نقل ایلدی * لکن یو حکایه اخبار کاذبه دن اولوب بر قاج و جهله فساد و بطلانی ظاهر در * اولا بالور
مسندوق اجرام لطیفه دن اولغله قعر بحیره وصول و مشاهده صور اجنه و رسم و تصویر ایچون مکث
طویلده نصکره طشره خروجی مدتده امواج بحیرک و قعر دریاده ددر و ن سفینه ده سایر اجرام ثقیله نیک
صدمه لر دن امن و سلامتی مستبعد در * ثانیا ملوک و سلاطین نفسلری یو مقوله خطر عظیمه القا ایتد
بر وجهه متصور دکادر * ایچارندن یو مقوله امره تصدی ایدنلر ابتدا نفسی مهلکه به القا و سلطنتی فدا ایدوب
ناسک غیری پادشاه بیعت ایتلرینی تجویز و رضایر مکدر ناس دخی قعر دریادن سلامتله خروج ایتد به چکنی
جزم ایدوب و ملوککری سنک آیین سلطنته مخالف حرکتندن کند و لر عار لوقیله طرفه العین انک رجوع غنه
منتظر اولوب اخره بیعت ایلد به چکرینی ملاحظه ایلد کده ملوک کدن بر ملک یو مقوله امر خطرناک که جسارت
ایتد بحال و مستبعد در * ثالثا اجنه نیک انسان و فرس و بقرو سایر انواع حیوانات کبی کند یله معین
و مخصوص صورتناری و شکلاری اولوب بلکه اذن حق ایل در لودر لو صورتناره کیروب اشکال مختلفه ایل
تمثل و تشکله قادر لر در یو تقدیر جهه صور مخصوصه سی اولیان مخلوقک قعر دریاده بولند قلمی صورتناری رسم
ایدوب طلسم ایتد دخی صحیح اولمز * اگر شیاطین و اجنه نیک جسدلرنده بر قاج باشی اولقی اوزره لسان
شرعده روایت اولندی دینلور سه ائمه تفسیر (طلعه کانه رؤس الشیاطین) آیت کریمه سی تفسیرنده و غیر
محلرده کثرت رؤس ایله تعبیری شیطانلرک و اجنه نیک کمال مرتبه مهیب و مخوف اولد قلمی تمثیله جل ایتد یله
یو خسه اصل خلقتلرنده بر قاج باشی صورت کریمه مخصوصه لری اولوب دائما اول شکل خبیث انلر دن
مفارقت ایتدک طرفنه ذاهب اولد یله * بلکه اذن حق ایل دیلد کلمی صورتناره کیرمکه قادر اولقی اوزره
نوجیه ایلد یله * و یو حکایه نیک کذب و فسادنی مقتضی بر وجهه دخی وارد کره خبرمذکورک بطلانیه دلالتده
ذکر اولیان وجوه ثلاثه دن اظهار در اول وجهه بودر که نوع انسانک و بر و بحیره موجود سایر اصناف
حیواناتک قلبلرنده بر بخار لطیف حاصل و شریان طمر لری واسطه سبیل اطراف بدنه واصل اولوب حکما اول
بخار و روح حیوانی اطلاق ایدر لر اول بخار لطیف حرارت غیر یله بی حامل اولوب غایه الغایه حار اولغله قلبی

چین و یسارندن احاطه آیدن آق جگر واسطه سیله لحظه لحظه هوای بارد استنشاقیله تنفسه محتاج اولمشدر
 قعر دریاه طالان کسسه لر خصوصاً ترغه و تنعمه مألوف اولوب غواصلق صنعتنه اعتیاد ایتمیان ملوک و سلاطین
 استرسه صندوقه دخول ایتسوندنه کورسون بهر حال تنفس طبیعی ایچون لازم اولان هوا جوف دریاده
 نصابتدن اقل قلیل اولغله قلینده مخزون اولان روح حیوانی و بخار دخی شدت حرارتدن سرعته آنش کبی
 یانوب یا قیلوب روح قلینک و آق جگر لر مناجاری معتدل آیدن هوای بارد جوف صندوقه قعر بجرده قلینه
 واصل اولما غله هلاک اولق مقرر در بوسیدندر که جماملرک اسی خلوتلرنده هوای بارد نفوذ ایده چک
 منفذ لری سدا و نسه ایچنده اولان کسسه لر ساعتیه هلاک اولورلر * و کذلک عمیق قبولرک و قعر ی بعد
 چقورلرک و لغملرک و معدن پولرینک جوفلرنده مرکوز اولان هوا قعر ارضده محتبس اولان پرامن بخار لر
 ایله قاریشوب متعفن اولغله حرارت قویه کسب ایدوب و طشره دن ریا ح بارده نفوذ ایلوب اول هوای
 متعفن بر جایتدن بر جابه تحریک ایتدیکی صورتده بوا مکنه یه دخول آیدن کسسه لر بلا توقف هلاک اولورلر
 و کذلک باقلر دریادن طشره چقد قلینده هلاک اولملری دخی بوسیدندر زیر باقلرک طبیعتلری قره ده تعیش
 آیدن حیوانانندن زیاده افراطله حار اولغله ریه لرینک یعنی آق جگر لرینک حرارت مفرطه سنی دفع و اعتداله
 کتور مکده حیوان بری کبی یالکسکز هوا کفایت ایتیبوب ماء بارد استنشاقیله تنفس ایدرلر مائلک طبیعتی
 بارد و هوا حار اولغله طشره یه خروجلرنده هوای حاره مصادف و حرارت روح حیوانیلرینه مستولی اولغله
 دفعه هلاک اولورلر ته کیم العیاذ بالله تعالی صاعقه اصابت آیدن کسسه لر روح حیوانیلرینه صاعقه نک
 حرارتی تاثیر ایتیکله دفعه هلاک اولدقلری کبی (ودخی) اخبار کاذبه دندر اول حکایه کینه امام مسعودی
 نقل ایدوب دیدیکه رومه شهرنده رهساین ایچون بعض حکما جساد معدنیسه دن صغری حق دید کبری قوشک
 صورتی یایدیروب و طلسم اولق اوزره بر محل مخصوصه وضع ایدوب بهر سینه بر یوم معلومده اطراف
 واکفادن صغری حق قوشلری آغز لرینه بر زیتون اولوب اول صورت معموله نک یاتنه جمع اولوب کتور دکاری
 زیتونلری اول صورته ارمغان کتور کبی یاتنه براغوب کیدر لر دی بعده رومه کینسه سنده ساکن اولان
 رهسانلر اول زیتونلری دوشروب بوتقریب ایله وافر زیت یاغی تحصیل ایدر لر دی دیونقل و روایت ایلدی
 بو حکایه دخی زیت یاغی تحصیلده طریق معتاده و عاده مخالف اولغله وقوعی مستبعد در (وینه) اخبار
 مستحیله دندر اول حکایه که مورخیندن امام بکری نقل ایدوب دیدیکه ازمنه سالفه ده ذات الالباب اسمیه
 مسی بر قلعه عظیمه بنیاد اولمشیدیکه قلعه مزبوره اونوز قوناقدن زیاده مسافه بی محیط اولوب اون یسل
 قبوسیی اولق اوزره روایت ایلدی بونقلک فساد دخی ظاهر در ککه قلاع و حصوندن مقصود اعدادن
 اهالیسی حفظ و صیانت اولوب و اطراف واکفاه محافظلر نصب اولغله دشمنک مکر و کیدندن جایت ایچون
 اقتضاد اولندی بی کاکمزه انشاء الرحمن کله جکدر اونوز مر حله دن زیاده مسافه سی اولان قلعه بی مستحفظلر
 احاطه ایده میوب اطراف واکفانی محافظه ممکن اولما غله قلعه بناسندن مقصود اولان مصلمت تحصین
 فوت اولغله بو خبر دخی اعتبار و اعتماد صالح اولدی بی ظاهر در (ودخی) اخبار مستحیله دندر امام
 مسعودینک مدینه نحاس حقهنده نقل ایتدیکی حکایه که عثمان بن عفان رضی الله تعالی عنه حضرت لرینک
 زمان خلافتلرنده موسی بن نصیر بلاد غربیه سفر ایدوب سبته طرفه قریب اولان غرب اقتصاده مجلما سه
 صحر اسنه بالغ اولد قده قوم سال بروادیده جلدر و دیوار لری قیاسدن معمول و مصنوع بر قلعه یه مصادف
 اولوب در و دروازه سی محکم سدا اولغله در و تنه دخول ممکن اولوب قلعه مزبوره نک احوالی بیلک ایچون
 اطراف بی محیط اولان سورک اوزرینه آدم چقاروب چقان آدملا لرین بر برینه اوروب کندیلری درون قلعه یه
 القایتیدیلر خبر لری نابید اولد قده تکرار غیر ی آدم لر چقوب انلر دخی اولکیلر کبی کندیلری قلعه دن ایچر
 آتوب بر دخی رجوع ممکن اولدی دیو امام مسعودی بو خبری نقل و بیان ایلدی بو حکایه دخی مداحلرک
 ترتیب ایتد کبری حکایات کاذبه یه ملقدر * زیر ادیار غربیه مجلما سه صحر اسی فاس ولایتک جهت شرقیه
 سنده غرب شهر لر یه سودان مملکتلری ارا سنده عمر انام و مسلتک خاص و عام بر صحر ای عظیم اولوب و اطراف
 واکفاته هر عصر ده را کب و راجل مسافرین مرور و عبور ایلوب هر جایی منظور لری اولور لکن بو آله دله

بومقوله مدینه نك وجودی قطعی بر فردن مسموع و منقول اولدیغی سندن ماعد اشهر من یور حقه سنده نقل اولنان احوالک جمله بی عاده مخالف اولوب قلعه لر بناسنده معروف و معتاد اولان طوره مناقیدر و معادن جنس سندن باقرونیور کبی موجود اولان اشیانک غایتی منازل و مساکنده استعمال اولنان طعام قابلیتیه و سایر آلات و اوانی به صرف اولنق ایچون ادخار اولنور اما باقردن قلعه و مدینه بنا و انشا اولنق بین الانام دأب اولما غله طور عقایدن بعید و مستبعددر * لکن بومقوله حکایاتک امثالی کتب تاریخده کثیر اولوب یونلر صدق و کذب فرقی و تمیز وجهه ارضده ساکن اولان طوایف بی آدمک طبیعتلرینه و اوضاع و عادتلرینه کرکی کبی وقوف تحصیلنه موقوفدر و طبایع عالم و اوضاع بی آدمک احوالنه متعلق امور و واقف اولوب نقل اولنان خبرلرک مضمونلرینی ملاحظه و تأمل تامد فصره اول امور و عرض ایتمک صدق و کذب اخباری فرقی و تمیزده جمله وجوهک احسنیدر * زیرا نوع بشرک طبایعی و احوال و عاداتی مضبوط و معلوم اولدقده نقل اولنان حکایاتک واقعه موافقتی یا خود مخالفتنی یلوب مطابق اولانی قبول و اولیسانی رد ایتمک اخبار و حکایاتی نقل ایدن راولرک حال و شای و صدق و عدالتی تفتیش ایتمکدن اقدمدر * زیرا بر خصوصه متعلق اخباردن برخبر بزه نقل اولند قده ابتدا کر کدر که اول خبرک مضمونی ذاتنده تمکیدر یو خسه محال و ممکنیدر معلوم اید یونوب عادتا وقوعی ممکن اولدیغی ثابت اولدقدن صکره راولرک و ناقلرک صدق و عدالتی تفتیش اولنوب و وثوق و معتددر حال نقل ایتدیسه و وقوعی تصدیق ایدوب اعتماد ایدره ز اما نقل اولنان خبرک وقوعی نوع بشرک احوالنه متعلق قاعده لر مخالف و عادتا محال ایسه راولرک عدد و عدالتی تفتیشده فائده اولوب استرسه نقل ایدنلر عادل و صادق کسینلر اولسون قبول اولنر * حتی انظار دقیقه اصحابی اولان علملر لفظلک دلات ایتدیکی معنائک نفس الامر ده موجودی محال اولدیغنی یا خود عقل قبول ایتیه جک نسنه ایله تأویل اولنمسی کلامک قبولنه مانع طو تدیلمر * معلوم اوله که کلام ایکی قسمدر بر قسمنه انشا بر قسمنه خبردیر ل انشا اول کلامه دیر لکه انده بر شیشک واقعه و ارغندن یا خود یوقلغندن خبر ویرمک قصد اولنوب بلکه بر کسه بر کسه به فلان ایشی ایشله یا خود ایشله دیوا امر و نهی ایدوب یا خود بر کسه بر کسه دن بر نسنه بی سوال ایدوب فلان شی نیجه در نیجه اولدی دیمک کبی که مجرد اومه قوله کلامله متکامل مرادی اول شیئی یکیدن وجوده کتو و مکدو بومقوله کلامه علمای علم معانی انشا نسیمه ایتدیلمر * و کلامک ایکنی قسمی که خبردیر اول کلامدر که انکله بر شیشک نفس الامر ده و ارغندن یا خود یوقلغندن اخبار اولنوب مثلا حالا کونش طوغدی یا خود باتدی و فلان ایش شویله اولدی یا خود اولدی دیمک کبی که بونده مقصود واقعه بر شیشک وجوده کلوب یا خود کلامه یکنی مخاطبه خبر ویرمکدیرا کراول خبرک مضمونی واقعه مطابق ایسه صادق و دکل ایسه کاذب اطلاق اولنور و شرع شریقه آیات و احادیثه وارد اولان کلامک اکثری امر و نهی مقوله سندن اولوب مثلا غار قلعه لر کوه ویرمکله و حج و صومله امر و محرماتدن نهی اولنق کبی انشا مستبعد و مندرج اولمغله یونلرک صحتی بیلک اشقیق نقل ایدن راولر موثوق و معتد کسینلر دن اولدیغی تفتیش ایدوب عادل و امین اولدقاری صو و تنده امر مقوله سندن ایسه امتثال و نهی مقوله سندن ایسه اجتناب واجب اولور * زیرا امر و نهیده واقعه بر شیشک و ارغندن و یوقلغندن خبر ویرمکله محالیدر تمکیدر دیو تأمل اقتضا ایتیب همان طرف شارعدن یعنی جانب الهییدن ولسان نبیدن وارد اولدی دیور اویلرک صدق و عدالتی تفتیش ایله اکتفا اولنور * اما امور واقعه دن اخبار قصد اولنان کلام که اکابر اطلاق اولنور مثلا فلان ایش شویله اولدی یا خود اولدی یا خود اوله بقدر دیمک کبی بومقوله کلامک صدق و محتملده بالکزر اویلرک و نقل ایدن کسینلرک صدق و عدالتی تفتیش ایله اکتفا اولنوب بلکه واقعه مطابق و موافق اولمسی دخی اعتبار لازمدر * اندن اونوری اوزریمز لازمدر که اومه قوله خبر وارد اولدقده وقوعی تمکیدر ابتدا کرکی کبی علم حاصل ایدوب بعده وقوعی نقل ایدن راولرک عدالتی تفتیش اولنور و مضمون خبرک امکان وقوعنده تأمل عدالت راولیدن اقدمدر * زیرا امر و نهی مضمونی یا لکن کلام انشا ایدن فهم اولنوب اما خبرک مفهومی و فائده سی هم نفس کلامدن و واقعدن مستفاد اولمغله حتی باطلدن صادقی کاذبیدن فرقی و تمیزده و اول خبرک مضمونی نفس الامر ده تمکیدر یا خود

محالیدر بیان سکه قاعده بود که روی زمینده اجتماع ایدن طوایف نام واصناف بنی آدمک طبعی جتیری
 بیایوب وانلرک طبایع مختلفه سنک اقتضا ایدوب دایما کند بلردن صدور ایدن احوالی وقت و ندرت اوزره
 صادر اولان اوضاعی وانلردن وقوی محال اولان اموری کرکی کبی بیایوب ضبط واحاطه به محتاجدر چنانکه
 ذکر اولندی بنی اوزره بنی آدمک طبایعنی وحال و شانلری وانلردن صدور وظهوری ممکن یا خود محال اولان
 امور و لری کرکی کبی بیلدی کمزده نقل اولسان خبرلرک صدق و کذبنی بیلدی کمز قاعده لری ملاحظه ایلد فرق
 و تمیزه بزم ایچون قدرت حاصل اولوبدربع مسکونده واقع اولان احوال دن بر شیتی ایشتهد یکمزد حفظ
 ایتدی کمز قاعده لره مراجعت اولنوب اول خبرک مضمونی ممکن ایدن اینه قبول و دکل اینه رد ایدره و بنی
 آدمک احوال و اطوائینه متعلق ذکر اولسان قاعده لره مؤخر ایچون محک و معیار و میزان راست عیار
 اولوب نقل ایتدی کاری خبرلرک صدق و صوابی و کاذب و قاسدی انکله وزن و عیار ایلدیوب صحیحی فاسد دن
 و رایجی کاسد دن فرق و تمیز ایدر لراشته بزم بو تالیف کمزده کتاب اولده ذکر ایدد حکم کلا مژدن قصد
 و غیر ضمنه الحق بو قاعده لری تحقیق و بیاندر و اشبو کتاب اولده ذکر اولنه حق مسائل علم تاریخدن فضله
 مستقل بر علم مخصوصد که اول علم سببیلد کتب تاوینده نقل و روایت اولسان خبرلرک و حکایه لرک صدق
 و کذب معلوم اولور * ویرا تالیف اولسان علملرک و فنلرک برلرندن امتیازی انکله در که هر علم بر درلوشیتک
 احوال و آثارندن بحث ایدر که علم آخرده اول شیتک غیری نسنه نک احوالی بیان اولنور اول شیتک علما
 موضوع فن اطلاق ایدور * مثلاً علم طبک موضوعی بدن انساندر که اول علمده بدن انسانک صحت و مرضینه
 متعلق احوال دن بحث اولنوب حفظ صحت و دفع مرضینه وجهله اولدی بنی بیان اولنور * و کذلک فن
 تشریح لری علم طبه مغایر بر فنلرک ائک موضوعی اجزای آدمی و اعضای بدن افساندر که هر برینک مقدار
 و محارری و هیئت و ترکیب و ترتیلری بیان اولنور سائر فنون عقلیه و علوم نقلیه دن هر بری برر شیتک
 احوال دن بحث ایلد برلرندن ممتاز اولمشدور * و کذلک بزم کتاب اولده ذکر ایدد حکم مسائلک موضوعی
 دخی وجه ارضده واقع عمالکده مسا کن و مجتمع اولان طوایف بشرک اجتماعی اولوب بونلر روی زمینده
 بلوک بلوک صنف صنف اجتماع ایتلری سببیلد اقتضایدن حال و شانلری و اوضاع و عادتلری علی الترتیب
 فردا فردا تفصیل اولنور بو علم دخی بوجهله سائر علومدن ممتاز و مستقل بر علم عد اولمشدور * معلوم
 اوله که کتاب اولده تصحیح اخبار متعلق ذکر اولنه حق مسئله لرک و قاعده لرک جمع و تالیفی یکیدن اختراع
 اولنوب علم تاریخده و سائر علوم عقلیه و نقلیه ده تدوین اولسان کتبه امعان نظر ایدوب عقل و فراست
 و فهم و یکاستقله فائده سی کثیر بر علم شریف استخراج ایتدی مکذواق اولنر کتب تاریخده نقل اولسان
 اخبار و حکایاتک حق و باطانی نقد و تمیز ایدور * و بو علم کتب منطقیه نک اقسامندن معدود اولان
 علم خطابه د ککدر زیرا علم خطابه بر علمدر که حقارنده حسن ظن اولسان مشایخ و صلحا خلق معاش
 و معادلرینه متعلق امور و میل و ترغیب ایتدیوب یا خود برایشدن منع ایتدی مرک ایچون وعظ و نصیحت
 مقوله سی اقوال نافعه در * عوام ناس انلرک سوزلرینه قناعت ایدوب رأی ایلرکه میل و اعتقاد ایدر لر لکن
 کلاملرینه دلیل قوی اقامت اولنما غله خواص ناسه یقین افاده ایتد اما بزم اختراع ایتدی کمز علمک دلیل
 و برهانلری قوی اولنملا شک و شبهه دن معزادر * و کذلک بزم کتاب اولده ذکر ایدد حکم بزم منزل
 و سیاست مدینه علی دخی دکلدر زیر اندیر منزل و سیاست مدینه علی بر منزلده یا خود بر شهرده مسا کن
 اولان خلق اخلاق جمیده و حکمت عملیه مقتضای سنجه حرکت ایدوب وجه لایق اوزره بر کونه تدبیر اولنق
 کر کدر که اول منزلده و شهرده مسا ککن اولانلر بر برله معامله ده و تجارتلرنده و اعدالیه محاربه ده و سائر
 امور لرنده اعتدال اوزره حرکتی مفید قاعده لرن عیار تدبیر و عملک موجب و مقتضای سبیلد عمل اولنبد قده
 نوع انسانک حفظ و بقایسته وسیله اولور * بزم کتاب اولده ذکر ایدد حکم بزم علم خطابه و تدبیر منزل و سیاست
 مدینه عالیه نوعا مشابه اولوب لیکن بونلرک ادله سی قطعی اولوب و فنلرک موضوعی بو علملرک موضوعلرینه
 مغایر اولنملا بونلرندن ممتاز اولمشدور * خلاصه کلام بزم کتاب اولده ذکر ایدد حکم بزم علمه وجه ارضده
 اجتماع ایدن طوایف بشرک طبیعتلرندن و حال و شانلرندن بحث اولنوب و شک و شبهه دن معزاد دلیل قوی ایلد

هر مسئله سی اثبات اولیّه اخبار و حکایات صدق و کذب حق و باطلی فرق و تمیزی افاده اید بر علم جدید در * اولیّه ظن ایدر مکه اختراع و انشاسی بکا مخصوص اولوب و بوانه ذلک علماء و حکام بر کسه بزم کتاب اولده ذکر ایدر حکم قواعده شریعه و مسائل فقهیه لطیفه بی جمع و تألیف ایتد کارینه دخی قطعاً واقف اولدم بیلیم که علماء بو علمدن غفلت ایدوب سبیل مدیری لکن اناره بوسه ظنی ایتد دخی لایق دکلدر بوسه بواندیده تألیف و تصنیف ایتد بیلدره بزم و اصل می اولدی زیر علوم و فنونده کثرت و طوایف اعم ماضیه ده علماء و حکام و غرت اوزره اولوب بزم و اصل اولیان علوم و فنون و اصل اولاندن اکثر وافر در * زیر اخلیفه ثانی عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرت تری عمالک فرسی فتح و تصنیف ایتد کده علمای فرسک علمایی محو ایدوب کابری حق و خرق ایتد کله بزم و اصل اولدی * و اعم سالفه دن کلا اینارک و سرباینارک و اهل بابک علمای و عصر لنده حکما سنک اظهار ایتد کاری آثار عظیمه لری و کذاک اعم قطبک علمای تقالیب دهر ایل و بر بر لری قهر ایلد محو و مندرس اولوب بزم و اصل اولدی اعم ماضیه نک علوم مندن انجق بزم و اصل اولان حکمای یونان علمای در که خلفای عباسیه دن مأمون خلیفه همت قاهره سبیل کتب یونانی کتور دوب و تحصیل علم و کمال میل و رعیتی سبیل اطراف واکفدن لسان یونان و لغت عربیه ده ماهر و ترجمه علومه قادر مترجمیندن قی چوق کسه لری جمع ایلوب و اموال کثیره بذل ایتد کله حکمت یونانیسه نک اصول و فروعی لسان عربی به ترجمه ایتد بزم و فنون حکمتی احیا و بطون صحایف کتبه درج و املای ایتد دردی بو تقریب ایلد علمای دین اسلام انجق فن حکمت یونانه واقف اولوب اندن غیر اعم سالفه دن بر امتک علوم مندن بر شیشه مطلع اولد مدیر * معلوم اولد که عالمده موجود اولان اشیا دن هر شیک مقتضای طبیعتی اوزره کند و دن صدور و ظهور ایدن احوال و آثار مخصوصه سنندن بحث اولتق ممکن اولغله اول شیک احوال مخصوصه سنی بیان ایچون علوم مندر بر علم مخصوص تألیف و تصنیف اولتق کرل ایدی * مثلاً عناصر اربعه دن تارک و هوایک و ماتک و ارضک هر برینک بو تدرن مرکب اولان معادن و نباتات و حیوانات انواعدن هر نوعک و سایر اشیا نک احوال و اعراضه مخصوص بر علم مستقل تألیف اولتق کرل ایدی * اسکن اولیّه ظن ایدر مکه حکما بو خصوصده تألیف اولسان علمارک فائده و نمره سننه نظر ایدوب یا تدرنده فائده سی شریف اولان علمک تألیفنه تصدی ایدوب فائده سننه اعتبار ایتد کیری علی تألیف و تصنیفه مبادرت ایتد بیلدر * بزم کتاب اولده ذکر ایدر حکم سنک فائده سی معلومک اولد بقی اوزره انجق کتب توار یخده و السنه ناسده تقریر و تحریر اولسان اخبار و حکایات صدق و کذب حق و تمیزی مفید اولوب و نوع بشرک وجه اوضده اجتماع لری سبیل کندیاره عارض اولان احوال مخصوصه لری به متعلق قاعده لر و مسئله لر دن عبادت اولغله ذاتنده بجه ائامه تحصیل لازم و مهم بر علم شریقه در لکن نمره و فائده سی اخبار و حکایاتی تصحیح و صدق و کذب حق و تمیزی افاده ایدوب و حکما یا تدرنده اخبار و حکایات علم یقینی مفید اولما غله فائده سن ضعیف عدا ایدوب غالباً تعرض ایتد بیلدر لکن علوم و فنون نهایت اولوب حقیقی انجق حضرت علام الغیوب یلور انسا نک بیلدی علم اقل قیلدر * و دخی معلوم اولد که کتاب اولده ذکر ایدوب فیض حق ایلد تحصیلنه موفق اولد بغمز علم جلیک بعض مسئله لری سائر علومک مسائل سی اثبات ایچون ذکر اولسان دلیل و برهانرضمنده اول فنارک علماسی بحسب الاقتضا مستلزمه کر ایتد کله دخی واقف اولدق ازجه له کتب حکمنده حکما نبوت اثباتنده ذکر ایدوب دید بیلدر که * نبوت نظام عالمده وجودی لازم بر منصب عظیم در زیر انواع بشر وجه اوضده اجتماع ایدوب حیات و بقا لنده بر بر لری به معاوتنه محتاج اولوب و طبیعت انسانده حیوانیت صفتی غالب اولغله بر بر لری نک جانلرینه و ماللرینه قصد ایتد بیلد جلب منفعت و دفع مضرتده ایچلرندن جلایه غالب برحا کم عاده اتباع لازمدر و اول حا کم عادل دخی صفات کمال ایلد مؤید و معجزات باهره ایلد سائر ناسدن ممتاز بذات ملکی الصفات اولغله محتاجدر که خلق اکا اطاعت ایلدیه اشته اول ذات نیمدر دید بیلدر * و کذاک اصول فقه علمنده ناسک تکلم ایتدی لکن لغت لری اثبات سیاقنده علمای فن اصول دید بیلدر که چونک طوایف بی آدم تحصیل قوت و کسب معاش ایلد حیات و بقا لنده بر بر لری به معاوتنه محتاج اولد قاری جهته وجه اوضده اجتماعه مجبور اولما لریه قلیارنده مضمر اولان مراد و مقصود لری

بر برلر یشه افاده و تفهیم اقتضایدوب بهر حال اغراض لرندن بر شی ایله تعبیریه محتاج اولمش لر در ا کر اخر سار
 و بی زبانلر کبی اشارات مختلفه ایله مراد لرینی ادا ایتمه لر جمله اعضا و جوارح لرینی تحریک ایله صعوبت مقرر
 و اخف اعضا اولان لسانی استعمالده سهولت محقق اولغله الفاظ مختلفه و عبارات متنوعه ایله مراد لرندن
 تعبیری اختیار ایدوب هر طایفه محاوره و مکالمه لرنده بر در ولوغت ایله تکلم ایتدیلر دیو لغات و الفاظک وجود
 و شوقی بیان ایلدیلر و بیانده نوع بشرک روی ارضده اجتماع اوزر مسکون و اقامت لرینی مدارا یلیوب بزم
 کتاب اولده ذکر ایدیه حکم ز علمک موضوعنه اشارت ایلدیلر * و کذلک فقهاء علم فقه شریفه حل و حرمت
 و کراهت مقوله سی احکام شرعیه نلک علم لرینی و حکمت لرینی بیان سیاقنده یشه بزم فتنلک موضوعی اولان
 طوائف بشرک روی زمینده اجتماعی محافظه به مدار ایدوب دیدیلر که زناتک حرمتنده حکمت و مصلحت
 بودر که زنای آدملک نسب لرینی بر بر یشه قارشدیلر و بوب تقریب ایله اثساب ضایع اولوب نوع انسانک نظام
 و بقای محتمل اولور دیدیلر * و کذلک بغیر حق قتل نفوسک حرمتنده حکمت و مصلحت بیان ایدوب دیدیلر که
 ظلم قتل نفوس نوع بشرک روی زمینده انقطاعه سبب اولوب معموره عالمک نظامی محتمل اولور دیدیلر *
 و کذلک ظلم و تعدینک حرمتی و عات و حکمتی بیان سیاقنده دخی ظلم اموال و ارزاقک و معموره عالمک خرابیه
 سبب اولغله نوع بشرک فتناسنه باعث اولور دیدیلر * و بونلک امثالی سائر احکام شرعیه ده حکم و مصالح بیان
 ایدوب جلدستی روی ارضک عبارتیه سبب اولان نوع بشرک اجتماعی محافظه به بنای ایتدیلر * امدی کرک
 علمای دین و ککرک حکمای اساطین کابلرنده تقریر و املا ایتدیکری بختلر ده جناب رب العالمین جل شأنه
 حضرت لرینک معموره عالمی نوع بشرک اجتماعیله احیا ییوره هغه عنایت الهیه سی تعلق ایتدیکنه اشارت
 ایدوب بونلک حال و شان لرینی و کندولردن مسدور و ظهور ایدن آثاری مناسبت ایله ایراد ایلدیلر لکن بز نوع
 بشرک معموره عالمده اجتماعی سبیلله احوال و آثار مخصوصه لرینی علی التفصیل ادله قویه ایله بیان ایچون
 کتاب اولده بر علم مخصوص اختراع ایدوب فصول و مقدمات ضمیمه حقیقت حالی بیان ایلدک * و کذلک
 حکمای عالمدن بعضیلرینک ملوک و سلاطینه و سائر ناسه نصیحت سیاقنده ایراد ایلدیکری کلمات متفرقه لرنده
 کتاب اولده ذکر ایدیه حکم ز مباحث و مسائل جنسندن مقدار قلیل کلامه واقف اولدق لکن کرکی کبی
 تفصیل و استیضای ایتدیلر * از جمله امام مسعودینک نقل ایتدیکری بیقوش حکایه سنده ملوک فرسندن بهرام
 ابن بهرامه دین مجوس اولورلندن بعضیلری نصیحت یوزندن دیدیکه ای ملک و سلطان ملک و دولتک عزت
 و غلبه سی تمام اولمز الا شریعت ایله و الله تعالی حضرت لرینک رضای شریفی تحصیل ایچون امرینه امثال
 و نمیندن اجتناب ایله تمام اولور و شریعتک نظامی و قوامی اولمز الاملاک و سلطنت ایله اولور و ملک و سلطنتک
 شوکت و صولاتی حاصل اولمز الارجال ایله اولور و رجال دولتک نظامی اولمز الامال ایله اولور و مال تحصیل
 اولمز الاعمارت عالم کوکثرت رعایا ایله اولور و عالم معمور و رعایا منظم اولمز الاعمال ایله اولور و عدل حضرت
 رب العالمینک عبادی یشلرنده نصب ایتدیکری بر میزان راست عیار در که انکله معموره ملک و سلطنتده جاری
 اولان احکامی وزن و زیاده و نقصان اراسنده متوسط اولان امور اختیار اولوب اجرا اولتور و ملوک
 و سلاطین میزان عدله نظارت ایتک اوزر من قبل الرحمن نصب اولمش لر در * و کذلک ملوک فرسندن
 نوشیروانک دخی بعینه بومضمونه بر کلام حکمت نظامی وارد اولوب دیشدر که ملک و دولت عسکر ایله اولور
 عسکر دخی مال ایله اولور مال دخی خراج و رسوم رعیت ایله اولور خراج و رسوم دخی رعایا ایله عالمک معمور
 اولمش ایله اولور عالمک عمارتی دخی عمال و ملتزم لری اصلاح ایله اولور و ملتزم لری اصلاحی و زراعی عظامک
 استقامتیه اولور و جلدنک باتی ملوک و سلاطین تحت اطاعتنده اولان رعایانک حال و شان لرینی تفتیش ایدوب
 وقت حاجتده تأدینه قدرت کامله سبیلله اولور که پادشاه رعایا به مالک اولوب رعایا برقه اطاعتدن خروجه
 فرصت بولماسق ایله اولور * و دخی حکمای مشائیینک رئیس معلم ثانی حکیم ارمطونک ناس اراسنده سیاست
 و حکومت ملک و سلطنته متعلق تألیفنده دخی کتاب اولده ذکر ایدیه حکم ز مسائلدن بر قاج مسئله نافعده ذکر
 ایدوب لکن کرکی کبی تفصیل ایتیب و لایق اوزر بهر احمین قاطعه اقامت ایلوب کلام آخر ایله مزج ایلدی
 و ارسطو کتاب سیاستده حکمای مجوسدن و نوشیروانندن تدبیر ملک و سلطنته متعلق نقل ایتدیکم ز قواعد

کلیه به اشارت ایدوب و اول قواعدی رسم ایچون مخصوص بردائرة غریبه ترتیب و خانه خانه تقسیم ایلدوب
قواعد مذکوریه فی اول خانه لره درج ایلدی که علما و حکما اول دائره به و کلمات مذکوریه به اعتبار و اعتنا
ایلدیله اول کلمات بونلدر **العالم بستان سیاحه الدوله * الدوله سلطان تحیه به السنه * السنه**
سیاسه سیوسه الملک * الملک نظام بعضه الجند * الجند اعوان یکفلهم المال * المال رزق تجمعه
الرعیه * الرعیه عبیدیکفلهم العدل * العدل مألوف به قوام العالم * یعنی معصومه عالم کونا
اشجار و ازهار ایلدوب بر بستان در و اول بستانک دیواری ملک و دولتدو که اجانب و اعدایک تعرضندن
انی حفظ ایدر دولت دخی بادشاهلردن عبارتدو که انلرک رأی و تدبیری و قوت و سطوتلرله سنت مسلو که
و طریقت مألوفه احیا اولنور سنت اول آیین و اطوار و حکومت و اقتداردو که ملک و سلطنت ایلدوب قائم اولور
ملک و سلطنت دخی نظام عالمدر که اکسکر قوت و پرر عسکر دخی اعوان و انصار و دولتدو که انلرک اموری
مال ایلدوب تمام اولور مال دخی ارزاق عباددو که انلری رعیت جمع ایدر رعیت دخی بادشاهک قوللریدو که
انلری عدالت ایلدوب ظلمدن حمایت ایدر عدالت دخی جمله عالمک راضی اولوب الفت ایتدیکی آداب و اطواردو که
عالمک نظامی و دوائی انکله اولور عالم دخی بر بستان اولدیغی کلامک اولنده ذکر اولمشیدی * بومحاده
کلامک آخری اولنه رجوع ایلدی بو ذکر اولنان قواعد سیاست سلطنت و تدبیر ملک و دولته متعلق سکر
کله در که بر برلرینه هر بوط اولوب هر کله نیک آخری ایتدی کله به ایتدا واقع اولوب و بودائره نیک خانه لری
بر برینه متصل اولغله ایتدا و انتهای متعین اولوب بلکه نه طرفدن بدأ اولنور سه ایتدا و نه محاده ختم
اولنور سه منتها اولور حتی ارسطو بویکلمات حکمت نظامک جمع و ترتیبله نغیر ایلدوب سیاست ملک و سلطنتده
نفع عظیمی اولدیغی بیان ایلدی * اگر ملک و دولت فصلانده کلامز کر کی **کبی قامل اولنوب و لایق**
اوزره معنایی فهم اولنور سه انتهای یانده بویکلماتک تفسیر یتنه و اجمالک تفصیلنه ادله قاطعه ایلدوب بیان
واضح ایلدوب که وصفه هومنه و قوف میسر اولور جناب واجب الوجود جل شانہ خضر تری فیض جودیلر بزی
بوسر دقیقه مطلع ایلدوب ارسطو و حکمای فرس تعلیم و ارشاد یتنه اجتنابدن بری ایلدی * و کذلک
بلغای عربدن ابن مقفع نام ادیک کلامنده و سیاست عالمه دائر بعض رساله لرنده مناسبت ایلدوب بزم کباب اولده
ذکر ایدو حکمز مسائلدن حقوق مسئله لردو که اولمشدر لکن ایراد ایتدیکی مسئله و قاعده لره بزم کبی ادله
قویه اقامت ایدوب تحقیق مقال ایتدوب بلکه بلیغ و فصیح و عظم و نصیحت اسلوبنده بره قدر کلمات حکمیه
ایرادیلدوب اکتفا ایلدی * و کذلک اندلس علماسندن قاضی ابوبکر طرطوشی سراج الملوك نام کتاینده بزم
کتاب اولده ذکر ایدو حکمز مسائل و قواعدک بیانق قصد ایلدوب کباب اولده اولان ابواب و فصوله قریب بابلر
و فصللر اوزرینه ترتیب و تبویب و سراج الملوك اسمیله مسمی بو وادیده بر کباب تألیف ایلدی **کن مراد**
و مقصودنی ایستدیکی کبی اله کتوره میوب و مسائل و مباحثی کر کی کبی تفصیل و استیفا و دلالتی
برخوشجه کشف و ابضاح ایلدوب ایدو مدی * بلکه نوع بشرک وجه ارضده اجتماعلری سیدله واقع اولان
احواللر ایچون بابلر ترتیب ایدوب و اول احوالی برخوشجه نقد و تحقیق ایتکسزین اکامناسب حکایات
و آثار کتبه نقلنه شروع ایلدوب فرس حکماسندن و هند علماسندن بزر جهر کبی کسه لردن و دانیال
و همرسدن و انلرک غیری اساطین فن حکمتدن نیچه نیچه اثرلر و نصیحتلر روایت ایلدی * اما کر کی کبی
هر بابک مسئله لرینی تحقیق و قواعد عقلیه به تطبیق ایدوب شک و شبهه دن عاری و وهم و احتمالدن بری ادله
قویه سردیلر روی مر امدن رفع برده حجاب ایدو میوب حقلرنده حسن ظن اولنان کار علمادن و ضلطان خلق
دین و دنیا لرینه نافع امور به ترغیب ایچون نقل اولنان موعظه و نصیحتلره مشابه امور به تقلید اکتفا ایلدی
اوله ظن اولنور که قاضی ابوبکر طرطوشی بزم کباب اولده ذکر ایدو حکمز مباحث شریفه و مسائل نفیسه من
کبی بر کباب جمع ایتک مراد ایلدی لکن قصدنی تحقیق و مرادنی تخصیله موقوف اوله میوب کر کی کبی
مسائل مهمه بی شرح و بیان ایدو مدی * اما بحمد سبحانه و تعالی بز الهام ربانی و توفیق صمدانی ایلدوب فنک
سر اینه واقف بر علم جلیل انشاسنه موقوف اولدو که انجیق قریحه صافیه منک آثار و تسایجندن اولغله
امثال و اسلافی سبق ایلدو * اگر کتاب اولده ذکر ایدو حکمز مسائل و قواعدی وصف ایتدیکم کبی

تماجد ذکر واستیفا ایدوب و بوعلی کندویه قریب و مشابه اولان علمردن موضوعی و فائده سیله تمیزه قادر اولدسه محض توفیق باری و عون صمدانی ایله حاصل اولوب نعمت حقه مظهر اولمشدرا کردعوی آیدیکم کی مسائل فنی کرکی کبی ذکر واستیفا ایدوب بوعلی قریب سائر قتلک مسئله لرینه مشتبیه اولمش اینه کتایه نظر ایدن اصحاب علم و کمالدن رجایدر مکه قصوری تکمیل و واقع اولان خللی اصلاح بیورسونلرینه بوسورتده (الفضل للمتقدم) فحواسی اوزره بنم فضل و کماله نقصان ترتب ایتمز زیر ابویولی بز آیدق و نور توفیق ایله ابتدا بوطریقه بزنسولک ایلدک * اشته حالا بوجمله بز کتاب اوله شروع قصد ایدوب و ابواب و فصل لرینی تعدادده تصدی صد دنده بز که وجه ارضده اجتماع ایدن طوائف بنی آدمک ملک و سلطنت و کسب و تجارت و علم و صنعت مقوله سی امور لرینی و سائر حال و شان لرینی شک و شبهه دن معرا ادله فاطمه و بر اهرین ساطعه ایله کتاب اولده بز کونه تحقیق و تفصیل ایلدک که عوام و خواص یله جکری امورده حقه و اصل اولوب او هام و شکوکدن خلاص اولورل * معلوم اوله که جناب واجب الوجود و خداوند فائض الوجود جل شانده حضرت تبری عنایت اولیه و رحمت صمدانیه سی ایله معموره عالمک نظامی و حکم و تصرفی نوع انسانه تفویض ایدوب صفت حیوانیتده کند و ایله مشترک اولان سائر انواع حیواناتدن بونلری بر قاج خاصه ایله ممتاز ایلدیکه علی الترتیب ذکر اولنور * خاصه اولی مایه نور شعور و سرمایه تدبیر امور اولان قوت فکریه لرینی اعمال سببیله تحصیل ایلدکری درلودر لوعلم و کونا کون صنعتلر در که نوع انسان کندویه احسان اولشان نور عقل ایله هر شئیک حقیقتی قدر تبری مرتبه یلایوب علوم متنوعه و صنایع مختلفه تحصیل ایدر لر نور عقل و شمع شعور انسانه مخصوص بر فیض باهر الظهور اولوب سائر حیواناتدن بوضعت مخصوصه ایله ممتاز و جله مخلوقات اوزر لرینه فضل و شرف لرینه مدارا اولمشدر * ایکنی خاصه طوائف انسانک ایچلرندن بر حاکم عادل و سلطان قاهره احتیاج لیدر که بونلرک معموره عالمده حیات و بقا و نظام احوال لری اول سلطان باهر الشانک امر و نهینه اطاعت و امتثال منوط و موقوف اولوب حاکم و سلطان سز بونلر ایچون حیات و بقا متصور اولدینی کتاب اولده که جکدر اما سائر حیواناتک حیات و بقا لری ملک و سلطنت سزدخی حاصل اولور * مکرکم زبور ایله چکرکه حقه ندی نقل اولشان حکایه صحیح اوله که حیواناتدن بوا یکی نوع حیوانک ایچلرندن بکری اولوب یوم لرینه وقوانلرینه دخول و خروج لری و نقل و حرکت لری و سائر امور لری بکری نیک حرکتنه متابعت ایله اولمغه سائر حیوانات اولسندن بونلر ممتاز اولمش اولورل * معلوم اوله که بوجمله صحیح اولدینی صورتده دخی بونلر ایچلرندن برینی بک نصب ایدوب امور لرنده کامتبعیت ایتلری انسان کبی عقل و فکر صاحبی اولدق لرندن اولوب بلکه محض جناب حکیم بی علت جل شانده حضرت تبری بونلر بوجوهی الهام طریقیه فیض و عنایت ازلیه سبیله اولمشدر * زیرا حضرت رب العالمین جل و علاقر آن کریمه سورده فخرده زبورک غسل مصفا اخراجی بیان سیاقنده جبال و اشجارده وقوانلرده و سائر مناسب محالرده بال یا یق ایچون مومدن مصنوع بر برینه متصل التیشر کوشه لوخانه لر بنیاد ایدوب مهندس لر بر کار ایله و معمار لر صرف نقدیسه افکار ایله ترتیب و تسویه سنده عاجز اوله بحق یتبلر ایجاد ایلدیکئی و آجی طائلو برک و بار و ازهار متنوعه تناول ایدوب قدرت حقله جوفلرنده شهنشیرینه مبدل اولدینی حبیب اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت تبری نسه خیر و یروب بواحوال عجیبه نک زبور دن صدور و ظهوری طرف عزتندن محض الهام ایله اولدینی بیان بیوردیلر * کذلک چکرکه و طور نلک و سائر بونلر مشابه اولان حیواناتک دخی احوالی بویله در * اوچنن خاصه افراد بشر مایه حیات اولان معاش و غذایینی تحصیل جدوجعی ایدوب کندولر نیک و عیال لری نیک ارزاق و نفقه لری حصو ایچون هر بری بر کونه سببه توسل ایتمشدر * زیرا جناب رب العالمین جل شانده انسانی حیات و بقا لرنده سائر حیوانات کبی اغذیه تناولنه محتاج خلق ایلدوب لیکن انسانک مزاجی تغذی ایله تعیش ایدن سائر حیواناتدن زیاده معتدل و غایه الغایه نازل و ملایم اولمغه اکثر ما کولات و مشروبات لری طبع و تربیه یه و تحصیلنده بر لرینه معاونه موقوف اولمغن . (اغلی کل شئی خالقهم هدی) نص کریمی مفادی اوزره تحصیل اقوات و ارزاقده هر بری بر در لومسلکه سالتک اولمشدر سائر حیوانات اینه

کندی جنسارندن و نباتات انواغندن تفقه و غذای بی بولند بی خلقیدن تغییرا یتیموب طبع و تربیه سز تناول
ایتمکله طرق کسب و معاشه سلوک صفی انسانه مخصوص اولمشر * در دخی خاصه اصناف طوایف
بشر شهر لده و قریه لده یا خود بریه و طاعلرده بریه کلوب هر گروه سکندی مشرب و مناجنه موافق قوم
و جماعتلیله انست و بر لرینک حاجتلی کورمک ایچون معصوره عالمده سکون و اقامت ایتشدر *
زیرا انشاء الرحمن بو کلبه بیان اولنه جقدر که کافه بی آدمک طبیعتلی امر معاشده بر لرینه تعاونه مجبول
اولوب حیوانات کبی یا لکزی یا لکزی ساکن اولوق نظام معاش و حیاتلیله نخل و بر مکله معصوره عالمده
اجتماع اوزره سکون و اقامتلی اقتصای ایتشدر * و طوایف بی آدمک ربع مسکونده اجتماع اوزره
سکون و اقامتلی دخی ایکی درلودر بر قسمی بدوی و بر قسمی حضریدر بدوی اول طائفه در که کبی
شنلکه قریب اولو صولو دوز صحرالرده و بوجه طاعلرده وطن اتخاذ ایدوب و کبی دخی شنلکه کن بعد
بادیه لده و قوم سال پر لده بو کدن و قیلدن معمول چادر لرله قونار کو حرمه و له سیدر * حضری اول
طائفه در که سورایله محصور قلعه لده و اولو شهر لده و قصبات و قراده منازل و مساکن اتخاذ ایدوب
بولند قلی قلعه لر و ساکن اولو قلی منازلک جدا لرله قصص و بو طریق ایله مکر و شمندن تحفظ ایدر لر
بو ذکرا و انسان خواص عیدیه سیدیه اما کن معصوره عالمده ساکن اولان طوایف بشره مخصوص درلو
در لو احوال عارض اولور که انشاء الرحمن اول احوال علی الترتیب ذکر و تفصیل اولوق ایچون کاب اولده
کلامزاتی فصله تقسیم اولمشر * اولکی فصل وجه ارضده واقع اما کن مخصوصه ده نوع بشرک
کیفیت اجتماعی و طوایف بی آدمک اصناف و اقسامی و ربع مسکونده اولان مملکتلی بیاتنده در *
ایکنی فصل بادیه لده و متوطن قبائل و عشائر و سائر ام و ششیه بیاتنده در * اوچنمی فصل دوات
و اختلاف و مراتب سلطنت بیاتنده در * در دخی فصل مداین و قراده ساکن ام و رجال و بلدان
و امصار بیاتنده در * بشنمی فصل انسانه مخصوص اولان درلودر لو صنعتلی و کسب معاشلیله
متعلق انواع تجارت بیاتنده در * التینمی فصل علوم عقلیه و نقلیه و انارک طاب و تعلی بیاتنده در *
اشبوالتی فصل ایکنی فصانده بادیه ده ساکن اولان رجالک احوالی ذکر ایله بدایه ایدوب بونارک احوالی
حضری لرله احوالی بیان اوزرینه تقدیم ایلدم زیر انشاء الرحمن بو کلبه بیان اولنه جقدر که نوع انسانده
بدویات اصل اولوب حضریته و اکاتیع احوالک جمیعسی اوزرینه طبیعی مقدم اولمشر ذکرده بدوی لرک
احوالی حضری لرک احوالنه تقدیم ایلدم * کذلک اوچنمی فصلده دخی ملک و سلطنت احوالی بلده
و شهر لر احوالنه تقدیم ایلدم که ملک و سلطنت اشد اظهور ایدر بعده شهر لر و بلده لر بنا و معمور اولور *
و کذلک کسب معاش احوالی تعلم علم احوالی اوزرینه تقدیم ایلدم که امر معاش طبیعت انسانک حیات
و بقاسنه مدار اولمشر امور ضروریه دن اولوب تعلم علم ایسه انسانک صحت و حیاتندن صکره دین و دنیا سنده
بر حاجتنه متعلق اولوب یا خود مجتد نفسی تکمیل ایچون عدد را امر ضروری ایسه صفت کمالدن باطبع
مقدم اولمشر معاش احوالی بیانی تعلم علم بیانی اوزرینه تقدیم ایلدم * و صنعت و حرفت بعض و جوهره
کسب و تجارت جتنندن معدود اولمشر انارک ایکنی بر فصلده بیان اقتضا ایلدی ته کیم انشاء الرحمن
فیما بعد هر بری علی التفصیل ذکر اولنور * مؤرخ ابن خلدون یو آنه دلک کاب اولک اجمالاً احوالی
بیان ایدوب حالاً و محله علی التفصیل صیده شروع ایتشدر

(فصل اول)

معصوره عالمده ساکن اولان طوایف بی آدمک مملکتلرده و اولک لده اجتماعلی بیاتنده در بو فصلده
بر قاج مقدمه واردر * اولکی مقدمه افراد بشرک ربع مسکونده اجتماع اوزره سکون و اقامتلی
ضروری اولوق بیاتنده در بعضی طوایف بی آدم حیوانات کبی یا لکزی یا لکزی ساکن اولوق ممکن اولوب هر
حال سکون و اقامتلیله بر لرله جمع اولوق مقتضای طبیعتلیر * حتی حکما بونارک بواجتماعلرندن انسان
بدنی باطبع دردیو تعمیر ایدر که انارک اصطلاحلرند مدینه انسانک ممالک عالمده اجتماعلرندن عبارتدر *

ته کیم اغت عربده مدینه انسانک کثرت و وفرت ایله مجتبع اولدیغی شهرله اطلاق اولندیغی کبی بو خصوص
 یسانی اوله درکه الله سبحانه و تعالی حضرت تری نوع انسانی خلق وایجاد ایدوب بر صورت عجیبه و خلقت
 غریبه اوزره ترکیب و ترتیب ایتدی که حیات و بقای بحسب العاده ممکن اولمز الا انحق اکل و شربه اولور
 و جناب حق و فیاض مطلق بنی آدمه احسان ایتدی کی نور بصیرت و اعطا ایلدی کی قوت و قدرت ایله بونلر
 غذاینی طلب و تحصیل دخی هدایت و دلالت ایلدی لکن افراد بشر دن یالکز بر شخصک قدرتی کندینک
 محتاج اولدیغی غذای تحصیل کفایت ایتوب ماده حیاتی اولان نفقه سنی مستقلا پیدا ایتکده عجزی
 مقرر در اکر انسانک ما کولانی جنسندن فرضی ممکن اولان مرتبه نک اقل و ادناسی که مثلاً بغدادی بر کون
 کندویه کفایت ایدم جک مرتبه نان پیدا ایلک مراد ایلسه آخرت اعانتی اولدجه یالکز بر شخص وجوده
 کتور ممکن عاجز اولور زیرا بونک حصولی ابتدا بغدای او کودوب اون ایدوب بعده یو غروب صکره
 پیشور مکهم موقوف اولوب و بواج عملدن هر بریسی دخی نیجه درلو اکثره محتاج درکه انلرک حصولی دخی
 تیور جیلک و دولکرلک و چو ملک جیلک کبی متعدد صنعتلرله تمام اولغله هر کس باشلی باشنه بر کونلک نان پیدا
 ایتکده بوقدر عمل کثیری ایشلکه مضطر اولق اقتضا ایلر بوا یسه شخص واحدک قدرتیله حصوله کملک
 محالدر فرض ایدم که اول شخص واحد بغدای اتمک یا پیوب حب و دانه ایکن اکل ایلسون بنه حیویات
 حنطه تحصیل دخی طبع نان تحصیلی عملارندن اکثر در زیر بغدای زمینه اکلک و صارارد قدن صکره بحوب
 خرمن محله دمدا ایدوب کتور مک و سنبه لرندن چیقارمق ایچون دوکک کبی اعمال کثیره به محتاج اولوب
 و زراعت و حراشه متعلق ذکر اولنان عملردن هر بری دخی صیان و طربان و دوککن مقوله سی اکتیجاره
 و چقچیلره مخصوص نیجه آلات متعدده و صنایع عیدیه به موقوف اولور که بولات و صنایع کثیره نک
 جمله سنی یا خود بعضیسی حصوله کتور مک یالکز بر شخصک قوت و ممکن و فایتهک محال اولور * امدی
 تحصیل قوت و غذاده اول شخصک انبای جنسندن چوق کسنه لرک اجتماعی لازمدر که بر لرینه معاونت
 ایلوب انبایات حیویات و تربیه نباتاتده و انلردن حاصل اولان اطعمه ده محتاج اولدقلری عملری و آلترری
 حصوله کتور مک ایچون هر بری بر درلو صنعتله اشتغال ایدم لرتا که نفسلرینک و کندیلردن اضعاف
 مضاعف اکثر اولان بنی آدمک قدر کفایه حاجت و مؤتتری حصوله کلک میسر اوله و دخی طوایف بنی
 آدمک اجتماع اوزره سکون و اقامت لرینی اقتضایدن اسبابک بری بودر که انسان جلب منفعتده انبای
 جنسینک معاونتنه محتاج اولدیغی کبی نفسندن آخرت مضر تنی دفعده دخی بنی نوعیله استعانته محتاج اولمشدر *
 زیرا حق سبحانه و تعالی حضرت تری طبایع حیوانیه نک جمله سنی حکمت ازلیه سی مقتضای اوزره خلق
 و ترکیب و هر برینک مزاجنه لایق افعال و آثار و قوت و مکملرینی توزیع و ترتیب ایتد کده انواع حیواناتده
 به نام و سباع اکثرینه انساندن زیاده قوت و قدرت اعطا ایلدی مثلاً اسب و فرسک قوت و قدرتی انساندن قتی
 چوق مرتبه اعظم اولوب و کذلک حمار و بقیرلک خصوص صافیل و ارسلانک قوتلری اضعاف مضاعف نوع بشرک
 قوت و قدرندن زیاده اولدیغی ظاهر در * و انواع حیواناتده قوت غضبیه خلق اولغله طبیعتلری ظلم و عدوان
 اوزرینه مجبول اولغین جناب حکیم بی علت جل شانہ حضرت تری حیواناتدن هر نوع ایچون کندی دخی
 اولان حیوانک اکامصابت ایدم جک ضرورتعدیسی دفعه مخصوص و وقت حاجتده انسانک سلاخی کبی
 مدافعه به سکافی بویوز و خرطوم و طرناق مقوله سی بر عرضو خلق ایدوب و اشرف انواع حیوانات
 اولان نوع انسانه عامه حیوانک اسلحه جارحه لرینه بدل و عوض اولق اوزره فکر و بصیرت و ایکی دست
 سخت پیوست کبی آلت احسان ایلدی که ابتدا کارگاه دماغ انسانی مستنیر ایدن نور عقل ایله درلودرلو
 صنعتلرند بیر ایدوب بعده ایکی اللریله اول صنایع غریبه بی فعله کتوروب اول حیواناتک ضرورتی دفع و کندی
 ضبط و تسخیر ایچون بوشجه آلتر ایجادینه توفیق و ارشاد ایلدی مثلاً قوجلرک و جاموسلرک بویوزلرندن بدل
 مزراقلر کبی و ارسلان و سائر برتیبی جانورلرک چنکال و نیجه لرندن عوض قیلر کبی و بشره لرینک دریلری
 قوی حیوانلرک بشره لری مقاصده قائم قالقائلر و بومقوله دخی نیجه آلتر ایجاد ایلدی که جالینوس کاتب
 منافع اعضاده بونلری ترتیب اوزره تفصیل ایلشدر * امدی نوع بشر دن شخص واحدک قدرتی حیوانات

سائر ذلک خصوصاً بر تئیی جانور لک قدر تلزینة مقاومت ایدہ میوب یا لکزا اولدیی خالذہ انلک مدافعه سندن
عجزی مقرر در * وکذلک ذکر اولن ان حیواناتک ضبط و تسخیری و دفع مضرت لکچون اعداد و ترتیب
اولن ان آلات واسطه کثیر اولوب وانلری وجودہ کتور منک صنایع متعدده و آلات متنوعه به محتاج اولمغله
اول سلاحری عملہ کتور مکہ و وقت حاجتہ استعمالہ دخی شخص واحد لک قدر تی کفایت ایتیمہ چکی
مقرر اولمغین بو ذکرا اولن ان آلات واسطه بی وجودہ کتور مکده دخی نوع بشر انسای جنسیله مشارکت
و معاونتہ و بر بر لیلہ اجتماعه محتاج اولمندر مادامکہ طوایف بی آدم بر بر لیلہ نہ معاونت ایتیمہ انلک بر بسی
ایچون قوت و غذا حاصل اولوب حیات و بقاری متصور اولز و بو نلک عالم دنیاده حیات و بقاری اکل
و شربله اعتدایه محتاج اولوب و تحصیل بر بر لیلہ تعاون و مشارکتہ موقوف اولمغله بہر حال تحصیل قوت
و غذا نہ معاونت ایچون اجتماعری لازمدر * و کذلک قوت و قدر تده نوع بی آدمه غالب اولان حیواناتک
تعذیسندن بو نلک امن و سلامتی اسطه و آلاتہ موقوف و بو آلاتک حصولی دخی صنایع متعدده به منوط
اولوب شخص واحد تحصیلنه قادر اولدیی مرور ایتیمکہ بہر حال تحصیل قوت و غذا کی بو خصوصده
دخی بر بر لیلہ نہ معاونت ایچون اجتماع ایتیموب منفرد اساکن اولد قری تقدیر چه حیوانات فقر سه بوتلری
اکل و هلاک ایدوب زمان سر یعدہ سر پنجه شیر اجل کریان حیات لری چاک ایتیمکہ نوع بشرک صحیفه عالمده
انقرضنه باعث اولور * اما طوایف بی آدم کہ بر بر لیلہ نہ معاونت ایدوب اقتضایدن حاجات و مصلحتلرنده
مشارکت ایدہ لر غذا و نفقه لری ایچون قوتلری و دفع مضرت ایچون آلات و سلاحری حاصل اولوب نوع
انسانک معموره عالمده بقا و نو علی بنی حفظده جناب حق حکمت خفیه سی ظاهر اولور * بو قدمه لر معلومک
اولد قدمه افراد انسانک وزمره بی آدمک بمالک عالمده بر بر لیلہ کلوب منفرد اساکن اولد قری ضروری اولدیی
ثابت اولور و الا بشرک وجود و حیات لری کمال بولیموب و جناب حق اراده علیہ سی اوزره عالمک بو نلره
معمور اولمینی و روی زمینہ بوتلری استخلافی حکمتی ضایع اولق اقتضاید بر بوا یسه مشیت الہیہ به مخالف
اولمغله بہر حال بو نلر وجه ارضده هر نه محله بولنور لر سه بر بر لیلہ اجتماع طریقہ ساکن اولنور لر ﴿ اشته
بزم ککاب اولده ذکر ایدہ حکیم عالمک موضوعی اولوب احوال و آثارندن بحث ایدہ ﴿ کمز عمران عالم ایله
مراد من انسانک وجه مشروح اوزره وجه ارضده اجتماعلرندن عبارتدر کہ اثبات ایلدک بو کلامزده فہمک
موضوعی ینہ فہم ایچنده نوعا اثبات ایدر کی اولدق * علمای اولی الابصارده معلومدر کہ هر علم و فہم در شیتک
احوالندن بحث اولنوب اول شیتہ علم موضوع فن اطلاق ایدر لر علم طبعده بدن انسان کی اشبو ککاب اولده
ذکر اولندیی اوزره علم تاریخنک موضوعی دخی افراد بشرک روی زمینده اجتماعلریدر کہ فن تاریخنده نوع
بشرک بمالک عالمده اجتماعلری نہ متعلق ملک و سلطنت و کسب و تجارت و بو نلک امثالی احوالندن بحث اولنور
* و دخی علم و حکمتک بعضیلری کتب منطقده ذکر ایتدی لر کہ کر چه هر فنده کندی موضوعنک احوال
و آثارندن بحث اولنوب اوزرینہ استدلال اولنور لکن اول موضوعنک نفس الامرده موجود اولدییغنی
اول فنده اثبات ایتک صاحب فن اوزرینہ واجب دکل ایسه ده اثبات اولنسی دخی ممنوع دکلدر دیدی لر
بز دخی اشبو ککاب اولده موضوع فہم اولان نوع بشرک روی ارضده اجتماعنی ینہ بوفنده تبرعا اثبات ایلدک
بو محنتک تفصیلی کتب منطقیه ده اهلنہ معلوم اولمغله ترجہ ده بو مرتبه ایله اکتفا مناسب کورلدی بو خسه
صد ددن خروخی اقتضای تسمه فضل حق ایله تفصیل و تحقیق اولنوردی ﴿ بوندن مکره معلوم اوله کہ تقریر
ایتدی کمز کی روی زمینده طوایف بی آدمک اجتماعی حاصل اولوب ساحه عالم افراد بشر ایله معمور
اولد قدمه بو نلک بر بر لیلہ نہ اولان ظلم و تعذیسنی دفع و منع ایدر بر حاکم قاهر دخی لازمدر کہ بو نلک منافع
و مصالحنہ نظام و یروب مضرت و فساد لری دفعه اہتمام ایله معموره عالمک انتظامی تمام اوله زیرا انسان
حیوان جنسندن معدود بر نوع مخصوص اولوب طبیعت حیوانیہ ده مر کوز اولان ظلم و عدوان بوتلر ده
دخی موجود اولمغله هر کس حالی اوزره ترک اولنسه بہر حال بر بر لیلہ نہ جانشہ و ماننہ تعرض ایدوب عالمک
خرابنہ مؤدی اولق مقرر در و ذکر اولندیی اوزره انسانک غیری سائر کوجا لوقوتلر بر تئیی حیوانلک
ضرر لری دفع ایچون ترتیب ایتدک لری آلات واسطه بی آدمک بجلہ سنده موجود اولمغله کنیدی لر ینک بر بر لیلہ

اولان ظلم و تعدیل برین دفعه دخی بالکتر اول آلترا کفایت ایتمکله بهر حال کندی ینلرنده ظهور ایدن مضرت
 و شقاوتی منع و متمنع اولیانلرین زجر و قهر ایدر بر حاکم و وجودینه احتیاج مقرر اولوب و اول حاکم قاهر دخی
 عقل و ادراکده بی آدمدن قاصر اولان غیر حیوانات جنسندن اولوق دخی ممکن اولما مغله ینسه کندی
 ایچلرندن شوکت ظاهره و سطوت قاهره صاحبی بر ذات اولغه محتاجدر که تحت اطاعتنده اولان سائرین
 نوعنه حکم و قهری جاری اولوب بر فردک آخره اطالعه دست تعدی ایله ظلم وعدوانه زهره سی اولوبوب
 معصومه عالمک نظامنه و کارگاه جهانک انتظامنه باعث اوله * اشبوکلامک مفهومی ملک و سلطنتک معنا سیدر
 بو تقریر و تحقیق قمر ایله متبیین و ظاهر اولور که ملک و سلطنت انسانک خاصه طبیعه سی اولوب بونلرک حیات
 و بقاری و نظام امور لری ملک و سلطنتسز حاصل اولوق محالدر لکن حکماذ کرایتد کیری اوزره زبور
 و چکر که مثلاً بعض حیواناتده دخی ملک و سلطنت بولمشدر زیرا بوا یکی نوع حیوانک احوالی تنبع اولوبوب
 ایچلرندن جسد و خلقتده سائرلرندن ممتاز بر بکیری اولوب بقل و حرکتده و سائر کندیله مخصوص
 امورلرنده اکاتباع و انقیاد ایتد کیری مشاهده ایتدیلر لکن انسانک غیر حیواناتده ریاست الله تعالی ک
 سوق و هدایتی و فطرت و خلقتلری مقتضاسیله اولوب امانوع انسانه مخصوص اولان ملک و سلطنت نور فیکر
 و قرانت و تدبیر و سیاست ایله حاصلدر * معلوم اوله که ملک و سلطنتک لرومنی اثبات ایچون ذکرایتدیکمز
 دلیلله حکماذ قاج مقدمه دخی ضم ایدوب دیدیلر که حکم و ریاست نبوتسز تمام اولاز منصب نبوت دخی
 طبیعت انسانه مخصوص بر امر اولوب و ملک و سلطنت انجق انبیانک الله تعالی حضرت لربنک طرف شریفلرندن
 کتوردیکی شرع شریفه و احکام شریفه امتثال ایله حاصل و ثابت اولور دیدیلر لکن حکماذ منصب نبوتک
 وجودنده اوج نسبه شرط ایتدیلر که اهل شرع اول شرطله اعتبار ایتدیلر * شرط اول بودو که نبی اولان
 ذات شریف جمیع مغیباته عالم اولوق لازم اولغه ذاهب اولوب دیدیلر که انبیاء عظامک ارواح صافیله لری
 تعلقات بشریه دن صاف اولغله ملا اعلاده و نفوس افلا کده مر سوم اولان حوادث غیبیه بی و صور
 کائناتی مشاهده ایدوب نفسلری ضعیف اولان کسسنه لر غیبدن خبر و بر دیدیلر * آیکنجی شرط بودو که
 نبیدن عاده مخالف افعال صادر و ظاهر اولقدر که انبیانک نفوس شریفه لرنده وارواح لطیفه لرنده بر قوت
 واردر که سائر ناسک روحلرینه بدنلری اطاعت ایدوب حرکات و سکناتده اعضا و جوارحی قوللندقلری کبی
 انبیاء عظامک روحلرینه عناصر اربعه دخی اطاعت و انقیاد ایلوب بیدیلدیکی کبی ارض و ماده و هوا و نارده
 حکمی اجرا ایدوب امریشه مخالفت ایدنلری هلاک مر ادا ایلد کده قوی روز کارلر و وزلرله رو هوان آتش
 و دریایه غرق ایتک کبی حالتلرا حدائنه قادر اولور دیدیلر * اوجنجی شرط بودو که انبیاء عظامک نفوس
 قدسیله لری مشاغل نفسانیه و تعلقات دنیویه دن منقطع و دائماً عالم غیبیه متوجه و متصل اولغله نام اثباتی
 خوابده حواس ظاهره سی محسوساتدن منقطع اولدقدیه نیجه واقع لر مشاهده ایلوب صکره واقعده
 دخی ظهور ایتدیکبی کبی انبیاء کرام حضرتانی دخی یسدار ایتکن ملائکه کرامی بر صور بنده کوروب
 و کلاملرین استماع ایدوب باری تعالیدن وحی اولنان امر لری ناسه تبلیغه قادر اولور دیدیلر * لکن اهل
 شرع بو شرطله اعتبار ایتوب بلکه نبوت جناب باری قاعل مختار و قادر کرد کار اولغله محض فضل و رحمتنه
 بناء عبادندن مر ادا ایتدیکبی قوللرینه بو منصب جلیل الشانی احسان ایدوب و دعوائی نبوتده تصدیق ایچون
 خارق عاده معجزه لری آنک ایدندن اظهار ایلوب امر و مہمینی سائر قوللرینه تبلیغ ایچون ارسال ایدر دیدیلر
 یوخسه انبیاء عظامده مقتضای طبیعت اوزره صفوت نفس و روحه بناء جله مغیباته اطلاع ایتکی و عناصر
 اربعه نک اعضای بدنیله کبی روحلرینه انقیاد ایتسی شرط ایتوب بلکه مغیباتدن الله تعالی حضرت لری
 انبیاسننه نه مقوله نسبه بی بلدیرو سه انی یلوب و خارق عاده نه مقوله معجزه احسان ایدر سه یدلرندن ظهور
 ایلک اوزره ذاهب اولدیلر حق بو که قول حق دخی بودر * حکماذ ایل اهل شرع اراسننده نبوت خصوص مننده
 اختلافک مال و غیره سی بودر که حکماذ دیدیلر که قننی ذائمه که ذکر اولنان بوا اوج صفت شریفه جمیع اوله البتہ
 اول ذاتک نبی اولسننه ذاهب اولوب جمیع اولدیغی صورتده ممکن اولدیلر اما اهل شرع بو کذا ذاهب
 اولدیلر که نبوت محض عطیة الہیہ و امم نبی آدمه رحمت ربانیله اولوب هر قننی بنده سننک بالای شائنه بو خلعت

زربفت احسانی الباس ایدر سه اول ذات بر کزیده صفات نبی اولوردیدیلر * کذلک ملک و سلطنت خصوصه صندده
دخی حکم دیدیلر که خواص نبوتی جمع ایدن انبیای عظامه خلق طوع و رضایله اطاعت ایدوب امر لایسته
امثال و نه یارندن اجتناب ایدوب بجه ناسک قلوبنده انک اطاعتی راسخ و متین اولغله شریعتک بقاود و امنه
سبب اولوب جلب مصالح و دفع مفاسده متعلق باری تعالی طرفندن تبلیغ ایتدیکی احکام شرعیه بی ملوک
و سلاطین اجرا ایلوب خلق دخی تسلیم و قبولی واجب و حی الهی ایلایه ثابت نیدن صادر اولدیغنی بیلوب
و کرکی کبی اعتقاد و اعتماد ایتد کلمی احکام شریقه اولغله ملوک و سلاطینه اتباع و انقیاد لری اقتضا ایدر
اگر شریعت اولسه ایدی ملک و سلطنت دخی نظام بولوب رقاب انام ملوکا ربهقه اطاعتلرندن خروج
ایلوب عالم هرج و مرج اولق لازم کلوردی دیو **=====** کما ملک و سلطنتک وجودینه شریعتی اساس ایلوب
شریعتسز ملک و دولت برقرار اولزدیدیلر * لکن ملک و سلطنت ماده سنده حکمک بود لایلی یقین افاده
ایتوب دعوالری اثباتده قاصر در زیر احکامک رأی لایسته کوره نوع بشرک حیات و بقا لری بر بر لری شک
تعديل لری دفع ایچون ملک و سلطنته موقوف اولوب ملک و سلطنت دخی شریعت و نبوتیه محتاج اولغله
شریعتسز حیات بشر متصور اولماق اقتضا ایدر مع هذا شریعت و ملتسز دخی نظام امور بشر تمام اولوب
ملک و سلاطین لری ظهور ایتشدیر * شویله که یا خلق رضایله نصب ایتد کلمی حاکمک رأی و تدبیرینه قائل اولغله
یا خود ملک کندی مذهب و مشربی اوزره حرکت و اتباعه ناسی جبر و قهره قادر شوکت قاهره و جنود و افریه
مالک اولوب خلق انک اطاعتنه مضطر اولق طریقله اولدیغنی کبی زیر انبیای عظامه اتباع و انقیاد ایدن
اهل کاب کابسر اولان مجوس و عبده شمس و آتش پرستلرندن و انک امثالندن قلیل اولوب مع هذا زمان
ساقده و حالا اطراف عالمه دین اسلام و سایر ادیانندن بر ملت و شریعتیه اتباع ایمان امم عیدیه نک خصوصاً
طائفه مجوسک حیات و نظاملرندن فضله شمال و جنوب طرفلرنده واقع اقالیم غیر معتدله دده دولتری و آثار
عظیمه لری بولندیغنی یقیناً معلومدر * اما ناس حالی اوزرینه ترک اولنوب ایچلرندن ملک و سلطنتک انقطاعنه
و هر کس دیلدیکی کبی ایش کورمکه طبیعت انسانییه رضا و یرمک ممکن اولیسی بوجهله حیات بشر و نظام
خیر و شر متصور اولزدی * بناء علیه ملک و سلطنتک وجودی عمارت عالم ایچون عقلا لازم اولغله اثباتنه تصدی
اولندی و بو تقریر عرضهننده حکمک نظام عالمه و حفظ حیات بشرده نبوت و شریعتک وجودی ادعای
بحسب العقل دلیل اقامتنه تصدی لرنده غلط لری دخی متین اولدی * زیر امنصب نبوت بحسب العقل بیانیه جنگ
امور دن معدود و ملک و سلطنت کبی انسانک خواص طبیعیه سندن اولوب انجق جناب حقک قوللرینه
رافت و رجتنه مبنی و معاش و معاد لرینه دائر عقل قاصر لری ادر اکنده عاجز اولد قلمی و حی ایلایه تعلیم
حکمتنه مبتنی بر لطف جسیم و کرم عیم ربانی اولغله ثبوت و وجودی انجق طریق شرع شریف ایلایه معلوم
اولشدیر

(مترجم) صید فقیر صاحب
التصنیف بقرینه متعلق بوجهت
تفصیلی بحسب الطاقه کتب
کلامیه ده جمعیات مجتنبه
اهل شرع شریف تقریر
و تحریر لرندن استفاده
ایتدیکم مرتبه بی خلاصه
ایدوب اجمال مقال ایلدم *
والا طرفینک ادله و اسوله
واجوبه لری تحریر اولنسه
صد ددن خروج مقرر اولغله
بو مرتبه ایلایه اکتفا مناسب
گورادی

اینکجه مقدمه و بعد از آنکه محمدر اوان محملری و آئمه موجود اولان دریا لک و نه لک
و اقلیم لک بعضی لری پانصد و

معده و رة عالمک و زمین و آسمانک احوالندن بحث ایدر حکمک **=====** کتابارنده مسطور در که عناصر اربعه دن
جرم ارضک شکل و هیتی دگر می و مدور اولوب و اکثر جواتبنی بھر محیط احاطه ایتکله صوا و زرنده واقع
اوزم دانه سی کبی بر مقداری قهر ماده و بر مقداری خارجه قالمشدر * معلوم اوله که عناصر اربعه که
ارض و ماء و هوا و نار در بونارک هر برینک طبیعت مخصوصه لری و مکان معین لری اولوب اولاً کره نار
حار و یابس و جمله دن خفیف اولغله حیز طبیعی سی فلک قرک تحتند و هوا نک فوقنده اولوب هوا دخی
حار و رطب و جوهر نار دن ثقیل و آبدن خفیف اولغله نارک تحتند و بھرک فوقنده و عنصر ماء دخی رطب
و یارد و هوادن ثقیل و تر آبدن خفیف اولغله هوا نک تحتند ارضک فوقنده و جرم ارض بجهله عناصر دن
ثقیل اولغله بحسب طبیعیه مجموعنک تحتند قالمشدر * ولکن بومر طه نک صار و سنی بیاضی جمیع
جوانبندن احاطه ایتدیکی کبی عنصر ماء دخی جرم ارضک مجموعنی جو فتنه آلوب قطعاً بر جاتی خارجه

فالمقام مقتضای طبیعتی ایکن صانع کارگاه وجود جبل شانه حضرت تازی وجه اوضده معادن
و نباتات و حیواناتی خلق و ایجاد ایل اظهار حکمت ایدوب خصوصاً منصب خلافت ایل جلدن ممتاز
اولان نوع بشر ایل عالمک معمور اولسنه مشیت ازلیه و عنایت سرمدیه سی تعلق ایتمکله کره ارضک تصفی
مقدارینی عنصر ماء دن اخراج ایلوب اوزرنده یو نتیجه نباتات و حیواناتی خلق و تکوین و علی الخصوص
افراد نوع بشر ایل صیغه مکشوفه ارضی ترین ایلدی * بعض کسینه لر جرم ارضدن منکشف اولان
مقدارک یچوردن ارتساعی کوروب مانک حیز و مکان طبیعیسی ارضک تختنده اولن اوزره زعم
و توهم ایتدیلر لکن یوتلرک زعمی باطل و حلیه مختندن عاظلدور * بلکه حقیقتده تحت طبیعی جرم
ارضک داخلنده تا اورتیه سیدرکد آکاحکام مرکز اطلاق ایدولر زیرا کرک اجزای ماء و کرک اجزای ارض
بحسب الطبیعه اول محل و موصولی طلب ایدولر یوندن اوتوریکه تراب و مانک جوهری ثقیل و سکران خلق
اولنوب ثقیلک طبیعتی ایسه جهت سفله مائل اولغله بر قطره آبی و بریزه خاک کی جهت فوقه یعنی طرف سمایه
رخی ایلنک بر مقدار بالا یه صعود ایدوب بعد طبعیترنده اولان ثقل سببیله ینه اشائی یه میل ایدولر *
اگر جرم ارضک جوفی خالی یولنوب قطره آبک و بریزه خاک و موصولته دخی بر مانع یولتسه بحسب الطبیعه اول
قطره آب و بریزه خاک تا کره ارضک اورتیه سی اولان مرکز و اروب آنده قرار ایلوب نه بالا یه عودت و نه
زیره حرکت ایتلر دی * یو تقریر مژدن ظاهر اولدیکه بحسب الطبیعه تحت اطلاق اولتغه لایق انجق جرم
ارضک وسطی اولان مرکزیدر یو خسه ارضک جانبازی و ارضی احاطه ایدن عنصر ماء مرکز ارضه نسبتله
فوقدر * اگر جرم ارض و مانک بعض محللر نه تحت اطلاق اولنورسه دخی ینه ارض و مانک غیری جهتلمر نه
نسبتله اولوب یو خسه حقیقتده بحسب الطبیعه جلدیه نسبتله تحت اولنق صحیح اولر * مثلاً تپه لره نسبتله دوه
و جبل عالی یه نسبتله تپه لره تحت اولدیی کبی * معالوم اوله که یوندن اقدام ذکر و تقریر اولتدیی
اوزره جرم ارضک مجموعی برمدور طوب هیتنده اولوب لکن عنایت علیه الهیه مقتضاسنجه تعیش حیوان
و تصرف افراد انسان ایله معصور و آبادان اولنق مصلحتیمون نیم قاریوزشکننده نصی مقدار کره فادن
طشره حیقوب و جمیع جوانب و اطرافنی لسان یونانیده اوقیانوس و بلایه اسمایله مسی و لسان عربده
بحر اخضر و بحر اسود اطلاق اولان بحر محیط احاطه ایلوب تقریباً ارضک نصی جوف دریا و نصف اخری
خارجده قالمشدر و اشبه و قطعه مکشوفه ارضک دخی ششکندن خالی اولان محالری معمورلرندن اکثردر
و جرم ارضک اکثری بحر ایتچنده مستورا و لغله کره ماء ایل ارضک مجموعی بر کره عدا و انوب یو مجموعی دخی
جمیع اطرافندن عنصر هوا احاطه ایلوب هوایی دخی کره نار احاطه ایتشدر یونلرک مجموعنه عنصرا ربعه
اطلاق اولنور و کره نار و هوا و ماء و ارضک جلدیه سی فلک قمر محیط اولوب فلک قمری دخی فلک عطارد و فلک
عطاردی دخی فلک زهره و فلک زهره یی دخی فلک شمس و فلک شمسی دخی فلک مریخ و فلک مریخی دخی فلک
مشتری و فلک مشتری یی دخی فلک زحل و فلک زحلی دخی سکرخی فلک که فلک ثوابندر و فلک ثوابتی دخی فلک اعلا
و فلک اطلس دیدکاری فلک که لسان شرعه عرش رحمان دینور محیط اولشدر یو جلدیه عنصرا ربعه ایله سکر
افلاکی فلک اعظم محیط اولوب جرم ارض جلدیه نلک وسطنده و تختنده واقع اولشدر و فلک اعظمک اورتیه سنده
غریدن شرقه طوغرو و بردا اثره عظیمه فرض اولمشدر که اول دایره یه اصحاب فن هیئت اصطلاحلرنده معادل
النهار تسمیه اولمشدر یو دایره فلک اعظمی و یوقنده اولان سکر افلاکی و کره ارضی تنصیف ایلوب بر قسمنه
جنوبی و بر قسمنه شمالی اطلاق اولنور * و جرم ارضده دخی معادل النهار دایره سی برابر لکننده ارضک
تا اورتیه سنده شرقدن غربه طوغرو و بردا اثره حادث اولور که اول دایره یه خط استوا اطلاق اولنور خط استوا
برمدور خطدر که ابتدایی بطیوس قننده سبته یو غازیدن طشره ساحل بحر محیط غربی یه قریب جزایر
خالدا تندن فرض اولنوب مغرب آله سنده منبع نیل اولان جبل قمرک موصول طرفندن مرورا ایدوب شرق
طرفنده آخر معموره یه منتهی اولوب جرم ارضی تنصیف ایدر و یو خطک مرور ایتدیکی محالرده غریدن شرقه
طوغرو متوجه اولان کسینه نلک صاغ طرفنه کلان جهته جنوب و موصول جائنه کلان جهته شمال اطلاق
اولنور * و یو خط استوانک جهت جنوبیه سنده یعنی صاغ طرفنده یونان محالره معموری قابل و اکثری

خراب و خالی اولوب جهت شمالیسنده بولسان مملکتلرینک اکثری معمور و شغلکدر * بناء علیه خط
استوانک صاع طرفنده بطلیوس کاب جغرافیاسنده اون درجه مقداری مسافه معمور بولوب و شمال
طرفنده الشمس درت درجه مقداری عمارت بولشدر * و خط استواندن یا خود اون درجه جهت جنوبدن
شماله طوغرو معموره ارضی حکمایدی اقلیمه تقسیم ایلیوب اقلیم سابعک جهت شمالده آخری بر قاج قطعه
عظیم طاعنله منتهی اولشدر که اول طاعنله معموره ارضک طرف شمالده نهایتی ایله بحر محیط شمالینک
ارالری فصل ایلیوب سدیأ جوج و مأ جوج بوطاعنلک اولر زنده واقع اولشدر * و بوذ کراولسان جبال
عظیمه جانب شمالده معمور اولان محللرله نهایتسنده طرف شرقه مائل اولوب شرقدن غربه طوغرو معموره
ارضی ایکی طرفدن احاطه ایلشدر * و اصحاب جغرافیا کره ارضک معمور اولان محلی تقریباً درت بلوکده
بر بلوکی اولقله ربع مسکون اطلاق ایلیوب یدی اقلیمه تقسیم ایلدیلر * معلوم اوله که عناصر اربعه
کره لایله سکرت افلاکی احاطه ایلان فلک اعظم شرقدن غربه طوغرو حرکت ایدوب و یکریمی درت ساهت
تمامنده دوری تمام ایلیوب و احاطه ایلدیکی افلاک ثمانیه دخی فلک اعظمه تبعیت ایله معاً شرقدن غربه
طوغرو حرکت ایتاریلر شمس و قمرک و سائر کواکبک طلوع و غروب لری فلک اعظمک حرکتی سببیه حاصل
اولوب لیل و نهار بوسرکت ایله محقق اولشدر * لکن شمس و قمرک و سائر کواکبک دخی کنسیدیلر
مخصوص و معین فلک اعظم حرکتک جهتنه مخالف غربدن شرقه طوغرو حرکتی اولوب اکثر عمالکده
کیجه لک و کونیزلرک اوزانوب قیصا لسی شمسک کندویه مخصوص حرکتکدن اقتضا ایلشدر * و شمس و قمر
و سائر کواکبک غربدن شرقه طوغرو حرکتی بر برینه نسبتله سریع و بطی اولوب قمرک حرکتی چله دن
اسرع و سبعة سیاره دن زحلک حرکتی سائر سیاره دن بطیتر * و دخی معلوم اوله که فلک اعظمده
شرقدن غربه طوغرو بر یولک دائره فرض اولنوب اکمعدل النهار تسجیه اولمش ایدی و اول دائره نک صاع
طرفنده وصول طرفنده طقسا ندر درجه بعید اولان نقطه لره قطب اطلاق اولنوب صاع طرفنده اولانه قطب
جنوبی وصول طرفنده اولانه قطب شمالی تسجیه اولنور * بونک تخیلی بوجهله ظاهر اولور که مثلاً تحت دن
بر یولک مدور طوب بر میل اوزرنده شرقدن غربه طوغرو حرکت ایدر فرض اولنوب و اول طوپک
تا اوزنه سننده بر یولک دائره فرض اولنسه دائره مزبوره بعینه معادل النهار دائره سی مقامنه قائم اولوب
واوزرنده حرکت ایتدیکی میل ایکی باشلرینه قطب اطلاق اولنور که دائره نک اول میلک هر بر باشنه بعدی
بر ابردر * و کذلک فلک اعظمده معادل النهار دائره سی کبی بر یولک دائره دخی فرض اولنوب اول دائره یه
منطقه البروج اطلاق اولشدر * دائره منطقه البروج بر دائره معادل النهار دائره سیله بر برینه مقابل
ایکی نقطه ده ملاقات ایدوب بعده اول نقطه لردن آریلوب نصفی معادل النهار دائره سنک جنوب سنده یعنی
صاع طرفنده و نصف آخری شمالنده یعنی صول طرفنده بولغله معادل النهار دائره سی ایکی جابیدن ایکی
یای کبی قوشادوب معادل النهار دائره سی بومطنقه البروج دائره سنک اراسنده کویا یا شلری بر برینه متصل
ایکی یای میاتسنده کرش کبی قالشدر * در دخی فلکده شمسک دور ایتدیکی مدار دخی منطقه البروج
دائره سی برابر لکنده و ممتننده بولغله شمس تابان دخی غربدن شرقه طوغرو کندویه مخصوص حرکت ایله
دور ایتد کده معادل النهار دائره سیله منطقه دائره سی بولشدیغی نقطه لره اوغرایوب بعده اول نقطه لردن
آریلوب معادلک کاه صاع طرفنده و کاه صول طرفنده بوانور و وجه ارضک اوزنه سننده فرض اولسان خط
استوا معادل النهار دائره سی برابر لکنده اولغله آفتاب عالمساب ککندویه مخصوص اولان حرکت ایله
منطقه نک معادل النهار بولشدیغی نقطه لره کاد کده خط استوا ده بولسان مملکتلرک اها لیسنک سمت رأسیلرینه
سنه ده ایکی کره هر ور ایدوب بعده تدریج ایله اول نقطه لک برندن آریلوب خط استوانک آتی آی مقداری
زمان صاع طرفنه کوب بعده مقابلی اولان نقطه یه واروب انندن دخی آریلوب آتی آی مقداری زمان خط
استوانک صول طرفنده بولنوب سنه شمسیه تمامنده ابتدا ایتدیکی نقطه یه عودت ایدوب منابوه
طریقیه عمالک ارضه قرب و بعد ایله نور و ضیاسنک اثری ظاهر اولور * و دخی معلوم اوله که کرک فلک
اعظمده و کرک احاطه ایلدیکی سائر فلک کرده و جرم ارضه فرض اولسان دائره لردن هر برینی اصحاب فن

لکن بطلیوس دن حکمه متاخرین کلوب عمالک
ارضک کشف و تحدیدنده دقت ایلیوب خط
استوانک صاع طرفنده اوزن درجه مقداری
و افر معمور مملکتلر بولوب و شمالی طرفنده
دخی شمس بوش درجه عرضنه وار نیجه سنلک
و معمور محللره واقف اولوب خریطه ده رسم
ایلدیلر * (المترجم محمد صاحب)

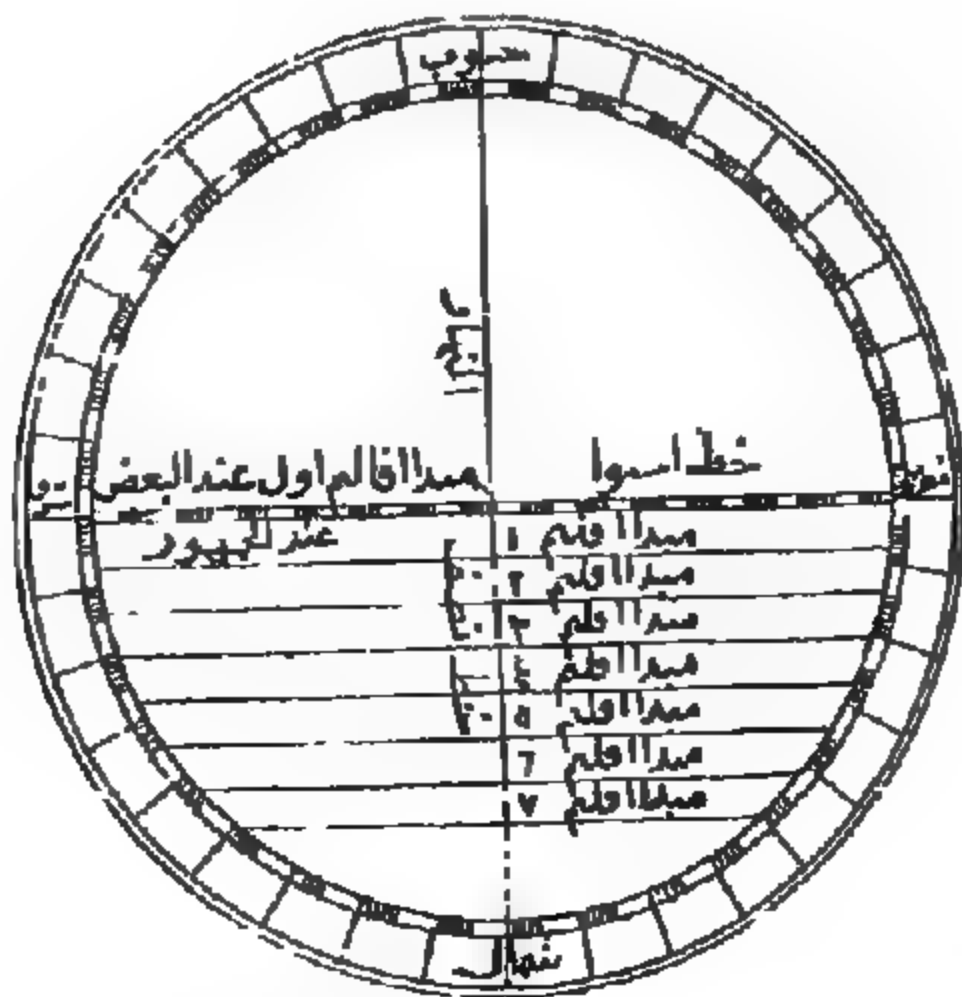

هیئت بر بر نه برابر او چو ز القشر قسمه تقسیم ایدوب و هر قسمه درجه اطلاق ایتدیلر * لکن هر دایره نك
درجه لری دایره سنه کوره فرض اولنوب یولك دایره نك درجات واقسامی یولك و كك و چك دایره نك
درجه لری كوچك اولور و مثلاً ساعتك عقرب نك دور ایتدیكي دایره ده اولان ساعت تقسیم لری و دقیقه لری
ساعتك و دایره سنك و ساعتك کوره فرض اولنوب یولك کبی جله افلاک غایه ایل ارضی محیط اولان فلک اعظم
بغایت اكبر و اوسع اولمغه آنده فرض اولنوب دایره لردن و دایره لرنده تقدیر اولنوب درجه لردن سائر افلاک
ایله ارضیه فرض اولنوب دایره لردن و درجه لردن اعظم و اكبر اولوب و جرم ارض فلک اعظم دن و سائر
افلاک دن اصغر اولمغه وجه ارضیه فرض اولنوب خط استوا دایره سی و سائر فرضی ممکن اولان دایره لردن
و دایره لرنده تقدیر اولنوب درجه لری جله دن اصغر اولور و خصوصك تخیلی عربیه تکر لکنك چرخیه
قوغه سنك حالی ملاحظه دن معلوم اولور كه تکر لکنك فوقنده اولان چنبری یولك و قوغه سنك دایره سی
كك و چك اولمغه قوغه نك اورنه سندن بالاسنه طوغرو وضع اولنوب آغا جرك مایینی كندكچه آجیلوب
تکر لکنك چنبریه ایكي آغا جرك اراسی اعظم و اوسع و قوغه سنك اوزرنده اراغی اضیق و اصغر در فلک اعظم
ایله جرم ارضك دایره لرنده فرض اولنوب درجه لردن همان تکر لکنك چنبریه قوغه سنك اولان آغا جرك
مایینی کبیر كه جرم ارضیه منلا خط استوا دایره سندن فلک اعظمه طوغرو خط اخرج اولنوب كندكچه
ارالی آجیلوب خط استوا ده فرض اولنوب درجه لغایت ایله اصغر و افلاک تسعه دن ارضیه قریب اولان
فلک قرک دایره لرنك درجه لری دخی اكبر اولوب كندكچه عطارد و زهره و شمس و مریخ و مشتری
و زحل فلک لرنك و فلک ثامنك درجه لری بر بر نه نسبتله و سعت بولوب جله محیط اولان فلک اعظمك
درجه لری جله دن اعظم اولور * و علم ابعاد و اجرامده میندر كه فلک اعظمك بر درجه سی بلکه تحتنده
اولان اكثرا فلکك بر درجه لری جرم ارضك مجموعندن نیچه یوز كره اعظم و اكبر در * و وجه ارضیه فرض
اولنوب او چو ز القشر درجه دن یا كك بر درجه نك مقداری حكا بیلك ایچون ملوك و سلاطین هم تریله
بعض آلات هندسیه استعمالیله بر دوز صخراده بر درجه نك مسافه سنی تحصیل ایلوب باقی او چو ز القشر
طقوز درجه نك مسافه سنی اول درجه واحدیه قیاس ایله حساب ایدوب ابتدا درجات ارضیه دن
بر درجه بی فرسخلره و فرسخلری دخی میللره و میللری دخی ذراعلره و ذراعلری دخی پارمقاره تقسیم ایلوب
پارمقك مقدارنده اتفاق ایتد كك لرنك صكره ذراع و میل و فرسخك تعیین و تقدیرنده اختلاف ایلدیله *
از جله حكمان بعضیلر نك مسافه ارضیه رأی لری بونك اوزرنه در كه مسافه ارضیه دن درجه نك حصه سی
و مقداری یك كرمی بش فرسخ مسافه اولوب و هر فرسخ اوج میل و هر میل درت یك ذراع و هر ذراع
یك كرمی درت پارمق و هر پارمق معتدل اربه دن بر نك قارنی آخرك ظهریه متقبل اولنوب اوزره التي دانه اربه
مقداریدر بو تقدیرجه مسافه ارضیه دن مقدار اری اولان یك كرمی بش فرسخ بهر فرسخی اوج میلدن
یتش بش میل اولوب بهر میل دخی در در یك ذراع دن یتش بش میل مقدار اری ذراع حسابیله او چو ز القشر
ذراع ایدر كه هر ذراعی یك كرمی درت پارمق و یك كرمی بش فرسخ بحسب التخمین اوج قوناق فرض اولنوب قدغه
وجه ارضیه بر درجه بر محله خط مستقیم اوزره حركت ایله اوج قوناق مسافه اولور * معلوم
اوله كه بوندن اقدم طقوز فلک ایله جوقنده اولان كره ارضك مجموعی بر میل اوزرنده دور ایدر مدور طوب
هیتند اولنوب اوزره تمثیل و تصویر اولنوب و اول میلك ایكي باشلر نك برینی قطب جنوبی و برینی قطب شمالی
مقامنده فرض ایدوب و اول طوپك تا اورنه سنده قطب لره اوزاقلنی برابر دایره تقبیل اولنوب اول دایره
فلک اعظمه معتدل النهار و جرم ارضیه خط استوا یه تشبیه اولنوب ایدی اول دایره اول طوبی اورنه دن
ایكي بولوب فلک اعظمك و سائر افلاک ایله ارضك جنوبی و شمالی نصف لری كبی ایكي یه منقسم اولور * كذاك
جمله افلاکك فوقنده اولوب شرعه عرش عظیم عنوانیله ذكر اولنوب فلک اعلا دخی شرق دن غربیه طوغرو
حركت ایتد كده اورنه سنده فرض اولنوب دایره عظیمه كه معتدل النهار در اول دایره دن هر طرفنه یعنی
جهت جنوبیه سنه كه صاغ طرفیدر و جهت شمالیه سنه كه صول طرفیدر طقساز درجه بعید اولان
ایكي نقطه نك صاغ طرفنده اولانه قطب جنوبی و صول طرفنده اولانه قطب شمالی اطلاق اولنور زیرا

(المنجم محمد صاحب)
معلوم اوله كه مسافه ارضیه تصدی ایدن
مهندسین و محاسبین مسافه ارضیه و درجه نك
تعیین و مقدارنده اختلاف ایدوب تقویم
البلدان صاحبی ذكر ایتدیكي اوزره حكای
متقدمینك اكبر دن بطلموس و غیر یلری
ایشندن یوقشدن خالی بر دوز صخره اولوب اول
صخره نك بر محله ربع دایره و اسطرلاب ایله
قطب شمالینك ارتفاعی الوب یعنی اول محله
قطب شمالی دیدكاری كوكب كوكن كك لرنك
فاج درجه یو كك اولدیغی آلت ایله بیلوب اول
محله بر میل ديكوب بعده اكبر ایل باغلیوب
عین ویداره میل و انحراف ایتد كك سزین
جنوب دن شماله طوغرو خط نصف النهار
اوزرنه یور یوب ایل تمام اولدغه ینه برایب
دخی ضم و ربط ایدوب و میلردیكه رك وافر
مسافه قطع ایدر كك او صخره نك بر محله نتهی
اولد قلرنده ینه قطب شمالینك ارتفاعی الوب
ابتدا الدقلری محله دن بر درجه زیاده مسافه
قطع ایتش بوند قلرنده ابتدا سندن اتها سنه
و ارنجه اولدیله هر میل اوج یك اوشون
اولنوب اوزره ارضیه دن بر درجه نك حصه سی
القشر التي میل ایله بر میلك ایكي ثانی بولدیله
بعده یوم مسافه نك تحقیقنه وصول ایچون
مأمون خلیفه زمانتده بی موسی و سائر
مساحلر سنجا صخره سنده وجه مشروح اوزره
مسافه ارضك بر درجه سنك مقداری الی
التي میل بولدیله كه متقدمینك مسافه سندن
اون میل ناقصدر و بونلر حسابده تفاوتی
استقامت اوزره مشیدمه یا خود ذراع
حسابده خلدن اقتضایلشدر صاحب
تألیف ابن خلدونك نقلی اوزره یك كرمی
بش فرسخ كه میل حسابیله یتش بش میل ایدر
بونلره مخالف بررو ایتدر

قطب جنوبی غربی بدن شرقی متوجه اولان کسینه نک صاغ طرفنه و قطب شمالی صول طرفنه کاور و معدل
النهار دائره سنک یا نلرندن بوا یکی قطبه طوغرو فلک اعظم سطحند بر نیجه دائره لرض اولانور که اول دائره ل
ایکی طرفدن قطبلره قریب اولدجه بر بدن کویچک اولوب قطبلرک هر بری بر نقطه مو و موه در که دائره ساکن
اولوب فلک اعظم بوا یکی قطبک اوزرنده دورایلر و جرم ارضک اوزرنده سنکده معقل دائره سی التسنده فرض
اولان خط استوا ده اول قطبلرک دائره خط استوا افقندن یعنی کولک یوزینک کارلرندن آیراز و بر کسینه
خط استوا ده یعنی ارضک تا اوزرنده سنکدن مثلاً ولایت یمنده صنعاء شهرندن جهت شماله طوغرو مثلاً
حجازه و مصره و ولایت رومه طوغرو متوجه اولسه تامسکو دیارینک وراسنده سدیاً جوجه وار نیجه واقع
اولان جهته جهت شمالیه دیرلر * واکراول کسینه مثلاً شهر صنعاءدن یا خود خط استوا اوزرنده غربدن
شرقه وار نیجه صنعاء حذا سنکده اولان بر محلدن حبشه و قاره لری ولایتیه طوغرو بحر محیطه وار نیجه عزیمت
ایتسه خط استوانک اول طرفنه جهت جنوبیه دیرلر * لکن محسوطی کابنک صاحب حکیم بطلمیوس واکتاباع
اولان حکای متقدمینه کوره جرم ارضک معمر و محارری جهت شمالیه الشمس درن درجه مسافه به
منتهی اولوبه الشمس درتدن صکره بحر محیط شمالی کارینه منتهی اولنجه شمسک غایه الغایه بعدی سبیل
شدت برودتد ثنائی عمارت ممکن اولماغله خراب قالمشدر * وخط استوانک جهت جنوبیه سنکده اولان
ارضده دخی بطلمیوس تحریری اوزره شمسک کمال قریب سبیل شدت حرارتد ثنائی عمارت قابل اولماغله
خالی قالمشدر * ته کیم انشاء الله تعالی بواحوالک جله سی فیما بعد علی التفصیل تحریر اولنور * و دخی
معلوم اوله که حکای متقدمیندن بطلمیوس کاب جغرافیا سنکده واندن صکره کاب زجار مؤلفی شریف
ادریسی تألیف من بورنده و بونلرک امثالی فن جغرافیا ریا بدن نیجه کسینه لر معمره ارضک احوالندن
وحدود و مسافه لرندن خبر ویروب وبع مسکونده واقع مملکتلرک و شهرلرک و جبال و نهرلرک و صحرالرک احوالی
وقوفلری مقدار ی تحریر و معمره ارضی بدی قسمه تقسیم ایلوب و اقالم سبعة اسمیه ایلدیلر *
بوا اقلیلرک هر برینک طوائی تعیین ایچون مغربدن مشرقه طوغرو بر خط مستقیم فرض ایلدوب هر ایکی
خطک مابیننی بر اقالم عدایتدیلر و هر اقلیم بوا یکی خطک اراسنده اولان مسافه بر برینه برابر اولغله اقالم
سبعة نک عرضلری برابر لکن طوللری مختلف اولوب اقلیم اول اقلیم ثانی دن اطول ثانی ثالث دن رابع دن
رابع خامس دن خامس سادس دن سادس اقلیم سابع دن اطول ویدخی اقلیم جله اقالم دن اصغر اولور * سبی
دخی بودر که جرم ارضک ربع مسکون اطلاق ایتدکاری قطعه سی بر مدقربه شکندده بچردن طشره بچقوب
ودائره مادار جله اطراف و جوائینی بحر محیط قوشاق کبی احاطه ایتدیکند ثنائی بهر حال اول قبه نک
اوزرنه سنه هر ورایدن خط مستدیر یا نلرینه طوغرو حیجان سائر خطلر دن اطول ویا تنه زیاده قریب اولان خط
جمله دن اقصر اولنق اقتضای تمکله اقلیم اولک بطلمیوس قسنده اولی کره ارضک وسطنده مقروض خط استوا
اولغله جمله دن اکبر درایکنی اقلیمک اولی اولکی اقلیمک آخری اولغله طولی قلیل اولوب کتدیکه هر اقلیم
طولی اوستندده کی اقلیم دن قلیل اوله رقی بدخی اقلیمک آخر و نهایتی جمله سنکدن اقصر اولور * ته کیم اشیو
صورت هر سومه یی مشاهده دن حقیقت حال ظاهر اولور

ودخی اصحاب فن جغرافیا اقالیم سبعه مدن هر بر اقلیمی طوائنه **سکوره** مغرب دن مشرقه طوغرو بر بر سر نه
بر اراونر قسمة تقسیم ویدی اقلیمی یتش قسم ایدوب وهر اقلیمک قسملرینک ابتدا الرینی جهت غربی سبته
یوغازی خارچنده واقع بحر محیط ساحلندن فرض و تعیین ایلوب و نهایتی بحر محیط شرقی ساحلنده اولان
آخر معمره دن اعتبار ایلدیله * وکذلک هر اقلیمده اعتبار اولسان اونر قسمةک هر برنده موجود اولان
ممالک و بلادک احوالی و عمارت و خراب اولان محالو لیسانی علی التفصیل ذکر و تحریر ایلدیله * و دخی
ذکر ایلدیله که جهت غربی در دخی اقلیمده دریای محیطدن **بحر رومی** که آق دکر در سبته یوغازدن
خروج بلشلیوب جهت شرقه طوغرو ممتد اولور و سبته یوغازی بر طار یوغازدر که بحر محیطدن اول
یوغازک ایچر و سینه **سکیر** کده صاغ طرفند اولان ساحلده مغرب اولک سینه نهایتی حلالا سیانیه
ضبطند اولان طنجه ولایتی وصول جائیده اولان ساحلده سینه آسیانیه تصرفند اندلس ممالکندن
طریف نام محل واقع اولوب و بوا یکی ساحلک اراسنده ممتد اولان سبته یوغاز سینه بحر زقاق دخی تسیمه
اولوب عرضی اون ایکی میل یادخی زیاده و طولی دخی اون سکزمیل ممتد اولور و ذکرا اولسان آق دکر اشبو
سبته یوغازدن ابتدا ایلوب جهت شرقه طوغرو امتدادده باشلقد کده کده بجه ایکی ساحلک اراسی
آجیلوب و سبته بولورق بعض محالرنده التیوز میل مقداری عرض پیدا ایدرو بحر مذکورک طولی
ابتدای اولان سبته یوغازدن نهایتی وارنجه بیک یوزالتش فرسخ مقداری ممتد اولور که هر فرسخی
مقدمین و متأخرینک اکثری قسده اوچر میلدن اوچ بیک در تیوز سکسان میل اولوب در دخی اقلیمک
در دخی قسمنک آخرند مشام اولک سینه تابع ساحلده منتهی اولور * و بوا آق دکرک جهت جنوبی یعنی
سبته یوغازدن ایچر و کیرل کده صاغ طرفند واقع اولان ساحلرنده ابتدا یوغازلر باشند مذکری سبق ایدن
طنجه ولایتی ساحلی و جزایر اولک سینه تابع دهران قلعه سی بعده بر نیجه مسافه دن صکره افریقیه اولک سینه
ساحلی بعده مصر اسکندریه سی و دمياط و عریش واقع اولشدر بعده جهت شرقی سواحل ممالک
شامیه دن یافه و **سکا** و صور و صید او بیروت و سائر جهت شرقی واقع ممالک منتهی اولدندن صکره
شمال و غرب طرفنه منحرف اولوب حلب الشهباء اسکله سی اولان اسکندرون و قرمان ولایتاری توابعندن
مکه و حید اولک سینه ساحلرنه اوغرا یوب اندن بلده طیبیه قسطنطنیه نک غرب و شمالنده واقع اولان
ممالک اکثره اندن دخی تجار ایدوب و ندیک ولایتلرنه و بولیه و قلوریه و ایتالیه و رومه ولایتلرنه اندن دخی
آلاقورنه و فرانسه ولایتلرنه اندن دخی آسیانیه ضبطند اولان اندلس ممالکی ایل فرانسه ولایتلرنک
اوالرینی فصل ایدن جبل بروت دیکله معروف جبله اندن اندلس ممالک اکثری ساحلاریله کیندوب بعده سینه
ابتدا ایتدیکم سبته یوغازی ساحلنده مغرب ولایتی نهایتی طنجیه فارسوسنده اشبو ساحل شمالیه طرفت
نام محله منتهی اولوب آق دکرک دوری تمام اولور * و بوجرم لسان ترکیده آق دکرک اطلاق اولندی یعنی کبی لسان
عربده ساحلنده واقع بعض ممالک اکثرک استلری اعتبار ایلدیله بحر رومی و بحر شامی دخی تسیمه اولور * و بوجرم
صغیر و کبیر قتی چوق معمره جزیره اولوب کبیر اولان جزیره لر مشهور لر نیک بری * افریطس جزیره سیدر که
کریداطه سیدر * و بری دخی قبرس جزیره سی * و بری چلیه جزیره سیدر * و بونلردن صکره * میوزقه *
وسردانیه * و دانیه جزیره لر و سائر جزیره لر در که کتب جغرافیاده شکالری رسم و تصویر و اخبار و احوال لری
تفصیل و تحریر اولمشدر * و دخی اصحاب فن جغرافیا ایدیلر که آق دکر دن شمال جهت بر یوغازدن
ایکی بحر آخر دخی خروج ایدر که بری و ندیک کور فزی دید کلری خلیجدر که اکبر بنادقه دیرل و بری دخی
خلیج قسطنطنیه در که محیه استانبولک جهت غربی واقع یوغاز حصار دن جنوب بلده طیبیه قسطنطنیه به
هرور ایلوب از نکمید قضاسی ساحلنده منتهی اولور **خلیج قسطنطنیه** که آق دکر طرفند کاید
البحر و سلطانیه قلعه لر اولان محله اناطولی و روم ایلی ساحلاری اراسنده یوغاز حصار دیکله معروف
یوغازدن خروج ایدوب **سکند** که اناطولی و روم ایلی ساحلرنک مابینی وسعت و فضا بولورق هر
بحر ایسی الشمس میل اولق اوزره تخمینا اوچ میجراده یعنی یوز سکسان میل قیاسنده بلده طیبیه قسطنطنیه نک
کارینه واصل اولوب بعده بر میجرادن زیاده مسافه ده از **سکند** ساحلده نهایت بولور و بوجرم دخی

بلده قسطنطنیه ایله محبه اسکدار اراستنده اتی میل مقداری عرض ایله بر بونغاز متمد اولوب تقریباً اون سکنز
میل جری ایله قواقی نام محله بحر نیطش تعمیر اولنان قره دکره متصل اولور § (قره دکره) بر بوردکه بر برینه
دنا بل ذکر اولنان قواقی قلعه لری ساحلری اراستندن جهت شرقه طوغرو متمد اولوب اناطولی طرفندن
هر قیبله ارضینه هر ورایدوب اندن اناطولی ساحلی ایله متمد اولورق بلاد خریبه به یه یه سی کورجی و ابازه
ساحلر نده یلک اوچوز میل تمامده منتهی اولور و بو بحر نل ایکی جاتبنده دروم و تاتار و برسان و روس قومندن
و افرجاعت ساکن اولور § (ونیک کورغزی) بر بوردکه آق دکره ساحلنده واقع ارناد و ولایتلر نل
نهایتی ایله خریطه لرده چرته شکنده هر سوم ارضندن بر قطعه نل منتهی اسنده واقع پولیه ولایتلری اراستنده
شمال طرفنه طوغرو و جنوب و نیک شهر لردن شفت انجیل نام شهره هر وراید کده جهت غرب به منحرف اولوب
مقداری قصیر میلر ایله مبدئین یلک اوچوز میل تمامده و نیک محال کندن افکلا یه اولیکه سنده منتهی
اولور و اشبو و نیک کورغزی نل ایکی جاتبنده و نیک وایتا یه ساحلر نده پایا به تابع ولایتلر اها ایسی و سائر
نصارا طائفه سی ساکن اولور * معلوم اولیکه اصحاب فن جغرافیا جوانب ارضی دائر امارا احاطه ایلان
بحر محیطی ایکی قسمه تقسیم ایدوب بر قسمه محیط شرقی و بر قسمه محیط غربی تسهیه ایتدیلر § (محیط
غربی) قسمی سبته بونغاز نلک طشره سنده مغرب اولیکه سی ساحلر نل ابتدا ایدوب جهت جنوبیه سی
یعنی صاغ طرفی نه محیط ساحلنده قاس اولیکه سنک اسکله سی اولان سلا شهر نل صاغ طرفه طوغرو و بوجه
ایلیوب مغرب شهر لریله سودان ملکتری اراستنده واقع بر بر قیبله لر نه مخصوص اولان ایتونه صحرانی تجاوز
ایدوب بعده جنوب طرفنده مسکون و مسلول اولیان خراب بریه ره طوغرو متمد اولورق جرم ارض نل
وسطنده مغربدن مشرقه طوغرو فرض اولنان خط استوائ نل صاغ طرفنده اولان ساحلره هر ورایدوب
نیل مصر منبئی اولان جبال قره صاغ طرفندن جهت شرقه طوغرو و تعطف اولوب صکره زنج شهر لری نل
صاغ طرفنده خراب بریه لردن جنوب شرق و شمالده محیط شرقی به متصل و منتهی اولور * و بحر محیط غربی نل
صول طرفی سبته بونغاز نلک خارجنده اسیا نه ضبطنده اولان اندلس ملکتری نل ساحل غربی سینه و پورتقال
ملکتری ساحلر نه هر ورایدوب اندن فلنک و فرانسه ولایتلر نه واسوج ملکتری ساحلر نه طوغرو
متمد اولور § (بحر محیط شرقی) نهایت شرقده واقع چین شهر لری نل منتهی اسندن و خط استوائ نل اون
اوج درجه مقداری مسافه شمالندن خروج ایدوب بحر عظیم و اسعدرکه شمالدن جنوبه طوغرو و بر مقدار
متمد اولورق اقالیم سبعة دن اقلیم اوله واصل اولوب بعده اقلیم اولده واقع هند و سند ساحلر نل غرب طرفنه
منحرف اولور صکره اقلیم اولک بشقی قسمده یه محیط ساحلنده حبشه و زنج اولیکه لر نه و قزم دکره نل
خروج ایتدیک مندی قبوسی تعمیر ایتدکاری بونغاز منتهی اولور و اشبو و بحر محیط شرقی نل مبدئی اولان
اقصای بلاد چیندن نهایتی اولان باب مندیبه کلمجه درت یلک بشیوز قره رخ مقداری اولور که بهر فرسخی بعض
سکاکولی اوزره اوچر میلدن اون اوج یلک بشیوز میل ایدور * و اشبو و بحر نل ساحلنده هر ورایدیک ملککتر
و اولیکه اعتبارله بحر چین و بحر هندی و بحر حبشی تسهیه اولمشدر * و بو بحر نل جنوبیه یعنی خط استوا یه
طوغرو صاغ طرفنده واقع ساحلر نده زنج تعمیر اولنان قراعر بلایله فصای عربدن امری القیس نل شهر نده
ذکر ایتدیک بر بر قیبله لری نل ملکتری واقع اولمشدر * لکن بو ساحلده ساکن اولان بر بر بلر مغرب بلاد نده
اقامت ایدن طوائف بر بر اجناسندن معدود اولوب انارک انسابندن خارج بر بر اسمیه معروف بر مقدار
قیبله در بعده بحر مذکور مسافه اولیکه سی و ارض و قواقی و طوائف سودانندن بر نیجه قبائل مخصوص
اولیکه لر نل ساحلر لیه متمد اولورق نمرده شلکدن خالی بریه لر و صحرار واقع اولمشدر * و اشبو و بحر شرقی نل
شمالنده یعنی خط استوائ نل صول طرفنده بو بحر نل نهایت شرقده مبدئی اولان چین شهر لری بعده هند
اولیکه سی بعده سند ملکتری ساحلری ایله جزیره العربده واقع سواحل یندن احقاف و زیبد و سائر بلاد
ین واقع اولوب ابتدای اقصای عمالک چین و اتها سی زنج شهر لریدر * و دخی دیدیلر که اشبو و بحر حبشیدن
بر بونغازدن ایکی بحر آخر دخی منشعب اولوب برینه بحر قزم و برینه بحر فارس تسهیه اولمشدر § (بحر قزم)
بر بوردکه ذکر اولنان هند دریا سی یمن ساحلر نل طرف غربی سنده واقع مندی قبوسی تعمیر اولنان محله

(المترجم محمد صاحب)
هر قیبله ارضی غالباً دولت
علیه ابدیوند عثمانیه دن
مقدم دروم ضبطنده ایکن
هر قل روم قیاصره دن بر نیجه
قصیرک اسمندر آنک اسمنه
منسوب ولایت دیکدر غالباً
قره دکره سی اولق
کرکدر

(المترجم محمد صاحب)
ذکر اولنان کورغزی مبدئین
منتهی اسنده و ارنجه دیدیوز
میل اولق اوزره تقویم
البلدان صاحبی تصریح
ایتدیلر لکن دریا میلر نل
مقدار لری مختلف اولغله
مسافه بورد میلر لک حدود
جهتله تفاوتنه باعث اولمشدر

منتهی اولادقه بین ساحلی طرفندن مندب اسمیله مسمی بر طولانی جبل بحر هنده طوغر و متسد اولوب مقابلی
اولان حبش ساحلنه دوت بش میل مقداری قریب اولادقه بوا یکی ساحلک مایینی اولان مندب بوغازندن
اشبو بحر قازم خروج ایلوب کتد کجه ایکی ساحلک اراسی وسعت بولوب بحر هنده ک صول طرفنه طوغر و
متسد اوله رق و مقدار قلیل غرب جهته میل ایدر ک شرق طرفندن بین و حجاز اولک لری ساحلریله غرب
جانبندن حبش و دیار مصر ساحلری اراسندن جریان ایدوب ایکنجی اقلیمک بشقی قسمته دیار مصر حد و دنده
واقع قازم اسمیله معروف بلده یه بیک در تیوز میل مقداری مسافه ده منتهی اولور و اشبو بحر قازمه بحر
سویس دخی اطلاق اولور * بلده سویس ایله قسطنطام مصر که اسکی مصر در مایینلری اوج مرحله مقداری
مسافه در و اشبو بحر قازمک طرف شرقیسنده ابتدا مندب بوغازینه متصل بین ساحلری بعده حجاز ساحلری
و جده اسکله سی واقع اولور بعده مسکن قوم شعب اولان مدین بعده ایله نهایتنده فاران نام محل واقع
اولشدر و بو بحرک طرف غریبسنده ابتدا مصر اولکله سی مضافاتندن صعیده ساحلری بعده نوبه و حبش
عمالکندن عذاب و سوا کن و زالع که زیلعدر بو عمالک واقع اولوب بعده مندب بوغازی قریبده ارض
حبشدن بجه قبیله سنه مخصوص ساحلره منتهی اولور و بو بحرک دیار مصرده منتهی اولان مدینه قازم
ایله آق دکر ساحلنده واقع بلده عریش میاتنده الی مرحله مقداری بوا یکی بحرک ارا لینی فاصل مسافه واقع
اولوب بو جهتن قازم دریاسی ایله آق دکرک مایینی قریب و بر بر لینه مسامت اولقله کرک اسلام پادشاهلریک
و کرک ملت اسلامدن مقدم ظهور ایدن ملوک سالفه ک بعضیلری بوا یکی بحرک میاتنده حائل اولان مسافه بی
خرق و شقی ایلوب ایکی بحری بر بر لینه مزج و الحاق ایتمک مراد ایدوب لکن مرام و مقصود لری بعض
غائله ملاحظه سیله نتیجه پذیر اولوب الی الان حالی اوزره قالمشدر * (بحر فارس) * هند دریاسندن
خروج ایدن بحرک ایکنجیسی بحر فارسدر که بین العرب خلیج اخضر اسمیله دخی موسوم و معروفدر بحر
مدکورک طرف شرقیسنده سند شهر لریله جانب غریبسنده بین اولکله سی توابعندن احقاف مملکتی ساحلری
اراسندن خروج ایدوب صاعدن صوله طوغر و بحری و مرور و مقدار قلیل غربه میل ایله متسد اوله رق ایکنجی
اقلیمک التنجی قسمته بصره اولکله سی سوا حلدن ایله نام جای فرخزایه مبدئندن در تیوز فرق فرسخ مقداری
مسافه ده منتهی اولور * بحر فارسک ابتدا سنده شرق طرفنده سنند اولکله سی ساحلری بعده ابادی عجمده
اولان مکران و فارس اولکله لری سوا حلی و نهایتنده بصره قریبده ایله قضایسی واقع اولشدر * و طرف
غریبسنده بصره ک اعلاسنده بحرین و یمامه و عمان و شحر اولکله لریک ساحلری واقع اولوب بعده
مبدئی اولان احقاف بین ساحلنه منتهی اولور * و بحر فارس ایله قازم دریاسنک اراسنده * (جزیره العرب) *
بردن بحر هنده تمتد غایه واسع بر ارض کبیر اولوب طرف جنوبیسی یعنی صاغ جانبی هند دریاسی ایله
و طرف غریبسی قازم دکر لیه و طرف شرقیسی بحر فارس ایله محدود و اوج طرفدن بوذ کر اولسان اوج دریا ایله
محاط بر ارض محدوددر لکن جزیره العربک طرف شمالیسی یعنی صول جانبی ارضه متصل و بر طرفی بحر
قازم کارنده قازم بلده سی و بر طرفی بصره شهری اولقله قازم بلده سی مقابلنده شام اولکله سنده واقع عریش
شهری ایله بصره ک اراسنده واقع اراضی بیک بشیوز میل مسافه تقدیر اولمشدر * کوفه و قادسیه و بغداد
و ایوان کسری و حیره نام محالرو مسافه ده واقع اولوب بونلک در اسنده طرف شمالده ام عاجه مخصوص
عمالک موجوددر و جزیره العرب نیجه عمالک و بلادی مشتمل اولوب غرب جانبده حجاز اولکله سی و شرق
طرفنده یمامه و بحرین و عمان و لایتلری و صاغ طرفنده بحر هند ساحلنده واقع بین شهر لری واقع اولمشدر
* و دخی معموره ارضک شمال طرفنده واقع ارض دیلمه سائر بحاردن منقطع بر بحر آخر دخی واقع اولوب
* (بحر جرجان) * و دریای طبرستان اسمیله معروف و مشهوردر مسافه سنک طولی بیک میل و عرضی البیوز
میل مقداریه و بو بحرک جانب غریبسنده ازربیحان و دیلم اولکله لری و طرف شرقیسنده ترکستان و خوارزم
مملکتلری و جانب جنوبیسنده یعنی صاغ طرفنده طبرستان اولکله سی و صول طرفنده خزر و آلان ارضی واقع
اولشدر * اشبو تحدید و توصیف اولتان دریالرا اهل جغرافیا کذ کر ایتد ک لری بحار مشهوره ک بجه سیدر
* و دخی مسالک و محالک تحریر ایدن حکما دیدیلر که بورج معموره قتی حقوق انهار جاریه موجود اولوب

ایله همزه نک فنی ویا نک
سکونی و لامک قصبیله یبع
ایله مصر یکنسده بر بلده
آدیدر که عقبه ایله مشهوردر
للتابع

ایله همزه نک و یا مو حده نک
ضمه لری و لام مفتوحه نک
تشدید لیه بصره در موضع
آدیدر که دیاده مشهور اولان
دوت جنبانک بر یسیدر که
غوطه دمشق و سغد شهر قند
و شعب بوان و ابله بصره در
انکچون مترجم حنتر لری
جای فرخزایه دیشدر اه
للتابع

بره خبری واصل اولانک اعظم و اکبری درت نهر در که بری نیل * بری فرات * بری دجله * بری نهر
 بلند که بچگون اسمیله معروف در (نهر نیل) * میدتی مغرب اطلسه سنده خط استوانک صاغ طرفنده اون اتی
 درجه مسافه بعید محاده موجود جبل قر اسمیله معروف بر کوه بر شکوه در که وجه ارضنده اندن اعلا جبل
 اولدنی معلوم دکلدر جبل مذکورک فرازندن عیون کثیره خروج ایدوب پیرامن دامن کوهده ساحه ارضه
 منصب اولدنده اول صولک بر مقداری بنه اول محله بر بحیره یعنی هکول تعبیر ایتد کازی ذریاچه به
 ذوکیلوب و بر مقداری دخی بر غیر کوله چازی اولور بعد بنه اول کولاردن بر قاج نهر خروج ایدوب
 جلدنی خط استواقر بنده جبل مذکوردن اون هر حله مسافه بعید محله بر غیر کوله واصل اولدند نصرکه
 اول کولدن دخی ایکی نهر عظیم خروج ایدوب بری خط استوانک صول طرفنه طوغر و جریان ایددرک بر وافر
 مسافه قطع ایتد کد نصرکه مصرک اعلاسی اولان صعیب ملککنه بحار و نوبه شهر لینه بعد دیار مصره جری
 و هر ورا ایدوب اول اراضتی منتهی سقی ایدر نحر و سه مصر قاهره بی تجاوزه ایتد کد نصرکه بر برینه متقارب
 شعبه لره وجد و لره منقسم و منشعب اولوب بلاد واد مصریه دن اسکندریه ورشید و دمیاط ساحل رنده آق
 دکره منصب اولور بو نهر نیل مصر نامیله مشهور اولان نهر در که طرف شرقی سنده حد و دیار مصره داخل
 اولان ارض صعیب و طرف غربی سنده الواحات بریه سی واقع اولمشدر * و خط استواقر بنده ذکرا و انسان
 کولاردن خروج ایدن نهرک ایتکینسی (نیل سودان) * دید کازی نهر در که جانب غرب طوغر و ممتد اولوب
 سینه خار جنده بحر محیطه منصب اولور بو نهرک ایکی طرفنده طوایف سوداندن جماعت کثیره ساکن
 اولوب نهر مذکور و ازلندن جریان ایتکله نیل سودان اسمیله تسمیه اولمشدر * و انهار کارک بری دخی
 (نهر فرات) * در که اقالیم سبعة دن بشتی اقلیم التنجی قسمنده واقع اومینه اولک سنده بعض جبالدن
 جریانه ایدوب مدینه اوزن الرومک شمالندن جنوب طوغر و ممتد اوله رق ملطیه شهر بنه بعدد منج نام
 بلده به نصرکه صغیره بعدد و قه به بعدد کوفه به هر و وایلیوب بصره ایله واسطه ارا سنده واقع بر نیل کوله منتهی
 اولدند نصرکه بنه حقیق بصره دریا سینه منصب اولور * و نهر فرات ایتد استندن اتها سینه و ارنجه جریان
 ایتدیکی محالده انهار کثیره قایلیوب و بوندن دخی نیجه جسد و لار آریلیوب ذکری آتی دجله نهر بنه منصب
 اولور و انهار اربعه عظامک بری دخی (دجله نهر در) * که ابتدایی بنه ارمینیه اقلیمده واقع خلاط
 اولک سنده اولان بعض جبالدن نبوع و خروج ایدن عیون کثیره دن جمع اولوب شمالدن جنوب منتهی
 طوغر و ممتد اوله رق اوزر یحسان سمنلرینه و موصل شهر بنه و بغداد هر و وایلیوب بعدد واسطه منتهی
 اولدند بر قاج جدول عظیمه مفترق اولوب جلدنی بصره کولنه واصل اولدند نصرکه بحر فارسه منصب اولور
 و اشب و دجله نهری نهر فراتک شرقنده و نهر فرات بونک غرب شده واقع اولمشدر ازلنده محصور اولان بلاد
 بلاد جزیره اطلاق اولور * و دجله نهر بنه دخی فرات کبی هر جایتندن انهار عظیمه منصب اولور * و بین
 انهرین واقع اولان بلاد جزیره نک دارالملکی موصل شهر یدر که نهر فراتک جنوب بنده یعنی صاغ طرفنده واقع
 اراضی شام ایله دجله نک شمالنده یعنی صول جایتنده اوزر یحسان اولک سمنک مقابلنده واقع بر شهر در و انهار
 مذکور نک بری دخی (نهر جیحوندر) * که ابتدایی اوچنی اقلیمک غربدن شرقه طوغر و فرض اولنان
 سکرنجی قسمنده واقع بدخشان اولک سی حد و دنده نبوع و خروج ایدن عیون کثیره دن جمع اولوب انشای
 جرینده اکانچه انهار عظیمه قارشمه و سعت بولوب طرف جنوبدن شمال طوغر و جریان ایددرک خراسان
 شهر لینه هر و واندن بشتی اقلیمک سکرنجی قسمنده بلاد خوازمه واصل اولدند مدینه جریانک اسفانده
 واقع جرجان کولنه منصب اولور * و اشب و جرجان دویاچه سینه نهر جیحوندن ماعدن فرغانه نهر یله بحیره
 جرجانک شمالنده واقع بلاد ترکستاندن جاری اولان شاش نهری دخی جریان ایدر * و نهر جیحونک جانب
 غربی سنده خراسان و خوارزم شهر لری و طرف شرقی سنده بخارا و ترمذ و ممرقند بلده لری واقع اولوب و شمال
 طرفنده ترکستان و فرغانه و خرنلیه و مائر اولو تانارستان اولک لری بولمشدر * معلوم اولکد اشب و ذک
 اولنان بحار و انهارک جلدنی حکیم بطلمیوس کتاب جغرافیا سنده وائمه فن جغرافیا دن شریف ادریسی
 جودی کتاب زجارد ذکرا ایدوب و ربع معموده موجود اولان جبال و بحار و انهارک جلدنی خریطه لره

رسم و تصویر و کمال بسط و استیقا اوزره تحریر ایتدیله که بزم ایچون انلری علی التفصیل ذکر استغنا حاصل اولمشدر * بوندن ماعدای بزم بو کایزده کمال عنایت و اهتمام قیله بر بروطنی اولان دیار غرب ایله طرف شرقده اوطان عرب اولان ممالکک و انلرده موجود اعمک احوالی تاریخنه متعلق اولغله بومر تبه ایله اکتفا مناسب کورلای

﴿ کتاب اولک فصل اولک ایچکی مقده سنک تکمله سی ﴾

وسط ارضه فرض اولنان خط استوانک طرف شمالیسنده یعنی صول جانبده واقع اراضینک عمارتی خط استوانک جنوبیسنده یعنی صاغ طرفنده بولنان اراضیدن اکثر اولدینی بیاتنده در * یعنی شمال سمتنده واقع اولان عرب و عجم و روم و افریج و تاتار و سایر ممالکک شمالیه نک شنلکی صول طرفنده موجود اولان هند شرقی و سودان ممالکی و سایر اول حداده واقع مملکتلردن زیاده اولدینی افاده ایدر بواصرک سینی بویله در که بزم مشاهده و معاینه طریقله و السنه انامده دائرا اخبار متواتره ایله یقینا بیاورز که معموره عالمده اقالیم سبعه دن اولکی و ایکنجی اقلیم که اکثری بلاد عرب و بعضی بلاد سوداندر بونلرک عمارتی اوچنجی و دردننجی و بشنجی و التنجی اقلیملردن اقل اولوب و اولکی و ایکنجی اقلیم معمور اولان محالینه دخی نیمه خالی پر لر و صحرایر به لر تخلل ایتدیکندن ماعدای طرف شرقیله رنده هند دریاسی دخی واقع اولغله خرابی معمور بته غالب اولمشدر و اولکی و ایکنجی اقلیمده واقع ممالکده ساکن اولان طوایف اعم سائر اقالیمده اولانلره نسبتله کثیر اولوب بلاد و امصاری دخی قلیلدر * اما اوچنجی و دردننجی اقلیم ایله بشنجی و التنجی اقلیمک حال و شانی اولکی و ایکنجی اقلیمک حالنه مخالف اولوب بونلرده عمارتدن خالی صحرایر و قومسال وادیر قلیل و بواقلیملرده ساکن اولان طوایف اعم کثرت و وفرتده حددن بیرون و بلاد و امصار عامه سی قیاسدن افزوندر ﴿ و دخی اوچنجی اقلیمدن بشنجی اقلیمه وارنجه عمارت عالم متزاید و مترقی اولوب اولکی و ایکنجی اقلیمده شنلک قلیل اولدینی کبی بدنجی اقلیمده دخی عمارت ناقصدر * و دخی خط استوانک جنوبی صاغ طرفنده واقع ممالکک سودانده و سایر محالرنده عمارتک غایه الغایه قلت اوزره وقوع نک سینی بیانده حکما دیدیلر که طرف جنوبیه شمک سمت راستدن میلی قلیل اولغله افراط حرارتدن ناشی تکرین انسان و حیوان و ادراک نباتات ممکن اولوب اولدینی صورتده دخی مزاجلری اعتدالدن خارج اولغله بلاد شمالیه ده حاصل اولان عماره نسبتله معدوم حکمنده فرض اولمشدر ﴿ امدی حکما نک بوقوللرینی برهان قوی و دلیل قطعی ایله اثبات و ایضاح ایدوب طرف شمالیه اوچنجی و دردننجی اقلیملردن التنجی اقلیمه وارنجه عمارت عالمک تزاید و ترقیسنک سبب و علتی و جنوب سمتنده بولنان ممالکک عمارتدن حصه سی قلیل اولدینک حکمتی قواعد فن هیئت اوزره بیان ایدوب دیرز که فلک اعظم که جمله افلاکی محیط اولان فلکدر که لسان شرعده عرش عظیم عنوانیه مذکوردر * و فلک اعظمک ایکی طرفنده بر بر بته مقابل ایکی قطبی وارد بر بر بته قطب جنوبی و بر بته قطب شمالی دیر لر یعنی حکما فلکده ایکی نقطه موهومه فرض ایتدیله که غربدن شرقه طوغرو توجه ایدن کسنه نک صاغ طرفنده اولان نقطه موهومه به قطب جنوبی وصول طرفنه محاذی و مقابل اولان نقطه به قطب شمالی تسمیه ایتدیله * فلک اعظم شرقدن غربه طوغرو بوایکی قطبک اوزرنده دور ایدوب شمک طلوع و غروب و لیل و نهارک حصولی بوقلک دوریه حاصل اولور و بوایکی قطب خط استواءه واقع محالرده دائما افقک یعنی کولک یوزینک کایزده بری صاغ طرفندن بری صول طرفندن اصلان اولز و بوایکی قطبک و دائره افقک تحلی هیئت طوی دینک لری ذات الکرسی آتسه نظرایله ظاهر اولور که ذات الکرسینک ایکی یا نلرنده تهوردن یا باقردن معمول میلک اوچلرینک بری قطب جنوبی و بری قطب شمالی مقامنده اولوب اول میلک اوچلری ایکی طرفدن هیئت طوینک اسکله سنک محیطی اولان مدور تحت اوزرنده قاعدرو اول مدور تحت کولک یوزینک کایری اولان افق مقامنده در و فلک اعظمک تا اوزرنده سنده بر بولک دائره فرض اولمشدر که مغربدن مشرقه طوغرو فلک اعظم سطحنده فرض اولنان دائرلرک جمله سندن اعظم اولوب فلک اعظمی تنصیف ایدر اول دائره به

معدل النهار تسعیه اولنشد و معدل النهار دائره سنك ايكي طرفنده اولان قطبيله بعدی برابر در تتكیم
 هیئت طوبى نك تا اوره سنده نقطه غریب دن نقطه شرقه طوغرو معدل النهار مقامنده بردائره عظیمه رسم
 اولنشدركه آلت من بوده به نظر اولند قدیمه تخیل اولنور ۞ ودخی علم هیئتده بیان اولنشدركه اشبوقلك اعظم
 مشرق دن مغرب طوغرو حرکت مخصوصه سیله حرکت ایتد كده جوقنده هر كوز اولان سكز فلك دخی بونك
 حرکتیه تبعیت ایلده شرق دن غرب طوغرو حرکت ایدر لر یعنی شمس و قرو سائر كواكب سیاره و ثابته فلك ایلده
 سیله افق شرق دن طلوع ایدوب وقت ظهر ده وسط سمایه وصول ایدوب بعده غروب ایلوب تحت الارض
 سیر و حرکت ایدر لك نسه مفارقت ایتد كاری افق شرقی به بر كون بر كیجه مدتند و اصل اولاری انجی فلك
 اعظمك حرکتیه تبعیت ایلدر و بوجو حرکت محسوسه و ظاهره در مع هذا كواكب سبعة سیاره دن شمس و قمر
 و زهره و عطارد و مریخ و مشتری و زحل هر برینه مخصوص برر فلك اولوب و ثوابت دیدكاری كواكب
 بحساب سكز نجی فلكده هر كوزدر * بوذ كرا اولنان كو كبلر فلكك نك دخی قدر وجهته فلك اعظم
 حرکتیه مخالف كندیلر مخصوص بشقه حرکتی اولوب غرب دن شرق طوغرو حرکت ایدر لر * فلك اعظم
 ایلده شرق دن غرب طوغرو بر كون بر كیجه مدتیه قریب زمانده حرکت ایتد كی معلومك اولمشیدی و شمس
 و قرو سائر كواكب سیاره و ثوابت فلكك نك غرب دن شرق طوغرو كندیلر مخصوص حرکتی دخی
 تحتلقد راز جله قمر غرب دن شرق طوغرو حرکت مخصوصه نی بر آید و شمسك بر سنه ده و زحل و مشتری و مریخ
 و زهره و عطارد كو كبلری دخی زیاده مدتیه و فلك نامنده هر كوز اولان ثوابت كو كبلری بر قاج سیل زیاده
 غرب دن شرق طوغرو دور لر بی تمام ایدر لر دیوا صاحب فن هیئت ارض ایلده ضبط و تحریر ایتدیلر ۞ ودخی
 معلوم اوله كه مجموع كواكب سیاره نك و ثوابتلك اكثر نك فلكك رنده حرکتی نك مدار و عمر لر یعنی دور
 ایتد كاری طریق و محاك ستمی جله افلاكی محیط اولان فلك اعظمك اوره سنده مفروض اولان معدل النهار
 دائره سنك برابر كنده و سنه ده اولوب بلكه معدل دائره سنی ایكي طرف دن یحفته قوس كبی احاطه ایدیچی
 نسه فلك اعظمده مرسوم بر یسول دائره نك برابر كنده و تحتلقد واقع بر دائره اوز رنده دور ایدر لر فلك
 اعظمده بودائره ثابته به دائره البروج و منطقه البروج تسعیه اولنشدركه اون ایكي بر جلك اوائل بودائره ده
 اعتبار اولنشد و اشبوق منطقه البروج دائره سنی معدل النهار دائره سیله ایكي نقطه ده قار و شوب و بر بر لر دن
 نسه مفارقت ایلوب منطقه البروج دائره سنك نصفی اولان قوس معدل صاعنده و نصف آخری صولنده
 واقع اولور ۞ ودخی كتب هیئتده بیان اولنشدركه دائره البروج اون ایكي قسمه تقسیم و هر قسمه بر برج
 تسعیه اولنوب و هر برج دخی او تو زردرجه به قسمت اولنشدركه شمس تابان بر كون بر كیجه ده بدرجه
 مقداری كندی حرکتیه سیر ایدوب او تو زردر كونده بر برجی و او چوز القش كونده اون ایكي برجی دور ایدر *
 و منطقه البروج دائره سنی معدل النهار دائره سیله بروج شمالیه نك ابتدائی اولان جل بر جلك اولی ایلده بروج
 جنوبیه نك ابتدائی میزان بر جلك اولی اولان ایكي نقطه متقابله ملاقات ایتلر ایلده دائره البروج نصفی
 اولان قوس معدل شمالیه یعنی صول طرفنه میل ایدوب بروج شمالیه دیدكاری القی برج كه جل * نور
 * جوزا * سرطان * اسد * سنبله * بر جلدی * منطقه البروجك اشبوق نصف شمالیه اولان قوسده
 اعتبار اولنشد * و دائره البروجك نصف آخری اولان قوس معدل جنوبیه یعنی صاغ طرفنه میل ایدوب
 بروج جنوبیه دیدكاری میزان * عقرب * قوس * جدی * دلو * حوت * بر جلدی دائره البروجك
 معدل صاغ طرفنده اولان نصفنده اعتبار اولنشد ۞ ودخی معلوم اوله كه فلك اعظمك قطب جنوبیه
 و قطب شمالیه اولان بر بر نسه مقابل ایكي نقطه دائره افقك یعنی كوكبوز نك كزارنده صاعنده و صولده
 بوانوب كوزند كی معموره ده دائره معدل النهار برابر كنده و تحتلقد جرم ارضك وسطنده دخی مغرب دن
 مشرق طوغرو بوزسكان درجه به مقسوم بر خط مستقیم فرض اولنشدركه احصای جغرافیا اول خطه
 خط استوا تسعیه ایتدیلر اول خط اوز رنده واقع عملكده لیل و نهار دایم بر نسه مساوی اولدیغیون
 و معدل دائره سنی فلك اعظمی ایكي نصفه تقسیم ایتد كی كبی خط استوا دائره سنی دخی جرم ارضی
 ایكي قسمه بولوب غرب دن شرق اول خط اوز رنده وجهه ایدن كسینه نك صاغ طرفنده واقع اولان محالره

اراضی جنوبیه وصول طرفند بولسان محالره اراضی شمالیه اطلاق ایدر لر و بطلمیوس اقالیم سبعه دن
اولی اقلیم است و انسانی خط استوان اعتبار ایدوب جهت شمالیه بدخی اقلیمه وارنجه اقالیمی طول
و عرضیله بسط ایدوب و حکمای متقدمین قنده جرم ارضك معمور اولان محالری انحق خط استوانك جهت
شمالیه سنده یعنی صول طرفند واقع اولوب قطعاً خط استوانك جنوب طرفند یعنی صاغ جابنده معمور
اولان اراضی اوزره و عمایتمشادر در معلوم اوله که ارض و سماك شكلی کروی و مستدیر اولغله اگر برکسه جرم
ارضك وسطنده غربدن شرقه طوغرو فرض اولنان خط استواده واقع بر محلدن مثلاً جهت شمالیه یعنی مغرب
شهر لر شبه یا خود بلاد حجاز و عجم و روم و دیار افرنجیه طوغرو توجه ایلسه قطب شمالی دید کاری نقطه که
بنات نعش کو کبری سمتند در اول نقطه موهومه مادامکه شمالیه متوجه اولان کسنه خط استواده بولنه
افقدن یعنی کونک یوزینك کنارندن مفارقت ایتزایدی اما سمت شمالیه توجه اولند قده کند که تدریج ایل
قطب شمالی و بنات نعش کو کبری افقدن یوقار و ارتفاعه باشلوب قطب جنوبی و انك سمتند اولان
کواکب اولقدر تحت الاوض محتفی اولور مثلاً خط استواندن جنوب و شمال سمتندن بر طرفه بدرجه
مقداری مسافه حرکت اولسه که سیر معتدل ایلد درت قوناق پردر خط استوانك شمالیه یعنی صول طرفند
توجه ایدن کسنه نك سمت راستی خط استوا قونده فلکده مفروض اولان معتدل دائره سندن بدرجه
بعید اولوب و قطب شمالی ایلد قریب اولان کواکب دخی افقدن بدرجه مرتفع اولور * ایکی درجه طی
مسافه اولنور سه قطب شمالی دخی ایکی درجه افقدن مرتفع اولور فعلى هذا القیاس حکمای متقدمین رأی
اوزره طرف شمالیه معموره نك آخری اولان الشمس دوت درجه عرضنه وارنجه خط استواندن حرکت اولسه
قطب شمالی افقدن الشمس درت درجه یوقار و بولنوب قطب جنوبی افقدن الشمس درت درجه اشاغی اولوب
ودائره معتدل النهار سمت راستدن كذلك الشمس درت درجه بعید اولور * اگر قطب شمالی دائره افقدن
طقسان درجه مرتفع اولان محل که عرض تسعین دره کا وصول ممکن اولسه قطب شمالی سمت راسته کاوب
و قطب جنوبی تحت الاوض سمت مقدمه بولنوب و دائره معتدل النهار عرض تسعینده افق دائره سی مقابله
فائم اولغله بروج شمالیه اطلاق اولنان التي بر جکه حمل و ثور و جوزا و سرطان و اسد و سنبله بر جلدرد انما
افقك فوقنده بولنوب شمس تابان اول بر جلد کده کده قطعاً غروب ایتمه کله التي آی کوندا اولور * و بروج
جنوبیه که میزان و عقرب و قوس و جدی و دلو و حوت بر جلد را شبوعرض تسعین شمالی دید کاری محالره
دائره افقك التند بولنوب مهر منیر بر جلد کده کده اصلاً طلوع ایتمه کله التي آی کیجه اولمق لازم اولور *
بناء علیه طرف شمالیه حکمای متقدمین رأی لر اوزره قطب شمالی الشمس درت درجه مرتفع اولدینی
محل که آخر معموره دواول محلدن عرض تسعینده وارنجه عمارت و شمسك تمتع اولوب کرک حیوان و کرک نبات
حاصل اوانی متصور دکلدر زیر عرض تسعینده سنه کامله بر کون ایلد بر کیجه دن عمارت اولوب و بر کون ایلد
کیجه نك مقداری سائر معموره ده جاری التي آی مقداری زمان مدید و تمسید اولغله کرک عرض تسعینده
و کرک اکا قریب بولنان اراضیه حرات و برودنک مدت لر طویل و مدید و ماینلرنده زمان غایه الغایه بعید
اولغله مذارش و غمای موالید اولان اعتدال طبیعی حاصل اولوب حسب العاده تولید حیوان و تنکون
نبات متیسر اولغله الشمس درت درجه دن طقسان درجه عرضنه وارنجه واقع اولان محالر عمارتدن جالی
فالمشدر معلوم اوله که خط استوا وسط ارضه مفروض و معتدل النهار دائره سی برابر لکنده واقع مغربدن
مشرقه طوغرو بر خط مستدیر اولغله اقتاب عالماب اول بهار اولان روز نوروز و در جل بر جنبه و اول خریف
اولان میزان بر جنبه نقل و تحویل ایتد کده خط استواده واقع اولان عمالکك مثلاً بلاد سودان و زنج و حبشه
اهالیسنك باشلری اوزرندن مرور ایدوب مهر منیر بوا یکی برجه کده کده بتری معتدل النهار دائره سی اولوب
و شمسك مداری اولان دائره البروجك هر برنصی معتدل دائره سنك صاغنده وصولسیده بر قوس و معتدل
اول قوسلرک کرشی مقابله اولغله جلدن میزانه وارنجه التي برج معتدل النهارك صول طرفنده واقع قوسده
و میزاندن جل اولنه وارنجه التي برج صاغ طرفنده اولان قوسده بولغله شمس تابان استادی محلدن بر کون
بر کیجه ده بدرجه مقداری کند و به مخصوص حرکت غربیه سنیه معتدل دائره سنك صول طرفند یکد کده

(المترجم محمد صاحب)

معلوم اوله که ذات الکریسی دید کاری هیئت
طویسدر اول طویك ایکی قولی وارد
نیور دن معمور اولان لرک بری قطب جنوبی
وبری قطب شمالی مقابله در مادامکه اول
قوللرک ایکیسی طویك اورتیه سنده رسم اولنان
فائم اوله طویك اورتیه سنده رسم اولنان
معدل دائره سنك ایکی طرفه بعدی برابر
اولوب خط استواده ذکر ایتد یکم و وجه
اوزره شرقدن غربه طوغرو طویي تحریرك
ایلسك دولاب چرخي کبی دور ایلر اما قوللرک
برخی اسك کله نك تخته سندن یوقار و
قالدر سق و مقابله اولان قولب تخته نك
التندم قالوب و معتدل دائره سیدنی تحت
الافق اولان قولب طرفنه میل ایدر
و شرقدن غربه طوغرو طویي تحریرك ایلسك
دولاب چرخي کبی دور ایتد بواجبه
محرر ف دور باشلر قولب نه قدر رفیع اولسه
مقابلسده اولان قولب دخی اولقدر اشاغی
ایتد و معتدل دائره سیدنی اوقدر محرف
اولور خط استواندن الشمس درت درجه
عرضنه وارنجه معمور اولان محالرك طوی
دخی بونکله معلوم اولور اما هیئت طویي
قوللرک نك بریند رفیع ایدرک تا اورتیه
کدورسك مقابل اولان قولب دخی تحت
الافق اورتیه ده بولنوب و معتدل دائره سی
ذات الکریسی اسك کله سنك تخته سیله
برابر اولوب افق مقابله فائم اولغله طویي
تحریرك ایلسك آسیاب چرخي کبی دور
ایلیوب و دائره البروجك نصی فوقده و نصفه
آخری تختده بولنوب عرض تسعینك دخی
احوالی بوضع ایلد معلوم اولوب عرض
تسعینده التي آی کیجه التي آی کوندا
اولدینی ظاهر اولور

خط استواء واقع بمالکده دخی غریب دن شرقه توجه ایدن کسنه لک شمالنده واقع اولوب علی التدریج
برآید به جل برجی و نور برجی و جوزا برجی و قوچ و سرطان برجی و اوله اولدقه مدار
اولان قوس شمالینک قبضه سنه یعنی وسطنه کلمکه شمس منیر فله کده معدل دایره سندن وارضه خط
استواذن یکریمی درت درجه مقداری بعید اولور که شمسک معدل دن غایت بهیدر * و یوا و قاتده مهر منیر
خط استوا اها لیسینک سمت رأسلندن شمالی نه میل ایدوب و سرطان برجی و صوانده میل غایت یولوب
بعده تدریج ایل سرطاندن اسده و اسدن سنبله به کلد کده نه خط استوا اها لیسینک سمت رأسلینه قریب
اولوب و سنبله برجندن میزان اولنه و اصل اولدقه به شمس تابان خط استوا اها لیسینک سمت رأسلندن
مرور ایدر بعده میزان اولندن دخی حرکت ایدوب معدل دایره سنک و خط استوا اها لیسینک جنوبی نه یعنی
صاغ طرفه بکوب بروج جنوبی نه به نقل و تدریج ایل برکون برکجه ده بر درجه حرکت ایدر لک اوج آی
تمامنده میزان * و عقرب * و قوس * برجلرنده سیرنی تمام ایدوب جدی برجینک اولنه و اصل اولدقه
مدار شمس اولان قوس جنوبینک قبضه سنه و وسطنه و اصل اولدقه طرف جنوبی نه دخی طرف شمال کبی
یکری درت درجه بعید اولور * بعده نه تدریج ایل جدی برجندن دلو برجی و دلو دن حوت برجی و اصل
اولدقه افتاب فله کده معدل دایره سنه وارضه خط استوا به تقارب ایدوب حرکت ابتدا ایتدیگی جل
برجینک اولنه و اصل اولور * فعلی هدا شمس تابان جل و میزان برجلرینک اولرینه کلد کده وسط ارضه واقع
خط استوا ده سنه ده ایکی دفعه اها لیسینک سمت رأسلندن مرور ایدوب و اثناده خط استوا غایه الغایه
حرارت مشته اولوب شمالده سرطان برجی و جنوبی نه جدی برجی و جنوبی نه و تقویل ایتد کده خط استوا
اهالیسنک سمت رأسلندن یکری درت درجه بعید اولغله اول دیارده فی الجمله برودت حاصل اولور * اما خط
استوا دن مثلاً طرف شمالده واقع بمالکده توجه اولنسه معدل النهار دایره سی خط استوانک اوزرنده
و برابر لکنده اولغله معدل سمت رأسدن زائل و طرف جنوبی مائل اولوب و خط استوا افقنده یعنی اول محله
کولک یوزینک کارندن مفارقت ایتیان قطب شمالی دخی شماله توجه ایدن کسنه نک ارضه سیر و حرکتی
مقداری درجه افقندن مرتفع اولوب قطب جنوبی دخی اول مقدار تحت الارض افقندن اشاعی
بولوب کتد بجه اکثر یب اولان کوا کب محتفی اولور * خلاصه کلام خط استوا دن کرک طرف شماله
و کرک طرف جنوبی نه واقع محله توجه اولدقه خط استوا دن برابر لکنده و اها لیسینک سمت رأسلنده واقع
فله کده مفروض معدل النهار دایره سندن نه مقدار درجه بعید مسافه قطع اولنور سه شماله توجه ایدن
کسنه به نسبتله قطب شمالی افقندن او مقدار درجه مرتفع و قطب جنوبی دخی او قدر تحت الافق محتفی
اولوب خط استوا ده کورغیان نیچه کوا کب شمالده نمایان و طرف جنوبی نه نیچه سی دیده دن نهان اولور
* و دخی معلوم اوله که خط استوا دن شمال طرفه توجه ایدن کسنه خط استوا دن یکری درت درجه
بعید اولان محله مثلاً جزیره العربیه حجاز و لایتیرینه و اکامحاذی اولان محله و اصل اولدقه سرطان
برجی سمت راسه کلوب معدل النهار دایره سی سمت رأسدن یکری درت درجه بعید قلوب و قطب شمالی دخی
یکری درت درجه افقندن مرتفع و قطب جنوبی تحت الارض کذلک اول مقدار اشاعی قلوب اول وقت که
شمس تابان سرطان برجی نه تحویل ایدر انجق سنه ده بر کره اول محله ده شمس تابان سمت رأسلندن مرور
ایتد که حجاز اولکه سنده و سایر سرطان برجی مداری تحتند بولنان اولکه لده غایه الغایه حرارت مشته
اولور * اگر طرف شمالده قطب شمالی افقندن یکری درت درجه دن زیاده مرتفع اولان محله توجه اولنسه
مثلاً دیار مصر و شام و مالک روم و عجم و افریجه و ارلسه من بعد شمس تابان سمت راسه کلوب کیروده قلوب خط
استوا دن الشمس درت درجه بعید اولان محله و ارلسه قطب شمالی دخی الشمس درت درجه افقندن مرتفع
اولوب و قطب جنوبی کذلک اول مقدار تحت الافق محتفی قلوب شمس سرطان برجی نه کلد کده الشمس درت
عرضنده واقع محله قرق درجه سمت رأسدن بعید اولوب جل برجی و اردقه الشمس درت درجه
و جدی برجی نه نقل ایتد کده سکسان سکر درجه اول محله دن بعید اولور * معلوم اوله که حکای متقدمین
رأی اوزره طرف شمالده خط استوا دن الشمس درت درجه بعید اولان محل یدنبی اقلیمک آخری اولوب انده

عمران منقطع اولور دیدیلر * و سبب و علتی دخی بویه بیان ایدوب دیدیلر که تولید انسان و حیوان و تکوین نبات ذات الافنان و معادن بی پایان عالم اسبابده حرارت و برودتک اعتدالنه موقوف اولوب بوا اعتدال دخی قرص شمسک وجه ارضه ضیاسنک اعتدال اوزره وصولنه مبتنیدر دیدیلر خط استوادن الشمس درت درجه بعید اولان محالرده ایسه منلا مسعودیارینک وتر کستانک و چین ولایتلرینک نهایتلرنده و سائر یدنجی اقلیمک و راستنده واقع مواضعده مدت مدیده شمس تابان سمت راستن غایه الغایه بعید و برودت و انجماد کمال مرتبه شدید اولوب ماده حیات اولان حرارت ایلر مخرج اولما مغله علی جری العادة الالهیه تولید مرکبات و تکوین کائنات منقطع اولمشدر ۱۰ یوندن صکره معلوم اوله که شمس تابان سمت راستن مرور ایدوب یا خود سمت راسته قریب اولدقده طرف سمتادن شعله و ضیاسی زمینیه خطوط مستقیمه اوزره منعکس اولوب بربرینه مساوی زوایای قائمه احداث ایتکله اشعه و انوارینک ارضده تأثیری زیاده اولوب شمسک مرتبه قریب اولان محالره ضوء و شعاعی منبسط و منتشر اولمغله اول محالرک حرارت و سخونتی زیاده اولور اما شمس تابان سمت راستن بعید اولان محالرده انوارینک زمینیه انعکاسی استقامت اوزره اولوب طرف سمتادن سطح زمینیه خطوط شعاعیه انحراف اوزره نازل اولغین اول خطلرک زمینیه احداث ایلدیکی زاویه لر بربرینه برابر اولوب بری منفرجه یعنی یوک و بری حاده یعنی کوچک اولمغله انوار شمسک وجه ارضده تأثیری ضعیف اولمغله تمر شمسدن بعید اولان مواضعده حرارت و سخونت شدید اولمز معدل النهار تختنده وسط ارضده مفروض اولان خط استواده واقع محالرده مثلاً بلاد سودان ایلر حبشه و زیج ولایتلرینک بعضلرنده و بحر محیط هندی ساحلنده بولسان بین شهرلرنده آفتاب عالمتاب جل و میزان اوللرینه نقل و تحویل ایتد کده سنه دهه ایکی دفعه اول محالرک اها ایسنک سمت راستن دور ایدوب بعده خط استوانک ضاغ طرفنه وصول طرفنه دخی میل ایتد کده سنه سمت راستن زیاده بعید اولوب خط استوانک صول طرفنه کجوب غایت میل و بعدی اولان سرطان برجنه کلد کده سنه فی الحال سمت راسته یا قشوب کذلک خط استوانک ضاغ طرفنه کجوب اول طرفنه دخی غایت میل و بعدی اولان جدی برجنه کلد کده سنه سمت راسته عود ایدوب خط استواده واقع محالکده بولسان اها ایسنک شمس تابان کاه باشلری اوستنده کاه ایکی طرفنه راستلرینه قریب اولمغله اول محالرده حرارت مشتد اولور ۱۱ و کذلک خط استوا ایلر صول طرفنده مدار سرطان تختنده بولسان موضعلرک راستنده واقع محالرده مثلاً ارض حجازده و سنه خط استوا ایلر صاغ طرفنده مدار جدی التنده بولسان محالکک مابینلرنده واقع اما ککنده مثلاً بحر محیط هندی ساحلنده اولان بعض بلاد سودان و غیریده شمس تابان خط استوا کبی اول محالرده دخی سمت راستن زیاده بعید اولما مغله شعله و ضیاسی صحیفه ارضه استقامت اوزره نزول ایدوب یعنی اها ایسنک باشلری اوزرینه طوغرو منعکس اولمغله اول اراضیده دخی حرارت افراط و شدت اوزره حاصل اولور افراط حرارت و غلبه کریمت ایسه ارض و هوای تبخیر و ییوست احداث ایدوب تولید حیوان و تکوین نباتی افساد ایدر زیرا حرارت و ییوست مشتد اولدقده میاه و رطوباتی تحلیل ایدوب حیوان و نبات و معادننه تکوین امری مختل اولور حضرت حکیم فی علت و مبدع باهر القدرت جلت عظمته حرارت و رطوبتک اعتدال اوزره امتزاجی مرکبات عنصریه نک تکوین و تولیدینه مدار ایتیمکله غلبه حرارت رطوبتی افنا ایدن محالرده تقدیر الهی ایلر نشو و نما معدوم و مفقود اولور ۱۲ اما مدار سرطان سمت راستن مائل و منحرف اولان محالرک شمس تابان طرف شمالده خط استوادن بکرمی بش درجه یا خود دخی زیاده بعید اولان موضعلرک اول ملکلرده مثلاً ارض مصر و بلاد عراق و انجم و عمالک روم و افرنجده و الشمس درت درجه عرضنه و افرنجده سائر محالرده آفتاب اول اما ککنک اها ایسنک قطعاً سمت راستن مرور ایلوب شعله و ضیاسی بین و بسارلرندن منعکس اولمغله خط استوا و اکا قریب محالرده اولان شدت تأثیر بوم مواضعده اولوب حرارت و برودت و رطوبت و ییوست بربرلیه اعتدال اوزره امتزاج ایتکله بو محالرده تولید حیوان و تکوین نبات حاصل و علی التدریج اعتدال طبیعی کالنه بالغ و واصل اولور ۱۳ کن بو مواضعک حالی دخی بربرلینه نسبتله مختلف و متفاوت اولوب از جهله طرف شمالده الشمس درت درجه عرضنه قریب اولوب شمس تابان سمت راستن زیاده بعید اولدقده شمسک نور و ضیاسی ارضده تأثیری

(المترجم محمد صاحب)
معلوم اوله که مهندسی اصطلاحنده زاویه بر خطک بر خط اوزرینه قیامندن ایکی طرفده حاصل اولان کوشه یه دیرلر اگر خط استقامت اوزره قائم اولور سه ایکی طرفنده بربرینه برابر ایکی زاویه حاصل اولوب هر برینه قائمه دیرلر اگر اول خط خط اخر اوزرینه میل و انحراف اوزره قیام ایدر سه حاصل اولان زاویه لرک بری یوک بری کوچک اولوب یوکنه منفرجه و کوچکنه حاده دیرلر

قائمه	قائمه	خاده	منفرجه
بوشکلرکبی شمسک نور و ضیاسی دخی سمت راسته مرور ایدن محالرده ارضه طوغرو نازل اولوب خطوط شعاعیه ارضده زاویه قائمه احداث ایدر سمت راستن بعید اولان محالرده ایسه خطلر ارضه میل و انحراف اوزره نزول ایتکله ارضده بربرینه مخالف زاویه لر حاصل اولور ضیاسی انک تأثیری ایسه زاویه قائمه اوزره انعکاسی صورتنده شدید و منفرجه و حاده صورتنده ضعیف اولدیغی کتب حکمتیه بیان اولمشدر			

ضعیف اولغله جرات قدر حاجتدن ناقص و برودت فساددن ازید اولغله تکیون امری مختل و فاسد اولور
 لکن اشتداد حرارتک تکیون و عمارده ضرری غلبه برودتک فساد تکیون شده تأثیر نه غالبدر یعنی بر محله که
 شمس سمت رأسه قریب اولوب افراطله حرارت شدید اولسه اول محله تولید حیوان و تکیون نباته خلل
 ترتیب ایتدیکی کبی شمس سمت رأسدن بعید اولوب برودت غالب اولان مواضعده دخی فساد تکیون
 مقرر در * اما شدت حرارتک ضرر و فساد غلبه برودتک فساددن اقوی در زیر حرارتک بر شیبی
 قوریدوب تحقیق و تحلیل ایله تأثیری برودتک بر شیبی طوصکد یروب اجاد ایتسندن اسرعدر *
 کور مز میسر که حرارت ناریه یا تنغه مستعد اولان نسنه بی احراق ایتدیکی مدتده برودت هواییه انجماده
 مستعد اولان نسنه بی اجاد ایلده مدیکی ظاهر در * بناء علیه حکمای متقدمین رأی اوزره اولکی اقلیمک
 ابتدایی خط استواءن فرض اولوب ایکنی اقلیم دخی اکا بحار و اولوب شدت حرارت غالب اولغله انزده
 عمارت اقل قلیلدر بعض اراضی سودان و حبشه و زنج و حجاز کبی * اوچنچی و در دنجی و بنبی اقلیمده شمس
 سمت رأسدن فی الجمله تأثیری قلیل اولوب حرارت معتدل اولغله مغربدن مشرقه و ارنجه حیوان و نبات
 و معادن کثرت و کمال و فرت برکت ایله زیاده معمور در * التلی ویدی بنبی اقلیمده شمس سمت رأسدن بعدی
 زیاده اولوب برودت غالب و حرارت ناقص اولغله انزل عمارتی دخی نقصان اوزره واقع اولمشدر * لکن
 یدنجی اقلیمدن صکره برودت کمال مرتبه غالب و حرارت غایه الغایه ناقص اولغله الشمس درت درجه عرضندن
 طبقه ان درجه عرضنه و ارنجه واقع اولان مواضعده مثلاً و رای سدیاً بوجوده طرف جنوب کبی عمارت
 و شمسکدن اثر یوقدر و خط استوائک شمالنده واقع مواضعک اکثرده حرارت و برودت معتدل اولوب
 و جنوب بنده یعنی صاغ طرفنده حرارت افراطله مشبه اولغله اقلیم طرف شمالده اعتبار اولوب معموره
 ارضک ربع شمالیسنک عمارتی ربع جنوبیدن اکثر وافر اولمشدر * حتی بعض حکما خط استواءه حرارتک
 اشتدادن تناسلی اولغوالیده واک قریب محلهده عمارت و شمسکدن اثر اولمق ممکنه ذاهب اولمشدر در
 * لکن بوقول ضعیف و باطلدر زیرا مشاهده و معاینه طریقیه و اخبار متواتره ایله ثابتدر که نفس خط
 استواءه و جنوب و شمالنده واقع قریب محلهده عمارت موجود اولوب مجتد اشتداد حرارت علای ایله
 معمولیتی انکار یرنده دکادر * ظاهر اولان بودر که ذکر اولان بعض حکما دخی خط استواءه واک قریب
 محلهده عمارتک وجودنی بالکلیه انکار ایتیموب بلکه انزل دخی مراد لری خط استوا حوالیسنده شمس
 تابانک ضیاسنک ارضده تأثیرنده شدت و افراط حرارت تناسلی سائر محلهده نسبتله تولید حیوان و تکیون
 نباتک نشو و نماسنه خلل و یروب اکثری خراب اقلی معمور اولغله ذاهب اولمشدر * واقعه و نفس
 الامرده دخی حال بومنوال اوزره اولوب خط استواءه و طرف یمیننده عمارت سائر ممالک شمالیه به کوره
 اقل قلیلدر * حکمای اسلامیه و علمای مغاربه دن ابو الولید بن رشد القرطبی دیدیکه خط استوا ارضک
 وسطنده واقع و شمسک سمت رأسه قرب و بعدی مساوی بر محل اولوب دایماً آنده لیل و نهار اون ایکشر ساعت
 اولغله نهارک اون ایک ساعت حرارتنه کیجه نک اون ایک ساعت برودتی مقابله و هوایی سائر محلهدن
 معتدل اولمق اقتضایدر و خط استوائک صاغ طرفنده بولان موضعدر صول طرفنده واقع محلهده مثابه سنده
 اولغله طرف شمالده خط استواءن الشمس درت عرضنه و ارنجه غربدن شرقه طوغرو ممتدیدی اقلیم معمور
 اولدی بکی خط استوائک صاغ طرفنده دخی اول مقدار محلهده عمارت اولمق اقتضایدر ایکن حکمای
 متقدمین عمارتی انحق خط استوائک طرف شمالنه تخصیص ایلیدی اقلیمی اول طرفده اعتبار ایدوب جنوب
 طرفنده اقل قلیل عمارت ذکر ایلیموب ماعداسی خراب اولمق اوزره تصریح ایتدکلیشه وجه یوقدر دیوان
 رشد تحریر مقال ایلدی * ابن رشد لیکولامی فساد تکیون جهندن محال و تمنع دکادر یعنی خط
 استوائک صاغ طرفنده شدت حرارت تناسلی تکیون حیوان و نبات امری فاسد اولوب اما خط استوائک
 صول طرفنده حرارت محدودی اولغله تولید و تکیون خصوصاً جاری اولوب عمارت شماله مخصوص
 اولمق جهتنله ابن رشد لیکولامیه اعتراض اولمز زیرا نفس خط استواءه حرارت مفرطه موجود ایتسکن
 ولو قلیلا عمارت موجود بولمشدر بلکه خط استوائک صاغ طرفنده عمارتک امتناعی بجز محیط اولغوالیده

واقع اولغه وجه ارضی سترايدوب طرف شمالك ايسه معمور اولان محللر نده انجق آق دكز وقره دكز وكيلان
 دكزي اولوب وارالری اراضی معموره ايله علو بولميشدر طرف شمالده ببحر محيط تا اقليم سابعك آخرنده
 وراي سديا جوجده بولمغه عمارتلك اكثري طرف شمالده بولنوب طرف جنوبده ببحر محيط عمارته مانع
 اولمشدر * اما نفس خط استوانك عمارتدن خالی اولسي خلاف مشهور و مغایر مشهور و متواتر اولمغه
 حلیه صحتدن عاقل قول باطلدور * بوندن صكره معلوم اوله كه معموره ارضك و آنده فرض اولسان يدي
 اقليمك واقعا ليمده واقع ممالكك احوالندن بحث ايدن علم علم جغرافيا ديرار علمای فن جغرافيا معموره عالمده
 واقع بادن و جبال و بحار و انهار و اجد اجد واحد ذكر و تفصيل ايدوب فن مزبورده كابلر تدوين
 و تحرير و اشكال و صوريني خريطه لرده رسم و تصوير ايتديلك انشاء الرحمن بوندن صكره كله حلك فصلده
 تقرير لری على التفصيل ثبت و تحرير اولنور * شمدي بومقامده معموره عالمك يدي اقليمه منقسم اولوب
 و هر اقليمك عرض لری و لیل و نهار و ساعت لری على الاجمال بيان اولنور * بوندن اقدم بيان اولندين اوزره
 جرم ارض ببحر محيط اوزرنده برمدور اوزم دانه سي شككنده اولوب نصفي ببحر اوزرنده ظاهر و مكشوف
 و نصف آخري درون ببحر ده مستور قالوب اطرافق دائرا مدار قوشاق كبي عنصر ما احاطه ايلمشدر * و جرم
 ارضك طبيعتي ثقیل و جهت سفله مائل و عنصر مالك طبيعتي خفيف اولمغه بر مقتضای طبيعت جرم ارض
 ثقلته بناء بالكلية جوف ببحر ده مستور اولوب اصلا بر طرفي مرتفی اولمق كرك ايدی * لكن وقتا كه جناب
 حكيم بي علت جبل شأنه حضر تلي عناصر اربعه دن خلق و تركيب اولسان انواع حيوان و نبات و معادن
 خصوصاً اشرف مواليد اولان نوع انساني خلق و تكوين ايله عالمي معمور و آبادان ايلكه عنايت عليه
 صمدانيه سي تعالى ايتديسه مجرای طبيعتك خلافي ابراز و اظهار قدرت ايدوب جرم ارضك نصفي مقداريني
 بچردن اخراج و بوقدر مركبات عنصر يه بي تكوين ايله وجه ارضي تزين ايلدی * ارباب فن جغرافيا ارضك
 قدر مكشوفندن معمور اولان مقدارنده اختلاف ايلوب بعضيلری جرم ارضك معمور اولان محلي انجق
 ربعي يعني درت بلوكده بر بلوكي اولسنه ذاهب اولوب و بعضيلری دخي انجق سدسي يعني القى بلوكده بر بلوكي
 معمور و باقيسي خراب درديدلر * و دخي علمای فن جغرافيا ديدلر كه جرم ارضك جنوب و شمال طرفلر نك
 نهايت لری يعني مغربدن مشرقه طوغرو توجه ايدن كسنه نك صاغ و صول جانب لرنده بولسان اراضی ايكي
 طرفدن ببحر محيطه و ارنجه معمور اولوب محيطه قريب محال لری خراب اولمق اوزره ذكر و بيان ايتديلر *
 مثلاً طرف جنوبده قرالولا بتندن صكره ببحر محيط كارينه و ارنجه نجه محال و طرف شمالده مسقو و تركستان
 ولايتلر نك وراسنده اولان نجه مواضع ببحر محيط شمالی ساحلنه منتهی اولنجه شلك كنن خاليدر ديدلر *
 لكن مغرب ايله مشرق اراسنده واقع اولان محالرده عمارت بر برينه متصل اولوب شرق و غرب جهتلر نك
 هر بريله ببحر محيط اراسنده عمارتدن خالی موضع بوقدر ديويان ايلديلر * و دخي وجه ارضنده مغربدن مشرقه
 طوغرو معموره ارضي يدي قسمة تقسيم ايلوب و هر قسمنه اقليم قسمة ايتديلر * و بويدي اقليمدن اولكي
 اقليمك ابتداسني حكيم بطليموس فن هيتنده كتاب مجسطي بي تأليف ايتد كده خط استواندن اعتبار ايدوب بعده
 كتاب جغرافيا بي تصنيف ايلد كده اقليم اولك ابتداسني خط استوانك صاغ طرفنده اون درجه مقداری
 معمور محالره واقف اولمغه اول محلدن فرض و اعتبار ايلدی و حكمان اسحق بن حسن خازني نام فيلسوف
 طرف شمالده بطليموسك تعيين ايلديكي يدنجي اقليمك وراسنده دخي نجه معمور محالره مطلع اولوب تعبد ايد
 و تعيين و طول و عرضي تبين ايلدی * و دخي حكماي متقدمين ارضدن معمور اولان محال لری خط استواندن
 طرف شماله طوغرو يدي اقليمه تقسيم ايتد كرنده بواقا ليمك طول لری نك ابتداسني مغربدن و منتهاسني مشرقدن
 فرض و تعيين اوزر نيه اتفاق ايتد كدن صكره ايجارندن بعضيلری معموره نك طول نك ابتداسني سبته
 بو غارندن طشره حقلد قده ببحر محيط غرينك صول طرفنده بعض سودان ولايت لری ساحل لرندن فرض ايدوب
 و بعضيلری دخي ساحل ببحر محيط غريندن اون درجه مقداری بعيد روی ببحر ده واقع جزاير خالده اتديتمكله
 معروف جزيره لرندن فرض ايتديلر كه اول جزيره ل حكماي يونان زمانده معمور و حالا اكثري قعر ببحر ده معمور
 و مستوردر * و اشبويدي اقليمك عرض لری خط استواندن طرف شماله طوغرو فرض و تعيين ايلديلر و اقالييم

(المترجم محمد صاحب)
 معلوم اوله که ارباب فن جغرافیا ارض و سما را
 بحال و اوضاعی ضبط ایدوب افهامه
 بر بایچون ذات الکرمی اسمیله مسوی کروی
 شکل تختی دن یا معادله برندن معمول برمدور
 و پاختراع ایدوب وقت حاجتده استعمال
 بر و بطوب براسکمه فلک اوزرینه ایکی
 رفتدن تیور دن مصنوع ایکی علاقه ایله وضع
 بشدر اول علاقه لکه بری قطب شمالی و بری
 ب جنوبی مقام شده در واسکمه فلک اوست
 شه سی که طوب اتک اوزرینه در افق
 مابینه در که طوب اتک افق فوخته و نصف
 ری تختی و افق در و طوب اتک تا اوزرینه شده
 اثره عظیمه رسم اولمشدر که اول دائره طوبی
 کی نصفه تقسیم ایدوب فلک اعظمیک اوزرینه شده
 قع معدل النهار دائره سی صورت شده در و
 اثره ایکی طرف دن حائل که قوشاتش
 بیونک دائره دخی رسم اولمشدر که اکادائرة
 روج دیرلر و دائره البروج ایله معدل دائره سی
 لی پرد بر نقطه اوزرینه ملاقات ایتمکله معدل
 اثره سی دائره البروجی ایکی نصفه تقسیم ایدوب
 و برنقی معدل دائره سنک صاغنده وصولنده
 قوس شکنده و معدل دائره سنک نصفاری
 فی اول قوسلره کمرش مقام شده در و اول
 سارک هر بری یوزسکسان درجه به قسمت
 نوب مجموعی اوچ یوز القش درجه به بالغ و هر
 و در درجه بر برج اعتبار اولمشدر که اول
 باریک التیسی معدل دائره سنک صاغنده
 التیسی وصولنده و اقعدر یوز قدمات ملاحظه
 لشد قیده ذکر اولنان طوبیک جوخنده برم ارض
 شدق دانه سی که فی فرض اولنسه اول دانه فلک
 زنه سنده دخی معدل دائره سنکه برابر بر خط
 تدیر فرض اولنوب خط استوا مقام شده اولور
 کراولنان طوبیک قطب لریک یعنی قوللریک
 ن افق تختی سنندن یوقارو رفیع اولنسه مقابلی
 لان قطب تختی فلک التیسیه قالوب و معدل
 بره سی قطب رفیع اولنسه افق تختی اولان
 ب چاینه مائل و منحرف اولدنی ذات الکرمی
 فی استعمال ایله تخیل اولور

سبعه نك طولاری کبی عرضی دخی مختلفدر * ته کیم انشاء الرحمن هر بری تفصیل اوزره ذکر و بیان
 اولور * اقالیم اولک ابتدایی خط استوا دن یا خود خط استوا نك طرف شمالیسنه قریب محل دن غریب دن
 شرقه طوغرو و متحد بر خط مستدیر فرض اولنوب اول خطک وراسنده صاغ طرفنده بطایوس تهریر ایدوبکی
 اوزره سودان و حبشه و زنج سمنارنده اون درجه و مقداری معمور محل بولنوب و اول محل دن بحر محیط هندو
 ساحلنه و ارنجه کمال حرارت شمدن ناشی شملکدن خالی بریه لر و صحرالر و غیر مسکون اراضی واقع اولمشدر
 و اولکی اقلیمه صول طرفندن اینکبی اقلیم متصل اولوب اینکبی اقلیمه دخی اوچنکی اقلیم و اوچنکی به در دخی
 و در دخی اقلیمه بنسجی و بنسجی اقلیمه التبی و التبی به یدنجی اقلیم علی وجه التوالی بر برلر نه متصلا کیروب
 یدنجی اقلیم آخرنده عمارت منتهی اولمشدر * و طرف شمالده یدنجی اقلیمک اخریه بحر محیط شمالی ساحلنه
 و ارنجه دخی سنک سمت راستدن بعدی سبیل کمال مرتبه برودندن ناشی شملکدن خالی بریه لر و خراب
 محللر واقع اولمشدر * لکن طرف جنوبده خالی و خراب اولان محللر جانب شمالده واقع غیر مسکون
 موضعلر دن قتی جوق مرتبه اکثردر * و دخی معلوم اوله که حکما اقالیم سبعه نك عرضی و هر اقلیمک
 نملر لریک ساعت لری بومنوال اوزره تحقیق ایدوب دیدیلر که وسط ارضده فرض اولنان خط استوا ده
 فلک اعظمیک جنوب و شمالنده واقع قطب جنوبی و قطب شمالی دیدکاری ایکی نقطه موهومه خط استوا نك
 افقندن اصلا غارت ایتمیوب زائل اولزلر و بوندن اقدام مرتبه اخری بیان اولمش ایدیکه خط استوا دن
 طرف شماله توجه اولنسه قطب شمالی درجه درجه افقندن مرتفع اولوب و قطب جنوبی ککدنک افقندن
 اشاغی اینوب و خط استوا فوخته و برابر لکند فلک اعظمه مقروض معدل النهار دائره سی سمت راستدن
 جنوبیه طوغرو مائل اولور و قطب شمالینک ارتفاعی و قطب جنوبینک انحطاطی و معدل النهار دائره سنک
 سمت راستدن بعدی بر برلرینه دائره برابر اولوب مثلا خط استوا دن اون درجه بعد شمالده بر محل و ارسه
 معدل النهار دائره سی اون درجه سمت راستدن بعدی و قطب شمالی اون درجه افقندن مرتفع و قطب جنوبی
 کدنک اون درجه افقندن منکط اولور و عند الحکما عرض اقلیم و بلد ایله معدل النهار دائره سنک سمت
 راستدن بعید اولدنی درجه لک مجموعندن عبارتدر یعنی براقلیمک یا خود بر یلده نك عرضی مثلا اون درجه
 یادخی زیاده در دید ککری و قنده اول اقلیمک یا اول بلد نك سمت راستی معدل النهار دن او قدر درجه بعید
 اولق مراد ایدرلر * زیرا جرم ارضده خط استوا فلک اعظمه معدل النهار دائره سنک برابر لکند فرض
 اولنغله خط استوا دن طرف جنوب و شماله توجه ایدن کسنه وجه ارضدن قاج درجه مسافه قطع ایدرسه
 انک سمت راستی یعنی باشی طرفنه محاذی اولان سمت اولقدر درجه معدل النهار دائره سنندن بعید اولمش اولور
 ته کیم براقلیمک یا بر بلد نك طولی شوقدر درجه در یخلد کده حکمای یونان رأی لری اوزره سیده عمارت فرض
 اولنان بحر محیط غربی ساحل دن یا خود جزایر خالدا تن شوقدر درجه بعید دیکدر * معلوم اوله که اصحاب
 فن جغرافیا ارضدن معمور اولان محلک عرضنک تعیین و تقدیرنده و اقالیم سبعه دن هر براقلیمک عرضنک
 مقدارنده اختلاف ایدیلر بطایوس کک کتاب جغرافیا سنده رأی اخیر اوزره ارضدن ربع معمورک
 عرضی یعنی جنوب دن شماله طوغرو امتدادی یتشیدی بقیق درجه اولوب اون بر بقیق درجه سی خط
 استوا نك صاغ طرفنده واقع اولدنی مواضع معموره نك و الشمس التی درجه سی شمال طرفنده فرض اولنان
 اقالیم سبعه نك مجموعنک عرضی دریدی * و دخی بطایوس قسنده اقالیم سبعه دن اولکی اقلیمک عرضی
 و وسعی یعنی خط استوا دن شماله طوغرو بعد و امتدادی اون التی درجه و اینکبی اقلیمک عرضی یکری درجه
 و اوچنکی اقلیمک عرضی یکری یدری درجه و در دخی اقلیمک عرضی او تو ز اوج درجه و بنسجی اقلیمک عرضی
 او تو ز سکز درجه و التبی اقلیمک عرضی قرق اوج درجه و یدنجی اقلیمک عرضی قرق سکز درجه در *
 بوندن کمره فلکده بر درجه نك مسافه ارضدن حصه سی بعض حکما مذهبی اوزره الشمس التی میل ایله ثلثان
 میل مقداریه تعیین اولنوب یعنی بر کسنه خط استوا دن جنوبیه یا شمالیه یا خود جهت غربیه یا شرقیه طوغرو
 خط مستقیم اوزره ککیدوب عین و ساره انحراف ایتسه الشمس التی میل و ثلثان میل مقداریه مسافه
 قطع اید کده فلکدن بر درجه مقداری حرکت ایتش اولور * بحساب مذکور اوزره اقالیم اولک جنوب ایله

شمال اراسنده اون التي درجه مسافه عرضي بيك الشمس يدي ميل اولور * وايكنجي اقليم اليه اولكي اقليمك
مجموعتك عرضي يكرمي درجه ايدى هر بر درجه الشمس التيسر ميل اليه ثلثان ميلدن بيك اوجيوزاوتوز اوج
ميلدر * واوجنبي اقليم اليه اقليم اول و ثانیك مجموعتك عرضي يكرمي يدي درجه ايدى بحساب مذکور
بيك يديوز طقسان ميلدر * ودر دنجي اقليم اليه اولكي وايكنجي اقليمك مجموعتك عرضي اوجيوز اوج
درجه ايدى ايكي بيك يوز سكرسان بش ميل ايدر * بشنبي اقليم اليه مذکور اولسان درت اقليمك مجموعتك عرضي
اوتوز سكر درجه ايدى حساب مذکور اوزره ايكي بيك بشيوز يكرمي ميل ايدر * التنجي اقليم اليه مذکور
سبق ايدن بش اقليمك مجموعتك عرضي قرق اوج درجه ايدى حساب مذکور اوزره ميلار بيك عددی ايكي
بيك سكر يوز قرق ميل اولور * يدنجي اقليم اليه سبق ايدن التي اقليمك مجموعتك عرضي قرق سكر درجه ايدى
امسالنك مجموعي اوج بيك يوزاللي ميل اولور * وديني معلوم اوله كه خط استواك طرف شمالنك سنده
فرض اولسان اقليمك سبعة نك ليل و نهار ليلك زمانك خط استواك واقع كبي برينه برابر اوليوز
بلنك ازمنه ليل و نهار قصول اربعه ده مختلف اولور * سبي دني بودر كه بوندن اقدم مرة بعدا خري بيان
اولنديني اوزره خط استواك رقيقه افلاك تحتند موجود اولان جرم ارضك وسطنده واقع و معتدل النهار
دائرة سنك برابر استواك مفروض اولوب و شمسك مدار و عمري اولان دائرة البروجك قوسلري كل معادل
صاعده و كرل صولنده اولسون خط استواك اول قوسلر برينه برابر اولمغه شمس تابان افق استواك
فوقنده اولان مدارده نه مقدار مكث ايدرسه تحت الافق دني اول مقدار مكث ايدوب دائمة ليل و نهار خط
استواك اون ايكي شمس ساعت اولوب تفاوت ايلز * اما خط استواك طرف شمالنده يا خود طرف جنوبنده
واقع اولان موضع بلده ليل و نهارك حالي بوموال اوزره اوليوز طول و قصر اليه مختلف اولور * زيرا خط
استواك منلا طرف شماله توجه اولنوب بعيد اولدني اول طرفه عزيت ايدن شمس مواجه اولان قطب
شمالی افقندن يوقارو قالوب و شمس تابان معتدل النهار دائرة سندن بروج شماليه به ميل ايتد كجه معتدل
دائرة سيله قطب شمالی اراسنده مفروض برندن كوچك نه قدر دائرة وار ايسه فوق الارض بولسان قوسلري
بول و تحت الارض بولسان قوسلري كوچك اولوب طرف شمالده شمسك وقت نهارده مكثي زياده و وقت ليلايه
ناقص اولمغه كوندلري طويل و كيجه لري قصير اولور * كيدنه رله شمس تابان معتدل صاع طرفنده واقع بروج
جنوبيه به ثقل ايتد كده طرف شمالده شمسك فوق الارض اولان مداري كوچك و تحت الارض اولان
مداري بول اولمغه موسم شتا حلول ايدوب كيجه لر طويل و كوندلر قصير اولور و حكيم بطليموس رأيي اوزره
خط استواك و معتدل دائرة سنك صاع طرفنده واقع بروج جنوبيه دن خدي برجي كه شمسك طرف جنوبنده
معتدلن و خط استواك غايت بعيد اولدني بروج در شمس اول برجه وارد قده طرف شمالده قيس موسمي حلول
ايدوب اولكي اقليمك آخر لنده مثلاً جاز ستملريك اوانكده كيجه نك اوزونلني اون ايكي بيجق ساعت اولوب
كوندز اون بر بيجق ساعت اولور * بعده بروج شماليه دن سرطان برجي كه شمسك و معتدل جانب شمالنده
معتدلن غايت بعيد اولدني محلد رشمس اول برجه وارد قده طرف شمالده ايام صيف حلول ايدوب ينه اولكي
اقليمك آخر لنده كوندز اون ايكي بيجق ساعت و كيجه اون بر بيجق ساعت اولور و كذلك ينه بطليموس رأيي اوزره
ايكنجي اقليمك آخر لنده مثلاً مدینه منوره و صعيد مصر ستملريك ليل و نهارك طول و قصر ي اون اوج ساعته
بالغ اولور و ينه حكيم مزبور قولي اوزره اوجنبي اقليمك آخر لنده مثلاً مصر اسكندريه سنده و غير يلدليل
و نهار اون اوج بيجق ساعت اولور * ودر دنجي اقليمك آخر لنده مثلاً اسپانيه ديار لنده و حلب و انطا كيه ده
وسا ئر محلد رنده روز و شب اون درت ساعته بالغ اولور * و بشنبي اقليمك آخر لنده مثلاً قونيه و قيسريه
و بعض بلاد افريجه اون درت بيجق ساعت اولور * و التنجي اقليمك آخر لنده مثلاً بلاد عجمك شمالنده واقع
محلد رده كيجه و كوندز اون بش ساعته بالغ اولور * و يدنجي اقليمك اواخر نده مثلاً بعض بلاد روس و بلغارده
كيجه و كوندز اون بش بيجق ساعت بالغ اولور و ديو حكيم بطليموس زعم ايلدي * حكيم مزبور رأيي اوزره
هر اقليمك ليل و نهار بيك برلرندن تفاوتی انجق يارم ساعت اولوب هر اقليمك ناحيه جنوبنده اولنده تر ايد
باشليوب ينه اول اقليمك طرف شمالده اخر نده نصف ساعت مقداري زياده به بالغ اولور * و صناعت فن

جغرافیا اما ملرند اسحق بن حسن خازنی قنده خط استوانک صاغ طرفنده واقع مع مور محللک عرضی
 اون التي درجه یکر می بش دقیقه در * یعنی خط استوانک طرف جنوبنده واقع قرال وجشه ولایتلرند
 وسائر اول حداده واقع ممالکدن اون التي درجه یکر می بش دقیقه عرضنه وارنجه مع مور محللر واقع اولوب
 واول محللرک لیل ونهارلرینک اطولی اون اوج ساعتدریدی * وخط استوانک طرف شمالنده واقع
 اقالیم سبعة دن اولکی اقلیمک عرضی دخی اسحق بن حسن خازنی قنده اون التي درجه یکر می بش دقیقه
 اولوب لیل ونهارلرینک اطولی اون اوج ساعتدر * وینه اسحق قنده طرف شمالده ایکنجی اقلیمک عرضی
 یکر می درت درجه مسافه اولوب و اقلیم من بورك او اخرنده اطول لیل ونهار ساعتلری اون اوج بحق
 ساعتدر * وینه من بورك رأی اوزره اوچنچي اقلیمک عرضی او توز درجه وساعات اطول لیل ونهارلری
 اون درتدر * ودر دنجی اقلیمک عرضی او توزاتی درجه وساعات لیل ونهارلری اون درت بحقدر * وکذلک
 بشنچي اقلیمک عرضی قرق بر درجه اولوب اطول لیل ونهارلرینک ساعتلری اون بشه بالغ اولور * وکذلک التنبی
 اقلیمک عرضی قرق بش درجه اولوب ساعات لیل ونهارلری اون بشه بالغ اولور * وکذلک یکنجی اقلیمک
 عرضی قرق سکز بحق درجه اولوب لیل ونهارلرینک ساعتلری اون اتی به بالغ اولور * بوندن صکره
 اسحق خازنی دیدیکه یکنجی اقلیمک وراسنده بعض مع مور اولان محللرک آخرینک عرضی الشمس اوج درجه به
 ولیل ونهارلرینک اطولنک ساعتلری یکر می به بالغ اولوب طرف شمالده عمارت منتهی اولور * ودری حکیم
 بطایوس ایله اسحق بن حسن خازنیدن عبیری بعض ابواب فن جغرافیا اقالیم سبعة نک عرضلری بویه بیان
 ایله یلرکه خط استوانک صاغ طرفنده بولان مع مور محللرک عرضی اون التي درجه یکر می یدی دقیقه به
 بالغ اولور وخط استوانک شمالنده واقع اولکی اقلیمک عرضی یکر می درجه اون بش دقیقه در * وایکنجی
 اقلیمک عرضی یکر می یدی درجه اون اوج دقیقه به بالغدر * اوچنچي اقلیمک عرضی او توز اوج درجه یکر می
 دقیقه در * در دنجی اقلیمک عرضی او توز سکز بحق درجه در * بشنچي اقلیمک عرضی قرق اوج درجه در *
 التنبی اقلیمک عرضی قرق یدی درجه او توز بش دقیقه در * یکنجی اقلیمک عرضی الی بر درجه او توز بش
 دقیقه در * ویکنجی اقلیمک وراسنده یتش یدی درجه عرضنه وارنجه متفرق محللرده مع مور وارد دریدیله *
 وصناعت فن جغرافیا اربانندن ابو جعفر خازنی عروض اقالیمی بیانده دیدیکه اقلیم اولک عرضی یکر می درجه
 اون اوج دقیقه در * ایکنجی اقلیمک عرضی یکر می یدی درجه اون اوج دقیقه در * اوچنچي اقلیمک
 عرضی او توز اوج درجه او توز طقوز دقیقه در * در دنجی اقلیمک عرضی او توز سکز درجه یکر می اوج
 دقیقه در * بشنچي اقلیمک عرضی قرق ایکی درجه الی دقیقه در * التنبی اقلیمک عرضی قرق یدی درجه
 ایکی دقیقه در * یکنجی اقلیمک عرضی الی بش درجه قرق دقیقه در * اشبو ذکرا ولسان اقالیمک
 عرضلرند ولسالی ونهارلرینک طول وقصرلرند وساعتلرینک تعیین وتقديرند ومیللرینک عددند اعنه فن
 جغرافیا نیک اقوال مختلفه لریدرکه مطلع اولدیقم مرتبه سی کتب واملا اولندی والله خلق کل شیء فقدره
 تقدیرا * بوندن صکره معلوم اوله که صناعت جغرافیا ده ماهر اولان حکما خط استوانک طرف شمالنده
 واقع یدی اقلیمدن هر بر اقلیمی طولی جهتده مغربدن مشرقه طوغرو بر بر نسه برابر اوزر قسمه تقسیم ایدوب
 وهر قسمک ازان غریب طرفندن و آخری شرق جاتنندن اعتبار ایلدیله * بو تقسیم اعتبار ایلدی اقلیم
 اوزر قسمدن یتش قسم ایلوب وهر اقلیمک اقسام عشره سنده واقع اولوب مشتمل اولدیغی بلاد وامصار
 وجبالدن و نهرلرندن وارالرنده واقع مسافه ومساکلردن هر بری تفصیل اوزره جغرافیا کتابلرنده ذکر
 ایلدیله * لکن بز اشبو کاتبزده اقالیم سبعة ده واقع ممالک وبلدانک وبحار وانهارک انحق مشهور اولانلری
 ذکر ایدوب ایجاز واختصار طریقله احوالری بیان ایلدک * واحوال ممالکی بیانده کتب جغرافیا دن
 نزهة المشتاق نام کابده واقع اولان ترقی اعتبار ایدوب تار وپود قشاش سنخی اول منوال اوزره نسج وتنظیم
 ایلدک * علمای جغرافیا دن کاب من بورك مؤلفی اولان شریف ادربیسی جودی ملوک افرنجیدن مالقه
 قرالغنه تابع چلیه جزیره سی قرالی اولان زجار نام قرال افرنجی ایله یلرنده حقوق اولغله بشیوز الی
 تار یخنده چلیه به واروب قرال من بور ایله کور شدکده زجار مذکور کندی ایچون فن جغرافیا ده

بر کتاب تالیف ایتمک اوزره شریف مزبور دن رجا یلیوب اولدخی اسعاف مرام ونفعی عام اولق ملاحظه سیله
صناعت جغرافیا اربابیدن حکیم بطلمیوسک و مسعودی نیک و ابن خردادبه نیک و حوقلینک و عذرنیک واسحق
محمک و غیر یلرینک کتبدن نقد و انتخاب طریقیله کتاب نزهة المشتاق بشیو زالی تاریخنده جمع و تالیف
ایلمشدر یزدخی انک مختاری اولان مسله که ساوکی اختیار ایلوب خط استوانک طرف شمالنده واقع اقلیم
اترل ایله ابتدا ایلدک * بوندن اقدم تحریر اولندیقی اوزره اقلیم سیمه نیک طوللری حکمای یونان قتلنده
غربدن شرق جهته طوغرو اعتبار اولوب لکن یونانیلرک بعضیلری اقلیم اولک ابتدا سنی سیمه یونان قتلنده
محیطه جقد قدیم محیطک صول طرفنه طوغرو ایکی اوج ییک میل مسافه قطع اولندقدن صکره قارار ولایتی
سمتده محیط غربی ساحلندن فرض ایتدیلر * و حکیم بطلمیوس اقلیم اولک مبدئی ساحل مزبورک
محاذاتنده اون درجه مقداری بعید محله جزایر خالدا ت اسمیله موسوم و معروف جزیره لر دن فرض و اعتبار
ایلدی بو جزیره لر فی الاصل کثیر اولوب اکثری حکاز مانلرند معمر و حالاجوف بجرده معمر و مستور
اولق اوزره منقولدر جزایر مزبوره نیک اکبر و اشهری اوج جزیره اولوب و بواوچ جزیره حالا معمر و
و مسکون اولق اوزره مر ویدر * حتی سیمه واصل اولان اخبار دندر که بعضی افرنج سفینه لری بحر
محیط غریبه کرکن اشیمو یدییوزالی تاریخنده یوللری جزایر خالدا ت مرور ایلوب اهل ایسی ایله مقابله
و مقاتله ایتلریله اموال کثیره اخذ و اعتنام و نیچه لرین دخی اسیر ایدوب رجعت ایتد کارندن صکره اخذ
ایلد کیری اسار انک بعضیلرینی غرب اقصا ساحلنده اهل اسلامه بیع ایلوب و اول اسار انک بعضیلری غرب
اقصا محالکی سلطاننک خدمتنده استخدام اولوب لسان عربی ایله تکلمی تعلم ایتد کارندن صکره
مر قوملر و طنلری اولان جزایر خالدا ت احوالندن خبر و یروب جزیره لرند حدید مفقود اولغله زراعت
و حراثت ایچون ارضی یکی بوینوزلریله حفر ایلوب و محصول و غله لری اربه یه و حیوانلری یکی به منحصر
اولوب انلرله تعیش ایتد کیری خبر و یدیلر و بونلرک حدید و نحاس و سایر معادن مصنوع و معمول آلات
و اسلحه لری اولوب اعدالریله مقاتله و محاربه ایتد کارنده لرینه بر طاش آلوب و رای ظهردن ختملریته
رمی ایدلر و بونلر آفتاب پرست اولغله وقت طالعده شمسه سجده ایدوب ادیان حقه و باطله دن بر دین ایله
متدین اولوب کندیلر قطعه اخبار دعوت نبوت بالغ اولدیغی خبر و یدیلر و بحر محیط غریبه سفاین افرنجک
بو جزیره لره وصولی قصه مقارن اولوب بحسب الاتفاق واقع اولمشیدی زیراروی دریاده سفاین ایله سیر
و سفر هبوب و یاحه و مهبلرینک جهتلرینی ییلکه موقوف اولوب و هر روز ~~سکارک~~ اسدیکی جهتنک عمرنده
استقامت اوزره ~~کیمیلد~~ کده اول عمرده واقع اولان بلده لر دن قتی بلده یه وصول ممکن اولدیغی ییلکه
محتاجدر بخانکه روز کارلرک مهلب و جهتلرینک اختلافی و عمرلرند استقامت اوزره سیر اولندقدنه محله
وصول میسر اولدیغی معلوم اوله سفر بحر و سیر دریاده ماهر اولان سفینه رئیس لرینک یانلرند مرئی و معتبر
اولان قواعد فرسومه و قوانین مضبوطه اوزره اخچنه طیور مثابه سنده اول سفینه نیک مدار سیر و سفری
اولان یلکئی اول سمته مقابل ایدوب توجه ایتد کیری محله بادبان کشای عزیمت اولورلر * و بودخی معلوم
اوله که بحر رومینک و قره دکرلرک و سایر بومقوله بحرلرک ساحلرند واقع اولان بلده لرک جله سی خارجه نه شکل
اوزره واقع و سواحل بجرده نه وضع اوزره مرتب ایسه خریطه تعبیر اولنور خقیقه لرده فرسوم اولوب
و ریاحک هبوب ایتدیکی جهات مختلفه لری دخی اول بلاد ایله اول خقیقه ده مسطور در و انلر اشیمو خقیقه یی
کنیا ص اسمیله تسمیه ایدوب سیر و سفر لرند بونکله عمل ایدورلر * اما بحر محیطده بواوچ جله سی مفقود
اولوب اشیمو ذکر اولتان خریطه و بوصله ایله عمل مشکل اولغله سفائن ایله محیطک ساحلندن بعید اولان محالریته
و ابلق عسیردر زیر اسفینه لر سواحلندن زیاده بعید و غائب اولورسه کیویه عود و رجوع امری مشکل اولوب
سلامت حال ایله عودت قلیل اولور * بوندن ماعداسواحلندن بعید اولان محالرده جو هوا ایله خقیقه بجرده
علی الدوام اول مرتبه انجزة غلیظه حادث اولور که سفاینک بحر اوغمرینی سترا تمکله میر و بحر یلرینه عداوت ایدر
و سواحلندن کمال بعیدی سببیله وجه ارضندن منعکس اولان شمس ضیائی که افقای رطوباتده تأیری
غالبدر اول انجزة یه واصل اولوب تحلیل دخی ایدو مر * بناء علیه بحر محیطک سواحلندن بعید اولان محالریته

سیر و سفر عسیر و احوال نه تحصیل و قوف صعب و غیر سیر در * یونان اقدام ذکر اول نشاید که علمای فن
 جغرافیا اقالیم سبعه دن هر بر اقلیمی غربی شرقی طوغرو بر برایشه برابر او ن عدد قسمه تقسیم ایدوب
 و هر اقلیم یک قسمه شده واقع اولان بلاد و جبال و بحار و انهار ذی و بیان ایلدیلر * بناء علیه بر ذخی اشبو
 کاجزده اقالیم سبعه معموره نك اقسامند داخل اولان محالک احوالی بیانه شروع و اقلیم اول ایلد ابتدا
 ایلد * اقلیم اولک قسم اولنده نیل سودان دید کیری شهر قرار و لایقی ایچنده جریان ایدد و کجرا بر بحر
 محیط غربیدن اولیل نام جزیره قریبند بحر محیطه منصب اولور * واشبونیل سودان ایلد محالک مصره بحاری
 اولان نیک منبعلری خط استوائک صاع طرفنده اون التي درجه بیسمه مسافه ده واقع جبل قرده اولوب
 بعدد جبل مذکور قریبند کیری آتی وجه اوزره نیل سودان نیل مصر دن آیریلوب اقلیم اولده بحر محیطه
 دویک اولور * واشبونیل سودانک کنارلنده بلاد سودانیه دن سلاوتکرو و غانه و لایتری واقع اولوب حالا
 بو عهدده اعظم قبائل سودان اولان مالی قبیله سی سلطانتک تحت حکومتند در * مالی قبیله سنک بلادینه
 فاس ملوکنتک قار و سلطنتی اولان غرب اقصا اولکه سنک تجاری واروب قبیله مذکورده ایلد بیع و شرا
 ایدرلر * مالی سودانیه مخصوص اولان اولکه نك صول طرفنده طوایف بر بریه دن متونه قبیله سنک
 بلادی ایلد به بر بریه دن ملتین جماعتک قونوب کوچد کیری صحرار واقع اولشدر واشبون ذکرا اولنان نیل
 سودان نهر نیک طرف جنوبی سیسند یعنی صاع جانبده الم نامیده معروف کفار طوایف سودان دن بر طائفه
 ساکن اولور که یوزلری و کوزله قولای نیک ارا لری آتش ایلد داغلیوب کندولزه علامت و نشان اتخاذ
 ایدرلر و طوایف سودان دن غانه و تکرور اهالیسی اهل اسلام دن اولغله داغالم طائفه سنک اموال
 و اذ اقلین تهب و غارت و کندیلرین سبی و اسیر ایدوب تجاره بیع ایدرلر تجار دخی اسارای ملی مغرب
 شهرلرینه کتوروب طالیینه فروخت ایتلرله مغرب بمالکی اهالیسنک عبید و جواریلرینک اکثری یونلدر *
 و طوایف سودان دن الم طائفه سنک و راستنده یعنی صاع جانبده اعتباره سزامعمور محل اولوب انجق
 یته سودانلردن صورتده بشر سیرتده بقهر بلکه دخی کتر سنک نامش مقوله سی برمه دارناس عدیم
 الاستیناس وارد در که خالی مقارمه و قامنی بطاقلی یرلده ساکن اولوب و حیوانات کبی اوت اولتلا یوب
 چوق کره بر بری دخی اکل ایدرلر یونلر بشر عدادنده اولما غله احوالری تفصیل اولغدی * و سودان
 و لایتری نیک خشک و ترفوا که و غاری صول طرفلنده واقع مغرب صحرار نیک باغ و بوستانلردن جلب اولوب
 کندی دیارلرنده حاصل اولز * نوات * تیکورارین * وارکلان * کبی موضعلر که اوتلوضو لو محلالر اولغله
 باغ و بوستانلری و درخت میوه دارلری چوقدر * منقولدر که کنار نیل سودانده واقع محالکدن غانه
 عملکننده زمان قدیمه سادات علویه دن بنی صالح دیکمه معروف بر قوم حکومت ایدوب نیمه زمان ضبط
 و تصرف ایتدیلر * حتی کتب جغرافیا دن کاب زجار صاحبی شریف ادربیسی جودی ذکر اولنان بنی
 صالح شرفای حسینه دن صالح بن عبد الله بن حسن بن علی رضی الله تعالی عنه اولاددن بر شعبه اولمق
 اوزره نقل و روایت ایدوب لیکن عبد الله بن حسن حضرت تلی نیک صالح نام ولدی اولدیغی ثابت اولما غله
 قول مذکور درجه اعتبار ن ساقط رأی ضعیفدر * حالا غانه و لایتند بنی صالح دولتی منقرض اولوب
 مالی سلطانتک ضبط و تصرفنده در * و دخی ذکر اولنان سلاوتکرو و غانه و لایتری نیک طرف شرقیسنده
 اشبو اولکی اقلیمک اوچنچی قسمند بعض جبال دن خروج ایدوب و قسم نایده بر قومی صحراده محو و ناپیدا
 اولان نهرک کنارنده کوکو نام بر شهر اولوب یونان اقدام مستقل اول دیارک ملکی دخی و ارایدی بعد
 زمان کوکو و لایتنی مالی سلطانی ضبط و تسخیر و اهالیسی قهر و تدبیر ایلدی لیکن حالا کوکو شهری
 اولحوالده واقع بر قسنة عظیمه سبیلده خراب و بیاب و مندرس تحت القرب اولوب عماردن اثر باقی قالما مشدر *
 ته کیم انشاء الرحمن اشبو تالیفمزلک طوایف بر احوالی بیاتنده اولان اوچنچی کابنده مالی دولتی ذکر
 ضمننده نقل اولنان وقعه و قسنة فی تفصیل و تحریر ایدرلر * و کوکو و لایتنک صاع طرفنده یته طوایف
 سودان دن کانم قبیله سنه مخصوص بلده لر و انلردن صکره یته قرار طوایفندن و نقاره عملکتی نیل سودانک
 جانب شمالیسنده واقع اولشدر * و ذکر اولنان کانم و نقاره و لایتری نیک طرف شرقیسنده و اقلیم اولک

در دنجی قسمند جانب غربی بن نوبه سودا نیلری ارضه متصل * زغاوه * و تاجر بلامه لری واقع اولمشدر که
 نیل مصر خط است و قر بنده مبدئین اولاد کراولنان بلاد به بعد اوردن ارض مصره وصولندن صکره
 طرف شماله بحر روی به یعنی آق دکره منصب اولور * واشبونیل مصرک منبع و مخرجی اولان جبل قرکه
 خط است و آنک اون التي درجه فوقنده یعنی صاغ طرفنده واقع بر جبل عالیدر * علمای لفظنک ضابط
 و تصحیحند اختلاف ایدوب بعضی لری لفظ مذکور قافک و میل قحیل ضابط ایلوب دیدیلر که جبل
 مذکور جبل قراطلاق اولنوب مسامته شمس ایل ضیاسی کثیر و یاضی شدید اولمغه قرسمایه نسبت و تشبیه
 اولمشدر * و کتب عمالک و مسالکدن کتب مشترک مولفی یا قوت ایل علمای جغرافیادن ابن سعید لفظ
 مذکور قافک ضمیمی و میل سکونبله ضابط ایدوب قراهل هنددن بر قومک اسمی اولوب جبل مذکور اول
 قومه نسبت اولمشدر دیدیلر * ذکر اولنان جبل قردن اون عدد عین بنوع و خروج ایدوب ذیل جبله منصب
 اولاد قدن صکره ذکر اولنان اون نهر دن هریش نهر ینه جبل مذکور قردن باده مای نیلری التي میل مسافه بعد
 بر رکوله دو کیلور * بعده بوا یکی کولک هر برندن اوچر نهر خروج ایلوب جله سی التي نهر اولوب بونلرک
 مجموعی دخی ذکر اولنان ایکی کولک قردن بر کوله جمع اولور که آنک صول طرفندن بر جبل کلوب ذکر
 اولنان کولک ایچنه دخول ایتمکله صوبی ایکی نهر عظیمه تقسیم و تفریق ایلشد * اول ایکی نهر کبیرک
 بری جبلک غریبه و بری شرقیه طوغرو جریان ایدوب نهر غریقی قراولن لایتنرینه هرور و طرف غربیه بحر
 محیطه منصب اولور بوندن اقدام ذکر اولنان نیل سودان بونهر غریدر * و جبل مذکور لک طرف شرقیه
 جاری اولان نهر کبیر جانب شرقدن شماله طوغرو منعطف و منحرف اولوب مسافه کثیره قطع ایتد کدن صکره
 سعید مصر دیکله معروف اولان دیار مصر به ناک طرف اعلا سنده واقع حبشه و نوبه شهر لینه هرور ایدوب
 بعده ارض مصرک فوقنده نهر مذکور اوچ جدوله منقسم اولوب جله سی اسمی کندی به ورشید و دمیاط
 ساحلارنده بحر روی به دو کیلور * لکن ذکر اولنان جد اول نهرک بر جدولی بحر سفیده و اصل اولاددن
 مقتحجه بر مالک کوله قاریشوب بده اول کولدن بحیره منصب اولور نیل مصر دید کاری دخی بونهر در * و اقلیم
 اولک امتداد طولی سنن اورتیه سنده نیل مصر کارنده طوایف سودانندن نوبه قبیله سننک مسکنلری و حبش
 لایتلری و الواحات شهر لرنک بعضی لری و عمالک سعید مصرک دارالملکی اولان اسوان باده سی جنوبدن
 شماله طوغرو بر برینه متصلا امتداد اولمشدر * و دقله شهری نوبه اولک سننک معمور بندری و سعید مصر
 دیارینک فوقنده نیل مصرک غرب طرفنده واقع بر باده اولوب بوباده ناک تحتند ینه نوبه مملکتی بلادندن
 غلوه و بلاق بلده لری بعده بلاق شهرینک طرف شمالنده التي هر حله بعد جنادل اسمیه مسیحی بر جبل واقع
 اولمشدر جبل مذکور نیل مصرک مختز و مجرای سیمتنده نوبه اولک سننک سعید مصره طوغرو بر کوه
 بر شکوهدر که نوبه جهتند اولان طرفی الحلق و مستوی و سعید مصر سمند اولان جاتی بلند و عالی اولمغه
 نیل مصر نوبه سمند جبل مذکورک سطحند جریان ایده و سعید مصر جاتنده اولان طرفه کاد کده
 فراز جیلدن اشانغی وجه ارضه مختدر اولوب بر صدای مهیب و صوت هائل ایل بالادن زمینیه ریزان اولور که
 جوش و خروشی سبایه کزای حیرتدر * نهر نیل ایل عمالک سودان طرفنده مصر جاتنه کلان سفینه لرک محل
 مذکور دن هروری ممکن اولما غله جبل جنادل کاد کزنده کیلر ده اولان بوا کار کار نیلده بر محله اخراج اولنوب
 ظهر دوابه تحمیل و سعید مصر دیارینک بندری اولان اسوان باده سنه نقل و تحویل اولند قدن صکره
 ینه سفینه لره وضع اولنوب دیار مصره ایصال اولنور * کذلک جانب مصر دن نوبه و حبشه و سایر بلاد
 سودانه نهر نیل ایل کیدن سفاین دخی اسوان باده سنه واصل اولد قزنده ینه بوا کار اخراج و ظهر دواب ایل جبل
 جنادلک قزنده بر محل مخصوصه نقل و تحویل اولند قدن صکره ینه سفینه لره وضع و تحمیل اولنوب مراد
 اولنان محله ایصال اولنور * واشبونیل جنادل ایل مدینه اسوانک مایینی اون ایکی هر حله مسافه در *
 و دخی مملکت الواحات دیار مصرک و نهر تیلک طرف غریب سنده صحرا ورمال ارا سنده زمان سبایه بلاد
 کثیره معموره بی مشعل بر مملکت اولوب لکن الان خالی و خراب و عمارات قدیمه آثاری مشهود

بر محادر و دخی اقلیم اولک وسطنده بشنخی قسمند بولسان حبش ولایتی خط استوانک و راستندن
 کلوب نوبه ارضه طوغرو جریان ایدن بر نهرک کنارنده واقع اولوب بر برینه متصل امتداد اولمشدر * نهر
 مذکور نوبه ولایتی کله کده نیل مصره ملحق اولغله ناسدن چوق کسینه لزمه مذکور دخی جبل قردن
 دیار مصره جاری اولان نیلک بر شعبه سی اولق اوزره وهم ایتدیلر * لکن بطلمیوس کتاب جغرافیاسنده
 بونهری ذکر ایدوب و مخرج و منبعی تعیین ایلوب نیل مصردن دکلدیو یوسان ایلدی * و اقلیم اولک
 غربدن شرقه طوغرو مفروض اولان طولی جهتیه وسطی اولان بشنخی قسمک آخرنده چین ولایتی تنهندنبرو
 امتداد اولان هندو حبش دریاسی نهایت بولوب اقلیم اولک شرق جانبیه طوغرو تمتد و باقی قیلان بش قسمک
 مواضع کثیره سنی غمرو ستر ایدر * یناء علیه اولکی اقلیمک التنبی قسمک اولندن اوتنبی قسمک آخرینه
 وارنجه اکثر محالرینه بحر محیط هندی مرو را نیمکله اول قسملرده عمارت ممکن اولوب انجق معمور اولان
 محالری بحر هند داخلنده واقع جزایر عدیده کثیره درکه صغیر و کبیری بیک عدد جزیره به بالغ اولق اوزره
 مرویدر * و دخی ذکر اولنان جزیره لر ایله هند دریاسنک سواحل جنوبیه سننده واقع بعضی ممالک زنج
 و سودان و سواحل شمالیه سننده بعضی معمور محالردن غیری اقسام خمسة باقیه ده عمارتدن اثر بولماسلدر
 و اقلیم اولک جهت شرقیه سننده بلاد چیندن قتی جزئی محل معمور اولوب باقیسی بحر هند ایله مستورددر *
 و اقلیم مزبورک التنبی قسمند بولسان بن شهرلری بحر هنددن شماله طوغرو جریان ایدن بحر قلزم و فارس
 دریاسنک راستنده واقع جزیره العرب ارضنک طرف جنوبیه سننده بولمشدر * جزیره العرب ارضنک
 طرف شرقیه سننده بحر هند ساحلی اوزره مداین یمندن بلاد شحر واقع اولوب و بلاد حجاز و یمامة دخی جزیره
 مزبوره ممالککنددر * ته کیم انشاء الرحمن اقلیم ثانی و ثالث ممالکی بیاتنده علی التفصیل ذکر اولنور
 و دخی اقلیم اولک التنبی قسمند بحر هند ساحلنک طرف غریبسننده زیلع بلده سید بلاد حبشه نک بعض
 طرفلری و ممالک حبشک شمالنده طوایف سوداندن بجه قبیله سنه مخصوص اولان بادیه لر وارددر * ذکر
 اولنان بادیه لر صغیره مصر دیارنک اوست یاتسده واقع اولان جبل علاق ایله بحر قلزم آراسنده واقع اولوب
 بجه طاقه سی اول صحرا ده کشت و کذا ایدر لر * وینه اقلیم اولک التنبی قسمند زیلع بلده سنک صول
 طرفنده مندب قبوی دیکلری خلیج واقع اولمشدر که قلزم بوغازی دیمکله معروفدر بحر هند ساحلنده اولان
 حبش ارضندن بحر هند طوغرو تمتد جبل مندب دیمکله معروف بر جبل وارددر که ارض حبشک مقابله سننده
 واقع اولان جزیره العرب سواحلندن یمن ساحلنه اوج میل مقداری یا قشوب جبل مذکور ایله ساحل یمن
 آراسنده اولان بحر ضیق اولغله قلزم بوغازی بولمکدن ایدر * و بود کر اولنان بوغاز غرب طرفندن
 حبش و شرق یاتندن یمن ساحلر یله جنوبدن شماله طوغرو اوج میل عرض و اون ایکی میل طول ایله تمتد
 اولوب کمتدکجه وسعت بوله رق دیار مصرده قلزم بلده سی قرینه نهایت بولور * و بحر هنددن یمن
 سفینه لری کلوب مندب بوغازندن قلزم دریاسنه داخل اولوب ارض مصرده سوبس ساحلنه واروب
 لنگر انداز قرا اولور لر و اشبو مندب بوغازینک تحتند بحر قلزمده سواکن و ده لک نام ایکی جزیره واقع
 اولوب ده لک جزیره سنک طرف غریبسننده بحر قلزم ساحلنده یوندن اقدام ذکر اولنان بجه سودا تیلرینک
 قونوب کوچدکلی صحرا لر بولمشدر * وینه جزیره مزبوره نک شرق طرفنده جزیره العرب ارضنده قلزم
 ساحلنده تمامه یمن اولکده سی و علی بن یعقوب نام بلده واقع اولمشدر * و دخی مندب خلیجینک خارجنده
 و بحر هند ساحلنک طرف غریبسننده و یوندن اقدام ذکر ایتدیکمز زیلع شهرینک صاغ طرفنده بر برینه
 متصل بر برقریه لری اولوب بحر هندک طرف جنوبیه سننده ینه اقلیم اولک التنبی قطعه سنک آخرینه دلک تمتد
 اولور * و بر برقریه لری نه شرق طرفندن زنج و زنگبار بلادی متصل اولوب بعده اقلیم اولک التنبی قسمند
 بحر هندک ساحل جنوبیه سی اوزره سفالة الزنج بلادی واقع اولمشدر و سفالة الزنج ممالککندک طرف
 شرقیه سننده بحر هندک ساحل جنوبیه سننده اقلیم اولک اوتنبی قسمنه منتهی اولنجه بر برینه متصل و قواق
 بلده لری واقع اولمشدر * معلوم اوله که سابقا تعذید و تعریف اولنان هندو حبش دریاسی داخلنده قتی
 چوق جزیره لر اولوب اعظم و اکبری ساحل بورد و سفالة الزنج اولکده سی مقابلنده سرنذیب جزیره سیدر که

مدور الشکل بر جزیره عظیمه در * و بجزیره ده بر جبل مشهور و اردر که روی ارضه بودند اعلا جبل
اولماق اوزره منقولدر * بودند صکره بحر هنده جزیره القصر نامیده معروف بر طولانی جزیره عظیمه
دخی و اردر که سفاله الزنج مملکتی قارشو سنده شرقه طوغرو تمتد و بحرک طرف شمالده انحراف کثیر آید
منصرف اولوب چین اولکه سنک اعلا لری سنک ساحلر نه قریب اولور و بجزیره بی صاغ طرفندن و قواق
جزیره لری و طرف شرقی سندن سیلان جزیره لری و سایر جزایر کثیره احاطه ایلشدر * و اشبو ذکر
اولنان جزیره لرده انواع عقاقیر و سایر رایحه سی طیب احر الزبابت اولوب ذهب و زهر دمعدن لری دخی اولق
اوزره منقولدر بجزیره لرک عامه اها لیبی دین محوس ایله متدین اولوب متعدد مملکتی دخی و اردر *
و اشبو جزایر بحر هندی ده عجیب و غریب نیجه آثار عمارت اولق اوزره کتب جغرافیه نقل و تفصیل
اولمشدر * و اقلیم اولک التنبی قطعه سنده اشبو بحر هندی ساحل شمالیسی اوزره عین شهر لری واقع اولمشدر
بحر قلمر همنده بلادیندن زید و مهجم و تهامة عین بلده لری بولنوب بولنک جانب شرقی سنده زیدیه
مذهبه تابع اولان عین امام لری مقرر حکومتی صعه بلده سی واقع اولمشدر که بحر هندی ساحلندن
بعید وسط ارضینده بر بلده در و صعه شهر ندفکره بلادیندن عدن مدینه سی انک شمالده دخی صنعا
شهری بولردن صکره طرف شرقی بلده احقاف و ظفار ارضی اندن صکره دخی ارض حضر موت
بولردن صکره بحر هندی ایله بحر فارس بیننده بلاد شهر دیکله معروف مملکت واقع و بود کراولنان بلادک
جمله سی عین اولکه سنده موجوددر * سابقا ذکر اولندی عین اوزره اقلیم اولک التنبی قسمندن او تنبی قسمته
و ارنجه اکثر محالر نه بحر هندی و وایتکله عماردن خالی اولمشدر * انجی اقلیم اولک التنبی قسمته بر قطعه
قابلدون بحر هندی منکشف اولغله ذکر اولنان عین بلده لری اول قطعه ده بولمشدر * و اقلیم اولک غرب بدن شرقه
طوغرو بدنجی و سکرنجی قسمتی بحر هندی سترایدوب طقوزنجی قسمندن مقدار قلیل و او تنبی قسمندن دخی
زیاده جه بر قطعه ارض بولنوب چین اولکه سنک طرف اعلا سنده بعض بلاد بولمشدر * و چین شهر لردن
خانکو اسمیه معروف مدینه مشهوره بوقطعه ده واقع اولوب مقابلنده ذکر کری سبق ایدن سیلان جزیره لری
بولمشدر * بومحله اقلیم اولده اولان کلامر تمام اولوب اقلیم ناینک احوالی یساتنه شروع اولندی *
(اقلیم ثانی) * ایکنجی اقلیم ابتدایی اولکی اقلیم آخری نه متصل و نیجه بلاد و جبال و بحار و انهار می مشتمل
اولوب غرب بدن شرقه طوغرو تمتددر * ایکنجی اقلیم ابتدایی اولان ساحل بحر محیطک جهته غربیه سبنده
بحر محیطک داخلده سابقا ذکر کری مرور ایدن جزایر خالده اتدن یکی جزیره و اردر * و اقلیم ناینک اقسامندن
اولکی و ایکنجی قسمتی طرف اعلا لری یعنی اقلیم اوله متصل اولدی عین محله که صاغ طرفیدر عمالک سودان
قنوبیه ارضی واقع اولوب و بواوضک جهته شرقیه سنده به سودان ممالککندن غانه مملکتک بقیه می
بعده قبائل سودان زغاوه نام قبیلله مخصوص بریه واقع اولمشدر و غانه ایل زغاوه مملکتک لریک جانب
اسفندیه یعنی صول طرفنده غرب بدن شرقه طوغرو تمتد و مغرب شهر لری سودان مملکتک لریک ارا سنده
واقع تیسر صحرایی دیکله معروف بر صحرای وسیع واقع اولمشدر که سودان و مغرب تجار لری اول صحرایه
مرور ایدوب بر لریله معامله ایدر * بومحله قبائل بر بردن صنهاجه قبیله سندن منشعب ملین
دیکله معروف بجاعت کثیره بوطن ایشدر که طوایف عربان کبی قوناز کوچر مقوله سی بر طائفه در و اشبو
صنهاجه قبیلله سی شعوب کثیره و جماعات عظیمه می مفترق بر قبیلله عظیمه اولوب کداله و لتونه و مسوقه
و اطه و وریکه جماعتی اشبو صنهاجه قبیله سندن بر ر شعبه در و اشبو تیسر صحراییک جانب شرقی سنده
قبائل بر بر بدن و دان قبیلله سنک و طنلری بعده ارکار جماعته مخصوص اراضی واقع اولمشدر که
اشبو و ایکنجی اقلیم قسم نایسند او چنجی قسمک اعلا سنده منتهی بر ارض واسعدر بولردن صکره ایکنجی
اقلیم او چنجی قسمته امم سودان کوار جماعتک تصرفنده اولان بلاد واقع اولوب بعده نه طوایف
سودانندن باجوین اسمیه معروف طائفه نک مملکتک لری بر قطعه بولمشدر * و نه اقلیم ناینک او چنجی
قسمتک جهته شمالیه سنده و دان ارضک بقیه سی واقع اولوب بعده ارض مذکورک سمت شرقی سنده
سنتریه مملکتی بولمشدر که الواحات داخله اسمیه منتهی بر عظیم اولکه در * و نه اقلیم ناینک در دنجی

قسمتک طرف اعلا سنده که صاع طرفیدر ممالک سوداندن با جوین ارضنک بقیه سی واقع اولمشدر *

یونن صکره دودنجی قسمتک وسطنده صعد مصر شهرری واقع اولوب نیل مصرک ایکی جابیلرند بر برینه

متصل بلاد کنیره در * نهر نیل بوجله کلا کده طرف غریب سنده واقع الواحات جبلی ایله جانب شرقی سنده

اولان جبل مقطم اسمیله سی جبلک ار اسندن جریان ایدر وک مجروسه معموره مصر القاهره به داخل اولور *

نهر نیلک طرف اعلا سنده صعد بلادندن اسنا وارمنت نام ایکی بلده واقع اولوب بعد صعد شهرری

نهر نیلک ایکی طرفنده بین الجبلین بر برینه متصل اولور وک بلاد مصر دن اسبوط ایله قوص نام بلده لره

اندرن صکره صول بلده سنه منتهی اولور صول بلده سنه وصولند نهر نیل ایکی بولوب جدول ایلی اقلیم

ناینک در دنجی قسمنده ینه بلاد مصر دن لاهون نام مدینه به وجودل ایسری دلاص نام شهره طوغرو

متمدن جاری اولور و نیل مصرک طرف اعلا سنده واقع اولان صعد شهرری و قریه لری بوا یکی جدولک

ار اسنده در * و نهر نیلک طرف شرقی سنده واقع جبل مقطمک شرقی سمتنده و اقلیم ناینک بشقی قسمنده

حبش اولکه سنه تابع عیداب صحرایی واقع اولوب جبل مقطمک و راسندن قلم در یاسی ساحلنه منتهی

بر عظیم صحرادر * و ینه ایکنی اقلیمک بشقی قسمنده واقع ارض حبش مقابلنده و بحر قزمنک ساحل شرقی سنده

جزیره العرب عمالکندن یلم اولکه سی طرفندن بلده مبارکه یترب نهایتنه وارنجه که مدینه منوره در

ارض حجاز دن بر قطعه واقع اولوب و ارض حجازک وسطی مکه مکرمه شرقها الله تعالی ایله تشریف اولمشدر *

و ینه عیداب صحرایی مقابلنده قلم در یاسنک ساحل شرقی سنده مکه مکرمه اسکله سی اولان بتدر معموره

جده بولمشدر * و ایکنی اقلیمک التبی قسمتک غرب جهننده جزیره العرب عمالکندن نجد بلادی واقع

اولوب بلاد مذکور دن غرب و جنوب سمتلنده بحر و تباله نام شهرل و شمال غریبه عکاظ نام بلده

واقع اولمشدر * و اقلیم ناینک التبی قسمنده نجد شهرل ینک طرف شماله طوغرو تحتنده ارض حجازک

بقیه سی و حجاز اولکه سنک طرف شرقی سنده بجران و خیبر نام بلاد لر واقع اولوب و یوننک دخی تحتنده

یتامه شهری و بلاد بجرانک جانب شرقی سنده سبا و ثارب اولکه لری بعد بجر فارس ساحلنده بلاد

شهره منتهی اولور * ذکرا و لنان ممالک ساحل بحر قزمن فارس دریاسی کارینه وارنجه جزیره العرب

ارضنده واقع در * و دخی اقلیم ناینک التبی قسمنده هند دریاسندن منفصل اولان بحر فارس طرف

جنوب دن شماله و غرب طرفلر ینه منحرف و مائل اولوب و قسم سادسک شرق طرفی بحر فارس غروب ستر ایلمکه

انجق جزیره العرب ارضندن قسم سادسده مثل الشکل بر قطعه بگردن منکشف قالمشدر قطعه

مذکور دن طرف اعلا سنده یعنی فارس دریاسی بحر هند دن مفارقت ایتدیکی محله قریب موضعه قلعات

مدینه سی واقع اولمشدر که ممالک یندن شحر مملکتی ساحلنده بر بلده در * و مدینه قلعاتک تحتنده ینه

ساحل بحر فارس ده عمان اولکه سی بلده لری بعد بحرین بلادی و بحر بلده سی قسم سادسک آخرنده

بصره طرفنه طوغرو متمدن اولمشدر * و ینه اقلیم ناینک یدنجی قسمتک طرف غریب سنده بحر فارس دن بر قطعه

التبی قسمنده اولان قطعه اخرا به متصل اولوب و هند دریاسی اقلیم مذکورک یدنجی قسمتک جانب اعلا سنی

یعنی اقلیم اولک آخرینه متصل اولدیغی سی بالکلیه ستر ایتمکه عمارت ممکن اولما مشدر * بحر فارس

بوغاز ینک خارجنده بحر هند ساحلنده سند اولکه سی شهرری واقع اولوب طوایف عجم ضبطنده اولان

مکران مملکتی بلاد ینه متصلدر * و بلاد مکرانک مقابلنده سند اولکه سنه تابع طویران نام مملکت واقع

اولوب بلاد سندک جلده سی اقلیم ناینک یدنجی قسمتک جانب غریب سنده در * و بلاد سند ایله ارض هندک

ار اسنده حائل اولان بریه لر و بادیه لردخی قسم سابعده در * و بلاد هند طرفندن ممالک سند جاری

اولان نهر عظیم دخی اقلیم ناینک بوقسمنده بحر هنده منصب اولور * و ینه قسم سابعده ساحل بحر هندیدن

هند مملکتک حد غریبی ایتدا ایدوب سند اولکه سنک طرف شرقی سنده مداین هند دن ایتدا بلهرا

نام اولکه ینک بلادی بعده انک تحتنده ملتان نام شهر واقع اولمشدر که بلده هنر پوره ده عجوس هند ینلرند

معتبر بر صنم عظیم اولغله مدینه هنر پوره به اعتبار ایدوب زعمیا طلری اوزره زیارت کورلر * یونن صکره

ملتان بلده سنک تحتنده ینق صول طرفنده سیجستان اولکه سی بلادنک اوائلی واقع اولوب اقلیم ناینک

قسم سابعی تمام اولور * و دخی اقلیم نائینک سکرنجی قسمک طرف غریب سنده ممالک هندیه دن ذکر
 مرواریدن بلهرا اولکه سنک بقیه سی واقع اولوب انک دخی جانب شرقی سنده قندهار یلادی ایله قندهارک
 جانب اعلا سنده یعنی صاغ طرف سنده ساحل بحر هند اوزرنده منیار اولکه سی و منیارک صول طرف سنده
 کابل مملکتی بوندن صکره طرف شرق سده بحر محیط طوغرو ممالک هندیه دن قنوج اولکه سی یلادی
 بولمیشدرکه اقلیم نائینک آخرنده کشمیر داخله و کشمیر خارجه اولکه لری اراسنده یلاد کثیره بی مشتمل
 بر مملکت عظیمه در * و دخی اقلیم نائینک طقوزنجی قسمک جانب غریب سنده ممالک هندک طرف شرق سده
 منتهی اولدیغی یلاد واقع اولمیشدرکه بر برینه متصل امتداد اولورق اقلیم نائینک اوننجی قسمک اوائلنده نهایت
 بولور و قسم عاشرک جانب اسفل سنده یعنی صول طرف سنده چین ممالککدن بر قطعه واقعدرکه اول قطعه ده یلاد
 چیندن خیغون نام بر شهر بولمیشدر بوندن صکره اقلیم نائینک اوننجی قسمک مانعده سنده بحر محیط شرقیه
 طوغرو بر برینه متصل امتداد اولان بلاد چیندن بر نیچه بلده لر بوانوب ماوراسی بحر محیط در اقلیم ثانی
 بومحله تمام اولوب اوچنجی اقلیم احوالی سیاتنه شروع اولندی * (اقلیم ثالث) * بواقلیم اولکی قسمک
 جانب اعلا سی یعنی غرب و جنوب طرفک ثلثی مقدارینی جبل درن دیگه معروف بر جبل عظیم احاطه
 ایلوب مبداء عمارت اولان بحر محیط غربی ساحل دن ابتدا ایدوب اوچنجی اقلیمک قسم اولانک آخرینه منتهی
 اولوب وانی دخی تجاوزایت کدن صکره قتی چوق مسافه امتداد اولور بر جبل عظیمدر * بوجبلده طوایف بر بردن
 اولقدر ام کثیره ساکن اولورکه عدد و حسابی انجق جناب رب العالمین بیلور * نه کیم محله ده انشاء الرحمن
 ذکر و تفصیل اولنور * دیار غربده اشبوز کراولنان درن طاعی ایله ایکنجی اقلیمک آخرینک اراسنده واقع
 اولان قطعه ارض سده و بحر محیط ساحلی اوزره بر برینه قریب مدافعه اعدا انجقون مبنی و افر قلعه لر وارد
 و بوقلاعلک طرف شرق سنده مغرب ایالتلر دن سوس و نول نام ممالکک یلادی واقع اولوب بونلک جانب
 شرقی بلنده دخی درعه اولکه سی یلادی انلردن صکره سجماسه مملکتی اندن صکره دخی اقلیم نائینده ذکر
 ایتدیگمز نیسر صحراسندن بر قطعه واقع اولمیشدر * واشبوجبل درن ذکر اولنان بلادک جمله سنک اوزرینه
 سایه انداز برکوه سرافراز اولوب ممالک مذکور بوجبل شاهق ذیلنده بر برینه متصل اقلیم نائینک قسم
 اولاندن آخرینه وارنجه غرب بدن شرق طوغرو امتداد اولمیشدر * و جبل مذکور ساحل بحر محیط غربی دن ابتدا
 ایتدیکی محله دن ملویه نام صحرایه کلجه بری یوزندن اونه جاننه مرور و عبور ایدیه جک یولاری قلیل اولوب
 لیکن ملویه صحرا سندن نهایتی اولان موضعه دلیمتر و معبر لری و طرق و مسالکی کثیر و معتد اولور *
 واشبودن طاعنک طرف غریب سنده اعظم طوایف بر برینه اولان مصامده قبیله سندن جماعات کثیره
 و قبائل عدیده متوطن اولوب ابتدا بحر محیط طرف سده فسکمیوه قبیله سی بعده هشتانه جماعتی بعده تینک
 طائفه سی اندن صکره کدمیوه قبیله سی بعده هسکوره طائفه سی ساکن اولورکه مصامده قبیله لرینک
 آخریدر * طوایف مصامده دن صکره جبل مذکورده یسه طوایف بر برینه دن ضنهاجه قبیله سی ساکن
 اولور بوندن صکره اقلیم نائینک قسم اولنک آخرنده یسه بر برینه دن زنانه قبیله سندن بعض طائفه ساکن
 اولور * واشبو قسم اولک آخرنده جبل درنه اوراس نام بر جبل آخر متصل اولورکه طوایف بر بردن گامه
 قبیله سنک مسکن لری اولغله جبل گامه دخی اطلاق اولنور * واشبودن طاعنده قبائل زنانه دن صکره
 شرق طوغرو طوایف بر برینه دن ام کثیره و جماعات عدیده ساکن اولورکه انشاء الرحمن هر بری محله ده
 علی الترتیب ذکر و تفصیل اولنور واشبوجبل درن مغرب زمیندن غرب اقصا اولکه سیکه فاس مملکتیدر
 مملکت مزبورده واقع بلادک دخی اوزرینه مظل اولوب اول بلده لر جبل مزبورک جوقنده داخلدر ابتدا
 جبل درنک ناحیه جنوبیه سنده یعنی صاغ طرف سده مراکش و انغان و تادلا شهر لری واقع اولوب
 و یسه طرف جنوبیه بحر محیط ساحلی اوزره اسفاقلعه سی و سلامدیه سی موجوددر و مراکش
 شهرینک طرف شرق سنده فاس شهری و مکناسه و تازا و قصر گامه مدینه لری واقع اولمیشدر *
 بو ذکر اولنان یلادی مشتمل اولان مملکته عرف اهل جغرافیا ده مغرب اقصا اولکه سی دیرلر * و غرب
 اقصا مملکتک ناحیه شرقیه سنده بحر محیط کارنده اصیلا و عزایش بلده لری واقع اولوب و بوبلادک

سمت شرقی سنده غرب اوسط شهر لری واقع اولمشدر که دارالملکی تلسان بلده سیدر و غرب اوسط
اولکه سنده آق دکر سواحل اوزره هین شهری و وهران قلعه سی و جزایر اولکه سی واقعدر زیر بحر
رومی یعنی آق دکر بحر محیط بوغازی اولان طنجه خلیجی که سبته بوغازیدر * ذکر اولنان بحر رومی اول
بوغازدن اقلیم نائینک طرف غریب سندن خروج ایتدکده طولاً مشرق طرفنه طوغرو ممتدا اوله رقی بلاد شام
سواحلنه منتهی اولوب و عرضاً جنوب و شمال جابلرینه کمال وسعت ایله منتشر اوله رقی اوچینی و دردیچی
ویشینی اقلیمه داخل اولغله اقلیم ثالثدن بحر رومی کنارنده غرب اوسط بلادندن چوق بلده واقع اولمشدر ﴿﴾
ودخی ذکر اولنان جزایر شهر لری نیک طرف شرقی سندن ساحل بحر رومیده بجایه بلده سی وانکدخی طرف
شرقی سنده قسطنطینه شهری واقع اولمشدر * و دخی غرب اوسط بلادندن اقلیم ثالث قسم اولنک آخرنده
ساحل بحر رومیدن بر مر حله مسافه بعید محله ذکر اولنان بلاد ساحلیه نیک جنوبی سنده و غرب اوسط
اولکه سنک صاغ طرفنه طوغرو ممتد اشیر بلده سی بعده مسیه مدینه سی و زاب اولکه سی واقع
اولمشدر که قاعده الملکی بسکره شهریدر * بوند نصکره قسم اولک جهت شرقدن آخرنده ذکر می مرو رایدن
جبل درنه متصل اوراس جلی واقع اولمشدر * اقلیم ثالث قسم اولی بو محله تمام اولوب قسم نائینسده
اولان بلاد کبیانه شروع اولندی * (قسم ثانی) اوچینی اقلیم اولکی قسمی کبی ایکینی قسمی دخی صاغ
طرفندن ثلثی مقدارینی جبل درن غربدن شرقه طوغرو احاطه واستی عاب ایدوب قسم ثانی بی جنوب و شمال
طرفلرنده ایکی قطعه به تقسیم ایدر * لکن قطعه شمالیه سندن بر مقدار مسافه سی آق دکر بحر و سترای تمسکه
بر مقدار اراض بحر دن منکشف اولوب معمور اولمشدر * و قطعه جنوبیه سندن جبل درنک وراسنده اولان
مسافه نیک جانب غریب سندن مجموعی مفازله و بریهل اولوب طرف شرقی سنده طوایف بریه ضبطنده
غدامس بلده سی انکدخی سمت شرقی سنده اقلیم نائینسده ذکر می مرو رایدن و دان اولکه سنک واشبو
درن طاعنک جوفنده داخل و جانب شمالیه سنده واقع اولان قطعه ایله آق دکر ک ماییننده واقع مسافه نیک
جانب غریب سنده اوراس جلی و تپسه وار بر و لایتری اولوب و ساحل بحر رومیده بونه بلده سی
موجوددر * و بو ذکر اولنان بلاد ک طرف شرقی سنده بلاد عیدیه بی مشتمل افریقیه مملکتی واقع
اولوب ساحل بحر رومیده تونس قلعه سی اندن سوسه نام شهر بعده مهدیه قلعه سی بولمشدر * وینه
افریقیه اولکه سندن اشبو ذکر اولنان بلاد ک صاغ طرفلرنده درن طاعنک تحتنده جرید اولکه سی
شهرلرندن توزر و قفصه و تقزوه نام بلدهلر و بو بلاد ایله سواحل بحر رومی اراسنده قیروان و جبل
وسلات و سیطله مدینه لری واقع اولمشدر * و بو ذکر اولنان بلاد ک سمت شرقی سنده دخی کنار بحر
رومیده طرابلس غرب شهری وانکدخی صاغ طرفنده درن جبلنه متصل هواره قبائلندن دمر
ونقره نام ایکی قبیله نیک مسکنی اولان جبال واقع اولمشدر که اشبو قسم نائینک قطعه جنوبیه سنک آخرنده
ذکر می مرو رایدن غدامس شهری مقابله در وینه قسم نائینک طرف شرقده آخرنده کنار بحر رومیده
سویقه ابن مشکور نام بلده انکدخی صاغ طرفنده و دان ارضنده مساکن عربان بعض بریهلر واقع
اولمشدر * (قسم ثالث) ینه اوچینی اقلیم اوچینی قسمه دخی جبل دون ممتد اولوب و اشبو قسم ثالث
آخرنده جبل مذکور طرف جنوبدن جهت شماله طوغرو منحرف و شمال سمتی اوزره امتداد ایله آق دکر
ساحلنه منتهی اولور و جبل مذکور ک نهایت بولدیغی طرفنه رأس اوثنان تسمیه اولتور و اشبو بحر
رومی یعنی آق دکر اوچینی اقلیم قسم ثالث دخی طرف شمالیه سنده دخول ایله قسم ثالثدن و افر مسافه
ستر و غرایل یوب ساحل ایله جبل درن ماییننده بر مقدار مسافه ضیق باقی قالور و جبل مذکور وراسنده
واقع قطعه ارض جنوب و غرب طرفلرنده و دان ارضنک بقیه سی ایله اولجوالیده ساکن طوایف عربانه
مخصوص بریهلر واقع اولوب اندنصکره زوبله ابن خطاب نام محل بعده اشبو قسم ثالث طرف شرقده
آخرینه منتهی اولنجه نیچه ریکستان وادیلر و مفازله لرواردور * و دون طغانی ایله آق دکر ساحل اراسنده
اولان قطعه شمالیه نیک جانب غریب سنده ساحل بحر اوزره سرت نام مدینه ایله بعض طوایف عربانه
مخصوص بحر الر و بریهل بعده اجدا یه نام محل بعده جبل درنک طرف شماله منحرف و منعطف اولدیغی

مخلده برقه اولكه سى بعدده ساحل بجرده طليشه نام بلده واقع اولشدر * بوند نصكره دخی جبل
مذكور كورك منكر اولديني محلك طرف شرقيسنده هيب ورواحه نام عربان قبيله لريته مخصوص بريهر
وصحر الرقسم ثالثك آخرته دك عمد اولوب اوچنچي قسم بوخلده تمام اولور * (قسم رابع) اقليم ثالثك
دردنچي قسمك طرف اعلاسى كه صاغ طرفيدر * اشبو طرف اعلايك جانب غريبيسندده قبائل عرب بدن
بريق قبيله سنه مخصوص صحر الر واقع اولوب وبو صحر الر طرف اسقلنده يعنى صول طرفسندده قسم ثالثده
ذكرى سبق ايدن هيب ورواحه بلده لري واردر بوند نصكره آق دكر دردنچي قسمك دخی صاغ طرفنه
طوغرو وافر عمد اولوب مسافه كثره سنى غروسترايدمك طرف اعلاسنه مزاجه ايدوب بر عظيم كورفر
احداث ايدركه ساحل بحر ايله بو قسمك اراسندده طوايف عربان ساكن اولور صحر الر و بريهر باقى قالور *
واشبو ذكرا و لئان باديه لرك سمت شرقيسندده ديار مصر دن قيوم شهر لري بولمشدر و بلاد قيوم اقليم
ثانيك دردنچي قسمندده صعيد مصر بلاد دن لاهون نام بلده يه مرور ايدن نهر نيل جدول لريك بريك
بحيره قيومه منصب اولديني مخلده واقعدر * و بلاد قيومك دخی طرف شرقيسندده وينه اقليم ثانيك
دردنچي قسمندده صعيد بلاد دن دلاص نام بلده يه جارى اولان نهر نيل اوزرنده دار الملك ممالك مصر اولان
مدينه معمره مصر القاهره واقع اولشدر و نهر نيلك بوايكى جدول لري دخی محروسه مصر لك تحتندده
ايكى جدول آخره متفرق اولوب برى بلاد مصر دن شطوف نام بلده يه و جدول آخرى زفته نام بلده يه
مرور ايدر و بو جدول لرك دخی قسم ايكنى بروط نام مخلده ايكى شعبه يه منقسم بولنوب نهر نيلك جله جدول لري
بحر رومى يه منصب اولوب ابتدا طرف غريبه منصب اولديني مخلده اسكندريه بلده سى ووسطندده رشيد
شهرى و منصب شرقيسى اوزرنده مدينه دمياط واقع اولشدر * و محروسه مصر القاهره ايله سواحل
بحريه لك ميا تندده اولان ديار مصر يه لك مجموعى مزارع معمره و بسا تين مغروسه ايله ملو و مشكون بر قطعه
جنت عوندر بو مخلده اقليم ثالثك دردنچي قسمى تمام اولوب بشنچي قسمنه شروع وابشد اولنور * (قسم
خامس) اقليم ثالثك بشنچي قسمندده شام اولكه سنك اكثرو مواضعى واقع اولشدر كه وصف و بيان اولنور *
معلوم اوله كه قازم دريائى طرف جنوبده هند دريا سندن آير يلوب منذب بو غا زدنبرو شمال جانبده ميل
ايدوب ارض حجاز ساحلنه وصولندده جهت غربه منكر اولديني مخلدن بحر قازم دن بر قطعه طويله اقليم
ثالثك اشبو دردنچي قسمندده واقع اولوب وبو قسمك طرف غريبيسندده بلاد مصر دن سويس بلده سنه
وصولندده بحر مذكور منتهى اولور * و بحر قازمك بو قطعه غريبه سى ساحلى اوزره جزيره العرب ارضندده
سويس بلده سى بعدده جبل طور بعدده ايله كه مدين بلده سيدر بعدده اشبو دردنچي قسمك طرف
جنوبيسندده آخرندده حورا نام محل واقع اولشدر * و بو مخلدن بحر قازم ساحلى شمال دن جنوبه طوغرو
منكر اولوب سابقده ذكرا و لئديني اوزره ايكنچي اقليمك بشنچي قسمندده ارض حجاز بولمشدر * وينه
اشبو اقليم ثالثك بشنچي قسمك ناحيه شماليه سنه آق دكر دن بر قطعه دخول ايدوب و قسم خامسك طرف
غريبيسنددن قى حوق محلي سترايلوب ناحيه مذكورده آق دكر ساحلى اوزره فرما و عريش نام ايكنى
بلده واقع اولشدر كه بلدين مذكور تين ايله نهايت بحر قازم واقع قازم بلده سنك ارا رنده اولان مسافه
متقارب و متضابق اولمغه ديار مصر دن ارض شامه دخول ايچون قيو مشابه سندن اولشدر و بحرين
مذكورين اراسندده اولان مسافه ضيقه لك طرف غريبيسندده تيه صحر اسى واقع اولشدر كه حص تيه
اسميله مسما در بو صحر ا عشب و نبات دن معرا برا ارض پهنا و فضاى جرد ادر كه قرآن كريمه ذكرا و لئديني
اوزره طائفه بنى اسرائيل مصر دن خروج ايدوب شامه دخول لرن دن مقدم بو صحر اده قرق سنه مقدارى
محبوس اولشدر * و بحر روم دن اشبو بشنچي قسمه دخول ايدن قطعه دم قيرس جزيره سنك ارض
مصره مقابل اولان سنى واقع اولوب بقيه سى دردنچي اقليمده بولمغه جزيره مذكورده لك بر قطعه سى اوچنچي
اقليمده و قطعه اخرا سى دردنچي اقليمده واقع اولور * و آق دكر دن بو قطعه لك ساحلى اوزره واقع اولان
عريش بلده سى طرف شرقده ديار مصر يه لك آخرى اولوب وينه ساحل بجرده عسقلان بلده سى ايله
عريشك ميا تندده آق دكر ك نهايتى اولان طرف واقع اولشدر * بوند نصكره بحر لك اشبو قطعه

شمالیه سنک عسقلاندن طرف شماله طوغرو مایل و عمتد اوله رق طرابلس شام و عرقه بلده لرینه وصولنده
 دردیجی اقلیمه واصل اولور * واشبو بلدین مذکورین آق دکرلجهت شرقیه سنده نهایتدر *
 واق دکرل طرف شرقیه بشنجی قسده داخل اولان قطعه سی اوزره ممالک شام ساحلارینک اکثری واقع
 اولوب ابتدا بلده عسقلاندن طرف شرقیه سنده جانب شماله انحراف بسیرایله بلاد شامدن قیساریه بلده سی
 بعده عکا بعده صور بعده صیدا صکره عرقه شهرلری بولمیشدر * بوبلده لرین صکره آق دکرل اقلیم
 رابعه دخول و طرف شماله بلاد رومه طوغرو منحرف و عمتد اولور * واشبو ممالک شامدن ذکر اولنان
 بلاد ساحلیه که عسقلاندن طرابلس شام و عرقه یه طوغرو عمتد اولمیشدر * و بلاد مذکوریه جبل
 لکام اسمیه معروف بر جبل عظیم مقابل اولور که جبل مذکوریه اقلیم ثالث بشنجی قسمی حدودنده و قلزم
 دریاسی کنارنده واقع ایله ساحلندن خروج ایدوب و طرف شرقدن ناحیه شماله طوغرو میل و انحراف
 ایدر لک اشبو قسم خامینی تجاوز ایدر * کویا جبل مذکور ارض مصر ایله دیار شامی فصل ایتیشدر *
 و جبل لکام ایله سننده اولان طرفی قسده جانب مصر دن مکّه مکرمه شرفه الله تعالی به عازم اولان
 حجاجک هر و رایتد کبری عقبه وارد و عقبه مذکور نک طرف شمالنده جدا لانیاء صلوات الله تعالی
 علیه و سلامه حضرت تلمینک مدفن مقدس لری اولان محل جبل شرآت عنوانیه معروف بر جبل قربنده واقع
 اولمیشدر * و جبل شرآت ذکر اولنان جبل لکامه عقبه مذکور نک طرف شمالندن متصل اولوب
 شرق طرفنه طوغرو بر مقدار کتد کد نصکره جانب شماله میل قلیل و انحراف بسیرایله منحرف اولوب
 جبل شرآتک طرف شرقیه سنده جزیره العرب بلادندن حجر بلده سی و قوم غوددیاری و تیما و دومه
 الجندل نام محالار واقع اولمیشدر که ارض حجازک طرف شماله اسافلدر * و بومحلالرک فوقنده و صاغ
 طرفلرینه رضوی نام جبل ایله خیر قلعه سی بولمیشدر * و ذکر اولنان جبل شرآتک جبل لکامه متصل
 اولدیفی محله مدینه مبارکه قدس شریف بعده اردن بعده طبریه نام بلده لر واقع اولوب بونلرک دخی
 طرف شرقیلرینه بین الجبال انهار جاریه و اشجار نامیه ایله ملو بلاد غوردیمکه معروف بلده لر اذرعان
 نام محله دک منتهی اولمیشدر * و بلاد غورک سمت شرقیه سنده آخر حجاز اولان دومه الجندل نام محل
 واقع اولمیشدر که اشبو بشنجی قسمک طرف شرقیه نهایتدر * و طرف شماله اشبو بشنجی قسمک
 آخرنده جبل لکامک دردیجی اقلیمه میل ایتدیکی محله دمشق الشام مدینه سی واقع اولوب و ساحل
 بحر ده بلاد شامیه دن صیدا و بیروت بلده لری مدینه دمشق مقابل سنده بولنوب دمشق ایله بوبلده لرک
 اراسنه جبل لکام حیلات ایتیشدر * و مدینه دمشق سمت شرقیه سنده بعلبک شهری و جهت
 شمالیه سنده قسم خامسک آخرنده و جبل لکامک منحرف اولدیفی محله حص بلده سی اولوب
 بعلبک ایله حص بلده لرینک سمت شرقیه سنده تدمر بلده سی ایله مساکن عربان اولان بریه لر واقع
 اولمیشدر * اقلیم ثالث بشنجی قسمی اشبو محله نهایت بولوب التنجی قسمه شروع اولندی * (قسم
 سادس) اقلیم ثالث التنجی قسمک جانب اعلا سنده یعنی غرب و جنوب طرفلرینه جزیره العرب ممالککندن
 نجد و عیامه اولکه لرینک تحتنده طوایف عربان جولان ایتدیکی بادیه لر وارد و نجد و عیامه
 اولکه لری عرج و صمان نام ایکی جبلک اراسنده واقعدر که جبلین مذکورین فارس دریاسی
 کنارنده بحرین و هجر ولایتلرینه منتهی اولور * واشبو التنجی قسمک صول طرفنده ذکر اولنان بادیه
 عربانک تحتنده حیره و قادسیه بلده لری و نهر فرانک غوص ایتدیکی کوللر ایله بونلرک طرف شرقیه سنده
 بصره شهری واقع اولمیشدر * واشبو اقلیم ثالث التنجی قسمک طرف شمالنده فارس دریاسی
 عبادان ایله ابه نام محله نهایت بولوب و دجله نهری عبادان بلده سی قربنده بحر فارسه منصب اولور *
 بوندن اقدام ذکر اولندی اوزره دجله نهریکه شط العربدر جسد اول کثیره یه مفترق و منقسم اولوب و نهر
 فراتدن کندویه شعب کثیره مختلط اولدقد نصکره جله سی عبادان حدودنده بریره کلوب بحر فارسه
 دوکیلور * و بحر فارسدن بوقسمده بولنان قطعه نک طرف اعلا سی یعنی شرق جانبی واسع و شرقدن غرب
 و شمال طرفنه طوغرو عمتد اولد بجه ضیق اولوب عبادانه وصولنده نهایت بولور * واشبو بحر فارسک

ایکی طرفندہ اولان ساحلاری ننگ بری غربی و بری شرقی در ساحل غریبی که مدینه بصره حداسندہ جزیرہ العرب ارضندہ واقع اولوب اول ساحلدہ بصرہ دقتیکرہ بحرین اولکک سینگ اسافلی و هجر بلده سی واحسانام محل بولتوب انلرک دخی طرف غریب سندہ * اخطب * و صمان * نام محلا رالیہ یامہ ارضنک بقیہ سی واقع اولمشدر و بحر مذکورک ساحل شرقیسی اوزره فارس اولکک سی واقع اولوب و سواحل فارسک طرف اعلا سندن یعنی قسم سادسک جانب شرقیہ نہایتندن جنوب طرفنہ وارنجہ بحر فارسدن طرف شرقہ طوغرو ممتدا اولان ساحلی اوزره کرمان اولکک سنہ تابع ققص نام جبل بولمشدر * وینہ ساحل شرقیہ هرمن بلده سی وانک تحتندہ سیراف مدینہ سی و غیرم نام محل وارد * و بونلرک طرف شرقی سندہ اقلیم ثالثک اشبوالتنجی قسمک آخرینہ وارنجہ و رای ساحلدہ فارس مملکتی بلادندن * شاپور و دارا بچورد و نسا واصطخر و شاهجان بلده لری ایله دارالمالک ممالک فارس اولان بلده شیراز واقع اولمشدر * واشبوی بلاد فارسک طرف شمالی سندہ بحر فارس جانبہ قریب محلدہ خوزستان اولکک سی بلادندن اهواز و نستر و جندیساپور و سوس و رامهرمز و بونلرک غیری بلاد ایله ارجان نام بلده واقع اولمشدر که فارس مملکتی ایله خوزستان اولکک سی ارا سندہ حد فاصلدر * و خوزستان شهر لری ننگ طرف شرقی سندہ دارالمالک ممالک ایران اولان مدینہ اصفهان ناحیہ لرینہ وارنجہ بربرینہ متصل اکراد جبل لری واقع اولمشدر که طوایف اکراد اجماع اول طاغلر دہ قونوب کوچوب توطن ایتمشدر و بوجبالہ زموم تسمیہ اولتور (قسم سابع) اوچنجی اقلیمک یدنجی قسمک طرف غریب سندہ ذکر میرویدن جبال ققصک بقیہ سی واقع اولوب بوجبالک صاغ و صول جابلرندہ کرمان و مکران اولکک لری ننگ بلادی بولمشدر که اول بلادک مشاہیری روان و سیرجان و جیرفت و یزد شیر و فہرج شهر لیدر * و ارض کرمانک تحتندہ صول جانبندہ فارس اولکک سی بلادنک بقیہ سی اصفهان حدودینہ وارنجہ ممتدا اولوب کرمان مملکت ایران اولان مدینہ اصفهان اشبوی دنجی قسمک آخرینہ غرب و شمال جہت لرنہ واقع اولمشدر که اوچنجی و در دنجی اقلیمہ متصل اولدینجی محلدہ * و کرمان و فارس مملکت لری ننگ طرف شرقی ننگ صاغ جانبندہ سجستان اولکک سی وصول طرف لرنہ کوهستان ولایتی واقع اولوب و کرمان و فارس و کوهستان مملکت لری ننگ ارا لرنہ واشبوی قسم سابعک وسطندہ یول لری غایہ الغایہ صرب و سنکین و طرق و مسالکی قلیل برا اولو صحرای بی پایان وارد و سجستان مملکتک مشاہیر بلادندن پست و طاق نام ایکی مدینہ عظیمہ سی اولوب وینہ قسم سابعک طرف شمالدہ آخریندہ مشاہیر بلاد خراساندن قوهستان و سرخس نام ایکی بلده موجوددر * اقلیم ثالثک یدنجی قسمی بومحلدہ تمام اولوب سکزنجی قسمک احوالی بیائتہ شروع اولندی (قسم ثامن) اوچنجی اقلیمک سکزنجی قسمک طرف غریب سندہ و صاغ جانبندہ ام ترکدن خلیج جماعتنہ مخصوص بریر و بادیر واقع اولمشدر که غرب طرفندن سجستان اولکک سنہ و صاغ جانبندن ممالک ہندیہ دن کابل مملکتنہ متصلدر * واشبویرہ لک صول طرفندہ غور اولکک سی شهر لری و طاغلری واقع اولوب کرمان مملکت غور ہندستان بندری اولان غزنہ شهریدر * و مملکت غورک طرف شمالدن نہایت و غایتندہ استراپاد بلده سی انکدخی صول جانبندہ اشبوسکزنجی قسمک آخرینہ وارنجہ وسط مملکت خراسان اولان ہرات اولکک سی بلادی واقعدر * اسفراین * وفاشان * و پوشنج * و مرو رود * و بلالقان * و جوزجان * شهر لری کبی کہ بومحلدہ خراسان مملکتی نہر جیحونہ منتهی اولور * واشبوی نہرک کار شرقیسی اوزره بلاد خراساندن ترمذ مدینہ سی و کار غریب سندہ کرمان مملکت اوزبک اولان بلخ شهری واقع اولمشدر * واشبوی نہر جیحون دریائونک منبع و مخرجی بدخشان اولکک سینگ ہندستان طرفندہ اولان حدودندہ واقع و جار مملکتیدر کہ اوچنجی اقلیمک سکزنجی قسمک طرف جنوبی سندہ و جہت شرقیہ آخریندہ خروجہ باشلیوب مسافتہ قلیلہ قطع ایتد کد نصکرہ جہت غربہ منطف اولوب اشبوقسم ثامنک وسطنہ منتهی اولور * و اول محلاک اہالیسی نہر جیحونہ نہر خراب تسمیہ ایدر * بوند نصکرہ نہر مزبور غریب جہت شمالہ میل وانحرافلہ بر مقدار مسافتہ جریان ایتد کد نصکرہ بلاد خراسانہ مروراپلیوب وینہ سمت شمال اوزره ذاہب اولہرق بشنجی اقلیمہ بحیرہ خوارزمہ منصب اولور * و نہر مذکورہ اشبوقسم ثامنک وسطندہ جنوبین

شماله میل آید یکی محله طرف شرقی سنده واقع ختل * و خوش * بلادندن خروج آیدن بش نهر
عظیم ایله ینه جانب شرقی سنده جبال بتم اسمیله مسی اولو طاغاردن بیوع ایلیان انهاراخری ملحق و منصب
اولغله نهر جیحون بحر تون اولور * و نهر جیحونه مد و ملحق اولان بش نهر عظیم بری نهر و خشابدرکه
اشبو اقلیم ثالث سکرنجی قسمک جنوب و شرقی ارا سنده واقع تبت بلادندن خروج آیدوب بر مقدر شماله
میل و انحراف ایله جهت غربه طوغرو مرور آیدر * بعده نهر و خشابک مرور و بحر استنه بر جبل عظیم حائل
و معترض اولور که جبل مذکور اشبو قسم ثامنک طرف جنوبی یسنک و سطندن ظهور و جهت شماله
انحراف ایله طرف شرقه طوغرو مرور آیدر که قسم ثامنک حد شمالی سنده قریب اولدقده اقلیم ثالث
طقوزنجی قسمه دخول آیدوب قسم ثامنک قطعه جنوبی سنده واقع تبت بلادینی بکوب و ترکستان
ملکیتی ایله بلاد جبال بتم ارا سنده حائل اولور * و اشبو ذکرا اولان جبالک مرور و عبور آیدر جبالک انجق بر طریق
اولوب اول طریق دخی آل برامکدن فضل بن یحییای برکی سدیأ جوج و مأ جوج کبی برسد سدید انشا و بر
محکم باب آیدر نهر و خشاب ذکرا اولدنی اوزره تبت بلادندن خروج و جبل مذکور که تحتنه نفوذ
آیدوب مسافت مدیده قطع آیدر کد نصره بلاد و خشه واصل اولوب بعده مدینه بلخ قریب نهر جیحونه
ملحق و منصب اولور * بوند نصره نهر جیحون طرف شماله ترمذ بلده سنده اندن دخی جوزجان بلادینه
هبوط آیدر * و ذکری سبق آیدن بلاد غورک طرف شرقی سنده نهر جیحون ایله بلاد مذکور که میاننده
خراسان اولک سنده تابع بامیان شهر لری واقع اولوب وینه اول محله نهر جیحونک کنار شرقی سنده اکثری
جبال اولان بلاد ختل ایله بلاد و خوش واقع اولمشدر * و بلاد و خوشی طرف شمالی سندن بتم طاغری
احاطه آیدر که جبال مذکور نهر جیحونک کنار غربی سنده خراسان ملکیتی طرفندن جیحون و جهت
شرقه طوغرو کیدوب جبال مذکور نهرک طرف آخری تبت بلادندن فو قنده واقع و خشاب نهری تحتنه نافذ
اولان جبل مذکور فضل بن یحییانک سدی قریب متصل اولوب جیحون نهری بوجبالک ارا سنده
جریان آیدر * و دخی نهر جیحونه منصب اولان انهارک بری دخی بلاد و خوش نهر یدر که طرف شرقندن شماله
طوغرو جاری اولوب مدینه ترمذ تحت سنده نهر جیحونه ملحق و ملاقی اولور * وینه نهر جیحونه ملحق اولان
انهارک بری دخی بلخان نهر یدر که بلاد جوزجان قریب سده بتم طاغاردن خروج آیدوب و نهر جیحونه طرف
غربی سنده ملحق و ملاقی اولور * و نهر جیحونک کنار غربی اوزره خراسان ملکیتی بلادندن آمل
مدینه سی واقع اولوب و جانب شرقی سنده ترکستان اولک سی مضافاتندن سغد و استرو شنه
ملکتری بعده اوجنی اقلیم سکرنجی قسمک شرق جانبده آخرینه و ارنجه فرغانه ارضی واقع اولمشدر *
و بلاد ترکستانک جله سنی بتم طاغری شماله طوغرو احاطه آیدمشدر * اقلیم ثالث سکرنجی قسمی
بو محله نهایت بولوب طقوزنجی قسمک یاتنه شروع اولندی (قسم ناسع) اوجنی اقلیم طقوزنجی قسمک
طرف غربی سنده اشبو قسمک وسطنه منتهی اولنجه تبت ملکیتی واقع اولوب و صاغ جانبده هند اولک سی
و طرف شرقی سنده اشبو قسم ناسع آخرینه و ارنجه چین شهر لری موجوددو * و اشبو طقوزنجی قسمک
و بلاد تبتک طرف شمالی سنده قسمک آخرینه و ارنجه طوایف ترکدن یعنی اولو تاتارستان قبائلندن خرنجیه
جماعتی ضبطنده اولان بلاد واقع اولوب و بولادک طرف غربی سنده فرغانه اولک سی و جانب شرقی سنده
ینه اهم ترکدن تفرغر قبیله سته مخصوص اولان ملکیت بولتوب اشبو قسم ناسع شرق و شمال جهتارنده
آخرینه و ارنجه ممتد اولمشدر قسم ناسع بو محله تمام اولوب قسم عاشرک احوالی یاتنه شروع اولندی
(قسم عاشر) اوجنی اقلیم اونی قسمی اولان قطعه نک صاغ طرفنده واقع ارضک جله سنده چین شهر لریک
بقیه سی واقع اولوب وصول جاتینده ذکرا اولان تفرغر بلادندن بقیه سی و بولتوب سمت شرقی سنده ینه اهم
ترکدن خرنجیه جماعتنه مخصوص ملکیت اشبو قسم عاشرک آخرینه و ارنجه ممتد اولمشدر * و ارض
خرخیرک شمالنده ینه اهم ترکدن کیمالک قبیله سسنک ولایت لری واقع اولوب و خرنجیه و کیمالک ملک لریک
مقابلارنده بخر محیطده ساحله قریب جزیره یا قوت دیکله معروف بر جزیره عظیمه موجوددو * و جزیره
من بوره نک و سطنده برمد ورجبل عالی وارد که قطعا طریق و مسالکی اولوب خارجدن اعلا سنده صعود

غایه الغایه صعب و دشوار در * و جزیره مزبور ده از در شمال جبهه دار و قتال عظیم حیه را اولوب وجواهر
انواعنک اعز و اشرفی اولان جریا قوت دخی بغایت کثیر اولغله اول جزیره به قریب اولان بمالکک اها لیس
در لودر لوجله لایله اول اجبار یا قوتی معادنن اخراج ایدر * و اقلیم ثالث طوقوزنجی و اوننجی قسملرنده واقع
خراسان و ختل اولکه لرندن ماعدا موجود اولان مملکتکک جله سی ترکستان اها لیسنه مخصوص محللر اولوب
و بو طوایف عربان و تاتار قبیله لری کبی قونار کوپر مقوله سی عد و حصری یوق بر قوم کثیر در که دوه و قیون
و صغر و آت بسلیوب بو قارک منافعی کندیله مدار معاش و سرمایه اتعاشن ایتشدر * و بو طوایفک
بعضی سی مسلم و بعضی سی مجوس اولوب اهل اسلامی نهر جیحون طرفنه قریب محالره ساکن و متمکن و کفار
مجوسه غزا ایلدوب سی و استرقاق ایتدکری اسارایی کندیله قریب طوایف اخرا به بیع ایدوب انلردخی
خراسان و هند و عراق اولکه لرینه کونوروب طالینه فروخت ایدر * اوچنجی اقلیمک اقسام عشره سی
وانلرده موجود اولان ممالک و مسالکک احوالی بو محله تمام اولوب در دنجی اقلیمک اقسام عشره سی نیاتنه
شروع اولندی * (اقلیم رابع) در دنجی اقلیم غرب دن شرقه طوغرو متمدن موره ارض دن بر قطعه عظیمه در که
اوچنجی اقلیمک طرف شمالیسنه و بشنجی اقلیمک طرف جنوبیسنه متصل اولوب بو اقلیم دخی سائر اقالیم کبی
ارباب جغرافیا قنارنده غرب دن شرقه منتهی و بر برینه مساوی اون قسمه منقسمدر (قسم اول) قسم اولک
طرف غربیسنده سبته بوغازینک خار چند بحر محیط غربیسن بر قطعه مستطیله واقع و در دنجی اقلیمک
اشبو قسم اولنک حد جنوبیسندن حد شمالیسنه و ارنجه متمدن اولوب صاغ طرفنده بحر محیط ساحلی اوزره
طنجه شهری موجوددر * و بلده مزبور نیک تحتند بحر محیط غربیسنک اشبو قطعه مستطیله سنندن سبته
بوغازی ابتدا ایدوب اون ایکی میل مقداری طول ایله تمتد بر بوغاز در که بحر محیط دن آق دکره عازم اولانلرک
صول طرفلرنده واقع ساحلی اوزره جزیره خضرانام بر مدینه و صاغ جانبلرنده واقع کنارنده قصر مجناز
و سبته نام ایکی شهر واردر * آق دکره بو بوغاز دن خارج و طولاً جهت شرقه طوغرو ذاهب اولوب اشبو
در دنجی اقلیمک بشنجی قسمک و سطنده شام اولکه سی ساحل لرنده نهایت بولوب و عرضا ایکی جانبنه تدریج ایله
یایله رق در دنجی اقلیمک بش قسمک اکثر محالری ستر ایتدیکندن ماعدا اوچنجی و بشنجی اقلیمک دخی بین
ویس اولرندن برره قدر لری دخی بحر مذکورده مستور قالوب عمارت ممکن اولمشدر * و آق دکره سوا حلنده
واقع بعضی بلادده سبته بحر روی اطلاق اولندی کبی بحر شامی دخی قسمیه اولنور * و بحر رومیده
قی چوق جزایر عظیمه اولوب جهت غربیسنده یعنی سبته بوغازی قریبیده ابتدا یایسه بعدد سیورقه
صکره میرقه بعدد سردانیا بعدد چچلیا جزیره سی که بو جزیره لرک جله سننک اعظمیدر * بعده جزیره
یلنوش بعده اقربطش جزیره سیکه کرید آطه سیدر بعده قبرس جزیره سی موجوددر که انشاء الرحمن
هر برینک احوالی محالرنده علی التفصیل ذکر اولنور * و اشبو بحر رومینک اوچنجی قسمک اخرنده بشنجی
اقلیمک اوچنجی قسمه منتهی اولنجه به دلک لسان ترکیده و ندیک کور فزی دیمکه معزوف بنادق خلیجی آق
دکره جنوب دن شماله طوغرو خروج ایدوب بعده اشبو قسم ثالث و سطنده جهت غرب به منقطع و منحرف
اولوب اقلیم خامسان ایکنی قسمه منتهی اولور * وینه آق دکره بشنجی اقلیمک در دنجی قسمک اخرنده جهت
شرقه طوغرو قسطنطنیه خلیجیکه بوغاز حصار ی دکره ی در اقلیم خامسان ابتدا سنند بر اوق آغنی مسافه
عرض ایل بر طار بوغاز دن خروج و جهت شماله قره دکره مرور ایدوب اقلیم سادسک در دنجی قسمه منتهی
اولور که انشاء الرحمن اول اقلیمک احوالی یاتنده مفضلا ذکر اولنور * و بحر رومی که آق دکره در سبته بوغاز دن
خروج ایدوب اوچنجی اقلیمه طوغرو متسع اولدقده سبته بوغازینک صاغ طرفنده که مغرب قیسی سیدر در دنجی
اقلیمک قسم اولننده ارض دن بر قطعه صغیره باقی قالور که اول قطعه ده بحر محیط ایله بحر رومینک جمع اولدی
محله طنجه بلده سی واقع اولوب بعده بحر روی کنارنده سبته مدینه سی بعده قطاوین و بادیس
بلده لری بولمشدر * بوندن صکره آق دکره در دنجی اقلیمک قسم اولنک بقیه سی شرق طرفنه طوغرو اوچنجی
اقلیمه منتهی اولنجه ستر ایتکه بو قسمک صاغ طرفنده معمور قلیل اولوب قسم اولک اکثر عمارتی سبته
بوغازی خلیجینک ساحل شمالیسنده واقع اولمشدر که اندلس مملکتی بلادیدر * (ذکر بلاد اندلس) اندلس

اولکه سنک ناحیه غریبه سی بحر محیط غربی ایل بحر روی اراستند واقع اولوب اول بلادک اولی طنبه
مقابلنده به جمع البحرین اوزرنده طریق مدینه سی بعد انکدخی سمت شرقیسنده ساحل بحر و مید
جزیره خضرا بعد مالقه بعد منکب بعد مریه نام بلده واردر و بو بلادک آردنده بحر محیط
جانبندن جهت غریبه لنده شریش ایل بله نام بلده لرواقع اولوب بونلرک مقابلنده بحر محیطده قادس
نام بر جزیره واردر و بلده شریش ایل بله لک جهت شرقیه سنده اشیلیه شهری بعد استجه و قرطبه
و مدیه نام بلده لر بعد غرناطه و حیان و اید بلده لری بعد و ادیش و بسطه واقع اولوب بونلرک تختنده
و جانب غریبه لنده بحر محیط ساحلی اوزره شتقریه و شلب مدینه لری و بونلرک شرق طرف لرنده بطلیوس
و مارده و بایره بلده لری بعد غفاق و بز جاله شهر لری بعد رباح نام بر قلعه موجوددر * و بو بلادک
تختنده و سمت غریبه لرنده بحر محیط ساحلی اوزره اشبونه بلده سی و بو بلده لک جانب شرقیسنده باجه نام
نهر اوزرنده شترین و موریه بلده لری بعد قطرة السیف نام بر مدینه موجوددر * و اشبونه بلده سنک
جهت شرقیه سنه جبل شارات نام بر کوه عظیم مسامت اولور که در دنجی اقلیمک اشبوقسم اولانک جانب
غریبندن ابتدا ایل یوب و قسم مزبورک شمال شرقیسنه طوغرو مسافه مدیده ممتدا اولدقدن صکره ینه اندلس
بلادندن سالم نام مدینه ینه منتهی اولور و اشبوجبل شاراتک تختنده و قورنه باده سنک جانب شرقیسنده
طلییره بلده سی بعد طلیطله بعد وادی الجاره بعد سالم شهری و جبل شاراتک اولی ایل اشبونه
بلده سی مایندده قلییه نام بر بلده واقع در بوذ کراولتان بلده لرانلس مملکتک ناحیه غریبه سنده موجود
اولان شهر لردر * اما اندلس اولکه سنک قطعه شرقیه سنده و ساحل بحر روی اوزره واقع اولان شهر لرک
ابتدای بلاد غریبه ده ذکر یسبق ایدن مریه شهرینک مقابلنده قرطاجنه بلده سی بعد لفته بعد
دایه و بلتسیه شهر لری بعد شرق طرفنده اشبوقسم اولک آخرنده طرکونه نام بلده واقع اولوب بونلرک
جهت شمالیه سنده لیورقه و شقوره نام ایکی بلده موجوددر که بلاد غریبه سنندن بسطه و رباح
قلعه سنه مجاور لردر و لیورقه ایل شقوره بلده لریک طرف شرقی لرنده مرسیه بعد بلقیسیه لک
صول طرفنده شاطیه اولکه سی بلده لری بعد شتر بعد آخر قسم اولده طرکونه شهرینک تختنده
طرطوشه بلده سی واقع اولوب و بونلرک صول طرف لرنده خنجاله و ریده نام بلده لر موجوددر که بلاد
غریبه دن شقوره و طلیطله بلده لری حدودینه متصلدر * و بونلرک جانب شرقی لرنده و طرطوشه
بلده سنک طرف شمالیسنده افراغه مدینه سی بعد بلده سالک جانب شرقیسنده واقع قلعه ایوب
بعد سر قسطه بعد لارده شهر لری موجوددر * اقلیم رابعک قسم اولی اولان قطعه بو محله تمام اولوب
ایککنی قسمنده واقع ممالکک بیاتنه شروع اولندی (قسم ثانی) در دنجی اقلیمک ایککنی قسمک اکثر محله لری
بحر ستر ایل یوب انجق شمال غریبی جهتندن بر قطعه ارض * کشف قلوب اول قطعه ده جبل برتات
دیگله معزوف جبل عظیم بر مقداری موجوددر * و جبل برتات لفظنک معناسی یولاری و یکدی لری چوق
طاغ دیگدر جبل مزبور بشنبی اقلیمک اولکی قسمک آخرندن خروج ایدوب بو قطعه مکشوفه ده اشبو
در دنجی اقلیمک ایککنی قسمنه داخل اولور شو یکه اقلیم خامسک قسم اولانک آخرنده بحر محیط ساحلندن ظهور
و جهت شرقیه میل و انحرافله جنوب طرفنه مرور ایل یوب اشبور در دنجی اقلیمک ایککنی قسمنه میل ایتمکله جبل
برتاتک بر قطعه سی قسم نایده بولمشدر * و بو جبلده واقع یول لردن و اراستنده اولان غشکویه مملکتینه که
خالافرانسه ضبطنده در منتهی اولور و اشبو اقلیم رابعک ایککنی قسمنده بحر دن مکشوف و مع مور اولان
قطعه ده اندلس بلادندن انجق برشاونه بعد اربونه بلده لری موجوددر * و اشبو ایککنی قسمک اکثر
مواضعی سائر اولان آرد کرده قی چوق جزیره واردر که اکثری صغیرا و غله مسکون و بنی آدم ایل مشعون
دکابر بحر مذکورک جانب غریبه سنده معمر و مسکون اولان جزیره لردن سردانیا جزیره سی و انک
جانب شرقیسنده چلیا آطه سی واقعدر * ذکر اولتان چلیا جزیره سی بلاد کثیره بی شتمل اطراف
واقطاری واسع بر جزیره عظیمه در که دوری یدییوزمیل اولق اوزره منقوادر و اشبو چلیا آطه سنده
موجود اولان بلده لرک شهر لری مسینی و سرقوسه و بلرم و طرابغه و مازر شهر لردر * و ساحل

بحر و نموده افریقیه مملکتی بوجزیره مقابل اولوب ماینانده غودش و ماطه جزیره لری وارد
 در دنجی اقلیم ایکنی قسمی بومحله تمام اولوب اوچنی قسمک احوالی یاتنه شروع اولندی (قسم ثالث)
 اش بود در دنجی اقلیم اوچنی قسمک دخی اکثر محالری آق دکر غمرو سترایلوب انجق شمال غریبی سمند
 بچردن اوچ قطعه ارض منکشف قالوب اولکی قطعه سنده حالا فرج ضبطنده اولان قلوبه مملکتی
 ایکنی قطعه سی ابکیده اولکده سی اوچنی قطعه سی بنادقه یعنی ونیک ضبطنده اولان شهر لک
 بعضی لری * قسم ثالث انجق بواج قطعه ارضدن عبارت اولغله تمام اولوب در دنجی قسمک احوالی یاتنه
 شروع اولندی (قسم رابع) در دنجی اقلیم در دنجی قسمک دخی اکثر مواضعی بحر سفید سترایدوب انجق
 بر قاج جزیره لرموجود در که انلک دخی اکثر ینک جری صغیر اولغله مسکون دکادر بوقسمده معمر و اولان
 جزیره لری لری اش بوقسم رابع غرب و شمال سمند بلون جزیره سی اولوب و ینه بوقسمک وسطندن
 جنوب و شرق طرفنه تمتد جزیره اقریطش دیکله معروف بر عظیم جزیره وارد در که کربطه سیدر
 در دنجی قسم دخی بومحله تمام اولوب بشنی قسمک احوالی یاتنه شروع اولندی (قسم خامس) در دنجی
 اقلیم بشنی قسمک جنوب و غرب طرفلارنده بر مقدار محالی ینه بحر سفید سترایدوب نقطه بر یولک مثلث
 شکنده یعنی اوچ گوشه لوب قطعه ارض بچردن منکشف اولوب معمر و اولشدر که حد غریبی اش بوقسم
 قسم خامسک طرف شمالده آخر ینه منتهی اولوب وضع جنوبی یعنی صاغ طرفی ینه اش بوقسمک ایکی ثلثی
 مقدار مسافه بی محیط اولور * و شرق جانبده اش بوشنی قسمک ثلث مقداری بر قطعه وارد در که انک طرف
 شمالی سی ساحل بحر ایله غرب جانبده منتهی اولور و اش بود در دنجی اقلیم بشنی قسمک طرف جنوبده واقع
 نصف مقداری قطعه سنده شام اولکده سنک اسفندده واقع اولان بلاد اولوب و اش بوقسمک وسطنده جبل
 لکام دیکله معروف بر جبل عظیم وارد در که جانب شمالده اش بوقسم خامسک آخر ینه واصل اولدقدن صکره
 ینه اول کلدن شمال و شرق جانب ینه طوغرو منحرف و تمتد اولدیغی محله جبل مذکوره جبل سلسله
 تسمیه اولنور * و اش بومحلدن جبل مذکور بشنی اقلیم واصل اولوب و جزیره مملکتی بلادندن بر قطعه نک
 جهت شرقیه سنه مجاور اولور * و اش بوجبل لکامک شمال و شرقه منحرف اولدیغی محاک غرب جهته
 بر ینه متصل جمال کثیره واقع اولوب جمال مذکور جانب شمالده اش بوقسم خامسک آخرنده آق دکرده
 بر یورونه منتهی اولور * و اش بوطاغلرک اراسنده بین العرب دروب تسمیه اولنور نیمه یولر واقع اولشدر که
 ان شاه الرحمن قریب از کرانه حق ارمن بلاد ینه مقضی اولوب بوطاغلرله جبل سلسله نک اراسنده اش بوقسم
 در دنجی اقلیم بشنی قسمک اول بلاددن بر قطعه بولشدر * اما اش بوقسم خامسک طرف جنوبی اولان
 قطعه ده که شام اولکده سنه تابع بعض بلاد اولوب و جبل لکام من یور آق دکر ایله و قسم من یورلک آخرنده
 جنوبدن شماله وارنجی واقع اولان بلادک اراسنده اول قطعه ده حائل و معترض اولق اوزره ذکر اولمشیدی
 ینه اول قطعه نک ساحل بحر سمندده بلاد شامیه دن ابتدا انطرسوس نام بلده واقع اولوب اقلیم ثالث
 ساحل بحر قطعه سنده عرقه و طرابلس مملکت ینه مجاور در و انطرسوس بلده سنک شمالنده
 جبله بعد لادیه بعد اسکندرونه بعد سلقه نام شهر لواقع اولوب بونلک طرف شماللارنده
 روم مملکتی موجود در * و آق دکر ایله اش بوقسم خامسک آخری اراسنده حائل اولان جبل لکامک ایکی
 طرفنده بلاد شام واقع اولوب طرف جنوبی سنک اولنده حصن نام بر بلده واقع اولوب طواش غریبه دن
 حشیسته اسماعیلیه ضبطنده در که انلر بوعصرده فداویه دیرلر و حصن مذکور حصن مصیان
 تسمیه اولنور و انطرسوس بلده سی حصن مذکورک طرف شرقی سنده و کیکلک جبل لکامک جانب
 شرقی سنده واقع سلیه بلده سی ینه حصن من یورم مقابل اولوب و حصن شهری دخی بلده من یورمک
 جنوبنده واقع در * و ینه حصن مصیانک شمالنده جبل لکام ایله آق دکر اراسنده انطاکیه شهری واقع
 و جبل مذکورک جانب شرقی سنده معمر بلده سی انطاکیه شهر ینه مقابل اولوب معمر نک شرقنده دخی
 مراغه بلده سی و ینه انطاکیه نک طرف شمالنده مصیبه بعد اده شهری بعد آخر شمالک سواحل
 شامیه اولان مدینه طرسوس واقع در * و ینه جبل لکام مذکورک جانب غریبی سنده قسیرین شهری

جبل لکام من یور غالباً دمشق
 الشام مدینه سلیه شام طرابلسی
 و صید اراسنده واقع و دروز طانی
 دیکله مشهور اولان جبل اولق
 کرکدر
 (المنیر جم محمد صاحب)

طر سوس بلده سنک برابر لکنده واقع بر بلده اولوب بعده عین زربه نام مدینه موجود در * وینه جبل
لکامک طرف شرقیستند و قسیرین شهرینک مقابلند مدینه حلب الشهباء واقع اولوب و عین زربه نک
مقابلند منیج نام بلده موجود در و دروب اسمیه مسیحی اولوب ذکر میسبقت ایدن جبلک طرف یعنی ایله
آق ذکرلاراسنده روم ملکیتی واقعدرکه حالابوعصرده عمده سلاطین جهان الجهادین فی سبیل الله الملك
المنان سلاله علیه آل عثمان ایدهم الله تعالی الی انقراض الدوران ضبطند در و بلاد رومدن ساحل بحر
رومیده انطالیه و علائیه بلده لری واقعدر * و ذکر اولنان جبل دروب ایله جبل سلسله میانند و واقع بلاد
ارمندن مرعش و ملطیه و انقره شهر لری و سائر بلاد ارمن اشبوقسم خامسک طرف شمالده آخرینه
واریجه تمتد اولمشلارد در * و بلاد ارمن خلالتند و اشبوقسم خامسک طرف شرقیستند سیمجان و جیحان
نهر لری خروج ایلوب ابتدا نهر جیحان شرق جانبندن جنوبه طوغرو جاری اوله رق جبل دروبی تجاوز
ایدوب بوند نصکره مدینه طرسوسه بعده مصیبه شهرینه مرو و رایلر بوند نصکره شمال و غربه طوغرو و مائل
و منحرف اولوب سالوقیه شهرینک صاغ طرفنده آق ذکره منصب اولور * و نهر سیمجان دخی منبعندن خروج
ایدوب جیحان نهرینه برابر اولدقد نصکره انقره و مرعش شهر لری نه محاذی اولوب بعده جبال دروبی
متجاوز و نهایت ارض شامه بالغ اولدقد نصکره عین زربه شهرینه مرو و نهر جیحانی تجاوز اید کد نصکره
شمال و غرب طرفلری نه منحرف و مصیبه شهرینک طرف غریبستند نهر جیحانه قاریشوب محل منبور ملتقی
النهرین اولور * و بلاد جزیره دن جبل لکامک جبل سلسله متصل اولدیغی محله واقع اولان قطعه سنک
طرف جنوبیستند یعنی صاغ طرفنده رافقه ورقه شهر لری بعده حتران بعده سروج ورها بلده لری
واقع اولوب بعده نصیبین و شمشاط بلده لری بعده کریمی ملکیت دیار بکر اولان آمد شهری اشبو
قسم خامسک شرق و شمالی سمتند نهایتند بولمشدر * و بلاد جزیره نک اشبو ذکر اولنان قطعه سنک وسطنه
طوغرو فرات و دجله نهر لری مرو و رایلر * اشبوا یکی نهر بشنخی اقلیدن خروج ایلوب طرف جنوبده
ارمنیه اولکد سنه مرو و روجل سلسله تجاوز اید کد نصکره نهر فرات شمشاط و سروج شهر لری نک
طرف غریب لری نه واصل اولوب بعده جانب شرقه میل و انحراف ایله رافقه ورقه بلده لری نه مرو و رند نصکره
دردنجی اقلیم التنبی قسمه داخل اولور * و نهر دجله دخی منبعندن خروج اید کد نصکره آمد شهرینک
طرف شرقیستند مرو و رایلوب مسافه قایله قطع اید کد نصکره جهت شرقه میل ایله نهر منبور دخی افلیم
رابعک قسم ساد سنه واصل اولور * دردنجی اقلیم بشنخی قسمه احوالی بو محله تمام اولوب قسم ساد سنک
بیاتنه شروع اولندی (قسم سادس) دردنجی اقلیم التنبی قسمه طرف غریبستند جزیره شهر لری موجود
اولوب و بلاد جزیره نک جانب شرقیستند عراق عرب و عراق عجم ممالکی بلده لری بر برینه تمتد و متصل
اوله رق اشبوقسم سادسک طرف شرقده آخرینه قریب محله منتهی اولور و ملکیت عراقک آخرینه جهت
جنوبیه سنندن یعنی صاغ طرفندن غربه میل ایله اصفهان جبلی خروج ایلوب قسم سادسک وسطنه
منتهی اولدقد شمال و غرب طرفلری نه کیدوب و دردنجی اقلیم اشبوا التنبی قسمه منچاقوب بشنخی قسمه
ذکر میسبقت ایدن جبل سلسله به متصل اولدقد اشبوقسم سادسی بری شرقی و بری غربی ایکی قطعه به تقسیم
ایدور * قطعه غربیه سنک طرف جنوبیستند نهر فراتک منبع و منخرجی واقع اولوب جانب شمالیستند
دجله نهری خروج ایلر اما نهر فرات دردنجی اقلیم بشنخی قسمه منچاقوب بشنخی قسمه خروج و ابتدا قریب
نام بلده به مرو و رایت کده نهر منبور دن ارض شامه طوغرو برجدول ایلوب جزیره مملکتند ذکر اولنان
فرقیسا بلده می قریبند و حواله لور بعده نهر فرات جنوبه طوغرو منعطف و منحرف اولوب خابور و رجبه
نام بلده لری طرف غریبستند واصل اولدقد نهر منبور دن برجدول آخر دخی ایلوب طرف جنوبه طوغرو
میل و جزیری ایدورک صفین ارضنک سمت شرقیستند منتهی اولور * بوند نصکره نهر فرات نه شرقه طوغرو
جاری اوله رق بر قاج جدد و لره منقسم اولوب بعضیسی کوفیه و بعضیسی قصر ابن هبیره و جامعین
نام محله مرو و رایلوب بعده جد اول مذکور نک جله می اشبو دردنجی اقلیم قسم سادسک آخرینه
اوچنخی اقلیم داخل اولدقد حیره و قادسیه شهر لری نک طرف شرقیستند غوص ایدر بعده نهر فرات

نهر جیحان مذکور بین اکتاس
جهان صوبی دیکله معروف نهر در
(المتدرجم شمس صاحب)

رجبه نك جانب شرقیستندن جاری اوله رق هیت نام محلك طرف شمالنه بعده زاب و انبار نام بلده نك
 صاغ جانبنه واصل اولدقدنصكره دارالسلام بغداد اوكنده دجله نهرینه منصب و نهرین بربرینه مختلط
 اوله بحر کی وسعت بولور * اما نهر دجله دخینه اقلیم رابعك بشقی قسمندن خروج واشبو التخی قسمنه
 دخول ایتدكده طرف شرقه طوغرو استقامت اوزره جاری اولوب جبل عراقه متصل اولان جبل
 سلسله به برابر اولدقده جزیره ابن عمر نام محلك طرف شمالیسنه بعده مدینه موصلك و تكريت
 شهر نك كذلك شمالاری سمتنه ذاهب و حدیثه نام محله منتهی اولدقدنصكره شرقدن جنوب سمتنه
 منطف و منحرف اولوب حدیثه و زاب کبیر و زاب صغیر نام محلك نهر من بورك طرف شرقیسنده
 قالورر بعده جنوب سمتی ایله استقامت اوزره مرور و قادسیه بلده سنك جانب غریبسی تجاوز ایلوب
 بغداده منتهی اولدقده برنج اول فرات ایله مختلط اولور * بوندنصكره نهرین مذکورین سمت جنوب
 اوزره مرور و بحر ایا نام محلك طرف غریبسنه منتهی اولدقده اشبو قسم سادسدن خروج و اوچنی
 اقلیمه دخول ایدر محل من بوره دخوله نه شعبه لری وجد ولری ككثیر اولوب بره مقدار مسافه مرور
 ایتدكدنصكره دجله و فرات نهر لری نك دجله جد ولری بریره جمع اولوب عبادان قریبده فارس دریاسنه
 منصب اولور و دخی معلوم اوله كه نهر دجله ایله فرات بغداد شهری اوكنده اجتماع ایتزدن مقدم بوا یکی
 نهر ك ارا رنده اولان بلاده جزیره بلادی تسمیه اولنور * و بوا یکی نهر بغداددن مفارقت ایتدكدنصكره
 بر نهر آخر دخی مختلط اولور كه نهر دجله نك شرق و شمالی جهتندن كلوب بغدادك طرف شرقیسنده نهر وان
 بلده سنه منتهی اولدقدنصكره طرف جنوبه منعطف و منحرف و اقلیم ثالثه دخول ایتدككسزین دجله به
 قاریشور و بونهر آخر ایله جبل عراق و اعاجك اراسنده جلولا نام بلده واقع اولوب آنك دخی سمت
 شرقیسنده جبل عراق قسند سوان و صیره بلده لری وارد * اما اشبو در دخی اقلیمك التخی قسمك
 قطعه شرقیه سنده جبل شهرزور دینككه معروف بر جبل عظیم واقع اولمشدر كه سابقا ذکرا و انان جبل
 عراقك طرف شرقیستندن خروج ایلوب اشبو قسم سادسك جانب شمالده آخرینه منتهی اولور * و بوجبل
 شهرزور دخی قسم سادسك قطعه شرقیه سنی ایکی قسمه تقسیم ایدر قطعه صغراسنه مملكت بهلوس تسمیه
 اولنور كه بوقطعه نك صاغ طرفسنده و اصفهان شهر نك غرب و شمالده خوجان نام بلده واقع اولوب
 و وسطنده نهاوند شهری انك دخی مول جانبسنده شهرزور شهری واقعدر * و جبل عراق ایله جبل
 سلسله نك جمع اولدنی محله واشبو التخی قسمك جانب شرقده نهایتنده دینور بلده سی بولمشدر *
 و قطعه ثانیة كبراده ارمنیه اولكه سنك بر طرفی واقع اولوب و دارالملك ارمنیه اولان مراغه بلده سی
 بوقطعه ده واقعدر و جبل عراقدن مراغه بلده سنه مقابل اولان محله جبل بارما تسمیه اولنور كه
 اگراد طاقه سی اول جبلی مسكن و وطن اتخاذا ایتشدر * و نهر دجله نك ندره واقع زاب کبیر و زاب
 صغیر اشبو جبل بارما نك وراسنده واقعدر * و اشبو قطعه ثانیة نك جهت شرقده آخرنده اذربایجان
 اولكه سنده موجود اولان بلاددن كرمنی مملكت اولان شهر تبریز و یاقان بلده سی موجوددر *
 و اشبو قسم سادسك شرق و شمالی مجتمع اولدنی كوشه ده بحر خزدن بر قطعه بولمشدر * در دخی اقلیمك
 التخی قسمك احوالی بوشلده تمام اولوب یدنی قسمك احوالی بیاتنه شروع اولندی * (قسم سابع) در دخی
 اقلیمك یدنی قسمك صاغ طرفسنده و غرب جانبنده بهلوس مملكتی بلادك مشاهیرندن همدان و قزوین
 شهر لری واقع اولوب باقی بلادی اوچنی اقلیمه در * و مملكت بهلوسده كرمنی مملكت ایران اولان مدینه
 اصفهان موجوددر * و مدینه اصفهانی صاغ طرفندن بر جبل احاطه ایتشدر كه مدینه من بوره نك غرب
 طرفندن خروج ایدوب و اوچنی اقلیمه مر و ایلوب بعده قسم سادسدن نه اقلیم رابعه منعطف و منحرف
 اولوب مرقه بعداخری ذكری مر و ایدن جبل عراقه قسم سادسك جانب شرقیسنده متصل اولور * و جبل
 اصفهان اقلیم ثالثدن جهت شماله طوغرو مر و ایدوب اشبو در دخی اقلیمك یدنی قسمنه واصل اولدقده
 بلاد بهلوس جانب شرقیسنده محیط اولوب تحتنده قم و قاشان شهر لری موجوددر * و جبل مذکور
 نصفه قریب محله جانب غربیه ذاهب بعده شرق و شماله طوغرو استداره ایله منحرف اولوب بر مقدار

مسافه کتد کد نصکره بشسبجي اقلیمه منتهی اولور * وجبل اصفهانك شرق و شماله منحرف اولدینی محاک
جانب شرقیسنده ری شهری موجوددر * و محل منورده جبل مذکور بر جبل آخر دخی متصل اولوب
اشبوقسم سابعك جهت غربیه آخرینه دك ممتدا اولور که قزوین بلده سی اول جبلک صباغ طرفنده در *
واشبو جبل آخر و اقلیم ثالثدن اقلیم خامسه ممتدا اولان ری جلی ایله کیلان دریاسیندن بر قطعه اراسنده
طبرستان اولکه سی موجوددر * و مملکت طبرستان اقلیم خامسدن ابتدا ایدوب اشبوردینی
اقلیمکدینی قسمنک غربیدن شرقه ممتدا اولان قطعه سنک نصفنه قریب محانه دخول ایتشدر * و ذکر
اولنان جبل اصفهانکه ری جلی دخی اطلاق اولنور غریبه منحرف اولدینی محله بر جبل آخر دخی متصل
وسمت جنوبیه انحراف قلیل ایله شرقه طوغرو مرو و ایدوب اشبوردینی اقلیمک سکزیجی قسمنه غرب
طرفندن دخول ایلر * واشبو جبل آخر ایله ری جبلک ابتداری قسمنه جبلین اراسنده جرجان بلادی
واقع و بلاد مذکور دن بسطام شهری موجوددر * واشبو جبلک وراسنده اشبوقسم سابعدن بر قطعه
موجوددر که فازس اولکه سیله خراسان مملکتی اراسنده واقع صحرای بی پایانک بقیه سی آنده
موجوددر * صحرای مذکور قاشان شهرینک جانب شرقیسنده و آخرنده جبل مذکور قسمنه
استراپاد بلده سی موجوددر * و ذکر اولنان جبلک جانب شرقیسندن قسمنه سابعك آخرینه وارنجه
ایکی طرفنده خراسان مملکتینه تابع نيسابور شهرلی واقعدر * وجبل مذکور کورل صباغ طرفنده فارس
ایله خراسان اراسنده واقع صحرانک جانب شرقیسنده نيسابور بلده سی بعده قسمنه سابعك آخرنده
مرو شاهجان مدینه سی وانکدخی شمالنده و مدینه جرجانک شرقنده مهرجان و خازرون شهرلی
بعده قسمنه سابعك جهت شرقیه آخرنده طوس بلده سی واقعدر * و بوبلادک جله سی ری جبلینه
متصل اولان جبل آخر مذکور کورل تختنده واقع اولور * بونلرک طرف شمالیبلنده نسا نام مملکتنده واقع بلاد
موجوددر * و بلاد نسائی اشبوقسم سابعك شرق و شمالی اراسنده واقع گوشه سنده خالی و معطل
برینلر احاطه ایتشدر * در دینی اقلیمکدینی قسمنک احوالی بومحله تمام اولوب سکزیجی قسمنک احوالی
بیانه شروع اولندی (قسم ثامن) در دینی اقلیمک سکزیجی قسمنک طرف غریبسندن جیحون نهري
جنوبیدن شماله طوغرو جریان ایدوب غرب طرفنده اولان ککنازنده خراسان اولکه سی بلادندن
زم و آمل شهرلی و خوارزم مملکتی شهرلرندن ظاهریه و جرجانیه بلده لری واقعدر * وینه
بوقسم ثامنک غرب ایله جنوب جهتملری میسانده اولان گوشه سنی استراپاد جبلی احاطه ایدوب هرات
اولکه سنه تابع بلادک بقیه سی بوکوشه ده واقعدر * و ذکر اولنان جبل استراپاد در دینی اقلیمک
دینی قسمنندن خروج واشبو قسم ثامنه غرب طرفندن دخول ایلد کد نصکره هرات ایله جرجان
مملکتلرینک اراسنده اقلیم ثالثه داخل اولوب جبال بتم دیکله معروف و مذکور اولان طاعلره متصل
اولور * و نهر جیحونک طرف شرقیسنده واشبوردینی اقلیمک سکزیجی قسمنک صباغ جانیسنده بخارا
مملکتی شهرلری بعده سغد مملکتی بلادی واقعدر که دارالملکی سمرقند شهریدر و بوند نصکره
استروشنه شهرلی واشبو قسم ثامنک جانب شرقیه آخرنده بخند بلده سی واقع اولوب سمرقند ایله
استروشنه شهرلرینک صول طرفنده ایلاق مملکتی انکدخی شمالنده قسمنه ثامنک طرف شرقیه آخرینه دك
شاش مملکتی ارضی و در دینی اقلیمک طقوزنجی قسمنندن بر قطعه سنه دك ممتدا اولور که بوقطعه نک صباغ
طرفنده فرغانه اولکه سنک بقیه سی موجوددر * وینه در دینی اقلیمک طقوزنجی قسمنده واقع ذکر
اولنان قطعه دن شاش نهري خروج واشبو قسم ثامنه دخول ایدوب بعده قسمنه ثامنندن خروج ابتدایی
محاک شمالنده و اقلیم خامسه دخولنده نهر جیحونه منصب اولور * و ذکر اولنان نهر شاشه ایلاق مملکتی
ارضسنده بر نهر آخر دخی منضم و ملحق اولور که اقلیم ثالثک طقوزنجی قسمنندن تیت شهرلرینک حدودندن
خروج ایلر * و کذلک شاش نهري در دینی اقلیمک طقوزنجی قسمنندن خروج ایتزدن مقدم فرغانه نهري
دخی اکاملحق اولور * و نهر شاش سنی اوزره جبراعون نام بر جبل یسبجي اقلیمدن خروج ایدوب جنوب
طرفنه طوغرو شرق سمتیه منحرف و ممتدا اولورق در دینی اقلیمک طقوزنجی قسمنه داخل و ارض شاشی

خط اولور * فرغانه مملکتی دخی جبل مذ کوزل جنوبی طوغرو ممتد اوله رق اوچنی اقلیمه دخول ایدر
 ونهر شاش ایله جبل جبراغونک اراسنده واشبوقسم تاسعک وسطنده قاراب شهرزی موجود اولوب
 ووبلادایه بخارا و خوارزم اولکلری میاتنده واقع نیجه خالی و معطل بریدلر واقعدر * وینه دردیجی
 اقلیمک طقوزنجی قسمک شرق ایله شمالی جهتلری اراسنده واقع کوشه ده خجند مملکتی واقع اولوب مملکت
 مزبور نک مشاهیر بلداتیدن اسیحاب و طراز بلده لری موجوددر وینه دردیجی اقلیمک طقوزنجی
 قسمک طرف غریب سنده فرغانه و شاش مملکتلرندن مکره طوایف ترکستاندن خرنجیه جاعتمه
 مخصوص ارض طرف جنوبی و واقعدر * ووبلرک صول طرفلرند طقوزنجی قسمک جانب شرقی و آخرینه
 وارنجیه نه طوایف مذ کوره دن کیما کیما جاعتی ساکن اولکلری محل واقعدر * و طائفه کیما کیما
 ارضی دردیجی اقلیمک اوتنجی قسمک مجموعنده و قسم مزبورک طرف شرقی و آخرنده واقع جبل قوفا یا یه
 وارنجیه ممتد اولمشدر جبل قوفا یا بحر محیط کنارنده جبل یا جوج و ما جوج دینمکه معروف بر جبل
 عظیمدر که اطراف ترکستانی یعنی اولوتانارستانی دائر امارا حاطه ایلیوب جبل مذکورک وراسنده
 طوایف ترکدن خرنجیه و کیما کیما جاعتلری ساکنلدر * دردیجی اقلیم اقسام عشره سیله بو محله
 تمام اولوب بشنجی اقلیمک احوالی بیاتنه شروع اولندی * (اقلیم خامس) * اقلیم سبعة دن بشنجی اقلیم صاغ
 طرفندن دردیجی اقلیمک آخرینه وصول جابندن التنجی اقلیمک نهایتنه متصل بر اقلیم عظیمدر که سائر اقلیم کی
 غربن شرقه طوغرو بر برینه مساوی اون قسمه تقسیم و تفریق اولنوب و هر قسمنده واقع اولان ممالک
 و جبال و انهار و بلدان و امصارک احوالی علی الترتیب بیان اولنور (قسم اول) بشنجی اقلیمک اولکی قسمک
 اکثر اجزاسنی بحر محیط غربی سترایلیوب انجق جنوب ایله شرق جانبلرندن مقدار قلیل عمارت ایله معمور
 اولمشدر * زیرا هر اقلیمک اولی متأخرین قوی اوزره سبته دن خارج بحر محیط غریب سدن فرض اولنوب
 و اقلیمک اطرافنی قوشاق کی بحر احاطه ایتمکه بشنجی و التنجی ویدیجی اقلیمک طرف غریب سینه بحر محیط سائر
 اقلیمدن زیاده جبه دخول ایلیوب ذکر اولنان اقلیمدن هر اقلیمک قسم اولی فرض اولنان قطعه نک اکثر
 اجزاسنده عمارت ممکن اولمشدر * بناء علیه اقلیم خامسک شبواولکی قسمک دخی طرف جنوبی سنده
 یعنی صاغ جانبنده بحر محیطدن منکشف و معمور اولان محلی مثلث الشکل بر قطعه در که حالا اسپانیه
 ضبطنده اولان و دردیجی اقلیمه ذکر و تحدید اولنان اندلس مملکتنه متصل اولوب اندلس بلادینک بقیه سی
 بو قطعه ده واقعدر * بو قطعه بی بحر محیط غربی ایکی طرفندن شکل مثلث زاویه لری یعنی کوشه لری احاطه
 ایلین ایکی خط کی محیط اولمشدر * قطعه مثلثه مزبوره ده اندلس مملکتک طرف غریب سنده واقع
 اولان بلاددن منت مبور نام بلده بحر محیط ساحلی اوزره و قسم اولک جنوب و غرب طرفلرینک اولنده
 واقع اولوب ووبلده نک طرف شرقی سنده شلنکه نام مملکت و وسطنده سموره نام مدینه موجوددر
 و شلنکه اولک سسک شرق طرفنده واشبوقسم اولک طرف جنوبی سسک یعنی صاغ جانبک نهایتنده ایله
 نام بلده و انکدخی طرف شرقی سنده ینه اندلس ممالککدن قستانه مملکتی و مملکت مزبوره نک معظم
 بلاددن شقوییه نام بلده واقع اولوب انکدخی شمالنده یعنی صول طرفنده لیون و برغشت نام
 ممالکک موجوددر * ووبلکلرک طرف شماللرند ذکر اولنان قطعه مثلثه نک کوشه سینه منتهی اولنجه
 جلیقیه نام مملکت واقع اولوب ووبلکلده قطعه مثلثه کیره نک ضلع غریب سسک آخرنده بحر محیط ساحلی
 اوزره لسان افرنجده شنیاقوب نام بر بلده واقعدر که غریب سسک یعنی بلده یعقوب دیمکدر * وینه
 واشبوقطعه مثلثه ده اندلس ممالککک طرف شرقی سنده واقع اولان بلاددن تطیل نام بلده قسم اولک
 طرف جنوبی سسک آخرنده و قستانه اولک سسکک جانب شرقی سنده واقع اولوب ووبلده نک صول طرفنده
 و شرق جانبنده و شقه مدینه سی انکدخی شمال و شرق جهتلرند ینلونه نام بلده انکدخی غرب
 طرفنده قستانه شهری و ینلونه و قستانه ایله برغشت اولک سسک اراسنده تاجره شهری واقعدر
 واشبوقطعه مثلثه نک وسطنده بریولک جبل خروج ایلیوب بحر محیطه و بو قطعه بی شمال و شرق طرفلرند
 احاطه ایلین ضلعه قریب کیده رک اندلس بلاددن ذکر سبوق ایدن ینلونه شهری سمتنده طرف

بحر محیطه متصل اولوب بعده اقلیم رابعه و شمالدن جنوب سمتنه ذاهب اوله رق طرف جنوبیده آق دکر
 ساحلنه منتهی اولور * بوجبل سابقا اقلیم رابعه ذکر اولنان جبل برتاتدو که بر مقداری بشنخی اقلیمه
 و مقدار آخری در دنجی اقلیمه واقع و اقلیم خامسده بحر محیط غربی کنارندن اقلیم رابعه آق دکر ساحلنه
 وارنجیه بمقدار اولوب اندلس مملکتی ایله غشکونیه ارضی اراستنده حائل و حاجز بر جبلدر * و جبل
 مذکور کورک طرق و مسالکی کثیرا و اغله اندلس مملکتندن غشکونیه و لایتنه و غشکونیه دن اندلس
 طرفنه طوایف افرنجی بویولله سلوک ایله واررل * غشکونیه مملکتی دخی اندلس کی بر مملکت عظیمه در که
 بشنخی و در دنجی اقلیمدن حصه سی اولوب اولاق اقلیم رابعه غشکونیه بلادندن برشلونه وار بونه نام یاده لر
 واقع اولوب وانلرک صول طرفلرنده بزنده و قره شونه نام شهر لر موجوددر * واشبو بشنخی اقلیمک قسم
 اولنده غشکونیه بلادندن بزنده شهرنک صول طرفلرنده طلوشه بلده سی موجوددر * وینه
 اشبو بشنخی اقلیمک اولکی قسمنک طرف شرقیسنده طولانی اوج کوشه لومنت شکنده بحر دن منکشف
 بر قطعه دخی واقع اولوب اوله مثلنک زاویه حاده سی یعنی ضیق و تنگ اولان کوشه نی جبل برتات مذکورک
 جانب شرقده وراستنده واقعدر * و قسم اولنک اشبو قطعه مستطیله سنده بحر محیط ساحلی اوزره و جبل برتات
 متصل اولدنی قطعه اولای مذکورک وراستنده غشکونیه مملکتی بلادندن بیونه بلده سی موجوددر
 * وینه بوقطعه مستطیلنک شرق و شمال سمتنده نهایتنده قسم اولنک آخرینه وارنجیه افرنجی ضبطنده اولان
 یطو نام مملکت واقعدر * قسم اول بومجلده تمام اولوب قسم ثانیده واقع بمالک بیاتنه شروع اولندی
 (قسم ثانی) بشنخی اقلیمک ایکنجی قسمنک ناحیه غربیه سنده غشکونیه مملکتی و جانب شمالیسنده بوندن
 اقدام ذکر اولدنی اوزره افرنجی ممالکندن یطو و بر غشت اولسکدری واقعدر * و غشکونیه مملکتنک
 طرف شرقیسنده آق دکر دن بر کورفرز خروج واشبو و ایکنجی قسمه دخول ایلوب غشکونیه ولایتی
 بو کورفرزک طرف غربیسنده موجوددر و بو کورفرزک منتهی اولدنی محلاک طرف شمالنده واقع قطعه نک
 راستنده جنوب ولایتی انکدخی صول طرفلرنده منت چون نام بر جبل انکدخی سمت شمالنده
 بر غونیه مملکتی واقع اولور * و جنوبی ولایتی واقع اولان کورفرزک طرف شرقیسنده آق دکر دن بر کورفرز
 دخی اشبو بشنخی اقلیمک ایکنجی قسمه کیروب وایکی کورفرزک اراستنده ارضدن بر قطعه بحره طوغرو دخول
 ایتشد که اول قطعه نک طرف غربیسنده بمالک افرنجدن بلیش نام مملکت واقع اولمشدر * و بومملکتنک
 طرف شرقیسنده بطارقه افرنجیک اعظمی اولان ریم یا پانک مقرر حکومتی رومه بلده سی واقعدر *
 بلده مزبوره عمودیشمار وستون استوار ایله مشید و مبنی کنایس عظیمه و هیاه کل جسمه بی مشقت
 و محتوی و بین الانام قزل الما دیملکه معروف بر شهر عظیمدر * جمله عجایبندن بری بلده مزبوره نک وسطنده
 شرقدن غربه طوغرو بر نهر جریلن ایدر که زمیننه سنک و حجر برینه باقر صیغه لرفرش اولمشدر * و دخی
 رومل شهرنده بر کنیسه عظیمه موجوددر که حضرت عیسی علیه الصلاه والسلامنک خواص اصحاب
 و انصارندن وزمره حواریوندن بدروس و بواس اول کنیسه ده مدفونلدر * و رومل شهر لرینک صول
 طرفلرنده واشبو قسم ثانینک نهایتنده بمالک افرنجدن انبردییه نام مملکت واقع اولوب وینه رومل
 کورفرزینک بر جایتنده ناپولی شهری واقعدر که جانب شرقیسی مملکت افرنجدن قلوبیه بلادینه متصلدر
 و قلوبیه مملکتنک صول طرفلرنده وندیک کورفرزینک بر مقداری بشنخی اقلیمک ذکر اولانه حق اوچنجی
 قسمندن اشبو وایکنجی قسمنک غرب و شمالنه طوغرو دخول ایلوب قسم ثانینک ثانی مرتبه سینه بالغ اولمشدر
 و ذکر اولنان وندیک کورفرزینک صاغ طرفلرنده وندیک شهر لرینک اکثری واقع اولوب و کورفرزک صول
 جانبنده اقلیم سادسده کورفرز ایله بحر محیط اراستنده بمالک افرنجدن انکلایه مملکتی موجوددر * بشنخی
 اقلیمک ایکنجی قسمی بومجلده تمام اولوب اوچنجی قسمنک احوالی بیاتنه شروع اولندی (قسم ثالث) بشنخی
 اقلیمک اوچنجی قسمی اولان قطعه نک غرب طرفلرنده آق دکر ایله وندیک کورفرزی اراستنده قلوبیه مملکتی
 شهر لی واقع اولوب و مملکت مزبوره ارضندن بر قطعه در دنجی اقلیمه طوغرو حیقوق آق دکر
 دخول ایدر * و بوقطعه نک ایک طرفلرنده آق دکر دن ایک کورفرز حیقوق شمال سمتیه کیده رک

بشنجی اقلیمک اشبو اوچنی قسمنه دخول ایله * وینه قاوریه بلادنک جانب شرقیسنده ونیدیک خلیجی ایله
آق دکراراسنده واقع ارضدن برقطعه ممالک افرنجیدن انکبرده مملکتی موجوددرکه طرف شرقیسی
ونیدیک کورفرزنگ ساحلنه منتهی اولور * و مملکت مزبورده بواندیغی قطعه نیک برطرفی دخی
آق دکره طوغرو و بوشنجی اقلیمدن دردیجی اقلیمه دخول ایله * و ذکراولنان ونیدیک خلیجی آق دکردن
منفصل برعظیم کورفرزدرکه جنوبدن شماله طوغرو ذاهب بعده شمالدن غربه جانبیه منحرف ومنه طف
اولوب اشبو بشنجی اقلیمک اوچنی قسمنک جانب شماله آخریسه منتهی اولور و بو کورفرزک برابرلکنده
دردنجی اقلیمدن برجبل عظیم خروج و کورفرز ساحلی ایله ییله شمال طرفنه مرورایلیوب بعده ییله ساحل
خلیج ایله التنی اقلیمه کورفرزک مقابلنده و طرف شمالنده واقع طوائف افرنجیدن الامانیا ضابطنده
اولان انکلاویه مملکتنه منتهی اولور * و ونیدیک کورفرزی ایله ذکراولنان جبل مادامکه شمال
سمتیه ذاهب اوله ارازلنده ونیدیک شهرلری واقع اولور * و ییله ذکراولنان کورفرز ایله جبل مذکور غربه
منحرف اولدیغی محله ارازلنده جوراسیا اولکه سی بعده نهایت خلیجیده الامانیا شهرلری واقعدر *
بشنجی اقلیمک اوچنی قسمنی بومحله تمام اولوب دردیجی قسمنک احوالی بیاتیه شروع اولندی (قسم رابع) *
بشنجی اقلیمک دردیجی قسمنده آق دکردن بر قاج قطعه دردیجی اقلیمک طرف جنوبیسندن خروج واشبو
قسم رابعک طرف شمالیسنده دخول ایلیوب ساحل دریاده بر قاج محله متعدد کورفرز لحادث اولغله
هرایکی کورفرزک اراسنده بردن بحره طوغرو نیجه قطعه لر خروج و هر قطعه نیجه ممالک و بلادی مشتملدر *
واشبو بشنجی اقلیمک دردیجی قسمنک جهت شرقیه آخریده خلیج قسطنطنیه دیملکه معروف اولان
مرمره دگری اشبو قسمنک طرف جنوبیسندن و بوغاز حصار ی نام محله بر بوغازدن خروج و سمت شماله
طوغرو مروراییده رک دارا خلافة العلیه محیه قسطنطنیه نیک طرف شرقیسندن قواق بوغاز ییله واصل
اولوب آندن اریاب بحر اقلیمک ارازلنده بحر نیطش تعبیر اولنان قره دکره منتهی اولور واشبو بحر سیاه
بر بحر عریض و واسعدرکه التنی اقلیمک دردیجی قسمنک بعضیسنده و بشنجی قسمنک التنی قسمنه دخول
ایتملدر * و مدینه قسطنطنیه اشبو قره دکره بوغاز نیک جانب شرقیسنده و بشنجی اقلیمک دردیجی
قسمنک طرف شماله آخریده بر یلده عظیمه درکه عهد قدیمدنرو ابده شایحه و آثار جلیله یی محتوی و ملوک
قیاضه نیک کرسی مملکتی و قاعده سلطنتی اولوب اخبار عجیبه سی بین الانام معروف و مشهور اولغله
تعریفدن مستغنیدر * واشبو بشنجی اقلیمک دردیجی قسمنک آق دکر ایله خلیج قسطنطنیه اراسنده واقع
قطعه سنده مقدونیا مملکتی بلادی موجوددرکه طوائف یونانیانک ملک و سلطنتلری اشبا آندم واقع
اولمشدو * و ییله خلیج قسطنطنیه نیک طرف شرقیسنده اشبو اقلیم خامسک دردیجی قسمنک آخریسه
و ارنجه باطوس مملکتی اراضیسندن برقطعه موجوددرکه عهد سابقه طاقه روم ضبطنده ایدی *
لکن حالاملک ستوده آل عثمان ایدم الله تعالی الی انقراض الدوران حضراتی ظهور ایدوب اولخوالی به
رفع لوا یغزا و انوار دین مبین ایله ظلمات کفر و ضلالی محو و افنا ایتد کدنصکره باطوس مملکتنده واقع
مدینه برویه یی تختگاه سعادت پناه ایتملدر * بشنجی اقلیمک دردیجی قسمنی دخی بومحله تمام اولوب
بشنجی قسمنک احوالی بیاتیه شروع اولندی (قسم خامس) بشنجی اقلیمک بشنجی قسمنک صاع طرفیه غرب
اراسنده ذکراولنان باطوس مملکتی واقع اولوب انکدخی جانب شمالیسنده اشبو قسمنک آخریسه
و ارنجه عموریه شهرلری موجوددر و عموریه بلادنک جانب شرقیسنده نهر قباق دیملکه معروف
بر نهر جاریدرکه عموریه اولکه سنده بر جبلدن خروج ایلیوب جنوب طرفنه طوغرو جری و مروراییده رک
نهر فراته منصب اولد قدنصکره نهر قباق اشبو قسم خامسدن خلیجیه اقلیم رابعه دخول ایله * و ییله
نهر قباقک طرف غربیسنده واشبو بشنجی قسمنک آخرنده سابقا ذکراولنان سیحان نهر نیک مبدئی بعده
انک دخی طرف غربیسنده جیحان صوینک منبعی واقع و انک دخی طرف شرقیسنده دجله نهر نیک
منبع و مبدئی اولان جبل واقعدر * واشبو بشنجی اقلیمک بشنجی قسمنک طرف جنوبیسی ایله جانب
شرقیسی اراسنده واقع اولان کوشده دجله نهر نیک منبع و مبدئی اولان جبلک وراسنده میافارقین

نام بلده موجود در * و ذکر اولنان نهر قباقب اقلیم خامسک اشنبو بشنی قسمی ایکی قطعه به تفریق
و تقسیم ایدوب قطعه نیک بری نهر مزبورک غرب و جنوبی هستند و اقدرد که ذکر اولنان باطوس مملکتی
اول قطعه ده موجود در و باطوس مملکتک صول طرفنده و نهر قباقبک منبجی اولان جبلک وراسنده
اشنبو قسم خامسک آخرین و ارنجه عموریه بلادی بربرینه متصل امتداد لور * و اشنبو قسم خامسک
نهر قباقبک فصل ایستد یکی قطعه ثانیه قسم مزبورک شمال و شرق و جنوب طرفلرند و اقع اولوب قطعه
مزبورده نیک طرف جنوبی هستند دجله و فرات نهرلر نیک مبدق و جانب شمالی هستند جبل قباقبک وراسنده
عموریه ارضنه متصل یلقان ولایتی برعریض و واسع مملکت موجود در * و بوولایتک منتهی اولدینی
مجلده و نهر فراتک مبدق قنده خرشنه نام مدینه و اقدرد * و اشنبو قسم خامسک شرق و شمالی
جهتلی اراسنده و اقع کوشه ده بحر نیطشدن یعنی قره دکردن برکوچک قطعه موجود در بشنی اقلیم
بشنی قسمی دخی و مجلده تمام اولوب التنبی قسمک پیانته شروع اولندی (قسم سادس) بشنی
اقلیم التنبی قسمی صاغ جانبله غرب طرفنده و اقع قطعه هستند ارمینیه اولکه سی شهرلی بربرینه متصلا
شرقه طوغرو ممتد اولورق اشنبو قسم سادسک وسطی تجاوز ایدوب و قطعه نیک جنوب و غرب طرفلرند بلاد
مذکورده دن ارزن الروم شهری آنک دخی شمالنده تفلیس و دیل بلده لری وینه ارزن الرومک
جانب شرقی هستند خلاط بعده برده مدینه لری آنک دخی صاغ طرفنده جهت شرقیه میل و انحرافله
ارمینیه بلده سی و اقدرد * و نفس ارمینیه و اقع اولدینی محلدن ارمینیه اولکه سی بلادی در دخی اقلیم
داخل اولوب و مملکت مذکورده نیک اقلیم رابعه و اصل اولدینی مجلده و سابقا ذکر اولنان بارما جانبک طرف
شرقی هستند مراغه بلده سی و اقدرد * و ذکر اولنان ارمینیه مملکتی جهت شرقیه هستند بشنی
اقلیم التنبی قسمی رابعه اذربایجان اولکه سینه متصل و منتهی اولوب و بوقعه ده آخر بلاد
اذربایجان اولان اردیل بلده سی موجود در * و مدینه اردیل طبرستان بحر نیک یعنی خزر
دریاسنک بر قطعه سی اوزرند و اقدرد که بشنی اقلیمک یدینی قسمی چاقوب اشنبو التنبی قسمک طرف
شرقی هستند دخول ایتشدر * وینه بشنی اقلیمک اشنبو التنبی قسمک طرف شرقی هستند ذکر اولنان بحر
کیلان ساحلنده خزر مملکتکدن بر قطعه و اقع اولوب و خزر اقلیمک ترک و ترکمان معناسنه در که بحر
مذکورک بعض سواحلنده طائفه ترکدن بر قوم ساکن اولق مناسبیلده بحر مذکورده بحر خزر دخی
اطلاق اولنور * و بحر کیلانک خزر جماعتی ساکن اولدینی سواحلک طرف شمالده و اقع منتهی هستند
بربرینه متصل جبال عذیده خروج و اشنبو بشنی اقلیمک بشنی قسمک طرف غربی هستند دخول
ایدوب بعده برده مدار مسافه مرور ایتسد کدنصکره میافارقین بلادینی محیط اولوب بعده مدینه آمد
قرنده بشنی اقلیمک در دخی اقلیمه و اصل و شام اولکه سنک اسفلرند جبل سلسله به متصل اولدند نصکره
سابقا ذکر اولنان جبل لکامه منتهی اولور * و اشنبو طاعلرک ارالنده ایکی جانبکدن منتهی
یوللر و اقع اولوب آینه و رنده اول یوللر دن آشوب مراد ایتد کیری جانبه کیدرلر * و ذکر اولنان طاعلرک
صاغ طرفنده ابواب اولکه سی بلادی بربرینه متصلا کیلان دریاسنه و ارنجه ممتد اولوب
بلاد مذکورده دن تیورقیو و شروان بندری دیملکه معروف اولان مجلده مدینه باب الابواب ساحل
بحر کیلانده و اقدرد * و ابواب اولکه سی بلادی غرب و جنوب سمتلرند ارمینیه اولکه سینه متصل
اولوب وینه بلاد ابوابک طرف شرقی ایله اذربایجان مملکتک سمت جنوبی اراسنده ایران اولکه سی
شهرلی بربرینه متصلا کیلان دریاسی ساحلنه ممتد و منتهی اولورلر * وینه ذکر اولنان طاعلرک
طرف غربی لرنده اشنبو بشنی اقلیمک التنبی قسمکدن بر قطعه و اقع اولدند که اول قطعه ده سریر مملکتی
موجود اولوب وینه بوقعه نیک غرب و شمالی اراسنده و اقع اولان کوشه سینه قره دکردن برکوچک قطعه
دخول ایتشدر که قطعه مزبورده سی سریر مملکتی بلادی احاطه ایلوب بلاد مذکورده دن طرابزون
شهری بوقعه ده و اقدرد * و سریر مملکتی شهرلی اشنبو کیری سبق ایدن طاعلرک اراسنده و التنبی
قسمک طرف شمالی سنک نهایتده بربرینه متصل و ممتد اولورق مملکت سریر ایله خزر اولکه سی

اراسنده واقع جبله منتهی اولور نهایتندہ صول نام بر بلده موجوددر * وجبل مذکور اوراسنده
کیلان دریایی ایله اشبویشنی اقلیمک التنی قسمک جهت شمالیه سنک آخری میائندہ ارض خزدن
برقطعه وارددر * اقلیم خامسک التنی قسمی بومحله تمام اولوب یدنجی قسمک احوالی بیاتنه شروع اولندی
(قسم سابع) بشنی اقلیمک یدنجی قسمک طرف غریسنک مجموعی کیلان دکر بله مستورا وبلغله معومور
دکادر * لکن قسم مزبورک صاغ طرفندہ برقطعه بچردن مکشوف وبلغله اول قطعه ده طبرستان شهرلی
ودیل طاغری موجود اولوب اقلیم رابعده قزوین شهرینه طوغروخروج ایتدیکی بوندن اقدم اقلیم
رابع احوالی بیاتندہ ذکر اولمشیدی وارضدن بوقطعه به طرف غریسنک دزدنجی اقلیمک قسم سادسده
ذکر اولندی اوزره بحر خزدن برقطعه صغیره ایله طرف شرقیسنک دخی اشبو اقلیم خامسک التنی قسمندہ
خزدن ارضدن برقطعه متصل اولور * وینه بحر خزدن اشبو قسم سابعک غرب و شمال جهتلی اراسنده
ارضدن برقطعه دخی منکشف اولوب اول قطعه ده ترکستان و مسقوبلادنن بروجاری اولان اقل
بحر خزره منصب اولور * وینه اشبویشنی اقلیمک التنی قسمک شرق جانبندہ خزدن ریاسندن برقطعه دخی
مکشوف اولوب طوایف ترکدن غز جماعتک قونوب کوچدکاری یا بلاق و قشلاق موجوددر * وغز
لفظنک اصلی خوز اولوب یعنی غز جماعتی لسانرنده کندیله خوز عشیری اطلاق اولنوب بعدہ طائفه عرب
خوز لفظنی تعریب قصده ایله غز کله سنه تبدیل و طائفه مزبوره بی غز جماعتی عنوانیه تسمیه ایتدیله * وغز
جماعتک مسکنی اولان قطعه مذکورہ بی صاغ طرفندن برجبل عظیم احاطه ایلشد که جبل مذکور اقلیم
خامسک سکرنجی قسمندن اشبو قسم سادسه داخل و غرب طرفندہ طوغرو مرو رایده رک اشبو قسم سابعک
وسطنه قریب محله بالغ اولوب بعدہ طرف شماله منحرف و بحر خزره ملاقی اولور * بوندن صکره جبل مذکور
بحر خزر ساحلی ایله دخی طرف شماله طوغرو صکیدوب التنی اقلیمده بحر مذکورک نهایتندہ واصل
اولدند صکره طرف بحر ایله منحرف اولوب بحر مذکوردن مفارقت ایتدیکی محله جبل مذکورہ جبل
سیاه تسمیه اولنوب بعدہ جبل مذکور غرب سمتیله التنی اقلیمک التنی قسمندہ ذاهب اولوب صکره ینه غربدن
جنوب طرفندہ میل و رجوع ایله بر مقدار مسافه مرور و اقلیم خامسک اشبو التنی قسمندہ دخول ایلر * وجبل
مذکورک بوطرفی سریر مملکتی ایله خزر ارضی اراسنه حائل اولوب ارض خزرده ساکن اولان طوایف
ترکستانک بلادی اشبو اقلیم خامسک التنی ویدنجی قسملرنده جبل سیاه مذکورک ایکی طرفلرنده بربرینه
متصل امتداد اولور * اقلیم خامسک یدنجی قسمی بومحله تمام اولوب سکرنجی قسمک احوالی بیاتنه شروع اولندی
(قسم ثامن) بشنی اقلیمک سکرنجی قسمندہ واقع قطعه معموره نک مجموعی امم ترکدن سابقا ذکر اولان غز
طائفه سنک قونوب کوچدکاری محالدر * وینه اشبو قسم ثامنک صاغ طرفیله غرب جانبی اراسنده
خوارزم بحیره سی یعنی خوارزم اولکه سی کولی موجوددر و بحیره خوارزم دوری اوچیوزمیل برکولدر
چیچون نهری و غز مملکتندن خارج انهار کثیره بحیره خوارزمه منصب اولور * وینه اقلیم خامسک اشبو
سکرنجی قسمک شمال و شرق جهتلرنده صوبی طائلو دوری درتوزمیل بحیره غرغون نام بریولک کول
واقعدر * وینه اشبو قسم ثامنک ناحیه شمالیه سنک آخرینہ منتهی جبل مرغار نام برکوه عظیم وارذرکه
صیف و شتاده غایت ارتفاع و کمال برودت هوا دن ناشی اوزرنده قاردا ئم برقرار اولوب اصلا ذائب و زائل
اولر * و ذکر اولان بحیره غرغونک صاغ طرفندہ بحر صلب و صخره صمدان مخلوق جبل غرغون نام
برجبل دخی موجود اولوب اصلا حشیش و نباتدن برشی نایت اولر * و غرغون صکره و غرغون اسمی
جبل غرغون قریبندہ اولق مناسبیله وضع اولمشدر * و بحیره غرغونه ایکی طرفندہ واقع جبل مرغار ایله
جبل غرغوندن خارج انهار کثیره عدیده منصب اولور * اقلیم خامسک سکرنجی قسمی بومحله تمام
اولوب طقوزنجی قسمک احوالی بیاتنه شروع اولندی * (قسم ناسع) بشنی اقلیمک طقوزنجی قسمندہ
طوایف ترکدن یعنی اولوتاتارلق مملکتندہ ساکن غز جماعتی قبائلندن ارکش نام قبیلہ به مخصوص
بلاد موجوددر که ینه امم ترکدن کما کیه طائفه سی ساکن اولدقاری محاک طرف شرقیسنده واقعدر *
وار صکرش بلادنی اشبو قسم ناسعک طرف شرقندہ نهایتندہ با جوج و ما جوج قوه بی محیط اولان جبل

قوفا یا احاطه ایستند * جبل قوفا یا مذکور محل مزبور اشبو طقوزنجی قسمه طرف جنوبیستند
خروج و جانب شماله دخول وولوج ایدوب استدای ظهوری اقلیم رابعک اوننجی قسمه واقع اولوب آندن
اشبو اقلیم خامسک اوننجی قسمه واروب آندن دخی به اقلیم خامسک اشبو طقوزنجی قسمه دخول ایلر *
تفصیلی بویه درکه جبل قوفا یا استدای ظهورنده بحر محیط شرقی احاطه ایلدوب بعده پشنجی اقلیمدن
بحر قوب اقلیم رابعک اوننجی قسمه غرب طرفندن دخول و قسم مزبورک نصفه قریب مسافه به بالغ اولوب
مبدأ ظهورندن بومحله منتهی اولجه طوایف ترکدن کیمیا کیه بلادنی احاطه ایلشد * محل مذکور
مرورند نصره اقلیم خامسک اوننجی قسمه داخل و غرب سمتیه مرور ایدره لک قسم مزبورک آخرینه واصل
اولوب جبل مذکورک صاغ طرفنده اشبو اقلیم خامسک سکرنجی قسمدن جهت غرب به مائل بر طولانی قطعه
باقی فالورکه کیمیا کیه بلادی اول قطعه ده منتهی اولور * بوند نصره جبل قوفا یا اقلیم خامسک طقوزنجی
قسمک جانب شرقیستند داخل و مسافه قلیله مرور ایتد کد نصره طرف شرقه منحرف و مائل اولوب بعده
شمال سمتی اوزره کیده رک التنجی اقلیم طقوزنجی قسمه بالغ اولورکه اسکندر ذوالقرنین حضرت تلمیذ
طائفة یا جوج و ما جوجک شروفسادر بن دفع ایچون بنایتدیکی سده سدید آهین کلید التنجی اقلیم
طقوزنجی قسمه واقعدر * و اقلیم خامسک اشبو سکرنجی قسمدن شرق و شمال اراستده واقع گوشه ده
برقطعه ارض باقی فالورکه اول قطعه جبل قوفا یا نکه وراستده طرف جنوبیه طوغرو مستطیل و متحد اولوب
یا جوج و ما جوج بلادینک بر مقداری قطعه مذکورده واقعدر یسنجی اقلیم طقوزنجی قسمی بومحله تمام
اولوب اوننجی قسمک احوالی بیاتنه شروع اولندی (قسم عاشر) اقلیم خامسک اوننجی قسمه واقع قطعه نکه
مجموعی یا جوج و ما جوج مسکنلری اولوب انجق بحر محیطدن برقطعه قسم عاشرک جانب شرقیستند دخول
و جنوبدن شماله طوغرو بر مقدار محلی غمر و ستر ایلدوب وینه قسم عاشرک جنوب و غرب جهتند بر مقدار
محله دخی جبل قوفا یا مرور ایتد کله عمارتدن خالی قالمشدر * اشبو ایکی قطعه دن ما عدا یسنجی اقلیم
اوننجی قسمک جلوه سی ارض یا جوج و ما جوجدر اقلیم خامس اقسام عشره سیله بومحله تمام اولوب
التنجی اقلیم احوالی بیاتنه شروع اولندی (اقلیم سادس) التنجی اقلیم دخی سابقه ذکر اولنان اقلیم
کی یسنجی اقلیم صول طرفه ویدنجی اقلیم صاغ جانبیه متصل و غربدن شرقه طوغرو بر برینه مساوی
اون قسمه منقسم اولوب و هر بر قسمه واقع اولان ممالک و امصار و جبال و انهار علی الترتیب ذکر و بیان
اولنور (قسم اول) التنجی اقلیم اولکی قسمک دخی استدای طرف غربیه بحر محیط غربی ساحلندن فرض
اولغله قسم مزبورده واقع اولان قطعه نکه نصفندن اکثرینی بحر محیط ستر ایلکله عمارت ممکن اولمشدر *
استدای قطعه مذکورده نکه طرف شرقیستند بحر محیط سمت شمالیستند دخول ایلدوب بعده یتنه شرق طرفیه
کیدوب قطعه مذکورده جنوب سمتیه منتهی اولغله التنجی اقلیم اولکی قسمه ارضندن برقطعه مکشوف
و معمور اولشد که بحر محیط اول قطعه نکه ایکی جانبی احاطه ایلشد * و بوقطعه معموره نکه طول و عرض
مجموعه ممالک افریجیدن برطانیه مملکتی واقع اولور * و قسم اولک طرف جنوبیسی ایلد شرق جانبی واسع
و منقسم برقطعه درکه اراستده واقع اولان گوشه سنده صلیس نام بر ولایت وارد درکه بوند اقدام ذکر
اولنان بطو مملکنه متصلدر * اقلیم سادسک اولکی قسمی بومحله تمام اولوب ایکنجی قسمک احوالی
بیاتنه شروع اولندی (قسم ثانی) اقلیم سادسک ایکنجی قسمه دخی غرب و شمالی سمتندن بحر محیط دخول
ایلدوب بحر مذکوردن بر طولانی قطعه قسم ثانی نکه نصف شمالیستند اکثرینی ستر ایتد کله قسم اولده
ذکر اولنان برطانیه مملکنک جانب شرقیستند واقعدر * وینه طرف شمالیه قطعه اولایه متصل بحر
مذکوردن برقطعه آخری دخی اشبو قسم ثانی نکه نصف غریبستند جهت شرقیه سینه و انججه دخول
وا اکثر محالری ستر ایتد کله انجق قسم ثانی نکه نصف غریبستند بر مقدار ارض منکشف و معمور اولوب
انکله جزیره سنک بر مقداری اول قطعه ظاهرده واقع و بقیه سی یدنجی اقلیمده داخلدر * و جزیره
انکله بر جزیره عظیمه درکه بغایت واسع و نیجه بلاد و امصاری مشتمل اولوب مخصوص قرالی وارد *
و جزیره مزبوره نکه صاغ طرفنده واقع بر بول قیده و اشبو التنجی اقلیم ایکنجی قسمک نصف غریبستند

ممالک افریجن بر مندی و لایتی واکام متصل افلاندش اولکه سنی واقعدر * بوندنصره اشیر
 ایکتی قسمک غرب طرفله صاغ جانبده فرانسه مملکتی انکدخی صول طرفنده برغونیه ولایتی واقع
 اولوب وینه قسم مزبورک نصف شرقیسنده الامان ولایتی انکدخی صاغ جانبده انکلایه مملکتی
 انکدخی صول طرفنده ذکر اولان برغونیه ولایتی بوندنصره اهرنکه وشمونیه یعنی له
 وصاقسونیه مملکتی موجوددر * واشبوقسم ناینک شرق و شمال جهتری اراسنده واقع گوشه سنده
 بحر محیط ساحلی اوزره افریزه ولایتی واقعدرکه الامان افرنجی ضبطندهدر * التنبی اقلیمک ایکتی قسمی
 بو محله تمام اولوب اوچنجی قسمک احوالی بیاتنه شروع اولندی (قسم ثالث) التنبی اقلیمک اوچنجی
 قسمک ناحیه غربیه سنک صاغ طرفنده ممالک افریجن پوانیه بلادی وصول جانبده صاقسونیه
 شهرلی واقع اولوب و قسم مزبورک ناحیه شرقیه سنک صاغ طرفنده ممالک افریجن انکبریه
 بلادی وصول جانبده بلونیه ولایتی موجوددر * وبلونیه ایله انکبریه مملکتلرینک ارازنده بلواط نام
 برجبل واقعدرکه اشبو التنبی اقلیمک دردنجی قسمندن اشبو قسم ثالثه دخول ایلوب و طرف شماله میل
 و انحرافله طرف غربیه میورایده رله اشبو قسم ثالثک نصف غربیسنده واقع صاقسونیه بلادیه منتهی
 اولور * التنبی اقلیمک اوچنجی قسمی دخی بو محله تمام اولوب دردنجی قسمک احوالی بیاتنه شروع اولندی
 (قسم رابع) دردنجی قسمک ناحیه جنوبیه سنده جنوبیه مملکتی انکدخی جانب شمالیسنده روس
 ولایتی واقع اولوب و بویکی ولایتک ارازی اوچنجی اقلیمده ذکر کری سبق ایدن جبل بلواط فصل
 ایلوب اشبو قسم رابعک طرف غربیه اولندن خروج و نصف شرقیسنده و قوف ایدر * و دخی جنوبیه
 مملکتک طرف شرقیسنده بحرمانیه ولایتی واقعدرکه الامان مملکتیدر * وینه اشبو قسم رابعک
 جنوب ایله شرق جانبلی اراسنده واقع گوشه سنده بلده طیبه قسطنطنیه ایله کاتب اولان مملکتلر
 واقعدر * و قسم مزبورک ناحیه شرقیه سنک اعلالرنده قره دکز دن بر قطعه موجود اولوب و قطعه
 مزبوره نک بر گوشه سنده مسینات نام بریده واقعدر * التنبی اقلیمک دردنجی قسمی بو محله تمام اولوب
 بشنجی قسمک احوالی بیاتنه شروع اولندی (قسم خامس) اقلیم خامسک بشنجی قسمک طرف جنوبیسنده
 یعنی صاغ جانبی اولان ناحیه ده بحر نیطش یعنی قره دکز التنبی اقلیمک دردنجی قسمک آخرنده قواق
 بوغاز دن شرق طرفه خروج ایدوب اشبو اقلیم سادسک بشنجی قسمک مجموعنه و التنبی قسمک بعض
 محالیه میورایده رله مبدئین منتهیسنده و ارنجه طولایک اوچیز و عرضا التیوز میل قدر مسافه بمقد
 اولور * و بوندن کر اولان بحر سیاهک وراسنده و اشبو قسم خامسک ناحیه جنوبیه سنده غربین
 شرقه طوغرو ارضیدن بر طولانی قطعه باقی قالورکه بو قطعه نک جانب غربیسنده قره دکز ساحلی اوزره
 هرقلیه نام بریده واقع اولوب بشنجی اقلیمده ذکر اولان یلتان مملکتینه متصلدر * و قطعه باقیه
 مذکورده نک طرف شرقیسنده افلانیه اولکه سی موجوددرکه دارالملکی ساحل بحر سیاهده بلده
 سینویدر * وینه التنبی اقلیمک اشبو بشنجی قسمک طرف غربیسنده و بحر سیاهک جانب شمالیه
 ترخان مملکتی ایله یتنه قسم مزبورک جانب شرقیسنده روس مملکتی ساحل بحر سیاهده واقعدر * و روس
 مملکتی ترخان اولکه سنک اشبو قسم خامسده واقع قطعه سنی شرق جانبدن محیط اولوب ویدنجی
 اقلیمک بشنجی قسمده واقع اولان قطعه سنی طرف شمالیسندن وینه التنبی اقلیمک دردنجی قسمده
 موجود اولان قطعه سنی جانب غربیسندن احاطه ایلشیدر * التنبی اقلیمک بشنجی قسمی بو محله تمام
 اولوب التنبی قسمک احوالی بیاتنه شروع اولندی (قسم سادس) اقلیم سادسک التنبی قسمک طرف
 غربیسنده قره دکز دن بر قطعه واقعدرکه شمال جانبده انحراف قلیل ایله منحرف اولوب بو قطعه بحریه ایله
 اشبو التنبی قسمک جانب شمالیه منتهیسی اراسنده قنائیه اولکه سی بلادی موجوددر * وینه
 اشبو قسم سادسک طرف جنوبیسندن شماله زیاده انحرافله مائل و منحرف اولان قطعه ارضده لانیه
 شهرلی موجوددرکه بلاد مذکورده اقلیم سادسک بشنجی قسمک طرف جنوبیسنک یعنی صاغ جانبک
 نهایتیدر * و ذکر اولان لانیه مملکتی اشبو قسم سادسک ناحیه شرقیه سنده خزر مملکتینه متصل

اولوب خزر اولكه سنك طرف شرقیسنده برطاس مملكتی موجوددر * والتنی اقلیمك اشبو قسم
سادسك شرق و شمال جابری اراسنده واقع اولان كوشه سنده بلغار مملكتی و جنوب ایله شرق
مایینده بلخج اولكه سی واقع اولوب و بواولكه یه سابقا ذکراولنان جبل سیاهدن برقطعه هرورایددر *
و جبل مذکور بوندن اقدام ذکر اولندیغی اوزره بحر خزر ایله التنی اقلیمك یدنی قسمه منحرف و بحر
خزردن مفارقت ایتد کد نصکره جهت غربیه مائل اولوب بده بشتی اقلیمك التنی قسمه دخول ایتدیکی محله
جبال انوابه متصل اولورکه خزر مملکتی اول جبالك ایکی طرفنده بربرینه متصلا تمتد اولور * اقلیم
سادسك التنی قسمی بو محله تمام اولوب یدنی قسمك احوالی بیاتنه شروع اولندی (قسم سابع) التنی
اقلیمك یدنی قسمك جنوب طرفنده واقع اولان محله خزر اولكه سندن برقطعه اشبو قسمك جانب
غریبسنده اخیسه وارنجه تمتد اولوب سابقا ذکراولنان جبل سیاهك بحر خزردن مفارقتد نصکره
محاذاتیده واقعدر * واشبو قطعهك طرف شرقیسنده بحر خزردن برقطعه داخل اولوب اشبو قسم
سیاهك طرف غربیه نهایتنه وارنجه تمتد اولور * انکدنخی طرف شرقیسنده یته بحر خزردن برقطعه
اخری موجوددر که اول قطعه بحر یه نك شرق و شمال سمتی جبل سیاه احاطه ایلشددر * و جبل
سیاهك وراسنده واشبو یدنی قسمك ناحیه غرب و شمالیه سنده برطاس نام مملکت واقع اولوب
و قسم مزبورك ناحیه شرقیه سنده طوایف ترکمن بسجرت و چنگالک نام ایکی قبیلهك مملکتی
موجوددر * اقلیم سادسك یدنی قسمی بو محله تمام اولوب سکر یدنی قسمك احوالی بیاتنه شروع اولندی
(قسم ثامن) التنی اقلیمك سکر یدنی قسمك طرف جنوبیه واقع اولان سمتده طوایف ترک و تاتاردن خلیج
جماعتی مسکنی اولان بلاد واقع اولوب و یته قسم ثامن مذکورك جانب شمالیه واقع اولان ناحیه سنك
طرف غریبسنده ارض منتهه یعنی قوقش برمعناسته اولان بریه و ناحیه مزبوره نك جانب شرقیسنده
شول اراضی خالیه موجوددر که ازمنه سالقهده معمور و مسکون ایکن سدا سکر دریناسه سندن مقدم
طوایف یا جوج و ما جوج استیلا ایدوب اول محلی تخریب ایتدیلمد یومنه اولور * واشبو ذکراولنان
ارض منتهه ده اعظم انهار عالم اولان اتل نهر نك مبدأ و منبعی واقع اولوب نهر مذکور اولو
تاتارلق دیومعرف اولان بلاد ترکه مرور و بشتی اقلیمك یدنی قسمده طبرستان دریاسنه یعنی خزر
بحرینه منصب اولور نهر مذکور منبعندن خروج ایدوب بحر خزره واصل اولنجه استقامت اوزره جاری
اولوب بحر اراسنده کاه یینه کاه بسارمهیل و اشغرافی کثیر برنهر کبیردر * ابتدا نهر مذکور ذکری
سبق ایدن ارض منتهه ده واقع برجبل عظیمك اوج محلندن اوج جدول نبوع و خروج ایدوب بعده
برمقدار مسافه دنصکره مجموعی نهر واحد اولوب غرب سمتنه طوغرو جاری واشبو التنی اقلیمك یدنی قسمك
آخریسه واصل اولدقد نصکره غربدن شمال سمتنه منحرف و یدنی اقلیمك یدنی قسمه منتهی اولوب قسم
مزبورك جنوب و غرب جهتری اراسنده جریان ایدورک اقلیم سابعك التنی قسمه داخل اولور * بعده
طرف غربیه متوجه اولوب برمقدار مسافه قطع ایتد کد نصکره تکرار جنوب سمتنه منعطف و منحرف اولوب
یته التنی اقلیمك التنی قسمه رجوع و عودت ایتدیکی محله نهر مزبوردن اوج جدول آریلوب جهت
غربیه ذاهب و قسم مزبورده اول اوج جدولك مجموعی بحر خزره منصب اولور * بعده اصل نهر اتل بلغار
مملکتنده شمال و شرق اراسنده واقع برقطعه بهرورایدوب التنی اقلیمك یدنی قسمه داخل اولور *
بوند نصکره تکرار جنوب سمتنه میل و هرور و جبل سیاهك تحتنه نفوذ ایدوب خزر مملکتنه واصل
اولدقد نصکره بشتی اقلیمك یدنی قسمه دخول ایتدیکی محله خزر دریاسنه منصب اولور * التنی اقلیمك
سکر یدنی قسمی بو محله تمام اولوب طقوزنی قسمده اولان ممالکك احوالی بیاتنه شروع اولنور (قسم ناسع)
التنی اقلیمك طقوزنی قسمك طرف غریبسنده طوایف ترک و تاتاردن خفشاخ قبیله سی تاتاریسه
مخصوص مملکت ایله یته طوایف ترکدن ترکش جماعتی بلادی واقعدر * و ذکراولنان طائفه
خفشاخ جماعتنه قفق دخی اطلاق اولنور و خفشاخ و ترکش و لایتری جبل قوفا نك طرف غریبسنده
و جانب شرقیسنده یا جوج و ما جوج بلادی موجود اولوب ماینلری جبل قوفا یا فصل ایلشددر *

و جبل قوفا یی مذکور که کوه قاف در درون اقلیم طرف شرقی سنده بحر محیط ساحلندن ابتدا ایدوب
 ینه بحر محیط ساحلی اید طرف شماله یدنی اقلیم آخریته منتهی اولور * تفصیلی بویله در که جبل مذکور
 اقلیم رابعک طرف شرقی سندن مفارقت ایدوب جهت غرب و شماله میل و انحراف ایدوب بر مقدار مسافه
 مرور اید کد نصکره بشقی اقلیم طقوزنجی قسمته دخول ایلر بعده ینه سمت شمال ایدوب مرور ایدوب اشبو
 اقلیم سادسک طقوزنجی قسمته صاع طرفندن داخل و غرب جهته انحراف قلیل ایدوب قسم تاسعک شماله
 منتهی اولور و اشبوالتنجی اقلیم طقوزنجی قسمته وسطنده استکندزدن و القرنین حضرت تلیشک بنا
 یورد قری سده سید واقع اولمشدر * بوند نصکره ینه جبل قوفا یی سمت شمال اوزره مرور ایدوب رکنی اقلیم
 طقوزنجی قسمته طرف جنوبی سندن دخول ایدوب جانب شمالی سنده بحر محیط ساحلیته منتهی اولور *
 بوند نصکره جبل مذکور بحر محیط ساحلی ایدوب معاً جهت غربه منحرف و منعطف و ینه اقلیم سابعک بشقی
 قسمته داخل اولدینی محله طرف غربه دخی بحر محیط ساحلیته منتهی اولور * و دخی معلوم اوله که سد
 یا جوج خصوص سنده خبر صحیح قرآن کریمه سورة کهفک آخونده آیات عیدیه ایدوب بیان یورمشدر * وائمه
 فن جغرافیدان عبدالله بن خرداده فن جغرافیده تألیف ابتدیکی نگاشته ذکر ایتشددر که خلفای
 عباسیه دن واثق بالله بر کعبه عالم خوابده مشاهده ایتدیکه سدیاجوج آجیلوب قوم یا جوج و ما جوج
 اطراف واکفاه و لوج ایتک خوفیه خوابدن یسار اولدنده سلامان نام برتر جهان سخندان و ارایدی
 استکشاف سریر خال ایچون ترجمان مزبوزی سد جابنه بعث و ارسال ایلدی * اولدخی سد محله و اروب
 احوالنه و قوف تحصیل ایتدکده خلفه مذکور واثق بالله حضورنده سد احوالندن مشاهده و معاینه
 ایتدیکه اموری بیان ایلدی دیور حکایه طویله ضمننده نگاشته نقل و روایت ایلدی لکن حکایه مزبوره
 نگاشته مطویر اولان مواددن اولمغله ذکر اولمشدی اقلیم سادسک طقوزنجی قسمی دخی بو محله تمام
 اولوب اوتنجی قسمته احوالنه شروع اولمشدی (قسم عاشر) التنجی اقلیم اوتنجی قسمی اولان قطعه نک
 مجموعنده و رای جبل قافده یا جوج و ما جوج بلادی موجود در که بر ینه متصل بحر محیط ساحلیته منتهی
 اولمشدر بلاد یا جوجی بحر محیط طرف شرق و شمالندن احاطه ایلوب بلاد مذکور نک جانب شمالیسی
 مستطیل و طرف شرقیسی عریضدر * التنجی اقلیم اقسام عشره سیله بو محله تمام اولوب یدنی اقلیم احوالی
 بیانه شروع اولمشدی * (اقلیم سابع) یدنی اقلیم دخی سائر اقالیم کی غربندن شرقه طوغرو اون قسمه
 منقسم اولوب لکن بحر محیط غربی اقلیم مزبورک جهت شماله اقلیم سابعک اولکی قسمندن بشقی قسمته
 وسطنک جبل قافه متصل اولدینی محله و ارنجه اکثر مواضعی غمرو ستر ایلوب عمارت ممکن اولمشدر *
 اقلیم مزبورک اولکی وایکنی قسمندن معمور اولان محله انکاتره جزیره سنک بر قطعه سی موجود اولوب
 لکن قطعه عظیمه سی ایکنی قسمده و قطعه صغیره سی جانب شماله میل و انحراف اولکی قسمده واقعدر *
 جزیره مزبوره نک بقیه سی بحر محیط غربی سندن بر قطعه مستدیره اوزرنده التنجی اقلیم ایکنی قسمته
 موجود در که اقلیم سادسک قسم ثانیسی بیانه ذکر اولمشدی * و جزیره مزبوره دن التنجی اقلیم ایکنی
 قسمته موجود اولان قطعه سندن مقابلنده واقع یول قبی ساحلنه و ارنجه ینلرنده دریادن اون ایکی منیل
 مسافه وارددر * و اشبو یدنی اقلیم ایکنی قسمته صول طرفنده انکاتره جزیره سنک و زاسنده و سلانده
 نام بر جزیره موجود در که غربندن شرقه طوغرو ممتد طولانی بر جزیره در (ویدنی اقلیم) اوچنجی قسمته
 دخی اکثر مواضعی بحر محیط ایدوب مستور اولوب انجق طرف جنوبی سندن ارضدن بر طولانی قطعه
 موجود در که شرق جایی سائر جوانبندن اوسعددر * و بو قطعه مستطیل اقلیم سادسک اوچنجی قسمته ذکر
 اولنان فلویه ارضنه شرق و شمال طرفلندن متصلدر * و بو قطعه نک ناحیه غربیته سی دخی و اسع
 و مستدیر اولوب و طرف جنوبی سندن واقع ایکی جایی در یار ارنجه دلیل کنی ارض مستطیلدن یکیلوب یول
 قییده واقع فلویه ولایتیه منتهی اولور * و ینه اشبو قسم ثالثه قطعه مزبوره نک جانب شمالی سنده
 بر قاعه نام بر جزیره مستطیل وارد در که غرب و شمال سمتلندن شرقه طوغرو ممتد اولور (و اقلیم سابعک)
 در دخی قسمته ناحیه شمالیه سنک مجموعی دخی غربندن شرقه و ارنجه بحر محیط ایدوب مستور اولوب انجق

ناحية جنوبيه بي بجر دن معكشوف ومعمور در * وناحية من پوزه نك طرف غر بيسنده طوايف
ترك و تاتاردن قيازك طائفه سي بلادى انارل دخی شرق طرفنده طابست تمام مملكت واقع اولوب
انك دخی جانب شرقیسنده قسم ثالث آخرینه وارنجه و سلانده اولكه سی موجود در كه شدت برودن
هواند ناشی برف و تلج دائم اولوب عناری قلیل و اقلیم سادسك در دخی و بشنخی قسمیسنده واقع اولان روس
بلادینه متصلدر * اقلیم سابعك بشنخی قسمك وسطنه وارنجه اكثر مواضعی بحرایله مستور اولمده بوانه كنجبه
اقسام اربعه سنده موجود و معمور اولان محال تمام اولوب بشنخی قسمك احوالی بیاتنه شروع اولندی
(قسم خامس) یدنجی اقلیمك بشنخی قسمك ناحیه غریبه سنده روس بلادی واقع اولوب و شمال جانبنده اولان
ناحیه سی جبل قافه متصل اولان بحر محیط قطعه سته منتهیدر * واشبو بشنخی قسمك ناحیه شرقیه سی
اقلیم سادسك التخی قسمنده مذکور اولوب بحر سیاه ساحلنده واقع اولان قزاقیه ارضنه متصل اولوب
طرحی نام بر طاتلو كوله منتهی اولور بحیره طری بریوك كولدركه بین و یسارنده واقع اولان جبال
عبدیده دن جاری انهار كثیره اكمنصب اولور * واشبو یدنجی اقلیمك بشنخی قسمك ناحیه شرقیه سنك طرف
شمالیسنده طوايف ترك و تاتاردن ساریه نام طائفه نك مملكتی واقعدر * یدنجی اقلیمك بشنخی قسمی بومجلده
تمام اولوب التخی قسمك احوالی بیاتنه شروع اولندی (قسم سادس) یدنجی اقلیمك التخی قسمك غرب ایله
جنوب جهتی اراسنده واقع اولان قطعه سی ینه قزاقیه بلادینه متصل اولوب و بونا حیه نك وسطنده
عیون عبدیده دن مجمع بر طاتلو كول واردركه جانب شرقیسنده واقع جبالدن اكانهار كثیره منصب اولور
واشتداد برودن هواند ناشی اكثرا وفاتده بوكول منجمد اولوب انجق ایام صیفده مدت قلیله ده
فی الجله حرارت كسب ایتمكه بخیاره ر محال اولور واشبو قسم سادسده واقع اولان قزاقیه بلادك
طرف شرقیسنده روس بلادی موجود در كه ابتدای التخی اقلیمك بشنخی قسمك ناحیه شرقیه
جنوبیه سنده اولوق اوزره بوندن اقدام ذكرا و لغشیدی و یدنجی اقلیمك واشبو التخی قسمك جنوب ایله شرق
جهتی اراسنده اولان كوشه سنده بلغار مملكتك بقیه سی موجود در كه مبدئی التخی اقلیمك التخی
قسمك ناحیه شرقیه شمالیه سنده اولوق اوزره بیان اولغشیدی و ارض بلغاردن بوقطعه نك وسطنده
سابقا ذكرا و لتان اقل نهر نك ابتدای طرف جنوبیه میل و انحراف ایستدی محل واقعدر * واشبو قسم
سادسك طرف شمالده نهایتی جبل قافدر كه غربن شرقه طوغرو واشبو قسم سادسی محیطدر * اقلیم
سابعك التخی قسمی بومجلده تمام اولوب یدنجی قسمك احوالی بیاتنه شروع اولندی (قسم سابع) یدنجی اقلیمك
یدنجی قسمك طرف غریبه سنده ام تركدن بوندن اقدام ذكرا و لتان یچینك طائفه سنك مملكتی
موجوددر * و ینه قسم من پوزك جانب شرقیسنده یسجرت ارضك بقیه سی ایله ارض منته نك
بقیه سی قسم من پوزك طرف شرقده آخرینه دك بمتداولور * و ینه واشبو قسم سادسك جهت شمالده
نهایتند جبل قاف موجوددر * یدنجی اقلیمك یدنجی قسمك احوالی بومجلده تمام اولوب سكزنجی قسمك
احوالی بیاتنه شروع اولندی (قسم ثامن) یدنجی اقلیمك سكزنجی قسمك جنوب و غرب طرفلنده ارض
منتهیه متصل بوقطعه واقع اولوب آنك دخی طرف شرقیسنده ارض محفوره نام بر محل واقعدر *
واشبو ارض محفوره دیدكاری بحایب عالمدن بر چغور در در كه عمقی بعید قویوكی ارضدن قتی و اقتر
مسافه اوپولوب اطراف و اقطاری واسع و قعرینه وصول متعذر و متمتع بر محالدر * اطراف و جوانبیدن
قعرینه نظر اولندقدن سكوزدخان و كیجه آتش شعللری ظاهر و نمایاندر كاه مضی و كله منطقی اولمده
بوارض عمیق قعری مسكون و معمور اولسنده استدلال اولتور * و بعض اوقاتده بوارضك در و تنده
برنهر مشاهده اولتور كه بوارض محفوره نك جانب عینتدن یسارینه طوغرو و جریان ایدر * واشبو سكزنجی
قسمك جانب شرقیسنده واقع ناحیه سنده سدیأ جوجه متصل بر خراب ارض موجود اولوب و طرف
شمالیسنك آخرنده جبل قوفا یی مذکور جانب غربن جهت شرقه طوغرو مجتهد اولمشدر * اقلیم
سابعك سكزنجی قسمی بومجلده تمام اولوب طقوزنجی قسمنده واقع اولان معمور و غیر معمور محال
بیاتنه شروع اولندی (قسم ناسع) یدنجی اقلیمك واشبو طقوزنجی قسمك طرف غریبه سنده بوندن اقدام

ذكرا و لتان ارض محفوره كیجه مؤرخ ابن
خلدون علیه الرحمه ارض من پوزك قعرنده
كوندزدخان و كیجه آتش شعللری نمایان
اولمده ارضك قعرنده بنی آدم اولد بقتسه
استدلال اولندی دیوقل ایدر لككن
مجرد كیجه لده دخان و كوندز لده شعله
اكورنك یا نزدركه آق دكرده سنطورینه
تجزیره سی و انك امثالی محالدره مشاهده
اولندی اوزره دهنیت و كبریتی غالب ارض
مذكورك قعرندما بخاراك اختراقند ناشی
اوله * بوقطه یرجه اوض مذكورك
معمورینه استدلال صحیح اولور
(المترجم محمد صاب)

ذکر اولسان طوایف ترک و تاتار دن خفشاخ و قفقج جماعتی ضبطند اولان بلاد واقعدر * و بلاد مذکور به دخی نه جبل قوقایا مروراید * اول محله که جبل مذکور بحر محیط شمالی قسده قسم ناسعک طرف شمالی سندن منحرف و منعطف اولوب وینه اشبو قسم ناسعک وسطنده شرقا بحر افله جنوب سمتنه ذاهب اوله بعدد جبل مذکور التنبی اقلیم طقوزنجی قسمه خروج ایدوب بره مقدار مسافه مرورایتد کد نصرکه ینه قسم مرورک و سطنده مینی اولوب بوندن اقدم مره بعدد آخری ذکر سبقت ایدن سدی با جوجه متصل و منتهی اولور * وینه اشبو یدنجی اقلیم طقوزنجی قسمه شرق طرف قسده واقع اولان ناحیه سندن و جبل قافک وراسنده ساحل بحر محیط شمالی اوزره یا جوج و مأجوج ضبطند اولان محال کدن طولی مدید و عرضی قلیل بر قطعه واقعدر که اول قطعه بی شرق و شمال جهت لرندن ینه جبل قاف محیط اولمشدر * یدنجی اقلیم طقوزنجی قسمی دخی بو محله تمام اولوب اوقتی قسمک احوالی بیاتنه شروع اولندی (قسم عاشیر) اشبو یدنجی اقلیم اوقتی قسمی اقلیم سابعک جهت شرقه منتهی اسی اولوب و مجموع محلی بحر محیط غمر و سترایتمکه قسم مرور عمارتدن خالی قالمشدر * بو محله کلنجما قالم سبعة واقع اماکن معموره و جبال و انهار معدوده نک احوالی ارباب فن جغرافیا قولری اوزره نقل و بیان اولوب حالا بهون المک العلام * قرین اتمام * و پذیرای ختام * اولغله سیاح جهان کرد قلم * کوشه قلمدان فراغده آرام ایلدی * ان فی خلق السموات والارض واختلاف الليل والنهار لآیات لا ولی الا لایاب * معلوم اوله که بوندن اقدم ذکر اولندی اوزره اشبو تألیف مستطاب اوج کاب اوزرینه ترتیب و هرکابی نیجه فصول اوزره تبویب اولوب و اشبو کاب اول التي فصلی محتوی و اولکی فصلی دخی التي مقدمه می مشتمل و خاویدر * حالا بو محله کاب اولک اولکی فصلک اقالیم سبعة بیاتنده اولان ایکنجی مقدمه می تمام اولوب فصل اولک اوجتی مقدمه سینه شروع اولندی

(مقدمه ثانیه)

اشبو کاب اولک اولکی فصلک اوجتی مقدمه می بوندن اقدم ایکنجی مقدمه مذکور اولسان اقالیم سبعة دن حرارت و برودت معادل اولان اقلیم را به اعتدال دن خارج اولان اقلیم را احوالی و بوندن ساکن اولان نوع بشرک الواسعه هوانک تأثیری و بی آدمک سائر احوال کثیره می بیاتنده در * معلوم اوله که بوندن اقدم مقدمه ثانیه تکمله سندن تحقیق اولمش ایدیکه جرم ارضک نصفی بحر محیط تحسند مستور و نهان و نصف آخری روی دریا ده نیم قارپوز شکند ظاهر و غایب اولوب و اشبو نصف ظاهرک دخی طرف جنوبی سی که وسط جرم ارضده غربدن شرقه توجه ایدن شخصک صاع جانیدر * و جانب شمالی سی که شخص مذکورک وصول طرفیدر * طرف جنوبی به شمس تابان سمت رأسه قریب اولغله سورت حرارت شدید و جانب شمالی به سمت رأسدن بعید اولغله شدت برودت مرید اولوب بویکی جابده عمارت ممکن اولما غله قلا جرم جرم ارضک مکشوف و معمور اولان محلی بویکی جابک اورتا لری اولدی زیرا که کوین نبات و حیوان خصوصیا تولید اتساعده بروفق عادت الهیه حرارت و برودتک اعتدال اوزره امتزاجی سبب عادی و تقریر سابق اوزره جرم ارضک طرف جنوبی سندن اقراط حرارت و جانب شمالی سندن شدت برودت امر تکوینه مانع قوی اولغله بویکی طرفک برنده عمارت ممکن اولما مشدر * اما جنوبیدن شماله کندی که حرارتک سورتیه قنور و کذلک شمالدن جنوبیه و اولایقه برودتک شدتیه نقصان و قصور عارض اولوب حرارت و برودت بربر لایه علی وجه التدریج اعتدال اوزره امتزاج ایتمکه وسط ارضده تکوین معدن و نبات و حیوان حاصل و قوایل عنصریه به قبض ربانی واصل اولوب جرم ارضک جنوب و شمال طرفلرند متوسط اولان محال معمور اولمشدر و ارباب جغرافیا رأی لری اوزره معموره ربع مسکونده فرض اولسان اقالیم سبعة دن هر بر اقلیمک دخی حرارت و برودتده مراتب اعتدالی متفاوت اولوب اقلیم اولک طرف جنوبیه قریب سیبیله حرارتی برودتدن اکثر و اقلیم سابعک جانب شمالیه مجاورتی تقریبیله برودتی حرارتدن اوقرا و لغله بویکی اقلیم وسط دایره اعتدال دن کمال بعدد ایله بعدد و ایکنجی اقلیم ایله التنبی اقلیم اولکی ایکنجی اقلیم لر دن زیاده جه فی الجمله اعتدالی

اقرب اولوب اوچنق اقليم ايله بشنق اقليم ايسه ايكنجي والتنجي اقليملردن دخی زياده معتدل و دردینجی اقليم
اقالیم سبعة نك و مطننه واقع اولغله سرارت و برودت و رطوبت و یوسسته جلدن اعدل و افضل اولمشر *

بناء علیه اعدل اقالیم اولان دردینجی اقليم ايله عین و یسارنده واقع اوچنق و بشنق اقليملر سائر اقالیمدن
اعتداله اقرب اولغله علوم متنوعه و صنایع غریبه معدنی اولوب مصنع بنار و مزین لباسلر و لذیذ غذا ايله
ركوب و اكه لایق حیوانلر جهته اولكی و ايكنجي والتنجي ویدنجي اقلیمه غالب اولمشر در *

و دردینجی و بشنق اقلیمه ساکن اولان طوایف بنی آدمك من اجاری غایه الغایه معتدل و قواری قوی اولوب
عقللری سلیم و ذهنلری مستقیم محاسن اخلاقه موصوف و معروفلدر *

و صنایعه همملری مراتب كمالك غایتنه واصل و دائره اعتدالك حاق و سطنه بالغ اولوب اعتدال دن منحرف
و بعد اولان سائر اقالیمك اهاالیسنه تفوق ایتمشر در از جمله صناعت هندسیه ده ماهر علمه و تجارتلره
تراشیدم رخام صافدن مصنوع نقوش رنگارنگ ايله مزین و معمور منازل علیه بنای تدبیر و ب مفروشات
و ملبوسات و سائر استعمال ایتدکاری آلات و اوانیده دقت و اهتمام ایلر *

و اشبوا اقليم ثالث و رابع
و خامسده واقع اراضیده آلتون * و كوش * و باقر * و قورشون * و قالای * و حدید * معدنلری
بولوب بیع و شر الرنده القاب سلاطین ايله مر سوم و مسكول زروسیم ايله تصرف ایدوب عامه احواللری
نهیج اعتدال اوزره جاری و انحراف و اختلالدن عاریدر *

و اشبوا اقليم ثلاثه معتدله ده متمكن اولان
اصناف ام و طوایف بنی آدم مغرب و شام و عراق عرب و هیم و سند و چین مملكتلری اهاالیسی و نفس اندلس
سكانی و آنلره قریب افریج طائفه لری ايله اشبوا اقليم معتدله یه اقرب اولان ممالكده ساكن اولان
كسنه لدر *

لكن بودكرا و انان ممالكدن مملكت عراق و شام جمله اقالیمك افضل و اعدلی اولان دردینجی
اقلیمه واقع اولغله بوايكی مملكت مهبط وحی و نبوت و معدن فضل و حكمت اولمشر *

امادائره اعتدال دن
بعید اولان اقالیم اربعة باقیه دن طرف جنوبیه اواكی و ايكنجي اقليم ايله طرف شمالیه والتنجي ویدنجي اقليمك
اهالیسی جمیع احواللرنده اعتدال دن خارج و انحراف و اختلاله مائل اولوب مسكن و منزللری چامور ايله
قام شدن مبنی بعضیلرینك لباسلری دری پارچه لری و اكتری دخی لباسدن عاریدر *

و كذا لك بلده لرنده
نابت اولان فواكه و حبوب و سائر زاد و زواده لری دخی كركی كبی حاصل اولوب اولكی و ايكنجي اقلیمه
واقع ممالكك نباتی غلبه ییس و حرارت سیبیله مزال مذاق و عسیر الانضمام والتنجي ویدنجي اقليمك فواكه
و غماری شدت برودت تقریبیه ناپخته و خام اولغله قوت ذائقه قبولندن تنفر و استسكاف ایدر *

و كذا لك
اشبوا ذككرا و انسان اولكی و ايكنجي اقليم ايله التنجی ویدنجي اقليمك اهاالیسنك بیع و شرالری و داد و ستدلری
زروسیمدن مسكول و اسماء ملوك و سلاطین ايله مر سوم و مسكول تقدین عزیزین ايله اولوب اخس معادن
اولان نحاس و حدید ايله كون دیدكاری دری پارچه لرندن معمول وزن و مقدارلری ینلرنده معین و معلوم
صغیره لری و قطعه لری علامت مخصوصه ايله مر سوم ایدوب حوایج مهمه لرینه صرف ایدر *

و بواقالیم
غیر معتدله ده موجود اولان طوایف ام اصككترینك خلق و سیرتلی دخی طبایع بهایم و انعامه قریب
و صورتده انسانه حقیقتده حیوانه مشابه مخلوق غریب اولوب حتی اقليم اولده ساکن بعض طوایف سودان
حقیقتده منقولدر كه بونار حیوان و وحشی جانورلر كبی اجواف صخور و كهوف و مغاره لرده ساکن و خود
یخود نابت اولان حبشی تناول ایدوب و حیوان وحشی كبی بر لرندن تنفر و توحش و بعضیلری بعضیلرینی
اكل ایدر لر مش *

و كذا لك طرف شمالیه واقع یدنجي اقليمك اواخرنده ساکن صقالیه طائفه سنك احوالی
دخی بویلدر *

و دخی معلوم اوله كه اقليم اولده ساکن بعض طوایف سودان ايله یدنجي اقليمك نهایتنده
متصكن صقالیه طائفه سی شرف نطق و ادراك ايله ممتاز اولان اصناف بنی آدمدن معدود ايكی اوضاع
و اطوارلری افعال بهایم نایم موار كبی مجرای اعتدال دن بعید اولدیغلك سر و حكمتی بودر كه افراد نوع انسان
نشور غاده حی و حر كسده و حفظ تركیب و وجود ایچون اكل و شرب طبیعی و دفع غائله ضروریه ده سائر
انواع بهایم و حیواناته مشابه و مماثل ايسه ده لكی نوع انسانك اجزای اصلیه می و عناصر بدنیه می اولان
تراب و ماء و نار و هوادن حصه لری مقدارده بر لرینه مناسب و حرارت و برودت و رطوبت و یوسسته

طائفه صقالیه غالباً بونلر مسكو
ممالكك و راستنده یا جوج و مأجوج
قریب اولان تاناراقده ساكن
قلباق جنسندن بر صنف اولاق
كر كدر
(لامترجم محمد صاحب)

من اجلك اعتدالى سائر حيواناتك من اجل ربه جوق مرتبه غالب اولغله عقل وشعور وتدبير امور ايله نوع انسان سائر انواع حيواندن ممتاز اولمشر * اما نوع انسانه مخصوص اولان اعتدال مزاج دائره سنك دخی عرضی واسع و مراتبی مختلف و متفاوت اولوب از جمله اقلیم و ملكت و شدت حرارت و برودت ايله مختلف اولان اما كنده سكون و اقامت جهتيله امرجه انسانيه وسط دائره اعتدال دن خروج و حرارت و برودت زاده و نقصان طرف ربه ميل و ولوج ايتد كده كچه دائره انسانيتدن بالكليله چيقوب بهایم و انعام ساكنه منسلك اولمزايسه ده لكن حرارت و برودتی متوسط و معتدل اولان اقلیمده نشو و نما اولان بنی آدم قسمنه اعتدال مزاجده و حسن اخلاق و اطوارده مناسبت و موافقتدن بعيد و طبقه حیوانیه قریب اولغله حرکات و سكوناتی و اوضاع و اطواری فی الجمله اخلاق بهایمه مشابه اولور * بناء عليه طرف جنوبیه واقع و حرارت هواده جمله اقلیمه غالب اولان اولکی اقلیمده ساكن طائفة سودانك و جانب شمالیه برودتی جمله اقلیمدن اشد اولان یدنجی اقلیمده متمكن صقالبه جماعتك من اجل ربه بولند قلمری اقلیمك صورت حرارتی و شدت برودتی قریبيله وسط دائره اعتدال دن چيقوب و اقراط حرارت و برودتده كند و لره مناسب و موافق اولان حیوان مزاجنه قریب اولمیرله اكل و شربده و مسكن و لباسده افعال و احوالری حیوانات افعاله مشابه اولمشر * و دخی اعتدال هوادن بعيد و اقراط ايله حار اولان اولکی و ايكنجی اقلیم ايله زیاده بارد اولان التنجی و یدنجی اقلیمك اهل یسنك اكثری امر دیايتده دخی راجل و وحی و نبوتدن غافل اولوب شرایع الهیه دن بر شریعت ايله عامل اولمشر در * مكر اقلیم معتدله دن اوچنجی اقلیمه متصل اولان ايكنجی اقلیم ايله ینه اقلیم معتدله دن بشنجی اقلیمه مجاور اولان التنجی اقلیمك بعض اهل یسی جوانب اعتداله قریب اولوب مقتضای انس و الوقت ايله عقاید حقه تعلمنه فائز و مهتدی اولور * از جمله قلمر دریاسنك ساحل غریبسنده ساكن حبشه طائفه سی كبی كه بحر مذکور لك ساحل شرقیسنده واقع بمن اولكه سی مقابل رنده بولغله عهد اسلام دن مقدم و حال نصرانیت دینی ايله تدین ایتمشر در * و كذلك طوایف سودان دن مالی و كوكو و تكرو و قبیلهری كبی كه بوناردخی مغرب بلاد ینه مجاور اولمیرله یدی پوزنار یخند نبرو دین اسلام ايله متدین اولدیلر * و ینه جانب شمالیه اقلیم خامسه متصل اولان التنجی و یدنجی اقلیمده ساكن صقالبه و افرنج طائفه لرینك و ترك و تاتار قبیلهرینك بعضیاری دخی بشنجی اقلیمده ساكن طوایف نصارا ايله اختلاطلری سببيله نصرانی قبول ایتمشر در * اما جنوب و شمال طرفلرنده واقع اقلیم اربعة غیر معتدله اهل یسنك اشبوز كراولسان طوایفدن غیر یلری قسنده دین و شریعت مجهول و جوهر علم و معرفت مفقود اولوب عامه افعال و اعماللری اوضاع و اطوار انساندن ابعد و احوال بهایمه اقربدر * و یخلق مالا تعلمون * معلوم اوله كه تقریر سابقدن فهم اواندینگی اوزره اولکی اقلیم ايله ايكنجی اقلیمك هواسی غایه الغایه حار و یابس اولغله اعتدال دن خارج و اهل یسی طبقه انسانیتدن بعيد و حیوانیت درجه سنه قریب اولوب علم و معرفت و دین و شریعت امرندن غافلدر دیو بسط مقال اولغش ایدی مع هذا ین و احقاف و حضرموت و یمامه ككتری علی الخصوص مشعل قافله اهل یقین شجر اغ عالجاب مشكات شرع مبین اولان حضرت رسول رب العالمین صلوات الله علیه و سلامه حضرت تارینك مطلع خورشید وجود مسعودلری اولان مكه ككترمه ايله روضه مطهره لری و آل و اصحاب اخیار و مهاجرین و انصار حضرت تارینك موطن مقدسه لری اقلیم اول و ثانیسه واقع جزیره العرب ارضسنده اولوب مطالیب علیه و علیه نك و محاسن اخلاق ملكیه نك یوايكی اقلیم مقسم و معدنی و اعتداله جمله نك اغلب و اجسی اولوق اقتضا ایدردیو اعتراض اولنور سه بویه جواب و یریلور كه جزیره العرب ارضی اوج طرفدن دریا محیط اولوب طرف جنوبیسنی بحر هند و جانب شرقیسنی بحر فارس و طرف غریبسنی بحر قلمر احاطه ایتكلكه رطلوبت مائیه جزیره مزبوره نك هواسی ترطیب و تعدیل و حرارت شمس ايله حاصل اولان یوستنی تنقیص و تقلیل ایلوب اولیكی و ايكنجی اقلیمده واقع بوجزیره انحرافدن سالم و معتدل اولمشر * معلوم اوله كه معموره ربع مسكونه ساكن اولان طوایف بشر لك نسل و نسب لری یسان ایچون علمای فن انساب نیچه ككتب تألیف ایدوب اكثرا ملك سلسله نسب لری ابو البشر ثانی حضرت نوح نبی علیه الصلاه و السلامك حام و سام و یافث

تمام اوج اولادینه ارجاع ایتدیلر و اولکی وایکنجی اقلیمده ساکن اولان قبیله سودانک یعنی قره عربلر نسل
و نسبلرینی حام بن نوحه اسناد و ایصال ایدوب و سواد لون ایله سائر بنی آدمدن امتیازلری خصوصاً
ذیدیلرکه حضرت نوح علیه الصلاة والسلام اوغلی حامدن برجنایت و عصیان محدودینه بناء لونی سیاه
اولق اوزره بد دعا ایتمکله و نکی بیاض ایکن سیهامه مبتدل اولوب والی ماشاء الله تعالی ذرینهده دخی
اثری باقی قالدی دیوتقریر و تحریر ایتدیلر مع هذا کتب الهیه دن تور اتده حضرت نوح علیه الصلاة
و السلام اوغلی حامک نسل و نسبندن ظهور ایدن اولاد لری دائماً قرینداشی سام و یافثک ذریتلرینه عبیدملوک
اولق اوزره بد دعا ایلدیلر دیومسطور اولوب لکن قطعاً بشره و سائر اغضاسنک لونی سیاه اولق خصوصاً
دائر نسبه ذکر اولمده یغندن ماعدا علمای فن انسابک یومقوله کلاملری طبایع موجوداتک احوالندن
ذهول و حرارت و برودتک هواده و یومقوله محلهه تکیون و تولد ایدن حیوان اتده اثرندن عقللرینه مبنیدر *
بو خصوصک تحقیقی بویه درکه طوایف سودان طرف جنوبده واقع اولکی وایکنجی اقلیمده ساکن و یوایکی
اقلیمک اها لیسنک سمت رأسلرینه سنه ده ایکی دفعه شمس تابان مرور و وقتلری دخی بربرینه قریب اولوب
و فصول اربعه تک اکثرنده شمسک قریب و مسامتة سی طول مکث ایله مدید و شدت ضیاء سببیه حرارت مزید
اولمغه بو طاقته تک جلدلرینه تأثیر ایلنوب ظاهر بدنتلر تک الوانی سیاه اولدی و اقلیم اول ایله اقلیم ثانیتمک
تظیلری طرف شمالده بونلره مقابل اولان التنبی ویدنجی اقلیمده که انلرک سکاتک دخی افراط برودت
هواد تناشی لونلری بیاضدر * زیرا التنبی ویدنجی اقلیمده واقع ممالکک اقلیمده مهر عالمک دائماً مقابله لرنده
واقع اولوب قطعاً سمت رأسلرینه قریب اولمغه حرارت هوا ضعیف و اکثر فصولده برودت قوی اولوب
یوایکی اقلیمک اها لیسنک اخلاط اربعه لری نا بخته و خام و یلغماری سائر اخلاطه غالب تام اولمغه لون
و بشره لری بیاض اولد یغندن ماعدا یو اقلیمک اها لیسنک غلبه بر دمفرط ایله دیدهلری کبود و موایلری
قلیلدر * و دخی اقلیم اول ایله اقلیم ثانیتمک هواری افراط ایله حار و التنبی ویدنجی اقلیم زیاده بارد اولوب
اعتدال دن بعید اولد یسه بونلرک ارا لرنه نوسط ایدن اوچنجی و در دنجی ویشنجی اقلیمک هواری حرارت
و برودتده معتدل اولوب خصوصاً در دنجی اقلیم مجموع اقالیمک وسطنده واقع اولمغه جله دن اعدل و افضل
اولد یغنی بوندن اقدم تحریر اولمش ایدی * بناء علیه اقلیم رابعک هوایی غایت اعتدالده و نهایت کمالده
واقع اولمغه لطافت آب و هواسنک مقتضاسی اوزره اها لیسنک مزاجلری معتدل و اخلاق فاضله ایله
متصف اولوب لون و بشره لری دخی بیاض ایله سواد ارا سنده متوسطدر و اوچنجی اقلیم طرف جنوبده
واقع اقالیم حاره دن ایکنجی اقلیمه متصل اولمغه بر مقدار حرارته مائل ویشنجی اقلیم دخی جانب شمالده
اقالیم بارده دن التنبی اقلیمه مجاورتی سببیه فی الجمله برودتی مشتمل اولق تقریبیه اقلیم رابع کی اعتدال
هواده درجه کماله بالغ اولمش ایهده لکن انحراف و اختلا لرنه دخی منتهی اولوب انلرک دخی
اها لیسنی اعتدال مزاج ایله و کاتبان اولان اخلاق فاضله ایله موصوفلدر * اما اقالیم غیر معتدله دن
اولکی وایکنجی اقلیم ایله التنبی ویدنجی اقلیمک حرارت و برودتی درجه اعتدال دن خارج اولد یغنی ککی
اها لیلرینک صورت و سیرت لری دخی نهج اعتدال اوزره واقع اولمغه اقلیم اول و اقلیم ثانیتمک ساکن
اولانلرک لونلری سیاه و التنبی ویدنجی اقلیم اها لیسنک رنگ و سیمالری بغایت بیاض اولمشدر
و دخی ذکر اولتان سیاه عربلر سودان اسمی اطلاق اولمشد یغنی ککی زنج و حبشه اسملری دخی اطلاق
اولنور * لکن حبشه اسمی طوایف سودان قزم دریاسنک ساحل غریب سنده وین اولکه سیله بتدر
جته مقابله ساکن اولانلر و زنج اسمی نه طوایف سودان دن هند دریاسی ساحلنده ممکن
اولانلر اطلاق اولنور مع هذا زنج و حبشه اسملری طوایف سودانک نسل و نسب لری لونی سیاه
کسنه دن تولد ایتدک لری اعتباریه اولمشد یغنی ککی سودان اسمیه تسمیه اولمده قری دخی جلدلری
حامه اتسابلری ملاحظه سیله و یوب بلکه بولمده قری اقلیمک شدت حرارت تناشی لونلری سیاه اولق
مناسبیه تسمیه اولمشد یغنی ظاهر در دخی معلوم اولکه طرف جنوبده ساکن طوایف سودانک بعضیلری
کلوب در دنجی اقلیمده یا خود اها لیسنک لونی بیاض اولان اقلیمده واقع مملکتلرده وطن ایتد کدن صکره

نسل و نسب از نژاد ظهوره کک لان اعتقاد و ذریه تنی که تدریج ایل لونی سواددن بیاضه متحول ایل یوب بر قاج
بطند نکره بالکلیه بیاض اولدینی و کذلک در دنجی اقلیم اها لیبی ایل لونی بیاض اولان سائر اهل شمالک
دخی اولکی اقلیم ایل ایکنجی اقلیم واروب سکون و اقامت ایند کاردن صکره اولاد لرنک علی التدریج لونی
بیاضدن سیاهه متحول اولدینی مشاهده اولمشدر * بناء علیه لون و سیمانک مزاج هوا به تابع اولدینی ثابت
اولوب حتی ابو علی بن سینا نک فن طبیده تألیف ایندیکی منظومه سنده واقع بوا یکی پیتی دخی کلامی
تایید ایدر

بالزنج حر غیر الاجسادا * حتی کسا جلودها سوادا

والصقلب اکتسبت البیاضا * حتی غدت جلودها بیاضا

یعنی زنج طائفه سنک سا کن اولد قری اقلیم رنده واقع افراط حرارت هوا جسد لرنک لونی تغییر ایدوب
جلد لری اسود اولدی و کذلک بدنجی اقلیم آخنده سا کن اولان صقالبه طائفه سنک دخی کمال برودت
هوارنک لری سفید و بیاض ایدوب در لری یوقه ایلدی دیکدر * و دخی معلوم اوله که سیاه عربله
لون و سیمالری اعتباریه سودان اسمی اطلاق اولنوب لکن طرف شمالده سا کن ولونی بیاض اولان
طوایف بشره لون و سیمالری ملاحظه سیله اسم وضع اولنوب مثلاً بیض لفظی کبی ایض اللون اولد قری نه
دلائل ایدر بر لفظ اطلاق اولد بنگ اصل و سبی بودر که سودان طائفه سنه لفظ سودانی اطلاق ایدن اهل
لغت عربیه اسم ولونی بیاضه مائل و خلقت و طبیعت لری نه موافق و مألوف اولد قری لون مناسب اولوب لون
سیاه ایسه اسم سودانی وضع ایدن طائفه نک لون مألوف لری نه مغایر امر غریب ولون عجیب اولغله اولکی
و ایکنجی اقلیمده سا کن اولان سیاه عربله لون لری اعتباریه سودان اسمی اطلاق ایلدی لری زیرا اکثر بارشی
بر اسم ایل تسمیه اولغسی اول شیده واقع بر امر غریب و وصف عجیب ملاحظه سیله اوله کیشدر * و دخی
لون لری بیاض اولوب طرف شمالده واقع اقلیم غیر معتدله سکاتدن ترک و تاتار و صقالبه و تفرغر و خزر
ولان مملکت لری اها لیبی ایل افرنج طائفه سنک اکثری و یا جورج و ما جورج قومی اسماء متنوعه
ایل تسمیه اولنوب و هر برنده بر مناسب وجه غریب اعتبار اولمشدر * و کذلک اقلیم متوسطه معتدله که
اوچنجی و در دنجی و بشنجی اقلیمدر بونلرده مقیم و متوطن اولوب خلقا و خلقا اعتدال مزاج طبیعی و حسن
خلق ملکی ایل موصوف و نظام معاش و معادده فراست و بصیرت ایل معروف اولان طوایفدن عرب
وروم و فرس و بنی اسرائیل و یونانیان و اهل سند و چین و کندولرله مخصوص احوال معتاده
و افعال متعارفه لری اعتباریه اسماء متنوعه و القاب متعدده ایل تسمیه اولمشدر * و قبا که فن انسابده
تألیف کتب ایدن نسابلر ذکرا و ننان اقلیمده سا کن طوایف بشرک الوان مختلفه و سائر علایم و شعار متنوعه
ایل بر لرندن امتیاز لری مشاهده و معایشه ایدیلر سه بوا اختلاف اناری انجق نسل و نسب لری نه نسبت ایدوب
و طرف جنوبده سا کن اولان طوایف سودانی حام بن نوح اولادندن اولاق اوزره ذکرو تحریر ایل یوب لون لری
خصوصنده حضرت نوح علیه السلام بدد عاسیه اوغلی حام سینه قام اولوب و اثری الی الان ذریه لرنده
دخی باقی قالدی دیود کری سبب ایدن حکایه و ایهیه نقل ایلدیله * و کذلک علمای فن انساب طرف شمالده
واقع التنجی و بدنجی اقلیم اها لیبی سنک سلسله نسب لری یافت بن نوحه و اوچنجی و در دنجی و بشنجی اقلیم سبکاتک
اکثرینک اصل نسل و نسب لری سام بن نوحه ارجاع و نسبت ایدوب و بوطوایفدن هر برینک صورت و سیرتده
اختلاف لری جلد لری اولان حام و سلام و یاقنک خلقت و اخلاقده مغایر تارینه تابع اولاق اوزره ذکرو تحریر
ایتدیله * لکن علمای فن انسابک بوز علمای حق اولدینی صورتده دخی انجق طوایف مذکور نک نسل
و نسب لری حضرت نوح علیه الصلو و السلام ذکرا و ننان اوچ اولادینه منسوب اولغسی موجب اولوب
اما بوطوایفک صورت و سیرت لرنک اختلاف و کندولرله اطلاق اولنان جمیع اسماء و القاب لری دخی مجرد
جلد لرنک صورت و سیرت و خلق و طبیعت لرنک اثری اولد بنگه دلیل اولر * و اشبور ایه ذاهب اولان نسابلر
زعم و غلط لرنک سبی اولدر که علمای فن انساب معموره ربع مسکونده سا کن اولان طوایف بنی آدمک
صورت و سیرتده مغایر تارینی واسم و لقبده مختلف لری انجق نسل و نسب لری منتهی اولان جدا علل لرنک سیر

و اثری اولی از غنمه ذاهب اولش در * مع هذا ام عالمك واشخاص بنی آدمك بر برلندن امتیاز لری واسماء
والقباب مخصوصه ایله تفر دلی گاه نسل ونسب اعتبار ایله اولوب قبائل عرب وطوائف فرس و بنی
اسرائیل کی و کاهیجه دخی نیز و تعیین لری واسماء معینسه ایله امتیاز لری سمت وجهت و سیمای علامت لری
حسیله اولوب زنج و حبشه و صقالیه و سودان طائفه لری کی و کاهیجه دخی نسل ونسب ایله اول
قومك مالوف اولد قاری بعض عادات اعتبار ایله اسماء والقباب مناسبه وضع اولنور * قبائل عربك بعضی رینك
كنیه واسم و لقب لری كکی یوخسه جنوب و شمال طرفلرند. واقع بمالك مخصوصه ده ساكن طوائف
معینته نك آبا و اجداد لری ازمنه قدیمه ده كند و له مخصوص بر صفت و علامت ایله موصوف اولوب و اول
خاصه ذریه و نسلارنده دخی باقی قالدی دیوزعم و اعتقاد ایتك طبایع موجوداتك و عالم كون و فسادده
اسباب عادیه الهیه نك آثارندن غفلته منی بر غلط فاحشدر * زیرا آبا و اجدادك اخلاق و صفات
مخصوصه لری تد اول ایا مله ذریه تارنده متبذل اولوب هیچ واحد اوزره دوام و بقا سی واجب اولدیغی امر
ظاهر در * كتاب اولك اولكی فصلك اوچنقی مقدمه سی یو محله تمام اولوب در دنجی مقدمه سی بیاتنه شروع
اولندی

﴿مقدمه رابعه﴾

اقالیم سبعة نك هو اسنك ابدان واجسادده و كاتایع اولان الوان و اعراضده تأثیری اولدیغی کی
بواقلمك اهل اسنك خلق و سیرت و مشرب و طبیعتلرند دخی تأثیری اولدیغی بیاتنه در * معلوم
اوله كه اولكی وایكینجی اقلیده ساكن اولان طوائف سودان لهو و لعبه و كرت طریقه مائل اولوب
دائم انشای و انبساط طبیعی ایله شوخ و شنكل و عواقب اموردی فكر و تامل اصحاب نوكل
بر طائفه ذر كه ساحه خلق و طبیعت لری قیاس غموم و كدر همومدن میرا و معرادر * بواهر ك سر و سپی الله
اعلم اولد كه علم حكمتده محتمده تحقیق اولندیغی اوزره انسانه عارض اولان فرح و سرور خزینه
قلب انسانده مخزون و بین الاطباری حیوانی دید كاری بخار لطیفك ظاهر بدنه میل و توجهندن عبارت
بر حالت اولوب و حزن و غصه ذر كرا و انسان بخار لطیفك باطن بدنه احتباس و انقباضندن عبارتدر *
ودخی فن حكمتده مبین و مقرر در كه کیفیت حرارت عنصر هوا و دخان و بخار کی اجسام لطیفه بی اطراف
واقطاره طاغیدوب كرك جو هواده و كرك جوف بدنه محتبس و منقبض اولان ابخره نك اجزاسنی تحلیل
و طرف اسفلدن جانب قوقه تخرینك ایله مقدار بنی زیاده ایلر حتی نشئه صهبا ایله سكران اولان باده نوشلرده
مشاهده اولنسان فرح و نشاط و سرور و انبساط دخی بوسیدن ناشیدر كه شرب خراید نرك قلبلرند. هر كوز
و مخزون اولان بخار لطیفده واقع حرارت غریزه بی خرك شدت و حدتی تخرینك ایدوب اول بخار لطیف
عروق و شریانلر واسطه مسیله اطراف بدنه خصوصاً جرم دماغه و اصل اولد قده اصحاب عیشك طبیعتلرند
فرح و سرور و نشاط موفور حاصل اولور * و كذلك سنام و كرمابه لره دخول اید نرك روحلرینه حرارت
هوا و نفوذ وید نلر شه سرایت ایتد كده ابخره لطیفه قلبیه بی ظاهر بدنه تخرینك ایله طبیعتلری ترویج
و من اجلری تعذیل ایدوب نشئه صهبا کی بر فرح و سرور حاصل اولور كه جوق كره اصحاب سجام كرمیت
هوا سیله كمال تنعم و تلذذدن ناشی تنعمات لذیذه و الحان لطیفه ایله ترنم دخی ایدرلر * و تساكه طوائف
سودان دخی كرمیت هوا سی سائر اقالیمه غالب اولان اولكی وایكینجی اقلیده ساكن و امرجه و خلیفتلرند اول
اقالیمك حرارتی مستقر و متمكن اولد یسه بونرك ابدان و اقلیملرینه مناسبت طبیعتلرند حرارتدن حصه عظیمه
حاصل اولدله طوائف سودانك روح حیوانی لری و حرارت غریزه لری در دنجی اقلیم اهل اسنك ارواح
و حیزارت اصلیه لرینه غالب اولد قدن ناشی قلبلرند مخزون اولان ابخره لطیفه بی جوف دماغلرینه و ظاهر
بنلرینه زیاده تخرینك ایتك كه فرح و سرور و نشاط و انبساط لری سائر اقالیم اهل اسنك كرمیت و خفت
و طربیدن حصه لری اوفر اولمشدر و سواحل بخرده واقع بلاد اهل اسنك طبیعتلری دخی بر مقدار طرب
و نشاطه میل ایتكده طائفه سودانه ملقدر * زیرا بلاد ساحیه اهل اسنك مملكت و بلده لری ساحل بخرده

واقع اولوب وروی دریا مرات مصفا کبی صاف و تابش آله اولغله شمسك شعاع و ضیاسی وجه بچردن بونلرک
بلادینه عکس آتد کده تاثیر شدیدی و هو الریتک حرارتی منید اولوب روح حیوانی بی خارجی بدنه زیاده
تحریرک ایتمکله بلاد ساحلیه سکانتک فرح و سرورلی دخی جبال بارده اهاالیسنه غالبدر و کذلک اقلیم
تالندم واقع دیار غرب محال کندن جریدا اولکده سی اهاالیسنک طبیعتلی دخی مقدار قلیل عیش و طرب به میلان
اوزره اولد قلمی مشهور دیده آتعاغزا اولشدر ۞ بونک دخی سینی بلاد جرید طرف جنوبیده زیاده حار اولان
ایکنجی اقلیمه قریب و جبال بارده دن بعد اولغله بلاد مزبور نکه حرارت هوایی شدید اولغله اهاالیسنک
ارواح و ابدانلرینه تاثیر و حرارت غریزیه لری خارجیه تحریرک ایلله اهاالیسنده فرح و سرور حصولنه وسیله
اولشدر ۞ و کذلک محروسه مصر القاهره دخی اوچنجی اقلیمه بلاد جرید عرضنده یا کاقریب محله واقع
اولوب اقلیمه و حرارت هواده جرید ملکته مشترک اولغله اهل مصرک دخی طبیعتلرینه فرح و نشاط غالب
اولوب خفت طبع و طرب و نشاط ایلله موصوف و عواقب اموری تفکر دن غافلدر ۞ شویله که برسنه لک
بلکه بر آتاق ذخایر و ارزاقلرین جمع و ادخار ایتمیوب تجدید ایلله تجدید ارزاق و نفقات یومیه لرین اسواق دن
اخذ ایلله نفس و عیال لرین و دوای و مواش لرین تزئین و انفاق ایدرلر ۞ اما بلاد غرب دن فاس اولکده سی جرید
و مصر ملکته لری نه حرارت هواده مخالف و مغایر و جبال بارده به ملاصق و مجاور اولوب بلده لرینک برودت
هوایی روح حیوانی اولان بخار لطیفی خزینه قلمبرنده حبس و حصر ایتمکله حرن و کدورت اوزره
اولرینی ایجاب ایدوب اهاالی فاسک اکثر اوقاتی غوم و هموم ایلله گذران و عواقب اموره افراط فکر ایلله
واله و حیران اولشدر ۞ حتی اهاالیسنک بعضیلری بر قاج سنه لک ذخایری مخزنه جمع و ادخار ایتد کدنصرکه
مدخر لرن برشته نقصان کلک خوفیه علی السحر چار سو و بازاره واروب قوت یومیسینی دخی اشترا ایلرلر ۞
اقلیم و بلادنک احوالی کرکی کبی تتبع اولند قده هر برینک حرارت و برودتده مختلف اولان هوایی سکان
واهاالیسنک اخلاق و اطوارنده تاثیر مشاهده اولنور ۞ والله اخلاق العلیم ۞ و کارائمه فن تاریخدن امام
مسعودی طائفه سودانک خفت طبع و کثرت عیش و طرب لری خصوصندن بحث ایدوب علت و سببی بیانه
اعتباره لایق برسنه بوله میوب انجی جالینوس ایلله اسحاق کندی نام حکمدن نقل طریقله دیدیکه
طائفه سودانک دماغلری بغایت ضعیف اولوب ضعف دماغلری عقل و تدبیر لرینک ضعف و قصورینی و فکر
و ملاحظه لرینک نقصان و قوتورینی ایجاب و اقتضا ایلکه طبیعتلری خفیف و عقللری ضعیف اولدی دیدی
لکن ضعف دماغک سبب و علتی بیان اولنمغله کلام لرینک مآله و محصلی اولیوب مدعاسنی اثباتده قاصر
اولدی ۞ والله یدی من یشاء ۞ کتاب اولک اولکی فصلنک در دخی مقدمه سی بو مجله تمام اولوب بشنخی
مقدمه سی بیانه شروع اولندی

﴿مقدمه خامسه﴾

بشنخی مقدمه معموره ربع مسکونده خصب و رخا و قط و غلایله مختلف اولان بلاد ایلله قلت اکل
و کثرت غذا نکه طوایف بنی آدمک ابدان و اخلاق رنده تاثیر بیاتده در ۞ معلوم اوله که حرارت و برودتی
معتدل اولان اقلیمده واقع محال کدخی جمیع محال رنده خصب و رخا و وسعت اقوات و ارزاق موجود
اولیوب و سکان و اهاالیسنک جمعیسی ما کولات و مشروبات انواعدن استبد کلامی اطعمه و اغذیه ایلله
متنعم دکالدر ۞ بلکه بود کراولنسان اقلیم معتدله نکه بعض محال رنده زراعت و حرشته صالح طیب و منبت
اراضی معموره و مزارع موفوره موجود اولوب کثرت حرروعات و وفرت محصولات سبیل سکان و اهاالیسی
خصب و رخا اوزره تعیش و تنعم ایدرلر ۞ و بو معتدل اقلیملرک بعض محالری دخی نباتاتدن خالی و نشو و نمادن
عاری اولغله سکان و اهاالیسی امر معاشده زجت چکرلر ۞ اهل حجاز و اطراف یمن کبی و طوایف بربریه ایلله
سودان و لایتری اراسنده واقع اطراف رماله و مغرب بحر الرنده ساکن صهاجه قبیله سنندن معدود
ملکین طائفه سی کبی زیرا بو ولایتلرده حنطه و ارزک کبی حبوبات و محصولات نبات اولیوب غذای
لحم و لبنه مقصور اولغله امر تعیشده اضطرار و اضطرار لری مقرر در ۞ و بعض دشت و بریه لره کشت

معلوم اوله که طائفه سودان حقیقه
نقل اولنسان ضعف دماغ و خفت
و طرب جلاله حقیقه موجود و نبات
دکالدر زیرا ولایت حبش و اک
قریب بلاد سودانیه اهاالیسنک
علم و عقل ایلله معروف رجال کثیره
موجود در
(الله ترجمه محمد صاحب)

و کذا رایدن عشاير عربان دخی نفس و عيالری و ذواب و مواشیری تنقه سی ایچون حنطه و شعر مقوله سی
 حیوانات واقوانی جوارزنده اولان مزارع معموره اصحابندن تدارک ایدرلر سه ده لکن اکادخی هر وقتده
 دسترس اولوب اولدقاری صورتده دخی اول مزارع و قراپی حفظ و حراست ایدن والیرک وضابطلرک
 قهر و غلبه سی سیسله شی قلیلی غن کثیر ایله اشترا ایتملرله حیویاب و مزروعاتدن سدر مق مرتبه سی جزئی
 نسنه تدارک ایدوب امر معاشده زحمت بکمرلر * طوایف عربک دخی اکثر اوقاتده و غالب احوالده مدار
 معاشیری ری ایتدیکلری دوه و صغری و قیوندن حاصل سود و یغورت و پنیر مقوله سی نسنه تناولنه مقصور
 اولوب بغدادی و برنج و سائر حیویاتنه نم البدل و اطعمه ابنیه ایله تحصیل بدل مایتمل ایدرلر * مع هذا
 مزروعات و حیواناتدن خالی صحرالک و بادیه لک سکان و اهالیسنک صورت و سیرتاری و خلقت و طبیعتلری تنم
 و تعیشده وسعت و ارزاق و ذخایر کثرت ایله معروف اولان محالک معموره سکاگندن احسن اولوب لون
 و سیمالری زیاده مصفا و بدنلری فضلات ردیه دن میراشکل و هیئتلری اتم و اکمل و خلق و مشربلری اعدل
 و افضل سلامت طبع ایله معروف و سداد عقل ایله موصوفلردر * ته کیم تنم و تعیش اصحابی ایله ارباب تجردک
 احوالی تجربه بومد عامر شاهد کافیدر * از جمله قبائل عرب ضرورت عیش و قلت معاش ایله معروف
 ایکن وسعت معاش ایله موصوف طوایف بر بدن خلقت و اخلاقده افضل و احسن در * و کذا کسب
 و معاشیری قلیل اولان طوایف ملین دیار غریبه واقع محالک معموره ده ساکن سائر قبائل بر بدن
 صورت و سیرتده افضل اولوب بونلردن ماعداسا کثرت عیش و قلت غذا ایله معروف اولان بلادک
 اهالیسنک احوالی دخی بونست اوزره در که هر برینک حال و شانلری کتب تاریخده مسطور و آثار
 و احوالری علی التفصیل مذکور در * بواحد سر و سبی الله اعلم بودر که کثرت ارزاق و ذخایر ایله معروف
 اولان محالرده لحوم و نباتات انواعندن اغذیه کثیره تناولنه مألوف اولان کسنه لک اکل ایتدکاری غذالک
 رطوبتلی جسم و بدنلرند فضلات ردیه و اخلاط فاسده تولید ایتمکه اصل مزاج و طبیعتلرینه مناسب اولان
 شکل و صورتلری و بشره و سیمالری مجرای طبیعتدن چیقوب هیئت عجیبه و صورت غریبه ایله متشکل
 اولورلر * و کذا کثرت ایله اکل اولنان اغذیه هر طوبه دن حاصل اولان اخلاط متعنه تک ابخره ردیه سی
 دخی دماغلرینه معدود ایدوب آلت فهم و ذکا اولان قوای حس و ادراکی محتمل ایتمکه نور فکر و بصیرتلی
 ظلمات حق و غفلات ایله محو و مضاعف اولورلر و دخی اکل غذاده قلت و کثرتک ایدان و اخلاقده تأثیری اولدیغی
 اولنری و صورتلری قوت چوللرده نشئت ایدن حیوانات ایله چار و چتی واسع مرعالرده حاصل اولان حیواناتلرده
 دخی ظاهر در زیر چول حیواناتندن جبران و دوه قوشی و بویی اوزون و آردایاغی قصیر زربایا
 دیدکاری حیوان ایله حمار و بقرو حشی امثال حیوانات حدث حس و ادراک و تناسب اعضاده و شکل
 مطبوع ولون مرغوبده اولور و لو چارلی چنی مرعالرده حاصل اولان حیواناتدن احسن در * مع هذا
 جبران یکینک و زربایا دوه نک تطیری و حمار و بقرو حشی ایسه حمار و بقراهلینک مجانس و منلی
 ایکن صورت و سیرتده تفاوت و اختلافی ذکراولندی * وجهی دخی بودر که مرعاری معمور و نباتاتی
 موفور اولان اراضیده پرورش یاب اولان حیواناتک کثرت ایله اکل ایتدکاری نباتاتک رطوبتلی کثیر
 اولوب جسم و بدنلرند فضلات ردیه و اخلاط فاسده تولیدی اراث ایتمکه خلقت و هیئتلی درجه
 اعتدالدن بعید اولوب و چول حیواناتک قلت اکل غذا ایله فضلاتی قلیل اولقله صورت و سیرتده جنبش
 و حرکتده انلردن احسن اوللردر * کذا مزروعات و محصولات بسیار و فواکه و غماری بشمار اولان
 بلاد معموره اهالیسنک دخی اشتیالری مرتبه کثرت ایله اکل ایتدکاری اغذیه هر طوبه و اطعمه متنوعه نک
 فضلات ردیه سی و ابخره کثیفه سی جسم و بدنلرند غلظت و خشونت و عقل و ذهنلرند اختلاف و غفلتی
 موجب اولوب اما محصول و مزروعی قلیل اولان بلاد اهالیسی قلیل غذا ایتملرله حال و شانلری بونلرک
 خلاقیدر * ته کیم دیار غریبه حنطه و حبوب و سائر ذخایری کثیر اولان محالرده ساکن بر برلرله یسه
 طوایف مزبور دن غذالری اریه و طارویه مقصور اولان مصامده جماعتی و اهل سوس و غماره طائفه لرنده
 مشاهده اولنان احوال مختلفه کیک طوایف بر بدن مصامده و غماره جماعتلرینک و اهل سوسک

مهورت و سیرتده حال و شانلری کثرت تنم و تعیشه مألوف اولان سائر طوایف بر بر به دن من کل الوجوه
 احسن و اولیدر * و کذلک علی العموم مغرب دیاری اهل ایسی ایلدندلس مملکتی سکا تنک حال و شانلری دخی
 بویه در * زیر امغرب و لایترنده حنطه و حبوب و سائر انواع غذای مرغوب کثرت و وفرت اوزره موجود
 اولوب و دیار اندلسده یاغ و یاغلی طعام مفقود و غالب حالده تعیشلری حبوب انوا عندن دره دید کاری نسنه به
 مقصور اولغله اندلس اهل ایسی لطافت اجسام و ابدان و حدت فهم و اذعانله موصوف اولوب بوناره نسبت
 مغرب دیاری سکا تنی خلقت و اخلاقده خشونت و غلظت و غباوت ایلدندلس مغرب و فلدر * و کذلک مغرب دیارنده
 واقع امصار و بلاد اهل ایسی ایلدندلس و قرارنده ساکن رجالت حال و شانلری دخی بونهج مذکور اوزره
 چاریدر زیر ادیار غربده واقع اولوشهر لرده و بلده لرده ساکن اولانلر قرارنده و صحرالرنده ممکن طائفه کبی
 لحوم و نبات انوا عندن اغذیه متنوعه و اطعمه متاونه ایلدندلس و تعیش ایدر لر سه ده لکن اهل امصار تناول
 ایتد کاری اغذیه و اطعمه بی بعض مفرح و مناسب شیر ایلدندلس و تربیه ایدوب قوامنی ترقیق و کثیفنی لطیف
 ایتد کندنکره تناول و استعمال ایلدندلس اعدا اکثر اغذالری قویون و طاووق و لحومندن معمول کباب
 مقوله سی نسنه لر اولوب و قطعا بقروغن یاغله و طبوخ اطعمه به اعتبار ایتدکاری سبیلده دیار غربده واقع بولک
 شهر لر و بلده لر اهل ایسی نکل اغذیه و اطعمه لرنده رطوبات زائده قلیل اولوب ابدان و اعضالری فضلات
 رده دن خالی اولغله صورت و سیرت لری بونلرک خلاقی اوزره حرکت ایدن اهل قرار و صحرادن اعدل اولمشدر
 * معلوم اوله که قات و کثرت اکل غذائک ابدان و اخلاقده تأثیری اولدیغی کبی امر دیارنده و زهد و عبادتده
 دخی مدخل عظیمی اولوب حضری و بدویلر دن لقمه قلیله به قناعت ایدنلر کثرت تنم و تعیشه انهمال
 ایدنلر دن زیاده عبادات و طاعاته میل و اقبال ایدرلر * بلکه مدن و امصار اهل ایسی نکل اکثری انواع لحوم
 و نباتدن معمول و مصنوع اطعمه متنوعه و اغذیه کثیره تناولنه معتاد اولوب جسم و بدنلرنده متولد
 اولان رطوبات زائده و اخلاط فاسده نکل وجودی و ابجریه کثیفه سنکل دماغلرینه معدودی قسوة قلب
 و غفلت لری موجب اولغله طاعات و عباداتده تنکاسل و تمایل نسنه باعث اولور * اما اهل بادیه نکل اکثری
 قلت اکل غذا ایلدندلس مألوف اولغله اکثر اوقاتده عبادات و طاعاته اشتغال ایدرلر * و کذلک بلده واحده ده
 ساکن اولان قومک احوالی دخی تعیش و تنعمده وسعت و ضرورت لری حسیله مختلف اولدیغی ظاهر در
 * و دخی اهل امصار و قرار و سکان دشت و صحرادن خصب و رخا و کثرت اکل غذا ایلدندلس موصوف و مألوف
 اولانلرک بلادینه حنطه و غلا اصابت ایلدندلس مرض جوعه مبتلا اولدندلر و بونلرک موت و هلاکتی قلت اکل
 غذا ایلدندلس مألوف اولانلر دن اسر ع و ازید اولور * تنه کیم مغرب دیارنده ساکن طوایف بر بر به ایلدندلس مدینه
 فاس و مصر اهل ایسی حقهنده ایام حنطه و غلاده مسجوع و منقول اولان حکایات عجیبه بو خصوصه دلالت ایدر
 * اما قلت غذا و ضرورت معاش ایلدندلس معروف اولان بلاد اهل ایسی نکل حنطه و غلا دخی اصابت ایلدندلس بونلرده
 غلبه جوع ایلدندلس موت و هلاکت کثرت تنم و تعیشه معتاد اولان کسه لر کبی سریع و کثیر اولوب بلکه نادرا
 واقع اولور * ضرر و عات و محصولاتی قلیل اولان بادیه سکا تنی ایلدندلس غالب تعیشلری قروخر مایه مقصور اولان
 اهل بلاد کبی و افریقیه اهل ایسی ایلدندلس سکا تنی کبیکه افریقیه اهل ایسی نکل حالا بوعصر لرده غالب
 تعیشلری شعر و زیته مقصور و اندلس اهل ایسی نکل اکثر معاشلری دره دید کاری حبوب ایلدندلس
 زیت و زیتونه منحصر اولوب ترفه و تنعم لری وسعت و کثرت اوزره اولمغله زمان حنطه و غلاده موت
 و هلاکتی خصب و رخا ایلدندلس معروف اولان بلاد اهل ایسی کبی سریع و کثیر اولور * بواصر لک دخی بر و سبی
 الله اعلم بودر که ذخایر موفوره ایلدندلس معصور اولان بلاد و قرانک اهل ایسی یاغلی و زیاده رطوبتلی اغذیه و اطعمه
 تناولنه اعتیاد ایتدله امعالری رطوبت اصلیه مزاجیه لرندن فضل رطوبت زائده کسب ایدوب بعد اول
 بلده لر آفت حنطه و غلا اصابت ایتد کده مألوف اولدق لری اغذیه مرطوبه و اطعمه مرطوبه غلبه یه قلت کلوب
 بحسب الاقتضا خلاف معتاد غلیظ و کثیف غذا لر استعمالنه مضطر اولدندلر و امعالرینه کمال یس و خشونت
 عارض اولور * امعالرینه حیرای فضلات و محل حرکات اولغله بغایت ضعیف برعضو اولوب عند الاطبا
 اصابت آفت ایلدندلس صاحبی اهل لک ایدن اعضادن معدود در * بو تقدیر چه امعانک وقت وسعت و رخا ده

کثرت اکل غذای مرطوب ایل کسب ایتدی کی رطوبت زائده زمان مضایقه ده خشونت ویوسسته متبدل
اولغله طاقت کتوره منسوب صاحبی سربها هلاک اولور * بناء علی هذا اثناى قحط وغلا ده قوت اولانلرک
هلاکی زمان وسعت ورخاده معتاد اولدقلری طوقلقد تناسی اولوب صکره دن عارض اولان آخلق سببیلر دکادر
اما اهل بادیه کبی اغذیه انواعندن یالکز سود و یوغرت مقوله سی اطعمه تناولنه اعتبار ایدوب یاغلی و زیاده
رطوبتلی اغذیه کثیره استعمالی ترک ایدن کسه لک خیر خلقت و مایه فطر قلی اولان رطوبت اصلیه لری
من غیر زیاده حدنده برقرار و مرتبه لایقه سنده باید آرا اولوب و افراد بشر دن هر شخصک من اجنبه لایق
و موافق اولان رطوبت اصلیه سی اخلاطک تعفن و فساد بی موجب اولسان اغذیه طبیعیه دن نه کونه
غذا استعمال ایدرسه فاسد و مختل اولمغین وقت قحط وغلا ده تبدل اغذیه ایلر یومقوله کسه لک اعمارلر نه
یوسست و اختلال حاصل اولوب غالب اوقاتده بونلرک اکثری مرض جوعله هلاک کدن سالم اولورلر
معلوم اوله که بود کراولنان امورک جله سی اکل و ترک غذا ده الفت و عاده مبتنی اولوب هر اول کسه که
اغذیه انواعندن بر غذا تناولنه اعتبار ایدوب استعمال ایتدی کی غذا انک طبیعته موافق و ملائم اوله
بحسب الاقتصار مألوفی ترک و غذای آخر استعمالنه مضطر اولدقده معتاد و مألوف اولدیغی اغذیه به بدل
ایتدی کی غذا الرعوم قاتله مقوله سندن اولدیغی صورته و اولدخی اعتبار ایلر اول استعمالنه معتاد اولدیغی
غذا مقامنه قائم اولور * مثلاً برکسه حنطه و سائر جوب بدن معمول خبز و نان بدلی بقول و لبن تناولنی معتاد
ایلسه سابقا اکل ایتدی کی خبز و نان مقوله سی غذا دن مستغنی اولور * و کذلک برکسه علی التدریج تشلیل
طعام ایدرک آخلقه صبری معتاد ایلسه اغذیه مألوفه سندن مستغنی اولدیغنه اهل ریاضتدن منقول اخبار
بحسب ذلالت ایدر * بو خبرلرک اصلی الفت و عادت اولدیغنه واقف اولمایانلر قبولنده تردد ایلوب رد و انکاره
تصدی ایلرلر * مع هذا انسا لک نفسی زیاده متلون اولوب اعراض مختلفه و آثار مشقوعه قبولنه مستعد
اولغله کرک طعام و غذا و کرک سائر اشیا دن برشی ایلر الفت ایتد کده عادت ایتدی کی نسبه طبیعت ثابته مشابه
شند و اولور * بناء علی هذا تدریج و ریاضت طریق یقله جوع و برهیزه دخی اعتبار ایلسه جوعه صبرملکه سی
انک ایچون عادت و طبیعت اولغله قطعاً مضر اولور * و اطباء لک جوع و برهیزه ملکه در یوتو هماری مطلق
اولوب بلکه انسان معتاد اولدیغی کثرت اکل دفعه ترک ایدوب مألوف اولدیغی غذایی بالکلیه کنسیدین
قطع ایتکه محمولر زیر ابو صورته اعضا ضعیفه دن معدود اولان امعایه علی الفور کمال یوسست عارض
اولغله هلاک کدن خوف اولور * اما جوع و برهیزه شیا قشیا وقتاً فوقتاً تشلیل غذا و تدریج و ریاضت طریقیه
احتمایه مقارن اولدقده موت و هلاک مؤدی اولدیغی اصحاب ریاضتک حال و شانلر دن ظاهر در * و دخی
ترک اکل و شربده تدریج شرط اولدیغی کبی جوع و ریاضتدن اکل و شرب به رجوعده دخی لازم در * زیرا
اهل جبه و اصحاب ریاضت جوع و برهیزه دن جوع و سابقاً مألوف اولدقلری کثرت اکل و شرب به دفعه شروع
ایتسه لرا نلر دخی عادت مألوفه لری علی الفور ترک ایتلرله هلاک کدن خوف اولغله مقرر در * بلکه ریاضته
تدریج ایلر شروع ایتد کیری کبی اکله رجوع لری دخی اولوجهله اولغله کر کدر * و اصحاب ریاضتدن علی
التوالی فرق کون فرق کیجه دخی زیاده وقت جوعه صبر ایدر کسسه لرمشهود من اولوب بوندن ماعداد ملوک
عرب بدن سلطان ابو الحسن دولته ادرالک ایدن نیجه پیر و اختیار کسسه لردن مسموعه زدر که اندلس بلادندن
جزیره خضر اوزیده نام یلده لرا هالیسندن ایکی خاوند نفسار بی سلطان عیدیه اکل و شربدن بالکلیه جبه
ایدوب بو خبر سلطان ابو الحسنک سمعنه واصل اولدقده اول عورتلری حضورینه احضار و نیجه زمان مکث
ایلر حال و شانلری تجربه اولوب کیفیت حاللری واقعه مطابق و حقارنده نقل اولنان خبر صادق اولوبه بو حال
اوزده عمرلری تمام و مدت حیاتلری قر بن حسن ختام اولدی * و کذلک احباب و اصداق من دن قتی چوق
کسسه لر غذا لری نیجی سودیه قصر ایدوب صائم اولدقلری خالده وقت افطارده و مقطر ایکن بعض اوقات
نهارده یکینک هم سنی آغزینه آلوب لبنیه تغذی و بومنوال اوزره اون بش سینه مقداری تعیش ایلد کیری
مشهود من اولمشدر بونلر بونلرک امثالی اخبار بحسب کثیر و علی وجه التدریج الفت و عادت ایلر حصولی
بسیر اولغله استیقا اولندقده رد و انکار ایلر مقابله اولغله کر کدر * معلوم اوله که ریاضت و برهیزه قادر

اولان کسسه لر حقنه تقابل طعام اکثر غذا و ادا مدن بدن و نفس لر نه من کل الوجوه اصلح و انفع اولوب
 و قلت غذا ايله مألوف اولان لرک اجسام و عقولنک صحت و صلاح و صفوت و انجلا ده مدخل عظمی اولدیغی
 الاشیاء تنکشف باضدادها فواستنبه قلت اکلک ضدی اولان کثرت غذا نک جسم و بدنه اولان آثار ايله
 دخی ظاهر اولور * زیرا جسته لر عظیم حیوانات لویه تیش ایدن کسه لرک جسم و بدن لر عظیم و قوی
 اولوب نسل و ذریه لر نه دخی اثری باقی قالور * ته کیم دوه اتیه و سودیه پرورده اولان اهل بادیه نک جسته لر
 دوه کبی عظیم اولوب جل اقباله قدرت و متاعب سفره طاقت کتور مکده و سائر اخلاق ده دوه یه مشابیه در *
 و کذلک بونلرک امعاری دخی لحم و لبنیه تغذی به مألوف اولدق لر دوه امعاسی کبی صحیح و غلیظ اولوب سائر
 ناسه نسبت ايله مضرتی ظاهر اولان اغذیه تناولندن بونلرک امعاری نه وهن و ضعف دخی طاری اولمز * حتی
 تلین و اسهال ایچون ناپخته و خام ایکن ابو جهل قارپوزی عصاره سی و سود لکن صمغی کبی سمیتلی دوالری
 استعمال ایدوب امعاری نه اصلا ضرر ترتیب ایتز * مع هذا اغذیه لطیفه اشتعماله معتاد اولوب
 امعاری رقیق اولان اهل امصار بود قوله سمیتلی دوالری استعمال ایتسه لر طرفه العینده مشرف موت
 و هلاک و دقین صندوقه خالک اولماری امر مقرر در * و دخی نه اغذیه نک ابدانده تاثیر نه دلالت ایدن
 امورک بری دخی بودر که اصحاب فلاحت و ارباب زراعت و حراثت دوه ترسیله طبع و تربیه اولنمش تر ابدان نابت
 محبوب ايله بسلمش طبا و وق و قاز مقوله می حیوانلرک یورطه لری اوزرینه اول حیوانلری باصدیروب و اول
 یورطه لر دن حاصل اولان بلچلر و طبا و وق لر جسته و قوتده سائر امثال نسدن اعظم و اقوی اولدیغی مشاهده
 اولمشدر * و جوق کره دخی مجر بدر که دوه فشیقی ایچنه اول یورطه لری وضع ايله اکثفا ایدوب غایه الغایه
 عظیم الجسته دن جاحه لر حاصل اولور * اغذیه قویه کثیره نک انسان و سائر حیوان انواعنک جسم
 و بدن لر نه آثاری مشاهده و معاینه اولندیسه قلت اکل و برهیز و جوعنک دخی کندویه مناسب جسم و بدنه
 تأثیری نابت و ظاهر اولور * زیرا آجاق طوقلغ و قلت اکل کثرت اکل ضدی اولوب و بربرینه ضد
 اولان ایکی نسنه نک برشیده تأثیر ایدوب ایتمسی نسبت واحده اوزره جاریدر * یعنی ضد اولان ایکی
 نسنه نک بری برشیده نوجهله تأثیر ایدرسه ضد آخر دخی اول شیده تأثیر ایدر * لکن اکثخالف
 وجه ايله تأثیر ایدوب اثر لری دخی بربرینه ضد و معایر اولور * از جمله ما نحن فیه اولان صدد مزده کثرت
 اغذیه اجسام و ابدانده فضلات ردیه و اخلاط فاسده تولدی ایجاب ایتکه جسم و عقله محل اولدیغی کبی قلت
 اکل و برهیز دخی جسم و بدن لر طوبات زانده دن عاری اولسی اقتضای نیکله قلیل الاکل اولان کسه لرک
 صورت و سیرت لر نک حیزا عتدالده بقاسنی و انحراف و اختلالدن سلامتی اذن حق ايله ایجاب ایدر * کتاب
 اولک اولکی فصلنک بشنخی مقدمه سی بوجمله تمام اولوب التخی مقدمه سی بیاتنه شروع اولندی

﴿مقدمه سادسه﴾

کتاب اولک اولکی فصلنک التخی مقدمه سی غیبدن خبر و یروب فطرت و خلقت ايله باریاضت ايله مغیباته
 وقوف و اطلاع ایدن لرک اصنافی بیاتنه در * و دخی بوفصلده وحی الهی ايله رؤیا احوالی بیان اولنور
 معلوم اوله که الله سبحانه و تعالی حضرت لری عنایت علیه و رخت از لیه سیله خلق ایتدیکی عبادی یتدین
 بعضی لر بی اختیار و انتخاب و خطاب عزیزه شرفیاب ایدوب آینه ذات لرین صفات الوهیتی و اسرار ربوبیتی
 انوار ایه منور ایتد کد نصره اول طائفه علیه بی منصب وحی و نبوتله سرفراز و رتبه رسالت ايله ممتاز ایلدی *
 انلر دخی درگاه احدیتدن مبعوث و مأمور اولدق لر عبادک معاش و معاد لرینه لایق مصالح و منافی تعلیم
 و تعریف و اعتقاد و عمل متعلق احکام شرعیه بی تبیین و توصیف ایدوب سولک سبیل حقه ترغیب و عذاب نار
 جحیم مدن ترهیب ايله طریق فوز و نجاته سوق و دلالت ایلدی لر * و دخی انبیاء عظام صلوات الله علیهم
 اجمعین حضرت اتک آینه ضمیر منیر لرینه طرف الهی بدن الهام و القا و لیلان معارف لدینه و السنه مبارکه لر
 اوزره اظهار پیوریلان کلمات قدسیه دندر که آنلر بر ابد غیبیه مستور اولان مغیباتک وقوعندن

خبر و پروردگار * شویله که آحاد نوع بشر در بر فرد اول امور غیبیه بی بیلت ممکن اولزا الانبیاء عظام
حضراتی و ساطتیه ییاب و نیلاردخی انجیق باری تعالی حضرت تارینک آنره ییلدر مسیله عالم اولورلر * زیرا
رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت تری ییورمشلردرکه ییلک واکاه اولوک که علی التحقیق بن بیلم
الا انجیق الله تعالی حضرت تارینک بکاییلدردیکی نسنه بی ییورم دیوجناب عالیرتک مغیباته علم و عرفانلری
طریق وحی الهی به منحصرا ولدیفنی بیان ییورمشلردر * معلوم اوله که انبیای عظام صلوات الله علیهم
اجمین حضرت اتک مغیباتک وقوعندن خبرلری صحیح و صادق و واقعہ مطابق اولوب هر عاقل مکلفه انلری
تصدیق واجب اولدیفنی انشاء الرحمن حقیقت نبوت بختنده تفصیل و تحقیق اولنور ﴿ و دخی منصب وحی
و نبوت ایله سرفراز اولان نفوس شریفه به مخصوص علامتلا اولوب از جله نوروحی الهی ظهوری وقتنده
انبیای عظام حضرتاتی یانلرنده حاضر و موجود اولان اشیا نکل جله سندن غائب و بالکلیه عالم معنایه متوجه
و متصل اولوب کندیلره بادی نظرده نوم و غشی کبی برحالت عارض اولورکه مشاهده ایدنلر نام و غشی علیه
ظن ایدرلر * مع هذا واقعه بریسی دخی دکادر بلکه حقیقتده ذات عالی تبارلری و روح مقدس لری
غلبه جذبه الهیه دثنائی ارواح علویین و ملائکه مقربین ایلر روحانی معامل و انلری مشاهده مستغرق
اولوب طوائف بشرک حیطه عقل و تصورلرندن خارج نفوس زکیه لرینه مناسب و مخصوص ادرال ایله انوار
روحانیه بی تماشا ایدرلر * بعده انبیای عظام ک بوم معامل و روحانیه لری مشاهده جسمانیه به متبدل و عالم
حسن و شهادتده مدارک بشریه به منزل اولوب کاه سمع شریف لرینه کورادیل برده ییب صدا و اصل و اول
صدا نکل ایچندن معانی لطیفه بی متضمن نیجه کلمات جلیله حاصل اولوب اول کلمات و معانی بی فهم و حفظ
ایدرلر * و کاه یجه دخی مرآت حقایق غمائی چشم عبرت ییلدرینه صورت بشرده بر شخص متقل و ظاهر اولوب
طرف حقندن تبلیغنه مأمور اولدیفنی اموری انبیای عظامه تبلیغ و ادا ایتد کد نصکره یتنه دیده دن نهان
اولوب و بو حالت سنیه زائل و منجلی اولدیفنی ائشاده انبیای کرام کندیلره القاء اولسان امور ک جله سنی حفظ
و اتقان ییوروب اجته تبلیغ و بیان ییورلر * ته کیم پادشاه ملائک سپاه رسول رب آلہ صلی الله تعالی
علیه وسلم حضرت تری جنابلرندن کیفیت نزول وحی الهی سؤال اولند قدده ییوردیلرکه بعض وقتده سمع
صلوات جرس یعنی دوه چاک صدا سنه مشایه برمه ییب و عجیب صدا کلوب انک هیبت و دهشتندن یکا زیاده
تعجب و شدت حاصل بعده یتنه اول حالت زائل اولوب بو ائشاده هر نه که وحی اولند یسه فهم و حفظ ایدرم
دیو ییورمشلردر * و یتنه اول کزیده مخلوقات اشرف موجودات علیه افضل الصلوات ییورمشلردرکه
بعض وقتده دخی طرف ربانیدن تبلیغ و حیه مأمور اولان ملک بر رجل صورتنه متقل ایدوب وحی الهی بی بکا
ادابندخی کلامی ضبط و اتقان ایدرم دیو ییورمشلردر و بو ائشاده دخی مهابت سطوات وحی ایله ذات
عالی لرینه اولقدر شدت و تعجب حاصل اولورکه تعبیر اولنر * حتی شدت نزول وحی الهیه تثنائی طبع عالی لرنده
علاجیه محتاج علت کبی تعجب حاصل اولدیفنی اثرده ثابت اولمشدر ﴿ و دخی اتم المؤمنین حضرت عائشه
صدیقہ رضی الله تعالی عنہا دن هر ویدرکه رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت تری یتنه غایت صووق
کونده وحی الهی نازل اولوردی بو ائشاده جبین بر نورلرندن قطرات عرق سیلان ایدودی دیو ییورمشلردر *
ودخی قرآن کریمده اناسنلق علیک قول لا ثقیلا آیت کریمه سنک تفسیرنده قول ثقیل ایله مراد وقت نزول
وحی الهیه حضرت عائشه صدیقہ رضی الله تعالی عنہا دن اشبور وایت اولسان شدت و تعجب اولوق اوزره ائمه
تفسیر فوجیه ایتمشلردر * بناء علی ذلک اثنای نزول وحی الهیه انبیای هر سلین صلوات الله تعالی علیهم
اجمین حضرتاتی عالم معنایه و ملائکه اعلایه توجه تام و استغراق ایدوب ذات شریف لرنده نوم و غشی مثالو
حالتلر ظهوری کفره و مشرکین مشاهده ایتد کارنده اکمل افراد بشر اولان انبیای کرامی مس جن و تممت
جنون ایله متهم ایدوب حاشاشام حاشاشان عالی لرینه لایق اولسان اقوال کاذبه به جسارت ایلدیلر * مع هذا
حقیقتده مجنون لا یعقل خذله مشرکین و کفره خامر یتدرکه بو حالت سنیه نکل ظاهرینه نظر ایدوب حقیقت
حالندن ذاهل و عاقل اولوب سعادت دار یتنه وسیله اولان دین مبین ایله متدین اولدیلر * قال الله تعالی
ومن یضل الله فله من هاد ﴿ و دخی انبیای عظام صلوات الله تعالی علیهم اجمین حضرت ائمه مخصوص

اولان علامت دارند که بونام منصب وحی و نبوت مشرف اولزدن مقدم دخی خصال جیسده و اخلاق کریمه ایل
متصف اولوب شرعا و عقلا مذموم و مستکرم اولان افعال شنیعه دن و اخلاق رذیله دن اعراض واجتناب
محبوب و لایزال کرامت اولان عصمت بومعنایه در کویا الله تعالی حضرت تباریک عبادینه ارسال ایتدیکی
پیغمبرلی اخلاق ذمیه نکه جمله سندن تتره و احتراز اوزرینه محبول و مخلوق اولوب فطرت و خالق قری خیره
مائل و شردن بالطبع متفقا و ملایله افعال مذمومه ارتکابی بونلرک طبیعتلرینه منافیدر * و خبر صحیحده
وارد اولمشدر که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت تباری صبا و تباری حالده عم ~~مکرم~~ تباری خیر الناس
حضرت عباس رضی الله تعالی عنه ایل بیت مکرمی و حرم محترمی تعمیر ایچون سنک و حجاره حل ایدوب
بین العرب ازاردیدکاری یا شدن ایاغه وارنجه بدن نورانیلری سترایدن لباس سندس طرازلرینه وضع
بیورمشلایدی ناکاه اول محبوب کاعذار عصمت و حیانت ازار مبارکاری آخلد قدده جلیت طاهره لریده
هر کوز اولان عصمت و عقده تاشی در حال سطح زمینه رو نهاده ادب اولوب لابس اولد قری ازار ایل بدن
بر نورلرین سترایدیلر * وینه زمان نبوتدن مقدم بر کون دخی بر زفاف جمعیتنه مدعو اولوب قدم سعادت
توأمیری ایل اول مجلسی مشرف ایتشلایدی ایام سرور و موسم سورده معتاد و مرسوم اولدیفی اوزره
اول مجلسده دخی اهو و اعبه دائر بعض آلات فرح و طرب موجود اولوب ~~لکن~~ اول شمع انجمن افروز
عصمت علیه افضل التحیت حضرت تباریک نرکس چشم ملائک قری نلرینه اول کیجه طلوع شمسده دکه نوم
و خواب غلبه ایتمکله اول ملاعب و ملاهیدن بر نسنه نی تماشای تمیوب جناب رب العالمین انلرک ذات ملکی
الصفاتلرین او مقوله ملاحی ایل اشتغالدن حفظ و صیانت ایلدی حتی طعم و رایحه سی مستکرمه اطعمه
تناولندن دخی اجتناب ایدوب صوغان و صرمساقا کلنه مبادرت بیورمزردی بحسب الشرع تناولی
مباح اولان اطعمه مقوله سندن اولدیغنه بنه بعضی عدم رغبتلرینک سر و حکمتی جناب عالیرندن
سؤال ایتدک لرده انی اناجی من لا تا چون خطایله شکر افشان جواب اولوب یعنی علی التحقیق بن محقق
صحبت ایدرم اول ذاتلرله که سز آنلرله سویلشمز سزدیو بیوردیلر مراد عالیری ملائکه کرامدر که
و سالتیناه صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت تباری آنلرله مکالمه بیورد قلدنده رایحه سندن متأذی اولسونلر
دیو بصل و کرات مقوله سی طعام تناولندن بالطبع تحاشی بیوررلردی زیرا ملائکه کرام حضرت اقی بعض
نسنه لردن اعراض ایدوب از جمله تسوان اولدیفی محله دخول ایتدکاری کبی خبرده وارد اولمشدر که سلطان
انبیا صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت تباری ابتدا مشرف وحی و رسالت ایل مشرف اولدیفی و قدده بیک جلیل
حضرت جبرائیل علیه الصلاه والسلام وحی الهی ایل نزول و ظهرو لری کیفیتی ازواج طاهره اتدن خدیجه
صکبری رضی الله تعالی عنها یه نقل و بیان بیورد قلدنده حضرت خدیجه بخر به و امتحان و حقیقت حاله علم
و اطمنان تحسینی قصده یله رسالتیناه حضرت تبارینه دیدیلر که سابقا مشهود کز اولان ذات روحانی بردخی
تشریف ایتد کده لابس اولدیغکز لباس حله التباسکز آتینه بی وضع ایدیلدیو بیوردیلر * صاحب سعادت
حضرت تباری دخی جبرائیل امین علیه السلام عود و تشریف لری اثباده خدیجه کبری حضرت تباری پیراهن
همه یونلری تحتنه الد قلدنده روح الامین حضرت تباری در حال نظر لرندن غائب و منصرف اولدی کیفیت حلق
حضرت رسول علیه الصلاه والسلام خدیجه صکبری حضرت تبارینه نقل و بیان بیورد قلدنده نسوانه میل
و تقر بدن اعراض ایتلریله حضرت خدیجه تشریف ایدن ذات ملک اولوب جن و شیطان اولدیغنه استهلال
ایلدی * و کذلک یته خدیجه کبرا رضی الله تعالی عنها سلطان انبیا علیه الصلاه والسلام حضرت تبارندن
سؤال بیوردیلر که طرف سمدن کند و لرله نازل و ظاهر اولان ذات روحانی الوان متنوعه دن نه کونه لون ایل
ملون لباس ایل کوردیو استفسار ایتد کلدن اول بدر آسمان وحی و نبوت علیه افضل التحیت حضرت تباری دخی
آق ویشل لباس ایل کوردیو لو او پاش جواب باصواب اولد قلدنده یته خدیجه کبرا رضی الله تعالی عنها
حضرت تباری کلان ذات ملک دردیو جزم ایتدیلر زیرا الوان جنسندن سبز و سفید خیره دال و ملائکه کرامه
مخصوص الوان دن اولوب سواد و سیاه اینه شروشیبا طبیعته منسوبدر و دخی انبیا عظام صلوات الله
تعالی علیهم اجمعین حضرت اینه مخصوص و منسوب اولان علایندیر که بونلر داعما خلق طریق حقه و عبادات

بدین ممالیه انوار عندن صلوات و صدقه و زهد و عفت مثل طاعات و حسناته دعوت ایدوب تحصیل رضای
 الهی به وسیله اولان امور خیره سوق و دلالت ایدرلر حتی حضرت خدیجه کبرا رضی الله تعالی عنها
 رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت تارینک دعوائی نبوت و رسالت و صادق اولدیفنه خیرات و حسناته
 رغبت و شری و مفاسدن نفرت اوزرینه مجبول اولماریله استدلال ایدوب اویل امرده تصدیق پیوردیلر *
 و کذلک یار غار شفیق ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه حضرت تارلی دخی اول مقام مکارم اخلاق رسول رب
 خلاق صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت تارینک افعال مرضیه و اخلاق ملکیه ایله تحلقاری تصدیق رسالت
 مدار ایدوب اوصاف حیدر لندن خارج دلیل اخره محتاج اولمایدیلر * و خبر صحیحده وارد اولمشدر که نفر
 الانبیاء صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت تارینک زمان سعادت تارنده قیصر روم اولان هر قلده دعوت دین اسلام
 ایچون مکتوب همایونلری وارد اولدقدن صاحب سعادت حضرت تارینک اوصاف و احوال شریفه لرندن
 سؤال ایچون هر قلک بلده سند قبیله قریشدن بعض مصالح ایله موجود اولان کسبه لری یاشه کتوردوب
 اشراف عربدن ابی سفیان دخی اول گروهده داخل اولغله هر قلک مجلسنه حاضر اولدی بونلردن هر قلک
 سؤال ایتدیکی امور لیری دخی بو ایدیکه حرم مکرمه ده نبوت ادعا ایدن ذات سزه نه مقوله نسنه ایله امر
 و تکلیف ایدردیدی ابوسفیان دخی صلاه و رکعه و صلاه رحم و عفاف ایله امر ایدردیوب دخی سائر سؤال
 ایتدیکی امور لیکه مجلسنه جواب ویردکده هر قل روی دیدیکه اگر ابوسفیان بزه خبر ویردیکی امور حق
 و واقع ایسه اول ذات ستوده صفات علی الحقیق طرف حقندن مبعوث و مرسل تی اولوب و عهد قریده
 یتیم شوائکی ایام التند اولان محله دخی مالک اولور دیو اول وقتده کریمی مالک روم اولان دمشق الشامک
 و اول حوالیده واقع عمالک داخل حوزه حکومت اسلام اولسنه تفرس و استدلال ایلدی * انشای
 سؤالده ذکر اولسان عفاف ایله مراد امور مذمومه دن اجتناب و احتراز معنا سنه اولان عصمتدر هر قل
 روم سلطان انبیا علیه الصلاه و السلام حضرت تارینک ذات عالی تبار لری عصمت و عفت اوزرینه مجبول
 اولوب دعوت دین و عبادته اقام و اشتغال لری نبوت و رسالتک صادق و حقیقته دلیل و برهان ایدوب معجزه
 آخر طلب ایتدیکی دخی ذکر اولسان امور لیکه علایم نبوت اولسنه دلالت ایدر * و ینه انبیای عظام
 صلوات الله علیهم اجمعین حضرت اته مخصوص اولان علامت لیری دخی بودر که جمیع انبیا و مرسلین
 حضرت تارلی کند و قوم و قبیله لری یتندن حبیب و نسیب اولوب خورشید و چود سعید لری برج الشرف نسل
 و حبیبدن طلوع ایده کلشدر * حدیث صحیحده وارد اولمشدر که الله تبارک و تعالی حضرت تارلی انبیا
 و مرسلیندن برتری ذی شافی بعث و ارسال ایتدی الا قوم و قبیله سی ایچنده عزت و شرف صاحبی اولو
 خاندانلرده نشئت ایتدیکی حالده ارسال ایلدی * و روایت اخراده عدد در رجال و کثرت مال ایله معروف
 قبائل شریفه دن ارسال ایلدی دیو وارد اولمشدر * روایت ثانیه فی ائمه فن حدیثدن حاکم مستدرک نام
 تالیف معتبرنده صحیح بخاری و مسلم اوزرینه زیاده ایلدی * و ینه خبر صحیحده وارد اولمشدر که قیصره
 رومدن هر قل مد کورک ابی سفیاندن سؤال ایتدیکی امور لیری دخی حضرت رسول علیه الصلاه و السلام
 جناب لری نسل و نسب لری خصوصنه دائر اولوب قوم مکرار اسندن نسب و حبیبده حال و شانی نیچه در
 دیو سؤال و ابی سفیان دخی یتیزده شرف نسل و نسب صاحبدر دیو جواب ویردکده هر قل روی دیدیکه
 جمله انبیای عظامک کوهر کرا تمایه وجود لری معدن محمد و شرف اولان خاندانلردن پیرایه بخش سلاک ظهور
 اوله کلشدر دیو تحقیق مقال ایلدی بونک وجهی اولدر که چونکه جناب حکیم لم یزل و خد اوند عز و جل
 حضرت تارلی مقتضای جود و رحمتله عبادتک دین و دنیا لری نه نافع علم و عملرینه راجع مصالح و منافعالرینی
 تعلیم و ترغیب و معاش و معاد لری نه مضر شرور و مفاسد لری تیبن و ترهیب ایله طریق فوز و نجاته هدایت
 و سعادت دارینه وسیله اولان صراط مستقیمه دلالت ایچون محض فضل و کرمیه بعض عبادتی منصب و حی
 و رسالت ایله مرفراز ایدوب طرف شریفندن احکام شریفه ایله عبادینه بعث و ارسال ایلدی * انلردخی
 طرف ریائیدن مأمور اولدقلری وجه اوزره اوامروا هی الهیه بی مبعوث اولدقلری قومه بتلیغ و ادایه
 اقدام و الله تعالی حضرت تارینک مشیت علیه سی تعلق ایتدیکی دین و مملکتک اکالنه قیام تام پیوردقلرنده

بابسته دام نفس و هوا اولان كفارد و زخ قرارك اذيت واضر اردن منع و زجره كافي شوكت و هيت صاحبي قوم و قبيله ايله انبياي عظامي تاسيد و ملت و شريعتي تكميل و تاكيد ايلدي ﴿ و دخی صحت نبوت و رسالت دالات ایدن علامتلك بری دخی شرف و حی الهی ایلہ مشرف اولان انبیاء و مرسلین حضرتانك دعوی نبوت و رسالتده صدق مقالری نه شهادت مصلحتی چون انلك یدلرنده طوق بشردن خارج عادت الهیه به مخالف امور غریبه و افعال عجیبه ظهور ایدر که نوع بشر مثالی وجوده کتور مکده عاجز اولغله اكا معجزه تسمیه اولندی و انبیای عظامك یدلرنده ظاهر اولان معجزات باهره کافه عبادلك قدرت تری تحتندہ داخل اولوب طوق بشردن خارج خارق عاده برامردر * معلوم اوله که معجزاتك وقوع و تحقیقك کیفیتندہ و تصدیق انبیایه دالاتی خصوصندہ اصحاب ملت و شریعت ایلہ حکم اختلاف ایدوب کافه اهل ملت و شریعت قشندہ جناب حکیم لم یزل جل شأنه حضرت تری فاعل مختار اولوب یعنی دیلدی کی فعلی ایشلیوب دیلدی کی نسنه بی ترک جائز و صحیح و ذات و صفاتدن غیری جمیع موجودات ممکنه بی دیلدی کی و قتده مشیت علیه سی تعالی ایدکی وجه اوزره خلق و ایجاده قادر اولغله عبادندن بعضی لری شرف و حی و نبوتله مشرف ایدوب و نبوت و رسالتلریك صدق و صحتنه دالات و شهادت ایچون یدلرنده طوق بشردن خارج طور عاده مخالف امور غریبه خلق و ایجاد ایلر دیو اجماع و اتفاق ایلدی * حتی فرق اسلامیه دن معتزله طائفه سی قشندہ مشی و حرکت و تکلم و کتابت کی افعال اختیاریه لری کندیلردن صادر و قوت و قدرت لریله حاصل اولوب باری تعالیك خلق و ایجادیلہ حادث دکلدردیو اعتقاد ایتدی لریسه دخی معجزه قدرت عبادیلہ حاصل اولان افعال اختیاریه جنسندن اولوب بلکه دعوی رسالتده تصدیقنی مراد ایتدی کی قوللری یدلرنده ظاهر و محض قدرت حق ایلہ صادر اولق اوزره اعتقاد خصوصندہ اهل سنت و جماعت ایلہ همدست اتفاق اولدی * بناء علی هذا فرق اسلامیه اعتقادلرنده انبیای عظام یدلرنده ظاهر اولان معجزات کثیره البرکات الحقیق باری تعالیك قدرتیلہ حاصل اولوب نینك فعل و اثری دکلدردی ﴿ و دخی اصحاب ملل و شرایعك جمله سی اجماع و اتفاق ایدوب دیدیلر که انبیای عظام بعث و ارسال اولند قلی قومیه ابتدا طرف حقندن کند و لره مبعوث نبی اولد قلی دعوی ایتد کدنصکره تحدی ایدوب یعنی مدعالریك صدق و صحتنی اظهاره مدار اولان معجزات باهره نك مثالی اظهار ایلہ قومندن کند و یه معارضه و مقابله طلب ایدوب بعده کندیلره احسان اولنان معجزات باهره بی جناب حق جل شأنه حضرت تری یدلرنده خلق و ایجاد ایتکله کویا طرف عزتندن رسالت ادعا ایدن قولم دعوا سنده صادق حق پیغمبرمرددیو خطاب ربانی ایلہ تصدیق مقامنه قائم اولوب دعوی نبوت ایدن ذات شریفك صدق مقالنه دالات قطعیه ایلہ دالات ایدردیدیلر * بناء علی هذا لسان شرعه معجزه یا لکن انبیای عظامك طوق بشردن خارج اظهار بیورد قلی امر دن عبارت اولوب بلکه ابتدا دعوی نبوت ایدوب و قومنك عجزنی اظهار ایچون ابراز ایتد کلمی معجزه نك مثل و تطبیق ایشلمک اوزره قومنه تکلیف لازمدر که معارضه و مقابله یه قدرت تری اولدی بی ظاهر اولد قده نینك طرف الهی دن مؤید و مبعوث اولدیغنه دالات ایلہ بو تقدیرجه معجزه دعوی نبوت ایدن ذاتك یدنده ظاهر اولان خارق عاده امر ایلہ طلب معارضه نك مجموعندن عبارت اولوب طلب معارضه که تحدید حقیقه قشندہ معجزه نك جزئی اولمش اولور * وبعض کتب عقایدده ائمه فن کلام تحدی معجزه نك صفت نفسیه سیدر دید کلمی حقیقه قشندہ معجزه نك جزئی اولمشنه منافی دکلدردی * زیرا فرقه ناجیه اهل سنتدن اشاعره قشندہ صفت نفسیه ذاته دالات ایدن صفته اطلاق اولغله شینك جزء ذاتیسنه دخی شامل اولور * و دخی معلوم اوله که طوق بشردن خارج خارق عاده اولان امور غریبه نك ظهوری انبیای عظامه مخصوص اولوب بلکه اهل سنت و جماعتك اکثری قشندہ اولیای کرامدن دخی خارق عاده نسنه لره ظهور ایدوب کرامت تسمیه اولور * و کذاک سحره نك یدلرنده دخی نیچه خارق عاده آثار غریبه ظهوری مشاهده اولمشدر * بناء علی هذا معجزه نك کرامت ایلہ سحر دن فرق و امتیازی ایچون ائمه علم عقاید معجزه نك تعریفندہ دعوی نبوتی و طلب معارضه بی شرط ایدوب دیدیلر که معجزه نبوت دعوی ایدن ذاتك یدنده ظاهر اولان خارق عاده برامردر که نبی علیه السلامی تصدیق ایچون جناب باری اول امری خلق ایدوب و قومندن معارضه طلب

و اندر دخی عاجز اولاده صدق مقال و صحت دعوا سی ثابت و ظاهر اولوب تصدیق و ایمان کنور منک قومنه واجب اولور * اما کرامات اولیایه بحر صورتند تصدیقه حاجت اولما غله علی خلاف العاده اظهار ایتدیکه امر عجیده آخر دن کندویه معارضه طلب ایتک شرط اولدی مکر اولیای کرامت بعضی یلر یدلرنده ظاهر اولان کرامتله کندیلرینک دعوا ی ولایتده صادق اولدق لری اظهار ایتک قصدیه کرامت لری مشاهده ایدوب ولی اولدق لری انصاف ماریدن کسنه لردن بحسب الاتفاق معارضه و مقابله طلب ایتش اولور ایتدکاری صورتده دخی نبوت و رسالت دعوی ایتملریله انجق ولی اولدق لریسه دلالت ایدوب مجزیه دن بو طریق ایلدق فرق اولنور و دخی معلوم اوله که کار اهل سنتدن استاد ابو اسحق اسفراینی حضرت تری و انک امثالی ائمه دین اولیای کرامت طریقله خلاف عاده امور غریبه ظهورینی انکار ایدوب دیدیلر که اولیای انبیای کبی خارق عاده کرامت ظهور ایتک جائز اولسه کرامت لری مشاهده ایدلردن معارضه طلب ایتدکاری صورتده ولایت ایلدق فرق قالدوب کرامت مجزیه به مشابه و ملتبس اولق لازم کور دیدیلر امکن بزم مجزیه تعریفنده ذکر ایتدیکمز کلامزده مجزیه نک کرامتدن فرق و امتیازی بو وجهله ثابت اولش ایدیکه اولیای کرامتدن خارق عاده کرامت ظهور ایدوب مشاهده ایدلردن معارضه طلب دخی ایدلر لسه مقصود لری ایمان کنور و ب تابع اولدق لری نی ذیشانک دینه کمال متابعت و انقیاد ایلد رتبه ولایت و مولایینه استدلال اولوب یوحسه حاشاد دعوی نبوت ایدوب کندولری تصدیق غرضیه تحدی ایتلر که کرامتک مجزیه التباس و اشتباهی لازم که مع هذا استاد ابو اسحق اسفراینی حضرت لردن نقل اولشان کلام دخی اولیای کرامتدن علی الاطلاق کرامت طریقله خارق عاده نسنه ظهورینی انکاره دلالت ایتدوب بلکه انبیای عظامدن مجزیه طریقله یدلرنده ظاهر اولش نیجه خارق عاده امور عجیده وارد که انبیای عظامه مخصوص اولوب اومقوله خوارق عاده اولیلدن صدور ایتلر لکن اولیای کرامتک دخی مائل اولدق لری رتبه ولایت مناسب کرامت طریقله کندیلردن بعض خارق عاده امور ظهور ایتک اوزره استادک کلامنی بوجه ایتدیلر مثلا حضرت موسی علیه الصلاة والسلام یدنده عصا نک اژدره ایه انقلابی و حضرت عیسی علیه الصلاة والسلام احیای مونی مجزیه لری کبی آیات باهره چنسنند اولیای کرامت یدلرنده خارق عاده ظهور ایتدوب بلکه بعض غیباتدن خبر و انک امثالی نیجه کرامت لری ظهورینه استاد ابو اسحاق ذاهب اولوب علی الاطلاق کرامات اولیای انکار ایتدی اما فرق اسلامیه دن معتزله طائفه سی اولیای کرامتدن طاقا کرامت وقوعی انکار ایدوب بویه زعم ایتدیلر که عاده الهه مخاف امور غریبه طوق بشردن خارج اولوب عبدک قدرت و استعاطیه حاصل اولان افعال اختیاریه لری چنسنند دکدر اولیای کرامت افعالی ایه عادت بشردن صدور ایدن افعال معتاده نوعندن اولغله عاده مخاف طوق بشردن خارج امرک ظهوری انجق انبیای عظامه مخصوص و تصدیق دعوی رسالت ایچون قدرت حق ایلد صادر اولان مجزیه مقصور اولق اوزره اعتقاد و کرامات اولیای بالکلیه انکار ایتدیلر امام سبیل کذاب کبی دعوی نبوتده کذب ایدن شخصک یدنده مجزیه و کرامت منالو خارق عاده امرک ظهورینی فرق اسلامیه نک بجه سی رد و انکار ایدوب وقوعی محال دیدیلر * اهل سنت و جماعت قننده مجزیه نک خاصه سی انبیای کرامتک تصدیقنه و اقی طریق حقه ارشادیه دلالت اولوب انکاد دعوی نبوتده کذب ایدن شخصک یدنده دخی مجزیه کبی خارق عاده نسنه ظهور ایلد دلیل شبهه به و هدایت ضلالت منقلب اولق لازم کور دیدیلر و بر محذور اخردخی بودر که تصدیق تکذیه متبدل و شی کند و ضدینه مقبول اولق لازم کور بونلرایسه محال و منته اولغله کلام یدنده مجزیه مقوله سی خارق عاده امرک ظهوری دخی محال اولور و معتزله طائفه سی دخی دعوی نبوتده مسبیله کبی کذب ایدن شخصک یدنده خارق عاده امرک ظهوری محال کور و ب لکن عات و سببی بیانده حسن و قبح مسئله سنده اولان مذهارینه بیه دیدیلر که دلائل شبهه به و هدایتک ضلالت انقلابی بحسب العقل قبیح اولوب و باری تعالی انک افعالی قیعدن بری اولغله کذب یدنده مجزیه مقوله سی خارق عاده نسنه خلق ایتزدیو تعلیل ایلدیلر و دخی معلوم اوله که انبیادن برینک مات و شریعتنه تابع اولوب حقایق اشیادن مجزیه کند و عقل قاصر ی حسیله بحث ایدن حکم طائفه سی

قنده انبیای عظام پدیدارنده ظهور ایدن آیات ینات و معجزات باهرات نبی علیه السلام کند و نفسندن
صناد و سائر بنی آدمک طوق و قدر تلندن خارج بر امر در دیوزم ایدوب تصدیق دعوی رسالت ایچون
محض قدرت حق ایل و وقوع و صدور بنی انکار ایتدیلر * یوز علمینک وجهی دخی بودر که کتب فن حکمتده
بیان اولندیغنی اوزره عند الحکما باری تعالی شأنه حضرت تری موجب بالذات اولوب یعنی مشیت علیه سی
تعلق ایدر سه بر شی ایشلیوب ایتز سه ترک ایدوب لکن حکما اعتقادنده بر شی وجوده کتور ملک خیر و کمال
و ترک ایتلک شر و نقصان اولغله البته هر ماده نلک مستعد اولدیغنی وجودی اعطا ایتلک باری تعالی به واجب
اولوب فعل و ترک صحتی اهل شرع کبی تجویز ایتدیلر و دخی حکما قنده بو عالم کون و فسادده حدوث
و ظهور ایدن اشیا نلک جناب باریدن صدوری نیجه واسطه له ترتب و استعداد و قابلیته توقف ایدوب زعم
فاسد لری اوزره وجودی قدیم اولان افلاک حرکت سرمدیه سی واسطه سیه عناصر اربعه ده حاصل
اولان استعداد و قابلیته مناسب وجه اوزره اقتضاییدن صور و کالاتی البته جناب حق جل شأنه حضرت تری
قوابل عنصریه به افاضه و ایجاب ایدر دیوزم ایلدیلر خلاصه رأی فاسد لری و محمول زعم کاسد لری
بودر که جناب باری عز اسمه مقتضای لطف وجودی اوزره اراده علیه سی تعلق ایتدیکی وجه اوزره قدرت
کامله سیه مراد ایتدیکی و قنده اشیا بنی خلق و ایجابده قادر فاعل مختار اولدیغنی انکار ایدوب و سلسله
حوادثده واسطه اثبات و شروط و استعدادده اسناد ایلد کلرینه بناء انبیای عظام علیهم السلام حضرت ایتلک
پدیدارنده ظهور ایدن خارق عاده معجزات باهره لری صدور بنی دخی انبیای کرامک ذاتلرینه تخصیص و اسناد
ایدوب نفوس شریفه لرنلک صفوت جوهری و قوت قدسیه لری مقتضای اوزره مراد ایتد کلری و قنده
معجزه لرنی کند لری احداث و ایجاد ایدر لر دیوزم ایتدیلر بو طریق ایلکه انبیانک نفوس زکیه لری
سائر نفوس انسانیه دن بر قاج خاصه ایل ممتاز اولوب از جمله معادن و نباتات و حیواناتک اجزای
اصلیه لری اولان عناصر اربعه که تراب و ماء و هوا و نار در بودر عنصرک اعضای بدینه نلک ارواحه
اطاعتی اولدیغنی کبی انبیانک نفوس شریفه لرنه اطاعت و انقیادی اولوب وقت حاجتده روح انسانی اعضای
بدینه سی دیلدیکی وجه اوزره تحریک و اسکانه و قیام و قعود مقوله سی اوضاع مختلفه ایله تصرفه قادر اولدیغنی
کبی نفوس انبیای کرامده دخی اول مرتبه قوت و قدرت واردر که مثلا عناصر اربعه دن ارضی تحریک ایل
زلزله احداثه و عنصر مائی تهییج و تموج ایلدوب ظهور طوفانه و هوایی تحریک ایدوب صرصر و حسوم
کبی ریح شدید و حدو شده و یونلرک امثالی و جوه غریبه ایل عناصر اربعه ده تصرفه قادر اولم لری مراد
ایتد کلری و قنده ادنی توجه ایل پدیدارنده خارق عاده افعال عجیبه ظهور و کندیلر دن بو مقوله معجزات باهره
صدور ایتلک اوزره نفساری مجبولدر دیلر * و نه حکما قنده انبیان معجزه طریقیه صدور و ظهور ایدن
امور عجیبه ده سائر ناسدن کند لره معارضه و مقابله طلبی دخی شرط ایتدیلر زیر ازم فاسد لری
اوزره عالم کون و فسادده نیدن صدور و ظهور ایدن تصرفات غریبه و آثار عجیبه نفوس جلیله لرنلک
خواص لازمه سندن اولوب طرف حقندن مبعوث و مرسل اولدقلرینه بناء دعوی نبوتده ناس کند لرنی
تصدیق ایتلک مصلحتیچون جناب کرد کار فاعل مختار جل شأنه حضرت تری نلک اراده علیه و قدرت کامله سیه
مخلوق اولان آثار دن اولما غله طلب معارضه به حاجت یوقد و دیدیلر بو تقدیرجه حکما قنده معجزه مجرود
انبیانک نفوس شریفه لرنلک عالمده تصرفه قدرت لری اولدیغنه دلیل اولوب جناب باری عز شأنه حضرت تری
طرفندن اوامر و نواهی ایل خلقه مبعوث و مرسل اولدقلرینه علی وجه القطع دلالت ایلر مع هذا معجزات
باهره ایل و اید اولان انبیاء و مرسلین حضرت ایتلک دعواری و کلام لری حکما رأیه مخالف و معجزات و سائر
اشیا ده مؤثر حقیقی اثبتی جناب حق اولدیغنی فاطق اولغله معجزه نلک انبیان ظهوری کیفیتنده قول لری
باطل اولش اولور * و دخی عند الحکما معجزه نلک سحر دن فرق و امتیازی بو وجهله در که انبیای عظام
دائما طاعات و عبادات و افعال خیر اوزرینه مجبول اولوب اخلاق ذمییه و اعمال رذیله دن معصوم اولم لری
انلر دن صدور و ظهور ایدن خارق عاده امور عجیبه و معجزات باهره مبدء قیاض جل شأنه حضرت تری نه کمال
تقریرینه و بو وجهله عالمده تصرفلرینه دلالت ایلر * ساحر ایه داغنا افعال ذمییه و اعمال خبیثه به راجع

وشر و ضرر طالب اولغله انلردن ظهور ایدن افعال بحریه کندیارینک درگاه حقدن معارود اولوب
شیاطین ایله معامله لرینه دلیل اولور * وینه حکما معجزه نك کرامتدن فرق و امتیازی خصوصه دیندار که
انبیای عظامدن معجزه طریقله ظهور ایدن افعال عجیبه خوارق عاده جنسندن امور مخصوصه اولوب
مثلا سمایه صعود و کشف و غلظ اولان اجسامه نفوذ و احیای موتی و ملائکه کرام ایله تکلم و جوق
هواده طیران مقوله سی نسنه لرکی که بوتلک صدور و ظهوری انبیایه مخصوص اولغله اولیای کرامدن
ظهور ایتز * رتبه ولایت درجه نبوتدن دون اولدینی کبی کرامتاری دخی معجزات رتبه سنه بالغ اولیان
نسنه لر دوشی قلیلی ولایت قوتله کنیر ایتک کبی وکله جک زمانده ظهور ایده جک بعض حوادثدن خبر
ویروب ظهور ایتک کبی * و دخی عند الحکما اولیای کرامدن صدور و ظهور ایدن کراماتک جله سنه
انبیای عظام قادر اولوب اما انبیانک معجزاتی جنسندن اولان امور غریبه یه اولیانک قدرتاری قاصر در
وصوفیه طاافه سی دخی معجزه ایله کرامتک فرق خصوصه دیندار حکما مسلک کنه سالک اولوب طریقته تدریسه متعلق
احوالاری بیاتنده یازد قاری تألیف لرنده کلام لرندن فهم اولنور * و قما که انبیای عظامک دعوائی نبوت لرینه
شاهد اولان معجزات باهره لرینه متعلق امور تفصیل و تحقیق اولندیسه معلوم اوله که جمیع معجزاتک اعظم
واشرفی و صدق نبوته دلالتی جهتیله اوضح واقواسی نخر الاصفیا خاتم الانبیایه منبر من محمد مصطفی علیه افضل
التحایا حضرت لرینه نازل اولان قرآن عظیم و فرقان حکیمدر * زیرا غالب اوقاتده انبیای عظامک معجزه لری
طرف رب العالمیندن کندیله وحی اولنان کلام الهی یه مغایر انقلاب عصا و احیای موتی کبی خارق عاده
افعال عجیبه و آثار غریبه در * اما قرآن عظیم الشان حضرت سلطان انبیایه افضل التحایا یه طرف حقدن
نازل وحی الهی و کلام ربانی اولوب مع هذا نظم جلیلی و اسلوب غریبی درجات فصاحت و بلاغتک ذروه
علیا سنه بالغ و طوق بشردن خارج بر معجزه عظیمه در که اقصر سوره سنه نظیره کتور مکده فصیحای قطبان
و بلاغای عدنان عابرا اولدیله * بوتقدیرجه قرآن کریم پیغمبر من لدن وحی اولان وحی جلیل و هم ایجاز
نظمیه صدق مقاله برهان و دلیل اولوب ذاتندن خارج دلیل محتاج اولدی * اما تورات و انجیل و سایر کتب
الهییه و صحف ربانیه نك نظم طوق بشردن خارج معجز اولما مغله سائر انبیای عظام صدق دعوائیه دلالت
و شهادت ایچون انقلاب عصا و احیای موتی کبی خارجدن معجزات باهره ایله مؤید اولدیله * بناء علی
ذلک سلطان الانبیایه منبر من محمد مصطفی صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت لرینه نازل اولان قرآن کریمده
دلیل و مدلول متحد و شاهد ایله دعوی امر و احدا اولغله جمیع انبیانک معجزاتنه وضوح و دلالتده غالب
اولشدر * حتی پیغمبر من صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت تری بر حدیث شریفده بود معنایه اشارت
ایدوب پیوردیلر که انبیان هر نبی ذیشان جناب حق و فیاض مطلق جل شانیه حضرت تری طرفندن معجزات
باهرات و آیات بینات ایله مؤید اولوب و طریق حقه اهتدایه موفق اولان کس سنه لر اول معجزه لری مشاهده
ایدوب صدق رسالت لرینه ایمان کتور دیله * اما بکا احسان اولنان اعظم معجزات طرف باریدن وحی
اولنان قرآن کریمک عینی اولغله رجایدرمه بکا اتباع ایدن امت مرحومه سائر انبیانک امت و اتباعندن
اکثر اوله دیو پیوردیلر * بو حدیث شریفده نخر کائنات علیه افضل الصلوات حضرت تری کندیله احسان
اولنان معجزات باهراتک اعظم و اشرفی اولان قرآن کریم نفس وحی ربانی و دعوائی رسالت برهان جلی اولوب
صدق رسالت لرینه دلالتی سائر معجزات انبیان اوضح و اقوی اولغله تسدیق ایدوب ایمان کتورن امت
مرحومه لر نك کثرت و وفرتی بیان پیوردیلر و الله اعلم * بو محله کله معجزات انبیانک کیفیت و وقوعی
و صدق رسالت لرینه دلالتی بحثی تمام اولوب حالا ائمه محققیندن جمیع کثیر و جم غفیرک شرح و تعریف لری
اوزره حقیقت نبوتک تفسیری بعده کهانت بعده رؤیا و سائر غیباتدن خبر ویرتلرک احوالی بیاتنه
شروع اولندی * معلوم اوله که بزور چشم بصیرت ایله بو عالمه نظر ایتدیکم زده ارض و سمایی و بوتلرده واقع
اولان مخلوقات و مصنوعاتک جمیعینی نظام عجیب و ترتیب غریب ایله مرتب و منتظم اولوب کارخانه صنع
الهییه موجود اولان آثار و صنایعک بعضیسی بعضیسنه مربوط و سلسله موجوداتک ترتیب و نظامی و دوام
و قیامی اسباب عاذیه یه منوط اولدینی محسوس و موجوداتک بعضیسی بعضیسنه منقلب و مستحیل اولدینی

مشهور از اولوب کارگاه صنع و ایجاد که عجایب و غرایب منقضى و منتهی دکادر * اجالا یانی بویه در که صانع
حقیقی جل شأنه حضرت تبارک آثار قدرت کامله سی اولان موجودات ممکنه که عالم اندن عبارتند رایکی قسمه
منقسم اولوب یا محسوس و مشاهد در یا خود دکادر که محسوس ایسه اکا عالم محسوس جسمانی دیرلر ارض
و سما و اندرده موجود اولان سائر اشیا کی اگر محسوس دکل ایسه اکا عالم روحانی دیرلر ملائکه کرام
و ارواح کی * عالم محسوس جسمانی دخی یا علوی در که اکا عالم افلاک اطلاق اولنور اجرام سموات و اندرده
مرکوز اولان کواکب کی یا سفلی در که اکا عالم عناصر اطلاق اولنور * نار و هوا و ماء و تراب
و یونلردن مرکب اولان معدن و نبات و حیوان کی * ابتدا عالم عناصر بر سه قریب و کرکی کی محسوس
و مشهود من اولغله انک احوالی بیان ایلده بدایدوب دیرلر که عالم عناصر طبقه ارضندن صعوده ابتدا
ایلیوب انک فوقنده عنصر ماء و انک فوقنده هوا انک دخی او ستنده کرة نار واقع و یونلر بر برینه متصل
و مجاور اولوب هر عنصر کنديک فوقنده یا تحتنده واقع اولان عنصره استحاله و انقلابه مستعد اولغله بعض
وقتده بالفعل استحاله دخی ایدرلر مثلا اجاری اصحاب کسیر تدبیر ایتد کیری میاه حاده ایله ماء سیال
ایدوب و آب دخی بعضی انهار و عیونده اجاره منقلب اولدیغی ظاهر در * كذلك ثياب مغسولة اصابت
هوا ایله قور و یوب رطوبت مایه سنک هوا یه انقلابی و اتای شتاده جامدک ایچ یوزلنده ترشح ایدن قطرات
آب هوا انک مایه استحاله سی طریقله اولدیغی دخی ظاهر در * و شیشه کرلرک منفذ لری مسدود فرلنده
مشتعل اولان آتش شعله لری سونوب بعده ایلد قده اول فرلرک جو قزنده مخزون اولان هوا انک آتیشه
منقلب اولدیغی * و كذلك شمعه لرک و سائر اشیاء نارک هوا یه منقلب و مستحیل اولدیغی دخی ظاهر و روشن در *
و طبقات عناصر دین جهت فوقده اولان عنصر تحتنده اولان عنصره لطافت و رقیقه غالب اولوب عالم
افلاک منتهی و طبقات افلاک عناصر لرک جهل شدن الطفر * و اجرام فلکیه دخی قلب اعظمه منتهی اولغله
بر برینه متصل طبقات اظیفه اوزرینه مرتب و منظم و بر هیئت عجینه و صفت بدیهه اوزرینه واقع در که
بر تحقیق یونلرک یا شرقدن غربه یا غربدن شرقه حرکت لری حس ایدوب حقیقت لری ادر اکده عقل قاصر در *
لکن آلات رصدیه واسطه سیه علما و حکامدن بعضی لری افلاک حرکت لری مقدار لری و اوضاع مختلفه لری
ادراک ایدوب مشاهده ایتد کیری اوضاع و آثار ایله اسباب و مبادی سنک وجودیشه استدلایل ایلدیلر *
یونلرک عناصر اربعه دن مرکب اولان موجوداته نظر اولند قده انلر دخی اویج مرتبه اوزرینه واقع
اولوب طبقه اولی ده معادن طبقه ثانی ده نباتات طبقه ثالثه ده حیوانات حاصل اولشد و که یونلر
اصطلاح حکامده موالید ثلاثه اطلاق اولنور * و موجودات انواعدن بواویج نوعک طینت و طبیعت لری
عناصر اربعه دن مرکب و مخلوق اولوب لکن من اجاری بر برینه مخالف و مغایر اولغله صورت
و طبیعت لری و افعال و آثار لری دخی مخالف اولشد در * مع هذا ینه معادن و نباتات و حیوانات
انواعی اجزای اصلیه لری و مایه ترکیب لری اولان عناصر اربعه دن ترکیب و تشکیلده مشترک اولر ایله معادن
انواعک اعلامی و اکلی خلقتده کنیدن اشرف اولان نبات نوعک اسفل رتبه سنه قریب و اول نوعدن
معدود اولغله یا قلاششد در * مثلا معادن انواعی بذرو تخم سحر حاصل اولغله بی بذرو تخم خود بخود نبات
اولان سبزه و حبش درجه سنه قریب اولدیغی کی * و كذلك اقسام نباتاتک اشرف و افضلی دخی
اصناف حیواناتک اسفل و ادناسی رتبه سنه و اصل اولغله قریب در * مثلا نخل خرما و زیت
انکور اصناف حیواناتدن انجوسد فی ایله حلزون دید کیری حیوانه مستحیل اولغله استعدای اولدیغی
کی * زیرا نباتات انواعک علی تحقیق بالکلیه حس و شعوری معدوم و مدف در ایله حلزونک دخی بصیر
و سامعه سی و ذائقه و شامه سی مفقود الحقیق حرارت و پرویت حسنه آت اولان قوت لامسه سی موجود
اولغله شجر تمر و عنبدده اگر قوت لامسه موجود اولسدی درجه نباتیه دن مرتبه حیوانیه ترقی ایدوب
مدف و حلزون رتبه سنده بر حیوان اولوردی * و كذلك روح و حیات صاحبی اولان حیوانات انواعی
دخی متعدد و متکثر اولوب علی التدریج مراتب کماله ترقی ایلده کمال اعتدال مزاج و سائر کمالته جله دن
مجتل و عقل و تدبیر ایله سرافراز اولان درجه انسانیه بالغ و واصل اولدی و طبقه حیوانیه مندرج اولان

انواع و امتیازات و میمون و شبهه دیدکاری حیوانات یک است و ادراکده سائر حیواناته غالب اولمغله درجه
انسانیت به جلدن اقرب اولوب لکن نوع انسان کبی امور کلیه ده فکر و تدبیر و عقل و تمیز صاحبی اولمغله
رتبه انسانیت به بالغ اولمغله * بوانه دلزد کراولسان امور حس و مشاهده ایل مشهود و معلوم اولان
مرتبه نیک غایتدر * بوند فکرم معلوم اوله که بز عالم افلاک و عناصر دره و عناصر درن مرکب اولان
موجوداتده نیجه آثار مختلفه و افعال متنوعه مشاهده ایدوب از جمله افلاک و کواکبه نظرا بتسبیکم زده
جهتتری و زمانتری مختلفه و باریع و بطلی نیجه حرکات مختلفه مشهود من اولوب و کذلک عناصر را به دره
نار و هوانک جهت فوقه و آب و ترابک جهت سفله حرکتی کبی و کذلک نبات و حیوان و انسان
انواعده دخی جذب غذا و نشو و نما و حس و حرکت اعضا و خصوصاً نوع انسانه مخصوص اولان علم و کمال
و حرفت و صنعت امثالی نیجه آثار و افعال مختلفه مشاهده ایدوب از کب بونلک جسم و جسد لرینه مغایر
برسبب روحانیدن صدور و ظهور را بتسبب دلالت و بواجسام و ابدانده تصرف ایله علاقه سنه شهادت
ایدرکه اول سبب و علت بدن انسانده حس و حرکت و علم و معرفت مبدئی اولان روح انسانی و اجرام
فلکیه ده عنذ الحکما آنلری تحریک و اداره ایدن ارواح فلکیه دن عبارتدر * و نفوس انسانی و ارواح
فلکیه نیک فوقده بر روحانی موجود آخر دخی نباشدرکه انلک ذاتلری بالفعل کامل و مرآت فطراننده صور
حقایق اشیا حاصل اولوب ذات و صفات حقّه عالم و عارف و سائر موجوداتک احوالنه واقف اولمغله نفوس
انسانیه به و ارواح فلکیه به علم و معرفت و حس و حرکت ملک لری امر حق ایله انلر افاضه و اعطایا یایوب
ارواح دخی انلردن اخذ ایتدکاری کالات علیه و علیه ایله تعلق ایتدکاری اجسام و ابدانده تدبیر و تصرف
ایدوب علی التدریج ذاتلرین تکمیل ایدرلر که اول موجود روحانی به لسان شرعده ملائکه و اصطلاح
حکما عقول اطلاق اولنور * بوقدیرجه عالم جسمانی عالم ارواحه و عالم ارواح عالم ملائکه به متصل
و مرتبط اولوب ارواح و نفوس مستعد اولدقلری کالاتی ملائکدن کسب و تحصیل ایتدکنده فکرم اجسام
و ابدانده تدبیر و تصرف ایله علی التدریج کامل اولورلر * معلوم اوله که ارواح بشرک کندیلردن اشرف
و اعلا اولان ملائکه کرام ایله تعلق و مناسبتلری ثابت اولدقده انشاء الرحمن ذکر آتی وجه اوزره علم
و عملده ذات نورانیلری کامل و درجه علم یقینه و اصل اولان نفوس فاضله بشریه آن واحدده لمع بصرده
بشریتدن خروج و ملکیت دووجه سنه وصول ایله ملائکه زمره سنه ملحق و متصل اولمغله مستعد
اولدقلری ثابت و ملائکه اعلا به اتصال و ارتباطلری ظاهر اولور بومورتنده نفوس انسانیه و ارواح بشریه دن
ایکی جهتی اولوب بری علوی و بری سفلیدر طرف اسفلندن تدبیر و تصرف طریقله بدنه متصل و متعلق
اولوب آلات بدینه سی و حواس ظاهره سی اولان قوت باصره ایله مبصراتی کوروب و قوت سامعه ایله
اصوات و کلانی ایشیدوب و قوت ذائقه ایله طبعی طاوب و شامه ایله رایحه لری قو قلبوب و لامسه ایله
حرارت و برودتی و رطوبت و یوستی حس و ادراک ایدرلر هر شیشک حقیقت کلیه و طبیعت مخصوصه سنه
و سائر احوال و اعراضنه علم و شعور و تحسیننه استعداد کسب ایدر * و بنه نفوس انسانیه جانب
اعلا سندن عالم معنایه متصل اولوب مجزات علویه بی نور بصیرت ایله مشاهده و ملائکه کرام ایله
روحانی معامله ایدوب هر شیشک حقیقت و کیفیت و قوف و اطیلاع ایله سر ایدر غیبده مستور اولان
مغیباتی ادراک ایدرلر * زیرا عالم جسمانی و روحانیده واقع و حادث اولان امورک جمله سنه ملائکه کرام
عارف و واقف اولوب مرآت ذاتلرنده صور اشیایم سوم اولمغله روح انسانی اول طرفه نور بصیرت ایله نظر
و توجه ایتدکنده آینه ذاتنه مقابل اولان صور غیبیه منعکس و منکشف اولوب طرف علام الغیوب بدن الهام
طریقیلر نیجه علوم و معارفه علم و عرفان تحصیل ایدرلر * و دخی معلوم اوله که نوع انسانک نفس و روحی
دیدن نهان و افعال و آنلری بدنده ظاهر و عیان اولوب بنیه و بدنتک مجموعی و اعضای ظاهره و باطنه سی
نفسک و قواستلک آنلریدرکه وقت حاجتده آنلری استعمال ایله کندیلردن صدور و ظهور ایدن افعال
و آنلری قوه دن فعله اخراج ایدرلر * مثلاً انسانک برشی اخذ و تشاوانده یدلری آلت اولوب مراد ایتدیکی
وجه اوزره انی استعمال ایله اخذ ایدر * و کذلک مشی و سیرنده آلتی ایاقلری اولوب آنلری تحریک ایل

قطع منسافه ایدر * و تکامله آلتی لسانی اولوب مراد ایتدیکی وجه اوزره تحریک ایلدیلدیکی کلاسی
 سویلر * و کذلک حرکت کلیه سی یعنی بر طرفدن بر طرفه دو نوب یوارلمسی مجموع بدینله اجزای بدینه سنک
 جله سی کلا حرکت ایتکله حاصل اولور * و کذلک انساندن بونلرک امثالی نه قدر افعال و اعمال وجوده
 کاورسه یا مجموع بدنی یا اعضا سندن بر عضو مخصوصی اول فعلک حصوله لایق وجه اوزره استعمال
 ایدوب اول فعلی حصوله کتوزر * و دخی انسانک محسوسات جسمانی بی حس و ادراک ایچون ظاهر
 بدینه اعضای مخصوصه سنده بش قوه حاسه اولوب هر بری ایلد محسوساتدن بر درونسنه بی ادراک ایدر *
 مثلاً رویت ایچون بصر و استماع اصوات ایچون سامعه و طعم و مختلفه بی طاعتی ایچون ذائقه
 و رایحه لری شم ایچون شامه و حرارت و برودتی و رطوبت و یوستی حس ایچون قوه لامسه اولدیگی کبی
 و دخی عند الحکما باطن بدینه جرم دماغده بش قوت دخی موجوددرکه انسانک ظاهر بدینه موجود و مرکوز
 اولان آلات حس ایلد ادراک ایتدیکی اشیا بی قوای باطنیه تسلیم وادوا کات باطنیه واسطه سیده حقایق
 اشیاک معرقنه توسل ایدر جرم دماغده مرتب اولان بش قوتک بری حس مشترک ایکنجیسی خیال
 اوچنجیسی قوه واهمه دردنجیسی قوه حافظه بشنجیسی قوه مفکره در * معلوم اوله که انسانک
 نفس و روحی اهل شرعدن محققین ایلد حکما قنده جسم اولوب بالکذا تنیده اجزای کثیفه جسمیه دن مجرد
 و فعلی تکمیلده و علم و عافی تحصیلده جسم و بدنه و آنده واقع اولان آلات و قوایه محتاج بر موجود روحانی
 و جوهر نورانی اولغله کویا روح بر سلطان صاحب فرمان و جسم و بدن اول ساطاتک قلوب و حکومت
 و ملکیتی و آلات و قوای بدینه سی اول ملکیتک اعیان وار * کانی مقامنده اولغله سلطان روح ملکیت بدنک
 تدبیر و تصرفنده اعیان وارکان رتبه سنده اولان حواس خسه ظاهر بی و خواص و مقربین و ندمای
 مکرمین درجه سنده واقع قوای خسه باطنیه بی استعمال ایلد نظام کارگاه معاش و معادنی تکمیل ایلد سعادت
 دارینه واصل و نائل اولور * و قوای خسه باطنیه ک مجموعی جرم دماغده واقع و جرم دماغ دخی کتب
 فن تشریحده تفصیل اولندیگی اوزره شکرکه سی کبی مخروطی الشکل بر عضو اولوب رأسک جهت طوانده
 بر عضوده اوج خالی محل موجوددرکه انلره بطون دماغ تسمیه اولنور * بطن اول رأسک جانب اعلاسنده
 جله بطونک اعظم و اوسمی اولوب و بطن ثالث رأسک طرف اسفلنده واقع و بطن اولدن اصغر بطن ثانی
 اولکی بطن ایلد اوچتی بطنک اراسنده دهلیز کبی متوسط و انلردن اضیقدر * و بوذکر اوانان بطون
 ثلاثه ک هر بری دخی اوج طبقه اوزرینه مرتب و طبقه اولیه به مقدمه و ثانییه به متوسط و طبقه
 ثالثیه به مؤخر دیرلر و جرم دماغده ترتیب اولسان بطون ثلاثه دن هر بری قلدن دماغه ضعود ایدن روح
 نفسانی ایلد مملو اولوب و هر برنده بر درلوحس و ادراک حاصل اولغله نفسک قوای مدرکه سی انلره
 موجوددر * اول قوای باطنیه دن قوه حس مشترک جرم دماغ اولکی بطنک مقدمه و واقع بر قوتدرکه
 انسان حواس خسه ظاهر دن بصر ایلد مشاهده ایتدیکی مبصراتی و سامعه ایلد استماع ایتدیکی اصوات
 و کلماتی و ذائقه ایلد طاعتی طعمی و شامه ایلد قوتلیدیگی رایحه لری و لمس ایلد حس و ادراک ایتدیکی
 اشیاک صورتلرینک مجموعی حس مشترک واسطه سیده احساس و ادراک ایدر * زیر اظهار بدنده اولان
 حواسدن هر بری محسوساتدن اثبوت اول حاسه به مخصوص اولان شیئک ادراک کنه آلت اولوب حاسه
 انری ایلد حس اولنه بحق سنه ایتکله ادراک اولنور * مثلاً حس بصر ایلد اثبوت لون و ضیا و سائر محسوسات
 بصریه مشاهده اولنوب و قوت سامعه ایلد اثبوت اصوات و ثغمت و حروف و کلمات معلوم اولوب نه بصر ایلد
 محسوسات و نه سامعه ایلد مبصرات ادراک اولنور * اما بطن اول دماغ مقدمه و موضوع اولان قوت
 حس مشترکده بونلرک جله سی وقت واحدده دفعه حاصل و ادراک اولغله کویا قوای خسه ظاهره بو حس
 مشترک دیدکاری قوتک خارجده جاسوسلری منزله سنده اولوب طشره دن اخذ ایتدکاری صور محسوساتی
 حس مشترکه ایصال و تسلیم ایدرلر * و قوای باطنیه ک ایکنجیسی قوه خیالدر قوه خیال جرم دماغک
 اولکی بطنک مؤخرنده واقع بر قوتدرکه حس مشترکده هر نسوم اولان صور محسوساتی حفظ و ضبط ایتکله
 حس مشترک خزیننه سی مقامنده اولوب طول عهد ایلد منسی اولان محسوساتی وقت حاجتده نقیض انسانی

قوه خیال واسطه سنبله تذکر ایدر * وقوای خسته باطنه نك او چنچسی قوه واهمه در * قوه واهمه
 دخی جرم دماغه ترتیب اولسان بطون دن او چنچ بطنك مقتدنده و طبقه اولی سنده واقع بر قوت و تفسك
 بر آتیدر كه حس ظاهر ایلد محسوس و معلوم اولان اشیا نك احوال جزئیة سی و اعراض مخصوصه سی
 واهمه واسطه سنبله ادرالك اولتور * مثلاً بر شخص معین بر شخص معینك كندویه اولان محبت
 مخصوصه وعداوت معینه سنی یلوب و كذلك والدو و اولادك اولادینه محبتی و اولادك دخی انلره میل
 و محبتی ادرالك ایتدیكى كبی * كذلك قویون معنادف اولدیقى قوردك كندویه خصم وعد و اولدیقى
 حس ایدوب اجتناب ایتدیكى كبی زیرا قوت واهمه ایلد محسوسات میائنده واقع اولان احوال جزئیة
 ادرالك اولغله حیوانات دخی واهمه قوتی موجود در * اما انسان قوه واهمه ایلد معانی جزئیة بی احساس
 ایتدیكى كبی نفس ناطقه و قوت عقلیه سنبله معانی كلیه بی دخی ادرالك ایدر * مثلاً مطلقاً عداوت
 و محبت لفظلری نك معنای كلیسی انسان عقل ایلد یلوب لیكن حیوانات اندن غافل اولوب بلكه معانی ایدوب
 و مصادف اولدیقى اشیاى مخصوصه نك حال و شانلری ادرالك ایدر * یو خسته انسان كبی اشیاى كلیه بی
 و احكام مطلقه بی ادرالك كدن بالكلیه قاصر و عاجز در * وقوای خسته باطنه نك در دخیسی قوه
 حافظه در * قوه حافظه دخی بطون دماغیه دن او چنچ بطنك آخرنده واقع بر قوت در كه قوه واهمه ایلد ادرالك
 اولسان معانی جزئیة انده حفظ اولتوب صور و همیه نك جزئیة سی مقامنده اولغله وقت حاجتده قوت
 واهمه صحیفه حافظه در هر قسم و منتقم اولان معنای اندن اخذ ایدوب اقتضا ایتدیكى وجه اوزره
 استعمال ایدر و دخی قوای باطنه نك بشخصی قوه مفكره و متصرفه در بر قوت دخی بطون دماغك
 وسطنده واقع اولان ایلد كنجی بطنده بر قوت در كه حس مشترك ایلد و قوت واهمه ایلد ادرالك اولسان صور
 محسوسات و معانی جزئیة ده ترکیب و تحلیل ایلد تصرف ایدوب كاه صور حسیه و معانی جزئیة نك بعضیسی
 بعضیسته ضم و ترکیب و كاهیجه بر لرندن تحلیل و تفریق ایدر * مثلاً كاه ایكى باشلی و كاه رأسی مقطوع
 انسان تحلیل ایتدیكى كبی و قوت مفكره خیر الامور واسطهها خواستجه بطون دماغیه نك وسطنده واقع
 اولوب فوقنده و تحتنده اولان بطن اول ایلد بطن ثانیده موضوع حس مشترك ایلد قوت واهمه نك ادرالك
 ایتدكاری صور و معنای ده تصرف و انلری ترتیب ایتككه قوای دماغیه نك اعلا و اشر فی اولوب انسانك نفس
 ناطقه سنبله قتل ایتدیكى امور كلیه بی تحصیل و ترتیبده بر شریف آتیدر * زیرا نفس انسانی حقایق
 كلیه بی ادرالك ایلد سایر انواع حیواناتدن ممتاز و صنایع غریبه ده و احوال عالیه رأى و تدبیر ایلد سر فراز
 اولوب لیكن حقایق اشیا به علم و اطلاعی ملائكه كرام كبی بالفعل حاصل و جملة حوادث و واقعاتك غورینه
 قوت عقلیه سی دفعه واصل اولوب بلكه حواس ظاهره و باطنه واسطه سنبله خارجدن اخذ و كسب ایتدیكى
 صور محسوسات و احوال جزئیة لرین علی التدریج مشاهده و ملاحظه به موقوف اولغله بطون دماغیه نك
 وسطنده واقع اولان قوه مفكره سنی كسب ایتدیكى اشیا ده كاه ترکیب و ترتیب و كاه تحلیل و تفریق ایلد
 استعمال ایدر بلكه مستعد اولدیقى كالات عملیه و علمیه بی تحصیل و آلات جسمانیه و قوای بدینه سنی حاصل
 اولان علوم روحانیه و معارف ملكیه به اطلاع ایلد نفسی تكمیل ایدوب آثار حقه و اسرار وجوده عالم
 و عارف اولغده ملائكه كرامه مشایه و عمائل و ملا اعلا به ملحق و متصل اولور * و دخی انسانك نفس
 ناطقه سی جناب حق خلق ایتدیكى فطرت اصلیه سنی مقتضاسی اوزره كاهیجه علایق بشریه و كدورات
 بدینه دن بالكلیه علاقه بی قطع ایلد بشریتدن منسل و مكشف و ریاضت مقوله سی خارجدن برشی ایلد
 انستعانتسز افق اعلا ده عالم معناده ملائكه مقربینه متصل اولوب انوار حقایق الهیه بی مشاهده ایلد آینه
 ذلتی منور اولور * خلاصه كلام انبیای كرام علیهم السلام حضراتك مرآت ذات عالیاری انوار علوم ایلد منور
 و حقایق اشیا نك صور كلیه سی جوهر فطر تلنده هر سوم و مصور اولوب جناب حق جل شأنه حضرت تلریك
 ذات اعلا و صفات اسماسنه و عالم روحانی و جسمانی ده موجود اولان اشیا نك حقیقت و ماهیتلری نه و احوال
 و اعراض كلیه سنه فیض ربانی و امداد صمدانی ایلد علم و معرفت لری شامل و من كل الوجوه كامل در *
 بوندككه مغایر اوله كه درجه عرفانه واصل و علم و عملده كامل اولان نفوس بشریه تحصیل مغایرده

اوج قسمه متقسم واصناف ثلاثه اوزرينه واقعدر * صنف اول افراد بشر دن اول شخصدر که علم ربانی وادراک روحانی به کندی طبعیه ووصولن عاجز و کثافت ظلمات بدینه می انوار معارف الهیه ایله کندی مایتنه حائل و حاجز اولغله نفس وروحک طرف اسفل اولان جسم و بدن جابنه میل وحرکت ایدوب حواس حسه ظاهره ایله محسوسات خارجیه به تعار و حس وادراک ایتدیکی صوردن قوه خیالیه سنده وقوه حافظه سنده محفوظ و مضبوط اولان معلوماتی قوه مفکره سی واسطه سیله قوانین منطقیه اوزره ترکیب و ترتیب ایدوب تصور و تصدیق نوعلندن مجهوللری کسب و تحصیل ایدر * بو طریق ایله حاصل اولان علوم و معارفک جمله سی آلات بدینه استعانتیه وقوه متخیله و ساططیه خارجیه موجود اولان محسوسات جزئییه دن مکسوب اولوب قواعد مخصوصه و قوانین مضبوطه تحتند داخل اولغله دائره سی واسع دکادر * زیر منطق کابلرنده تحقیق اولندیغی اوزره بر شینک تصویری یاخورد بر شئی ایله شئی آخرک اوزرینه حکم و تصدیق مجهول اولدقده اول مجهول اولان شئی یلدره جک ذهینده معلوم و محفوظ اولان اسباب و مبادی به مراجعت اولوب علی التدریج فکر و ترتیب ایله مجهولزه علم وادراک حاصل اولور * بوتندیرجه مجهول اولان اشییایی یلکه مناسب نسنه لری ذهینزه ایلار ایدوب ولایق اولدیغی وجه اوزره ترتیب و ترکیب ایدره لک بذل مقدور ایله اسباب معلومه و مبادی معروفه به منتهی اولوب آتی تجاوز ایلر اگر اسباب علم اولان مبادیده یاخود ترتیب و ترکیبند خطا واقع اولور سه انک واسطه سیله یلدی کمز شیده دخی خطا واقع اولور که علماینلرنده اولان کثرت اختلافات واسوله و معارضات بومد عامره شاهد کفیدر * اکثریاعلم و کمال ایله معروف اصحاب فضائلک علم و معرفت لری و کثرت تتبع ایله ملکه و رسوخ لری بو طریق ایله حاصل اولوب دائره معرفت لری حس و تجربه یا انک امتالی وجوه ایله معلوم لری اولان اسباب و مبادی به منتهی اولوب بومر ته بی تجاوز ایدره مزار (صنف ثانی) حقایق اشیا به واقف اولان طوایف بنی آدمک ایکنجی صنفی اول ذات کاملدر که نفس و روح لری مبدأ فیاض جل شانه حضرت تباریک خلق ایتدیکی فطرت ظاهره و خلقت زکیه سی اوزرینه باقی قالوب ذات نورانی سی حجاب ظلماتی ایله محجوب اولما مغله طائر روحی عالم معناده سر و ش غیب ایله پرواز ایدوب ملائکه کرام کی آلات بدینه وقوای حسیه استعانتیه محتاج اولیان علوم ربانیه و معارف روحانیه انواریه منور و هر شینک حقیقی آینه طبع تابنا کارنده مرسوم و مصوردر * بو صنفک دائره علم و عرفان لری بغایت واسع اولوب صنف اولک حس و خیال واسطه سیله کوروب یلدیکی نهایت علم و شعور لری اولان علوم اولیه نک ورا سنده نیچه اسرار خفیه به واقف و مشاهدات انوار معارف الهیه ده حدت بصر بصیرت لری صنف اوله غالبدر * زیر اشهبو صنف ثانیکنک لوح ضمیر لری نه صور علم و معارف لوح محفوظ دن منعکس ومرتسم اولغله علم لری نک مبدأ و منتهای صنف اولده داخل اولان و علمای ظاهر کبی بر حد معین ایله محدود و محصور اولوب آن واحده لوح غیب دن مرآت روح منور لری نه انواع معارف دن قتی چوق اسرار منکشف اولور بو حالت سینه ورتبه علیه علوم لدنیه اصحابی اولان اولیای کرامک حال و شانی اولوب وسعدای مؤمنینه موتد نصکره بر رخ قبرده حاصل اولان سعادت ابدیه دخی بودر (صنف ثالث) ودخی نفوس کلین بشریه نک اوچنجی صنفی اول طائفه علیه در که خالق ایله معاشرت لری حق ایله معامله لرینه مانع اولوب مراد ایتدکاری و قنده مجاهده و ریاضت مقوله سی خارجدن بر امر ایله استعانت سز خود بخود نفوس شریفه لری بشریت دن خروج و فضیله لاهوتده مقام ملکپته عروج ایدوب آن واحده ملج بصرد طی سرادقات علین و مشاهدۀ ملائکه مقرین ایله کلام ربانی و خطاب سبحانی بی استماع ایدرلر * بو طائفه علیه انبیای عظام صلوات الله علیهم اجمعین حضرت ائمه در که جناب رب العالمین جل شأنه حضرت لری بونارک کوه کرانمایه ذات عالی لری بر صورت کامله ده خلق و ایجاد ایلشد که مراد ایتدکاری و قنده طرقة العینده عالم شهادت دن عالم غیبه سیر و سفر ایدوب بشریت حالندن ملکیت طورینه واصل اولورلر * بو حالت سینه وحی حائیدر و بونارده بونشئه نک ظهوری انجیق جناب رب العالمینک اراده علیه سیله وجوه فطرت ظاهره لری طرف قدسه منجذب خلق ایتسیله حاصل اولغین ساحه عصمت لری اخلاق ذمیه و افعال رذیله دن میرا و ذات عالی لری رضای حقه مخالف امره میل و محبت دن

معرا اولوب دائمی طاعات و عباداته صرف همت و تحصیل مبرات و حسناته رغبت ایدوب دیده بصیرتاری
طرف غیبه ناظر و استدکاری وقتده فضای لاهوتده حاضر اولورلر * و دخی انبیای عظام حضراتی
بشریتدن ملکیتده ترقی و ملا اعلادن اعتقاد و عملده اتم معارف الهیه بی تلقی پیوردقارنده عبادت تبلیغ
مصلحتیچون یشه فی الحال ملکیتدن بشریت منزله سنه تنزل ایلدوب بو عالم جسمانیده نوع بشرک معشاد
اولدقاری حس و شعور آلتندن سمع و بصر ایلدوب نیچه امور غریبه دخی استماع و مشاهده پیوردرلر کاه اولورکه
سمع شریفله کورلیه رک برصدای مهیب واصل اولوب اول صدادن رمز و اشارت طریقده طرف
خفدن کندیلر و حی اولنان کلامی اول آنده فهم و اتقان و امته بیان پیوردرلر * و کاه کندیلر تبلیغ
وحیه مأمور اولان ملک رجیل صورتنه تمثیل ایدوب کلام الهی بی انبیایه ادا انلردخی بعد الفهم والاذعان
امته تبلیغ پیوردرلر * لکن صفت بشریتدن خروج و عالم غیبه وصولاری و یشه بشریت رجوع ایدوب سفیر
وحی جلیل حضرت جبرائیل علیه السلامدن وحی الهی بی اخذ و قبول پیورملرینک مجموعی لحظه واحده ده
بلکه لمح بصردن اقرب آنده واقع اولور * زیر انبیای عظامک نفس شریف و روح لطیفقاری بر مرآت
جهات تابدیرکه دائمی عالم غیبده لوح محفوظه و ملا اعلایه مقابل اولوب بصر بصیرتله نظر و اراده حق تعالی
ایتدیککی وجه اوزره آنده مرسوم و مصور اولان اسرار وحی ربانیه آینه ذاتلرینه منعکس اولدقده طرفه
الغیبه قبول و یشه بشریت رجوع پیوردرلر سر و حکمتی دخی بودرکه انلرک علم و عرفانلری بزم کبی کسب
و تدریجه و امتداد و قته موقوف اولوب بلکه جله سی دفعه حاصل و سرعت ایلد کندیلر واصل اولغله
بو حالت سنییه لغت عربده سرعت معنا سنده مستعمل اولان لفظ وحی ایلد تسمیه اولمشدر * معلوم
اوله که انمه دین و علمای محققین رأیاری اوزره وحی حالتلرینک اولکیسی یعنی آواز جرس کبی صدای
مهیب استماعی مخصوص کتب و مستقل شریعت ایلد مبعوث و مرسل اولوب بلکه بر صاحب شریعت نبی
ذیشانک شریعتی تأیید و تنفیذ ایچون بعث اولنان انبیای عظامک رتبه سید و حضرت هارون و سائر نبی
اسرائیل پیغمبرلرینک اکثری کبی * اما وحی حالتلرینک ایکنجی قسمی که ملائکهک رک رجیل صورتنه تمثیل
ایدوب انبیای عظام ایلد مخاطبه و مکالمه حالتیدر * بو حالت سنییه صاحب کتب و شریعت اولان انبیای
مرسلینه مخصوص اولوب حالت اولیدن اکمل و اعلادر کتب اربعه ربانیه و سائر صحف الهیه ایلد مبعوث
اولان اصفیای مرسلین صلوات الله علیهم اجمعین حضراتی کبی که مرسل اولان پیغمبرلر ایشو حالت ثانیه ایلد
سائر انبیادن ممتاز اولمشدر * ته کیم قافله سالار اصفیا سلطان انبیای پیغمبر مرسلینک مصطفی صلی الله
تعالی علیه وسلم حضرت تارندن حارث بن هشام کیفیت و حیک ظهورینی سؤال و استعلام ایتدکده کندیلر ده
بوایکی حالتک وقوعی بیان ایلد حقیقت وحی تفسیر و بوجله جواهر کلمات قدسیه لری کشیده سالت
تقریر پیوردیلر که کاه طرف غیبدن سمعه آواز جرس کبی برصد اوصل و اول وقتده بکایت تعب و مشقت
حاصل اولوب و اول صدایه منقطع و منقضي اولور حال بوکده بو آنده بندخی وحی اولنان کلام الهی بی فهم
و حفظ ایتش بولنورم * و کاه دخی امین وحی الهی اولان ملک رجیل صورتیه بکا ظاهر اولوب تبلیغنه
مأمور اولدنی کلام الهی بی ادا ایتدیککه بندخی فهم و اتقان و ضبط و اذعان ایدرم دیو پیوردیلر * ایشو
نقل اولنان حدیث شریف مفهومی منینی اوزره حالت اولی یعنی استماع صدای مهیب ایلد تلقی وحی حالتی
اشناسنده نبی علیه الصلاة والسلامه زیاده تعب و مشقت عارض اولمشدر و سببی بودرکه بو مقوله
صددا استماعیه امر و حیک ظهوری اوائل وحیده واقع اولوب هنوز بشریت عالمدن خروج و ملکیتده
عروج ایلد ثلثی وحیه مألوف اولدقاری و قته مصادف اولغله ذات عالیارنده بر مقدار تعب و مشقت حاصل
اولور * بو سببده تاشیدر که اوائل بعثده لکیتدن بشریت رجوع و رجوع پیوردقارنده نوع بشره
محسوسات جسمانیه بی ادراک ایچون احسان اولنان سمع و بصر و سائر آلات حسیه دن انجیق سامعه لرینه
عالم غیبدن اخذ ایتدکاری وحی الهی صددا صورتیه واصل اولوب بصر و سائر آلات حسیه ایلد شهود
و ادراک حاصل اولور * اما وحی الهی متکرر و مکرر بعد اخری عالم غیبه وصولاری متکثر اولدیکه بشریتدن
ملکیتده خروجه انس و الفیت و حالت اولی به نسبتله امر و حیده سهوات حاصل اولوب فضای لاهوتدن عالم

شهادته رجوع و قوای حسی اعمال و استعماله شروع آید که بزرگ بصر بصیرت لایله لوح غیبی در آن
 آید کاری اسرار و حی حامل اولان روح الامینک صورت بشری به سنی بصر ایله دخی معاینه و مشاهده
 پیوردر * معلوم اوله که ابلاغ بلغای عدنان نبی آخر الزمان صلوات الله تعالی علیه و سلامه حضرت تارندن
 ظهور و روحی الهی که کیفیتند وارد و ذکر سبب آیدن حدیث شریفه و حی حالتی یکی قسمه تقسیم
 و هر قسمی بر شیشه تشبیه پیوروب قسم اوله سمع نبوی به واصل اولان کلام الهی بی صدای جرسه و قسم
 ثانیه حامل و حی مبین حضرت جبرائیل بر مخاطبه افاده مرام ایچون ترتیب کلام آیدن رجله تشبیه
 پیوردیلر * لکن و حی حالت تارندن حالت اولی ده آواز جرس کی صدادن فهم آید کاری معنائک ضبط و حفظندن
 فعل ماضی صیغه سبیله تعبیر پیوروب فیهنقص عنی و قدوعیت ماقال کلامیه بومعنائی ادا پیوردیلر
 و حالت ثانیه ده یعنی حضرت جبرائیل علیه السلام صورت بشره مثل آیدوب تبلیغ آید یکی کلمات و حی
 الهییدن منتفهم اولان معناری حفظ و اتقان پیورملندن فعل مضارع صیغه سبیله تعبیر پیوروب فیهکله فی
 قاعی مایقول کلامیه حارث بن هشامه خطاب و جواب با صواب و یردیلر * مع هذا کلام اوله و ثانیه
 ایراد پیوریلان و عبت ایله اعی کله لری حفظ معناسنه موضوع اولان و حی لفظندن مأخوذ اولوب
 و بومقامده نبی علیه السلام حالت اولیده صدادن و حالت ثانیه ده کلام جبرائیلدن فهم اولسان و حی
 الهی بی ضبط و اتقان پیورملندن عبارت و شیء واحد ایکن حالت اولی ده فعل ماضی و حالت ثانیه ده فعل
 مضارع صیغه سبیله تعبیر پیورملری فنون بلاغندن بر نکته لطیفه به منبدر * اول نکته بدیهه بودر که
 حالت اولی ده طرف غیبی سمع شریفانه واصل اولان خطاب الهی جرس آوازیه تشبیه اولوب و عرف
 ماسده آواز جرس کی کورلای و نشادی مقوله سی صدالرا انسان کلامی کی حروف مخصوصه دن و علی
 الترتیب متکلمک اغراضنه دلالت آیدن عبارت و کلام جنسندن معدود اولیوب بلکه توج هوادن
 حاصل و امر واحد متصلدر بناء علیه نبی علیه الصلاة والسلام حضرت تارنک سمع عالیترنه بومقوله صدا
 واصل اولدیغی اثناده بر معنی فهم اولیوب بلکه بالکلیه اول صدامنقطع و منتقضی اولدیغی آنده و حی اولسان
 کلام ربانی و خطاب سخنانی معلوم و محفوظ لری اولدیغی خبر و یردکرنده بوحالنده حفظ و حیدن فعل ماضی
 صیغه سبیله تعبیر مناسب اولدی * زیرا حفظ معنای مذکور بالکلیه انقطاع و انتهاسنه موقوف
 اولوب و فعل ماضی صیغه سی دخی یکمشر زمانده واقع و منقطع اولان امور ماضیه به دلالت ایچون
 موضوع اولانسان عربده فعل ماضی اولان و عبت صیغه سبیله تعبیر مرام پیوروب فیهنقص عنی و قد
 و عبت ماقال حدیث شریفی ایراد پیوردیلر * یعنی الله اعلم و رسوله حال و حیده سمعده صدای مذکور
 کلوب وینه منقطع اولور * و عقبنده اول صدادن فهم اولسان معنای و حی الهی بی شدخی حفظ و اتقان
 آیتش اولورم * اما حالت ثانیه ده حضرت جبرائیل علیه السلام صورت بشره مثل آیدوب طرف حقدن
 تبلیغ آید یکی و حی الهی بی متکلمک مخاطبه سوق و ترتیب آید یکی کلامه تشبیه پیورملری بوحالنده حفظ
 و حیدن فعل مضارع صیغه سبیله تعبیر مقتضای حال اولدی * زیرا فعل مضارع تجدده یعنی آفاقا
 متجدد و مترتب و ازمنه عیدیده ده واقع اولان حوادث دلالت ایلیوب و انسان تکلم آید یکی که لای ترتیب
 و ترکیب آید کده هر لفظی نطق آید یک بر معنی حادث اولغله مخاطب دخی کلامک اولندن آخریه و ارجیه
 اجزای کلامدن معانی عیدیده فهم آیدر * بناء علیه جبرائیل علیه السلام مثل طریقیه و حی ربانی ادا
 آید کده انشای وحیده رسول علیه السلام حضرت تار دخی فهم و حفظ پیوردقربی فعل مضارع صیغه سبیله
 تعبیر پیوروب قاعی مایقول کلامی ایراد پیوردیلر * یعنی جبرائیل علیه السلام و حی الهی بی بکا
 سویلر و بندخی حفظ آیدرم دیو پیوردیلر * و دخی معلوم اوله که و حی حالت تارنک رجله منباده تعب و مشقت
 موجود اولدیغنه قرآن کریمه سورة عزیمده اناسنلقی علیک قولاً ثقیلاً آیت کریمه سینه ائمه تفسیر
 اشارت آیدوب قول ثقیلدن مراد وقت وحیده رسول اکرم علیه الصلاة والسلام حضرت تارنیه عارض اولان
 تعب واضطر ایدردیلر * و حضرت عایشه صدیقہ رضی الله تعالی عنہادن مریدر که نزول و حی الهی
 اثابنده اول شفا رسان خسته دلان امت علیه افضل التحیت حضرت تارنیه علاج آیده بک قدر تعجب

واضطراب عارض اولوب حتی زیاده یارد کونده وحی الهی نزول ایدوب منقطع اولدقده جبین تابنا کارندن سیلاب رجعت کبی قطرات عرق سیلان ایدردی دیور وایت پیور مشرور و دخی کتب سیرده مسطور اولدیغی اوزره وقت وحیده سلطان انبیا علیه افضل الکما یا حضرت تری کک ندیدن کجوب عالم معناده کمال استغراقلرندشائی خنجره حلقوم مبارک کردن نوم وغشی اثناسنده نائم وغشی علیه اولان کسه لردن ظهور ایدن صوت کبی صدا صموع اولدیغی معروف ومشهور در * بوا امرک سروسپی اولدرکه وحیک حقیقی بوندن اقدام تقریر و تحقیق اولسدیغی اوزره نفس نفیساری علایق بدنیسه دن مفارقت وملا اعلاده ملائکه کرام ایله ملاقات ومقارنت ایله کلام الهی بی اخذ وتلقی ایتدکاری حالتدن عبارت اولغله بهر حال روح قدسیه لری جسم لطیفارندن علاقه بی قطع ایدوب بشریت صفتندن خروج وملکیت درجه سنه عروج ایتدکده بوحالت روحک بدنن مفارقتی منالو بر کیفیت اولغله ذات عالیله شدت ومشقت عارض اولوب ظاهر بدنارنده تعب واضطراب مقرر اولور * وابتدای بعثتده کیفیت ظهور وحی الهی بیاتشده مشکوة نبوتدن صادر اولان فغطنی حتی باغ منی الجهد فأرسانی فقال اقرأ قلت ما انا بقارئ الی آخر الحدیث حدیث شریفنده ذکر اولنان غط کلمه سیله دخی مراد نزول وحی اثناسنده عارض اولان شدتدر * لکن نزول وحی الهی متکثر اولدقده علی التدریج نفس تبیده اعتیاد حاصل اولغله ابتدای وحیده اوائل بعثتده ظهور ایدن تعب ومشقتیه نسبتله فی الجمله خفت وسهولت حاصل اولور * حتی سلطان انبیا علیه افضل الکما یا حضرت تری مکرمه ده اقامتلی حالنده نازل اولان سور و آیات هجرتسرای مدینه منوره یه تشریفارندنصکره نزول ایدنلردن اقصر اولدیغی دخی بومعنا یهدی دلالت ایدر زیرا مدینه منوره یه هجرتلی وقتنده زمان بعثتدن اون سنه مقداری زمان مرواریدوب بعد الهجرة طوال سرور قرآنیسه دن سورة براتک مجموعی یا خودا کثری تنولک غزاسنده ایکن سیر وسفر اثناسنده ذات عالیله ناکه سوادایکن نازل اولوب مع هذا مکة مکرمه ده اقامتلی حالنده سور قصار مفصلاک بعضیسی بروقتده وباقیسی وقت آخرده نازل اولوردی * وكذلك اول سلطان رمز آشنای ما وحی علیه افضل الکما یا حضرت تری نازل اولان آیات قرآنیسه نک آخری اولان دین آیتی دخی آیات طویلده دن اولوب مدینه منوره ده نزول ایتشددر * مع هذا مکة مکرمه ده سورة رحمن وسورة ذاریات ومدثر وضحا وعلق سورة لری آیاتی کبی آیات قصار نازل اولوردی * بوتقدیر هنر دن مکده یا خود مدینه ده نازل اولان سور وآیات تمیزینه برعلامت حاصل اولوب سور قرآنیسه وآیات فرقانیه دن برسوره وآیتک مکی ومدنی اولمسنه استدلال اولنور یعنی قصیرایسه مکی طویلایسه مدنی اولمق ظاهر اولور * بوا آنه کتجه نبوت ورسالت بچی تمام اولوب حالا ککها انت طریقله مغیباته اطلاع ووقوف اذعالیدن کسنه لک احوالی بیاتنه شروع اولندی * معلوم اوله که کهانت نفس انسانه مخصوص برحالت وحقایق اشیا یه اطلاع و سیله بر کیفیت اولوب خارجدن بعض اسبابه توسل ایله اصحابی مغیباتدن خبر ویررلر * بوا امرک تحقیق وتفصیلی بویله درکه بوندن اقدام تقریر اولسدیغی اوزره نفوس انسانیه علایق بشریه وعوایق بدنیسه دن خروج وکندی فوقنده اولان عالم روحانی یه عروجه مستعد اولوب ونوع بشردن انبیا کرام علیهم الصلاة والسلام حنتراتی ایچون بوحالت سنیه انجیق اراده علیه وفطرت طاهره وجبات صافیله لریله برخطه ده حاصل وبوا ثناده طرف حندن وحی اولنان کلام الهی بی تلقی شرفه نائل اولورلر * ودخی معاشرا نبیا نک بشریتدن ملائکه دخیته دخول وعالم غیبیه وصوللری مجرد ذاتلریله وتوجه نفسانیلریله حاصل اولوب خارجدن نه مدارک حسیه وافعال بدنییه مقوله سی ونه انلرک غیر برنسنه ایله استعانت طریقله دکادر * وقتا که طبیعت بشرده جسمانیتدن روحانیه ویشریتدن ملکیتیه عروجه استعداد موجود اولدیغی معلوم اولدقده تقسیم عقلی نوع بشرد بر طائفه نک وجودنی دخی اقتضایدرکه انلرک نفس وروحلری دخی مراد ایتدکاری وقتنده شواغل بدنییه ایله اشتغالی برطرف ایدوب قوت عقلیه وحکمت فکریه لری بی جمع خاطر ایله عالم معنایه صرف وتوجیه اوزره مجبول اوله لر * لکن بوطائفه نک عالم غیبیه وصوللری واسرار روحانیه یه وقوفلری انبیا عظام حضرت تری کبی مجرد نفس وروحلریله وتوجه خاطرلریله حاصل اولمبوب خارجدن بعض اسباب

وآلات ایله توسل واستعانت محتاج اولماریله بونلر رتبه سی درجه بتوتدن چوق مرتبه ناقص وکلامری
صدق وکذب ایله مترجدر * بناء علیه بوطائفه مغیباته اطلاع شوقیه طرف غیبه توجه ایدوب لوح
ضمیرینه اسرار غیبین برنسته منعکس و منکشف اولدقدده مطلباری تحصیل و مرادلرینه ظفر ایچون
حس وخیال ایله ادراک اولنان امور جزئییه به تشبث وآنلرله استعانت ایدرلر بعضیسی مرآت بحالیه
و مرآت کبی صاف وشفاف اجسام لطیفه یه امعان نظر ایدوب و بعضیسی دخی حیوانات کوکریسه
و بعضیاری بحسب الاتفاق ظاهر و مصادف اولدقاری طیور و دوابه علی وجه الاستقرار نظر و حسی
بصر ایلوب و بعضی آخری دخی موزون و معقبات شعریه تکلم و معانی لطیفه سی تخیل ایدرک
کندیلدن کجوب و عالم غیبه اولدقده متصل و استعداد و صفوت ذهنی قدر علوم غیبیه دن بعضی معارفه
واصل و نائل اولوب مطلوبیدن خبر ویرلر طبایع بشرده بومقوله موجود اولان قوته کهانت و احبابیه
کاهن اطلاق اولنور * لکن نفوس کهان رتبه کمالده نقص و قصور اوزرینه مجبول و منطور اولماریله قوای
حس ایله محسوس و معلوم اولان امور جزئییه به علم و ادراکری حقایق کلیه به وقوف و شعور لرندن اکثر
اولوب اکثریای جزئیات محسوسه نك احوالرینه اطلاع مالوف و مشغول و کلیاتدن غافلدر یعنی
اکثرا کوز ایله کوریلوب یا سمعه ایشیدیلوب یا خود انلرک امثال قوای ظاهره و باطنیه ایله حس و ادراک
اولنان امور جزئییه بی یلوب اما اشیای جزئییه نك حقایق کلیه سی و علی الوجه الکلی احوال و احکاملری
ادراکده قاصر لدر * مثلاً افراد انساندن بر شخص معینی و سائر اول شخصده موجود اولان احوال
جزئییه سی مشاهده و تخیل ایدوب لکن اول شخصه و سائر اشخاص انسانییه شامل اولان مطلق انسان
حقیقتی و طبیعت انسانیه مخصوص اولان احوال و اعراض کلیه یی و عالمده موجود اولان سائر اجسام
و ارواحک حقایق کلیه و احوال شامل لری نفس الامرده اولدغی کبی حقیقتی اوزره کشف و عیانده
راچالدر * زیرا امور کلیه محسوسات جزئییه کبی آلات بدنییه و قوای ظاهره و باطنیه دن بر قوتله ادراک
اولنجوب بلکه نفس ناطقه انسانیه و ارواح بشریه بشریتدن ملکیت و اصل اولدقدده انجق نفس و روحک
کندی ذاتیله ادراک اولنور شوقدر و اردر که انسانک نفس و روحی آلات بدنییه واسطه سیله محسوسات
جزئییه یی مشاهده ایدرک جزئیاتدن کلیاتنه اتصاله کندیده بر استعداد حاصل اولوب علایق بشریه دن
کندی تخیل و تجرید ایدوب عالم ملکیت و اصل اولدقدده علوم کلیه و معارف غیبیه دن استعدادی قدر
کماله نائل اولور * بوند تنائی کاهنلرک قوت متخیله لری صور محسوسات جزئییه یی و احوال جزئییه لری
مشاهده یه مرآت کبی برآلت اولمغله نوم و یقظه حالتلرنده دائماً قوت متخیله لریسه نظر و آئده مرسوم
و مصور اولان صور جزئییه یی مشاهده ایدوب سمع و بصر و سائر قوای ظاهره و باطنیه ایله حس اولنان
اشیای و انلرک احوال جزئییه لری ادراکده کاملدر * اما ویرای برده حیده موجود و مجرد روح
و نفس ایله تعقل اولنان معقولات کلیه یی ادراکده قاصر اولوب قوه عقلیه لری قوه متخیله لری کبی کامل
و قوی دکادر * زیرا عالم جسمانی و روحانیده موجود اولان اشیا نك حقایق و طبایعنه و احوال کلیه سنه
کرکی کبی وقوف ارواح و نفوسک علی وجه الکمال ملاعلایه اتصاله موقوف و طریق حصولی و حی
والهامه منوط اولوب بونشته نك ظهوری ملائکه مقربین و انبیاء و مرسلین حضرتاته مخصوصدر * اما
کاهنلرک علوم کلیه یی اخذ و اقتباسلری نفوس خبیثه شیاطینه مقارنت طریقله اولمغله معارف لدنییه
و علوم الهیه یی تحصیلده قاصردر * معلوم اوله که کهانت طریقله مغیباتدن خبر ویرن طوایفلک اصنافی
مختلف و رتبه استعدادده درجه لری متفاوت اولوب مغیباته اطلاعاتده هر صنفی بر طریق سالك اولمشدر *
ایچلرندن فن کهانتده رتبه کماله واصل و اطلاع امورده سائر اصنافه غالب اولان اول طائفه درکه نفس
و روحلری حجاب حس و پرده عقلدن تخیل و تجرید ایله عالم غیبه و حصول ایچون وقت حاجتده کنسیدلره
مخصوص غزل و قصیده مقوله سی بعضی ایسات منظومه یی نطق و تکلمه مشغول و قوت خیالیله لریله
اول بیتلرک معنای تخیل ایدوب او قودقاری ایسات و اشعار استعانتلده و قوت متخیله لری و ساطیلده نفس
ناطقه لری ظاهر دن باطنه رجوع و بواسطه قلبلریسه نیچه امور خطور ایلوب اول امور نطق و ترکیب

و نظم و ترتیب ایل خلقه اظهار و اخبار ایدر * و پردکاری خبرگاه صادق و واقع مطابق اولوب چوق
 که کذب و دروغلری دخی ظاهر اولور * زیرا اصحاب کهانت فطرت بشریه لری حسیده حجاب حس ایل
 محبوب و محسوساته متعلق امور جریه ایل مشغول اولوب آینه روحلری نفوس شریفه انبیای عظام علیهم
 السلام کی انوار هدایت ایل منور و صور معارف وحی الهیه ایل مصور اولما غله نفس ناطقه لری خود بخود
 اسرار غیبیه وصولت عاجزدر * بناء علیه که نه ده بونشسته نک ظهوری ذاتلرندن خارج ایسات و اشعار
 مقوله سی امر آخر ایل توسل و استعانت محتاج اولوب نفس و طبیعتلرنده واقع اولان نقص و قصورلرین
 توسل ایتدکاری نسنه ایل جبر و تکمیل و اطلاع مغیباته وسیله تحصیل ایتلردر * لکن استعانت
 عصا ایل بر طریقه سالک اولان ضریر دقت نظر ایل قطع مسافه ایدن بصیر ایل مساوی اولمغله طائفه کهانک
 نطق و تخیل ایتدکاری ایسات و اشعار نفسلری شواغل حسیه ایل اشتغالدن صرف و تخیل صمدار اولدیغی
 صورته دخی اول ایساتک نطق و تکلمی و معنایک فکر و تاملی نفسی طریق آخر ایل اشتغال ایتکله مرآت
 نفس ایل لوح غیب میاتده بر حجاب روحانی اولوب مزایای غیبیه و قوفده خبط و خطایه مؤدی و کلاملریک
 صدق و کذب ایل اختلاطنه بادی اولمغله حلیه و توق و اعتماددن میرادر * و چوق که دخی غیبیه نظر
 یولاق زعمیه ظن و تخمینی یقین منزله سینه تنزیل ایدوب کند یلردن استکشاف حال و امورلری سؤل ایدن
 کسنه لری آلد ادوب جواب صواب اولاق اوزره خبط و خطالری صورت حقه ابراز ایدر * و دخی
 کهانت طریقه ایل غیبیاتدن خبر و یرن طوایف مختلفه دن مسجع و مقفا کلام ایل امر کهانتده استعانت
 ایدن رتبه کهانتده سائرندن اعلا اولمغله کاهن اسمی بو طائفه مخصوصه به علم اولمدر * حتی مشکوت
 صدر نبوت علیه افضل التحیه حضرتلرندن بو مقوله موزون و مسجع کلام حقه ده هدامن صحیح الکهان
 کلام حکمت انطامی شرفیاب عز صدر اولوب سبجی کهانه اضافت طریقه تحصیل یورمدر *
 و دخی جناب رسالتینه صلی علیه الهه حضرتلری کهان عربدن ابن صیادلحال و شاننی امتحان
 و اختیار طریقه کندیدن استفسار پیوروب یا ابن صیاد خاطر که خطوط و خاقه خبر و پردیکک امور نه
 وجهله ورود و نه کیفیتده ظهور ایدر دیو استعلام پیوردقلرنده ابن صیاد دخی بعضیسی صادق و بعضیسی
 کاذب اولور دیو جواب و یرجیک سلطان انبیاء علیه افضل التحیا حضرتلری ابن صیادل امری فاسد
 و رأی کاسد اولوب قولی خبط و خطا ایل مشوب و مخلوط اولدیغی بیان ایل ردایتدیلر یعنی رتبه نبوتک
 خاصیتی صدق و صواب اولوب اکابر وجهله کذب و خطا عارض اولاق متصور دکادر * زیرا منصب نبوت
 و رسالت بر رتبه رفیع و حالت سنیه در که مشیت علیه ربانیه و حکمت بالغه صمدانیه و قفجه انبیای عظامک
 نفوس شریفه لری بشریتدن ملکیت و وصول و اسرار و حیک کندیلرده حصولی ذاتلرندن خارج امر آخر
 اجنبی ایل استعانتیه موقوف اولوب بایک تأسید صمدانی ایل مؤید اولمغله خود بخود طرف غیبیه توجه
 و ملائکه کرامدن اسرار وحی الهی بی اخذ و تلقی پیوردیلر کاهنلرایسه عالم غیبیه مجر دکندی ذاتلریله
 وصولدن عاجز اولمغله کندیلرندن برده حجاب حسی رفع ایچون نطق ایسات و نظر مرآت کی آلات و تصورات
 اجنبیه ایل توسل و استعانتیه محتاج اولوب بونلرایله اشتغال توجه ایتدکاری مطلبدن بونلری اشتغال و مرآت
 نفسلرینه بو تصورات و تخیلاتی ادخال ایتلریله نفس و روحلریله طرف غیبیدن اخذ ایدم جکری معنایلریله
 بو امور مزوج و مخلوط اولوب فکرلرنده تشویش و اختلاط بادی و کلاملرنده کذب و دروغ ظهورینه مؤدی
 اولمغین بونلر حال و شانلری نبوت طورینه مخالف اولمدر * لکن اصناف کهنه دن مسجع کلام ایل مغیباته
 وصولده توسل ایدن نظر مرآت و عظام حیوانات ایل نطق غیب ایدن طوایفدن طبقه کهانتده اعلادر *
 زیرا رفع حجاب حسده و عالم غیبیه توجهده کلام موزون ایل استعانت صفحه مرآت و عظام حیواناته
 نظر ایل ذهنی اشتغالدن اخف و اسهل اولوب طریق اوله سلوک ایدن صنفک عالم ارواحه قرب و اتصاله و توجه
 ایتدکی امره سرعت ایل انتقاله دلالت ایدر * زیرا نظم اشعار ذهن ایل ترتیب و لسان ایل ترکیب
 اولوب صفحه مرآت و عظام حیوانات کی ذات مدرکدن خارج و زیاده اجنبی اولمغین ماعدا
 انسان نطق کلام ایچون دائمی السانی تعلیب ایل ترتیب حروفه مألوف اولمغله ذهنی علایق بشریه دن تجرید

و طرف غیبه امانه و تحریر یکده کلام موزون ایله اشتغال سطح مراتب و غلظت حیوانات مقوله می نسنه لره
 حبس نظر دن اخف واسهل و طرف غیب دن روحنک اخذ ایدیه چکی معنایه خلل ویرمکده ساترندن اهورندر
 و دخی معلوم اوله که ذکر اولنان ککها تنک دوام و بقا سنده ناس اختلاف ایدوب بعضیاری زمان بعثت
 محمدیه علیه افضل التحیه دنبر و عالمده وجودی منقطع و اصحابی منقرض اولدی دیوزعم ایدوب دیدیلر که
 کاهنلر قبل البعثه اخبار سماوییه بی ارواح خبیثه شیاطیندن آلوب و شیاطین دخی طرف سماویه صعود
 و ملائکه کرامدن اخذ و استراق ایدر لر دی زمان بعثت نبویه قریب اولدقده جناب رب العالمین شیاطینی
 خبر سماویه اطسلا عنندن منع و زجر حکمتی اظهار ایچون قرآن کریمده وارد اولدیغی اوزره شهاب ثاقب ایله
 شیاطینی رجم و طرد ایدوب ملا اعلان خبر آسمانی استماعدن ممنوع اوللریله زمان رسالت دنبر و کها تنک
 باطل و اربابنک نام و نشانی محو و مضاعف اولدی دیدیلر * لکن بعض ناسک بوزعمی کها تنک بطلان
 و انقطاعه و اربابنک اقتراضه دلالت ایتمدیکی بر قاج وجهله ظاهر در * اول کاهنلر اخبار سماوییه بی و علوم
 کها تنکی شیاطینه و ارواح خبیثه یه مقارنتله آنلردن اخذ ایدیلر کی سجع و قافیه و نظر مراتب امثالی
 امور و ساطتیه کنسیدی نفس و روحلردن دخی اخذ ایدر لر * ثانی قرآن عظیمده رجم شیاطین حقهده
 وارد اولان آیت کریمه شیاطینک اخبار سماویه دن انجی بعثت نبویه یه متعلق خبری اخذدن ممنوع
 اوللریله دلالت ایدوب خبر بعثتک غیر سائر امور غیبیه بی اخذ و تاقیدن ممنوع اولدقده دلالت ایلز *
 ثالثا جائز در که کها تنک انقطاعی انجی وقت بعثته و زمان نبوته مخصوص اولوب بعده یسنه وقت بعثتدن مقدم
 اولدیغی حاله عودت والی الا کن اربابی اجرای رسوم کها تنک ایدر لر ظاهر حال دخی بو کاشاهد در که شمس
 عالماتک طلوعی قنده کو کبرک و شععلک ضیاری محو اولدیغی کی زمان نبوته دخی وحی الهیدن غیر جله
 معارف و علوم مضاعف اولور * زیرا نبوت و رسالت بر نور اعظمدر که انک ظهوری جله انواره غالب اولقله
 افق غیبدن آفتاب جهاتک رسالتک طلوعیله سائر انوار معارف محو اولور و دخی آثار سفلیه و حوادث
 یومییه بی اوضاع فلکیه یه نسبت ایدن حکما تنک بعضیسی بویه زعم ایدیلر که کها تنک انبیای عظامدن
 هر نی ذیشانک بعثت و ارسال اولنه جقاری و قدندن مقدمه زمان بعثته قریب مدتده ظهور ایدوب بعثت
 نبویه وقتنده یسنه منقطع اولور دیدیلر * زیرا بر ایه ذاهب اولان حکما زعملر نبوت و رسالتک وقوع
 و ظهوری اوضاع فلکیه دن بر وضع مخصوص حدوثنه موقوف اولوب یعنی کواکب سماویه دن
 بر قاج کوکب معینک فلککرنده کنیدیلر مخصوص سیر و حرکتلریله برج واحده اجتماع واقفان یا خود مقابله
 و تثلیث و تسدیس و تربیع منالو بر طریق ایله حاصل اولان وضع مخصوصه توقف ایدوب اول وضعک
 اسباب و شروطی مدت معینه ده کر کی کبی تمام اولقله اول وضع مخصوص فلکده حاصل اولدقده نوع
 بشردن بر ذات معین منصب نبوتله سرفراز اولور * اما نبوت و رسالت سبب اولان اول وضع مخصوصک
 اسباب و شروطنک بر مقداری موجود باقیسی هنوز معدوم و مفقود اولدیغی ائشاده عالم کون و فسادده
 طوری نبوت طورندن ناقص بر ذاتک ظهوری اقتصا ایدر که اول طور ناقص ایله ظهور ایدن شخصه کاهن
 اطلاق اولنور مادامکه افلاکده کواکب یئرلنده امر نبوته سبب عد اولنان وضع مخصوص حاصل اولیه
 طور کها تنکله برایکی شخص ظهوره کلوب اجرای آیین کها تنک ایدر لر اول وضع مخصوص کر کی حاصل
 اولدقده وجه ارضده نبوت و رسالت ظهور ایدوب کها تنک محو و مضاعف و اربابنکدن اول حالت زائل
 اولور دیدیلر * معلوم اوله که حکما تنک بوزعم فاسداری اوضاع فلکیه دن بر شیتک حدوثنه و ظهوریسنه
 سبب اولان وضعک بعض اجزای اول وضعک تمامیه حصوله کله چک اثرک مرآتیندن بعضیسی ایجاب
 و اقتضا ایسنه مبنی در بو خصوص ایسه مسلم دکلدر * زیرا جائز در که اول وضع مخصوصک کنیدین
 صدور ایدیه چک اثرنده تأثیری اجزای مادیه سی کر کی کبی نظام بولوب تمام اولدقده حاصل اولان صورت
 مخصوصه و هیئت معینه سیله اولوب بعض اجزای ناقص اولدیغی صورتده اصلا برشی اقتضا ایتمیه یو خسه
 ذکر اولنان حکما زعمی اوزره بر شیتک حدوثنه سبب اولان وضعک تمامی اول شیتک کمال اوزره
 وجودی اقتضا ایدوب بعض اجزای ناقص اولدقده اول شیتک نقصان اوزره وجودی ایجاب ایتمیه

بوصورتی که اول وضع مخصوصی تمام نبوت و رسالت و وقوع غیب و نقصانی طور که هاتک ظهوری به دلالت
 آنرا که حکایت از علمای صحیح اوله * بودند نصکره معلوم اوله که عهد نبوت و زمان رسالتی که موجود اولان
 کاهنر کندی زمانه زنده ظهور این انبیای عظام که صدق رسالتی به و معجزات باهره لری که دعوا لری به
 دلالت ایدوب حق پیغمبر اوله قلی به علم و عرفان لری و اردر * زیرا نقوس که نه نیک عالم ارواحه انصالی
 و روحانیات ایله مناسبتی سائر افراد بشر دن ازید و اقوی اولغله طور اشرف نبوت و کیفیت وحی و رسالتی
 حال و شایسته کندی و جدا نلری به عالم و عارف در * ته کیم سائر افراد بشر انجق حال نومه رفع حجاب
 جس ایله مشاهده ایدکاری صور واقعات و اطلاع مغیبات سبیل اسرار و جیدن هر کس بر غونه به واقف
 اولشدر اما طور که هات نوم حالتدن بوباید اقوی اولغله انلر که امر رسالتی و طور نبوتی به علم و عرفان لری
 ناعدن زیاده در * لیکن که نه نیک تصدیق رسالتدن امتناع لری و تکذیب انبیاده اصرار لری مجز د کندیلر ده
 ظهور این طور که هات و عالم ارواحه نفس لری که شدت مناسبتی کندیلر ایچون منصب رسالت عدا ایدوب
 بغضیلری دعوی نبوتی به جسارت و تصدیق انبیاده عناد و مخالفت ایدیلر ته کیم که هان عربدن امیه بن
 ابی الصلت و ابن صیاد و مسیله کذاب و انلر که انسانی نیجه کاهنر منصب نبوت داعیه سیه هرزه کوی
 کفر و فساد اولدیلر * و قنا که غلبه نور اسلام ایله صحیفه عالمدن ظلمات کفر و فساد محو و مضمحل اولوب
 کاهنر که خولای امانیلری منقطع اولد قده ایچرندن نیجه کسه لر شرف دین اسلامی علم و عرفانه موقوف اولوب
 ایمانه کلدیلر * ته کیم نه که هان عربدن طلحه الاسدی ایله قارب بن اسود شرف اسلام ایله مشرف
 اولوب فتوحات اسلامیه ده بولردن ظهور این آثار حسنه ملکه دین اسلامیه ثبات قدم لری به و حسن
 حال لری به شهادت ایدر * و دخی اذن حق ایله اطلاع مغیباته وسیله اولان حالت لری دخی رؤیا حالیدر *
 معلوم اوله که عالم رؤیا عوالم روحانیه دن بر عالم در که عامه افراد بشر ده سکون و راحت ایچون نوم دیدکاری
 حالات طبیعی ظهور ایدر که روح انسانی ظاهر دن باطنه توجه ایدوب لوح غیبدن کندی آینه ذاتی
 منعکس اولان صور کائناتی لحظه واحده مشاهده و تماشا ایدر * زیرا انسانک نفسی حال یقظه ده
 کندی جسم و بدنک احوالی تدبیر ایله مشغول و سمع و بصر و سائر قوای ظاهره ایله حس ایدیکي اموره
 فکر و تأمل مجبول اولغله کندی ذاتی ادراکدن غافل و لوح غیبدن ~~کندی~~ منعکس اولان علوم
 و معارف دن زاهددر * اما نوم سبیل روزنه حسی سد و بند ایدوب علایق جسمانیه و عوایق بدنیه دن
 نظری قطع ایله عالم غیبیه توجه ایدر کده ملائکه کرام و سائر روحانیات مشاهده ایدوب روحانیات ایله
 علمای محققین قنده عالمه موجود و واقع اولان امور که بجه سنه واقف و کچم شده و کله جکده ظهور این
 اشیا به عارف اولغله نفس انسانی دخی انسانی نومده جسم و بدنه متعلق امور ایله اشتغالدن فی الجمله تخلیص
 کریسان ایله بر لحظه عالم روحانی به وصوله فرصت بولدی آنده کندی دخی جواهر روحانیه دن بر جوهر
 اولوب نور بصیرت ایله ارواح علویه به نظر و آنلر که آینه ذاتی در هر سوم و مصور اولان علوم غیبیه دن
 نیجه معارفه ناقل و زمان مستقبله ظهور ایدر که حوادثدن بعضی سنه و اصل اولد قد نصکره به فی الحال
 روحانیتدن جسمانیته عود و رجوع ایدوب اخذ و استفاضه ایله واقف اولدی بی اموری بطن دماغه
 موجود اولان قوه متخیله به عرض ایدر که روح انسانی علایق بدنیه دن ~~کندی~~ کرکی کبی تخلیص
 ایدوب آینه ذاتی کدورات علایق ایله مغیر ایله لوح غیبدن منعکس اولان معنایی علی وجه الکمال
 مشاهده و عینی ادراکده قاصر اولور بوصورتی که قوای دماغیه دن قوه متخیله نفسک نقصان و قصور
 اوزره مشاهده ایدیکي معنایی که مناسب بر صورت ایله تصویر و کندویه لایق بر قالب سبک و فراغ ایدوب
 واقع بی تعبیر محتاج اولور * معبر دخی اول صورت خیالی به مناسب و مشابه اولان معنایی صاحب رؤیا به
 بیان ایدوب نفع و ضرر و خیر و شر دن نه مقوله امره دلالت ایدر سه آنی کشف و اظهار ایدر * اما آینه روح
 منافی و قیاس و غبار و همدن نیک اولوب روی بصیرتدن رفع نقاب و کشف حجاب ایله بر لحظه عالم غیبیه
 ارواح علویه ملاقات ایدوب کندی یا آنلر که احوالنه متعلق بعض اموری کرکی کبی مشاهده و معاینه
 ایدر کده اول واقع صبار که واقعه مطابق رؤیای مسلطه و مثال و خیالدن خالی اولغله تعبیردن غنی اولوب

مشاهده است یکی امری خارجیه عینی واقع و ظاهر اولور * معلوم اوله که انسانک نفس و روحی ایچون
عالم منامده یو حالتک وقوعه سبب اولدرکه روح انسانی ابتدای خلقشده و فطرت اولی سنده علوم و معارفی
قابل و قنون صنایعه مستعد بر جوهر روحانی اولوب لکن مستعد اولدیغی کالاتک کندویه حصولی تعلق
است یکی جسم و بدنک داخل و خارجنده خلق اولسان قوای ظاهره و قوای باطنیه و سائر آلات بدنیه سنی
محسوسات خارجیه ده استعماله موقوفدر * مثلاً قوای ظاهره دن باصره ایله مرئیاتی ~~که~~ و روبر
سامعه ایله مسموعاتی ایشیدوب و شامعه ایله روایی شم و ذائقه ایله طعموی درک و لامسه ایله حرارت
و برودتی و رطوبت و یومتی حس ایدوب بعد بطون دماغده موجود اولان قوای خمس باطنیه ایله دخی
محسوسات جزئییه نک احوال و اعراض جزئییه سنی تخیل و تفکر ایدرک جزئیاتدن کلیاتنه ترقی ایدوب اشیانک
طبیعت و حقیقت کلیه لرینی و احوال و عوارض لرینی علی الوجه الکلی ادراک و اذعان ملکه سی حاصل
و درجه کماله و اصل اولدقدن صکره دائره حسدن خارج و آلات بدنیه سز حاصل اولان علوم غیبیه و معارف
الهییه بی دخی میگرد کندی ذات روحانیسی و طبع نورانیسی ایله ادراک ایتسکه ارواح علینیه و ملائکه
مقرینیه فی الجمله مشابعت و مناسبت تحصیل ایدر * انجق روحانیات اراسنده نفسک رتبه سی ملکیت
طبیعه سندن ادنی اولوب کالات علیه و علیه ده درجه علیای ملاعلایه بالغ دکلدور * زیرا ملائکه
گرام علیهم الصلاه والسلام حضرت انک ذات و صفات حقّه و عالم روحانی و جسمانیده موجود اولان سائر
اشیانک حقیقتلرینه علم و ادراک لری نفس انسان کی قوای بدنیه و آلات جسمانییه و ساطیله علی التدریج
کسب و تحصیل موقوف اولوب * بلکه ابتدای فطرتلرنده و اول خلقلرنده انلک جمیع کالات علیه
و علیه لری دفعه حاصل و انسانک ازمنه عیدیه ده کسب و تدریج ایله تحصیل ایدو چکی علوم و معارفه اول
امرد علی وجه الکمال و اصل اولملریله ذاتلرینی استکمال ایچون نفسلرندن خارج آلات و قوایه محتاج
دکلدور * لکن انسان دخی اصل فطرتنده و مایه خلقشده موجود اولان استعدادی فعله کنوروب
حقایق اشیا و طبایع موجوداته علم و ادراک تحصیل و جوهر ذاتی ~~که~~ میل ایتد کند صکره رفع حجاب
حس ایله عالم منامده جسمانیندن روحانیته ترقی ایدوب یکلظه انوار ملکیه و ذوات روحانییه ایله ملاقات
ایتد کده آن واحدده لوح غیبندن استعداد و صفوی قدر علوم غیبیه یه واقف اولور * و روح انسانی
مادامکه حایل موت ایله جسم و بدنن علاقه بی قطع ایتیه کندیده یو استعداد ذاتی موجود اولوب علایق
وه شاغلدن کندویه عالم منامده تجرید حاصل اولدجه مغیباتدن نیجه اموره مطلع اولور و نفس انسانده
مغیباته وصول استعدادی دخی مختلف و قرب و بعد ایله درجانی متفاوت اولوب * بر قسمی عامه افرادک
طبیعتلرنده موجود اولوب عالم منامده اثری حاصل اولور * و بر قسمی دخی اولیای ~~که~~ راحه مخصوص
استعداددرکه آنلرحال منامک غیریده دخی کشف و الهام طریقیلر بعض مغیباته واقف و مطلع اولور *
اما انبیای عظام صلوات الله تعالی علیهم اجمعین اقدیلر من حضرت انک ذات کروی صفاتلرنده عالم غیبیه وصول
استعدادی درجه علیا و رتبه قصویه بالغدرکه انلک ارواح مقدسه لری اجسام لطیفه لرنده موجود اولان
قوای ظاهره و باطنیه لر یه حس و مشاهده اولسان امورک و سائر مشاغل بدنیه نک جمله سندن علاقه بی قطع ایله
لمح بصیرده دائره بشریتدن خروج و جمیع روحانیاتک اکل و اعلا بی اولان ملکیت محضه رتبه سینه عروج
ایدوب ارواح علین و ملائکه مقرینندن بر روح اعظم و ملک معظم اولور * و بواسطه سز پرده غیبیه
مکنون اولان اسرار الهیه و علوم ملکیه بی طور قیاسدن خارج ذات عالیترینه مخصوص ادراک و شهود ایله
مشاهده و اوقات مخصوصه ده تلقی و حی الهی یوردر * بعده ینه ملکیتدن بشریتنه عود و رجوع ایدوب
دائره حس و خیاله تشریف ایتد کدرنده ملائکه کرامی صورت بشریه ایله دخی مشاهده و طرف حقندن
کندیلر تبلیغ اولنان کلام الهی بی سفیر و حی جلیلدن اخذ و تلقی یوردر * انبیای کرامک یو حالت سینه لری
سائر افراد بشرک عالم منامده رؤیا طریقیله معاینه ایتد کدری حالن چوق مرتبه اعلا یسه ده ینه استفاضه
غیبیه ینلرنده فی الجمله مناسبت و مشابعت واقع اولغله مفخر موجودات علیه افضل الصلوات حضرت تبری
نبوت ایله رؤیا نک مناسبتی و ینلرنده واقع اولان نسبت تفاوتی امت و اصحابه بیان قصه یله رؤیا بقوتک فرق

التي جزئ شدن بر جزء در ذی کهر ریز خطاب مستطاب اولادیلر * وروایت اجزاده قرق اویج جزئ شدن
و بر روایت مدخی یتش جزئ شدن بر جزء اولوق اوزره کتب احادیثه تخریج اولمشدر * و بر روایت لک بجه سنده
اجزای نبوتک ذکر اولان عدد معینه انحصاری مقصود بالذات اولوب بلکه نبوت و رسالت مخصوص اولان
مراتب علیه نک کثرتی و رؤیا الیه نبوت میانه شده واقع اولان کمال تفاوتی بیان قصد اولمشدر * زیرا
بوحديث شریفک بعض طرق استنادده نقل اولندیقی اوزره کلام عربده یتش معناسنه اولان سبعین
لفظی وارد اولوب و عند العرب لفظ سبعین کثرتدن کایه مقامنده استعمال اولنه کلشدر * اما شرح
احادیثک بعضی لری بوحديث شریفده واقع اولان روایاتدن رؤیا نبوتک قرق التي جزئ شدن بر جزء اولوق
روایتی اوزره حدیث شریفی شویله توجیه ایتدیله که تفری الاصفیا بیغمبر من محمد مصطفی علیه من الصلوات
از کاه حاضر تلیرتک ابتدای بعثتارنده التي آی مقداری زمان که نصف سنه دو وحی الهی رؤیا طریقیه
واقع اولوب مدت مزبور مدیه اول رازدان لسان الغیب ما وخی حضرت تلی نرکس فارخوابده کاشنسرای
لا هوته دیده کشا و فتحات قدسیه ریاحین وحی الیه مشام روح قدسی لری بویا اولوردی و حرم محترم مکة
مکرمه و مدینه منوره ده مجموع مدت نبوت و رسالت لری یکر می اویج سنه به بالغ اولغله هر سنه سی
تصیف و التیشرایه تقسیم اولند قدده یکر می اویج سنه قرق التي قسمه منقسم اولغین ابتدای نبوتده رؤیا
الیه مرور ایدن التي آی مدت نبوت مدیه علیه افضل التجهیه نک قرق التي جزئ شدن بر جزء اولمش اولور *
بنا علیه ذکر اولان حدیث شریفده رؤیا الیه نبوت میانه شده واقع اولان تفاوتی مجموع مدت نبوت الیه وقت
رؤیا یننده بولسان نسبتده جل ایدوب حدیث شریفی بوجه الیه توجیه ایتدیله * لکن بوجه برایی
وجهله دائره تحقیقندن بعیددر * اولامدت نبوتک یکر می اویج سنه به بالغی و ابتدای بعثتارنده التي آی
مقداری زمان رؤیا طریقیه وحی الهی ظهوری انجی جناب رسول کربیا محمد مصطفی علیه افضل الصلایا
حضرت لری چون واقع اولوب اما سائر انبیای عظام حضرت انتک مبادی نبوتارنده رؤیا طریقیه تلقی وحی
ایقلری و ایتدیکلری صورتده دخی رؤیا الیه مرور ایدن وقت لری مدت نبوتارنده نسبت اولند قدده قرق التي
جزئ شدن بر جزء بالغ اولدیغی بوجهله ثابت اولماشدر مع هذا ذکر اولان حدیث شریفده ایسه
مطلق نبوت الیه رؤیا یننده واقع اولان نسبت و مرتبه نک یسانی مقصود اولوب مجرد بزم بیغمبرک نبوت
شخصه سیله رؤیا نک حال و شانی و ینلرنده اولان نسبتی تحصیل قصد اولتماشدر که وجه مذکور الیه حدیث
شریفی توجیه صحیح اوله * ثانیاً حدیث مذکورده انجی نبوت مدیه الیه رؤیا نک مناسبتی و مجرد ینلرنده واقع
اولان مراتبک رتبه تفاوتی مطلوب دخی اولسه توجیه مذکورده انجی رؤیا الیه مرور ایدن التي آی
مقداری زمانک مدت نبوت لری اولان یکر می اویج سنه به نسبتی مفید اولوب نفس نبوت الیه حقیقتیه رؤیا
میانه شده واقع اولان تفاوت مراتبه دلالت ایلز مقصود اصلی ایسه نبوت و رسالتک علوم منزلی و رؤیا نک
اکادنی مناسبتی اولدیغی بیان اولوب یوخسه رؤیا زمانی الیه مدت نبوت یننده واقع اولان نسبتی تعیین
دکدر * اما بزم تقریر مشرو جزدن فهم اولندیغی اوزره حدیث شریفده وارد اولان عدد الیه حقیقتی
مراد اولغوب کثرتدن کایه اولدیغی تقدیر جهر رؤیا نبوتک قرق التي جزئ شدن بر جزء اولوق الیه مراد عاتقه
افراد بشرده حال منامده استفاضه عیبیه وسیله اولان استعداد بعیدک انبیای عظام صلوات الله تعالی
علیهم اجمعین حضرت انتک ذات عالی لری نه مخصوص و خلقت زکیه لرنده مرکوز اولان استعداد قریبه نسبتی
و حالت رؤیا رتبه نبوتدن چوق مرتبه ادنی اولدیغی بیان یو و مش اولور * بوند نصیحه دخی معلوم
اوله که عاتقه افراد بشرک نفس و روح لری کچه اطلاع مغیبه نه مستعد اولوب و هر شخصک جوهر ذاتنده
بواسطه ذاتی موجود ایسه ده لکن قبولنه مستعد اولدیغی کمالات علیه و عملیه نک کسیدیه بالفعل
حصولنه قتی چوق مانع لردخی وارد * بوموانعک اعظم واقواسی انسانک ظاهر وجودنده موجود اولان
قوای خمس در که انلرک هر بریه انسان خارجده موجود اولان محسوسات جزئییه حس و ادراک الیه
مشغول اولوب علاقه ایتدیکی امور محسوسه و رای پرده خم و خیالده موجود اولان عالم معنایی و صور
روحانییه فی مشاهدین نفسی منع و صرف ایتکیکن جناب حکیم علام الغیوب جل شأنه عن وصیة العیوب

حضرت تری طبیعت بشرده حالت مناسی خلق و ایجاد ایل آینه روحدن برده حسی رفع و خرمشرای غیبه
بر باب فتح ایلدی که روح انسانی عالم مناسیده اول یابدن عالم معنایه دخول و لوح غیبیه من سوم اولان ضرور
مغیباتدن مشتاق اولدی یعنی بعض امور و واقعه اولور * بناء علی هذا روح انسانی کاهیجه عالم خوابیده
علاق و شواغل بدنیه دن تخلیص کر یان ایدوب بر لحظه عالم غیبه نظر ایله مقصودینه ظفر یولور یوسید تاشی
اول میشر اهل اسلام رسول سید الانام صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت تری رویایی میشر اتدن عدا ایدوب
سعادت ایله ییوردیلر که لم یبق من النبوة الا المبشرات یعنی منصب نبوت بنم ایله مختوم و بعد الان تقال وحی
الهی منقطع اولغله بنم زمانده و بندتصکره اصحاب و اتم اراستندم آثار نبوتدن معدود و امور غیبه اطلاع
وسیلله اولغله صالح بر نسنه باقی قالدی الامبشرات باقی قالدی دیوقت مر حومه لرینی تیشیر ایتدیلمر مجلس
نبویه حاضر اولان صحابه کرام حضرت تری یار رسول الله مبشرات ندود یواسسته سار ییورد قلدن
یو کونه کهر شار جواب مستطاب اولدیلمر که مبشرات اول واقعه مطابق رویای صالحه در که انی بر متدین
صالح کسنه کندی ایچون کوره یا خود مسلم آخر اول کسنه ایچون کوره دیومیشرائی واقعه حسنه
یا خود خیر و شره دال رویای صادق ایله تفسیر ییوردیلر * اما ظهور نوم ایله انساندن حس و شعور کیدوب
آلات حسک عملی زائل اولمسنک سیبی نقل اولنه حق مقدمات حکمیه بی ملاحظه یه میندر * اجمالا
بیانی یوله در که انسانک سائر حیواناتدن امتیازینه مدار اولان نفس ناطقه می جسم و جسمانی اولیوب
بلکه ذاتنده حس و بصیر ایله محسوس و مرئی اولمیان ارواح ملکیه کبی دیده دن نهان و بدنده آتاری عیان
بر موجود روحانی و جوهر نورانی در که تعلق ایتدیلمر جسم و بدنک زمام تصرفی وابسته لر ای و تدبیری اولغله
هیكل محسوس بشرک ظاهرو باطننده امری نافذ و حکمی جاریدر و نوع بشر حس و حرکتده سکندوب
مشارک اولان سائر حیواناتدن نفس ناطقه ایله ممتاز اولدی یعنی کبی نفس ناطقه دخی ارواح ملکیه و سائر
روحانیاتدن جسم و بدنه تعلق ایله ممتاز اولوب کندیمن صدور و ظهور ایدن علم و کمال و سائر اعمال و افعال
بدنده موجود اولان آلات ظاهره و باطنیه بی اعمال ایله حاصلدر * لکن نفس انسانی ارواح ملکیه کبی
بر جوهر لطیف روحانی و هیكل بدن کثیف و ظلمانی اولغله ینارنده مناسبت بعید و مباینت شدیدا اولوب و شی
لطیفک لطیفده تأثیری قانون حکمتیه موافق و کشفده اثری و تیره عادت الهیه یه مخالفت اولمغین نفس
ناطقه نک مستعد اولدی یعنی علم و کمال و سائر اعمال و افعال فی تحصیل و ذاتی تکمیل اراده سبیله جناب
حکیم فی زوال جل شانہ عن المثال حضرت تری اخلاط اربعه نک زیاده لطیفندن خصوصاً صاف دمندن مخلوق
ولسان اطباء روح حیوانی عنوانیله معروف اولان بخار لطیفی بدن انسانده خلق و تکوین ایدوب
نفسک اعمال و افعالی تحصیل آلت و حکمت و قدرته برهان و حجت ایلدی * و رؤسای اطباء نک عدمه می
چالیتوسدن و انک غیری سائر مهوره فی طبدن کتب تشریحده منقول و مسطور اولدی یعنی اوزره بدن انسانده
موجود اولان اعضای رئیسه نک اشرفی قلب اولوب و قلب دخی جام آعاجی صالقمی هیئتنده مخروطی
الشکل بر عضود و کسوری طرفی صدرک اسفلنده صول جانبیه مائل و بصی جانبی صدرک و سطنه متصل
و ملاصقدر * و جرم قلبده بعضادم صافی و بعضاروح حیوانی ایله مخلو و جیجی و جمل واقعه در که بری
تجویف ایمن و بری ایسر و بری اوسط ایله تسمیه اولغله صدرک * تجویف ایمن قلبه جذب غذا ایچون
صدرک صاغ جانبی طرفنه مائل دم صافی ایله و مقدار قلب روح حیوانی ایله ملودر * قلبک تجویف ایسر
صدرک صول جانبیه مائل و روح حیوانی دیدکاری بخار لطیفک منبع و معدنی اولوب مقدار قلبیل دم صافی
دخی موجوددر * تجویف اوسطی تجویف ایمن ایله ایسر اراستنده دهلیز شکندده متوسط اولوب کید
طرفندن مجلوب و تجویف ایچنده مخزون اولان دم صافی ایله قلبی تغذیه و تولید روح ایچون تجویف ایسر
ایصال ایدر * و قلبک تجویف ایسر روح حیوانی اسمیله معروف اولان بخار لطیفک معدن و منبعی
اولوب شریان دیدکاری مجوف و طولانی طهر لدخی تجویف ایسر دن نابت و کید و دماغه و سائر اعضا یه
منتهی اولغله تجویف ایسر دن روح حیوانی شریانله جلول و حس و حرکت مستعد اولان عضوده وصول
یولقد نفس ناطقه انسانیه اول بخار لطیف و اوسطه سبیله حس و حرکت عملی اعضاده اجزا و جهر عضو

لابق اولان کمالی اذن حق ایله اعطا ایدر * واشبور روح حیوانی و بخار لطیف نورانی قلبک تجویف ایسرنده
 حاصل و حرارتی کامل اولغله شریانلر واسطه سیله جوف دماغه واصل اولدقده جرم دماغدن برودت کسب
 ایدوب روح حیوانی نیک مزاجی معتدل اولور * بعده جرم دماغده مرکوز و بطون ثلاثه ده موجود
 اولان قوای خسته باطنه دن قوه واهمه و حس مشترک و قوه حافظه و قوه خیالیه و متفکره نیک
 عملاری دخی نفس ناطقه دن اشبور روح حیوانی واسطه سیله صادر اولور * بو مقدمه لر تحقیق اولدقده
 معلوم اولور که نفس ناطقه دن صدور و ظهور ایدن کالات علیه و علیه سی وجه افعال و اعمال بدینه سی
 قلبک تجویف ایسرنده موجود اولان روح حیوانی واسطه سیله حاصل اولوب روح حیوانی اجزای
 بدنک الطیف و اشرفی اولغله نفس ناطقه یه لطافت جهتیه فی الجمله مناسبت و ملائقی و اشبور جوهر نفسدن
 صدور و ظهور ایدن آثار و افعاله آلت اولغله لیاقتی ظاهر اولوب سائر اعضای ظاهره و باطنه ده نفسک
 آثاری اشبور روح حیوانی واسطه سیله صادر اولدغی ثابت اولور * و دخی مقدمه مذکور اولدغی اوزره
 انسانک علم و ادراکی ایکی وجهله حاصل اولوب بری ظاهره بدنه موجود اولان سمع و بصر مقوله سی آلات
 حس واسطه سیله و بری دخی جرم دماغده مرکوز واهمه و متفکره کبی قوای باطنه ایله تحصیل ایتدیکی
 ادراک در و یوایکی وجهله حاصل اولان حس و ادراک نفس ناطقه یی کنندی فوقنده عالم غیبیه
 موجود اولان روحانی مشاهد دن منع ایدوب و فطرت و جبلتی ایله مستعد اولدغی صور علوم غیبیه یی
 معاینه دن صرف ایتدیز * و دخی آلات حس و شعور دن خارج بدنه موجود اولان حواس خسته ظاهره
 اعضای بدینه دن برر عضوده موجود اولوب قوه باصره عینده و سامعه اذنه و شاته انقده و ذائقه
 لسانده و لامسه اکثر اجزای بدنه واقع امور جسمانیه دن اولغله نفس ناطقه یی آلات و قوای محسوسات
 انواعدن بونلر ایله ادراک اولنان اشیاده استعمال ایتدکده بوقوتلره تعب و کلال و مشقت و ملال کلوب
 کثرت تصرف و اعمال ایله روح حیوانی دخی اطرافه منتشر اولغله قوای حس و شعوره ضعیف و قوتور ووهن
 و قصور غرض اولدغی جناب حکیم بی زوال جل شانعه عن الوهم و الخیال حضرتلری قوای حسه راحت
 و یرمک ایچون نفس انسانده برداعیه خلق ایتدیکه اثنای لیل و نهارده عارضه نوم ایله آلات حس و شعورک
 استراحت و آرامنه طالب اولوب کثرت استعمال ایله حاصل اولان تعب و کلالی انکاه دفع ایتدکده نصکره
 بخنددا کسب ایده چکی علم و کمال و سائر آثار و افعاله قدرت کامله تحصیل ایلیم و حواس ظاهره ایچون
 مطلوب اولان راحت و حضور عاد نامیسرا و اینیوب الا انجیق مر کنز قلبدن جرم دماغه و سائر اعضایه
 صعود ایدن بخار لطیفک ظاهر دن باطنه عود و رجوعیه حاصل اولوب خصوصاً شمسک غروب و حرارتک
 زوال ایله اثنای لیلده بدن انسانه مس ایدن برودتک اعانیه واقع اولور * بو صورتده طبیعت بشر برودت
 لیلی حس ایتکه حرارت غریزه اعماق بدنه میل و توجه و ظاهر دن باطنه عود و رجوع ایدوب نفس
 ناطقه نک قطع مسافه کالده مطبیه و مرکبی مشابه سنده اولان روح حیوانی یی خارج دن داخل بدنه سوق
 ایدر * بوسیدندر که نوم انسان غالب حالده اکثر اوقاتده اثنای لیلده واقع اولور * روح حیوانی که
 بخار لطیف در حواس ظاهره دن داخل بدنه واقع قوای باطنه یه رجوع ایتدکده نفس ناطقه نک حواس
 ظاهره واسطه سیله حاصل اولان عمالیک و مواعیتی بر طرف اولوب مشغله سننه خفت کلکه قوای
 دماغیه دن قوه حافظه ده موجود و حاضر اولان صور حسیه یه مراجعت ایدوب قوه متخیله دخی اول
 صورتلری بررینه ضم و تألیف یا خودینلری تغریق و تحلیل ایله محینه خیالده بر ترکیب ترتیب ایدر و اکثریا
 صورت ترصیب واقع نفسک عهد قریبه مشاهده ایدوب حال یقظه ده مألوف و معتاد اولدغی امور
 جنسندن واقع اولور * بعده حواس ظاهره ایله حس اولنان محسوسات جزیه نک جرم دماغده جمعی
 اولان حس مشترک قوتنه اول صورتلری تغیرل ایدوب حواس ظاهره ایله خارجده حس اولنان وجه اوزره
 مشاهده ایدر * و عالم خوابده وقت اولور که انسانک نفس و روحی قوای ظاهره ایله حاصل اولان مشاغل
 حسیه دن خلاص اولدغی کبی قوای دماغیه ایله تحصیل ایتدیکی صور خیالیه دن دخی تخیلص کریان
 ایدوب بر لحظه کنسای ذات روحانیسی دخی ادراک معنوی ایله مشاهده یه موفق اولوب لوح غیبدن کندی

آینه ذاتی منعکس اولان معارف غیبیه بی دخی معاینه ایدر * بوندن صکره روح انسانی بلا واسطه کندنی
ذاتیه طرف حقدن اخذ ایتدیکی امور مغیباتی قوه تخلیه به عرض ایدوب متخیله دخی اول معنالی
یا حقیقتی اوزره نقش و تصویر یا خود اول معنایه مناسب بر قابله سبک و افراغ ایلله تخیل ایدر * اگر اخذ
اولسان معنایک عینی رشم و تصویر برده عاجز اولوب مناسب بر صورتی افراغ ایدر سه اول واقعه تعبیریه محتاج
اولور * اما نفس ناطقه علایق بشریه دن کندی تخلیه قیاس ایلله بر لحظه عالم ارواحه واصل و آینه ذاتیه
منعکس اولان صور مغیباتی مطالعه حاصل اولوب بلکه حواس ظاهره واسطه سیله حال یقظه ده خارجدن
داخله ورود و قوه حافظه ده مخزون و موجود اولان صور حسیه بی قوه متخیله ترکیب و تحلیل ایلله تصرف
ایدر سه اول واقعه کاذبه اضغاث احلام یعنی فارقش رؤیا اولور * و عالم منامده مرتی اولان واقعه لر
بودن کرا اولنان اوج مرتبه اوزره واقع اولدیغنی سلطان انبیاء علیه افضل التحایا حضرت تزلزلدن روایت
اولنان حدیث صحیح دخی تأیید ایدر * زیرا صاحب سعادت حضرت تزلزلدن مریدر که رؤیا اوج نوع اوزره
واقع اولور بر نوعی بالذات جناب حقدن و بر نوعی ملک واسطه سیله و بر نوعی دخی شیطان القاسیه
حاصلدر دیو بیورد قلمی کلام نبوی ذکر ایتدی که مرآتیه اشارتدر * اول واقعه که نفس انسانی بلا واسطه
الات کندنی ذاتیه اخذ ایدوب قوه متخیله دخی حقیقتی اوزره عینی تصویر ایلله اول واقعه بالذات طرف
حقدن لوح روحه منعکس اولوب تعبیردن غنی و عینی واقع اولور * و اول رؤیا که روح آنی لوح غیبدن
اقتباس ایلوب لکن قوه متخیله عینی ادراکدن عاجز اولمغله اول معنایه مناسب بر قابله افراغ ایلله اول
واقعه ملک واسطه سیله صحیفه خدایه تعبیریه محتاجدر * اما اول واقعه که روح انسانی انی عالم روحانیدن
اخذ ایتدیوب بلکه قوه متخیله و حافظه ده مخزون و موجود اولان معنالی ترکیب و تحلیل ایلله تحسین
و ملاحظه ایلله اول واقعه شیطانی و کاذبدر * زیرا بواقعه او هام فاسده و خیالات باطله اولوب و شیطان
دخی دائماً نفسه امر باطل القیاسی بلکه شیطان نسبت اولمشدر بوجه کله بسط اولنان مقال حکمت
مال رؤیا نیک حقیقتی و آنک ظهورینه سبب اولان نوم طبیعی نیک حال و شانی بیان اولندی * و دخی معلوم
اوله که رؤیا نفس انسانی مخصوص و عامه افراد بشرک طبیعی نکرده موجود بر حالت اولوب افراد بی آدمدن
بر فرداندن خالی دکادر * بلکه اشخاص بشردن هر کس عالم منامده نیجه واقعه لر مشاهده ایدر که حال
یقظه ده ظاهر اولدقده نفس ناطقه نیک انشای نومده مغیباته واقف اولدیغنه قطع و یحزم ایدر چونکه عالم
خوابده نفس ایچون غیبه و قوف جائز اوله سائر وقتده دخی طریق آخر ایلله نفس ناطقه ایچون مغیباته وصول
ممکن اولور * زیرا نوم و یقظه انشای غیبی ادراک ایدن انجیق نفس واحد اولوب و انسانک اصل و خلقتنده
موجود اولان خاصه طبیعی سی واستعداد ذاتیه هر حالده دائم و باقیدر (فصل) و دخی عالم منامده
مشاهده اولنان رؤیا لر انسانک قصد و قدریله حاصل اولوب بلکه روح انسانی کندنی یا خود شی آخرک
احوالی بیلک ایچون طرف غیبه متوجه و منتظر اولدقده لطف باری و عون الهی مقارنتیه اول شیئک
حقیقتی و بوجه ایتدیکی امرک کیفیتنی منتظره غیبدن لوح نفسه منعکس و منکشف اولور * بوجه روح
انسانی استدیکی وقتده مراد ایتدیکی خصوصی عالم منامده رؤیت و مشاهده به قادر دکادر * و دخی
کتب اهل ریاضتدن غایه الحکیم نام کابده و غیریده وارد واذ کار مقوله سی بعض اسماء کرا واندیکه
ابتدای نومده قرائت اولندقده اول اسمایک خاصه سیله انسان طلب ایتدیکی امری رؤیا سنده کوروب
توجه ایلدیکی خصوصک حقیقتنه واقف اولور دیو تحریر و بومقوله اسماء واذ کاری حالومه اسمیه تسمیه
ایلدیلر * و ذکر اولنان کتاب غایه مؤلفی مسله بن احمد مجریطی بومقوله اسماء دن بش عدد اسم ذکر ایدوب
حالومه الطباع التام اسمیه تسمیه ایلدی که بر کسه نومده شروع وقتنده قلبی علایق دیو به ذن تحریر و طرف
خقدن بوجه حق تصحیح ایلله اسمای ذکر مشغول اولوب مراد و مقصود دخی قلب و اما ایلله ذکر ایلله عالم منامده
مطلوب و مقصودینه ظفر بولوب توجه ایتدیکی نسبه نیک حقیقتی اول کسه به منکشف اولور اول اسماء
و کلمات بونلدر که ذکر اولنور (تمغس بعدان بسواد و غدامس نونسا غادیس) بوا اسماء خسه
الفاظ عربیه دن اولوب کلمات سریانه و عبرانیه مقوله سی اسماء العجمیه در * مسموع و اولان حکایان

غیبه دندركه بر كسه بر قاج كچه اكل و شربه برهيز و رياضت و اوراد و اذكاره مداومت ايتد كند صكره
بر كچه بواسماني او قويوب خوابه وارد قده عالم منامده كندويه بر شخص ظاهر اولوب بن سنك ذاتكي
تريه ايدن طباع تاك ايم مراد و مقصود كي بدن سوال ايله ساخبر ويره يمدیدی اول كسه دخی حاجتی
ذ كرايدوب مطلوبی عرض ایتد كده مشاهده ایتدی یکی شخص مذ كوره مطلوبی بیان و مرادنی كشف و عیان
ایلدی و بود كراولنان اسمایه مداومت و مواظبت ایل بتم ایچون دخی نیجه عجیب و غریب رؤیا و واقع اولوب
كندی احواله دائر طلب ایتدیكم امور دن قتی چوق نسنه بی عالم رؤیاده مشاهده ایتك میسر اولدی *

اكن وقت نومده بواسمایه مداومت ایل انسان عالم رؤیاده مراد و مقصود بی مشاهده یه توجه ایتك
كورديكي رؤیاك كندی قصد و قدر تیله حصوله دلالت ایتوب بلكه عالم منامده ظهور ایدن رؤیا محضا
طرف حقدن مرآت نفسه صورت مطلوبه منعكس و لایح اولور * انجی بود كراولنان اسمایه كی حالومه لره
مداومت ایل نفس ناطقه عالم حقدن كندیده رؤیا ظهور نیسه بر استعداد قوی كسب ایدوب درجه
استعدادی قوت بولد قده مستعد اولدی كی كالك طرف حقدن ذاتنده ظهوری سهل و قریب اولور * زیرا
نوع بشر دن هر شخص طلب ایتدی كی امر ك حصوله استعداد و قابلیت كسبیه قادر اولوب لکن مستعد
اولدی كالك كندیده بالفعل حصولی و مطلوب و مقصودینه وصولی مجرد فیض حق ایل حاصل و عهده قدرت
بشردن خارجدر * بو تقدیرجه بر شیتك حصوله استعداد و لیاقت كسبیه قدرت اول شیتك
تخصیصیه قوت و اقتداره مغایر اولوب كرك رؤیا و كرك سائر اشیاك حصوله بوقاعده كلیه جاری اولمده
اسباب عادیه به توسل ایل عالم كونده ظهور ایدن حوادثك هر برنده بوقانون و قاعده یه مراعات اولمده
نفع و اثری ظاهر اولور * والله الحكیم الخبیر (فصل) معلوم اوله كه طوایف نوع بشر دن نیجه
كسه لر دخی موجود در كه انلر مجرد مجبول اولد قاری طبیعت مخصوصه و فطرت اصلیه لیله عالم كون و فسادده
ظهور ایدیه جك اشیا دن قبل الوقوع خبر و یروب و اخبار ایتد كری اموره علم رمل و شیوم مقوله سی
صناعات علیه دن بر صنعته تشبث ایتزلر * بلكه انلر ك مغیبهاته علم و وقوفاری و احوال عالمه متعلق امور
غیبه دن خبر لری مجبول اولد قاری فطرت و خلقتلرینك مقتضایله حاصلدر * طوایف مذ كوره دخی
بر قاج صنف اولوب * بر صنفی توجه ایتد كری امر ك حقیقتی بینك ایچون فكر و اندیشه لر بی اول امر ك
اوزر نیسه نیجه زمان تسلط ایدوب خاطر لر نیسه خطور ایدن نسنه بی اخبار ایدرلر * بو صنفه عرّاف
اطلاق اولنور * بر صنفی دخی مرآت مصفا و طشت مجلا كی صاف و شفاف اجسام لطیفه یه نظر و حبس
بصر ایل مغیباتدن خبر ویررلر * و بر صنفی دخی بعض حیوانلر ك یوركنه و جكرینه و كوكلرینه نظر ایل
جواب ویررلر * بر صنفی دخی اهل زبرد در كه یرقیمی جانور لر دن و طیور دن بر حیوانه مصادف اولد قده بعض
اوضاع و اطوار دن و آواز و صدا سنندن بر امر ك حد و ثنه استدلال ایدرلر * و بر نلر ك بر صنفی دخی
اهل طر قدر كه سنك و حجر یا حبوب انواعندن بغدادی و چكر دك ایله قال آچوب سوال اولنان امور دن خبر
ویررلر * طوایف مذ كوره نك جله سی دائرة عالمده موجود و هر كسك معاوی اولوب بر فردیونلر ك
وجود لر بی انكاره قادر دكادر * و كلك السنه مجازیدن كشف مغیبهاته دائر نیجه كلمات صادر اولوب امور
آتیّه دن خبر ویررلر * و كلك ابتدای ظهور نومده ناعك لسانی اوزره بین النوم و اليقظه غیبه متعلق نیجه
كلمات جاری اولوب و موته مشرف كسنه نك دخی حین احتضارده اساتندن بعض كلمات صد ورایدر كه
خارجده عینی ظهور ایدر * و طوایف صوفیه دن برهيز و رياضت اصحابی چوق كسنه لر فیض الهام طریق یقوله
مغیبهاته واقف اولوب كشف و اخبار ایتد كری امور ك وقوعه كلیكی معروف و مشهور در * حالا بز طوایف
مذ كوره نك اصنافدن هر صنفك حال و شان لر بی و تلقی غیبهه سالك اولد قاری طریق یقوله شروع ایدوب
استدلال اصحاب ك هاتی بعده علی حده اصناف سائر نك احوالنی علی الترتیب تحقیق و تفصیل ایدرلر *

لكن بویساندن مقدم طوایف مذ كوره نك نفوس ادرلك غیبهه وجهله مستعد اولد قاری بیان ایچون
بر مقدمه بسط و تهید اولنوب بعده اصناف مذ كوره نك حال و شان لر بیاتنه شروع اولنور (مقدمه)
بوندن اقدم ذكر و تحقیق اولندی بی اوزره انسانك نفس ناطقه سی جسم و جسمانی اولوب بلكه رؤیت بصیر

ایله محسوس و معرفتی اولیان ارواح ملکیه و نفوس ملکیه کبی بر ذات روحانیدر * لکن علم و کمال و سایر
افعالی آلات و قوای محسوساتده استعمال و استخدام ایله علی التدریج کسب و تحصیل ایدوب بوجمله
ذاتی نکهتیه محتاج اولغله ارواح علویه و ملائکه کرامدن ممتاز اولمیشدر * و هراهر موجود که آثار علم
و کمال و افعال و اعمالی ابتدای خلقتنده دفعه حاصل اولوب بلکه مستعد اولدیغی کالاتک کندیده حصولی
ازمنه عیدیده تدریج و ترتیب ایله کسب و تحصیل منوط و نیجه اسباب و شروط موقوف و هر بوط اوله
اول شی * وجود فطرت اولی سنده ککندیدن مطالب اولان آثار کمالدن خالی ماده مرتبه سنده برشی
هیولانیدر که علی التدریج مبداء فیاض جل شانه حضرت تبارندن مستعد اولدیغی صورت لایقه کندویه فیض
و اعطا اولندقدده جوهر ذاتی کامل اولور * کذلک روح انسانی دخی مشیمه رجه ابدان مخصوصه دن بر بدنه
تعلق ابد کده مستعد اولدیغی کالات علمیه و عملیه بی کسب و تحصیل و تدریج ایله ذاتی تکمیل ایدوب
صوره معارف ایله آینه ذاتی منور اولور * بو تقدیرجه نفس انسانی یوماقوما آلات بدنییه و قوای ظاهره
و باطنیه سنی استعمال ایله محسوسات جزئییه بی حس و ادراک ایدره موجودات خارجیه نکه معانی کلبه سنی
دخی علم و ادراک کندیده قدرت و تحصیل ابتدکی علوم و معارفی علی وجه التکرار ملاحظه و مشاهده
مکنتم میسر اولدقدده ارواح ملکیه کبی مرآت ذاتی صور علم و کمال ایله مجلا و آینه طبعی بر مجلای مصفا
اولور * بو سببدن ناشیدر که اطفال و صبیان نه اثنای نومه و نه حال یقظه ده کشف و رؤیا جهتیه یا خود طریق
آخر ایله نفس و روح بر تنک مستعد اولدیغی علم و ادراکی فعله کتور مکندن عاجزدر * زیر اجوهر نفسی
تکمیل ایدن صورت علم و کمال زمان صیاده هنوز موجود اولماغله ذاتلی نقصان و قصور اوزره حاصل
ورته کماله واصل اولمیشدر * اما انسانک نشو و نمایی مبلغ کماله واصل و جوهر ذاتی علوم و معارف ایله
کامل اولدقدن صکره مادامکه حلول موت ایله روحلری جسم و بدنن علاقه بی قطع ایتیه نفس ایچون ایکی
در لوادراک حاصل اولور * بر نوعی جسم و بدنه موجود اولان سمع و بصر ایله و سایر آلات ظاهره و قوای
باطنه واسطه سبیل تحصیل ابتدکی حس و تخیلدر * بر نوعی دخی انسانک نفس و روحی بلا واسطه مجرد کندی
ذاتیه طرف غیبدن اخذ ایتدیکی ادراک روحانی و شهود نفسانیدر که نفس ناطقه قوای حسیه واسطه سبیل
کسب ایتدیکی علایق بدنییه به منعمک و مشغول اولغله و ادراکدن محجوبدر * زیرا انسان ابتدای خلقتنده
آلات ظاهره و باطنیه ایله تحصیل ایتدیکی ادراک جسمانی ایله مألوف اولغین حواس بدنییه نفسی ذاتیه باطنندن
ظاهره جذب ایدوب مشتمیات انفسی تحصیل سوق و ظاهر دن باطنه میل و توجهنه سد اولور * لکن کاهیجه
دخی نفس ناطقه ظاهر دن باطنه دخی متوجه و برده حسی و حجاب بدن بر لحظه مرتفع اولوب سر ابرده
غیبده مکنون اولان علوم و حایه بی ادراک موفق اولور * اثنای نومه ظاهره و ایدن رؤیای صادقه کبی که
هر کس ایچون میسر در * یا خود نوع بشرک بعضیارینه مخصوص اولان خاصه ذاتیه و قوت نفسیه ایله
حاصل اولور قوت صکها انت ایله غیبدن خبر و یرن کاهنلر کبی * یا خود اصحاب تصوفدن بر هیرو ریاضت
طریقیه ظهور ایدن اخبار عیسیه و آثار غریبه کبی * و بوحالانک جمله سنده نفس ناطقه کندی فوقنده موجود
اولان روحانیات ایله مناسبت کسب ایدوب طرف غیبدن کندویه بعض معارف افاضه و اعطا اولغین طریقیه
حاصلدر * و روح انسانی کندی ذاتیه عالم معنادن اخذ ایتدیکی معارف غیبیه بی بطن دماغده موجود
اولان قوه متخیله به عرض ایدوب اولدخی اخذ اولنان معنای کلی بی مثال جزئی ایله تخیل یا خود اول
معنایه مناسب بر قالبه سبک و فراغ ایتد کدن صکره آلات دماغیه دن قوه حس مشترک تسلیم ایدوب اخذ
اولنان معنایک عینی یا خود متخیله نکه سبک ایتدیکی قالبی مشاهده ایتکله صاحبی اول امری خلقه اخبار
ایدوب جمله نفس ناطقه انسانی نکه ادراک مغیبه استعدادنک شرح و بیانی تمام اولوب حالا وعد سابقه
اوزره غیبدن خبر و یرن طوایف بشر دن هر طائفه نکه حال و شایسته شروع اولندی * معلوم اوله که
مرآت مصفا و طشت مجلا مقوله سی اجسام لطیفه و حیوانات اعضاء ریشه نظر ایدنر و بقله و بغدادی
مقوله سی حبوب التماسیه قال آچانلرک جمله سی ایات منظومه انشاده غیبدن خبر و یرن کهان قبیلندندر *
لکن اصناف کهان دن مرآت امثالی اجسام شفافیه و سطوح مجلایه نظر ایدن کهنه نکه ریشه کهان سنده

قوتی ایست منظومه استعانتیله غیبی خبر ویرن کاهناردن اضعفدر * زیرا کلمات شعریه ترتیبیله
اجرای کهانت ایدن طائفه نك قوه متخیله لری بغایت قوی اولغله کند یاردن برده حجاب حسی رفع ایدوب
عالم غیبیه توجه ایتکده لسانلریله نطق ایتدکاری ایست واشعاردن غیری امری اخرا یله استعانتیه محتاج
دکاردر * اما اجسام شفافیه نظر ایل غیبی خبر ویرن کاهناردن حواس خسته ظاهره دن جمله نك اشرفی
اولان قوه باصره ایل اجسام لطیفه دن آینه لره مدت مدیده نظر ایل کندیدن بکوب عالم ارواحدن نفسلری نه
ورود ایدن امور مغیباتی خلقه خبر ویررلر * کهنه نك بوصفی ادراک مغیباتده ذاتلرندن خارج اجنبی
آلله محتاج اولدقلری جهتدن ایست شعریه ایل توسل ایدن کاهناردن مرتبه لری دون وادنی اولمشدر *
چوق کره ظن اولنورکه بو طائفه نك کوروب خبر ویردکاری اشیا مقابله نظر لرنده واقع اولان آینه لره
موجود و دیده لریله مشاهده و معاینه ایتلریله خبر ویرر دپدیلر * لکن حقیقت حال خلقت ظن و تخمین کی
دکاردر * بلکه اصناف کهنه دن بو طائفه فارشولرنده واقع اولان آینه لره بر نیچه زمان تصدیق بصرا یله
شول مرتبه نظر ایدرلر که آینه نظر لرندن غائب و مرآت ایل میانلرنده غمام رقیق کی بر حجاب لطیف ظاهر
اولوب اول حجابده بعض اشکال عجیبه و صور غریبه پیدا اولغله آنلری تماشا ایتدکارلرنده اول صور مثالیله
توجه ایتدکاری امور لدا حواله اشارت و مطلوب و مراملر نك واقعه حصول و عدم حصوله دلالت
ایدوب یوده کندیلر کوب مشاهده ایتدکاری وجه اوزره مطلوب و مقصود لرندن خلقه خبر ویررلر * اما
بواشاده نه آینه بی و نه انده مشاهده ایتدکاری صور دن بر صورتی معاینه ایده میوب بلکه ابتدای توجه لرنده
مقابله لرنه وضع ایتدکاری آینه یه نظر ایدرلر دائرة حسدن خروج ایتدکارلرنده مطلوب لری اولان نسنه یه
متعلق نفس و روح لرنده بر علم و عرفان حاصل اولوب بعده عالم منامده مشهود اولان رؤیا حالتی کبی نفس
ناطقه لری عالم ارواحدن اخذ ایتدکی معانی غیبیه بی قوای دماغیه دن قوه متخیله یه وحس مشتر که عرض
و تنزیل ایتدکارلرنده مرآت ایل کندی ینلرنده حائل اولان برده حجابده مشاهده ایتدکاری صور مثالیله
ضمینده حس بصرا یله دخی معاینه ایدوب خلقه خبر ویررلر * و کذلک استخوان و کبد کی بعض اعضای
حیوانیه یه نظر ایل خلقت مطلوب بدن خبر ویرن کهنه نك حال و شانی دخی طشت و مرآت باقوب جواب ویرن
طائفه کبدر * و دخی مشهود مرآت اولمشدر که طوایف کهنه دن بعضیلری مشاغل حسیه و شواغل
بدنییه یی کندیلر دن دفع ایچون الحق اجرای مخصوصه دن معمول بخوراستعمالیلله دماغی بی تخیل ایدوب
بعده عالم حسدن طرف غیبیه وصوله استعداد کسب ایتک ایچون افسون مقوله سی بعض کلمات و اسمایله
مشغول اولوب قلبلری نه لایح اولان نسنه یی اخبار ایدرلر * و دخی بو طائفه اولیه زعم ایدرلر که بونلر
اشای عزیزیمده جو هواده صور غیبیه مشاهده ایدوب توجه ایتدکاری امرک کیفیتنی مشهود لری
اولان صور بونلره رمز و اشارت ایل بیان ایدرلر * و بو طائفه نك درجه کهانتده قوتلری مرآت و عظام
حیوانیه نظر ایل جواب ویرن طائفه یه غالبدر * و دائرة عالمده بو مقوله عجیب و غریب آثار و افعال اذن
حق ایل وجودی مستبعد دکاردر * اما طوایف کهنه دن اهل زجر اول طائفه درکه حسب الاتفاق
انواع طیور دن بر قوش یا نخود بر جانور سنوح و ظهور ایتدکده اکام معان نظر ایل باقوب و مقابله لرندن
غائب و منصرف اولجه اول حیواناتک اوضاع و اطوارنده نیچه زمان فکر و تأمل ایتدکده نصکره
مغیباتیه متعلق بعض امور دن خبر ویررلر * بو طریق یقه توسل ایل واقع اولان کهانت نفوس انسانیه نك
بعضیسنده موجود بر قوت و خاصیتدر که مشاهده و قال ایتدکی طیور و حیواناتک اعضا سننه یا صواته
مع و بصرفی توجیه و تسلط ایل فکر و تأمل ایتدکده فطرت و خاشتنده موجود اولان خاصه کهانت
ایل نفس ناطقه سی طلب ایتدکی نسنه یه مرععاتتقال ایدر * و اصناف کهنه دن بو طائفه نك دخی ذکر
اولمشدی اوزره بطن اوسط دماغده موجود اولان قوه متخیله لری بغایت قوی اولغله بونلر قوه خیالیله لری
کور دکاری حیواناتک اعضا و صواتند و اوضاع و اطوارنده فکر و تأمل سوق و تسلط ایدوب نفس لری
بو طریق ایل سائر محسوساتدن اشغال ایتلریله کندیلر دن بکوب نفس و روح لریله طلب ایتدکاری امری
ادراک و ادعان ایدرلر * تنکیم اشای نومده حواس ظاهره نك حس و ادراکاتی زائل اولوب روح حیوانی

داخل بدنه توجه ایتد کده نفس ناطقه بر لحظه عالم غیبیه سفر و آتده بلا واسطه کندی و بخدا نیله نیجه معارف غیبیه به واصل اولوب ینه عالم حس و خیاله عودت ایتد کده نفس ایتد یکی علوم کلیه بی قوه متخیله به بر مثال جزئی صورتیه تمثیل ایتد کده اسرار غیبیه و احوال کونه متعلق نیجه رؤیا و ظهوریه به قوه متخیله واسطه اولدیغی کبی کاهنلرک دخی قوه خیالیله لری نفس ناطقه لریله قوای خسه ظاهره سی یننه و محسوسات جزئییه ایله معقولات کلیه میاتنه توسط ایدوب خارجده مشاهده ایتد کاری طیور و سباعل احوالی قوه متخیله لریله تخیل ایدوب کده نفس ناطقه لری عالم خیالدن عالم غیبیه منتقل و صور غیبیه دن نیجه علومه واصل اولورلر * اما بخیر و نلرک بعض مغیباتدن خبر لری بو وجهله درک بونلرک مزاج لری درجه اعتدال دن خارج و فاسد اولوب و قلب دن دماغه صعود ایله نفس ناطقه انسانیه نلرک بدنده حس و حرکت ایله تصرفنه آلت اولان بخیر لطیف نورانی و روح حیوانی لری سست و ضعیف اولمغله بونلرک نفس ناطقه لری نلرک بدنییه علاقه سی قوی اولوب حس و شعور لری مختلدر * زیر امرض جنون اخلاط دمویه و صفراویه و سوداویه دن برخاطلک احتراقیه حاصل بر علت سوداویه درک ماده جنون اولان خلط محترق بونلرک جوهر دماغیه به واصل اولوب جرم دماغه ظاهر و باطنیه موجود اولان آلات حس و شعوری ابطال و الم واضطراب نفس لری اشغال ایتد کده بونلرک روح لری شواغل بدنییه و محسوسات جسمانییه ایله عقلیه کی مشغول و مستغرق اولوب عقلیه نسبت مشغولر نده خفت مقرر در * بعض کره بونلرک ارواح شیطانییه دن پر روح خبیث دخی مستولی اولوب نفس ناطقه لری دفع و منعبدن عاجز اولمغله اول روح خبیث ایدان بجایینه کنندی روح لری کبی تعلقه مزاجیه و ممانعت ایدوب جوهر عقلیه عیاری ناقص اولور * بناء علیه روحانی و جسمانی بوا یکی مانعت بر یله ارواح مجانیلک جسم و بدنیه به علاقه سی ضعیف و حس و شعور لری سست و ضعیف اولدقده وقت اولورکده دائره حس و شعور دن بالکلیه حیقوب عالم ارواحه واصل اولور * و بوانشاده بعض وقتده ارواح علویه بی مشاهده ایدوب آینه ذاتیه صور غیبیه دن بعض امور منعکس اولدقن صکره ینه عالم حسه عودت ایلوب قوت خیالییه سی اول معنا لردن ترکیب و تخیل ایله تصرف ایدر * وقت اولورکده بوحال حاصل اولدقده مشاهده ایتد کاری امور غیبیه بی من غیر قصد لسان لریله دخی نطق ایدرلر * لکن بو ذکر اولنان طوایف کهنه و مجانیلک کلام لری صدق و کذب ایله عتجز و صواب و خطا ایله مختلط اولوب خبر ویردکاری کلاملک جمله سی واقعیه مطابق دکلدر * زیر بونلرک دائره حس و شعور دن خروج ایدر لسه دخی بونلرک عالم ارواحه وصول و مغیباته علم و قوای نفوس قدسیه انبیاء و اولیا کبی بلا واسطه خود بخود کنندی ذات لریله حاصل اولوب بلکه اصناف کهنه دن نظر مرآت و عظام حیوانات مقوله سی و مجانیلده فساد مزاج و مقارنت شیطان کبی ذات لردن خارج آلات اجنبیه و ملاحظات غریبه استعانتیه حاصل اولمغله نفس و روح لری توسل و تخیل ایتد کاری امور ایله مشغول اولوب حقیقت حالی کر کی کبی ادرا کده قاصر و کلام لرنده کذب و خطا ظاهر اولور * و دخی مغیباتدن خبر ویرن طوایفک بری دخی عرفا لردن بوطانقه دخی علوم غیبیه به وقوف ادعا ایدوب لکن نفس و روح لری نلرک کهنه و مجانیل کبی عالم ارواحه اتصالی قوی دکلدر * بلکه بونلرک حال و شانی توجه ایتد کاری امره انجیق فکر و ملاحظه لری تسلیط ایدوب بر مدت تأمل و تخیلدن صکره خاطر لری به خطور ایدن نسنه بی خلقه اخبار و ظن و تخمین ایله جواب ویرلر کویاز هم فاسد لری اوزره بونلرک نفس ناطقه لری هر نه مقوله امره توجه و جمع خاطر ایله تفکر ایله لر جناح فکر و خیال ایله عالم ارواحه پرواز ایدوب اول امرلک حقیقتی ادراک زعمیه مغیباته وقوف ادعا ایدرلر * مع هذا دعوا لری باطل و حلیه وثوق و اعتماد دن عاطلدر * بوانه دل ذکر اولنان کلام مزایله غیبیه وقوف ادعا ایدن طوایفک حال و شانی تحقیق و هر برینک مسالک و مراملری تفصیل اولندی * و آنچه فن تاریخدن امام مسعودی مروج الذهب نام تالیفنده بو طوایفک احوالی بیان سیاقنده نیجه بکلمات ذکر ایدوب لکن کلامی دائره تحقیقندن بعد در کلامندن ظاهر درک علوم و معارفده قدم همتی راسخ اولوب طریق تحقیقده راجل و اهل و ناهلدن مسموعی اولان کلامی باقلدر * و دخی طوایف کهنه و عرفا لرحقنده ذکر ایدیکمز احوال ثابت و بونلرک مغیباته وقوف و ادعای دائره عالمده موجود اولوب حتی قبائل عرب بر بر لریله خصومت و غلبه ده

وعواقب امور را بی یلکده صکاهناره مراجعت ایدوب انلردنخی مطالب و مسؤلرینک احوالنه داتر
ویردکاری جوابلر کتب اهل ادبده مذکور و مسطوردر * ازجمله عهد اسلامدن مقدم زمان جاهلیته
کهان عربدن فن کهاتده مشهور ایکی کهان واریدی بری انمار بن نزار قبیله سندن شق اسمیله مسمی
اولوب ویری دخی مازن بن غسان قبیله سندن سطح نام کهان ایدیکه بونک اعضا و جوارخنده قطعا عظم
و استخوانی اولوب انحق راستنده جرم دماغی محیط اولان ججمه دیدکاری استخوان موجود اولمغله
دوشر یلوب بوغجه به وضع اولنان اثواب کبی بونک دخی اعضا و جوارخی بریره جمع اولنوب زنبیل کبی
برظرفه وضع اولنوردی شق ایله سطح حقتده ذکرا اولنان حکایات مشهوره دندرکه بونلر چال عربدن
ریعه بن نصر نام کسنه نک کوردیکی رویایی تعبیر و تأویل ایدوب حبشه نک دیاریمسه مستولی اوله جغنی
و بونلردن مکره قبائل مضرک ملک و ساطنتنی و قبیله قریشه نبوت محمدیه و رسالت احدیه علیه افضل
الحمیه نک ظهورینی خبر ویردیله * و کذلک شب میلادنی علیه السلامده اکسره عجمدن برینک زمانته
دین مجوس اولولرندن برمودان مخصوص کوردیکی واقعه مشهوره بی کسرای عجم عبدالسیح نام برکسنه
و ساطتیه دیار شامده سطح کاهنه عرض ایتدکده سطح دخی آفتاب عالمساب نبونک افق غیبدن طلوع
و ظهورینی و ملک فارسک حوزه تسخیر اهل اسلامده دخولی خبر ویردیکی مشهوردر * و کذلک قبائل عربده
کهنه کبی عرافلر یعنی مجرّد تسلط فکرایه غیبدن خبر ویرن کسنه لردنخی کثیر اولوب شعرای عرب انلری
شعر لرنده ذکر ایتلرددر * ازجمله عرب شعرا سندن بری عیامه شهرنده بر عرافدن در دینه دو اطلیله بونی
انشاد ایلدی

فقلت لعراف الیمامة داوئی * فانک ان داویتی لطیب

وینسه بر شاعر آخر بلده عیامه عرافلرندن رباح بن عجله ایله فجدولایتی عراقی ابلق اسدی به خطاب
ایدوب دیدیکه

جعت لعراف الیمامة حکمه * و عراف فجدان هما شفیائی

فقالا لشفال الله والله مالنا * بما حلت منك الضلوع یدان

عوای بیت شاعر من بور کندینک بر خصوصنده عیامه ایله فجد عرافلرندن شقای صدر ویره جک بر حکم طلب
ایدوب انلردنخی شاعرلر مسؤلنه اسعاف و مطالبه جوابده عجزلر بی بیان ایدوب بواهرک حصولی حضرت
احکم الحاکمین جناب رب العالمینک حکم و تقدیرینه احاله ایلدیلر دیوشعرنده حکایه ایلدی * و دخی مغیباته
اطلاعه وسیله اولان اسباب عادیه دندرکه بعض کسنه لره نورنومه شروع ایدوب خوابه وارد قلمی و قلمک
استدالرنده لسانلرندن بعض کلمات صادر اولورکه مراد و مقصودلری اولان امرک حصولنه دلالت ایدوب
مطلوبلری اولان معنی عالم ارواحدن قلبلرینه سنوح و قصد و اختیار سنطق ایدولر * لکن انسانه بو حالت
اوائل خوابده نومنه مستغرق اولمزدن مقدم حاصل و نطق و تکلمه قدرت و اختیارلری ساقط اولدینی ائشاده
واقع اولوب کویا نطق و تکلمه مجبول و مضطر اولدینی حالد تکلم ایدو * مع هذا سوبیلدیکی نسنه بی قول اغیله
ایشیدوب و معناسنی دخی فهم ایدر * و کذلک رأسلری قطع اولنوب یا بعض اعضالری جرح اولمغله قتل
اولنان کسنه لرک بعضیلرندن دخی رأسلری بدنلرندن و اعضالری بر بدنن مفارقت ایتدیکی ائشاده مغیباته داتر
بعض کلمات صدور و واقعده دخی ظهور ایلدیکی منقولدر * حتی ظله و جبارده دن بعضیلری حقتده مسجوع
و منقولدرکه بونلر زندانلرنده مجبوس و مسجون اولان بعض کسنه لرک حین قتلده لسانلری اویره جاوی اولان
کلماتدن کندی عواقب امور لرینک کیفیتی استعلام قصدیه نتیجه کسنه لری قتل ایلدیله مقتوللرک
بعضیلری دخی ائشای قتلده اول جبارده نک و خامت عاقبتلرینه و سوء حاللرینه دلالت ایدر بعض کلام
سویلدیلر * و دخی مسئله بن احمد مجریطی غایه الحکیم نام کابنده ذکر ایتدیکه برکسه بی دهن شیروغن ایله
ملور کویک ایچنه وضع و فرق کون مقداری زمان آنده حبس ایدوب غذا سنی جوز و انجیره قصر ایتسه لر
مدت منورده اول شخصک لحم و شحمی زاتل و اجزای بدینه سندن انحق اعصاب و عظامی و استخوان
رأسی باقی قالوب بقتده اول شخصی ککوپدن طشره چیقاروب هوا طوقنور بر محله بدنی تجفیف

اینسر اول کسه کندیدن سوال اولسان احوال عالمیدن وعاته و خاصه نك امورندن جوابه قادر
 اولوردیدی بو ذکراولسان حکایه سحره نك افعال منکره لرندن بر فعل مکروه اولوب لکن خلقت بشرده
 وعالم انسانیده ظهور ایدن آثار عجیبه واسرار غریبه به دلالت اینمکله ذکر اولندی * ویشه اطلاع
 مغیباته وسیله اولان اسباب عادیه نك بری دخی برهیز و ریاضت اولغله بعض کسینه لر بو طریقده سلوک
 ایدوب اکل و شربده برهیز و خلوتله ملازمت و ریاضت و مجاهده به مداومت ایله نفسلری هوا و هو شدن
 و طبیعتلری مستهیات انفسدن منع ایدرلر * بونلر امر مجاهده ده شول مرتبه مبداهه ایدرلر که
 قوت شهویه و غضبه لری و سائر قوای بدیهه لری موت طبیعی حوالندن مقدم کندی قصد و اختیار لرله
 امانه و افتادوب لذا ید نفسانیه و دواعی جسمانیه دن کندیلرده برداعیه فالیوب عالم تهیاده موتی
 گروهه داخل اولورلر * و یقینا معلومدر که سفینه بدن تلاطم امواج موت ایله خراب و آشیانه تن صدمه
 هادم اللذاتله مائل تراب اولوب مرغ روح قفس تنیدن عالم معنایه طیران ایتد کده مشاهده فضای
 لاهوته حائل اولان برده سیه رنگ حس و خیال بر طرف اولغله روح انسانی کندی ذاته عالم
 و عارف و نشئه اخراده عالم ارواحه واقف اولدیغی کبی اصحاب ریاضت نشئه اولی ده و تنگای حیات
 دنیاده ریاضات شاقه و مجاهدات متعبه ایله قوای جسمانیه لری امانه ایلوب حلول اجل موعود ایله نفاذ
 تقدم معدود عمر محدود و دند نکره بر رخ قبرده ظهور ایده جنگ امور روحانیه و معارف نورانیه نك حصوله
 طالب و احوال مغیباته اطلاع راغب اولور * معلوم اوله که ریاضت و مجاهده طریقه اسرار غیبه و قوف
 ادعا ایدن طائفه دخی ایکی صنف اوزریشه واقعدر * بر منق طائفه خبیثه سحره در که بونلر برهیز
 و ریاضتدن غرضلری التحق امور دنییه دنیویه و احوال خسیسه شیطانیه تحصیل اولوب مغیباته و قوف
 و اطلاع ایله دائره عالمده تصرفات سحریه اجرا سینه ریاضتی آلت اینتلردر بونلر اکثری طرف جنوبده
 اولکی و اینکجه اقلیم ایله جانب شمالده التجی ویدنجی اقلیمده ساکن اولوب خصوصاً بلاد هندیه ده بو طائفه دن
 جوق کسینه لر موجوددر که آنلر لسان هندیه طائفه جوق کیه اطلاق ایدرلر * و سحره دن بو طائفه
 تحصیل اعمال سحریه ایچون ریاضتلی کیفیتنه متعلق کتب کثیره تألیف ایدوب افعال سحریه دن عجیب
 و غریب اثرلر سحر را یتلردر * اما سادات متصوفه نك برهیز و ریاضتدن قصد و غرضلری تحصیل انوار
 یقین و تکمیل مراسم دین مبین اولوب مطالب دنییه دنیویه به میل و محبتدن میرادر * بلکه تحصیل لذت
 ذوق عرفان و ادراک حلاوت و وحید و ایمان ایچون عنان فکر و همتلری دائماً طرف حقه معطوف و شنوات
 نفسانیه و علائق جسمانیه دن بالکلیه مصروفدر * و بومعشر کرامت ریاضت و مجاهده لری دائماً جمع
 خاطر ایله کثرت جوعه محصور اولوب بلکه شب و روز کلبا نك ذکر و توحیده دخی مشغول اولوب بوغذای
 روحانی ایله غذای جسمانیه دن مستغنی و انوار اسماء و صفات طریق حقه مهتدی اولورلر * زیرا ریاضت
 و مجاهده ذکر حقه مقرون اولدقه آینه قلبه جلا و مرآت روحه صفا و بر مکه لوح نشئه انوار عرفان علی
 وجه الکمال منکشف و منجلی اولور * اما اول ریاضت که متابعت نفس و هوا به مقرون و شرور نفسانیه
 و مفاسد شیطانیه به مقارن اولوب ذکر حقندن و عقاید صافییه ایمانیه دن بری اوله اول ریاضت ریاضات
 رهبانیه و حیل شیطانیه دن معدود اولوب مقبول و معتبر اواز * و سادات صوفیه نك آینه قلبیه
 کشف و الهام طریقه سنوح ایدن علوم غیبیه و خارق عاده صدور ایدن کرامات جلاله مطلوب و مه سودلری
 اولوب بلکه مقصد اقصا و مطلب اعلا لری التحق استفاضه اسرار و وحید و عرفان و متابعت رسول آخر
 الزمان علیه افضل الصلوات اولغله انشای توحیده طرف حقندن افاضه و اکرام طریقه مغیباته واصل و نیجه
 کرامتله نائل اولملردر * اگر سادات صوفیه نك سلوک و ریاضتدن غرضلری التحق اظهار کیکشف
 و کرامته مقصور اولیدی روی توجهری قبله صدق و اخلاصیدن مخیر و عنان همتلری کپوه شرف و فساد
 منصرف اولوب سرمایه لینه کسر و نقصان و تجارتلرینه نقش خسران ترتیب اینمکله سعیلری بهای و عمللری
 هوا اولوردی فاشاهم عن ذلک زیرا اول طاعت که خالصوجه الله اولوب آنده معبود حقیقی نك غیری
 مطلوب اوله اصحاب شریعت قنده مردود و انواع شرکدن معدوددر * حتی بعض محققین یتلردر که

برکته مجتهد تحصیل مایه عرفان و مغیبه علم و اذعان ایچون طریق ریاضته ساوکه ایسه اصحاب حقیقت
 قنده سعی باطل و شریک باری به واله ثانی به قائل اولش اولور * زیرا بوضو رتده فعل و عملی اخلاص
 نیته مقرون اولوب قصد و غرضی معبود حقیقتی غیر امره تعلق ایتمکین ساحه قلبی حرکات شرک
 خفی ایله ملوث اولور * بنه علی هند اسادات صوفیه نك حقیقه حاللری نقش ماسوادن پالک و مرآت
 ضمیرلری انوار هدایت ایله تابناک اولوب مقصد اقصا و مطلب اعلا لری اتحق ذات پالک حقه اتساب و معبود
 حقیقیدن غیرتی نسنه دن اجتنابدر * اگر انشای و جهده کندیلردن کشف و کرامته متعلق بعض حالات
 سنیه مدور و ظهور و ایدرسه دخی کندیلرینک مطلوب و مقصود لری اولوب عنایت ربانیه ایله اجلا من
 عند الله انوار احسان اولمشدر * و اولسای کرامدن جوق کسنه راظهار کرامتدن فرار ایدوب قصد
 و غرضلری تعلق ایتمکله اعتبار ایتمشدر * و نیجه لرندن کرامات جلیله دخی صدور ایدوب کتب منقابه
 مستور و مذکوردر * و اصحاب ولایتک خاطر لرینه سنو ح ایدن علوم غیبیه به کشف و فراست تسمیه
 اولوب و طور عاده مخائف تصرف لرینه کرامت اطلاق اولور * و جهور اهل ملت اولسای کرامدن کشف
 و کرامت صدورینی تجویز لیدوب انکار ایتمدیلر * لکن بکار اهل سنتدن استاد ابی اسحاق اسفرائینی
 حضرتلری و متاخریندن ابو محمد بن ابی زید المالکی معجزه نك کرامته التباسی محذوره بنه بنه کرامات
 اولسای انکار ایتمدیلر * اما قول منصور و رای صحیح جهور متکلمین مذهبدر که کرامات اولسایک صحینه
 ذاهب اولوب دعوائی نبوته مقارنت و تحدی ایله معجزه بی کرامتدن فرق ایتمدیلر * و دخی خبر صحیده وارد
 اولدی که حضرت سید الکائنات علیه افضل التحیات حضرتلری صحابه کرامه خطاب ایدوب سعادت
 ایله بیوردیلر که اصحاب سزک ایچکزه ظن و تخمینی صادق امور غیبیه ده کلامی واقعه مطابق نیجه کسنه لر
 اولوب انوار لری دخی عمر بن الخطاب در دیو صحابه کرامدن اصحاب کشف و کرامات و ارباب وجد و حالاته
 اشارت بیوردیلر * واقعا کلام حکمت نظام نبوی اوزره اصحاب کزین رضوان الله تعالی علیهم حضرتلرینک
 اذن حق ایله اطلاع مغیبات و اطهار کرامات ایله عالمده تصرف لرینه دلالت ایدر نیجه آثار معروفه و وقایع
 مشهوره لری کتب سیرده مسطور اولوب از جمله خطیب منبر صدق و صواب فاروق منیع الحساب
 عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرتلری عهد خلافت لرینه مدینه منوره ده منبر شریف اوزره خطابلری
 شناسنده بلاد عراق ده محاربه مشرکین ایچون طرفلرندن قائد الجیش زمره موحدین اولان ساریه بن زینم
 حضرتلرینه یا ساریه الجبل خطابیلر علی رؤس الاشهاد ندا بیوردقلری خصوصدر * اصلی بویه در که
 خلیفه ثانی عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرتلری ایام فتوحات اسلامیه دن زمان با امان خلافت لرنده
 ممالک عراق عجمده قطع عرق فساد و محاربه اهل کفر و عناد ایچون بعث و ارسال ایلدکاری عسا کر موحدین
 اوزرینه رؤسای صحابه کرامدن ساریه بن زینم حضرتلری قلند الجیش نصب و تعیین بیور و طرف عراقه
 ارسال ایتمشدر ایدی ساریه دخی فرموده خلیفه بی اوزره شیردلان اهل اسلام ایله محل مأمورده ضرب
 خیام آرام و لشکر مخوس مجوس اعجام ایله محاربه به قیام ایدوب طرفیندن مقارعه سیوف و مصادمه
 صفوف ایله محاربات اکیده و صدمات شدیدیه جریانشد نصکره ابتلاء من الله زمره مشرکین جنود
 موحدین محاصره و تضییق ایتمکله بهادران اهل ایمان مضطرب الحال و منکسر البال اولوب حصن حصین
 عون حقه توکل و جناب حق لایعونه و سل ایندکاری اشاده صورت حال طرف غیب لاریدن عمر بن الخطاب
 رضی الله تعالی عنه حضرتلرینک قلب آگاه و ضمیر با اتبها لرینه کشف و عیان و او تو زق و نایق منساقه بعید
 مجاهده واقع اولان احوالی مدینه منوره ده منبر شریف اوزرنده شمس تابان کبی مشاهده بیور ماربله لشکر
 موحدین مبتلا اولدقلری و رطه هولناکدن خلاص اولق ایچون موضع حرب و معرکه قتالده واقع جنود
 موحدینه قریب برجبله تحصن و التجا ایتمک اوزره ساریه به خطاب ایلدیلر * ساریه حضرتلری دخی حضرت
 فاروق کلام راحت انجیامنی استماع ایدوب و بشخصه ذات کروی صفاتلری دخی مشاهده بیوردقلری
 کتب سیرده مسطوردر * و کذلک ملهمات غیبیه دن بونک بر مثلی دخی یار غار شفیق ابی بکر الصدیق رضی
 الله تعالی عنه حضرتلرینک عایشه صدیقہ رضی الله تعالی عنها به وصیتلری شناسنده صادر اولمشدر *

اصلی بود در که حضرت صدیق ملک همایون نرسه منسلک بر خرمایانچه لری و ارایدی محمولندن بهر
کیلی یلن قرق درهم اولق اوزره حضرت عایشه به یتش کیل خرمایه به یوروب باقی نه حاصل اولورسه
بقیه ورته ایچون حفظ ایتک اوزره مرض موتارنده حضرت عایشه بی وصی مختار نصب و تعیین ایدوب
ورته سنی توصیه اثناسنده درج دهن مبارکارندن صدور ایدن جواهر کلیات مستطاب لری سیاقنده
حضرت صدیقه به خطاب ایدوب یا عایشه بونلرک ایکسیده سنک قزقرند اشار کدر دیوشهفت و عطاقت ایل
معامله سن رجا ایدیلر * مع هذا اثنا و صیته حضرت ابی بکرک عایشه صدیقه حضرت تارندن غیری اسم
اسمیه مسی انجیق بر دختر سعد اختر لری اولوب هنوز پیرایه که واره وجود اولش غیری کریمه سی اولمغله
حضرت عایشه لب جنبان تعجب اولوب دیدیکه سلطانم بنم قزقرنداشم انجیق اسمادر توصیه یوریلان
همشیره لر ملک بری دخی کیمدر دیواستفسار پیورد قلزنده صدیق اکبرک بنت خارجه نام زوجه محترمه لری
حامل اولمغله انک بطمنده موجود اولان حله اشارت پیوروب دیدیلر که همشیره نلبری دخی زوجه م بنت
خارجه نلک مشیمه رچنده موجود اولان جلدرد دختر اولق اوزره قلمه لایح اولوردیو خبر ویدیلر * واقعا
کشف و شهود لری اوزره کندیلردن صکره بر کریمه مکره لری قدم نهاده مهده وجود اولوب حضرت علام
الغیوب * صدیق اکبری قولنده تصدیق ایلدی بو اثر جلیلی امام مالک حضرت تری کتب صحاح احادیثدن
موطا نام تألیف جلیلنده مالایجوز التحل باینده نقل و روایت ایلدی و صحابه کرام و انلرک اثر نه اقتدا
ایدن اجله اعلامدن نومقوله کشف و کرامات جلیله نلک صدوری جوق واقع اولشدر * منقولدر که مهده
سعد بنیوتده اصحاب کرامدن کشف و کرامت ظهوری سائر اوقاته نسبتله قیلدر * زیر رسالت بنام ملی علیه
الاله حضرت تری نلک حضور همایون نرسه هرید و طالبلر ایچون بر حال باقی فالوب وقت نهاده آفتاب عالمه نلک
طلوع و ظهوریله کواکب سماویه نلک انواری عمو اولدیغی کبی طلوع نور ساطع الطهور نبوت ایله منیب
و هریدلرک حال و شانی دخی تحت ظلال جبابه مستورا اولوب دائره عالمده تصرف لری فاصرا ولور * حتی
سادات متصرفه دیمشدر که اولیا کرام مدینه منوره علی ساکنها افضل التحیه به کاد کارنده رتبه رفیع
ولایتده قائم ایکن کندیلردن کشف و کرامت خلعتی سلب اولوب بعده روضه مطهره دن مفارقت و محل آخره
عزیمت ایتد کارنده شه مقام کشف و کرامته معاودت پیوردر لرا الله تعالی حضرت تری بجه نلک قلبی انوار
هدایت ایله منور ایلوب طریق حقه ارشاد ایلدی * و دخی درجه کشف و عرفانه واصل اولان رجالک
بر صفتنه بهالیل دیرلر * بونلر اول مجذوبلر در که وجد و جذبه لری مادر زاد اولوب طور لری عقل و جنون
میاشنده متوسط بر کیفیت اولمغله عقل معاشری ناقص و رأی و تدبیر لری فاسددر * مع هذا شه اولیای
کاملین و اصفیای واصلین کبی ذات و صفات حقه عارف و اسرار ربوبیه واقف اولوب قلب اکام با انبیا ه لری
قلاب عشق الهی ایله طرف حقه مجذوب و منسوب اولدیغنی اصحاب کشف و عرفاندن نیجه کاملر نور کشف
ایل بونلرک احوال سنیه لرینه واقف اولوب خبر ویر مشلدر * و لکن رقبه عبودیت لری قید تکلیفدن آزاد
اولوب احکام شرعیه و تکالیف الهیه ایله مأمور و مکلف دکلدر و نور الهام طریقیه کشف مغیباته دایر
بونلردن اخبار عجیبه و آثار غریبه صادر اولوب هر آن شمیر لری کدورات نفسانیه و علایق جسمانیه دن
عاری اولمغله طرف غیبدن قلبلرینه سروح ایدن ملهمات غیبیه بی محایانطق و تکام ایدرلر * اما فقها نلک
بعضیری بونلرک دائره ولایت دخیلر بی رذوانکار ایدوب دیدیلر که ولایتک حصولی طاعات و عباداته
موقوف اولوب و مجازیدن تکلیف ساقط اولمغله ولایتیه اهل اولزلر * لکن فقها نلک کلاش لری بویابده
ضعیفدر * زیرا ولایت و کرامت الله تعالی حضرت تری نلک فضل و کرمیه حاصل بر خالتدر که مراد ایتدیکی
قوله احسان ایتکه مجازیده حصولی طاعات و عباداته و بر هر زیاضته توقف ایتز * مادامکه انسانک
نفس و روحی ابداندن علاقه بی قطع ایتیه حق سبحانه و تعالی حضرت تری مواهب علیه سندن دیلدیکی
مویه بی اول بنده سنه احسان ایدر * مجازییک ایتسه نفس ناطقه لری معدوم و فانی اولوب و جذبه
مادر زاد خداداد لری مجانبین کبی فساد مزاجدن نشئت ایتدیکه زمره بهایمه ملحق اولوب قبض حق قبوله
اهل اولمیه لر بلکه بونلرک تکلیف الهیه به مدار اولان عقل معاشری منقود اولمغله شرایع الهیه و احکام

و باینه ایله تکلیفدن معاف اولدیله * زیرا عقل معاش نفس انسانیته مخصوص برحالت و حوائج ضروریه سی
تخصیصه بر آتدر که انسان انکله ~~کنند~~ کنند نیک و عیانتک امور ضروریه سی کوروب و امر معاشه داتر سائر
احوالته نظام و یروب محتاج اولدیغی اموری کسب و تحصیلده بصیرت اوزره حرکت ایدر * اول کسه که
عالم دنیاده نظام معاشی تدبیره قادر اولوب امور دنیویه دن نفع و ضرر و خیر و شر فی فرق و تمیز ایلله اصلاح
معاد ایچون تکالیف الهیه بی قبولده کندی ایچون عذر باقی قالمغله تحت تکلیفه واصل اولور * فعلی هذا
برکسنه نیک نظام معاشده رأی و تدبیری محتمل اولوب احکام شرعیه ایلله تکلیف و مواخذده دن معاف و مسلم
اولغله نفس ناطقه سی ذات و صفات حقندن غافل اولوب کندی ذاتی ادرا کدن ذاهل اولق لازم کلز و جناب
حق و قیاض مطابق جل شانیه حضرت تباری بغض بنده لرینی اسرار و معرقتسه مطلع قیلمسی ارامر و نواهی ایلله
تکالیف شرعیه دن بر امر و توقف ایتمز * و دخی معلوم اوله که ذکر اولنان مجاذیبک احوالی فساد مزاج
و غلبه سودا ایلله بیایه ملحق اولان مجنونلره مشتبه و ملتبس اولغین مجذوب الهی ایلله احباب جنونک یئرلرینی
فرق و تمیز ایچون ائمه محققین اوج علامت ذکر ایلدیله * اول علامتک بری اولدر که جذبه عشق
الهی ایلله مجذوب اولان طائفه ذکر و توحید جنسنندن و طاعات و عبادات نوعدندن داعی ارامر ایلله مشغول
اولوب اصلاح اندن خالی اولمز لکن طاعت و عبادت تباری کتب شرعیه بیان اولنان شروط و قیوده موافق
و تبع شرعی به من کل الوجوه مطابق اولوب حققلنده قلم تکلیف جاری اولغله نقصان و قصور اوزره اداری
ضرور ویرمن * اما غلبه سودا و فساد مزاج ایلله مرض جنونه مبتلا اولان کسه لر مجاذیب و بی ایل کی ذکر
و عبادتدن بر طریق مخصوصه سلوک ایتمز (علامت ثانیه) جذبه الهیه نیک ایکنی علامتی کروه مجاذیب
کهواره وجوده قدم نهاده شهود اولدقلنده به و جذبه اوزرینه تولد ایدوب طورری مادر زاد و جذبه لر
خدا داددر * اما مرض جنون وقت ولادتدن بر مدت مرورندن صکره عوارض طبیعییه و تغیرات بدنییه
سیبیله عارض بر عات اولوب قصور ادرا کده بیایه ملحق اولمشلردر (علامت ثالثه) جذبه نیک اوچغنی
علامتی کروه مجاذیب خلقک امورنده قبض و بسط ایلله تصرف ایدوب ~~کنند~~ کنند یلره طرف حقندن مساعدده
اولندیغی وجه اوزره خیر و شر دن نفع و ضرر دن نیجه افعال صادر و حققلنده تکلیف ساقط اولغله تصرفلری
اذن شرعه توقف ایتمز * اما مجنونلرک نفع و ضرر ایلله تصرفدن قدرت لری قاصر اولوب مجاذیب کی دایره
عالمه خیر و شر امو ر ناسده کسر و جبره قادر دکالدر * یومخلده ریاضت و مجاهده و اکاتایع و جد و جذبه
مباحی تمام اولوب علم نجوم و رمل کی صنایع علیه و عملیه دن بر صنعت ایلله کشف ضمیر اذعانیدن
طوایفک احوالی بیانته شروع اولندی (فصل) ناسدن بعضیلری زعم ایستدیله که روح انسانی دایره
حس و شعور دن خروج ایتمز ~~کنند~~ کنند سزین صناعات علیه و عملیه دن بر علم مخصوص و صنعت معینه ایلله دخی
حوادث غیبیه به وقوف ممکن اولوب اول فلک اربابی یئرلنده مشد اول و متعارف قواعد مخصوصه به
مراعات ایلله خلقک مطلوب و مسئوللری کشف و استخراج ایدر * از جمله طائفه مخمین کواکب سماویه
و نجوم فلکیه نیک حرکات و اوضاعی آلات رصدیه ایلله ضبط ایدوب بساطت سقلیه و عناصر اربعه ده و انلردن
مرکب اولان معدن و نبات و حیوانده اوضاع فلکیه نیک تاثیر یسه ذاهب اولوب دیدیلر که کواکب
مرصوده نیک بر لر یله قران و مقابله لری و سائر اوضاع مخصوصه لری سیبیله یئرلنده بر مزاج مخصوص حاصل
واتک اثری عالم عناصره واصل اولدقلده فصول اربعه نیک تغیری حادث اولوب بطن خاکده معادنک و وجه
ارضده اشجار و ازهارک و انواع حیواناتک احوال و اطواری مختلف اولغله بالجه آثار سقلیه بی اسباب
سماویه به نسبت ایلدوب احکام فن نجومی ثبت و تحریر و کتب عدیده شمنده درج و تسلط ایلدیله * لکن
مخمینک نوزعلری قاسد و رأی لری کاسد اولوب ترتیب ایستد کلامت و اهییه و رای برده غیبیه مستور
و ~~کنند~~ کنند اولان احوال کائناته و امور غیبیه علم یقین افاده سننده قاصر و خطا لری حسب الاتفاق
نصابلرینه غالب اولدیغی ظاهر و باهردر * زیرا خلاصه مدعای غلن و تخمینه مبنی و اوضاع فلکیه نیک
عالم عناصرده تاثیر یسه مبتنی اولوب مبانی علم و عمللری اوهن من یست العنکبوت بر امر و همی اولدیغی
بین الثبوت در شکیم احباب فن تقصیمک رأس و رئیس لری حکیم بطلمیوس دیشد و سرعت فهم و ذکا

صاحبی اولان کسسه اوضاع و احوال سماویة ده اعمال فکر و نظر ایلسه عالم کون و فسادک حال
 و شأنی ادراک و اذعان کنیده برطن غالب حاصل ورتبه فهم و فراستنه قیاس ایله درجه ظن و تخمین
 واصل اولور دیو ترتیب ایتدیکی علمک قطع و یقین افاده سننده قصورینه اقرار و اعتراف ایلشدر *

برذخی انشاء الرحمن اشبوکا بملک فنون و علوم فصلنده علم نجومک بطلانی و افاده یقینده نقصانی بیان
 ایدرز * و صدک علم غیب ادعا ایدن طوایفک بعضیلری دخی استخراج مغیبات ایچون خطر مل
 اسمیه مسعی بر صنعت اتخاذ ایدوب ترتیب ایتدکاری اشکالی عن اصل قم اوزرنده رسم ایتلریله فن مزبوری
 علم رمل اسمیه تسمیه ایلدیله * صنعت رملک خلاصه سی بودرکه طائفة مزبوره در در مرتبه اوزرنه
 مرتب نقطه لردن هر صکب اشکال عدیده رسم و ترتیب و اول نقطه لری برری تحتنه وضع و ترکیب
 ایدوب و هر شکلک مراتب اربعه سننده موجود اولان نقطه لری زوجیت و فردیتی و مرتبه لری نلک عدد
 و کیتی اعتباریه اشکال فن رملی اون التی شکله حصرا ایتدیله * زیرا اشکال رملده هر سوم و موضوع
 اولان نقطه لری زوج یا فرد اولوب یعنی حرف مد صورتده کشیده خط اولورسه زوج تسمیه اولوب یعنی
 نقطه شکنده هر سوم اولورسه فرد اولور بو تقدیرجه مراتب اربعه ده رسم اولسان نقطه لری شوندن خالی
 دکدرکه یا جله سی زوج یا فرد اولوب یا خود بعضی زوج بعضی آخری فرد اولور * اگر نقطه لری دردی
 دخی زوج اولورسه آنی بر شکل مخصوص اعتبار ایتدیله اشبو صورت کبی که $\equiv$ اسمی * بجاعت
 و طبیعتی سعدایه نفس اراستنده متمیز جدر * و اگر مراتب اربعه ده وضع اولسان نقطه لری جله سی فرد
 اولورسه آنی دخی بر شکل اعتبار ایتدیله اشبو صورت کبی که $\equiv$ اسمی * طریق و طبیعتی سعدایه نفس
 اراستنده متوسط و متمیز جدر * اگر در مرتبه ده وضع اولسان نقطه لری جله سی زوج یا خود فرد اولوب
 یا که بعضی زوج و بعضی فرد اولورسه بو صورت دخی شوندن خالی دکدرکه یا درت نقطه نلک انجق بری
 فرد یا قیسی زوج اولوب یا خود انجق ایکسی فرد یا یکسی زوج یا خود اوچی فرد بری زوج اولور * اگر
 درت نقطه نلک انجق بری فرد یا قیسی زوج اولورسه بو صورت دخی درت شکله منقسمدر * زیرا فرد واقع
 اولان نقطه واحده یا مراتب اربعه دن ابتدا مرتبه ده واقع اولور اشبو صورت کبی که $\equiv$ اسمی
 * لیسان طبیعتی سعددر * یا خود نقطه فرد یا کتی مرتبه ده واقع اولور بو صورت کبی که $\equiv$ اسمی
 * جره و طبیعتی نفس اکبردر * یا خود نقطه فرد اوچنی مرتبه ده واقع اولور بو صورت کبی که $\equiv$
 اسمی * بیاض و طبیعتی سعددر * یا خود نقطه فرد در دخی مرتبه ده واقع اولور اشبو صورت کبی که
 $\equiv$ اسمی * انکس و طبیعتی نفس اکبردر * و اگر مراتب اربعه اشکالده هر سوم و هر قوم اولان درت
 نقطه نلک انجق ایکسی فرد اولوب یا یکسی زوج اولورسه بو صورت دخی التی قسمه منقسمدر * زیرا فرد اولان
 ایک نقطه یا اولکی و ایکنی مرتبه ده واقع اولور بو شکل کبی که $\equiv$ اسمی * نصرة خارج و طبیعتی
 سعددر * یا خود فرد واقع اولان ایک نقطه اوچنی و در دخی مرتبه ده موجود اولور بو شکل کبی که $\equiv$
 اسمی * نصرة داخل طبیعتی سعددر * یا خود فرد نقطه لری اولکی مرتبه ده و بری در دخی مرتبه ده
 واقع وینارنده زوج نقطه لری متوسط اولور اشبو شکل کبی که $\equiv$ اسمی * عقله طبیعتی متمیز جدر * یا خود
 فرد نقطه لری ایکنی مرتبه ده و بری اوچنی مرتبه ده واقع اولور اشبو شکل کبی که $\equiv$ اسمی * اجتماع
 و طبیعتی متمیز جدر * یا خود فرد واقع اولان ایک نقطه نلک بری ایکنی مرتبه ده و بری در دخی مرتبه ده
 واقع اولور بو صورت کبی که $\equiv$ اسمی * قبض داخل و طبیعتی سعددر * یا خود فرد نقطه لری
 اولکی مرتبه ده و بری دخی اوچنی مرتبه ده واقع اولور بو شکل کبی که $\equiv$ اسمی * قبض خارج و طبیعتی
 منقسمدر * و اگر اشکال رملده وضع اولسان درت نقطه نلک اوچی فرد بری زوج اولورسه بو صورت دخی
 درت شکله منقسم اولور * زیرا فرد واقع اولان اوج نقطه یا اولکی و ایکنی و اوچنی مرتبه ده واقع اولور
 اشبو صورت کبی که $\equiv$ اسمی * ناسته و طبیعتی منقسمدر * یا خود فرد نقطه لری اوچی ایکنی و اوچنی

و در دنی مرتبه ده واقع اولور ب صورت کبی که — اسمی * قائمه و طبیعی مختز در * یا خود اوج عدد
فرد نقطه ل اولکی و ایکتی و در دنی مرتبه لده واقع اولور ب صورت کبی که — اسمی جوده در طبیعی
سعد در یا خود اوج عدد فرد نقطه ل اولکی و اوچتی و در دنی مرتبه لده واقع اولور ب صورت کبی که —
اسمی * نقی الخد طبیعی مختز و منقلبدر * اشبوذ کراولنان وجه اوزره مراتب اربعه اوزرینه مرتب
و موضوع اولان درت نقطه نک زوجیت و فردیتی و بولند قری مرتبه لک عدد و یکی اعتباریله اصحاب فن
اشکال رملی اون التي شکله حصر ایدوب و هر شکلی بر اسم مخصوص ایلده تسجیه و طبایع نجوم سماویه کبی
سعد و تحسه تقسیم و تنويع ایلده اشکال رملی بریندن ممتاز ایلدیلر * و منجمینک افلا کده اعتبار ایتدکاری اون
ایکی برج ایلده اوتاد اربعه که طالع و غارب و رابع و عاشردر اصحاب فن رملی دنخی بروج افلاک و اوتاد
اربعه به قیاس ایلده اشکال رملدن هر شکل ایچون شرف و نفس خانه سی اعتبار ایدوب منجمینک عالم
عناصرده و مرکبات معدنیه و نباتیه و حیوانیه ده اوضاع فلکیه نک تاثیرینه مبنی ترتیب ایتدکاری فن
نجومه مقابل بولند دنخی فن رملی ترتیب و ذکراولنان اون التي شکلی جمع و ترکیب ایلده اصناف موجودات نک
و احوال کائنات کشف و استخراجنه توسل ایلدیلر * لکن بطلمیوس را صد زعی اوزره اوضاع فلکیه نک
حوادث یومیه و آثار کونییه به دلالتی قدرت باهرة صمدانیه ایلده مخلوق اولان اجرام علویه نک اجسام
سفلیه ده تاثیرینه مبنی اولوب کواکب حرکت مخصوصه سیله حاصل و حادث اولان اوضاع نک عالم عناصرده
فعل و اثرینه مبنی بر امر طبیعیدر * اما فن رملده صحایف اوراق اوزرینه اقلام ایلده مرسوم اولان اشکال
موضوعه نک حوادث کونییه نک احوالنه دلالتی اصحاب فن رملک وضع و رسم ایتدکاری نقوش خطیه نک
و اوضاع رسمیه نک اثری اولغین قلم قدرت خالق السموات تعالی شانده ایلده صحایف افلا کده مرسوم و مرکوز
اولان کواکب و نجوم نک اجسام عنصریه ده تاثیرینه مبنی اولان احکام فن نجومی اشکال خطیه و اوضاع
رملیه ده اجرا ایتدکاری دائره تحقیق دن خارج بر امر وضعیدر * بواصر نک تحقیق و بیانی بویه در که اصحاب فن
نجوم نک ریساری اولان حکیم بطلمیوس اعمال آلات رصدیه ایلده اوضاع فلکیه و حرکات کواکبی ضبط ایدوب
اجرام علویه نک عناصر اربعه ده و عناصر دن مرکب اولان معادن و نباتات و حیوانات ده تاثیرینه ذاهب اولغله
بالجمله عالم سفلیه ده ظهور ایدن حوادث یومیه و آثار کونییه بی اسباب سماویه به اسناد ایلوب احکام فن نجومی
ترتیب ایلدی بطلمیوس دنصکره منجمین بطلمیوس نک عالم عنصریه ده ظهور ایدن حوادث جسمانییه نک احوالنه
متعلق ترتیب ایتدکاری احکام فن نجومی خلق فلک لرنده مضمراولان اغراض قلبیه لری کشف و استخراجده
دنخی اجرا و استعمال ایلوب ناسک کندیلر هر اجعت و سوال ایلدکاری امور نفسانییه بی بیوت فلکیه کبی
اقارب و مناصب و اموال و سایر مطالب مقوله سی اون ایکی خانه به تقسیم ایتدکاریه وقت سوالده اسطرلاب و ربع
دائره و سایر آلات فلکیه ایلده ارتفاع آلدق دنصکره وقت ارتفاعده افلا کده موجود اولان اوضاع معینه بی
و بیوت طالعی ینلرنده متعارف قانون و قاعده اوزره بر کاغده رسم و تحریر ایدوب اوضاع طالعک موجب
و مقتضای اوزره بطلمیوس نک ترتیب ایتدکاری احکامی خلق شمائر و قلوبنده مرکوز اولان امور نفسانییه ده
اجرا ایتدیلر * لکن معلوم اوله که قلوب ناسده مضمراولان اغراض و مطالب امور نفسانییه دن اولوب عناصر
اربعه و معادن و نباتات و حیوانات کبی امور جسمانییه دن دکلدر که اوضاع فلکیه ایلده شمائر نک احوالنه
استدلال صحیح اوله زیرا بطلمیوس قواعد فن نجومی انجیق عناصر اربعه نک و انلردن مرکب اولان موالید
ثلاثه نک احوالنی کشف و استعمال ایچون وضع و ترتیب ایدوب و اجرام علویه نک اجسام سفلیه ده تاثیر
و دلالتنه قصر ایدوب قلوب ناسده مضمراولان امور نفسانییه و احوال قلبیه به دلیل اقتضای تمکله منجمین
متأخرینک احکام نجومی خواطر نفسانییه ده اجراری بطلمیوس نک رأینه مخالف اولغله بر فنی خلاف وضعنده
استعمال ایدوب رأیزی نامقبول و دستور لری غیر معمولدر * زیرا افلاک و عناصر اجسام دن اولوب
و شمائر و خواطر امور نفسانییه دن اولغله جسمک جسم آخرده تاثیر ایچون ترتیب و تدوین اولنان فی امور
قلبییه ده استعمال مجرای محندن منحرف و دائره استقامت دن منصرفدر * بعده منجمین متأخریندن کمره خط
رمل اربابی قلوب آلات فلکیه ایلده ارتفاع اخذندن اجتناب و حساب جدا اول زیح ایلده حرکات کواکب تعدیل

و تقوی استصعاب ایتمایه اشکال رملی بیوت فلکیه کی اون ابکی برج ایله اوتاد اربعه اوزرینه وضع
 و ترتیب و سعد و نحس خانه لری نه تقسیم ایدوب و اوضاع فلکیه و انظار سماویه دن انجیق تسدیس وضعه
 اعتبار و اعتنا و احکام فن تجوی اشکال و ملده اجرا ایتمایه استخراج ضمائر و کشف خواطر ده منجمین
 متأخرینک اثر لری نه اقتدا ایلدیلر * لکن اوضاع فلکیه ملک و اشکال فن رملک استخراج ضمائر
 و قلوب ناسده مضمر اولان خواطر ده دالاتی عقلی و طبیعی اولوب بلکه بطریق و سد فکرم ظهور ایدن منجمینک
 و انلرک اثر لری نه اقتدا ایلین طائفه رمالینک مجرود وضع و اختراع لری نه مبنی بر امر اولغله سهام ملاحظه لری
 هدف اصابت دن دور و عند العقل مردود و همجور در * و سبک مغزان روز کردن بی کسب و کاریجه
 کسه لری بعض بلاد و امصار ده صنعت رملی کندیلر مد ارمعاش و سرمایه اتعاش ایدوب دام و دانه
 مکر و فریب اولان شکل و نقطه لری عیقل و ضعیفه و آراء ضعیفه اجهان بدن نیجه آواره لری صید و تسخیر
 ایدرلر * و علمای مغاریه دن زناتی و انک امثالی اعلام رجال فن مزبوره کتب عیدیه تألیف
 و تصنیف ایدوب قوانین و قواعدی بسط و تقریر و طریق عملی شرح و تخریر ایلدیلر * لکن صنعت رمل
 ارباب بدن نیجه کسه لر دخی موجود در که اشکال مر سومه به بر مدت امعان نظر و حبس بصر ایله دائره حس
 و شهود دن کذر و عالم غیبیه سفر ایدوب خواص بشر دن فطرت اصلیه و خلقت زکیه ایله استفاضه
 انوار غیب ایدن ذاتلر کی آینه روح لری نه لایح اولان اموری خلقه خبر ویرلر * بو طائفه سائر
 اصحاب رملک اشرف و افضل در * معلوم اوله که اصحاب فن رملک جلدی صنعت رملی سائر صنایع و حرف
 کی خاندان نبوته نسبت ایدوب بعضیلری حضرت دانیا لعلیه السلامک و بعضیلری دخی حضرت
 ادیس علیه السلامک معجزات باهره لر دن اولق اوزره زعم ایدن کردند ماعدادین اسلامده مشر و غیبی
 دخی ادعا ایدوب سلطان انبیاء علیه افضل التحایا حضرت نر دن منقول و مروی کان نی یخط فن و افق خطه
 فذلک حدیث شریفه دعوالری نه احتجاج و استدلال ایدرلر * مع هذا ذکر اولنان حدیث شریف
 خط رملک مشر و غیبیه قطعا دالات ایتیموب زعم لری نه تأیید و رأی لری نه ترویج و سند صریح اولدیغی ظاهر در
 * زیر معنای حدیث شریف الله اعلم و رسوله بویه در که ازمنه سالفه ده انبیای عظام دن برتی ذیشان
 وارد ایدیکه عمل خط ایله مشغول اولوب بواشاده طرف حقدن کند و بیه وحی الهی وارد اولوردی دیو سلطان
 انبیاء علیه افضل التحایا حضرت نری خبر ویردیلر * بودخی جائز در که بعض انبیاء کرامک ذات عالی لری نه
 مخصوص بر کونه خط رسمیه مبادرت عادت شریفه لری اولوب اثنای مباشرتده وحی الهی ظهور یله مشرف
 اوللر * زیرا انبیاء عظام صلوات الله تعالی علیهم اجمعین حضرت اتک استفاضه انوار وحی الهیه حال
 و شانلری متقاوت اولوب تلک الرسل فضلنا بعضهم علی بعض نص کریمی اوزره طبقه رسالتده مساواتلری
 درجه فضیلتده تفاوتلری منافی دکلدر * بومعشر کرامک بعضیلرینک ذات عالی لری نه و امتلری نه متعلق
 اموره طرف حقدن وحی الهی ظهوری و خطاب عزت صدوری سفیر وحی ربانی و ساطیل اول امر ده واقع
 اولوب طرف عالی لر دن سبق طلب و اسباب توجهدن بر سببه تشبث و توسل ایتزلر و بعض انبیاء کرام دخی
 مبعوث اولدیغی امتک کندیدن بر امر مشکک حلی رجایا بحسب العاده و قوعی محال تکلیفه اجترایا انک
 امشالی داعیه اخری ظهور ایتد کیده طرف حقه توجه ایدوب درگاه کبریا دن اول امرک کشفی رجایا
 ایتد کلرنده ظهور و وحی الهی ایله مشرف اولورلر * بناء علیه معشر کرام انبیای عظامده تقسیم عقلی بر صنفین
 وجودی دخی تجویز ایدر که اول ذات کروی صفات تلقی وحی الهیه سائر انبیادن بر حالت سنییه ایله متمایز
 اولوب اول حالتده توسل ایله توجه ایتدیکی خصوصیه ظهور وحی سبحانی و صدور خطاب ربانی ایله مشرف
 اوله * ته کیم کتب اسر ایلیمده یعنی طائفه بنی اسر ایلیدر نه متداول اولان کتب مخصوصه ده نقل
 اولسدیغی اوزره انبیای کرامک بعضیلری نزول وحی الهی به اصوات طیبیه و نعمات لذیذه استماعیه توسل
 ایدوب آوازه غنا و حسن صدا ارواح طیبیه لری نه تأثیر ایتد کیده افق غیبین انوار وحی الهی عکس افکن
 مرآت ضمیر انور لری اولوردی دیو حکایه اولمشدر * اگرچه کتب اسر ایلیمات صحت نقلده سند مستند
 و اثبات مر امده حجت معتد دکل ایه ده لکن جناب حکیم بی زوال جل شانه عن الانداد و الامشال

حضرت ناری انبیای کرام و رسول عظامتی مشیت علیه سی تعلق آید یکی وجه اوزره تیجه خصایص بهیه
و تشریف سنیة ایلہ مشرق ایتمکله نقل مذکور طور و عقلمن بعدد کادر * بناء علی هذا سبق ایدن حدیث
شریفده حضرت سریره دان ماوخی جناب رسول کبریا علیه افضل التخیایانک رقم خط ایلہ وصف
و تعریف ییورد قاری نی ذیشان دخی وحی الہی ظهور ینہ و سفارت روح الامین ایلہ خطاب عزت صدور ینہ
رسم و ترقیم ییورد قاری خط ایلہ توسل ایدوب هر چند که طرف حقندن بر امرک کشف و حلنه ترقب ایدله
اول خط معهودک رسم و ترقیمه مباشرت و مبادرت ایلہ وحی الہی ظهور ایتک جائز اوله * تسکیم اصحاب
رملک بعضیاری صور اشکال رمله خیس بصرو قصر نظر ایلہ مشاغل حس و خیالی بر طرف ایدوب عالم ارواحه
وصول ایلہ کندیلرده علم وجدانی و ادراک روحانی حاصل اولدیغی بوندن اقدم نقل اولمشیدی لکن انبیای
عظامک علم و عرفانلری وحی ربانی و خطاب سبحانی ایلہ حاصل اولوب طائفة مذکورہ تک علم وادراک لری انجیق
عالم منامده مشهود اولان رؤیا کبی برادرالروحا یندر * اما اول زمرة رمالین بطالین که صنعتلری خلقک
مال و متالیرین جزه آلت ایدوب خلقک سوال ایتد کاری امور مشکله دن قانون متعارف اوزره وضع اولنان
اشکاله باقوب ظن و تخمین ایلہ جوابه تصدی ایدرلر اول طائفة حدود شرعی تجاوز ایتلمه انبیای
عظامک ساخته صنعتلری استکشاف غیب ایچون اومقوله صنعته توسلدن عاری و عالیدر * زیرا انبیای
و مرسلین صلوات الله تعالی علیهم حضراتی علم و صنعت ایلہ تکلم اسرار و غیبدن خلقی منع و تحذیر ییوروب
بر فردک علم مغیباته خوض و شروع لری مشروع ایتدیلر * و حدیث سابقده فن وافی خطه فذالک کلام
حکمت نظامندن الله اعلم و رسوله بومعنی مراددر که ایام سالفه ده انبیای عظامدن بر نی ذیشان رقم خط ایلہ
مشغول اولوب اول اثناده شرف وحی الہی ایلہ مشرف اولوردی اول کسه که ذکر اولنان نی محترمک خطنه
موافقت ایدله یعنی عمل خط اثناسنده اول نی ذیشان کبی تأیید وحی الہی ایلہ مؤید اولمق ممکن اوله خطوط
مرسومه میاتندن انجیق اول خط صحت و سداد ایلہ ممتاز دردیو حدیث شریفی توجیه ایتدیلر * بو صورتده
حدیث بنویده از باب رمل زعملری اوزره بین الناس متداول اولان خط رملک و عملته اشتغال ایدن کسه لرک
شرف و تعظیمه اشارت مقصود اولوب بلکه عمل خط ایلہ استفاضه انوار وحی الہی ایدن نی مکرملک خطیلہ
حالین الناس متداول اولان رقم رملک مناسبتی اولمغله جناب رسالت پناه صلی علیه الاله حضرت تبارک
کلام حکمت نظاملری انجیق وحی ایلہ مؤید اولان خطک مدح و ثناسنه مقصودر والا بر خط ورق که مجرود
اول نی ذیشانک خطنه وضع و شکلده موافق اولوب تأیید وحی آسمانی و ترتیب خطاب ربانیده مخالف اوله
اول خطک لای الشرع الا نور اعتباری اولدیغی ظاهر در * فعلى هذا بو حدیث شریف ایلہ خط رملک
مشروعیتی ثابت اولوب و صنعت ایلہ مغیباته توسل هیچ اولمغله عمل فاسد لری حدیث شریف ایلہ ترویجه
طالب اولان متذکرلر زعملری باطل و حلیه وثوق و اعتماددن عاطلدر * بوندن صکره مار باب فن رملک
بعضیلری دخی زعملری تصحیح و رأی لری ترویج قصیده دیدیلر که عهد اسلامدن مقدم بعث اولنان انبیای
عظامدن هر نی ذیشانک شریعتند جائز و جاری اولان احکام شرعیه مادامکه نسخ شارع ایلہ منسوخ اولیه
دین اسلامده دخی اول امر ایلہ عمل مشروع اولوب و خط رمل دخی مفاد منیف حدیث شریف اوزره انبیای
سالفه دن بر ینک فعلی اولمغله دین اسلامده عملی مشروع اولوردیو شریعت من قبلنا شریعت لانا رأیله
دعوا الرینه استدلال ایدیلر * لکن قول مذکور دخی بونلرک زعمنه دلیل اولر * زیرا شریعت طرف
حقندن کتاب مخصوص ایلہ عبادت مبعوث و مرسل اولان ینینک اشته بلیغ ایتدیکی دین و ملتدن عبارت
اولوب و حدیث سابق مذکور خط رمل صاحب شریعت بر ینینک فعلی و عهد اسلامه کلجه بین الامم علی
جائز امر مشروع اولدیغنه قطع ادالات ایتمکله رسول اکرم علیه الصلاة والسلام حضرت تبارک حدیث
شریفند مذکر اولنان خط معهود اول ینینک ذاته مخصوص و مقصور اولوب نه کندی اشته و نه اهم اخری
ایچون عملک جواز ینہ دلیل اولر * بومحله کلجه صنعت رملک غدد اشکالی و ترتیب اوضاعی و صحت
و قشور و غیبتنه متعلق احوال و احکامی بیان اولوب حالا ارباب رملک زعملری اوزره اشکال مزبور ایلہ
استدلاله غیبیه دن جواب استخراجک کیفیتی نیاتنه شروع اولندی * معلوم اوله که زمرة رمالینندن بعض

طالبین مطلوبی اولان بر امر غائبك حال و شانی سوال ایند کزنده طاقه مذ کوره صحیفه قرطاسه یاقم
اوزرته یا خود اون اوزرینه لای علی التبعین اون التي سطر اوراق اوزرته درت دفعه در در سطر نقطه وضع
ایدوب بعده اول نقطه لری علی الترتیب ایکیشرا ایکیشرا طرح و اخرجہ شروع ایدرلر بوطریق ایله که ذکر
اولنان اون التي سطر دن ابتدا وضع اولنان درت سطرده موجود اولان نقطه لردن بعد الطرح باقی قالان
نقطه لری کرک زوج کرک فرد اولسون بر برینک تحتنه علی الترتیب طولانیجه وضع و تسطیر ایله بوندن اقدام ذکر
اولنان اون التي شکلدن بر شکل تولید و تحصیل ایدرلر * ثالثا ایکینجی مرتبه ده واقع سطر اربعه ده موجود
اولان نقطه لری دخی کلاقل ایکیشرا ایکیشرا طرح ایدوب و هر سطرده باقی قالان زوج یا فرد نقطه لری علی
الترتیب شکل اولک جنبه وضع و تسطیر ایله بر شکل آخر دخی احداث ایدرلر * ثالثا اوچینجی مرتبه ده واقع
درت سطرده مبسوط و موضوع اولان نقطه لری دخی ایکیشرا ایکیشرا بعد الطرح باقی قالان نقطه لری کذلک
ترتیب سابق اوزرته رسم و تحریر ایله بر شکل دخی ظاهر اولور * رابعا در دخی مرتبه ده واقع اولان درت
سطرده موجود نقطه لری دخی اسلوب سابق اوزرته زوج زوج طرح ایند کدن صکره باقی لری شکل ثالث
جنبه علی الترتیب وضع ایله بر شکل دخی ظاهر اولوب اشکال رملیه دن اون التي شکلدن دردی وقت عملده
بوطریق ایله تحصیل اولنور * بعده بود کرا اولنان اشکال اربعه نک ابتدا لرنده واقع اولان نقطه لری اشکالک
عرضی جانبندن اخذ و علی الترتیب بر بری تحتنه طولانیجه وضع ایله بر شکل تولید ایدرلر بعده نه اشکال
اربعه مذ کوره نک ایکینجی مرتبه لرنده مرتب اولان نقطه لری دخی عرضی جهتندن علی التوالی اخذ
و بر بری تحتنه ترتیب سابق اوزرته طولانیجه وضع ایله بر شکل دخی تحصیل ایدرلر بعده نه اولکی درت
شکلک اوچینجی مرتبه لرنده و جهت عرض لرنده واقع اولان درت نقطه یی دخی پنج معهود اوزرته علی الترتیب
طولانیجه وضع ایدوب بر شکل آخر دخی تولید ایدرلر بعده نه اشکال اربعه اولی نک جهت عرض لرنده
و در دخی مرتبه ده واقع زوج و فرد موجود اولان درت نقطه یی دخی علی الترتیب بر بری اربعه طولانی
وضع و رسم ایله بر شکل دخی تحصیل ایدوب ابتدا وضع اولنان اشکال اربعه دن بوطریق ایله درت شکل
آخر دخی حادث اولغله عدد اشکال سکر شکله بالغ اولور * بعده اشیو کرا اولنان سکر شکلدن هرا یکی
شکلک تحتنه بر شکل دخی وضع ایدوب درت شکل آخر دخی تولید ایدرلر * بوطریق ایله که اشکال
ثانیه دن هرا یکی شکلک جانب عرض لرنده و علی الترتیب مراتب اربعه لرنده ده واقع یا زوج یا فرد نقطه لری
انفیق برینی اخذ و آخری ترک ایدرلر لکن قانون و قاعده لری بود که شکلین مذ کورینک جانب عرض لرنده
ایکی مرتبه سنده جمع اولان نقطه لری ایسی معازوج یا خود فرد اولور سه انفیق بر زوج نقطه وضع
اولنوب اگر بری زوج و آخری فرد اولور سه انفیق فرد نقطه اخذ اولنور * و عمل مذ کوره بود کرا اولنان
سکر شکلدن اولکی و ایکینجی شکلک مرتبه لرنده ایدوب ابتدا شکلین مذ کورینک مرتبه اولی لرنده
موجود اولان زوج یا فرد نقطه نک برینی قاعده مذ کوره اوزرته اولکی و ایکینجی شکلک تحتنه وضع ایدوب
بعده مرتبه ثانیه بعده ثالثه ده بعده رابعه ده جمع اولان نقطه لری انفیق برینی علی الترتیب طولانیجه
رسم ایله اولکی و ایکینجی شکلدن بر شکل تولید ایدرلر بعده اوچینجی و در دخی شکلک جانب عرض لرنده درت
مرتبه ده واقع اولان ایکی نقطه نک انفیق برینی قانون سابق اوزرته اخذ و علی الترتیب بر بری تحتنه طولانیجه
رسم ایله بر شکل دخی ظاهر اولوب اوچینجی و در دخی شکلک تحتنه رسم ایدرلر بعده بشینجی و التینجی شکلک
تحتنه دخی منوال مذ کور اوزرته بر شکل رسم ایدوب بعده یدینجی و سکرینجی شکلک مرتبه لرنده جمع اولان
نقطه لردخی اسلوب سابق اوزرته طولانی رسم و یدینجی و سکرینجی شکلک تحتنه وضع ایله بر شکل دخی تولید ایدرلر
عدد اشکال اون ایکی شکله بالغ اولور * بعده اشیو تولید کری درت شکلک هرا یکی شکلدن دخی
قاعده مذ کوره اوزرته بر شکل استخراج اولنوب و نه جانب عرض لرنده واقع مرتبه لرنده موجود نقطه لری
برینی اخذ و آخری ترک و علی الترتیب طولانی رسم اولغله عدد اشکال اون درت شکله بالغ اولور بعده
بوضع اولنان ایکی شکلدن دخی قاعده مذ کوره اوزرته بر شکل آخر دخی تولید اولنوب شکلین سابقینک
تحتنه رسم اولغله عدد اشکال اون بش شکله بالغ اولور * بعده اشیو اون بشینجی شکل ایله ابتدا وضع اولنان

شکل اولك جهت عرضارنده واقع ايكي نقطه نك انجوت برين اسلوب سابق اوزره اخذ وطولانيجه على الترتيب
بر برينك تحتنه رسم اليه اون التي شكل تكميل اولنور بوندين صكره اشبو ترتيب اولنان اون التي شكله امرار
بصر وفكر ونظر ايدوب اصحاب رملك ينلرنده معتبر قانون وقاعده اوزره سعادت ونحوستدن هر شكله
مخصوص اولان آثار و اوضاعك مقتضاسنه مراعات ايله سؤل اولنان مطلوبك حال وشانني اخبار و اعلام
ايدرلر * لكن حكملري مجرد اوضاع خطيه و اشكال رمليه دن استنباط واستخراج اولنوب خارجدن
بر دليل قوي وبرهان قطعي به مستند ومبني اولامغله علملري حليه وثوقدن عاقل و حكملري خيال باطلدر
ودخني نصب عين قبول اولغه لائق ونفس الامر مطابق وجه وجهه بودر كه صناعات علميه وعمليه دن بر صنعت
اليه امور غيبيه به وقوف ممكن اولموب سر ابرده خفاده مكنون اولان مغيباته وصول اليه عالم حسدن عالم
ارواح رجوعه مفلور و مجبول اولان خواص بشره مخصوص صدر حق اصحاب فن نجوم كشف و شهود اليه
غيبدن خبر و برين زهرين اسميله تسبيه ايدوب بونلك وقت ولادت لرنده كو كب زهره رب الطالع
بولنغله استار خفاده مستور اولان اسرار غيبه هرنه مقوله شيدن خبر و بر رايسه طالع مولودلري اول
نخبرك وقوع وظهور و بي ايجاب ايدر ديوزعم ايلدیلر * فعلى هذا استخراج غيب ايچون ترتيب اولنان
صناعات و صنايعدن خطر مل وانك امثالي اعماله اشتغال ايدنار لك قصد و غرضلري نفسلري امور حسيه دن
اشغال و عالم روحاني به ايصال ايسه بوطائفه فصل سابقه ذكر ايتديكمز طوائف كهمنه به ملحق اولور *
اكر اشكال رمل اليه كشف ضمير ادعا ايدن كسه ذوق روحاني و علم وجد ايدن بهره دار اولموب ترتيب
وتدوين ايتديكاري اشكال و اشيا به نظر اليه علم غيب ادعا ايدرلر سه هذيان نجوم كبي علم و علملري درجه
اعتباردن ساقطدر * و دخني طوائف بشر دن فطرت اصليه و خلقت زككيه اليه عالم ارواحدن تلقى
غيبه مجبول اولان طائفه نك علامتي اولدر كه حوادث آتية و امور مستقبليه دن بر امرلك حال وشانني
استعلام ايچون طرف غيبه توجه ايتديكارنده مألوف اولدقلى حالدن خروج ايدوب بونلره مبادي
نومده انسانه عارض اولان خيازه خواب كبي اسمنك و كرمك مقوله سي حالت عارض اولوب عالم حسدن
غائب اولورلر * و بوطائفه نك جسم ايتدن روحانيته خروج و عروجلري مراتبي دخني متفاوت اولوب
اصل فطرت لرنده موجود استعدادلرينك درجه كماله قرب و بعديله مختلف اولور * اما اول طائفه كه
بعض اعمال مصنوعه و صنايع موضوعه اليه مغيباته وقوف ادعا ايدوب فطرت و نهاد لرنده خاصه ذاتيه
و علامت مخصوصه اوليه رياحين رياض غيبدن بر رايجه شم ايتوب تقدم مغشوش كذب و دروغني بازار مكر
وتزويرده تنفيق و تزويجه سي ايدر * و دخني مغيباته علم و وقوف ادعا ايدن طوائفك بعضيلري استخراج
غيب و كشف ضمير ايچون ينلرنده معروف قوانين مخصوصه وضع ايدوب وقت حاجتده اول قواعد مراعات
اليه اسوله غيبيه دن جوابه تصدي ايدرلر * لكن اعمال موضوعه و اوضاع مصنوعه لري نه كشف
و شهوده موقوف و نه فن نجوم و كه سات انواعندن معدود اولوب بلكه عقول ضعيفه و آراء سخيغه اصحابني
صيد و تسخير اعمال لطائف الحيل اليه بردام مكر و قريب ترتيب ايدوب بوالهوسان سبلك مغزان روز كارلك
سرمايه ساماني جلبه آلت اتخاذ ايتشدرلر * و قوانين مذكوره نك انواعي كثر اولوب بر انجوت بومحمد
مصنفينك كتب لرنه درج و تخرير ايدوب بعض خواص علمانك اعتبار و اعتنا ايلدكاري قواعد حسابيه نك
ذكريله اكتفا ايلدك * معلوم اوله كه اساطين حكاي يونان دن ارسطو حكيمه منسوب كتاب سياستك آخونده
حساب نيم اسميله موسوم بر حساب مخصوص مذكوردركه اول حساب اليه محاربه و مقاتله به تصدي ايدن
ملوكدن غالب و مغلوب كيم ايدو كي معلوم و متعين اولور * طريق عملي بويلدركه محاربه به تصدي ايدن
ملكلكل برينك اسمنده موجود اولان حروف قوانين حسابدن جل كبير عنوانيله معروف و ايجد حروفنده
آحاد و عشرات و مئات والوف ايچون موضوع اولان قاعده معروفه اوزره بعدد الحساب بعدد اسمي
سرايب عدديه دن نه رتبه به بالغ اولور سه ضبط و حفظ اولنوب بعدد ملك آخرلك اسمنده موجود اولان
حروف دخني بوطريق اليه عدو حساب اولندقدن صكره هر برينك عدد حروف اسمي طقوز طقوز طرح و اخراج
اولنوب بقيه لري اخذ و حفظ اولنور و بعد الطرح اسمين مذكوري نك حسابندن باقي قالان عددلرله تفاوت

و تساویدن بینارنده موجود نسبت عددیه به نظرایله امر مطلوبه استدلال اولور * اگر طرح تسعه ایله اسمین مذکورینک حسابندن باقی قالان عددلر بربرینه مساوی اولوب قلت و کثرت ایله مختلف لکن زوجیتنه یافردیتنه متفق اولدقلری صورته بعد الطرح عددی اقل اولان اسمک صاحبی غالب اولوردیدیلر * مثلاً ایکی شخصک اسملری حروفی ایچده حسابیله عدا اولوب و هر برینک مبلغ عددندن طقوز طقوز طرح اولندقدنصکره برنده درت و آخرک اسمنده الی عدد باقی قالوب یا خود شخصینک برینک اسمنده بش آخرک اسمنده یدی عدد باقی قالسه صورت اولی ده درت عدد و ایکینجی صورته بش عدد باقی قالان اسمک صاحبی غالب اولور * و اگر محاربه به تصدی ایدن ملکک رک اسملری حسابندن بعد الطرح باقی قالان عددلرلر مقدارلری قلت و کثرت ایله مختلف اولد یغنی کبی زوجیت و فردیتنه دخی مختلف اولوب یعنی بری زوج و آخری فرد اولور سه بعد الطرح بقیه عدد حروفی اکثر اولان اسمک صاحبی غالب اولوردیدیلر * مثلاً ایکی شخصک اسملری جل کبیر ایله یعنی ایچده حسابیله عدا اولوب بعد الطرح برینک حسابندن اویج و آخرک درت عدد باقی قالسه اسمنده درت عدد باقی قالان کسسه غالب اولور * و اگر ملکین متحارینک اسملری حسابندن بعد الطرح باقی قالان عددلر بربرینه مساوی اولوب و ایکسی دخی معازوج اولسه بو صورته ده ککراولسان ملکک رک قنغیسی ابتدا مقابله قصده خروجه طالب و محاربه و مقاتله به راغب اولدیه اول ملک مغلوب اولوب طلب اولسان ملک غالب اولور * مثلاً محاربه به تصدی ایدن ایکی ذاتک اسملری حساب اولوب بعد الطرح هر برینک مبلغ عددندن درت یا خود الی عدد باقی قالسه ابتدا اعیه خروج ایله منازعه به قیام و محاربه به اقدام ایدن ملک مغلوب اولوب مطلوب اولان ملک غالب اولور * و اگر عدد حروف اسمیندن هر بر اسمده بعد الطرح باقی قالان عددلر بربرینه مساوی و ایکسی دخی معافرد اولور سه بو صورته ابتدا منازعه و مقابله به تصدی ایدن ملک غالب اولوب آخری مغلوب اولوردیدیلر * مثلاً داعیه حرب و قتال ایله مقابله به اقدام ایدن ملکک رک هر برینک عدد حروف اسملرندن بعد الطرح اویج یا خود بش عدد باقی قالسه ابتدا محاربه و مطالبه به قیام ایدن ملک غالب اولوب آخری مغلوب اولور و العلم عند الله تعالی * و دخی حساب نیمی ضبط و تسهیل ایچون ایکی بیت عربی نظم اولوب بین الناس متداول و مشهور اولغله نقل اولندی

اری الزوج والاقراد یسموا قلها * و اکثرها عند التخالق غالب و یغلب مطلوب اذا الزوج یستوی * و عند استواء الفرد یغلب طالب یتین مذکورینک معنای الی الحق قاعده حساب نیم ایله غالب و مغلوب استخراجنده بسط و تفصیل ابتدا یکمز طریقک بیاننی متضمن اولوب فائده اخرا بی مفید اولمغین کلام سابق اعاده ایله تطویل کلامدن اجتناب اولندی * بوندنصکره معلوم اوله که اعمال حسابیه دن عمل حساب نیمی وضع ایدن زمره محاسبین اسماء علیه دن بر اسمده موجود حروف ایچده اعدادندن بر عدد مخصوص طقوز طقوز طرح و آخر اجدنصکره باقی قالان عددک مقدارینی وجه اسهل اوزره بیلک ایچون بر قاعده مخصوصه دخی وضع ابتدا یلر که طرح تسعه ده اول قاعده به مراعات ایله کک لقت مؤنت حسابندن مستغنی اولدیلر * شویله که ایچده ترکیبده القدن غینه و ارنجه ترتیب اولنان یکر می سکز حرفی اولار باب فن حساب ذاتی اوزره مراتب اربعة عددیه کبی آحاد و عشرات و مآت و الوفه تقسیم ایدوب و القدن طایفه و ارنجه حروف مذکورده دن طقوز حرف بردن طقوزده منتهی اولجه آحاد مرتبه سنده مرتب اولان اعداد تسعه به و حرف یادن صاده و ارنجه طقوز حرف دخی عشرات درجه سنده واقع عقود تسعه به و قافدن طایفه و ارنجه طقوز حرف دخی مآت مرتبه سنده اولان اعداد تسعه به توزیع اولندقدنصکره ایچده حروفک آخری اولان حرف غین مرتبه الوفه تخصیص اولمشدیر * بوندنصکره حساب نیم اربابی آحاد و عشرات و مآت و الوف مراتبندن هر مرتبه ده موجود اولان اعدادلر بربرینه نسبت ایله حاصل اولان رتبه و درجه لرنه دخی نظر و اعتبار ایدوب ایچده ترکیبده مرتب اولان یکر می سکز حرفدن هر بر حرفک دلالت ایتدیکی عدد مراتب آحاد و عشرات و مآت و الوفدن بوندیغی مرتبه ک قنغی درجه سنده واقع اسیله

اول حرف ایه عن اصل علامت وضع اولندی یعنی عددی نفسی مراد اولنوب بلکه اول عددی بولندی
 مرتبه نك درجه سینه اشارت قصد ایلدیلر * بناء علی هذا مراد لری تحقیق و صنعت لری تسهیل ایچون
 اشبو یکر می سکر حرفدن طقوز کله ترکیب ایدوب وکله اولی درت حرفدن باقی سکر کله بی اوچ حرفدن
 ترتیب ایتدیلر * و ذکر اولنان کلمات تسعه دن هر بر کله نك ابتدا حرفیه مرتبه آحادده اول حرف ک دلالت
 ایتدیکی عدد مخصوصك درجه سینه اشارت قصد اولنوب وایکینجی حرفیه دخی شته اول حرف ک عشرات
 مرتبه سنده علامت اولدی یعنی عددی رتبه مخصوصه سینه و اوچینجی حرفیه کذلک اول حرف ک ثنات مرتبه سنده
 دلالت ایتدیکی عددی درجه معینه سینه دلالت قصد ایتدیلر لکن کله اولی درت حرفدن مرکب اولمغله انک
 در دخی حرفی مرتبه الوفک درجه اولی سینه علامت وضع ایتدیلر کلمات تسعه مزبوره بونلدر که ذکر
 اولنور * ایقغ بکر جلش دمت هنت و سح زعد حفض طصظ تفصیلی بویه در که مرتبه آحادده
 بردن طقوزه وارنجه موجود اولان اعداد اولکی درجه سنده عدد واحد واقع اولوب ابجد حرفدن
 علامتی حرف الف اولمغله اخذ اولنوب بعده اوندن طقسانه وارنجه عشرات مرتبه سنده مرتب اولان
 اعداد تسعه نك اولکی درجه سنده عشره واقع و علامتی حرف یا اولمغله الفک ذیلنه وضع اولندی بعده
 یوزدن طقوز یوزه وارنجه مات مرتبه سنده واقع اعداد تسعه نك اولکیسی یوز اولوب علامتی حرف قاف
 اولمغله اولدخی بعد الاخذ حرف یا نك یا تته ضم اولندقدن سکره مرتبه الوفک اولکیسی دخی یك اولوب
 علامتی حرف ابجد ک حرف اخیری غین اولمغله حروف ثلاثه اولی ایه ترکیب اولنوب ایقغ کله سی حاصل
 اولدی بو کله ده مرتب اولان حروف اربعه دن هر بر حرف ایه عددن ایقغ واحد مراد اولنوب یوخسه
 حرف الف ایلر یا ایلر اون قاف ایلر یوز غین ایلر یك مراد اولنوب مشدر * کذلک بردن طقوزه وارنجه
 مرتبه آحاد ک ایکینجی درجه سنده ایکی واقع اولوب ابجد حرفدن علامتی یا اولمغله اخذ اولنوب
 واوندن طقسانه وارنجه مرتبه عشرات ک ایکینجی درجه سنده یکر می واقع و علامتی حرف کاف اولمغله
 بعد الاخذ یوزدن طقوز یوزه وارنجه مرتبه مات نك ایکینجی درجه سنده دخی اعداد دن ایکی یوز واقع
 و علامتی حرف را اولمغله ذکر اولنان با و کاف حرفیه ترکیب اولنوب بکر کله سی حاصل اولدی بو کله ده
 دخی موجود اولان حروف ثلاثه دن هر بر حرف ایه اعدادن ایقغ ایکی مراد اولنوب یوخسه کاف ایه
 یکر می را ایه ایکوزه اشارت قصد اولنوب مشدر معلوم اوله که حرف غین ابجد حرفدن آخری و مراتب
 الوفدن مرتبه اولی به موضوع اولوب و حروف مذ کوره ده مراتب الوفک سائر منازل و درجاته حرف وضع
 اولنوب مغله بکر کله سی و سائر ذکر اولنه جی کلمات باقیه آحاد و عشرات و مات مرتبه لرند و واقع اعداد
 دلالت ایدن اوچ حرفدن ترکیب اولنوب ایقغ کله سی کی درت حرفدن مرکب کله رباعیه بناسنه امکان
 اولدی * کذلک آحاد و عشرات و مات مرتبه لر نك اوچینجی درجه سنده واقع اعداد دلالت
 ایدن حرفده دخی یوزده اجرا اولنوب جلش کله سی حاصل اولدی کله مذ کوره ده دخی جیم حرفی
 ایه اوچ عدد مراد اولندی کی لام و شین حرفیه دخی عدد مذ کوره اشارت قصد اولنوب یوخسه
 حرف لام ایه او یوز و شین ایه اوچ یوز عدد لری مراد اولنوب مشدر * کذلک آحاد و عشرات و مات مرتبند
 در دخی مرتبه ده واقع اعداد مخصوصه به موضوع حرفده دخی یوزده ده رعایت اولنوب داله میم
 تا حرفدن مرکب دمت کله سی حاصل اولدی بو کله ده دخی مرتب اولان حروف ثلاثه دن هر بر حرف ایه
 اعداد دن درت مراد اولنوب میم ایه قرق و تا ایه درت یوز مراد اولنوب مشدر * کذلک هنت کله سنده
 دخی ها حرفدن بش مراد اولندی کی فون ایه نادن دخی بش عددی مراد اولنوب حرف فوندن
 الی و نادن بش یوز مراد اولندی * کذلک و سح کله سنده مرتب اولان و او حرفدن اتی مراد
 اولندی کی سین ایه خا حرفیه دخی عدد مذ کوره اشارت قصد اولنوب مشدر * کذلک زعد
 کله سنده واقع حروف ایه دخی عددی اشارت اولنوب و حفض کله سنده واقع حروف ثلاثه ایه دخی
 اعداد و عشرات و مات مرتبند و واقع اعداد سکر می مرتبه سینه اشارت قصد اولنوب سکر عدد

مراد اولنشددر * وکذلک کلمات تسعه نك اخري اولان طصظ کلمه سنده واقع طاهر فشدن طقوز
مراد اولنديغي کي صاد ايله نلادن دخي طقوزه اشارت قصد اولنشددر * خلاصه کلام بود کراولنسان
طقوز کلمه نك اوانلنده واقع حروف آحاد ايله قنغی عدد مراد اولنورسه باقیسی ايله دخي اول عدد اشارت
قصد اولنوب مراتب عددیه نك علی الترتیب درجه لیه علامت وضع اولنشددر اشبوسط و تفصیل
اولنسان قاعده معلوم اولدقده اسمادن قنغی اسمک طرح تسعه ايله بقیه عددی بیلتمک مراد اولنورسه وجه
اسهل اوزره استخراج اولنوربو طریق ايله که حساب نیم ايله طرحی مراد اولنسان اسمادن بر اسمک جواهر
حروف فشدن هر بر حرفه نظر اولنوب ذکر اولنسان طقوز کلمه دن قنغی کلمه موجود ایه حرف مذکور ايله
اول کلمه نك حروفه مخصوص اولان عدد مراد اولنور بعده حروف اسمدن بدل اخذ اولنسان اعداد جمع
اولنوب اگر طقوزه بالغ یا دخي ناقص اولورسه عینی اخذ اولنور * و اگر طقوز دن زیاده کلورسه طقوزی
طرح اولنوب فضله می حفظ اولنور بعده اسم آخر حروفی دخي بوجه اوزره حساب اولنسدقده نصکره
بعده الطرح باقی قالان عدد لره نظر اولنوب عنوان بچنده ذکر اولنسان قاعدهیه مراعات ايله طرفینده طاب
و مطلوبین غالب و مغلوبی استخراج ایدر لر * معلوم اوله که تسعه طرحینده ذکر اولنسان قاعده نك سری
ظاهر در بو طریق ايله که آحاد و عشرات و مآت و الوف مرتبه لرنده واقع اعداد دن هر عدد که طقوز
طقوز طرح اولنه بهر حال بعد الطرح بر عدد باقی قالور که بولنديغي مرتبه نك درجه سی عددیه مساوی اولور
مثلا مرتبه عشر اتده اوندن طقوزی اخراج ایشک عشر اتک اولکی درجه سنده بولنغله بر باقی قالور * کذلک
مرتبه مآتک اولکی درجه سنده واقع بوزدن و مرتبه الوفک درجه اولی سنده واقع بیکدن طقوز طقوز
طرح اولنسه نه بر باقی قالور * و دخي مرتبه عشر اتک ایلکینجی رتبه سنده واقع بیکریندن بعده الطرح
ایکی باقی قالوب و مرتبه مآتک کذلک ایلکینجی درجه سنده واقع ایکی بوزدن و مرتبه الوفک درجه
ثانیه سنده ایکی بیکدن بعده الطرح ایکی عدد باقی قالور * و کذلک مرتبه عشر اتک اوچینجی درجه سنده
واقع او بوزدن و مرتبه مآت و الوفک درجه ثالثه سنده واقع اوچینوز ایل اوچ بیکدن دخي بعده الطرح
اوچ عدد باقی قالور و عشرات و مآت و الوفک سائر مرتبه لرنده دخي کیفیت حال بومنونال اوزره
جاری اولوب مرتبه عشر اتک منتهاسی و مرتبه تاسعه ده واقع طقسان ايله مرتبه مآت و الوفک طقوزی
رتبه سنده بولنسان طقوز بوزدن و طقوز بیکدن دخي بعده الطرح طقوز عدد باقی قالنغله کویا مراتب
اعداد دن عشرات و مآت و الوف مرتبه لرنده واقع عقود عددیه آحاد مرتبه سنده تزیل اولنوب و هر
مرتبه ده بعده الطرح باقی قالان عدد اول مرتبه نك آحاد دن درجه سی عددیه مساوی اولنغله اول درجه نك
عددی مراتب ثلاثه ده بولنسان عقود عددیه مقامنه قائم و عشرات و مآت و الوفه مستعمل اولان حروف
ذیالت معناده آحاد حروفه مشارک و مساهم اولدی * بو تقدیر درجه عشر اتدن بیکری ايله و مآتدن
ایکی و زایله و الوفدن ایکی بیک ايله آحاد دن ایکی نك اصلا فرقی اولنوب و ابجد حروفندن بیکری به دلالت ایدن
کاف ايله و ابجدیوز علامت وضع اولنسان را حرفیه حرف یا کبی ایکی عددیه دلالت قصد اولندی که
وقت حاجتده ذکر اولنسان طقوز کلمه دن بیکر کلمه سنده کاف و را حرفیه انجق ایکی مراد اولنوب طرح
تسعه ده کلفت مؤنت حسابدن مستغنی اولیدر * کذلک آحاد دن اوچ ایله عشرات و مآت و الوفک
اوچینجی مرتبه لرنده واقع اووز و اوچ یوز و اوچ بیکک اصلا فرقی قالیموب اعداد مذکور نك هر بر رتبه
بعده الطرح اوچ عدد باقی قالنغله ابجد حروفندن اووز ده دلالت ایدن لام ايله اوچ یوز علامت اولان
شین حرفیه جیم حرفی کبی انجق اوچ عدد مراد اولنوب وقت طرحه کلمات مذکور دن جلش کلمه سی
حروفی قنغی اسمده موجود اولورسه هر حرف ايله انجق اوچ عدد اخذ اولنور * خلاصه کلام ابجد
حروفندن مرکب اولان ایقغ کلمه سندن طصظ کلمه سسته و ارنجه سرد و ذکر اولنسان طقوز کلمه دن هر
کلمه نك اوانلنده واقع حرف ايله مراتب آحاد دن قنغی عدد مراد اولنورسه اول کلمه ده واقع سائر حروف ايله
دخی اول عدد دلالت قصد اولنشددر و کلمات مذکور دن هر بر کلمه بردن طقوزه و ارنجه آحاد اعداد دن
بر هده مخصوص اولوب اول کلمه نك عددی آند موجود و مرتبه اولان حروف منایبه نائب اولنغله اسمادن

برای سنده اول کلمات حروف قدن قننی حرف موجود اولور سه حرف مذکور دن اول کلمه به مخصوص اولان
 عدد اخذ اولتد قدن صکره اسمک اعداد حروفی نه مرتبه به بالغ اولور سه تسعه دن فضله سی طرح اولنور
 و کلمات مذکور نك اولی سی * ایقغ کلمه سی اولوب مراتب آحاد دن واحده موضوع اولغله حروف
 اربعه سندن هر بر حرف ایله واحد مراد اولنور اینکینسی * بکر کلمه سی اولوب عدد دن ایکی به
 دلالت اینکله حروف ثلاثه سندن هر بر حرف ایله اعداد دن ایکی عدد مراد اولنور اوچنسی کلمه * بیاش
 لفظی اولوب حروف سندن هر بر حرف ایله اوج عدد مراد اولنور و دردنسی * دمت کلمه سی اولوب هر بر
 حرفیله درت عدد مقصود اولور بشنسی کلمه * هنت لفظی اولوب حروفیله بش عدد مراد اولنور اتنسی *
 و سغ کلمه سی اولوب اعداد دن اتی به موضوع دریدنسی * زعد کلمه سیدر که اعداد دن پدی به علامت سدر
 سگزنی * حفص کلمه سی اولوب سکره دلالت ایچون موضوع در طقوزنی * طعظ کلمه سی
 اولوب اعداد دن طقوزه علامت وضع اولنشددر طرح تسعه ده کلمات مذکور نك ترکیبی عهد قدیم و
 بین الناس متداول و معروف اولان ترتیدر لکن ملاقی اولدیغیمز شیوخ فنک بعضیلری ذکر
 اولسان کلمات تسعه بدلی نه اجد حروف دن مرکب طقوز عدد کلمات آخری نقل ایندیله که ترتیب وتر کسیده
 ذکر ایندی بکمز کلماته مغایر اولوب صحت علامه اول کلمه لری کلمات اولی اوزر نه تقدیم و ترجیح ایلدیلر *
 اول کلمات یوناندر که ذکر اولنور * ادب یسقل جزلط مدوص هف تحذن غش خع تضبط
 و شیوخ فنک قولری اوزره اشبو کلماته مرتب اولان حروف ایله دخی کلمات اولی کی علی الترتیب بدن
 طقوزه وارنجه مرتبه آحاده واقع اولان اعداد مراد اولنوب اول ذکر ایندی بکمز کلماته طرح تسعه
 قاعده سی بو کلمات حروف قدن دخی اجرا اولنور دیدیلر لکن بو کلمات حروفی اجد ترتیبه مغایر اولوب
 و کلمات بعضیسی درت حرف دن و بعضیسی اوج و بعضیسی ایکی حرف دن مرکب اولغله اجد حروف قدن
 مراتب اعداد دن آحاد و عشرات و مآت و الوف مرتبه لرینه دلالت ایدن حرفلر بو کلماته ترتیبی
 بین الناس معهود و متعارف اولان قاعده معروفه اوزر نه جاری اولمغله بو کلمات ترتیبیله طرح تسعه
 استخراجنه ظفر ممکن اولدی مع هذا بو کلماتی نقل ایدن شیوخ مزه هره علوم غریبه دن و مشاهیر شیوخ
 مغایره دن ابن بیایه نسبت ایدوب طرح حساب نیمده بو کلمات ایله عمل کلمات اولی ایله عملدن اجد دردیو
 ابن بادن نقل ایلدیلر * معلوم اوله که حساب نیم قاعده سیبیه غالب و مغلوب استخراجی بر اهن عقلیه
 و ادله عقلیه دن بر دلیل قطعی به مستند اولوب و حساب نیم ذکر اولنان کاب سیاست آراء بعیده و کلمات
 مخفیله ایله علما و افلا ائمه محققین قسده کاب مذکورک ارسطو حکیمه نسبتی دخی صحیح دکلدر * زیرا حکیم
 مزبورلر مقالات حکیمیه ده متانت کلامنه و وثاقت احکامنه عارف اولان اهل رسوخ کاب مزبورله موارد
 و مصادرنه نظر ایتد کده ارسطونلر قزده یراعه تحقیقی اولان اثاری سلکنه منسلک اولمادیق عسندنه متعین
 اولور * و دخی معلوم اوله که اطلاع مغیبه توشل ایچون ترتیب اولسان قوانین مصنوعه و قواعد
 موضوعه نك بری دخی زایرجه عالم اسمیه مسمی بر زایرجه مشهوره درکه سنین هجریه دن التیوز تاریخک
 و اخرنده بلاد غریبه اوله موحیدین یعقوب منصور نام ملک عهد سلطنتده بلده مرا کشده اعلام
 متصوفه دن ابوالعباس سبتینک رزده یراعه حسن اختراعیدر * زایرجه مذکور سائر ترتیب اولنان
 صور زایرجه دن حسن صنعت و اتقان عمل جهتله اکمل و اقوی اولغله خواص علما و اعلام فضلادن جمع
 کثیر بو زایرجه نك جسد اول و دواتر نه مکتوز اولان اسرار مر موزه و اشارات ملفوزه نك کشف و حلنه
 بذل مجهود و صرف مقدور ایدوب استخراج مطلوبه فاضل ستینک وضع ایندی کی قانون و قاعده به مراعات
 ایله مزاوله اعمالدن خالی اولمادیلر * و دخی فاضل سبق وقت حاجتده اشبو صورت زایرجه ایله عمل ایچون
 بردائرة عظیمه داخلنده بر برینه موازی و بعضیلری مساوی دواتر کثیره اعمال ایدوب هر بری اصناف
 کائناتدن بر نوعه تخصیص اولنشددر * دواتر مذکور دن طقوز دواتر افلاک تسعه و دردی عناصر
 اربعه به مخصوص اولوب و اوج دواتر و الید ثلاثه یعنی معدن و نبات و حیوانه و بایقسی روحانیات
 علویه و سفلیه به و سائر مکنونات و علوم مخصوصه ایچون موضوعدر * و اشبو دواتر مر سومه دن هر بری

اصناف موجودات در موضوع و مخصوص اولد بقی اشیا تا اقسام و اعدادی حسیله اجرای عدیده به
منقسم اولوب از جمله دوائر افلاک در هر برداره بروج فلکیه اعتباریه اون ایکی قسمه و عناصر دایره لری
در در قسمه و موالبه ثلاثه دایره لری او پر قسمه تقسیم اولنوب سائر دایره لری دخی بوکا قیاس ایله اقسام
عدیده به تجزیه و تفریق اولنمشدر * و دوائر مذکوره تک اقسام و اجزائی فصل ایدوب نقطه تقسیم در مرکز
دایره به منتهی اولان خطوط مستقیمه اوتار اسمیه تسیمه اولنوب بواوتار و خطوط در هر پرتیک اوزرنده
ارباب حساب ینلرنده متداول و متعارف اعداد موضوع حروف عدیده رسم اولنمشدر * و حروف
موضوعه تک بعضیسی حاله عهد مندره دیار غربیه ارباب اقلام ینلرنده دفاتر حسابیه استعمال اولنان ارقام
عدیده اشکالی اوزره مرسوم اولوب برشوم زمام عنوانیه معروف اولان حروف مخصوصدر و بعضیسی
دخی برشوم غبار اسمیه مشهور بر خط معروف در که اصحاب فن حسابدن بعضیاری جدا اول زبچدن استخراج
اولنان اعمال حسابیه ده استعمال ایدرلر و بنه اشبوزا پرچه سبتینک داخلنده واقع دوائر مرسومه تک
خلالنده اسماء علوم و مواضع اکوان ترسیم و تحریر اولنمشدر * و دخی اشبوز کرا اولنان دوائر تک ظهورنده
مربع الشکل بر جدول کبیر رسم اولنمشدر * طول و عرضی جهت لرنه کشیده اولان خطوط مستقیمه تک
بر بری تقاطع لری حسیله رقع شطرنج کبی بیوت کثیره بی مشتمل و محتوی اولوب جدول مذکور من جهة
العرض الی بش عدد خانه به و من جهة الطول یوزا و یوز برخانه به منقسمدر و اشبو خانه لک بعضیسی اشکال
عدیده ایله و بعضیسی حروف مخصوصه ایله مشهور و معمور اولوب بعضیسی دخی عدد در قدن خالیدر لکن
بیوت جدول وضع اولنان اعداد و ارقام بر برینه نسبی و حروف ایله معمور اولان بیوت معدوده ایله خالی
قالان خانه لک کیفیت قسمتی بروج معلوم و متعین دکلدر * و اشبو صورت زاپرچه تک ایکی جانبنده
لام منصوبه قافیه سنده اوزان عروضدن بحر طویل وزنی اوزره ایسات عدیده مسطور در که استخراج
مطلوبده صورت زاپرچه ایله عملک کیفیتنی متضمن اولوب لکن نظم و ترتیبی دقت و غرضه درجه
قصوایه بالغ اولغین اسرار غریبه سنی فهم و اذعان خاصه ینان علم و عرفاندر * و دخی اشبوزا پرچه تک بعض
جوانبند بریت عربی مسطور و مرقومدر که اعمال مفاتیح جفریه ایله فتح طلسمات مغیباته تصدی ایدن
اعلام علمای غربیدن و مشاهیر فضلائی اشبیلیه دن ملک بن وهیب نام بر فاضل مشهوره منسوبدر فاضل
مشار الیه مغرب زمینده مکتوبه دولتی علماسندن معدود اولوب علوم غریبه ده یکه تاز مضمار کمال و شرق
و غربده شمس تابان کبی عذیم المثلادر (بیت) سوال عظیم الخلق جزت فصن اذن * غرائب و شگ ضبطه
البلده مثلاً * کرچه بیت مذکورک من جهة الترکیب معنای اصلیمی جزالة بلاغسدن خالی اولوب لکن
ارباب زاپرچه عندنده معنای ترکیبیمی مقصود اولوب بلکه اشبوزا پرچه سبتیه ده و غیر زاپرچه لده بیت
مذکورک حروف مفرد سی ایله ذکر کری آتی وجه اوزره عمل اصحاب فن زاپرچه ینلرنده معروف و متداول
اولغین اسوله غیبیه دن زاپرچه طریقیه استخراج جواب و قنده و تیره معروفه اوزره استعمال ایدرلر *
فعلی هذا نحن ارباب حروف زاپرچه سبتیه ایله اسوله غیبیه دن بر سوالت جوابنی استخراج مراد ایتسه لاولا
سوال اولنان ماده تک الفاظ و کلماتی حروف مقطعه ایله تصویر و بر محله ثبت و تحریر ایدوب بعده آلات
ارتفاعیه ایله طالع وقت سوالده اخذ اولنوب درجه برج طالع ضبط اولند قدن صکره صورت زاپرچه ده
افلاک ایچون موضوع و مرسوم اولان دایره ده خطوط اوتاردن برج طالع تخصیص اولنان خط و تری
بولورلر * بعده و تر مذکورک اولندن مرکز دایره به اندن قبالة طالعده محیط دایره ده منتهی اولد بقی محله
وارقیه و تر طالعک اوزرنده مکتوب اولان حروف معینه تک و خلال حروفده واقع اشکال عدیده تک جمله سنی
بعده الاخذ اعداد مأخوذه بی جل کبیر طریقیه یعنی ابجد حسابی قاعده سبیل اول عدد لره علامت وضع
اولنان حروفه تبدیل ایدوب یعنی بردن یکه و ارنجه می اتب اعداددن و تر طالعده موجود اولان عددلر
بدلنه حروف ابجدیه ده اول اعداد دلالت ایدن حروفی اخذ ایدرلر * و اصحاب زاپرچه و تر طالعدن اخذ
اولنان اعدادی حروفه نقل و تبدیل ایچون قواعد مخصوصه وضع ایدوب وقت حاجتده اقتضا سنه کوره
عمل ایدرلر * وقت اولورک خطوط اوتارده مرسوم اولان اعدادک آحادنی عشراته و عشراتی مئاته نقل

و تبدیل و گاهی به عشراتی آحاده و ما فی عشراته حظ و تنزیل ایدوب یعنی مثلاً آحاد مرتبه سنده واقع بر عدد معین در عشراته موضوع و اول عدد مناسب بر حرف ایل و عشرات مرتبه سنده مرتبه اعداد در مائه موضوع حروف ایل تعبیر ایدور * بعده برج طالع و ترندن اخذ اولان حروف اصلیه و نقلیه نك مجموعی حروف سؤاله ضم و اضافه اید کد نصکره نشه صورت زایر چه ده سر سوم اولان دائره افلاکده اعاده نظر اولوب برج طالع نسبتله اوچنی واقع اولان برجك و ترینی بولورلر * بعده اشبوو برج ثالث و ترینك دخی اولندن انجیق من ك ز دائره یه و ارنجه اوزرنده سر سوم اولان حروفی و خلال حروفده واقع اشكال عددیه بی بعد النقل حروف اولی به ضم و اضافه ایدرلر * لکن بزج ثالث و ترینك اولندن انجیق من کزه و ارنجه سر سوم اولان اعداد و حروف اخذ اولوب یوخسه سر کردن قبالة برج ثالثه محیط دائره منتهی اولدیغی محله و ارنجه مکتوب اولان اعداد و حروف عمل ادخال اولنر بعده عنوان بجهده ذکر اولوب ارباب زایر چه میاتسده ارکان عملدن معدود اولان ملک بن وهیبك یت معهودی دخی حروف مقطعه ایل متفرق تحریر اولوب صحیفه حسابده برجابه وضع اولوب بوند نصکره وقت سؤالده برج طالعك قننی درجه سی افق بلد دن طلوع ایتش ایسه اول درجه دن او نور درجه تمامنه دك عدد اولوب نه مرتبه به بالغ اولورسه اس برج ضرب اولنور یعنی درجه طالع برج طالع دن آخر بروج اولان برج حوته و ارنجه موجود اولان عدد بوجه ضرب اولنور که ارباب زایر چه اصطلاحنده اس برج برج طالعك آخر بروج دن بعدینه اطلاق اولنور لکن ارباب فن حساب عرفنده اس عدد بر عددك اول مرتب دن بعدینه اطلاق اولنور ارباب زایر چه اصطلاحی اهل حساب عرفنه مغایر اولمش اولور بعده درجه طالعی اس برج ضرب بدن حاصل اولان عدد مجموعی دخی بر عدد مخصوصه ضرب ایدرلر که ارباب زایر چه قشده اول عددده اس اکبر و عدد اصلی تسمیه اولنور بوند نصکره حاصل ضرب اولان عدد مجموع ایل ذکر بسبق ایدن جدول کبیرك بیوت مرتبه سنده دخول اولوب ارباب زایر چه یتلرنده معهود شروط معروفه و قواعد مخصوصه و ادوار معدوده ایل بیوت جدولن بعض حروف استخراج و بعضی دخی اسقاط اولند قد نصکره ملک بن وهیبك یتنده منتظم اولان حروف ایل بعد المقابله استخراج اولسان حروفدن نقلی لازم کلان حرفی حروف مسؤل و خطوط اوتار دن اخذ اولسان حروفه ضم و اضافه ایدرلر * بعده اشبوو حروف بجمعه بی دخی طرق اسقاط دن بعض اعداد مخصوصه ایل طرح و اسقاط ایدرلر که اول عددله اصحاب زایر چه ادوار تسمیه ایدرلر و ادوار طرح دن هر دورده اول دورك نهایت بولدیغی حرفی اخذ و ثبت ایدوب و بردوری اتمام نصکره دور آخره عود و رجوع ایدرلر یتلرنده معهود ادوار معدوده ایل اعمال مذکور ه تمامنده بر مقدار حروف مقطعه حاصل اولور که تألیف و ترکیب اولند قد عمل زایر چه ده مقابله حروف ایچون موضوع اولان ملک بن وهیبك یتلرنده نظم و قافیه ده مساوی بریت منظوم عربی حاصل اولور ته کیم انشاء الرحمن کیفیت عمل طریق فصول کتابده فصل علومده زایر چه سببیه مقابله سنده ذکر و تفصیل اولنور معالوم اوله که خواص علماء و اعلام فضلادن جمع کثیر زایر چه سببیه اعمالنه مراعات ایل اسؤل غیبیه استخراجنه تهالک ایدوب حروف سؤال و اوتار دن ترتیب مخصوص ایل اخذ اولسان اجوبه منظومه نك اسؤل منظومه افاده مرآمده موافقتی مضمون جوابك نفس الامر موافقتیه دلیل اتخاذ ایدیلر لکن بونلر زعماری فاسد و رایلی ك اسدور * زیرا بوندن اقدام مرتبه بعد آخری ذکر اولند یعنی اوزره و رای برده غیبیه مستور اولان اسرار خفیه علوم موضوعه و اعمال مصنوعه ایل ابرار ال اولوب مغیبانه علم و وقوف وحی ربانی و الهام صمدانی به موقوف اولغله کشف اسرار غیبیه تأیید الهی ایل مؤید اولان نفوس فاضله بشریه به مخصوصدر و دخی اعمال زایر چه ایل تقیایا اثباتا عطا هر اولان اجوبه نك ماده سؤاله مطابقت و موافقتی مجرد اثباتی مجاوره و خلال مخاطبه ده سائل و محیب اولسند دائره افلاکده مرام ایچون صادر اولان اجوبه نك اسوله به من جهة اللفظ و المعنی مطابقت و موافقتی قبیله دن معدود اولوب لکن صورت زایر چه دن تحصیل و ترتیبی صنعت مخفیه به موقوف اولغله ارکان و شروطه مراعات هر عاقلک و طبقه بی اولدیغی ظاهر در * و عمل زایر چه ایل سؤاله مطابق جوابه ظهور یتک سری بودر که ارباب

زایرچه وقت حاجتده ماده سؤال ایله اوتار دانه دن اخذ اولسان حروفده کسر و بسط ایله تصرفات عدیده و اعمال کثیره دتصکره درجه طالعی اس برجه و حاصلنی اس اکبره ضربدن مجتمع اولان اعداد ایله جدول کبیره دخول ایدوب وادوار معدوده ایله محو و اثبات عملی اجراد تصکره اخذ و ابقا اولسان حروفدن هر بری ملک بن وهیبک ییتنده منتظم اولان حروف مخصوصه دن بر حرف ایله علی التوالی مقابله ایتلر ایله حروف سؤال و اوتاردن هر کسب و ترتیب مخصوص ایله مرتب بر جواب منظوم و کلام موزون ظاهر اولور که نظم و قافیه ده بیت مذکور موافق و افاده مرآمده سؤال مطابق اولور * زیرا اعداد و معدودات و مفهومات و موجودات یینلرنده موجود اولان نسبت عدیده و مناسبات طبیعییه اشیا نلک بر برینه تعلقی و ارتباطنه و مجهولاتی معلوماتدن استعلامنه مدار اولغین سرتناسبه و مناسبات طبیعییه اشیا به واقف اولان اصحاب و شدوذ کلا و ارباب عقل و دها اشیا معلومه دن امور مجهوله یی تحصیل ایدرلر *

خصوصا انوار ریاضت ایله دینه بصیرتلی منور اولان اصحاب وجد و حال و ارباب فضل و کمالک سهم نظر اصابتلی هدف اصابت نه نفوذده سائر اصحاب عقوله غالب اولغله انلک علی زایرچه و سائر صنایع خفیه ده قوت فکریه لری اکل و اقوی اولدیغی مرتبه بعد آخری هر ورا ییتلر * بوسیدنه تاشیدر که کتب زایرچه اکثر یا اهل ریاضته نسبت اولنوب حتی اشبوذ کرایتدیکمز صورت زایرچه دخی اعلام متصوفه دن ابوالعباس سبکی به منسوبدر وینه مشاهیر بکار صوفیه دن سهل بن عبدالله نام هر تاض کامله منسوب بر صورت زایرچه دخی مشهور دن اولمشدر که انده ترتیب اولنان اعمال عجیبه و صنایع غریبه دخی حیرت افزای عقول خوالدر * و دخی خاطر فایده ساخن و لایح اولدیغی اوزره زایرچه سبکیه و سهلیه ده ظهور ایدن اجوبه نلک منظوم و مقفا اولسنلک سروسپی اولدر که حروف سؤال و اوتار ادوار معدوده ایله بعد المحو و الاثبات ملک بن وهیبه منسوب بیت مشهورک حروفیه مقابله اولغله حروف جواب عدد ترتیبده حروف بیت ایله مساوی اولوب وزن و قافیه ده دخی موافق اولتی اقتضایدر زیرا مشهور دن اولان اعمال زایرچه نلک بعضی سنده تحصیل چوایده حروف بیت ایله مقابله ترک اولغله موزون و مقفا جواب ظهور ایتدی * ته کیم انشاء الرحمن فصل علومده کلام زایرچه بختنه منتهی اولدقده بواصرلک تحقیقنه وصول میسر اولور * معلوم اوله که ناسدن جمع کثیر اشبوذ صورت زایرچه دم بسط اولسان قواعد مراعات ایله افاده مرآمده سؤال مطابق منظوم و مقفا جواب ظهوری تصدیق و اذعانده عقلاری قاصر اولغله عمل مذکور کورلک صحت و استقامتی انکاره تصدی ایدوب دیدیلر که ارباب زایرچه حروف سؤال و اوتاری بسط و کسر اثاسینده نظم ایده جکاری ایساتک حروفنی مراد ایتدکاری وجه اوزره کنذیلری بیت و درج ایدوب لکن علامه عمارست و مسایر عتلی حسنیله ضم و درج ایتدکاری حروفدن منتظم اولان ایسات موزونه قواعد حرفیه و نسب عدیده واسطه سیله صورت زایرچه دن متولد اولتی اوزره ناسه تخمیل ایدرلر دیوزعم ایتدیلر * اما زعماری فاسد و رایلی کلسد اولوب معلومات و موجودات اراسینده واقع اولان سرتناسبی ادراکده فاعلی قاصر اولغله نسب اشیا به واقف اولان ارباب رشیدوذ کلک قواعد مخصوصه و قوانین مضبوطه ایله تحصیل ایتدکاری علوم و معارفی تخمیل و تدلیسه جل ایدوب رتبه و انکار ایله مقابله ایللر مع هذا علم زایرچه نسب عدیده و اسرار خفیه اوزر سیبه معنی بر صنعت غریبه و صناعت عجیبه درک دواتر وجد اولنده وضع و ترتیب اولسان اوضاع خفیه به واقف و اعمال غریبه به عارف اولان ارباب رشید و سناد ارکان و شروطنه مراعات ایله ماده سؤالدن بیت منظوم ایله جواب استخراج ایتدکاری مشهور باصره اهل یقین اولوب صحیفه صحفی نقطه شکدن میرادر * زیرا امر اتب اعداد ملاحظه و تصورده سائر اشیا دن اظهار واجلی ایکن تفاوت و تساوی جهتیله یینلرنده نسب بتلری حتی اولان مسائل عدیده و اسوله حساسیه دن بر مسئله نلک حلی مشکل اولوب فهم و ادراکی اذهاندن بعید اولدیغی ظاهر در * حتی مجالس صحبتده مطایبه اخوان و تشخیز اذهان ایچون السنه ناسیده دائر اولان لطایف خیایای عدیده دخی یوقیلدن معدود اولغله لدی السؤال نسبتنه عارف اولان کبیره جوابه قادر اولوب اولسا نلک عجز و قصور لری ظاهر اولوب فکیف که صورت زایرچه ده تحصیل جوابه و تصحیح خطاب ایچون وضع و ترتیب اولسان دواتر

و چند اولیاء اعداد و حروف می باشد نسبت عددیه و حرفیه اذ هانند کمال بعد ایل به بعد و زیاده خفی اولیاء و رای
استار خفاده مستور اولان اسرار عجیبه سنگ حلی اصحاب فهم و ذکا و ارباب عقل و دهایه مخصوصه در *
بومد عارضی تحقیق و تصدیق ایچون خیایای عددیه دن بر مسئله ذکر ایده لم که سوالدن ذکر اولنان معلومات
عددیه ایل جواب می باشد موجود اولان سرتناسبه و قوف ایل مسئله نک حلی ظاهر اولغین معلوم اولدقده
اعمال زایرجه ایل دخی ماده سوالدن اجوبه منظومه ظهورینک سری ظاهر و منجلی اولور * بر شخص
شخص آخره خطاب ایدوب دیسه که هر بر قطعه سی یکرمی درت منقره رایج فرض اولنان اچقده دن قلبکده
بر مقدار اچقده طوت و طوتدینک اچقده نک هر بری مقابله سنده اوچر منقره اخذ و جمع ایلوب مجموعیله بر قوش
اشترا ایل بعده ابتدا طوتدینک اچقده نک مقدار ایلسه انکدخی مجموعیله بر مقدار قوش اشترا ایل که
هر برینک قیمت و بهیاسی ابتدا منقره ایل الدینک قوشک قیمتیه مساوی اوله بومورتمده اشترا اولنان طیورک
عددیه نه مقدار اولور دیو سوال اولدقده نسبت عددیه سنه واقف اولان کسیه طقوز عدد قوش اولور
دیو جواب ویرر * زیرا هر بر اچقده نک هر بری مقابله سنده اوچر منقره اخذ اولغشیدی و بودخی
معلومدر که یکرمی در ذلک غنی که سکرده بریدر اوج عدد اولوب یعنی یکرمی دردی اوچر تقسیم ایلست
سکر قسمة منقسم اولغشله کویا محاطیلک طوتدینک اچقده دن هر بر اچقده نک منقره حسابیله ثمنی یعنی سکرده
برخی بریر جمع ایدوب مجموعیله بر طیر اشترا اولندی بومورتمده اخذ اولنان اچقده نک عددی منقره حسابیله
نه مرتبه به بالغ اولور سه انلری دخی سکر بلوک بولوب هر بری ایل بر قوش اشترا اولدقده بهر حال اچقده ایل اخذ
اولنان عدد طیور سکر به بالغ اولور بعده طوتدینک اچقده نک هر بری مقابله سنده اخذ اولنان منقره لک
مجموعیله ابتدا اشترا اولنان طیر واحدی سکره ضم ایتدیکم زده عدد طیور طقوز به بالغ اولور اشبو مسئله
عددیه دماده سوال معلوم و نسبتی فی الجمله خفی اولغشله جواب مجهول اولوب لکن اعداد مسئله واقف
نسبت غنه واقف اولان اذ یکا جودت قریحه ایل فی الحال ماده سوالدن جوابی اخذ ایدوب چهره مخدیره
هر آمدن رفع نقاب و سوالدن جوابی اخذ ایدوب مخصب اولان مهمات شماری کشف ایدر لر * لکن
نسب و اوزانی خفی اولان مهمات عددیه و مضمرات حرفیه دن بر مسئله سرتناسبه واقف اولان اذ یکا دن
بری حل ایتدیکده قوه و اهمه و هله اولی ده جواب مسئله بی معارف غیبیه دن عدا ایدوب علوم غریبه بی
فتح ابواب مغیبه و وسیله فلن ایدر مع هذا کتب علم حسابیه تحقیق و تفصیل اولغشیدی اوزره اربعه
متناسبه و حساب خطائین و جبر و مقابله قواعدینه مراعات ایل انجی خاریده یاد هنده موجود و هر کوز
اولان موجودات و مفهومات ینارنده سرتناسبه علم و قوف حاصل اولوب اشیای موجوده ینارنده
مناسبات خفیه به اطلاع ایل مجهولات عددیه استخراج اولور * اما زمان مسئله قبله ظهور ایده چکن
حوادث غیبیه نک اسباب وقوعی ادله عقلیه و آثار نقلیه دن بر دلیل ایل معلوم اولدینقی صورتده دایره علم
بشردن خارج علوم غیبیه دن اولوب قواعد علمیه و صنایع علمیه ایل معارف غیبیه تحصیل ممکن دکادر *
بوتحقیقندن ظاهر اولدیکه صورت زایرجه ایل استخراج مطلوبه وضع و ترتیب اولنان اعمال نتیجه سی
حروف سوالدن بسط و کسر ایل القاط جواب استنباط اولنوب و ماده سوالدن وضع و ترتیبی قواعد
زایرجه به مراعات ایل تبدیل و تفسیر و تکرر صورت جواب ماده سوالدن اخذ و التقاط اولور * زیرا
حروف سوالدن القاط جواب ایل ظهوری ینارنده واقع نسب خفیه سی علم و اذعانه موقوف اولوب سرتناسبه
واقف و حقیقت نسبتیه عارف اولان اصحاب برشد و ذکا قوائین زایرجه و اعمال حرفیه ایل ماده سوالدن
ترتیب اولنان حروفدن القاط جوابی ترکیب ایدر لر لکن نطق اولنان جوابدن سوال اولنان امر لک نفس
الامر ده وقوع غنه یا عدم وقوع غنه بوجهله دلالت ایتنوب بلکه من حیث الترکیب افاده مرادنه سواله
مطابق جواب اولغشله صالح بریت منظوم یا کلام مشهور ظاهر اولور * زیرا معارف غیبیه نک حصولی دخی
تأیید ربانی و الهام صمدانی ایل مؤید اولان نفوس قاضیه به مخصوص ایدوکی بوندن اقدام ستره بعد آخری ذکر
اولندی * والله یعلم و آنتم لاتعلمون بواته کتبه کاب اولک فصل اولنده درج اولنان مباحث لطیفه تمام
اولوب حالا فصل ناینده ذکر اوانه حق اصول و فصولک یا بنه شروع اولندی

(الفصل الثاني من الكتاب الاول في العمران البدوي)

کتاب اولک ایکنی فصلی سکان بریه و قبائل و حشیه نک احوال و آثار و اوضاع و اطواری بیانی متضمن اولوب
بوفصل دخی فصول کثیره و اصول عدیده بی محتوی و هر بری طوایف من پوره نک احوال مخصوصه سنده
بواصرک بیانی حاویدر

(فصل اول)

معلوم اوله که معموره ربع مسکونه اقامت و اجتماع ایدن طوایف ام و افراد بی آدمک حال و شانلر نک
اختلافی تدبیر امر معاش و تحصیل مایه اتعاشده سالک اولدقلری مذاهب و مسالکک اختلافنه منوط
و هر بوط اولوب ماکل و مشاربده و مساکن و ملابسده اوضاع و اطوار مختلفه لری طلب اقوات و ارزاقده
توسل ایتدکاری اسباب اکتسابه تابعدر * زیرا وجه ارشده افراد بشرک علی الانفراد تحصیل معاشده قوت
و قدرت لری قاصر اولوب انبای جنسیله تعاونه محتاج اولغله معموره عالمده علی وجه الاجتماع سکون
و اقامت لری موجب اولوب و اسباب کسب معاشده طبقات ناس متعدد و مختلف اولغله هر طائفه امر
معاشده سالک اولدقنی مسلکک مقتضاسنی اجرایه مجبول اولشددر و حوایج ضروریه تحصیل سائر دن اهر
واقدم اولوب و طریق حصولی زروع و ضرورعه محصور * و اهل بادیه نک وجود معاشده قسمتی بوایکی امرک
برینه مقصور اولغله بریه و بادیه ده سکون و اقامت لری ایجاب ایتشددر * زیرا اصحاب زروع و ضرورعه
کسب معاشده توسل ایتدکاری اعمالک حصولی زراعت و حراثته صالح اراضی منتهیه ورعی مواشی به لایق
اولتولومر عاله محتاج اولوب و مجمع انام و محل زحام اولان بلاد و امصارده انلرک مصالحنه کافی مزارع
و اراضی موجود اولغله از باب زروع و ضرورعه اقامت حوایج معاش و تکمیل مایه اتعاش ایچون
بالضروره دشت و صحرا و مداین و قریه منتشر اولوب بریه و بادیه بی مقر و مشوا و مسکن و ماوی اتخاذ ایلدیر
* بوطائفه اهل بادیه درکه امر معاشده مکسب و مسلک لری مقتضاسنی اوزره خلاصه کسب و کار لری قدر
حاجته مقصور و سدر مق مرتبه سینه محصوردر * اما اهل بادیه نک امر تعیشده ضرورت و مضایقه لری
دفع اولوب کسب و کار لرنده قدر حاجتدن فضل اموال و نائل و ثروت و غنایه و اصل اولدقلرنده تحصیل معاشده
ریج و عنادن سالم و راحت و حضوره عازم اولوب تعهد اسباب عیش و صفایه اقدام و ترتیب لوازم بسر و غنایه
اهتمام ایلرلر * شویله که اطعمه و اغذیه لری توفیره همت * و طبع و تربیه ده کمال دقت * ایدوب
تحصین نفوس و عیال ایچون انشای مدن و امصار * و توسیع بیوت و منازل صرف درهم و دینار
ایدرلر * مکنت و قدرت لری مزید اولدقنه ماکل و مشاربده و مساکن و ملابسده همت لری مبلغ کماله بالغ
اولوب توفیر اطعمه نفیسه و تدبیر اغذیه لذیذده تشمیر ساق اقدام و حریر و دیبا و اطلس و کیشادن مصنوع
البسه فاخره نسجده شند نطاق اهتمام ایلوب ستون موزون و رخام سیمون ایلد اخشاب کونا کوندن
معمول قصور عالی و منازل رفیعه بنا ایدرلر * و ثروت و غنایه لری درجه علیای کماله بالغ اولدقده استیفای
خطوطات نفسانیه و ترقی ایدوب رسم اوضاع بناده ماهر و طرح ابنیه ده مهارتی ظاهر استاد لری اجتماعیه
خلال ریاضده واقع حیاضه ابرای آب روان و داخل قصور و صروحده فسقیه و شادروانلر انشا ایلرلر *
خلاصه کلام اصحاب ثروت و بشارک مکنت و قدرت لری واسع اولدقنه ملبوسات و مقروضاتده و اوانی
و ظروف و سایر منافع بیوتده قدر حاجتدن فضل و حوایج اصلیه دن زیاده آلات و ادوات کثیره اتخاذ ایدرلر
* و دخی دشت و صحرا ده ساکن اولان قبایل و عشایره بین الامم بدوی اطلاق اولندیقنی کبی اهل امصار
و بلدانه حضری اسمی اطلاق اولنوب لکن بدویلر زراعت و حراثت ایلد یا غراست و فلاحت ایلد یا خود
قیام خدمت ایلد و غنم ایلد امر معاشده قدر حاجته اقتصار ایدوب حضر یلر ثروت و غنایه لری ریج و عنادن
سالم و الوان نم آمال ایلد مغنم و متعمرلر * و اهل امصارک دخی میکاسب معاشده حال و شانلری مختلف
اولوب بعضیلری حرفت و صنعت ایلد و بعضیلری دخی و جوه تجارت ایلد استیفای آمال و تحصیل اموال

ایندوب علی ای حال مکاسب معاشیه لری اهل بادیه دن انفع وانما افضل واولیدر * زیرا اهل امصارک
دستمایه وسعت و سرمایه ثروت لری حوایج اصلیه و مصالح ضروریه لرنده و فروقائده و عائدیه لری اکثر اولغله
اهل امصار تتم و ترفنده اهل بادیه بی سبق و تقدم ایتمشدر * بواته کججه بدوی ایله حضری نیک احوالنه
متعلق ذکر اولنان تقریر و تحقیق دن ظاهر اولدیکه سکان بریه ایله اهل امصارک موطن و مساکنده و سایر
خصوصا صرده اوضاع و اطوار لری نیک اختلافی و جوه کسب معاشیه اختلافی نداشتی امر ضروری اولوب
طوایف بنی آدمک بدوی ایله حضری به تقسیم و تفریق ایجاب ایلدی

فصل ثانی (نصف ثانی)

فصل ثانی نیک ایکنی فصلی سکان بریه و اهل بادیه دن قبائل عربک اوضاع و اطواری و احوال و آثاری امر
طبیعی اولدینی بیاتده در * بوندن اقدام ذکر اولنان فصلده تقدیم اولدینی اوزره اهل بادیه اسباب کسب
معاشدن قوام بدن انسانده وجودی لازم اولان اغذیه طبیعییه و اقوات ضروریه تدار کیده مشغول اولوب
بعضی لری زراعت و حرارته قیام و بعضی لری دخی ری ابل و غنمه اهتمام ایله وجه معاشیه قدر حاجته اقتصار
ایلدوب من کل الوجوه حوایج ضروریه دن فضله و زوائد و منافع تدار کنده مکنتم و قدر ثلری قاصر در *
از جمله مسکن و منزل لری کفایت زینتدن بری و اجزا و ادوات ابنیه لری حسن ترتیبدن عاری اولوب امر بنیاده
حرارت شمس و هوادن جسم و بدن لری حفظ و ستر مرتبه سیله اکتفا ایدرلر * بعضی لری آت قلندن و دوه
یو کندن معمول خیمه و خر کاهلر نزول ایدوب و بعضی لری خشک و شجر دن یا طین و سحر دن مصنوع ترکیب
و ترتیبی نامطبوع بنالرده ساکن اولورلر * و بعضی لری دخی اعماق صخورده واقع کھف و غار لری مسکن
و ماوی اتخاذ ایدوب ابنیه و اخیه به قطع رغبت ایتمزلر * کذلک اطعمه و اغذیه لری دخی قدر حاجته
مقصود اولوب و اغذیه نباتیه و حیوانیه نیک اکثرینی اصلاح و تربیه ده تدبیر بسیر ایله اکتفا ایدوب
بعضی لری دخی قبل اصلاح نایخته و خام ایکن تناول ایدرلر * مگر که طبعه محتاج اولغله فی الجمله مس نار ایله
بعد العلاج اکل ایدرلر * و دخی بریه و بادیه ده زراعت و فلاح ایله تعیش ایدرلر حال و شان لری شه و وطن لرنده
قرار اطراف و کافدن کشت و کذاردن انساب و اولی اولغین مدار معاش لری اولان زراعت و حرارته
امرینه قیام ایچون دشت و قراده سکون و آرام ایتمشدر * و طوایف امدن تدبیر معاشیه زراعت و فلاح
مسککنه سالک اولان لر جانب غربده قبائل بریه ایله طرف شرقده بعض طوایف روم و عجم در * اما اهل
بادیه دن اول طائفه که مدار معاش لری غنم و بقرة مقوله سی حیواناتی دخی ایله تنعم و زوائد و منافع ایله تعیشه
مقصود اوله انلرک حال و شان لرینه سیر و حرکت سکون و اقامتدن انفع و اصلح اولغله اکثر اوقاتده دواب
و مواشیلرینی آب و هوایی خوب و چمن و مرغابی هر غوب اراضی طیبیه ده کشت و کذار ایله اوقات کذار
اولورلر * لکن سیر و حرکت لری اولتو صول و سحر لری تجاویز ایتیموب ماه و کلا دن خالی بریه لره کتزلر *
بو طائفه خدمت شانت و غنمه قیام ایتلر ایله بین العرب انلر شاهویه نسیمه اولنور طوائف مذکور بعض قبائل
بر بریه ایله ترک و تار و صقالیه جلا غلریدر * اما سکان بادیه دن اول طائفه که مدار معاش لری دفع فقر
و فاقه به ورعی جل و ناقة به مقصود اولوب کفاف تعیش لری ابلک منافع و زوائدینه محصور اوله تحصیل معاشیه
انلرک حال و شان لری اطراف و اقطاره نقل و رحلت و صیف و شتاده شلکدن بعید محالره سیر و حرکت مناسبدر
زیرا جل و ناقة نیک قوام و حیاته اطراف قراده چرا کاهلرک چمن و یکاهی کفایت ایتیموب بریه و بادیه لرده
نابت درخت مغیلان ککی دیکنلر و اشجارا کلنه و ملوحتی غالب آب شور نشاولنه محتاج اولدیفندن ماعدا
قوا سنده پرودت و سرمایه تحمل دخی اولما غله دفع غائله ضرر بردر ایچون فصل شتاده عمر اندن بعید حراری
شدید مغاره لرده دور ایدرلر * علی الخصوص دوه نیک حین ولادتده وجع و اضطرابی سائر حیواندن
اصعب اولوب وقت تناجنده تسخنة اختیاجی اشد و اغلب اولغله هوایی حار و قوسال محالره حرکت مضطر
اولور * و غنم و بقرة مخصوص هر عالیه احمایی دخی سار یا ثلری مزرعه و مرغالی نه دخولدن منع و زجر
ایندوب متنبه اولد قلی صورنده ضرب و تادیب و تخریم اولغلی خوقنشدن بالضروره احتیاج جمال بریه

وبادیه ده مسالك بعيدیه سلوك ایدوب اراضی مباحه به شد حرام عزیمت واجاله لحام نهضت ایدر لر * بناء
 علی هذاری جل ایله تعیشه مجبول اولان طائفه بلاد عامره و اراضی معموره ده سکون و قرار ایتیموب بطون
 بوادیده شیرزیان و پیل دمان کبی کشت و کذارا یتلریله اهل امصار و قریه نسبت ایله بونلر حیوان وحشی
 عددینه ملحق اولمشلردر و احم عالمدن بو طائفه عامه قبائل عرب ایله مغرب دیارنده بربریه و زنانه قومندن
 بر جماعت مخصوصه اولوب و طرف شرقده اکراد و تاتار و ترکمان عشیرتلیدر * لیکن طوایف مذکورده دن
 قبائل عربك مكسب و معاشی ایتقاری ایله مقصور اولمغله طائفه عربان عزالت و وحشت و چوللرده سیر
 و حرکت جهتله ساتلرینه غالبدر * اما دیار غربده بربریه و طرف شرقده ترك و ترکمان عشیرتلی غنم و بقر ایله
 دخی تعیش ایلوب مكسب و کارلری ایله مقصور اولمغله انلر کثیری بلاد معموره به قریب دشت
 و صحرا ده دخی ساکن اولورلر * اشبو فصلده ذکر اولانسان تقریر مندن ظاهر اولدیکه قبائل عربك بربریه
 و بادیه لرده سکون و وطنلری مکسب و معاشلرینه تابع امر ضروری اولوب سبق قلم قضا ایله و جوه معاشدن
 وظیفه قسمتلری رؤس جبال و بطون بوادیده اقامتلری ایجاب ایلشدر و الله الخلاق العليم بو محله کاب
 اولک فصل ثانیسنک ایتکی فصلی تمام اولوب حالا بعنايه الله تعالى فصل ثانیسنک اوچنچی فصلی بیاتنه سوق
 عنان مقال اولندی

(فصل ثالث)

بو فصل بدویتی حضرتیدن اقدم و اسبق اولوب بادیه عمران حضرتینک اصل و مددی اولدیغنی بیان ایدر *
 معلوم اوله که بوندن اقدم ذکر اولان فصلارده اصحاب بادیه ایله ساکنان امصارك امر معاشده حال و شانلری
 ذکر و بیان سیاقنده بدویرلرک سعي و همتلری حوایج ضروریه تحصیلنه مقصور و قلت مال ایله موصوف اولوب
 حضرتی و بلادیلرک تقدینه همتلری ترفه و تنعمه مصروف و من کل الوجوه وسعت عیش و وفرت معاش ایله
 موصوف اولدقلری تفصیل و تحقیق اولمشیدی : و معلومدر که حوایج ضروریه تدارکی قدر حاجتدن فضله
 و نصاب اصلیدن ازید اولان حظوظات نفسانیه دن اقدم و اسبق اولوب امور ضروریه ساتر مطالب کمالیه به
 نسبتله اصل و اساس منزله سننده واقع اولمغله حضرتیلرک طوری بدویرلرک طوریته تفرع و ترتیب ایدوب مدن
 و امصارده آحادناسک اجتماع و اقترانلری اطراف بوادیده تفرق و تقبلرندن مؤخر اعتبار اولمشدر زیر انواع
 بشرک عنوان جریده آمائی و اقدم اعمال و افعالی نفس و عیالینک حفظ قوام حیاتی ایچون محتاج اولدقلری
 امر ضروری به مقصور و مخصوص اولوب ماکل و مشاربده و ملاپس و مساکنده قدر حاجته وافی و بلفه عیشه
 کافی نصاب اصلی تحصیلندن صکره مشتمیات انفسه درجات کماله علی التدریج ترقی به راغب اولورلر *
 بناء علی هذاید و یلره لازم کلان خشونت و ضرورت حضرتیده حاصل اولان رقتدن اقدم اولوب بطون
 بوادیده و اطراف و نو احیده رعی جل و ناطقه به قیام ایدن بدویرلرک امر معاشده مضایقه لری زائل و دستقابیه
 کامرانی به واصل اولدقلرند سکون و راحت طلب و بلاد و امصاره نزوله راغب اولوب شیا فشیاً حظوظات
 نفسانیه لری اجرایه سعي ایدر لر * شویله که ضرورت معاش ایله رؤس جبال و بطون تلالده هریری زمام
 نفسنه مالک و آزاده قید حکام محالک ایتکن غائله مضایقه دن تخلص کریان میسر اولدقلده مدن و امصارده
 اقامت ایله امن و حضوره طالب و کندی اختیارلریله رقبه اطاعتلرین دست حکامه تسلیمه راغب اولورلر
 * اما امصار و بلدانده سکون و اقامته مالوف اولان رجال مادامکه بریه و بادیه ده سکون و اقامتلازینی حوجب
 ضرورت منس ایتیموب یا خودساکن اولدقلری شهرک اها لیسندن برتقصیر ظهور ایتدیکه حسن اختیار ایله
 بریه و بادیه به نقل و ارتحال ایتزلر * و بومدعای اثباته وافی شاهد کافیدر که بر معموره ربع مسکونده موجود
 اولان امصار و بلدانده هر بلده نك اها لیسنک اول و ایتداجنی و منشأ وجودلری تقشیش ایلسک اکثر
 سکاکنی اول بلده نك اطرافنده واقع اولان دشت و صحرا و نواحی و قرا اها لیسندن بولورلر کندیلری یا خود
 آبا و اجدادلری بدویریه یا قریه ایکن ضرورت معاش و مضایقه عیشدن بر طریق ایله خلاص اولوب
 ثروت و یسازه وصول میسر اولمغله مولدیه قریب بلده به نزول ایله بدویتی حضرتیه تبذیل و سرمایه امن

و راجتی تحصیل فائز اولدیار * بوند نصکره دخی معلوم اوله که بدوی ایله نحضریدن هر برینک امر معاش
وساخر خصوصه احوال و اطوار لری دخی کنیدی جنس لری نه نسبتله متفاوت اولوب قباثلک بعضیاری
قوت و مکنده قبیله اخرا دن اعظم و امصار و بلدان بر برلر نه نظرایله وسعت و وفرت اهای ایله مختلفدر *
اشبو فصل ثالثه ذکر اولسان مقدمه ماندن ظاهر اولدی که مدن و امصار لک و سکان و اها لیسنتک اصل وجودی
و نشو و نما سی اطرافده موجود اولان بوادی و قرادن منشعب اولوب بلد یلرک وسعت عیش و ثروت و غنایه
مقارن تری بدو یلرک ضرورت معاش و قلت مایه انتعاشه ملازم تریله مسبو قدر * فصل ثالث بو محله
تمام اولوب حالا بعنایه الله تعالی فصل رابع بیاتنه شروع اولاندی *

فصل رابع

کتاب اولک ایکنی فصلنک دوردغی فصلی اهل بادیه نل سکان امصار دن خیر و صلاح تحصیلنه اقرب و اولی
اولاد قاری بیاتی متضمندر * معلوم اولی الالباب ذکره حق سبحانه و تعالی حضر تری زمره نوعی آدمی
خلقت زیسای احسن تقویم ایله تشریف ایتد کده مایه فطر ترین جوهر علم و ادراکله تعمیر و احسن صور ایله
تصویر ایتدی که آفاق و انفسده موجود اولان آیات یشاندی فکر و نظر ایله ذات اعلا سی وصفات اسنا سی
علم و ادعانه و اعتقاد و عمده خیر و شری فرق و تمیزه قابلیت ایله سائر انبای جنسندن ممتاز ایلدی * پس
افراد بشر دن هر مولود رحم مادر دن مهور وجوده قدم نهاده شهود اولوب ابتدای خلقت و فطرت اولی سنده
بعد زمان قصد و اختیار یله کسب ایدیه جکی عقاید حقه و باطله و اعمال صالحه و سیئه دن هر برینی قبوله متبھی
و آماده اولوب ملکات فاضله و اخلاق رذیله دن خالی و پونلردن هر برینه قابلیت و استعداد ایله متصفدر *
ته کیم سلطان سریره دان ما اوحی رسول کبریا علیه افضل التحایا حضر تری (کل مولود یولد علی الفطرة
فأبواه یهودانه أو نصرانه أو مجسیانه) حدیث شریفنده بو معنایه اشارت بیوروب نفوس انسانیه نل من
حیث الدین خلقت و فطر تری طور یی بیان سیوردیلر * خلاصه مفاد حدیث الله اعلم و رسوله اخر ادنوع
بنی آدم دن هر بر فرد سبق قلم قضا ایله مقرر و بمجبور اولاد قاری حالت اوزرینه تولد ایدوب بعیده ابو یی
زمره یم و دعوته دن ایسه آیین باطل یهودیتی و اگر نصارادن ایسه لر دین عاقل نصرانیقی * اگر مجوس
منعوسدن ایسه لر مجوسیت مذهبی اولاد لر نه ترغیب و تعلیم ایدر لر * بناء علی ذلک طفل مولود بلوغ سن
رشد و کاله بالغ اولدقده فطرت و نهادنده مودوع اولان استعداد مادر زاد حسیه خیر و شر دن بریله
نه مرتبه مألوف و مشغول اولور سه عمل آخری کسب و تحصیلدن او قدر بعید اولوب قصد و اختیاری حق
و باطلدن قنقی طرفی ترجیح ایتدیه طرف آخره تعلق و توجهی صعب و دشوار اولور * خیره موفق اولان
ذات مصاحبه اخبار و ابرار و عز اوله اعمال صالحه ایله ملکه خیر و صلاح تحصیلنه فائز اولدقده عمل
شیردن بعید اولوب تحصیل شرور و مفاسدده عزم و همی فائز اولور * کذلک مقارنت اشرا ناستوده
کردار ایله فتن و فساد اصرار ایدن کسننه دخی اعمال صالحه یه قطعامیل و رغبت ایتوب ایتدیکی
ضرورتنه دخی صعوبت ایله تحصیل ایدر بناء علیه بلاد عموره موفوره الا هالیده تلذذ و تنعمی موجب
اسباب عیش و صفا و قوت شهویه یی محرک دواعی نفس و هوا کثیر اولغله حضر یلرک اکثری استیغای
مشتهیات انفسه اقبال و ملاعب و ملاهی ایله اشتغال ایدوب نفس اماره لری اخلاق ذمیه ایله متلون
و مألوف و انهم کاری مرتبه مسائل خیر و صلاح دن کمال بعد ایله موصوفلدر حتی مجالس و محافله تعظیم
و توقیری لازم اولان کبرا و عظاماری حضورنده هتک بردی حیالیدوب قول و عملا ظاهر قوا احسن محترمه ده
مبالات ایتزلر * اما اهل بادیه اگرچه اجرای شروات نفسانیسه و استیغای حظوظات دنیویه یه میل
و رغبتده بلدی و حضر یلره بمائل ایسه ده لکن ضیق معاش و قلت مایه انتعاش ایله موصوف و بادیه ده
اسباب عیش و طرب مفقود اولغین من ککل الوجوه عیش و زند کانیاری قدر حاجته مقصور و ضرورت
مقدار یشه محصور اولوب الوان نعم حیات دنیای دینه ایله تنعم و تمتعه حال و شانلری قدرت قاصره و مکنک
یسیره لری نسبتی اوزره واقعدر * بناء علیه بدو یلرک خیر و صلاحه میلی اهل حضر دن اغلب و خلقت

و طینتری فطرت اولی به اقربدر * فعلی هذا اصحاب بادیه نك تلوات نفسانیه و كدورات جسمانیه ایله
 تلواتری قلیل او انجین علاج روحانی ایله بونلر اراض قلبیه و علل نفسانیه لرته مدد اوات اهل حضردن اسهل
 و ایسر اولدیغی ظاهر در * ته کیم انشاء الرحمن اشبو کنگا بزده طور حضارت بد اوتك حد و غایتی و تکمیل
 حوایج نفسانیه ده نهایتی اولدیغی بیان اولندیغی ائشاده اهل بادیه حضریلردن خیر و صلاحه اقرب اولدیغی
 دخی زیاده واضح اولور * والله یحب المتقین * اگر اشبو نوشته حقیقه املا و ثبت جریده انشا اولان
 مدعا مزه صحیح بخاریده مسطور اولان حدیث شریف و خبر لطیفك مفهوم منیفیه اعتراض اولنوب
 دینلورسه كه عصایه اعلام الاصابه و زمرة صحابه کرامدن سلمه بن الاكوع حضرتلری مدینه منوره به
 ملازمی ترك و بادیه ده اقامته عزم ایتدیکی امیر خجایج بن یوسف ثقفیك معالومی اولدقده سلمه رضی الله
 تعالی عنه حضرتلری نه تویج کونه خطاب عتاب آمیز ایدوب دیدیکه یا سلمه سن عهد نبوته مدینه منوره به
 هجرت و طیبه طیبه ده اقامت شریفیه وایه دار عز و سعادت اولمش ایکن شمدی اول شرف عظیمدن
 رجوع ایله کبرویه عود و رجعت و بادیه ده اقامت و سگایه میل و رغبت ایدوب زمرة اوزال اعرابه ملحق
 اولدک دیو تویج و تشدید ایتدکده سلمه حضرتلری دخی حجاجه جواب سیاقنده حاشا کندی هوای
 نفسه اتباع ایله هجرتسرای مدینه ده اقامتدن فراغت و بریه و بادیه به سوق مطیة رحلت ایتدم لکن
 جناب رسول ملائک سپاه صلی علیه الهه حضرتلری زمرة اصحاب کرامدن بعضیلرینی بررخاصه شریفه ایله
 مشرف ایتدکری کبی بنم دخی بادیه ده سکون و اقامته اذن عالیلری ارزانی یوریلوب بین الاصحاب پورته
 و الاقدری احراز ایله کامیاب اولدیغنه شاء حضرتی بدو ته تبدیل ایلدم دیو حجاجی اسکات ایلدی فعلی
 هذا بو حدیث شریفده حجاجك سلمه حضرتلری نه اول امرده طعن و تشنیعی و سلمه نك دخی شرف صدور
 اذن نبوی ایله اعتذاری بحسب الظاهر بادیه ده اقامتكم ذم و قدحنی مشعرا یسه ده ایکن حقیقت حال
 و ماکل مقال کشف و ایضاح اولندقده خبرمذ کورك مدعا مزه ماده تقض اولق محذوری برطرف اولور *
 تفصیلی بویه دركه اوائل عهد اسلامده کلقند ایمان ایله شیرین مذاق اطمینان و داخل دارالامن حرم حی
 و رجان اولان اهل مکه اوزرینه هجرت فرض اولوب تا که جناب رسول مجتبی علیه افضل التحایا حضرتلری
 موطن و مسا کنندن شرف قدوم مینت از و ملایله نه محلی تشریف ایدرلر سه موکب هما یونلرینه ملازمت
 واعدالری اوزرینه نصرت و مظاهرت ایله جوهر کراغایه وجود مسعودلرین اسر یلدن حفظ و حراست
 ایللر لکن فریضه هجرتك وجوبی اهل مکه به مخصوص اولوب بریه و بادیه ده احراز دستمایه اسلام ایله
 مشرف اولان اصحاب سعادت اکتساب هجرت ایله مأمورد کلازلیدی * زیرا اهل مکه منبت کریم مولد
 نبویه نابت و شجره طیبه نبویه قرابت نسبی و مجاورت سنیه ایله اهل بادیه به رجحان و تفوقلری ثابت اولغله
 خدمت لازمه ذمت جینتلی اولان معاونت و مظاهرت قیاملری واعدای دین ایله مخاربه و مقابله امرنده
 اهتماملری جهتیله سلطان سر بر نبوت علیه افضل التحیت حضرتلری نه عصیتلری اصحاب بادیه دن ازید
 واکلدر * و شرف هجرت ملازمت رکاب نبوتدن عبارت اهل مکه به مخصوص بر فضیلت اولغله اصحاب
 مهاجرین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی تعزب و بدو یتدن جناب حقه استعاذه ایدوب محل هجرت
 اولمان بادیه ده سکنی و اقامته میل و رغبتدن درگاه کبریا به عوذ و التجا ایدرلر ایدی * و دخی زمرة اصحاب
 باهر الاختصاصدن سعد بن ابی وقاص رضی الله تعالی عنه روایتله صدر دیوان نبوت علیه افضل التحیت
 حضرتلردن شرف ریز عز و مد و راولان احادیث صحیحه دندرکه اول سفارسان خسته دلان امت طیب مشفق
 شفاخانه رسالت حضرتلرینک اعتدال حقیقی ایله معتدل اولان مزاج سعادت امرا جلری مکه مکرمه ده
 عارضه صوریه ایله منفعل اولدیغی ائشاده اصحاب مهاجرینك مدینه منوره به ملازمت و موطنیده قلبلرینی
 تثبیت ایله دعا و فسخ عزیمت ایله مدینه دن محل آخره نقل و تحویل ایتملرینی درگاه کبریا دن رجایدوب (اللهم
 امض لاصحابی هجرتهم ولا تردهم علی أعقابهم) حدیث شریفی ایرادیوردیلر معنای حدیث شریف الله
 اعلم و رسوله طیبه طیبه به هجرت ایله مشرف اولان زمرة اصحاب مهاجرینی مدینه منوره به ملازمت و توفیق
 ایدوب هجرتسرای نبوتدن وطن اصللرینه یا آخر محله نقل و تحویل ایتلرله بد ایتدکری هجرتلرین و رایه عود

و رجوع ایتمک اوزره هجرتده تئیتلری رجا یوردیلر بوحیث شریفده وارد اولان ولاترده هم علی أعقابهم
 ترکیب حسن التزیین معنای حقیقیسی اصحاب مهاجرینک بر محلدن عقباری اوزره کیویه عود و رجعت
 ایتمه ماریلر دعا اولنوب لکن مقام قرینه سیله مفاد حقیقت مراد اولوب بلکه مصلحت هجرتک ترکنه
 مبادرت ایله فسخ عزیمت ایتملرندن کایه در ۴ و دخی معلوم اوله که فریضة هجرتک اهل مکه اوزرینه
 وجوبنک ابتدای اوائل عهد اسلامده اولوب لکن حکم وجوبنک انتهای پیانده علمای دین رحمه الله
 تعالی علیهم اجمعین دیدیلر که اوائل اسلامدن فتح مکه و قسقه کعبه اهل ایمانده قلت و مظاهر نبویه ایچون
 هجرتنه حاجت مشدد اولغله هجرتک فرضی فتح مکه دن اقدام مرواریدن ازمینه به مخصوص ایدی اما مکه
 فتحیه جناب حق رؤیای نبویه بی تصدیق و وعد کرینی تحقیق ایتد کده اهل اسلامده کثرت و عزت و نبی آخر
 الزمانی والله یعصمک من الناس مفاد کرینی اوزره اعدای خاسرینک ایذا و ضرارندن عصمت و صیانتیه
 عهد الهی سبق ایتمسکین فریضة هجرت لا هجرة بعد الفتح حدیث شریفله ساقط اولاشدر *
 یوندا نسکره کنده یلردن فریضة هجرت ساقط اولان رجالده اختلاف اولنوب ائمه اعلامدن بعضیلری
 دیدیلر که فتح مکه دن نسکره اسلامه کلان اصحاب کرامه عن اصل هجرت واجب اولوب طرف حقندن وجوب
 هجرت ایله تسکلیف وارد اولدی بعضیلری دخی وجوب هجرتک فتح مکه دن اول شرف اسلام ایله مشرف
 اولان اصحاب مهاجریندن سقوطنه ذاهب اولوب لا هجرة بعد الفتح حدیث شریفنی بوا یکی وجهله
 توجیه ایتدیلر اما طائر علین مسیر روح اقدس محمدی کلشنسرای لاهوته شهر کشای عزیمت اولدقد نسکره
 فرضیت هجرتک کافه اصحابدن سقوطنه جله علما اجماع و اتفاق ایدوب بعد الوقات اصحاب مهاجرین نشر
 اعلام دین و محاربة اعدای خاسرین ایچون حرمسرای مدینه دن اطراف و آفاقه منتشر اولوب فتح و تسخیر
 ایتد کیری بلاد اسلامیه ده وطن ایتلری وجوب هجرتک سقوطنه دلیل قوی و برهان قطعی اولغله بین
 الاصحاب انجیق مدینه منوره ده سکنی فضیلتی باقی قالدی دیدیلر * فعلى هذا امر حجاجك سلمه
 حضرت تلیسه از تددت علی عقینک تعزیت خطایله تو بیخ و تشدید بریه و بادیه ده اقامت ذاتنده امر مذموم
 اولد یغند تباشی اولوب بلکک سابقا ذکر اولندیغی اوزره مکه مکر مه ده اصحاب مهاجرین رضوان الله تعالی
 علیهم اجمعین حضراتی حقنده هجرتده ثبات قدمه موقی اولوب فسخ عزیمت ایله محل آخره نقل و تحوّلدن
 مصون اولملری ولاترده هم علی أعقابهم حدیث شریفنی مفادی اوزره نبی علیه السلام حضرت تلی درگاه
 کبریا دن رجا یورمش ایکن سلمه حضرت تلی هجرتسرای مدینه دن نقل و رجعت و بریه و بادیه به شد
 حرام عزیمت ایله مضمون حدیث شریفه امثال ایتیموب شرف فریضة هجرت ایله مشرف اولیان اعراب
 زمره سنه ملحق و متصل اولدیغنه تو بیخ قصدیه مواخذیه مبنیدر سلمه دخی حجاجک کندویه الزام ایتدیکی
 امر نبوی به مخالفت و تعزیه میل و رغبت تمسندن براعت ذمتنه مقرر موجودات علیه اشرف التیمات
 حضرت تلینک کندی حقنده بادیه ده سکنی و اقامتنه اذن عالیری صدوریه استدلال ایدوب و شرف هجرتی
 بعد الاحراز بادیه ده سکنی اذینله بین الاصحاب کسب امتیاز ایتدیکی اظهار ایله حجاجه جواب و پردی
 بو تقدیرجه سلمه حضرت تلی شهادة خزیه و عناق ابی برده کی بادیه ده اقامت اذینله سلطان انبیا طرفندن
 اختصاص و امتیاز کسب ایدوب بریه به نقلی فریضة هجرتی مراعاته مانع اولدی خزیه حضرت تلینک
 بر ماده ده منفردا شهادتی ایکی شاهد مقامنه قائم اولوق شریفله سلطان انبیا طرفندن تخصیص اولنوب
 ذوالشهادتین رتبه سیله مشرف و مستعد اولدی * کذلک ابی برده رضی الله تعالی عنه حضرت تلی
 عید اضحانک برنده التي آتی بردیشی یکی او غلاق ذبحیه اضحیه سنک صحت و جوازیه مساع شرعی و رودیه
 رسول کبریا علیه افضل التحایا طرفندن شرف اختصاص و امتیاز کسب ایلدی سلمه حضرت تلی دخی سلاک
 مهاجرینه مسلاک اولدقد نسکره بادیه ده سکنا به اذن نبوی و رودیه کامیاب اولدی * معلوم اوله که سلمه
 حضرت تلی حکایه سنده بوجه دخی بودر که حجاج بعد وفات النبی علیه السلام اصحاب مهاجریندن وجوب
 هجرتک سقوطنه عالم اولغله سلمه رضی الله تعالی عنه حضرت تلی ترک فریضة هجرت ایله مواخذیه ایتیموب
 بلکه بعد الوقات هجرتسرای مدینه ده سکنی افضل و اولی ایکن فضیلت سکنی شرفی ترک ایله مواخذیه

ایدوب سلمه دخی تخصیص کنده بدوینسه اذن نبوی صدوره اعتنای افضل واولی عدا یتکلمه
بریه بی اختیارینه سندسید ابراز ایلدی علی کلا التقدیرین حجاج ایلد سلمه حضرت تلیرتک مکالمه لری
بادیه ده سکون و اقامتک مذمتی موجب اولوب بلیکه زمان با امان نبوتده مدینه منوره به ملازمتک
وجوبی و هجرتک مشروعتی بی ذیشان علیه الصلاة والسلام حضرت تلیرتنه مظاهرت و معاونت مصلحتینه
مبتنی اولد بقی تفصیل و تحقیق اولمشیدی بوضورتده حجاجک سلمه حضرت تلیرتی وجه مشروح اوزره
مواخذمه ایتمسی بادیه ده سکون و اقامتک مذمومیتنه دلیل اولد بقی ظاهر اولدی * بومخلده کاب
اولک ایکنی فصاحتک در دخی فصلی تمام اولوب بشنخی فصلده ذکر اولنه حق احکام بیاتنه شروع
اولندی

(فصل خامس)

کتاب اولک فصل ثانیسنک بشنخی فصلده اهل بادیه تک قوت و شجاعتده حضرت یلره غلبه سی بیان اولنور
بوامرک سروسپی اولدرکه سکان بلاد و امصار فراغ بال و رفاه حالله غنوده جلباب امن و حضور و متوسد
زربالش ذوق و سرور اولوب نفس و عیال و مالکینه اطاله دست تعدیدن مدافعه و محافظه خصوصنده
قلاده تصرفلری ایدی ولایه و حکامه تسلیم ایلوب ساکن اولد قلی قلاع و حصونک سور و جدارلرینه
تخصن ایلد ضرر اعدا دن تحفظ ایتمشدر * شویله که اطراف واکافدن صدای سامعه خراش اعدا ایلد
مضطرب الحال و نعره ناگاه ظهور دشمن ایلد مشوش البال اولوب فی الصبح والرواح بی غائله سلاح تکیه
گاه ناز و نهمده فراش امن و امان و بستر راحت و اطمینان اوزره نشو و نما بولملریه و لیلری حجر تریه سننده
مری اولان صبیان و نسوان عدا دینه ملحق و متصل و اندرده بوحالت و جبلت و طبیعت منزله سننه نازل
اولمشدر اما اهل بادیه مجمع ناس اولان محارندن عزات و وحشت ایدوب حصن حصین و حاجز متیندن معزا
و ضبط و سیاست حکام و ولاتدن مبرا اولان قلل جبال و بطون تلالی مسکن و مأوی الحاذق ایتمشدر نفس
و عیال لری ضرر اعدا دن حفظ و جایه به کنده یاری قیام و معارک و مهالک نفس لریه اقدام ایدوب زمام
تصرفلری دست آخره تسلیمدن امتناع ایلر * بونلر اتماحل سیف و منان آتش فشان ایلد اطراف و جواتبه
صرف لمناظره اهتمام و ظهر فراشده دیده لرینه خوابی حرام ایدوب مجالس و محافلده یاظهر بجل و فرسده
نوم خفیف ایلد اکتفا ایلر * اکثر اوقاتده مکن مکر و خفا اولان دشمن بی امانک ظهورینه
آماده و درجه کوشلری صیت و صدالری استماعه کشاده اولوب بطش و شدت لریته وثوق و اعتماد و قوت
و شجاعت لریته استناد ایلد دشت و صحرا و بریه فقراده تفرق و توحش ایتمشدر ملکک باس و شدت
و دستمایه شجاعت بونلره حییت و طبیعت اولوب نائرة عتف و غضب لری تهییجه داعی و عرق جیستر بی تخریکه
بادی برنسنه ظهور ایتد کده در حال طینت و جبلت لریه مر کوز اولان مایه شجاعتی قوه دن فعله ابراز ایلد
دریای آرمیده جلاد لری جوشه * و آتش تفسیده شهامت لری خروشه کلوب ساحه جالری بیکنانه دن
جایه و جور و تعسیدن کنده یلره تظلم ایدن جالری و قایه ایلر * و بلدی و حضر یلر بادیه ده یا سفرده
بدو یلره مقارنت ایتد کده ائلرک درک جایه سننه التجا ایدوب اثنای کشت و کذا رده عیال لری کی زمام
رای و تدبیرلرین اهل بادیه به تسلیم ایتد کگری روشن و عیاند * حتی توجیهی مراد اولنسان شتمک طریق
وسیلی و حفظ قوام حیات ایچون مورد ماء و منبت کلا اولان محارک تعیین ائلرک موکول عهدده هجرت لری
و محمول دوش کفالت لری اولد بقی تقریر سابقه دن معلوم و منقهم اولمشدر بوامرک دخی سروسپی انسانک
وقت صیاد نیرو مألوف و معتاد اولد بقی افعال و اعماله تعلق و اتساعی طبیعت و هنر اجنه نسبتدن اولی
اولمغه هر فعل و عمل که نفس انسان آتی اعمال ایلد مألوف و ادعیه کمال شریعت و اعتیاد ایلد موضوع اولوب
آتمده بوحالت خلق و ملکه رتبه سننه بالغ اوله طبیعت و جبلت مقامنه قائم اولور * طوایف بی آدمک احوال
و عاداتنه نظر و اعتبار اولند قدده اشبه و مقاله مرک صدق و تحقیق ظاهر و منجلی اولور و الله یخلاق مایه
بومخلده فصل خامس تمام اولوب التنبی فصلده ذکر اولنه حق امور بیاتنه شروع اولندی

و خشیسته باس و شدت و قوت و شجاعتی بالکلیه زائل اولوب کرسار اولدقاری عذاب و عقابی مدافعه
و مقابله دن مایوس اولماریله یاد رکمل ذل و هوان اولاری مقرر در * اما اطفال و صبیانه آبا و اساتذه نك تأدیب
و تعلیم طریقیله ترتیب ایتسد کبری احکام و آداب دخی عهد صبا دن حد بلوغه دن مستقر اولوب ولیدر نك
حجرت ریه لرنده عنف و تعزیر لری خوفیه مألوف و مربی اولماریله انارک من اجاری دخی احکام تأدیه دن
فی الجمله منفعل و متأثر و سورت شجاعتی منکسر اولق محقق در * بناء علی ذلک دشت و صحراده توحش
و توطن ایدوب اطراف و کفافه اطالة دست تعدی ایدن طوایف عربانک قوت و شجاعتی احکام سلطانیه
و آداب اساتذه ایله محکوم و مغلوب اولان بلدی و قرویه غالبدر * و کذلک عهد صبا ده تعلیم علم و صنعت
ایله معین و اساتذه نك تأدیب و تربیه سیله مألوف اولان کسسه لرک دخی دستمایه شجاعتی کسرو نقصان
ترتیب ایدوب ظلم و تعدی بی نفس لرندن مدافعه به و خصماری ظهورنده خود بخود مقابله قادر دکلدر در *

تکمیم مشایخ قرآدن و معین و اساتذه دن تعلم قرآن و تحصیل علوم ادیان ایچون مجالس عز و وقاره
ملازمت و مواظبت ایدن طلبیه علوم و قرآنک اکثری جین و هراس ایله موصوف اولوب قوت و شجاعتی
مکسور اولدیغی مشهور در * لکن صحابه کرام رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضرت امتک مشکات
صدر نبوت علیه افضل التحیت حضرت لرندن اقباس انوار علم یقین و استفاده اسرار شرع مبین ایله ادب و سنته
ملازمتی جوهر کرانمایه شجاعتی نه قطعاً خلل و یرمیوب بلکه معارک حرب و قتاله هجوم و اقدامده
جمله ناسه غلبه و تفوقی اولدیغی اشجوه مدعای نقض و انکاره مدار اولز زیرا اصحاب کرام احکام
شرع مبینی حسن اختیار لریله بالذات شارع صلوات الله تعالی علیه و سلامه حضرت لرندن اخذ و قبول ایدوب
آیات ینسانی مشاهده و انوار وحی مبینی معاینه ایله اینقه قلب لرنده عقاید ایمانیه ثابت و راسخ اولغین قلوب
صافی لرنده هر کوز اولان ملکه نورانیه و عقیده ایمانیه انلری ترک هوا و اتباع هدایه سوق و دلالت
ایلیوب و سانس شیطانیه به میل و رغبت دن صیانت ایلدی * بو تقدیر چه انارک حاکم و حامیلی کندی
نفس نفیساریله قائم اولان جوهر ایمان اولوب خارجدن معین و اساتذه نك ناخن حکم و تأدیریه قلبی پری
تخدیش و خاطر لرینی تشویش ایتمکه مدافعه اعداده لازمه دین و ایمان اولان سورة باس و شدت لری
و دستمایه شجاعتی وجوه خلادن مصون و محفوظ اولمشدر * حتی فاروق منیع الجناح عمر بن الخطاب
رضی الله تعالی عنه حضرت لری آداب شرع ایله تأدیب هدایه سوق و هوای منعه رکن اعظم اولوب شارع
حقیقی جل شاناه مصالح عباده اعلم اولدیغنه یقین ایتمکه اقت مر حومه بی احکام شرع شریف ایله عمل
و امتثال ترغیب و تحریض ایچون من لم یؤدبه الشرع لا ادبه الله کلام حکمت ما کبله زمام نفسی حاکم
حاکم شرع مینه تسلیم ایله تأدیب ایتیلرک دائره ادب دن خروج لرینه اشارت ایلدی * وقتاکه عهد شریف
نبوت و وقت خلافت منقضى اولوب بین الاممه عقیده لرده قوت و طبایعه شر و فساد میل و رغبت ظهور
ایتدیه نفوس ناسده و قلوب انامده عقاید دینه نك حکم و تأثیری نافذ اولمغله ملوک و سلاطین مصلحت
زجر و منع قصده قوائین سیاسات و عوایق ترتیب ایدوب و علم شریعت حرفت و صنعت کبی اساتذه دن
تعلیم و تأدیب طریقیله اخذ و تلقی اولوب طوایف انام بدویت طورندن حضرت ریه رجوع و احکام قاهره
سلطانیه به انقیاد ایله طبیعتی مألوف و مطبوع اولغین سورة باس و شدت لرینه قنور و مایه شجاعتی ریه
نقصان و قصور ترتیب ایلدی فعلی هذا احکام سلطانیه و آداب تعلیمه جبر و اضطراره مبینی و طبیعه عنانی امر
اجنبی اولمغله بوجمل ثقیل جمله معتاد اولان رجالک طبیعت لرنده ذل و هوان و مایه شجاعتی ریه کسرو نقصان
ترتبه باعث اولور * اما عقاید ایمانیه و احکام ربانیه ایله تخلق و تأدیب ایدن نفوس قدسیه نك حاکم
و حارساری اصل و جبلت لرنده هر کوز و حسن اختیار لریله مکسوب و مأخوذ امر ذاتی اولوب خارجدن حاکم
اجنبی نك ضبط و قهر نه محتاج اولما لریله امر دینده جلالت و شجاعتی هر کز اصلیسنده قرار ایدوب
مدافعه اعداده قوت و اقتدار لری حد توانه بالغ اولدیغی خصایف کتب سیر و مغازیده مسطور در * بناء
علی ذلک سکان و اهالیسی موقور بلدان و امصارده ساکن اولان رجالک تحمل متاع احکام سلطانیه و انقیاد
آداب تعلیمه ایله نفسی متأثر و منفعل اولوب مغار و کباری سر نبیه قهر و لاده دوران و ناخن تأدیب

استاد بی اسان ایلد زار و زبون اولغین شدت و صلابتلی مسلوب و طبیعتاری استیلائی جین وهراس ایلد مغلوب اولمشدر * اما اهل بادیه قضای اطلاقده مطلق العنان و قوی الجنان اولوب ترتیب عقوبات شاقه ایلد تضییق و مؤاخذه دن سالم اولماریه بنیان صلابت و جسارتلی زلزله و هم وهراسدن مصون و ساحه امن و اطمینانلی غبار خوف و خشیتدن مأموندو * بوسیدن ناشی اعلام فضلادن ابو محمد بن ابی زید المالکی اطوار تعلیم و تعلی بیان ایچون عقد ایتدیکی کابده قاضی شریح حضرت نرندن نقل ایلد معلمین و اساتذده اثنای تعلیم و تأدیده اطفال و صبیانه اوج دکنکدن زیاده ضرب و تفریر ایتک لایق دکلردیور وایت ایلدی و علمدن بهضیاری قاضی شریح علیه الرحه نک ضرب صبیانه اشبورای رزیتلری لیله بد و حیدده حضرت روح الامینک سلطان انیساحضرتلری اوج دفعه شدت ایلد معانقه یورماریلد تعلیل ایلدیله لکن تأدیب صنایع تعلیم الهی به قیاسدن خارج اولمغله معامله جبرائیل ایلد تعلیم متعارفه استدلال ضعیفدر * والله العلیم الخیر التبی فصل بومجلده تمام اولوب بدیخی فصلک بیاتسه شروع اولندی

(فصل سابع)

کتاب اولک ایتکی فصلک بدیخی فصلی بادیه ده سکنی و اقامت اتحادنسب و حسب ایلد بربرلرینه عون و نصرتیه تکفل و تعهد ایدن اهل عصیت و قبائله مخصوص اولدینی بیاتدهدر * معلوم اوله که الله سبحانه و تعالی حضرتلری و هدینامه الجیدین آیت کرمیه سی مفادی اوزره طباع بشرده خیر و شری ترتیب ایدوب قالمه الجور و تقواها غوای شریقی اوزره جور و تقواک حسن و قبحی افهام و الهام ایلد هدایت و غوایت طریقلری عبادم اعلام ایلدی و طبیعت بشرده حب شهوات و دواعی شروفساد اسباب خیر و صلاحدن اکثر و افر اولغین دلالت بدرقه توفیق ایلد تهذیب اخلاق ایتدیکی صورتده نفس اماره قضای شهوتده مطلق العنان و مستغرق بمرعصیان اولور اکثرانام بوحالت اوزریشه مجبول و مقطور اولوب مکرکه مظاهرت توفیق و عصمت ایلد آلابش مفاسد و معاصیدن مصون الساحه اوله و طباع بشرده مرکوز اولان اخلاق شرک بری دخی ظلم و عدوان اولوب خشیت رجحان یا خوف سلطان ایلد ممنوع اولد قلمری صورتده بنی آدم نوعی بد لرندنه نظرلری تعلق ایتدیکی اشیایی اطاله دست تطاول ایلد اخذ و غصبه سعی ایدرلز * تسکیم بومعنا به ابوالطیب المتقینک یت مشهوری شهادت ایدر

والظلم من شیم النفوس فان تجدد * ذاعفه قلعله لا یظلم

یعنی ظلم و عدوان نفوس انسانیه نک شیم و خصه اندن برخصت رذیله اولوب اگر عفت و عصمت صاحبی بر ذات کور رسک البته ظلمدن تحاشیسی اسبابدن بر سبب خفی به مستند دردیو ظلم و شری طبیعت بشرده عصمت و عفتی اسباب خارجه به اسناد ایلدی * و دخی دفع مظالم و مفاسدده حضری و بد و یارک احوالی متفاوت اولوب قلاع منیه و داخل سورده محصور اولان رجالک بربرلرینه ظلم و تعذیلری دفع و اموال و اعراض ناسه تعرضلری منعه حکام و ولاتک بطش و مؤاخذه لری کفایت ایدوب سکان امصاردن ظلم و جورده تصدی و اطاله دست تعذی ایدن رجالک دندان حرص و طمع لری سنک قهر ایلد مقالوع و دهان تعرضلری یلغام حکم ایلد مکفوف و ممنوع اولور کذلک خارج سورده تجمع و تجزب ایدن اعدانک اثنای لیلده علی القلعه درون قلعه ده متواری اولان رجاله قصد و تعرضلری نه دخی سور و جدار قلعه حائل و حاجز اولوب و وقت نهارد در و دروازه قلعه کشاده ایکن اها لیسای اوزریشه هجوم قصد ایلد دخی پیرامن قلعه ده جمع اولان اشخاص او باشی مدافعه به حماة حوزة دوات و اعوان ملک و سلطنت قدم اقدامه قیام و مکر و مکیده اعدای دفعه اهتمام ایلد سکان بلاد و امصاری حفظ و حراست ایدرلز * اما اهل بادیه و قبائل و حشیه نک مسکن و ماوالری سور و جدار ایلد محفوظ اولوب بر قبیله نک رجالی یلارنده نائرة ظلم و عدوان مشتعل و قروزان اولد قدم اول قبیله نک شیوخ و عظماسی اساله آب نصع و بند ایلد اطفال ایدوب رجال قبیله دخی رؤسا و کبرالری نه تعظیم و توقیره مجبول و یلارنده قوللری مقبول اولمغله نصیحتلریه عامل اولورلز * اما اهل بادیه دن بر قبیله نک ضرب خیام

آرام آید کاری محله قبیله آخری سل سیف عدوان و اطالة دست طغیان ایدوب قدح زنادر و فساد آغاز
 آید کزنده قبیله اولی نك شجاعت و جلالت ایل مشهور و نام آورا ولان دلاوری نفس و عیال و ملک
 و مال رینی و اقارب و جبرانی تعرض اعدادن صیانت ایدوب نعره زنان النار و لا العار خرمن انجمن
 اعدایه شراره پاش تیغ آتشبار و لورل * لکن اهل بادیه نك تعاون و تناسرده قدم وفاق اوزره قیام
 و مدافعه اعداده اقدام و اهتمامی میسر اولمز الا عصیته مدار اولان نسب و احده اجتماع و اتحاد لریله
 اولور * زیرا قرابت نسبه اصحاب نك بر برلینه معاونت و مظاهر تری اشتد و اتم اولوب و عنایت الهیه ایل
 نفوس بشرده اقارب و ذوی الارحامه شفق و حیت موجود اولغله شوکت و صلابت تری شدید و تعاضد
 و تناسرده هم تری اکید اولوب عدولری نك اناردن خوف و خشیت تری عظیم اولور * و بو خصوصه قرآن
 کریمه حضرت یوسف علیه السلام اخوانی حقننده وارد اولان کلام الهی ادل دلیلدر که یعقوب
 صلوات الله تعالی علیه و سلامه حضرت تری اوغلو یوسف علیه السلام اخوانیله صحرا یه عازم اولدیی
 صورتده طعمه دهان کرک اولمق خوفیله عزیمت راضی اولدقده قالوا لئن اكله الذئب و نحن عصبة اما اذا
 نحاسرون آیت کریمه سی مدلولی اوزره اخوان یوسف بابا لری یعقوب علیه السلامه حلف و قسم ایدوب
 دیدیلر که بز قوت و غلبه صاحبی اهل نسب و احدرای و تدبیرده متحد اون نفر رجال ایکن اگر یوسف علیه
 السلامی ذئب اکل ایدرسه بجه من عجز و مسکنت و ضعف و مذلت عاریله هلاک اولمق لازم کورد یو یعقوب
 علیه السلامه جواب و یردیلر یعنی تعاون و تناسرده قوت اظهار اولان عصیت نسبییه موجود ایکن اطالة
 دست تعذی ایل بر فرده ظلم و عدوان تصور اولغله بغنه بو آیت کریمه ده اشارت اولندی * اما اصل
 و نسب لری مختلف اولان رجال بر برلینه معاونت و مظاهر تری قلیل اولوب ایچلریدن بری پایسته دام
 بلا و گرفتار و یخ و عنا اولدقده اقر باسندن بر کس اکفر یا درس اولمق نادر واقع اولور * شویله که وقت
 محاربه ده جو هوا ظلمت ظلم و عدوان ایل هم نك لیل طلم اولوب شراره شر و فساد نجوم سبع شده
 ملحق و منضم اولدقده قطار کسسته مهار کبی بونلک جمعیت لری پراکنده و یریشان اولوب غائله بیم جان
 و داعیه تخلص کریشان ایل هر بری قراری قراره تبدیل ایدرل * فلهمذاجهت وحدت لری ضابطه قرابت
 نسبییه ایل مضبوط اولمیان رجال درودروازه دن خالی و نره شیران شجاعت ایل مالی اولان بریه و بادیه ده
 سکون و اقامت لری ممکن اولوب اتحاد نسب ایل تعاون و تناسرده اقدام عدولرندن اخذ انتقامه مجبول
 اولان عشایر و قبائله مخصوص اولندلر * فعلی هذابریه و بادیه ده اقامت و سکنت حفظ و جایه به محتاج
 اولوب مدافعه دخی وحدت نسب و قوت عصییه به موقوف اولدیی کبی دعوی نبوت و رسالت یا اقامت
 ملک و سلطنت مقوله سی ناسک اطاعت و انقیادی لازم اولان امور لک بجه سی دخی قرابت نسبییه و قوت
 عصییه ایل تمهید مبانی عز و اعتلا به منوط و مر بوطدر * زیرا تشیید بنیان دین و ملت و اقامت مر اسم
 ملا و سلطنت ایل ظهور ایدن انبیا و مرسلین صلوات الله تعالی علیهم اجمعین حضرت ائمه و ملوک و سلاطینه
 خلقک اطاعت و انقیاد لری طبیعت بشرده مر کوز اولان کبر و عناده منافی حالت اولغله بهر حال سلسل
 سیف و سنان ایل محاربه و مقاتله به مؤدی اولوب ترتیب حرب و قتال دخی قوت و شوکت و عصیته
 صاحبی عشایر و قبائلک کله واحده اوزرینه اجتماع ایل قدم وفاق اوزرینه قیام لرینه و تمشیقی مر ادا و نشان
 مصالح دینه و دیوبیه بی اتبانه اهتمام لرینه موقوف اولدیی بیان اولمش ایدی * بناء علیه بهر حال انبیا
 و مرسلین و ملوک و سلاطین قرابت نسبییه اصحابی اشراف قبائلدن ظهور ایتلک اوزرینه عادت الهیه جاری
 اوله کلشدر * و تدبیر امور جمهورده سر عصیت مر جج اصلی اولدیی ثابت اولغله انشاء الرحمن فیما بعد
 اشبو کاعزده بیان اولنه حق مباحث آیه ده اصل و اساس اتحاد اولوب سر عصیت نك اثره اعتباری ظاهر
 اولور * فصل سابع بو محله تمام اولوب سکن نك فصلک پیانته شروع اولندی

(فصل ثامن)

کتاب اولک ایکنی فصلک سکن نك فصلی طوایف بشر لک تعاون و تناسرده مدار اولان شوکت و قوت ایل غلبه

وظهور لری اصل نسبه اشتراك و اتحاد محصور اولوب يا خود قرابت نسبه مقامه قائم اسبابدن برسبیه موقوف اولدیغی ییائنده در بوا امرک سوسپی اقارب و اهل ارحام میائنده حقوق قرابتیه مراعات جبلت و خلقتارنده هر کس و طبیعی بر حالت اولوب اکثر اس صله رحم ایله بر بر لری نك خاطر لری نك تطبیبه مجبول اولمیشنه مینیدر * و بین الاقارب رعایتی واجب اولان امور لری دخی اهل ارحام و ذوی القربادن برینه ظلم و عدوان اصابت ایتد کده قریب و نسبیلری نك عرق حیثیتری تحریرک ایدوب فی الحال دفع و منعنه مبادرت ایدرلر * زیرا اقارب و خویشان کندی قریب لری شه ظلم و عدوان ترتیدن غیرت و حیثیه کلوب انلرک حزن و اتفغانی نفسارینه ابراث مذلت ایتمکله قریب لری عارض اولان مصائب و شدائنده سپر اولوب سر و جانلری نك فدا ایله انلرک احیا و ایقاسی لازمه ذمت حیثیت ایتشادر * اگر ایکی شخصک میائنده علاقه نسب علی وجه الکمال اقرب اولوب سلسله نسبی متتهی اولدیغی شخصک زمانی قریب ایسه ینلرنده علاقه قرابت و انج و ظاهر اولغله بر بر لری نه مودت و محبتاری و تعاون و تماسر ده غیرت و حیثیتری شدید و اکید اولور * و اگر درجه رحم و قرابت بعید اولوب اجانب و اباعد دخولی و ازمنه مدیده و وسایط کثیره تغلیله نسل و نسبیلری فی الجمله منسی و خیر بعید ایله بر شهرت مجرد باقی قالدیسه انلر دخی السنه ناسده دایر امر مشهوره بنه کندیلر نه نسب قرابت ایله اتسابی معروف کسنه لک مظلوم و مغدور اولمیشی روا کور میوب وقت حاجتده عون و نصر تارینه قیام ایله حقوق موهمه قرابتی اجرایه اتمام ایدرلر * و دخی قرابت نسبه ایله عضویت حاصل اولدیغی کبی قرابت حکمیه و سبیه ایله دخی حاصل اولور * مثلاً مولی نك اعتناق ایتدیکی عید اوزرنده حق و لاسی ایله ککذلک نسبی مجهول بر شخصک شخص آخره التجا و عده موالات ایله عهده درک و امانته دخول رجایی نمینده ثابت اولان حق و لاه دخی قرابت مقامه قائم اولوب عیدک مولا سی و ذخیلک ملتجاسی ملاذ و ملجالی اولغله لای الحاحه عون و نصر تارینه قیام و اعدالریله مخصوصه و مقاومتیه اقدام ایدوب منسوب و متعلق لری نه لاحق ظلم و جور ی دفع ایله ساحت حیثیتری غبار ذل و هو اندن صیانت ایدرلر * بوا امرک اصل و سببی اولدرک ولای عتاقه و ولای موالات ایله حاصل اولان اتصال و اتحاد قرابت نسبی سببیه ثابت اولان اختلاط و تعلقه مشابه و بمائل اولوب والد و لیدنک دنیا ده حیثیه سبب عادی اولدیغی کبی مولی العتاقه عیدک و مولی الموالات ذخیلک حیات معنوی سنه و سببیه اولمیشی ینلرنده علاقه قرابت نسبه کبی بر علاقه ثابت اولوب علاقه نسب اوزرنه ترتیب ایدن ثمره وفائده قرابت حکمیه اوزرنه دخی ترتیب اولور * بو تحقیق مزدن سلطان سریر رسالت و پادشاه اورنک نبوت علیه افضل التحیت حضر تارندن مروی اولان تعلو امن انسابکم ماتهلا ن به ارحامکم حدیث شریفنک معنای لطیفی ظاهر اولوب نسل و نسبک ثمره وفائده سی صله ارحام و حفظ حقوق قرابتیه راجع و منحصر اولغله ککتاب علم انسابه تحریر اولدیغی اوزره تعداد و وسایط نسل و نسب ایله اشتغال قائده کامله دن خالی اولدیغنه اشارت یورلشدر زیرا نسل و نسب بر شخصک شخص آخره ولادت ایله اتساب و اتصالدن عبارت بر امر نسبی اولوب والد و مولود کبی خارجده محقق امور موجوده دن اولدیغی معلومدر * لکن موجودات خارجیه به عارض بر امر اعتباری و وصف اضافیدر که انکله موصوف اولان ذاتلرک بر بر لریله اتصال و اتحاد ایله علاقه لری موجب اولغله حیثیتری وقتنده عون و نصرت و حمایتارنده ارث شرعی قائده سی ترتیبی اقتضا ایدر * اگر نسب و قرابت شک و شبهه دن خالی ظاهر و منجلی اولوب اصول و وسایطی کرکی کبی مضبوط و محفوظ ایسه اصحابنک نفسارنده غیرت و حیثیت ثابت و قائم اولغله حزن و سرور ده مشارکت ولدی الحاحه بر بر لری نه معاونت و مظاهر ت ایدرلر * و اگر نسل و نسب طول عهده ایله منسی اولوب السنه ناسدن خیر بعید ایله سهوع و مظنون ایسه غیرت و حیثیه قنور و امداد و اعانتیه قصور مقرر اولغله ثمره وفائده سی قوت اولوب او مقوله حکایات ایله توغل حقنده نهی وارد اولان اعمال لهوه اشتغال مقوله سندن معدود اولور و علمای ککرامک * النسب علم لا یتقع * وجهاله لاتضر * قوللری نك معنای دخی اشبو تقریر اولسان اعتباره راجعدر * یعنی علم انساب بر عذر که نه تحصیل صاحبه نافع و نه جهلی مضر در دیکدر * بوندن مراد و مقصود اول نسب و قرابت که مضبوط و محفوظ اولما غله اصحابی یننده واضح

و ظاهر اولیویو بد که کتب علم انسابه اخبار بعیده الیه معلوم اولان حکایات مقوله سندن اوله آنده نمره عون و نصرت فوت اولوب منفعت عسیتدن خالی اولغله درجه اعتباردن ساقط و علم وجهلی مساویدر دیکدر * بو محله سکنی فصل تمام اولوب طقوزنجی فصلک یساته شروع اولندی

(فصل تاسع)

کتاب اولک ایکنی فصلک طقوزنجی فصلی طوایف امم یستنده حفظ نسب بلاد معموره دن بعید دشت و بریه ده ساکن قبائل عرب الیه سائر بد و یاره مخصوص و محصور اولدنی یساتنده در * بو امرک سر و سبی بال طول و العرض صحیفه معموره ارضه ساکن اولان طوایف امم و زمره بنی آدم دن قبائل عربک اسباب معاش و وجوه اکتسابدن حظ و نصیب لری رعی جل و نایقه به محصور و آنک زواند و منافعه یله تعیشه مقصور اولوب جل و نایقه دخی بریه و بادیه ده نابت درخت مغیلان تناوانه و فروع و تاجسدن دفع ضرر بردایچون رمال خارده تریه به محتاج اولغله تدارک ضرورت معاش طائفه عربی بر و بیابانده وحش و نوطنه داعی اولوب متاع و شادایده تحمل الیه جللی سبق ایتدکری بوندن اقدم فصول سابقه ضمیمه ذکر و تفصیل اولمشیدی شویله که بونلر امر معاشده ضرورت و مضایقه و فقر و فاقه به صبر الیه ترک اسباب تحمل و متاع و شادایده تحمل معتاد اولوب مفارقه صعب السلوک و بریه نامسلو کده سکون و اقامته مألوف اولملریله بارکران ریج و عنایه ابتلا بونلر عادت و خلقت و جبلت لرنده هر کوز بر کیفیت اولمشدر که سائر آحاد ناس ایچون بونلرک احوالنه میل و رغبت و تحصیل انس و الفت متصور دکدر * بناء علی هذا بلاد معموره ده ساکن و مقیم اولان رجال امن و حضور و راحت و سرور و مألوف و بساط عیش و صفاده ترفه و تنعم الیه موصوف اولغله بریه و بادیه ده اقامت و بد و یار الیه انس و الفتدن اعراض ایتدکری کبی اهل بادیه دخی عهد صباد نبرو آبا و اجداد لری حجر تریه سنده مألوف و معتاد اولدقاری شدت و مشقتی سرمایه راحت عتدایدوب بونلر دن بر فرد حسن اختیار الیه مألوف اولدنی حالی ترک ایتدک ممکن دکدر * بوسیدنشاشی دشت و صحرا و بریه قفرای مسکن و مأوی اتخاذ ایدن قبائل عربک نسل و نسب لری اختلاط اجابیدن مصون و محفوظ اولوب سلسله قراپت لرنه منتظم اولان رجالک ارا لرنه اجنبی دخوله اصل و نسب لری مدخول دکدر * بو امرک حقیقتی اشراف عرب عاریه نک جد اعلاری مضر بن نزار دن منشعب قریش و کانه و ثقیف و بنی اسد و هذیل و بونلر مجاور خزاعه قبائلنده ظاهر در که بونلر مالک شام و عراقده واقع قرارع معموره و مراعی موفوره دن بعید محله زروع و ضر و عدن خالی بریه لرده ساکن اولوب کسب و معاشده خط و غلا و ریج و عنایه مبتلا بر قوم اولغین قبیله لرندن خارج کسنه بونلرک وطن لرنده سکون و اقامته میل و رغبت ایتملریله نسل و نسب لری بیکانه قتلندن مصون و محفوظ اولمشدر * اما قبائل عربدن حیر و کهلاندن منشعب نطم و جذام و غسان و طی و قضاعه و ایاد قبیله لری چن و مر عاری مر غوب معدن خصب و رخا اولان محله لرده ساکن اولوب اجابیدن جوار لرنده واقع بلاد اهل الیسی انلر الفت و موافقه میل و رغبت ایتملریله نسل و نسب لری اجانب و ایاد الیه مخلوط و مشوب اولوب ذکر اولنان حیر و کهلان قبائلک پیوت و شعوبنده بین الناس اختلاف عظیم واقع اولدنی معروف و مشهور در * زیرا حفظ نسب قبائل عربیه مخصوص اولوب طوایف عجمک نسل و نسب لری محفوظ اولمغله جوار لرنده ساکن قبائل عرب الیه اختلاط ایتدک کارنده انلرک نسب لرنی دخی افساد ایتلرندنشاشی خیر الاصلاب عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرت لری تعلموا النسب ولا تكونوا کتب السواد اذ اسئل احدهم عن اصله قال من قریه کذا کلام الیه طوایف عربیه نسل و نسب لرنی محافظه الیه امر پیوردیلز * یعنی ای قبائل عرب نسل و نسب لری بکرتک حفظ و صیانتی موجب اموری تعلیه اتمام ایدوب اضاعت نسبدن سواد کوفه الیه بصره میساتنده واقع واد یازه نزول ایدن نبط طائفه سی کبی اولمک لکه انلر دن برندن اصلک نه در پیوسوال اولندقدن فلان قریه ده ساکن اولورزدیو جواب ویرلر * معلوم اوله که صدر اسلامده عساکر مسلمین و جنود موحدین ساکن اولدقاری بلاد و امصاره نسبت الیه تلقیب اولنوب مثلاً شام عسکر یته جند دمشق و قسرین لشکر یته جند

قصرین و حلب الشهباء و اکافریب بلادی مشتمل مملکت عسکرینه چند عواصم اطلاق اولنو و رایده که
خلفای راشدین ایامنده و دوات امویه و اوائله مهاجرین و انصار و سائر جنود اخبار سل سیف جهاد ایل
فتح و تسخیر ایتدکاری بلاد و توزیع و تفریق اولنوب هر طائفه توطن ایتدکاری عمال که نسبت ایل معروف
اولوب حتی اندلسه واقع قبائل عرب دخی و طنرینه انتم ایل تلقیب اولندیلر * مع هذا وائل اسلامده
قبائل عربی نسل و نسبیلری یکنانه دخول ایل محتمل اولیوب هر قبیله نك نسب و نسبیلری قبیله اخری دن
امتیازینه کافی ایدی لکن طوایف عسکریه امر اور و سامی قنده نسل و نسبیلری اشتیاردن فضل علامت
زائده ایل معروف اولق ملاحظه سیله موطنرینه نسبت ایل موسوم اولدیلر * صدر اسلامده نکره بمالك
اسلام متسع و قبائل عرب بادیه دن اطراف و اقطاره منتشر اولوب طوایف عجم و روم ایل مختلط و المریه نسل
و نسبیلری فاسد و مختل اولغین غمره شجره قرابت اولان عصیت قائده سی محو و مضمحل اولوب لدی الحاجه
بر برلرینه عون و نصرتده همتلری فائز و قدرتلری قاضر اولدی و عتادی ایام و اختلاط اجمام ایل انصار
و بلاد و نزول ایدن قبائل کتد که نسل و نسبیلری نسی منسی اولوب محافظه علاقه قرابت انجق بادیه ده
اقامت ایدن اعرابده باقی قالدی * والله وارث الارض و من علیها * فصول فصل نایدن بو محله طقوزنجی
فصل تمام اولوب او فنی فصلک یساته شروع اولندی

فصل مائش

کتاب اولک ایکنی فصالت او فنی فیه لی اختلاط اجانب و اباعد ایل انسابک ضبط و نظامی نه وجهله مختل اولدیغی
بیانده در * معلوم اوله که عامه افراد بشر نسل و نسبده حضرت آدم علیه الصلاة والسلامه منسوب
و منتسب و شجره وجود مسعود لرندن منقل و منشعب اولوب صحیفه معموره ارضده توالد و تناسل طریقله
قرن بعد قرن عرب و عجم و روم کبی قبائل و عشایره متفرق و منقسم اولمشدر * لکن بو قبائل و شعوبک
بعضیستک شرف علم و کمال یا جود و افضال یا محاسن اعمالدن برغیری جهله قبیله اخری اوزرینه فضل
و مزیتی اولغله بوشرفدن محروم اولان رجال قوت و شوکت و حسن سیرت ایل معروف اولان خاندان انساب
ذوی الاحسابه و جوه اتسابدن بوجهله دخول و انتباه سعی ایدرلر * بعضیلری زمان جاهلیتده جاری
اولدیغی اوزره لدی الحاجه بر برلرینه امداد و اعانت ایتک اوزره ینلرنده عهد و میثاق ایدوب ایمان غلاظ
ایل عهد لرینی توثیق و تأکید ایدرلر * بعضیلری دخی نشو و نما اولدیغی قبیله نك ضعف و فقرینه بناء
انلردن مفارقت و اقویایه مراجعت ایدوب حیاتده قوی ضعیفک جنایت و غرامتی تحمیل و معاونت
و مظاهرته تکفل شرطیله بعد الممات ککندویه وارث اولق اوزره ضعیف اقویایله عتد و لا ایدرلر *
بعضیلری دخی قوم و قبیله لر یکننده جنایت ایتکله مؤاخذه خوفیله ایچلرندن فرار ایدوب قبیله اخری
اها لیسنه استناد و التجا و کف جایه لرینی ملاذم و اوا ایدرلر * بعده بو نکره جله سی سایه جایه لرینه
التجای ایتدکاری قبیله نك اعوان و انصارندن معدود اولوب ضمان جنایت و تحمیل دیتده اول قبیله یه
مخصوص اولان منافع و مغارمده مشترک اولماریه انلرک اقارب و خویشانی زمزمه مسنه ملق اولورلر * زیرا
سلسله نسبیلری اصل واحده منتهی اولان رجالک غمره قرابتلری اول سلسله نك رجالی میاتسده منعقد اولان
حقوق قرابتی محافظه و مراعاتدن عبارت اولغله غمره و فائده اشتراک نسل و نسبده اشتراک منزله سنه
تنزیل اولنوب ینلرنده منعقد اولان شرایط عهدی محافظه یه اهتمام ولدی الحاجه عون و نصرتیه قیامه تعهد
ایل بر قبیله یه داخل اولان رجال اول قبیله نك اهل انسابندن معدود اولور * بوند نصکره طول عهد و زمان
ایل بو نکره اصل نسبیلری منسی اولوب حقیقت حاله واقف رجال دخی منقرض و اکثر ناس قنده احوالری
مجهول و مشتبه اولور * و دخی وقت جاهلیت و عهد اسلامده قبائل عرب و طوایف عجم میاتسده شجره
نسل و نسب بر میندن منبت آخره نقل و ارتحالدن خالی اولیوب هر عصرده عوارض اسباب ایل تدخیل
انساب واقع اولمشدر * از جله قبائل عربدن آل منذر قبیله سی و انک امثالی سائر عشایر و قبائلک نسل
و نسبیلرنده مهره فن انساب ینلرنده جاری اولان اختلاطاته نظر ایل متعاخرک صدق ظاهر اولور *

و بوجه دن بری عرجه بن هر نه نك بجهيله قبیله سینه ریاستی خصوصتده اولان حکایه در که قاروق منیع
الجناب عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرت تری زمان خلافتارنده عرجه بی بجهيله قبیله سینه رئیس
و والی نصب ایتد کده رجال قبیله عرجه ایچاریته صکره دن دخیل اولغله ریاستدن عزائی رجالیدوب قبیله
بجهيله اشرافتدن جریری اوزر لریته والی نصب ایتک اوزره حضرت عمر دن نیاز ایتد کارنده عرجه قبیله
بجهيله رجالی قولارنده تصدیق ایدوب دیدیکه یا امیر المؤمنین بنی اصل نسیم از قبیله سینه منسوب اولوب
قوم ایچنده قصاصی موجب بنیدن برجنایت صدور ایتکله انردن فرار و بجهيله قبیله سینه دخول ایل
ایچارنده قرار ایلدم دیور ریاسته اهل اولمدیغی اقرار و اعتراف ایلدی مضمون حکایه په دیده اعتبار ایل نظر
اولغی لایقدر که عرجه نك اصلی از قبیله سینه منسوب ایکن کنیدن صدور ایدن جنایت به بناء عقوبت
و مؤاخذه خوفیه بجهيله قبیله سینه التجا و انزال سلسله نسب لریته انجا ایدوب حتی قبیله بجهيله دن مسند
ریاسته اعتلایه اهلیت مرتبه سینه بالغ اولدی * اگر طول عهد و زمان ایله اصلی مجهول اولدی نسب
اقلی بالکلیه محو و منسی اولوب من کل الوجوه قبیله بجهيله رجالدن معدود اولغله مسند ریاسته اعتلایه ایدردی
بوامری امعان نظرا یله تأمل ایدن اهل بصیرت باری تعالی حضرت تری نك امر ریاست و اجرای احکام سیاسته
سرو حکمتی اعتبار و اذعان ایدر * حاله عهد مزده و عهد و سالقه ده بوم قوله تد اخل انساب کثیر
اولوب مبد آو منتهایی مضبوط و دخول اجابدن محفوظ سلاله خالصه اقل قلیلدر * بوجهله فصل عاشر
تمام اولوب اون برنجی فصلک سیاسته شروع اولندی

﴿فصل مادی عشر﴾

کتاب اولک ایکنجی فصلک اون برنجی فصلی قوت و صولت صاحبی قوم و قبیله اوزر لریته ریاست سلسله نسب لریته
داخل اولان رجاله مخصوص اولوب بیکانه په تقویض و تقلید اولمدیغی بیاتنده در * معلوم اوله که
حکومت و ریاست قهر و غلبه ایل ضبط و سیاسته موقوف اولوب قهر و غلبه دخی قرابت نسبییه و عصبییه
اصحابی قبائل و عشایرک مکنت و قدرت و شوکت و سطوت لری ایل حاصل اولدیغی اوائل فصوله رفزده صحیفه
مقال اولمشیدی * بناء علیه نسل و نسب لری واحد بر قومک اوزر لریته ریاست و حکومت ایله استیلا ایدن
ذاتک نسبی بر خاندان عظیم الشانه منسوب اولغی لازمدر که کثرت اقارب و اصهار و وفرت اعوان و انصار ایل
فرمانبر اطاعتی اولان سائر قبائل و عشایرک هر برینه غالب اولوب قومی بیتنده ترتیب اسباب ریاست و اجرای
احکام سیاسته قادر اوله * زیرا بر قوم و قبیله کثرت اعوان و انصار ایله رئیس لری نك کنندیلر لریته غلبه سنی
مشاهده ایتد کده مسند ریاسته لیاقتی حس و اذعان ایدوب امر و نهینه اطاعت و انقیاده مضطر اولور *
اما قبائلدن بر قبیله نك اصل نسب لریندن خارج اولوب بالاده ذکر اولنان و جوه دن بوجه ایل ایچاریته دخیل
اولان شخصک کثرت اقارب و خویشان ایل قوت و سطوتی اولما غلبه بین القبائل ریاسته اهل اولمدیغی
ظاهر در * و اگر بر تقریب ایل بر قوم دخیل اولان کسینه نك اول قوم و اتصال و اتسای طول عهد ایل
منسی اولوب دخولک ابتدایی معلوم اولما غلبه اول قبیله نك اهل انسابدن دخی معدود اولسه بینه اول
قبیله نك اوزر لریته انک اولاد و انسابدن ریاست و حکومت ایله استیلا سنی متصور اولور * زیرا بین القبائل
حکومت و ریاست اول قبیله نك اهل انسابدن بر خاندان عظیمه نشأت ایدن رجاله نسلا بعد نسل اجداددن
آبایه و آبادن انبایه منتقل اولوب قرنا بعد قرن بر بر لریته ملحق و متصل اولور معلوم اوله که رؤسای قبائل
وامرای عشایردن قتی حقوق کسینه لری بین الانام محاسن و محامد ایل معروف و کرم و شجاعت ایله موصوف
اهل انسابه دخول و اتساب زعمیه کنندی قوم و قبیله لری نسب لری ترک ایدوب کسب شرف ایچون سلسله
نسب لریندن خارج قبیله اخرایه منتسب و منتهی اولم لری اذعان ایدر * بیلر لری که بواذعالی کنندی منصب
ریاست لری شرفی محفل اولوب فرمانبر اطاعت لری اولان قوم و قبیله لری نك سلسله نسب لریندن خارج قبائل اخرایه
اتساب اذعالی حاکم اولد لری قبیله په صکره دن دخیل اولم لری ایجاب ایتکله اول قبیله ده منصب ریاسته
استحقاق لریته طعن و قدحی موجب اولور * از بجهله حاله عهد مزده بلاد غریبه زناته عشیری قبائل بر برینه دن

بر قبيله ايكن من حيث النسب طائفة عربيه منسوب اولم بن ادعايدر لر * و دخی اهل بلاد غرب میانشده
 جازیلرد یتکله معروف اولوب زغبه قبيله سندن بنی عامره منسوب بنی دیاب قبيله سی دخی اصل ونسلری
 بنی سلیم ایله شریک قبيله سنه منتهی اولق زغبه ادعايدر لر که کندیلرینک جدلری فی الاصل صنایع
 تجارتدن نابو تجلیق صنعتیله بنی سلیم قبيله سندن بحیقوب بنی عامره ملحق اولوب انلرله مدت مدیده اختلاط
 ایتکله بنی عامره قبيله سنه رئیس اولدقد بنی عامره بونلرک بجدلرینه جازیری تسیمه ایلدیلر * وینه بلاد غربده
 توجین قبيله سندن بنی عبدالقوی بن عباس عشیری دخی عم پاک خیر الناس حضرت عباس بن عبدالمطلب
 نسلنه اتساب ادعايدوب جدلری عباس بن عطیه نک عباس بن عبدالمطلبه اسده مشارکتی اولمغلا ال
 عباس نسلنه منسلک اولم بنی زعم ایلدیلر * مع هذا زعماری واقعه مخالف ونس الامر معیار اولوب
 دعوالری حلیه صدق وسداددن عاقلدر * زیرا مغرب زمین دولت عباسیه نک ابتدا سندن اتهاسنه وارغبه
 آل عباسک اعدالری اولان سادات علویه وخلفای فاطمیین دن عبیدین وادارسه دولتری ضبطنده
 اولوب بنی عباس ایله علویین میانشده عداوت عظاما و بغض وشحناستحکم اولمغله بنی عباس اعدالری
 مملکتنه وصول وزمره علویینک بلادینه دخول ایتک مستبعددر * وكذلك ینه قبائل بربریه دن ابناء زیان
 دینکله معروف بنی عبدالوادم لوکی دخی سادات علویه دن ادارسه خلفا سندن قاسم بن ادريس اولادندن
 اولم بنی ادعايدوب بونلرک سلسله نسل ونسب لرنده قاسم امیه مسی بر شخص اولدیغی مشهور اولمغله السینه
 بربریه دن لسان زنایده بنی قاسم معنا سنه مستعمل اولان ائت القاسم لفظیله بنی القاسم معنا سی مراد
 ایدوب جدلری اولان قاسمی خلفای ادارسه دن قاسم بن ادريس یاخود قاسم بن محمد بن ادريس اواق
 اوزره زعم ایدر لر * اگر ابناء زیانک و ادعای صحیح دخی فرض اولنسه اولک ادارسه دن معدود اولان
 قاسم بن ادريسک نتیجه حالی وغایت احوالی عباسیه نک ادارسه یه اولان معاد اتلری خوفیله قاسم بن ادريس
 مقر خلافت عباسیه دن بلاد غربه فرار ایدوب انبای زیان قبيله سندن اسقدا ایتکله انلرک امداد
 واعانتلریه دعوت ودولتری پابرجای استقرار اولمشدر والا قاسم بن ادريس سادات علویه دن اولوب
 ابناء زیان قبيله سی سلسله سندن خارج اولمغله بریه وبادیه ده قبيله مزبوره نک اوزر لر ینه ریاست وحکومتی
 منصور اولر * بلکه ابناء زیانک بودعوالرنده منشأ غلطی اولدر که سلسله خلفای ادارسه ده قاسم امیه
 مسی اشخاص کثیره واقع اولوب ابناء زیانک سلسله نسب لرنده دخی قاسم نام بر شخص اولدیغی مشهور اولمغله
 کندی سلسله لرنده اولان قاسمی ادارسه میانشده دور و ذکر کثیر اولان قاسملرک بری اولق اوزره وهم
 ایتشدر لر * مع هذا ابناء زیانک مسند ریاسته اعتلا لری وقوم وقبیللری اوزر ینه حکومت ایله استیلاری
 قوم وقبیللرینک کثرت وعصیتلریله حاصل اولوب علویه وعباسیه وسائر اتساب شریقه دن برنسبه اتساب
 وانتمایه وقوف اولمغله سادات ادارسه دن قاسم بن ادريس اتساب تکلفنه محتاج دکالدر * معلوم
 اوله که امر نسبه اشیموڈ کراولنان خط وخطامولک وسلاطینه مداهنه ایله تقرب ایدن ندما وخواص
 مقر ینک ابداع واختراع ایتد کیری کلان بی مال ایله حاصل اولوب کیده رک بین الناس کلامری مشهور
 ومتشمر اولمغله خلقک صحیفه قلب لرنده راسخ اولوب رتو طعن دن بعد اولور * لکن ابناء زیان ومولک بنی
 عبدالوادلک ابتدا مبانی ملک وسلطنتلری تمهید وتشیید اقدام ایدن بغمر اس بن زیان ندما ومتز بری سلسله
 ادارسه دن قاسم بن ادريس اولادندن اولق اوزره علی طریق المداهنه تقرب مراد ایتد کارنده کلامری
 ردوانکار ایدوب لغت زمانیه ایله بومضمون اوزره انلر خطاب ایلدی که بز عالم دیناده ملک وسلطنته سیغ
 وشمشیر ایله مالک اولوب نسب علوی وعباسی به اتساب ایله نائل عز وجاه اولدق وافعال واطوار هنرک آخر تده
 نفی دخی جناب علام الغیوبه مقوضدر دیوندمانک مداهنه لری رد ایلدی * وكذلك قبیللریاح شیموخی
 ذراوده عشیری ایله طرف شرقد طی قبيله سی امراسی ایله بنی مهند دخی سلسله نسب لرنک برامکه
 بنی مهند منتهی اولاسی ادعايدر لر * وینه زغبه قبيله سندن منشعب بنی زید جماعتک شیموخی بنی سعد
 ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه حضرت لرینک اولادندن اولق ادعاسی ایدوب توجین قبيله سینه
 منسوب بنی یزید لکن شیموخی بنی سلامه دخی سلیم عشیرته اتساب ادعايدر لر * خلاصه کلام قبائل

و عشار میآید بونارک امثالی خبط و خطا کثیرا ولوب لیکن داخل قلمرو اطاعتی اولان قوم و قبیله لری
 اوزر لرینه بونارک ریاست و حکومتی اول قبیله نك سلاله نسل و نسبندن خارج انساب بعیده به انساب
 اذعالرینی مانع اولور * بلکه قبیله لرینک صریح و خالص نسل و نسب لردن اولماریقی تأیید ایدوب قوت
 وسطوتده غالب اقوای عصبات انساب لردن اولماریقی تعیین ایدر * بناء علیه بریه و بیادیه ده بین القبائل ریاست
 و حکومت اول قبیله نك نسل و نسب لری رجالتدن قوت کامله وسطوت قاهره اصحابی کسه لره مخصوص
 اولدیغی معلوم اولدقده انساب رؤساده بوقاعده به مراعات ایله خبط و خطادن احتراز اولنور * لیکن دیار
 غربده موحدین دولتی اقامت ایدن محمد بن تومرت مهدینک سادات علویه نسبته انساب اذعاسی امر
 نسبده غلط یابیدن معدود اولوب قوم و قبیله سی اوزر لرینه ریاسته خلل ویرمز * زیرا محمد مهدی قبائل
 بر بریه دن هرغه قومنده نشأت ایدوب و قبیله سی میآنده فی الاصل ملک و ریاست خاندانه منسوب
 اولوب من جهة النسب متوسط الحال ایکن بین الانام من ید عقل و ذکا و کمال زهد و تقوی ایله معروف
 صاحب رشد و دها کسه اولغله مصامده قبیله سی بالکلیه تحت اطاعتنه داخل اولدقده نکره کنیدی
 عشیرتی اولان هرغه قبیله سنه رئیس و حاکم اولوب سلسله جلیله علویه به انساب اذعاسی ریاسته مانع
 اولدی و الله عالم الغیب والشهادة بو محله کاب اولک فصل ثانیسی فصولندن اون برنجی فصل تمام اولوب
 اون ایکنی فصلک بیاتنه شروع اولندی

(فصل ثانی عشر)

کتاب اولک ایکنی فصلنک اون ایکنی فصلی شرف حسب حقیقتده اهل انساب جلیله دن قوت قاهره
 وسطوت باهره ایله موصوف اولان خاندانلره مخصوص اولوب بونارک غیریه حسب اطلاق تشبیه و مجاز
 طریقله اولور * بوامرک بیانی اولدقده درک نوع بنی آدمده شرف حسب انجق نسل و نسبی مضبوط و شوکت
 وسطوت ایله موصوف رجالک آبا و اجداد لرینک اخلاق حسنه و خصال مستحسنه ایله مناقب و مآثری
 السنه انامده مذکور اولغله حاصل اولور * ودخی بیوت انساب و احسابک مقتضای برکسه کنیدی آبا
 و اجدادندن علم و فضیلت یا کرم و شجاعت یا خود بونارک امثالی بر صفت ایله معروف اشراف رجالی عد
 ایتکدن عبارتدر که اول شخصک ولادت ایله اندره انسابی قوم و قبیله سی یننده کندویه تعظیم و اجلانی
 موجب اولور * زیرا اول شخصک که آباء کرام و اجداد عظامی اخلاق حسنه و آثار مستحسنه ایله معروف
 و موصوف اوله قوم و قبیله سنک نفوسنده اندره اجلال و اکرام راسخ و ثابت اولغله اولاد و ابناسنه دخی
 تعظیم و تکیله مجبول اولور * ودخی نسل و نسبده طبقات ناس معادن ذهب و نحاس کی مختلف و متفاوت
 اولدیغی الناس معادن خیارهم فی الجاهلیه خیارهم فی الاسلام اذ افتقروا حدیث شریقه لیه ثابتدر یعنی
 الله اعلم و رسوله زمره بنی آدم اخلاق و خصالده معادن جواهر کی مختلف اولوب زمان جاهلیتده خصال
 جلیله ایله موصوف اولان رجال شرف اسلام ایله مشرف اولدقده نکره آداب شرع شریف ایله متأدب
 اولدقده ینه خیار اصحاب اندردر بونفوس بشریه نك اخلاق و خصالده تفاوت و اختلافه اشارت یورلدی
 فعلی هذا حسبک معناسی نسل و نسبده شرافته راجع بر صفت شریفه اولوب و نسل و نسبک ثمره و فائده سی
 دخی اهل انساب و اقاربک وقت حاجتده بر بر لینه تعاون و تناصر اوزره اجتماع لرینه حضور اولدیغی بیان
 اولمشیدی * بناء علیه اول کسه نك که سلسله نسل و نسبی طاهر و زکی اولوب و کثرت اقارب و خویشان
 ایله ساحه عزتی اطاله دست تطاولدن محی اوله انده فائده نسل و نسب اوضح و اقوی اولوب آبا و اجداد نك عزت
 و شانی و مناقب جزیه ایله اشتیاری فضیلت اخری اولور * بو تقدیرجه محاسن آبا و اجداددن عبارت اولان
 شرف حسبک عصیتیه وسطوت اصحابی اولاد و ابناده اعتباری اصل اولوب خاندان انسابک قوت
 و شوکت لرینک تفاوتیه شرف حسب لری و قدر و منزلت لری دخی متفاوت اولور * زیرا بر قبیله نك اسلاف
 و ابائینک شرف شان و علو مکان ایله اشتیاری اول قبیله رجالتک ذاتلرند قوت وسطوت لری اعتبارند نکره
 معتبرا اولغله عصیت و شوکت شرف حسب اصل و مدار اولور * اما بلدان و امصارده بر بلده ده فرد و وجیده

ساکن اولوب اطراف وجوانی محفوظ و قوی و کثرت اقارب ایلله دائره سی محیی اولسان و جلال فی الاصل
آبا و اجداد نیک عزت شان ایلله اشتهاری ضعیفی حقیقه مفیده اولمغله انلرده شرف حسب تشبیه و مجاز
طریقله اعتبار اولتور * واکراهل امصاردن بومقوله رجال محاسن آبا و اجداد لرینی تعداد ایلله کندیلرده
جلالت نسب و شرف ظن ایدر لر سه زعماری دعوائی مجرّد اولغله درجه اعتباردن ساقط اولور * زیرا
بودعوانک ماکی اخلاف اسلافنک و اینا آبا سنک ازمنه سالفه ده سبق ایدن محاسن و محامدینی ذکر وعد
ایدوب کندینه ثمره نسب و حسب اولان شوکت و عصییت مفعود اولغله قول مجرّدی مایه افتخار و سرمایه
عز و اعتبار ایتش اولور * لکن جلال عز و شان ایلله قوت و سطوت اصحابی رجاله ذکر اولسان شخصک
تعدد آباده مشارکت و مشابیهتی اولغله مجاز طریقله صاحب حسب اطلاق اولوب حقیقهتی ارباب شوکت
و سطوته مقصود در * و دخی اصحاب انسابدن بعض رجالک زمان سابقه اقارب و خویشانی موفور
و جلالت نسب و حسب ایلله اطراف وجوانی مرهوب و معمور اولوب بعده عشیرهتی رجالی بلدان و امصاره
متفرق و اجانب و اباعد ایلله مختلط اوللریله قوم و قبیله سنک قوت و مکتبازی زائل اولدقد نصکره بنه اول
نسک اعقابندن باقی قالان ضعیف و مجرّه نیک دماغلرند آبا و اجداد لرینک شهرت و شانی خولیا سی جایکبر
اولوب کندیلرینی اشراف بیوت انساب قدیمه دن عدا ایلله نفیر و مباهات ایدر لر * و طوائف عرب و عجمدن
عهد سابقه معمور اولو خاندانلره منسوب اهل امصاردن قتی چوق کسنه لر بو خولیا ی بی ماکل ایلله زارخای
لاف و کذاف اولوب سلسله نسل و نسب لری رجالدن سلفلرینک محاسن و محامدیلله مفتخر حالاهده مرده
قتی چوق طائفه موجود در * از جمله بوسودای خام و خولیا ی بی نظام بی اسرا ئیلک دماغلرند باقی قالوب
حضرت ابراهیم صلوات الله تعالی علیه و سلامه حضرت تارندن صاحب ملت و شریعتاری حضرت موسی
کلیم الله صلی علیه الاله حضرت لری زمانه کتجه مثبت نسل و نسب لری انبیاء عظام و رسول کرام علیهم السلام
حضراتی ایلله محفوظ و معمور اولوب حضرت موسی علیه السلام زمانند نصکره دخی حق سبحانه و تعالی نیک
و عد کریمی اوزره نیجه زمان ملک و سلطنت و شوکت و سطوت ایلله سلاله لری محیی اولمشیدی بعده نم
الهیسه نیک شکرند قاصر و بنی و طغیان اوزریشه مصر اوللریله یذرندن ملک و سلطنت نزع اولوب کمال ذل
و هو ان و جلای او طان ایلله تغریب و نیجه یل یل کفر و ضلال لری مقابله سننده سبی و جزیه ایلله تعذیب
اولندقد نصکره بنه اسلاف عالی تر ادرینک شرف شان و علو مکان ایلله مباهات سیاقنده قوم و قبیله سنک
بعضیلری نسل هارونه و بعضیلری دخی نسب یوشعه و بعضیلری کالب و یهودا اعقابنه انتساب
دعواسیله یلرند افتخار ایدر لر * مع هذا ازمنه قدیمه دنبرو سعادت دینی و ریاست دنیویه دن محروم
و فیما بعد ظهورندن مأیوس اوللریله دعوائی مباهاته اهل اولدقلری ظاهر در * و طائفه بی اسرا ئیلک غیری
اهل بلدانن نیجه مجرّه و مساکین دخی اصلند جلالت شان ایلله معروف اولان اسلاف لرینک محاسن
و محامدینی عدا ایلله ندیان ایدر لر * و دخی اعلام فضلا ی اندلسدن حکیم مغربی ابوالواید ابن رشد قرطبی
کتاب ارستطالیسی شرح و تلخیص اثنا سننده کتاب خطابه مباحثه کلامی منجر اولدقدده حسبک تفسیر
و تعریفند کریمه خطب و خطایه سلوله ایدوب حسبی بر شخصک نسل و نسبی بر بلده ده سکون و اقامت لری قدیم
اولان قومه منسوب اولقدن عبارت طووب شخص مذکورک جلالت شان و غلبه و اقتدار ایلله انصافنه
تعرض ایتدی لکن بر ذاتک کثرت اقارب و اتباع ایلله اطراف وجوانی معمور اولوب قوی یلنده
امری نافذ حکمی جاری اولدیغی صورنده مجرّد آبا و اجداد نیک اول شخصک ساکن اولدیغی بلدییه نزول لرینک
سبق و قدیمی کندی حقیقه دفع و یرمدیکی ظاهر در * بو تقدیرجه ابن رشد قرطبی حسب لفظی مجرّد
تعدد محاسن آبا ایلله تفسیر ایتسی خطابه مقامه مناسب اولدیغنه میندر * زیرا اصطلاح حکما ده خطابه
قتی و رتی اصحابی اهل حل و عقدک ترغیب و ترهیب ایلله قلوب ناسی میل ایتدیرمچک کلام لرینسه اطلاق
اولور * اما اول کسه که وفور اعوان و انصار ایلله محفوظ الاطراف و محیی الاکاف اولوب حل و عقد
امور جمهور ایلله رأی متبوع و معتبر اولسه انک امر و نهی مجر قبوله اصابت ایتیبوب ترغیب و ترهیب ایلله
بر فردی استمالته قادر اولدیغی ظاهر در * لکن ابن رشد قرطبی دیارندلسده نشأت ایدوب و قبائل و عشایرک

قوت و سطوتاری زائل و عصیه نسبه ایلد مکنک و قدرتاری متعجل اولدیغی وقت مصادف اولمغله اهل انسابده
صفت مادحه اولان حسبی مجرد اسلاف و آبارینک شرف عز و شان ایلد شهرت و تعددینه قصرایدوب نسب
و حسب ایلد موصوف اولان شخصک حد ذاتده کثرت اعوان و انصار نفوذ کلامه اقتداری صفت حسیده
معتبر اولدیغندن غفلت ایلدی و الله بکل شیء علیم * بومقامده فصل مذکور تمام اولوب اون اوچنچی فصلک
بیاته شروع اولندی

(فصل ثالث عشر)

کتاب اولک ایکنچی فصلک اون اوچنچی فصلی خاندان ملک و سلطنته و اصحاب بصر و غنایه منسوب اولان
عبید و احرار و خدام و اتباعک عزت و شرفاری مخدوم و مولایرینه اتساب و اتمارینه تابع اولوب
کندیلرینک نسل و نسبباری بویاده مرعی و معتبر اولدیغی بیاتده در * بومقامک تحقیقی بویله درک
شرف نسل و حسب حقیقته کثرت اقارب و خویشان ایلد مکنک و قدرت اصحابی رجاله مخصوص اولدیغی
فصل سابعده تحقیق و بیان اولمشیدی بناء علیه اگر جلالت نسب و شرف عز حسب اصحابی رجال
سلسله اتسابلریند خارج اجانب و اباعدی خدمتلرینه استخداام باعون و نصرتلرینی التزام ایلد کندیلره
تقریب ایدوب یا خوردسی و استرقاق ایلد ملک عینلرینه ادخال ایتد کارنده بونلرک کندی مخدوم و متبوعلرینه
اتساب و اتصاللری علاقه قرابت مقابله قائم اولوب منسوب اولدقلری خاندانه معاونت و مظاهرته
عصیه نسبه لری سلکته منسلک اولورلر * ته کیم مشکات صدر نبوت علیه افضل الکیت حضرتلرین
شرفیز صدور اولان مولی القوم منهم حدیث شریفنده بومعنایه اشارت اولتوب بر قومک عبید
و خادی اول قومک عشیرتی کروهنه ملحق اولوردیو یورلدی * فعلی هذا بر خاندان عظیم الشانه ذکر
اولنان و جوهردن بوجه ایلد منسوب اولان کسه لرک نسل و نسبباری اصلنده جلیل و شریف ایسه ده قوم
و قبیلده سندن مضارقت و اتساب ایتد کاری خاندانه دخول و مقارنت ایلد غمره نسب و حسب اولان قوت
اصلیه لری زائل اولوب نسب اصلیلری حقارنده نافع اولمغله منسوب اولدقلری خاندانک اتباع و خدامندن
معدود اولورلر * اگر اعتبار رفیعه ملک و سلطنتدن بر عتبه علیه به یا بر خاندان جلیل خدمت و عبودیت ایلد
اتساب ایدن شخصک آبا و اجدادندن بر قاج کسسه نک اول خاندانه خدمتی سبق ایدوب بین الانام منساب
و ماتری مشهور و مذکور و اولور سه سائر خدمه دولت یئینده امتیاز و اختصاصی مزید اولوب آبا
واجدانک اولد دولته سبق ایدن خدمت و عبودیتلرینه قیاس ایلد اول شخصک شرف حسب و نسب جهتیه
قدر و حرمتی زائد اولور * لیکن خدام دولت و اعوان سلطنتک وقع و اعتبارلری نسب اصلیلرینه راجع
اولوب بلکه منسوب اولدقلری خاندانه اضافه و اتسابلریند منسوب وصف اضافی اولمغله درجه عز
و اعتبارلری نه قدر رتبه علیه بالغ اولور سه دخینه منسوب اولدقلری خاندانندن من کل الوجوه ناقص
و منقط اولاق مقرر در * ته کیم عباسیه دولتنده امرای اترال ایلد انلردن اقدم آل برامکه و بی نوبخت
امرامی سلطنت بی عباسیه اتساب نام و مدت مدیده خدمت خلفاده قدم اهتمامه قیام ایتلریله درجه عز
و اعتباره و اصل و دستقایه مجد و شرفه نائل اولدقلری مشهور و معروف در * بوزمره دن جعفر بن یحیی
بن خالد بر مکنک خلفای عباسیه دن رشیده و سائر اهل بیت سلطنته تقریب و اتسابی مزید اولوب تمهید
مبائی عز و شرفده جمله عظمیای دولت و ارکان سلطنته غالب اولدی * و دخی جعفر ایلد امشالی سائر
ارکان دولت و عظامای سلطنتدن کسب نصاب عز و شان ایلد معروف اولان مشاهیر امرایک احرار مجد
و شرف ایلد عز و اعتبارلری منتسب اولدقلری خاندان دولته قدم اتساب و خدمت و عبودیتده اهتماملری
سببیه حاصل اولوب کندیلرینک نسل و نسبباری اعتبار ایلد اولدیغی ظاهر در * و اعتبار رفیعه دولت
و سلطنتدن بر عتبه علیه به خدمت و نصرت ایلد اتساب ایدن رجالک بعضیلرینک قدیمان نسل و نسبباری
مکنک و قدرت ایلد معروف بر خاندان عظیمه منتهی اولوب بعده تقالید دهر ایلد قوم و قبیلده سنی بر اکنیده
و پریشان اولمغله بیوت ملک و سلطنتدن بر دولته اتساب ایلد عز و شرف اتساب ایتد کده قوت دولت

وخدمت و عبودیت قیاس ایل انک ایچون شرف آخر حاصل اولور * ته کیم برامکه حقنده منقولدرکه بونلرک
جدلری خالده آبا واجدادی فرس دولتمده برخاندان عظیمه نشأت ایدوب مجوس فرس یئنده معتبرنوبهار
اسمیه مسیحی برآ تشکده نک حفظ و حراستی بونلرک خانداته جد برجد موروث وعهده کفالتلرینه موکول
اولغله عبده ناراراسنده بونلرک وقع و اعتبارلری ککنارعلی علم ظاهر و مسلم ایدی وقتاکه خلغای
عباسیه دن سفاح زمانته جدلری خالده دولت عباسیه دائره سنه دخول ایدوب بعده اوغلی یحیی و انک
اوغلی جعفر و سائر اولاد برامکه سقا حدن رشید وقتنه کلجه دولت عباسیه ده مراتب عز و اعتبارک غایت
و نهایتنه واصل و درجه علیای بجد و شرفه نائل اولدقلرنده ملک فرسده نسب قدیملری منسی اولوب شرف عز
و اعتبارلری اثقی دولت عباسیه خدمت و اتسابلرینه راجع اولدی * خلاصه کلام خدام و اتباعک
عز و شرفی بخدمت و متبوعلرینه مسند و منسوب و نظرا اعتبارلریله مکسوب و مجلوب اولوب قوت و سطوتی
زائل و غلبه و اقتداری مضطرب اولان نسل قدیملریله فقر و مباحاتک ثره و فائده سی معدوم و منقود اولغله
اومقوله انسابه اعتبار اوهام و وسوسدن معدود اولدیغی اهل بصیرت قنده ظاهر در ان اگر مکم عندالله
اتفاقم بوجده اشبواون اوچنقی فصل تمام اولوب اون دردیجی فصلک پیاتنه شروع اولندی

❦ (فصل رابع عشر) ❦

کتاب اولک ایکنجی فصلک اون دردیجی فصلی اهل انساب و بیوت احسابدن برسلاله جلیله نک آبا واجداد نک
سیر حسنه و صفات مستحسنه ایل علی التوالی ذکر و اشتتاری درت بطنه بالغ اولدقده نهایت بولدیغی
پیاتنه در * معلوم اوله که اشبوعا عالم سفلیده عناصر اربعه و اباردن مرکب اولان معدن و نبات و حیوان
انواعندن هر بری مشیت علیه الهیه و حکمت بالغه صمدانیه وفقی اوزره عدمدن وجوده ککلوب بعده
صورتلری فاسد و مختل و ترکیملری متضلل اولغله دوام و بقا لری محو و فنایه متبدل و متحول اولور * کذلک
اشبوعا مرکبات عنصریه نک احوال و اعراضی و صفات و آثار ذخی نهج واحد اوزرینه قرار ایتیبوب هرور
ایام و کروزرا عوام ایل بر حالدن بر حاله نقل و رجوع ایل محو و مضطرب اولور * خصوصاً صامره نوع بنی آدمه
مخصوص اولان آثار و احوال ذخی بوموال اوزره جاری اولوب قوت استعداد و مزید اعتبار ایل نیجه
علوم و فنون و صنایع کونا کون نشأت و ظهور ایدوب بعده اختلاف عصر و زمان ایل حقیقه عالمده نام
و نشانی محو و منسی اولور * بناء علیه شرف حسب ذخی نوع بشره مخصوص بر صفت اولغله حق سبحانه
و تعالی حضرتلری بعض اهل انسابک آبا واجدادندن نیجه کسه لری کرم و شجاعت یا علم و فضیلت مقوله سی
اوصاف جلیله ایل تشریف ایدوب سلسله نسب لری بر قاج بطنه دلک دستقایه شرف حسب ایل مشرف
اولدقلنصکره یته بو خلقت زیسادوش افتخار لرندن خلغ اولوب عزتلری ذلته و نعمتلری نقشته منقلب اولغله
وجود عارضی عدم اصلی به رجوع ایدر * و روی ارض وادیم خاکده افراد بنی آدمدن بر فردک سلسله
نسل و نسبی حضرت آدم علیه الصلاه والسلامدن کندویه کلجه هر بطنده علی التوالی شرف حسب ایل
معمور اولوب اشقی بوخصیصه شریفه ایل حبیب رب حبیب رسول نسیب و حبیب محمد مصطفی علیه افضل
التحایا حضرتلرینک جوهر کرامتیه ذات عالیلری تشریف اولوب اگر امامن عندالله جسد امجدلری
حضرت آدمدن تباشیر قدوم رحمت لر و ملریله صیغه عالم خرم اولدیغی وقتنه کلجه منتظم سلک الالک نسب
عالیملری اولان اجداد عظام و آبا کراملری پیدربی وایه دار عز حسب اولشدر * بناء علیه سلسله طاهره
نبویه دن غیری بیوت اهل انسابدن برخاندانه شرف عز حسب قدیم اولوب بلکه اول خاندانک سلسله سی
رنجالدن کسب نصاب عز و شرف ایل ابتدا ظهور ایدن شخصی عارض بر صفت جلیله اولوب بعده غالب حالده
اول شخصک ذریت و اعقابندن درت بطنه وارنجه یته نهایت بولغله اصله رجوع ایدر * بواصل بیانی
اولدرکه بیوت انسابدن برخاندان عظیمک ابتدا ظهورینه باعث و بادی اولان کسسته تهیدمبانی عز و شرفده
قدیم اهل قیام ایل سعی و موفور و بذل مقدور ایدوب تأسیس و تشیید ایشدیکی دعایم عز و شرفک دوام
و بقا سی موجب مکارم اخلاق و محاسن اعمالی محفاظه ده مشق بطق و تشریف ساق اتمام ایدر * بعده

اخلاف واعقاب بنده بانشینی اولان ولد حبیبی دخی والدی مسلکته سلوک ایدوب اندن اخذ واستماع
 ایتدیکی وجه اوزره تکمیل قواعد مجد و شرفه مباشرت و مبادرت ایدر لکن ایس الخبر کالعیان فحواسی
 اوزره ابتدا تأسیس بنیان عز و اقباله تصدی ایدن سلفه نسبت الیه نیجه امورده دخی تقصیر ایتک مقرر در
 بعیده اوچنچی درجه ده نوبت ریاست ائک دخی ولایت نه نقل ایتد کده مقلد محتمده تقلیدی کی والدینک
 اثر نه اقتدا الیه اکتفا ایدوب تحصیل مائترو مناقبده سعی فائز و همی قاصر اولور * بعده اشبو
 سلسله نئک اولاد و اناسدن بطن رابعده موجود اولان کسسه دخی بالورائه مسند ریاسته اعتلا ایتد کده
 آبا و اجدادی مسلکته سلوک ترک ایدوب تأسیس قواعد عز و شرفده اسلافنک وضع ایتدیکی عادات حسنه
 و سیر مستحسنه بی ترک واضاعت الیه احسانی اساسه تبدیل و تحویل ایلدوب آبا و اجدادنک اوضاع
 مألوفه سنی تغییر و خاندانی رجالی تحقیر ایدر اوله ظن ایدر که بونلرک طاعت و عبودیت بری ناسک التزامی
 و دائره لرنک نظام و انتظامی اصلنده کفایت و مشقت الیه حاصل اولوب بلکه ابتدا ای خلقت آدم نبرو
 بونلرک بنیان نسل و نسب لری مجد و شرف اوزرینه تأسیس اولنوب تأثیر حسن خصال و اجتماع هم رجاله
 مبتنی اولیه * زیرا بطن اخیرده تولد ایدن رجال ناسک کسده ولره تعظیم و اجلال الیه معامله لرینی کوروب
 طول عهد و زمان الیه عز و دولترلرنک سبب ظهور و حدوثیدن غافل اولغله نائل اولدقلری عز و شانی مجرد
 نسل و نسب لری نه مخصوص خاصه ذاتیه عدا ایدوب کسندویه نسب و حسیده مشارکت و تمهید مبانی مجد
 و شرفده معاونت ایدن ارکان و عظما یه تعظیم و تحیر الیه خاطر لرینی کسر و تشویش ایدر * مع هذا بونلرک
 اسلافنه ناسک اتباع و انقیاد لری هر کسک قدر و شایسته کورده رأفت و شفقت و تواضع و ملائمت الیه معامله لرینه
 مبنی اولوب دائمی اخفض جناح رأفت الیه خاطر لرینی تطبییه اهتمام ایتکله قلوب انامی ساحه عز اقباله نه
 جلب و اماله ایتشار ایدی و قنا که نوبت ریاست مست باده فحوت اولان خاف ناخلف لری نه کلد کده بومعنادن
 ذهول و غفلت الیه دائره لری نه منسوب و متخصص اولان رجالی کندیلردن تبرید و تبعیده تصدی ایتلریه قوم
 و قبیله می روگردان اعراض ایدوب اندر دخی نه اول خاندانک رجالتدن محاسن اخلاقی جامع حکومت
 و ریاسته صالح کسسه نئک اطاعت و انقیادینه کمر بسته عزیمت اوللریه کسدیکه اولکی خاندانک فروع
 و اعقابی مضاعف ویت شرف لری مندرس اولوب ایتکلی خاندانک قوت و شوکتی و مکتب و سطوتی ترقیه
 آغاز ایدر بالجمله دول و سلطنتلرده و قبائل و عشایر و سکان امصار دن سائر خاندانلرده حال بوموال اوزره
 جاری اولوب بیوت انساب و احسابدن برخاندانک رجالی منقرض اولدقده نه اول سلسله دن بریت آخر
 ظهور ایتک اوزرینه عادت الهیه جاری اولدیغی انیشایندیکم ویات بخلق جدید و ماذک علی الله بعزیز
 آیت کریمه سی مدلول شریفه ناستدر * معلوم اوله که نهایت امر حسیده درت بطن اعتباری غالب حاله
 مینیدر * و الا بعض وقتده بیت حسب ایکی اوج بطنده منهدم و مندرس اولوب بغض احیانده درت بطنی
 دخی تجاوز ایدوب بش التي بطنه یاد دخی زیاده ده کتمند اولور * لکن اکثریابطن رابعده نکره ضعف
 و انحطاطه میل ایدر * و خاندان انساب و احسابک درت بطنده نهایت بولدیغنک مروسبی اولدر که ابتدا
 بطن اولده ظهور ایدن ذات بانی بیت مجد و شرف اولوب ایتکیسی مباشر و متمم اوچنچیسى مقلد
 در دنجیسی هادم اولغله ذکر اولنسان اطوار اربعه مراتب امکانک اقل اولوب اکثریادوام حسب اشبو
 ارکان اربعه الیه قائم اوله کلمشدر * و دخی نهایت حسیده درت بطن اعتباری مشکلات صدر بیوت علیه
 افضل التحیت حضرت لرندن شرف ریز و رود اولان احادیث صحیحه دن حضرت یوسف علیه الصلاة والسلامک
 شرف حسب و نسب الیه مدح و ثن لری سیاقنده * انما الکرم ابن الکرم ابن الکرم ابن الکرم
 یوسف بن یعقوب بن اسحق بن ابراهیم حدیث شریفه دخی مؤیددر * یعنی انبیای عظامدن سلسله آبا
 و اجدادی کابر اعن کبر کرم حسب و شرف نسب الیه موصول و متصل یوسف علیه الصلاة والسلامدر که
 اوج بیغمه بر ذیشانک خلاصه اصلاط ظاهر لریدر و الدماجد لری حضرت یعقوب علیه السلام و انک پدر
 عالم قدری حضرت اسحق و اندر دخی جد الانبیا حضرت خلیل ابراهیم علیه السلام فرزند ارجندی
 اولغله یوسف علیه الصلاة والسلام حضرت لری درجات مجد و شرفک غایتنه بالغ اولشدر * وینه بومد عامری

تأیید ایدن اذلک بری دخی بودر که جناب منتقم جبار جل جلاله و عم نواله حضرت تری اسقار پور اتدن بر سفرده حضرت موسی علیه الصلاة والسلام خطاب ایدوب بیوردیلر که یاموسی عز وجلالم ایلد بن اول معبود غیور بی زوال و سنی تربیه ایدن خالق ذی الجلال که عباد ملک بابالری نیک سیئاتیله اولاد لری اوج درت بطنه دلک مؤاخذه ایدرم دیو خطاب عزت و رودی نسب و حسبده درت بطن غایت و نهایت اولدیغنه دلالت ایدر * و دخی کتب ادیبه دن ابو الفرج اصفهانی کتاب اغاییده عویف قوافی نام شخصک اخباری ضمیمه کشیده سالت تقریر ایتدیکی فراتد آثار دندر که یو مامن الایام کسرای عجم امرای عربدن نعمان بن منذر خطاب ایدوب طوایف عربده شرف حسب و نسبده سائر قبائله غالب قبیله موجود میدر دیو سوال ایلدی نعمان دخی بی واردردیو جواب ویرد کده کسری نعمانه ینه توجیه خطاب ایدوب شرفده غلبه نه وجهله حاصل اولوردیو سوال ایلدی نعمان دخی اول کسه که انک سلسله نسبده علی التوالی مستدریاسته معتلی اوج باباسی اولوب بعده دردیغی بطنده موجود اولان ولدی دخی حلیه کمال ایلد محلی اوله شرف نسب و عز حسب ایلد انک قبیله سی موصوف اولوردیدی بعده بن القبایل یو اوصاف جلیله بی جامع نه مقدار قبیله موجود دردیو طلب و تفتیش ایدوب بنی هاشم نصرکه انجی درت قبیله بالغ اولور * انلک بری آل حذیفه بن بدر الفزار ایدر که قیس قبیله سنک زبده سیدر بری دخی آل حاجب بن زراره در که بنی تمیم قبیله سنک عمده سیدر * بری دخی آل ذی انجیدین در که شیبان قبیله سنک مقتداسیدر * بری دخی اشعث بن قیس قبیله سیدر که کندو عشیرتک رأس رئیسیدر کسرای عجم بود کراولنان اشراف قبائلی کندیلر تابع اولان عشایر ایلد جمع و احضار ایتد کده نصرکه یونلر ایچون بر مجلس عالی عقد ایدوب شرف حسبده مدعالری اثبات ایچون حکام عدول نصب ایلدی ایچلر دن ابتدا حذیفه بن بدر فزاری قیام ایدوب وجهه سابق اوزره شرف حسب و نسبده سبق و تقدملری بیان ساقیده بر خطبه بلیغه انشاد ایدوب بعده بنی شیبان قیس بن اشعث قبیله سنک نعمان بن منذر قرابتی اولغله انشاد خطبه ده حذیفه بن رقیف اولدی بعده بنی شیبان بنی شیبان بن قیس بعده حاجب بن زراره بعده قیس بن عاصم قدم اهتمامه قیام ایدوب شرف اعتبارده سبق و تقدملری ناطق خطبه بلیغه انشاد ایلد اثبات مرام ایتد کراولنان نصرکه کسرای عجم هر بر نه سبابش خوان تحسین اولوب شرف و سیادت و عز و ریاستلری تصدیق و تحقیق ایلدی اشراف عربدن اشبو ذکراولنان رجال بنی هاشم نصرکه جلالت نسب و شرف حسب ایلد و عشایر یمندن بنی الحارث بن کعب قبیله سنک منشعب بنی دیان عشیرتی دخی شرف حسب و نسبده ذکراولنان بیوت اربعه یه ملحق و مساویدر * اشبو ذکراولنان حکایه دخی بیوت احسابده درت بطن غایت و نهایت اولدیغنه دلیلدر * یومحله کتاب اولک ایکنی فصلک اون دردیغی فصلی تمام اولوب حالابغایه الله تعالی اون بشخی فصلک بیاتنه شروع اولندی

فصل خامس عشر

کتاب اولک فصولدن اون بشخی فصل اهل بادیه قهر و تغلبده سائر ناسه غالب اولدقاری بیاتده در * معلوم اوله که قل جبال و اطراف رمالده ساکن و مقیم اولان اهل بادیه نیک مسکن و مأوالری سورمتن و حصن حصیندن خالی اولوب دائره لری حیایه و اعدالری مدافعه یه بالنفس مباشرت و مبارزته مألوف اولملریله نفوس انسانیه ده مرکوز اولان مایه شجاعندن حصه لری بلدی و قرویلردن اکثر وافر اولدیغی فصول سابقه دن فصل رابعده ذکر و تفصیل اولغشیدی فلاجرم بدویلر قتل نفوس رجال و جلب و سلب اموالده یکنکت و قدرت لری حضر یلردن اشد و اقوی اولوب معارک حرب و قتالده ثبات قدم ایلد سکان امصاره تفوق و تقدملری ظاهر در * لکن زمره بدویه و قبائل وحشیه نیک دخی بر لر ینه نسبتله قهر و تغلبده حال و شانلری اختلاف عصر ایلد مختلف اولوب مادامکه بلاد عامره دن کمال بعد ایلد بعیدده مقارنه صعب السؤل و بریه ناممکن کده شد اند و متاعبه صبر و تحمل و ترک اسباب تجمل ایلد و طنز ینه ملازمت ایدلر سورت شجاعانه کسر و نقصان ترتیب ایتدوب شیریان و بریابان کپی جرأت و جسارت لری و هن و قورودن مصون و محفوظ

اولور * اما اهل بادیه دن اول قبیله که بریه و مغازه دن آب و هوای خوب و چمن و مرغابی مرغوب محله
نزل ایدوب ضرورت و خشونت بد اوقی ترفه و تنعمه تبدیل و وحشی آنسه تحویل ایدمل لذات نفسانیه به
انهماکلری قدر تو حش و بد اوقلرینه قصصان ترتب ایتمکله سورة شجاعتلری دخی مختل اولور *
بو خصوص حیوانات وحشیه و اهلیه ده دخی ظاهر در مثلاً برغزال وحشی و یا چار و بقر یا بانی بنی آدم ایله
مخلوط و مأنوس اولوب تو حشی زائل و خصب عیشه و اصل اولدقه جنبش و حرکت و جله و شدتده اوضاع
و اطواری مختلف اولوب حتی اثر انس و الفت مشی و سیر و حسن جلد و ادینده دخی ظاهر اولدقه احوالی
حیوانات وحشیه به مخالف اولور * ککذک رؤس جبال و بطون تلاله نشأت ایدن بدو یلردخی
حضری و بلد یلرله مأنوس و مألوف اولدقه غلظت و خشوتلری رقت و ملایمتیه تحویل ایدر * یواهنرک
سروسیبی اولدرکه صحبت قرین مؤثر و طبیعت سارق اولدقه انس و الفت سحیه و خلقت مقامنه قام اولوب
عادات مالوفه و اطوار مأنوسه ایله نفوس انسانییه متلون اولور * بناء علیه ام و رجال بیننده حرب
و قتالده قهر و غلبه اقدام و شجاعته منوط اولوب و اهل بادیه ده جوهر شجاعت و مایه بسالت حضرت یلردن
اشد و اقوی اولدقه مغازه بعبده ده ضرب خیام آرام ایدن اهل بادیه دن غلظت و خشوتی و وحشت
و بد اوقی غالب اولان شجعان و ابطال ترفه و تنعمه مألوف اولوب عدد اعوان و انصارده کند یلره
مساوی فرض اولسان رجال ایله مقابله و مقاتله ده غالب اوله ککشدن بومذ عامنه قبیله مضر ایله انلردن
اقدام ترفه و تنعمه مألوف اولان جبر و کهلان و ریهه قبیله لری و عراق صحرالنده توطن ایدن ریهه قبیله سنک حال
و شاتنه نظرایله استدلال حاصل اولورکه جبر و کهلان و ریهه قبیله لری طور بد اوقی ترک ایدوب کثرت
خصب و رخا ایله معروف اولان بلاد معموره به نزول و ملک و نعمه وصول ایله کامیاب اولوب راحت
و حضوره مألوف اوللریله سورة شجاعتلرینه نقص و قوتور عارض اولدی * اما قبیله مضر بریه و بادیه دن
دشت و قریه نقل و حرکت ایتمیوب غلظت بد اوقی رقت حضارته تبدیل ایتملریله مایه شجاعتلری
مرکز اصلینده قرار ایتمکین قبائل جبر و کهلان و ریهه به غالب اولوب حوزه حایه لرنده واقع اولان اموال
و املاکی بالجله یلرندن اخذ و نزع ایلدیلر * ککذک بونلردن ~~مکرمه~~ قبائل مضر و عشارین دخی بریه
و بادیه دن اقلیم عراق و سائر اطراف و آقاده واقع بلدانه متفرق و منتشر اولوب تلذذ نعم دنیویه و انهمالک
لذایذ نفسانیه ایله سورة شجاعتلرینه خلل ترتب ایتد کد نصکره قبائل عربدن بنی طی و بنی عامر بن صعصعه
و بنی سلیم بن منصور قبیله لری بریه و بادیه ده قرار ایدوب قبائل مضرک دسترس ظفر اولدقلری امتعه دنیویه به
قطع امیل و رغبت ایتملریله قوه عصیه و شجاعت و جلادتلری حالی اوزره محفوظ و باقی قالوب قبائل مضر
و یمک یلرنده اولان اموال و املاکی اخذ و نزع ایله غالب اولدیلر * ککذک سائر قبائل عربدن هر قبیله که بدویتی
حضریته تبدیل ایدوب بلاد معموره به نازل و ترفه و تنعمه ناقل اولدی بریه ده سکون و اقامت ایدن قبیله عدد
و قوتده انلره مساوی و مکافی اولدقه معموره به نزول ایدن قبائله غالب اولتی اوزره عادت الهیسه جاری
اولشدر * بو محله کاب اولک فصل نایسی فصولدن اون بشنی فصل تمام اولوب اون التخی فصلک یساته
شروع اولندی

❦ (فصل سادس عشر) ❦

کاب اولک فصل نایسنک اون التخی فصلی عصیه نسبییه و سبییه قوت و سطوتده ترقی ایده رله ملایک و سلطانیه
منتهی اولدیقی یاتنده در * بو خصوصک سروسیبی اولدرکه معموره ارضیه قرابت نسبییه یا ولایت
نسبییه ایله اجتماع ایدن رجال دائره لرینی حایه و اعدالینی مدافعه و آخرک تصرفند اولان اموال و املاکی
مطالبه ایچون کلمه واحده اوزرینه جمع اولوب بو اجتماع مخصوصه عصییت اطلاق اولدیقی بوندن اقدام
بیان اولمشیدی * و دخی وجه ارضیه اجتماع ایدن طوایف ام و افراد بنی آدم تحصیل امر معاش و دفع
مضرت اعدای او باش ایچون بالطبع برحا کم قاهره محتاجدرکه اطالو دست تعدی ایله بنی و عدوانه تصدی
ایدن ظلمه نک شر و فساد لرینی مظلومین اوزرندن دفع ایله وسیله نظام عالم اوله اشوبو حاکم خاسم دخی کثرت

اعوان وانصار ايله مؤيد شوکت و سطوت صاحبی بر ذات ستوده صفات اولی لازمدر که تهدیدی ایضا
 قادر اولغله قهر و غلبه ايله تأمین بلاد و ترفیه عبادت مالک اوله والا خود بخود تنفیذ احکام سیاست و تنظیم
 امور ملکته قدرت و مکتبی قاصر اولوب اندن مطلوب اولان مصلحت ریاست قوت اولی مقرر در ملک
 و سلطنت اش بود کراولان قهر و تغلب ايله ملکته تصرفدن عبارتدر که ریاست اوزرینه زائد بر امر در *
 زیر ریاست بر قومک اشرف و اعیانته مخصوص بر صفتدر که اول قومک رجالی بیننده شرف حسب و نسب ايله
 معروف بر شخصک ذاته اجلال و شانه اعتبار ايله اتباع و اقتدا ایدوب انی رئیس و متبوع اتحاد ایدر لر *
 لکن قوم و قبیله سی اوزرینه قهر و غلبه ايله امر و نهیده مکتبی و قدرتی قاصر اولوب مجرد شرف حسب
 و حمینه اعتبار ايله رأی و تدبیری دستور العمل ایدر لر * امامک و سلطنت رتبه ریاستدن اجل و اعلا
 اولوب مالوک و سلاطین فرمانبراطاعتی و داخل حوزه جایقی اولان رجال بیننده امر و نهیمی قهر و غلبه ايله
 تنفیذ و اجرا به قادر در * فعلی هذا قبائل و عشایر میاتیده اعوان و انصاری کثیر عصیته و شوکت صاحبی
 بر ذات رتبه ریاسته نائل اولوب قهر و تغلب ايله ملک و سلطنت درجه منته مستعد اولدقده بوم منصب جلیل
 نفسک اعز مطالبی اولغله ملک و سلطنت شرفی احرازه طالب اولوب بروجهله ترک و فراغه رضا و پر من لکن
 رتبه رفیع ملک و سلطنته وصول قوت اکیده و سطوت شدید ايله حاصل اولوب طریق آخر ايله سلطان انام
 و متبوع خاص و عام اولی متصور دکادر * فلاجرم قهر و غلبه ايله تنفیذ احکامه مدار اولان ملک و سلطنت
 عصیتک غایت و نهایتی اولدیغی ثابت و ظاهر اولدی بوند نصکره معلوم اوله که قبائل آمدن بر قبیله عظیمه ده
 اول قبیله ملک سلسله سی رجالدن جلالت نسب و حسب ايله معروف و کثرت اعوان و انصار ايله موصوف
 بر قاج خاندان عالیشان موجود دخی اولور سه ایچرینده عدد اعوان و جلالت شان ايله جلایه غالب بر خاندان
 عالیشان بولتی لازمدر که بالجه اشرف و اعیان قبیله انک قوت و سطوتی و ریاست و حکومتی ایستایی ادرال
 و اذعان ایدوب سایه حمایه سنه التجار امر و نهینه اتباع ايله جلایه سی کله واحد اولغله اول قبیله ده موجود
 بیوت عیدیه بیت واحد حکمنده اوله والا ولودفع الله الناس بعضهم ببعض لفسدت الارض مدلول
 شریقی اوزره ضابطه اتحاددن خروجله افتراق کله واقع اولوب اختلال و فساد و مفسدی و اختلاف و تنازع
 مؤدی اولور * بوند نصکره بر قبیله ملک متبوع و مقتدری اولان ذات قوت عصبیه و سطوت قویه ايله کندی
 جماعت و عشیری اوزرینه تغلب ایدوب مسند ریاسته اعتلا اید کد نصکره کندی قوم و قبیله سندن خارج
 قبائل آخری اوزرینه دخی تغلب و استیلا به طالب اولور * اگر مطلوبی اولان قبیله قوت و قدرتمه اکامائل
 و معادل اولوب مقابله و ممانعت ایدر سه بونرا مثال و اقران اولوب هر بریشک ضبط و تصرفی حوزه
 حمایه لرند و واقع اولان عمالکی تجاوز ایلز شکیم اطراف و آفاقده کشت و کذا رایدن قبائل عربان و عشایر
 ترک و ترکامک حال و شانلری بوموال اوزره جاریدر * و اگر ذری سبق ایدن قبیله مطلوبی اولان عشیره
 غالب و مستولی اولوب سل سیف قهر و ضرب شمشیر استیلا به کند و لر اطاعت و انقیاد ایدر لر سه مغلوبک
 غالبه انضمام ايله غلبه ایدن قبیله ملک اعوان و اتباعی مزید و قوت و شوکتی اکید و سدید اولغین و اصل اولدیغی
 رتبه دن زیاده ترقی به طالب و علی الدوام استزاده قدر و منزلته راغب اولوب همت و عنایتی بر رتبه به بالغ
 اولور که مساعدت و وقت و زمان ايله قدرت و مکتبی ملک و سلطنت قوتنه معادل اولور * بونقدر برجه بردوات
 و سلطنتک ضعف و انحطاطی و قوته مصادف اولوب اول دولتک ارکان و اعیانک اشبه و طلب ملک ايله
 اوزر لر سه خروج ایدن قبیله ايله مقابله و مقاتله به قدر تیزی وافی اولر سه بد لرند و اولان عمالکی نزع و تسخیر
 ایدوب اول قبیله ملک افسر ایتهاچی جوهر ملک ايله آراسته اولور * اگر قبیله مذ کوره ملک مطلوبی اولان
 دولت و سلطنتک دائره سنه هنوز ضعف و هرم مستولی اولیوب انجیق پیرامن ساحه عزت لرینه تعرض ایدن
 اعدا لرندن اخذ انتقام ایچون قوت و شوکت صاحبی قبیله رجالی ايله معاونت و مظاهرته محتاج لر ایه قبیله
 مذ کوره ملک رجالی کسب شرف شان ایچون اول دولته ملحق و منضم اولوب ارکان و عظاما سندن معدود
 اولور لر * اما بومصورتمه قبیله مذ کوره علی وجه الاستقلال ملک و سلطنته مالک اولیوب بلکه سکده و خطبه ده
 ایجا ایدیکي دولته تابع اولغله مالوک امر اعدا دینه ملحق اولور لر * شکیم زمان سابقه امر ای اتراک

عباسیه دولته و بلاد غربیه منهاجه و زنانه قبیله لرینک کما میه و بنی جلدانک علویه و عباسیه دن
شیعه ملوکنه معاونت و مظاهره ت ایله تقریب و انتساب لری اولدینی کیی اشبو فصلده سرد اولنان مقال
عبرت ما کز دن ظاهر اولدیکه رتبه رفیعہ ملک و سلطنت قبائل و عشایرک قوت عصیه و شوکت و سطوت لرینک
غایت قصواسی اولوب قبائل امدن بر قبیلہ نک قوت و سطوتی غایت و نهایتسه بالغ اولدقده مساعدت و وقت
وزمانه کوره یا بالاستقلال سریر ملک و سلطنته اعتلایا بردولت عظیمه به انتساب ایله رتبه علیایه نائل اولور
واکرز کرا اولنان قبیله فصول آتیه ده ذکر ی تصیم اولدینی اوزره موانع عز و اقبال دن بر مانع قوی سیبیله
رتبه کماله و اصل اولزایسه عنایت ربانیه ظهور ی نه دله مقزنده قرار و پابرجای استقرار اولور * بو محله
فصول سابقه دن اون التخی فصل تمام اولوب حالایه نایه الله تعالی اون یدینی فصلده ذکر اولنسه حق امورک
بیانته شروع اولندی

(فصل سابع عشر)

کتاب اولک ایکنی فصلنک اون یدینی فصلی قبائل و عشایرک ترفه و تنعمه میل و رغبت لری رتبه رفیعہ ملک
و دولته اعتلایه نه مانع اولدینی بیاتنده در * بواهرک سر و سبی اولدرک قوت انساب و جلالت احساب ایله
معمور اولان قبائل دن بر قبیلہ نک رجالی کند ی اتباع و اشباعی ایله جوارنده واقع اولان بحالک استیلا
ایدوب ضرورت معاش و قلت مایه اتعاشدن خلاص اولوب قوت و قدرتی و فایندیکی مرتبه عزت و نعمته
ظفر یاب و ترفه و تنعمه وصول ایله کامیاب اولدقده دول قدیمه دن بردولت و سلطنتک اعوان و انصار دن
معدود اولغله اول دولتک رجالی ایله انس و الف و نعمت و جا هده انلرله مشارکت ایدر لر بو تقدیر جبه قبیله
مذ کوره نک دائره دولته انتسابدن قصد و غرض لری ترفه و تنعمه مقصور و تناول الوان نم عیش و عشرته
محصور اولوب سایه شمایه ملک و دولته راحت و حضور و ذوق و سرور ایله کذرائنده اوقات حیات
اولور لر * شویله که زی لباس و طرح بنا و سایر اوضاع و اطوار ده اول دولتک رجالنه تقلید و اقتدا ایدوب
نائل اولدق لری ثروت و غنا مقداری ملایس و مبادیه دقت و کفایت و تحصیل اسباب عز و حشمته صرف نقدینه
همت ایدر لر کچه بومورنده قبیله مذکور بادیه ده مألوف اولدق لری ضرورت معاش و خشونت
اتعاشدن سالم و کلبستر عیش و صفاده قائم اولوب لکن لذایذ نفسانیه به میل و انهم ما کری سیبیله قوت
عصیت و سورت شجاعت لری نه ضعف و خلل طاری اولتی مقزدر * کذلک قبیله مذ کوره نک اولاد
و اعتقایل لری دخی مهد عیش و صفاده نشأت ایدوب نفس و عیال لرینک امور ضروریه لرینی تحصیله بالذات
مباشرتدن تعزز و استنکاف ایتملرله غفلت و غرور و راحت و حضوره مألوف اولوب و بوحالت انلرایچون
خلق و عادت و ملکه و طبیعت اولغله قرنا بعد قرن عصیت لری بالکلیه محو و مضیل اولور * زیر اترفه
و تنعمه کثرت میل و رغبت سورت عصیتی کسر مآت اولغله قبائل و عشایرک لذات نفسانیه به انهم ما کری
مرتبه شجاعت و جلالت لری محو و فنا به مشرف اولوب من بعد رتبه رفیعہ ملک و سلطنته اعتلای خولسای
بی مآل و امر محال اولور * و قبائل و عشایرک قوت عصیه لری مندرس اولدقده دائره لرینی حایه
و ابدال رینی مدافعه دن قدرت و مکنکنت لری قاصر اولوب انلرایچون ملک و دولت مطالبه سیبیله خروج
و ظهور بالطریق الاولی محال و ام سائر نک تحت قهرنده پایمال اولور لر * فعلی هذا عز و نعیمة انهم محال
قبائل و عشایرک ملک و دولته اعتلایه نه مانع قوی اولدینی ظاهر و متین اولدی و الله یوفی ملککم من
یشاء بو محله فصول سابقه دن اون یدینی فصل تمام اولوب حالا اون سکزینی فصلک بیانته شروع
اولندی

(فصل ثامن عشر)

فصل ناینک اون سکزینی فصلی عصیت و سطوت اصحابی اولان قبائلک تحت اطاعت حکامه دخول
و انقیاد لری طلب ملک و سلطنت ایله ظهور لرینه مانع قوی اولدینی بیاتنده در * بو خصوصک سر و سبی

اولاد که قبائل آمدن بر قبیله نیک کنند یله غالب بر قومک امر و حکمنه اطاعت و انقیاد لری سورت بطش
 و شدت لری میخواستند و وقتا ایدوب صولت و سطوت لری نیک ضعف و قوت ریشه دلیل قوی و برهان قطعی در * زیرا
 کثرت اقارب و خویشان و وقت انصار و اعوان ایلدیه و بادیده بی بالک و پروا سل سیف عدوان ایدن
 قبیله لرک سر پنجه قهر و ولات و حکام ایلدیه مقهور و اولملری مقاومت و مدافعه دن عجز و قصور لرسته مبنی اولوب
 مدافعه دن عاجز اولان طائفه نیک طلب ملک ایلدیه خروج و مقابله دن قدرتی قاصر اولدیی ظاهر در * بواصر لک
 مصداق طائفه بنی اسرائیل حقتده وارد اولان حکایه مشهوره در که یونلری جناب رب العالمین جل
 شأنه حضرت لری فرعونک سر پنجه قهر و تغلبدن خلاص ایتد کد نصکره ارض شامه مالک اولملری حقتده
 وعد کریم الهی سبق ایتد یکنی حضرت موسی علیه السلام یونلره خبر و یروب و جباریه عمالقه بدندن
 بو خطه مبارکه بی نزع و تسخیر ایچون عمالقه اوزرینه سل سیف جهاد ایتلر ریشه امر ایتد کده یونلر انلر ایلدیه
 محاربه و مقابله دن اظهار عجز ایدوب مقام اعتدازده دیدیلر که حالاً مالک شامه مالک اولان عمالقه
 طائفه بی جبر و قهر ایلدیه معروف و بز عجز و مسکنه ایلدیه مألوف اولدیه عجز جهته لک آنلر ایلدیه مقاومت
 اقتدار عز اولوب یا موسی سکا بر معجزه باهره اواق اوزره بر حرب و غزایه مباشرت ایتد یکنی حق
 سبحانه و تعالی حضرت لری کندی قدرت کامله سیله عمالقه بی عمالک شامدن اخراج ایلسون بعده ارض
 شامه دخول ایدره رز دیو محاربه دن امتناع ایلدیه عناد و مخالفته اجترایلدیلر تکرار حضرت موسی علیه
 الصلاة والسلام وعد کریم الهی بی تذکیر و امر ربانی بی تأکید و تکریر ایدوب یونلرک ارض شامه
 غزا ایلدیه استیلا ایتلر بی امر ایتد کده طائفه بنی اسرائیل جبلت لرنده مر کوز اولان عناد و مخالفتده اصرار
 و بی وعد و انلرین اظهار ایدوب یا موسی سن وربک وارک انلره مقاتله و محاربه ایدک دیو هرزه کوی بی
 و فساد و زنا حای جور و عناد اولدیلر طائفه بنی اسرائیل کثرت اعوان و انصار و قوت و اقتدار ایلدیه موصوف
 طائفه اولوب و طرف الهیدن ارض شام ~~کنند~~ یلر نیک ملکی اولق اوزره وعد کریم الهی سبق ایتد یکنی
 حضرت موسی علیه السلام دخی خبر و یرمش ایکن بنی اسرائیل عمالقه ایلدیه مقابله دن امتناع لری دکادر
 الا انحق یونلر سنین عذیده دنبرو فراغه مصرک و جباریه قبطک چنکال قهر و نکال لریله زار و زیون اولوب
 مدت مدیده عجز و مسکنه مألوف و ذلت و حقارت ایلدیه موصوف اوللرند تناسی سورت شجاعت لری مکسور
 و ریشه مدلتده مقهور و اولملره مقاومت و مطالبه ده عجز و قصور لرسته مبنی در * مع هذا بنی اسرائیل ملک
 شامه استیلا لری و ایالت اریحاده علم افرازی بی و شدت اولان جباریه عمالقه بی قهر و استیصال ایدیه جکاری
 حقتده حضرت موسی علیه السلام یونلره و یردیکی خبر بشارت اثری دخی کرکی کبی تصدیق ایتد یوب
 قلب لرنده قسوت و جبلت لرنده خوف و خشیت مر کوز اولملره امر الهی به مخالفت واعدالریله مخصوصه ده اظهار
 عجز و مسکنه ایدوب جناب کلیم الله صلی علیه و آله حضرت لری نیک وحی الهی ایلدیه مؤید اولان خبر ریشه قدح
 و طعنه جنسارت ایلدیلر * جناب منتقم جبار جل جلاله حضرت لری دخی طائفه بنی اسرائیلی ارض شام ایلدیه
 ملک مصر میاتده واقع تبه اسمیه مسی بر خالی صحراده قرق سنه حبس ایلدیه معاقبه ایدوب قرآن کریم ناطق
 اولدیی اوزره مدت هر پوره تمامه دیک اول بریده مکث و قرار و اراضی معموره دن بر محل فراره قادر
 اوله مدیلر بوقصه عجیبه نیک یاتده وارد اولان فانهم حترمة علیهم اربعین سنه آیت کریمه سنک مفهوم
 منیفندن ظاهر در که بنی اسرائیل قرق سنه صحرای تیهده حبس اولملری حکمنه مبنی اولوب تا که مدت
 مدیده فرعونک قبضه جور و قهرنده مغلوب و مقهور و خاطر لری مکسور اولان طائفه صحرای تیهده محو
 و فنا اولوب و یرلرسته انلرک سلسله سندن رجال اخری نشأت ایدیه که آنلرک پیرامن دامن خاطر لری خار آزار ایلدیه
 آزرده اولوب استیلا ی خوف و خشیت ایلدیه قلب لری لرزان اولملر دستمایه سطوت و شجاعت لری مر کزنده
 قرار ایتد یکن مطالبه و مقاومت قدرت لری وافی و وعد کریم الهی اوزره جباریه عمالقه بی ارض شامده قهر
 و اعدامه کافی اوله لر واقع حبس تیهده چله چل ساله تمامه دیک بنی اسرائیل پیران کهن سال لری تمفته
 خالک هلاک اولوب سلسله لرندن ظهور ایدن اولاد و انلاری جباریه عمالقه بی عون حق ایلدیه قهر و تند میر و ارض
 شامی یلرندن نزع و تسخیر ایلدیلر * و دخی صحرای تیهده بنی اسرائیل مدت مکث و حبس لری قرق سنه

ایله تعین و تقدیر یورلایقی مدت انقراض قرنه اشارت اولوب بر قومک محو و فنا سی و قوم آخرک نشو و غسانی
لا اقل قرق سته ده حاصل اولدیغنه اشارت حکمتی متضمندر * بوند نصکره دخی تمهید مبانی ملک و دولتده
سطوت و عصیت اصل اولوب مقاومت و مدافعه و حمایت و مطالبه الحق کلمه واحده اوزرینه اجتماع ایدن
قوم و قبیله نك معاونت و مظاهر تریله حاصل اولدیغنه قصه عجیبه تیه دلیل واضحدر * بومحله اون سکرچی
فصل تمام اولوب اون طقوزنجی فصلک بیاتنه شروع اولندی

❖ (فصل تاسع عشر) ❖

قبائل و عشایره باج و خراج مقوله سی تکالیف شاقه وضعی مذلت و حقارتلری موجب اولدیغی بیاتنده در *
بوا امرک تحقیقی بویه درک قبائل و عشایردن بر قبیله یوقدرکه بالطوع و الرضا رقبه طاعتلری رقبه اطاعت
حکامه ادخال ایدوب تکالیف دیوانیه و غرامات سلطانییه بی قبوله راضی اولر * بلکه ابتدا مذلت
و حقارتیه بو طین نفس ایدوب بعده تحمل بار کران غرامت ایدرلر * زیر اجرام و مغارم عجز و مسکنت و ذل
و حقارتی موجب اولغله نفوس قویه بوجل ثقیلی تحملدن اعراض ایدوب تجریم و تغریمی قتل و تلفدن اهنون
و اسهل عسدا یتدیکه قبولانه رضاداده اولزلر بوقدرکه تحمل انتقال جرایمه مضطر اولان قبیله نك قوت
و سطوتلری و اجتماع اعوان ایله عصبیتلری ضعیف اولوب اطاله دست تعدیدن کندی دائره لرینی حمایه یه
قدرتلی وافی اولمچق آخرک تحت حمایه سنده محی اولان املاک و اموالی مطالبه یه قیامدن عجز و قصورلری
مقرر اولور فعلی هذا قهر و لات و حکام ایله جریه و غرامتی تحمل ایدن طاقه پامال صدمه ذل و هوان اولوب
مذلت و حقارت ایسه طلب ملک ایله خروجه مانع قوی اولدیغی فصل سابق ضمنده ~~کک~~ کشیده سالک سطور
اولمش ایدی و دخی حلیه صدق و صحت ایله محلی اولان احادیث شریفه دن اصحاب زراعت و حراثت حقه ده
ورود ایدن حدیث نبوی بومذعایی اثباته سند کافیدر * برکون اول سلطان کشور رسالت علیه افضل
التکبیت حضرت تری نك زمره اصحابدن بر نك منزلده زراعت آلا تندن صیبان تیموری دینکاری آله نظر
عالیتری تعلق ایتد کده سعادت ایله یور دیلرکه بواله بر قومک منزلده دخول ایتدی الا اول قومه ذات
و مسکنت دخول ایتدی دیو زراعت و حراثت اصحاب نك جریه و غرامته ابتلا لری مذلت و حقارتلری موجب
اولدیغنه اشارت یورلای * معلوم اوله که بر ملک و سلطنتده که تجریم و تغریم ایله رعایای تعذیبده اقراط
اولنه اول ملک نك رعیتی لکد کوب صدمه عجز و مذلت اولدقلری کی قول و فعللرنده کذب و دروغ و مکر
و خدیعه بی هر تکب اولوب کندی لردن دفع غائله تغریم ایچون جاده صدق و صوابدن عدول و کریه و مکر
و تزویره دخول ایدرلر ته کیم مشکات صدر نبوتدن شرفرین عز صدور اولان احادیث صحیحه دندرکه
رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت تری تجریم و تغریمدن جناب حقه استعاذه یوررلرایدی
اصحاب ~~کک~~ کرامدن بعضیلری سبب استعاذه دن سوال ایتد کارنده سعادت ایله یور دیلرکه برکسه که تجریم
و تغریم ایله تعذیبه مبتلا اوله قولنده کذب ایدوب و غندنه خلف ایدردیو استعاذه نك علت و حکمتی بیان
یور دیلر * فعلی هذا بر قبیله که قهر و لاته و حکام ایله تجریم و تغریم اولوب سرکشسته کرداب ذل و هوان
اولر اول قبیله ایچون الی آخر الیه هر ملک و سلطنت امیدی تصور اولمز بوقولمزدن بلاد غریبه زنانه
امراسی حقه سنده زعم اولیان خبرک خطا و خطاسی ظاهرا و لورکه بعض کس سنملر زنانه طاقه سی ملک
و دولته نائل اولمزدن مقدم رعیتی غنم ایله تعیش ایدن رعایادن اولوب عهد سابقده رعیتی اولدقلری ملوک که نیجه
زمان باج و خراج ادا ایتد کارند نصکره نائل تخت و تاج اولدی لردیو زعم ایتدیلر اگر خبرمزد کور و صحیح وثابت
اولیدی زنانه طاقه سی من بعد یرامن ملک و دولته دسترس اواق ممکن اولمزلایدی بویخصوصه ملوک
فرسدن باب الابواب ملکی شهر بر ازلک امرای عربدن عبدالرحمن بن ربیععه یه دیدیکی مقاله دخی شهادت
ایدرکه امیر عبدالرحمن شهر بر ازه غلبه و استیلا ایتد کده شهر بر ازه عبدالرحماندن استیمان ایدوب نیاز
کونه دیدیکین الیوم سزک سایه جناح عاطفه ~~کک~~ کزه التجا ایدوب قلاده اطاعتکز آویزه کردن عبودیم
اولمشدر دیو اظهار طاعت و تقدیم دعا و تحیت نصکره تکرار زمین نیازه رخسوده ضراعت اولوب بویکونه

رجا مندا اولدی که طرف کزدن اوزر مزه وضع اولنه جق جزیه بدلی بز سزه وقت حاجتده نصرت و مراد کن اوزره خدمتده تکفل ایدوب سزدخی رعایا کی رؤس و رقابزه وضع خراج الیه بری تذلیل و تحقیرا یتیموب مقابله اعداده و هن وقتور وضعف و قصور مزه داعی معامله دن امیر عبدالرحمان ککفید ایتیمی رجا و نیاز ایلدی * بو حکایه نیک مضمون عبرتونی چشم انصاف الیه ملاحظه اولند قدده بر قومه تجریم و تغریم الیه معامله ذلت و حقارت لر بی موجب اولوب مشقت غرامتی تحمل ایدن رجا لک سورت شجاعت و جلالت تاری مکسور اولدی بقی ظاهر اولور بو مجلده فصول فصل نائیدن اون طقوزنجی فصل تمام اولوب حالا یکر منجی فصلات بیاتنه شروع اولندی

(فصل عشرین)

کتاب اولک فصل نائیسینک یکر منجی فصلی محاسن اخلاق و خصال حیدیه به اعتنا و اعتبار دولت و سلطنتک علائیندن اولوب اخلاق رذیله به اعتیاد و رغبت زوال ملکه علامت اولدیغی بیاتنه در * معلوم اوله که عامه افراد بشر جالب خیر و دفع شرده بی نوعیله تعاونه محتاج و بر بر لیه اجتماعه مجبول اولمغله تصحیح معاملات و فصل منازعات ایچون ملک و سلطنته محتاج اولدقاری بوندن اقدام فصول سابقه ضمیمه ذکر تفصیل اولتمش ایدی و جوهر ذات انسان جسد کتیف ظلمانی و روح لطیف نورانیدن مرکب اولمغله نفس ناطقه و قوت عاقله سی حسیله خیره مائل و محب و شردن معرض و محتجب اولدیغی دخی ظاهر در * زیر انسانک شرور و مفاسده میل و انهمما کی قوای حیوانیه دن خلقتنده هر کوز اولان قوه شهویه و غضبیه سندن نشأت ایدوب زمام عقل و تدبیر الیه قانده توفیق شهراه رشد و سداده سوق ایتدیکی تقدیر چه مغلوب نفس و هوا و پابسته دام اشتها اولسی مقرر در * ملک و سلطنت و نظام سیاست دخی انسانک جوهر عقل نورانیسی خصایصندن برخاسته جلیله اولوب قوای حیوانیه سی آثارندن اولمغله خیره رغبت و شردن نفرت ملک و سیاسته مناسب بر صفت اولوب ملوک و سلاطینک محاسن اخلاق و خصال حیدیه الیه اتصافی تهیدیه بانی دولت و تشیید قواعد سلطنته رهکن رکن اولدیغی ظاهر در * دخی بوندن اقدام ذکر اولندیغی اوزره نوع انسانک احراز دستمایه مجد و شرف الیه رتبه سامیه ملک و سلطنته وصولی عصبه اهل انساب ذوی الاحسابدن قوت و سطوت اصحابی رجا لک عون و نصرت الیه قدم اهتمامه قیام لر شه منوط و مبتنی اولوب مظاهر اعوان و انصار دعام عز و اقبال قیامنه اصل و اساس اولمشدر * لکن حسن خلق بواصلک فرعی اولمغله عصبیه منضم اولد قدده آنکله نصاب ملک و دولت تام و کامل اولوب دولت و سلطنتک دوام و ثباته باعث اولور * ملک و سلطنتک نظامی سطوت و عصبیه متوقف اولد قدده فروع و تمهاتی اولان خصال حیدیه به دخی موقوف اولوب سریر ملک و دولته جلوس ایدن ذات عالیجا هک عصبیت و شوکت مایه عز و اقبالی اولدیغی ککبی اخلاق حیدیه دخی آرایش جمال جاه و جلالتی اولور * زیرا حسن خلقه مقارن اولسیان ملک و دولته حلیه کالبدن معزا اولمغله اعضاسی ناقص بالباسدن عاری شخصه تشبیه اولمشدر * معلوم اوله که خصال ذمیه و اخلاق رذیله عصبیت و شوکت اصحابی قبائل و عشایرک رؤسا و امرای حقدده قدح و ذمی موجب اولیجی عز و نسب و شرف حسبده ذروه علیایه بالغ اولان ملوک و سلاطینک جلالت شایسته دخی زیاده کسر و نقصان ایراث ایدو چکی اظهار و جلالتدر * دخی محاسن اخلاقه رغبت شعار ملک و سلطنت اولدیغی بودلیل الیه مبتددر که سیاست ملک و دولت خالق امور بی رؤیه کفالت و طرف حقدن احکام الهیه بی عبادی یشنده اجرا به خلافتدن عبارتدر و بین العباد تشریع و ترتیب اولسان احکام الهیه حکمت و مصلحتی جامع و عبادیه نافع خیر محض اولوب شرور و مفاسد اغوای شیاطین و اتباع نفس و هوا به مسند اولدیغنه کتب شرایع شهادت ایدر * و اگرچه خیر و شر جناب حق قضا و قدری و خلق و قدر تیلد حاصل اولور سه ده لکن شری قضای خیر کی رضای شریفنه مقرون دکادر فعلی ذلک اول ذات عالی تبار که انک ایچون غلبه و اقتدار الیه ظهور و خروجه وافی عصبیت و شوکت حاصل اولوب بعده جمال عالی حلیه حسن خصال الیه محلی اولمغله احکام الهیه بی تنفیذ و اجرایه لیاقت

و استحقاق ناصیه استعدادن تفرس اولنه اول ذات ستوده صفات خلافت حق و کفالت خلقه منتهی
 و آماده اولوب صحیفه جیننده انوار عز و سعادت مهر درخشان کبی لمان ایدر اشجود لیل ثانی مطلوبه
 دلالتده دلیل اولدن اوضح و من جهة المبنا و ثقی و اصحدر * ذکر اولنان ادله دلالتیه ثابت و ظاهر اولدیکه
 مدار غلبه و اقتدار اولان عصیت و شوکت ایل محاسن اخلاق جمع ایدن ذانک کامروای عز و دولت و کامکار
 ملک و سلطنت اولسی مقرر در بناء علی ذانقن بر اطراف و جوانبده اصحاب عز و جاهدن رقاب انامه
 مالک و قوت قاهره ایل متصف اولان رؤسای قومه نظر ایدوب آنلری مکارم اخلاقه و اغب و خیرات و حسناته
 طالب بولدیغمزده وقت مقتدرده افسر ابتهاج لری آراییده ملک و دولت اوللرینه استدلال ایدر * مثلا
 داخل قلمرو اطاعت لری اولان رجالک زله و قصور لری عفو ایدوب ذیجیه و قدرت اولمان کسه لرله تکلیف لری
 مساعدده و ثقل لرینه تحمل ایل حسن معامله ایل یوب ضیوف و مسافرینی اطعام وارو و عجزه و مسا کینی
 اطعام واکسا ایدر و دخی شد ایدوب مکاره صبر و عهده و فایله تحصیل رضای مولی ایدوب خلقک عرضی
 صیانت ضمننده بدل اموال و شریعتنه تعظیم و علمایه اجلال ایل حقارنده حسن ظن ایتد کد نصره احکام
 الهیه و شرایع ربانیه دن علمای دین مبینک تحدید و تعریف ایتد کیری حدودی تجاوزه جواز کوس ترمیه لر
 بوند نصره صلحا و اتقیا به میل و محبت ایل صحت لری غنیمت و مجلس لری برکت عطا ایدوب قلب لری طرف لری
 عطف و اماله به همت و دعوات خیریه لری استیلا به رغبت ایل لر و دخی پیر و اختیار اولان کسینه لر دن
 استیحا و تعظیم و توقیر لریه تصیر دن احتراز و اتقا ایدوب خاطر لری تطیب ایل مظهر دعای خیر اولر *
 بوند نصره اجرای حقه سیف صارم عدل ایل قطع عرق ظالم و دفع مظالم ایدوب مظلومینه عدل و نصفت
 وضعفایه تواضع و ملایمت و شکایت فقرای استماع و اصفا و احقاق حق ایل مراسم عدل و دادی احیا
 ایدر * بوند نصره دخی طاعات و عباداته ملازمت و شروط و ارکانه کرکی کبی رعایت ایدوب معاملات
 ناسده غدر و خدیعه و مکر و مکیده دن تحاشی و نقض عهد و خلف و عدم مثالی صفات ذمه دن تجانی
 ایتدیکه بود ذکر اولنان مکارم اخلاق تحصیل و محاسن خصالی تکمیله موفق اولان اهل ریاستک سیاست
 ملک و سلطنته لیاقت ایل استزاده قدر و منزلت لریه اوضاع مطبوعه و اطوار مقبوله لریه استدلال اولنوب
 سائق تقدیر آنلری بو اخلاق کریمه به توفیق ایتدیکه سطوت و شوکت لری رتبه رفیع ملک و سلطنته بالغ اولسینه
 عنوان صحیفه احوال لری براعت استهلال اولور * زیرا جناب حق و فیاض مطلق جل شانہ حضرت تبارک
 جله افعال و اناری حکم و مصالحدن خالی اولم یوب خصوصاً عالم کون و فسادده سرمایه نظام ام و دستقاییه
 مصالح بنی آدم اولان ملک و سلطنته لایق رجالک امر و نهی تنفیذ ایچون ایتدایر امن دائرة اطاعت لرینه
 اعوان و انصار دن جمع کثیر و جم غفیر رجالک قلوبی جمع ایل شوکت و سطوت لرین تأیید ایدوب بعده عدل
 و نصفت ایل تدبیر نظام عالم و ترتیب مصالح اعمده مساعد همترین تسداید ایچون عنوان صحیفه ده ذکر سیبق
 ایدن سیر حسنه و اخلاق مستحسنه ایل خلق و اتصافه توفیق ایدر * بناء علیه کثرت اعوان و انصار ایل مؤید
 اولان اهل ریاستدن قنغی خاندان عظیم الشانده که سطوت و عصیت ایل حسن سیرت جمع اولد یوما فیوما اول
 خاندانک حوزه حمایه سی و وسیع و دائرة عزتی منیع اولوب من طرف الله کامروای تاج و تخت جهان پانی
 اوللرینه علامت اولور * و بوا امرک عکسی دخی بویه در که بر ملک و دولتک زوالنه مشیت علیه الهیه تعلق
 ایتد کده اول دولتک ارکان و عظاماسی نظام ملک و دولته محل اوضاع ناهموار و اطوار ناستوده کردار ایل
 منہج رشد و سداددن عدول ایدوب مقام ریاست و نظام سیاسته لایق افعال حسنه و اعمال مستحسنه ده
 سعی و همت لری قاصر اولور شویله که محاسنی قبایحه و مصالحی مفاسده تبدیل ایل روز بروز درجه عز
 و اعتبار لری انحطاطه میل ایدوب داخل قلمرو ضبط و تصرف لریه اولان ملک و دولت قبضه حکومت لریدن
 بیرون و استیلا اعدا ایل زار و زیون اولور * بو تقدیر جبه صفات رذیله و خصال ذمه ملک و دولتک
 اندراس و انقراضه علامت اولوب آیت کریمه جليلة و اذا اردنا ان نهک قریه امر نامترقیم افقستقوا فیها حق
 علیها القول فدمرناها تدمیرا خوای شریقی اوزره اول قومه احسان اولنان نعم جليلة نک ساب و اعدا منه
 مشیت علیه الهیه تعلقته دلالت ایدر قرون ماضیه ده ام سالفه نک اقبال و ادبارده احوالی تتبع اولند کده

بومدعاضدن قتی چوق امورک پیوسته ظهور اولدیغی ظاهر اولور * والله یخاق مایشاء و یختار * معلوم
اوله که شواهد بقای ملک و دولت و علایم دوام عز و سلطنت اولان خصال جمیده نیک اقدام و اعلاسی علمای
عامه و صلحای کاملینه تعجیل و تعظیم و نسب و حسب اصحابی اشراف قومه اعزاز و تکریم اولنوب بعده
اطراف و اسکنافدن پیرامن دائرة دولته آمد شد ایدن اهل قیارت و اصحاب حرقه حسن معامله و غربا
و مسافریته ملاطفه و محامله اولنوب نایب منازل لایقه سنه انزال و هر کسک قدر و شایسته کوره اکرام
و اقبال ایله قایلرینی جمع و تألیف و خاطر لرینی تطیب ایدر * زیرا عصیت و شوکت اصحابی رؤسای قبائل
و امرای عشایرک لوازم ملک و دولت و اسباب عز و خشمند کندیله مشارک و معادل اولان رجاله تعظیم
و تکریم ایله معامله لری امر ضروری اولوب یا عز و جاهه رغبت یا عدواندن خوف و خشیت یا ایتسد کاری
اکرامک مثلی ایله مقابله امید لرندن ناشی امثال و اقرا ن بر بر لرینسه اکرامه مجبور لر در * اما اولیای دولتک
امثال و اقرا نلری اولوب سطوت و شوکت لرندن اتقا و دولت و جاه لرندن ایتسد و رجالی اولیسان رجاله
اکرام لری شایسته عوض و غرضدن سالم اولوب مجرد شیعه مر ضیه لرنده مر کوز اولان اخلاق ملکیه و کمالات
ملکیه یه مبنی سیاست ملک و سلطنته بالکلیه اقباله مبتنیدر * زیرا اعیان و اشرافک امثال و اقرا نه اعزاز
و اکرام لری سیاست خاصه ده رعایتی واجب امر ضروری اولوب فضلا و علمایه و تجار و قریایه حسن
معامله لری سیاست عامه یی متضمن کمال ذاتیدر که علمایه اکرام لری محبت دین و علمایه تعظیم لری افاست
مر اسم شرع میننده احتیاجه مبنی اولوب اصحاب تجار نه رغبت لری تکمیل حوائج انام و تعمیم منافع
خاص و عامه ترغیب و تحریک و مسافری تعظیم و توازش لری مکارم اخلاقه مبتنیدر * بوضوئده طبقات
زاسه مراعات و هر کسک خدمتیه مکافات ایله مألوف و موصوف اولان رجاله اشوار مطبوعه و اوضاع
مر غویه مشاهده اولند قدما نلرک سیاست عامه یی تنظیم ایله سر یر ملک و سلطنته لیاقت لری و جناب حقک مظهر
عون و عنایتی اوللریته استدلالات اولور * زیرا سبق قلم قضا ایله بر ملک و دولتک زوال و اندوایه مقتدر
اولد قدما علایم تحس و ادباردن ابتدا اول دولتده علمای و صلحا و تجار و قریایه لایق اکرامده تقصیر
و اهمال ظهور ایدر * اگر برد و تده ذکر اولنان اطوار ناشایسته ظهور ایدر سه اول
آشیان عز و جاهدن همای مجده و اقبال پروازه آغاز ایتلک مقرر در * و اذا اراد الله بقوم سوء
فلامر ذله بوجده فصول فصل نایندن بکرمخی فصل تمام اولوب یکر می برخی فصلک بیاتنه شروع
اولندی

(فصل مادی و عشرین)

کتاب اولک فصل نایسنگ یکر می برخی فصلی دشت و بریده خیمه و خرگاه ایله کشت و سکندار ایدن قبائل
و عشایرک دائرة ملک و دولتری سائر لرندن اوسع اولدیغی بیاتنه در * بوامرک سر و سپی اولد که بوندن اقدام
ذکر و تقریر اولندیغی اوزره سکان بریه و قبائل و حشیه نلر تعاون و تناسر قیام ایدن اعوان و انصار لری
کثیر و محاربه و مقاتله ده مکنت و قدر قتری مزید و غزیرا و بلغله سائر طوایف املک اوزر لرینسه رفع لوای
استیلا ایدوب پدلرنده اولان محالکی نزع و تسخیر و رجالی قهر و تسلیمه قادر لر در و دخی بریه نشین اولان
قبائل و عشایر بلدی و حضر یله نسبت ایله برویابانده تو حش ایدن حیوان و حشی مثابه سنده اولمغله شیریان
و ببر بیابان کبی سرینجه قهر و غضب لری تیز اولوب چنگال ستیز لرندن کریمه تصور دکدر * ذکر اولنان
طوایف و حشیه قبائل عرب ایله دیار غربده زنانه عشیرتی و طرف شرقده اکراد و ترکمان قبیله لری
وینسه مغربده صنهاجه قبیله سی اشرافندن طائفه ملتین و انلرک امثال و اشباهی سائر امم و رجالد که
بوتر من ارج موفوره ایله معمور اولان بلاد و امصارده ساکن اولوب دایما خیمه و خرگاه ایله کشت
و سکنداره مألوف اوللریله اطراف و اکافده واقع اولان مواضع و مواطنک بوتله نسبت لری مساویدر
بوسیدیتشاید که بریه نشین اولان امم متوحشین کندیله مجاور اولان بلاد و امصارده واقف و موطن لری
حدودنده عاکف اولوب بلکه اقالیم بعیده یی قهر و تسخیر اجاله بلجام نهضت و سوق مطیبه عزیمت

ایدرار * بو خصوصه فاروق منیع الحساب عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرت لرندن نقل اولنان حکایه یه نظر اولسونکه عز و اقبال ایله مسند خلافته اعتلا بیورد قلنده اهل حجازی سفر عراقه تحریر رض اراده سیله خطبه خوان وعظ و ارشاد اولوب بیوردیلر که یا اصحاب رسول الله دار حجاز من جهة الانتفاع سزل ایچون مقروماوی اولغه صالح اولزلادواب ومواسیلر یسکزی رعیه صالح بر محل اولوب ارض حجازده جهت اخیری ایله انتفاع واعتنام متصور دکلد * قنده در اول رجال اخبار که سعادت دارینی احراز ایتلری حقنده سبق ایدن وعد کریم الهی به بناء سل سیف جهاد ایله فتح بلاد معموره ایچون دار و دیار لرندن نقل وهجرت ایتدیله * وقیدر که * لیظه ره علی الدین کله ولو کره المشرکون نص کریمی مفادی اوزره جناب حقل فتح و تسخیر نی وعد ایتدیکی بلاد سیر و سفر ایدرلر دیوز مره اصحاب کرام لک قطر حجازدن بلاد عراقه سوق مطیه عزم ایتلری امر و فرمان بیوردیلر وینه قبائل وحشیه نک توسیع ممالک و قطع ممالک ایله سائر طوایفه سبق و تقد مارینه دلالت ایدن امور لکری دخی عرب سالفه دن جبر و تبعه حقنده نقل اولنان حکایه در که بونلا وطن اقامت لری اولان عین اولکده سنندن برد فعه دیار غریبه وبر کره دخی اقلیم عراق و بلاد هنده سفر ایدوب عین ایله مغرب زمینک خصوصاً ممالک عراق و بلاد هندک میاتسده مسافه بعیده و محل غیر عیدیه موجود ایکن بی باک و پروا مواضع مذ کوره به سیر و سفر ایتدیله ارم عالم و افراد بی آدمده طاقته عربدن غیر بر امت ایچون مدت مدیده بو قدر مسافه بعیده یه نقل و رحلت و فوز و ظفر ایله وطن لرینه عود و رجعت میسر اولدیغی السنه انامده مذ کور و صحایف کتب نواریخته مسطور دکلد کذلک دیار غریبه قبائل بدویه و عشایر وحشیه دن ملثمین طاقته سی دخی ملک و سلطنت داعیه سیله رفع لوای جهاد ایدوب اقلیم اولده جوار ارض سودانده واقع بر یه دن نقل و حرکت و بی مدد و اعانت دفعه واحده اقلیم رابع و خامسده واقع اندلس ممالکنه استیلا ایلدیله * والحاصل سکان دشت و بریه اولان اکثر قبائل وحشیه نک حال و شان لری بومنوال اوزره اولغله دائره ملک و دولتی سائر طوایفدن اوسع اولوب مرکز سلطنت لرندن ابعده محالره حکومت لری جاری اولشدر * والله مقدر اللیل والنهار فصول فصل نایندن یکریمی برنجی فصل تمام و رسیده ختام اولوب حالاً یکریمی ایکنجی فصلک سیاتنه شروع اولندی

❦ (فصل ثانی و عشرین) ❦

کتاب اولک فصل نایسنک یکریمی ایکنجی فصلی ملک و دولت سلاله واحده یه منسوب بر خاندان دن زائل اولد قده ماذامکه سطوت عصیت لری باقی اوله یته اول سلسله نک اقارب و خویشان سنندن آخر خاندانه عود ایتلک مقدر اولدیغی سیاتنده در * معلوم اوله که اهل انساب ذوی الاحساب دن برخاندان معالی نشانک رتبه سامیه ملک و سلطنته اعتلا ایتلری میسر اولزل الا کثرت اعوان و انصار و مزید شوکت و اقتدار ایله نایبی اطاعت و انقیاد لرینه جبر و تسخیر و نصیره حاصل اولور * بو تقدیر جه حل و عقد امور دولت و وفق و رتق مصالح امت اول خاندانک سلسله سی و جانندن اقرب اقارب لرینه مخصوص اولوب تدبیر امور جمهورده بجه سنک مشارکت و مداخله لری متصور دکلد * زیرا جوهر ملک و دولت ایله تاج ابها جلری آراسته اولان اهل بیت سلطنتک اقارب و خویشانی و اتباع و اعوانی یخیزد و شمار اولوب و غیرت و جیت مالوک کندی ساحت عز اجمالی محافظه یه مجبول و رتبه سامیه ملک و جاهده مشارکت و مداخله یه تصدی ایدن لری زجر و منعه مجبور لرد * بو صورتده بر ذاتک سر صفحه عز و اقبال آرا یئده توقیع رفیع ملک و دولت اولق میسر اولوب سلسله سی رجالندن بعضی لری مناصب علیه و مراتب سامیه ایله مشرف اولد قده مساعده بخت و اقبال ایله بر مدت کاستر ناز و نعیمه عیش و صفایه مشغول اولوب کنذیلره منسوب و متعلق اولان کسه لری دخی منافع دولنده تشریک ایله بهره دار راحت و حضور ایدرلر * و تعجیب میانی دولته سابقا کنذیلره مظاهر ایدن قریب و مقرب بلری نک بعضی لری دخی پیرامن دائره دولتدن مطرود و تنعم و ترفه ایله تعیشدن محروم اولغله سورة بطش و شدت لری و سطوت عصیت لری مرکز اصل یسننده قرار ایدوب دائماً طلب ملک و دولت ایله ظهور و خروجه لرینه دست برجام نهضت مترصد کین فرصت اولورلر * وقتا که بروفق عادت الهیه استیلا مصائب

دوران و اصابت عین زمان ایلد بونلرک رایت عز و اقباللری نکلونسا و آینه بخت و طالعاری زنکدار اولوب
نواله عزیز المنال عز و جاهلری طعمه دهر غدار و آب خوشکوار عیشلری جوعه جام روز کارا و لمغه مشرف
اولدقه

کدودالقرن شیخ ثم یفنی * بمرکز نسجه فی الانعکاس

مصدداقی اوزره کین خفاده مترصد فرصت اولان اقارب و خویشانک سطوت و عصیمیتلری موفور اولوب
انهم مالک ذات تقسانیه ایلد شجاعت و جلالتلری مکسور اولما مغله سلفاری زمانتیده ممنوع و محروم اولدقلری
ملک و دولته همتلری ساهی اولوب و شرف نسب و عز حسیده اسلافاریته مشارکتلری سیمیلده وراثت ملک
و سلطنته استحقاقلری دخی خالقک مجزوم و معلوملری اولمغله بی مانع و مزاحم حل و عقد امور دوات مسلم
کف کفایتلری اولور * کذلک بونلرک دخی زمانلریده سلسله نسبیلری رجالتدن نیچهلری دخی ظل ظلیل عز
و دولته راحت و حضوردن محروم اولمغله پس برده خفاده سلفاریتک زوال دولتلری اماراتنه مترقب اولوب
وقت و زمانی کاد کده انلر دخی نائل تاج و تخت جهانداری اولورلر * و الحاصل ملک و دوات بو خاندان
خلالت نشانک سلسله نسل و نسبیلرینه منتظم اولان رجالک یینلرنده دائر اولوب سوروت عصیمیتلری زائل
یا قبائل و عشایرلری محو و مضمحل اولمغه یه دلک زرین سکوی سلطنتکلی طریق المناسوبه بونلرک ربوده
چو کان جلالتلری اولاق اوزرینه سنت الهیه جاری اوله کیشدر * زمان سابقده امم سالقه یینلرنده واقع
اولان انقلابات و انفعالات یومده عاخره کواهی اشتباهدر که ملک عاقدید عینددن شتاده انتقال ایدوب
بعده عذاب صیحه ایلد مظهر قهر ربانی اولدقه یرلرینه انلرک اخوانی قوم غود قائم اولدیلر بونلرک نصکره
دخی ملک و دولت جباریه عمالقیه یه نقل ایدوب انلر دخی منقرض اولدقه دولتلری عمالقیه نک اخوانی
خیز قبیله سنه و انلر دخی تباعیه و انلردن ملوک اذویه نقل ایدیلر بونلرک انقراضدن صکره دخی
نوبت سلطنت قبیله جلیله مضره نقل ایلدی کذلک ملک فرس دخی یکانیاندن اخوانی ساسانیانه نقل
ایدوب بعده انلرک جله سی خلقای راشدین ایامنده محو و مندرس اولدی کذلک عهد سابقده بنیان دوات
یونانیان متزلزل و مندرس اولوب دوات و سلطنتلری انلرک اخوانی رومانیانه نقل ایلدی کذلک دیار
غریبه طوایف بربریه نک اوائلی مغراوه و کاهمه قبیله لرندن ملک و دولت یه بربریه دن صنهاجیه و انلردن
ملئین طائفه سنه و انلردن دخی مصامده عشیرته و انلردن زنانه قبیله سندن باقی قالان رجاله نقل ایدوب
قرن بعد قرن بین العباد عادت الهیه یومنه اول اوزره جاری اوله کیشدر و دخی انتقال دولده ذکر اولسان
ترتیب عادی اتحاد نسل و نسب ایلد کلمه واحده اوزرینه اجتماع ایدن رجالک تعاون و تناسر ده همدست و فاق
ویکلخت اتفاق اولمغله مبتنی اولمغله قوت عصیمیت یوبایده اصل و اساس اولمشدر * وقوت عصیمیه نک
مراحتی دخی امم و رجال ییننده مختلف و متفاوت اولوب و غایت سطوتلری ملک و دولته منتهی و انکسدر دخی
مخاطفه سی ترفه و تنعمه انهم کدن اجتناب و توقی یه مبتنی اولدیفی انشاء الرحمن عن قریب الزمان ذکر
و تفصیل اولور * فعلی هذارد دولتک بنیان و ارتکائی اندراسه میل ایتد کده سریرملکه نائل اولمز الاینه
اول دودمان دولت و خاندان سلطنتک اقارب و خویشانندن سطوت و شوکتده اسلافنه مشارک اولان
رجال نائل اولور که سطوت و قوتده قرب و مشارکتلریته بناء اخلافنه اولنان اطاعت و انقیاد بونلر حقیقته
دخی جاری اولور * یومعه ایسه اسلافه درجه قرابتده اقرب اولان رجال حقیقته جاریدر که قوت عصیمیه
نسب اسلافه قرب و بعد ایلد مختلف اولمغله انلره رتبه قرابتده اقرب اولان رجالک عصیمیت و شوکتلری اقوی
و ناسک اطاعت و انقیادلرینه اولی اولور * مکرکیم مسبق قلم قضایله حقیقه روز کارده تحویل مذهب
و ملت و ذهاب ملک و عمارت ایلد بر تبدیل عظیم واقع اوله که اول وقتده ملک و سلطنت ذکر اولسان خاندان
بالکبه خاندان آخره نقل ایدوب مشیت علیه الهیه ایلد کارگاه عالمده بر نظام جدید جلوه کر موقع ظهور
اولور * تسکیم فیض تأیید ربانی و تقارنت عون صدائی ایلد قبیله جلیله مضر دن طلوع نور اجسدی ایلد
آفاق جهان منور و رخشان اولدقه شیردلان جنود اسلام اطراف و اکافده واقع امم و دوله غالب اولوب
فرس و روم و سایر ملوک و سلاطینک حوزه تصرفلرنده اولان ممالکی بالجله نزع و تسخیر ایلدیلر * مع هذا

نیجه از منته متوالیه قبیله مضر و قریش و ایله دار ملک و سلطنت اولوب غایت عز و شرفی قبیله لرنده ریاست و مشیخته مقصور ایدی * بو محله فصول فصل ناییدن یکر می آیکتی فصل تمام اولوب حالا بغنایه الله تعالی یکر می اوچتی فصلک یاتنه شروع اولندی

(فصل ثالث و عشرين)

کتاب اولک فصل نایسنک بو فصلده مغلوب غالبه و تابع متبوعه زی و قیافتده وسائر اوضاع و اطوارده اقتدا و اتباعه مائل اولدیغی بیان اولنور * بو امرک سروسبی اولدرکه انسانک نفسی دائما کندویه غالب و زمام امرینه مالک اولان کسسه حقه کمال اعتقاد ایدوب رضاسنی تحصیل طالب و اطاعت و انقیاده راغبدر * بونک دخی اصل و سبی اولدرکه مغلوب غالبک کالسه نظر ایدوب علوشان و قدر و منزلته بنه نفسنده تعظیم و تکریمی راسخ اولمه اقتدا و اتباعه سعی ایدر * یا خود خلقک متبوع و مقتدالرینه اولان اطاعت و انقیادلرینی متبوعک ذاتنده مرکوز اولان صفات کاله جل ایدوب ثروت و بسار و مکننت و اقتدار ایله قهر و تغلب لرندن ذاهل اولور * بو تقدیرجه غالبک اوضاع و اطوارینه تقلید و اقتدایه کوشش ایله متبوعیت رتبه سنی تحصیل سعی ایدر * بوییدن ناشیدرکه مغلوب داعیازی و قیافت و طرز لباس و سلاحده وسائر احوالده غالب و متبوعک اثرینه اقتدا ایدوب هر خصوصده کندویه غالب اولان رجالک اختیار ایتدیکی مسلکده سالک اولور حتی ولدک والدینه طرز و قیافتده اقتداسی دخی بوقبیلدن اولوب اولاد و ابنا آبا و اجدادلرینک ذاتنده کمال اعتقاد ایتلرله کثرا آنلره تشبیه و تقلیده سعی ایدرلر و اقطار ارضدن هر قطرد و واقع ممالکک اها لیسنی دخی اکثریا عسکری قیافتنه مائل اولوب جنود سلطانیه رعایایه غالب و آنلره مغلوب اولمغله رعیت عسکریه به طرز و قیافتده اقتدا ایدرلر * حتی بر عملکک اها لیسنه جوار لرنده واقع مملکتک آخری اها لیسنی غالب اولدقه آنلرک طرز و قیافتده آیین و اسلوبی عملکک اولی اها لیسنه سرایت ایدوب اکثر احوالده آنلرک وادیسنی اوزره حرکتیه میل ایدرلر * تکیم حالابو عصرده ممالکک اندلسده واقع اهل اسلامه طوایف افریجدن جوار لرنده واقع جلالتقه کفره سی غالب اولمغله اهل اسلام ملابیس و مرا کیده وسائر احوالک اکثرنده ذکر اولسان طائفه افریجه اقتدا ایدوب حتی مسکن و منزل لرینک صفحه دیوار لرینه افریج طائفه سی کبی نقش صور و تماشیل ایلدیلر * دیده عبرت و عین حکمت ایله بواحواله نظر ایدلر طوایف افریجک اندلس ممالکک استیلا ایتلرینه استدلال ایدوب تسلیم کفارد و زخ قرار ایله جناب حقک قهر و غضبندن استعاذه ایلرلر * و دخی الناس علی دین ملوکهم قولنک مضمون و ماکی دخی مغلوبک غالبه اقتدا و اتباعنه راجع اولوب ملوک و سلاطین حوزه جایه لرنده ساکن اولان رجاله غالب و آنلره مغلوب اولمغله ملکرینک ذاتنده کمال اعتقاد ایتلرند تاشی بالجله اعیان و امر اورعایا و بر ایا علی حسب ضراتهم مذهب و مشربده وسائر اتباعی ممکن اولان خصوصارده ولدک والدینه و تلینک استنادینه اقتداسی کی ملوک و سلاطینه اقتدا و اتباعه میل و رغبت ایدرلر والله العلی الحکیم بو محله فصل مذکور مقام اولوب فصل آخری یاتنه شروع اولندی

(فصل)

کتاب اولک فصل نایسنک بو فصلی طوایف اهل عالمک بر طائفه آخرک سر پنجه قهر و غلبه سیله زیون و مغلوب اولوب زمام تصرفی دست اختیارندن ساقط اولدقه اول طائفه تلک نسل و اعقابی مدت قلیله ده منقرض اولدیغی یاتنده در * بو امرک سروسبی الله اعلم اولدرکه زمره نوعی آدمک زمام اختیاری یدنده اولوب رقبه عبودیتلری آخرک رقبه اطاعتنه داخل اولدقه ذل و هو ان ایله ولات و حکامک خدمت لرینی رؤیسه آلت اولوب نفقه و معیشتلری دخی ولایرینک عهد عینایتلرینه موقوف اولمغله بونلره بر مرتبه بطالت و رخاوت عارض اولور که هر خصوصده سعی و هممتلری قاضی و امید و رجاری قاتر اولور تناسل و نوالد ایله اکثر ذریت ایسه قوای شهویه بی تهییج و تحریکه داعی اولان اسباب شوق و نشاطک اجتماعنه موقوف

اولوب و اسار اورعایا مخدوم و متبوعانک تکالیف شاقه لرینی تحصیل و خدمت مأموره لرینی رؤیتیه مشغول اولملا یله بنر مایه نسل و نسب اولان شوق و شهوتلری فاسد و مکنک و قدرتلی کاسدا اولوب ذریت و عقبارنده نقص و قصور و سعی و کسبارنده وهن و قنور حاصل اولور * ورقه طاعتلرندن خلص ربه طاعتیه دست مکنکلی قاصر اولوب کردن عبودیتلرندن زنجیر ذل و هوایی رفع و دفعدن عاجز اولملا یله سر پنجه قهر و تغلبه زار و زبون اولملارد * وینه نقصان تناسله قهر و غلبه نل تأثیری ایچون الله اعلم بر سبب خفی دخی بودر که واذ قال ربک للملائکة انی جاعل فی الارض خلیفه نص کریمده واقع اشارت نمینیه اوزره جناب احکم الحاکمین جل شانہ حضرتلری زمره نوع بنی آدمی صحیفه ارضده شرف استخلاف الیه تشریف و تکریم الیه سائر مخلوقاتک اوزرینه تفصیل و تقدیم ایتمکله نوع انسانک خلقت و جبلتندمه داعیه خلافت مستقر اولوب فضای اطلاقده مطلق العنان ایکن ریاست و خلافتنه مداخله وانوب یا ذل رق الیه عبد مأسور یا استیلای ملوک الیه مغلوب و قهر و اولادده همنیه برهسته قنور و کلال عارض اولور که اکل و شربده دخی اشتهاستی استفاده قاصر اولور و بحالت انسانیه موجود اولدینی کبی حیوانات و حشیه دن شیر و پلنک مقوله سی و حشی جانور لر صید و شکار و بسته قنور زنجیر اولوب ذکر و تاشایی بر محله جمع اولدیده قطعاً و طی و سفاده رغبت ایتمکلی معاینه و مشاهده اولمشدر * کذلک انسانک دخی کردن طاعتی بسته زنجیر تکلیف اولوب آخرک قبضه حکم و تصرفنه داخل اولادده استیلای دهشت و نقصان شهوت الیه توالد و تناسله قاصر اولوب مدت سیره ده سلسله نسل و نسبلی محو و منقرض اولور * والبقاء لله و عده بوامرک صدق احم فرسک احوالنده ظاهر اولور که بونل کثرت و وفرتده دائره حد و قیاسدن بیرون و انلر الیه اکثر اعمالک ربیع مسکون مشحون ایکن صدر اسلامده ایام خلافت فاروق منیع الجناب عمر ابن الخطابیده محوس فرسک لشکر مخوسی طعمه شمشیر قهر و تدمیر و عملکنلری داخل قبضه تسخیر اولادده نصکره بونلر دن بقیه السیف طائفه کثیره رعیت اولقی اوزره باقی فالمشیدی حتی محاربه فرس ایچون طرف خلیفه دن قائد الجیش تعیین یوریلان سعد بن ابی وقاص رضی الله تعالی عنه حضرتلری بو طائفه خذلان قریندن و راه مدینه مداینده باقی قالان رجالی عقد و احصا ایتدکده مبالغ عددلری یوز او یوزیدی یلک نفره بالغ اولوب ایچلرندن او یوزیدی یلک نفری دائره اتباع اصحابی رجال ایدی و قنما که عهد خلافت عریده هجوم شیردلان اهل ایمان الیه بونلر قبضه ذل و قهرده داخل اولادقلرنده مدت قلبله سرورند نصکره سلسله نسل و نسبلی منقرض اولوب ایچلرندن اقل قلیل باقی واکثری کان لم یکن شیاً مذکور مدلولی اوزره محو و فانی اولدیلر * مع هذا اصحاب و تابعین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضرتک رعیت حقننده و سائر خصوصده عدل و رافت و انصاف و مرجحلی ربه تعریفدن غنی اولمغله بقایای رعایای فرسک عهد صحابه و تابعینده انقراضلی ظلم و جور و لایه و حکامه مبنی اولقی متصور دکلد * بلکه ذل و قهر الیه نوع بشری استخدام و استرقاق شوقلرینه خلل و همتلرینه کسل ایراث ایتمک جلی برحالت اولمغله توالد و تناسله قصور و قنورلرینه مضی و مدت قلبله ده انقراض و اندر اسلرینه مؤتی اولور بوسبب تناسلیدر که فصول سابقه ضمیمه بیان اولندینی اوزره امم سودانده انسانیت ناقص اولمغله اکثررق و عبودیتیه طائفه مذکوره انقیادایده کلشدر یا خود عبدملوک اولقی تقریبیه عز و دولته یا مال و نعمته دسترس وصول اولقی امیدایدن رجاله مخصوصدر * شکیم ممالک شرقده ترک و دیاراندلسده طوائف افرنجیدن معلوجا و جلالتیه طائفه لرلی اسیر اولادقلرنده عادتاً نعمت و جاه و ثروت و یساره نائل اولملا یله ذل رق و عبودیتدن استنکاف و تقاضای یتیموب امنیه وصول نعمت و جاه الیه ذلت رق و عبودیتیه تحلل ایدرلر والله اعلم فصل مذکور بو محله تمام اولوب فصل آخریاته شروع اولندی

* (فصل) *

کتاب اولک فصل ثانیسنک بو فصلی طائفه عربک نهب و غارت الیه تغلب و استیلای دوز صحرالرده واقع محالره مخصوص اولوب بجاال عالیه و مواضع صعبه ده واقع قلاع و بلادده تسلط و استیلادن قدرتلی قاصر اولدینی

بیانده در * بوا امرک سبی اولدرکه قبائل عرب سباع و وحوش کبی بریه و بادیه ده وحشت و خلوت مآلوف بر طائفه اولمغله قطع سیدل رجال و نهب و غارت اموال بونلرک عادت مستمره لری اولوب دائمی کین خفاده اته از فرصت ایل و سعلری مرتبه خلقت اموال و اشیا لری اخذ و غصب ایدرلر * لکن سائر اصحاب حرب و غاکبی مواضع خوف و خطر هجوم و اقدام و میدان حرب و قتالده ترتیب مضاف ایل جنک و برخاشه قیام ایتیموب بلکه گرفته سر پنجه قهر و تغلب لری اولان اموال و اشیا لری اخذ و در حال قرار کک اهلری اولان وطنلرینه عود و فرار ایدرلر مکرکیم سل سیف عدوان ایل و زرلرینه هجوم ایدن اعدا لری نفس و مال لری نه تعرضدن منع و دفع ایچون محاربه و مقابله ده مبالغه به مضطرا و لهر * بناء علی ذلک طائفه عرب اخذ و تسخیری صعب و دشوار اولان محاربه عنان افکن عزم اولیموب ضرر و خسارته چسبان و نهب و غارتی آسان مواضعه سیر و سفر ایدرلر * بوسیدتاشی اهل قلاع و حصون بونلرک شرو ضرر لرندن مصون اولوب کک ذلک قتل جبال و سائر صعب المنال اولان محاربه تخصص ایدن رجال دخی بونلرک غائله قهر و تغلب لرندن مأمن لردر * اما قلاع و حصون خالی و بیست و مستوی اولان صحرالرده واقع بلاد و قری اها لیسینک حال لری ضعیف اولوب عملک لری حفظ و حراسته کافی عسکر لری دخی موجود اولمقدده جوار لرنده واقع طائفه عرب انلرک اوزرینه مستولی اولوب مره بعد اخری ایصال کرند و خسارت ایل اول عمالک تحتل النظامی اخذ و تسخیر و اها لیسینی زبون قهر و تدمیر ایتد کد نصکره تدبیر ملک و دولت و تنظیم امور عملکده مکنث و قدر تلی قاصر اولمغین تد اول ایدی ایل اول عمالک و قنایه وقتا خراب اولوب سکان و اها لیسینی دخی مکن کین تراب اولورلر * والله غالب علی امره بومخلده فصل مذکور تمام اولوب فصل آخری سانه شروع اولندی

❦ (فصل) ❦

کتاب اولک فصل ثانیسنک بوفصلی طائفه عربیک مستولی اولد قلی بلاد و دیار ازمنه قلیله ده خرابه مشرف اولدیغی بیانده در * بوا امرک سوسی اولدرکه طائفه عرب بلاد معموره و اها لینی موقوره دن خالی بریه و بادیه لرده خیمه و خرگاه ایل کشت و کذار ایدوب شیریان و بیل دمان کبی وحشت و وحده و ایصال ضرر و خسارته مجبول بر طائفه اولدیغی بوندن اقدام مره بعد اخری بیان اولمش ایدی * و بونلرک بو خلق و خصاق اصحاب عقل و کمال قننده اخلاق ذمیمه دن معدود ایکن طائفه عرب قننده مدوح و مدح غوبدر * زیرا وحشت و غلظت و عنف و خشونت لری سییلده رقبه طاعت لری رقبه اطاعت و لایه و حکام ایل مقید اولیموب شیخ و رئیس لری دخی آداب سیاست ملک و سلطنت ایل بونلری زجر و تادیبه قادر اولمغله فضای اطلاقده مطابق الغنان اولوب بی بال و پروا شهوت و غضب لریک مقتضای لری اجرایه قادر اولورلر * بویه ارخای عنان ایسه تعمیر بلاد و ترفیه عبادت منافی برحالت اولمغله بونلرک داخل حوزه تغلب و تسلط لری اولان عمالک معمور و منظم اولمق متصور دکادر * بوندن ماعد طائفه عرب بر محله قرار و آرام ایتیموب علی الدوام بر محلدن محل آخره نقل و رحلت ایل سیر و حرکت مجبول اولمغله عمارت بلادک اصل و اساسی اولان سکون و اقامته طور لری منافی اولمغین نقل و حرکت ایل عمارتک اجتماعی ممکن اولمز * از جمله تعمیر بلاد و اعمار جمع احشای و اجبار ایل بنای منازل و مساکنه موقوف اولوب طائفه عرب ایسه کشت و کذار لری اثناسننده مصادف اولد قلی ابنیه نک اجباری قلع و هدم ایدوب طبع طعام ایچون اعداد ایتد ککری چوملک کری تحینه وضع ایل تخریب بنیان ایدرلر * کذلک سقف منازلده واقع الواح و احشای دخی نزاع و قلع ایدوب خیمه و خرگاه لرینه عمارت و اوتاد ایدرلر * خلاصه کلام بونلرک لازمه حال و شانلری اولان تخریب بنیان ایل عمارت بلدان میاتنده منافات و مبا یت اولمغله طائفه عربیک مستولی اولدیغی دیار خراب و سیاه اولدیغی ظاهر در * و دخی طائفه عرب خلقتک یدلرنده ظفر بولد قلی اموال و اشیا لری نهب و غارت مجبول اولوب نفقه و ورز قلی نیزه لری سایه سینده و تحت ظلال رما حارنده واقع اولد یغیندن ماعد اخذ اموال ناسیده چور و تعدیلرینک دخی حد و قراری اولیموب عرض و طمع لری بر حده بالغدرکه کوز لری کوردیکی اموال و اتمه به

اطاله دست تعدی ایتمک عادت مستقره لیدر * بجن طائفه مذکوره تک مکنت و قدرتاری درجه کماله
واصل اولوب رتبه ریاستدن مرتبه علیای ملک و سلطنته نائل اولدقلرنده جور و تعدیده شیمه رذیله و خصلت
ذمیه لری مقتضای نسخه قبضه قهر و تغلب برینه داخل اولان ناسک اموالی حفظ و صیانتده عدل و دادی
ترک ایلد مستولی اولدقلری بلادک اهاالیسی براکنده و بریشان و ملککاری بی نام و نشان اولور * وینه
طائفه عربک عادت قبیله لری دخی بودرکه تسلط و استیلا ایتدک لری ممالکده واقع اصحاب سرف
و صنایعی ایشلرنده استخدام ایدوب صنعت و عملرینک یا نلرنده قدر و قیمتی اولمغله مستحق اولدقلری اجر
و ثنی ادا ده تقصیر ایدر لر عمل و صنعت ایسه اشبو کابده باب کسب و معاشده ذکر اولندیقی اوزره کار و کسبک
اصل و مداری و عمارت بلدانک رکن اقواسی اولمغله اعمال و صنایع قدر و قیمتی ضایع اولدقده اصحابینک
شوق و همتاری قاتر ویدلری عملدن قاصر اولوب بازار کسب و معاشه کساد و نظام ملکته خلل و فساد ترتبده
باعث اولور * وینه طائفه عربک جمله اطوار ذمیه لری دخی بودرکه اجرای احکام ملک و سیاست
ایله تنظیم مصالح ملکته سعی و اهتمام ایتیموب ملککارنده اصحاب ظلم و شقاوتنک ضرر و فسادلری دفع و زجره
عنایتلری مصروف دکدر * بلکه دائم فکر و اندیشه لری ناسک یدلرنده اولان اموال و اشیای نهب و غارت
یا جریه و غرامت طریقله اخذ و غصبه مقصور اولوب بو غرضلری حاصل اولدقده نصکره ملک و رعیتنه نظام
و دفع شرور و مفاسد ایله ترفیه انام مظلوملری دکدر * بلکه چوق کره تسکین جیایت اموال قصیده
اصحاب شقاوتنک جرم و جنایتلری مقابله سنده عقوبات مالیه فرض و تقدیر ایدوب خیانت و جنایتلرنه کوره
تجریم و تخریم ایله اکتفا ایدر لر مال ایله عقوبت ایسه دفع شر و فسادده کافی و دفع و منع مظالمده وافی
اولیموب اغراض فاسده لری اجرایه نسبت ایله غرامت مالیه ایله تعزیرده سهولت اولمغین جنایت و خیانتنک
کثرت و وفرتنه باعث اولوق مقرر در * بو تقدیر چه ممالک عربده واقع رعایا برابره مل و بریشان و مطلق
العنان اولوب بی بال و پر و استبدادکاری فسادی اجرایه قادر اولور لر * بو حالت ایسه اختلال نظامه باعث
وبادی و انتظام مصالح ملکه مانع قوی اولوب نوع بشرک هلاکنه و عمارتنک خرابیه مفضی و مؤدی اولور *
زیر اوجه ارضنده آحاد بشرک اجتماع و دوامی و حاللرینک نظام و انتظامی ایچون ملک و سلطنتک وجودی
امر ضروری اولوب و نظام عالم اطاعت مالک ایله جلب مصالح و دفع مفاسده منوط و مربوط اولمغله سطوت
و قهر سلاطین بر طرف اولوب هر کس شهوت و غضبنک مقتضاسنی اجرایه من خص اولدقده عالم خراب اولوق
مقرر در * وینه طائفه عربک اطوار ناشایسته لری دخی بودرکه بونلرده حب جاه و ریاست سائر
امه نسبتله غالب اولمغین طوع و رضایله زمام حکومتی دست غیره تسلیم و آخری نفسی اوزرینه ترجیح و تقدیم
ایتملری اقل اولوب استرسه ایچلرنده مستدریاسته اعتلا ایدیه جک ذات باباسی یا قرینداشی یا خود کبرای
عشیرتدن بری دخی اولور سه حکومت و ریاستنه دخل و اعتراض ایدر لر * مکرکیم قوم و قبیله لری بیننده
مخالفت و معارضه اولمقدن استعیا اولنه جق ذات حقنده اوله که کرهاه طاواعت و موافقت صورتی اظهار
ایده لر * بو تقدیر چه قبائل عرب میاتنده حکام و ولایه کثیر و متعددا اولوب جیایت اموال رعیت و سائر
امور ملکک اختلاف آرا ایله مختل و مختلف اولمغله استیلا ایتدک لری ممالکک احوالی مختل و مشوش اولور *
و طوایف عربک اطاعت حکام و امراده رعوت و خشونتلرنه دلالت ایدن اخبار و حکایاتدن درکه مشاهیر
خلفای امویه دن عبداللک حنر تلرینک مجلسلرنه بریدوی عرب کاوب خلیفه مشارالیه دخی طرفندن امیر
اقلیم عراق اولان حجاج بن یوسفک حکومتده حال و شانی مزبور اعرایدن سوال ایتدکده اولدخی نجابی
حسن تدبیر ایله مدح و ثنایا قنده ترکتته بظلم و حده کلامیله عبداللک جواب و یردی یعنی ممالک
عراقده حجاج سائر ظلمه نک عرقی قطع و ظلی کندویه حصر و قصر ایتدکله اجرای مظالمده منفرد و مستقل
اولدیقی حالده ترک ایلدم دیوز غنجه مدح و ثنایلیدی * و دخی طائفه عربک ایشلای خلعتدنبرو قهر
و تغلب ایله مالک اولدقلری دیارک احوالنه نظر اولتسونکه قبضه ضبط و تصرفلرنه داخل اولان ممالکک
عمارنلری مختل و مشوش اولوب آکار قدیمه سی بی نام و نشان و سکان و اهاالیسی براکنده و بریشان
اولمقدن * از جمله قرارگاه قدیملری اولان دیارین و ممالک عدن خراب اولوب امصار و بلدانندن اقل

قلیل معمور در * کذلک اقلیم عراق عرب عهد ملوک فرسده عبارت الیه معمور و مشحون ایکن استیلای عرب الیه حالا اکثری خراب اولوب اسکن کثرت مالک شام دخی محتل النظام در * و کذلک افریقیه الیه سائر دیار غربیه دخی بشیوز تاریخنده قبائل عربدن بنی هلال و بنی سلیم قبیله لری استیلایدوب اوچیوز الی سینه مقداری اول بمال سکده اقامت و حکومت ایتمله دشت و صحرا رنده واقع بلاد و قری خراب اولوب عمارتدن نام و نشان قالمدی مع هذا بونلردن مقدم بلاد سودان الیه سواحل بحر سفید میاتنده واقع افریقیه و مغرب زمین صحرا لری اهالی موفوره و بلاد معموره الیه آبادان اید و کنه آنده موجود اولان آثار قدیمه و رسوم اقبیه شهادت و دلالت ایدر والله وارث الارض و من علیها و هو خیر الوارثین بوجمله فصل مذکور دخی تمام اولوب فصل آخری یاتنه شروع اولندی

(فصل)

کتاب اولک فصل نانیسی فضولندن بوفصل عرب طائفه سی ایچون ملک و سلطنت و آیین نظام سیاست حصولی یا انبیا دن بر بنی عظیم الشانک دین و ملتیه انقیاد یا برولی باهر الکرامه ولایتیه حسن اعتقاد موقوف اولوب طریق آخر الیه ملک و دولت لری نیک نظامی منیر اولدینی یاتنده در * بواحر لک دخی سروسبی اولدر که طائفه عرب و خوش حیوانیه کبی بریه و بادیه ده ساکن اولوب خلقت لرنده کبر و غنوت و طبیعت لرنده حب ریاست مرکوز اولغله رای واحد اوزرینه اجاع و اتفاق الیه ایچلرندن برینه اطاعت و انقیاد لری صعب و عسیر در اما دستیار عیون باری الیه تصدیق رسالت و اتباع شریعتیه موقوف اولوب بر بنی ذیشانیه انقیاد یا برولی صاحب کرامته اعتقاد ایدکاری صورتده قلم لرنده راسخ اولان عقاید ایمانیه مألوف اولدق لری کبر و عجب و حب جاهی بونلردن محو و ازاله ایتمکه کله واحد اوزرینه اجتماع الیه حکام و ولایه اطاعت و انقیاد ایدرلر * زیرا قبول دین و شریعت عنف و خشونت و رقت و ملایمتیه تبدیل ایدوب عقیده صافیة ایمانیه آینه قلبی تنویر و اخلاق رذیلدن قلوب و منینق تطهیر ایدر * بناء علیه فن قبائل عربده طریق حقه داعی بر بنی یا برولی ظهور ایدوب بونلری مخالفت نفس و هوا و اتباع حق و هدایه دعوت و بونلردخی قبول و اجابته موقوف اولدر * رجای ثواب و خوف عقاب الیه اختلاف لری اتفاقه مبذل اولوب اظهار حق و صوابده جمله سی متفق و متحد اولغله ملک و دولت لری حسن نظام اوزره بردوام و مستدام اولور * معلوم اوله که قوم عرب کرچه توخش و رعوت الیه معامله به مجبول بر طائفه اولوب لکن کثرت اهالی الیه معمور و مشحون اولان بلاد و امصار کبی بونلرک ساکن اولدق لری دشت و صحرا ده اسباب شهوت و آلات عشرت موجود اولما مغله لذایذ نفسانیه به انهم سالک و عیش و عشرته اشتغال الیه نفساری متلون دکادر * بو تقدیر جه طائفه عرب بلدی و حضریلر کبی لذات قانیة دنیویه به افراط اوزره مشغول اولوب ملاعب و ملاحی و سایر شهوات نفسانیه الیه مألوف اولملر الیه (کل مولود یولد علی الفطرة) حدیث شریفی مفادی اوزره بونلرک نفساری حق قبول و خیریه وصوله مستعد اولان فطرت اولی و خلقت اصلیه اوزره باقی قالمشدر بوسیدنشاشی بونلر سلامت طبع و صفای طویت الیه موصوف اولوب دعوت انبیایه اجابت و قبول نور هداینده سائر تاسه غالب لردر * فصل مذکور بوجمله تمام اولوب فصل آخری یاتنه شروع اولندی

(فصل)

کتاب اولک فصل نانیسی بوفصل طائفه عربیک سیاست ملک و دولته عدم اعتبار الیه تدبیر امور ملک کنده همتری قاصر اولدینی یاتنده در * بواحر لک سروسبی اولدر که طائفه عرب توخش و بد اوته سائر تاسه غالب اولوب افراد بنی آدمدن بر فردک مسلولک قدم سلوکی اولیان بریه و بادیه لرده کشت و کذا را ایدرلر * و فقر و فاقه و ضرورت و مضایقه اوزره تعیش معتمد اولملر الیه بلدیلر کبی اغذیه نفیسه و اطعمه لذیذیه الیه تتم و تغذیه محتاج اولوب اختیار و شوق قناعت الیه دامن کوه استغنائیه چکامشدرلر * بوسیدنشاشی رؤیا و امرایه بونلرک اطاعت و انقیاد لری مشکل اولوب طبیعت لرنده مرکوز اولان رعوت و خشونت حکام

ولایت اطاعتی نه مانع در * و رئیسری اولان شخص دخی اعدالیه مقابله و مقابله ده اکثریایونلرک قوت
 یازوی جلادت ایله اعانتی نه محتاج اولوب سطوت و شجاعتی نه کسر و نقصان ترتیله کندینک وانلرک
 هلاکنه مقضی اولسون دیو داغارفق و ملاحت ایله یونلری خوش طوئوب تحت القهر ضبط و ربط ایله تذلیل
 و تحقیرلرندن اجتناب ایدو * سیاست ملک و دولت ایسه تهدیدینی ایقناعه قدرت و قهر و سطوت ایله ملوک
 و سلاطینک دائره ملکنده حکم و تصرفلرندن عبارت بر کیفیت اولغسله قبائل عرب میاتنده احکام سیاست
 جاری اولمادیقی ظاهر اولور * وینه طائفه عربک تدبیر امور دولت و سیاست ملک و سلطنته قصورلرینک
 بروجهی دخی بودرکه قبائل عربک حال و شان یونندن اقدام ذکر اولمادیقی اوزره خلقلک یولرنده اولان اموال
 و اشیای جبر و قهر ایله اخذ و غصبه مقصور اولوب قطعاً عفا اوزرینه هجوم ایدن اصحاب یقی و شقاوتک مظلالم
 و فاسد لری دفعه همت و عنایتلری مصروف دکادر * پناه علیه یقین یونلرینه ملک و سلطنته اعتدالی
 بر مملکت استیلا ایتدکارنده عادت قبیحه قدیمه لری اوزره تحت ضبط و تصرفلرنده اولان رعایانک مالک
 اولدقلری اموال و املاکی یولرندن اخذ و غصب ایدوب و رؤسا و امرالری دخی ظلمه تک جور و تعدیلرندن
 کندیله تظلم و اشتکایدن رعایانک حقارینی احقاقیده اصلاً اهتمام ایتزلر * بلکه مملکتلرنده ظلم و فساد
 جسارت ایدن شقیلک حرم و جنایتلری مقابله سنده ترتیب جزا و تعزیم ایله اکتفا ایدوب شرر
 و مفاسدی تکثیر جنایت و غرامته آت ایدرلر * بوضوئنده دفع جرایم ایله مواخذه سهوات اولغسله
 اشتیادخی اغراض فاسده لری احرایه رخصت بولوب هوا و هوصلری تحصیل نمونده ضرر مال ایله غواصی
 غنیمت عدا یتلریه مملکتده ظلم و فسادک کثرت و وفرتنه مقضی و تحریب مملکت و دی اولور * بوسیده تناسلی
 سیاست ملک و دولت طائفه عربک حال و شانندن بعد اولوب طبیعتلرنده مرکوز اولان عنف و شدت و حب
 ریاست مقتضای اوزره شهرام عدل و انصافدن کرویو جور و فساد عدول ایدرلر * مکرکیم فصل سابقده
 ذکر اولمادیقی اوزره یونلر تأیید ربانی و توفیق صمدانی ایله سیراب زلال صاف ایمان اولغسله اخلاق ذمه لری
 خصال جمیده به مبتدل اولوب عقیده صافیة ایمانیه لری شهوت و غضب لریه و نفس اماره لری اوزرینه حاکم
 اولغسله یونلری طریق عنایت رفیق خیره دلالت ایلیه اول وقتده تشدید بنیان دین و دوات و عهدیه مبانی
 عدل و اصف ایله متصف اولورلر * ته کیم افق ملک عربدن خورشید عالم تاب نیوت طالع اولوب طائفه
 عرب شرف دین اسلام ایله مشرف اولدقده احکام سیاست شرعییه مراعات ایله مصالح دین و دنیای تکمیل
 موفق اولوب خلقای راشدین ایمانده بعدهم امویه و عباسیه دولتلرنده مبانی ملک و سلطنتلری متین
 و مستحکم اولدی حتی عهد خلافت فاروقیه قادیسیه و قعه سنده محاربه مسلمان ایچون کسرای عجم
 طرفندن لشکر محوس مجوس فرس اوزرلرینه سیردار نصب اولنان رسم نام مرد کشتنی صحابه کرامک
 آداب خضوع و خشوع و تعدیل ارکان ایله صلواته حضورلرین مشاهده ایدوب طائفه عربک زمان جاهلیته
 مألوف اولدقلری اوضاع ذمیه طور جمیده مبتدل اولدیغن معاینه ایتدکده انکشت بردهان و تعجب کان
 اکل عمر کسیدی یلم الکلاب الاداب کلامیله هرزه کوی کفر و فساد اولدی یعنی طائفه عرب کاب کبی
 ادب و وفاردن عاری ایکن خلیفه منیع الجناب عمر بن الخطاب یونلره تعلیم آداب ایتکله یی هلال ایتدی
 دیو ناسف ایدوب بعد اسلام حال و شانلرندن استغراب ایلدی * یونلر فصره قبائل عربک بعضیلری دائره
 دولت اسلامیة دن منقطع اولوب احکام دین اسلامی و رای ظهیر القاهر اسم عدل و دادی بالکلیه انضای
 بریه و بادیه عود و رجوع ایلدیلر شویله که آبا و اجدادلرینک صدر اسلامده خلقای راشدینه و امویه
 و عباسیه دولترینه سبق ایدن خدمت جلیله لری یتلرنده محو و منسی اولوب مجرد نسب عدنان و قطانده
 خلفایه مشارکت ایله قرابت بعیده دن غیری هر اسم ملک و خلافتدن یونلره بر اثر بانی قالمیدی و دولت عباسیه
 انقضایله طومار خلافت مطوی و هر اسم ملک و دولت محو و منقضى اولدقده صکره زمام سلطنت بالکلیه
 یولرندن حیقوب یونلرک اوزرینه طائفه ترک و عجم و دیلم استیلا ایلدی یونلر یوانشاده بریه و بادیه
 قاسم و ضابطه عدل و سیاستدن فراغت ایدوب حفظ ناموس دولت و تدبیر امور است یتلرنده مبهم و مجهول
 اولدی بلکه طوایف عربدن چوق کسینه ازمنه سابقه ده وایا مسالقه ده قبیله لرینک مالک زمام امت

و مالک نصاب دولت اولاد قریں دخی بیلوب آبا واجداد لرینک اقامت دعایم ملک و دولتده همت
وخده ملرندن بالکلیه غافل اولدیلر * مع هذا ایام ماضیه ده قبائل عرب ایچون حاصل و یونلرک واصل
اولدینی ملک و دواته بر فرد نائل اولوب محالک شرق و غرب یونلرک رپوده چوکان قهر و تسخیری اولدیغنه
عهد قدیده عاد و نمود و حیر و عیلقه و تبایعه ایله صدر اسلامیه امویه و عباسیه دولتلرینک
آلر و اخباری شهادت ایدر * لکن طول عهد و زمان ایله احکام دین مبین ینلرنده منسی اولوب مراسم
عدل و دادی ترک و اھمال ایله رقت حصار تدن خشونت بد اوته عود و رجعت ایلدیلر * و دخی کام اولورکه
طائفه عرب حالا و قتمزده دیار غریبه واقع اولدینی کی بعض دول ضعیفه او زربنه رفیع لوائی استیلا ایدوب
اول دولتک ملکتری قهر و تغلب ایله ضبط و تسخیر ایدر لر * لکن سوء حرکت و قبح سیرتلی سببیله انجام کار
تخریب عمارته راجع اولوب زمان بیرهده مستولی اولدقاری ملکک خراب اوائی مقرر در * والله خیر
الوارثین بو محله فصل مذکور تمام اولوب فصل آخری یاتمه شروع اولندی

• (فصل) •

کتاب اولک فصل ثانیستک بو فصلی بریه و بادیه ده ساکن اولان طوایف و قبائلک اهل امصاره اشد احتیاج ایله
محتاج اولدقاری یاتنده در * معلوم اوله که بریه و بادیه نک عمارت و معموری یلاد و امصاردن ناقص اولوب
بد و بر نعمت و ثروت و حرف و صنعت جهتیله بلد یلرین قاصر در * زیرا انسانک محتاج اولدینی امور
ضروریه و حوائج اصلیه نک جلهستی تحصیل اهل بادیه قادر اولوب تعیش و تغذیلری زراعت و حراشیه
مقصود اولغله انکدخی آلات و اسبابی تحصیل و تکمیلده عاجز در * اصلی دخی بودر که انسانک اکل
و شرب و سکنی و لباسده محتاج اولدقاری امور ضروریه و حوائج اصلیه نک تحصیل شکار و خیاط
و حداد کی نیجه صنعت و حرفت اربابنک عمل و اعانتلرینه موقوف اولوب صنایع و حرف دخی بلاد معموره ده
موجود و بریه و بادیه ده معدوم و مفقود اولغله بد و یلر امر معاشده بلد یلرک اعانت و عنایتلرینه محتاج
اولدقاری ثابت و ظاهرا ولور * کذلک بریه و بادیه ده ضابطه نظام معاملات و رابطه انتظام معاوضات
اولان درهم و دینار دخی اولوب بلکه معامله لری زرع ایتدکاری محصولاتدن حنطه و شعیرایله
رجی ایتدکاری حیواناتک زوائد و منافعتدن یوک و دری و این و ینیرمه و لهسی اشیمایه مخصوص
اولغله اول اشیمایی بلاد معموره ده کو توروب اھالیسنه درهم و دینار ایله بیع ایتد کندن صکره اخذ
ایتدکاری مبلقی مصارف ضروریه لرینه صرف ایدر لر * و دخی ساکن بادیه اهل امصاره محتاج اولدقاری کی
اهل امصارلر دخی ساکن بادیه ده احتیاج لری مقرر اولوب لکن انلرک اهل امصاره احتیاج لری امور ضروریه
و حوائج اصلیه ده و اهل امصارلر انلره احتیاج لری حاجت اصلیه دن فضل بعض امور مخصوصه ده واقع
اولغله بد و یلرک بلد یلر حاجت لری شدید و احتیاج لری مزید اولوب یونلرک ساکن بلاد و امصاره اطاعت
و انقیاد لرینی موجب اولمدر * بنیاء علیه اهل بادیه مادامکدشت و صحرا ده اقامت ایدوب رتبه رفیع
ملک و سلطنته اعتیلا ایله بلاد و امصاره استیلا ایتدکر تحصیل معاشده بلد یلر محتاج اولوب لری الحاجه
اهل امصارلر واقع اولان خدمت لری رؤیت و اقتضایدن مصلحت لری تمسیت ایله رضائی تحصیل سعی
ایدلر * لکن اهل بادیه نک جوار لرینده واقع بلاد و امصارده صاحب امر و فرمان بر ملک عظیم الشان
یونلرک راسه اول سلطانک سطوت و شوکتی خوفند تناسی اطاعت مضطر اولور لر * و اگر جوار بادیه ده
واقع بلاد و امصارده تهدیدینی ایقاعه قادر بر سلطان قاهر اولوب اھالیسی اتفاقیله ینلرنده منصوب
بر رئیس لری اولدینی صورتده اول بلده نک ضابط و حاکمی جوار لرینده واقع اهل بادیه بی اطاعت و انقیادینه
ایکی وجهله جل ایدو * یا حسن رضا ایله انلر بذل مال ایدوب و اهل بادیه نک محتاج اولدقاری امور ضروریه دن
بلده سنده موجود اولان اشیمایی احسان ایله خاطر لرینی جلب ایدر * یا خود اول حاکم و ضابط قوت قاهره
صاحبی اولغله اهل بادیه بی اطاعتنه جبر ایدوب بادیی مرتبه انلرین برقیله بی بر طریق ایله کندویه اطاعت
ایتد و مکن باقی لری دخی انلرک معاوت لری سببیله ملک لری استیلا خوفیله اطاعت مضطر اولور لر خصوصاً

اول بادیه نك جوړنده واقع ناحیه لرڅي قبائل عظیمه ايله ملو اولوب دائره لرڅيته اجايېك نزولي ممكن اولمامله
نجو ارام صارده واقع اهل باديه بولند قلمی ملدن مضارقه قادر اولوب كند يله قریب اولان سكان بلاد
وام صارده زیاده مغلوب اولورلر والله القاهر فوق عباده بومخلده كتاب اولك فصل نایسی فصولی تمام اولوب
حالا بعنايه الله تعالى كتاب اولك اوچنچي فصلي سیاته شروع اولندی

• (فصل الثالث من الكتاب الاول) •

كتاب اولك اوچنچي فصلي ملك وخلافت ودولت وسلطنت ايله مراتب سلطانيه ومناصب ديوانيه وائر متعلق
احوال ساثره سیاتده در * بوفصل دخی فصول عیدیه بی حاوی و ابواب متعدده بی محتویدر

• (فصل) •

كتاب اولك اوچنچي فصلنك اولكي فصلي ممالك ربع مسكونده قائم اولان دولت وسلطنتك ابتدا ظهوری
عصیت وقوت اصحابی قبائلك اعتریته موقوف اولدیغی سیاتده در * بواهرلك یانی اولدركه بوندن اقدم
ذكر اولند یغی اوزره بر قومك داعیه ملك وسلطنت ايله ابتدا ظهور و خروجلری وبرملىكته قهر و تغلب ايله
استیلاری سطوت وعصیته منوط و مربوط اولوب نسل ونسب لری واحد و تكلی لری متفق و متحد رجالت رای
واحد اوزرینه اجتماع و اتفاق لرینه موقوفدر * زیرا قرايت نسبی و سببییه ده مشترك اولان رجالتك
دائرة لرین حیایه واعدالریین مدافعه ده اقدام و اهتمام لری اجایه نسبت ايله غالب اولمقله وقت حاجتده
بربرلرینك بولنه صرف تقدیسه حیات ایدوب سرو جانلرین فدا ایدرلر بوند نصكره معلوم اوله كه رتبه رفیعه
ملك وسلطنت لذا یتقسانیه و منافع دنیویه بی جامع بر مرتبه جلیله دركه احادام و افراد بی آدمك اكتری
اكالا طمع طالب و راغب اولوب آخری نفسی اوزرینه ترجیح و تقدیه مضطر اولمقله قسه دائره ملكده زمام
تصرفی و قلاده حكومتی دست غیره تسلیم دن استنكاف ایتكین دولت وسلطنتك قیامی نزاع و جداله مقضی
و حرب و قتاله مؤدی اولور * حرب و قتال دخی شوكت وعصیته موقوف اولدیغی معلوم اولمقله دولت
وسلطنتك قیامنده شوكت وعصیتك لزومی ظاهر اولور * حال بوكه بو ذكر اولسان امری فهم و ادرا كده
اكتر ناس غافل اولوب تمهیده باقی ملك و دولت عصیته محتاج اولدیغی بیلزلر * زیرا بولند قلمی دولتك
ابتدای ظهور و زنده نبرو مدت مدیده هر ورایدوب قریبا بعد قرن سایه ملك و دولتمده راحت و حضوره مألوف
اولمقله عنوان ظهور و ملكده تصرف حق دن غافلدر در * بونرا حق نصاب ملك و دولت هر كنده قرار ایتدیكى
وقته یتشوب قلوب ناسده اولیای سلطنته اطاعت و انقیادك استحكامی مشاهده ایتلرله اصحاب دولتی
ابتدای امرده دخی قوم و قبیله لرله استعانتدن مستغنی ظن ایتدیلر * مع هذا مبادی ظهور و دولتمده
قدر متاعب شدیدیه تحمل اولنوب دفع غائله اعداده حجت قرايت و غیرت عشیرت ايله اعوان دولت
خونلر قیجرع ایتسد كارندن غافلدر در * خصوصاً انكس ملككی ازمنه بعیده دنیو قبائل و عشایردن
خالی اولمقله اها ایسی ابتدای ظهور و دولت عصیت نسبییه ايله پیوسته حصول اولدیغی بیلزلر * والله قادر
على ما يشاء

• (فصل) •

كتاب اولك اوچنچي فصلنك ايكچي فصلي بر دولت وسلطنتك منازع و مزاحمی دفع اولوب تصایسده قرار
و هر كنده استقرار ایتسد نصكره اولیای دولت قوم و قبیله سبیل امداد و اعانتدن مستغنی اولدیغی
بیان ایدر * بواهرلك سروسپی اولدركه بر ملك و دولتك ابتدا ای طالع و مطلع ظهور و زنده ناس انكلك حكم
و تصرف لرینه مألوف و مأثور اولوب خروج و ظهور لری علی خلاف العاده عجیب و غریب اولمقله امر
و تمیز لرینه خلك اطاعت و انقیاد لری عسیر اولوب حق قهر و تغلب لری خوقیله اطاعته مجبور اولورلر *
امادفع غائله اعدا ايله ملك و دولت تصایسده قرار ایدوب طول عهد ايله نوبت سلطنت واحد ابعید واحد

اسلافدن اخلافه نقل ایتد کد نصکره مرو را یام و کرو را عوام ایله مبادی دولتک حال و شانی منسی اولوب
 قلوب ناسده اولمای سلطنته اطاعت و انقیاد را سخ و مستحکم اولور * بو تقدیرجه عامه انا م دین اسلامده
 کندیلره مخالف اولان اعدای مشرکین ایله مقاتله ایتد کاری کبی اهل اسلامدن پادشاهلری اوزرینه بنی
 و خروج قصد یله ظهور ایدن خارجیلری دفعه ده دخی حرب و قتال ایله عون و نصرتی لازمه ذمت ییلوب من کل
 الوجوه اطاعت مالو کی طرف حقدن فریضه مکتوبه عدا ایتملر یله مالوک و سلاطین بو طورده قبیله و عشیرتلیک
 عصبیتندن مستغنی اولورلر * بوسیدنتاشی امامت و خلافت یحیی فن کلامک آخرنده عقاید ایمانیه
 مباحثنه الحاق اولوب مسائل علم عقایدن عدا و لنشدر * بناء علیه مالوک و سلاطین دولت و سلطنتلریک
 استحکامند نصکره محافظه ملک و دولتده کندی نسل و نسبیلری رجانه محتاج اولوب یا عبید و احرا اردن
 عهد قدیمد نبرو سایه حایه لرند تریه اولنان اتباع و خداملریه مظاهر ایدوب یا خود مستولی اولدقلری
 بمالکک رجالتدن کندیلره هنوز اطاعت ایدن اجانب ایله اعدالری مدافعه ده استظهرا ایدرلر * تنکیم
 عباسیه دولتنده خلفای بنی عباسدن معتمد بالله ایله اوغلی واثق بالله زماننده قوم و قبیله لرک لایق
 نفسانیته انهما کارندنتاشی سطوت و شجاعتلری محتل اولدقد سلسله نسل و نسبیلرین خارج اجمام و اتراک
 و دیالیه و سلاجقه ایله و انلرک غیر سائر اجانب و اباعدا ایله دایره ملک و دولتلی اعدادن محافظه ایتدیلر *
 لکن بوند نصکره فرمانبراطاعتلری اولان امرای اجمام و اتراک اطراف و نواحی به مستولی اولوب بیرامن
 ملکدن ظل دولت زائل اولمغله خلفانک حکمی نواحی بغدادی تجا و زایتزا اولدی بعده دارالسلام بغدادیه
 دیالیه استیلا ایدوب خلفانک حکمنه مداخله ایله تغلب و تسلط ایتدیلر بوند صکره سلاجقه استیلا سیه
 دیالیه دخی منقرض اولوب خلفایه امرای سلجوقیه تحکیم ایلدیلر بعده چنگیز قشنه انکیز و قشقه سندن صکره
 هلا کوخان استیلا سیه سلاجقه دخی محو و منقرض اولوب و خلیفه کشته تیغ غدر اولمغله رسم دولت
 بالکلیه محو و مندرس اولدی * کذلک دیار غربده بعض قبائل عرب اعانتیه صنهاجه دولتی ظهور ایدوب
 بعده بشیبوز تار یخنده سطوت و شوکتلرینه ضعف و خلل عارض اولمغله افریقیه حدودنده واقع و قلمر و ضبط
 و تصرفلرند داخل اولان مهدیه و بجایه و قلعه و سائر محالکده حکومتلرینه بعض متغلبه مداخله ایلوب
 بر مدت دولت و سلطنتلری بومنوال اوزره جاری اولدی مع هذاینه ارباب تغلب بحسب الظاهر مالوک
 صنهاجه به اطاعت و انقیاد ایدوب انقراض دولتلی وقتنده ک استقلال صورتی اظهار ایتدیلر * بعده
 قبائل بربریه دن مصامده عشیرتی موحدین دولتی اقامت قصد یله همدست وفاق و یکلیفت اتقاق اولوب
 قوت قویه و عصیت شدید ایله صنهاجه اوزرینه رفع لوای استیلا ایدوب دولت و سلطنتلرین تاراج و سینه
 برکینه لرین تیر قهره آماج ایتدیلر کذلک ممالک اندلسده بنی امیه دولتی دخی طوایف عربدن قوم
 و قبیله لری اعانتیه قائم اولوب بر مدت مروند صکره سطوت و عصیتلری محتل اولمغله بونلرک مملکتلرینه
 طوایف مالوک مستولی اولوب اطراف و نواحیده واقع ممالکی یینلرنده توزیع و تقسیم و هریری مالک اولدی
 مملکتده کبر و عظمت ایله ساکن و مقیم اولدیلر * و عباسیه دولتنه تغلب ایدن امرای اجمامک خلفای
 بنی عباس ایله معاملهلری خبری بونلره بالغ اولدقد متغلبه عباسیه کبی بونلر دخی القاب خلفا ایله کندیلرینی
 تلقیب ایدوب اوضاع و اطوارده وزی و شعارده خلفایه تقلید ایتدیلر * و اشبوطوایف مالوک وقتنده
 اندلس مملکتی قوت و سطوت اصحابی قبائل و عشایردن خالی اولوب اوضاع و اطوارلری تعیب ایله
 تغییره قادر رجال موجود اولمغله طعن و دخلدن امین و سالم اولوب مدت مدیده حال و شانلری بومنوال
 اوزره جاری اولدی تنکیم بلغای عربدن ابن شرف نام شاعر بوا یکی یقی بونلر حقدن انشا ایدوب اوضاع
 و اطوارلرینه قدح و طعن ایلدی

ممازهدنی فی ارض اندلس * اسماء معتمد فیها و معتضد

القاب مملکته فی غیر موضعها * کالهر یحکی اتفاقا صورة الاسد

معلوم اوله که اندلسده بنی امیه دولتی اصلنده بر عظیم سلطنت اولوب ابتدای ظهور لرند کندی
 عشیرتلرندن بعض قبائل عرب اعانتیه دولتلی قائم اولمشیدی بعده قبیله لرک سطوت و قوتی زائل اولمغله

ایجادن طوایف ملوک ظهور یافتند کده دیار غربین بحرا به اندلس طرفه قبائل بر بریه دن زنانه طائفه سی
 کجوب طوایف ملوک اعانت ایتمار به مالک اندلسی ینارنده توزیع و تقسیم ایلدیلر ایچارندن ابن ابی عامر
 منید مکت و اقتدار ایلدیلر به غالب اولغله مالک اندلسا کترینه غلبه واستیلا ایدوب باقیری دخی
 بقیه مالکی قطعه قطعه حصه ایتمار به هر بری مالک اولدینی ملکته مستقلا حکومت ایلدی بعده ینه
 قبائل بر بریه دن لئونه قبیله سی رجالتدن مز ابطین دینکله معروف بر طائفه مغرب زمیندن بحرا به اندلس
 جانبنه کجوب سطوت وصولت اصحابی بر طائفه اولغله طوایف ملوک ایلدیلر ایتمار به کترینه غلبه ایدوب
 طائفه مز ابطین طوایف ملوک کی قهر و تدمیر و بالجله یدارنده اولان مالکی نزع و تسخیر ایدیلر * فعلی هذا
 هر دولت و سلطنتک ابتدای طالع و ظهور لر کی کندی قبیله و عشیرت لر ایتمار به محتاج اولوب اجنبی متفرق
 عسکر ایلدیلر قباای متصور کلدلر * معلوم اوله که اعلام علمای اندلسدن امام طرطوشی علیه الرجه سراج
 الملوک نام تالیفنده مطلق حایه ملک و دولت مواجب معینه ایلدیلر خزینه سلطانه دن موظف عسکر ایلدیلر حاصل
 اولور دیو کز ایدوب اوائل و واسط دولتی بوباده فرق ایتمدی لکن مز حومک کلامی ابتدای طالع
 دولتده لازم اولان اعوان و انصار ده جاری اولوب بلکه تأسیس مبانی دولت ایلدیلر سطوت سلطنت مز کزنده
 قرار اید کدنصره دائره ملکی حفظ و حایه ایچون اقتضایدن رجاله مخصوص کلدلر * زیرا ابتدای دعوی
 ملک و دولت ایلدیلر ظهور و خروج ایدن رجال نسل و نسبه متعین قوم و قبیله لر به مظاهر ایدوب بعده
 مواجب معینه ایلدیلر موظف عسکر استخدا ایلدیلر دائره دولتی حفظ و حایه ایدیلر * لکن امام طرطوشی
 کندی عصر نده موجود اولان دولتک واسط و اواخر ینه بتشوب حفظ و حایه دولت موظف عسکر ایلدیلر
 جاری اولدینی وقته مصادف اولغله اوائل دولتی اواخره قیاس ایلدی * زیرا امام طرطوشی دیار اندلسده
 طوایف ملوک وقتنده موجود اولوب اول وقتنده ایسه بنی امیه دولتی محتل و پریشان و قبائل عربدن اعوان
 و انصار لر بی نام و نشان اولغله امرای بنی امیه دن هر بری مالک اندلسدن بر ملککی ضبط ایتمشیر ایدیلر
 طرطوشی طوایف ملوک کدن مستعین بن هود ایلدیلر اوغلی مظفرک قلمرو ضبط و حکومتنده واقع سر قسطه
 ایالتنده نشوونما اولوب اول وقتنده ایسه بنی امیه ملک اعوان و انصاری اولان قبائل عربک اوچموز سنه دنیرو
 عصیت و سطوت لر زائل اولغین مستعین بن هود مدخله قبائلدن سالم و بی مانع و عز احمر سر پردولته
 قائم اولدی طرطوشی دخی مستعین بن هود خلقک اطاعت و انقیادینی کوروب و قوم و قبیله مز مرتب
 و موظف عسکر ایلدیلر غلبه و اقتدارینی مشاهده ایتد کده اوائل ظهور دولتی واسط و اواخره قیاس ایدوب
 هر حالده اعوان و انصار دولت مواجب معینه ایلدیلر مرتب عسکر اوقای زعمنه ذاهب اولدی * والله یوقی
 ملک من یشاء

❖ (فصل) ❖

فصل ثالث اوچنچي فصلی که اولور که بر دولتک ابتدای ظهورنده اطراف بعیده دن بر صاحب ظهوره اعانت
 قصد ایلدیلر رجال جمع اولوب کندی قوم و قبیله لر عصیتندن مستغنی اولدیلر بیان ایدلر * بوا امرک سر
 وسینی اولدر که بن ربه سامیه ملک و دولته لایق و نسب و حسبه اقراننه فایق بر ذاتک عزت شان و علو مکان
 ایلدیلر رجحان و تفوقی ظاهر اولدقده اطراف بعیده ده ساکن کافه انامک قلوبنده اکامطاعت و انقیاد مز کوز
 اولغله وقت حاجتده معاونت و مظاهر ته قیام و دعوتی اقامته اهتمام ایدیلر * زیرا وقت اولور که ظهور
 حوادث روز کار ایلدیلر انبای ملوک و سلاطیندن بویه بر ذات عالی تسلیم و مقر دولت و کرمی ملک کندن جدا
 دوشوب اطراف و کافده کندی به محبت و اطاعتی مجزوم و معلومی اولان رجالک مالکته و اصل اولدقده
 اول ملککک اعیان و اشراقی تعظیم و تکریم ایلدیلر اسم استقبالی تقدید فیکره عشیت مز امنه تشعیر ساق
 اقدام و شدنطاق اهتمام ایدیلر * شویه که رجال آفاق انجیق اول ملک ذیشانک قدر و شاته اعتبار و اعتنا
 ایدوب اعداسنی مدافعه ایلدیلر سر بر سلطنته قرار و امنه قرارینی قصد ایلدیلر سلطنته مشارکت
 و مدخله قیسمنده اولزلر * تسکیم خلقای فاطمین و شرفای بنی هاشمندن عرب اقتضاده سادات

ادارسه ايله ممالك افریقه و مصر ده خلقای عبیدین دولتری بوجهله ظهور ایدوب بونلرایچون طرف
شرقه خلقای عباسیه خوفدشائی دعوی خلافته قیام ممکن اوانغین بالجه اتباع واعوانی ايله
مقر خلافتدن مغرب زمینه عازم و طلب ملک و خلافته قائم اولدیله * اهالی غرب دخی ادارسه و عبیدین
خلفا سنک اهل بیت نبوته اتساب ايله سیادت و شراقتلری و امویله دفسکره سطوت و عصیتلک بنی هاشمه
قرار واستحکامی ادراک و اذعان ایتلریله بونلرک دعوی الزینی تصدیق و مدعایینی تحقیق ایدوب تمشیت
هراملرنده سروجانلرین فدا ایتدیله ابتدا ادارسه دولتی قبائل بربریه دن اوریله و مغیله قبیله لری اعانتلریله
و عبیدین سلطنتی یتسه بربریه دن کاهمه و صنهاجه و هزاره عشرتلی معاوتلریله قائم اولوب دیار غربده
بنیان ملک و دولترین تشیید و مبنائی عز و سعادتلرین تمهید ایلدیله * شویله که ابتدا ممالک غربی بعده
افریقیه بی عباسیه بدندن نزع و تسخیر و طرفلرین منصوب امر و رؤسالی قهر و تدمیر ايله اولخوالیده
دولت عباسیه نکل ظل اقبالی مقصور و مقتود و عبیدینک سایه عز و جاهی محدود اولدی کیده ملک خلقای
عبیدین مصر و شام و حجازه مالک اولوب ممالک اسلامی بی بنی عباس ايله علی وجه المناصفه مقاسمه
ایلدیله * مع هذا بونلرک تشیید بنیان دولترنه سعی ایدن قبائل بربریه سلسله مضمر و قریشدن بنی هاشمک
نسب و حسبده شرافت ايله وسطوت و عصیت ايله ملک و سلطنته لیاقتلری اذعان ایتلریله خلقای عبیدینک
دولت و سلطنتلری تمهید ضمنده سروجانلرین فدا ایدوب قطعاً ممالک و دولترینه تغلب واستیلا ایتدیله *
بو تقریب ايله عبیدین سر بر سلطنته مالک اولوب اقراض دولت عرب و قسده دله مدت مدیده هرگز خلافتده
برقرار و پایدار اولدیله * والله بحکم لامعقب لحکم

(فصل)

فصل ثالث در دخی فصلی قهر و غلبه ايله اطرافه استیلا ایدن دول عظیمه نکل اصلی ادیاندن بر دین دعوا سیه
یا مذهب حق ادعای ظهور و خروج مبنی اولدیغی بیاتنده در * بوا مرک اصلی بویه در که ملک و دولتی
حصولی قهر و غلبه به منوط اولوب قهر و غلبه دخی سطوت و عصیت احیای رجا لک شروع و مباشرتلرینه
موقوفدر * و بر دولتی قیام و نظامی ایچون ناسک فلورنج جمع و تألیف دخی لوانفقت مافی الارض جمیعاً
مالک بین قلوبهم نص شرینی اوزره مصلحت اقامت دین و شریعت ضمنده انجی جناب حقل عون
و عنایتنه موقوفدر * بوا مرده حکمت خفیه دخی بو ذر که بر دولت و سلطنت که اقامت هر اسم دین
و شریعتدن عازی اولوب مجر دجلب نظام دنیا و اجرای نفس و هوایه مبنی اوله انده ناسک قصد و غرضلری
مختلف و قلوب نامنقرق اولور * اما بر ملک و دولتی طلوع و ظهوری اعلای کلمه الله ايله تحصیل رضای
حقه مقصور اولوب محبت دنیا و میل نفس و هوا بر طرف اوله انده دعوی واحد و جهت متحد اولمغه خلاف
و شقاق قلیل و منافسه و منازعه منقطع اولوب احیای دین مبین قصدیه و جال دولت جل همترین بذل
ایدلر * بوسیدشائی فصول آتیه ده ذکر تصحیح اولندیغی اوزره تمشیت احکام دین مبین قصدیه
ظهور ایدن دولت و سلطنتلرک دائره بی واسع اولوب قلمرو ضبط و حکومتلری عریض و منبسط
اولور

(فصل)

فصل ثالث بشیخی فصلی دعوی دین و ملت ايله ظهور ایدن ملک و دولتی سطوت و شوکتده و وسعت
ملکته سائر دولتره غالب اولدیغی بیاتنده در * بوا مرک شروسیبی اولدر که فصل سابقده ذکر اولندیغی
اوزره شرع شریفه اتباع و انقیاد قبائل و عشایر یتیمده ائراولان حقد و حسد و کبر و عنادی محو و ازاله
ایدوب قایلرینی هوادن هدایه قتل و قحویل و اخلاق ذمیمه لرینی خصال حمیده به تبدیل ایدر * بو تقدیرجه
جله نکل مطلب و مقصدی امر واحد اولمغه تمشیت مصلحته نور بصیرت ايله مباشرت ایدوب طریق حقه صوت
و شهادت جانلرینه منبأ اولمغه همراه عز یتلرینه اعد الزی سده کشیده ممانعت اولقی احتمالی بر طرف اولور *

و بونلرایله مقابله و مقابله قصد یله خروج ایدن اهل دولت کثرت و عدد جهتیله بونلردن اکثر دخی اولورسه
خروج و ظهور لری دعوی باطله یه مبتنی و حب جاه و ریاسته مبتنی اولوب قبول دین ایله طریق حقه جهاد
و غزا وسیله رتبه شهادت و واسطه نعیم جنت اولدیغن اذعان ایتمه لریله بخت ناموت و هلا کدن اجتناب
و احتراز ایدوب اهل دین ایله مقابله و مدافعه یه قادر اولزلر * ته کیم صدر اسلامده واقع اولان فتوحات
و مغازی بو خصوصه شهادت ایدر که اعدای مشرکین من جهة العدد بهادران شیردلان اهل اسلامدن
اکثر ایکن ضمه خارا شکاف جلاد تارینه مقابله دن عاجز اولدیلر * از جمله عهد خلافت حضرت فاروق
منیع الجنادیه قادیسه وقع سند مجوس فرسک عددی یوز یکری بیکه ویرمول غزاسنده امام و اقدی
نقلی اوزره طائفه روم درت یوز بیک نفره بالغ اولوب بومعمر که لر هر برنده لشکر موحدین قرق بیکدن اقل
ایسکن یوایکی طائفه کثیره دن هر بری حله و هجوم مسلینه طاقت کتوره میوب کندیلری طعمه تیغ قهر
و تند میر و عسکری پلرندن نزع و تسخیر اولندی کذلک دیار غربده ملتونه و موحدین دولت لرینک دخی حال
و شانی بویه در که مغرب زمینده قبائل بر بریه سطوت و قوت و عدد و کثرت جهتیله یوایکی دولت لر جانله
غالب ایکن بونلرک اعوان و انصاری جبل متین شرع مینه تثبیت ایدوب احراز فضیلت جهاد و شهادت قصد یله
اعدار یله محاربه ده ثابت قدم اولوب طریق حقه موتی حیاته تقدیم ایله دشمن لر نه غالب اولدیلر * اما
تهدید مبانی ملک و دولت تمام اولوب انهمالک لایذاقبال و مالا یعنی به اشتغال ایله اجرای مراسم شریعتده
هم رجاله فتور عارض اولد قده ضعف دیانت سبب یله اقدام حروب و مغازیده سعیری قاصر اولوب قهر و غلبه ده
حال و شان لری اعوان و انصار لرینک عدد و قوتده رتبه لرینه تابع اولور * بو تقدیر جه عدد و کثرتده عن
اصل کندیلر مساوی یازاند اولوب ابتدای ظهور و دولتده قوت دین مبین ایله غالب اولد قری اعدا بونلرک
اوزرینه قهر و غلبه ایله خروج ایدرلر * بو خصوصک صدق و صحتی موحدین دواتی ایله زنانه طائفه سی
میاتسده جریان ایدن محاربه ده ظاهر اولور که دیار غربده قبائل بر بریه دن زنانه عشیرتی موحدین دولت لرک
اعوان و انصاری اولان مصامده قبیله سنه عدد و کثرتده غالب ایکن مصامده طائفه سی دوات موحدین
تهدید ایدن محمد بن نور مروت مهدی به نصرت و اعانت ایدوب و محمد مهدی حلیه زهد و تقوی ایله آراسته
بر رجل صالح اولغین مصامده طائفه سی دخی قدر و شانته رعایت و اعتقاد و عملده رأینه تبعیت ایتمه لریله
مصامده نک دینده ثبات و مناسبتی زنانه نک من جهة العدد کثرت و وفرا لرینه معادل و زنانه طائفه سنه قهر
و غلبه ایله مقابل اولدیلر * بعده مرور ایام ایله موحدین دولت لرک رجالی لایذا بقا ایله اشتغال و مراسم
دین مینه رعایتده قصور و اهمال ایتمه لریله زنانه عشیرتی بونلرک اوزرینه هجوم ایدوب مصامده بی قهر و تند میر
و عسکری نزع و تسخیر ایدیلر * والله غالب علی امره

فصل (فصل)

فصل ثالث النبی فصلی دین و مذهب دعوی دخی حسب العبادۃ الالهیه شوکت و سطوت اصحابی رجالک
اعا ترینه موقوفه اولدیغی یسائنده در * بوا مرک سروسپی اولدر که بوندن اقدام اشارت اولنسد بی اوزره
کرک دعوی دین و ملت و کرک ظهور ملک و سلطنت کبی هر اول امر که کافه انامک اطاعت و انقیادی انده
مطلوب اولوب خلاقیله عمل ممنوع و مسلوب اوله اول امرک قیام و نظامنده اتفاق کله و اتحاد آرا ایله اعوان
و انصارک اجتماعی لازمدر * ته کیم سپهسالار انبیا و قائد الجیش امفیا محمد مصطفی علیه افضل التحایا
حضر تری (ما بعث الله نبیا الا فی منعه من قومه) حدیث شریفنده بومعنا یه اشارت ایدوب سعادت ایله
پیور دیر که انبیای عظامدن هر نی باهر الشانکه ارشاد انام و تبلیغ احکام ایچون طرف باریدن عباد
منبعوث اوله بهر حال قوت و سطوت اصحابی قوم و قبیله دن ظهور ایدر دیوم منصب شریف نبوت عصیه
و عبسیرت ایله قائم اولدیغی اشعار پیورادی حال بوکه انبیای عظام صوات الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی
ظرف بازیدن آیات ظاهره و معجزات باهره ایله مؤید اولوب امداد ملائکه کرام ایله عصیبت انامدن مستغنی
ایسکن انلرک دعوی دخی قوم و قبیله لری معا و قبیله پیوسته حصول اولق اوزرینه عادت الهیه جاری

اولاد قده دعوی ملک و سلطنت و سایر مصیحت عاقله فلک تشییعی شوکت و سطوت و تسز حاصل اولی و رای طور
 حکمت و خلاف مجرای عادت اولاد یعنی ظاهر و مقرر در * بناء علیه مشایخ صوفیه دن علم تصوف قده کاب
 خلع النعلین صاحبی شیخ ابن قسی داعیه ملک و دولت ایل دیار اندلسه خروج ایتد کده تشیت مرا منی اتمامه
 قادر شوکت و سطوت صاحبی قوم و قبیلہ سی اولما مغله هیولای امید صوری پذیر حصول اولدی اصلی
 بویه در که دیار غرب و ممالک اندلسه فرمانروای مستند ملک و دولت اولان لتونه ملوک کی اوزرینه ابتدا سلطنت
 موحدینی تمهید و تشیید ایدن محمد بن توهرت مهدی لشکر بسیار و عسکر بی شمار ایله خروج و ظهور ایدوب
 لتونه سلطانی دخی مهدی بی مدافعه قصد یل عمار به یه مشغول اولغین شیخ ابن قسی مملکتی خالی بولغله
 فرصتی غنیمت یلوب عبای مشیختی قبای سلطنته تبدیل سودا سیله حقه دعوت صورتندہ خروج و حرکت
 و هواسنه تابع کسه لرا ایله عقد انجمن جمعیت ایدوب بر مدت دیار اندلسه حکم و حکومت ایلدی لکن
 شیخ فرزبورک خولای بی ما آئی تحقیقه قادر عصبه و عشیری اولوب شیرازة مجموعہ دولت و سرما یه
 نظام سلطنت اولان سطوت و شوکتدن بی بهره اولغله موحدین دولتی لتونه ملوک کنه غالب و دیار غرب به قهر
 و غلبه ایله مالک اولاد قده شیخ ابن قسی انجمن کاری ملاحظه ایلوب مضطرا موحدینه بیعت و تبعیت
 ایتکله دیار اندلسه کریمی نشین حکومت اولاد یعنی ارکش نام قلعه بی موحدین طرفنه تسلیم ایتد کدنصر کره
 ممالک اندلسه ابتدا خلقی موحدینه اطاعت دعوت و دعوی اولی دن فراغت ایلدی و شیخ فرزبور
 کنندی اصحابینه مرا ایلین تمهید ایتکله اصحاب تاریخ قسنده بونرک تغلب و تسلطری خروج مرا ایلین
 عنوانیله معروف و مشهور اولدی * وینه بویا بندر که عوام ناسدن و ققها دن نیچه کسه ل بعض دیارده
 تصحیح دین و مذهب دعوا سیله خروج و ظهور ایدوب لکن سطوت و شوکت لری اولما مغله زمان قلیاده
 قطار کسسته مهار جمعیت لری برا کنده و بریشان اولور * اکثر یاقبا پوشان عجب وریا اولان زهاد قسنه
 نهاد بومسلکه سالک اولوب امر بالمعروف و نهی عن المنکر ادعا سیله جناب حق دن رجای ثواب ضمننده
 جبایرة و لایه و حکام اوزرینه خروج ایدرلر * بو تقریب ایله اراذل ناسدن قتی چوق کسسنه ل فرجه بولوب
 اول زاهد قسنه نهاده اتباع ایله جور و فسادہ اجتراف و فسارینی مهلک یه القای ایدوب اکثری بویولده هلاک
 اولور لرحالبوکة خسر الدنیا و الاخرة فحوا سی اوزره و زر و فسادہ آلت اولملریله دنپاده خائب و خاسر
 اولوب آخرتده دخی مناب و مأجور اولزلر * زیر الله سبحانه و تعالی حضرت لری انلرک حکام و ولایه اوزر لری نه
 جمعیت ایله خروج و ظهور لری فرضا یتیم و قدرت و استطاعت محلنده امر ایلدی * ته کیم سلطان
 انبیاء علیه افضل الصلوات حضرت لری پور مشردر که برکسه شرع شریقه مخالف افعال منکره دن بر فعل
 منکر و هی معاینه ایتد کدنیدیه تغییر ایلسون اگرالندن کلزایسه لسانیه منع ایتسون ا کادخی قادرا و ملد یعنی
 صورتندہ قلبیله اول امری تقبیح و انکار ایلسون دیونهی منکری مرا تب قدرت اعتباریله ترتیب و تعیین
 پیوردیلر * و ملوک و سلاطینک بنیان ملک و دولتری متین و محکم اولغین بومقوله ضعیفای شیوخ و زهادک
 هجوم و اقدام لریله متزلزل اولوب خروج لری فائده دن خالی و ضرر و زیانی کسیدیلر راجع اولور * زیرا
 بنیان متین الارکان مسلک انهدام و اندر امی تعاون و تناصردہ همدست وفاق و یکلخت اتفاق اولان قبائل
 و عشایر عظیمه فلک هجوم و اقدام لری نه موقوف اولغین ملوک و سلاطین ایله مقابله قوت شاییده و سطوت
 اکیده اصحابی رجا له مخصوص صدر * کذلک انبیای عظام صلوات الله تعالی علیهم اجمعین حضرت انلرک تبلیغ
 احکام شریقه دن حال و شان لری دخی اقامت ملک و دولت کبی عصیته موقوف اولوب الزام احکام شرع مبین
 قبیلہ و عشیرت لری نه غیرت و جیتاری بوزدن ظاهر اولور * حالبوکه انبیاء و مرسلین تأیید آسمانی ایله مزید
 اولوب مشیت علیه الهیه ایله بلا عانه عالم کون و فسادده حکم و تصرف لری مجزوم ایکن حکمت بالغه
 جمدانیه ایله اقامت منصب نبوتندہ دخی اسباب و عاداته مراعات اولمشدر * فعلی هذا نحن آحاد ناسدن
 برکسه امر و نهی مسلکته سالک اولوب جبایرة و لایه و حکام اوزرینه اظهار امر اسم عدل و داد و دفع ظلم
 و سید اد داعیه سیله خروج ایتد کده دعوا سی صحیح و نیتی خالص اولاد یعنی صورتندہ دخی سطوت و شوکتی
 اولما مغله انجمن کارده دلیل و خوار اولق مقرر در اما صورت حقه ظهور ایله قصد و غرضی منکر و تزویر ایسه

اول ایلدیس شریک مکر و خدیعه سی و سوء صتیعی کند و به عائد اولوب زمان قریبده صدمه قهر الهی ایل
 بابسته دام هلاک اولوق مقرر در * زیرا رتبه رفیعہ ملک و دولت خلافت حق و کفالت خلق متعین
 بر مصلحت عامه در که انک حصول و قیامی الحقی رضای ربانی و عون صمدانی به موقوف اولوب عصیت
 و سطوت نصکره اخلاص نیت و مسلمین ایلده حسن معامله به عزیمت موقوف اولدیغنده هیچ بر مسلم صاحب
 بصیرت شکر و اریباب ایتز * معلوم اوله که ملت اسلامده ابتدا تغییر منکره عاسیه خروج و ظهور عهد
 خلافت مأمونده دارالسلام بغدادده واقع اولوب مأمونک قرینداشی امینک قتل و قعه سنده حادث اولدی
 اصلی بویه در که خلقای عباسیه دن هارون الرشید کندید نصکره اوغلی امین بعده مأمون خلیفه اولوق
 اوزره عهد و وصیت ایتکه رشید مدینه طوسده فوت اولدقده حسب العهد امینه خلافت ایلده بیعت اولوب
 رؤس منبرده خطبای ابتدا امینه بعده مأمونه دعا ایدر ایلدی کیده رک ظهور غمز و اتفاق ایلده امین و مأمون
 میاشده بغض و شقاق واقع اولقله امین مأمونک اسمی خطبه ده کندیله بیلد ذکر اولمقدن منع و تحذیر ایدوب
 پر بنده اوغلی موسی نام صغیرک اسمی ذکر اولوق اوزره تنبیه ایلده ترتیب خلافتده باباسی رشیدک عهدینی
 تغییر ایلدی بوند نصکره ینلرنده آتش بغض و عدوان زیاده فروزان اولقله امین دارالخلافتدن مأمون
 خراسانده محاربه ایچون تجهیز جیوش ایدوب اوزر لینه امرادن علی بن عیسی سر دار و سپهسالار ایلدی
 بو ائناده مشاهیر و وزرادن طاهر بن حسین مأمون طرفندن ری شهرنده والی اولمقله علی بن عیسی محل
 هن بوره واصل اولدقده طاهر ایلده ینلرنده محاربات شدیده جریانند نصکره نسیم فوز و ظفر طاهر طرفنده
 ظاهر اولوب علی بن عیسی قتل و اعدام و سر مقطوعی خراسانده مأمونه ارسال ایلده کیفیت حالی اعلام
 ایلدی بعده طاهر بن حسین مأمون طرفندن لشکر بسیار و عسکر یشمار ایلده حوالی بغدادده ضرب
 خیام آرام ایدوب اشغال نائرة حرب و قتال ایلده امین قتل و اعدام اولدقده نصکره مأمون بن هارون
 چاربالش نشین اوزنک خلافت اولدی بوند نصکره مأمون خلیفه خراسانده اهل بیت نبوتدن علی رضا
 حضر تریخی ولی عهد ایدوب منصب خلافتی سلسله عباسیه دن سلاله علویه به نقل و تحویل ایتدیکی خبری
 دارالسلام بغدادده واصل اولدقده بنی عباس مأموندن روگردان اولوب مأمونی خلافتدن خلع قیام
 و ابراهیم بن مهدی به بیعت ایلده مصلحتی اتمام ایتدیله * مأمون بو ائناده خراسانده بولمقله کیفیت حال معلومی
 اولوب بو غائله هاتله نك دفعی قصد یله دارالخلافته عود و رجعت ایدنجه زمان مرور ایتدیکین دارالسلام
 بغدادده بر مرتبه هرج و مرج واقع اولدیکه اواذل و اشقیاء اهل عرض آدمیره اطالده دست تعدی ایدوب
 و قطاع طریق ابناء سبیلک مرور و عبورینه عساکت و اموال و اشیا لرین غصب و غارت ایلوب اسواق بغدادده
 علنا یسع ایتدیله * اهل بغداد دفع غائله فساد ایچون امرای و حکامه تظلم و استعانت ایدوب و حکام
 دخی عدم قدرت ایلده بسط معذرت ایتدیکین اهل دین و صلاح دفع ظلم و فساد داعیه سبیلده عقد مجلس جمعین
 واجاله اقداح مشورت ایتدکرنده ایچلرندن خالد درپوش نام برکسه بو مصلحتک اتمامی التزام ایلده قدم اقامه
 قیام و ناسی امر بالمعروف و نهی عن المنکره ترغیب و اقدام ایدوب خلق دخی اجابت ایتدیکین اشقیاء
 محاربه و مقاتله قیام و ضرب و قتل ایلده نام و نشانلرین صحیفه عالمدن محو و اعدام ایلدی بوند نصکره سواد
 بغداد اهاالینندن ابی حاتم سهل بن سلامة الانصاری دینکله معروف برکسه دخی امور مسلمینی جمع
 و تلیق داعیه سبیلده بولمقله بر مصحف شریف تعلیق ایدوب ناسی کتاب الله و سنت رسول آله ایلده عمله دعوت
 ایلدی اشراف بنی هاشمدن و سایر اوساط ناسدن جمع کثیر و بجم غفیر سهل بن سلامة نك دعوتنه اجابت
 و امر بنده اطاعت ایتلریله سهل مأمونک وزیر اعظمی طاهر بن حسینک سراینه نزول و انده دیوان ایدوب
 اطراف بغدادی اتباع و اعوانی ایلده دور و طواف و اراذل و اشقیای طعمه تیغ خارا شکاف ایلدی
 بزکون ابتدا خروج ایدن خالد درپوش سهل بن سلامة نك وضعنه تعریض طریق یله بن سلطان انام
 و خلیفه اسلامه قدح و طعن ایلده تعیب ایتیم دیوب سهل دخی خالد جواب سیاقنده لیکن بن کتاب و سنته
 حجت القبت ایدن کسه لایله کائناتن کان مقاتله ایدرم دیو سلطان و رعیت نظر نده مساوی اولدیغنی اعلان
 ایلدی بو وقعه تازیج هجرتک ایدکیوز برنجی سنه سنده ابراهیم بن مهدی نك بیعت اهل بغداد ایلده خلافتی

وقته مصادف اوله ابراهیم سهل بن سلامه نك اوزر شه تجهیز جیوش ایدوب قهر و غلبه ایلد ایلد
 واسیر ایتد کد نصکره ینه مرجه جرم و جنایتی عفو ایلد قتلدن آزاد ایلدی * بوند نصکره اندیشه خام
 و فکری نظام ایلد قتی جوق کسنه لر بومسلکه سالک اولوب دفع شر و تغیر منکر داعیه سیله بی دربی
 خروج و ظهور ایلدیلر * لکن بومقوله دعوالرک حصول و قیامنده سطوت و شوکت و قوت و صولت
 لازم اولد یغندن غافل اولوب انجام ککار نتیجه حالدن ذهول و غفلت ایلد هیولای امید لری صورت
 پذیر حصول اولدی بویه مدعی لرک دفع و رفعنده و ای صواب بودر که اگر بونلرک دعوالری و سوسه
 و سودا و علت خولیا دناشی ایسه بیمار ستانه وضع و مداوات ایلد مناجاتی تعدیل ایدوب و الاداعیه
 حب جاه و ریاست ایلد تحریک قتنه و فساد مبنی ایسه یا قتل و ضرب ایلد تعذیب و تشکیل یا شاهد زور کی تشهیر
 و تذلیل ایلدیلر * بونلرک بعضی دخی آخر زمانده ظهور و خروجی معروف و مشهور اولان مهدی اولی
 اوزره یا خود طر فندن دعوتیه مأمور اولی دعواسیله خروج ایدوب زار خای لاف و کذافی اولورلر *
 مع هذا مهدی نك حقیقت و ذاتی و کرک احوال و صفاتی معلومی اولوب دعوالری جنون و سودا یه یا سوسه
 و خولیا یه مبنی در * و اکثری دخی مهدی زمان دیو خفته ضمیر لری اولان مکر و تزویری صورت حقیقه
 تصویر ایدوب قلوب قاسیه لری حب جاه و ریاست ایلد تمسلی و نیل مر امده اسباب عادیه یه تشبیه دن عجز
 و قصور لری ظاهر و منجلی اولغله بومقوله ککار عاقل و دعوی باطلی حصول مر امده یه سبب ظن ایلدرلر
 بیلر که احداث ایلد حکاری قتنه و فسادک ضرر و زیانی کند یله عاند اولوب زمان یسیرده جرای سزالی
 ترتیب و ضرب شمشیر نیز ایلد تعذیب اولتاری مقزردر * و دخی اشبومائه سابعک اوائلده مدینه شوسه
 مشایخ صوفیه دن توییری نام بر شیخ ظهور ایدوب آخر زمانده خروجی منتظر اولان مهدی اولی اوزره
 ادعا ایلدی * و بود دعویا شرع اتخردن مقدم مکر و حیله سی تحقیق و فیما بعد ظهور ایلد جلت تسویلات
 شیطانیه سی تصدیق و تزویج قصد یله مهدی نك زمان خروجی قریب اولوب مدینه شوس جوارنده ساحل
 بخرده واقع بر مسجد دن ظهور ایلد جکدر دیو خبر و پرور عوام ناسدن نیجه ضعیف العقل آدمی دروغ
 یفر و غنه توطن نفس ایتدر ملک ایلد خروج و ظهور یه منتظر اولدیلر بعده مدت قلیله مر ورند مسجد
 مزبوره دخول و بود دعویا شرع ایدوب طوایف بر بر یه دن مصامده قبیله سی روانه کی بونلک اطرافیه
 جمع اولدیلر * بعده قبیله مذ کوره نك رؤسای اتساع دائره قتنه و فساددن خوف ایدوب اول وقتده قبیله
 مصامده نك رأس رئیس لری اولان عمر سکسیوی مدعی مزبوری خفیه فرا شنده قتل ایلد حرکات فساد دن
 پیرامن دامن ساجره غیری ایلد و کذلک یه مائه سابعه اوائلده غماره قبیله سندن کلوس
 منجوس کی عیامن نام بر مر دعبوس مهدی زمان دیو خروج و ظهور ایدوب سقهای قبائل غماره بلاد دن
 بادن نام بر بلده یه جبر و قهر ایلد دخول ایلد ابتدای ظهور دن فرق کون تمامنده قتل و اعدام و هالکین
 اولین کی لقمه نهنک انتقام اولدی معلوم اوله که عالمده بومقوله مدعیار کثیر اولوب لکن اعتلای ریشه
 رفیع ملک و دولته اصل اولان سطوت و عصیت اعتبار دن غافل اولد یله مدت یسیرده جمعیتاری محو
 و مضحل اولور * خصوصاً که خروج و ظهور دن قصد و غرض لری خیره مقرون اولوب مکر و تزویر مبنی
 اولدی صورتده شروع ایتد کیری امرک اتماهی میسر اولوب سوء صنیع لر نك جزاسنه الیق و اولی اولورلر
 * و ذلک جزاء الظالمین

(فصل)

کتاب اولک فصل ثالثک یدنجی فصلی هر دولت و مملکت قوت و مکنی اعتبار یله عمالک و دیار دن بر حصه
 معینه سی اولوب اندن زیاده محله تجاوز اولندی صورتده حفظ و حیا یه مکن اولدی بی یاتیده در * بوا امرک
 سروسبی اولدر که بر دولتک ابتدای ظهورنده تمهید مبانی عز و اقبالنه سعای اولان اعوان و انصار اطراف
 واکافده مستولی اولد لری عمالکی اعدادن حفظ و حراست و اموال مزیه بی جیات ایچون اول ملک کلمه
 توزیع اولتی لازمدر که منتهای حدود دولته واقع اولان قلاع و حصون اطاله دست تعدیلن مصون

و مأمون اوله * بو تقدیرجه بالجله ملوایف عسکریه اطراف واکفاده واقع ممالک منتشر اولوب داخل
حوزه تصرفی اولان قلاع و ثغور دن غریبینه کافی و محفوظ و حراسته وافی اوله بحق مرتبه به بالغ اولدقده
بهر حال مبلغ اعداد در حال منقضى و سرحد صکری مملکت اولان محالره منتهی اولمغله ماوراسنی ضبط
و تسخیر دن مکنک و قدر تری قاصر اولور * اگر بوند نصکره اولیای دولت حدود ملکی تجاوزه جواز
کوستروبیدلرنده اولان ممالکده زیاده محالره وضع قدم اقدام ایدر لایسه ضبط و جایه به کافی عسکر لری
اولمغله جوار لرنده واقع اعدای کین کذاره کین فرصت اولوب شکاف دیوار دن سر بر آورده ظهور اولان
مار دم بریده کبی بروقت خالیده اول محال دن خوجه جسارت و زهرابه فساد لری اطراف بدن ملکه سرایت
ایدر * اما اگر اعوان ملک و دولت کثیر و موفور اولوب سرحد و سنور لرده واقع قلاع و ثغور و توزیع
و تقسیم ایل عدد لری منتهی اولر لایسه اول دولت و سلطنت کهر و تغلب ایل سرحد لره مجاور اولان محالری
ضبط و تسخیر قوت و قدر تری وافی و حارس و حامی لری کافی اولوب توسیع ممالکده نطق همت لری واسع
و متسع اولور * بواهر لک سبب حقیقیسی اولد که مدار نظام ملک و دولت اولان قوت عصیت که اعوان
و انصار سلطنتک اجتماع و اتحاد لرن دن حاصل و قوای طبیعی کبی شدت وضعی قابل بر صکیفیت اولمغله
تارجده طبایع اشیا دن ظهور ایدن افعال و آثار ک شدت وضعی قوای طبیعی تابع اولد یغی کبی دائرة ملک
و سلطنتک وسعت و امتدادی دخی سطوت و شوکتده قوت لرنه تابعدر * و ملک و سلطنتک مقرر دولت
و کرسی مملکته شوکت و سطوت و عساکر ک کثرت و وفوقی اطراف واکفاده نسبت ایل غالب اولمغین تسخیر
بلاد و تکثیر سواد ایل هر کزدولت دن قوت و سطوت اطراف واکفاده و اصل و مکنک و قدرت مرتبه سی فتح
و ظفر حاصل اولد قده زیاده سنی طلبدن عجز و تصور ظاهر اولور * ته کیم اجرام نیرده دن بر حرم ضیادار ک
مرکز و وسط ندن مقابله انوار و اشعه منعکس اولد قده مرکز محاذی اولان محالده نور و ضیاء ک حصولی
قوی و اطرافه عکسی ضعیف اولور * کذلک بر خوضک در و تنده مخزون اولان آبک و سطنه حجر و مدر کبی
بر چشم ثقیل القا اولتنه سطح ماده ظاهر اولان دوائر و موجیه نک هر کز و وسطده تصادم و تدافعی شدید
اولوب کار حوضه منبسط اولد قده اثری ضعیف اولور * بوند نصکره بودنی معلوم اوله که خراج ملک ضعیف
و خلل ابتدا اعضا و جوارح مقامنه قائم اولان اطراف واکفاده نفاذ دن ظهور ایدوب مادامکه مشیت علیه
الهی ایل مرکز دائرة دولت و کرسی ممالک سلطنت استیلای اعدادن مصون و محفوظ اوله اول دولتک اصل
و اساسی باقی اولمغله بنیان نظامی مصون الاندرا س اولور * اما اول امر ده تحت دولت و مقرر سلطنته اعدا
مستولی اولوب قوای ملک بوجهله محتفل اولسه اطراف و جوانبک بقایای مفید اولوب و هله اولی ده
عرضه و هن و اندراس اولور * زیر تحت دولت بدن انسانده منبع حیات اولان قلب مقامنه قائم اولمغین
تقدیر مقالب القلوب ایل قلبه فساد عارض اولد قده اعضا و جوارح محتفل و تر کیب بدن منحل اولور *
بواهر لک صدق و حقیقی فرس دولتنده ظاهر اولور که صدر اسلامده شیر دلان اهل ایمان مجوس منحوس
فرس اوزرنه زرع لوای غزا ایدوب اول امر ده مقرر ملک و دولت و دار الملک سلطنت لری اولان مدینه مدائن
قبضه ضبط و تسخیر کتور ملریله آنرا کاسره اعجام اولان یزدجرد لعینک یدنده باقی قالان ممالک کندوبه
فائده و بر میوب بالجله داخل حوزه بهادران اهل ایمان اولمغله و هله اولی ده سلسله ساسانیان اوراق خوان
کبی براکنده و بریشان اولدی * اما روم کفره سنک احوالی بواهر لک عکسی اوزره واقعدر که صدر
اسلامده دار الملک قیصره روم محبه قسطنطنیه اولوب ممالک روم دن سرحد اسلامده واقع خطه مبارکه
شام داخل حوزه اهل اسلام اولد قده طاقه روم مقرر سلطنت لری اولان مدینه قسطنطنیه ده تجمع و تحصن
ایقنیه مملکت شاملیدلرن دن اخذ و انتزاعی بونلک زوال دولت لرنی موجب اولوب ملک و دولت لری وقت
مقدوره دل پایدرا اولدی * و یشه مدعا مره ابتدای اسلامده طاقه عربک حال و شانی دخی شاهد دیکه
ظهور شوکت دین محمدی ایل قبائل عرب اعلا کلمه الله قصد ایل اطراف واکفاده رایت افراز جهاد اولد قنده
عند لری کثیر و موفور اولمغین مملکت لرنه مجاور اولان ممالک شام و عراق و مصره مستولی اولوب
بعده دلالت قائم و فیک ایل ممالک سند و حبشه و افریقیه و مغرب زمینی و اندن اندلس و لایترینی قبضه ضبط

و تسخیر کتوردیلر * لکن بودند زیاده ممالک ضبطه عددری وافی و قوتلری حکماتی اولمه مغله رخس
عزیزتاری حد و قوفده قرار و نصاب دولتری هرگزنده استقرار ایلدی * بناء علیه فتوحات و مغازیده
یکخطوه سرحدلری تجاوزه قادر اوله میوب بر مدت ممالک مزبورہ تک نظامنه شد نطاق اقدام و تشریف ساق
اهتمام ایدوب بعد علی التدریج ظل آفتاب دولتری سرحد اسلامدن عود و رجوع ایدہ رک خورشید
جہات تاب ملک عرب زواله ایردی * بونلر دضکره شرق و غربده واقع اولان دول اسلامیه دخی بومنوال
اوزره ظهور ایدوب هر ملک و دولتک اعوان و انصارنک قلت و کثرتلری و مکننت و قدرتلری اعتباریلہ ممالک
ربع مسکوندن ضبط و تسخیر ایند کتری ملک کتله عسکرلری بی توزیع و تقسیم ایتلریله عددری غایتہ و قوتلری
نهایتہ بالغ اولدقده حدودلری بی تجاوز ایلہ مطالبه و مغالبه دن عاجز اولتی اوزرینہ عادت الہیمہ جاری اوله
کشد

(فصل)

فصل ثالث فی فصلی امتداد وقت دولت و اتساع دائرہ ملکات ایلہ ارتفاع شان سلطنت اول ملک
و دولتک مبانی عز و شانی تهیده ساهی اولان رجالک قلت و کثرتلری اعتباریلہ مبنی اولدیغی بیاتسده در *
بواحرک سروسپی اولدرک بنیاد کارگاه ملک و دولت عصیته منوط و تعاون و تناسر ده غیرت و حجت عشریته
مربوط اولدیغی بودند اقدام مرتبه بعد آخری ذکر و تفصیل اولمشیدی و اهل عصیت حجت و غیرت اصحابی
رجالدن عبارتدرک بعضیلری بای تحت سلطنتده ملازم رکاب دولت و بعضیلری دخی اطراف واکافده
محافظ ثغور ملکات اولوب قلمرو ضبط و تسخیر داخل اولان محالکی حفظ و خراسته سامورلدر * پس
هر ملک و دولت که انک اعوان و انصاری کثیر و موفور اوله انلرک سطوت و شوکتی محکم و قوی و اطراف
و جواتی متبع و محیی اولوب ملک و ولایتلری واسع و حوزة جابه لری متسع اولور * تکمیل پادشاه
مالک سپاه تحت بیوت و سلطان عالی علم سر بر رسالت علیه افضل التخصیص حضرتلری دعوت عامه و بعثت
کافه ایلہ مشرف اولوب کلمه عرب ملت بیضای اسلام اوزرینہ جمع و تألیف اولندقده آخر غزوات مبارکه لری
غزوة تبوکده قبائل مضر و خطاندن فارس و راجل عدد مسلمین یوزاون یسک نفره بعد زمان تشریف
هجرتسرای علینہ دک دخی زیاده مرتبه بالغ اولغله شیردلان اهل اسلام اطراف واکافده واقع ککفره
و مشرکینلریدلرند اولان محالکی مطالبه قصد ایلہ خروج ایدوب سل سیف و غاور رفع لوای غزا ایتد کلزنده
بونلرک شهره عزیزلرینہ بر حصن حصین خاجر و حائل اولوب شمشیر خونپاش مغر خراش ایلہ رؤس رؤسای
روم و فرسی حساب جو یسار قهر و دمار ایدوب بوا یکی دولت عظیمه بی آرزمانده محو و افنا ایلدیلر * بعده
دیار شرقده کفره اترالک بی ادراک و ممالک غربده طوایف افریج و بربریه بی جزیره اندلسده قوط کفره سنی
قهر و تدمیر ایدوب فوج قلم موج اسلام خطه حجازدن دیار غربده موس اقصایه مشہی و دیار اربعین عندن
اقصای شمالده ممالک ترکستانه مستولی اولدیلر * بونلر دضکره خلفای فاطمین ملوک عبیدین ایلہ
صنهاجه و موحدین دولترینہ نظر اولسونکه وائل عهد اسلامده عبیدین دولتی اقامتہ سعی و همت ایدن
قبائل بربریه دن ککامه قبیله سنی عدد و کثرتده صنهاجه جماعتنه و اعوان موحدین اولان مصامده عشریته
غالب اولغله خلقسای عبیدینک دائرہ ملک و دولتری صنهاجه ایلہ موحدین سلطنتلرندن اعظم اولوب ابتدا
مملکت افریقیه و غرب اقصایه بعده دیار مضرو شام و حجازه مالک اولدیلر * کذلک بونلر دضکره دخی ینہ
دیار غربده قبائل بربریه دن زنانه دولتک اعوان و انصاری ابتدای ظهور لرندہ من جهة الهند طاقه
مصامده دن اقل اولغله زنانه ملوک و سعت دائرہ ملکده موحدین قاصر اولدیلر * و کذلک حال و قفزده
دیار غربده موجوده ملوک زنانه اولادندن بنی مرین و بنی عبدالوہاد دولترینک حال و شانی دخی ذکر
اولنان منوال اوزره درک بنی مرینک ابتدای ظهور لرندہ اعوان و انصاری بنی عبدالوہاد رجالتدن اکثر اوزید
اولغله بنی مرینک مسافه ساحه دولتی بنی عبدالوہاددن اوسع و اعظم اولوب مرتبه بعد آخری حروب و مغازیده
بنی مرین انلرہ غالب اولمشلدر * منقولدرک بنی مرینک ابتدای خروج لرندہ عددری اویج بیکه و بنی عبید

الوادك انجق بيك نقره بالغ اولوب لكن دفع غائله حروب ايله عهيد مباني ملك و دولت ميسر اولوب آسوده نشين ارامشگاه راحت و حضور اولاد قد نصكره كثر اتباع و لواحق ايله عدد دلي دخی زياده اولدی اما وسعت ملك و دولتده اعتبار ابتداي ظهور سلطنتده واقع اولان قوت و كثرته وضعف و قلته راجع اولوب صكره ظهور ايدن اطوار اصل اوله تفرع و ترتيب ايدر * و دخی معلوم اوله كه هر ملك و دولت طول و امتدادی و دوام و بقای دخی اعوان و انصار كثر و قوتده تفاوته نلرینه تابعدر * زیرا عالم طبیعتده دائره وجوده قدم نهاده شهود اولان حوادث اكو انك یعنی انواع حیوان و انسانك عمر طبیعی قوت من اجاریته تابع اولدی كی مزاج ملك و دولت دخی ارکان سلطنتك غیرت و حیت ايله اجتماعدن حاصل قوت عصیتدن عبارت اولغله عصیت عشرت قوی اولدقده عمر دوات دخی مدید و مزید اولور * و به امتداد زمان دولتك بر سبب صحیحی دخی بودر كه بر دولتك آفتاب عز و اقبال طالع ایتد كده یوما فیو مانور و ضیایی هر كز تخت سلطنتدن اطراف و آفاقه منبسط و منتشر اولوب قطع مقنطرات اقبال ايله غایت ارتفاع واصل اولور * بعده اوج اجلالدن حضيض زواله رجوع ایتد كده ظل مدودی اطراف ملكدن عودت و هر كز تخت دواته رجعت ايدر * بناء علیه اول ملك و دولت كه دائره سی عظیم و ملكتی كثیر اوله اول دولتیه تابع و اطراف واقعا رنده واقع دیار و عمالت دار الملك سلطنتدن زیاده بعید اولغله سرحد رده موجود ثغور و قلاع اعدا مستولی اولدیقی تقدیر جه طول مسافه یا تخیل مصلحه ايله مقرر سلطنته دشمنك همجری وقت مدیده محتاج اولوب اول دولت و سلطنتك عمری مزید اولور * تكیم صدر اسلامده دول عظیمه دن داو السلام بغدادده بنی عباس و جزیره اندلسده بنی امیه دولتری كثر فتوحات و مغازی ايله اشرف اقالیه مالك اولوب در یوز سنه دن زیاده سلطنتلری تمتد اولدی * كذاك دیار غربده خلفای فاطمین دن عبیدین دولتی دخی ايكیوز سگسان سنه مقداری فرمانروای مسند عز و تمكين اولدیلر * كذاك بونلر د نصكره به دیار غربده صنهاجه دولتی دخی مدت مدیده اريكه پیرای عز و اقبال اولوب خلفای عبیدین دن معدوم نام سلطان عالی مقام قلاده حكومت افریقیه بی ملوك صنهاجه ملك اولی ملكین بن زیری به اوچيوزاللی سكرتینه سنده ابتدا تقلید و تفویض ایتدیكي وقتدن بشيوزاللی تاریخنده ملوك موحدین صنهاجه نك تحت حكومتارنده واقع قلعه و بجایه نام ملككتره استیلا ایتدیكي وقته كلجه صنهاجه دولتی دیار غربده برقرار اولدی * و خالاعصر مزده موحدین دولتی دخی كثر اعوان و انصار و وفرت بلاد و دیار ايله ايكیوز تمش سنه به قریب مدتدر كه آفتاب عز و اقباللری مغرب زمینده منخسف عقده زوال اولمشدر * فعلى هذا القياس صحیفه عالمده هر دولتك عمر طبیعی و بقای ذاتیسی اصلنده اول سلطنتك تمشیت مبانی عز و اقبالیته ساعی اولان رجالك قات و كوتده تفاوته نلرینه تابع اولوب سنت الهیه و عادت ربانیه بومنوال اوزرده جاری اولمشدر

(فصل)

فصل ثالث طقوزنجی فصلی عصیت اصحابی قبائل و عشایر كثیر اولان محللرده بنیان دولتك ثبات و استحکامی قلیل اولدیقی بیاتنده در * بوا مر ك سبی اولدر كه قبائل و عشایر بینلرنده اختلاف آرا و قعد در و سالا ايله اكثر اوقاتده اختلاف عظیم واقع اولوب و هر قبیله كندی رأی و غرضنی اجرا قصد ايله قدم نزاعه قیام و طرف خلافتد بولسان قبیله بی اعدا به اهتمام ايله پیرامن دامن ملكه تعرضدن خالی اولوب هتك ناموس دولت و خرق استار سلطنته بادی درلودر لو فسادله جسارت ایدرلر * و اگرچه قبائل و عشایر موقوره ايله مشغول اولان محللرده واقع ملوك و سلاطینه تابع قبائل كثیره موجود ایهده لكن هر قبیله كندی زیاده قوت و مكنت ظن ایدوب فطرتلرنده هر كوز اولان حیت جاهلیه ايله دعوا ی ریاسته تصدیدن خالی اولمقین قدح زناده جور و فساد و اشغال نأثره بغض و عناد ايله خاتمان دواتی بر باد ایدرلر * بو خصوصه افریقیه ايله مغرب زمینده صدر اسلامدن بووقته كلجه سبب و ككذران ایدن وقایع عظیمه شهادت ایدر كه دیار غربك سكاتی طوائف بزیریه اولوب ابتداي اسلامده امرای عربدن ابن ابی سنیج دین اسلامه دعوت ايله طوائف

افریقیه و یونان را اوزریشیه رفع لوی طفراتوای غزا ایستاده کده فوز و غلظت ایل غلبه میسر اولغین طوایف
بر بریه قبول ربقه اسلامه فائز اولدقدن سکره مدت قلیله مرورنده مرتبه بعد اخی یونان دین اسلامدن ارتداد
ایله فتنه و فساد آغاز ایدوب و هر دفعه ده دستیار یعون باری ایله لشکر اسلام یونان را فائز کفر و فسادلرین
اطفا ایلدیلر * عاقبت یونان مرکز اسلامه پایرجای قرار اولوب غائله ارتداد بر طرف اولدقدن سکره دخی
دائرة ادیدن خروج ایدوب اشنع اهل بدع و هوا اولان خوارج مذهبینه میل ایله مرتبه بعد اخی خروج و ظهور
ایلدیلر * ائمه مالکیه دن ابن ابی زید نقی اوزره دیار غربده قبائل بر بریه دن اون ایکی دفعه مرتد اولوب شجره
طیبه اسلام یونان را ساحه ضمیرلنده بروجله ثابت اولدی تا اول وقتله کده مریدلر موسی بن نصیر خطبه
افریقیه بی ضبط و تسخیر ایدوب عن قدوم شرف ازومرله مغرب زمین مشرق شمس دین اولدقدن قبائل بر بریه
کریوه کفر و نفاق دن مساک رشد و هدایه سالک اولدیلر حتی خلیفه منیع الجناب عمر بن الخطاب رضی الله
تعالی عنه حضرتلری مملکت افریقیه اهل السنک اقتراق کله ایله اختلافلرینه اشارت پیروپ ان افریقیه
مفرقه قلوب اهلها کلامیه قبول احکام اسلام و اطاعت حکام ائمه یونان را عنف و رعوتلرینی بیان پیوردیلر
اما ظهور دوات اسلامه مملکت شام و عراق بریه افریقیه کی مختل النظام اولوب یونان را سکان و اهلایی
مدن و امصارده مربی فرس و روم طائفه لری اولغله صیدز اسلامه جنود و وحیدین یونان را اخذ و اسیر
و مملکتلرینی یزیدن نزع و تسخیر ایتد کمرنده قلاده اسلامی قبول و دائرة اطاعته دخواده ثابت اولوب و تیره
وفاقدن کریوه نفاقه عدول ایتدیلر * لکن دیار غربده و مملکت افریقیه ده ساکن قبائل و عشایر دائرة
واحصادن خارج اولوب و بودیارل اکثری بادیه و بریه و اهلایی عشایر بر بریه اولغین هر نه زمانه که ایچلرندن
بر قبیله دین خاله هلاله اوله قبیله اخی جانشینی اولوب طور و دینده قبیله اولی به مخالف رأی باطله به میل
ایتلرله مملکت غربده طائفه عرب تمهید دولت اسلامه زجت و مشقت چکدیلر * کذلک عهد بنی اسرائیلده
ممالک شام دخی افریقیه کی طوایف موفوره ایله مشحون اولوب بلاد جزیره و موصل جاگیرنده فلسطین
و کنعان و بنی عیسوا و بنی مدین و بنی لوط و اروام و ارمن و عمالقه و اکریکش و بنط طوایفندن
سطوت و شوکت اصحابی قبائل کثیره موجود اولغله طائفه بنی اسرائیل یونان را اوزریشیه استیلا ایتد کده
تشید بنیان دولت و تمهید مبانی سلطنتده معو بت چکوب مرتبه بعد اخی طوایف مذکور بنی اسرائیل
اوزریشیه خروج ایتدیلر * کیده رله شراره شرو و فساد بنی اسرائیل دخی سرایت ایدوب یونان دخی
مالکری اوزریشیه خروج ایتلرله ایام تسلطلرنده دولت و سلطنتلری و تیره نظام و انتظامدن خارج اولوب
آخر کار ایتد فرس بعده یونان بعده روم طائفه لری یونان را اخذ و اسیر و گرفته بند زنجیرلرینه خیر ایلدی *
والله غالب علی امره * اما قبائل و عشایردن خالی اولان بلاد و امصارل احوالی اشجو ذکرا و ننان مواضعل
حال و شانته مخالف اولوب اول مواضعده هجوم قبائل ایله دغدغه قیسل و قال و غائله حرب و قتال اولغله
تمهید بنیان دولت و تشید ارکان سلطنتده سهولت اولغین ملوک و سلاطین امن و راحت اوزره آسوده نشین
مشکای سلطنت اولوب حفظ دائرة ملکده کثرت عصیتدن مستغنی اولورلر * ته حکیم حاله ممالک
مصر و شام قبائل و عشایردن خالی اولغله ملک مصر غایه الغایه امن و آسایش اوزره اولوب سلطان و رعیت
منجیصر در * و ممالک مصر حالا و قمرده ملوک اترال ضبطنده اولوب تاج و تخت دوات واحد و احد
اسلافتن اختلافه نقل ایدر * لکن تیرکاو تینا عصر لرنده بغدادده موجود ابنای خلفای عباسیه دن تقاد
سیف سلطنت ایدوب رومن منبرده خطبا خلیفه عباسی اسمی دخی ذکر ایلرلر * کذلک حالا و قمرده اندلس
مملکتلک احوالی دخی ممالک مصر و شام کی اختلاف آراء قبائل ایله اختلافدن جالیدر * زیرا اندلس
ملکی سلطان ابن اجرا بتدای دولتنده قوت عصیت و مزید قوت صاحب اولوب فرمانفرمای ممالک
اندلس امویه رجا لندن و اول دولته منسوب پیوت عربدن باقی بر خاندانه نشنت ایتدیلر * بوا مرک اصلی
بویه در که وقتا که انقلاب حوادث ملوان و اختلاف فوایب خاندان ایله ممالک اندلشنده امویه دواتی منقرض
اولوب مملکت مزبوریه سلاله بر بریه دن لمبونه و موحدین ملوک استیلا ایچکله اندلس اهلایی یونان را
تسلط و تغلبلرندن دلکیر اولوب کانون درونلرنده آتش حقد و حسد کمون اولغله پس پرده کین خضایه

زوال دولت موحدینه مترصد اولدیله * و ملوک موحدین دخی و اخر سلطنتلرندہ بقایای رجال امویہ دن
بلدہ مراکشہ ساسکن قبائل عربی دفعہ مشغول اولماریہ ممالک اندلسہ واقع قلاع و حصونہ کفرہ
استیلا یتکین اندلس اہالیسنک موحدینہ بغض وعدوانلری ازدیادینہ باعث اولمشیدی یوانشادہ
اتباع ملوک امویہ دن ابن ہود و ابن اجر و ابن مردینس وانلرک امشالی بعض اشرف قبائل عرب دخی
دیار اندلسہ واقع بلاد و امصار دن بریہ و بادینہ یقل ایدوب آیین حضرت قی طورید و تہ تبدیل ایلہ ترتیب
اسباب حرب و قتالہ مشغول اولدیله * ایچلرندن ابتدا ابن ہود ترتیب جنود ایلہ قدم نزاعہ قیام ایدوب
عصرندہ دارالملک بغداددہ سلالہ بنی عباسدن مستند نشین خلافت اولان ذاتک اطاعتنہ اندلس اہالیسنی
دعوت و موحدین اوزرینہ خروج و حرکت ایتد کدہ ناس اجر و دعوتہ اجابت و اطاعت ایتکلمہ موحدین
اندلسدن اخراج و ابن ہود بر وجه استقلال مالک تحت و تاج اولدی * یوندن صکرہ ابن اجر دخی ابن ہودک
زائینہ مخالفت ایلہ شہر اہ عزیمتہ سد کشیدہ تمناعت اولوب ملوک موحدیندن افریقہنہ ملکی ابن ابی
خضصک اطاعتنہ خلقی دعوت ایلدی * و یواوقاتدہ دیار اندلس سلطان ورعیتہ منحصرا ولوب عصیت
ایچماقی قبائل و عشایر قلیل اولغین ابن اجر افریقہدن رؤسانامیلہ معروف اولان شرمذہ قلیلہ ایلہ خروج
وظہور ایلدی * یوندن صکرہ سلطان ابن اجر موحدین وقتندہ ممالک اندلسہ کفرہ ضبطنہ داخل اولان
قلاع و حصونی استخلاص ایچون دیار غربدہ زناتہ قبیلہ سی رجالیلہ استقلہار و استقداد ایدوب اندلر دخی
یچرا ایلہ اندلس چاتنہ یکوب سلطان ابن اجر امداد و اعانت ایتلریہ اول قلعہ لری اعدا ایدندن نزع و تسخیرہ
ایہتمام و خدمت محافظہ یہ قیام ایلدیله * یوندن صکرہ دخی ملوک زناتہ دن مغرب سلطانی ولایت اندلسہ
استیلا قیدیتہ دوشوب ابن اجر دخی سابقہ دیار غربدن کندویہ امدادہ کلان بعض قبائل زناتہ ایلہ مغرب
سلطانی دفع و منع ایتکین عز و تمکین ایلہ چاربالش نشین اورنک سلطنت اولدی * اندلس اہالیسنی ابن اجرک
جلالت شان و مہمکان ایلہ رتبہ رفیعہ ملک و دولتمہ تمکین و ثباتی متشاعدہ ایتد کلزندہ اطاعت و اقتیادہ
بعض طر اولوب متازعہ و مطالبہ دن عاجز اولماریہ واحد بعد واحد الی یومناہذا اولاد و اعقابی سریر ملک
ودولتہ متصرف اولدیله * و ملکک اندلسہ قبائل و عشایر قلیل اولوب غایتلہ اختلاف و اختلال و دغدغہ
قیل قال بر طرف اولغله سلطان ابن اجر ابتدا ی ظہورندہ کثرت عصیتدن مستغنی اولمشدر * و اللہ غنی
عن العالمین

(فصل)

فصل ثالث او فقی فیصلی طبیعت ملک و دولت مرکزندہ قرار ایتد کد نصکرہ انفراد و استقلالی موجب
اولوب سرور و جور و راحت و حضورہ میل و رغبتی مقتضی اولدین بیان ایدر * معلوم اولہ کہ تحت نشینان
بنام و جلال حکم و تصرفندہ استقلالہ میل و رغبتلری یوندن تاشیدر کہ فصول سابقہ دہ مرتبہ بعد آخری ذکر
اولشدین اوزرہ دستمایہ ملک و دولتک حصولی حجت و غیرت اعوان و انصارہ منوط اولوب دعوائی ملک
و دولت ایلہ ظہور ایدن ذاتک قریب و بعید قوم و قبیلہ سی میدان مضافدہ شمشیریک غلاف اتحاد اولماریہ
موقوفدر * شویہ کہ اهل نسب و احد و قلب و قالبری متحد بر قاج قبیلہ بریرہ جمع اولدقدہ ایچلرندن
بری عدد و کثرتندہ قوت و سطوتندہ سائرینہ غالب اولمق لازمدر کہ جملہ سی اتک منصب ریاست غلباتی
اذعان ایتلریہ رقبہ طاعتلری رقبہ اطاعتنہ تسام ایدوب اجزای جمعیتلری شیرازہ و حیثیت ایلہ تفرقندن
مصورن اولغین قوت قاهرہ و سطوت باہرہ ایلہ ملک و سلطنتہ نائل اولورلر * یوامرک تحقیقی بودر کہ واسطہ
ملک و دولت اولان قبائل عدیدہ نک اجتماع و اتحادی عالم سکون و فساددہ اجسام طبیعینہ دن معدن
و نبات و حیوان ایچون حاصل اولان مزاجہ مشابہ بر حالت اولوب مزاج دخی عناصر اربعہ نک اجتماع
و امتزاجندن حاصل بر کیفیت متوسطہ در کہ حرارت و برودت و رطوبت و یویوسشدہ انواع مرکباتدن
ہر نوعک طبیعتنہ مناسب مقدار معلوم اختیار اولمشدر * و کتب حکمتندہ بیان اولشدین اوزرہ تحت
فلکندہ موجود اجسام طبیعہ نک اجزائی اولان عناصر اربعہ کہ تار و ہوا و ارض و ماء در حین

اجتماعه مقدار لی مساوی اولوب ایچلرندن بری سائر غالب اولدیغی قدرجه یئارلنده تالیف و امتزاج حاصل اولور * اما عناصر لری سائر لری نه غالب اولدیغی صورتده اتلری ضبط و حفظ الیه احیاز اصلیه لری نه میل و حرکتدن منع ایدوب طبایع اشبیاده مزاج دیدکاری کیفیت حاصل و ترکیب نوعی کماله واصل اولور * کذلک قبائل و عشایر لری دخی سائر لری نه کثرت و قوتده غالب اولدقدی جله می املک تحت حکومتنه جمع اولوب اجرای کثرت شیرازه وحدت الیه مضبوط اولغین مجموعی بر عصبه حکمنده اولور * وین القبائل عزت و قوت دخی ایچلرنده اهل بیت و ریاست اولان اشراف قومه مخصوص اولوب و اول قومک ایچنده دخی شرف حسب و نسب جهتیه جله دن ممتاز بر ذات موجود اولغله مجموع قبائلک اوزرینه ریاست و حکومت الیه سر بلند و سرفراز اولور * کیده رلک کثرت اعوان و انصار و مزید قوت و اقتدار الیه رتبه رفعة سلطنته نائل اولدقدی اخلاق حیوانیه دن طبیعت انسانیه مر کوز اولان عنف و رعوت و غضب و شدت مقتضای اوزره دائره ملکده حکم و تصرفده بر فردلک مشارکنه راضی اولوب سلطان نافذ الامر تحکیم استقلال اولور * بوندن ماعدا اثبات توحید یاریده واسطه العقد سلک اعجاز اولان فریده کریمه لوکان فیها آلهة الا الله لقیندنا مقتضای اوزره تعدد حکام موجب اختلال نظام اولدیغنه بناء مسند حکومتده حاکمک استقلالی اقتضای تمکله مسند نشینان ملک و دولت اولان ملوک و سلاطین عصبه و قبیله سنی حکم و تصرفده مشارکندن منع و زجره مجبور اولوب انلره فضای اطلاقده ارخای عنایت و رخصت و بر عزلر * و حوزه حایه لرنده خطر حمل اقامت ایدن صفار و بکاری جل و نایقه به وارنجه اموال و املا کده استدکاری کبی حکم و تصرفدن منع ایدرلر * و ظهور طور استقلال ملوک و سلاطینک ممکن و اقتدار لری نه وقوم و قبیله سنک مدافعه و مخالفتده قوت و قدر تلبیسه تابع اولغله کله اولور که ابتدای دولته ظهور ایدوب کاهیجه دخی ایکنی و اوچنخی بطنده تحت نشین دولت اولان اخلاف و انبای ملوک کده ظاهر اولور * بهر حال یا اوائل دولت یا رابط سلطنتده ملوک و سلاطین ایچون طور استقلال ظهوری مقرر اولوب عادت الهیه مجرای حکمنده بوموال اوزره جاری اوله کیشدر * اما ملوک و سلاطینک تمهید مبانی ملک و دولت نصکده ترفه و تنعمه میل طبیعیه یی بوندن تاشیدر که طوایف امدن برکروه بر شکوه قوت فاهره الیه بر ملکته تغلب و استیلا ایدوب کندیلردن مقدم اول ملککنک اهل بسی یدلر نه اولان اموال و اشیا به دسترس اولدقارنده بونلک نعمت و دولتی کثیر اولغله ضرورت عیش و ضیق معاشدن خلاص اولوب جمع اسباب تحصیلده تکلف الیه قدر حاجتدن زیاده حشمت و زینته رغبت ایدرلر * و کندیلردن مقدم اول ملککنه مالک اولان رجالک اوضاع و اطوار به تبعه سنی و همت ایدوب اول ملککنده سلفلری زمانلرنده حوایج اضلیه مثابه سننده اولان عادات قدیمه به مراعات ایدرلر * کیده رلک مطاعم و ملبسده و بساط و اوانیده اسلافک اطواری دخی تجاوز ایدوب ترفه و تنعمده مسابقت اسلاف الیه یئارلنده فقر و مباهات ایتدکارندن ماعدا سائر اهل دوله دخی عرض اقتضای ایدرلر * و انقراض دولته دلک بونلک اخلاقی دخی اسلافنه اقتدا ایدوب ملک و دولته قوتلری و حشمت و زینتده دقلری مرتبه علی حسب المراتب نواله یچین سباط عز و نعمت اوله رقی استیفای حظوظ آملده ممکن اولان رتبه به نائل اولورلر * سنه الله فی خلقه * اما ملک و دولته راحت و سکون اختیاری بوندن تاشیدر که ملک و دولتک حصولی رجال سلطنتک سعی و طلبده همت و حرکتلرینه موقوف اولوب سعی و طلب دخی حصول مطلب الیه منتهی اولغله تعب و راحت و حرکت سکونه منقلب اولور * ته کیم بومضونه مناسب شاعر دیشدر * شعر

عجبت لسی الدهرینی وینها * قلبا بقضی مایینا سکن الدهر

یعنی تعجب ایدرمکده هر غدار کینه کذا ریم الیه محبوبه ملک میانی تبعید و تفرقه سعی بلیغ ایدوب بعدد دلتواهی اوزره مرادی حاصل و سعی و حرکتی غایبه واصل اولدقدی همتنه قنور عارض اولوب جد و طلبی سکون و راحت مبدل اولدی دیشدر * بناء علیه رجال ملک و دولت دخی دسترس عز و نعمت اولدقدی بوندن اقدام مبادی ظهور و دولته تکلف و تحمل ایتدکاری متعاب شیدیه بی بر طرف ایدوب راحت و حضوره طالب و غرات ملکی تحصیلده راغب اولورلر * شویله که مبانی و مساکنده و ملبس و مطاعمه

زیاده وقت ایدوب انشای حیاض و غرس ریاض و بنای قصور ایل تحصیل دستمایه آسایش و حضور ایدر لر *
 و اشوب سلاطه سلطنتك اخلاف و اناسی دخی بو طور مألوف و مأنوس اولمیه حشمت و زینتده سلفای دخی سبق
 ایدوب اوقات حیاتلری ختام ملکه دل امن و حضوره مقصور اولور

(فصل)

فصل ثالث اون برنجی فصلی اول ملک و دولتمده که مجد و شرفده استقلال و نعمت و راحت استغال مستحکم
 اولوب آفتاب عز و شانی غایت ارتفاعه و اصل اوله کوکب بخت دولت اوج اقبالدن حضيض زواله مائل
 اولدیغی بیاتده در * بواصر ک تحقیق و بیانی اولیه در که اول طبیعت ملک و دولت حکم و تصرفده استقلال
 اوزره حرکت مجبول اولدیغی بوندن اقدام مذکور و مسطور اولمغله بر قوملر رئیس داعیه ملک و دولت ایل
 خروج و ظهور اید * کده مادامکه عصبه و قبیله سنی نائل اولدیغی عز و شرفده تشریک ایدوب حسن
 معامله و رفق و ملائمت ایل قلیبرنی تألیف و خاطر لرینی تطیب ایده تمهید مبانی دولتمده جمله سی یکخت وفاق
 و همدست اتفاق اولوب حوزه ملکی جایه و اعدای دولتی مدافعه به اقدام و اهتمامده مستویه اقدام
 اولور لر * شویله که تشدید ارکان دولت ایل احراز دستمایه عز و شرفده زهرابه موتی جام حیاتیه تقدیم
 ایدوب مطلبلری تحقننده هلاکارینی اختیار ایدر لر * اما کار فرمای ملک و دولت اولان ذات رتبه رفیع
 سلطنته اعتلا و اطراف محال که استیلا ایدوب حکم و تصرفده منفرد و مستقل اولمغله قوم و قبیله سنی بحد
 و شرفده تشریکدن تعزز و امتناع ایل بالجملة منافع ملک و دولتی کندویه قصر و حصرا یتکی بر فرد فضای
 اطلاقده اماله بحام تصرفه و خصت و بر میوب دست رد ایل بونلری خاکه پست و بوجهل آینه خاطر لرین
 شکست اید کده قبیله دولتمک تاثیر عارضه حزن و ملال ایل سعی و اقدام لرینه قنور و جلادت و شجاعت لرینه
 و هن و قصور عارض اولور * کیده رک بو حالت مترقی و متزاید و قلوب ملوکده راسخ و متأكد اولوب
 مبادی ظهور و دولتمده اسلاف ملوک قبیله سنی رجانه تشریک جاء و نعمت ایل ظهور ایدن عنایتلری و انارک
 دخی ترک سرو جان ایل سبق ایدن خدمتلری طول عهد ایل منسی اولمغین قرن نایسده کلان رجال خزینه
 دولتمدن کندیلره تعیین و توزیع اولنان عطایای ملوکانه بی حیایه دولت و خدمت معونت مقابله بنده اجرت
 ظن ایدوب عقول قاصر لرینه بوندن غیری معنی لایح اولر * حالبوکه عوض و اجرت ایل بر فرد موت و هلاک
 اقدام ایتلک متصور اولمغله ابتدای دولتمده اسلاف عصیت و جلادتلری اخلافده باقی قالمیوب بطش
 و شدت جن و هراسه مبدل و منقلب اولمغله شوکت دولتمده خلل ترتیه باعث و بادی اولور * وینه شجره مفرقه
 دولتمک نشو و نماسته خال ایراث ایدن و جوهلک ابکیجیسی بودر که بوندن اقدام ذکر اولندیغی اوزره طبیعت
 ملک و دولت جمع اسباب حشمت ایل بجمل و تزین مقتضی اولمغین نصاب دولت مرکزنده قرار ایتد کده نکره
 اولیای دولت جمع اسباب حشمته میل و رغبت ایتلریه دخل و خرجلری ککفه میزان اعتدالده مساوی
 اولیوب مصرفلری ایراد لرینه غالب اولور * شویله که فقر اسی غائله فقر و فاقه و ضرورت مضایقه ایل هلاک
 اولوب اغنیاسنک دخی خرج و مصرفلری ایراد لرینی مستوعب اولور * کیده رک قرنا بعد قرن داعیه
 نفس و شهوت ایل حشمت و زینت حرداد اولوب عواید مقررملری مصارف ضروریه دن قاصر و مصرف مالی
 موجب بعض حوایج دخی ظاهر اولمغله تکمیل و نظامنده یاد رکل عجز و حیرت اولور لر * و بواثناء اعدای
 دولت ایل دخی محاربه اقتضا یتکی ملوک و سلاطین قوم و قبیله سننه عائد اولان ایراد و عوایدی امون
 جهاده صرف ایل تضییق ایتد کده بوناردخی مصارف معتاد لر شه خرج و مصرف ایل اتلاف ایتلریله
 جوابده عاجز اولوب و مواخذ و مطالبه دن بوجهل تحلیص کریان ممکن اولمغله ملوک و سلاطین بونلری
 حبس و ضرب ایل تعذیب و تجرم و تعزیم ایل خائنلرین تحریب ایدوب مالک اولدقلری اموال و اشیای علی
 وجه المصادره یدلرندن نزع و خزینه بیت المال وضع ایل یوب اینا و اقرار بنیدن و خواص مقتریشدن مراد
 ایتدیکی کسه لره بدل و صرف ایدر * بوضوئده تمهید مبانی دولتمده ملوک و سلاطینه یار و یاور و دلیر
 و دلاور اولان قوم و قبیله سننک قوت و سطوت لر شه تصور و مکننت و قدرت لر شه و هن و قنور ترتیه ایدوب

اندرک ضعف حالی دائره ملکه سرایت و اختلال نظام سلطنته باعث اولور * و کذلک دائره دولتم که حشمت
وزیرت حدی تجاوزایدوب رجال دولتی ایرادری حوایج زائده دن قاضر اولدقده اول دولتی ساطانی
بونلک ضرورتلری دفع و مضایقه لری رفع ایچون عواید معتاده دن زیاده عطیه و عانده لری توقیر و تکمیره
محتاج اولور * حالیکه ایراد دولت دفاتر خزینه مضبوط و هر سوم و مصارف معینه به مصرف و معلوم
اولوب زیاده و نقصان قبول ایتمکله تکمیل مصارف و ترتیب وظایف ایچون یلج و خراجی تضعیفه احتیاج
مقرر اولغین احداث بدع و مظام ایله اعمال و امانت عیال و اوزر نه تسلط اولنور * و بوجه ایله تحصیل
اولتان مبلغ دخی ایراد قدیمه ضم اولندیقی تقدیرجه اولدخی خدمت معینه مقصور و عدد معلومه محصور
اولغین بوجه تکمیل مصارف زائده به توزیع و تقسیم اولندقده حوایج اصلیه دن فضل خرج و صرفاری
حدی تجاوزا یتیمکه کفایت ایتمیوب بالضروره قلاع و ثغورده حفظ و حراسته مأمور اولان اهل
رباط و اصحاب جهادک موجب معینه لری خط و تنزیل و اسرافات زائده اتمام و تکمیل اولغله
دائره دولتی حارس و حامی لری قلیل و سقوط قوا ایله مزاج دولت علیل اولغین حدود دولتمه مکن مکن
فرصت اولان اعدایا خودقلرو سلطنتده موجود اولان اراذل و اشقیافرجه بولوب هتک استارملکه
جسارت و ایصال کزند و خسارت باعث اولور * و کذلک فصول نگارن فصل حضارتده ذکر تصم
اولندیقی اوزره طبیعت بشر الوان شرایله مألوف و متلون اولدقده بحیفه حالی حلیه صلاحدن عاطل و شرور
و مفاسده مائل اولغین علامت عز و اقبال اولان خصال جمیده جوهر نفسدن زاتل و دلیل نفس و ادبار
اولان اخلاق زدیله حاصل اولور * بو تقدیرجه مزاج دولتمه علامات و ردیه ظاهر اولوب استیلای مرض
من ایله ترکیب ملکه ضعف و هرم مستولی و اجل سماسی حوالنده امری منقضی اولور * و دخی
اختلال مزاج ملکه باعث اولان عال و اسبابک اوچنیمسی بودرکه طبیعت دولت دفع مانع و رفع منازع ایله
نصابنده قرار ایتد کندنسکره راحت و سکون اقتضای تیدیکی بوندن اقدام ذکر اولغین سیدی و قنا که قبیله
دولت مبادی ظهور و ملکه تحمل و تجزع ایتدکاری متاع حرب و ضرب بدن فارغ اولوب راحت و حضوره
مألوف اوله لری بهر حال انس و الفت ایله عادت خلقت و طبیعت منزله سنه تنزیل اولغله بونلک دخی فراغ بال
ورقاه حال ایله امن و حضوره اعتیاد لری فطرت و نهادلرنده هر کوز برحالت اولورکه بونلک نصکره
نشو و نما بولان اولاد و ابناری دخی ترفه و تنم ایله بساط انبساطده تریسه اولوب عیش و عشرته مشغول
اولر ایله ایتدای ظهور و دولتمه آبا و اجداد لری نیک طبایعنده هر کوز اولان غیرت و حشمت تکامل و تمایونه
مبتدل اولوب رابطه نظام دوات اولان شجاعت و جلالت طبیعتلرنده مفقود اولغله معارک حرب و قتاده
قدم اقدام اوزره قیامدن قدرت لری قاصر اولور * شویله که بونلک ایله رعیتک فرقی زری و قیافت و عقل
و کساستدن غیری برنسنه ایله حاصل اولوب جایه ملکه قوتلری ضعیف و بطش و شدت لری ضعیف اولغله
شوکت و سطوتلری نه خلل و غیرت و جیتلری نه کسل ترتیب ایدوب عاقبت رجال دولتمه استیلای ضعف و هرمک
ضرورتلری دولتمه راجع اولور * کیده رلک رقت حضارت خشونت بد اوته غالب و ترفه و تنعمده ترقی به
طالب اولر ایله قیلملرنده دستمایه شجاعت و جلالتدن اثر باقی قالمیوب جایه ملک و دولتمه هر جملری قاصر
اولغله کنسیدلری اعدادن حفظ و وقایه به قادر رجاله التجایه مضطر اولورلر * تکمیل صحایف کتب
تواریخده مسطور اولان دول و سلطنتلرک احوالی تتبع اولندقده کشیده سالت تقریر اولان امورک صدق
و حقیقتی ظاهر اولور * و دخی جوق کزه واقع اولمشدرکه بعض عوارض قضا اقتضای سبیل مزاج دوات
فساده مستعد اولدقده قانون حکمت اوزره وکلای دولت تدبیر و علاجه موافق اولوب کنندی قوم و قبیله سی
جنسندن خارج عسکرندار کیله جریحه ملکه مدد اوات ایتدیلر * شویله که وقت حاجتده ضرب و حربه
قادر و شداید فقر و جوعه صابر اولوب نفسنده دلیرو دلاور و دولتمه یار و یاور رجال ایله طبیعت ملکه عارض
اولان سوء مزاجی دفع ایتد کارند نصکره اجل سماسی حوالنده دیک حفظ و حشمت دولتمه اهتمام ایتدیلر *
تکمیل دیار شر قده ملوک اترک بوسلک سالت اولوب دولتملرک نظامی محکم اولدقده تدبیرمند کورایله
مدد اوته موافق اولدیلر * زیرا انرا کتیا کنسیدی عید و عمو کارندن عسکر اتحاد ایدوب عهد قدیمه نیرو

حجرتی به لرزیده راحت و حضوره مألوف اولان قول اوغلارینک معرکه حرب و قتالده تهاون و تکاسل
اوزره حرکتلری مشاهده ایتد کارنده رجال ازانک قبه و تیقظ ایدوب ضرب و حربه قادر و شجاعت و جلادت
ظاهر اطراف عمالک کفاردن ولایتلرینه جلب اولسان اسارای فوآمده بی تملک ایلوب آداب دین اسلامی
ولوازم حرب و قتالی تعلیمده مکره مصاف حربده انظار ایلد اعدا الزدن اخذ اتقام ایلدیلر کذلک مملکت
اقریقیده واقع موحدین دولتمنده دخی طوایف عسکر به تملک تقای محتل اولدقده قبائل عرب و طوایف
بربریه دن عسکر جدید ترتیب ایدوب قوای ملکه عارض اولان سکنه تعطیل دفع ایلد طبیعت دولت عارضه
خلدن سلامت بولدی * والله وارث الارض ومن علیها

• (فصل) •

فصل ثالث اوان ایتکی قصلی ملک و دولت امتداد و بقاده اشخاص بی آدم صکی عمر طبیعی اولدینی
بیانده در * معلوم اوله که اطباء و مجتهدین زعمری اوزره انسانک عمر طبیعی یوز یکریمی سنه اولوب
مادامکه بدن انسان مانع حیات اولان اسباب سماویه و آفات ارضیه دن امین و سالم اوله بحسب الطبیعه یوز
یکریمی سنه معمر اولوردیلر * وعند المجتهدین عمرک زیاده و نقصان ایلد تفاوتی کوا کب سیاره دن قره
منسوب اولغله طالع مولوده اوضاع قرک اختلاف ایلد امتداد مسافه عمر مختلف اولوب قریبچون سنین
صغری و سنین وسطی و سنین کبرا اثبات ایتلر ایلد انسان ایچون عمر طبیعی فرض اولسان یوز یکریمی سنه قرک
سنین کبرا سیدردیلر * و کذلک عند المجتهدین بین الکوا کب واقع اولان بعض قراناتک دخی عمر بشرده
تأثیری اولغله اده قرانیه اقتضای اوزره بعض اعصارده برقران واقع اولور که اول عصرده متولد و موجود
اولان رجالک اعمار یوز یکریمی سنه دن زیاده یادخی ناقص اولوردیلر * شویله که تقدیر عزیز علیم ایلد
خصیفة اسمانده واقع اولان قراناتک بعضی عمر انسانک مائة کامله به بلوغنی اقتضای ایدوب و بعضی دخی
سکسان و بعضی آخری یتش و بعضی الی سنه معمر اولمق اقتضای ایدر و ملت اسلامده اشبواقت
مرحومه کذا اکثر یتک عمری الشمس ایلد یتش اراسی اولدینی حدیث شریف ایلد ثابتدر * لکن انسان ایچون
عمر طبیعی اولان یوز یکریمی سنه دن زیاده معمر اولمق نادر واقع اولوب مکرکیم مجتهدین زعمی اوزره بعض
قرانات علویه و اوضاع غریبه فلکیه ظهور ایلد حاصل اوله * تسکیم قرآن کریم ناطق اولدینی اوزره حضرت نوح
صلوات الله تعالی علیه و سلامه طقوز یوزالی سنه معمر اولوب وعاد و نود قومندن شداد بن عاد و انک
امثالی رجال حقیقه منقول اولمشر * معلوم اوله که دول و سلطنتک امتداد و بقای دخی اعمار بی آدم
کبی قرانات فلکیه مقتضای اوزره زیاده و نقصان ایلد مختلف ایسه ده لکن اکثر اوقاتده اوج قرن مدتی
تجاوز ایلد کلمشر * زیرا هر بر قرن فرق سنه ایلد تقدیر اولوب اوج قرن یوز یکریمی سنه به بالغ اولغله دولتلرک
عمر طبیعی دخی انسانک عمر طبیعی ایلد مساوی اولور * بواهرک اصل یوز یکریمی سنه قرآن عظیمده حتی اذا
بلغ اشد و بلغ اربعین سنه آیت لریمه سندن مستفاد اولدینی اوزره انسانک نشو و نما و تکامل اعضا و قوا
جهتله رتبه کماله وصولی فرق سنه ده حاصل و مراحل عمر دن فرق مرحله قطع ایتد کده مسافه سنک حد
وسطنه و اصل اولوب مدت مذکورده بدایت خلقت و نهایت شیخوخت میانشده واسطه العقد قلاده عمر اولغله
خیر الامور واسطهها خواسی اوزره بر قرنک مدتی عمر وسط آدمی به قیاسا فرق سنه ایلد تعیین اولمشر در *
و کذلک امر الهی ایلد همرا ی تپنده بی اسرانیلک فرق سنه مکث و وفوقلری حکمتی بیانده ساقا ذکر اولسان
نکته لطیفه دخی بر قومک محو و قناسی و ذریتلرندن قوم آخرک نشو و نما سی فرق سنه ده حاصل اولد یقنه
دلالت ایدر که حضرت موسی علیه الصلاة والسلام ارض شامده کنعانیه غزا ایلد بی اسرانیله امر
ایتد کده بونلر فرعونک و جبارک قبطک تحت قهرنده مدت مدیده پامال ذل و هو ان اولوب قلوب قاسیه لرینه
دعب و هراس مستولی اولغین بی کنعان ایلد محاربه دن استنکاف و امر الهی بی استغفاف ایتلر ایلد جناب
رب العالمین جل شانہ بونلری فرق سنه همرا ی تپنده حبس و افسان ایلد مجازات ایلدی * بعد بونلرک
نسلدن شجاعت و جلادت اصحابی رجال خلق ایدوب بی کنعانه غزا و ارض شامده استیلایه اقدار ایلد امر

و حکمتی تنفیذ اید یکی فصول سابقه ضمیمه ذکر و تفصیل اولتشدیدی * معلوم اوله که دولت و سلطنت را
 اکثر یا عمر و بقای او چ قرن تجاوز اید یکی بوندت باشد که هر دولتک ابتدای ظهورنده قرن اولده موجود
 اولان رجال فقر و فاقه و ضرورت و مضایقه به مألوف و شدت و صلابت ایلده موصوف اولوب معارک حرب
 و قتاله هجوم و اقدامده قدم اهتمامه قیام و احراز عز و شرفده بجمه سی متساویه الاقدام اولملریله سورت
 عصیانلری محفوظ اولوب غیرت و حیت ایلده قهر اعدا ده بجایلری هر هوب اولمغله خصم لری مغلوب اولور *
 اما ابتدای ظهور دولتدن قرق سنه مقداری زمان هر ورایدوب نوبت سلطنت قرن نایده اسلافدن اخلافه
 نقل اید کده هزار کلفت و مشقت ایلده اسلافک مالک اولدقاری عز و شرفی بونلری ریج و تعب نائل اولملریله امن
 و راحت طالب و ترغه و تنعمه راغب اولوب ورؤسای دولت اظهار کبر و نفوذ ایلده اعوان و انصار دولتی تذلیل
 و تحقیر ایتلریله قلبلری مکسور اولوب اسلاف زماننده مشاهده اید کداری لطف و اکر اخی اخلافدن مشاهده
 ایتملریله عزم و همتلریله قنور و سعی و خد متلریله قصور عارض اولور * لکن قرن اول ایلده قرن ثانی
 مابیننه زمان مدید تخیل ایتیموب اسلافک اوضاع و اطواری مشاهده ایدن رجال هنوز بالکلیه منقرض
 اولمغله ایچلرندن بعضیلری حفظ ناموس دولتده غیرت و حیتی ترک ایتیموب هم رجال و فخر رجال نفوادی
 اوزره قرن اولده اسلافک نائل اولدیغی عز و شرفک عود و رجوعی رجا یا خود حالا کندیلرله دوام و بقا سی
 ادعا ایلده میدان حرب و وعاده مدافعه اعدایه اهتمام ایدرلر * اما سکنان سنه هر ورنده اوچنچ قرنک رجالی
 قرن اولدن زیاده بعید اولمغین حرب و قتاله اسلافک همت و غیرت لری ولذا ایددیو به دن شی قلیل ایلده قناعتلری
 مشهور لری اولوب ملک و دولته و عز و نعمته نه و بجه نائل اولدقاری معلوم لری اولمغله ترغه و تنعمه مألوف
 و مأنوس و طرف دولتدن سلفلری حقنده سبق ایدن رخصت و مساعدده دن مأیوس اولوب شمشیر جلادی
 او یحتمه طاق نسیان ایتیمکه حفظ و تریه به محتاج نسوان و ولدان کبی دولتک عیالی اولورلر * شویله که سطوت
 عصیبت جوهر فطر تریندن ساقط اولوب محافظه ملک و دولت و مدافعه اعدای ساطتده همتلری قاصر
 و مطالبه حقوقده بجز و قه ور لری ظاهر اولمغین اطراف بمالک اعدا مستولی اولدقده مقاومت قدرت لری
 اولمغله مالک تاج و تخت و صاحب ملک و سلطنت اولان پادشاهلری اصحاب شجاعت و جلاددن بونلرک
 غیر لری رجال ایلده استظهاره محتاج اولور * بو تقدیرجه مالک و سلاطین ابتدای ظهور دولتده کندیلرله
 مظاهر ایدن قوم و قبیله سی ظرد و تبعید ایدوب اجانب و انا عددن حرب و ضربه قادر دیر و هم نادر عسکر
 ترتیبه مباشرت و انرا ایلده حرب و قتاله مباشرت ایتیمکه دائره دولتی اعدا دن حمایه و صیانت ایدوب مشیت
 علیه الهیه تعلق اید یکی وقته دیک نظام کار که دولت پابرجای قرار اولور * فعلی هذا اشبه تحقیق و بیان ایلده
 ظاهر و عیان اولدیکه از زمانده قرن ثالثه ملک دولت حست و قورقون درجه انحطاطه مائل و طبیعت
سلطنتدن رونق شباب زائل اولوب مزاج ملکه ضعف و هرم مستولی اولور * کذلک برخاندانده نشأت ایدن
 رجالک حسب و شرف ایلده امتیاز و اشتیاری دخی دردی بطنده منقرض اولوب بوندن اقدام ذکر اولوب
 عقلی و نقلی برهان قطعی اقامت اولتشدیدی اکر ادله مذکور صدق و انصاف ایلده تأمل اولوب جاده حقدن
 اعتساف اولمغزایسه قولرک صدق و حقیقی ظاهر اولور * معلوم اوله که دوام و بقای ملکه اعتبار
 اولسان قرون ثلاثه دن هر بر قرن قرق سنه اعتبار اولمغله دولت ایچون عمر طبیعی فرض اولسان یوزیکری
 سنه معمر اولش اولور و مدت مذکور کورما اکثر و غالبه مبنی اولمغله هر دولتده حکمی جازی اولوب بلک بعض
 وقته یوزیکر میدن زیاده بمتدیادخی ناقص و قنده زائل اولور * لکن اکثر اوقاتده بالتقریب یوزیکری
 سنه بی تجاوز ایتیموب یا اندن مقتضی بادی صکره مندرس اولور * و دخی بعض اوقاتده عمر دولت یوز
 یکری سنه به بالغ و قواسته ضعف و هرم مستولی ایکن خصم وعدوسی ظهور ایتیموب یا خود تدبیر و علاجه
 موفق اولمغله مدت مدیده باقی قالور لکن اکر انشای ضعفه خصم قوی ظهور ایتیم اولسه مدافعه به امکان
 و مقابله به تاب و توان اولمغله دخی مقدم منقرض و مندرس اولور دی * اما فاذا جاء اجلهم لا یستأخرون
 ساعة ولا یستقدمون نص کریمی اوزره آجال مقدره ام تقدم و تأخر قبول ایتیمکه ملک و دولت دخی اجل
 مسمانی حلول ایدیکه زائل اولور * معلوم اوله که حکما و ظاهرا اتفاق آرا ایلده انسانک عمری اوج قسمه

تقسیم ایدوب بر قسمه سن غما و قسم ثانی به سن و قوف و قسم ثالثه سن رجوع و انحطاط تسمیه ایدوب
 * بواصل اصلی بویه در که انسانک ابتدای خلقت و مبدأ فطرته و طوبیت اصلیه سی حرارت غریزه سنه
 غالب اولمغه حرارت بطوبیته تأثیر و تصرف ایدوب علی التدریج و تفاوقا اعضا و جوارحه نشو و نما
 حاصل و سنین عمر دن بکری سگز سنه هرورنده تراید قوا غایت و نهایت و اصل اولور * بوند نصکره حرارت
 غریزه بطوبیت اصلیه به معادل و مساوی اولمغه نشو و نما بکری سگز دن قرقه و آنچه برقرار اوزره باقی
 قالوب سن و قوف تمام اولور * قرقد نصکره حرارت غریزه بطوبیت اصلیه بی نقص و افتایه آغاز ایدوب
 اعضا و جوارحه و هن و قور و قوای بدنه ضعف و قصور ظاهر اولمغه قوت کمالن نقصانه عودت ایدوب
 هاتق قضا محله خاموشانه دعوت ایدر * کذلک دقیقه شناسان فن تاریخک بعضیری دخی ایام مالک و دولتی
 مراتب عمر انسانه قیاس ایله اوج قسمه تقسیم ایدوب و اوائل دولته سن غما و واسطه حد و قوف و اواخره
 وقت رجوع اطلاق ایدوب * و اقسام هر پوره دن هر قسم دور زحل اعتبار ایله او تو ز اوج سنه درت شهر ایله
 تقدیر اولمغین اکثر اوقاتده حسب العاده عمر دولت پوز سنه ده منقرض اولتی اوزره السنه ناسده مشهور
 اولدی * و دخی قرون و جالدن هر بر قرن دور زحله قیاسا او تو ز اوج میل درت آی فرض اولند قدیم پوز سنه
 تمامنده اوج قرن منقرض اولمش اولور * بومورنده بر طه لاله آبا و اجداد دن هر پوز سنه ده او بر شخص
 بولمغه بیک سنه تمامنده اجداد دن او تو ز کس سنه یکمیش اولور * بناء علیه بر شخصک جدا اعلاسندن
 کندی و قینه کلجه سلسله نسبیه منتظم اولان آبا و اجداد نک اعدادی مشکوکه و مشتبه اولوب جدا
 اعلاسندن کندی و قینه کلجه هرورایدن ازمنه محفوظ و مضبوط اولسه ازمنه معلومه نک عدد دلری اعداد
 آبا و اجداده استدلال اولتی ممکن اولور * مثلاً بر قبیله و عشیره نک جدا اعلالی اولان زید دن کندی
 زمانه نک کلجه او چو ز سنه هرورایدی مجزوم و معلوم اولوب لکن زید دن انله کلجه موجود اولان آبا
 و اجداد لر نک عدد دلری مشتبه اولسه او چو ز سنه ده طقوز قرن دور ایدوب و هر قرنده آبا و اجداد دن بر
 شخص فرض اولمغه سنین هر پوره ده اول شخصک آبا و اجداد دن طقوز نفر کس سنه موجود اولتی اقتضا ایدر
 اگر اون نفر ظن اولند یسه بر نفر زیاده ده غلط واقع اولوب سگز تخمین اولند یسه بر نفر نقصان ایله خطا واقع
 اولمش اولور * کذلک بر شخصک آبا و اجداد نک عدد دلری مجزوم و معلوم اولوب لکن عدد ازمنه سی مشکوکه
 اولسه آبا و اجداد نک اعداد معلومه سبیل سنین ماضیه نک عدد دلری تعیینه استدلال اولنور * والله
 معذل اللیل والنهار

(فصل)

فصل ثالث فصولدن اون اوچن فی فصل رتبه رفیعہ ملک و دولته فائل اولان رجال ابتدای ظهور لرنده بدو یلر
 مخصوص اولان ضرورت و قناعت طورنده اولوب بعد طوری اوتدن طور حضارته انتقال و یلدی و حضریلر
 کبی زیب و زینت و عز و حشمته لشتغال لری یاتنده در * معلوم اوله که ملک و دولته اوانلد مبداء و
 و واسطه و اواخره حضارت طوولی امر ضروری اولوب مبادی دولته قناعت و ضرورت و واسطه
 و اواخره توسیع دائره حشمت ایله زیب و زینت میل و رغبت مقرر در * زیر ادعوی دولت و داعیه ملک
 و سلطنت ایله خروج و ظهور ایدن رجال قوت قاهره ایله محال که استیلا لری تعاون و تناسر ده حجت
 و غیر تلی نه و نیروی بازوی جلادت ایله بطش و شدت تلی نه موقوف اولوب و بحالت اکثر یا جلب و سلبه مألوف
 و مداوم و بریه و بادیه به ملازم اولان رجاله مخصوص اولمغه اهل ملک و دولت و اصحاب سلطنت و ائیل ظهورده
 بدویت طوریته ملازمته ایدوب شجاعت و جلادتنه قوی و قدر ضروری ایله مکتبی اولورلر * بعده ملک
 و دولت هرگزنده قرار و نصایبده استقرار ایدوب ریج و عنازاتل و یسر و غنا حاصل اولد قدیم رجال دولت
 اهل البسی موفور و خصب و رخا ایله معمور اولان بلاد و امصاره نازل اولوب فراغ بال و رفاه حال ایله ترقیه
 و تبعه مشغول اولورلر * شویله که ما کولات و مشروباته و ملبوسات و مفروشاتده زیاده کافت و تشدید
 مبانی و ترتیب اوانیده کمال دقت ایدوب حظوظات نفسانیه لری تحصیل و تکمیلده لازم و مهم اولان مستلح

و حرف اصحابه اكرام و رعایت الیه ترتیب اسباب زینت و توسیع دائرة حشمت ایدرلر * و ملك و سلطنته
 بوجاهت دولتلك قوت و مكنتی و رجالك میل و رغبتاری حسیله مختلف و متفاوت اولوب هر ملك و دولتلك
 وسعت و قوتنه و اها الیسنك میل و رغبتارینه نظر الیه ترفه و تعمیدن حصه لری متعین اولور * بناء علیه تعیش
 و تتم ملك و دولتلك وسعت و قوتنه موقوف اولوب وسعت و قوت دخی تأسیس مبانی ملك و دولت و تشید
 اركان سلطنته نصكره حاصل اولمغله اواسط ایام دولته ظاهر اولان طور حضارت طور بدویتد نصكره حاصل
 اولمش اولور * و رتبه علیای ملك و سلطنته اعتلایدن رجال مستولی اولدقاری عمالكه كندیلردن مقدم
 مالك اولان ملوك ساقه نك احوال و افعالی مشاهده و معاینه ایتدیله اكثریا اوضاع و اطوارده انلك اثرینه
 اقتدا ایدوب حشمت و زینتده انلك ترتیبی اختیار ایدرلر * ته كیم صدر اسلامده طائفة عرب اعلاى كلمه الله
 قصدیله بریه و بادیه دن شرق و غربه سفر و فوز و ظفر الیه مؤید اولوب ممالك فرس و رومی فتح و تسخیر و ابناء
 و بناتلری اخذ و اسیر ایتدك كرنده هر خصوصه اوضاع و اطوارلری مشاهده ایدوب ملك و دولتده آیین
 و عادتلری مسلكنه سلوك ایتدیلر * مع هذا طوایف عرب عهد قدیم دن ایام فتوحات و مغازی به كلیه طور
 بدایت اوزره ضرورت و قناعت الیه تعیش مجبول اولمغله اكل و شربده و ركوب و لباسده و سایر خصوصه
 قدر حاجت الیه اكتفایه مألوف اولوب اكساره و قیاسره دولتدرده معتاد اولان مراسم زیب و زینت
 و اسباب عیش و عشرت یا نلرنده مجهول مطلق ایدی حتی منقولدركه طوایف عرب دن اهل اسلام ممالك
 عراقه مالك اولدقده قوم فرس كرده دینكه كه معروف بوقفه اعلی یا یوب یونلك مجلسلرینه احضار ایتدك كرنده
 انلك بوقوله انلك دیارلرنده مفقود و قطع ماشه و درلری اولمغله و هله اولی ده كاغدظن ایتدیلر * كذلك
 خزینه كسراده كافر مشهود و منظورلری اولوب ملح اولمغله خیر و عینلرنده استعمال ایتدیلر * و قناكه
 نیروی بازوی جلالت الیه فتح و تسخیر ایتدك كری بلاد و ممالك رجال و نسوانی خدمتلرنده استخدام ایدوب
 اصحاب حرف و صنایع دن اول ملكلرنده حوایج بیت و مهمات سائر نك ترتیب و تنظیمه قادر و حذاقت
 و مهارتلری ظاهر اولان رجالی اتصاب و استصحاب ایتدیله طبع طعام و نسج لباس مقوله سی بریه و بادیه ده
 مشهود و معلوملری اولیان اموری انلردن اخذ و تعلم ایدوب اسباب حضرتی جمع و ترتیبه مباهرت
 و مبادرت ایتدیلر * ككیده رك وسعت جاه و نعمت الیه هر خصوصه حذاقت و مهارت تحصیل ایدوب
 حضری و بلدیلره مخصوص اولان اوضاع و اطوارده اكبر فرس و اعجامه سبق و تقدم ایتدیلر * شویله كه
 ما كولات و مشروباتده و ملبوسات و مفروشاتده كال دقت ایدوب طرح مبانی واسطه و اواینده و اثاث
 بیت و سایر خصوصه ملرده غایه الغایه تكلف ایتدیلر * كذلك ایام عید و سرورده و سوزختن و زفافده ترتیب
 اولنان ضیافتلرده دخی تكلفلر ایدوب كال زیب و زینت و بذل نعمت الیه اظهار حشمت ایدرلر * و صحایف
 كتب تاریخنده محمد بن جریر طبری و امام مسعودی و انلك غیرى اعلام مؤرخیندن منقول اولدیغی اوزره
 مامون خلیفه وزیر اعظمی حسن بن سلك كریه سی یورانی كنده به عقد و تزویج اراده سیله بالذات دار
 الملك بغداد دن حسن بن سلك قم صلح نام مقام جنت آساده واقع سرای دلاراسنه نهر دجله اوزرندن زورقی
 سوار عزم اولدقده وزیر مشارالیهك حاشیه مأمونه بذل و انفاق ایتدیلكی عطایای بهیه نك و اسله زفافده
 مأمونك یورانه بخش و اعطایا بلدیکى امتعة نفیسه نك كثر و و فرقی و بها و قیمتی حقنده نقل اولنان حکایه به
 نظر اولندقده دولت عباسیه نك مكنت و اقتدارده حال و شانلردن تعجب و استغرابی موجب اموره اطلاع
 اولور * ازجمله وزیر اعظم حسن بن سهل روز فرور زفافده دركه خلیفه به منسوب و متخصص اولان خدمه
 و اتباعه بر ضیافت عظیمه ترتیب ایتدیلكی قرب و اختصاصده رتبه لری اعتباریله هر برینه حال و شایسته لایق
 عطیه جلیله و هدیه بهیه الیه توقیر و تکریم اولنسدی. طبقه اولی ده واقع خواص و مقربین ایچون مسلك
 اذ فردن معمول مدور خبه لر ترکیب و تخمیر ایتدیروب و اوزرلیته بر كاغد وضع و هر كاغده منتفع به نیچه
 غقار و اراضی معلومه تحریر اولمشیديكی اول خبه مسلك اولدری باطرافه نرو و تفریق ایتدكده حسب الخبث
 و الاتفاق هر كیمك یدینه و اصل اولورسه اول عقار و اراضی بروجه نك داخل حوزه تصرفی اولوردی و طبقه
 ثانیه ده یولنان خبته ام خلیفه ایچون دخی تام الوزن و كامل العیارا و نریك دینار اولمغله اوزره بر صرد ترتیب

اولنوب هر بریدی فرقا بیتا جلریته بذل و تیار اولندی کذلک طبقه نالته ده مرتب اولان خدمه و اتباعه
دخی اوزن بیک درهم اولوق اوزره بر صرته انعام و احسان اولندی و یوم زفافده مقدم مأمون خلیفه حسن
ابن سہلک سراینه نزول و اقامت ایتدیکی ائشاده خدمتکاران دولته بوذکر اولسان اموالک اضعاقتی احسان
ایدوب ضیافتخانه عجم التوال جود و مخاسندن خاص و عام کامیاب لطف و انعام اولشرایدی * و کذلک
مأمون خلیفه دخی حلیله سی بورانه لیلہ زفافده مهر مجلی مقابله سنده بیک عدد باقوت رمانی اعطا ایتدیکی
هر بری قیمت و بهادری منل و همتا ایدی * و بنه شب سور بر سرورده عنبر سارادن مصنوع سیم شعدا ندر
اوزره موضوع متعدد شعرا یقشاد اولندی که من حیث الوزن و المقدار هر بری یوزمن کامل و هر منی بر رطل
و ثلثان رطله معادل ایدی * و مجلس زفاف انواع زیب و زینت ایلہ آراسته و بساط سندس طراز ایلہ
پراسته قیلتوب حریم باهر الاختصاص عصمتسرای دولته بر حصیر دلپذیر بساط اولندی که تار و پودی ذهب
وزردن مصنوع و انواع در و کهرله مزین و مجلی ایدی مأمون و حصیری کورد کده دیدیکه * قاتل الله
ایانواس کانه ایصر هذاجیت یقول فی صفة الخمر *

کان صغری و کبری من فواقهها * حصباء در علی أرض من الذهب

یعنی شعرای عربدن ابونواس نام شاعری الله قبل ایلسون که صفت خمرده نظم و انشاد ایتدیکی بیت مشهوری
کویا یوحصری کوروب انک حقننه انشاد ایلدی دیدی (معنای بیت) ابونواس صهبای زرد قامله ملو
بر سناغرا وزرنده صغیر و کبریا ده حبایلرینی کوروب و حالی التوندن مخلوق بر زمین دلنشین اوزرنده انجو
دانله رینه تشبیه خیالده بویقی انشاد ایلشیدی مأمون خلیفه دخی ساحه ایوان اوزرینه مفروش و در
و کهر ایلہ مزین حصیر زرتاری مشاهده ایتد کده بیت معهودی تذکر ایدوب ابونواسک باده وصفنده تخیل
ایتدیکی تشبیه لطیف حصیر مزین بوزنک وصفنده دخی جاریدر دیو ابونواسی یاد و شعر فی انشاد ایلدی و دخی
لیلہ زفافده ترتیب اولانه جوق ضیافت عظماده طبع طعام ایچون مطبخ عامره دارا خللا قه برسنه کامله هر
یوم اوچر نوبت یوز قرق قاطر یوکی هیزم و حطب نقل اولنوب انبارده وضع اولمش ایدی * لیلہ زفاف حلول
و مطبخ طعامه شروع اولند قده برسنه دنبرو نقل و جمع اولسان هیزم و حطب کفایت ایتیموب عاقبت خرم
اغاجلرینی قطع و اوزرینه روغن زیت صب ایدوب لیلہ مزین بوردده انلری ایتقاد ایلہ تکمیل ضیافت اولندی *
و اشیو سور زفاف مدینه مأمونده واقع قصر خللا قده ترتیب اولنوب و شهر بغداد ایلہ قصر مزین و مینا ته
نهر دجله تخیل ایتکله ضیافتخانه عجم التوال خلیفه به مدعو و مأمور اولان خواص ناس نهر مزین بوردن
مرور و عبور ایتک ایچون طوب و تفنن ایلہ مشغون او فوز بیک سفینه احضار اولنوب وقت صبحدن آخر
نهاره بیک سفاین مذکور ایلہ قوج قلزم موج اعیان دولت صوب مأموره بادبان کشای عزم اولدیلار *
و کذلک ابن حیان تاریخنده و ابن بسام ذخیره نام کاتبده نقل و حکایه ایتدیکی اوزره بلاد اندلسدن طلطله
نام یلدهده اندلس ملوکندن مأمون بن ذی النون نام ملک دخی قانون عباسی اوزره بر سور زفاف ترتیب
ایدوب کمال زیب و زینت و فز و حشمت ایلہ اظهار مراسم ملک و دولت ایلدی * مع هذا خلفای امویه
و عباسیه نکل و سائر اصحاب دولت حال و شانلری اوائل ظهور لرنده طور بد اونه محصور و تنعم و تعیشلری قدر
حاجت و ضرورته مقصور اولوب جمع اسباب حشمت و انلری ترتیب و تکمیلہ آلت اولان حرفت و صنعتدن
قوت و قدر تیزی قاصر اولقله اوائل ظهور دولته ده کرا اولسان امور دن عجز و قصور لری مقرر ایدی *
منقولدر که حجاج بن یوسف ثقفی بعض اولادی ایچون سورختان ترتیب ایتد کده کسبرای عجم دولتی
زیانندن بعض اعیان قرایی احضار واکاسره عجم و قنده ترتیب اولنان مجالس سوردن استقبالی ایدوب
اول تاریخنده مشهور و معلومی اولان جعیتلک اشهر و اعظمندن استقبالی ایلد کده شخص معهود دخی
من پوش انداز طبقه خطاب اولوب حجاجه یووجه جواب ویردی که نعم ای وزیر علی التعم * وای امیر
عالی هم * اهرای کسرادن بر امیر کبیرک مجلسنده حاضر ایدم اول بزم دلپذیر عظمای فرسندن بعضیلرینی
ذخوت و عقد ایچمن جعیت ایدوب بر عالی ضیافت ترتیب ایتش ایدیکه اول مجلس کثیر الزامده تناول
طعام ایچون مواضع عذیدهده سیم خادمین معمول و مصنوع متعدد تیسار ایلہ مجلس بر زیب و فخر و هر تبشی

اوزرینه در در دانه التون لشکر وضع اولنوب و هر لشکر زربنی بر بری یکر جاریه حسنایه تحمیل و هر
سفره ده اکابر فرسیدن درت کسه مربع نشین بساط عز و تجلیل اولمشرایدی بونلرتناول نم و طعامدن دست
شوی فراغ اولدقدنصره صاحب دعوت اولان ولی التعمت عالی همت سفره نشین اکرام اولان مسافر لردن
هر سفره ده حاضر اولان درت شخصه اول سفره نلک آلات و اوانیسندن سابق الذکر سیم تبسی ایله التون
لشکر لری و بری یکر جاریه لری هبه و علیلک ایلدی دیو اول شخص معهود حجاجه بسط مائده مقال ایلد کده
حجاجک هنوز بدایت دولتی وقتی اولمغله ترتیب ایتدیکی سورختانده بویه خشت و ایهت اظهار شه مکتب
و قدرتی اولدیغنی اذعان ایدوب وکیل خرجه همان دوه لری قهر اقدام و خانی اطعام ایله دیو امر ایلدی *
و کذلک صدر اسلامه بنی امیه دولتی دخی وقت بد او نمقریب اولوب هنوز به و بادیه ده جاری اطوار عرب
مهمل و منسی اولمغله ولایم سور و ایام سرورده اکثر عطیه و جا نزه لری جل و نایقه احسانه مقصور ایدی *
بونلنصره بنی عباس ایله عبید بن دولترنده و انلردنصره ظهور ایدن دول و سلطنتلرده وسعت نعمت و شوکت
و خشت عظیم و جسیم اولمغله انلرک جوار و عطا یاری اجناس نفود و عروض و انواع اقش و اتمعه و اصناف
خیل و جمال اولوب عهد سلطنتلرده علما و شعرا به و فقر و وضع فایه انعام و احسانلری بین الانام معروف
و مشهور و بطون حقایق او راقده مر سوم و مسطور در * و کذلک دیار غربده قبیله ککمه نلک افریقیه ملوکی
اغالبه ایله و مصرده بنی طنج ایله حال و شانلری دخی بونموال اوزره اولوب اغالبه بنی طنج دولتری
بونلره نقل ایتکه بسط نم و بدل کر مده اغالبه به بنی طنج غلبه اولدیله * و شه دیار غربده لمونه
ملو ککک احوالی دخی اندلسده طوایف ملوکی ایله و دیار غربده موحدین ایله بونمبایق اوزره منساق اولوب
بونلردنصره دخی زنانه نلک احوالی موحدین ایله بونموال اوزره واقع اولمشدر * خلاصه کلام
هر عصرده ملک و دولت سلفدن خلفه نقل و تحویل ایدوب عزت و نعمتده زینت و خشتده سلفلر نلک آیین
و اطوارینه مراعات ایدرل * از جمله صدر اسلامه دولت فرس بنی امیه به بعده بنی عباسه نقل ایدوب
بونلر ابتدای ظهور لرنده بدویت طوری اوزره باقی و قدر حاجت ایله مکتبی ایکن رجال فرمی خدمت لرنده
استخدام ایله دولترنده جاری اولان مراسم ملک و سلطنتی انلردن اخذ ایتدیله * کذلک اندلسده بنی امیه
دولتی دخی حال عهد و زمانلرده موجود اولان سلاطین عربدن موحدین و زنانه ملو ککمه نقل ایدوب خشت
و زینتده انلرک آیین و عادت لرینه اقتدا ایتدیله * کذلک بنی عباسک خشت و شوکتی تغلب و تسلط ایله ابتدا
دیالیه به بعده سلاجقه به بعده مملکت مصرده موالی بنی ابودن ملوکی اترکه بعده عراق عرب و عجمدن ملوکی
تا تار دن هلاکوشان بد کرداره نقل و تحویل ایلدی * معلوم اوله که رسم حضارت هر ملک و دولتک قلمر
و منزلته تابع اولوب زینت و خشتلری شوکت و قدر تده قدر و شانلرینه نسبت ایله حاصل اولور * زیرا
رسم حضارت دواعی نفسانیه و شهوات جسمانیه ده انهمالک و اشتغاله معنی اولوب بومعنی ایسه ثروت
و نعمته منوط و ثروت و نعمت دخی ملک و دولته مر بوط اولمغله اهل دولتک زینت و خشتلری اموال و املاک
استیلاری مرتبه ظاهر اولور * اگر بوانه دکل ذکر اوانسان امور و نظر و اعتبار اولنوب کما هو حقه فیکر
و تأمل اولنور سه صحیفه معموره ارضده ظهور ایدن دول و سلطنتلرک احوالنه اطلاع ایله مد عامرک صدق
و حقیقی ظاهر اولور * والله وارث الارض و من علیها

(فصل)

اوجتی فصلک اون در دخی فصلی اوائل ظهور و دولته وسعت نعمت و حصول راحت ملک و دولته زیاده قوت
ایراث ایلدیکی پیاننده در * بوا امرک سروسپی اولدر که داعیه ملک و دولت ایله خروج و ظهور ایدن رجال
مطلب لرینه نائل و عزت و نعمته و اصل اولد قلترنده زوال حزن و ملال و ظهور عز و اقبال ایله قوت شهوید لری
قوی اولوب بومافی و مانسل و ذریتری ککثر و مزاید اولور * واجاب و اباعددن جائزه لرینه منسوب
و متخصص اولان خدام و اتباع لری دخی سباط عیم النوال دولترنده شیرین مذاق حلاوت شهد نعمت
اولوب اولاد و ایشاری دخی و قیافه قاتشو و نمایانلرک عدد و قوتلری انضمامیه دائره ملک و دولتلری

زیاده واسع اولور * اما هر روز وقت و زمان ایله قرن ثالث حاویل ایدوب قرن اول و نایده اول دولتک اعیان و ارکانی اولانلر منقرض اولغله مزاج ملک ضعیف و هرم مستولی اولدقده خارجدن کلوب انلره اقتساب و انتمایدن خدام و اتباع تمهید مبنای ملک و دولتده علی وجه الاستقلال تدبیر و تصرفدن عاجز اولورلر * زیر ابونلر قبیله دولتده خدمت و اعانت قصد یله اقتساب ایدوب حجر تریمه لرنده محکوم و مرزوق عیاللری اولغله محکم و تصرفلری محسوم و متبوع علی بنک موکول عهده همتلری اولمش ایدی * کینه ده رله اصول دولت منقرض اولدقده فرع ایچون تمکین و ثبات متصور اولوب ضابطه جمعیتلری بریشان و نام و نشانلری کشیده صحیفه نسیان اولغله مالوک و حکامک مبادی ظهورده ثابت اولان قوت اصلیه سی محور و زائل اولور * تنه کیم صدر اسلامده دولت عربک حال و شانی بو خصوصده شهادت و دلالت ایدرکه بوندن اقدم ذکر اولندیق اوزره عهد همایون نبویه و خلفایا مننده مفسر و قحطان قبیله لری رجالدن عدد مسلمین انجیق یوز الی بیک نفره یا اکثرب مبلغه بالغ ایدی * وقتاکه وعد کریم الهی اوزره آفتاب عالم تاب اسلام آفاق و اقطاره بر تواند افر اولوب عمالک مشرکین داخل حوزه حیات دین مبین اولدقده خلفای اسلام مغنم کثیره ایله اعتسام ایدوب وسعت ملک و دولت و کثرت جاه و نعمت ایله نسل و ذریه لری و خدام دولتری متوفر اولغله زمره موحیدین و جنود مسلمین عدد مذکورک اضعا فقه بالغ اولدی * منقولدرکه خلفای بنی عباسدن معتصم بالله ممالک رومدن غوریه فتحنه رایت افر از غزا اولدقده مبارزان اسلام طقوز یوز بیک رجال اولوب کثرت جنود موحیدین ایله باده غوریه ضمیمه بلاد مسلمین اولدی معتصم بالله زمانده عساکر اسلامک طقوز یوز بیک نفره بلوغی استبعاد اولمشونکه عدد مذکور انجیق خلیفه ایله غوریه غزاسنه حاضر اولان جنود موحیدینه محصور اولوب بلکه شرق و غربده قریب و بعید موجود اولان قلاع و ثغورده حفظ و حراسته مأمور حیات و عافیتلرک مجموعی تعداد اولدقده نقل مذکور موجه اولغله درجه صحتدن بعید اولور * امام مسعودی نقلی اوزره مأمون خلیفه وقتنده بیت المالکدن ترزیق و انفاق مصلحتیچون اول وقتده اقارب خلیفه دن موجود اولان بنی عباس ابن عبد المطلب تعداد اولوب سلاله عباسیاندن ذکر واثات او یوز بیک کسسه لابس حله حیات بولندی * خیر الناس حضرت عباس رضی الله تعالی عنه وقتندن مأمونک خلافتی زمانته کتجه ایک یوز سنه دن اقل مدت مرور ایدوب یوز مان قلیله نسب واحده منسوب او یوز بیک نفس موجود بولندی * بوا مرکسرو سبی اولدرکه ملک و دولت مرکزنده قرار ایدوب اهل دولت اموال کثیره به نائل و املاک و ممالک مالک اولدقده قوم و قبیله سی و خدمه و عونیه سی ترفه و شتم ایله مستریح و مطمئن البسال اولوب وفرت نعمت کثرت ذریته باعث و بادی و سبب عادی اولور * بنیاء علیه صدر اسلامده فتح و نصرت ایله خلفای مسلمین مؤید اولوب خراین قصر و کسرایه مالک اولدقده قراغ بال و رفاه حالله آسوده نشین مهذراحت اولوب معتصم بالله زمانده قبیله و عشیره لری و خدام عشیه دولتری طقوز یوز بیک نفره بالغ اولدی * والا قبل الفتح طوایف عربک مبلغ عددری یوز الی بیک نفری تجاوز ایتدیکی بوندن اقدم مره بعد آخری ذکر و بیان اولمشیدی * والله الخلاق العلیم

(فصل)

کتاب اولک فصولندن اوچنچي فصلک اون بشنی فصلی انقلاب ادوار ایله اطوار دولت مختلف اولوب هر طورده اهل دولتک احوالی دخی مختلف اولدیغی بیاتده در * معلوم اوله که ملک و دولت باشد اسندن انتهایسنه و ارنجه نسق واحد اوزریشه قرار ایتیموب مرور زمانه بر حالدن حال آخره نقل و تحویل ایدر * و رجال سلطنت اطوار دولتدن هر طورده اول طوره لایق و مناسب خلق ایله متعلق اولوب طور آخر حلاولنده خلق اولی ترک و اخلاقدن اکام مناسب وضعی اختیاره مضطر اولور * زیرا انسانک خلق و خلقی بولندی حالک مزاجنه تابع اولغله اطوار دولتدن هر طورده اکام مناسب بر خلق و خصالت واردرکه اول طوره رجال دولتده اول حالت ظهور ایدر * معلوم اوله که ملک و دولتک احوال و اطواری بش مرتبه اوزریشه مرتب اولوب اکثر یا اول مرتبه لری تجاوز ایتیز * ابتدا مرتبه سی اوائل ظهور دولتده

فوز و ظفر طوریدر که انده دعوی سلطنت ایل بهمید مبان ملک قیام و استیلای ملکته اقدام ایدن رجال
 کند یلردن اقدام اول عمالکده مالک رقاب ام اولان ملوک و سلاطین ایل محاربه به اقدام ایدوب داخل
 حوزه جابه لری اولان بلاد و امصاری یلردن نزع و تسخیر اهتمام ایل مالک تاج و تخت دولت اولورلر *

دولتلك بوطورنده ملوک و سلاطین قوم و قبیله سیله دستمایه عز و رفعتده و منافع ملک و دولتده مشارکت
 ایدوب بونلردن برینی کندیلره تخصیص ایل قوم و قبیله لری مخروم ایتزلر ایلردخی مقتضای عصیت
 و لازمه ذمت حیت اولان تعاون و تناسرده تقصیر و اهمال ایتیموب متبوع و متحد و ملرتک رتبه رفیعته
 سلطنته اعلا سته سعی و همت ایدرلر * زیرا دولتلك بوطوری اوائل ظهورده واقع اولوب قبائل و عشایر
 میاتسده محفوظ و مرعی اولان عصیت و حیت هنوز زائل اولمغله اصحاب دولت قوم و قبیله سیله هر
 خصوصده مشارکت ایدوب ایلردخی من کل الوجوه معاونت و مظاهرته دقیقه فوت ایتزلر * ملک
 و دولتلك ایلکنی طوری استقلال طوریدر که ملوک و سلاطین ملک و دولت نصابتده قرار و مرکزنده استقرار
 ایتد کد نصکره حکم و تصرفده انفراد و استقلال مسلکته سالک اولوب قوم و قبیله سنی امور ملکته مداخله
 و مشارکتدن منع ایدرلر * بوطورده ملوک و سلاطین قوم و قبیله سیله ابتدای ظهورده ایتد کیری معامله
 و مساعدیه بی ترک ایدوب کالاول امور ملک مداخله و مشارکتدین منع و دفع ایچون مواجب معینه ایل
 موظف ایچنی عسکر ترتیب ایدوب قبیله و عشیرتلیر تک دائره ملک و دولتده حکم و تصرفلری منع اهتمام
 ایدرلر * تا که بوجه استقلال مالک تاج و تخت دولت اولوب امور ملکته امر و نهیلرینه و حکم
 و تصرفلری نه بر فردک معارضه به قدری اولمغله ثمرات ملک و دولتی اولاد و ابنا سندن و ندیم و مقریرلردن
 اختیار ایتد کیری کسه لزمه استد کیری وجه اوزره توزیع و تقسیم ایدرلر * و ملوک و سلاطین ابتدای ظهورلرنده
 اعدالری مدافعه ده کندی قوم و قبیله سیله مظاهرته ایتد کیری کبی بوطورده دخی قبیله و عشیرتلیر تک دائره
 ملکده حکم و تصرفدن منع و زجرده ترتیب ایتد کیری عسکر ایل استظهرا ایدرلر * بلکه بواسطه کلفت
 و مشقت و شدت و محنت طورا و له غالب اولوب فوز و ظفرده عسرت و انجراح مرآمده صعوبت زیاده اولور
 * زیرا داعیه ملک و دولت و دعوی سلطنت ایل ابتدای ظهور و خروجلرنده اجانب و اباعدی اقارب
 و خویشان ایل مدافعه ایدوب اعوان و انصارده حیت قرابت تازیانه غیرت و علاوه همت اولمغله اعدالری نه
 غلبه و استیلاده سهوات حاصل ایلدی * اما طور ثانیده اجانب و اباعد ایل اقاربک دفعنه اهتمام اولوب
 واجانب و اباعدک همت و غیرتی اقارب نسبت ایل اقل و ابعد اولمغله امر مدافعه ده صعوبت مقتردر *

دولتلك اوچنی طوری فراغ و راحت طوریدر که ملوک و سلاطین ابتدا اعدالری نه غالب اولوب بعد قبیله
 و عشیرتلیر تک مناجسه و مداخله لری دخی بر طرف اولد قد نصکره منافع دولت و ثمرات ملک و سلطنتی جمع
 و تحصیل سعی ایدوب طبیعتلرنده هر کوز اولان امور جلایلی اظهار و تحصیل مال و بقای محاسن آثاره
 اهتمام ایدرلر * شویله که دخل و خرج دولتی ضبط و جباایت اموال میریه ده بذل جهد ایدوب ترتیب
 مصارف سلطنتده ضابطه عدله مراعات ایل افراط و تفریط و تذیر و تقیردن احتراز ایدرلر * و دخی حفظ
 حدود دولت ایچون تشید قلاع و حصون و توسیع بلاد و امصاره صرف نقدیه همت ایدوب و ملوک
 اطرافدن وارد اولان سفیر و رسوللر حرمت و رعایت و اصحاب استحقاقه بذل مال و نعمت ایدرلر * بوندن
 ماعد امنسوب درگاه دولت اولان اعوان و انصاره ایرادلری توفیر و قدر و شاتلری ترفیع ایل توفیر ایدوب
 بر شهر خزینه دولتدن معین و مرتب اولان علوفه لری ترقی ضمیمه خاطرلری تطیب ایدرلر * خصوصاً
 عیدلرده و دیوانلرده و سایر ایام زینتده اصحاب علم و قلم و ارباب سیف و علم ایچون مخصوص لباس ترتیب
 اولوب اول کونلرده هر طاقه کسده و به مخصوص اولان زی و لیاقت و حشمت و زینت ایل مقام شده قائم
 اولمغین عقد صلحه ینلری تألیف اولنان اصحاب دوله عرض مفاخرت و اهل حرب و فقه اظهار هیبت و سطوت
 ایدرلر * معلوم اوله که اطوار خسته دن اشیمو طور ثانی اصحاب ملک و دولتک رای و تدبیر ایل استقلال
 و انفراد لری اطوار تک آخری اولوب تدبیر و تصرفده رجال دولتک استقلالی بوطورده قیام اولور * زیرا
 اولکی و ایلکنی و اوچنی طورلک جمله سنده ملوک و سلاطین رای و تدبیرده آخرک اثریه اقتدا ایتیموب

تتظیم مصالح دوات و ترتیب قوانین سلطنته کنندی رای واجتهاد از به عمل ایدوب کند یلردنمه ~~سکره سریر~~
 سلطنته مالک اولان رجاله ابضاح طریق ایتدیلر * ملک و دولتک دردنجی طوری اسلافک اثرینه اقتدا و ملوک
 اطراف ایله مصالحه به رضا طوریدرکه بوطورده اولیای دوات سلقارینک ترتیب و تمهید ایتد کاری قوانین ایله
 عمل ایدوب کند یلره همیا به اولان ملوک و سلاطین ایله حسن معامله به رغبت ایدرلر * شویله که اسلافک
 ترتیب ایتدیکی قوانین هر سومه دن بر قافونه مخالفندن اجتناب ایدوب انلرک اثرینه تقلید ایتد کاری
 صورتده نظام لری قاسم و رای لری کاسد اولتی زعمیه تقلید اسلافده دقیقه فوت ایتزلر * ملک و دولتک بشلیجی
 طوری اسراف و تبذیر طوریدرکه که اولیای دوات بوطورده اسلافک جمع ایتدیکی خزائن شهوات
 نفسانیه لینه و خواص و مقرینه صرف و اتلاف ایله اسراف ایدوب و امور عظیمه بی نا اهل اولان رجاله
 تقلید ایله بقیه اسلاف و عظاما و اشرف دولتک قلباری مکسور اولغین انلردنجی حقد و حسدی ضعیف لریده
 اضمحار ایدوب وقت حاجتده نصرت و اعانتی ترک ایدرلر * بوضورتده اسلاف دولتک اعمال فکر و وقت
 و هزار کلفت و مشقت ایله تأسیس و تمهید ایتد کاری قواعد هر امانت اولنمه له مبانی عز و دولت متزلزل
 و منهدم اولوب مزاج ملکبر مرتبه ضعیف و هرم مستولی اولور که تدریجاً و عیلاً عاجز اولورلر * تنکیم
 فیما بعد سرد اولنه حق فصول ضمیمه ذکر و تفصیل اولند قده متعاضدک صدق و حقیقتی ظاهر و منجلی
 اولور * والله خیر الوارثین

• (فصل) •

کتاب اولک اوجنچی فصلک اون النبی فصلی دوات و سلطنتک صحیفه عالمده دائر و باقی اولان آثار ایلنده
 قوت و قدر تیری نسبی اوزره واقعدر * بواخرک مرسوم سینی اولدر که هر ملک و دولتک آثار طبیعت ملکده
 ثابت اولان قوت اصلیه به تابع اولغله قدر و درجه سی اعتبار ایله ظاهر اولور * جمله آثار دولتک بری قلاع
 عظیمه و حصون منیع و سایر ممالی رفیعیه در که بوا آثار ایله ملک و دولتک قوت و وسعتنه استدلال اولنور *
 زیرا بوقوله انبیه عظیمه ملک حصونی آلات و ادوات کثیره به وفق بنیاده ماهر عملک اجتماعنه موقوف
 اولغله بر دولتک دائره سی وسیع و اطراف و جوانی فسیح اولوب ملکک و رعایای سی کثیر اولد قده آفاق
 و افکار دن عمل کثیره جمع اولوب فوق مابصورتا بنیه شامخه بنیاد اولنور * تنکیم سورة شعرا ده و سورة
 بقره عاد و غود قومک تشید و بنای ایتد کاری انبیه عظیمه حقیقه وارد اولان آیات ینات بو خصوصه
 دلالت ایدوب کند یلردن ظهور ایدن آثار عظیمه ملک و دولتده قوت و متانت لرینه دلیل اتخاذ اولندی و حالا
 عراق عربده آثار ایلر مشهور و معروف اولان ایوان منین البیان کسر ادخی ملوک فرسک متانت بنیاد ملک
 و دولت لرینه دلالت ایدر * حتی خلفای عباسیه دن هارون رشید علیه رحمة الملک المجید ایوان کسرای
 هدم و تخریبه شروع اراده سیله یحیی بن خالد برمکی ایله استشاره ایتد کده مبادرت و مباشرت اولتمق اوزره
 رای ایتدش ایکن هارون اصغالی تمیوب هدم و قلعه شروع ممکن اولمغله لر ایدن رجوع ایلدی * بوندن
 معلوم اولور که تخت نشینان دولت اولان ملوک و سلاطینک بعضی لری بر بنای عظیم بنیادینه قادر اولور که سایر
 ملوک انی هدم و تخریبده عاجز اولور * مع هذا هدم ایله بنایینده سهولت و صعوبت جهته یلر بون بهید
 اولدیغی ظاهر اولغله اولمقوله انبیه عظیمه تشید و بناییدن دولت ایله هدم و تخریبده عاجز اولان دولتک
 قوت و قدر تده تفاوتی ظاهر اولور * و کذلک دمشق الشامده ملوک امویه دن ولید بن عبدالملک بنیاسی
 اولان سرای عالی طاقی * و قرطبه ده بنی امیه جامعی و برجسر عظیمک بونلرک هر بری بانیلرک عظم شانه
 دلالت ایدر * و کذلک دیار اندلسده قرطاجنه بلده سنه اجرای مایچون متعدد و مقوس طاقرا و زریقه
 مبنی قنات و مسنات بنا و انشاء اولتمشدر که هر بر طاق جوز انطاق کر که کشته پیوسته اولمشدر * وینه
 ملوک ماضیه دن شرشال نام ملک دیار غربده آثار ایلر و مصرده موجود اولان اهرام و سایر آثار جسم
 بانیلری اولان ملوک و سلاطینک دولت لرینک قوت و ضعفده تفاوت و اختلاف لرینه دلالت ایدر * معلوم
 اوله که ملوک مشرق منینک و سلاطین اقدیمیتک آثار عظیمه لر ایشای بنیاده ماهر عملک کثرت و اجتماع ایله

و جراثیم ایچون مصنوع و موضوع اولان آلات هندسیه استعمالیه حاصل اولوب ایام سالفه ده ملوک
ماضیه تک همت و غیرتاریخ حصوله کلمه * والا عوام ناسک زعم و اعتقاد لری اوزره شدا و عادی و انزل
امثالی رجالک جسته لری بزم اجسام و ایدانمزدن اعظم و اقوی اولد یغنه مبنی د کادر * زیرا افراد بشر
نوع واحد هستند داخل اولغله عظم اجسام و کبر ایدانده آثار عظیمه لری صکی بینارنده تفاوت و اختلاف
یوقدر * لکن قصه بردازان اخبار سلفدن بعضی لری بویخصوصه نیجه اقوال واهییه نقل و حکایت
ایدوب قوم عاد و ثمود و عمالقه و بنی کنعانک جسته لری تک عظم و ضخامت حقنه حددن بیرون
و قیاسدن افزون مبالغات عظیمه و اخبار کاذبه بی قله آلوب کتب حکایه درج و تفسیر ایتدیلر * اول
حکایات کاذبه تک عجایب و غرایبندن بری عوج بن عناق حقنه نقل اولنان حکایه در که بنی اسرائیلک عمالک
شامده مقاتله ایتد کاری بنی کنعاندن بر کسبه در شخص مزبوری طول قد و قامت ایل و صفده مبالغه ایدوب
دیدیلر که عوج بن عناق زیاده طویل القامه اولغله قهر در یادن صید سمک ایدوب قرص شمشیر طبع ایدردی
دیونقل و حکایت ایتدیلر * حال بوکه نوع بشرک طول و قصرده و صغر و کبرده احوالنه جاهل اولد قری
کبی کواکب سماویه تک احوالنه دخی جهل لری اظهار ایدوب جرم شمس حرارت اثبات ایتدیلر قریب
اولان مواضعک سخونت و حرارتی بعد اولان محالردن اشد و اقوی اولوردیوزعم ایتدیلر * بیلزلر که جرم
آفتاب مرکبات عنصریه کبی طبایع مختلفه دن مرکب اولوب بر جسم بسیط مضی و جرم لطیف نورانی
اولغله کثافت مزاجیه دن بری و حرارت و برودتدن عاریدیر * بلکه حرارت شمس نور و ضیائی ایل
حاصل اولور که جرم شمس انقدن طلوع ایدوب وجه ارضی تویر ایتد کدنمکره سطح زمیندن اشعه هوایه
منعکس اولغله اول انعکاسدن ارضه قریب اولان محالرده زیاده حرارت حاصل اولور * و شمسک عکس
شعاعله ایجاب حرارتده بر حد معینی وارد که اول حدی تجاوز ایدوب وجه ارضدن بعد اولد قده اصلا اول
محالده حرارت موجود اولور * محل مزبور جهت فوقده وجه ارضدن قرق میل بعد کره زمهر بر دید کبری
محالدر که عند الحکم شمسک شعاعی اول محله واصل اولمغله زیاده باردا اولوب تأثیر حرارت شمس ایل و وجه
ارضدن صعود ایدن انجیره واد خنه ایچون کثافت حاصل اولغله رعد و برق و محاب و مطر اول محالده حاصل
اولور * بو تحقیقندن معلوم اولدیکه جرم شمس حرارت اولیدی طایغ باشلری دره لردن زیاده حار اولوب
شمسه قریب اولان مواضعده برودت موجود اولمز ایدی * بناء علیه عوج بن عناق حکایه سننده قرص
شمسده طبع سمک ایل استدلال حلیه صحتدن عاری اولدی و بو حکایه تک کذبیه بر دلیل دخی بودر که کتب
تاریخده منقول اولدیغی اوزره عوج بن عناق بنی کنعاندن بر شخص اولوب بنی اسرائیل مجس تیه دن
خلاص اولد قده نصیحه بلادشای فتح و تسخیر ایتد کلرند بنی کنعان ایل محاربه و مقاتله ایدوب جبارده
کنعانیانی محو و اعدام ایتدیلر * بنی اسرائیلک اول تاریخده قد و قامت لری طول و قصرده عالا یو و قدده
بزم هیکل و جنبه لرمزه قریب اولد یغنه بیت مقدسک قبول ینک مقدار لری شهادت ایدر * زیرا بر قاج دفعه
بیت مقدسک ابواب و حیاطانی تخریب و تجمیدن اولمش ایه ده لکن مهبط وحی و نبوت و مسجد عظیم البرکت
اولغله انبیاء بنی اسرائیل علیهم الصلاه والسلام و قتلرند موجود اولان ابوابک اشکال و مقادیری رسمیه
رعایت و هر عصرده بویوجهله بناسنه همت اولتمشدر * بو تقدیرجه عوج بن عناق ایل معاصر لری اولان
بنی اسرائیل ار استده بحسب الطول بو مقدار فاحش ایل تفاوت بولتی مستبعددر * اهل تاریخک عوج
ابن عناق ماده سننده و انک امثالی رجال خصوصه سننده خط و خطاری بوندتاشیدر که بونلرا هم سالفه تک
صحیفه عالمده آثار عظیمه لری مشاهده ایدوب دول و سلطنت لری قوت و همتده حال و شانلرندن غافل و اجتماع
و تعاون عمل و استعمال آلات هندسیه ایل مبنائی عظیمه تک حصولندن ذاهل اولماریله بو آثار عظیمه تک کیفیت
بناسنده سیاه کزای حیرت اولوب باینلر ینک اجسام و ایدانلر ینک شدت و قوت لریته و هیکل و جنبه لری تک عظم
و ضخامت لریته جل ایتدیلر * مع هذا اعتقاد مزبور حلیه صحتدن عاقل قول باطل اولدیغی ذکر و بیان
اولندی * معلوم اوله که ائمه تاریخندن امام مسعودی علیه الرحمه هم سالفه تک جسم و جسد لری تک کبر
و ضخامت بیان سیاقنده فلاسفه دن بر دلیل ضعیف نقل ایدوب لکن سند و مبنائی اولمغله تحکم صرفه

جل اولندی فلاسفه دیدیلر که ابتدای خلقت طایع اجسام بی آدم زیاده شدت و کمال قوت اوزرینه
مجبور و مخلوق اولغله عمری طویل و جسم و بدنی قوی اولوب طبیعتلرینه موجود اولان قوت و کمال
امتداد بقا و تکامل اعضا و قوای بی ایجاب ایلدی * زیرا حضور موت ایله حیاتیات زوالی قوت مزاج و قوای
طبیعیه نیک ضعف و انحلالی ایله حاصل اولغین مزاج و قوای قوت کمال اولدقده اعمار ازید اولور * بناء
علیه ابتدای خلقت عالمه اعمار و اجسام بی آدم اتم و اکمل اولوب بعده کرور اعوام و مرور ایام ایله ماده
حیات ناقص اولغله عمر بشر قصیر اولوب عصر مزاجلنده معهود اولان مبالغه بالغ اولدی بوند نصکره دخی
علی التدریج طبیعت بشرده نقصان و قصور ظهور ایدم رل انقراض عالم و قسده بر مرتبه به واصل اولور که
قوای طبیعیه بالکلیه منحل اولوب دفعه موت و هلاک ایله نشأت اولی تمام و نشأت آخری و قیامت کبر اقیام ایدر
دیویمقاله بی امام مسعودی فلاسفه دن نقل و حکایت ایلدی * لکن بورای فاسد و قول کاسد در که دلیل
قطعی و سبب برهانی ایله ثابت اولمغله زعم و تحکمه مبنی اولدیغی اصحاب بصیرت قسده ظاهر و هویدادر *
حال بو که بزقرون ماضیه ده منقرض اولان ام سالفه نیک احداث و انشاد ایدوب ساکن اولدقاری بلاد
ود یارده مسکن و منزلری آثار بی و مرور و عبور ایتد کاری طریقاری و دخول و خروج ایلد کاری قبولی
معاینه و مشاهده ایدوب حالا و قترده جاری اولدیغی سوال اوزره جشه و اندام مزه مناسب و موافق اولدیغی
محسوس و مرئوس * شکیم قوم غود عهد سابقه بریه و بادیده مغاره شکننده طاشدن اویمه مساکن
و منازل اتخاذ ایدوب حالا اثار و رسومی موجود و باقی اولغله وسعت ابوابی و ارتفاع سقفی عهد مزده
متعارف اولان قدر معروفی تجاوز ایتمشدر * زیرا رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت تری بعض
غزو اتده اول محلدن مرور و عبور ایتاشنده منازل مذکور قوم نمودل مسکن و مأوالری اولدیغی تعیین
و اعلام ایدوب و قوم غود و قسده نبر اول محله جاری اولان میاهل شربیدن و طبخ طعام و غسل شاییده
اشتهالندن امت مرحومه لر بی نهی و تحذیر ایتدیلر * وینه حدیث شریفده وارد اولدی که عهد سابقه
کفر و شرک ایله نفسلرینه ظلم ایدن مشرکین خاسر نیک دیار و بلادینه و مأوا و مثوالرینه مرور و عبور ایتدیلر
الاثره اصابت ایدن قهر و عذاب کسزه اصابت ایتسی خوفیه کریمه و یکا ایدم رل مرور و عبور ایدل دیو
صحابه کرام رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضرت اینه توصیه یوردیلر * کذلک ارض عاد و مصر و شام
و شرق و غربده موجود سا تر دیارده واقع اماکن قدیمه نیک در و دروازه و سقف و جدارلری حالا و قترده
موجود بی آدم جشه لرینه مناسب و موافق اولدیغی مشهود و معلوم مز اولغله بی نوع مزدن زمان سابقه
موجود اولان رجالک قدر و قامتلری و جشه و انداملری دخی طول و عرضده قدر معروفی تجاوز ایتمل اقتضا
ایدر * وینه دول و سلطنتلر قوت و ضعفده درجه لر نیک تفاوتنه دلالت ایدن آثار و علایکلری دخی
ابناء سلاطین و بنات خواقین ایچون عقد اولسان سورختان و زفافده واقع جمعیت و ضیافتلر در که ملوک
و سلاطینک ایام مرور و مجالس سورده ظاهر اولان حشمت و زینتلی سطوت و شوکتده دولتملر نیک قدر
و شایسته دلالت ایدر * شکیم مأمون خلیفه وزیر اعظمی حسن بن سهل کریمه سی بورانی بزقج ایتد کده
ترتیب اولان سور زفانی و حجابک سورختانی و ابن ذی النونک ولیه و ضیافتی حقیقده نقل اولسان
حکایات بوندن اقدام ذکر و بیان اولمشیدی * و کذلک ملک و دولتمک عظم شان و علومک کاند قدر و منزلته
دلالت ایدن آثارک بری دخی جزیه سلطنتدن خلقه بخش اولسان عطیه لر در که هر دولتمک انعام و احسانی
وسعت و قوتده رتبه سنه قیاس ایله حاصل اولور * و هر دولتمده معتاد و متعارف اولان عطیه و جائزه اول
دولتمک انقراض و زوالی و قسده دلک رجالی یننده جاری اولوب انقلابات دهر ایله مزاج ملکه ضعف و هرم
دخی عارض اولسه ینه ملوک و سلاطینک انعام و احسانده تنقیص و تقصیر همملری مانع اولور * زیرا اهل
دولتمک همت و عنایتلری فی الاصل ملک و سلطنتده قوت و اقتدارلری نسبتی اوزره واقع اولغله وقت ضعفده
دخی مألوف اولدقاری طوره مراعاته سعی و همت ایدر لر بو خصوصک مسدق و شروتنه ملوک خیر تسلدن
سیف بن ذی یز نیک قبیله قریشه انعام و احسانی شهادت ایدر که محالک بین سنین عیدده دنبرو بوجه استغلاک
ملوک خیر و تنایعه نیک تحت حکومتلرینه ایکن حبشه طایفه سی محالک مذکور بی بوتلرک یدندن ترنج

و سنجیرا بد کد نصکره بنی جبر و نسل تبابعه دن سیف بن ذی یزن طائفه حبشه دن مملکتی استرداد داعیه سینه
عصر بنده کسرای فرس اولان نوشروان دن استمداد ایدوب کسری دخی امداد و اعانت ایتمکله سیف بن ذی
یزن مالک تخت ممالک یمن اولمش ایدی * بواسطه قبیله قریش طرفندن سیف بن ذی یزنه بوجه سفارت بر قاج
کسسه وارد اولمش ایدی بونله ذی یزن اون رطل دینار و اون رطل درهم بذل و تیار ایدوب و حبشی الاصل
اون عدد غلام و اون جاریه و بر شمامه کبری عنبر سارا احسان ایلدی * و رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم
حضرت تار بنک جذا مجد لری عبدالمطلبه دخی ذکر اولسان عطایا و هدایا نلک اون مثلثی اتحاف و اهدا ایلدی کی
السنة رواته دائر و مد کور و صحایف کتب تاریخنه مسطور در * مع هذا اول وقتده سیف بن ذی یزن اتحق
مالک ایالت یمن اولوب انده دخی حکم و تصرفی و حبشه طائفه سنه استیلا سی کسرای عجم اعانتیه حاصل
اولمش ایدی * لیکن ابن ذی یزنک اصل نسبی تخت نشینان مالک یمن اولان ملوک جبر و تبابعه به منتهی
اولوب آبا و اجدادی ازمنه ماضیه ده ممالک عراقین و دیار هند و بلاد غیره به استیلا ایتمکله بنیان ملک و دولتری
متین و قوت و سطوت لری ظاهر و مستین اولغین بونک دخی همت و غیرتی آبا و اجدادی وقتنده معتاد
و متعارف اولان مراسم جود و عطایای اعتباره داعی اولوب ضعف حالی وقتنده دخی انعام و احسانی
ضعیف و توقیر و مهمان و مسافر لری تعظیم و توقیر سعی ایلدی * و کذلک دیار غربده افریقیه ملوکی
صنهاجیون دخی امرای زنانه طرفندن کنده بلره وارد اولان سفیر لره اجناس نقود و عروض و خیل
و جامدن اشیای کثیره بخش و اعطا ایتدی لکه تفصیلی ابن رقیق تاریخنه مسطور در * و کذلک دولت
عباسیه ده برامکه نلک جود و عطا و لطف و سخاری بین الانام معروف و مشهور در زک بز فقهیری مدته العسر
اغنا و احبا ایده جک ملک و نعمت احسان ایدوب ایکی اوج کونلک معاشنه وافی احسان ایلد اکتفا
ایتزلرا ایدی * و دخی خلفای فاطمیندن ملوک عبید بنک قائد الجیشی کاتب جوهر صقلی دیار مصری
فتح و تسخیر داعیه سینه قیرواندن خروج ایتد کده سفرد خلقه بخش و انعام ایچون بیک دوه یوکی ایچه
خرینه ایلد صوب مقصوده توجه ایلدی * بواینه دل ذکر اولسان اخبار و حکایاتدن عرض ائردن مؤثره
استدلال طریق بقیله دول و سلطنت لک وسعت ملک و مملکتده حال و شان لری تعریف و توصیف اولغله هر دولتی
قوت و شوکتی انعام و احسانه بر قیاردن معلوم اولور * و کذلک خلفای عباسیه دن مأمون خلیفه نلک
عهد خلافتنده حوزه جایه لرده واقع جمیع نواحیدن جمع و تحصیل اولوب دارالملک بغدادده خرینه
بیت المیاله وضع و تسلیم اولنان اموالی کاب ابدان احمد بن محمد بن عبد الحمید کندی قلیله جمع و دفتر
و جراب الدوله نام کتایده دخی هر سوم و محرزا اولوب بومخلده نقل و بیانی مناسب اولغله ذکر و تخریر اولندی *
اولا عهد خلافت مأمونده سواد کوفه دن عمال و امنایله جمع و تحصیل اولنان غله و محصولک غنی بکرمی ایدی
بیک کرمه بیک کرمه بیدی بولک سکسان بیک ایچه به بالغ ایدی * وینه سواد کوفه دن سنوی حاصل اولان
سائر ایراد دولت دخی اون درت بیک کرمه بیک و سکر یوز بیک ایچه به بالغ ایدی * و نجران ولایتندن
بهر سنه ایکبوز عدد ثیاب فاخره ارسال اولنوب * و نستان ناحیه سنندن دخی ایکبوز قرق رطل طین
مختوم مقرر و هر سوم ایدیکه بهر رطلی یوزا و یوز درهم ایدی * و کنکر ناحیه سنندن بهر سنه اون بر بیک
کرمه بیک کرمه بیک و التیوز بیک ایچه ایراد حاصل اولوب * و دجله ناحیه سنندن دخی بکرمی بیک کرمه بیک کرمه
بیک و سکر یوز بیک ایچه حاصل اولوردی * و حلوان ناحیه سننک ایرادی دخی درت بیک کرمه بیک کرمه بیک
و سکر یوز بیک ایچه به بالغ ایدی * و اهواز ناحیه سنندن بکرمی بیک ایچه خرینه به و او یوز بیک رطل
شکر کیلا و خلیفه به عائد و واصل ایدی * کذلک فارس اولکه سنندن بکرمی بیدی بیک کرمه بیک کرمه بیک
ایچه و اوج بیک شیشه کلاب و اون بیک رطل دهن زیت اسودار سالی معتاد اولوب * و کرمان ایالتندن دخی
درت بیک کرمه بیک کرمه بیک و ایکبوز بیک ایچه و بشیوز پارچه ثیاب نفیسه ایلد بکرمی بیک رطل خرما و بیک رطل
کون ارسال اولنوب * و مکران ولایتندن درت بیک ایچه * و سمنند مملکتی ایلد سائر نواحیه سنندن اون
بر بیک کرمه بیک کرمه بیک و بشیوز بیک ایچه ایلد یوزالی رطل عود هندی حاصل اولوردی * کذلک سجستان
ایالتندن دخی درت بیک کرمه بیک کرمه بیک ایچه ایلد او چیوز قطعه قاش و بکرمی بیک رطل سکر نبات ارسنالی

اولنوردی * و خراسان اولکه سنک ایراد سنو سی یکر می سکر ییک کره ییک کره ییک اچقه وایکی ییک
 سیکسیم خام و درت ییک رأس فرس و ییک نفر اسیر و یکر می یدی ییک قطعه قاش و اوج ییک رطل هلیج
 کلوردی * و ناحیه جرجان دن اون ایکی ییک کره ییک کره ییک اچقه و ییک دسته ابریشم حاصل اولوب *
 و قومس ناحیه سنندن دخی ییک کره ییک کره ییک و بشیوز ییک اچقه ایله ییک ککولچه سیم خام حاصل
 اولوردی * و طبرستان و رویان و نهاوند جابلرندن دخی ییک کره ییک کره ییک و اوجیوز ییک اچقه
 ایله التیوز قطعه طبریه دوشمه سی و ایکه وزعد کسوه و بشیوز پارچه ثیاب و اوجیوز عدد دسقال و اوجیوز
 جامه حجام کلوردی * و کذلک ری شهرندن دخی اون ییک کره ییک کره ییک اچقه ایله یکر می ییک رطل عسل
 مصفا کلوردی * و همدان ایالتندن دخی اون بر ییک کره ییک کره ییک و سکر یوز ییک اچقه ایله ییک رطل
 رمانین ری و اون ایکی ییک رطل انیسکین شیرین حاصل اولوردی * و ماسندن ایله ربان و لایترندن
 دخی درت ییک کره ییک اچقه * و شهر زور دن اتی ییک کره ییک کره ییک اچقه ایراد حاصل اولوردی *
 و موصل ایله نوابعدن یکر می درت ییک کره ییک کره ییک اچقه ایله ییک رطل عسل ایض حاصل اولوردی *
 و بصره ایله کوفه مایینده اولان محالکدن دخی اون ییک کره ییک کره ییک و یید یوز ییک اچقه ایراد سنو سی
 حاصل اولوردی * و ازربجان اولکه سنندن دخی درت ییک کره ییک کره ییک اچقه * و بلاد جزیره دن
 و نواخی فراتندن او یوز درت ییک کره ییک کره ییک اچقه * و کرج ناحیه سنندن دخی اوجیوز ییک اچقه ایراد
 حاصل اولوردی * و کیلان طرفندن دخی بش ییک کره ییک کره ییک اچقه ایله ییک رأس اسیر و اون ایکی ییک
 طولوم بال و اون صندوق شکر و یکر می عدد کسوه حاصل اولوردی * و ارمینیه بلادندن دخی اون اوج
 ییک کره ییک کره ییک اچقه و یکر می عدد قالیچه و ایکوز رأس قاطر و او یوز صندوق شکر حاصل اولوردی *
 و قنسرین اولکه سنندن درت یوز ییک التون و ییک یولک دهن زیت حاصل اولوردی * و عمالک شامدن
 درت یوز یکر می ییک التون * و ولایت اردن طقسان اتی ییک عدد دینار * و فلسطین ناحیه سنندن دخی
 اوجیوز اون ییک التون ایله اوجیوز ییک رطل روغن زیت حاصل اولوردی * و عمالک مصر دن ایکی ییک
 کره ییک و طقوز یوز ییک و اون ییک التون و برقه عملکندن دخی ییک کره ییک کره ییک اچقه ایراد حاصل
 اولوردی * افریقیه دن اون اوج ییک کره ییک کره ییک اچقه ایله یوز یکر می عدد مغرب بساطی ارسال
 اولنوردی * و عمالک یمن و حجاز دن التیوز ییک و بش ییک التون ایله نیجه امتعه نفیسه حاصل اولوردی *
 اما عمالک اندلسده امویه دولتنک ایرادی و خزینه عائد اولان اموالی خصوصنده اندلس تاریخنلر ده
 ثقات مؤرخیندن منقولدر که اولک بنی امیه نلک سکر قیسی ناصر عبدالرحمان که بغداد خلقاسی لقبیه
 ملقب بر ملک عظیم الشان ایدی فوت اولدقه خزینه سنده موجود اولان نقود وزن اولندقه بشیوز قنطار
 التونه بالغ اولدی دیور وایت اولتدی * و ینه یتر ییک قنطار اولان تواریخ دولت عباسیه دن هارون
 رشید تاریخنده منظور و مشهور دمر اولدی اوزره ایام خلافت رشیده داخل حوزة سلطنتی اولان
 عمالک عراق عرب و عجم و شام و مصر و حجاز و افریقیه و سایر نواحیدن بهر سنه خزینه بیت المال ایدی ییک
 بشیوز قنطار التون ایراد حاصل اولوردی دیور قزده براءة نقل و تحقیق در * اما خلفای فاطمیندن
 عبید بن دولتنک وسعت ملک و مملکت و قوت و مکنک سلطنتده حال و شانلری بوندن قیاس اولتسونکه ابن
 خلکان تاریخنده مسطور اولدی اوزره عبید بن وزرا سندن افضل بن بدر الجالی نام بر وزیر دلدیر دولترینه
 تغلب و تسلط ایتشیدی ملوک عبید بندن خلیفه وقت افضلی محرومه مصر ده قتل و اموال و اشیا سی جانب
 بیت المال قبض ایچون خزینه سی فتح اولندقه اجناس نقود دن اتی یوز ییک کره ییک التون ایله ایکوز اتی
 یولک بیاض اچقه بولتوب بوندن ماعداج و اهر و لاک و ظروف و اوانیدن بی مثل و بها اشیا ی کثیره و امتعه
 عذیده و اقشقه نفیسه و دواب و مواشی متعدده موجود بولندی * اما عباسیه و عبید بن دولترندن صکره
 نجات و ظاهرا ولوب حالا وقت وزمانزده موجود اولان دولترنک اعظمی عمالک مصر ده اترال دولتیدر
 نود دولتنک دخی ملوک اترالکدن ناصر محمد بن قلاوون زمانده شانی عظیم و قدری جسم اولوب قوت
 و مکنکی درجه قصویه و رتبه علیا به بالغ اولدی ملک هنر بورک اوائل عهد سلطنتده امر اسندن میرس

وسلار نام ایکی امیر نامدار دولته تغلب و تسلط ایدوب بالجه حل و عقد امور و تقو احوال جمهور
مزبور ایلدیرنده اولمغه عاقبت امیر بیس سلطان ابن قلاوونی خلع و کرسی مملکتی بدندن نزع ایدوب
کندی تخت نشین دولت و امیرسلاری مسند آرای وزارت ایلدی * بعد زمان ملک ناصر محمد بن قلاوون
دخی دستبازی عون باری ایلد و سلطان امیر بیس بدندن استرداد و مزبوری مملکت عدم آباده طرد
و ابعاد ایتد کد نصره امیرسلاری دخی تنکیم و تذلیل ایدوب علی طریق المصادره بالجه اموال و اشیای
اخذ و قبض ایلد کده امیرسلارک نقود و عروض و عقاری جمع و دقترا و لشکر ایدی بوقیر اول دقترا امر از
نظر ایدوب اموال و املاک کنندن واقف اولدیم اشیای که ذکر اولنور * اول جواهر غینه دن درت بچق رطل
یا قوت و اعل بدخشی و اون طقوز رطل زمره و ایکی پوز عددن کین مجوهر و اوچیوز قطعه عین الھر
دیدکاری کوهر ناینده اختر و برمنقالدن بر در همه و ارنجه بیک ایکوزالی حبه در شاهوار و ولولوی تابدار
موجود ایدی * کذلک اجناس نقود دن بیک کره بیک و در تیوز بیک عدد دینار ایلدینه امیرسلارک سر ایلک
برکوشه سننده ایکی دیوار ارا سننده مخزون زر خالص العیار ایلد معلوم داری نامعلوم بر قاج کیسه التون ایلد
بیک کره بیک کره ایچ دخی ظاهر اولدینی دقترا مزبورده مسطور و مر سوم ایدی * کذلک درت قنطار
مقداری زروسیدن مصنوع اسلحه و اوانی و اکمناسب اطلس و دیوار قاش و کخا و رکوبه صالح دواب
و مواشی و عید و جواری ایلد عقار و اراضی معلومه بوجه مختر مر سوم محیفه دقترا ایدی * بوند نصره
دیار غرب اقتصاده بنی مرین دولتی دخی خزاین کثیره به اموال و افره به مالک اولوب دقترا درلی حصون
ابن بواق خطیله مر سوم بر خزینه دقترا ده سکورد مکملوک بنی مریندن سلطان ابی سعید فوت اولوب
مخلفاتی بحریر اولند کده اجناس نقود دن بدی پوز قنطار دن زیاده التون و اکمناسب نیجه ذی قیمت اشیای
کثیره موجود بولندی بعده سلطان ابی سعیدک اوغلی سلطان ابی الحسن بدری فوتند نصره تخت نشین
دولت اولد کده سلطان ابی سعید دن زیاده خزائن کثیره جمع ایدوب اموال و املاک کده بدینه غالب
اولدی * حتی سلطان ابی الحسن بلاد غربدن تلسان بلده سنه اسنیلد ایتد کده ملوک بنی عبدالواددن
تلسان سلطانی تاشقینک خزینه سنده مسکوک و نامسکوک اوچیوز قنطار دن زیاده زر خالص العیار و سایر
اکمناسب تحف و یشمار موجود اولمغه جله سنی اخذ و قبض و خزینه سنه وضع ایلدی * و کذلک بقیه
موجودیندن افریقیه ملوک دخی ادخار اموال و املاک ایلد معروف اولوب نقود و عروضدن خزینه لرنده
اشیای کثیره موجوددر * از جمله ملوک موجودینک طقوز نیجسی سلطان ابی بکرک دولت و سلطنتی
وقتیه بوقیر ادرالک ایدوب احوال و اثارندن معاینه و مشاهده ایتد بکم اموزندر که سلطان ابی بکرک محمد
ابن حکیم نام اموال کثیره به مالک بر وزیر نامدار و امیر جلیل الاعتراری اولوب انقلاب اطوار ایام ایلد رتبه
وزارتدن عزل و بالجه اموال و املاکی جانب میری به اخذ اولند کده نقود موجوده سی فرق قنطار التونه بالغ
اولوب و جواهر و لاک و فرش و اوانی و عید و جواریدن اکمناسب اشیای کثیره بی بالجه سلطان ابی بکر
اخذ و خزینه سنه وضع ایلدی * و کذلک تخت نشینان عمالک مصر اولان ملوک کدن ملک طاهر ابی سعید
برقوق وقتیه بوعبد فقیر محروسه مصرده بولوب ملک مزبور امیر محمود نام بر وزیر بنی مصادره ایتد کده
دقترا درلی بالمشافه بکا خیر و یروب دیدیکه امیر محمودک اموالندن بتم بدمله خزینه به وضع اولنان نقودک
مبلغی بیک کره بیک و التیوز بیک التونه بالغ اولوب بوندن ماعدا امتعه و اقشه و دواب و مواشی و غلال و سایر
اموالدن اکمناسب اشیای کثیره سی اخذ اولندی دیو خبر و یردی * فعلی هذا صحیفه ربع مسکونده واقع
اولان دول و سلطنتدره ملوک و سلاطینک جمع و ادخار ایتد کداری اموال و املاک قلت و کثرت ایلد اختلاف
و تفاوتی اعتبار اولند کده هر دولتی قوت و مکنسته بر بزندن فرق و امتیازی ظاهر اولور * بناء علیه برکسه
کنندی عصر نده موجود اولان ملک و دولته معتاد و متعارف اولوب آخر دولت حقیقه نقل صحیح ایلد
منقول اولان اموردن بر امری استماع ایتد کده اول امری مبالغه به حمل ایلد و توانکاره مبادرت ایتوب
دول اخرا ده واقع اولان امور مکنکه عصر نده معهود اولمغه احتمال و امتناعنه قائل اولاق مناسب دکلدر *
خبر اوسعت جاه و مملکت و قوت و مکنسته مراتب ملک و دولت مختلف و متفاوت اولمغه درجات سلطنتدن رتبه

سفلاده یاد رجه و سطا ده واقع بر دولتک رجالی جمیع مراتبی کنیدی بولندی بی دولته حصر و قصر ایدوب بوندن
اعلا بر درجه تصور و لغز دیو اصرار داتره امکانی تصبیق ایتکدر * زیرا اصحایف کتب معتبره تاریخده
عباسیه و اموی و عییدین دولتری حقتده نقل و حکایه اولسان آثار و اخبار دن سند صحیح ایلد بزه و اصل
و وقوعه علم قطعی حاصل اولان اموری ملاحظه ایدوب زمانمزمده مشهور و معلوم جز اولان دول ضعیفه ناک
احوالنه قیاس ایتدیکمزمده ینلر نه فرق عظیم و تفاوت جسم حاصل اولور * و هر ملک و دولتک بر برندن
تفاوت و امتیازی وسعت و عمارت و ملک و قوت و کثرت رجال دولته تابع و آثار و احوالی بونست اوزره
جاری اولمغله از منته ماضیه ده دول عظیمه حقتده نقل اولسان آثار و اخبارک جمله سنی رد و انکار ایلد مقابله
امر صواب اولدی بی ظاهر در * زیرا بو اخبار و حکایاتک اکثری زیاده مشهور و واضح اولوب بلکه بعضی
حد تو اتره بالغ و نیجه سی دخی ایوان کسری و اهرام مصر کی حس و عیان ایلد مشهور و محسوس
قیلندن اولغین بومقوله اخبار و آثار ایلد اثر دن مؤثره استدلالات ایتدیکمزمده هر دولتک ضعف و قوتده قدر
و منزلتی مناقب و مآثرندن ظاهر و منکشف اولور * و اشبو مدعا منکشف و ثبوتنه عهد قریده
محمود غز اولان بر حکایه غریبه دخی دلالت ایدر که دیار غریبه ملوک بی می بندن سلطان ابی عنان عصر نه
سواحل بحر سفید دن سبته بو غار نه واقع طحجه بلده سی سکا تندن ابن بطوطه نام بر پرسانلورده بلاد غریبه
قدوم ایدوب یکر می سنه دینرو دیار شرقه شتر حمل عزیمت و بلاد عراق و هندوینه نقل و حرکت ایتشدی
حتی دارالملک هند اولان دلی نام مدینه کبیره یه دخی واروب اول تاریخده اوزنک نشین ممالک هند اولان
سلطان محمد شاه بر تقریب ایلد تقریب و اتساب ایتکله سلطان هند ابن بطوطه بی کرسی مملکتده مذهب
مالکیه اوزره تقلید منصب قضا ایلد مقضی المرام ایلش ایدی بعده یکر می سنه تمامنده ینه مغرب زمینه
عودت ایدوب سابق الذکر سلطان ابی عنانه تقریب و اتساب و ملک مشار ایلد دخی ابن بطوطه بی استصحاب
ایتکله کشت و کذا را ایتدیکی بلاد و دیارده مشاهده ایتدیکی عجایب و غرایب دن نیجه حکایات لطیفه نقل
و روایت ایدردی و نقل مجلس نقل اولان آثار و اخبارک اکثری هند دولتی احوالنه دائر اولوب سلاطین
هندله اوضاع و اطوارلر نه متعلق نیجه اخبار عجیبه نقلیه کوش ووش مستعینی مهره طاس حیرت ایدردی
از جمله ابن بطوطه نقل ایتدی که سلطان هند بر محله غزاقصدیه تحریک رکاب عزم ایتد کده ساکن اولدی بی شهرک
رجال و نسوان و صبیانی عتدوا حصا ایدوب هر بر نلک الی آیلق رزق و نفقه سن بعد الحساب خزینه سندن
انعام و اعطا ایدردی بعده سفر دن مملکتده عود و رجوع ایتد کده شهر مدخول ایتدیکی کون بر عظیم
آلای ترتیب اولوب بالجه اهالی مدینه سیر و تماشا قصد ایلد صحرا یه حقیقوب موکب سلطانی بی دائر امداد
احاطه ایدرلر * پادشاه هندک پیشگاهنده ظهور دوا یه محمول منجیه قرا ایلد اول جمعینه حاضر اولان اهالی یه
ضرمه ضرمه درهم و دینار رمی و شمار ایدرک آلای ایلد سرایه مدخول ایدر دیو نقل ایلدی اهالی مغرب
ابن بطوطه دن بو حکایات عجیبه بی و بونک امشالی سائر اخبار عجیبه بی استماع ایتد کدر نه تکذیب و انکاره
مبادرت ایتدیلر بوقفیر دخی بواشاده سلطان ابی عنانک وزیر ی فارس بن و درار که صیت و صدایی عالمگیر
بر وزیر ایدی آنکله ملاقی اولوب ابن بطوطه نک سلطان هند حقتده نقل ایتدیکی حکایه بی مذاکره ایلدم
و خلق ینتده بو خبرک کندی مشهور اولمغله بندخی انکار صورتده کورنیکمزمده وزیر مشار ایلد فارس بن
و درار یکادیدیکه زنه ارد دولت و سلطنتاره متعلق بومقوله احوال و آثار مسعودک اولدقده بولندیغک دولته
مشهورک اولمغله رد و انکاره مبادرت ایتد که زمان سابقده اسلاف و زرادن بر وزیر محبوبک زندانده نشو
و نما بولان ولدی کبی ضعف عقل و قصور فهم ایلد مهم اولور سک دیدی حکایه سی بویه در که زمان
سابقده و زرادن برینی ولی نعمتی اولان پادشاه زندانده وضع ایدوب مدت مدیده وزیر عزیمت بول اول زندانده مکث
ایتکله کندیلد یله بر واد صغیری دخی اول محبسه نشو و نما بولش ایدی * کیده رلک ولد عزیمت بولرک سن
وسالی مبلغ عقل و کماله بالغ اولوب خیر و شری فرق و تمیزه قادر اولدقده باباسیله محبسه هر کون آکل
و تناول ایدوب قطعاجنه و جسد لر بی مشاهده ایتدیکی حیوانات لحومنی نه مقوله نسنه ذردیو بایلسندن
سؤال ایلدی * باباسی دخی علم غنمدر دیو جواب ویرده کده ولد عزیمت بولر غنم نه مقوله حیوانیه

دو استفسار ایدوب نه بابایی غمک جسته و جسدنی دخی اوصاف و علامتیه تعریف و توصیف ایلده کده
ولدمذ کور غنی دایم ازنده مشاهده ایلدیکی فاره جنسندن بر نوع اولق کر کدردیوزعم ایدیمک بابایی
اوغل غم ایلده فاره نک مناسبت و مشابیهتی اولیوب هر بری باشقه نوع حیواندردیوهر چند که اوغلنه جواب
ویردی * اوغلی قطعا فاره نوعندن غیری حیوان مشاهده ایتمکله باباسنک جوابنی فهمده عاجز اولوب
غم و بتر فاره مقوله سی حیوان اولق اوزره زعمنده اصرار ایلدی * کذلک بر دولته معهود و معروف
اولیان امور ممکنه دن بر امرک آخر دولته وقوعی نقل و حکایه اولند قدده دولت اولی اهلایسی اول امرک
کندی دولته عدم وقوعه بناء ردوانکاره مبادرت ایتیه لر * زیرا کایمز اولنده ذکر اولندیغی اوزره
بعض کسه لر بر شئی بیانده و تعداد اموال و رجاله اغراب و اعجاب قصدیه افراط اوزره مبالغه ایتدکاری
کبی دول و سلطنتلرده و سایر خصوصیه واقع و محقق نیجه آثاری ردوانکار ایلده تقریط و تقصیر ایدرلر *
بناء علیه بر امرک وقوعی نقل اولند قدده انسان اول امرک اصل و ماده سنه نظر و افراط و تقریط جانبلی نه
میل و اقبالدن حذر ایدوب میزان راست عبارت عقل سلیم و طبع مستقیم ایلده امکان و امتناع طبیعتلری فرقی
و تمیزده دقت و وزن و عبارده اعمال معیار بصیرت ایتد کد نصکره دائره امکانده داخل اولان اموری
قبول و اقرار و درجه امتناعه و اصل اولان احوالی ردوانکار ایلسون * و بویابده لفظ امکان ایلده فرض
عقلی و تجویز ذهنی معنایی مراد اولیوب بلکه بر شینک ذاتنده اصل ماده سی خارجده موجود
اولد قد نصکره زیاده و نقصان اوزره وقوعنک جوازی مراد اولمشدر * زیرا فرض عقلی معنای سنه امکان
محال و ممکنه دخی جاری اولوب عقل انسان امر محالک و قوعنی فرض و تقدیره قادر اولغله حوادث ممکنه
ینلرنده قدره شترک اولغله صالح دکلدر * خلاصه کلام صحیفه عالمده بر امرک وقوع و حدوثی نقل اولند قدده
اول امرک ماده اصلیه سنه و جنس و فصلنه نظر اولنوب عظم شان و قوت و کمالده مقداری معلوم
اولد قد نصکره اول امرک حال و شائنه لایق اعراض و آثارنی تصدیق و امکان ذاتیسی تحقیق ایدوب رتبه
امکاندن خارج اولان احوالی ردوانکار ایدرلر * پس طبیعت ملک و دولت دخی فی حد ذاته خارجده
ممکن و موجود اولان اموردن اولوب لکن وسعت و قوتده و شوکت و عزتده درجات و مراتبی مختلف
و متفاوت اولغله هر دولتک قوت اصلیه سی و کمال ذاتیسی اعتباریه نیجه اعراض و آثار ظهور ایدر که قوت
و کمالده اکام عادل اولیمان دولته اول آثارک ظهوری مشهود و معروف اولمغله دول ضعیفه نک رجالی
اول دول عظیمه نی کندی سلطنتلری نه قیاس ایلده اعتبار ایدوب مناقب و مآثر مشهوره سنی ردوانکار ایلده
مقابله قانون عقل و حکمتدن خارجدر * و قل رب زدنی علما

(نصل)

فصول کابدن فصل ثالث اونی ییغی فصلی ملوک و سلاطین ابتدای ظهور لرلنده قرابت نسب یا بر غیری سبب ایلده
قدیمدن کند یلره منسوب و متخصص اولان قوم و قبیله لرینی بعد زمان دائره قرب و اختصاص اصلندن طرد
و ابعاد قصدیه اجنبی عسکر ترتیبینه مباشرت ایتدکاری بیاتنده در * معلوم اوله که دعوائی سلطنت ایلده
ظهور و خروج ایدن کسه لرک مطلب و مراملری کندی اقارب و خویشانی و اتباع و اعوانی اولان قوم
و قبیله سیله حاصل اولدیغی بوندن اقدام ذکر اولمشیدی * بو تقدیرجه بونلرک تمهید مبانی دولته
سبق ایدن خدمتلی مقابله سنده ملوک و سلاطین قوم و قبیله سنی مناصب رفیعیه و مراتب سامیه ده استخدا
ایدوب ضبط و ربط مملکت و جباایت اموال سلطنته متعلق خدمات جلیله نی بونلره تفویض ایدرلر و ملک
و سلطنتده بو حالت بالاده ذکر اولندیغی اوزره اطوار دولتن طور اولده واقع اولوب مبادی ظهور دولته
ملوک و سلاطین قوم و قبیله سنه اعزاز و اکرام و توقیر و احترامده مبالغه ایدرلر * اما طور اول تمام اولوب
طور ثانی ظاهر اولد قدده ملک و دولت نصایبده قرار و من کزنده استقرار ایتسکله ملوک و خواقین حکم
و نصرفده منفرد و امر لرنده مستقل و مستبد اولوب قوم و قبیله لرینی استتقال ایتد کارنده بونلر طور اولده
اولیای دولت ایکن طور ثانیده اعدای سلطنتدن معدود اولورلر * بو صورتده بونلرک دائره دولته

مشارکت و مداخله لری منع و دفعه ملوک و سلاطین خارجدن اجنبی عسکر ترینه محتاج اولوب انلری
 ساحه دولته تقریب و یونلری طرد و تبعید ایدرلر * و اتمام مصلحت خنمنده اجانب و اباعده مظهر نوازش
 و التفات اولوب علی مراتبهم هر برینک قدر و منزلتی ترفیع و دائرة عز و حشمتی توسیع اولنور * یونلردخی
 قسبه دولتک تغلب و تسلط لری منع و دفعه ملوک و سلاطینه کمال مظاهرت و معاونت ایدوب مصاف غیرتده
 تمکین و ثبات و بذل تقدحیات ایلک تکمیل مر اسیم خدمت و اتمام لوازم عبودیت ایتلریله ملوک و سلاطین
 یونلری محرم حریم دولت و مظهر لطف و عزت ایدوب قوم و قبیله سنه مخصوص اولان وزارت و امارت و ولایت
 و بجایه متعلق مناصب رفیع و مراتب سامیه بی یونلره تفویض و تقلید و اقارب و خویشانی دائرة سلطنتدن
 طرد و تبعید ایدرلر * لکن دولتمده یو کیفیتک ظهوری مزاج ملکک اختلالنه و طبیعت سلطنتک فسادنه
 علامت اولوب قوای دولتک ضعف و قوتورینه دلالت ایدر * زیر ابتدای ظهور دولتمده اساس بنیان شوکت
 و ارکان دیوان سلطنت اولان اکبر و عظمای رجالی تذلیل و تحقیر و اجانب و اباعده تعظیم و توقیر عهد قدیمده یو
 شانده دولتمده منسوب و متخصص اولان قوم و قبیله نک خاطر لری تکدیر به باعث اولغله کانون درونلرنده
 انش حقد و حسد فروزان و کین خفاده دولتمده زوالته مرمدمد و نگران اولوب عاقبت یو کارنا هم وارک ضرر
 و زیانی ملک و دولتمده راجع و عائد اولور * و اکثریا طبیعت ملک و دولت یو علتیه مبتلا اولدقه علاج پذیر
 اولوب قرنابعده قرن تر اید ضعف و اختلال ایلک قوای دولتک انحلالنه باعث اولور * یو امرک صدق
 و شوق بنی امیه دولتمده ظاهر اولور که خلفای امویه حروب و مغازیده و خدمات سائرده شجعان قبائل
 عربدن کندیلرله همساک قرابت اولان عمرو بن سعید بن ابی وقاص و عبید الله بن زیاد بن ابی سفیان
 و حجاج بن یوسف ثقفی و مهلب بن ابی صفرة و خالد بن عبد الله قسری و ابن هبیره و موسی بن نصیر
 و بلال بن ابی برده بن موسی الاشعری و نصر بن سيار امثالی رجال استخدام ایدوب ملوک امویه ایلک یونلرک
 رابطه قرابتی ضابطه جهت وحدت و باعث عون و نصرت اولغله تمهید مبانی ملک و دولتمده خاصای بنی
 امیه به مظاهرت و معاونت ایتدیلر * کذلک خلفای عباسیه دخی اوائل ظهور لرنده کندیلرله نسل و نسبده
 قریب اولان رؤسای عرب اعانتیلر بنیان ملک و دولتمده تشدید و اقامت ایدوب انلرک نیروی بازوی جلالتلریله
 اعدالین قهر و تدمیر و محالک کثیره بی فتح و تسخیر ایتدیلر * بعد زمان ملک و خلافت نصایندمه قرار ایدوب
 لوارلی منهور و اعدالری مقهور اولغله صیت و صداری عالمگیر اولدقه رؤسای عربی دائرة ملکده حکم
 و تصرفدن منع و حجرا ایدوب منصبلرین اعیانم و اترا که توجیه ایتدیلر * از جمله اوائل دولتمده رجال
 فرسندن برامکه و بنی سهل بن فوجت و بنی طاهر نائل رتبه وزارت اولوب انلرک نصکره دیالیه و اترا کدن
 آل بویه و بغا و وصیف و نامش و باکک و ابن طولون و انلرک اولاد و احفادی و اعیانم و اترا کدن
 سائر رجال استخدام ایتدیلر * مع هذا دولت عباسیه نک دعایم عز و اقبالی و قوایم مجد و اجلالی قبائل عرب
 اعانتیلرله استوار اولوب مبانی ملک و دولتمده انلرک نیروی بازوی جلالتلریله قائم اولمش ایکن بعد المصلحه
 ظهور طور استقلال ایلک انلری ساحه قرب و اختصار صدن طرد و تبعید و اجانب و اباعده مناصب ملک و سلطنتی
 تفویض و تقلید ایتدیلر * سنه الله فی عباد

(فصل)

فصول کابدن فصل ثالثک اون سکر فنی فصلی ملوک و سلاطینک اقارب و خویشانی زمره سندن اولوب
 دائرة لرینه منتسب اولان اعوان و انصار و خدام و اتباعک دولتمده حال و شانلری بیان اولنور * معلوم
 اوله که دائرة ملک و سلطنته منسوب و متخصص اولان اعوان و انصار و خدام و اتباعک حال و شانلری خدمت
 و انتسابده سبق و تقدیم لرینه قیاس ایلک متفاوت اولوب عهد قدیمده نبیره امکدار و خدمتکنر از اولان
 رجالک ملوک و سلاطینه تقریرلری انلرک نصکره انتساب ایدن رجالدن ازید و اقوادر * یو امرک سبی اولدر که
 قبائل و عشایر ینلرندن محفوظ و مرعی اولان عصیت و اجتماعدن مقصود انفق جلب منفعت و دفع
 مضرت و جهت و غیرت و حوزه جایه لرینی اطاله دست تطاولدن جایه و صیانت اولوب یومعنی ایسه نسل

و نسببری قریب رجاله اجانب و اباعدن زیاده ظاهر در * زیرا فصول سابقه ضمنند ذکر و تقریر را و اندیغی
 اوزره اقارب و خویشان بر برلینه تعاون و تناسر و محبول اولوب اجانب و اباعدینلرنده حجت و غیرت
 بومرتبه به بالغ دکلدر * لکن مالک ایله مالوک و مخدوم ایله خادم میاتند دخی رابطه تسل و نسب کی برعلاقه
 قویه حادث اولغله قرابت نسبییه اوزرینه ترتب ایدن ثمره وفائده بونلرک اوزرینه دخی مرتب اولور * زیرا
 علاقه نسب اگرچه ذاتند خلقی و طبیعی برحالت ایسه ده لکن ولد و والدیه میاتند ملحوظ بر امر نسبی و تعلق
 معنوی اولغله خارجده اوزرینه ترتب ایدن ثمره وفائده سی اعتبار ایله ظاهر و متعین اولور و نسب و نسب
 واسطه سیله اقارب و خویشانک بر برلینه تعلق و ارتباطی بوجهله حاصلدرکه بجز تربیه و آغوش حمایت سنده
 نشو و نما بولغله سفر و حضرده ینلرنده معاشرت و مراقت و طول صحبت دائم و جاری اولوب حیاتلرنده
 صداقت و محبتلرنده وراثت ایله علاقه اتصال متین و محکم اولغله لدی الحاحه بر برلینه عون و نصرت
 طبیعتلرنده راسخ اولدیغی جمله نک مشهود و معلومدر * کذلک عبدالله مولی و تابع ایله متبوع ینلرنده دخی
 علاقه نسب کی برکونه تعلق حاصل اولورکه لیل و نهار عبید و خدام مالک و مولالری نک خدمت
 و عبودیتلرینه ملازمت و انلردخی اتفاق و تزئین ایله بونلر لطف و عنایت ایدوب ینلرنده معاشرت
 و مصاحبت جاری اولغله حقیقت نسب معدوم ایسه ده ثمره وفائده سی ترتب ایدوب وقت حاجتده عون
 و نصرت قیام و ترک سرو جان ایله افندیسی خدمتی اتمامه ایتدیرلر * فعلی هذابر قبیلله جلیله رتبه
 رفیعه ملک و سلطنته اعتلارندن مقدم اجانب و اباعدن بر قوم دائره لینه انتساب و سبق خدمت ایله عز
 و شرف اکتساب ایتدکده انلرک شجره انتساببری ثابت الاصل اولوب علاقه اختصاصبری تمکین و ثبات
 و ظهور و جلاده بعد حصول الملك منسوب اولان رجالدن ایکی وجهله اظهار اقوی در * اول وجهلرک
 بری بودرکه اشراف قبائلدن بر قبیلله جلیله نک رتبه قبل حصول الملك انتساب ایدن رجال طول خدمت
 و سبق عبودیت ایله افندیلرینه زیاده تقرب ایدوب و قبائل اراسنده خادم ایله مخدوم لایالی معامله یه مألوف
 و ینلرنده هر اسم تکلف مرفوع اولغله خدام دوات ایله اهل قرابتک فرق و امتیازی ظاهر اولور * بومورتمده
 اتباع و اعوان اقارب و خویشان مشابه سنده اولغله رئیس و متبوعلری رتبه رفیعه سلطنته نائل اولدقلرنده
 وقع و شانلری عظیم و قدر و منزلتلی جسم اولور * اما مالوک و سلاطینه ملک و سلطنت ظهور و ندر نصکره انتساب
 ایدن رجالک حال و شانی بونلرک خلاقی اوزره واقعدرکه طبیعت ملک و دوات مراتب و مناصبک فرق
 و امتیازینی موجب اولوب اعوان و انصارک اهل بیت سلطنتدن و خدام و اتباعک اصحاب عز و ریاستدن
 رتبه لری نک فرق و امتیازینی مقتضی اولغله ملک و سلطنت ظهور و ندر نصکره دائره دولته انتساب ایدن رجال
 اجانب و اباعد منزله سنه تنزیل اولوب مالوک و سلاطینه انتسابی حادث اولان رجالک تعلق و ارتباطی
 ضعیف و خفی اولغله وقت حاجتده عون و نصرتلری قاصر اولور * ایکنی وجه بودرکه قبل الملك برخاندانه
 انتساب ایدن رجال طول زمان ایله خدمت و عبودیتلری سبق ایدوب هنوز اولیای نعمتلی رتبه رفیعه ملک
 نائل و ترتیب مراتب و مناصب حاصل اولمغله بونلرک حال و شانلری ناس یننده مجهول اولوب اکثرانام
 بومقوله اتباع قدیمه بی بیت سلطنته منسوب اقارب مالوک اولوق اعتقاد یه اعزاز و اکرام و توقیر و احترام یه
 مبالغه ایتلرله بونلرک دخی عرق غیرت و جیتلری حرکت ایدوب اولیای نعمتینه معاونت و مظاهرتده
 همتلری بلند اولور * اما مالک و دوات حصولند نصکره دائره ملک و دولته منتسب اولان رجالک انتساببری
 وقتی قریب اولوب اکثرناس قنده اوائل حاللری معلوم و معروف اولغله رابطه تبیتلری رتبه قرابتدن ممتاز
 اولوب ملک و دوات حصولدن مقدم منسوب بارکاه دوات اولان اعوان و انصاره نسبت ایله بونلرک خدمت
 و عبودیتلری دخی قاصر اولور * بومده عاقل صدق و ثبوت صحیفه عالمده ظهور ایدن دول و سلطنتلره تقار
 و اعتبار اولندقد ظاهر اولورکه عهد قدیمتبرو اعتبار رفیعه ملک و دولته منسوب اولان رجالی مالوک
 و سلاطین توقیر و تکریمه سائر تقدیم ایدوب اقارب بیت سلطنت حقیقه جاری اولان معامله مالوکانه ایله
 ساطرلرین تطایب ایدرلر * انلردخی محافظه حقوق نعمت و حفظ ناموس سلطنتده تقصیر ایتدوب ولی
 نعمتلی خدمتده شدت نطق اقدام و تشعیر صاق اتمام ایدرلر * اما مالک و دوات حصولند نصکره انتساب

ایندن رجاله امکدار قدیم معامله می اولمیدوب تقرب واختصاص داده اوتاد قدیمه دولت اولان عظاما وارکان مرتبه سینه بالغ اولمید قلمی مشاهد بالعیاندر * حتی اواخر دولتده ملوک و سلاطین قوم و قبیله سنی طرد و تبعید ایچون مواجب هر سومه ایله اجنبی عسکر ترتیب ایتد کلرند انلرک عهد و زمانلری قریب و دولت و سلطنت ضعیف و زواله مشرف اولمغله اصحاب ملک و دولت انلره امکداران قدیم کی اعزاز واکرام ایتیموب تحت قهر و جبرده استخدام ایدرلر * معلوم اوله که ملوک و سلاطین عهد قدیم تبرو خدمتکاران دولت اولان رجالی طرد و تبعید واجانب وابعادی دائره لرینه تقرب ایتلرینک سروسیمی اولدر که قدیم دن دائره دولته منسوب اولان رجال ملوک و سلاطینک آبا واجداد لرینه خدمت و عبودیتلری سبق ایتمکله ینلرنده مربوط اولان علاقه ولایت رحم و قرابت مثابه سنده اولمغین طبیعتلرنده غرور و نخوت حاصل اولوب خضوع و انقیادده ظاهر اتماون و تکامل اوزره حرکت حس اولمغین ملوک و سلاطین بوتلردن نفرت واجانب وابعاده میل و رغبت ایدرلر * لکن اجانبک اتسابی حادث اولمغله هر نه قدر ملتفت دخی اولسه ینسه عز و شرفده امکدار قدیم مرتبه سینه بالغ اولمیدوب دائره دولتمدن خارج اجانب وابعاد کی معامله اولتور * وجهه دول و سلطنتلرک اواخرنده حال و شان بومنونال اوزره جاری اولوب اولیای قدیمه بی دولت سلطنتدن طرد و تبعید و مناصب سامیه اجانب وابعاده تفویض و تقلید اولتور * لکن بووضع ناستوده کردار علامت نفس وادبار اولوب مزاج ملک و دولتک اختلال و المجرافه دلالت ایدر * وکتب تاریخنده اولیای دولت اسمی امکداران قدیمه اطلاق اولنوب اتسابی حادث اولان رجاله خدمت و اعوان افطی استعمال اولتور * والله ولی المؤمنین

(فصل)

فصول کتابدن فصل ثالث اوتن طقوزنج فصلی وقت ضعفه ملک و دولته تغلب و تسلط ایدوب ملوک و سلاطینی تنفیذ احکامین منع و جبر و قبی و رتی مصالح دولتی کندیلرینه قصر ایدن متغلبه یاتسده در * معلوم اوله که داعیه ملک و سلطنت ایله خروج و ظهور ایدن رجال قهر و غلبه ایله عمالک استیلا و رتبه رفیعہ ملک و سلطنته اعتلا ایدوب منازع و مزاجلری دفع ایتمکله اولاد و احفادی واحد ابعدا واحد نائل سریر جهانبانی و مالک تاج و تخت سلطانی اولدقده جوق کره اولیای دولتمدن بعضیلری دائره سلطنته تغلب و استیلا ایدوب ملوک و سلاطینک امر و نهیده انفراد و استقلالنه مانع اولورلر * بوغائله هائله ملک ظهور و حدوثی اکثر یابوندنناشیدر که اولاد ملوکدن بر طفل اندک سال یابر شخص ضعیف الحال تحت سلطنته جلوس ایدوب حل و عقد قادر اولمغله آبا واجدادی وقتنده عظمای سلطنتدن بعضیلری تنفیذ احکام دولتمده ولایت و کفایت ادعاسیلر کار فرمای مسند حکومت اولوب تفسیق کارگاه امور و حل و عقد مصالح جهوره نصبتی ایدر * کیده رتبه تعین و استقلال تام ایله مالک رقاب انام خاص و عام امر و حکمنه رام اولوب دماغنده خولیای ملک و سلطنت اولمغله کرپوه مکر و فساد سالک اولور * بو طریق ایله که وارث تاج و تخت دولت اولان صغیر عظیم التدبیری اعین ناسدن سترو سر ابرده احتیاجده حبس ایدوب واول صبی بوالهوسنک داعیه نفس و هوا ایله حظوظات جسمانیه ولذایذ نفسانیه دن میل و رغبت ایتدیکی ملاعب و ملاهی به سوق و تشویق ایله دائره ملک و دولتمده حکم و تصرفدن اغفال ایتمکله جمله امور دولتی کندوبه قصر و حصر ایدر * اول طفل محبوب و مغلوب دخی مبلغ سن رجاله بالغ و نصاب عقل و ادراکه واصل اولدقده سن صغر و حال صیاد تبرو مأنوس و مألوف اولدیغی لذایذ نفسانیه و شهوات جسمانیه ایله مشغول اولمغین ملک و دولتمدن مراد الحق سریر سلطنته جلوس و ورای بجایده عیش و عشرته اعتیاد در دیوبالجه حل و عقد و امر و نهی متغلبه یدینه تسلیم و تفویض ایدوب ضبط جیوش و حفظ ثغور و سائر امور دولتمدن بر امره صرف لحاظه اهتمام ایتمکله ملک و دولت زور بازوی تغلب ایله آخره نقل و تحویل ایدر * سکیم عهد خلافت عباسیه ده اولاد خلفادن بعض صغار و ضعفا مسند نشین خلافت اولدقده تدبیر و تصرفدن قدرتلی قاصر اولمغله بالجه حل و عقد امور امرای دیلمه و اترا کدن آل بویه و حکاک قور اخشیدی

واندرک امشانی رجال یزنده اولوب خلیفه عصر دن بعد البلوغ رشد و سداد دخی مأنوس اولمغلد کراولان
رجال دائرة دولته تغلب و آخر الامر تسلطن ایتدیلر * کذلک عمالک اندلسده امویه دولتنک او اخرنده دخی
منصور بن ابی عامر نام امیر دایر تغلب ایدوب زمام حل و عقدی خلفه ایدندن نزاع ایلدی * کاهیجه دخی
دستباری طلائع عون باری و رهنمونی بد رفته توفیق کردکاری ایلد خلیفه مغلوب مالک دستمایه رشد و سداد
اولمغین متغلبه دولتی قتل و ضرب ایلد تعذیب و تشکیل و رتبه سنندن خط و قریل ایلد شر و فسادلرین پیرامن
دائرة ملکدن طرد و تبعید ایدوب سلطان نافذا لامر تحتکاه استقلال اولور * لکن او اواخر سلطنت
عباسیه ده اولدیفی کبی بردولته تغلب و تسلط مدت مدیده مسقر اولدقد نصکره ملوک و سلاطینک متغلبه
دولتی دفع ایلد مرکز سلطنتده استقلاللری عسیر اولوب اولدیفی صورتده دخی قتل و ندرت اوزره واقعدر *
زیرا زمام ملک و دولت که گرفتار دست تغلب اولوب مدت مدیده مسقر و متمادی اولدقد قبضه تسلطدن
خروج بووجهله عسیردر که اکثر اوقاتده متغلبه ظهوری ملوک و سلاطینک مسبارتی وقتنده حادث اولوب
عقل و تدبیرده قاصر و محافظه امور دولت و ضبط احوال ملکندن عاجز اولمغله زرین کوی سلطنت ربوده
صوبخان تغلب اولوب هرورایام و کروراعوام ایلد خلع رتبه سلطنته وسیله اولور * کاهیجه دخی ملک و دولته
متغلبه ظهوری اول وقتنده واقع اولور که ملوک و سلاطین کندیلرله خسلک قرابت اولان اهل بیت سلطنتی
دائرة دولتن طرد و تبعید ایدوب واجانب و اباعدی تقریب ایتدکرنده اقارب و خویشاند غیبت و حجت
غالب و ظاهر واجانب و اباعد صدق و امانته قاصر اولمغله وقت ضعهده ملک و دولته اجانب تغلبه باعث
اولور * لکن ملک و دولته طرد اقارب و میل اجانب عوارض ذاتیه دن اولدیفی کبی وقت ضعهده
متغلبه ظهوری دخی امر ضروری اولمغله بویکی مرض هاتلندن مزاج دولته سلامت نادر واقع اولور *
والله یوقی ملک من یشاه

(فصل)

فصول کتابدن فصل ثالث بکر منفی فصلی متغلبه دولت ملوک و سلاطینه و اهل بیت سلطنته مخصوص اولان
القیاب و شعارده مشارکت ایتدکاری بیاتنده در * بواصر لیبانی اولدر که رتبه رفیعه سلطنت بر منصب
عظیم عزیر المنالدر که هر دولته صاحب تاج و تخت سلطنت اولان ذاتک نسل و ذریتسه مخصوص اولوب
ابتدای ظهور لرند بروسلاطیت سلطنته منسوب اولان اولاد و ابشاری یشنده دائر و جاری و هر اسم ملک
و دولت خاندانلرنده دائم و باقیدر * اگر دولته تغلب ایدن شخص اعوان و انصار ملوکدن یا کندی دائره سی
خاقندن کثیر الاتباع کسه دخی اولور سه انک سطوت و صولاتی سایه ملک و دولته حاصل و رتبه رفیعه
همت ملوک ایلد و اصل اولوب خدام عتبه سلطنتدن اولمغله نه قدر تغلب و تسلط ایتسه لر دخی ظاهرده ملوک
و سلاطینه اطاعت ایدوب تاج و تخت سلطنتی صاحب ملک یندن خلع و نزع به سارت و کندیلرین نامزد تخت
دوات ایدمه مرار * بلکه انحق غرات ملک و دولت اولان حل و عقد مهمام دولته قیام و ضبط و ربط احوال
ملکته نظام صورتی اظهار ایدوب داعیه ملک و دولتی درون خیانت غولرنده اخضا و اضمحار ایدرلر *
شوبله که رأی فاسد و نقد کاسلرینی ترویج ایچون نیکخواهان دولتن خولیلی فسادلرینی ستر ایدوب
ورای برده خفاده منصفه نشین احتجاب اولان سلطان مغلوب و محجوبنک امر و نهی شفیذ و اجر ایه و کالت
و نیابتلرینی ایهام قصد ایلد شعار ملک و دولت اولان اوضاع و اطوار ملوکانه ده مشارکتدن امتناع ایدوب
تغلب و تسلطلری حالده نفسلری داعیه ملک و دولت ته حمله ایتهمادن اجتناب ایدرلر * زیر امتغلبه دولت
داعیه ملک و سلطنته تصدی ایدوب پرورش باب اولدقلری خاندان سلطنتدن تحت دولتی خلع و نزع قیام
ایتسه لر سائر رجال دولت عصر لرنده موجود اولان ابنای ملوک ائلردن احق و اولی یلوب یادشاهلرینه عصیان
و مخالفت و متغلبه به تحت سلطنتی تسلیمه جواز کو ستر میوب و هله اولی ده اعدام و اهلا کلرینه سعی ایدرلر *
ته کیم عمالک اندلسده امویه دولتی وقتنده بمقوله قسه حادث اولمشدر که اندلسده ملوک دخی امیه دن هشام
وقتنده منصور بن ابی عامر اولاد امرادن اولوب عهد خلافت هشامده دولته تغلب و تسلط ایلد کده آیا

واجب ادای کبی حل و عقد امور و نظم مصالح و جوره و در وقت تولد ایلدیه استغفار بتمیوب ملوک و سلاطینه مخصوص اولان القاب و عاداته مشارکت و هشامد نصکره مالک تخت سلطنت اولوق اوزره هشامدن عهد نامه الدینی اندلسده موجود اعیان بنی مروان و سائر اشراف قریشک معلوملری اولدقده سر جمله قدم نزاعه قیام و منصور بن ابی عامری قتل و اعدام ایتد کد نصکره خلیفه لری هشامی خلع ایدوب عم زاده سی محمد بن عبد الجبار بن ناصری استخلاف ایتلریله بنی عامرک معموره دولتی خراب اولوب تاج و تخت خلافت سلسله هشامدن عم زاده لری اولان سلاطینه نقل ایلدی * والله خیر الوارثین

(فصل)

فصول کتابدن فصل ثالث بکرمی برنجی فصلی ملک و سلطنتک حقیقت و ماهیتی و اصناف و اقسامی بیانده در * معلوم اوله که ملک و دولت زمره نوع بشره مخصوص بر منصب طبیعی اولوب نظام عالم و انتظام بنی آدم بو منصب ایلدیه حقیقه عالمده دائم و باقی اولور زیرا معموره ارضده افراد بشرک حیات و بقا لری امر معاش و سر مایه اتعاش اولان امور ضروریله برنجی تحصیلده اجتماع و تعاونلرینه موقوف اولدیقی بوندن اقدم فصول سابقه ضمنده ذکر و تفصیل اولمشیدی * و بودخی معلومدر که بونلر بر مجله اجتماع و اقامت ایتد کلرنده حوائج اصلیه و امور ضروریله برنجی تحصیل و تدارکده بری برلری ایلدیه معاملهیه محتاج اولوب و اخلاق حیوانیه دن طبیعت انسانده ظلم و عدوان هر کوز اولغله هر بری آخردنده موجود و کندیده معدوم و فقود اولان لوازم و هم مالی اخذ و غصبه جسارت اولدخی مقتضای عنف و غضب اوزره دفعه مخالفت و محاربت ایتد کله بینلرنده نائرة حرب و قتال مشتعل اولوب قتل نفوس و سفکد مال ایلدیه هرج و مرجه مفضی نوع بشرک حقیقه عالمدن انقطاعنه مؤدی اولور مع هذا جناب حکیم مطلق جل شأنه حضرتلری زمره بنی آدمی خلق و ایجاد ایدوب معاش و معادلر بیک صلاح و نظامی حکمت بالغه صمدانیه سنه مطابق اولغله وجود و بقا لری خلل و فساددن حفظ و صیاته تکفل ایلدی * بناء علیه زمره بنی آدمی حاللری اوزره ترک و ابقاد و ام و بقا لری بیک خلل اولغله حکمته مخالف اولوب ظلم و تعدیلری نسل و ذریه لری بیک انقراضه باعث اولغله حفظ جوهر حیات ایچون دفع ظلم و جوره قادر بر حاکم فاهرک وجودی لازمدر * فلذلک نظام عالم و عمار ارضده ملک و دولت لازم و ضروری اولوب نوع بشرک حیات و بقا لری حکومت و سیاست ملوک موقوف اولمشدر * و ملک و دولتک حصولی قهر و غلبه ایلدیه مطالبه و مدافعه به منوط و مطالبه و مدافعه دخی نسل و نسب یا بر غیر سبب ایلدیه غیرت و حیت اصحابی رجالک نصرت و معاونت لری به منوط اولغله رتبه رفیعیه سلطنته اعتلا قارب و خویشان و سائر انصار و اعوان اجتماعیلده حاصل اولور * و خیل و حشم اصحابی رجالک مرآتیی دخی مختلف و متفاوت اولوب هر قومک رئیسیت تحت یدنده فرمانبر اطاعت اولان رجاله تحکیم و تغلبه قادر ایه دخی رتبه رفیعیه ملک و سلطنته اعتلا به قادر اوله من * زیرا حقیقه تنده منصب ملک و دولت اول ذاته مخصوصدر که استخدا م رعایا و جبا یات اموال و ضبط جنود و حفظ حدود و قادر اولوب حوزه خیا به سننده داخل اولان بمالک و مسالکده حکمکنیدن اعلا بر حاکم عظیمک امری جاری اولمق لازمدر که قول مشهور اوزره ملک و دولتک اصل و حقیقتی بوندن عبارتدر * فعلى هذا بر مملکتک حاکم و والیسی که حقیقت ملک و سلطنتده هر کوز و معتبر اولان امورک بعضی بنی اجرایه قادر و بعضی بنده عز و قصوری ظواهر اولوب یا ضبط جنود یا حفظ حدود یا خود جبا یات اموالدن مکنتی قاصر اولسه معنای ملک و سلطنت انده ناقص اولغله ملوک و سلاطین اطلاقه شایان اولمز * ته کیم دیار غریبه اغالبه دواتی وقتنده و قیروان مملکتنده واقع ملوک بر بریه ایلدیه صدر دولت عباسیه ده ملوک انعام و اتراکا اکثری مملکتلرنده حاکم و والی اولوب ملک و سلطنت وظایفک جمله سنی انعام و تکمیلده قادر دکلرایدی * کذلک عظامای ملوک و سلاطیندن بر ملک عظیم الشانک وزرا و امرای اطراف بمالک و والی و امرای و قمرمانی جاری اولوب لکن نصب و عزل لری و حکم و تصرف لری بالجمله رأی سلطانی و اذن خاقانی به موقوف اولغله ملک و سلطان اطلاق ایلرک حقیقه دخی صحیح اولمز * معلوم اوله که اکثرا ملوک و سلاطینه ملحق وزرا و امرای دائرة مملکتکی

زیاده واسع دول عظیمه ده موجود اولور که اطراف وجوانی دارالملک سلطنتدن ابعدا اولغله تنفیذ احکام دولت واعلان شعار سلطنت مصلحتی ضمننده اول مملکتک نظام وانتظامی وزرا و امرایه بوجه استقلال تقویض اولنوب سرنامه منشور مجید واجلال لری دستور مکرم عنوانیله عزین ومجلا قیلنور * لکن حکایات امورده مرجع ومصیر حقیقتده سلطان جهانگیر اولغله مسند وزارت ورتبه امارت درجه ملک وساطتده داخل اولمز * ته کیم دولت اسلامده بمالک غریبه امرای منهاجه خلای عییدینه ورؤسای زنانه بر وقتده امویه خلفاسنه ووقت آخرده ملوک عییدینه تابع اولوب طرفلندن آفاق واقطاره حاکم ووالی اولدیلر * کذلک عباسیه وقتنده ملوک دیالیه واترالدخی خلط طرفندن مسند نشین حکومت وولایت اولدیلر * وکذلک ظهور اسلامدن مقدم دیار غریبه امرای بر بریه دخی ملوک افریجه تابع اولوب وفرس دولتی وقتنده طوایف ملوک اسکندر رومی به وسلاطین یونانه مطیع اولدیلر * بونلرک امشالی اطراف ونواحیده ایالت ومملکت والیلری کثیر اولوب لکن تنفیذ احکام عامه ده بر سلطان جلالت نشان عظیم الشانه تابع اولغله ملک وسلطان اسمی اطلاق اولنمز * والله القاهر فوق عباده

(فصل)

فصول کابدن فصل ثالث بکرمی ایکنجی فصلی ملوک وسلاطینک رعایا بر ایا به عنف وشدت و بطش وحدث ایله معامله لری نظام ملک ودولته خلل وضرر ابراث ایلدیکی بیاتنده در * معلوم اوله که مصلحت ملک ودولت ملوک وسلاطینک صفات جسمانیه واحوال نفسانیه لرینه راجع اولنوب حسن شکل وملاحت جمال وکثرت علم وکمال وجودت خط وکتابت وسائر صنعت ومعرفت امثالی صفت وعملاری اعتباریه حاصل دکادر * بلکه ملک ودولتک ثمره وفائده سی مستقل جناح سلطنت اولان عجزه وضعفایه شفقت ومرحمت ایله حاصل اولوب ودیعه رب البرایا اولان فقرای رعیتی اطاله دست تعدیدن حمایت وصیاته موقوفدر * زیرا حقیقتده ملک وسلطنت رعیتیه نسبت ایله حاصل وصف اضافی اولوب والدا ایله ولدیاتنده صفت ابوت وبنوت کبی ملک ودولت دخی سلطان ایله رعیت بیننده معقول امر نسبی اولغله ملک وسلطنتک معناسنده رعیتک سلطانه وسلطانک رعیتیه تعلق واضافتی مرعی ومعتبر اولمشدر * وبوتعلق واضافت سلطان ایله رعیت کلمه لرینک حقیقتلری ملاحظه اولندقدده ظاهرا اولور که عرف ناسده سلطان اسمی رعیتیه مالک ذاته اطلاق اولنوب رعیت کلمه سی دخی سلطانه منسوب آحاد ناسده اطلاق اولنور * وپادشاهلرک رعایایه نظر ومعامله لرینه ملکه اطلاق اولنور که ملک ودولت معناسنه در آل ملوک وسلاطینک رعایا بر ایا حقنده حکم وریاستلری وضبط وریاستلری قانون عقل وحکمتیه موافق اولوب نظر وهمتلری تأمین بلاد وترفیه عبادده مقصور اولورسه نظام ملک ودولت اتم واکمل اولوب سلطنت وخلافتدن مقصود ومطلوب اولان منفعت ومصلحت کاهو حقه حاصل اولور * واکرو تیره عدل وداددن کریمه جور وفساده عدول اولنوب عجزه وضعفایه رفق وملاحت ایله حسن معامله اولنمز ایسه ضرر روزیان وخیبت وخسیران ایله رعایا هلاک اولور * زیرا ملوک وسلاطین بطش وشدت وعنف ورعونت ایله ترتیب عقوبانه مائل اولوب ناسک معایب ومشالبی تفتیش وتفحص ایله تقبیل ایدرلر ایسه خلقت قلوبنه رعب وهراس مستولی اولغله سطوت وقهر سلطانتدن تخلص نفس ایچون کذب وحیله ومکر وخدیعه ایله احوال لرینی کتم واخلایه مضطر اولوب اخلاق ذمیمه ایله متخلق اولورلر * وچوق کره واقع اولور که معرکه حرب وقتالده ملوک وسلاطیننه نصرت واعانت ایتمیوب قلملرنده مرکوز اولان بغض وعداوت سببیلده ترصد فرصت وسوء قصد دخی جسارت ایتلر ایله بیان ملک ودولتک خرابیه باعث اولور * اما کرملوک وسلاطین قانون عدل وداده امر اعانت ایله رعیتیه رفق وملاحت وحسن معامله ایدوب جرم قلیل ایله ناسی مؤاخذه مدن کفید ایدرلر ایسه رعایا بر ایا تان قلوی محبت ملوک ایله ملو اولوب هر حالده تقدیم رضای ملوک ایله اطاعت وانقیادده تمکین وثبات ومدافعه اعدای دولتده بذل تقدیمه حیات ایدرلر * معلوم اوله که نظام ملک ودولت حدود سلطنتی اعدادن محفاظه وجور وظللی رعایادن مدافعه به موقوف اولوب اتجیق بویکی امرک حصولنه اتمام ایدن ذاتن افسر استیجای اکیلل سلطنت ایله آراسته وسریر ملک

ودولته شایسته اولور * لکن اگر ملوک و سلاطین مستریج آرامشگاه عنایتی اولان رعایا و برایتان جیب امید لرین بذل تقدیر آمان ایله مال مال ایدوب مستغرق نم ییگران و مظهر اطف و احسان دخی ایدر لر ایسه شرایط قوت و مروتی پرینه کتور و مکه رعایای طرفلرینه تحیب و اماله ایتمش اولور لر * سریره شناسان عقل و دانشه پوشیده دکادر که اصحاب فهم و ذکا و ارباب عقل و دها اولان رجال مستند نشین ملک و دوات اولد قلرند ضعیفای رعیته رفیق و ملائمت ایله معامله ایتمیوب اکثر رعایا دن تحقیق و ثقت ایله حسن معامله عواقب امور دن غافل یا خود لمصلحه تغافل ایدن شخص عاقل دن صادر اولور * زیرا اصحاب قراست و یکاستک ذهن و قادی خاطر نقاد لری فروغ نور ذکا ایله آغاز کاردن انجرام حاله واقف اولمغله فکر دقیق و نظراتیق ایله اموال رعایای ضبط و حساب ایدوب منافع دولتی توفیق قصد ایله رعایا به حوصله و وسع و طاقاقلرند خارج تکالیف شاقه تحمیل ایدر لر مع هذا مشکلات صدقوتدن شرفریز عز و صدور اولان احادیث صحیحهدن (سیر و اعلی سیر اضعفکم) حدیث شریفی مدلولی اوزره بحزه وضعفانک قدرت و تحمل لرینه رعایت امر مهم اولمغله حاکم و والیده قلت ذکا شرط اولوب اصحاب عقل و دها مستند ریاسته اعتلا اولمقدن منع اولندی * و بومعنی حضرت معاویه نک قوندانی زیاد بن ابی سفیان قصه مسندن اخذ اولمشدر که خلیفه منیع الجناب عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرت لری زمان خلاقلرند زیاد بن ابی سفیان مالک عراقه والی ایدوب بعده مدت قلیله مرورنده عزل و یرینه آخری نصب ایتد کده زیاد بن ابی سفیان حضرت عمر ک حضور عالی رتبه واروب یا امیر المؤمنین بنی امر حکومته عاجز یا خائن اولدیغمه بناء می عزل ایتد ک دیو سوال ایتد کده جناب فاروق عادل رضی الله تعالی عنه حضرت لری دخی نیاز یاد بونلر لری ایچون عزل ایتدم لکن سن عقل و دها و فرط ذکا ده سائر عقوله غالب و ادراک و فهم کده فضل و مزیت ثابت اولمغله عقل کده اولان زیاد بی رقاب انام اوزرینه تحمیلدن اجتناب سیبیله عزل ایتدم دیو جواب با صواب و یر دیر * و بواثر اطفانک اثر یتنه علمای شریعت انار الله براهینهم حضرت اقی دخی اقتدا ایدوب زیاد بن ابی سفیان و عمرو بن العاص کبی افراط عقل و یکاست ایله موصوف اولان رجال مستند ریاسته تصدیق اولمقدن کر کدر دیر * زیرا انشاء الرحمن اشیمو کبابک آخرنده ذکر و تقریری تصمیم اولندیغی اوزره حاکمه فرط ذکا و عقل و دها طبیعت دولتک مزاجتی تغیر و تبدیل و هر اسم سلطنتی تحویل ایدوب خلقک مألوف اولدیغی وادیدن مسلک غیر معهوده سلوله و جاده انصافدن کر پوه جور و اعتسافه عدول ایله رجال دولتک و سائر رعیتک تشویش واضطرار یتنه باعث اولور * والله خیر المالکین * بو تقریر و تحقیقدن معلوم اولدیکه اصحاب ملک و دوات و ارباب سیف و سیاسته حق و بلاد قبیح اولدیغی کبی افراط عقل و ذکا دخی معاییدن عدا اولمشدر * زیرا صفات انسانییه دن هر صفتک زیاده و نقصان طرفلری مذموم و عدل و وسطی مدوح و محمود اولمغله عقل و ذکا انک افراطی دخی قبیح اولوب ناسک معاش و معاد لرینه صالح مصالح و منافی استیجاب و مظالم و مقاسدن اجتناب وافی عقل و بصیرت کفایت ایدوب فضله و زیاده سی معتبر و هر عی دکادر * کذلک صفت جود و بخشادخی اسراف ایله بخل یتنده متوسط بر خصلت جمیده اولوب زیاده سی اسراف و نقصانی بخل اولمغله ایکسی دخی مذمومدر * و کذلک شجاعت دخی خصال جمیده دن معدود جین ایله تهور میاسته متوسط بر صفت جمیده در که زیاده سی قوت غضبیه نک افراطی و نقصانی قصورندن اقتضای تمکله شجاعتک زیاده سی تهور و نقصانته جین اطلاق اولنوب ایکسی دخی مذموم و صفت شجاعت متوسط اولمغله مدوح اولمشدر سائر صفات نفسانیه و اخلاق انسانییه دخی بوموال اوزره واقع اولوب زیاده و نقصان طرفلری مذموم و عدل و وسطلری مدوحدر بناء علیه فرط ذکا ایله معروف اولان اصحاب مکر و حیل حقه دن جین فکری آدمدر دیو وصف ایدر لر * والله یخلق ما یشاء

﴿ فصل ﴾

فضل ثالث یکر می اوچن فی فصلی خلافت و امامت صیغله لرینک حقیقت و معنایری بیاتده در * معلوم اولدیکه بوندن اقدم ذکر اولندیغی اوزره ملک و دولتک حقیقت و ماهیتی شرح و بیان اولنوب زمرة نوح بشرک جناب

و بقالی وجه ارضه اجتماع ضروری به موقوف ولای الاجتماع صلاح و نظامی دخی ایچلندن برینک
 قوت قاهره ایله مسند ریاسته حکم و تصرفه منوط اولغله ملک و دولت نظام عالمده امر ضروری اولدینی
 تفصیل و تحقیق اولمش ایدی لکن طبیعت انسانده اخلاق حیوانیه دن عفت و عقب مرصکوز اولوب
 وسطوت سلطنت قهر و غلبه بی موجب اولغله اگر ملوک و سلاطین اسب تند خوی عفت و غضبی زمام عقل
 و دین ایله منع ایتمز رایسه طریق عدل و انصافدن کرویة جور و اعتسافه عدول ایله فرمانبر حکم و اطاعتی
 اولان رجاله حوصله وسع و طاقتلندن حارج تکالیف شاقه تحصیل ایتمکله محو و افکارینه باعث اولورلر *

خصوصا که اغراض و مقاصد مختلف اولغله هر ملک و دولتک صاحبی کندی قصد و غرضنه موافق بر بدعت
 سیئه احد اشته مائل اولغله رعایانک حیرت و اضطرابنه باعث اولوب اطاعت ایتمدکاری صورتده ملوک
 و سلاطین سل سیف قهر ایله رعایای قتل و اعدام ایدرلر * بناء علیه نظام ملک و دولت و سیاست مدینه ده
 لازمدر که ملوک و سلاطین سورت عفت و غضبیرینی میزان عدل ایله تعدیل ایدوب بین الانام تصحیح معاملات
 و ترتیب عقوبات ایچون عقل و حکمته موافق و مصلحت و قته مطابق قانون و قاعده لر فرض و تقدیر اولنه که
 کانه انام تسلیم و قبول ایله احکام ملک و دولته اطاعت و انقیاد ایدرلر * ته کیم ظهور اسلامدن مقدم
 اکسرة فرس و عجم و سائر ام و قنده حکم و عقلا اتفاقیه قوانین سیاست فرض و تقدیر اولوب جله ناس تسلیم
 و قبول ایله دستور العمل ایتمشلا ایدی بر ملک و دولته که ملایم عقل و حکمت اولان قوانین سیاست ایله
 عمل اولغله ضابطه نظام و انتظامی محتل اولوب ملک و دولتری کاله واصل و آفتاب عزتلی افق استواده
 حاصل اولزدن مقدم محو و مضاعف اولق اوزره عادت الهیه جاری اوله کلدلر * معلوم اوله که نظام ملک
 و دولته لازم و مهم اولان سیاست مدینه ایکی قسمه منقسم اولوب برینه سیاست عقلیه و برینه سیاست
 شرعیه دیرلر * اگر قانون سیاست عقلای دولت و حکم ای امت اتفاقیه بحسب العقل فرض و تقدیر اولوب
 بین الخلق تصحیح معاملات و ترتیب عقوباتده انکله عملا اتفاق اولنورسه اکسیاست عرفیه و عقلیه دیرلر *

و اگر احکام عدل سیاست حضرت حکیم بی علت جل شأنه طرفندن فرض و تقدیر اولوب انبیای عظام
 علیهم الصلاة والسلام واسطه سیله اتمه تبلیغ اولنورسه اکسیاست شرعیه اطلاق اولنورکه کافه عبادک
 معاش و معادلرینه نافع و حکم و مصالحی مشتمل اولغین ملوک نصف آیین اول احکام عادله و شریعت
 فاضله بی بین الانام اجرا و مراسم عدل و دادی احیا ایتمکله سعادت دارینه نائل اولورلر * زیرا الذات نعیم
 دینا ظل زائل و ضیف راحل اولوب غایتی موت و فنا به راجع اولغله ایجاد اعمده حکمت و مصلحت افق امور
 دنیویه نه مقصود کلدلر * بلکه آیت کریمه حکمت احتوای الخسبتم انما خلقناکم عبثا مدلولی اوزره
 خلقت ام و ایجاد بی آدمدن مقصود افق سعادت دارینه موصل و مفضی اولان حبل متین دین مبین و نهج
 قویم شرع کزین اولغله بالجله افعال و اعمال عبادده مصالح معاش و معادلی شرع شریفده تعیین
 و هر امرده بر مصلحت نافع و حکمت بالغه تبیین اولمشدر * حتی ملک و دولت اجتماع طبیعی بشره نسبت ایله
 امر ضروری ایکن خبیج قویم شرع شریفه سلوک ایله ملوک و خاقا مأمورلردر * فعلی هذابر ملک و دولته که
 مراسم عقل و دین ترک و اهمال اولنوب متابعت نفس و هوا ایله جل همتاری غصب اموال و قتل رجاله مقصور
 اوله اصحاب شریعت و اهل حکمت قنده قبیح و مذموم اولورلر * و اگر نظام ملک و دولت اجتماع عقلای
 امت و اتفاق اساطین حکمت ایله هر سوم و مرتب اولان قوانین عقلیه اوزره جاری اولوب احکام شرعیه به
 قطع نظر و اعتبار اولنورسه اول دولت دخی بحسب الشرع الا نوزمقبول و معتبر کلدلر * زیرا اعیان دولتک
 زمام رأی و تدبیرلری دست عقله تسلیم اولنوب فروغ نور شریعت ایله دیده بصیرتلی روشن و مستنیر
 اولغله * و من لم یجعل الله له نورا فانه من نور آیت کریمه سی مدلولی اوزره راه طلبنده خبط و خطادن
 امن و سلامت متصور اولورلر * نایب جناب حق و فیاض مطلق جل شأنه حضرتلری انسیانه عقل و قدرت
 ورشد و بصیرت احسان ایدوب بعدم لطف و کرم انزال کتب و بعث رسل ایله معاش و معاد عبادده صالح منافع
 و مصالحی تذکیر و انهمالک شرور و فساددن تحذیر ایله لطف و احساننی تکمیل و توفیق ایلدی * خصوصا
 دار عبادده عبادده نافع مصالح و منافعدن بیله ککری امور دخی لسان نبوت ایله انله تعلیم ایدوب

(انما هی اعمالکم ترقد علیکم) حدیث شریفی مدلولی اوزره اعمال بشردن خبر و شرک جزای کندیله
 و اجماع اوله جفتی بیان ایلدی * و انسانیک مجتهد کندی عقل قاصری و فکر قاتری ایله ترتیب ایتدیکی قانون
 سیاست ملک و دولت معاش و معادلرینک صلاح و نظامنده کافی اولوب بلکه یعلمون ظاهر امن الحیاة
 الدنیاهم عن الآخرة هم غافلون نص کریمی اوزره انجیق منافع دنیویه لرینی تحصیله توسل و حکیم مطلق
 جل شأنه حضرت تارینک اراده علیه سی امور اخرویه لری نظامنه تعلق ایتدیکین بعث رسول و انزال کتب ایله
 اصحاب عقل و فقهی منهج قویم شرع مبینسه ارشاد ایلدی * و حفظ امانت کبرای شریعتی انبیای
 عظامه و مقاملرینه قائم اولان ملوک و خلفایه تقویض ایدوب بین العباد تنفیذ احکام شریعت ایله
 مأمور ایتدیکین قانون شرعی شریفی نصب عین قبول ایدن ملوک ستوده سلوک ملک و دولترینه خلافت
 اسمی اطلاق اولندی * بو تقدیرجه طبقات ملک و دولت و مراتب سلطنت اویچ نوع اوزرینه مرتب
 اولوب برقیعی خلافت و امامت و برقیعی ملک سیاست و قسم ثالثی ملک طبیعی اولغله هر برینک حقیقت
 و ماهیتی بیان اولنورکه نه محله وارد اولورسه بونلرک معناری فهم و ادراک اولنوب هر برینک شرایط
 و احکامی اجرا و اعتبار اولنه * ملک طبیعی اول ملکدرکه انده اهل ملک قطعاً عقل و شرعه نظر و اعتبار
 ایتنوب قطاع طریق کبی دائماً مقتضای عنف و غضب اوزره غضب اموال و قتل رجال ایله مدار حکم
 و تصرفلری مظالم و مفاسده مقصور اولور * و ملک سیاست اول دولت و سلطنتدرکه انده مجتهد اعمال فکر
 و نظر دستور العمل قبلنوب اجتماع عقلا و اتفاق حکما ایله ترتیب اولسان مراسم ملک و دولت و قوانین سلطنت
 ایله عمل اولنور * اما مراسم خلافت و امامت اهل شرع شریفه مخصوص بر دولت عاده و سلطنت فاضله درکه
 اول دولتک صاحبی هر خصوصه شرعی شریفی نصب عین رضا ایدوب امور دینییه و دنیویه ده حکم
 و تصرفلری قانون شرعی شریفه مطابق و موافق اولور * بناء علیه امامت و خلافتده مدار اصلی شرع مبین
 اولوب ملوک نصفت آیین حفظ قواعد شریعت و ضبط سیاست امت ایله صاحب شریعت مقامنه قائم اولغله
 اقسام ملک و دولتلرک بونوعه خلافت تسمیه اولندی * والله الحکیم العظیم

(نصل)

فصول کابدن اوجفتی فصلاک بکرمی دردیجی فصلی خلافت و امامتک شروط و احکامنده اهل مات و علمای
 امتک اختلافلری یاتنده در * معلوم اوله که اشبو فصل سابقده ذکر و تفصیل اولندیجی اوزره رتبه سامیه
 خلافت ضبط دعایم شریعت و حفظ قواعد سیاستده صاحب شریعت و سلطان سریر رسالت مقامنه قائم
 اولغله علمای متقدمین انارالله براهینهم حضراتی بومنصب والا قدرک عنوان عز و اعتبارین خلافت اسمیه
 عزیز و محلی ایدوب ملوک متشرعین و ائمه مسلمین القاب سامیه خلفا ایله تلقیب اولندی * لکن صدر
 اسلامد نصکره نور ساطع الظهور دین مبین ایله اقطار زمین روشن و منور اولوب مسافه حدود اسلام واسع
 و مسالک و ممالک متسع اولغله شرایط منصب خلافتسه رعایت متعذر وینلرنده بجهر هشد کبی حائل و حاجز
 اولسان محالکده ملوک و سلاطین متعدد و متکثر اولدقده ائمه متأخرین امام مسلمینه سلطان دخی تسمیه
 ایتدیلر * اما خلیفه اسلامه امام اطلاق امام صاوتیه تشبیه طریقیله واقع اولوب جماعت مسلمین ادای
 صلواته امامه اقتدا و اتباع ایتدکاری کبی کافه اهل اسلام دخی امور دینییه و دنیویه ده اولی الامر اطاعت
 و انقیاد ایتلریله رتبه سامیه خلافتیه امامت کبری و خلیفه اسلامه امام المسلمین دیدیلر * و دخی سلطان
 اسلامه خلیفه اطلاق بوندتاشیدرکه متبوع الكل * هادی السبیل * سلطان سریر اقطاع *
 و پادشاه هر دوسرا * رسول کبریا * محمد مصطفی * علیه افضل التحایا * حضرت تارینک طرف
 همایونلرندن بین الایمه تنفیذ احکام شرعییه ده مقاملرینه قائم اولغله مطلق خلیفه اطلاق اولنوب و خلیفه
 رسول الله دخی تسمیه اولنور * لکن سلطان اسلامه خلیفه الله اطلاقنده علمای اختلاف ایدوب علمای دین
 مبینک اکثری بواطلاق جواز و صحتنه ذاهب اولوب دیدیلر که اگرچه جناب حق هر حالده حاضر و جله
 احواله ناظر اولوب و خلافت و وکالت غایبه مخصوص اولغله بومقامده خلیفه لفظی ایله معنای حقیقیسی

مراد اولیوب بلکه جناب رب العالمین جل شأنه حضرت تلی بنک امر و نهی عبادی بیننده تنفیذ ایدن ذاته
 علی طریق الجواز اطلاق اولور * بعضیری دخی سلطان مسلمینه خلیفه الله اطلاقک صحت و جوازیه آیات
 قرآنیہ دن انی جاعل فی الارض خلیفه آیت کریمه سیه و جعلکم خلافت الارض نظم شریقیه
 استدل لایدوب دیدیلر که بو آیتلر کافه بنی آدمک وجه ارضه جناب حق طرقدن خلافت عامه لرینه دلیل
 اولغله جلله بنی آدم خلفاء الله اولوب ملوک و سلاطینه دخی بومعنی ایله خلیفه الله اطلاق اولندی دیدیلر *
 لکن وجه اصح قول اولدر که جمهور علماد کر اولنان آیتلر ده خلافتی خلافت عامه معناسنه حملدن منع ایدوب
 معنای آخر ایله تفسیر و تأویل ایدیلر * و بعض علمادخی خلیفه الله اطلاقی تجویز یا تیموب خلیفه رسول
 الله ایله تلقیب و تسمیه بی لایق کوردیلر که یار غار شفیق حضرت ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه
 حضرت تلی سر بر خلافتی تشریف ایتد کده اصحاب کرام حضرت صدیق با خلیفه الله دیو خطاب ایتلر ایله
 حضرت ابی بکر بن خلیفه الله دکلم لکن خلیفه رسول الله صیابه کرامی کندویه خلیفه الله اطلاق
 ایتکدن منع و نهی ایدیلر * لکن اکثر علماد کر و تفصیل اولنان وجه اوزره خلیفه الله اطلاقی تجویز
 ایتکله سلاطین اسلام بولقب سامی ایله تلقیب و تسمیه اولمشدر * بوندنصکره معلوم اوله که انقضای زمان
 نبوتد نصکره امام و خلیفه نصبی امت اوزرینه واجب اولوب وجوبی اهل سنت قننده ادله شرعیه دن اجماع
 امت ایله یعنی کار صحابه و تابعین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضرت ابی بکر ایله ثابتدر * زیر اساطان
 تاجدار رسالت رونق طرازاریکه نبوت علیه افضل التسلیم و التخصیص حضرت تلی بنک طائر علین مسیر روح
 برقتو حاری سر ادقات لاهوته شهر کشای عزم اولدقده اول نور اقدسک دفن بحسد مقدسری ایله ضندقده
 زمینی تشریف ایتزدن مقدم صحابه کرام رضی الله تعالی عنهم اجمعین حضرت ابی بکر تسمیای دلارای طیبیه
 طیبیه ده سقیفه بنی ساعده نام محله جمع اولوب تعیین منصب خلافت باینده اجاله اقداح مشورت تقدیند نصکره
 یار غار شفیق حضرت ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه حضرت تلی جلله دن احق اولوب شایسته منصب
 امامت اولغله بیعت اولوب عامه امورده زمام حکم و تدبیری کف کفایتلرینه تسلیمه مبادرت ایتدیلر *
 و صدر اسلام و عهد تابعیندن الی یومنا هذا هر عصرده حال و شان بومنوال اوزره جاری اولوب بروقدن ناس
 بوسنت متبعه به مراعاتی ترک و اهمال ایله امر لریده انفراد و استقلال داعیه سننده اولمدیلر فعلی هذا
 نصب امام اجماع امت ایله ثابت و واجب اولوب و اجماع قطعی احکام شرعیه به دلالتده سنند قوی اولغله
 نصب امامت سادات اهل سنت قننده دلیل شرعی ایله ثابت اولمش اولور * و فرق ضاله دن جمهور معتزله ایله
 زیدیه طائفه لری نصب امامک وجوبنده اهل سنت ایله هم دست و فاق اولوب لکن وجوبی عقل ایله ثابتدر
 دیورای ایتدیلر * شویله که نصب امام حقه دلیل شرعی دخی وارد اولسه بز عقل ایله امت اوزرینه
 وجوب و فرضیتنی ادراک ایدوب ترک ایتد کیری صورتده دنیاده مذموم و آخرتده عقابه مستحق اولور لر
 دیدیلر * حق صحابه و تابعینک نصب امامده اجماع و اتفاق لرینی دخی عقول صافیه لرینک حکم و قضاسنه
 سبی قیلوب ککاب و سنندن برسنند شرعی به مستند دکلدر دیدیلر * و نصب امامک امت اوزرینه بحسب
 العقل وجوب و فرضیتنی بوجه ایله بیان ایدوب دیدیلر که باطل و العرض صحیفه معموره ارضه ساکن
 اولان آحاد ام و زمره بنی آدم کسب معاش و تحصیل مایه اتعاشده بر بر لیه معامله و معاوته محتاج اولملر ایله
 اما کن متفرقه ده حیوانات و حشیه کی منفرد اسکون و اقامت لری ممکن اولیوب بلکه دشت و صحرا ده
 یا امصار و قراده علی وجه الاجتماع سکون و اقامته احتیاج لری امر ضروریدر * و طبیعت بشرده شر
 و فساد و عنف و عناد مر کوز اولغله لای الاجتماع بر بر لیک مال و عیال لرینه تعرض ایله اطاله دست تعدی
 ایتد کده اصحابی دخی داعیه حفظ مال و غیرت عیال ایله قدم نزاعه قیام ایدوب ینلر ده منازعات کثیره
 و خصومات شدید جاری اولور * و کیده رکه منازعه و مقابله دخی مقابله و محاربه به باغث اولغله ایچلریده
 تهدیدنی ایضاعه و حکمتی اجرا به قادر بر سلطان قاهر اولدقده نظام عالم محتل اولوب وجه ارضه نوع بشرک
 محروم و هلاکنه مؤدی اولور * مع هذا مشیت علیه الهیه و حکمت بالغه صمدانیه وفقی اوزره روی زمینده
 نوع بشرک حیات و بقاری مطلوب و مقصود اولوب و صحیفه معموره ارضه آنلرک امن و سلامت اوزره

دوام و بقا رنده حکمت و مصلحت اولغله امت اوزرینه نصب امامک وجوبی ثابت اولدی دیو بودلیل عقلی
ایله استدلال ایتدیله * و بومعنا بی بعینه جهور فلاسفه و حکما اثبات نبوت و رسالت ماده سند ملاحظه
ایدوب اوسال زسل و بعث انبیا حق جل و علا حضرت تباریک اوزرینه واجبدردیدیلر * مع هذا فصول سابقه
ضمننده حکمای قاصرین و فلاسفه خاسرینک اقوال شیعیه لری دلیل قوی و برهان قطعی ایله ابطال اولنوب
جناب حق و حکیم مطلق فاعل مختار اولغله اوزرینه بر شینک فعل و ترکی واجب اولدیغی تفصیل و تحقیق
اولمشیدی * خصوصاً عنوان کایده ذکر اولسان دلیلده حکما بر مقدمه ذکر ایتدیله ایله یکم ملک و دولتک
حصولانی حکم شریعتیه تخصیص و شریعتیه سلطنت اولمز دیو تصریح و تنصیب ایدوب دیدیلر که مالوک
وسلاطینه ناسک اطاعت و انقیاد لری انجیق مجزات باهره و آیات ظاهره ایله مؤید انبیا واسطه سبیل طرف
باریدن نازل شرع شریقه موقوف اولوب کافه انام اول دین و شریعتیه مؤمن و معتقد و مالوک ستوده سالوک
دخی تقید و اجراسنی متعهد اولغله عامه ناسک مالوک و سلاطینه اطاعت و انقیاد ایدر دیو جهور حکمای
متأخرین چله دول و سلطنتک نظام و قیامنی اجرای احکام شریعتیه ربط و تعلیق ایتدیله * مع هذا
بومقدمه نک جمیع ملک و دوده صدق و جریانی مسلم اولغله کذب و بطلانی ظاهر در * زیرا حوزة حمایه
ملک و دولته دن و پیرامن مباحه سلطنتدن دفع مظالم عباد و منع شر و فساد اجرای احکام شریعتیه حاصل
اولدیغی کبی کاهیجه دخی مجر دستطوت ملک و دولت و قوت قاهره اهل شوکت ایله متحقق اولور * تنکیم
تاریک دین و شریعت و منکر یوم آخرت اولان طائفه مجوس منحوس و عبده اوثان ایله قطعاً سمع لری نه دعوت
نبوت و خبر شریعت واصل اولمیان قومه مخصوص دولت لری نه انجیق سطوت ملک و دولت ایله دفع شرور
و مقاسد اولنوب قوت قاهره ملک و دوده دولتی ظلم و تعدیدن حمایت و صیانت اولنور * یا خود
بحسب العقل جائز و ممکن در که رفع شقاق و دفع نزاعده عقل و بصیرت حاکم اولوب ظلم و فسادک قبح و حرمتی
اکثر عقلانک معلومی اولغله حین اجتماعده اصحاب عقل و دانش جور و ظلمدن خود بخود اجتناب و احتراز
ایدیلر * فعلى کلا التقديرین فلاسفه و حکما نک اثبات نبوت و طائفه معتزله ایله زیدیه نک نصب امامتده لری
الاجتماع دفع نزاع انجیق اجرای حکم شریعتیه حاصل اولور دیو اذعالی صحیح اولوب بلکه نظام عالم
و انتظام امورینی آدم نصب خلیفه و امام ایله حاصل اولدیغی کبی سطوت رؤسای قبائل و عشایر ایله یا خود ظلم
و فساددن ناسک امتناع ایله دخی حاصل اولوب بحسب العقل جائز اولغله نه مسئله نبوتده فلاسفه و حکما نک و نه
نصب امامتده معتزله و زیدیه نک اشبوذ کر اولسان دلیل عقلی صحیح و جاری اولدیغی ظاهر در بومورتنده
سادات اهل سنت مذهبی اوزر امت اوزرینه نصب امامک وجوبی ادله شرعیه دن اجماع صحابه و تابعین
ایله ثابت اولوب دلیل عقلی ایله نبوتی حلیه صحندن عاقل اولدیغی متحقق اولدی * (مترجم فقیر صاحب کثیر
التفهیر) کتب کلامیه ده امامت و خلافت مجتهد اهل سنت ایله معتزله نک ادله سنه نظر ایدوب اثبات
و نجوب امامتده اهل سنتک شرعه و معتزله و زیدیه نک عقل ایله تمسک لری حسن و قبح افعالده بینلرنده واقع اولان
اختلافه منبى اولدیغی ظاهر اولدی * زیرا اشاعره قسند افعال عبادک حسن و قبحی شرعه ثابت اولوب
عقل ایله معلوم دکدر * یعنی حق جل و علا حضرت تباریک عبادیه بر فعلی ایشملک ایله امر ایدر سه اول فعل حسن
اولوب ایشلدیکی صورتده دیناده مدوح و آخرتنده نوابه نازل و ترک ایتدیکی صورتده دیناده مذموم و آخرتنده
عقابیه مستحق اولور * کذلک بر فعلدن نهی ایدر سه ایشلدیکی صورتده دیناده مذموم و آخرتنده عقابه لایق
اولوب ایشلدیکی صورتده دیناده مدوح و آخرتنده عذاب و عقابدن خلاص اولور * بومعنایه حسن و قبح
اهل سنتدن اشاعره قسند انجیق الله تعالی حضرت تباریک امر و نهی ایتسیله معلوم اولوب عقل بشر بواصری
ادرا کدن قاصر در * امام معتزله دیر لکه افعال عباد ذاتنده یا حسن ایله یا قبح ایله متصف اولوب حسن
اولدیغی صورتده البته حق تعالی آنکه امر و قبح اولور سه فعلندن نهی ایدر * و عقل بشر بعض افعالک
حسین و قبحی ادرالک ایدوب امر و نهی الهی و رودینی ایجاب ایتکله بعثت رسول و انزال کتب دخی واقع
اولمیه عبادک اوزرینه فعل حسنی ایشملک واجب و فعل قبیحین بحسب العقل اجتناب لازم در دیدیلر *
کذلک نصب امام دخی نظام عالم و صلاح بنی آدمه باعث اولغله امت اوزرینه اقامتی عقلایه واجب اولوب

کتاب و سنت و اجماع امت ائمه ثابت اولسه دخی امت ترک ایتد کفری صورتده دنیا ده مذموم و مایوس و آخرتده
عقابیه مستحق اولوردیدیلر * اما اهل سنت قسده افعال حسن و قبیحی شارع طرفندن امر و نهی و ورودینه
موقوف اولغله نصب امامک حسنی و امت اوزرینه وجوبی دخی ادله اربعه شرعییه دن اجماع امت ائمه
ثابت اولوب عقول قاصرة انسانیه ائمه وجوب و حرمت ثابت اولزدیدیلر * یومحاده کلام عزیمت اولدی *
معلوم اوله که فرق ضاله اسلامیه دن بعضی لری دخی امت اوزرینه نصب امامک عدم وجوبینه ذاهب اولوب
نصب امام عقلا و شرعا واجب دکلدردیدیلر * بورای ضعیف و مذهب ضعیفه معتزله دن اصم ائمه بعض
خوارج ذاهب اولوب دیدیلر که عبد مکلف اوزرینه انجی احکام شریعت ائمه عمل واجب و لازم اولغله اهل
اسلام عدل و صلاح اوزرینه اجماع و اتفاق ایدوب احکام شرعی تنفیذ و اجرایه سعی و اهتمام ایتسیر
امام و خلیفه نصبندن مستغنی اولورلردیدیلر * بونلرک رای ضعیف لری اجماع امت ائمه باطل و حلیه یختندن
عاطل اولوب صدر اسلامده صحابه و تابعین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضرت ائمه نصب امامنده واقع
اولان اجماع و اتفاق ائمه مذهب لری بطلان و فساد ی ظاهر در * و اهل بدعتک بومذهب باطلی اختیارده
شبهه لری بودر که دائرة ملک و دولته مقتضای شهوت و غضب ائمه جور و تعدی کثیر و عدل و نصف قلیل
اولوب ولایه و حکام مسند عز و جاهه نائل و زمام امور مالک اولدقده شهوات جسمانیه و اغراض نفسانیه لری
اجرایه میل و رغبت ایدرلر * مع هذا متابعت نفس و هوا و محبت دنیا شرعاً مذموم اولوب زهد و تقوی
واجبه ذمت عباد و ملک و دولت واسطه ظلم و فساد اولغله نصب امام امت اوزرینه عقلا و شرعا واجب اولر
دیدیلر * بونلرک شبهه واهییه لردن علمای اهل سنت و سائر فرق ملت ایکی وجهله جواب ویروب دیدیلر که
حاشا کتب شرعی شریفده مطلق ملک و دولت حقه بحسب الذات قدح و ذم وارد اولوب بلکه دولت
و سلطنت ضمیمه اتباع نفس و هوا و محبت متاع دنیا ائمه واقع اولان جور و فساد دن منع اولمشدر *
و بود دخی معلوم و معتزدر که جناب احکام الحاکمین و خیر الممالکین جل شأنه حضرت تلی عدل و انصاف ائمه
منتصف اولان قول لری قرآن کریم و فرقان عظیمه مدح و ثناء ائمه ذکر ایتدیکی کبی مرتکب شر و فساد اولان
عصاة مؤمنین حقه دخی تو بیخ و تشدید ایلشدر * و ملک و دولت سفینه احکام شریعت اجرا و ماکر
عدالت احیا اولندیکی کبی مظالم و فساد دخی واقع اولوب ملک و دولت عدل و انصافه مقرون اولورسه
شرعاً مدوح و ظلم و جور و مقارن اولورسه مذموم اولور * لکن فرق ضاله دن اصم ائمه خوارج رای لری
اوزره ملک و سلطنت مظالم و مقاسبت دن خالی اولزدیو سبب نظام عالم و باعث آسایش ام اولان ملک و سلطنت دن
مطلق مدتی لازم کلیوب بلکه نصب امام ائمه حاصل اولان مصالح عظیمه و منافع جلیله مقاسبتد برینه به غالب
اولغله امت اوزرینه نصب امامک وجوبی اقتضایدر * تسکیم شهوت و غضب حقه وارد اولان ادله
شرعیه بویکی صفتک بالکلیه ترک و تعطیل ایقتضا ایتیب بلکه بحسب الشرع لازم اولان محله اعمال قوه
شهویه و غضبیه واجب اولدیکی کتب شرعییه ده مسطوردر * زیر اجتناب حق و حکیم مطلق جل شأنه
حضرت تلی انسانی ایجاد ایتد ککده طینت بشرده شهوت و غضب خلق ایدوب جلب نفعه شهوتی و دفع
ضررده غضبی آلت ایلدی * شویله که انسان نشو و نما و حیات و بقاده اکل و شرب و درام نسل و نسبه
مباشرت نسوانه محتاج اولغله قوه شهویه لازم اولوب شهوت ساقط اولسه نوع بشرک محو و فساد باعث
اولور * کذلک دفع خصوم و منع هجوم اعداده قوه غضبیه اعمال و انجیب ترک و اهمال اولسه انسانک
نفس و عیالی و ملک و مالی طعمه شمشیریز و روبروده چوکان شیر اوراقی مقرردر * لکن شهوت و غضبیه افراط
و قفریط ائمه زیاده و نقصان طرف لری مذموم و اعتدالی مدوح و هر برینی شرعاً لازم اولان محله صرف ائمه عبد
مکلف مأمور اولوب اسراف و تبذیر و زدن ممنوعدر * بونقدر چه تعطیل شهوت و غضب سبب هلاک نسل
و نسب اولدیکی کبی مراسم ملک و دولت دخی باعث اختلال مصالح امت اولور * علی الخصوص داود
وسلیمان علیهما الصلاة والسلام حضرت تلی اریکه نشین خلافت و امین خاتم نبوت ایکی پیغمبر عالی حضرت
اولوب نایب روحی آسمانی و شرف خطاب ربانی ائمه مشرف ایسکن تحت نشین خلافت و امامت اولوب
ذات ستوده صفات لری به مخصوص بر ملک و دولت احسان اولمش ایدیکه بدایت خلافت عالمی دن

پیرامن دامن قیامتہ دے مالوک روی زمیندن بر فردک پیرایہ افسر ایتھاجی اولیہ جفی نصوص شرعیہ الیہ
 ثابدر * اسکر ملک و دولت ذاتہ مقدوح اولیدی حضرت سلیمان علیہ الصلاۃ والسلام وھب لی
 ملک لا ینبغی لاحد من بعدی خوائ شریفی اوزرہ جناب رب العالمیندن ملک و دولت طلب ایتھرایدی
 وینہ طاقتہ خوارچک شبہ و اھیہ لریند بر جواب باصواب دخی بودر کہ بوتلر ملک و دولت مظالم
 و مفاسد دن خالی اواز دیو امت اوزرینہ نصب امامک وجوبی منع الیہ جھور علمای امتہ مخالفت ایدوب
 لکن اقامت مراسم دین و ملت و تنفیذ احکام شریعت الیہ علمک عباد اوزرینہ وجوب بندہ اھل حق الیہ
 موافقت ایتدیلر * مع ہذا اجرای احکام شریعت سیاست ملک و دولتہ موقوف اولوب نصب امام
 اولدیجی تقدیر جہدخی اتفاق امت الیہ تنفیذ احکام ملت ضمنتہ ملک و سلطنتک حصولی امر ضروری
 اولور * بو تقدیر جہ فرقہ خوارچک دلیل و شبہ لری مدعالرینک خلافتی ایجاب و اقتضای تمکک کلامری
 متناقض اولوب دعوالرینک بطلان و فساد کیسدی دلیل الیہ ثابت اولور * چونکہ مذهب حق اوزرہ
 اجماع صحابہ و تابعین الیہ نصب امام امت اوزرینہ شرعا واجب اولوب اھل حل و عقد اختیار الیہ عقد بیعت
 خلافت فرض کفایہ اولغلہ اطیعوا اللہ و اطیعوا الرسول واولی الامر منکم نص کریمی اوزرہ کافہ انا ملک
 خلیفہ اسلامہ اطاعت و انقیاد لری واجب اولور * معلوم اولہ کہ علمای متقدمین انار اللہ براھینہم
 حضراتی و متاخریندن امام قوی و امام مازری حضرت لری قنندہ بر عصر دہ ایکی امامک منصب
 خلافتہ اجتماعی جائز اولوب تعدد خلفاء حق عصای موحدین و اختلال امور مسلمینی موجب اولغلہ
 امام واحدہ بیعت لازمہ ذمت امتدردیدیلر * زیرا جھور علمای ملت صحیح مسلمہ کتاب الامارتہ مسطور
 اولان احادیث نبویہ دن (اذا بویع نخلیقین فاقبلوا الاخر منھما) حدیث شریفنک و بویایدہ وارد
 اولان سائر احادیث صحیحہ نک ظاہر لریہ عمل ایدوب بلاد اسلامیہ دہ ایکی امامک سریر خلافتہ اجتماعی
 تجویز ایتدیلر لکن فروغ آفتاب اسلام اطراف و اقطارہ واصل و ممالک اسلامیہ دہ وسعت حاصل اولوب
 اطراف بعیدہ دہ اقامت مصالح مسلمینہ امام واحد کافی اولماغلہ بعض علمای متاخرین بلکہ واحدہ دہ یا حقوق
 صون و نصرت الیہ مسلمینہ امداد و اعانت ممکن اولان ممالکدہ ایکی امامک حکم و تصرفی جائز دکادر
 دیو متقدمین الیہ اتفاق ایلدیلر * اما اول ممالک اسلامیہ کہ ینلرنہ بحر ہند کی حائل و جابر اولوب خلیفہ
 اسلام طرفندن بروجہلہ حفظ و حبابہ و قدر کفایہ عسکرا رسالی ممکن اولدیجی صورتہ بعض علمای متاخرین
 اقصادی ممالک اسلامدہ امام آخر منصبی تجویز ایلدیلر * حتی شیخ المتکلمین استاد ابو اھاق اسقرانی الیہ
 امام الحرمین حضرت لری ارشاد نام کاینہہ بورایہ ذاہب اولوب و علمای مغاربہ و اندلسیننک رأیلرنہ دخی
 بومسلکی اختیار فہم اولور * زیرا عہد سابقہ بلاد اندلسدہ علما و فضلا کثیر اولوب کرسی ممالک
 عباسیہ اولان دارالملك بغداد الیہ ممالک اندلس میانسدہ منسافہ غایہ الغایہ بعید و ینلرنہ بحر سفید حائل
 اولغلہ اھالیسی اقارب خلفای بنی امیہ دن ناصر عبدالرحمانی خلیفہ نصب ایدوب ناصری و آندنصرہ
 اربکہ نشین خلافت اولان اولاد و ابنالری امیر المؤمنین لقبیلہ تلقیب ایتدیلر * و کذلک بنی امیہ دنصرہ
 اقصادی دیار غربہ مالوک موحدین دخی مقر خلافتدن زیادہ بعید ممالکدہ اجلاس اولنسدیلر * لکن
 علمائک اکثری ممالک بعیدہ دہ نصب امامینک صحت و جوازی اجماعہ مخالف قدر دیو متاخرینک کلامری
 رد ایدوب تعدد خلفای بروجہلہ تجویز ایتدیلر (صاحب ترجمہ عبد فقیر پیری زادہ محمد صاحب التقصیر)
 بوشلہ کتب معتبرہ کلاسیہ اھرار نظر ایدوب بومستلبدہ مشاہیر ائمہ حنفیہ و شافعیہ دن و مشایخ
 اشاعرہ و ماتریدیہ دن نقل صحیح الیہ منقول و بین العلماء معتبر و مقبول اولان اقوال صحیحہ نک سرد و بیانی
 مناسب اولغلہ علی قدر الطاقہ ذکر و نقلنہ تصدی اولندی * معلوم اولہ کہ تعدد ائمہ و خلفا افتراق کلمہ
 اسلام و اختلاف آراء انامی موجب اولوب اختلاف کلمہ دخی اختلال نظام امتہ مفضی اولغلہ علمای
 متقدمین خصوصا صحابہ و تابعین رضوان اللہ تعالی علیہم اجمعین حضراتی لا یجتمع سیقان فی غمد واحد
 ہدلولی اوزرہ برکامدہ ایکی شیرک و برنیامدہ ایکی شمشیرک اجتماعی جائز اولدیجی کبی مہریر خلافتہ
 ایکی امامک تصدیق تجویز ایتوب زمام امور مسلمینی امامہ سبجہ نظام اولان امام واحد کف کفایتہ

تسلیم ایدیلر * و علمای متقدمینک منصب خلافتی امام واحده قصر ایله عمالک اسلامیه ده تعدد خلفای
تجویر ایتملری بوندتاشیدر که سلطان سمریر رسالت علیه افضل الحیت حضرت قاری عالم ناسوتدن سرادقات
لاهوئی تشریف ایدیلر و قدسده انصار سعدین عبادہ حضرت قاری اوزرلینه خلیفه نصب ایتلر مراد
ایدوب منا امیر و منکم امیر مدلولجه کندیلر دن برامیر و اصحاب مهاجریندن برامیر نصب اولتیق اوزره
ایکی خلیفه نك اجتماعنی رأی ایتلر ایدی بعده یار غار شفیق ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه حضرت قاری
سقیفه بنی ساعده نام محله محضر اعیان صحابه دم عقد اولتان مجلس عالیده بعد الاحتجاج لایسع سبیلان
فی غمده کلامیله منصب خلافتده اشتراکک عدم جوازینی تصریح یورملریله جله اصحاب کرام فریده کلام
صدیقی زبور قلاده قبول ایدوب یکسر مهاجرین و انصار ابی بکر خلافت و امامتیه اجماع و اتفاق ایدیلر *
و علمای حنفیه دن برهان المحققین و خاتمه المجتهدین علامه الانام ابن همام حضرت قاری فن کلامده مسایره
نام تألیف خطیر لریده وائمه شافعیه دن امام ماوردی احکام سلطانیه ده و سائر ائمه دین کتب معتبره لریده
تفصیل ایدیلر اوزره جمهور علمای اهل سنت و اصحاب کثر اعلام فضایل ایت یوم معناده همدست وفاق
اولشلردر که اهل اسلام بر عصرده ایکی امامه بیعت ایدوب بعضیلری برینک و بعضیلری آخرک امامتینی قبول
ایله سریر خلافتیه ایکی امامی تصدیق ایتلر برجه و اهل سنت سبق و قدمه و امام غزالی بیعت اکثره اعتبار
ایدوب دیدیلر که قنغینک خلافتی اقدم و اسبق یا خود قریب مانیر اطاعتی اکثر و افرایسه سریر خلافتیه اول
ذات ستوده صفات احق و الیق اولوب آخرک بقی و فسادنی لازم و خلیفه اوله اطاعت ایتیبوب دعوا سنده
مصر اولورسه قتل و اعدامی واجب اولور دیدیلر * باخصوص عمل کتلی میاتنده بحر هند کبی حائل و حاجز
اولوب حفظ نفور و حجابیه حدودده قدرت و اقامت هر اسم شرع شریفه مکنت مقرر اولدقده متأخرین
قنده دخی تشریک خلافت ایله ایکی امامک اجتماعی جائز اولما غله مسئله مفروضه متقدمین و متأخرین
قنده اتفاق اولور * مترجم صاحب فقیرک کلامی تمام اولوب علامه ذوقنون مؤرخ ابن خلدونک
کلامی ترجمه سنه شروع اولندی * معلوم اوله که علمای متأخرینک بعضیلری منصب خلافتیه ایکی
امامک اجتماعنک عدم جوازنده امتناع شریک باری و اثبات توحید الهیده وارد اولان لوکان فیها آلهه
الا لله لفسدنا آیت کریمه سبیل استدلال ایدیلر * تقریری بویه درکه جناب حق و فیاض مطلق جل
شانه حضرت قاری ذات و صفاتنده شریک و نظیردن منزله و مقدس اولدینی عبادینه بیان ایچون ارض و سماده
ذات اعلا سندن غیری خلق و ایجادده قادر آلهه موجود اولسه ارض و سماتک نظامی فاسد و مختل اولوب
الوهیتده کثرت و تعدد فساد و اختلالی موجب دیرد یو اثبات توحید باری ضمننده تعدد خلفا ک عدم
جوازینه دخی اشارت وارد دیدیلر * لکن جناب رب العالمین جل شأنه حضرت قاری یو آیت کریمه ده
دلیل عقلی و برهان قطعی ایله کندی وحدانیتی اوزرینه استدلاله عبادینی ارشاد ایدوب توحید باری مسائل
اعتقادیه دن و نصب امام احکام شرعیه علیه دن اولغله یو نظم کریمک مضمون منینی ایله امامت مسئله سنی
اثبات صحیح اولور * یو مقامک تحقیق و بیانی بویه درکه ائمه مفسرین و سائر علمای محققین یو آیت کریمه ایله
جناب حقک وحدانیتی اوزرینه وجوه عقلیه دن بر قیاج وجهله استدلال ایدوب نظم کریمه تعدد آلهه ایله
فساد ارض و سماییننده واقع اولان ملازمه عقلیه بی بویه توحیدیه ایدیلر که اکر ارض و سماده الله تعالی دن
غیری صفات الوهیتی جامع بر قیاج اله اولسه ارض و سمات سائر اشیا موجود اولماق لازم کلوریدی زیرا
خلق اشیا شوندن خالی دکلدر که یا الهین مفروضینک مجموعنک قوت و قدر قریله حاصل اولوب یا خود مستقلا
هر برینک یا انجوق برینک خلق و اقتداریه موجود اولور * اکر خلق و ایجادده علی وجه الاتفراده هر برینک
قوت و قدرتی کفایت ایتیبوب ایکسینک اقتداریه حاصل اولورسه معبود و الهده کمال قدرت و استقلال
و قوت شرط اولغله ایکسی دخی الوهیتیه لایق اولد یغندن ماعدا اذاتلریده ترکب لازم اولغین حدوث
و امکانی مقتضی و ممکنک عدم وجود و فسادینه مقتضی اولور * اکر خلق اشیا الهین مفروضینک
هر برینک قوت و قدرتی کافی اولوب علی وجه الاستقلال هر بری خالق و صانع فرض اولورسه بر اثرک ایکی
مؤثر نامدن صدوری و معلول واحد اوزرینه علین مستقلینک تواردی لازم کملکه فرض مذکور محال

اولوب عالمك فسادى بالبداهه ظاهر اولور * واكر خلق وایجاد انجی برینك قوت و قدرتیله حاصل اولوب
 آخرك تصرفی جاری اولزایسه ترجیح بلامرج فسادى لازم كلكله موجودات ممكنه خلق اولنماق لازم
 كلوردی * خلاصه كلام تعدد آله ذكر اولندیغی اوزره اوج امر محالی مستلزم اولغله باطل اولوب
 جناب حقك ذات وصفاته وحدانیثی ثابت اولور * بناء علیه بو آیت کریمه نك مضمون منینی مسائل
 اعتقادیه دن مسئله توحید باری اثباتی ایچون دلیل عقلی و برهان قطعی اولوب و مسئله امامت مكلفینك
 افعاله متعلق احكام فقهیه دن اولغله ادله شرعیه دن دلیل آخرایله اثبات اولنوب برهان توحیدایله ثابت
 اولز * مكر كیم نظم کریمی مسئله امامت و خلافتده دخی اجرا ایچون تقریرده بر مقدمه فقهیه ضم
 اولنوب بو وجهله استدلال اولنه كه اكر ارض و سماده حق تعالی دن غیرى اله فرض اولنسه هر بری بحسب
 العباده آخرك رآینه مخالفت و انك هر ایدیه كي نسبه نك حصونه عیناغت ایتمكله نظام عالم مختل اولوب
 و اختلاف نظام شرعا ممنوع اولغله سر بر خلافتده ایكي سلطانك اجتماعی دخی اختلاف نظام ممكنست
 و اختلاف امور رعینیه باعث اولور دیو مضمون نظم کریم ایله ایكي امامك منصب خلافتده اجتماعك عدم
 جوازینه شرعا استدلال صحیح اولور * والله اعلم * امام منصب خلافتك شروطی بش اولوب درنده
 ائمه دین اتفاق ایتدكده نكیره وقت حاجتده سقوطنه دخی ذاهب اولوب و شرط خامسده اختلاف ایلدیله *
 اولكي شرطی علم و اجتهاد * ایكینجی شرط عدل و داد * اوچینجی كفایه و شجاعت * در دخیسی
 حواس و اعضاك رأی و عمله خلل و نقصانی موجب علل و آفاتدن سالم اولسیدر * شرط خامس نسب
 قریشی اولوب ائمه دینك بعضیلری بو شرطی عموم اوزره اعتبار و بعضیلری دخی ترك و اهمال ایتدیله *
 مترجم فقیر دیركه شروط امامت بیاتده ائمه حنفیه و مشایخ ماتریدییه دن كتب كلامیه و فقهیه ده منقول
 اولان اقوال صحیحیه به نظر ایدوب خلاصه كلامی ثبت صحیفه تقریر قلندی * معلوم اوله كه علمای
 حنفیه و فضلاى ماتریدییه دن علامه فهامة صدر الشریعه حضرت تری تعدیل العلوم ديككه معروف
 تالیفندم و ابن همام فن كلامه مسایره نام تصنیفنده و سایر ائمه اعلام دین تصانیف معتبره لرته نقل
 و بیان ایتدكاری اوزره بعض ائمه حنفیه قنده صحت امامت و خلافتده امامك مجتهد و شجاع اولسی شرط
 اولوب بلكه مناصب علییه بی اهله تقلید ایله احیای حقوق و مرااتب سیفیه بی بصیرت و شجاعت اصحابی
 رجالة تفویض ایله حفظ ثغور و اقامت حدوده اهتمام ملوك و سلاطینك ذاتلرنده اجتهاد و شجاعت مقامنه
 قائم اولوردیدیلر * ته كیم كتاب مسایره ده ابن همامك كلامی بو معنایه دلالت ایتككه بعبارة نقل اولندی *
 قال ابن الهمام فی المسایرة و قبل لا يشترط الاجتهاد ولا الشجاعة لندرة هذه فی واحد و يمكن تفویض
 مقتضیات الشجاعة والحكم الى غيره أو بالاستفتاء * كذلك جميع احكامه قانون عدل و داده رعایت
 شرطی دخی اجتهاد و شجاعت كبی ساقط اولوب بلكه قلم و ملك و سلطنتی اطالهدست تعدیدن حفظ و جبابیه
 قادر سلطان انامك بعض امورده و تیرة عدالتدن انحرافی صحت امامته مضر دكلدر * زیرا قلادة اطاعت
 سلطانی رقبه طاعتدن خلع و ترعه قیام بین المسلمین هیجان قنده و استیلاى ككفاری موجب اولغله ملوك
 و سلاطینك تعظیم بامر الله و شفقت علی خلق الله مظهر اولمیرینه دعا ایله اکتفا لازمدر * بو معنایه برهان
 العلمای حجة الفضلا صدر الشریعه حضرت تری تعدیل العلومده اشارت ایتككه كلامی نقل و تبصیر اولندی *
 قال صدر الشریعه فی تعدیل العلوم سقطت العدالة عندنا ضرورة فان جنود المسلمین اذا انقادوا للذى له شوكة
 عدل عن العدالة شيئا قليلا و في مخالفتهم هيجان الفتنة و استيلاء الكفار فالضرورة داعية الى القول بانفساد
 امامته انتهى * كذلك ملك و سلطنته نسب قریشی اعتباری دخی فی زمانها ساقط اولوب امام قریشی
 النسب اولدیغی صورتده دخی امامت و خلافتی صحیدر * والا اقامت جمع و اعیاد و ترتیب امور وجهاد
 و سایر مهمات دینییه و مصالح دنیویه نك تعطیل لازم كلكله نسب قریشی شرطی ساقط اولوردیدیلر * ته كیم
 علامه صدر الشریعه كتاب تعدیل العلومده بو معنایه اشارت ایتككه كلامی بیمنه نقل اولندی * قال
 صدر الشریعه ثم فی زماننا سقط القریشیة ضرورة حتى تقام الجمع و الاعیاد و تصح الانكحة بدونها * خلاصه
 كلام اكثر الشیوخ كراولنابن شروطك امام واحدده اجتماعی میسر اولغله ائمه اعلام دین بعض شروطك

سقوطی صحت امامته خلل و بر مزیدیدار * علی الخصوص سلطان اورنگ رسالت علیه افضل التحیت
حضرت قلی (الخلاقه بعدی ثلاثون سته) حدیث شریفی مدلولی از زره شرایط امامت و خلافتی جامع
خلافت نبوت کندی زمان سعادت لرند نکره خلفای راشدین به مخصوص اولاد یغنی نور و سی والهام ایل
کشف و اظهار ایدوب مدت خلافت نبوتی او تیز سنه مقداری زمان ایل تقدیر و تعیین بیوردیدار * واقعا
آخر خلفای راشدین اولان امام علی کرم الله وجهه حضرت قلی بنک خلافتی زمان نبوتدن ار تیز سنه به قریب
مدتده تمام اولوب دیوان خلافت نبوت اول خاتم عین ولایت ایل ختم اولندی * بوحیدیت شریف
مغیباتدن اخباری متضمن اولغله معجزات نبویه دن عدا و لنوب زمان نبوتدن او تیز سنه تمام ند نکره ملک
وسلطنتده خلافت نبوت شرایطی مرعی اولیسه جفی بیان بیورلغین صحت امامتده شروط مذکورده نکره
سقوطی اشعار اولندی * بوحیدیه مترجم کتاب صاحب فقیر کلاهی تمام اولوب ینه مؤرخ ابن خلدونک
شرایط مذکورده نکره فوائدی بیاتیده مذکراتدیکی کلامک ترجمه سنه شروع اولندی * معلوم اوله که
خلافت و امامتده علم و اجتهاد شرطنک فائده سی بودرکه انچه و خلفای من قبل الرحمن تنفیذا حکام شرعیه به
ما مورا اولوب تنفیذا حکام دخی ادله شرعیه دن ملک علم و اجتهاد ایل استنباطه محتاج اولغله امام و خلیفه
عالم و مجتهد اولوق لازمه دردیدار * لکن رتبه اجتهاده وصول متعذرا اولدنده علما و فقهان استفتایا خود
قضاة عدوله تقلید منصب قضا ایل اجتهاد شرطندن استغنا حاصل اولدیغی ذکرا و لنش ایدی * کذلک منصب
خلافتده کتاب و سنته نکره ایل عدالت اعتباری دخی بوند تا شیدرکه ملک و خلافت مناصب دینیه نکره
اشرف و اعلا سی اولوب اجرای عدالت ایل شروط اولان منصب قضا و سایر مراتب علیسایه مالوک
وسلاطینک نظارت عامه سی اولغله شرط مذکورده جمله دن اولی اولورلر * لکن بعض امورده و تیره
عدالتدن انحراف صحت امامتی محلی اولدیغی بوندن اقدم ذکرا و لنوب منصب قضاة عدول ایل اجرای احکام
شرع شریف بیوررلر * اما کفایت و بصیرت شرطنک فائده سی بودرکه نصب امامدن مقصود ترتیب غزا
و جهاد و منع ظلم و فساد اولغله معارک حرب و قتاله جسارت و جلالت و دارا سلامده اقامت حد و قصاصه
مکنت و قدرت لازم اولوب ترتیب جیوش و حفظ ثغور ایل تنظیم مصالح جهورده دقت و امر او ر سادن
شعبان و دهاته رغبت ایل حدود ملک و دولتی مکاید اعدادن حفظ و صیانت لازم و مهمدر * تا که مالوک
و خلفا رابطه نظام امت اولان سیاست ملک و مملکتده کافی اولوب ساحة عزاجاری اطاله دست تعبدیدن
مضون و مأمون اوله * امامتک و خلافتده صحت عقل و قوا و سلامت اعضا شرطی عندالعلمای یکی و چله
اعتبار اولنوب وجه اول امامتک جواز و جحندده وجه ثانی کمال و اولویتده شرط اولشیدر * اگر
عقل و حسده خلل و نقصان جندبه و جنون و عی و صمم کبی اقامت مراسم سلطنته مانع و محلی اولان علل
و آفاتدن اولورسه اول ذاتک سریر خلافته تصدیری جائز اولیوب رؤیت مصالح امتده تقصیری موجب
اولغله حس و شعور بومقوله خلل و قصور دن سالم اولوق لازمدر * کذلک اعضا و جوارحه ده واقع خلل
و نقصان دخی مباشرت اعمال سلطنته مانع اولوب اخذ و حرکتی محلی اولان علل و آفاتدن اولورسه بومقوله
قصور دخی صحت امامته مانع دردیدار * اما اعضا و جوارحه ده واقع قصور و خلل رؤیت مصالح ایتده
مضر اولان عللدن اولیوب بلکه نظر ورؤیتده خلل و قصوری موجب معایب دن اولورسه بومقوله عیب
و خللدن سلامت امامت و خلافتک صحت و جواز ینه مانع اولیوب اولویت و کالنده معتبر دردیدار * معلوم
اوله که تسلط متغلبه ایل مالوک و سلاطینی دائره ملک و دولته حکم و تصرفدن منع و بخردخی نقصان اعضا
کبی ایکی نوع اولوب بر نوعی محلی صحت امامت و نوع آخری مانع کمال و اولویت دردیدار * اگر بر پادشاهن
حوزه ملک و سلطنته قهر و غلبه ایل بر آخر ملک مستولی اولوب اول دولتک سلطانی دائره ملک و سلطنتده
بالکلیه حکم و تصرفدن عاجز اولسه سریر سلطنتدن ساقط اولدیغی ظاهر در * اما بر پادشاهک ملک و دولته
کندی اتباع و اعواندن بعض متغلبه تسلط و استیلا ایدوب مصالح انامده حل و عقد ایل اکتفا بحسب
الظاهر حکم سلطانه اطاعت ایل عصبان و تخالف صورتی اظهار تترسه بومنه تغلبه ایل سلطان انام
رئیه امامتدن ساقط اولور * بومورنده تغلبه ایدن ذاتک خلل و شایسته نظر اولنوب اگر حکم و تصرفده حسن

سیرت و اطاعت و سیاست مسلک نه سالک اولوب ایقناظ قننه احتمالی بر طرف ایسه اول متغایه بی حالی اوزره
 ترک و انقلا و ندر دیدیلر * والا خلیفه اسلامک ممالک دولته بروجه استقلال امر و نهی تنفیذ و اجرا
 قصد یله عامه مسلمین اوزرینه سلطان انامه نصرت و اعانت واجب اولوب اول متغلب عنیدک دائره دولته دن
 تغلب و تسلطی منع و دفع لازمه ذمت امتدر * اما نسب قریشی شرطی یاتنده واقع اولان اقوالک بیانی
 بویه درک سلطان ملائک سپاه * صلی علیه الاله * حضرت تری دار دینا دن سرای عقبایه عزم ایتدکاری
 یوم مشهور و مشهورده قریش ایل انصار تعین امر خلافت ایچون سقیفه بنی ساعده نام محله جمع اولوب
 اول وقتده شوکت و عصیت قریشده غالب اولد یغندن ماعدا ابوبکر الصدیق رضی الله عنه حضرت تری
 امامت قریشی ادله شرعیه ایل اثبات و انصاری اسکات ایتمکله مهاجرین و انصار حضرت ابی بکر
 خلافتنه اجماع ایلدیلر * بعده خلفای راشدیندن عمر و عثمان و علی رضوان الله تعالی علیهم
 اجمعین حضرت ابی دخی علی الترتیب مسند نشین امامت اولوب خاتم الانبیا علیه افضل الصلوات خیریه خلافت
 نبوت اوزرینه تمامنده قرین ختام اولدی * بوناردن صکره امویه و عباسیه دولتری دخی ظهور
 ایدوب انلردخی مدت مدیده کار فرمای مسند ملک و سلطنت ایلدیلر * لکن اواخر سلطنت عباسیه ده
 قبیله قریش ترفه و تنعمه مألوف و اکثری دخی دارالملک خلافتدن آفاق و اقطاره منتشر اولغله طائفه
 قریشک شوکت و سطوته ضعف و خلل عارض اولوب اقامت مراسم خلافتدن محروم و قسود لری ظاهر اولغله
 حل و عقد هر اسم دولت و تنظیم مصالح ملک و سلطنت خلفای عباسیه دن دیلمه و سلاجقه یه نقل ایلدی
 بوسبب تاشی علمای محققین دن چوق کسینه لر خلافت و امامتده نسب قریشی شرط اولمق اوزره
 رأی ایدوب و بویا بده مشکات صدر نبوتدن شرف برزورود اولان احادیث صحیحیه نک ظواهر یله عمل ایتدیلر *
 از جمله صحیح مسلمده کشیده سلك تحریر اولان جواهر زواهر احادیث استمعوا و اطیعوا و ان استعمل
 علیکم عبد حبشی کان راسه زینبه حدیث شریفی بحسب الظاهر امیر و والی عبد حبشی دخی اولورسه
 اطاعت و انقیادک وجوبه دلالت ایدر دیو امامت و خلافتده نسب قریشی شرط اولمق اوزرینه بو حدیث
 شریف ایله احتجاج ایتدیلر * و علمای بعضیاری دخی بو حدیث شریفی اطاعت خلفاده تمثیل و مبایعه یه
 حل ایدوب عبد حبشی نک صحت امامتده دلالت ایتزدیدیلر * کذلک صحت امامتده نسب قریشی شرط
 اولمادیغنه ذاهب اولنلرک بعضیاری دخی فاروق منیع الحساب عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه
 حضرت تری نک زمره اصحاب کرامدن سالم مولی ابی حذیفه دیکله معروف صحابی حقیقده وارد اولان
 قولر یله احتجاج ایتدیلر * سالم حضرت تری صاحب طبع سلیم و ذهن مستقیم اولوب مصالح دینی و دنیویه ده
 حزم و بصیرت و شجاعت و کفایت ایله موصوف اولغله حضرت عمر آنک حقیقده لوکان سالم حیا و ولایت اولما
 داخلتی قیه الضمة قولی ایراد ایلده مدح و ثناء ایتدیلر * یعنی اگر زمره اصحاب کرامدن قبیله قریشدن
 حذیفه نک معنی اولان سالم حیاته اولیدی مسند خلافتی اکثر و یض ایدردم یا خود تو لیه خلافتده
 آنک حقیقده بخل و ضمت ایتزدیم دیو عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرت تری سالم حضرت تری مدح و ثناء
 ایدوب خلافت و امامته اهلیت و استحقاقی خبروردی * مع هذا سالم قریشی النسب اولیوب موالی
 قریشدن اولغله خلافت و امامت نسب قریشه مخصوص اولمادیغنی حضرت عمرک بو قولیه استدلال
 ایتدیلر * خلافتنه ذاهب اولان علمایک بعضیاری دخی مذهب صحابی قطع و یقینی مفید حجت قاطعه
 دکلدردیو عدم اشتراط دلالتی منع ایتدیلر * یا خود حضرت عمرک سالم حقیقده وارد اولان کلاملری
 بوجه ایله تو جیه اولمق جائزدرک کچه سالم قبیله قریشدن اولیوب لکن مولی القوم منهم بقوا بی اوزره
 بر قومک دخیل و منسوب یا عبد معنی اول قومدن معدود اولغله سالم حضرت تری دخی واسطه ولای عتی
 ایل قریش قبیله سنه منسوب و علاقه سیمیه قرابت نسبییه مقامنه خاتم اولغله ثمره قیل و نسب اولان قوت
 و سطوت و عصیت و کفایت سالم حضرت تری دخی موجود اولغنی قریشی النسب حکمنده اولور * حضرت
 عمرک بو کلامدن مقصود لری خلافت و امامت امامت حق و کفالت خلقی متضمن امر عظیم اولغله کمال زهد
 و تقوا لرند تباشی شروط خلافت کسیدیلرده معقود و سالم حضرت تری موجود اولمق ظاهیه سالم حیاته ده

اولسه خلافته بندهن احق والیق اولوردی دیوهضم نفس الیه معامله بیوردیلر * زیراسالمده نسب قریشدن
غیری سائرشرایط خلافت بالجمله موجود اولوب ونسب قریش اعتبارندن مقصود دخی مجرد سلاله نبوت
قرابت نسبه الیه اتساب اولیوب بلکه خلافت وامامتده لازم اولان شوکت وسطوت اولغله سالمده نسب
قریشی مفقود ومعدوم اینسه ده موالی قریشدن اولغله غره نسل ونسب اولان شوکت وعصیت موجود
اولغین سالک خلافت اهلتنی تجویزایتدیلر * بوکلادن قانوق منیع الجناح عمر بن الخطاب رضی
الله تعالی عنه حضرت تارینک امور مسلمینه نظر واهتمامده حسن همتاری معلوم اولوب اماناتی اهلنه ادا الیه
تحصیل رضای ربانیده عنایتاری ظاهر اولور * ودخی کار علمای اهل سنتدن عالم ربانی قاضی ابوبکر
باقلانی حضرت تازی قنده دخی امامت و خلافتده نسب قریشی شرط اولیوب قریشی التساب اولیان مالوک
وسلاطینک خلافت وامامتی صحیح دریدی * زیراقاضی ابوبکر باقلانی حضرت تارینک عصرنده قبیله
قریشک سطوت وقوتلری محتل اولوب دیاله وسلاجقه خلقای عباسیه به غالب وزمام امور مالک اولغله
علمای دین مبین انزله بیعت الیه اطاعتاری قبول ایلدیلر * علمایک بعضیلری دخی نسب قریشی اعتبارینه
بناء امام قریشی اقامت مراسم ملک و خلافتدن عاجز دخی اولور سه امامتی تجویزایتدیلر * لکن
بورای ومذهب اوزرینه بر سوال قوی وارد اولور که امام قریشی امور مسلمینه قیامدن عاجز اولدقده اقدم
شرایط خلافت اولان شوکت وكفایت شرطی فوت اولوب علی الخصوص کنه دین اسبق واقدم وباعت
نظام کافه ام اولان خلیفه اسلام اوزرینه خروج الیه ایضا قسده واقتراق کلمه مؤدی اولدیغدن ماعدا
اجماع امت الیه ثابت اولان سائرشروطک عدم اعتبارینه دخی مفضی اولغله زای مذکور درجه
اعتباردن ساقط اولور * ودخی امامت و خلافتده نسب قریشی اشتراطنده حکمت ومصلحت یسانی امر
مهم اولوب بسط مقال الیه یو باید تحقیق مقام و اظهار حق و صواب الیه تبیین مرام مناسب اولغله کیت
سبه زانوی قلم عنبرین رقه یو وادیده رخصت نکاپو ویرادی * معلوم اوله که حق سبحانه وتعالی حضرت تازی
فاغل مختار وحکیم مطلق اولوب بعث رسل وانزال کتب الیه طرف شریفندن عبادت تبلیغ اولتان احکام
شرعی حکم ومصلحتی متضمن اولغله هر حکمنده نیجه حکمت ومصلحت موجود درکه بالجمله تکالیف شرعی
واحکام الهیه اول حکم ومصلحتی ابراز ایچون وارد اولمشدر * امامت و خلافتده نسب قریشی
اشتراطنده دخی حکمت ومصلحت ملاحظه اولدقده سلاله نبوت قرب اتساب الیه تبرک و تین شرفی موجود
ومشهور اینه ده هر عصرده عامه عبادت نافع ونظام امور جمهوری راجع مصالح کلیه دن اولمبغله شرط
مذکور دن مقصود مجرد تبرک نسبه مقصور اولر * بلکه اقدم شرایط امامت و خلافت اولان شوکت
وسطوت وقوت عصیت جهتیه صدر اسلامده قبیله قریش سائر قبائل عربیه غالب اولوب تنفیذ احکام
شریعت وتنظیم مصالح امت الیه غلبه وتفوقلری ظاهر اولغله امامت و خلافت قبیله قریشه تخصیص ونعین
اولمشیدی * زیرا امامت و خلافتده شوکت وسطوت اصل واساس اولوب امام وخلیفه مالک رقاب انام
ومنبوع خاص وعام اولغله حکمتی اجرا وتهدیدنی ایضا قدرت اولدقده نزاع وشقاقه مفضی واقتراق
کلمه اسلامه مؤدی اولور * وصدر اسلامده قبیله قریش قوت وكفایت جهتیه سبق وتقدملرینه بناء
امامت و خلافتده بندهن احق والیق اولغله حضرت ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه (الاعنه من قریش)
حدیثیه انصاره محاجه ایلوب اجماع صحابه الیه حضرت صدیق بهیعت اولندی * بو مقامک تحقیق و بیانی
یو یله درکه قبیله قریش سلطان کونین حضرت تارینک اجداد اجدادندن * نضر بن کنانه اولادلرینه اطلاق
اولتوب نضر دخی دوحه ذات النضره صلب مضردن متشعب بر شعبه خلیله درکه سلطان انبیاء علیه افضل
التکایا حضرت تارینک جدا مجدلری * هاشم بن عبد مناف بزواج واسطه الیه نضره منتهی ونضر دخی وسایط
عبدیه الیه مضمره متمیدر * نضرک براسی قریش اولغله اولادلرینه قریش اطلاق اولمشدر * اشبو
قبیله قریش سرلوحه نسبه نبوت * و دیاجه مجموعه شوکت * بر عینیت عظیمه ابدیکه شرف
حسب ونسب و کثرت عدد و عدد الیه سائر قبائل عرب و بنی مضمره غالب اولغین جلیط و ایف عرب آنلرک قدر
ومنزتلرین اقرار واعتراف ایلوب مضمار عز و شرفده احراز قصب السبق تقدم الیه امتیاز واختصاصلرین

تسلیم ایدرلرایدی * شویله که امر خلافت قبیله قریشک غیر سائر قبائله تقویض اولنسه اصالت
و کفایتلری عرق جیتلری تحریک ایدوب قدم نزاعه قیام ایلد بخالفتم و محامتلری احتمالی مظنون اولمغله
اقتراق کلمه مسلمینه مضی و شق عصای موحدینه مؤدی اولوردی * حال بوکه سائر قبائل عربیده آنلری
رای و عزیمتلرندن صرفه قدرت اولیوب قریش دخی شوکت و سطوتلرینه اعتماد ایلد کندیلردن اضعف
قبیله به انقیاد ایتمکله مسلمین یکننده قن عظیمه حدوتی ظاهر و مقتررایدی * مع هذا کای وسنت واجماع
امت ایلد بانه در که حق سبحانه و تعالی حضرت قلی اهل اسلام یکننده اختلاف کلمه و ایقناظ قننه ایلد خلاف
و شقاق و قوعندن منع و تحذیر ایدوب دائما اتحاد و اتفاق ایلد تنظیم امور دینه مبادرت و مباشرت ایلد امر
ایلدی * اما امر خلافت قبیله قریشک تخصیص و تعیین اولوب زمام حکم و تصرف آنلرک کف کفایتلرینه
تسلیم اولنده قدیم بونلر صدر اسلامده قوت قاهره و شوکت باهره ایلد سائر قبائل عرب به غالب اولمغله کافه تاس
اطاعت و انقیاد مضطر اولوب بر فردایقناظ قننه نائمه ایلد تفریق کلمه اسلامه قادر اولمغله امور ملک و ملت
منتظم و منظم اولور * بوسیدت شای صدر اسلامده خلعت زربفت خلافت قبیله قریشک آرایش دوش
حکفایتلری قلیوب عهد خلافت صدیقن اواخر دولت بنی عباسه دک فرمانفرمای مسند ملک و دولت
اولدیلر * شویله که بونلرک تیروی بازوی جلاد تریله شجره طیبه دین و ملت ثابت و راسخ اولوب کافه قبائل
عرب و عجم اطاعت و انقیاد لرین التزام ایلد آنلر اسلام اطراف و اقطاره و اصل و جمیع محال کده ثبات دین
و ملت حاصل اولدی * تتکمیم خلفای راشدین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین ایامنده دولت امویه
و عباسیه ده واقع اولان فتوحات و مغازی بالجله مبارزان قریشک میامن هم عالیله لایله جلوه کرموقع حصول
اولوب فتح و تسخیر بلاد و توسیع ممالک اسلامیه ده آثار جیهلری مهره طاس شهرت اولمشدر * شویله که
مهره قن تاریخندن ابن اسحاق و آنک امثالی سائر اعلام مورخین و علمای محققینک کتب لرینه نظرو تتبع صحایف
سیر ایلد مألوف اولان رجال قبیله قریشک مزید قهر و غلبه ایلد سائر قبائل مضرو و عشار عرب به سبق و تقدیم لرینه
واقع اولوب صدر اسلام و زمان جاهلیته بونلرک عزت و شوکتلری مؤید نیجه آثار و اخباره واقع اولور
* فعلی ذلک امامت و خلافتنده نسب قریشی اعتبارندن مطلوب و مقصود مجرد سلاله نبوتیه انتساب
و اختصاص اولیوب بلکه کثرت اتباع و خدام و شدت عزم و اقدام ایلد بونلرک امتیاز و اشتیاز لرینه بناء
امامت و خلافت قریشیه تخصیص اولند بیغی ظاهر اولدی * و بومعنی دخی معلوم و مقترردر که حکم
شریعت بر عصر معینه و بر قوم مخصوصه تعیین و تخصیص اولتیوب بلکه الی یوم القیام هر عصرده کافه اهل
اسلامه عام و شامل اولمغله امامت و خلافت باینده دخی بوعوم و شمول معتبر اولیق لازمدر * بومقدمه
معلوم اولدقدن نسب قریشی اعتبارندن مطلوب و مقصود مجرد قوت و شوکت جهتیله امامت و خلافتیه
اهلیت و استحقاقلری اولوب مادامکه شوکت و سطوتلری محتمل اولبسه سیر بر خلافتیه احق و البقی اولورلر *
کذلک شوکت و سطوت قریشی النسب اولیان خلیفه ده بونلورسه اول و قدیمه زمام امور مسلمین آنک کف
کفایتیه تسلیم اولوب ککافه امامک اطاعت و انقیادی لازم اولور * بو تقدیرجه امامت و خلافت
هر عصرده قبیله قریشیه مخصوص اولیوب بلکه ترتیب جنود و حفظ حدوده قادر سائر ملوک و خلفانک
امامت و خلافتلری دخی امام قریشی کبی صحیح اولور * زیرا اواخر دوات عباسیه ده انقلاب دور زمان ایلد
قبیله قریشک شوکت و سطوتلری محتمل اولوب محافظه ملک و ملت و رؤیت مصالح امتندن قوت و قدرتلری
قاصر اولدقدن و ککلائی شرع مبین * و علمای دین سید المرسلین حضرت اقی اصحاب عز و شوکتندن
قریشی اولیان ائمه و خلفایه بیعت ایدوب تقیید احکام شریعتده امر و نهی لرینه اطاعت ایلدیلر *
والا امامت و خلافت هر عصرده قریشی به تخصیص اولنسه بحوق صکره محمل شرط کفایت و موجب
فساده ملک و ملت اولمغله هیجان قننه به باعث اولوب غم و ملل و دولت اولان نظام دین و ملت و صلاح حال
امت قوت اولمغله عالم شر و فساد ایلد ملو اولور * بناء علی ذلک مالک رقاب انام و امام اهل اسلام
اولان سبطان مسلمین و خلیفه زب العالمین کثرت اعوان و انصار و وسعت ممالک و دیار ایلد عصر بده موجود
اولان اهم و زجاله غالب اولوب ملک و دولتده اقدم و اسبق و بیعت اکثر ایلد اطاعت و انقیاده الحق و البقی اولور

لازم در که رفع شقاق و خلاف ایل قابوب ناسی جمع و تألیفه قادر اولوب ایضا بقائه ایل بقی و خروجه تصدی
و ایضا ناثرة شر و فساد ایل تقریق کله اسلامه تشهی اید ناری زجر و تعنیف ایل بیان ملک و ملتی تشید ایل
و اوائل اسلامه سطوت و شوکت عرب کافی و برکت خیر فزون ایل امداد الهی و فیض نامشاهی وافی
اولغله عامه اقطارده حکم و تصرف امام واحده مقصور اولوب اهالی شرق و غرب منصب خلافتی تقریق ایل
ایکی امامه یعت ایتدیلر * بعده و اخر خلافت عباسیه ده اختلاف آرا و اهل ایل مسلمین بیننده شرور
و قتل حادث اولوب اتحاد و وفاق اختلاف و شقاقه مبتدل اولغله منصب خلافتده تعدد و اشتراک حاصل
اولدی . لکن امام واحده اقتدا مسلک سدید صحابه و تابعینه اقتضای متضمن اولوب سبب نظام عالم
و باعث آسایش امم اولغله علمای متقدمین رجة الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی بومذهب منصوری اختیار
بیوردیلر * معلوم اوله که رتبة سامیه خلافت و امامت اسرار الهیه دن بر سر خفیدر که حقیقده وارد اولان
آیات قرآنی و احادیث نبویه نلک اسرار و رمز ایاسنه و قوف ایل بورتیه رفیعیه اعتلا کمال شوکت و مزید
قدزت ایل مشروط اولدیغی ظاهر اولور * تقریری بویه در که جناب احکام الحاکمین جل شأنه حضرت تلمی
ملوک و سلاطینی دفع شر و فساد ایل تنظیم امور عباد مصلحتیچون طرف شر یغسندن نائب و خلیفه نصب
ایدوب کافه انامی و تیره خیر و صلاحه سوق و کروه شر و فساددن منع ایل ائمه و خلفایه امر ایلدی * بودخی
عقلا و شرعاً معلومدر که حقیقده امر و تکلیف وارد اولان فعل و عمل مأمور و مکلفه قدوری اولاق لازم
اولوب حوصله و سع و طاعتدن خارج فعل ایل تکلیف واقع اولما غله ملوک و خلفانک تمشیت امور عباد ایل
مأموریتلری دخی دائره ملک و دولته حکم و تصرفه کنت و قدرتلی اعتباری موجب اولور * حتی اعلام
محققین دن تفسیر کبیر صاحبی امام فخر رازی حضرت تلمی امر و خطابده قدرت اعتباریه بناء طائفة نسایی
قرآن وحدیثده وارد اولان احکام شرعیه نلک اکثرنده رجاله تابع قیلوب مسلمین و مسلمانده اداسی فرض اولان
طاعات و عباداتدن غیری آیات و احادیثده وارد اولان خطاب و اوامر شرعییه بی ابتدا رجال حقیقده اعتبار
ایدوب احکام نسایی رجاله قیاس ایل اثبات ایلدی * زیر طائفة نسوان الرجال قوامون علی النساء
آیت کریمه سی مفادی اوزره کندی امور لر بنه مالک اولوب غلبه رجال ایل قدرت و اختیارلری مسلوب
واکثر احواللری زوجلر نلک اذن و زایلر بنه موقوف اولغله اکثر احکامده خطاب و بان و امر جمعی ایل
بالذات مأمور و مخاطب اولدیلر * و دخی خلافت و امامتده بحسب الشرع الانور قوت و اقتدار شرعی
و معتبر اولدیغنه دائره وجودده واقع نظام مشهود دخی اعدل شه و در که بریتک صاحبی یا بر قوم لر رئیس
اولان شخصک اهل و عیالی و اتباع و خدای حقیقده ریاست و ولایتیه اهلیتی قدرت و کفایت ایل مشروط
اولوب قوم و جماعتی بیننده حکمی اجرا و تهدیدی ایضا عه قادر اولدیغیه ریاستیه اهل اولدیغی خارجدن
بحسب العقل دخی معلومدر * و احکام شرعیه نلک اکثری دخی خارجده موجود و مشهود اولان امر
طبیعییه موافق اولغله خلافت و امامتده قوت و کفایت اعتباری خارجیه موافق امر شرعی اولور * والله
تعالی اعلم

❖ (فصل) ❖

کتاب اولک اوچنقی فصاحتک بصری بشتقی فصلی احکام امامت و خلافتده طوائف شیعه نلک مذاهب
مختلفه لری بیاتده در * معلوم اوله که شیعه لفظی لسان عربده مطلق بر شخصک اعوان و انصاریه و اتباع
و اصحابه اطلاق اولنوب بعده ائمة فقه و متکلمینک متقدمین و متأخرین قسده عامدن خاصه نقل طریقله
امام علی کرم الله وجهه حضرت تلمی و اولاد کرامتی سائر خلفای راشدیه تفصیل و ترجیح ایدن قومه تخصیص
اولندی * و عامه فرق شیعه بینارنده اجماع و اتفاق اولنبان عقاید زایغه و اقوال باطله دندر که بونلک رأی
و مذهبلی اوزره امامت و خلافت امتک رأی و اجتهاد لر بنه مقوض و آنلرک تمینی ایل متعین اولان
مصالح عامه دن اولیوب بیلک صوم و صلاوة و حج و زکوة حکمی ارکان دین اسلام دن بر دکن قویم اولغله
پیغمبر من علیه الصلاوة والسلام حضرت تلمی انک تعیین و تخصیصی لر و اهل مال ایل ائمه تقویض و اخاله

پیور مریخی تجویز اینتزلر * بلکه زعم فاسد لری اوزره عهد نبوت و زمان رسالت نصیحه کرده جالس مسند
 خلافت اولان ذاتک تعیینی نبی علیه الصلاة والسلام اوزرینه واجب اولوب ترک و اهمالی جائز دکلدردیو
 اجاع و اتفاق ایلدیلر دخی شیعه قنده امامت و خلافتده ذنوب و آثامدن عصمت و طهارت شرط
 اولوب امام اهل اسلام صغیر و بکایردن معصوم اولق واجبدر دیدیلر * و امام علی کرم الله وجهه
 حضرت تری رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت تری کندیلر دتکره امام و خلیفه تعیین پیوردیلر
 ادعا ایدوب یو باید مشکاة صدر نبوتدن صادر اولق اوزره نصوص و ادله نقل و روایت و مذهب باطل لرینه
 موافق تاویل فاسد ایلد اظهارجاهالت ایدر لر که نقل و روایت ایتدکاری احادیث بکار محمدین قنده اسناد
 صحیح ایلد ثابت اولوب بلکه اکثری مذهب لری تأیید ایچون ینلرنده موضوع یا طریق اسنادی مطعون
 یا خود تاویلات فاسده لرندن بعید در و تعیین امامت علی حقه نقل ایتدکاری احادیث و نصوص دخی شیعه
 قنده ایکی قسمه منقسم اولوب بر قسمی جلی و قسم آخری خفیدر * نص جلی آیات ینبات قرآنی
 و احادیث شریقه نبویه دن اول دلیل شرعیدر که مراد و مقصوده دلالتی واضح و منجلی اولوب معنای اخر
 ایلد تاویله محتمل اولیه * نص خفی اول دلیل شرعیدر که مطلوب اولان مشر و عه دلالتی ظاهر اولوب معنای
 آخره محتمل اوله * بناء علیه طائفة شیعه تعیین خلافت علی ده نص جلی اولق اوزره بر قاج حدیث ذکر
 ایدوب زعم فاسد لری اوزره مدعایرینی اثباته سند ایتدیلر * اول احادیثک بری (من کنت مولاه
 فعلی مولاه) حدیث شریفیدر که طائفة شیعه یو حدیثه واقع اولان مولی کلمه سنی ولی امر معناسنه جل
 ایدوب بن هر کیمک مولی و ولیسی ایسم علی دخی ائمه و ایسیدر دیو مخبر صادق خبر ویر مکله عهد نبوتد نصکره
 کافه اهل اسلامک حضرت علی ولیسی اولوب امامت و خلافتی نص صریح ایلد ثابت اولوردیلر *
 و حضرت عمر یو حدیث شریفی استماع ایتد کده سعادت سکایا علی که عاتقه مؤمنین و مؤمنات و کافه مسلمین
 و مسلماتک مولاسی اولدک دیو کوه زینار مدح و ثناء اولوب عهد نامه خلافت علی په امضا کس تحقیق اولغله
 تاویل حدیثه کلام عمر ایلد زعم لری تأیید ایتدیلر * و شیه طائفة شیعه نک تعیین امامت علی ده نص
 جلی اولق اوزره تمسک ایتدکاری احادیثک بری دخی (اقضاکم علی) حدیث شریفیدر که سلطان انبیا علیه
 افضل التحایا حضرت تری علی مرتضی حقه معانی کاب و سسته و قوف ایلد مسائل حکم و قضاده جله اصحابک
 اعلیدر دیو وصف و ثناء ایدوب علوم دینی و احکام شرعیه بی ضبط و احاطه ده جله اصحابی سبق و تقدیر لری
 تصریح پیوردیلر * امامت و خلافتدن مطلوب و مقصود دخی تنفیذ احکام شرع مبین ایلد تنظیم امور
 مسلمینه مقصور اولوب و قرآن کریمه مذکور اولدنی اوزره اولی الامر اطاعت دخی هیچ قویم شرع مبین
 اوزره ائمه و خلفا تک حکم و قضا لرینه کافه مسایک تسلیم و رضالردن عبارت اولغله علی مرتضاک مسائل
 حکم و قضاده اعلم و افضل اولسی نص شارع ایلد امامت و خلافتده جله اصحابدن زیاده اهلیت و استحقاقی
 مفید اولوردیلر * یوسید شاشی یوم سقیفه ده امامت و خلافت نزاعی فصل و قطعه انجیق حضرت علی
 حکم اولوب احکام شرعه اتساب ایلد اعلم اصحاب اولغله جله اصحابه حضرت علینک یو ماده ده حکم
 و قضاسنه راضی و منازعه لری مقطوع و منقضی اولدی * (یو محله مترجم فقیر صاحب کثیر التفسیر که
 خاطرات نه بر شبهه لایح اولوب طبع قاصره باعث تشویش اولغله یافهم سقیمه قصور یا قلم نامحده عثوره
 جل اولندی * شبهه بودر که علامه ذو قنون مؤرخ ابن خلدون تعیین امامت علی ده شیعه طرفیندن
 (اقضاکم علی) حدیثله استدلال سیاقنده یوم سقیفه ده حضرت علینک امامت و خلافت ماده سنده حکم
 اولرینی نقل ایدوب مسائل شرعه علم ووقوفه فضل و کمال لری نقل مذکور ایلد تأیید ایلدی * مع هذا
 حضرت علی یوم سقیفه ده مجامن مشاوره په داخل و حاضر اولوب حجره مبارکه نبوتده ساکن اهل بیت ایلد
 مشغول خدمت اولدق لری عامه کتب سیر و تواریخده مسطور در * بلکه نقل اولنان کلام حضرت ابی بکر که
 شائده ذکر اولق لازم ایدیکه امامت و خلافت ماده سی ذکر آتی وجهه اوزره حکومت عادلانه صدیق اکبر
 ایلد فیصل بولشد * زیرا حضرت علینک حکم اولدق لری ماده شوندن خالی دکادر که یا عهد نبوتد نصکره
 ائمه اوزرینه مطلق خلیفه نصینک و جوی اولوب یا منصب خلافتک قرینه اختصاصی خصوصی

یا حضرت ابی بکر! خلافتی متعین اولسی ماده سیدر * بود کراولان اویج امریک بریسی دخی یوم سقیفه ده
 حضرت علینک حکومتیله ثابت اولدیغی اهل وقوفک معلومیدر * اولامت اوزرینه خلیفه نصیبک
 وجوبی حضرت صدیق کلامیله ثابت وموافق اصحاب ایله مؤیددر که خاتمه کتب نبوت علیه افضل التحیت
 حضرت تارینک هجرتیله تشریفقاری کونی صدیق اکبره سی بیکر منبر منوره صعود ایدوب اثنای
 خطبه ده (ولایلهذا الدین من یقوم به) کلامیله اقامت هر اسم دین مبین ایچون امام و خلیفه نصیبی لازم
 اولدیغنه اصحاب کرامی ارشاد ودلالت ایتد کده آنردخی مضمون خطاب صدیق قبول ایله تمهید بانی خلافتی
 مبادرت ومباشرت ایتدیلر * ثانیاً امر خلافتیله عقد مجلس مشورت ایچون مهاجرین وانصار سقیفه
 بنی ساعده نام محله جمع اولوب انصار ومهاجرین یکننده محاوره معهوده ومنارعه مشهوره جریاتند نصکره
 بنه حضرت صدیق (الاثم من قریش) حدیث شریفی نقل ایله احتجاج وتشذیف مسامع اصحاب ذوی
 الانبیا ایدوب انصاری الزام واسکات ومنصب خلافت قریشیه اختصاصی اثبات ایلدی * اما یوم
 سقیفه ده خلافت صدیق بیعت اصحاب ایله ثابت اولوب حضرت علی کرم الله وجهه حضرت تری بر مدت تأخیر
 ونوقف نصکره بیعت ایتدیکله سقیفه کونی صدیق بیعت یورمد قاری متعیندر * بو تقریر وتحقیق معلوم
 اولدقده حضرت علینک یوم سقیفه ده امامت وخلافت ماده سند حکم اولدقاری متعین اولوب طریق آخر
 ایله نقل دخی بنی العلماء قبول ومعتبر و عمریک نظر اولان کتب متداوله ده فوز و ظفر میسر اولما غله تردد
 واشتباه اولندی * بو محله کلام تمام اولوب بنه ترجمه کاتبه شروع اولندی * و بنه شیعه فتنه تعیین
 خلافت علی ده نص جلی اولان اخبارک بری دخی (من ینسای علی روحه فهو وصی و ولی هذا الامر من
 بعدی) کلامیدر که مشکاة صدر نبوتدن شرفریز عز صدور اولق اوزره منقولدر که یعنی اول کسه که جانب
 حیات طیبه ایدی و احراز ستمایه سعادت سرمدیه ایله سبیل رضای مولاده نفس و روحی فدا ایتد اوزره
 بنده عهد و میثاق اید و تحقیق اول کسه بنم وصی مختارم اولوب بند نصکره مالک رقاب نام و ولی الامر اهل
 اسلام اولورد بو وارد اولان کلام نقر المراسمی حضرت علی به صرف ایتدیلر * شویله که بذل تقدیمه
 حیات ایله سید الکائنات علیه افضل الصلوات حضرت تری بنه بیعت انجق حضرت علی به مخصوص اولغله
 عهد نبوت نصکره امامت وخلافت دخی حضرت علی حقیقه منصوبدر دیو طائفه شیعه استدلالات
 ایلدیلر * و کذلک طائفه شیعه حضرت علی مرتضایک امامت وخلافتی متعین اولسی خصوص منصوص
 خصیه دن بر قاج نص ایله استدلال ایدوب زعم فاسد لری تحقیق ورای کاسد لری ترویج ایتدیلر * نص
 بودر که سور قرآنیه دن سوره توبه نازل اولدقده سلطان انبیاء علیه افضل التحیات حضرت قاری موسم جده نمکه
 بکرمه ده اصحاب کرامه تلاوت واحکام شریفه سنی طرفلرندن تبلیغه و کالت ایچون حضرت ابی بکر الصدیق
 تعیین یورمشلر ایدی بعده اهل بیت نبوتدن بر کسه تبلیغ ایتد اوزره وحی الهی نازل اولغله جناب
 رسالتناه صلی الله تعالی علیه وسلم حضرت تری طرف هما یونلرندن بوسوره مبارکه بی تلاوت و قرائت واحکام
 شریفه سنی تبلیغه و کالت ایچون حضرت علی بی نامزد سفارت یوزد قاری مأثور ومنقول اولغله طائفه
 شیعه بوماده مخصوصه ده حضرت علینک صدیق اکبره تقدیم اولسی خلافت وامامت ده دخی تقدیمه
 اشارت در دیدیلر * و بنه طائفه شیعه نک تعیین امامت علی ده نص خنی اولق اوزره ایراد ایتدکاری
 امور لبری دخی بودر که سلطان اورنک رسالت علیه افضل التحیت حضرت تری زمان سعادت نلرند اصحاب
 کرام دن بر فردی علی مرتضی حضرت تری بنه تقدیم و ترجیح ایتدوب رقیبه طاعتی کسه نک تحت حکم
 و اطاعتنه ادخال اولندی * اما حضرت صدیق ایله عمر بن الخطاب رضی الله عنهما حضرت تری بنه ایکی عزاده
 اصحاب دن بعضیلر بی تقدیم یوروب بر دفعه اسامه بن زید و دفعه آخراده عمرو بن العاصی امیر حبش
 نصب ونعین اولندقد نصکره شیخین مکر مبین انرا ایله موکب عزاده مرتضی امیر نبوی صدوری منقول
 اولدیغنه بنه طائفه شیعه حضرت علینک شیخین مکر مبین اوزرینه امر خلافتیله تفصیل و تقدیمه
 بو خصوص دخی سند اتخاذ ایلدیلر * بواکه دل شیعه طرفندن ذکر اولنان ادله نک بعضیسی خبر آحاد دن
 اولغله اجماع صحابه به مقابل و معارض اولوب و بعضیسی دخی تأویلنده ضعف و فساد اولغله علمای اهل

سنت طرفین اجوبه قاطعه ایله مذهب شیعه نك بطلان و فسادى كتب كلاميه ده على التفصيل مذکور
 و مسطور اولوب ادله عقليه و نقلیه ایله مدعای تقض و ابطال اولندیغی اهل و قوف قشده معلومدر *
 معلوم اوله که فرق شیعه نك اصولی کتب کلامیه ده مسطور اولدیغی اوزره اوج فرقه یه منحصر اولوب
 بر فرقه سنه غلاة و برینه امامیه و فرقه ثالثة یه زیدیه تسبیح اولندی یونلرک بجه سی نص شارع ایله امامت
 و خلافت حضرت علی یه مخصوص و متعین اولسنده اتفاق ایدوب لکن نصوص و ادله نك دلالتی کیه قشده
 اختلاف ایتدیلر شیعه امامیه قشده حضرت علی نصوص شرعیه ده اسم و رسم و ذات و شخصی ایله
 مذکور اولغله عهد نبوتد نصکره امامت و خلافت حق صریحی اولدیغی ثابت و متعین اولوب بعده اولاد
 اجمادنن معلوم الاسامی رجال مخصوصه انتقائی نصوص و مصر حدردیدیلر * و شیخین مکرّمین
 مقتضای نصوص ایله علی ترک ایدوب یوم سقیفه ده منصب خلافتی صاخبی علی یه تسلیم و بیعت ایله حضرت
 علی یی نفسرینه تقدیم ایتدیلر دیو شیخیندن تبری و امامت و خلافتلرندن انحصار عین ایتدیلر * لکن فرقه
 امامیه شیخین مکرّمین قشده غلاة شیعه دن منقول اقایل باطله یه و کلمات واهییه به التفات ایتدوب
 اکاذیب غلاتی رد و منعه اهل سنت ایله همدست وفاق اولدیلر * اما فرق شیعه دن طائفه زیدیه نك مذهب
 و مسلکری بودر که تعیین امامنده وارد اولان نصوص و ادله ده حضرت علی باسمه و شخصی مذکور اولوب
 بلکه حلیه جمال و فضل و کمالرینه دال اولان اوصاف جلیه و اخلاق مرصیه لری مسطور و مصرح اولغله
 عهد نبوتد نصکره صفت ایله موصوف یسنده مطابقت رعایتی ترک و اهمال ایتدیلر دیو صحابه تقصیر ایتدی
 دیدیلر * لکن طائفه زیدیه فرقه امامیه کی شیخین مکرّمیندن تبری ایله امامت و خلافتلرندن انحصار
 ایتدوب بلکه حجر دعلی مررضی رضی الله تعالی عنه و ارضاء حضرت تریقی بقیه خلفای راشدین ایله سایر
 اصحاب کرامه تفضیل ایدوب امامته البق و احق ذاتک وجودیه مقبول و مرجوحک امامت و خلافتی دخی
 تجویز ایتدیلر (ودخی معلوم اوله که شیعه امامیه ایله زیدیه یسنده حضرت علید نصکره سالك امامته
 منسلک اولان ائمه ده اختلاف واقع اولوب امامیه قشده سیده النساء فاطمة الزهرا رضی الله تعالی عنها
 حضرت تریقی انبیا و احقاد کرامندن اسم و وصف لری معلوم رجال معدوده و احدا بعد و احد نصوص قاطعه
 و ادله واضحه ایله منصب خلافته متعیندر دیدیلر * بو طائفه نك زعم فاسد لری اوزره معرفت امام ضلالت
 و صیام کی رکن و کین دین اسلام اولوب تعیین خلیفه زمان داخل ارکان ایمان اولتی اصل مذهب لری اولغله
 طائفه مزبوره امامیه عنوائله معروف اولدیلر (ودخی فرق شیعه دن زیدیه قشده منصب خلافت
 حضرت علید نصکره اولاد کرام فاطمه یه منتقل اولوب لکن تعیین و تقدیمی طائفه شیعه دن اهل حل و عقدک
 رأی و اختیارلرینه منوط اولغله زیدیه قشده اولاد فاطمه دن امامت و خلافته اهلیت بر قاج شرط ایله
 مشروطدر اولکینسی علم و فضیلت ایکینسی زهد و طاعت اوچکینسی جود و سخاوت دزد قیسی
 شجاعت و جلالت اولوب شرط خامس دعوی امامت ایله خروج و ظهور و خلقی اجابت و اطاعت دعوتدر
 دیدیلر * بو طائفه صاحب مذهب لری اولان زید بن علی بن حسین بن علی یه منسوب و تابع اولوب مذهب
 زیدی قبول ایتلرله انلره زیدیه تسبیح اولندی زید حضرت لری امام زین العابدینک فرزند ارجندی و محمد
 باقر حضرت تریقی برادر سعد اختر لری اولوب لکن مذهبده دعوی امامت ایله امام حقیق خروجی شرط
 اولغله دائم اقربداشی محمد باقر حضرت تریقی سن حالا امامته بجه دن احق و البق سین حقیق دعوی ایله دیو
 خروجی تحریک قصدیه مناظره ایدردی محمد باقر دخی پدر من زین العابدین حضرت لری جال حیاتیه
 امامته بجه دن احق و اولی ایکن قطعاً دعوی امامت ایله خروج و ظهوره تصدی ایتدی شرط خروجی
 رد ایله زیدی الزام ایدردی (ودخی زید بن علی فرق ضاله دن طائفه معتزله نك رئیس و اصل بن عطادن تعلم
 و تلمذ ایدوب محمد باقر قشده مذهب اعتزله میل تمعی ایله متهم اولغین بو وجهله دخی محمد باقر زیدیه دخل
 و تشیع دن خالی دکل ایدی (ودخی معلوم اوله که فرق شیعه شیعه دن طائفه امامیه زید بن علی ایله
 شیخین مکرّمین رضی الله تعالی عنهم نك امامت و خلافتی خصوصنده مناظره ایدوب زید حضرت لری شیخینک
 امامتک صحتیه راضی و بروجله آنلر دن تبری ایتسکین فرقه امامیه زید بن اعراض و صحبتی رفض و ترک

ایتمایه آنرا رافضه و رافضی تسمیه اولندی * و کذلک فرق شیعه دن بر طائفه دخی حضرت علی بنک اولاد
صلیه سندن محمد بن حنفیه حضرت تارینک عبد معتی کیسان نام شخصه منسوب اولغله و کیسانیه
اسمیه معروف اولشاردر بوطائفه امامت و خلافت ابتدا حضرت علی به بعد امام حسن و حسین
رضی الله تعالی عنهم اجمعین حضرت انسه منصوص اولق اوزره اتفاق ایتد کارند نص کره بعضیاری
ترتیب خلافتده امام حسنی و بعضیاری دخی امام حسین تقدیم الیه اختلاف ایدوب بونلردن نص کره
حضرت علی فرزند ارجندی و حسین حضرت تارینک برادر سعد اختر لری محمد بن حنفیه بعد ازلک
اولاد کراخی خلیفه اولق اوزره نصوص باطله نقل ایلدیلر * و فرق شیعه دن اشبوز کراولشان امامیه
وزیدیه و کیسانیه طائفه لری بنک ینلرنده اصول و فروعده اختلافات کثیره واقع اولوب نقلی اسلانی
موجب اولغله ذکر لری طی اولندی * و دخی فرق شیعه دن غلاة عنوانیه معروف طوائف عدیده دخی
وارد که آنلر فساد عقیده حد و عقل و دینی تجاوز ایدوب حاشا حضرت علی و اولاد کراخی حقننده
الوهیت اعتقاد ایلدیلر * بونلرک بعضیاری امام علی روح و جسد دن مرکب زمره بشر دن اولوب
لکن الوهیت مقاتله متصف در دیدیلر * و بعضیاری دخی طائفه نصارانک حضرت عیسی صلوات الله علی
نبینا و علیه حقننده جسارت ایتد کاری اقوال باطله و آراء فاسده اوزره حاول و اتحاد مسلک نده سالک
اولوب حاشا حضرت علی و سائر معتقد لری اولان ائمه نک اجساد و ارواحی الله عالم الیه متحد اولدی
دیدیلر نعوذ بالله تعالی منهم اجمعین امام علی کرم الله تعالی وجهه حضرت تارینک زمان سعادت لرنده کندی
حقننده مذهب حوله ذاهب اولان ملا حده نک خبری سمع شریف لرنه و اصل اولد قدده سیاسته آنلره احراق
بالنار الیه ترتیب جزا ایتدیلر * کذلک حضرت علیدن صکره محمد بن حنفیه حقننده مختار بن ابی عبید دخی
حاول و اتحاد اعتقاد دخی اظهار ایتد یکی محمد بن حنفیه نک مسجوع لری اولد قدده اشتعال نائرة غضبه باعث
اولوب مختاره نفرین و لعنت الیه کندی نک بولوث تممتدن مصون الساحة اولد یغنی اظهاره مبادرت ایلدی
* و کذلک محمد بن حنفیه دن صکره امام جعفر صادق حضرت تارینک دخی سمع شریف لرنه بومقوله خبر ضلالت
انرواصل اولد قدده آنلر دخی مرتکب و مختار عن لعنت الیه اظهار برات ایلدیلر * و غلاة شیعه دن بر فرقه دخی
مذهب مزد و تناسخه میل ایدوب دیدیلر که امام زمانک فضل و کمالی کندی روح رفقه وحیده قائم اولوب
غیریده ظهوری محال اولغله ائمه دن بری فوت اولد قدده روحی امام آخرک بدتنه حلول و امام اولک کمالی
انده دخی ظهور ایدردیدیلر * و دخی غلاة شیعه نک بعضیاری قننده سلسله امامت و خلافت الی آخر الزمان
اولاد علی میاتنده واحد بعد واحد اتر اولوب بلکه طومار خلافت ائمه اهل بیتدن سلك امامته منسلک
شخص واحد الیه مختوم اولوردیدیلر * بوطائفه امام واحدده و قوف ایدوب غیره تجاوزا تمایله واقفیه
عنوانیه معروف اولدیلر * اشبو طائفه واقفیه نک بعضیاری امام زمان حی و باقی واعین ناسدن مختصدر
دیو اذعالیدوب زعم باطل لری اوزره قصه خضر الیه استشهد ایلدیلر * بونلردن بعضیاری دخی زیدیه که امامت
و خلافت حضرت علیه قرار و انلری تجاوزا تیموب و حالا حی و باقی و پرده محاسبه و متواری اولوب
آواز عد صوتی و برق خاطف سوط و تازیانه سیدر دیدیلر * و یشه بونلردن ژانچای لاف و ککرافک
بعضیاری دخی بومقوله خطب و خطابی محمد بن حنفیه حقننده نطق ایدوب حالا امام مشنار الیه ارض
حجازده جبل رضوانام کوه بر شکو هده اعین ناسدن مستور و مخفی در دیدیلر * تنکیم شعرای
شیعه دن کثیر نام شاعر بعضی اشعار بنده بومعنا بی اشعار ایدوب دیمشدر اول ایسات بونلردن که بعضیها ذکر
اولنور * شعر

الا ان الائمة من قریش * ولاة العهد اربعة سواء
علی و الثلاثة من بنیه * هم الا سباط لیس لهم خفایم
فسيط مسبط ايمان ویر * و سبط عیثیه کر بلا
وسبط لا یذوق الموت حتی * یقود الجیش یقدمه اللواء
یغیب ولا یری فیه زمانا * برضوی عنده غسل و ماء

خلاصه معنای شعر بود که ذکر اولسان شاعر بویسان ایل مذهب واقفیه اوزره ائمه اهل بیت ایلر
 اربعه به حصر ایدوب امامت و خلافت حضرت علی ایلد امام حسن و حسین رضی الله تعالی عنهم اجمعین
 حضرت اتند نصر کره محمد بن حنفیه ده قرار ایدردیدی * یعنی حضرت علی کرم الله وجهه حضرت تری امامه
 سبحة امامت و محمد بن حنفیه خاتمه نسجه خلافت اولد یغنه اشعار ساقده هر برینک حال و شانلری ذکر ایلدی
 شویله که قبيله قریشدن ولی عهد خلافت درت ذات ستوده صفاتدر که بونلرک هر بری امامت و خلافت
 شایان اولدی یعنی نصوص شرعی ایلد منصوص اولوب آنلرک اول واقدی حضرت علی ولی و باقیلری احفاد
 ایجاد ایددر که بونلرک امامت و خلافتی شایسته شک و شبهه دن عاریدر * بونلرک دخی اول واقدی برو تقوی
 صاحبی حضرت حسن ابیکجیسی دشت کر بلا ده نوش کلجام شهادت ایلد لذات قائیه دنیویه دن دست شوی
 حیات اولان حضرت حسن ابیکجیسی محمد بن حنفیه حضرت تریدر که حال شیرین مذاق شهد حیات
 اولوب اقامت هر اسم خلافت و رفع لوا ای امامت ایلد ظهور و خروج ایتدیکه خرامان نزهتسرای خلد برین
 اولز انجیق مصلحت فتننده بر مدت جیل رضواده متواری برده اختصار اولوب حفظ قالب صوری ایچون
 تناول عسل و ماء ایلد تغذی ایدردی محمد بن حنفیه نک حیات ابدیه و ظهور و غلبه سنی تصریح ایلدی *
 و کذلک غلامه شیعه امامیه دخی واقفیه کبی بونلرک امثالی ترهات و خرافات ایلد هذیان ایدوب خصوصاً اشنا
 عشریه عنوانیله معروف و مشهور اولان فرقه ضاله زعماری اوزره ائمه اثنا عشرک اون ابیکجیسی محمد بن
 حسن عسکر یککینلرند مهدی لقبیلد ملقبدر امام مزبورک حقند بویله زعم ایددر که خلفا وقتنده والده سبیل
 بر مجسده در بند زنجیر محبوس و مسجون ایکن دارالسلام بغداد قرینده حله نام محله کند می منزله
 بر سر دایه حلول و دخول ایدوب حالا آند مختفی و متواری و آخر زمانده خروج و ظهور ایدردی بوزعم ایددر
 * کویا کتب سته دن کتاب ترمذیه مسطور اولان حدیث نبوی مقتضائی اوزره آخر زمانده خروج
 و ظهوری منتظر اولان مهدی محمد بن حسن عسکری اولق اوزره زعم ایتلر ایلد اثنا عشریه طائفه سی قنده
 مهدی امام منتظر اسمیله معروفدر * بوطائفه نک عادت باطله لری بومنوال اوزره جاریدر که بونلرک کجه
 ادای صلوة قربدن صکره سر داب مذکورک قیوسنه واروب امام مشارالیه حیاتده اولق زعمیکه یا محمد
 ابن حسن العسکری وقتیدر خروج و ظهور ایلد دیوچهر صوت ایلد اندا خروج ایدرسنه رکوب ایتن ایچون
 کندیلرله یله بر مرکب دخی حاضر و همی ایدوب باب سر دایده وقت عشا یه دک محمد بن حسنک خروجنه
 منتظر اولورلر * بعده خائب و خاسر جمله سی منزللرینه متفرق اولوب مطلب و هر امری لیله آتیه یه تاخیر
 و توقیف ایلد الی هذا الان عادت مکروهه لری بومنوال اوزره جاریدر * وینه طائفه واقفیه نک بعضیلری
 دخی بوکاذهب اولدیلر که ائمه اهل بیتدن بر امام فوت اولدقده یه بعد زمان حیات بولوب عالم دنیایه عود
 و رجعت و مالک تحت خلافت اولور دیدیلر * وزعم فاسد لری اوزره مدعالرینک حقنه قرآن عظیمده مسطور
 اولان اصحاب کف کف حکایه سبیل و عزیر بن شریحانک وفاتی و یوزسنه مرورند نصر کره حیات ایلد
 و حضرت موسی علیه السلام وقتنده شیوخ بنی اسرائیلدن برکسنه نک اوغلی قتل اولتوب بعدده وحی
 الهی ایلد ذبح اولسان بقره نک بعض اعضا سنی قتل مزبوره ضرب ایلد احیا اولتدی یعنی قصه معروفه ایلد و دخی
 بونلرک لاومعجزان باهره اولق اوزره ظهور ایدن امور ایلد استدلال ایلدیلر * مع هذا بود ذکر اولسان امورک
 هر بری وقتنده انبیای عظامدن برنی ذی شانه مخصوص معجزه اولوب و تیره عاده مخالف اولغله ائمه لرینک
 حیات حقنه زعم فاسد لری تأیید و احتجاجه صالح اولز و ادبای عربدن سید جیری نام شاعر
 دخی بومذهب سالت اولوب ائمه نک بعد الموت شه عالم دنیایه عود و رجعت لری شعرنده اشعار ایلدی
 شعر *

اذا ما المرء شاب له قذال * وعاله المواشط بالخشاب
 فقد ذهب بيشا شته واودی * فقم يا صاح نيك على الشباب
 فليس بعاید ما قات منه * الى احمد الى يوم الاياب
 الى يوم توب التاس فيه * الى دنيا هم قبل الحساب

ادین بان ذلک دین حق * وما انانی التشریذی اریاب
کذلک الله اخبر عن اناس * حیوان بعد درم فی التراب

خلاصه معنای شعر بود که شاعر مذکور عهد شبابک زواله تأسف و تحسیر ایدوب اصابت آسیب شیب ایل
انسانک موی سری سفید اولغله مسوده عمری بیاضه چکله کده اگرچه مشاطه را شراب غازه خضاب و خنا
ایله ظاهرده بیاض شینی ستر ایدر لر ایه ده لکن رونق بشاشت شباب زائل و حقیقه جمال حلیه کمالدن
عاطل اولور * امدی ای یاران صفا بویه نعمت عزیر الوجودک زوال و فقدانی ایچون شیونکده حسرتله
دست افسوس ایله مرغوله پیرای حزن ویکا اوله لم که آب و تاب شبابک عود ورجع ایچون نه قدر غمی
ایلسک بردخی قیام ساعته دک شاهد شباب سرارده عدمدن عرض دیدار ایلز * واول وقت معهودده
دخی بدیدار اولم که روز حسابدن مقدم بعض ناس اول وقتده خواب عدمدن بیدار اولوب عالم دنیا په کاورلر
دیوانه لرینک قبل الحساب احیا اولنه جغنی اشعار و یوم جزایه مؤمن اولدیغی کبی ائمه و خلفانک عود تلرین
دخی تصدیق ایتدیکنی اظهار ایتد کد نصکره دعوی فاسده سی اوزرینه ذکر سیبق ایدن معجزات باهره ایله
زعیمه استدلال ایلدی * اشبو غلا روافضک مؤنت و کف تلرین دفعده و اقوال فاسده و عقاید زایغه لرین
رد و ابطالده سائر ائمه شیعه بزه کفایت ایدر که انلردخی فرقه ناجیه اهل سنت کبی غلاتک مذهب لرین رد
ایدوب دلیل و شبهه لرین ابطال ایلدیلر * اما فرق شیعه دن کیسانیه طائفه سنک مسئله امامتده رأی لر
یوم نوال اوزره درک منصب امامت امام حسین حضرت تلرند نصکره محمد بن حنفیه به منتقل اولوب اندن
اوغلوا بو هاشمه نقل ایتک اوزره اتفاق ایتلرله بونلره هاشمیه تسمیه اولندی و ابو هاشم نصکره امامت
خصوصنده بونلر بر قاج فرقه به متفرق اولوب بفرقه سی قنده امامت ابی هاشمک قنده اشدن دخی ولدی
حسن بن علی به منتقل اولدی دیدیلر * و هاشمیه نک فرقه اخراسی بویه زعم ایتدیلر که محمد بن حنفیه
حضرت تلرینک فرزندار جندی ابو هاشمک عود و رجوعی اثناسنده شرات نام محله کلد کده فوت و منصب
خلافتی خیر الناس عبدالله بن عباس رضی الله تعالی عنهما حضرت تلرینک فخر نجیب لری علینک اوغلومحمد
وصیت ایلدی * محمد امام اقبیله معروف اولان اوغلو ابراهیمه وصیت ایدوب ابراهیم دخی قنده اشی عبدالله
سفاحی ولی عهد ایلدیکه خلفای عباسیه نک اول و اقدمیدر سفاح دخی قنده اشی ابو جعفر منصوره
وصیت ایدوب آفتاب عالم تاب دوات عباسیه انک زماننده افق کماله رونغا ولدی منصور در نصکره تاج و هاج
خلافت سلاله عباسیه نک آخری شه دل علی الترتیب زیور افسر ایتها جری اولوب واحد بغداد وارث
تخت اوللری حقه نصوص واهیه نقل ایتدیلر * بو طائفه دولت بنی عباسی اقامت ایدوب خلق انلرک
اطاعنلرینه دعوت ایدن هاشمیه فرقه سیدر که دهاته نامدن ابو مسلم خراسانی و سلیمان بن کبیر و ابو
سله الحلال و انلرک امثالی شیعه عباسیه بوکروه انبوهک رؤسا لرنددر * بونلر منصب خلافت بنی عباسیه
اتقالی خصوصنده رأی و مذهب لرین تأیید حضرت عباس ایله توسل ایدوب سلطان انبیا علیه افضل الکمایا
حضرت تلری کلباغ جنانی تشریف ایتدکاری و قنده عم مکرملری حضرت عباس رضی الله تعالی عنه
حضرت تلری عصوبت نسبیه جهتیه وراثته اولی اولغله خلافت نبوت دخی حق موروثی اولغین حضرت
خاتم الانبیاد نصکره ابتدا حضرت عباس انلردن دخی اولاد لری وارث تخت خلافت اولدیلر بوزعم ایتدیلر *
فرق شیعه دن زیدیه طائفه سنک تفصیل مذهب لری بو وجهله درک بونلردخی سائر فرق شیعه کبی امامت
و خلافتی ائمه اهل بیته تخصیص ایدوب لکن اسم و شخص لرله تعین و تشخیصی دعوی ایتدیلر * بلکه نصب
امای سادات اهل بیتدن اهل حل و عقدک ترجیح و اختیارینه تفویض ایدوب تعیین امام خصوصنده نقل
نصوص ایتدیلر * و ترتیب خلافتده ابتدا حضرت علیدن بدأ ایدوب بعده امام حسن بن امام حسین
بعده حضرت حسینک فرزندار جندی علی زین العابدینه اندن صاحب مذهب لری و امام زین العابدینک
فخر نجیبی زیدیه منتقل اولدی دیدیلر * اشبو ذکر اولنسان زید حضرت تلری دعوی امامت ایله کوفه ده
خروج ایدوب لکن خلافتنه اراده حق تعلق ایتسکه کاسه نام محله مملو بانهیند اولدیلر * وینه زیدیه
قنده زید نصکره منصب خلافت اوغلو یحییاه منتقل اولوب انلردخی بلاد خراسانده دعوی امامت

صد دنده ایکن نوش کلجام شهادت ایله قضای بخت ایدیلر * یحیادخی کندیدنصره امامت و خلافتی
سادات اهل بیتدن نفس زکیه لقبیلہ ماقب اولان محمد بن عبد الله بن حسن بن امام حسنہ وصیت ایتمکله
انلر دخی مهدی زمان عنوانله ارض مجازده خروج ایدوب تمهید مبائی خلافتہ شروع ایدکده خلفای بنی
عباسدن ابوجعفر منصورک سرعسکری یدنده شهید اوقات ایلدی * مذکور محمد مهدی دخی
کندیدنصره قرتداشی ابراهیمی ولی عهد ایدوب انلر دخی اقرب اقارب اولان عیسی بن زید اتفاقله بصره ده
دعوائ خلافتہ قیام ایدکده برروایتده بالذات ابوجعفر منصور وروایت اخرا ده طرفندن مأمور بعض
امراسی عساکره وفوره ایله کلوب طرفیندن محاربات شدیدہ جریاتند نصره ابراهیم و عیسانک ایکسی دخی
مهر و ماه کبی متواری برده صحاب فنا اولدیلر * بوزکر اوانسان رقابیع عظیمه بی علی التذویل امام
جعفر صادق خضر تلمی نور ولایت ایله قبل الوقوع خبر ویر مکله جله کراماتندن معدود اولمشدر * وینه
طائفة زیدیه دن بعضیلری قتنده دخی ذکر سبقت ایدن نفس زکیه محمد بن عبد الله دنصره امامت و خلافت
زید بن زین العابدینک قرتداشی عمرک احضاردندن محمد بن قاسمہ منتقل اولوب اولدخی طالقان نام محله ده
هیولای امیدینه صورت ویرمدین معتصم بالله خلیفه نک زماننده اخذ اولوب تنکای حبسه مسجون
وقات ایلدی * وینه زیدیه دن فرقه آخری زعلری اوزره یحیی بن زید دنصره منصب امامت سابق الذکر
عباسیه منتقل اولوب اندنصره عیسانک اولاد و اعقابیه نقل ایلدی دیدیلر * واشبو اولاد عیساندن
بعضیلرینک خلافتنه دعوت ایلد زنجی الاصل برداعی ظهور ایدوب مال امری ینه منجر اولدیغی انشاء الرحمن
اشبو کتابزده زنج اخباری ضمنده ذکر اولور * وینه طائفة زیدیه دن بعضیلری قتنده دخی محمد بن
عبد الله دنصره خلافت قرتداشی ادر یسه منتقل اولوب اولدخی خلفای عباسیه نک سطوتلری خوفندن
دیار غریبه فرار و انده واصل دارالقرار اولدی * بعده ادر یسک ینه ادر یس نام برولدی ظهور ایدوب
دستیاری ین توفیق ایله واصل رتبه رفیعہ عز و علا و دیار غریبه مدینه فاسی تاسیس و بنا ایلدی اندنصره
ادارسه دولتی عنوانله معروف اولان ملک و سلطنت بونک نسلنده قرار و مدت مدیده پایدار اولوب دیار غریبه
شوکت و سطوتلری و عواقب امور لری انشاء الرحمن محضده علی التفصیل ذکر اولور * ادارسه دولتی
انقر اضند نصره زیدیه نک نظام حالری محتل اولوب تمشیت مهمالرنده عاجز و قاصر اولدیلر * وبردفعه شرفای
حسنیه و سادات زیدیه دن حسن بن زید بعده قرتداشی محمد نام کسنه دیار دیلده خروج ایدوب زید بن زین
العابدینک قرتداشی عمرک اولادندن حسن بن علینک اطاعتنه خلقی دعوت و اهالی دیلم دخی اطاعت ایتمکله
اکبری نائل دستمایه دین اسلام اولدیلر * اهالی دیلم اشبو و حسن بن علی به اطاعت و دعوتنه اجابت
ایتمکله ممالک طبرستانده نائل عز و دوات اولوب بوقریه دیلده بغدادده خلفای عباسیه نک سلطنتنه تغلب
ایتمکاری انشاء الرحمن اشبو گاجزده محلی کلدکده ذکر اولور * اما طائفة امامیه نک محبت امامتده خلاصه
عقیده زایغه لری بودرکه بونلرک مذهب لرنده دخی حضرت علی وصیت نبویه ایله سر لوحه دیباجه نسخه
خلافت اولوب اندنصره امام حسن بعده امام حسین حسب الوصیه خلیفه اولدیلر * امام حسین دنصره
نوبت خلافت فرزند ارجندلری علی زین العابدینسه اندن ولده مکرملری محمد باقره نقل ایدوب انلردن پسر سعد
اخترلری امام جعفر صادق خضر تلمی منتقل اولدی دیدیلر * جعفر صادق دنصره شیعه امامیه ایکی
فرقه اولوب ایچلرندن اسماعیلیه فرقه سی قتنده حق خلافت امام عنوانله معروف اولان اسماعیله نقل
ایتدی دیدیلر * وشیعه امامیه دن اثنا عشریه فرقه سی جعفر صادق دنصره اوغلو موسای کاظم
خضر تلمی نک خلافتنه ذاهب اولوب سلسله امامت اون ایکنجی امامه واصل اولدقه انده توقف ایدوب آخر
زمانه دل غیبت و اختفا سنه ذاهب اولملریه بونلر اثنا عشریه عنوانله معروف اولدیلر * اما فرق شیعه دن
طائفة اسماعیلیه قتنده ذکر سبقت ایدیک اوزره جعفر صادق خضر تلمی دنصره امامت و خلافت امری
مقتضای نص و وصیت اوزره امام اسماعیله نقل ایدوب ایکن بد لرندن مقدم وفات ایتمکله تخت نشین
خلافت اواق مقدرا ولدی ایسه ده سلسله امامتک سلسله ذریه لرنده بقا و دوامی ثمره نص و وصیت عد
ایتدیلر * تنکیم حضرت موسی دن مقدم حضرت هارون علیهما السلام وفات ایدوب لکن مقتضای نص

اوزره سلسله خلافت اولاد هارونه نقل ایلدی * بناء علیه طائفة اسماعیلیه قنده امام جعفر صادق
 حضرت تارند نصیره منصب والا ترین امامت اسماعیلک وادمکر ماری محمد مکتوم نقل ایدوب اسکن
 شوکت وسطوتی اولمغله مستور و مختفی اولمغین اسماعیلیه قنده محمد مکتوم ائمه مستورینک اولمدر *
 زیرا بونلرک رأی باطللری اوزره امامک امر خلافتده عجز وقصوری امامت و خلافتده استحقاقده مانع
 اولوب شوکت وسطوتی اولمغله کندی مستور و اطرافده داعیلری ظهور ایدوب اقامت دلیل و حجت ایل
 خلقی امام حقلک اطاعتنه سوق و دعوت ایدرلر * بعده امامک شوکت وسطوتی و اقامت هر اسم خلافتده
 مکنت و قدرتی اولدقده کندی بنفسه خروج و ظهور ایدوب حقنی دعوی و دعوتی ناسه اظهار ایدر دیوزعم
 ایتدیلر * واسماعیلیه قنده محمد مکتوم نصیره منصب خلافت اوغلو محمد مصدقده اندن دخی امامک
 اوغلو محمد حبیبه نقل ایدوب لکن شوکت و قدرتی اولمغله اعین ناسدن مستور اولمغله ائمه مستورینک
 آخری بونلردر * بوند نصیره نوبت خلافت محمد حبیبک ولدی عبیدالله مهدی به نقل ایدوب کندی مستور
 اولمغله اعوان و انصارندن ابو عبیدالله شیبی دیار غربده قبائل بربریه دن کثامه قبیله سی اعانیه دعوتی
 اظهار ایدوب اهالی غرب غایبده دعوتنه اجابت و اطاعت ایتدیلر * مذکور عبیدالله مهدی بلاد
 غربدن مجلسه بلده سنده امرای اغالبه دن الیسع نام امیرک زنداتده محبوس و مسجون اولمغله
 ابو عبیدالله شیبی عبیدالله مهدی بی محسندن اخراج ایدوب عز و اقبال ایله تخت نشین خلافت و اهالی
 غرب بیعت ایتدکد نصیره قیروانه و سائر بلاد غربه مالک اولدی * بعده کنیدی نصیره اولاد و انسانی دیار
 مصره دخی مالک اولوب خلفای فاطمیندن عبیدین عنوانیه معروف اولان ملوک و سلاطین عبیدالله
 مهدینک اولاد و ذریترلی اولوب تفصیل احوالری انشاء الرحمن مخلصده ذکر اولنور و فرق شیعه دن
 اسماعیلیه طائفه سی امام جعفر صادق اوغلو اسماعیلک امامت و خلافتنه قائل اولمغله بونلره
 اسماعیلیه تسبیح اولندی * و امام مستورک خلافتنه دخی ذاهب اولمغله باطنیه عنوانیه دخی معروف
 اولدقلرندن ماعدا اقوال باطله لری زندقه و الحادی متضمن اولمغله ملاحده اسماعیلیه دخی اطلاق اولنور *
 و ملاحده اسماعیلیه نک اقوال قدیمه و مقالات جدیده لری اولوب رفض و الحادی متضمن عقاید زانیه لری
 صحایف کتبه جمع و تدوین اولمغله مائه خامسه و اخرنده حسن بن محمد صباح نام ملحدی دین و زندقه
 بونلرک مذاهب کاسده لری ترویج داعیه سیله خروج و ظهور ایدوب دیار شام و عمالک عراقدن نیجه قلاع
 و حصونه مالک اولدی * و تغلب و استیلا سی مدت مدیده مقادی اولوب بعده دیار مصرده اولان علاقه سی
 ملوک اترک و قنده و عمالک عراقده تغلب و تسلطی چنکیز قنده انکیز وقعه سنده برطرف اولدی *
 اما اثنا عشریه طائفه سی که شیعه امامیه نک متأخرین قنده امامیه اسمی بونلره تخصیص اولمشدر *
 بوفرقة مبتدعه نک رأی لری اوزره امام جعفر صادق حضرت تارینک حیاتنده اکبر اولادی اسماعیل وفات
 ایتدکد نصیره خلافت امری بی سر سدا اختر لری موسای کاظم حضرت تارینه وصیت ایدوب اند نصیره
 موسای کاظمک اوغلو علی رضا حضرت تارینی خلیفه اولاق اوزره نص ایله تعیین ایلدی دیدیلر * حتی مأمون
 خلیفه دخی عهد خلافتنده علی رضایی ولی عهد ایدوب لکن بنی عباس علی رضائک خلافتنه رضا و بر محبوب
 و کندیلری دخی قبولدن استسکاف ایله مأمونن مقدم فوت اولمغله تخت نشین خلافت اولاق مقدر اولدی *
 و علی رضاد نصیره اثنا عشریه قنده خلافت اوغلو محمد تقی به انلردن اوغلو علی هادی به اند نصیره حسین
 عسکری به نقل ایدوب اند نصیره ذکری سبقت ایتدیکی وجه اوزره حسن عسکری نک ولدی محمد مهدی به
 منتقل اولدی که شیعه اثنا عشریه اخر زمانده ظهوری منتظر اولان محمد مهدی اشبه و محمد بن حسنندر
 دیوزعم ایتدیلر بوانه دلک ذکر اولنان مذاهب شیعه نک هر برنده دخی نیجه اختلافات کثیره اولوب
 لکن ذکر ایتدی کمزاشهر مذاهبلری اولمغله بومرتبه ایلدا کتفا اولندی تفصیل مذاهبلر به وقوف و اطلاع
 مراد ایدنلر ائمه کلامدن ابن حزم ایله امام محمد شهرستانی و مالک غیری رجالک ملل و فحله متعلق کتیلرینه
 امر ارا نظر ایتسونلر که علی وجه الاطناب مذهب و مسلک لری فصول و ابواب ضمیمه درج و تخریر اولمشدر *
 یا الله یضل من یشاء و یهدی من یشاء

(فصل)

کتاب اولت اوچنی فصلنک یکریمی التخی فصلی خلافت نبوتک هر وزیرایم ایله ملک و سلطنته انقلاب و انتقالی
 یاتنده در * معلوم اوله که رتبه رفیعه ملک و دولت لایقانه نفسانیه و منافع دنیویه بی جامع منصب شریف
 اولغله افراد بنی آدم انی طلب و تحصیل طالب و راغب اولوب طبیعت بشریه یو حالت هر کوز و مستقر در
 * لکن ملک و دولته وصول عصیت حصوله موقوفدر که قرابت نسبی یا علاقه سیبیه ایله تعاون و تناصره
 مجبور اولان رجال کله واحده اوزرینه اجتماع ایتد کده داعیه ملک و دولت ایله خروج و ظهور ایدوب
 قوتلری مرتبه وایه دار عز و دولت اولق امر ضروریدر * شویله که تمهید مبانی ملک و دولته وافی و تشبیه
 بنیان سلطنته کافی اسباب و آلات حاصل اولدقه صوب مطلوبه سوق عثمان اهتمام ایدوب بوجهله ترک
 و فراغه رضا ویرمزلر * کذلک ملل وادیانک ظهوری و رقاب ناسه تحصیل اولنان هر امرک حصولی دخی
 غیرت و حیت اصحابی رجالک اجتماعنه موقوف اولوب بالجه مطالبات دینی و دنیویه نکل نظامنده عصیت
 اصل و اساس اولدینی بوندن اقدام ذکر اولغین تأیید و حی آسمانی ایله ویدا اولان احکام شریعتک تبلیغ
 و تنفیذنده دخی عادت آلهیه بومضوال اوزره جاریدر * لکن عصیت دخی نسل و نسب ایله مضار و بین
 القبائل محفوظ و مرعی اولان غیرت و حیتدن عبارت اولوب زمان جاهلیتمده جاری اولان عادات و اطواردن
 اولغله ذم و قدحی متضمن نصوص شرعی دخی وارد اولدی * تکمیل آیات قرآنی دن (وجعلناکم شعوبا
 و قبائل لتعارفوا انکم عند الله اتقاکم) نص کریمی اوزره شارع قسده دستمایه عز و شرف نسل و نسب
 اولیوب بلکه حلیه زهد و تقوی اولدینی ثابتدر * و کذلک مشکات صدق بوندن شرف بر عز و صدور اولان
 احادیث صحیحه دن (ان الله اذهب عنکم عیبه الجاهلیه و نقرها بالاباء انتم بنو آدم و آدم من تراب) حدیث
 شریفی دخی فیضان مایه معین دین مبین ایله اهل ایمان ایچون چرکاب کفر و ضلالتن طهارت کامله حاصل
 اولغله معایب اهل جاهلیتمدن معدود اولان نسل و نسب ایله مضار و عیب دین اسلامده منهی اولدیغنه
 اشارت اولوب زمره بشرک جله سی حضرت آدمه و آدمک اصیلی دخی ترابه منتهی اولغله عصیت ایله
 مضار تندن اجتناب و فواضع ایله معامله به سوق و ترغیب یورلادی * و کذلک ملک و دولت حقیقده دخی شرور
 و مفسده آلت اولق اعتبار ایله قدحی و ذمی متضمن نیجه آثار وارد اولوب خلاف شرع شریف قهر و تغلبدن
 منع و تحذیر و انجق امر دینده اجتماع کله اسلامه ترغیب ایله تفرقه و خلافتدن نهی اولندی * معلوم اوله که
 دنیای دینه مطلوب بالذات اولیوب بلکه مطبیه سعادت اخرویه و وسیله حیات سرمدیه اولغله زمره نوع
 بشر خیری و شری ادرالک و اذعان ایده جک مبلغ سن کماله بالغ اولدقه آفاق و انفسده منصوب اولان آیات
 یناتده نظر صحیح ایله عقاید حق و اعمال صالحه تحصیل ایله تکمیل نفسه سعی ایچون چند روز میهمان
 مسافر خانه دنیا اولشاردر * و بحسب الشرع الانور اعمال بشره تعلق ایدن منع و نهی دن مقصود اول
 عمللرک بالکایه ترک و اهماالی و علی الاطلاق شهوت و غضبک تعطیلی اولیوب بلکه اخلاص نیت و خلوص
 طویت ایله تحصیل رضای مولی به و سبیل اولان امور نشر و عده استعمالی مطلوب بدرتا که جله اعمال
 و افعاله قصد و غرض امر صوابه مقصور اولوب هر امرده رضای حق مطلوب و مقصود اولغله عات غایبه
 و اخذ و مطالب و مقصد متخذ اوله * تکمیل بوجه احادیث صحیحه دن (من کانت هجرته الی الله و رسوله
 ف هجرته الی الله و رسوله و من کانت هجرته الی دنیا یصیبها او امراته یتزوجها ف هجرته الی ما هاجر الیه) حدیث
 شریفی دلالت ایدر که اول غنچه نسیم باغ بلاغ صلی علیه الاله حضرت تری نکل درگاه سعادت دستگاهلری نه
 ملازمت و هر حالده مغاوت و مظاهر ت قصدیه خالص الوجهه الله تعالی اخر از شرف هجرته نائل اولان اصحاب
 کرام حقیقته رب العالمینک و رسولنک رضای تحصیل قصدیه هجرت ایدرلر * و اگر منافع دنیویه دن
 بر منفعت یا بر امر آیه اصابت قصدیه هجرت ایدرلر دخی قصد و غرضلری تعلق ایدن نسنه به هجرت ایدرلر دیو
 بیان ضعیفده اعمالک صلاح و فساد دی قصد و غرضه راجع و نیت خالصه به تابع اولدیغنه اشارت یورلادی * بناء
 علیه داعیه شهوت و غضب ایله هر فعل و عمل که انساندن صادر اولوب بحسب الشرع الانور اول فعل منهی

اوله * نهی شرعی شهوت و غضبک علی الاطلاق منعه مصروف اولیوب بلکه رضای حق مخالف وجه
اوزره استعماله مجبولدر * زیرا اگر قوت غضبیه نک مطلق اعمالی و نه هیچ حق و ناحقه استعمالی منهی
اولسه دین حق نصرته مصلحتی قوت اولوب اعلائی کلمه الله قصیده اقامت هر اسم غزا و جهاد معطل
اولوردی * مکرکیم اتباع و ساوس شیطانیه و اجرای اغراض نفسانیه قصیده برکسه به تور اولوب
هتک عرض و اتلاف مال و قتل نفس و عیال ایله حدود شرع شریف قیجا و زاولند قدیه اعمال غضب مذموم
اولور * اما بغض و غضب احیای حق سبب اولوب غرض فاسد دن خالی اولد قدیه شرعاً مدوح اولوب خصال
جیده انبیا دن معدوددر * کذلک اعمال قوه شهویه ایله انسان دن صادر اولان اعمال و افعال حقنده
ورود ایدن نهی شرعی دخی بالکلیه تعطیل شهوته مصروف اولوب بلکه مشتهیات انفسدن و تیره شرعه
مخالف اعمال مذمومه به مقصوددر * والا انسانده قوه شهویه بالکلیه معطل اولسه بقای شخص و دوام
انسله سبب اولان اکل و شرب و لمس نسائکین اولوب نوع انسانک صحیفه عالم دن انقراضه باعث اولور *
اما قوه شهویه بی بحسب الشرع جائز و حلال اولان امور مباحه ده استعمال حسن نیته مقرون اولد قدیه
فاعلی مثاب و مأجور اولق دخی مقرودر * و کذلک (لن یفعلکم ارخامکم ولا اولادکم) نص کریمی مدلولی
اوزره اجتماع اقارب ایله حاصل اولان سطون عصیت حقنده ورود ایدن نهی و منع دخی مطلق عصیتک
قدح و ذممنی موجب اولوب بلکه زمان جاهلیته قبائل عرب ینلرنده جاری اولد یقی اوزره امر باطله اصرار
و آبا و اجداد ایله افتخار حقنده وارد اولشد که بوخصت رذیله اوضاع عقلا دن معدود اولوب سعادت
دارینه وسیله اولان اخلاق جیده دن خارجدر * اما عصیت احیای هر اسم دین و اظهار شرع مینه
مقصور اولد قدیه شرعاً مقبول و معتبردر * زیرا بوندن اقدم مره بعد اخری ذکر اولند یقی اوزره اقامت
هر اسم نبوت دخی هر نبی ذیشانک حسب العاده قوم و قبیله سنک معاونت و مظاهرته موقوف اولوب بعثت
رسوله دخی عصیت حکمتیه موافق اولغله شرایع و مذاهیک دخی اصل و اساسی اولشد * و کذلک ملک
و سلطنت حقنده وارد اولان نهی و منع دن دخی محافظه حدود دین و ملت ایچون تمهید اولسان ملک و دولت
مستثنی اولوب سلاطین نصف آیینک احیای حق ایچون واقع اولان قهر و غلبه لری مدوح و معتبردر بلکه
قدح و ذم قصه سیل شرع قوی دن مائل و منحرف اولان جبار ملوک که مصروفدر که انلر داعی اغراض
نفسانیه و شهوات جسمانیه لری اوزره حرکت ایدوب ملک و دولتی ظلمه آلت ایدرلر * اما ملوک و سلاطینک
قوة قاهره لری جهاد و غزایه و خلقی خیر و صلاحه سوجه مصروف اولد قدیه سعیری مشکور اولوب آخرتده
مثاب و مأجور اولورلر * زیرا حضرت سلیمان علیه السلامک نفس قدسیلری صفات ملکیه اوزرینه مجبول
و افعال ذمیه دن معصوم اولوب بین الناس حکومت عادله ایله حکم و تصرفه و فوق تائی اولغله (رب اغفر لی
و هب لی ملکاً لا ینبغی لاحد من بعدی) خجوا ی شرینی اوزره جناب حق دن کنیدلره مخصوص بر دوات
عظیه طالب ایتد کده و هاب بی ضنت و کریم بی علت جل شأنه حضرت تلی دخی حکومت اتس و جتی نکین
حکم و تصرفه تسخیر ایلدی * و کذلک عمر بن الخطاب رضی الله عنه حضرت تلی عهد خلافت لرنده دیار
شامه قدوم ایتد کده طرف بر شرف لرندن حضرت معاویه شام و البسی اولغله آیین ملوک و سلاطین اوزره کمال
زیب و زینت و مزید عز و خشت ایله امیر المؤمنین حضرت تلی استقبالی ایدوب حضرت عمر معاویه ملک
شوکت و خشمینی مشاهده ایتد کده (ا کس رویه یا معاویه) کلامیله خطاب و ملوک فرس و اعجامه تقلید
و اقتدای ایتدک دیومعاویه به عتاب ایلدی * حضرت معاویه دخی امیر المؤمنین حضرت تلیک خطاب
عتاب آمیزدن جواب سیاقنده یا امیر المؤمنین بنی بلاد رومه مجاور بر سر حلسه یدده ساسکین اولوب
مواجهه اعداده اظهار زینت حرب و جهاد ایله غر و مباحاته محتاج دیو اعتذار ایتد کده حضرت عمر
معاویه ملک خشت و شوکتدن قصد و غرضنی صدق و صوابه مبنی اولد یقی اذعان ایدیمک سکوتله معامله
بیوروب قول و فعلده معاویه بی قطعاً تحظه ایتدی * اگر آیین ملک و دولت و عز و خشت سلطنت بحسب
الشرع ذاتنده ممنوع و منهی اولیدی معاویه ملک حضرت عمر اعتذار و جرای قطعاً عقیده اولوب
ملوک فرس و اعجامه مخصوص اولان اوضاع و اطواری بالکلیه ترک ایله حضرت عمر معاویه به امر ایدردی

* زیرا حضرت عیسی کسرویت طوری اختیار ایله معاویه به دخل و اعتراضت مقصود لری قبل الاسلام
ملوک فرسک مرتکب اولدقلری مظالم و مفاسده میل ورغبتی ملاحظه سنه سنی و صورت و سیرتده انلرک
مسککری اختیار ننه مبتنی اولغله صحیفه حالته ناخن کذار دخل و اعتراض اولش ایدی * معلوم
اوله که صدر اسلامده خلفاء راشدین و سائر اصحاب کزین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی آیین ملک
ودولت اوزره زینت و عز و حشمتدن اعراض و اجتناب ایدوب انلرک زمانلرنده ملوک فرس و رومه
مخصوص اولان شعار ملک و دولت مظنه شروفساد اولغله تقلید و تشبیهدن احتراز ایلدیر * تسکیم امام
محراب دین * و قبله اصحاب یقین * حضرت رسول رب العالمین * علیه افضل التحایا حضرت تبری
روی تو جیبی قبله کاه علیینه تو جیبه ایدوب یعنی نفس مطمئنه لری عالم ناسوتدن سر لاقات لاهوتی تشریفه
مشرف اولدقده یار غار شفیق * حضرت ابی بکر الصدیق محراب نبویه امامت و صلوتیه استخلاف
ایدوب اقدام امور دین جناب صدیقه تقویض و تعیین بیورلغله عهد نبوتده مکره اجماع اصحاب ایلله
لوای زرمخوق خلافت دخی دست سعادت پیوستلرینه تسلیم اولنوب سجادیه نشین محراب امامت کبرا
وامامه سجدیه الابرار خلفا اولدیلر * وقتا که حضرت صدیق دستیارئی توفیق ایله مالک رقاب میلین
و وکیل سید المرسلین اولوب مسند عدل و دادی تشریف ایتد کزنده ولایت عامه لری خلافت عنوانله
موسوم اولوب ملک و دولت اطلاقندن تحاشی اولندی * زیرا صدر اسلامده ملک و سلطنت تعبیری فرس
و روم دولتلرنده استعمال اولنوب انلرک مخصوص القایدن اولغله اوائل اسلامده خلافت عظمایه ملک
و سلطنت اطلاق اولندی و حضرت صدیق اکبر عهد خلافتلرنده کتاب وسنه اتباع ایلله احکام شرع شریفه
مرعات ایدوب سل سبب جهاد ایلله مرتدی قتل عام ایتد کزنده قباثل عزیزی کلمه اسلام اوزرینه
جمع ایلدی * بعده حضرت عمر بن الخطاب رضی الله عنه کندیلر دیکر خلیفه اولماق اوزره عهد نامه
تجیر ایدوب صدیق اکبر دیکر تخت نشین خلافت اولدقلرنده انلر دخی حضرت ابی بکرک اثرینه اقتدا
ایدوب ایم فرس و رومی قهر و تدمیر و محالک ککیره بی یلدرندن نزع و تسخیر ایلدی. حضرت عمر دخی تخت
خلافت حضرت عثمانه و انلردن اسد الله ولی حضرت علی به نقل ایدوب انلردن هریری دخی شیعین
مکررین حضرت تبری ک اثرلرینه اقتدا ایله مسالک عدل و انصافه سلوک و کزیه جور و اعتسافدن اعراض
و استکفاف ایلدیلر * شویله که فیض صحبت نبویه و اکساب سعادت سرمدیه ایلله اتباع سنت سنده ده
دقیقه فوت ایتمیوب قانون شرع مبینه مخالف افعال رذیله و اعمال شیعیه دن بالکلیه میرا ایلدیلر *
و اصحاب کرامک نعیم دنیایه میل و انهما کدن اعراض و اجتناب لری زهد و دیانتده متانت و صلاحلرینه مبتنی
اولدقندن ماعدابر به و بادیده ضیق معاش و قلت مایه اتعاش ایلله قناعتیه مألوف طوائفدن اولغله
لذا انلریم دنیویه ایلله تنعمدن زهد و اتقارینه خلقت و جبلت لری دخی علاوه اولشدر * زیرا اجناس امم
عربدن قبیلله مضر فروغ و ضرور عدن خالی بریه مجازده ساکن اولوب و جزیره العرب ارضنده دیارین
و سائر آب و هوایی خوب و جن و مرعایی مرغوب محالردن بعید اولدقلرندن ماعدابر اراضی مذکورده سنه
قباثل عربدن بنی ربیع ضبطنده اولغله قبیلله مضر محصولات و ضرور عاتیه اطاله دست تطاولدن قدرت لری
قاهر ایدی * و قبیلله مضرک بریه و بادیده ضرور فقر و فاقه ایلله قوت و غذایه احتیاج لری بر حیده بالغ
ایدیکه کاهجه وقت نقط و غلاده عقب و خنفسا کل ایدوب و جوق کزده دخی علهمزید کاری طعام
جسیسی اکل ایلله فقر و مباهات ایدرلر ایدی علهمزیر طعامدر که دوه بوکنی طاش ایلله دوکوب و دوه قایتله
مزج و طبخ ایتد کزنده وقت ضرور تده بدویدر کل ایدرلر * و کذلک قبیلله قریشک دخی قبل الاسلام حال
و شانلری قبیلله مضره قریب اولوب ضرور معاش و قلت مایه اتعاش ایلله مألوف بر طاققه ایکن بعثت سلطان
انینا علیه افضل التحایا ایلله سعادت دارینه نائل و نعم دینه و دنیویه به و اصل اولدیلر * شویله که طلوع
خورشید جهات کبر رسالت * و فروغ شجر اع نور پاش نبوت ایلله قباثل مضر و قریشک یشانی بخت مسعود لری
منور اولوب قباثل عرب کلمه اسلام اوزرینه جمع اولدقده (و اورنمکن ارضهم و دیارهم) خجوائی
شرف احتیاجی اوزره ایم فرس و رومه رفیع لوای غزا ایدوب لوح محفوظده قلم اعلا ایلله اهل اسلام ایچون

ثبت و کتب اولئان اموال و مغایه قوز و ظفر میسر اولغله دارالنوال فیض نامتاهئ الهیدن منعم نم واقبه
اولدیلر * و هبوب شرطه توفیق الیه بحر خار متلاطم الامواج فیض الهی بر مرتبه جوش و خروش ایتدیکه
بعض معارک حرب و غزاه شیردلان اهل اسلامدن بر مر دسوارینک حصه سنه اموال و غنایمندن او توزینک
التون یا خود دخی زیاده غنیمت اصابت ایدوب عروض و نقود و عقاردن اموال کثیره به نائل و دفائن روم
و کنوز کسرا به مالک اولدیلر * مع هذاینه اختیار طور بدویت الیه ترفه و تنعمدن اعراض و طعام و ادام
و لباس و سکاده حال و شانلری قدر حاجتیه مقصور ایدی از جمله اورع اصحاب عمر بن الخطاب رضی الله
تعالی عنه حضرتلری رفته جلد الیه هر قع بمال و لباس اکتسا ایدوب و حضرت علی کرم الله وجهه سرمایه
غرور و غفلت اولان درهم و دینار الیه غرنده اولد قلیبی اشعار ایچون (یا صفراء یا بیضاء غری غیری)
کلامی تکرار ایدر لری * یعنی ذهب و فضه نکلونلری اعتبار الیه صفرادن ذهب و بیضادن فضه هر اد
ایدوب شعبده بازی مکر و آل الیه بندن غیری کسه لری اغفال ایدک دیو علی طریق الحجاز درهم و دینار مندا
ایلدی * و کذلک ابو موسای اشعری رضی الله تعالی عنه حضرتلری اکل دجاجة دن اعراض ایدوب
قطعاتناول ایتدیلر * زیر اوقت جاهلیتده بریه و بادیه ده دجاجة معدوم اولوب و صدر اسلامده دخی وجودی
قلیل اولغله بین الاصحاب اکل و تناول معتاد اولمش ایدی * و کذلک غربال دقیق استعمالی دخی بادیه ده
معتاد اولوب بغدادی آسیابده طعن ایتد کد نصکره فضله و قشر الیه معاتخمیر و نان طبخ ایدوب اکل و تناولی
ایدر لری * مع هذا صدر اسلامده طاقه قریشک کسب معاش و جلب ارزاقده همملری مبلغ کجابه بالغ
اولوب ثروت و غنایم سا ارام و رجاکی سبق ایتشلردی * حتی اعلام مؤرخیندن امام مسعودی هر بروج
الذهب نام تاریخ ککیرنده نقل ایتدیکي اوزره عثمان بن عفان رضی الله تعالی عنه حضرتلری نکل زمان
خلافتنده اصحاب کرام اعتنایم مغایم کثیره الیه اموال عظیمه به مالک اولوب داخل حوزة ملک لری اولان
عروض و نقود و عقاربی حد و شمار ایدی * حضرت عثمانک شهادتلری وقتنده خزینة عامره لرنده
اجناس تقوددن یوزاالی بیک التون الیه بیک کره بیک درهم موجود اولوب و حنین و وادی القرا و اترک
غیری محللرده واقع عقار و املا کلرینک قیمتلری ایکوز بیک التونه بالغ اولد قد نصکره دواب و مواشیدن
ایل و خیل مقوله می قتی حقوق شی ترک ایتدیلر * و عشره مبشره دن وزیر بن العوام حضرتلری بیک رأس
فرس و بیک عدد جابه ترک ایدوب سایر مخلفات و ترک لری بیک قیتی درت یوز بیک التونه بالغ اولدی *
و کذلک حضرت طلحه نک عمالک عراقده واقع املاک و عقاردن هر یوم بیک التونه یا حینه شرا نده اولان
ملک لردن دخی اکثر اید حاصل اولوب ثروت و غنایم معروف اصحابک کارندن ایدی * و کذلک عتبد
الرحمن بن عوف حضرتلری دخی بیک رأس فرس بی نظیر و بیک عدد بعبیر و اون بیک مقداری غنمه مالک اولوب
و قاتلرند نصکره ترک لری بیک ربیع بیکسان درت بیک التونه بالغ اولدی * و قراء صحابه دن زید بن
ثابت حضرتلری یوز بیک التون قیمتلی عروض و عقاردن ماعدا کچه ککجه ذهب و فضه ترک ایدوب
و قاتلرند نصکره فاس و تبر الیه کسرا ایتدیلر وزیر بن العوام حضرتلری بصره و کوفه و اسکندریه ده عالی
سرایلر بنا ایدوب و حضرت طلحه دخی کوفه ده و خصوصاً مدینه منوره ده برد و لخانه دلارا انشا
ایتدیکه سقنی الواح ساجدن و فرش ریخام صافدن اولوب دیوارلری متین و محکم و حص و آجر الیه مینی
و مشید ایدی * وینه عشره مبشره دن سعد بن ابی وقاص حضرتلری دخی خارج سور مدینه ده عقیق
نام بروادیده بنا ایتدیکي سرای جنت آسائک سقنی ترفیع و فضاسنی توجیه ایدوب دیوار استواری
اوزره سور قلعه کبی کنکره بنا ایلدی * و کذلک اصحاب کرامدن حضرت مقداد رضی الله تعالی عنه
دخی مدینه منوره ده بر منزل بنا ایدوب خارج و داخلی کندی ظاهری و باطنی کبی مزین و معمور ایلدی *
و یعلی بن منه حضرتلری وفات ایتد کده الی بیک عدد دینار خالص العیار الیه او یخوز بیک درهم قیمتلو
عروض و عقارب ترک ایتدی دیو امام مسعودی تاریخنده ذکر و تحریر ایلدی * یوقتر یردن صحابه کرامن
ثروت و غنایم و وسعت جالاری ظاهر اولوب و عزت و دولتلری زهد و تقوالرینی مخفی و مذمتلرینی موجب
اولدی زیرا سرمایه دولتلری تحت ظلال سیوفده حاصل اموال غنایم اولغله خلال صرف اولوب و بیک

و تصرفی دخی محله مصروف اولغه کثرت مال بونله نسبت ایله وبال اولدیغی ظاهر اولدی * زیرا
استکثار مال و مال شرعاً مذموم ایسه ده لکن تحصیلده جور و اعتساف و بذل و مصرفنده اسراف بولندیغی
صورتیه مقصور اولدیغی بوندن اقدام ذکر اولمشیدی * اما اصحاب کرامک اموالی فی غنیمت اولوب
و صرف و اتقاقاری دخی حد اعتدالی تجاوزا یتمکه بومقروله ثروت و یسار ادای قریضه جهاد و سائر وجوه
خیرات تحصیلنه و سیه اولوب سرمایه سعادت و ذخیره آخرت اولدیغی ظاهر و مقرر در * و قساکه عهد
نبوتده کله جامعه دین اسلام ایله قلوب اصحاب کرمک اتحاد اولوب و قدیمدن مالوف اولدقاری بدویت
طوری دخی هنوز زائل اولمغله هر حالده قدر حاجته اقتضایا ایلدیلر * اما عهد نبوت گذران ایدوب توسیع
دائرة اسلام ایله شوکت دین اجدی اطراف و اقماره و اصل اولدقده عصیت عرب شدید و قوی و اطوار
بدایت حضارته منتهی اولوب حسب العاده طبیعت ملک و دولت اوزره قهر و تغلب حاصل اولدقده خلفای
راشدین و سائر اصحاب کزین رضوان الله علیهم اجمعین حضراتی قوت قاهره و شوکت باهره ایله نائل اولدقاری
اموال و غنائی مصارف مهمه لینه صرف ایله منافع دین و دنیای جمع ایلدیلر * لکن قهر و تغلبی حمایه
حوزه دین و دفع اعدای خاسرینه مقصور اولوب ارتکاب مظالم و مفاسد ایله حد و شرع شرینی تجاوز
ایتمیدیلر * معلوم اوله که اقتضای عصیت ایله دولت اسلامده واقع اولان وقایع مشهوره دن امام حق
و عادل حضرت علی ایله معاویه رضی الله تعالی عنهما میاتنده حدوث ایدن قسسه هائله نک وقوع و ظهوری
طریق حقه جهاد و تحری به منی بر معنی اولوب اصحاب و هم و ضلال زعماری اوزره حقه حاسد یا برض
فاسد ضمیمه اولدیغی قرارداد اصحاب تحقیق در * بلکه اندامر خلافتده مسالک اجتهد سلوک ایله کاب
و سننه مراجعت ایدوب و هر برینک رأی و اجتهدی آخره مخالف اولمغله احقاق حق ایچون حرب و قساکه
تصدی ایلدیلر * زیرا تعین خلافتده مشکات صدر نبوتدن نص قطعی وارد اولوب امور اجتهدیه دن
اولمغله حضرت علی را ینده مصیب و معاویه خطی ایسه ده ینه قصد و غرضی حقه تعلق ایدوب و مجتهد
اجتهدانده خطا یتمکه لومه مستحق اولدیغی معلوم در * بوندن ماعد افضول سابقه ضمیمه ذکر
و تفصیل اولدیغی اوزره طبیعت دوات و مزاج سلطنت دخی حکم و تصرفده انفراد و استقلالی موجب
اولوب بر سلطنت بوجهله شرکت قبول یتمکه معاویه نک قوم و قبیله سی اولان بی امیه عشیری شوکت
وسطونده غالب و جله سی معاویه نک خلافتی طالب اولوب دائرة ملک و دولته آخرک حکم و تصرفنه
بروجهله راضی دکالرایدی * و حضرت معاویه دخی اجتهدانده اصابت اعتقاد ایدوب و بی امیه نک قدرت
و کفایتنه اعتماد یتمکه داعیه خلافت کسیدینک و قومنک دماغنده جایگیر اولوب و بی امیه دخی لازمه
عصیت اولان غیرت و جیتلری مقتضای سنجه معاویه نک خلافتی تمهید و تسهید ایچون میدان کارزارده بذل
نقدینه حیات ایله سرو جانلرین فدا ایتدیلر * شویله که اگر معاویه امر خلافتده آخری نفسنه اینار و ترجیح
ایدوب حق خلافتی حضرت علی به قصر و بی امیه به دخی بیعت تسکلیف ایدیدی بجهله سنی طرف
خلافتده اصرار ایتلریله اقتراق کله به مؤدی اولوب بوجهله اندردن بوا امر صوابه اجابت و اطاعت اولیه جتی
ظاهر و مقرر ایدی * بناء علیه معاویه دخی شیرازه جمع و تألیف ایله مجموعه نظامی تفرقه دن حفظ و صیانت
ایدوب بی امیه نک اجماع طبیعیله نه مخالفت ایله رأی حقه موافقت ایدممدی * کذلک خلفای امویه نک
اعدل و اوسطی عمر بن عبدالعزیز حضرتلری دخی احفاد صدیقدن قاسم بن محمد بن ابی بکر حضرتلری
کور دکده اگر بن قلاده خلافتی قبوله مضطر اولوب نزع و خلع یدمده اولیدی بوامانت کبرانی قاسم بن محمد
حضرتلر نه تفویض ایله کف ید ایدردم دیر ایدی و اقعا عمر بن عبدالعزیز حضرتلری قاسم بن محمد امر
خلافتی تفویض ایتک امر ایلدی لکن بی امیه نک اعیان و اشراقدن و اقارب و خویشاوندن خوف
و خشیت ایدوب آخرک حق خلافتنه تعرضی قوم و قبیله سنک خلاف مرضیلری اولمغله اقتراق کله به مؤدی
اولوردیو منصب خلافتی آخره صرف و تحویل قادر اولممدی * بوذکر اولسان امورک بجهله سی عوارض
ملک و دولت و لوازم عصیت اولوب هر دولتک قوم و قبیله سی دائرة لرتدن خارج رجال ملک و سلطنت ایله
انفراد و استقلالنه رضایر عملر نه مینیدر * معلوم اوله که بر قوم و قبیله شوکت ظاهره و سطوت باهره ایله

درجه ملك و دولته و اصل اولوب ايجارندن بر ذات سلطان نافذا الامر تحتكاه استقلال اولدقه قوت
 قاهره ايله دائره ملك و دولته حق و عدل اوزره حكم و تصرف ايلسه شرعا و عقلا مدوح و مستحسن اولديقي
 ظاهر در * زيرا ايمى بنى اسرائيلدن حضرت سليمان ايله و المدحتملى حضرت داود عليهم الصلوات الله
 الملك الودود زمان سعادتلرندة نبوت ايله سلطنتى جمع ايدوب بنى اسرائيل ميساتده ايراي احكام شريعت
 ايله سر بر سلطنتده بروجہ استقلال حكومت ايلوب طبعيت ملك و دولت و مزاج عصبيت اوزره حكم
 و تصرفلر شريعت بر فرد مشاركت ايتدى * و كذلك معاويه دخی اقتراق كله خوقيه اوغلو يزیدی ولی عهد
 ايدوب كنديدن صكره امر خلافتى اكا تقييد و تقويضه مضطر اولدى * زيرا معاويه نك قوم و قبيله سى اولان
 بنى اميه عشيرتلك اكثرى يزید عنیده اتباع و اتقياد ايدوب قلاده سلطنتك غيرہ تسليمه راضى دكلار ايدى *
 شويكه كه اكر معاويه يزیدی ولی عهد ايتيوب سرير دولتي آخره تقويض ايديدى جمهور بنى اميه قدم نزاعه
 قيام ايله مسلمين بنده قتل عظيمه حدو شته باعث اولوردى * مع هذا اكر معاويه وركل اشراف بنى اميه
 يزید حسن ظن ايدوب تنظيم امور مسلمينه صلاح و لياقته اعتقاد و عزم و جزمه وثوق و اعتماد ايله اول
 سست عهد و پيمانى ولی عهد ايدى * والا حضرت معاويه زمرة كبار اصحاب كرامدن اولوب كتاب
 السروحي رباني و رقم نويس خطاب سبحاني اولقله يزید كى قاجر جائزك فسق و فسادى معلومى اولديقي
 حالده امانت كتابى خلافتى اول خائن مهيمنه تسليم ايتك تمسندن مصون الساحة اولديقي ظاهر در *
 كذلك ملوك اميه دن مروان بن الحكم ايله ولدى دخی فضل و شرفده معاويه طبقه سنيه بالغ دكلار ايسه ده
 اهل بنى و فساد سلك كنه دخی منسلك اوليوب حسب الطاقه مذهب حقى تحريده بذل مقدور ايتديلر *
 مكر كيم اقتراق كله خوفى كى دفعى واجب بر غائله هائله ظهور ايدوب (الضرورات تبیح المحظورات)
 فحوا سى اوزره اول امر ضرورى به بناء باطل ارتكابه مضطر اولر * زيرا صدر اولده تابعين
 و انلدن صكره تبع تابعين حضرتك كتاب و سسته اتباع و اقتدارى و آثار صحابه به تقليد و اقتضالى حسن
 حاللرینه شهادت ايدوب سیرت مرضيه و طريقت سنيه لى صحيف كتب سيرده مسطور و مشروح در *
 بونلدن صكره اريكه سلطنت امويه عبد الملك اولاد لرینه اتقبال ايدوب انلدن سیرت مرضيه و طريقت
 حميده اوزره تمهيد مباني ملك و خلافته سعى و اهتمام ايتديلر * على الخصوص عمر بن عبد العزيز
 حضرت تارى خلفاى امويه نك عدل و اوسطى اولوب كتاب و سسته اقتداده خلفاى راشدين رضوان الله
 تعالى عليهم اجمعين حضرتك مسلك سيدلر نه ساولك ايله ايام خلافتلرندة احياى مر ايم دين ميين ايدى *
 بعده نك اخلافي صدر خلافته تصدرايتد كنه كتاب و ستنق و راه ظهور القضا و ملك و دولتي اغراض
 نفسانيه لر بنى اجرا به آلت ايلوب سلف صالحينك مسلك سيدلرینه سلك و كن اعراض و استنكاف ايله
 طريق تزوير و تلبيسده همعان ابليس اولمقين افعال قبيحه لى زبانكذار خاص و عام اولوب كافه خلق خلعت
 زربفت خلافتى انلك دوش اقتضار لرندن خلغ و نزعه قيام و دولت عباسيه بي اقامته اهتمام ايله امويه دن
 اخذ انتقام ايتديلر * خلفاى عباسيه دخی امامه سبحة سلطنتلى اولان سفاح و قسطندين هارون الرشيد
 عصر نه دك مسلك عدل و انصافه ساولك ايدوب كړيوه جور و اعتسافدن اعراض و استنكاف ايله فرمانفرماى
 مسند و الاى خلافت اولديلر * بعده دستكاه خلافت اولاد رشيدده نقل ايدوب انلك دخی بعضيلرى
 جاده عدل و داده و بعضيلرى دخی كړيوه ظلم و بيداده سالك اولقله هر برينك وقت و زمانى منقضى اولدى *
 لكن بونلدن صكره ظهور ايدن خلفاى بنى عباسك اكثرى سر ابرده احتجاجده محجوب و سر پنجه متغلبه ده
 زبون و مغلوب اولوب نفس و هوا لر شته اقتدا و كتاب و ستنق و زراى ظهور القضا ايتديلر * (والله لا يظلم مثقال
 ذره) فحوا سى اوزره سوء ضيعارى مقابله سنده بنیان ملك و دولتى خراب و خاندان سلطنتلى آسبانده
 بوم و غراب اولدى * شويكه كه انقراض سلاله خلفاى ايله دولت عرب بالكلية محو و مضمحل اولوب تاج و تخت
 سلطنت اعجام و اترا كه منتقل اولدى * اكر بر كسنه خلفاى امويه و عباسيه نك سير و مناقب لر بنى تأمل
 ايدوب اسلاف و اخلافك سلطنتلى ايامنده اوضاع و اطوار لر بنى ملاحظه ايلسه نقل ايتديك كمز مقالك
 ما كنه واقف اولور * از جمله امام مسعود نك خلفاى عباسيه دن ابى جعفر منصور دن بنى اميه حقهنده

نقل آید یکی قصه عجیبه بود مخصوصه شهادت ایدر که بر کون منصور عهد خلافتشده بعض اقارب و خواص
ندما سیه عقد آید یکی مجلس خاصه بنی امیه نک اوضاع و اطوارندن بحث اولوب دولتیته دایر کلان
ذکر اولند قدح منصور خلیفه خلفای امویه نک مشاهیر بنی تعداد و وزعی اوزره هر برینک صفت کاشفه لری
ذکر و ایراد ایدوب دیدیکه ایچارندن عبدالملک بر جبار و عنید آدم اولوب بر شیدن مبالات ایتزدی *
وسایان اسیر نفس و هوا اولغله داعی فکر و همی بطن و فرجی اولوب تقدینه عمری استیفای شهوات نفسانیته به
مصرف ایدی * و عمر بن عبدالعزیز حضرت تری کرچه کاب و سسته اقتدا و اتباع ایدوب خلفای راشدین
مسکنه سالک بر خلیفه عادل اینه ده عهد خلافتشده رشد و سداد اصحابی رجاله موفق اولما مغله اعمال
اراستنده قالمش مرداعور ایدی * خلفای امویه نک آب روی هشام ایدیکه حسن تدبیر و رأی دایر اید
بر سلطان عدیم النظیر ایدی دیو هشیامی جمله به ترجیح و تقدیم ایلدی * بوند نصکره منصور خلیفه بنه مجلس
مزبورده خلفای امویه نک اسلاف و اخلاف نک احوالی علی وجه الاجال ذکر و بیان ایدوب دیدیکه بنی
امیه نک اسلافی تمهید مبانی ملک و دولته شد نطاق اقدام و حفظ ناموس سلطنتشده شمشیر ساق اهتمام ایدوب
همتلی عالی اولغله معالی امور و ساعی و اشپای خسیسه به میل و التفاتندن بری ایدیلر * بعده بونلرک
اخلاف اجلا فی مستند نشین سلطنت اولد قدح مکر حقندن امن و استدر اجه جهل لرند تاشی هم و فکر لری
شهوات نفسانیته به مصرف و عنان عزیمتلی افعال منکره به معطوف اولوب حفظ ناموس خلافتندن
استنکاف و حق ریاستی استحقاق اید شیرازه مجموعه دولت و ضابطه نظام سلطنت اولان سیاست ملک
و دولتن عجز و قصور لری ظاهر اولغین دوش افتخار لرندن خلغ خلعت خلافت و الباس لباس ذل و محنت اید
مواخذ اولوب سوو منیع لری مقابله سنده سلب نعمت اید مجازات اولندیلر * بوند نصکره خلفای امویه
اقاربندن عبداللہ بن مروانی منصور خلیفه مجلسنه احضار ایدوب دولت عباسیه ظهورنده امویه امراسی
اطراف اقطاره فرار ایتکله عبداللہ دخی و رای صغیده مصرده نوبه ملککنه فرار ایدیکی اثباته نوبه ملک
ایلدینلرند سبقت ایدن ماجرای منصوره ذکر و بیان ایلدی * اصلی بویه دوکه عبداللہ بن مروان ایشای
فرارده نوبه ولایتند بر مدت مکث و قرار ایتد کد نصکره نوبه ملک اولان کافر زیارتنه کلوب عبداللہ ساکن
اولدینی منزل زیب و زینت اید آراسته و بساط ملوکانه اید پیراسته ایکن ملک مزبور اول بساط مفروشه
اوزرینه جلوسه قطعه عرغت ایتیموب هیئت متواضعانه اید ارض اوزرینه قعود ایلدی * عبداللہ بن
مروان دخی ملک مزبور دن بساط مفروشه مز اوزرینه قعوددن نیچون اجتناب ایتد دیو سوال ایتد کده
دیدیکه بن عمالک نوبه نک ملک و سلطانیم و هر ملک جناب مالک الملک جل شانہ حضرت تری نک عبدملوک کی اولغله
عبدملوک عزت و عظمتنه قواضع اید مأمور اولوب تحذیث نعمت شکر و منعی موجب اولغله استراذه قدر
و منزلته باعث اولوردیدی * و بوجواب نصکره ملک نوبه بویغ قصیدیلر بنه عبداللہ اعاده خطاب ایدوب
کاکر زده شرب خمر نص قاطع ایل حرام و اوامر و نواهی به امثال اید احترام واجب ایکن نیچون شرب
مدام ایدر مز دیو سوال ایلدی * عبداللہ دخی مقتضای جهل و غفلت اید بوقفل منکره عبید و اتباع
اجتر ایدر دیواعتذار سیاقنده همت مزبوره دن اظهار برائت ذمت ایلدی * بعده ملک مزبور بنه عبداللہ
عطف عنان خطاب ایدوب شربعتکرده دفع ظلم و فساد اید تأمین بلاد و ترفیه عباد واجب ایکن نیچون دواب
و مواشی کزی سوق اید اهلالت حرث و زرع ایدوب قضای اطلاقده ارخای عنان و جای حرم الهی به وضع
قدم تعذی اید حدود الهی تجاوز ایدر لر دیدکده بنه عبداللہ جواب اولی ایراد و ظلم و عدوانی عبید و اتباعنه
استناد ایلدی * تکرار نوبت خطاب ملک نوبه به کلوب تار و پود برند کلامی نسج دقه ترکیب و بویکونه
بیچیده منوال ترتیب ایدیکه نساج دستکاه قضا و قدر جامه زر بفت رسالتی آرایش بالای خیر البشر ایتد کده
لنس دیسا و حریری رجال مساینه تحویم ایش ایکن نیچون فرموده خدای بیچونه مخافت ایدر سبز دیو طی
طومار خطاب ایلد کده عبداللہ کلید زبان اید فتح قفل دهان ایدوب نهفته صندوقه ضمیری اولان فراند کلمات
بویکونه زبور سلک تنظیم ایدیکه * ای ملک خلفای امویه نک اخلاف اجلاقی مسند خلافتنه جلوس ایتد کده
بنیان ملک و دولت منزل اولوب شوکت ملک عرب زائل اولد قدح دین حقه دخول اید نازل دستمایه اسلام

اولان انجام و اثر الیه انتصار ایتدیکم زده انرا قبل الاسلام لبس حریر دیا به مألوف اولوب بر دخی منعنه
 قادر اوله مدیغمز دتاشی معتاد لرخی اجرا به اجرا ایتدی یاردیو اعتذار ایلدی * بعده بنه نوبت خطاب
 ملک نوبه به کلمه صورت مراقبه در مدت سر بر زمین فکر و حیرت اولوب متفکر و متحیر آدمی کبی بد لر به
 تقلیب ترابه شغل اشنا سنده بواقعال منکره بی عید و اتباع عزایله دینزه دخول ایدن اعاجم و اثر الیه ایتدی
 دیو عبد الله بن مروانک مقام اعتذار دره سرد ایتدی کی کلماتی تکریر و اعاده ایلدی * بوند نصیحه زمین
 مراقبه دن سر بر آورده اولوب بنه عبد الله توجیه خطاب ایدوب دیدیکه افعال شیعیه کزی عید و اتباعه
 اسناد الیه اعتذار کر محالنده واقع اولوب عذر کر قبوله صالح دکلدر * بلکه قوم و قبیله کر الله تعالی تک
 تحریم ایتدی کی اعمال سیئه بی استعجال و امر به امتثال و نهی بندن اجتناب ایتدیکه مالا یعنی به اشتغال ایدوب
 و دیعه رب البرایا اولان فقر و وضعفا و محزون عاییه اطالاه دست تطاول ایتدیکه جناب منتقم جبار جل شأنه
 حضرت لری زیور بالای مباحا تکز اولان خلعت زربخت خلافتی دوش افتخار کردن خلع ایدوب قامت ناساز
 استعداد کره لباس ذل و مسکنت لباس ایلدی و کفران نعمت مقابله سنده حق کرده ظهور ایدوب جگ قهر
 و نفمت هنوز مبلغ غایبه بالغ اولمغله خوف و هراس ایدر مکه سر و لای تنده مقیم ایکن بقیه عذاب حلول
 ایدده بن دخی مصاب اولم دیدی * امدی حسب المعتاد ایام ضیافت اوج کون اولوب حال مدت مر اسیم
 مهمانوازی تمام اولمغله زاد و زواده دن محتاج اولد یغکر حوائج و مهمانی تدارک ایتد کدن صکره
 ملک کدن ارتحال ایدک دیدی دیو عبد الله بن مروان حکایه مزبوره بی ابو جعفر منصور حضرت لری بنه نقل
 و بیان ایلد کده خلیفه سبایه کزای انفعال اولوب بر مدت سر فرو برده زمین فکر و حیرت اولدی * اشبهو
 مقال عبرت ما کدن ظاهر و مستبطن اولدیکه اوائل اسلامده خلافت نبویه و ثبات شرع محمدیه مقتضایی
 اوزره بین الانام حکم و تصرف حاکم العدل شرع مبینه مقصور اولوب نفوس زکیه اهل اسلامده ثابت
 و راسخ اولان عقاید ایمانیه سرور و مفاسد دن انقباط طریق هدایه اتباعده کافی اولمغله اصحاب کرامک
 اخلاق ملکیه لری سیاست ملکیه دن مغنی اولوب امثال امر آلهی و اجتناب مناهیده حکم حکامدن
 مستغنی ایدیلر * شویله که امر دینی امور دنیا به تقدیم ایدوب حفظ بقای اهل اسلام ایچون بذل تقدیمه
 حیانت ایدر لر ایدی * بومسلک سدیده سالک اولان اصحاب سعادت اکتسابکبری عثمان بن عفان رضی
 الله تعالی عنه حضرت لری ایدیکه ایام خلافتارنده هجرت سرای مدینه ده واقع سرای جنت آسارنده مقصور
 اولد قلنده امام حسن و حسین ایلد عبد الله بن عمر و ابن جعفر رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی حضور
 عالیرینه واروب نیروی بازوی جلادت و سل سیف شجاعت ایلد بو عاتله ها الله تک دفعینه نصرتی قضیدنده
 اولد قلربی جناب خلافتا بلرینه عرض ایتد کزنده بین المسلمین سفک دماله اقتراق کله و شق عصای موحدینه
 باعث اولوردیو محاربه و مبارزه به تصدیق امتناع ایدوب کافه اهل اسلامک حیات لری نفس نفیس لرینه
 تقدیم ایلد تقدیر عزیز علیه راضی اولدی رضی الله تعالی عنه و ارضاء * و بنه بوطریت وقت مرضیه به سالک
 اولان اعلام اصحاب فضائل اکتسابکبری دخی حضرت علی کرم الله وجهه جناب لر یدر که مبادی
 خلافتارنده مغیره بن شعبه شعبه کاب و فریب ایلد حضور پر نور لرینه کاب دیدیکه یا امیر المؤمنین
 جناب عالیرینه بیعت خلافت ایلد ناسک اتباع و اجتماعه وسیله اولق ایچون حضرت عثمان وقتنده
 تولیه اولنان امرای اصحابدن زیور و معاویه و طلحه بی منصب بارنده تقریر و ایضا ایدوب بنه بعد المصلحه (خذ
 ماصفا) مضمونله عمل ایتد کز اوزره سوق و اشارت ایلدی * واقعا رأی مغیره ایلد عمل سد ثله خباله وسیله
 اولوب سیاست ملک و دولت و مصلحت نظام و خلافتی جامع امر نافع ایکن عس و نشاقی حاوی اولوب امیر
 المؤمنین حضرت لری نیک چشمه سار زلال صدق و خلوص اولان مشرب صاف لرینه موافق اولمغله رأی مذکور
 قبوله ارزان کورلدی بعده ایرته سی سه مغیره یارکاه خلافت کاب یا امیر المؤمنین دونکی کون رأی
 صواب اولق زعمیه حضور عزته عرض ایتدیکم خصوصه یو کون اداره فکر و نظر ایدوب رأی قاصر مخطی
 و خطا و تدبیر اصابت پذیر کزمن کل الوجوه اولی و احری اولد یغی صورت نمای مر آت ظهور اولمغله امرای
 مبارک الهی تولیه اولند قلری اعمال دن عزله مبادرت محض اصابت در دیور خساره خطایی غایزه مکر و فسیونه

رنکین اید بچک حضرت علی کرم الله وجهه پو وجهله سر پوش انداز طبقه راز اولوب دیدیکه یا مغیره قسم بخالتی ملک و ملکوت که دونکی رأین امر صواب و مقتضای خاله موافق جواب اولوب بو کون صورت و فاقده ابراز کید و تضاق ایلدک * لکن رأی اول برای مصلحت اظهار وفاق و اضمار تضاقی حاوی و مشرب عرفان و نور ایمانی منافی اولغله بوجهله آینه مهر انجلائی ضعیف مده صورت نمای قبول اولدی دیومغیره به جواب و پردیلر * کذلک سائر ارجله اعلام اصحاب کرامک دخی حال و شانلری بو منوال اوزره جاری اولوب دینلری اصلاح ضمننده منافع دنیویه بی ترک و اهمال ایدرلر ایدی * تسکیم بواهرلر عکس و خلافی بیاننده شاعر دیمشدر

نرقع دینا با بقریق دیننا * فلا دیناییقی ولا مانر قع

یعنی بزرگوار که منافع کسب خردن یا امری اصلاح ایچون کالای والای دینیزی بریده مقراض اتلاف ایدره رز * مع هذا ینه اجتنای ثمار منافع دین و دینا ده صفر الید و حاوی الکف قالوب نشاء اولی و آخری ده خائب و خاسر اولورزدیو بقای بنیان ملک و دولت اساس استوار شرع مبینة موقوف اولد یقنی شاعر مذکور شعر نده اشعار و جرم و قصور بی اقرار ایلدی * اشوبیسط و تمهید اولنان اقوال صادق دین ظاهر و متین اولدیکه ابتدای امامت صدیق دین عهد خلافت مر تضایه کلجه لمعان نور اخلاص ایلد قلوب اهل اسلام بکرنک وفاق و خالی عن النفاق اولوب غرض واحد و مقصد متحد اولغله احکام شرعه انقیاد اعتقاد حقه تابع ایدی * انقضای ایام خلفای راشدیند نص کره قلوب ناسده کدورت و مسلمین ینارنده فترت واقع اولوب خلافت نبویه غلبه ملک و دولته متبدل و حفظ نظام اسلام سیف و عصیته متحول اولدی مع هذا ینه مر اسیم ظاهره خلافت و امامت مرعی اولوب مذهب حقه تحری و اجتهاد ایلد احکام شرعی تنفیذ و اجرا ده ملوک و خلفا دقیقه فوت ایتمیوب حسب الاجتهاد طرف خلافت مائل و حلیه مسدق و صوابدن عاقل اولان رجالی سیف مسلون شرع رسول ایلد طریق حقه سوق و ارشاد ایدرلر ایدی * تسکیم خلفای امویه دن معاویه و مروان و عبداللک ایلد عباسیه دن رشید و بأمون و قسنه کلجه کاب و سسته اقتدا ایلد احکام شرعی تنفیذ و اجرا ده سعی و اهتمام اولنوب امر بالمعروف و نهی عن المنکر ایلد معروف و موصوف ایدیلر * بولرد نص کره طور خلافت محتفل و مشوش اولوب مزاج عدالت اعتدال دن انحرافه مائل اولغله ملک و سلطنت تحیر و تحکمه آلت اولدی * تسکیم ملوک امویه دن عبداللک اولاد و احضاد ایلد بنی العباسدن معتصم و متوکل و نص کره وارث تحت خلافت اولان ملوک و سلاطین و قسنده جاری اولان احوال و اطوار کییکه تفصیل و بیانی صحایف کتب تاریخده مسطور و مشروحدر لکن سلاله امویه و سلاله عباسیه نک او اسطنده شوکت ملک عرب فی الجمله باقی قالوب رسوم امامت و شعار خلافت بالکلیه محو و مندرس اولوب نظام دولتری قواعد شرعیه و قوانین رسمیه ایلد عتمزج و محتلط ایدی بولرد نص کره او اسخرد دولت عباسیه ده شوکت و سطوت عرب بالکلیه محو و مضاعف اولغله مر اسیم خلافت زائل اولوب احوال خلفا محتفل و مشوش اولغله دیار شرقده دولت و سلطنت ملوک اعجامه انتقال ایدوب بوجه تیرک خلفا دن بیعت و تقلد سیف سلطنت ایلد اکتفا ایدرلر دی * شویله که القاب ملک و دولت و اجرای احکام سلطنت دیالیه و سلاجقه به مخصوص اولوب خلفا نک دست تصرفلری دائره ملکه مداخله دن قاصر ایدی کذلک دیار غربده دخی خلفای فاطمیندن عبیدین ایلد ملوک منهاجه و زناته نک دخی حال و شانلری بو منوال اوزره جاری اولوب منهاجه و زناته ملوک عبیدینه غالب مطلق اولدیلر

(فصل)

کتاب اولک اوچنقی فصلک بکرمی یدنجی فصلی بیعت لفظنک معنای لغوی و عرفیسی بیاتسده در * معلوم اوله که ائمه و خلفایه بیعت امر و حکمه اطاعتی تعهد و التزامدن عبارت اولوب اهل حل و عقد دولت اولان رجال سلطنت کندی نقسارینک و سائر مسلمینک زمام امورلری سلطان انامه تسلیم و تقویض اوزرته مبايعه و معااهده ایدرلر * شویله که طرف خلیفه دن طبعی تکریمه موافق یا مخالفت نه مقوله امر و تکلیف وارد

اولورسه مطیع و منقاد اولوب بر خصوصه منازعه و مخالفت ایتمک اوزره متعهد اولورلر * و لفظ بیعت عرف لغتده ولسان شرعه حین عقد یعده بایع الیه مشتری یکننده جاری اولان مصالحه بالیددن عبارت اولوب و قبائل عرب میاتنده بر خصوصه ولایه و حکام الیه عهد و میثاق واقع اولدقده تا کیده عهد و موثقی ایچون مصالحه ایتمک عادت اولمغله داد و ستد و قسده بایع الیه مشتری یکننده جاری اولان فعله مشابه اولمغین باع صیغه سنک مصدری اولان بیعت لفظی بیعت مالو کده دخی استعمال ایتدیلر * کذلک لیله عقبه ده وقت شجره ده و سایر محللرده واقع بیعت نبویه الیه دخی مراد مصالحه بالید اولوب سلطان کائنات علیه اتم التحیات حضرت تازی عقد عهد و موثقیده اصحاب کرامه ید مبارکه لر الیه مصالحه پیورلر ایدی * کذلک صدر اسلامده بیعت خلفا دخی بوسنت مأثوره اوزره جاری اولوب و خلفای امویه و عباسیه نلک بعضیاری دخی عقود عهودی ایمان بیعت الیه تا کید و توثیق ایدرلر ایدی * زیرادولت امویه و عباسیه ده نقض عقد بیعت الیه فسخ عزیمت واقع اولمغله تا کید مبنائی عهد و پیمان و تحصیل امن و اطمینان ایچون خلفا وقت یعتهده رجال دولتی استمرار عهد اوزرینه ایمان غلاظ الیه تحلیف ایدوب عن صمیم البال طاعت خلفایی تعهد و التزام ایتمک اوزره اصحاب یعته درلودرلو عینلر برلر ایدی * واشبو ذکر اولنسان ایمان بیعت اکثر یا جبر و کرهله واقع اولوب و امام مالک حضرت تازی عینا کراه شرعا ساقط و غیر منعه قد اولق اوزره اقتا ایتد کده تا کید بیعت ایچون خلفا نلک ویردیکی عینلر دخی مذهب مال کیده معتبر اولما غله ولایه و حکام فتوای مذکوره الیه عملدن استنکاف ایدوب امام مالک رضی الله تعالی عنه حضرت تازی محن و شدایدیه مبتلا ایتدیلر * اما بو عصرده بیعت مشهوره مصالحه طریقله واقع اولوب بلکه حضور ملوک و سلاطینده ایمان دولت و ارکن سلطنتک سسته خلایق موضع جبین یا تقبیل دست و دامن سلطان روی زمین الیه تعظیم و تحیتلرندن عبارت اولمغله تعهد طاعت ملوک معناسته اولان بیعت لفظی ذکر اولنان وجه اوزره واقع تحیت ملوک مجاز مرسل طریقله اطلاق اولندی * زیرا آداب و رسومه مراعات الیه تعظیم و اجلاده خضوع لوازم اطاعتدن اولمغله ذکر ملزوم اراده لازم طریقنه مراعات اولندی * کیده ملوک لفظ بیعت اشبو معنای مجازیده غالب اولوب حسب الاستعمال حقیقت عرفیه اولمغله لفظ بیعت بلاقرینه ذکر اولندقده تعظیم و اجلال ملوک مراد اولنوب حقیقت لغویه اولان مصالحه بالید معناسته استعمال مهجور و متروک اولدی * زیرا توسیع دائرة اسلام و طول عهد و ایام الیه ملوک و سلاطینده خشیت و شوکت غالب و اتحاد ناس الیه مصالحه بالید تنزل و ابتدالی متضمن اولوب رسته رفیعه ملک و سلطنته ملایم اولمغله ملوک و سلاطین وقت یعتهده مصالحه الیه معاملهدن تعززا ایتدیلر * مکرکیم علی وجه التواضع بعض ملوک و سلاطین خواص مقربین و مشاهیر اهل دین الیه مصالحه ایدوب بحال مسجود و ده و اوقات معدوده در رجال مخصوصه حقتهده بومعاملیه تنزل ایده لر * بو تقدیرجه عرف ناسده بیعت لفظنک معناستی فهم و اذعان بجله ناسه لازم و مهم اولوب حضور ملوکده آداب و رسوم تعظیمه مراعاتدن مقصود طاعت سلطانی تعهد و التزام اولمغین رجال دولت قلب و غالب الیه ملوک و سلاطینک طاعت و عبودیتلرند شیان و تمکینلری وقت یعتهده اظهار ایدوب تشریفات دولت و آداب سلطنت عبث اولدیغی ظاهر اولدی * والله القوی العزیز

(فصل)

کتاب اولده فصل ثالث یکرمی سکرنجی فصلی الله و خلقا نلک منصب خلایقی آخره عهد و تقویض الیه ولی عهد نصبنک احوال و احکامی بیاتده در * معلوم اوله که نصب امام و خلیفه منقعت عظیمه و مصلحت عظیمه متضمن اولوب امت مرحومه نلک دین و دنیا لر شیه متعلق مصالح و منافعده نظر و عنایتی مشتمل اولمغله صحت و مشروعیتی بوندن اقدام ذکر و تفصیل اولمش ایدی * بو تقدیرجه امام و خلیفه ولی امور مسلمین و امین مؤمنین اولوب زمان حیاتنده حفظ مراسم ملت و ضبط منافع امتیه ساهی اولدیغی کبی عمامتد نصکره دخی قوی امور مسلمینه لایق ذاتی منصب خلایقه تعیین و سریرانامته تصدیق الیه تنظیم امور و مؤتمینه سعی و اهتمام ایدر * و عامه اهل اسلام الله و خلقا نلک حیاتلری حالتده خیر و صلاح عباده سعی و اقدامنه وثوق و اعتماد

وحسن اعتقاد آیتدکاری کبی بعد الممات دخی عهد و وصیت الیه نصب خلیفه ده قصد خیر ایدوب بلکه بعد
الممات امانت کبرای امامتی اهلنه تفویض الیه حفظ نظام دین و دولته دخی زیاده سعی و اهتمامه جزم ایدرلر *
و خلیفه اسلام حضرت تارینک بر ذاتی ولی عهد ایدوب بعد الممات منصب خلافتی اول ذاته تفویض الیه عهد
و وصیت ایتمسک شرعاً و جوازاً اجماع امت الیه ثابت اولوب صدر اسلامده خلقای راشدین ایامنده
وقوع الیه استدلال اولمشدر * تکیم یاوغارشقیق ابی بکر الصدیق رضی الله عنه حضرت تارلی مرض
موتلری اثناستنده حضور بر نور صحابه ده معقود مجلس غاص و حافظه فاروق منیع الجناح عمر بن الخطاب
رضی الله تعالی عنه حضرت تارینی ولی عهد ایدوب کندیارد نصکره منصب خلافتی اول ذات ستوده صفاته عهد
و توصیه ایستدکده کافه اصحاب عهد مذکور قیولده همدست وفاق و یکلخت اتفاق اولدیلر * کذلک
حضرت عمر رضی الله تعالی عنه دخی کندیارد نصکره مسند خلافتی بقیه عشره مبشره دن آتی ذات ستوده
صفاته تفویض و توصیه الیه امری ینارنده شوری ایدوب تعیین امام مسلمینی انزلک ترجیح و اختیارلرینه حواله
ایلدی * انلردخی حضرت عمر دن دست مالک الموت الیه خلعت خلعت حیات مستعارا اندقد نصکره جامه
زیبای خلافت قنقی ذاتک پیرایه بخش بالای کفایتیدر دیو عقد مجلس مشورت ایدوب تنب سیرده بسط
و تفصیل اولندیغی اوزره اداره کووس محاوره و اجاله اقتراح مشاوره د نصکره بالاخر اختیار اصحاب شوری
ایله حل عقد اشکال عبدالرحمن بن عوف حضرت تارینک رأی مشکل کشالرینه حواله اولندی * عبدالرحمن
ابن عوف حضرت تارلی دخی تحصیل مقصود ده بذل مجهود ایدوب بویاده اعلام اصحاب فضائل اکتساب الیه
علی ماهواللائق مناظره و محاوره ایستدکده حضرت عثمان و علی رضی الله تعالی عنهما مای جلیه ترجیح
و تقدیمه معشر اهل اسلامی متفق الکلمه بولوب و تعیین و ترجیح امامده اصحاب شوری طرفندن و کالت
مطلقه الیه وکیل اوامین حضرت عثمان یعت الیه قطع پیوند تر دایلدی * و اتفاق اصحاب الیه مهر همایون
خلافت ختین محترمین یننده دائرا یکن عبدالرحمن بن عوف حضرت تارلی حضرت عثمان ذی النورین علی
مر ترضی رضی الله تعالی عنهما اوزرینه ترجیح و ایشارک وجهی بودرکه حضرت عثمان حوادث و واقعات
ظهورنده ممکن اولدغه شیخین مکرمینک اثرلرینه اقتدا و انزلک قول و فعللر الیه احتیاج و اقتدا ایدوب
بلا ضروره رأی و اجتهاد الیه عملدن اجتنابده عبدالرحمن بن عوف الیه موافقت ایتمکین بوفضیات علیه
و مزیت جلیه مدار ترجیح اولدی * بوسیدت تاشی حضرت عثمانک خلافتی منعقد و متعین اولوب کافه مسلمین
بیعت و تحیت الیه اطاعت و انقیاد ایلدیلر (ودخی حضرت ابی بکرک عمر بن الخطاب و حضرت عمرک اصحاب
شورایه منصب خلافتی عهد و وصیتلری مجلسنده بالجله اعلام اصحاب حاضر و ناظر اولوب بر فردشختین
محترمینک امر خلافتده عهد و وصیتلرینه مخالفت و عمانت ایتمکله امر مذکور نصب خلیفه ده عهد
و وصیتک مشروعه بنه و بویاده اجماع اصحاب وقوعه دلیل واضح اولوب و اجماع اصحاب حجت قاطعه اولغله
خلیفه نک ولی عهد نصبی علی وجه التعمین صحیح و مشروع اولور * معلوم اوله که امام و خلیفه والد و ولدندن
برینی ولی عهد ایتمک صحیح و جائز اولوب ینارنده علاقه ابوت و نبوت و قوی بویاده موجب تهمت اولمز * زیرا
بوندن اقدم ذکر اولندیغی اوزره امام و خلیفه حال حیاتنده سوق خیر و صلاح الیه تنظیم امور مسلمینه سعی
و نظرا ایدوب سلطان و مالک رعیتیه نسبت الیه اب مشفق مقامنه قائم اولغله والد و لدینسه حیاتنده خیر قصد
ایتدیکی کبی عمانت نصکره دخی تسویه امور صفاره سعی عدل و کافی وصی نصب ایدوب خلل و زیاندن حفظ
وصایاته اهتمام ایدر * کذلک اولیای امر دخی اوصیای ایتم کبی حیات و عمانتارنده تعدیل امور جمهوره
سعی ایدوب آقارب و اجانی ولی عهد نصب ایتمکله متهم اولمز * اگرچه بعض ائمه مجتهدین قننده خلیفه
اسلام والد و وادینی ولی عهد نصبنده متهم اولوب و بعضیلری دخی تهمتی ولده قصر و تخصیص الیه والدده
نسیب و تقویز ایش ایسه دخی لکن مذهب مالکیده خلیفه نک کرک والدینسه و کرک ولدینسه خلافتی عهد
و وصیتی مشروع اولوب علی ای حال کان ائمه و خاقان و خصوصده شائبه تهمندن مصون الساحة اولی
اوزره نقل و تحزیج اولمشدر * علی الخصوص که سریر خلافتی ولد و والدده عهد و وصیتی موجب برداعیه
قویه ظهور ایدوب بخلب مصلحت یادفع مضرت اقتضاسنه مبنی اولدغه تهمت احتمالی بالکلیه بر طرف

اولوز * تنگیم حضرت معاویه دفع غائله فساد ایل جلب مصالح عباد ضمنتند او غلو یزیدی ولی عهد
ایستد کده داعیه عظیمه مبتنی اولغله پیرامن دامن عدلی غبار تمسیدن مصون اولدی * خصوصاً که
بویابده کار اصحاب حضرت معاویه ایل هم دست و پاقل اولغین فعل معاویه مؤید و مؤکد اولوب ولد
حقنده ولایه عهد صحیح اولایقنه حجت قاطعه اولدی * معلوم اوله که حضرت معاویه مجرد اجتماع کلمه
اسلام و حفظ نظام انام ایل مصلحت و قسه مراعات ایچون او غلو یزیدی ولی عهد ایدوب * و اشراف
بنی امیه دن اهل حل و عقد دخی بو خصوصاً که حصوله اجماع و اتفاق ایتمه لایه ولایت عهد یزیده مقصور
و حضرت معاویه مجبور اولدی * زیرا قبیله بنی امیه شوکت قاهره و سطوت باهره ایل سائر قبائل عربیه
غالب اولوب شدید الشکبه برقیله عظیمه ایدیکه معاویه دن صکره مسند خلافت یزیدی اختیار ایدوب
اندن غیر یزیدی بر فردک خلافتنه راضی اولملایله حضرت معاویه دخی جمهوره موافقت ایل حقه مخالفت
مضطر اولدی * مع هذا سلاله قریش و امویه دن مسند خلافته البقی و یزید عنیدن احق رحال کنیه
موجود اولوب عنوان عهد نامه ولایت انزل اسم سامیله تشریف و تحلیه اولغی لایق ایکن کلمه اسلامی
تفرقه دن حفظ و صیانت ایل مصلحت و قسه رعایت ایچون عهد ولایتده فاضل دن مفضوله عدول اولندی *
والا حضرت معاویه کاتب وحی خدا و ندیم خاص رسول کبریا اولوب حلیه عدل و صلاح ایل آراسته
اولغله حقنده حسن ظن اصابت و اسناد تهمت اسانت اولدی بقی ظاهر و باهر در * خصوصاً یزیدی
استخلاف خصوصی محضرا کبرا اصحابه واقع براهر عظیم اولوب مجلس عهده حاضر اولان صحابه کرام
صحت و سکو تری دخی شایسته تمتدن برات ذمتنه شاهد عادل * زیرا اصحاب سعادت اکسایک اظهار
صوابه قصور و بیان واقعه قنور ایل حق دن باطله میل و عدول زینه عدل و دیالتری و صدق و امانتلی
مانع اولوب و حضرت معاویه عزت نفس ایل حق قبول دن اعراض و استنکاف ایتمک دخی مقصور اولمغین
عهد یزید خصوصاً مصلحت و قسه مراعات ایل معذور و مجبور لر در * و اصحاب کرام دن عبدالله بن عمر
حضرت تری نک مجلس عهده دخول و ولایت یزیدی قبول دن فرار لری زهد و تقوی ده شیه معروفه و خصالت
مشهوره لینه مبنی اولوب مباح و محظور جمله امور دنیوی و دینی نورع و اتقارینه مجبور لر * و اگرچه عبد
الله بن زبیر حضرت تری عهد ولایت یزیده راضی اولوب جمهوره مخالفت ایدیه دخی اقل اکثره مخالفتی
معتبر اولمغله ایشا و قاربه عهد ولایت صحت و مشروعیتنه مانع اولمز * و کذلک حضرت معاویه دن صکره
دخی مسند نشین خلافت اولوب طلب حقه احتیاط و تحری ایل معروف و موصوف اولان خلفای امویه
و عباسیه دخی اولاد و اقارب یزیدی عهد ایدوب امویه دن عبد الملك ایل سلیمان و عباسیه دن سفاح
و منصور و مهدی و رشید و انزل امثالی ائمه و خلفا دخی ایشا و خواندنی استخلاف ایل عهد و وصیت
ابادیلر * و بونلر عهد ولایتده قصد و غرض لری مسلمین حقنده خیر و صلاحه منوط و صدق و صوابه
مر بوط اولغله اولاد و ایشا لری خلافت ایل ایشار و اختیارده شوائب تمتدن مصون الساحه اولدیلر *
و خلفای امویه و عباسیه نک استخلاف ابتاده خلفای راشدین مسلکندن خروج لری اختلاف عصر و زمانه
مبتنی اولوب قرن اولک اندراس و انقراض ایل حادث اولان قن و دوا هینک ظهور یزیده مبتدیلر * زیرا خلفای
راشدین و چهار یار کزین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضرت تک ایام سعادت قلنده قرب عهدی و تأثیر فیض
سرمدی ایل لازمه ملک و دولت اولان عز و شمت و کبر و شرف حادث اولوب عامه مؤمنین جبل المتین دین
اسلام و عز و وثقای شرع سید المرسلین تمسک و اعتصام ایتملایله هر خصوصاً حکم شریعت حاکم حاسم
اولغین خلافت و امامت خصوصی دخی انجیق حکم شرع شریفه حواله اولوب سرجله اصحاب صدق
انصاف انجیق دین اسلامه راضی اولدی ذاتی استخلافه رضا ایل دفع شقاق و رفع خلاف اولتوردی * اما
خلفای راشدین صکره ابتدای خلافت معاویه دن الی هذا الان اساس ملک و دولت اولان قوت عصیبت
و سطوت و شوکت غایته بالغ اولوب حکم شرعه رضا قهر سلطان منوط و اغراض ملوک دخی مختلف و نامضبوط
اولغله اجزای صکره شیرازه جهت وحدت ایل محفوظ دکدر * اگر ملوک و سلاطین عصابه دولت
و عصیه سلطانک رای و رضایز نه خیا الف ذاتی استخلاف ایدوب ولی عهد ایتسه لزعه و عهد لری متعین

و منتقض اولوب اختلاف اختلافه واتحاد اقراقه مبدل اولغله دوران تورجور و فساد و هيجان طوفان
ظلم و پنداده باعث اولور * تكيم بومعناي مؤيد اولان نوادر اخبار لطيفه دندركه ايام خلافت عهد
مرتضى ده بر كسه حضرت علي بن ابي طالب كشاف سريره حال ايدوب ديديكه يا امير المؤمنين ذات قدسي
صفات كرده لوازم كفايت و شرايط امامت على اتم الوجوه ثابت و موجود ايكن مما يقضى منه العجيدركه نام
امر خلافتده سزه مخالفت و بيعت شيخين ده موافقت ايتد يلدو استعلام حال ايلدي * حضرت علي كرم
الله وجهه دخی كشف سريره حال ايدوب بوجله حل عقدۀ اشكال ايلديكه حضرت ابي بكر و عمر رضی
الله عنهما بنم كبی حق وعدله راضی و مكر و غرضدن خالی مسلمان اوزرینه حاكم و والی اولغله حق نصابنده
قرار و مر كزنده استقرار ايلش ايلدي * اقامت ولايت و خلافت سنك كبی مغلوب نفس و هوا و پابسته دام
دنیا اولان رجالك زمانته مصادف اولغله شهره و فاقدن سمت خلافت عدول و ساوكل ايدوب حق قبولدن
اعراض و استكفاف ايتد يلدو جواب باصواب و يروپ رجال عصرلك دائرة عدل و انصافدن خروجلرينه
اشارت ايلدي * وینه بومدعاي تحقيق ايدن امور و دندركه خلفای بني العباسدن مأمون خليفه سادات
اهل بيتدن جعفر صادق حضرت تاريك حفيد سعيدي على بن موسى الرضا حضرت تاريك منصب خلافتده من كل
الوجوه احق و البق اولغله ولي عهد ايدوب كندیدن صكره امانت كبرای خلافتي اكاهد و تفويض ايتد كده
خلافت على الرضا بني العباسك خلاف مرضيلری اولغله عهد مذ كوری رد و بيعت مأمونی نقض ايدوب
دارالسلام بغدادده مأمونك عی ابراهيم بن مهدي بي سریر خلافتده اجلاس ايتدیلر * و بوقريب ايله نفس
بغداد و حواليسنده هرج و مرج ظهور ايدوب على رؤس الاشهاد نهب و غارت اموال و تعرض نفس و عيال
مسلمين ايله اصحاب بني و فساد اجرای شقاوته فرجه بولديلر * شويله كه اكرا مأمون خليفه ديار خراساندن
شهر بغدادده تحريك قادمه مسارعت ايله قدومه مبادرت ايدوب تمهيد اسباب نظامه مباشرت ايتسه دولت
عباسيه بالكليه محو و مضمحل اولوردی * بوقدیرجه كر كدركه انهم و خلفاء عهد ولايت و خلافتده احتياط
و تحری ايدوب بولند قلمري عصرلك حال و شائنه و اعيان و رجالك احوالنه رعایت ايله ضابطه نظامی خل
نزلدن حفظ و صيانتده بی و همت ايدملر * زیرا ازمنه و عصور انده حادث اولان امور و جهوار ايله مختلف
و متفاوت اولوب و اختلاف عصر و زمان ايله دخی مصالح ملك و دولت مختلف اولغله بر عصرلك حال و شائي
عصر آخره قیاس اولنموب بلکه هر عصره طرف حقندن تخصیص اولنان مصلحته مراعات ايله حفظ نظام
ملك و ملتة سعي و اهتمام اولنه * و دخی ملوك و خلفاءك اولاد و ابنا سندن برینی ولی عهد ايتد كده قصد
و غرضلری حفظ مال و ميراث اولوب بلکه نظام دین و دولته راجع مصلحت و منفعت ضمیمه اولوق لازمدر
* زیرا ملك و دولت بر رتبه رفيعه در كه انی خلاق جهان مشیت عليه سی تعالى ايتد يكي ذاته احسان و بین
العباد حاكم و تصرفه شایان ايدوب مصالح عامه و مقاصد دينيه دن اولغله عهد و استخلاف حسن نیت
و اخلاص طریقه مقرون اولوب امر دينده اغراض دينويه دن اجتناب و احتراز اولنه * والله یوقی ملكه
من یشاء * بومقامده مهمات دينيه و مقاصد شرعيه دن امور عديده عارض اولوب تحقيق و بیانی امر
ضروری اولغله على ما هو الحق تقريرینه تعرض و تصدی اولندی * امر اول پزید عنیدلك ايام خلافتده
دائرة عدلدن انحرفی و فسق و فجوره انهم كی خصوصیدر ككه تفصیل و بیانی صحایف كتب تاريخده
منطوردر * معلوم اوله كه جله اصحاب كرام حقنده حسن اعتقاد مذهب اهل سنت و مختار خیار امت
اولوب فضل و عدالتی بینۀ عادله شهادت سید الانبیا علیه افضل التحایا ايله ثابت و ظاهر اولغله حضرت
معاویه حقنده دخی فسق و زینده علم و قوف اسناد ايله اغماض عین و مسامحه ايتدی دیوسوز ظندن احتراز
و اتقا لازمدر * بلکه ايام خلافتندن بیزیدك سماع ترم و تغنی ايله اشتغالی و اصل سمع عالیلری اولادده منع
و تنهی ايدوب ملاعب و ملاهي به میل ايله تلهی و تشمیدن زجر ايتدیلر * مع هذا ترم و غناده مذاهب
اصحاب مختلف اولوب بعضیلری استماعنی قبوز ايتد كلی محلنده مسطوردر * حضرت معاویه قضای
نخب ايدوب دار بقایه رحلت ايتد كدن صكره بیزید عنید حسب العهد مسند خلافتده جلوس ايدوب اشغال
نا ایزه مكر و فساد ايله اتفاق و اقطاره شراره فشان ظلم و عدوان اولادده خلق و اقباسی خصوصند اصحاب

کرام اختلاف ایدوب امام حسین و عبد الله بن زبیر و انهم تابع اعلام رجال نقض بیعت و خلع ربیعه اطاعت ایل او زربنه خروجی رأی صواب عدایت دیر * لکن جمهور اصحاب یا عدل و صلاح و رشد و سدادینه یا زوال وجودی ایل و راحت عبادت دعا ایل اکتفا ایتدیر * زیرا یندک خلع و عزلنه مبادرت تهیح فتن و خروجی موجب اولوب سفک دمای مسلمین و شق عصای موحدینه مقضی اولد یغندن ماعدام مقابله و مدافعه سندن عجز و قصور دخی مقرر ایدی * زیرا یند عیندک بنی امیه عصیبتله و انحراف قریشتک متابعتی سببیل بنیان شوکت و سطوتی متین و رصین اولوب قوت و کثرتده قوم یزیده مقابل و معادل بر طاقفه اولمغله جمهور مسلمین خلع و عزلنه مبادرتنه اجترایده مدیر * معلوم اصحاب البادر که خلع و ابقای یزیدده اختلاف ایدن اصحاب سعادت اکتسابک ایکی فرقه سی دخی قدم اجتهاد ایل نه حاج قویم شرع مینه سالک اولوب هر برینک قصد و غرضی امر دینده احتیاط و تحری به مبنی اولغین طرفینک حسب رای و الاجتهاد اختلافی بر منبع صافدن منتعب ایکی جدول کبی اصل واحد راجع اولوب اصل دینده موافقت و فرو عده مخالفت عصمت و عدالت یزیده مانع دکدر * و فقنا الله لا اقتداء بهم * و یند ذکر تصمیم اولسان امورک ایکنیسی ولی عهد تعیینی بایسته مشکات صدر نبوتدن شرفر عز صدور اولق اوزره منقول و مروی اولان اقوالک نقد و تحقیقی یاتده در * معلوم اوله که خلافت علی به وصیت نبویه و رودی فرق شیعه یسند شایع و غیر واقع اولوب جهایزه ثقات امت و اعلام دین و ملتدن منقول و مروی اولمغله نقل مذکور حلیه صدق و صحتدن عاقل امر باطلدر * و حدیث صحیحده وارد اولدیغی اوزره ختم الاتباع علیه افضل الصلایا حضرت تری تخریر کتب و وصیت ایچون دوات و قرطاس طلب ایدوب عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرت تری مجلس ملائک جلس نبویه حاضر اولمغله احضار دوات نگاشندن منع ایتد کبری دخی عهد ولایت و وصیت خلافتک عدم وقوعنه دلیل واضحدر * کذلک حضرت عمر جرح و طعن اولوب عتلی مشد اولمغله مسند خلافتی برکسه به عهد و تفویض ایدر میسر دیو سوال اولند قدیه بویه جواب و یردیر که اگر عهد و وصیت ایدر رسم بندن افضل و عادل وصیت ایتمکله انک اثر یزیده اقتدا ایتمش اولورم دیو حضرت ابی بکرک کندیری استخلاقه اشارت ایلدی * واکرتک ایدر رسم بندن عادل و اکل اولان ذات قدسی صفات دخی ترک ایلدی دیو سلطان سریر نبوت علیه افضل التحیت حضرت تری قبلندن خلعت زربفت خلافت بر فردک آرایش دوش اعتباری اولدیغنی تصریح یوردیر * و مجلس فایض النور فاروقیده حلقه زیب حضور اولان سادات اصحاب دخی قول عمری قبولده اتفاق ایدوب سلطان فرشته سپاه ملی علیه الاله حضرت تری ظرفندن امانت کبرای خلافت و منصب والای امامت کسه به تفویض و توفیحه یوردیغنی تصدیق ایتدیر * کذلک امام علی کرم الله وجهه حضرت تری تک عم محترماری حضرت عباسه و یردیک جواب دخی بو خصوصه دلیل واضحدر که حضرت عباس امام علی کرم الله وجهه حضرت تری کندیره تفویض امانت کبرای امامت خصوصی سوال ایچون بارگاه نبوته دعوت ایتد کده حضرت علی بوا مرده مبادرت و اجابندن ابایدوب غنچه لعین دهان عذاب البیاتری بوجهله شکفته نسیم خطاب اولدیکه انک بزره تقلید خلافت خصوصی مقرون رضای عن اقتضای سلطان اورنک نبوت اولمغله مقدمه مرا بمنع مع السند ایل ممنوع اولوب الی آخر الیه سادات اهل بیت فائل سریر خلافت اولمق امر مقرر دیو جواب و یرماریه بر فردده تعیین خلافت ایل عهد نبوی وارد اولدیغنه دلالت ایلدی * معلوم اوله که شیعه امامیه حضرت علی ولی عهد نبی اولق اوزره ادعا ایدوب و منصب امامت صلوة و صیام کبی ارکان اسلامدن بررکن رکن اولمغله تعیین نبی به محتاجدر دیو عملی تأیید ایتدیر * حال بوکه دعوائی باطل و زعماری حلیه صدق و صوابدن عاقل اولوب بلکه امامت و خلافت مصالح عامه دن بر مصلحت عظیمه اولمغله نصب و تعیینی اهل حل و عقدک رای و نظر یزیده مفوضدر * زیرا اگر نصب خلیفه ارکان اسلامدن بررکن اولسه صلوة و زکوة کبی نص شارع ایل متعین اولوب سلطان انبیا حضرت ابی بکرری امامت صلوة استخلاف یورد قری کبی منصب خلافتی دخی انهم تعیین ایدوب و توفیر داعی به بناء عهد و وصیتاری بین الابه شایع و مشهور اولوردی * و یند بو خصوصه دلالت ایدن ادله کبری دخی بودر که عهد سعید

نبوت و نص کره اصحاب سعادت اکتساب سقیفه بنی ساعده ده نصب خلیفه بایند عقد مجلس مشورت ایدوب
حضرت صدیق خلاقته استحقاقته استخلاف امامت صلوٰه الیه احتجاج ایدوب دیدیلر که اعظم ارکان دین
اسلام اولان اقامه صلوٰه حضرت ابی بکره تفویض یوریاوب منصب دینده مقام نی به تقدیم اولسان ذاته
منصب دنیایی تسلیمه رضا اولمق قصد سیل عدل و اقتصاددن عدولدردیو حضرت ابی بکر سرب خلاقته
تصدیر و تقدیمه اجماع و اتفاق ایتدیلر * و دخی معلوم و مقرر در که زمان وحی و نبوتده امامت و خلافت
امری حالاعهد مرده جاری اولدیغی اوزره لازم و مهم اولیوب واجتماع و اقتراق کلمه ده حسب العاده
اصل و اساس اولان شوکت و عصیت دخی عهد رسالتده زیاده مرعی و معتبر اولمغله سلطان انبیاء علیه افضل
التحایا حضرت تباری مسند خلاقتی بر فرده تعیین و توصیه یورمدیلر * زیرا زمان نبوتده نظام امور دین
واجتماع کلمه مسلمان خوارق عاده و معجزات باهریه مستند اولوب وقوع حوادث و نوازلده وحی آسمانی
و خطاب ربانی متجدد و نازل و معارک حرب و قتالده امداد ملائکه مر دقین الیه عون و نصرت حاصل اولمغله
مشاهده آثار نبوت الیه تصدیق رسالتده موق اولان اهل ایمان کلمه اسلام اوزرینه مجتمع اولوب طریق حقده
ترك سروجان الیه مستعد دخول جنان اولورلردی * شویله که تابع فیوضات و نوارد ملائکه سموات الیه
مشهود چشم شهودلری اولان آیات ینات و معجزات کثیره البرکات دستمایه صدق و ایتقان * و وسیله حصول
اطمینان * اولوب کلمات و جزئیات اموره مرجع و مصیر الحق دین مبین و شرع سید المرسلین اولمغله مالک
ودوات و عهد ولایت و سائر اطوار خلافت بالجله داخل قانون شریعت و افعیل هر خصوصده اصحاب کرام
حبل متین شرع مبینة اعتصام ایدوب شوکت و عصیت درجه اعتباردن ساقط ایدی * اما عهد بر فیض
نبوت و زمان وحی و رسالت منقضی اولوب و اول ایام سعادت ارتسامده نزول و ظهور ایدین آیات ینات
و معجزات کثیره البرکات مشاهده ایدین خیر قرون دخی مندوس اولدقد صحایف قلوب مسلمینده ثابت و راسخ
اولان رسوم صدق و ثبات منقلب و مستحیل اولوب حکم عادته و غلبه عصیت عود و رجوع ایتد کده جاب
مصلح و دفع مفاسدده شوکت و سطوت مرعی اولمغله بین الامة مالک و خلافت و عهد ولایت خصوصی
مهمات اکیده دن اولدی * بوا مرکه صدق و ثبوتی زمان رسالت و ایام خلاقته نظر و اعتبار الیه ظاهر اولور که
عهد نبوتده مالک و ودوات مهم اولیوب صوم و صلوٰه کبی ارکان دیندن اولمغله من قبل الرسول منصب خلافت
اعلام اصحابدن برینه عهد و وصیت اولندی * بعده خلفای راشدین ایامنده دفع مرتدین و سائر قو حاکم
جلیلده عقد لوای غزا و بعث جیوش و سربا لازم و مهم اولوب و انقطاع وحی آسمانی الیه رأی و تدبیر و نصب
امیر اقتضاسنه بناء لازمه مالک و ودوات اولان شوکت و عصیت فی الجمله اعتبار اولمغله تعیین خلافت و عهد
ولایت بایند حضرت عمر فعل و ترک یننده مخیر اولدیغی بوندن اقدام ذکر و تفصیل اولندی * بعده خلفای
راشدین ایامی دخی منقرض اولوب وقت تابعیندن الی یومنا هذاعتقاد و عملده علی التدریج و هین و قور
ظاهر اولمغله حفظ کلمه اسلام واجتماع آراء انام ایچون مالک و خلافت خصوصی اهم و الزم اولوب تنفیذ
احکام شریعتده حکمی اجرا و تدبیر ایضاعه فادر سلطان قاهر اطاعت و شوکت و عصیت رعایت لازم
اولمغله عهد ولایت و تعیین خلیفه ده مصلحت و قهر رعایت واجب اولدی * وینه یوم مقامده تحقیق و ینای
لازم اولان امور دینیه نیک اوچخیسی صدر اسلامده صحابه و تابعین میاتند و واقع اولان وقایع و حروب حال
و شان و مذاهب حقیق یناید * معلوم اوله که صحابه و تابعینک اختلافاتی الحق امور دینیه ده واقع و اغراض
دینیه دنیویه دن سالم اولوب ادله شرعیه ده اجتهاد و استنباط الیه عملدن نشئت ایتدیلر * و بودخی کتب
اصولیه بیان اولمشدر که ائمه مجتهدین ادله شرعیه دن استنباط احکامده اختلاف ایتد کلرنده یا جله سنک
اجتهاد لری صدق و صواب یا خود بری حق باقیسی خطا دردیو علمای اصول اختلاف ایتدیلر * اگر
مذهب منصور اهل حق اوزره مسائل اجتهادیه ده عند الله حق و احدا اولوب متعدد اولمزا یسه ایچلرنده حقه
و اصل اولان مصیب اولمان مخطی اولور * لکن حق و خطبا قننی جابیده ایدیکی قطعاً معلوم اولمغله
هر بر مجتهدک قولی اصابت و خطا یننده متردد اولوب ایچلرندن مخطی متعین اولمغله اجتهادده مخطا دخی
واقع اولورسه آخرتده مؤاخذه دن مضمون اولق اوزره علما اجماع ایتدیلر * و اکثر قول مرجوح

اوزره احکام اجتهادیه ده حق متعدد و هر مجتهد اجتهادی صدق و صواب اولوب یعنی هر مجتهدی رأی
 و اجتهادی مؤدی اولدینی حکم عندالله مقبول اولدینی صورتده جمله سی مصیب اولغله اثم و خطایا بطریق
 الاولى مدقوع اولدینی ظاهر در * بناء علیه وقایع حروب و سایر ضرر و احکامده اختلافی مسائل
 فرعیه و احکام ظنییه ده واقع اختلافات اجتهادیه دن اولغله مصیب و مخطیانندن اثم و خطا مدقوع اولور *
 و دولت اسلامده صحابه و تابعین میاتده واقع وقایع و حروبک بری اسدالله ولی حضرت علی کرم الله وجهه
 حضرت تری ایله اصحاب کرامدن معاویه وزیر و طلحه و ام المؤمنین عایشه صدیقہ رضوان الله تعالی
 علیهم اجمعین حضراتی یشنده کذران ایدن وقعه مشهوره در * ویری دخی نورالعین امام حسین رضی الله
 تعالی عنه حضرت تری ایله یزید عنید میاتده مشعل وقعه کبری و بقیعة بقرادر * اوچنچیسسی عبداللہ بن
 زبیر حضرت تری نیک خلقای امویہ دن عبداللہ بن مروان ایله اولان وقعه سیدرکه هر بری علی ما هو حقته
 ذکر و تحقیق اولور * اما حضرت علی ایله معاویه وقعه سی سر برده قضادن بو وجهله ظهورا یتشدرکه
 تقدیر عزیز علیم جامع القرآن حضرت عثمان سراب ماء الحیات شهادت اولوب تشکای فسادن فضای
 رحیب بقایه رخت کشیده رحلت اولدقده اصحاب کرامک اکثری اطراف و اقطارده فتح و تسخیر اوانان بلاد
 و امصارده بولنوب مدینه منوره ده موجود اولما یله عقد بیعت خلافت علی ده حاضر دکلرایدی * و مدینه
 منوره ده حاضر اولان اعلام اصحاب دخی ایکی فرقه اولوب بفرقه سی عقد بیعت خلافت علی به مبادرت
 ایتدیلر * و فرقه اخری ناسک اطرافدن عود و رجوعه و برامام اوزرینه اجماع و اتفاقاقرینه توقیف و تعلیق
 ایله امر خلافتده توقف اختیار ایتدیلرکه انلر سعد و سعید و عبداللہ بن عمر و اسامة بن زید و مغیرة بن
 شعبه و عبداللہ بن سلام و قیدامه بن مظعون و ابوسعید الخدری و کعب بن عجره و کعب بن مالک
 و نعمان بن بشیر و حسان بن ثابت و سلمة بن مخلد و فضالة بن عبید و انلرک امثالی اعلام کارا صاحبدر *
 کذلک اطراف و اقطاره منتشر اولانلر دخی بیعت علی به دست داده رضا اولیوب ابتدا طلب دم عثمانه
 مبادرت بعده مشورت مسلمین ایله مصلحت خلافتی اتمامه مباشرتی رأی صواب عدا ایتدیلر * و حضرت
 علی مدینه منوره ده قتل عثمانه جرات ایدن باغباری دفع و منعه قادر ایکن نصرت و اعانتده صحت و سکوت
 ایله معامله ایتدی دیو اول امام حق اتمام ایدوب عقد و بیعتی قبوله تر دد ایتدیلر * یوخسه حاشا حضرت
 علی مرتضای جنایت عثمانه میل و رضا ایله اتمام ایدوب بر وجهله بواصر ناصوابی قیور ایتدیلر * حتی
 حضرت معاویه امام علی کرم الله وجهه حضرت تری تعیب و تعمیر ایدوب ذم و قدحنه آغاز ایتدکده انجیق
 نصرت عثمانده تهاون و توانی ایتدی دیو طعن و لوم ایدردی * بناء علیه کله اسلام مختلف آراء انا
 مفترق اولوب هر فرقه رأی و اجتهاد لری مؤدی اولدینی حکم ایله عمل ایتدیلر * اولامام علی کرم الله
 وجهه حضرت تری بیعتلرینک انعقاد و عاقبة مسلمینک اطاعت و انقیادی لازمه ذمت استبداد ذیور رأی
 و اجتهاد ایدوب بلوغ اوج مرامه بو وجهله نصب سلم برهان ایتدیلرکه هجر قسرای معلا ی طیبه و مدینه
 منوره که کرسی ممالک اسلام و مقام والای سید الانام و موطن اصحاب کرامدر * اول مربع سعادت
 احتواده مربع نشین اقامت اولان اهل حل و عقدک دست انابشریله جامعه مسندس طراز خلافت آرایش
 بالای استحقاق اولوب زمام امور امت مسلم کف کفایتیم اولغله حاضر و غایب حقنده عقد بیعت لازم و لازب
 و اطاعت و انقیاد فرض و واجب اولغین اولوب بوجه عظیمه بی قبوله مبادرت به عید مطالبه دم عثمانه
 مباشرت اولنوب صمصام شرع سید الانام ایله قطع یونن نزاع اولور دیو اثبات مدعا یوردیلر * و عقد
 بیعت علی دن تحلف ایدن اعلام صحابه که معاویه و عمر بن العاص و ام المؤمنین عایشه صدیقہ و زبیر بن
 العوام و عبداللہ بن زبیر و طلحه و محمد بن طلحه و سعید و سعید و محمد بن بشیر و معاویه بن خدیج ایله
 انلرک رأی برینه تابع سایر اصحاب فضائل اکسایدلر * بونلرک رأی و اجتهاد لری اکام مؤدی اولدیکه مصلحت
 خلافتده عقد بیعت انجیق اهل حل و عقدک اجماع و اتفاقه منوط اولوب بتق و ترتی اموره علاقه و مدخلی
 اولیان رجالک تولی امور مسلمینه دخل و تعرض لری هر ی و معتبر اولیوب و عقد بیعت علی ده حل و عقد امور
 و تق و ترتی مصالح جمهور ایچون متعین اولان اعیان اصحاب کثیری اتفاق و اقطارده واقع بلاد و امصاره

منتشر و وقت بیعت مدینه منوره انزل اقل قلبی حاضر اولشیدی * بو تقدیر چه عقیده است علی نام
ولازم اولمغله مطالبه دم عثمان ایله ابتدا فصل نزاعده حکم شریعت اجرا اولندقد نصکره نصب امامده
شورای اهل اسلام ایله عمل اولتیق اولی واحرار دیدیلر * لکن خیر قرون وعصر اصحاب منقرض اولوب
قرن ثانی ظهور ایند کده بالجه اجله اعلام تابعین و ائمه مجتهدین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی جبل
متین شرع قویه غسک واعتصام ایدوب بین الاصحاب عصر اولده خلافت علی ومعاویه ماده سنده جریان
ایدن مسائل اجتهادیه و ادله شرعیه بی امعان فککرو و نظر ایله قائل ایتد کد نصکره بیعت علینک صحت
ولزومه اجماع ایدوب حق و صوابی حضرت علی به وسه و خطابی حضرت معاویه و اتباعی طرفه تعیین
ایتدیلر * خصوصاً طلحه و زبیر رضی الله تعالی عنهما حضرت تری حضرت علی به بیعت و دست داده انابت
اولدقد نصکره فسح عزیمت و نقض بیعت ایتدیلر رأی صوابدن عدولری جلدن اظهاردر * لکن فریقینک
هر بری اساطین دین مبین و اعلام ائمه مجتهدیندن اولوب بعضیسنک رأی واجتهادی خطایله مشوب ایهده
هر فرقه مقتضای اجتهاد ایله عملده ذنب و اعدن برادر * بو تقدیر چه نکی خلافت حضرت علینک پیرایه
بین استحقاقی اولغله رأی منیر لری صواب و معاویه نکه اجتهادی خطا اولدنی اجماع تابعین ایله ثابت اولوب
و صدر اولده بین الاصحاب دائر اولان اقوال مختلفه نکه برین ترجیح و قبوله اهل عصر ناینک اتفاق لری دلیل
اجماعی و سند قطعی اولدنی کتب اصولده مسطوردر * وینه حضرت علی ومعاویه ایله رأیله تبعه اتباع
ایدن اصحاب کرامک اجتهاد خلافتده آ نام و اوزاردن بری الساحة اولمیرینه دلالت ایدن ادله دندر که حضرت
علی کرم الله وجهه دن جل و صفین وقعه لریده طرفیندن کشته شمشیر قضا اولان اهل اسلامک حال و شانی
سوال اولندقدده چهره محذره رازدن بو وجهه برده برانداز حجاب اولدیلر که تقدیرینه جانم قبضه حکم
و تصرفده موجود و محفوظ اولان مالک الماک حقیچون بونلردن بری قضای نجب ایتد کده مادامکه مرآت
جلاداده قلب سلیم لری نکه شرک و نفاق دن خالی و صیقل نور اسلام ایله منجلی اوله جوهر روح و روان لری و دیعه
دست ملک الموت اولمز * الا آنی جناب حق و فیاض مطلق جل شأنه حضرت تری لطف و کرمیله نائل عفو
و عفوان و داخل جنان ایدردیونفریقینک و اخسده دن خلاصنه حضرت علینک شهادتی محمد بن جریر
طبری نقل و روایت ایلدی * فعلی هذا اصحاب کرام حقنده سو مظنندن اقامه ذهاب اهل تقوی اولوب طرفینک
صلاح وعد التلذذ و رب و کان و اطاله لسانه اجترادن احتراز واجب اولدنی ثابت و ظاهر اولور * زیرا جت
قاطعه شهادت عاده سید الثقلین ایله انزل حال و شان لری و ایمان و اسلامده ثبات و اطمینان لری ثابت اولوب
بالجه اقوال و افعال لری ادله دینه و مستندات شرعیه دن صادر اولدنی مشکات صدر نبوتدن شرف فریز
صدور اولشدر * و عدالت اصحاب اهل سنت قنده مسلم اولغله اندن بحث و تفتیش ممنوع و مغر و غنه
اولوب انجق فرقه معتزله دن بعضی لری حضرت علی ایله مقابله و مقاتله ایدن اصحاب حقنده قدح و طعنه اجتر
ایتدیلر ایهده اهل حق قبوله ارزانی کور میوب جمیع قاطعه ایله رد و ابطال ایلدیلر * اگر صدر اسلامده
بین المسلمین ظهور ایدن وقایع و حوادثه چشم انصاف ایله نظر اولوب هوا جس نفسانیه دن انغماض عین
اولسه کرک شهادت عثمان بن عفانه و کرک اندن نصکره حدوث ایدن وقایع و حرویده اصحاب کرامک
عذر لری ظاهر اولوب ابتلاء من الله امت مرحومه به اصابت ایدن قن و مصائبک اعظمی ایدیکی ظاهر
اولور * زیرا طلوع شمس دین محمدی و تباشیر قلن الصبح شرع احدی ایله آفاق و اقطاردن ظلام کفر و نفاق
محو و زائل اولوب حضرت منتقم جبار جل شأنه اعدای دینی قهر و تدمیر و ارض و دیار لری اهل ایمانه فتح
و تسخیر ایله رایت زرمجنوق اسلامی علم آفتاب عالمتاب ایله همسر * بلکه سطح محذب فلک الافلاک دن
برتر * ایتد کده شیردلان اهل ایمانه بریه و بادیه دن تخوم و حدود و سنور لریده واقع بلاد و امصاره
اجاله بنام نهضت و بصره و کوفه و شام و مصر کی اما کن معصوره ده خطر حل اقامت ایتدیلر * و اشبو
بلاد و دیاره نزول ایدن جنود موحیدینک اکثری بریه فقر و بادیه جرداده نشئت ایدن طوایف غریزند
اولوب طول صحبت نبویه و ملازمت سقده علیه ایله مشرف اولمغله سیر مرصیه محمدیه و محاسن اخلاق
احمدیه ایله تهذیب نفس ایتد کارندن ماعد اوقت جاهلیتده قبل لریده مضمر اولان غلظت و جفا و نفاق

آبا و حب جاه و ریاست و اعتبار نسب و عصیت فطرت و طینت از تنده هنوز باقی ایستادن قبائل قریش و کثافت و ثقیف و هذیل و اهل حجاز و یثربین کندیلری ایمان و اسلامده سبق ایندن سابقین اولین و مهاجرین و انصارک فرما تیر امر و اطاعتلری و داخل قبضه حکم و تصرفلری بولندیلرکه بونلر بکربن و اتل و عبد القیس و ازدین و قیس و قیس مضر قبیللری در قبائل مذکوره کچه شرف اسلام ایله مشرف اولوب عداد مسلمینه داخل اولدیلر * لکن قبیللری قریشدن مهاجرین و انصارک کندیلری ایمان و اسلامده سبق و تقدیملریه نظرا تمجید و تحسین و حسب و کثرت عدد حبیله و فرس و روم ایله محاربه ده بمحارستلری جهتیه کندی نفسلری قریش اوزرینه تفضیل و تقدیم ایدوب امر و حکامک امر و تمیلرینه طاعت و انقیادده تهاون و تکاسل ایتدیلر * و خلیفه طرفندن اوزرلرینه منصوب اولان ولایه و امر ایله جور و ظلم اسنادیه افک و اقتراف و اطالة لسانه اجترایدوب کله حفظ حدود و بعث جیوشده عجز و قصور اسنادیه تعلل و کاه قسمت غنایده عدل و تسویه دن میل و عدول ایله اتهامدن خالی اولدیلر * کیده رک ناس یشنده قیل و قال شایع و مشهور اولوب مدینه منوره ده مسامح بکار اصحابه و اصل اولدیلر انده انر خود و تیره عدلدن بکخطوه میل و عدول و رضاداده اولدیلر معلوم اولمیشله امر مذکور استعظام ایدوب کذارش یا فقه در ریحه کوشلری اولان اخباری بارگاه خلافته عرض و انما ایتدیلر * خلیفه سلطان الکونین عثمان ذی النورین رضی الله تعالی عنه حضرت تبری دخی کشف سریره حال و استعلام مآل مقال ایچون اطراف و اقطاره امنای دین و ملت و خیار خیر امتدن عبدالله بن عمر و اسامة بن زید و محمد بن مسلمه و انلرک ایشالی صدق مقال و حسن فعال ایله معروف رجال ارسال ایدوب انلردخی مأمور اولدیلر محاربه مکث و عکوف و امر و اصحابک احواله کای بنی الطلح و وقوف تحصیل ایتد کد نصکره قدح و طعنی موجب وضع و حرکتلری اولدیلر متعین اولمیشله بارگاه خلافته عود و رجعت و امر و عماله اسناد اولسان تمجیدن برائت ساحه ذمتلریه شهادت ایتدیلر بوند نصکره نه اهل امصارک ولایه اطرافدن لسانلری منقطع اولوب محال و محافله مثالب و مذمتلری زبان کذار خاص و عام اولدی * بواشاده کوفه و الیسی ولید بن عقبه شرب خرایله اتهام و حضور خلیفه به عرض و اعلام اولنوب وجه شرعی اوزره ثابت اولمیشله حضرت عثمان اقامت حد شرب ایله ولید بن عقبه بی منصبیدن عزل ایلدی * بوند نصکره دخی اطراف و اقطاردن اهل امصار بعض عمالدن اشتکاو عزل و رفعلری رجایله مدینه منوره به کلوب امام علی مرتضی و عایشه صدیقه و زبیر و طلحه حضرت تبری نه انلرک ظلم و جور لرندن شکایت ایتدیلر انلردخی حضرت عثمان تبلیغ و انما ایتدیلر کارنده امیر المؤمنین حضرت تبری دخی شکایتلری اصغایله بعض عمال اطرافدن عزل ایتدیلر * بوند نصکره دخی نه اهل امصارک نائرة عتظ و غضبیلری منطقی اولوب بلکه آتش حقد و حسد لری زیاده ملتب و مشتعل اولمیشله زیر خاکستر خفاده مکمون اولان شراره جور و فساد اظهاره و اشعاله آغاز ایتدیلر * حق بکار اصحابدن سعید بن غاص حضرت تبری حضرت عثمان طرفندن کوفه به والی نصب اولنوب صوب مأموره عازم اولدقدن سکان اطرافدن بعضیلری ایشای راهده سعیده مصادفه ایدوب دارا خلافته معزولا رد و ارجاع ایتدیلر * بواشاده حضرت عثمان ایله مدینه منوره ده بعض اعیان اصحاب یشنده سعید بن عامرک عزل و ابقاسنه دائر منازعه واقع اولوب امیر المؤمنین حضرت تبری سعیدک بلا جرم عزالتدن افتتاج و ابای انلردخی مصیحت وقت ضمننده رفی اولی دردی و اختلاف ایتدیلر * بین الاصحاب کیده رک شجره بخت پیوند اختلاف شاخ در شاخ اختلاف اولوب حضرت عثمانک بعض افعالی دخی رد و انکار * و انلردخی مدافعه و مقابله ده ادله شرعیه ایله استظهار ایدوب طرفین رأی و اجتهادلری مؤدی اولدیلر حکم شرعی ایله عمل ایتدیلر * بوند نصکره نه مدینه منوره به کوفه و بصره و مصر طرفلرندن بعض ارادل ناس جمع اولوب صورت ظاهرده امیر المؤمنین حضرت تبری نه عمال و امرادن شکایت و طلب عدل و نصفت استرحام ایدوب اما قبلر نه خلافی ابطان و اصحاب را یتشرایدی * بواشاده هائله بی دفع ایله تسکین نائرة قسسه ایچون امام علی و عایشه صدیقه و زبیر و طلحه رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی مایتنه توسط ایدوب شاکیلرک تمثیت مرآته مساعدده صورتده حضرت عثماندن محرومه مصر و الیسنک عزلی التماس و انلردخی لاجل

الاستیناس امیر مصری عزل ایتدیلر * بوندنصره شکات و طنارینه بعد العود والانصراف مدته قلیله
 مروندمه یتیمه مدینه منوره به رجوع ایدوب اظهار مکر و تلبیس ایله بر مکتوب فرستد ایستدیلر که کویا
 خلیفه اسلام طرفندن اتلری قتل ایتک اوزره عامل مصره ارسال اولمغله اثنای راهده جاملی بدندن اخذ
 ایتدیلر دیو اول مکتوب تزویر اسلوبی معروض سده خلافت ایتدیلر * حضرت عثمان تحریر مکتوبده صنعی
 اولدیغنه حلقه بالله العلی الاعلی ایدوب سوکند راست یوندا ایله بونلرک کذب و دروغنی اظهار ایتدیلر کده
 شرفیاب خدمت علیه کاتلری اولان مروانی اتهام ویدلر شه تسلیمه اقدام ایدوب مروان دخی امینه بین
 دیو تبرئه ذمت صد دنده اولدقد حضرت عثمان دخی شرع مبینده یو یابده عینندن غیره حکم اولمز دیو
 جواب باصواب و یر دیلر * بونلر قناعت ایتیموب قدم نزاعه قیام و مرای جنت آسای خلیفه اسلامی مدت
 مدیده محاصره دنصره اثنای لیلده علی حین غفله من الناس اول ذات قدمی صفاتی زمره شهدای سعاده
 الحاق ایله فتح باب فساد ایتدیلر * (ذلک تقدیر العزیز العظیم ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم) * اشهر
 وقعه هائلده بین الاصحاب ظهور ایدن اختلاف و افتراقده فریقینک هر بری معذور اولوب ادله
 شرعیه ده رأی و اجتهاد لرینک اقتضاسنه مبنیدر * والاآل واصحاب سید الانام علیه الصلاة والسلام
 امر دینه اهتمام و کتاب و سنته اقتدای تام ایله معروف و موصوف اولوب عدل و عفتلری شواهد عاده آیات
 ینات ایله ثابت اولمغله حقارنده حسن ظن ایله مأمور لر * اما قره العینین سید الکونین امام حسین
 حضرت تلیله یزید عنید وقعه سی بویوزدن سر بر آورده ظهور اولمشدو که حضرت معاویه دنصره یزید شدید
 حسب العهد مستند خلافته تصدیر و عمالک اسلامه تسلط ایدوب فسق و فجوری بین الناس شایع و مشهور
 اولدقد اهل کوفه اهل یتیمه محبت اظهار ایتدیلر که حضرت حسینی یزید اوزر شه خروجه تحریر و دعوت
 و بو خصوصده عون و نصر تلیری متضمن مکتوب ارسال ایتدیلر * امام حسین رضی الله عنه حضرت تلی
 دخی یزیدک جور و ظلمی متعین اولمغله خلقی لازم اولوب و کندیده خلافته اهلیت و قدرت موجود اولمغله اهل
 کوفه نک قوللر شه اعتماد ادعوتلر شه اجابت و یزید اوزر شه خروجه مبارزت ایلدی * واقعا اول کوهر تابنده
 اختلرک ذات عالی رنده شرایط خلافتدن علم و عدالت و رشد و بصیرت کما یبقی موجود اولمغله اهلیت
 و استحقاق خصوصنده رأی و اجتهاد لرنده اصابت ایدوب امام مطالبه و مقاومتده شوکت و قدرت
 ملاحظه سنده خطا ایتدیلر * زیرا این القبائل لطف و قهر و نفع و ضرر ایله معروف اولان قبیله مضرک
 سطوت و عصیتلری قبیله عظیمه قریشه منتقل اولوب و قریشک شوکت و صولتی دخی بنی عبد منافه و انلرک
 دخی حشمت و قوتلری یزیدک منبت نسبی اولان قبیله بنی امیه به نقل ایتدیلر که بالجه قبائل قریشی و عسائر عرب
 غلبه مطلقه لری جمله ینتنده معروف و معلوم اولوب بر فردا نلر ایله مقابله و مقاومتده قادر دکل ایدی لکن
 عهد سعید نبوتده اصحاب کرام مشاهدت معجزات و خوارق عادات ایله مشغول اولوب نصرت اولیا و غلبه
 اعداده امداد ملائکه و وحی آسمانی ایله مؤید اولمغله عادت اهل جاهلیت اوزره انساب و احساب ایله بفر
 و مباحات ینلرنده محو و منسی اولدی * شویله که انجی قوه غضبیه و عصبیه طبعیه لری حمایه حوزه دین
 و اقامت جهاد مشرکینه مصروف اولوب هر حالده حکم و تصرف شرع سید المرسلینه مقصور و عرق
 و عادت حیز اعتباردن ساقط ایدی * وقتا که انقضای دوره ختم رسالت ایله نسخ و وحی و نبوت محتوم
 اولوب نصرت اهل اسلامده خارق عاده تعجلیات الهیه و تأییدات سماویه منقطع اولدقد (رجع بدو علی
 عوده) مثلی اوزره فی الجمله عادات مألوفه اصله رجوع ایدوب امر جهاد و دفع اعداده سطوت و عصیت
 کما کان مرعی و معتبر اولدی * بوسیدت شای قبیله مضر و بنی عبد مناف سر جمله بنی امیه به اطاعت
 و انقیاد ایدوب زمان جاهلیتده سبق ایدن وقع و شانلری وقت اسلامده دخی مرعی اولدی * بناء علیه
 امام حسین رضی الله تعالی عنه و ارضاء حضرت تلیرنک یزید عنید ایله مبارزه و مقاومت خصوصنده رأی
 منیرلری شاکله صوابه اصابت ایتیموب هیولای امیدلری صورت پذیر حصول اولدی * لکن یزید
 خطلاری امر دنیا ده واقع اولمغله اجتهاد ینیده اصابتلر شه خلل و یر میوب شروع و مباشرت ایتدیلر
 امره اهلیت و استحقاق لرینشه مانع اولدی * زیرا استنباط احکامده رأی و اجتهاد غلبه ظنیه منوط

اولوب ویزید اوزرینه خروجه قدرت و حکمت یافت یا نلرند. مظنون اولغله اجتهاد لریله علمده مشاب
وما جور لردر * حق اجله اعلام اصحاب کرامدن سلطان المفسرین. عبدالله بن عباس ایله عبدالله
ابن زبیر و عبدالله بن عمرو برادر سعد اختر لری محمد بن حنفیه و سایر انزلک امثالی عصبیه طاهره آل
واصحاب حضرت امامک یزید ایله مقابله قدرت لری خصوصنده خطاری یی اولوب کوفه یه عزم و توجهنلرندن
صرف و تحویل ایچون بندونصده بذل مجهود ایتدیلر * لکن کما کره غیبتدن انداخته اولان
کروه قضایه نسنه حائل اولمغله نصیح و بند لری کار کرا اولوب بروجهله شهر اه عزم و توجهنلرینه سند کشیده
جماعت اولمغله بالاخره دشت کربلا ده سیراب ماء الحیات شهادت اولدیلر * اما امام حسین حضرت تارندن
غیری قطر حجاز ده ویزید ایله شام و عراق ده موجود اولان عصبیه نلک رای واجتهاد لری یو کام و ذی اولدیکه
اگرچه یزید عیندک جور و ظلمی و فسق و فجوری ظاهر اولوب من کل الوجوه منصب خلافتیه اهلیتی ساقط
ایسه ده اوزرینه خروچ اواند یقی تقدیر چه سیلاب خون مسلمان ایله آفاق ربیع مسکون کلکون و شفق غون
اولوب اقتراق کلمه اسلام و تشبث آراء امامه مفضی اولور دیو یزید اوزرینه خروچی تجویز ایتدیلر *
لکن نه امام حسین حضرت تارینه بیعت و نه دعوی امامتده تأییم ایله طعن و قدحه تعرض ایدوب بلکه رای
واجتهادنده خطایه عزو ایتدیلر * معلوم اوله که اصحاب ذوی الاحترام حقنده کف لسان و کج عنان
واجب اولمغله یزید عیندک دیار شام و عراق ده موجود اولان عصبیه حضرت حسینیه مخالفت و ترک نصرت
ایتدیلر دیوان لری تأییم و تحفته ایله اطالعه دن احتراز لازمدر که اصحاب کرامک اکثری یو باید هیجان قننه
خوفیه یزیدک اوزرینه خروچی تجویز ایتوب رای واجتهاد لری ایله عمل ایتدیلر * و امام حسین رضی
الله تعالی عنه حضرت تری دخی دشت کربلا ده قوم یزید ایله مقاتله ایتاسنده امامت و خلافتیه اهلیت
و استحقاقی اوزرینه انلر ایله استشهاد ایدوب نسب و حسبده و سایر وجوه شرفده بنم حال و شایع جابر
ابن عبدالله و ابوسعید و انس بن مالک و سهل بن سعد و زید بن ارقم ایله انزلک امثالی اعلام اصحابدن
سوال ایدک دیو صوت اعلا ایله ندا یور لردی * و انزلک رای واجتهادده کندیلر مخالفت ایدوب نصرت
و اعانتدن قعود لری رد و انکار ایله قدح و تشنیه تعرض ایتوب بلکه امام حسین حضرت تری کی انلر دخی
مجتهد اولمغله کندیلر ینک و انزلک اوضاع مجوده لری رای واجتهادده مبنی اولد یقی محاط علم عالیه لری اولوب
حال و شانلرنده سکوت و احقر حقدده صبر و سکون ایله معامله ایتدیلر * وینه یو باید رقد غفلتدن تنبه و تیقظ
ایله خبط و خطادن اتقا واجب اولان امورک بری دخی هیجان قننه خوفیه یزید اوزرینه خروچی تجویز
ایتمان اصحابک اجتهاد لری نه بناء حضرت حسینک قتلی تصویب خصوصیدر که امام حسین فسق یزیده
بناء قتالی تجویز و بقیه اصحاب قننه خوفیه قتلدن امساکی تصویب ایله رای واجتهادده اختلاف ایدوب
امام حسین رأ بنده مصیب انلر محطی ایسه ده مسئله اجتهادیه ده احد قواین ایله عمل صحیح و جائز اولمغله
اجتهاد اصحاب ایله قتل حسینک جوازی دخی ثابت اولور دیو کربوه خبط و خطایه میل و سلو کدن احتراز
اولنه * و یو خصوص شرب نبید مسئله سنه قیاس اولمجه که امام ابوحنیفه ایله مالک و شافعی ینلرنده
یو مسئله ده اختلاف اولنوب امام اعظم و همام انعم حضرت تری قنده شرب نبید که خرماعر قیدر حلال
و امام مالک و شافعی مذهبنده حرام اولمغله شرب نبید ایدن حنفی یه حکام مالکیه و شافعیه اقامت حداید ر
دیو مسئله هنر پوره یه حضرت حسینک قتلی قیاس مقیاس مستقیم شرع قویمدن خروچدر * زیرا یزید
اوزرینه خروجه راضی اولمیان اصحابک اجتهاد لری انجی ترک قتاله مقصود اولوب حاشا امام حسین
حضرت تری نلک قتل و اعدامنه اجتهاد تعلق ایتدیکي ظاهر دور * بلکه یو فعل مکروهه جبارت یزید عیندک ایله
اکا تابع اولان فسد لک رای کاسد و عمل فاسد لری اولوب جمهور اصحاب سعادت نصاب یو تممتدن بری
الساحه اولد قلی کتب سیرده مسطور در * وینه یو باید عارض اولان شبه و اوهام و اهیه نلک بری دخی
جمهور اصحاب قننه خلافت یزیدک حکمتی و افعال و احکامک شرعاً نفوذینی ادعا ایدوب یزید قاسق و جابر
ایسه ده اکثر اصحاب اوزرینه خروچی تجویز ایتمکله خلافتی صحیح و جائز و افعال و احکامی نافذ در دیو قتل
خسینه مباشرتی قتال بغاته مبادرت منزله تنزیل اولمجه * زیرا بغیات ایله مقاتله نلک شرعاً صحیح و جوازی

امام عادل و جودینه منوط اولوب و بوم مسئله ده یزید عنید خلیفه عادل اولمغله حضرت حسین ایله مقاتله جائز اولموب بلکه بواهر شنیعه مبادرت و مباشرتی فسق و جورینه ادل دلیل اولور * و امام حسین رضی الله تعالی عنه حضرت تازی رای و اجتهادنده مصیب اولمغله شهید مظلوم اولوب و مصیبت دمای مسلمینه بنیاء خروجی تجویز ایتمیان اصحاب دخی قصد و احتیاطاری مقابله سنده مناب و مأجورا اولمغله طرفیندن اتم و خطا امر فوعدر * لکن ائمه مالکیه دن قاضی ابو بکر بن العربی بوم مسئله ده عقلت و خطا ایدوب قواصم و عواصم تام نالینقنده امام حسین حضرت تازی جده امجد لریک سیف مسلول شرع مینار ایله قتل اولندی دیو و هم و غلط ایله قتال بغاتک همت و جوازنده امام عادل اشتراطندن عقلت ایلدی * تجاوز الله عنه * اما عبدالله بن زبیر ایله خلفای اموییه دن عبدالله بن مروان بیتنده سبق و جریان ایدن وقعه مشهوره نك تحقیق و بیانی بویه درکه خلفای اموییه نك او پنجیسی معاویه بن یزید فوت اولدقده عبدالله بن زبیر حضرت تازی دارالامن حریم مکه ده موجود اتفاق اهل حل و عقد ایله کردی خلافتیه جلوس ایدوب بالجله اهل حجاز و یمن و مصر و عراق داخل حوزة اطاعتی اولدیلر * بواشاده عبدالله الملك والدی مروان ابن حکم بیعت ابن زبیر دست داده رضا اولموب مدینه منوره دن دعوی امامت ایله دیار شامه شد حزام عزیمت و انده بر مدت اقامت مراسم ملک و سلطنت ایتد کد نصرکه اجل مسما سی حلول و محله خاموشانه نزول ایتمکله اهالی مصر و شام اوغلی عبدالله الملكی امامه سجه نظام و امام اناام ایتدیلر * خبر مذکور عبدالله ابن زبیر حضرت تازی نك و اصل سمع عالی لری اولدقده برکامده ایکی شیر و بر نیامده دوشمشیرک اجتماعی ممکن اولموب و شوکت و کفایت و سائر شرایط خلافتنده ذاتا و زمانا سابق و تقدملرینه بنیاء عبدالله الملك اوزرینه خروج مبادرت و ترتیب اسباب حرب و قتاله مباشرت ایدوب امام حسین رضی الله عنه حضرت تازی نك رای و اجتهاد لری مسلک کنه ساوکه ایلدی * لکن قوت و شوکتنده و کثرت اعوان و انصارده عبدالله الملك عبدالله بن زبیره غالب اولوب انکله مقاومت و محاصمه ده ابن زبیرک قدرتی قاصر اولمغله شوکت و سطوت بهشتیه رای و اجتهادنده زیاده خطا ایلدی * زیرا عبدالله بن زبیر قبائل عربدن بنی اسده و عبدالله بن مروان قبیله بنی امیه یه منتسب و منتهی اولوب و بنی اسدک زمان جاهلیتده و دولت اسلامده دخی بنی امیه ایله مقابله و مقاومتدن قدر تازی قاصر ایدی * اما بوم وقعه ده طرفینک رای و اجتهاد لرنده اصابت و خطا امری معاویه ایله یزید وقعه سنه قیاس اولموب حق و صواب حضرت علی ایله امام حسینیه و خبط و خطا معاویه و یزید طرفنه تعیین اولندی کبی عبدالله بن زبیری تصویب و عبدالله الملكی تخطئه یه مجال اولور * زیرا معاویه وقعه سنده اجماع تابعین ایله و یزید ماده سنده حکم شرع مبین ایله حق و صواب حضرت علی و امام حسین جا بلرنده اولد یغی علی وجه الیقین ثابت و متعین اولوب و خبط و خطا معاویه و یزید طرفنه تعیین اولندی * اما عبدالله الملك خلیفه عدل و صلاح ایله آراسته اولوب بکار تابعین و ائمه مجتهدینک اکثری قنده حسن سیرت و رشد و بصیرت ایله موصوف اولغین دعوی خلافتنده رای و اجتهادی خطایه جل اولندی * و عبدالله الملك بن مروانک عدل و عدالتنه بوضوح کافیدر که امام مالک حضرت تازی انک افعال حسنه و مساعی مشکوره سیله احکام شرعییه ده احتیاج ایدوب و بکار اجماعدن عبدالله بن عباس ایله عبدالله ابن عمر حضرت تازی ابن زبیرک بیعتندن عدول و عبدالله الملك امامت و خلافتنی قبول ایتدیلر * و سائر اصحاب کرامدن قتی چوق رجال عبدالله بن زبیرک بیعتی خلافت مروان کبی اهل حل و عقد اجتماعیله اولدی دیو بیعتی منعقد اولمق اوزره رای و اجتهاد ایدوب و عبدالله بن زبیر دخی انلرک خلافتیه ذهاب ایله خلافتنک همت و لزومی دعوی ایلدی * لکن کرک عبدالله و کرک عبدالله بن زبیر ایله اعوان و انصار لری اولان بکار اصحاب و تابعین ائمه مجتهدیندن اولوب طرفینک رای و اجتهاد لرنده صدق و صواب علی وجه الیقین متعین اولدیسه دخی حقارنده حسن ظن ایله معامله و ظاهرده رای و اجتهاد لری حقه محمول اولمق لازمدر * معلوم اوله که بویابده کشیده سلاک تقریر اولان کلماتک مضمون و مقهور و محی معلوم اولدقده عبدالله بن زبیر ایله محاربه رای و اجتهاده منوط و مبتنی اولوب و عبدالله الملك امام عادل اولمغله ابن زبیرک قتل و شهادتی قواعد شرع مبین اوزره جاریدیر * و طرفینک رای و اجتهاده بنیاء قاتل و مقتول ذنب و خطادن

سالم اولوب و عبد الله بن زبير تحری حقده قصد و سعی مقابله سنده شهید متبادر * عنوان فصلدن بوانه
کلمه ثبت صحیفه تحقیق اولان مقال صحت ماک ایله عامل اولوب سلف صالحین و صحابه و تابعین حقده
حسن ظن ایله معامله و افعال و اطوار لری محمل صدق و صوابه جل اولتی لازمدر * زیرا اصحاب سید
المرسلین و اعلام تابعین امنای دین و ملت و خيار اخيارات اولوب انلر عرضه سهام طعن و قدح اولدقه کیمک
افسر عز و اعتباری آراییده حلیه عدل و صلاح اولور * علای دخی بودر که حضرت رسالت پناه صلی علیه
الاله حضرت نوری ابتدا خیر قرونی کندی قرن شرف قریشیه تخصیص ایدوب بعده قرن ثانی بعده قرن
ثالث بعده علی روایه قرن رابعه دیک طبقات فضل و شرفی ترتیب یورد قلند نصکره قرون باقیه ده کذب
و دروغ شایع و منتشر اولور دیو صفت خیر تیکه و صف عدالت در عصر اصحابه بعده عصر ثانی و عصر ثالثه
تخصیص ایلدیلر * بناء علیه اصحاب و تابعین حقده سوء ذکر ایله اسات ظندن احتراز اولوب انلردن
صادر اولان افعال و اطوار دخیل و قد حدن اتفاقا اولنه فعلی هذا انک حقایقده نفسی دائما حسن ظنه
نوطین و تأسیس ایدوب رأی و اجتهاده یننه عادله به منوط و غز و شهادت لری سبیل جهاد یا احیای حق قصد ایله
طریق اجتهاده مربوط اولغله اختلاف لری کندیلر نصکره سائر اقامت مرحومه به رحمت و نعمت اولوب
فصحت دائرة اجتهاد ایله هر کس بر امام همامک اثر یننه تقلید و اتباع ایلوب طرق عنیده دن صوب
صوابه وصول ایله طریق دینده سیر و سهولت حاصل اولور * فافهم ذلک و تبین حکم الله فی خلقه
و اکوانه

(فصل)

کتاب اولک اوچلکی فصلک یکر می طقوزنجی فصلی خلافت اسلامیه به مخصوص اولان مناصب دینیه
بیانده در * معلوم اوله که حقیقت خلافت و ماهیت امامت صاحب شریعت علیه افضل الصلوات طرف
باهر الشرفلرندن اتت مرحومه تک دین و دنیا لر یننه متعلق امور و مصالحی حفظ و رؤیت ایچون نیات
و وکالتدن عبارت اولدیی بوندن اقدام ذکر اولمش ایدی * بوتقدیرجه خلیفه اسلامک امر دینده حکم
و تصرفی نی علیه السلامک طرف حدندن تبلیغ ایتدیکی احکام شرعی و تکالیف الهیه ایله عمل موقوف
اولوب و امر دینده تصرفی آحاد بشرک حین اجتماعده مصلحتلر یننه رعایت ایله حاصل اولور * و آحاد بشرک
صحیفه تبرع مسکونده علی وجه الاجتماع مسکون و اقامت لری ضروری اولدیی کبی جلب منفعت و دفع
مضرت خصوصلر یننه راجع مصلحتلر یننه رعایت دخی ضروری اولوب تنظیم امور و جهورده قانون عدل
و سیاسته مرعات اولنر سه ضابطه نظامک تشویش و اختلافه بادی و حرب و نسلک هلاک و فساد یننه مؤدی
اولدیی دخی کشیده سلک تحزیر اولنمشیدی و ضبط و سیاست امری دخی حکم شریعتیه موقوف اولوب
بلکه اجتماع آرا و اتفاق اهل شورا ایله تنظیم مصالح ائمه مطون ملک و سلطنت کافی اولوب * لکن
صاحب شریعت مصالح عباده اعلم اولغله امر سیاستده حکم شرعه مرعات دستور العمل اولدقه نظام
و صلاح لری دخی اعلا و اکمل اولور * بوتقدیرجه ملک و سلطنت ملت اسلامیه مخصوص اولوب کاه
خلافت اسلامیه تحتنده داخل و مندرج و کاهجه اهل اسلامک غیری ائمه دخی موجود اولور * و علی
کلا التقديرین ملک و دولته نیجه مراتب مخصوصه و مناصب معلومه موجود درک طرف دولتدن رجالته
تعیین و تخصیص اولنوب اول مناصب سامیه تک اصحابی تفویض ملوک اوزر لازمه عهدیه اهتیماری
اولان خدمات لازمه و وظائف معینه به مرعات ایله ملک و دولتک حسن قیام و دوام نظامی حاصل اولور *
اقامه نصب خلافت اسلامیه بر مرتبه عظمی و رتبه کبری درک مصالح دین و دنیایی جامع اولغله سیاست
ملک و دولت دخی تحتنده مندرج ایسه ده لکن امر دینده تصرفی اعتبار ایله نیجه مراتب رفیع و مناسب
سینه بی متضمندرک خلفای مسلمینه مخصوص اولوب سائر دول و سلطنتلرده موجود دکلر * ابتدا شرف
دین سید المرسلینه اجلا لدولت اسلامیه مخصوص اولان مناصب دینیه تک و مراتب ملک و دولتک ترتیب
و تفصیلنه شروع اولتور * معلوم اوله که اقامت مناصب دینیه دن امامت صلوة و اقامت حرب و جهاد

وقتی وقضا و منصب احتسابك جمله سی خلافت عظمی و امامت کبری تحتند مندرج اولوب من قبیل
الشارع خلیفه اسلام حضرت تریته تقویض و تقلید اولمشدر * شویله که رتبه خلافت مناصب دینی
و دنیوی بی جامع اصل کبر اولوب خلقای مسلیک قانون شرع مبین اوزره تنظیم امور جهورده علی وجه
العموم حکم و تصرفلری نافذ و جاری اولمغله رجال دولته توزیع و تقسیم اولشان خدمات دینی و دنیویه نك
جمله سی اول اصل جامع منسب و متفرع در * لیکن امامت صلاة مراتب سامیه دینی نك جمله سندن ارفع
و اعلا اولوب بلکه انکله تحت خلافت کبری ده مندرج اولان حکومت سلطنتدن اعز و اسنادر * و بوا مره
شاهد وافی و کوا کافیدر که صحابه کرام مدینه منوره ده خلیفه نصبی خصوصند عقد مجلس مشورت
ایستد کزنده سید الکائنات علیه افضل التحیات حضرت تریتنک ابی بکر الصدیق امامت صلاة تقدیم
و استخلافلریه خلافت صدیقه استدلال ایدوب سلطان المرسلین اقد من حضرت تریتنک اعظم ارکان دین مبین
اولان اقامت صلاة تقدیم و لایق کوزدیک ذانه برا من دنیا منی تقویض ایتمک روا میدر دیو عقد بیعت
صدیقه همدست وفاق اولوب خلافتنه اجاع و اتفاق ایتدیلر * اگر امر صلاة مصلحت سیاست ملک و دولتن
ارفع و اعلا اولمیدی قیاس مذکور جاری اولوب استخلاف صلاة ایله استخلاف سلطنته استدلال صحیح
اولمزایدی * تقریر مشروح مر سوم صحیفه خاطر اولدقه معلوم اوله که بلاد اسلامیه ده واقع مساجد و معابد
ایکی صنف اولوب بر صنفی صلاة جمعه و عید و سائر صلاة مشهوره ایچون معدومینی اولان جوامع عظیمه
و کبیره و صنف آخری بر محله اهلینسنه مخصوص اولان مساجد صغیره در که انلر ده صلاة عامه اقامت اولمیبوب
افریق صلاوات خسته مفروضه ادا اولنور * اما مساجد عظیمه و جوامع کبیره ده اقامت عامه ایچون امامت
و خطابت خصوصی بالذات خلیفه اسلامه یا طرفلرندن تقلید و توجیه مأذون و مرخص اولان وزرا و امرای
و قضایه مفوض و موکول اولوب صلاة جمعه و عیدین و خسوفین و استسقا و صلاة مکتوبه ایچون طرفلرندن
امام نصب ایدرلر * و انکله صلاة عامه مشهوره دن غیر صلاة تراویح و سائر جماعت ایله اداسی مشروح
اولان نوافل ایچون امام نصبی دخی علی وجه الاستحسان بالطریق الاول جائز و صحیح اولور * زیرا مصالح
عامه ده احاد ناسک حکم و تصرفلری جائز اولوب خلیفه اسلامک امورینه رعایانک مدخله سی شرعاً ممنوع
اولمغله مساجد عظیمه و جوامع کبیره ده امامت و خطابت خصوصی رأی خلیفه مسلمینه منوط و موقوفدر *
اما بر قومه یا بر محله اهلینسنه مخصوص اولان مساجد صغیره ده امامت خصوصی جبران محله نك رأی
و اختیارلری نه منوط اولوب سلطان انام و خلیفه اسلام طرفلرندن اذن سردخی جائز اولور * و دخی جوامع
عظیمه ده امامت و خطابت نصبی و اهلیتنک شرطی و صلاة جمعه و عیدین و خسوفینک احکام شرعیه سی
کتب فقه شریفه مسطور اولوب خصوصاً امام ماوردی حضرت تریتنک احکام سلطانیه ایچون عقد
ایتدیک کتبه میسوط اولمغله بومقامده انلری ذکر و تفصیل ایله تطویلدن مغنی اولمشدر * و صدر اسلامده
خلقای راشدین سابقین امامت صلاة بالذات کندیلری مباشرت ایدوب آخره تقلید و تقویض ایتمز لایدی *
و بو خصوصه دلالت ایدن اموردن در که خلقای راشدین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی اخراز
فضیلت جماعت و اقامت خدمت امامت ایچون اوقات خسته ده مسجد شریفه ملازمت و مواظبت ایدوب
حین دخول و خروجده خصماری مترصد کین فرصت اولمغین خلقای اسلامدن فیجه ذات ستوده صفاتی طعن
و جرح ایله شهید سعید ایتدیلر * کذلک خلقای راشدین نصره دولت امویه ده اریکه نشین سلطنت اولان
اعنه ماضیه دخی بو خدمت سنیه بی کندیلره تخصیص ایدوب امام محراب نبوت علیه افضل التحیات حضرت تریتنه
اقداء دار الخلافتده محراب و منبره آخری تقدیم ایتمز لایدی * منقولدر که خلقای امویه دن عبدالملک بن
عزیزان اعیان رجال دولتن برینی حاجب نصب ایتد کده دیدیکه منصب حجابی سکاشایان کوزوب عتبه
خسلافته سنی تکه میان ایلدم * الا اوج کسسه نك درگاه سلطنته دخول و حضورلری منع و حجبه سنی
مرخص ایتیبوب قطعاً انلری توقیف و تأخیر رخصت و جواز یوقدر دیدی * بری احضار سفره طعمه
مأمور اولان خدامدر که انلری تأخیر و توقیف ایله مایه قوام حیات اولان جوهر غدا فاسد و متعفن اولور *
ایکجه سی اوقات صلاة دخول ایتد کده کلیاتک پنج نوبت اذان محمدی اذنه توقیف اولمغله که مؤذن امر حقه

داعی اولوب دعوت رحمانه اجابت عمده ارکان ملت اولغین دخول وقتی اعلام ایچون سنت اذان اقامت اولندقدنصکره صلاانه میادرت لازمدر * اوچنچیسسی اطراف بمالکدن ورودایدن سفیر وبریدلموقفده توقف اولنیمه که تأخیربحرقی ایلدبراهرکلی قوت اولوریدی * بوندن معلوم اولدیکه زمان سابقده خلفای مسلمین اقامت صلاانه جدتام وخدمت امامته بالذات کنسیدیلری قیام ایدوب ضرورت مس ایتمدیکه آخری استخلاف اینترلایدی * دولت امویهدنصکره کیده رک شوکت دولت وحشمت سلطنت غالب اولوب مالوک و سلاطین آحاد ناس ایلد امر دین و دنیاده مساواتدن تعز و ترفع ایتمکله خدمت امامت و خطابه آخری استخلاف واستنابه ایتمدیلر * لکن خلفای عباسیه و عبیدین اوائل سلطنتلرند صلاانه جمعه و عبیدینده خطابت و بعض احیانه اقامت صلاانه مکتوبه ایچون امامت ایدوب اصککرا و قاتنه آخری دخی استخلاف ایدرلایدی * اما مناصب دینیهدن منصب قوی بررتبه سنیه درکه خلفای اسلام قلمرو سلطنتلرند واقع علم و تدریس ایلد معروف و مشغول اولان علما و فضلائی تفحص ایدوب فنون اصول و فروعده ماهر و نصیح مسائله قادر رجالی مسند قنویه تصدیق و مؤت و مصلحتنه وافی نفقه قرض و تقدیر ایدد کد نصکره نااهل اولان رجالی اقتباه تصدیق منع وزیر ایدرلر * زیرا قنوی عامه مسلمینه راجع مصالح دینیهدن اقدم و اهمی اولوب عبادات و مناسکات و معاملات و عقوباتک احکامی قنوی به منوط اولغله خلیفه اسلامک نظر و عنایتلری تعلق ایدد جک مصالح دینیهدنک اعظمیلر * بومورتنده نااهل اولان رجالی امر قنویه تعرض و تصدیق منع اولوب امر دینده ضلال و مصالح امتده اختلافدن سلامت حاصل اولور و دخی مدرسین و واعظین تعلیم علم دین ایچون مساجد و معابدده عقد مجلس درس و وعظ ایدوب ناسه تعلیم علوم نافعه شرعیه ایلد اصول و فروع دینی تفهیم ایتک دخی لازمدر * اگر وعظ و تدریس مالوک و خافسانک یاوزرا و امرانک اوقاف شریفه و آناو جلیله لری اولان جوامع عظیمده واقع اولوب نوجیه وظائف و تعیین مصارفی نظر سلطانه منوط و وقوف ایسه اول معابد کبیره ده وعظ و تدریس دخی خلیفه اسلامک آذن عالیه محتاجدر * والا مساجد محله دن بر مسجد صغیرده واقع ایسه نصب و تعیینی آذن سلطانه موقوف اولوب بلا آذن درس و نصیح جائزدر * و دخی تدریس و اقتباه تصدیق ایدن مفتی و مدرس علم و فتوا سبیلده عامل اولوب عفت و دیانت ایلد موصوف اولوق لایق درکه ناسه تعلیم مکر و تزویر ایدوب بر امر باطلی قالب حقه افراغ ایلد مستقبیلری اضلال ایتمیلر * اثرده وارد اولمشدرکه اول کسه که اقتباه زیاده جرات ایدوب ویردیک قنوی کاب و سنت و اجاع امتیه تطبیقده تحری و احتیاط ایتمیه نفسی نارنجیمه القباه زیاده اخترا ایتیش اولور دیو سلطان انبیا علیه افضل الصلوات حضرت تلی امت هر حومه بی امر دینده تحری و احتیاطه ارشاد ایلدی * بناء علیه تدریس و افتاده خلیفه اسلامک نظر و عنایتلری لازم اولوب تلیس و تدلیس دن عاری رجاله تقویض اولوق واجبدر * اما منصب قضا خلافت اسلامیه تختده داخل اولان مناصب سامیه دن اولوب کاب و مستندن اخذ و تلقی اولنان احکام شرعیه بی اجر ایلد بین الخصوص جاری اولان منازعات و خصوصاتی فصل و قطع دن عبارت اولغله خلافت عظمایه تابع اولان وظائف دینیهدن معدوددر * بوسید شاهی صدر اسلامده خلقای راشدین و مالوک سابقین حکم و قضایه بالذات کنسیدیلری مباشرت ایدوب آخری تولیه و استخلاف اینترلیدی * استاد صدر اسلامده آخره تقلید قضا خصوصی عهد خلافت فاروقده واقع اولوب مدینه منوره ده حضرت عمر کرسی نشین خلافت ایکن کار احضار دن ابی الدرداء رضی الله عنه حضرت تلیق منصب قضاده کنسیدیلر تشریک و ابو موسای اشعری حضرت تلیق کوفه به و شریحی بصریه قاضی نصب ایتدیلر * و حضرت عمر ابو موسای اشعری حضرت تلیقنه احکام قضایی متضمن بر مکتوب حکمت اسلوب تحریر ایتدیلر که بطور بلاغت مسطور رنده بالجله مسائل حکم و قضایه مندرج اولوب وکلای شرع سبید المرسلین میاتندد اثر و دستور العمل اولغله تبرکات کاشته صیغه بیان اولندی ﴿ترجمه مکتوب شریف﴾ سرنامه صیغه کاب مشکین نقاب عنوان فصل الخطاب امانا ایلد تصدیق و توشیح اولوب یعنی ادای جد خدا و صلاانه رسول کبریاد نصکره یا اباموسای اشعری معلوم اولد که حکم و قضا کاب و سنت و اجاع امت ایلد ثابت فرائض محکمه دن اولوب احکام شرع شریفه کمال مراعات ایلد

احتیاط و تحریری واجب اولان امور دند * یا اباموسی حضور کده بر خصوصه ترفع خصمین واقع اولدقه
طرفینک کلامی علی وجه الیقان فهم واذعان ایدوب حق ظاهر و متین اولدقدنصره حکم شرعی اجرا
و تقید و امضا لازمه دقتدر * زیرا السنه حکامدن صدور ایدن کلام حق حلیه تقوؤدن عاقل اولدقه
لفظ یعنی کبی فائده دن خالی امر بی طائل اولدینی مقرر در * ودخی مجلس مرافعه ده معاملة خصوصه
مساوات اوزره حرکت ایدوب احد خصمین میل و نظر و قیام و جلوس و عدل و تصفیه آخره ترجیح
و تقدیم احتراز ایلکه اغنیاء و اقربا کنایله معاوت و مظاهرت امیدیه سندن ظلم و جور صدور بی طمع
ایستوب و فقرا و ضعفا دخی حق اوزره حکم و عدل کدن مأیوس اولمیلر * ودخی فصل دعوا ده حجت
شرعی منین شاهد ایله بین اولوب مدعیدن شاهد و خصم جاحد دن بین طلب اولنور * و بین الخصمین رضای
طرفین ایله عقد صلح دخی جائز و مشروع اولوب الا احلال حرام و تحریم حلاله مؤدی اولان مصالحه باطلدر *
ودخی بر ماده ده لدی المرافعه سندن بر حکم و قضا صادر اولوب بعده عقل سلیم و طبع مستقیمه مراجعت
ورهنوی بدرقه توفیق ایله طریق حقه هدایت اولنوب اول حکمک بطلان و فساد ی ظاهر اولدقه ای حاکم
و قاضی حکم ماضی سنی حقه رجوع دن منع ایتمونکه حق و صواب اصل و قدیم اولوب حقه مراجعت
باطله اصرار و تمادیدن اقدمدر * ودخی اول امر که کتاب و سینته حکم شرعی منصوص و بین
اولوب حل و حرمت و صحت و فساد دن بری معلوم اولمغله قلبیکده شک و تردّد حاصل اولدقه ابتدا اول
امری علی ماهو حقه اداره فکر و نظر ایله فهم و اذعان ایدوب بعده کتاب و سینته اول امر که امانت
و اشباهک علل شرعیه سی معلوم اولدقدنصره امر مذکور ی اشباه و نظایرینه قیاس و حکم شرعی منصوص
احکام منصوصه دن اقتباس ایل * لکن اعمال مقیاس اجتهاد ایله شرایط قیاسه رعایتده دقت ایدوب
رضای حقه اقرب و صدق و صوابه اشبه اولان حکم قوی قهریج و استنباطه بذل مجهود ایل * اگر بر شخص
ادعای دعوی حق ایله خصمین مجلس حکمه احضار اول دخی انکار ایدوب شاهدده حواله اولنسه ایتیان
ینه ایچون مهل شرعی ایله امهال لایق در که وقت موعوده ایتیان شهود ایله اقامت ینسه عادله ایدرسه حق
احقاق والا خصمین مطالبه و مواخذه دن اطلاق اولن * زیرا انقضای مدت مهل ایله شک و تردّد زائل
اولوب وجه صدق و صواب ظاهر و منکشف اولور * ودخی هر خصوصه عدول مسلمین وثقاة و حدیثک
شهادتلی جائز و مقبول اولوب الاحد قذف ایله محدود یا شهادت زور ایله مجزب و معروف یا نسب
و ولاده متهم اولان کسیله شهادتلی مردوددر * زیرا امر اثر قلوبه الحق جناب علام الغیوب عالم و مطلع
اولوب علم غیبیدن بشر محجوب اولمغله احکام شرعیه ینسات عادله به و ینسات دخی شهودک عدل و بر حده
احوال ظاهره سنه مبتیدر * ودخی یا اباموسی لدی المرافعه مجلس حکمه اضطراب و تمور ایله خصمه
تأذیدن احتراز و اجتناب ایل که احقاق حقه صبر و ینسات احراز مشوایه ذریعه اولوب حسن عاقبت و ذخیره
آخره وسیله قویه در * امدی اول حاکم و قاضی که تحصیل رضای احکام الحاکمینه ساعی اولوب خلوص
نیت و اخلاص طویرت ایله اجرای احکامه مبادرت ایله جناب حق ناس ایله انک یننده واقع اولان
مکایدی دفعه کافیدر * اگر قوی فعلنه موافق و ظاهری باطننه مطابق اولوب قلبی غش و تضاق ایله
مشوب ایسه جناب عالم السر و الخوی انک مکرو عیبینی اظهار ایدر * بو تقدیر چه هر حاله رضای حق قبله
آمال و وجهه اعمال ایدوب آخرک رضای حق حقه تقدیمدن احتراز ایل که خزان رجعت ارحم الراحمیندن
محروم اولمیه سین و السلام * حضرت فاروق منیع الجنابک کتاب مستطابری بو محله تمام اولدی *
معلوم اولکه امر قضا خلقای مسلمینه مخصوص اولان امور مهمه دن اولوب خلافت عظمایه تابع اعمال
جلیله دن ایکن صدر اسلامده قلاده حکم و قضا آخره تقلید و تقویض اولند یقنک سری بودر که توسیع دائره
اسلام و تنظیم امور انام ایچون خلقای مسلمین ترتیب سیاست عامه و جهاد و تقویضه بذل مقدور و سید ثغور
و جنایه بیضه اسلامه سعی فاش و ایدوب و ترتیب مصالح عامه خلقایک سعی و اقدامی به منوط و بالتفصیل
مباشرت و مبادرتلرینه هر بوط اولمغله آحاد ناس ینلرنده واقع اولان منازعات و محاصباتده حکم و قضا امری
آخره تقلید و تقویض ایله کند یلرن تحقیق مؤتب ایلدیلر * لیکن ینه منصب قضای اجانب و اباعده تقویض

ایتمیوب قرابت نسبیة یا علاقه سببیة الیه خاندان خلافت منسوب و منتسب اولان اشرف ارجاله تقلید
ایدرلردی * اما منصب قضایا احکام و شروطی و آداب و قیودی کتب معتبره فقهیه ده و خصوصاً کتب
احکام سلطانیه ده بسط و تفصیل اولوب بوتالیفده مدد مژدن و قصد و غرض مژدن خارج اولغله ذکر
و تطویل اولمیدی * معلوم اوله که عصر خلفاده قضاة اسلام انجیق بین الخصوم فصل خصومات و قطع
منازعانه مأمور اولوب امور عامه ده تصرف و مدخلیه مأذون و مأمور دکلرایدی * بعده خلفای مسلمین
تنظیم مصالح اسلام و ترتیب سیاست انام الیه شغلاری حبسیله علی وجه التدریج منصب قضایه امور آخری
دخی منضم اولوب قلمرو حکم و قضایا الجمله توسیع اولمیدی * شویله که ظهور موانع شرعیة الیه اموال
و املاک ملکنده تصرفدن ممنوع و محجوز اولان مجانبین ویتامی و مقلدین و سفهایک مالری فی ضبط و حفظ
خصوصی و قطاریت اوقاف و امور و صایا مقوله سی نیجه حقوق عامه ده حکم و امضاء هده و لایترینه
تفویض اولمیدی * از جمله بعض اعنة مجتهدین رأی اوزره و لیسى مفقود اولوب متوجه اولیان صغیره الیه
بکربالغنه تک عقد و تزویجی خصوصی و نظام مصالح طرق و امور اربیه و احوال شهوده و ثوق و جرح و تعدیل الیه
علم و وقوف ایچون بعث امنایا و ارسال نواب مقوله سی نیجه امور عامه منصب قضایه الحاق اولوب جمله
وظایف و بوابعدن معدود اولدی * و دخی معلوم اوله که عهد سابقده خلفای اسلامک بعضیاری بعض
قضایه دفع مظالم و جرایم خصوصی دخی تخصیص ایدوب ظلمه و اشقیایک جرم و جنایتلرینه مناسب تعزیر
و تأدیب امورینی تفویض ایندیله * بوسورتده منصب قضایا سطوت سلطنت الیه عدل حکومتدن متمیز
و مرکب بر رتبه عظیمه اولغین بوجه اوزره منصوب اولان قضاة و حکام اصحاب ظلم و فسادى ضرب و حبس
الیه منع و زجر ایچون قوه قاهره و سطوت باهره اصحابی رجالدن اولمق لازمدرکه سائر قضاة و حکامک عاجز
اولدقلری احکامی تنقید و اجرایه قادرا اولوب ترتیب احکام سیاست شرعیة الیه واقع اولان مظالم و مقاسدی
دفع و منع ایلمه * شویله که تزکیه شهود و اقامت تعزیر و حدود و اعمال فکر و بصیرت ایدوب جرح
و تعدیل و تأدیب و تعزیر خصوص ملکنده بعض قرائن ظنییه و امارات حدسیه به اعتماد الیه اجرای سیاستده
اکتفا ایدر * و فصل خصوص ملکنده حقت ظهور و انجلاسنه دل حکمی توقیف و تأخیر ایدوب و خصمی صلحه
جل و استخلاف شهوده رأی و تحری ایدرکه حکومتک بورتبه سی دائرة قضادن اوسعدر * و خلفای
سابقین حضرت ابی بنی العباسدن مهتمدی بالله و قسنة کلجه بوضو صله بالذات کندیلری مباشرت ایدوب بعض
اوقانده دخی قضایه تفویض ایدرلری * تسکیم حضرت علی کرم الله وجهه ایام خلافتلرنده ابی ادویس
خولانی بی قاضی نصب ایدوب حکومت عامه و خاصه بی اکتفویض ایلدی * کذلک مأمون خلیفه یحیی
ابن اکثم و معتصم خلیفه ابن ابی دؤاده دخی بومنوال اوزره تقلید حکومت ایلدیله * و جوق کره ایام
سالفه ده خلفای مسلمین بعض قضاة اسلامی غزوات رومه قائدانچیش دخی نصب ایدوب امور حرب و قتالی
بالجمله کف کفایتلرینه تفویض ایندیله * تسکیم ایام خلافت مأمونده قاضی القضاة اولان یحیی بن اکثم
کفره روم اوزرینه غزا ایدن شیردلان اسلامه سر عسکرا اولمشدر * کذلک اندلسده ملوک بنی امیه دن
عبد الرحمن ناصر طرفندن منذر بن سعید بعض حروب و مغازیده امیر چند اسلام اولدینی صحایف کتب
نوار یخنده مسطوردر * و بوظایف جللیه و خدمات عظیمه بی آخره تفویض و تقلید خصوصی زمان سابقده
بالذات خلفایه یا طرفلرندن مأمور و مرخص اولان صدور و وزیرایه یا خوددولتلرینه تغلب الیه تسلط ایدن
رجال مخصوص ایدی * و دخی معلوم اوله که دولت عباسیه ده و بلاد اندلسده امویه دولتنده و مصر
و مغربده عبیدین سلطنتلرنده حدود الهی اقامت و جرم و جنایتلرینه حکومت خصوصی صاحب شرطه
عنوائله معروف اولان کسبه به مخصوص اولوب خدمت مذکورده دول مسطورده و وظایف شرعیه
و خدمات دینییه دن برخدمت اولغله قانون شرعیین اوزره مجرم و جنایتلرینه لایق جزالری
صاحب شرطه به مفوض اولوب منصب قضایه ملحق دکل ایدی * لکن اقامت شهود و تحلیف
خصوم و سائر احکام قضایه مأمور اولان قاضیلر دن بونک فرق و امتیازی بوجهله درک صاحب شرطه
مهمینی تقنین و تقصده و ترتیب عقوبتده مقتضای رشد و بصیرت و عقل و فراست الیه عمل ایدوب مظنه

مهمت اولان کسه لک برنج شرعی جوماری ثابت اولزدن مقدم متهم اولدنی جرمه مناسب تأدیب ایله
 احبای حقوقه سعی ایدر * وکذلک وجه شرعی اوزره ثابت اولان حدود اللهی اقامت و دعوی
 قصاصی رؤیت ایله حکم و عدالت ایدوب و تأذیب و تعزیر و سایر عقوبات شرعییه یی اجرایه مأمورایدی
 بعده تغلب و تسلطی ایله امر خلافت مختل و شرایط احکام قضائیه منسی و مهمل اولوب مالوک اتراک خلفایه
 تغلب ایتد کلرنده بو خدمت سنییه منسی و متروک اولغله مظالم و جرایم خصوصی سلطان متغلبک رأیه منوط
 اولوب طرف خلیفه دن کتدیله تفویض و تقلیده مراعات امری بر طرف اولمشیدی * فعلی هذا صاحب
 شرطه عنوانیه معروف اولان حاکم خدمت و وظیفه سی ایکی قسمه منقسم اولوب بر قسمی جرم
 و جنایت ایله متهم اولان کسه لری ضرب و حبس ایله تأدیب و تعزیر خصوصیدر * وایکنی قسمی قصاص
 قاتل و قطع یدسارق کبی ینیه عادله یا اقرار شرعی ایله ثابت اولان جرایم و جنایاتنده اقامت حدود الله
 خصوصیدر که دولت اتراک و دیالیده بوا یکی خدمتی رؤیتیه بر مستقل حاکم نصب و تعیین اولنوب اولدنی
 سیاست عرفیه ایله عمل و اکثر احکامده مراعات شرعی ترک و اهما مال ایدردی * و دول مذکورده
 بو خدمتی رؤیت و اقامته مأمور اولان حاکمه کاه صاحب شرطه و کاه والی تسمیه اولنق عرف معروف ایدی
 بعده بو خدمت عظیمه دولت خلفاده اولدنی کبی منصب قضایه الحاق اولنوب الی هذا الان اقامت حد
 و قصاص قضاة اسلامک حکم و قضا لری نه منوط و موقوفدر * لکن دولت امویه و سلطنت عباسیه ده کرک
 منصب قضا و کرک خدمت شرطه قرابت نسبییه ایله خاندان خلافتیه منسوب اولان اکابر و عظمایه توجیه
 اولنوب اجانب و اباعده تفویض اولنزدی * زیرا خلفای راشدین ایامنده و اوائل دولت امویه و عباسیه ده
 هر خصوصده مرجع و مصیر احکام شرعی منیر اولوب و بو خدمت سنییه مراسم دینییه دن اولغله سلاله خلفایه
 علاقه نسب ایله منسوب اولان عظمای عربیه یا خاندانلری نه اتم انساب ایله متنسب اولان اعیان رجاله
 تخصیص اولنوب اجانب و اباعده تقلید و تنفیذ اولنزدی * کیده رکه اتباع نفس و هوا ایله طور خلافت
 مختل و مراسم دینییه به رعایت منسی و مهمل اولوب پیرامن دامن خلافت داخل قبضه تغلب اولدقه
 بو خدمت سنییه نا اهل توجیه اولغله ترتیب عقوبات جرایمه کاه احکام شرعی اجرا و کاه سیاست عرفیه ایله
 اکتفا ایتدیلر * بعده امر خلافت بالکلیه طائفه عرب یدندن خروج ایدوب ملک و سلطنت ام ترک و بربره
 منتقل اولدقه مناصب خلافت اسلامییه به متصرف اولان رجال اجرای مراسم شرعده تهاون و تکاسل
 ایتدیلر * بواهرک سروسبی اولدرکه آفتاب عالم تاب نیوت افق ملک عرب دن طالع و لامع اولوب بعثت
 و رسالتی عالمه رحمت و محض نعمت اولان سید المرسلین و رسول رب العالمین علیه الصلاة والسلام
 حضرت تریک وجود قاضی الخو دلری قبیله قریشدن مبعوث اولغله طائفه عرب هر خصوصده شریعت
 مجدییه و سیرت احمدیه یی نصب عین اعتبار و دستمایه اقتضای ایدوب سایر ام مسلمیندن زیاده مراعات شرع
 مبینیه اهتمام و اعتنا ایدرلردی * و قنا که دستکاه خلافت سلاله عرب دن ام اجمام و اتراکه منتقل اولدقه
 قبل الاسلام بمالک عجمده مألوف اولدقلری اطوار سیاست و مراسم ملک و سلطنتیه میل ایله اجرای احکام
 شریعتده هم تری قاصر اولدی * لکن ینیه مالوک اسلام دن اولملریه خلفای راشدین و ائمه سابقین مسلکته
 سلوک و انزل اترلری نه تقلید و اقتدای دخی بالکلیه ترک ایتوب خلفا وقتندن باقی قالان عظمای عربیه تقلید
 مسند قضا و توجیه منصب شرطه ایله احکام شرعی نا اهل تفویض ایتزلردی * لکن قضاة و ولایه دخی سنین
 عدیده و ازمنه مدیده دنبرو تنم و ترفهه مألوف اولوب استیفای حظوظات نفسانییه و تناول نعم جسمانییه ایله
 عهدیدا و تده جاری اولان اطوار سلفه اقتداده قصور ایدوب اجرای احکام شرعده تهاون و تکاسل ایتدیلر
 بعده دولت اجمام و اتراکده قبیله اصباهی عظمای عرب دخی منقرض و مندرس اولدقه منصب قضا
 و شرطه اهل امصار و بلدیلردن ضعیف الحال کسسه لره توجیه اولغله تنفیذ احکام شرعده نقض و ابرامدن
 قدر تری قاصر اولوب نفس و عیال و املاک و اموالری حفظ و تحصینه عاجز اولان ضعیفای رعایایه ملحق
 اولدیلر * بو تقدیرجه دولت اتراک و بربریه ده مناصب علمیه رجاله مالوک و سلاطینک عز و اعتبار لری قوته
 نسب و حسیه منعی اولوب بلکدن بوان مالوک و سلاطینه حکام شرعک حضور لری و مجلس شورایه دخی خوراک

تعلیم دین مبینہ راجع و مبتنی اولغله مجالس و محافل سلطنتی ملوک و سلاطین انارایله تزیین ایتدیلر * والا
فی عصر ناهذا موجود اولان دول و سلطنتلرده مناصب علییه رجالنک حل و عقد امور و وقت و رتق مصالح
جمهورده قدرت و مکتسری قاصر اولوب مجالس آرا و محافل شورایه دخولری مجرد حضور رسمی اولدینی
معلوم و مشهوردر * زیرا حل و عقد امور قوت عصیت و صولت و مکت اریایی و اتباع و حوائی اصحابی
رجالک وابسته کف کفایتیدر که بین الانام بی محابا امر و نهی انقاد و حکمی اجر ایدوب صورت مخالفته
بولان کسسه لری جبر و قهرایله کر یوه خلافدن سمت و فاقه سوق و صرفه قادر اوله فی زمانه ادا مناصب
دینیه و مراتب علییه رجالنده بوقوت و مکت مفقود و نابود اولغله حل و عقد امورده حکم و تصرفلری جاری
اولوب خلقا وقتسده اولدینی اوزره قوت و رتق مصالح امتسده عجز و قصورلری ظاهردر * انجیق بوقدر
واردر که فتاوی شرعی و احکام دینیه انلردن اخذ و تلقی اولغله ینیه مرجع انام و مشکل کشای خاص
و عام اولوب ملوک و سلاطین قسده قدر و شانلری عالیدر * معلوم اوله که ناسدن بعضیلری بوماده
معارضه و منازعه ایدوب دیدیلر که ملوک اسلام علما و فقهای امور شرعی و عرفیه ده مجلس شورایه ادخال
اینگ لازم و مهم اولوب (العلماء و رثة الانبیاء) حدیث شریفی مصداق اوزره انلری مجلس مشورتدن
اخراج مناسب و معقول دکادر دیدیلر * لکن بوقول علی اطلاقه مرضی و مسلم دکادر * زیرا احکام
ملک و دوات نظام عالم و مزاج اجمه تابع و مقتضای طبیعت سلطنت اوزره جاری اولوب و نظام عالم دخی مزاج
ملک ملایم و موافق وجه اوزره ترتیب احکام سیاست ایل حاصل اولور * بومورتنده جلب مصالح دولت
و دفع مفاسد سلطنتده رأی و مشورت حکمی اجرا و تهدیدینی ایضاعه قادر عصیت اصحابی عقلای رجاله
مخصوصدر که انلر تجربه امور و کثرت اعوان و انصار ایل حل و عقد مصالح جمهوره قادر و حروب و مغازیده
ماهر اولوب تقدیم رأی و شوراد نص ~~کره~~ اجتهادلری مؤدی اولدینی امره عزم صادق و حزم موافق ایل
مباشرت و جاب تفع و دفع ضرر مبادرت ایدرلر * لکن علمای دین مبین و کلای سید المرسلین اولغله
مجرد استفتای احکام شرعیه ایچون مجلس شورایه دخولری مهمات دینیه دن اولوب ملک و دولته انلر
قنای شریفه لری اوزره صدور دولت عمله مأمورلردر اما (العلماء و رثة الانبیاء) حدیث شریفی
مقتضای اوزره انبیاء عظامه وارث اولان علمانک تعیین و تحقیق بویه در که اشجوع عصر مزده واکترب
ازمنه ده موجود اولان فقها و علمانک اکبر و عظامی اغلب احوالده عبادات و معاملات دینیه ده ائمه
مجتهدینک کتاب و سنتدن اخذ و استنباط اید کیری احکام شرعیه بی معتبرات کتب فقهیه دن نقل صحیح ایل
حفظ و اتقان و ناسه تعلیم و بیان ایدوب عمله محتاج اولان مستفسرله افتا و مجلس مرافعه ده حکم
و قضا ایدرلر * لکن هر خصوصه علییه عامل عالم و فاضل اقل قلیل اولوب وجودلری کبریت احردن
اعزدر * علمای اسلاف علم و علی جمعه موفق اولوب رساله کشیده مسطور اولدینی وجه اوزره ظاهر
و باطنلری انوار علییه ایلر نور و ملکات علییه ایلر معمور اولان اعلام رجال کلینه عالم حقیقی و وارث نبوی
اطلاق لایق بلکه انلره مخصوص و مقصوردر * تکمیل قرن نایسده علمای تابعین خصوصاً ائمه اربعه
مجتهدین و انلر اثر مر ضیلرینه اقتدا ایدن سلف صالحین رحمة الله علیهم اجمعین حضراتی بومسلسل سیدیه
سالک اولوب علم و علی جمیع ایل و رثة انبیاء و مرسلین اولشاردر * بوقدر چه اقت مر حومه دن برکسه
علم ایل و آخری عمل ایل منفرد اولدیده عابد متسلک عالم متبک دن و راثه نبویه مقامنه البق و احق اولوب یعنی
زهد و تقوی ایل موصوف اولان عابد فقیه غیر متعبددن افضلدر * زیرا ازاهد و عابد صفت نبویه و سیرت
محمدیه و وارث اولوب و عابد و عامل اولیان عالم و فقیه منصب وراثتدن بی بهره در (وظیفه عدالت) زمان
سابقده منصب قضایه تابع خدمت مهمه ایدیکه خلق ینارنده جریان ایدن معاملات و معاوضاتی ضبط
و حفظ ایچون معین اولوب عدل و صلاح ایل موصوف رجاله مفوض اولغله خدمت مذکوریه عدالت
و احسانه عدول اطلاق اولنوردی * بواصرک پسانی بویه در که خلیفه اسلام طرفندن منصوب قضایه
و حکام امر شهادتده اتمام ایچون علم و عدالت و صدق و دیانت ایل معروف رجالک بعضیلرینی ناس یننده
جاری اولان حقوق و معاملات شرعیه بی ضبط و وراثت و محکمه شهادت ایچون نصب و تعیین ایدوب انلر دخی

بیع و شرا و اقرار حقوق و سایر معاملات ناسی وجهه شرعی اوزره ضبط و حفظ و جریده لریه کتب و قید
 آید کد نصکره وقت حاجتده حکامده ادای شهادت شرعیه ایدرلردی * وقضاة و حکام دخی ذکر اولنان
 شهود طر فرندن منصوب عدل و مؤثوق اولغله شهادت لری قبول ایدوب موجب شهادت اوزره حکم شرعی
 اجرا و حقوق ناسی احبب ایدرلردی * و خدمت مذ کورده اذن قاضینک لزومی بوند تا شیدر که عهد
 صحابه و تابعینده نصکره غلبه فسق و عصیان الیه انبای زمان و تیره عدل و انصافدن خروج ایدوب قبول
 شهادتده اصل و مدار اولان جرح و تعدیل امری حکام شرعک غیر قننده خفی اولغله نصب شهود عدول
 رأی قاضی به منوط اولدیکه ناسک حقوق و معاملاتنی ضبط و تبجیل ایچون عدل و صلاحی ظاهر امین
 و مؤثوق رجالی امر شهادت و خدمت کاتبه نصب و تعیین ایدوب حکم شرعده اصابت الیه وسیله حفظ نظام
 امت اوله * و بو خدمته اهلیت و لیاقت بر قاج شرط الیه مشروط اولوب حین تقویضده قاضی اول
 شروطه مراعات ایتک لازمدر * شرط اول خدمت مذ کورده به تعیین اولنان ذات اسباب طعن و جرحدن
 سلامت و صلاح و عدالت الیه موصوف اولوق لازمدر که خبر و شهادت لری قاضی قننده مقبول و مؤثوق اولوب
 اجرای احکام شرعده مدار اوله * شرط ثانی فن صکده مهارتدر که ضبط و قایع و کتب و ثایقه بین الکتاب
 مرعی و معتبر اولان رسم صکک اوزره سبک ترکیب و حسن ترتیه مراعات الیه صور مصالح انامی صکوک
 و سجلاته ثبت و قید ایدوب و عقود و فسخ و سایر معاملات و حقوقده بین الفقهها مشروع و مشروط اولان
 شروط و قیوده رعایت اولنه * بوسید تثنائی من جهة القاضی نصب اولنان شهود عدول معاملات ناسک
 صحت و فسادینه متعلق احکام شرعیه به علم و وقوف ایچون بحال فقهیه ملازمت ایدوب بعده مباشرت
 اعمال الیه ضبط و قایع و تحریر و ثایقه ملکه تامه و مهارت کامله حاصل ایتک لازم اولغله خدمت عدالت
 علم و علی جامع رجاله تخصیص اولندی * و شهود مذکورینه عدول اطلاق وصف عدالتک بوندره
 اختصاصینه نبی اولیوب بلکه عدل و صلاح بو خدمتک اقدم شروطی اولغله صفت عدالتک بوندره
 بو خودی اهم و اهم و علم اولمشدر * معلوم اوله که قضاة و حکام اوزرینه واجب و لازمدر که بو خدمت
 مهمه نکر جانلک حال و شانلری و سیرت و خصلت لری کما یبقی تفتیش و تفحص ایدوب عدل و صلاحی ظاهر
 و ادناس اوزاردن طاهر اولان رجاله خدمت مذ کورده تقیید و تقویض ایلیر * زیرا ناسک حقوقنی
 ضبط و حفظ خصوصی قضاة و حکامک عهدۀ امانت لریه مفوض اولان مصالح کلیه دن اولوب و شهادت
 و کاتب عدالت الیه مشروط اولغین نصب شهود عدولده زیاده اهتمام لازمه ذمت حکامدر * و تعیین قضاة
 الیه شهادت و کاتب خدمتی ایچون متعین اولان عدول مسبلین آحاد ناسدن مستوره العدا له اولان سایر
 شهودی دخی تعدیل و ترکیبه به ما مور اولغین قضاة و حکام عدولک جرح و تعدیلنه اعتماد الیه سایر شهودک
 شهادت لری رد و قبولده شک و تردد دن بری اولوب بو وجهله دخی فائده سی عام اولور * زیرا وسعت بحالت
 اسلام و تقالیب حوادث ایام الیه احوال ناس مختلط و مشتبه اولوب و بین النخصین حکم و قضا و فصل و امضا
 اقامت یننه عادله به منوط اولغله قضاة و حکام شهودک احوالنه اطلاع ایچون علم و عدالت الیه موصوف
 مؤثوق و معتقد هنر کیلرک خبر لری جرح و تعدیلده دستور العمل ایدوب نصب عدوله مضطر اولمشدر *
 و قاضی طرفندن امور مسلمینی ضبط و شهادت ایچون نصب اولنان شهوده مخصوص بعض دیارده مصطبه لر
 و دکانلر اولوب اصحاب مصالح اول دکانلره واروب ینلرند جاری اولان معاملاتک انلره تقریر و جریده لرینه
 ضبط و تحریر ایتدیرلر * و لفظ عدالت قاضی طرفندن نصب و تعیین اولنان شهودک خدمتی الیه فسق
 و ظلمه مقابل اولان عدالت شرعیه یننده مشترک برکله اولوب کاه عدالتک ایکی معنایی بر شخضده مجتمع و کاه
 مفترق اولور * مثلاً قضاة طرفندن منصوب شهود و هنر کیلر عدل و صلاح الیه موصوف اولدقده خدمت لری
 جهتیله و صفت و خصلت لری حسیله ایکی جهتن دن انلره عدول اطلاق صحیح اولوب عدالتک ایکی معنایی دخی
 انلره مجتمع اولور * اگر برکسته عدالت شرعیه الیه موصوف و ذاتده زهد و تقوی الیه معروف اولوب لکن
 طرف قاضیدن خدمت شهادتده ماذون و مأمور دکل ایسه عدالتک انحق معنای شرعیسی الیه موصوف
 اولوب معنای عرفیسی انده موجود دکلر بونک عکسی دخی حکم مذ کورک عکسی اوزره جاریدر *

والله اعلم بالصواب (حسبت) معلوم اوله که حسب و احتساب دخی خدمات دینیه دن برخد مت معینه
وامر بالمعروف ونهی عن المنکر بایستن بروظیفه شرعیه در که من طرف الله تعالی وجه شرعی اوزره امر
ونهی مامور اولان ولی الامر بوخدمتی اقامته اهل اولان رجالی نصب وتعیین ایدوب احکام احتسابی
اجرایه اتی توکیل ایدر * محتسب دخی حسب الامر بوخدمتی رؤیت واقامت ایچون اعوان وانصار
ترتیب ایدوب مناهی ومنکراتی تقشیش وتقص وجرملری مقصداری اصحابی تعزیر وتادیب ایدر *
بولندیق بلده ده عامه مسلمینه نافع مصالح کلیه نك نظامنه سعی واهتمام ایدوب خلقی اول مصالحی اتمامه
حل وسوق ایدر * ازجه وضع اجمال و تراجم رجال ایله شهرک یوللری تضییق وماره بی اضراردن نامی
منع ایدوب و جماللری واصحاب سفای قدر معنادن زیاده دواب وسفاینه تحیل انتقالدن نهی ایدر *
کذلک طرق واسواقده سقوط وانهدامه مائل اولان ابنیه وحیطانی هدم وقلع یا طریق آخر ایله ضرر عای
دفع ایله اصحابه امر ایدوب آئینده ورونده بی اضراردن منعده تأکید و تشدید ایدر * ومعلم صبیان
ومؤتب شبان اولان مکتب خواجه لینه اطفال مسلمینی تحمللری مرتبه تادیب ایتک اوزره امر ایدوب
خدمت عادی تجاوز ایدر لر سه خواجه لرک یدر لینه ضرب ایله تادیب ایدر * ودخی خدمت حسبتی رؤیت
مأمور اولان وچالک حکم و تهرقلری حضور قضائده فصل اولان دعوی حقوق کی نزاع و ترافعه واحضار
خصومه موقوف اولوب بلکه ارتکاب مناهی ایله متهم اولان کسسه لرک فساد وشقاوتلری مسموع ومعروی
اولاده بلامر افعه اصحابه تادیب وتعزیر ایدر * ودخی کیل ووزن ایله ما کولات ومشروبات بیع
ایدن اصنافک نظام نرخه وقانون سهره مخالف جور وغدر لرینه واقف اولاده انلری دخی تقاضا ایدوب
ولدی المطالبه ادای دیونده تمرد این مدیون مقول دخی انصاف ایله معامله به جبر ایدر * لکن حضور
قاضیده منازعه و مرافعه به موقوف اولان حقوق شرعیه به متعلقه دعوالری فصل وحکمه مرتضی
اولوب اسقاع شهود وتخلیف خصومه مبنی اولان احکام شرعیه ایله حکم وقضایه مأمور کالدر *
ومنصب احتساب مصالح عامه نك نظامنه دائر سهل الوصول امر اولوب حکم وقضا کی اصابت حقه
مسائل فقهیه به مراجعت ایله تعب وصعوبت حاصل اولمغله فی الاصل منصب قضایه ملحق اولوق اوزره قضا
طرفندن منصوب رجاله مخصوص ایدی * حتی ازمنه ماضیه ده دول اسلامیه دن مصر وبلاد غربده
واقع عیسیدین دولتنده واندلسده احویه وقتنده محسینک عزل ونصب لری حکام شرعه مقوض اولوب
استیاراتدگری کسه لره خدمت احتسابی توجیه ایدر لرایدی * بعده خلقاوقتی منقضي اولوب اترک
واجام دولتری تغلب ایتد کده امر احتسابده سیاست عرفیه ایله عمل ایدوب منصب حسبتی ولایه عرفه
تفویض ایتدیر (قطارت سکه) خلافت اسلامیه تحتند مندرج اولان خدمات مهمه دن برخد مت
جلیله در که بین المسلمین تعامل اولان اجناس نقودی وزن وعیارده غش وتقصان و نظام ورواجی محل
سائر حیل ومفاسدن حفظ ایچون موضوعدر * وقنود واثامک عمالک ومسالكده رواج واشتبارینه
وزن وعیار حسبله عزت واعتبارینه دلالت ایچون سلطان انا طرفندن بر علامت وضعنه محتاج اولوب
دارالضرب سلطانیده وجوه دراهم ودنانیره اول علامت مخصوصه طبع ورسم اولنور * طریق بویه در که
اولا حدید مدبردن معمول بر لوح مستوی اوزرینه نقش سکه رسم وحک اولنوب بعده صفایح زر وسیم وجه
معناد اوزره نارد اذابه ایله اوساخ غریبه دن تخلیص وتطهیر اولتقدن صکره اوزان معلومه واعمال
مخصوصه ایله وزن وقطع بعده نقش سکه ضرب وطبع اولنور * لکن هر دولتده اجناس نقودک وزن
وعیاری حده معینه قرارا یتیوب بلکه اعتبار دولت وعرف مملکت ایله مراتب عیار مختلف ومتفاوت
اولور * بردولتده که اجتهاد اصحاب بصیرت واتفاق رجال مملکت ایله اجناس نقودک ذوب وسبکی
واجزای رده دن تصفیه وتخلیص ایچون بر حده معین تقدیر وتخصیص اولنوب اول حده مخصوص محل
امتنانده اصل وعیار اعتبار اولتقدن صکره اجناس نقود اول معیار صحیح العیاره عرض وتطبیق ایله ترویج
واتقاد اولنوب درجه عیاردن ناقص اولدیقی صورتده رتبه اعتباردن ساقط اولور * ونظام سکه
خصوصی تنظیم مصالح مسلمینه مدارا و اغله خدمت قطارت طرف سلطانیدن بر صاحب بصیرت کسسه به

تفویض اولوب اولدخی اجناس ثمودده اعتبار اولان وزن و عیاری اختلاص حفظ و جایته بزل تقدیمه همت واسبابیه مباشرت و مبادرت ایتمک لازمدر * و خدمت نظارت تعامل مسلینه مدار اولق اعتباریه خلافت اسلامییه تحتنده داخل اولان مناصب دینه دن معدود اولغله ایام سالفه ده منصب قضایه ملحق اولوب حکام شرع مبین و قضایه مسلمین رأیاریه رجالتیه تفویض اولنوردی * بعد زمان حاله عصر مزیده جاری اولدیغی اوزره خدمت مذکور رتبه قضادن افراز اولنوب مستقل منصب اولمشدر * بوانه ذلک ذکر اولنان مناصب و مراتب دین اسلامه مخصوص و خلافت اسلامییه تحتنده داخل اولان رتب سنییه دن اولوب بونکردن ماعدا خلفای سابقین اوقاتده مرعی و حاله منسی بر قاج منصب دینی دخی واردرکه بعضیاری انقراض خلفایله منقرض و مندرس اولوب و بعضیاری دخی سیاست ملک و سلطنته راجع و مبدل اولمشدر لکن رتبه وزارت و امارت حرب و جهاد و خیانت جزیه و خراج خدمات ملک و دولتدن اولوب هر برینک حال و شانی انشاء الرحمن مجملنده ذکر و بیان اولنور * والله مصرف الامور بحکمته

(فصل)

کتاب اولک اوچنجی فصلک اوتوزنجی فصلی شعار امامت و خلافت اولان امیر المؤمنین لقبیه خلقانک تلقیبی بیاتنده در * معلوم اوله که امیر المؤمنین لقبیه تلقیب خصوصی عهد نبوتدن صکره خلقای راشدین وقتنده حدوث ایدن سن سنییه دن اولوب الی یومنا هذابعض دول اسلامییه ده جاریدر * اصل و تحقیق بویه درکه طاهر قدسی پرواز روح بر فتوح نبوی ترک آشیان ناسوت و عزم کازار لاهوت ایدوب اجماع صحابه ایله حضرت ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه کرسی نشین خلافت اولدقده اصحاب کرام حضرت صدیق خلیفه رسول الله اسمیه تسبیحه ایدوب وقت و فواترینه ذلک بولقب سامی ایله تلقیب اولندی بعده عهد صدیق ایله حضرت فاروق مستند خلافتیه تصدیق اولندقده حضرت عمر خلیفه خلیفه رسول الله عنوانیه مذکور اولوب حضرت صدیق مکرر خلیفه ثانی اولدقلمینه اشعار قصدا اولندی لکن وجه مذکور اوزره تلقیبده من جهة اللفظ طول و کثرت و فیما بعد تلاحق خلفایله ذکر ارکانات لسان اوزرینه ثقلت و هجعتی موجب اولوب و تنایع اضافات و کثرت الفاظ ایله خلقای آتیه نک بر برندن فرق و تمیزی عسیر اولغله ایام خلافت فاروقده اصحاب سعادت اکتساب لقب مذکور دن عدول ایدوب خلافتیه لایق القاب سامیه دن حضرت عمر امیر المؤمنین لقبیه تلقیب اولندی * وجه تخصیص بودرکه رؤسای عساکره طائفة عرب امارت لفظندن مأخوذ و الی معنایه مستعمل اولان امیر اسمیه تسبیحه ایدوب و زمرة مشرکین سلطان تحت نبوت علیه افضل التحیت حضرت تارینه امیر حجاز و امیر مکه اطلاق ایتدکلرندن ماعداء خلافت فاروقده بعد بن ابی وقاص لشکر مجوس منخوس فرس اوزرینه قائد الجیش نصب اولندقده صحابه کرام حضرت سعد بن سرنامه منشور ابتهاجنی امیر المؤمنین عنوانیه تشریف ایتمشلایدی * بوانه شاده حسب الاتفاق بعض اصحاب حضرت عمر امیر المؤمنین دیو خطابه ملهم اولوب ناس دخی بوجهله تلقیبی استحقان و استصواب ایتلریله حضرت عمر الی الوقات بولقب سامی ایله تلقیب اولندی * و حضرت عمر ابتهاجنی اطلاق ایدن ذاتک تعییننده اصحاب سیر و تواریخ اختلاف ایدوب بعضیاری زمرة اصحاب بن عبد الله بن جحش و بعضیاری دخی عمرو بن العاص و بعض آنردخی مغیره بن شعبه اولق اوزره دوخته ذات الشجون روایتده شعب اختلافی تکثیر ایتدیلر * وینه بویه وارد اولان اقوالندرکه ایام خلافت فاروقده انوار آفتاب اسلام ایله محوسواد کفر ایچون اطرافه ارسال اولنان بعض جیوش اسلامدن مرده فتح و ظفر ایله مدینه متوره به برید خجسته نوید ظاهر و پدید اولوب بشارت نصر قی سده سنیه خلافتیه اعلام ایچون حضرت عمری استعلام قصد یله امیر المؤمنین نه محله در دیو سوال ایتدکده اصحاب کرام بو خطاب مستطانی استماع و استحقان ایدوب اول شخصه والله قولکده اصابت ایتدکده خلیفه عادل حقا امیر المؤمنین اسمیه تسبیحه شایاندر دیو لقب مذکور ایله تلقیبی تصویب ایتلریله بین الناس شایع و مشتهر اولدی * حضرت عمر بن صکره محراب خلافتیه تقدیم اولنان الله دن حضرت عثمان و علی رضی الله تعالی عنهم مایله مالک

امویه و خلفای عباسیه نك اكرى بولقب ايله تلقب اولوب سائر اقا رب خلفا و صدور و امرايه اطلاق اولغايدى * لکن فرقه شيعه شيعه اسد الله غالب على بن ابى طالب رضى الله تعالى عنه حضرت علي بن امام عنوانه تلقب ايدوب خلافت عظماء معناسنه اولان امامت وصفي ايله توصيف و حجاب نبوتده امامت صلوة جلدن احق والبق اولق اوزره مذهب سنجقارينه ايماء و اشارت ايتديلر * كذا حضرت علي بن نصره شيعه قنده منصب خلافت لائق و شايان اولوب لکن متغلبه خوفيله عين ناسدن مستور و متواري اولان سادات اهل بيتي دخی يئنگنده امام اسميله قسيمه ايدوب بعده پرده خفادن خروج و سرير سلطنته جلوس ايدن رجالي رؤس منبرده و سائر مجالس و محافلده على رؤس الاشهاد سائر خلفا كي امير المؤمنين عنوانه لکرايد رلدى * تنكيم او اخردولت امويه ده بنى العباسي استخلافه ساي و خاق انكرا طاعتنه داعي اولان اعوان و انصار لري سلاطه عباسيه دن خلافتنه تعيين ايتدكلى رجالي تلقب خصوصنده بومسلکه سالك اولوب ديار خراسانده ابو مسلم خروجى و علم افرازد عوت اولديغى ابراهيم ظهوى وقتنه دل اشراف بنى عباسه يئنگنده امام اطلاق ايدر لرايدى * و قساكه ابراهيم عباسي قبل حصول المطالب قضاي نجب ايدوب قريزداشنى ابو العباس سقاخ عون قادر و فتاح ايله فرمانفرماي تختگاه استقلال اولدقه انلردن دخی برنج سابق امير المؤمنين عنوانه تلقبي اختيار ايدوب آل عباسدن ابتدا بولقب ساي ايله انلر تلقب اولنديلر * كذا طوايف شيعه دن مملكت افر يقبه ده مجتمع اولان رواقض دخی تلقب اعنه مستورينده امام اسمي اختيار ايدوب سادات اهل بيت نبوتدن سلسله نسبلى اسماعيل ابن جعفر صادق حضرت علي بن مهدي اولان عبيد الله مهدي ايله ولد محترى ابى القاسم و انلر ظهور و خروجلر دن اول پرده نشين اختفا و انزوا اولان اسماعيله امام اطلاق ايدر لرايدى * و عبيد الله مهدي ايله اوغلا و القاسم سرير سلطنتده قائم اولوب بعده سراي بقايه عازم اولدقه نصره اولاد و احفاد لر دن منتظم سالك الاكل خلافت اولان خلفاي امير المؤمنين اسميله ذكر و تلقب ايتديلر * كذا شيه ديار غربده خلفاي فاطميندن اداره دولته دخی حال بومنوال اوزره جارى اولوب ابتدا واسطه العقد سالك اداره اولان ادریس اكبر بعده فرزندی ادریس اصغر بر دستور سابق امام اقبيله مذکور اولدقه نصره اولاد لر دن اريکه نشين خلافت اولان امير المؤمنين اطلاق اولندي * معلوم اوله كه بوندن اقدام ذكر و بيان اولنديغى اوزره خلفاي راشدين ابتدا حضرت عمر امير المؤمنين عنوانه تلقب اولوب بعده لقب مذکور بقیه خلفاي راشدين ايله ملوك امويه و اكثر خلفاي عباسيه و سلاطين عبيدين و اداره دن ديار حجاز و شام و عراقه مالك اولان خلفايه تخصيص اولندي * زیرا خطه مباركه حجاز مهبط وحى و نبوت اولغله اشرف ممالك شرق و غرب و موطن قبائل عرب اولوب و شام و عراق مرکز عز و شوكت و اصل فتح و نصرت اولغله ممالك مذکورده فرمانرواي ملك و دولت اولان انمه و خلفا نك سرنامه صحيفه ابتهاجارى بوقيع رفيع امير المؤمنين ايله ترين و خوش شيعه جلدن احق والبق اولديغى اصحاب بصيرت قنده روشن و ظاهر در * لکن امير المؤمنين عنواني بين الخلفا القاب مشتركه دن اولوب مدار فرق و تميز اولمغله و اائل دولت عباسيه ده داعيه تعين و استقلال ايله هر خليفه فوت خلافتنده امير المؤمنين عنوانه اصبكتفا ايتيوب كندويه مخصوص لقب آخر ايله دخی تلقب اولندي * و تعيين لقب جديد ايله تعين و امتياز قصد ايتدكارندن ماعدل حين ولادتده كندولزه وضع و تخصيص اولان اسم سامعلى السنه اراذل ناسده ذكر ايله ايتدالان صيانت مراد ايدوب اسم و علملرني احاد ناسك ذكرندن قحاشي ايتديلر * تنكيم خلفاي عباسيه نك اقدام و اول اولان عبيد الله بن محمد بن على سقاخ لقبيله بعده انك خلقى محمد بن عبيد الله مهدي شعاريله بعده هارون رشيد لقبى ايله التميم اولوب بعده جانشينلى اولان خلفاي عباسيه نك اكرى دخی فوت خلافتنده بومسلکه ساوكل ايله كسب امتياز و اعتلا و مضمر و افر يقبه ده خلفاي عبيدين دخی اثرلر نه اقتدا ايتديلر * و اما ديار شرقده فرمانفرماي احكام و تخت نشين شام اولان ملوك امويه نك وقت سلطنتلى خلفاي راشدينه قريب اولوب هنوز طور عرب اوزره مشرب و خلقتارى رسوم كفتدن عارى و لازمه حضرت اولان مراسم تعين و امتياز دن بري اولمغله هر خصوصده آيين عرب اوزره قدر حاجته

اقتضای وقت و احداث اکتفا بتدبیر * کذلک دیار غرب و اندلسه متوسد بالشرک و سلطنت اولان
ملوک اموی به دخی تجدید لقبه خلفای عباسیه به اقتدا بتیموب دیار شرق و شامه مالک اولان ملوک سالفه
اموی به اتباع ایتد کارندن ماعدامالک و دولت و وسعت مملکت جهت به سلطنت عباسیه دن نقصان
و قصور لریشه واقف اولوب خصوصاً مهبوطی و نبوت و دارالخلافت اولان ملک مجازده علاقه لری
اولمغله وضع القابده و سایر شعائر خلافت و آیین سلطنتده انفره تقلید دن تحاشی ایتدیلر * زیرا ظهور دولت
عباسیه ایلد اقرارب ملوک اموی به منتهای معموره ارضه قرار و رباط اندلسه قرار ایدوب عباسیه نلک سر پنجه
قهر و تغلب لرندن تخلص کریسان ایتدیلر * تا اول وقت ده که مائه و ابعة هجریه نلک اوانلسده ایچ لرندن
عبدالرحمن اوسط اولادندن ناصر الدین الله لقبیله ملقب اولان عبدالرحمن آخر ظهور ایدوب و اندلسه
عبدالرحمن مذکور کورلک حکومتی دولت عباسیه به دیالیه و اتراکک تغلب و استیلاری وقتنه مصادق اولمغله
مذکور عبدالرحمن اموی دیار شرق و افریقیه ده اورنلک نشینان خلافت اولان خلفای عباسیه و عبید بنه
اوضاع و اطوارده تقلیده اجتر او وضع القابده انلرک اثر لرینه اقتدا ایدوب نفسی امیر المؤمنین ناصر الدین الله
لقبی ایلد تلقیب ایلدی * عبدالرحمن فکرمه فرمانروان دارالملک اندلس اولان بقیه ملوک اموی به دخی
انلک مسلکته سالک اولوب اندلسه هر خلیفه فوت خلافتنده ~~کنند~~ و به راقب مخصوص وضع و تعیین
ایلدیکه عبدالرحمانه کتبه اسلاف لرندن بر فرد بومسلک سالک ایتتمش ایدی * بعده بمالک شرق و غربده
ملوک و خلفا میانشده امیر المؤمنین عنوانندن ماعد القاب مخصوصه وضعی عادت مألوفه اولوب عصیت
عرب منقرض و مراسم خلافت مندرس اولجه بومسلک سالک آیین سلاطین و ملوک ایدی * وقتا که دیار
شرقده امرای اعیان بنی عباسه و مصرده اتباع و خدای عبیدین اوزریشه خروج ایدوب و قبیله
صنهاجه امرای افریقیه به طائفه زناته حکام غربیه و اندلسه طوایف ملوک بنی امیه دولته تغلب
ایتدکده شق عصای موحدین ایلد کلمه اسلام متفرق و مختلف اولمغله دیار شرق و غربده بالجه اطوار و اوضاع
قدیمه متبدل و متغیر اولوب سرجه ملوک اطراف سلطان عنوانلده کرده اشترال و بعض القاب مخصوصه ایلد
منفرد اولدیلر * تفصیل حال بومنیوال اوزره درکه ابتدا دولت عباسیه به تغلب ایدن ملوک دیالیه
وسلاجقه خلفا طرفندن عضد الدوله و رکن الدوله و معز الدوله و نظام الملک و بهاء الملک و ذخیره الملک
امثالی القاب سامیه ایلد تلقیب و تشریف اولوب خلفای اسلامه اطاعت و انقیاد لرینی و تنظیم امور مملکده
اهتمام لرینی مشعر خطاب لر ایلد سرنامه منشور بانه جاری ترین اولمش ایدی * و دیار غرب و بمالک مصرده
خلفای عبیدین طرفندن دخی امرای صنهاجه بومقوله القاب بنیغه ایلد تلقیب اولوب دیوان سلطنت
طرفندن کندیلر بحریر اولنان او امر و مناشیرده اول عنوان ایلد مذکور اولورلر ایدی * و بونلرک خلفایه
تغلب لری قائم ایکن بنه القاب مذکور ایلد اکتفا ایدوب خلفایه مخصوص اولان القاب و اسماده مشارکتدن
تحاشی ایدرلر ایدی * زیرا اصحاب تغلبک بادی نظرد و صورت ظاهرده قصد و غرض لری اظهار مراسم
عدل و داد اولوب ~~کنانه~~ صدق و اخلاص اوزره فرمانبر اطاعت اولان اعوان و انصار دولت کبی مراسم
و آداب مراعات صورتی بایند احقان ایدوب عقول قاصر و اصحابی اولان بهایم عواملک قلوب قاسیه لرینی
کندیلر جلب و اماله ایلد تغلب و تسلط لرینی ستره مد ایدرلر * لکن کیده رلک دیار شرقده دیالیه و اتراکک
قدم تغلب لری عرصه دولته ثابت و راسخ اولوب حل و عقد امور خلافت و قبض و بسط دائره دولت بالنکلیه
~~کنندیلر~~ عائد و راجع اولدقه کندیلر مقتدا خلفا طرفندن تلقیب اولنان القاب مذکور ایلد اکتفا
ایتیموب ناصر و منصور امثالی اسلاف خلفایه مخصوص القاب ملوکانه بی کندیلر مخصوص و اطلاق ایتدیلر *
بعد زمان بونهج مألوفدن دخی عدول ایدوب تأییدین اسلام قصدیلر ظهور لرینی و ربه طاعت خلفا دن
بالکلیه خروج لرینی مشعر القاب اتحادیه ملک و سلطنتده استقلال و تترد لرینی اعلان و اظهار ایدوب صلاح
الدین اسد الدین نور الدین امثالی القاب ایلد کندیلر تلقیب ایتدیلر * اما دیار اندلسه بنی امیه دولته
تغلب و تسلط ایدن ملوک طوایف سلسله اموی به دن خاندان خلافت قرابت نسبیله ایلد منسوب اولمغله ابتدای
تغلب لرنده القاب خلافتی ینلرنده توزیع و تقسیم ایدوب ناصر و منصور و معتد و مظفر امثالی خلفای

سابقه مخصوص القاب ایلد نقیبنی تلقیب ایتد کورنده شعرادن بعضیلری بوتلری شعرنده اشع نعیر ایلد
نعیر و تعیب ایلدی * تکیم شعرای مغاربه دن ابن شرف نام شاعر بوایکی بیت لطیفی بونلر حننده
انشاد ایدوب دیدیکه شعر

همایه دنی فی ارض اندلس * اسماء معتضد فیها و معتقد

القاب مملکه فی غیر موضعها * کالهر یحکی اتقا خا صوره الاسد

بنین مذکورین معنارینک شرح ویسانی فصول سابقه ضمننده بسط و تفصیل اولغله تکریر و اعاده ایلد
تطویل و املا دن احتراز اولندی * اما ممالک افریقیه ده امرای صنهاجه خلفای عبیدین طرفلرندن
کندیله تکریم و اجلال قصیده تعیین اولنان القاب ایلد اکتفا ایدوب نصیرالدوله سیف الدوله معزالدوله
وسائر بومقوله القاب سامیه ایلد سر صبحقه عز و اجلال لری توشیح و تزین اولندی * کیده رتبه امرای
صنهاجه دخی عبیدین دولته پانهاده تغلب و تسلط اولوب دیار شرقده خلفای عباسیه به بیعت و تبعیت ایلد
اولای نعلری اولان ملوک عبیدینه بنی و عصیان ایتدیلر * لکن دارالخلافه مشر و سه بغداد ایلد افریقیه
میانده مسافه عبیده اولوب و خلفای عباسیه ممالک افریقیه ده حکم و تصرفلری کما یبقی جاری اولوب
مراسم خلافت و القاب سلطنت بهر مکان و طول عهد و زمان ایلد امرای صنهاجه بنلرنده مرعی و جاری
اولد یغندن ماعدا مقدمه عبیدین طرفلرندن انلر تلقیب اولنان القاب و اسمادخی منسی اولغله بحال
و محافله سلطان عنوانله مذکور اولور ایلدی * کذلک دیار غربده ملوک مغراقه دخی سیف الدوله
معزالدوله مطلق القاب ایلد متلقب اولوب قبائل عرب میانده جاری آیین بدویت طیفلرنده مرکوز اولغله
انلر دخی ملوک لری سلطان عنوانله ذکر ایدوب غیری لقب ایلد تلقیب ایتدیلر ایلدی * وقتا که دیار غربده
انقراض خاندان اموی به ایلد سلاله خلافت حکم و تصرفدن ساقط اولوب حکومت اندلس انلر دن زائل
و جانشینلری اولان لمتونه ملکی یوسف بن تاشفینه منتقل اولد قدده عدل و صلاحه مائل و حقه قائل بر مالک
کامل اولغله تکمیل مراسم دین ایچون خلفای عباسیه به اطاعت و انقیادی لازمه ذمت ایدوب عصرنده
دارالسلام بغدادده فرمانفرمای مسند خلافت اولان مستظهر بالله عباسی به دست داده انابت و بیعت
و طرفلرندن حکومت دیار غربی کندویه تقلید ریاسیه تحویر رقعته عبودیت ایدوب و اشراف و اعیان
اشبیلیه دن عبدالله بن عربی ایلد ولاد ارچندی قاضی ابو بکری بو خدمتک رویتنه نافر دستفارت ایلدی *
سفیران چابکسواران دخی سده خلافت حطرحل اقامت و رخسوده ضراعت اولوب یوسف بن تاشفینک
نامه و هدایاسی بارگاه سلطنته عرض و انبیا ایتد کورنده رجاویناسی مستظهر بالله یاتنده قبوله ارزانی اولوب
حلی وجه الاستقلال بالجمله حکومت ممالک غرب و اندلس کندویه تقلید و خلفای عباسیه به مخصوص لبس
نوب معلوم و نصب رایت و علم ایتد اوزره تصریح و تنصیب متعین عهدنامه اکید ایلد سفیرلری عود و ارجاع
ایلدی * و نامه نامیده یوسف بن تاشفینه امیرالمسلمین عنوانله خطاب ایدوب کلهکوشه عز و اعتبارینی
کنکره سای بام فرقدان ایتد که مدت حیاتنده امیرالمسلمین لقبیه تشریف و تلقیب اولندی * منقولدرکه
یوسف بن تاشفین اتباع سنت و اتحال دین و ملت ایلد معروف و موصوف اولوب خلفای عباسیه ممالک عظیم
و اجلال لری قصیده شعار خلافت اولان امیرالمؤمنین عنوانله کندوی ذکر و تقلیده ادب رعایت ایلوب
امیرالمسلمین لقبی اختیار ایتد که مستظهر بالله عباسی دخی یوسف بن تاشفینک مختاری اولان لقب ایلد تلقیب
ایلدی * لکن حدوث تصاریف ایام ایلد دولت ملوک لمتونه دخی عرضه و هن و اختلال اولوب محمد بن نورمت
مهدی نام بر عابد و زاهد شخصک ظهور یله سلطنت غرب بنی عبدالمؤمنه اتقال ایلد کده انرا امام عنوانله
تلقیبی اختیار ایتدیلر * اصلی بویه درکه محمد مهدی اعتقادده مقتدای مشایخ اهل سنت اولان شیخ
ابوالحسن اشعری حضر تلمیذ اتباع ایدوب علم و فضل ایلد معروف و زهد و صلاح ایلد موصوف بر عابد و زاهد
شخص اولغله دیار شرقده سیاحتی ایتد سند تکمیل فضل و کمال ایتد کد نصکره دیار غربه قدوم ایدوب
قبائل بربریه دن مصادمه قبیله سیله جلیس و انیس و کیده رتبه قبیله مذکوریه شیخ و رئیس اولد قد نصکره
مذهب اشعری ایلد غله خلق دعوت قیام و علمای غرب ایلد بحث و مناظره ده اهتمام ایلدی * ماده بحث

بوتک اوزریشه دایریدیکه فرق اهل اسلام قرآن کریمه وارد اولان آیات متشابهاتی تأویل وترجمه
 اوچ قسمه منقسم اولوب بفرقه سی جسمه و بفرقه سی ماتریدیه و بفرقه سی اشعریه در جسمه آیات
 قرآنیه دن (یدالله فوق ایدیهم * الرحمن علی العرش استوی * فایمانو لوافتم وجه الله) امثالی آیات
 متشابهاتی ظواهرندن فهم اولسان معنی مراد اولق زعمیه خاشا جنب حق صفات اجسام ایلد توصیف
 ایدوب استوا علی العرش ایلد عرش اوزریشه جلوس وید ووجه ایلد انسانه مخصوص اولان عضو مثالی
 اعضا مراد دریدیلر * اما ماتریدیه حنفیه و مالکیه مسلکینه سالک اولوب کرچه آیات متشابهاتی معنای
 مناسب ایلد تأویل ایتدیلر * لکن آیات متشابهاتی ظواهرینی تصدیق و اقرار و تأویل و معناسنی علام
 الغیوبه حواله ایتدیلر * اما کبار اهل سنتدن شیخ ابوالحسن اشعری حضرت تری ذکر اولسان آیات شریفه
 امثالی متشابهاتی ظواهرندن صرف و معنای مناسب ایلد تأویل ایتدیلر * لکنونه ملوک کی علماسی دخی مالکیه دن
 اولغله ترک تأویلده ماتریدیه مسلکی مختار لری اولوب و محمد بن تومرت مهدی اشعری مذهبی اوزره
 تأویل متشابهاته ذاهب اولغله کندی مذهبی ترجیح و تأیید و انزل مسلکینه دخل و تشبیعه تشبیه
 ایدوب علمای غریک اسلاف و مقدمینه اقتدا ایلد تأویل متشابهاتدن اجتناب و اتقارینی تجسیم و تشبیعه
 حمل ایلد حقلرنده سوء ظن ایلدی * و مذهب لری نه تعریض قصد ایلد کنده اتساع ایدن اعوان و انصار ریشه
 موحدین تسمیه ایدوب علی زعمه علمای غری مشبه و مجسمه منزله سنه تنزیل ایتکله لکنونه ملوک کمن
 علماسنک مذهب و عقیده لری نه دخل و تشبیع ضمیمه دولتریشه تغلب ایلدی * و شیعه اهل بیت زعمی
 اوزره امام معصومک وجود ریشه ذاهب اولوب هر عصرده اجرای احکام شرع مبین ایچون سادات اهل
 بیتدن بر امام معصوم لازم درود دعوی سلطنته قیام ایلدی * و شرط عصمت کبی تلقیب خلفاده دخی
 شیعه مسلکینه سالک اولغله کندی و بی امام معصوم عنوان ایلد تلقیب ایدوب قدیدن بین خلفا متوارث اولان
 امیر المؤمنین لقبی ایلد ذکر دن امتناع ایلدی * زیرا محمد بن تومرت مهدی نیک ظهوری و قنده شرق و غربده
 ضعفای اولاد خلفایه امیر المؤمنین اطلاق اولغله انزل مشارکت القابدن تعزایدوب تلقیب و تشبیعه ده
 اسلاف شیعه مسلکی اختیار ایلدی و لکنونه ملوک کمنه استیلائی نام ایلد عمالک غری قبضه تصرفه
 کتورد کد نصرکه عبد المؤمن نام کسنه به سریر ملک و دولتی فارغ اولوب کندی کوشه انزویه چکلده کده
 عبد المؤمن آیین خلفا اوزره امیر المؤمنین لقبیه نفسی تلقیب ایلدی * بعده بنی عبد المؤمندن مسند ملک
 و دولته مالک اولان ملوک و سلاطین دخی تلقیب و تشبیعه ده بومسلکه سالک ایدوب انزل نصرکه عمالک
 غریه نائل عز و دولت اولان ملوک بنی حفص دخی بوعنوان ایلد ذکر اختیار ایلدی * زیرا محمد مهدی
 خلعت کرا اندر ملک و دولتی عبد المؤمنک بالای استحقاقه تخصیص و جله ملوک کی ترجیح ایدوب و شوکت
 قریب و سلاله خلافت دخی منقرض اولغله شعار خلافت اولان امیر المؤمنین عنوانی کویا بونله مخصوص
 اولدی * و قدا که دیار غریبه ملوک زناته بنی عبد المؤمن ایلد آل بنی حفصه غلبه و استیلا ایدوب حکومت
 غری بدرندن نزاع و تسخیر ایتدیلر کمنده اوائل سلطنترنده بدویت طوری طینتارنده باقی اولد بغندن ماعدا
 قدیدن متبوع لری اولان خلفایک قدر و شان ریشه اجلال قصد ایلد القاب و اسماد انزل مشارکتی تجویز
 ایتوب امیر المؤمنین لقبیه کندی لری تلقیب دن احتراز * و لکنونه ملوک کی رأیی اوزره امیر المسلمین عنوان ایلد
 ذکر اختیار ایتدیلر * بعده ملوک زناته ملک اعقاب و اخلافی و تیره اسلاف دن عدول ایدوب آیین شوکت
 و سطوتی تکمیل قصد ایلد حالا بوعصرده جاری اولد بنی اوزره امیر المؤمنین عنوانی اختیار ایتدیلر * والله
 غالب علی امره

(فصل)

فصل ثالث او نور بنی فصلی طائفة نصارا ملک آیین عاظم لری اوزره مذهب باطلارنده معتقد الریشه مخصوص
 اولان بطریق لفظی ایلد طائفة افرنج میاتندمدین و مذهب لری نیک ریاسریشه اطلاق اولسان بابا الفظنه معنای
 و معتدای دین و دوله لقب مخصوصی اولان کوهن کله سنک شرح و بیاتنده در معلوم اوله که ادیان و ملل دن

بر دین و ملت ایله مبعوث اولان نبی‌لار داریفاندارت تانیدن کره امت یئنده اول دین و شریعتی حفظ و ایضا
واحکامنی تنقیذ و اجرایه متکفل بر شخصک قیامی لازمدرکه احکام تکلیفیه و هر اسم دینی بی اهل ملت
یئنده اجرا و اقامتده نبی مبعوث مقامنه قائم خلیفه کی اوله * و کذلک آحاد بشر جلب خیر و دفع شر ایچون
وجه ارضده اجتماع اوزره سکون و قراره مجبول اولوب مدنی الطبع اولغله سیاست ملک و دولته احتیاج جاری
امر ضروری اولغین ایچارندن تهدید بی ایقاعه و حکمتی اجرایه قادر بر ملک قاهرک وجودی دخی لازمدرکه
زمره بشری سطوت قهر و غلبه ایله خیر و صلاحه سوق و شر و فساددن منع ایدوب تنظیم امور جمهورده
متبوع انام و مقتدای خاص و عام اوله * بو تقدیرجه خلافت ایله ملک و سلطنت میانده فرق و امتیاز حاصل
اولوب خلیفه انجیق امر دینی اقامت ایدن ذاته و سلطان امر دنیاده حکم و تصرف ایدن رجاله اطلاق اولنور *
لکن سلطان انبیاء علیه افضل التحایا حضرت تری طرف حقندن دعوت عامته ایله کافه انامه مبعوث اولوب
طوعایا کره اربقه اسلامی رقاب انامه سیف ایله تجیه مأمور اولغین ملت اسلامییه ده ابتدای امرده اقامت
حرب و جهاد مشروع اولغله خلافت ایله سلطنت معناده متحد و خلیفه و سلطان ذات واحد اطلاق
اولند بی خصایص دین اسلامدن اولمشدر * اقامت اسلامییه نك غیر سیارادیان سالقه و شرایع
منسوخه ایله بعث اولنان انبیاء و هر سلین دعوت عامته ایله کافه انامه مبعوث اولوب بلکه انلردن هر برتی
ذیشان وقت و زمانلرنده موجود بر قوم مخصوصیه مبعوث و هر سل اولغله تنقیذ احکام ملت ایچون
شر یعلزلنده اول امرده سبل سیف جهاده مشروع اولدی لکن اوزر لرینه هجوم خصوم واقع اولوب
و محاربه دن غیر طریق ایله دفعه امکان اولد بی صورتده مقاتله لاجل المدافعه به هر خصلدر * بناء علی
هذا انبیاء سابقین امم ماضیه به انجیق اقامت هر اسم طاعات و تعجیب معاملات ایله امر ایدوب وانلر دیکره
رؤسای دین و مذهبلری اولان کینه لرک حکم و تصرف لری دخی حفظ هر اسم دینییه مقصود اولغله سیاست
ملک و دولت دین و مذهبلری تحکمه داخل دکلدر * بلکه امم سالقه و اهل ملت منسوخه میاتنده واقع اولان
ملک و سلطنت نظام مملکت و مقتضای عصیت اوزره جاری اولوب دین و شریعتی نك اصول و فروعندن
معدود دکلدر * بوسید بنی طائفه بنی اسرائیل میاتنده حضرت موسی و یوشع علیهما السلامدن صکره
در تیوز سنه مقداری زمان هر ورینه دلک ملوک و سلاطین اولوب مدت هر پوره ده انجیق حکم تورات
و شریعت موسی اوزره صوم و صلوات و تعجیب معاملات متعلق احکام دینییه لری اقامت و اجرایه مشغول
اولدیلر * و خلیفه موسی اولق اوزره احباریم و ددن بر کینه بی رئیس دین و مذهب نصب ایدوب کوهن
اسمه تسجیه ایتدیلر * و شخص هر پور حضرت موسی علیه السلامک خلیفه سی اولغله اقامت صوم
و صلوة و ذبح قربان و سایر احکام بدنییه و مالییه ده انک امر و نهینه اطاعت ایدوب تعظیم و اجلاننده تقصیر
ایتدیلر * و حضرت موسی دن صکره خلافت دینییه وحی ربانی ایله هارون علیه السلامک ذرینه مشروط
اولغله هر عصر ده نسل هاروندن بر شخصی کوهن انتخاب ایدوب انک رای و قنوی و حکم و قضاییه عمل
ایدلردی * و قیاسک عهد نبوت موسی دن در تیوز سنه هر ورانه طائفه بنی اسرائیل مدار نظام عالم
و ضابطه مصالح امم اولان حکم و ریاسته وضبط و سیاسته نظر و اعتبار ایدوب ایچارندن امور دیده و کار آزموده
یتش نفر کینه بی انتخاب و اختیار وجوزه جایه لرند و اقع محالکده احکام عامه بی انلره تفویض
و تسلیه قرار ایتدیلر * لکن نسل هاروندن رئیس دین و مذهبلری اولان کوهن احکام دینییه ده مرجع
و مصیر اولغله بحسب الرتبه کرچه جمهور حکامدن اقدم و اعلا اینه ده حکم و ریاستی امر دینه مقصور
و احکام عامته ده تصرفدن معزول و محجور ایدی و اشیمو مختار لری اولان یتش نفر جمهور دخی تنظیم امور
بی اسرائیلده حسین تدبیر و رای دلپذیر ایدوب شوکت و صولت لری قوت بولدقده خبر کلیم الله ایله ثابت اولان
و عذکریم ربانی اوزره بونلار رض شامده جبارته بی کنعان اوزرینه رفع لوای غزا و مملکت لریه استیلا ایدوب
یت مقدسی واکچا و اولان سائر ممالک شامی یلرندن نزع و تمخیر ایتدیلر * شویله که امم فلسطین
و کنعان ایله و طوائف ارمن و اروم و عمون و مؤاب ایله محاربه و مقاتله ایدوب در تیوز سنه
مقداری مدتی امر قبال و سایر احوالده رای و جر کت لری مختار لری اولان یتش نفر جمهوره مقصور اولوب

تتفذا **کامده** مستقل ملکاری یوقایدی * بعده طائفة بنی اسرائیل مختار لری اولان جهورک
اعدالیه مقاومتده عجز و قصور لرین کوروب حفظ نظام وعدو لرندن اخذ انتقامه قادر و امرنده مستقل
بر ملک فاهره احتیاج لری مقرر اولدقه انیسای بنی اسرائیلدن حضرت شمویل صلوات الله علی نبینا وعلیه
حضرت ترینه التجا و امر باری ایلده اوز لرینه بر مستقل ملک نصیبی و جالیتدیلر * حضرت شمویل دخی
اسعاف مسؤل لری نیاز لیه درگاه قاضی الحاجاتنه توجه برله وجیه منتظر اولدقه دعاسی مقبول اولوب سبق قلم
تقدیر ایلده طالوت نام مر دلی صائب التصدیر سریر ملک و دولت تصدیر اولغی اوزره حضرت شمویلده وحی
اولندی * شمویل علیه السلام دخی بنی اسرائیلده امر حق تبلیغ ایدوب طالوت تعیین الهی ایلده مالک
تاج و تخت دولت اولدقه تنظیم امور بنی اسرائیل مبادرت و اعداد لوازم حرب و قتاله مباشرت ایدوب
اعدای بنی اسرائیل اوزریشه خروجه عزم و اقدام و جبارة عمالقہ دن فلسطین ملکی جالوتی داود علیه
السلام یدیه قتل و اعدام ایلدی * طالوتدن صکره حضرت داود علیه السلام امر حق ایلده فرمانفرمای
مسند ملک و دولت اولوب منصب وحی و نبوت ایلده ریاست ملک و سلطنتی جمع ایلدی * حضرت داود دن صکره
فرزند ارجندی حضرت سلیمان علیهما السلام دخی کذلک وحی الهی ایلده سریر خلافت تصدیر اولوب
انس و جن نکی حکمتنه رام و متبوع خاص و عام اولغله ظل ظلیل عدل و حکومتی ارض حجاز و بین
و اطراف بلاد رومه بمقد اولدی * حضرت سلیمان دن صکره اسباط بنی اسرائیل میانشده افتراق کله واقع
اولوب ملک و دولتری تفریق و ایکی شقه تقسیم اولندی * زیر طائفة بنی اسرائیلک سلسله نسل و نسب لری
حضرت یعقوب علیه السلامه منتهی اولوب و حضرت یعقوبک اون ایکی اولاد د کوری اولغله انلرک
هر برینک ذریتی که سبط اطلاق اولنور * اعوان و انصار اصحابی قبائلدن اولغین بین القبائل جاری
بلکه امر خلقی و فطری اولان حب ریاست مقتضاسی اوزره داعیه ملک و دولت ایلده قدم نزاعه قیام و بربر لیه
محاربه و مقاتله ایلده اقدام ایتدیلر * ایچلرندن بنی یهوذا ایلده بنی یامین اتحاد و اتفاق و تعاون و تناسره
عهد و میثاق ایدوب اسباط عشره باقیه ایلده مشارکدن تعزز و امتناع و اطراف قدسه استیلا ایلدیت
مقدس می مرکز رایت حکومت و کرسی مملکت اتحاد ایتدیلر * طوایف بنی اسرائیلدن باقی قالان اسباط
عشره دخی نواحی نابلسده علم افرازا استقلال اولوب مداین نابلسدن مبصطیه شهرینی دار الملک دولت اتحاد
ایتدیلر که بخت نصر استیلا سندن نیرو بلده مزبوره خراب و ویراندر * یومنونال اوزره ملوک بنی اسرائیل
ممالک مذکورده ییک سنه مقداری حکومت ایتد کدنه صکره یونلرک اوزریشه بخت نصر خروج ایدوب
ابتدا ممالک نابلسده اسباط عشره یی بعده یت مقدسده بنی یهوذا و بنی یامینی قهر و تدمیر و ممالک مزبوره یی
یدلرندن نزع و تسخیر ایدوب قدسی تحریب و کتب نورانی احراق و انشایند کدنه صکره یونلری بلده اصفهان
و سائر بلاد عراقه تی و اجلا ایلدی * بعده یوحنا اوزره یتش سنه مر ووندن صکره ملوک یکانیان فرسک
بعضیلری طائفة بنی اسرائیلی بلاد عراقدن بنه وطن اصلیلری اولان ممالک قدسه نقل و ارسال ایتکله یونلر
یت مقدسی تسخیر و بنا و مراسم دینیه لرینی کالاول اجرا ایدوب فراغ بال و رفاه حالله انده مکت و اقامت
ایتدیلر * یوئاشاده یونلر ملوک فرسک تحت اطاعت و حکومتلرنده اولوب آیین قدی لری اوزره مراسم
دینیه لرینی اجرایه مرخص اوللر یله حکم تورا و شریعت موسی اوزره الحق اقامت صوم و صلا و ذبح
قریان و سائر دین و مذهبلرینه متعلق امورده رئیس دین و مذهب لری اولان کوهنلرینه مراجعت ایدر لری
بعده سریر ملک و دولت ملوک فرسدن یونانیانه نقل ایدوب اسکندربن فیلقوس روی ممالک فرسه استیلا
تام و دارایی قتل و اعدام ایتد کده طائفة یهودک رقبه طاعت لری ملوک یونانک داخل رقبه طاعت لری اولوب
بر مدت انلرک دخی کرتار صدمه قهر و تسخیری اولدیلر * بعده ملوک یونانک شیراز و مجموعه الحو اللری
انحلاله مشرف اولدقه طائفة یهود خلع رقبه طاعت ایلده یونلرک اوزریشه خروج ایدوب سرینجه قهر
و تغلب لرندن فی الجمله تخلص کریان ایتدیلر * یوئاشاده ریاست دینیه لری اسباط یهوددن سلسله بنی
جشمنا یه مخصوص اولغله اول زمره دن کوهن اتحاد ایتد صکره کهنه یی طائفة بنی اسرائیل اوزر لینه
ملک نصیب ایدوب بر مدت یینلرنده حکومت و اعدالیه مقیاط لیه بر زده دامن همت اولدی * بعده یت

طائفة روم ظهور و خروج ایدوب تکرار بنی اسرائیلی کرتار زنجیر قهر و تند میر و مالک نایلس و فلسطینی بدلرندن
 نزع و تسخیر ایتد کد نصر کره خطه مبارکه قدسی دخی بر مدت محاصره و تضییق و عنوة فتح و ضبط ایدوب
 و اصرار بنی حشمتای و بنی مردوس ایلد مقاتله و محاربه و بیت مقدسی تخریب و طائفة بنی اسرائیلی دیار لرندن
 تغریب ایدوب یونان د کور و انانی و صغار و کاریتی اقصای عمالک رومده رومه شهر بنه و کانجاور
 سائر بلاد افریقه تی و اجلا ایتدیلر که طائفة یهود یونانی عامه جلوه کبری تسبیح ایتدیلر * یونند نصر کره طائفة
 یهودی شوکت و سطوتلری و مکت و قوتلری بالکلیه زایل اولغله بالجله مالک و دولت بدلرندن خروج ایدوب
 قیصره رومک سر پنجه قهر و سطوتلرنده زار و زبون اولوب (وضربت علیهم الذلة و المسکنة) نص کریمی
 اوزره بنی و طغیان و فساد و عصیانلری مقابله سننده الی هذا الان این ما کانوا کرتار دام ذل و هوان
 اولدیلر * شریله که یونان د قلری محله جزیه گزار و یقندر و اعتبار ضعیفای رعیتدن اولوب تجویز شرع
 و رخصت ملول مر تبه سی آیین باطل و دین عاطلری کوهلری رأیله علی وجه الاختیار ابراهه مرخص
 اولدیلر * و قبا که حضرت روح الله عیسی علیه السلام حضرت ناری تأیید سماوی ایلد مؤید اولوب تکمیل
 دین موسی و احکام توراتک بعضیسی نسخ و بعضیسی تقریر و ابقا ایلد طرف حقندن مبعوث اولغله تصدیق
 دعوی ایچون ابرای ابرص واکه و احیای موق و انک امشالی نیچه معجزات باهرات و آیات ینان اظهار
 ایتد کده بیت مقدسه قلامیدی اولان اون ایکی حواریون ایلد ناسدن جمع کثیر تصدیق و ایمانه موق اولوب
 و بعض آفاق و اقطاره دخی دین حقه دعوت ایچون بعض حواریتی ارسال ایتد که طائفة یهود حضرت
 مسیح حقه و حسد ایدوب نبوت و رسالتی تکذیب و شاسته لایق اولمیان افک و اقترابه اجتر ایتدیلر *
 و حضرت مسیح علیه السلام بعثت و رسالتی قیصره رومک اقدم و اولی اولان اوغشطس نام قیصر عظیمک
 زماننده طرفندن بیت مقدسه ملک یهود اولان هر دوسک مدت حکومتده واقع اولغله هر دوس اوغشطس
 حضرت عیسا ملک قتل و اعدامنه ترغیب و اغراض منتهه مکتوب تر ویر اسلوب ارسال ایتد که قیصر مزبور
 دخی هر دوسه یواهر شنبه اذن و رخصتی متضمن کاغد کتور دروب مساعده ایتد که قرآن کریمه مسطور
 اولدی اوزره طائفة یهود علی زعمهم خولیا ایما نیرینه صورت ویردیلر * دفع مسیح د نصر کره حواریون
 ملت نصر اتیتی اقامت داعیه سیله اطراف بلاد متفرق اولوب اکثری بلاد رومه نقل و رحلت و انده خلق
 دین عیسایه دعوت ایتدیلر * و بطرس جمله حوارینک اکبر و اعظمی اولوب دارالملک قیصره اولان بلده
 رومه یه نزول و انده تمهید ملت نصر اینه ایلد مشغول اولدی * یونند نصر کره حواریون انجیل شریفی ضبط
 و تحریر و شروع ایدوب روایتلری مختلف اولغله السنه عیدیه اوزره درت نسخه تحریر ایتدیلر * حواریون دن
 متا بیت مقدسه لسان عبری اوزره بر نسخه تحریر ایدوب یوحنا بن زیدی اول نسخه بی لغت عبر اینه دن
 لسان لطینی به نقل ایلدی * وینه حوارینندن لوقا دخی بعض اکابر رومه لطین لسانی اوزره بر نسخه
 و یوحنا بن زیدی دخی کذلک بلده رومه در نسخه انحری تحریر ایدوب و بطرس دخی یه لطین لسانی اوزره
 بر نسخه کتب و تحریر و تولیدی مر فاسه نسبت ایلدی * و نسخ انجیلدن اشبودرت نسخه نک نظم و ترکیبی
 اختلاف رواه ایلد مختلف اولد یغندن ماعد اهر برنده منقول و مسطور اولان کتاب و سی ربانی و خطاب سبحانی
 اولوب یلد که کلام عیسی و کلیات حوارین ایلد مشوب و ممزوجدر * و کذلک انجیل نسخه لرنده احکام
 شرعیه و هر اسم دینه اقل قلیل اولوب اکثر و اغلی قصص و عبر و امثال و حکمدر * یونند نصر کره امر مسیح ایلد
 اطراف و اقطاره بعثت و ارسال اولتان حواریون بلده رومه ده اجتماع ایدوب دین مسیح و ملت نصر اینه مت
 قواعد و مر اسمی بسط و تمهیدی متضمن بر کتاب تدوین و بطرسک تولیدی و مؤتقی و معتدی اولان اقلینطس
 نام راهبک یدینه امانت وضع ایتدیلر * و انجیل شریفدن ماعد از غلری اوزره عمل و قبولی واجب اولان
 کتب مخالفه نک اسم و عدد لر بنی دخی اول کتابک ضمننده درج و تسطیر ایتدیلر * ایتد اکتب شریفه
 قدیمه دن بش سفر اوزر بنه مرتب اولان کتاب رواه ایلد سائر کتب بنی اسرائیلدن کتاب یوشع و کتاب
 قضانی و کتاب راغوث و کتاب یهوذا ی و اسفار ملول نام درت جلد کابی و سفر یرامیتی و ابن کریمه نک
 مؤلفی اولان کتاب مقایسین که اوج سفر اوزر بنه مرتبدر تلقی بالقبول ایتدیلر * و کذلک امام بنی

اسرائیل اولان عزرائل ککابی وکتاب اوشیری و قصه هامانی وکتاب ایوب صدیقی و مزامیرداود علیه
السلامی و حضرت سلیمان علیه السلام کتب خسه سنی و نبوات انبیای بکار و صغار نام اون التي عدد
کتبی و سلیمان علیه السلام وزیر یسوع بن شارخ ککابی اخذ و قبوله اتفاق ایتدیله * و کذلک
سخ اربعة انجیلی و حوار یونان بولسک اون درت رساله سنی و کتب قتالیهون اسمیه مسیحی اولان یدی
رساله ایله یه کتب مزبورده دن قصص رسی متضمن ایر ککسیسک ککابی و احکام دین مسیحیه دائر کتاب
اقلیمطی و کتاب ابو غالمیس که یوحنا بن زیدینک رؤیاسی انده مسطور دور * یوز کراولان کتیک بجه سنی
حواریون اخذ و قبول ایدوب و موجب یله عمل ایتک اوزره طائفة نصاریه توصیه ایتدیله بعد زمان قیصره
روم دخی کاه دین عیسایی قبول و اهله اکرام و اجلال ایدوب و کاهیجه دخی ملت نصرائیه یی رد و انکار
واهلی قتل و نفی ایله پامال قهر و دمار ایلدیله * تا اول وقت ده کک قیصره روم دن قسطنطین مالک تحت
دولت اولوب دین مسیح ایله تدبیرده ثابت و مستقر اولغله بنیان دین مسیح قلوبده راسخ و متین و ترززل و انقلابدن
امین اولدی * و دخی معلوم اوله که طائفة نصاری رئیس دین و مذهب لری اولان کسه یه بطریق اسمیه تسبیحه
ایدوب بالجه امور دینییه ده اکثر آینه اعتماد و حضرت عیسا کک خلیفه سنی اولق اوزره زعم و اعتقاد
ایدور * و خلیفه مزبوره بطریق اعظم اولغله طرفندن بلاد بعیده یه نواب و وکلا ارسال ایدوب انلر اسقف
تسمیه اولنور * و صوامع و کلیسده اقامت مراسم عبادت و وعظ و نصیحت ایله مشغول اولان کسه یه
قسس و خلوتلرده رهبر و ریاضت ایله ملازمت ایدن کک شیشلره راهب اطلاق اولنور که انلر صومعه
وزاویه لرده کوشه کزین عزت اولوب خلقدن منقطع اولمشلردور * و حوارینک اقدم و اعظمی اولان بطرس
بالده رومه ده مکث و اقامت و تعلیم مراسم دین مسیحیه مبشرت ایدوب بعده قیصره رومک بشنچیس
نیزون نام قیصر سقر مقر تائل سریر مالک و دولت اولدقده بطرسی شمشیر غدر ایله شهید ایتکله بریشه دار
الملك رومه ده اویوس نام بطریق رئیس بطارقه روم اولدی * وینه زمرة حواریندن هر قاس انجیلی
دخی اسکندریه و مصر و بلاد غربیه یدی سنه مقداری دعوت دین مسیح ایله مشغول اولوب اول دخی
قوت اولدقده برینه حنائیا نام کسنه قائم اولدیکه ایتدا بطریق اسمیه تسبیحه اولان شخص مزبور در *
و حنائیا رئیس بطارقه اولدقده کک دویه احکام دینییه ده معاونت و مشارکت ایچون اون ایکی قیس نقد
و انتخاب ایدوب اوله شرط ایلدی که بطریق اعظم قوت اولدقده ایچارندن بری خلف و جانشین اولدقده نصکره
ینه قیسین مزبورونک رای و اتفاق لریه علمای نصارادن بری دخی اون ایکنجی اولق اوزره اول قیسلره ضم
والحاق اولنوب و بطارقه اطرافک نصب و تعیین بطریق اعظمه منوط اولدیغی کبی بطریق اعظم قوت
اولدقده اتدی نصب و تعیین خصوصی اشبو قیسلرک رای و اختیار لریشه مقوض اولق اوزره توصیه
ایلدی * حنائیا نصکره بطارقه روم و اساقفه نصاری مبادیه قواعد ملت نصرائیه و عقاید دینییه ده اختلاف
و اختلاف واقع اولغله حق باطلدن فرق و تمیز ایچون قیصره روم دن قسطنطین و قسطنطین اساقفه نصارادن
اوچبوزاون سکر کسنه عقد مجلس مشورت و طرح انجمن جمعیت ایدوب بعد المشاوره نیجه ارککن
و شرطی متضمن رای واحد اوزر شه قرار و ماعدای رده و انکار ایتدیله * و قرار داده اولان مذهب
و اعتقاد لری ضبط و تحریر ایدوب اول نسخه یه اصل و امات تسبیحه ایتدیله که وقت حاجتده انجیق اکا
مراجعت اولنوب موجب و مقتضای ایله عمل اتفاق ایتدیله * اول نسخه ده درج و تفسیر اولتان موادک
بری بودور که زعم قاسدلری اوزره خلیفه روح الله اولان بطریق اعظم قوت اولدقده اتدی نصب و تعیین
خصوصنده حنائیا رای اوزره مجر دذ کراولان اون ایکی قیسینک رای و اجتهد لریه عملی اولنوب بلکه
سائر رؤسای نصار انک دخی رای و اجتهد لریک انفعالیله اساقفه دن بری بطریق اعظم نصب اولنوب دیو بسط
و تمهید اولغله الیوم جه و نصارایینلرند رای مذکور و مقبول و دسی نور العمل اولمشدر *
یونن نصکره دخی ینه بالذفات احکام اعتقادییه و عملیه بین النصاری اختلاف واقع اولغله اجماع اساقفه ایله
مجالس عیدیه عقد اولنوب هر مجلسده مذاهب اسلافی قسح و قبول و محو و اشیات ایله تبصر ف ایتدیله *
لکن زعم قاسدلری اوزره خلیفه عیسی اولان بطریق کراه نصب و تعییننده بطریق اعظم طرفندن اطراف

بلاده اساقفه نصبند و رأی قسطنطین الیه عملده جمله سی اتفاق ایدوب بوماده ده جمیع مجالس معقوده ده
 رأی اسلافه بر فرد مخالفت ایلدی * و بطریق اعظم اطراف بلادده نواب و وکلای اولان اساقفه نصاری
 بطریق کبیره تعظیم واجلال قصد الیه والدومری معناسنه اولان بابالفطنی اطلاق ایتدکری کبی قیسار
 دخی بطریق وکیلری اولان اسقفله اب اسمیله خطاب ایدرلیدی * لکن طول عهد و زمان الیه بطریق
 کبیره الیه سائر اساقفه میانشده اسم و لقب جهتیه فرق و امتیاز باقی قالمیوب و تعظیم واجلالده مساوات واقع
 اولغله اسکندریه مصرده بطریق کبیر اولان هرقل رومی زمانده بطریق اساقفه دن اسم و لقبده فرق
 و تمیزی و مراسم تعظیم تکمیلی ایچون لسان عربده ابوالا بامعناسنه اولان بابا اسمی بطریق اعظمده
 تخصیص و تعیین اولنوب اساقفه الیه اطلاق منع اولندی * و بطریق کبیره بواسطه وضع و تعیین و ابتدای
 ظهوری دیار مصرده مذکور هرقل رومی وقتنده اولق اوزره جرجیس بن العسید تاریخچیده مسطور
 و مصر حدر * بوندنصره بابا اسمی اعظم عمالک روم اولان بلده رومه ده زعم نصارا اوزره کرمی نشین
 خلافت اولان بطریق اعظمه نقل و تخصیص اولنوب بطریق مصر و سائر بطارقه الیه اطلاق اولندی * زیرا
 بوندن اقدام ذکر اولندیغی اوزره بلده رومه ده حواری بوندن بطرس مکث و اقامت ایدوب اندم حضرت
 عیسی طرفندن بر مدت کرمی نشین خلافت اولغله فوت اولدقدنصره دخی جانشینی اولان بطریق طائفه
 نصارا نیکاص کفری سائر بطارقه الیه تقدیم و زیاده اجلال و تعظیم ایتار الیه بابا اسمیله انجق رومه بطریق
 تاقیب ایلوب الی هذا الان آیین باطل و رسم عاظماری بونموال اوزره جاری و مستمردر * معلوم اوله که
 طوائف نصارا تعظیم مسیحده افراط و تحقیده اعتقادات باطله و آراء فاسده الیه اختلاف ایدوب بعضی
 خاشا اله و بعضی دخی ابن الله اولق اوزره اعتقاد و هر بری بکونه کفر و فساد اجترایتمکه فرق
 مختلفه الیه متفرق اولدیلر * و هر فرق کندی مذهبی ترجیح و علا و خصی اوزرینه غلبه و استیلا قصد الیه
 اول مذهب باطلده کندیله اتباع ایدن ملوک نصارا دن استمداد و استعانت ایدوب (سلط الله الکلب علی
 الخنزیر) جفواسی اوزره ینلرنده اشغال نائرة حرب و قتال و قدح زند جدال ایلدیلر * و بو اختلاف ضلالت
 آیین نیجه مدت مستقر اولوب هر عصرده بر مذهب عجیب و آیین غریب الیه فرق عدیده ظهور ایتتمکه دین
 و مذهب لری محتمل و مشوش اولدی * عاقبت اول فرق مکروهه نیک اکثری محو و مضاعف اولوب فرق
 من بوزده دن انجق ملکاتیه و نسطوریه و یعقوبیه نیک اقوال باطله و عقاید زاینه سی قلوب فاسیده نصاراده
 جایگیر اولغله مذاهب من بوزده بی طوائف نصارا قبول ایدوب اوج فرق الیه متفرق اولدیلر * و نص قرآن
 کریم الیه مذاهب من بوزده نیک جمله سی کفر صریح اولوب کتب مال و فجلده علی التفصیل مسطور و معروف
 اولغله اشبو حقیقه قرطاس کافور التیاسی اول شریکه خلیر نیک سواد کفر صریح بخیر الیه تسوید ایتن
 مسایب کورلندی * زیرا بونلرک اعتقاد باطلاری مخیر مبادق خبر الیه رد و ابطال اولنوب تکرار الزام
 و انجام ایچون ترتیب قانون جدال و استدلالدن استغنا حاصل اولغله قبول اسلام الیه جزیه و خراجدن امتناع
 ایتدکری صورتده حکم حکم حاکم شرع مبین الیه قطع عرق نزاع زبان شمشیر حواله اولندی * و دخی معلوم
 اوله که فرق نصارا دن اشبو طائفه نیک هر بری ینلرنده بر بطریق کبیر اختیار ایدوب بلده رومه ده بطریق
 اعظم اولان بابا ملکاتیه مذهبی اختیار و اول حوالیده واقع عمالکده ملوک افریج دخی مذهب من بوزده
 اعتبار ایتتمکه طائفه افریج پایادیدکاری پلباس کراهی پیشوای راه اضلال اختیار ایلدیلر * و کذلک دیار
 مصرده ساکن طوائف نصارا فرق من بوزده دن یعقوبیه رأیه اعتبار و ینلرنده بابا کبی بر بطریق کبیر
 اختیار ایدوب طوائف حبشه دخی یعقوبیه رأی اوزره اولغله بطریق مصر طرفندن جالادیار حبشه اساقفه
 نصب و ارسال اول تیره دلاری اغوا و اضلال ایدرلر * لکن بابا اسمی بوعصرده حلال رومه ده بطریق
 کبیر اولان باباس ناسیاس خناس التیاسه اطلاق اولنوب دیار مصر و غیری بلادده یعقوبیه رأی اوزره
 اولان بطارقه نصاری الیه اطلاق اولنر * و لفظ بابا بر اسمدر که ایکی معنی حرف بابا الیه و ایکی معنی مستند اولق
 اوزره نطق و تکلم اولنوب بین الافریج بوجه اوزره مستعملدی * و دخی طوائف افریجک بطریق
 کبیر اولان بابا دائم طائفه من بوزده بی ملک واحد اتباع و انقیاد ترغیب ایدوب تعظیم ملوک الیه اقتراق کله

و اختلال نظامدن تجیز پرایدر * ولسان افرنج اوزره ملک مزبوره ایزطورا هی اطلاق اولنور که اسم مزبوره شکل زای مجمه ایله مر سوم اولان حرف ذال ایله ظاهر قاری غر جری بنده متوسط مخر جدن اخراج و اجرا اولنور * و ایزطورا ملک و دولته نائل اولد قده پایا کویا تبرک قصد ایله کنیدی پدیده باشنه تاج وضع ایتمکله اول ملک چاسار تاجدار اطلاق اولنور * غالباً ایزطورا لفظنک معنای دخی لسان افرنجده صاحب تاج دیکدن کایه اوله * اشبو محله کلجه پایا ایله کوهن اسمرینک معتاری شرح اولنوب حقیقت و ماهیتری و احوال و اطوار لری پذیرای تمام اولدی * (والله یفضل من یشاء و یمهدی من یشاء)

❖ (فصل) ❖

فصل ثالث او تورا یکتی فصلی مراتب ملک و دولت و مناصب سلطنتک ترتیب و احکامی بیاتسده در * معلوم اوله که مالک رقاب انام و متبوع خاص و عام اولان ملک و سلطان مصالح انامه متکفل و امور عامه بی متحمل اولوب لکن فی حد ذاته شخص واحد و یقین بنفسه رؤیت مصالح امته کافی و امله تنفیذ حکومت و ضبط و سیاسته ابنای جنبه استعانته محتاجدر * زیرا ملک و سلطان کنیدی نفسنه راجع اولان امور ضروری و حوایج اصلیه سنی تحصیل و تکمیلده بی نوعنک معاونه محتاج اولیجی سیاست ملک و دولت و سایر مؤت خاقده اعوان و انصارک اجتماعه احتیاجی امر ضروری اولدی فی ظاهر در * و اصل دخی بود که ملوک و سلاطین داخل حوزه حکومتی و لازمه عهده جیتی اولان بلاد و عبادی هجوم خصوم و تعدی اعدا دن حفظ و حیا به ایدوب و مستظل چنانح رأفتی اولان عجزه و مسا کینک نفس و عیال و املاک و اموال لرینه احتساب جور و ظلمک تعرض لر بی منع و دفعه قیام و اهتمام ایله حفظ بلاد و محافظه عباده سعی ایدر لر * از جمله معصومه محالکده واقع طرق و مسالکی قطاع طریقدن تأمین ایله واردین و صادرین ترفیه ایدوب و امر معاش و تصحیح معاملاتده کافه انامک علی وجه العموم محتاج اولد قاری مصالح کلیه ده قانون نظامه مراعات ایدوب سوق و بازارده کیل و وزن ایله بیع اولسان مأ کولات و مشروباتده نظام سعرونر خه رعایت وحدی تجار و زاید نره حدینه لایق وجه اوزره ترتیب سیاست ایتد کد نصکره مدار نظام معاملات انام اولان سکه خصوصنه دخی صرف نقدینه همت و سرکشک اید نرک مرینه ضرب مطرقة عقوبت ایدر لر * خلاصه کلام ملک و سلطنت امور عامه ده قوه قاهره ایله علی وجه الاستقلال حکم و تصرفدن عبارت اولغله ملوک و سلاطین بین الانام امری اجرا و حکمی امضاده مستقل اولوب مجد و شرفده متفرد و ضبط و سیاستده مستبد اولق ایچون جمع قلوب و اتحاد کله ایله خلق کند یاره تسخیر و اطاعتده تحمل متاعب شاقه ایدر لر * حتی بوباید بعض اشراف حکامدن منقولدر که جبال راسیاتی اما کی و احیا زدن محل آخره نقل و تحویل قلوب متفرقه بی کله واحده اوزرینه جمع و تألیفدن اهون و اسهلدر دیو ملوک و سلاطینک تنفیذ احکام و حفظ نظامده سال و شانلری تمیل ایشد یار * بوندن صکره دخی معلوم اوله که ملوک و سلاطینک اعوان و انصارنده صدق و استقامت لازم اولوب و خدمت و امانتده صداقت درگاه سلطنته انتساب حسبیه مختلف اولغله مراتب ملک و دولت اوج صنف اوزرینه مرتب اولشددر ❖ صنف اول قرابت نسبه یا علاقه صهریه در که اعوان و انصار دولت اقارب ملوکدن اولدی فی صورتده غیرت و جیتی اکید و شدید اولوب ملوک و سلاطینه صدق و استقامت ایله خدمت و معاونه سائر ناسه تفوق و تقدم ایدر ❖ صنف ثانی خاندان دولت و حرمسرای سلطنتده تربیه اولسان خواص خدمه سلطانیه در که انلر دخی مخدوم و ولی النعملری اولان سلاطینه سبق خدمت ایله تعاق و خلقلریله تخلقلری حسبیه علاقه سببیه لری قرابت نسبه منزله سنه تنزیل اولنوب تمشیت مصالح ملک و دولته اجانب و اباعده ترجیح و تقدم اولنور لر ❖ صنف ثالث قدیدن وظیفه خوار خیزه سلطنت اولان خدام دولتر که ادناسی اجانب دائره دولت اولان زباندن اقدام و اولی در * تسکیم آیات ینات قرآنیه دن (واجعل لی وزیر من اهلی هارون اخی اشدیده اوزری و اشیر که فی امری) نص کریمی بو خصوصه دلیل و برهان و مصداق واضح البیاندر که حضرت موسی علیه

الصلوة والسلام شرف وحی رسالت ایلہ مشرف اولوب فرعونی ایمانه دعوت ایلہ مأمورا اولدقده علاقه
 قرابت موجب حجت و امر وزارت باعث تحقیق مؤنت اولغله حضرت کلیم الله صلی علیه الاله ابدا
 قرنداشی هارون علیه السلام طرف حققدن کندیله وزیر نصب اولنوب تبلیغ رسالتده مشارکت و دعوت
 فرعونده مظاهرت رجاسیله درکله حقه نیاز ایلدی * معلوم اوله که اعوان و انصار دولتک ملوک و سلاطینه
 خدمت و اعانتلری یاسیف صارم یارای حازم یاقلم و کاتب یا خدمت حجابت باب سلطنت ایلہ اولوب جله
 خدمات ملک و دولت بودون اصله راجعدر * لکن بعض دول سالفه اسلامیه ده عتیبه سلطنتی زحام
 انام و دخول خاص و عامدن حفظ و حراسته مأمورا اولان جاجبلرک بعضیسی در کاه دولتیه شرف قرب
 انتساب ایلہ مشرف اولوب ملوک و سلاطین قنده قدر و شانی عالی و حزم و رأی کافی اولغله بالجمله مناصب سیف
 و قلم مسلم کف کفایتی اولمشدر * و دخی خدمات سیفیه و مناصب قلبیه اقسام عدیده و فروع متعدده یه
 منقسم اولوب هر بری اصحاب استحقاقدن اهله تفویض و توجیه اولنور * اول خدمات اقلامدن قلم
 انشا افز و منصب ریاست عنوانیه ممتاز اولوب رئیس کاتب دیوان سلطنت اولان کسه نک عهده امانتیه
 تفویض اولمشدر که او امر علیه احکام دیوانیه بی برنج شرع منبر صحایف مناسیر احکامه ثبت و تحریر
 ایدرلر * کذلک بری دخی خدمت قلم محاسبات اموالدر که عمال و امنانک جمع و تحصیل ایتد کلری اموال
 میریه نک حساب و کتابلری و تسلیات و ذمعلری رتبه مأمورا اولوب دقدر داران دولتیه تفویض اولمشدر *
 کذلک خدمات اقلامک بری دخی قلم صک و تسجیلدر که امور ناسی وجه شرعی اوزره ضبط و تحریر و صکول
 و سجلاته ثبت و تحریر ایدوب محاکم شرعیه کاتب فن صکه مخصوص و مفوضدر * و بری دخی قلم اقطاع
 محاکمدر که داخل قلم و ملک و دولت اولان اراضی میریه و موقوفه نک حدود دستورلری و اعشار شرعیه
 و رسومات عرفیه لری محقر قلیله اجنال و تفصیل اوزره ضبط و تحریر اولنوب امین دقدر خاقانی اولان کسه نک
 عهده امانتیه تفویض اولمشدر * کذلک مناصب سیفیه دخی خدمات عدیده یه تفریق و تقسیم اولنوب
 اهل و رجالنه توجیه و تفویض اولنور * و مناصب سیفیه نک اشرف و اعظمی رتبه وزارت و امارتدر که
 کفوه خاسرین و بغات مقرر دین ایلہ اقامت حرب و جهاده مأمورا اولان سردار و سپهسالار و مفوض اولوب
 انلردن صکره سائر رؤسای عساکر اولان اوجاق ضابطلری نه تفویض اولمشدر * و اصحاب مناصب سیفک
 بری دخی دول قدیمه ده جاری اولد یقی اوزره صاحب شرطه عنوانیه معروف اولان والی بلده در که ضبط
 اشقیاء و تنقیش لصوص ایچون اسواق و طرقد لیللا و نههار اسلخ آدملا ایلده دور و طواف ایدوب ترتیب سیاست
 و عقوبته مأمورلردن * و اصحاب خدمات سیفک بری دخی حدود و تخوم دولتیه واقع قلاع و ثغور
 محافظه سنه مأمورا اولان مستحقظیندر که حصون و قلاعی هجوم اعدادن حفظ و حراست ایدوب لای
 الحاحه الات واسلحه ایلہ مبارزه یه مبادرت ایدرلر * و دخی معلوم اوله که بوندن اقدام ذکر اولند یقی
 اوزره ملت اسلامیه ده امانت کبری اولان رتبه خلافت عظمی مصالح دین و دنیایی جامع و بالجمله خدمات
 ملک و دولت دخی خلافت اسلامیه تحتند مندرج اولغله خدمات سلطنت و وظائف خلافتدن معدود
 اولمشدر * زیرا کتب فقهیه ده مسطور اولد یقی اوزره احکام شرعیه علیه علی وجه العموم افعال عبادیه
 متعلق کرک دینه و کرک ملکه راجع امور کلیه و جزیه کتب دینه ده بسط و تفصیل اولمشدر * شویله که
 فقهای عظام انار الله براهینهم حضراتی خلافت اسلامیه نک شروط و قیودندن و خلفایه تغلب ایدن
 ملوک اطرافک احوال و احکامندن و خلیفه طرفندن حکم و تصرفه مأذون و مأمورا اولان امر انک حال
 و شاتندن بحث ایدوب هر برینک حکم شرعی نقل و بیان ایتدیلر * کذلک امنان و جمال و بیت المال و عقوبات
 و سیاساتک احکام و احوالی علی وجه الاطلاق و التقیید ایضاح و عیان و عزل و رفعلری موجب اسباب
 و عوارضک حال و شانی نقل و بیان اولنوب و ملک و سلطنته تابع وزارت و امارت و جبا یه متعلق سایر خدمات
 دولتک احکام و مراسمی بسط و تفصیل اولمشدر * و کتب دینه ده احکام شرعیه نک بالجمله امور دین
 و دنیا یه عموم و شمولی خصایص ملت اسلامدن حضرت سلطان انبیاء علیه افضل التحایاتک کافه انامه بعثت
 عامه لری و اسلام و جزیه دن ابا و امتناع ایدن کفره و مشرکینه غز و جهاد ایلہ مأموریتلری نه مبنی اولد یقی

بودند اقدم ذکر اولنگله دین اجدیده وظایف ملک و دولت خلافت اسلامیة تحتند داخل اولدینی ظاهر
 و معلوم اولور * لکن اشبو تألیف مزده خدمات ملک و دولته متعلق امورده نظر و بچندن قصد و غیره
 احکام شرعیة بیاتنه متعلق اولوب بلکه صحیفه معموره ارضده اجتماع ام و نظام عالمان اقتضاسنه مبنی
 اولنگله احوال ملک و سلطنتده احکام شرعیة بیانی کما بزمه مطلوب و مقصود دکلدر * مع هذا اعلام
 فقهای شافعیه دن قاضی ابوالحسن ماوردی ایله انک امشالی خول رجالک احکام سلطانیة به متعلق تصنیف
 و تألیف نکرده خدمات ملک و دولته احکام شرعیة سی تفصیل اولنگله احاطه و استیعاب قصد ایدن اخوان
 و خلان صحایف کتب مزبوره به امر ارتظر ایدوب چشمکذار مطالعه اولد قارنده تفصیل و اقف اولورلر *
 و بودند اقدم اشبو کما بزمه خلافت اسلامیة نک شروط و قیودندن و کاتبان خدمات دینه دن بخت و بیاض
 انجی مناصب شرعیة ایله خدمات سلطنتک بیاتنه فرق و تمیز قصدنه موقوف اولوب ~~کتب~~ کتب فقهیة ده
 منصوص اولدینی اوزره احکام شرعیة بیاتنه مبتنی دکلدر والله الموفق (منصب وزارت) * معلوم اوله که
 رتبه وزارت و کالت مطلقه سلطانیة دن عبارت اولنگله بالجله مناصب سلطنتک اشرف و اعلا سی اولوب اسان
 عربده مأخذ اشتقاقی دخی بومعنا به دلالت ایدر * زیر القظ وزیر بودند خالی دکلدر که یالسان عربده مظاهر
 و معاونت معناسنه متعارف اولان موازیه کله سندن یا خود خفت مقابلی ثقل معناسنه اولان و وزیر کله سندن
 مأخوذ و مشتق اولوب حاتم سندن صدارت اولان وکیل سلطنته اطلاق اولمشدر * معنای اول اوزره
 وزیرک تنظیم امور و جهورده مالوک و سلاطینه معاونت و مظاهرتی اعتبار ایدر * ایکنجی معنایه کور و سلطان
 طرفندن امور عبادی تکفل و جل تقبل سلطنتی قصملنه نظر ایدر وکیل سلطنته اطلاق تصحیح اولمشدر *
 و بودند اقدم عنوان فصلده ذکر و تقریر اولندینی اوزره مالوک و سلاطینک دائره ملک و دولته حکم
 و تصرفی درت درجه اوزره اولوب مراتب سلطنت ذکر اولنان و جوامع اربعه به منحصره اولدینی ذکر اولمش
 ایدی * وجه اول ملک و سلطانک حکم و تصرفی آسوده نشین ظل عنایتی اولان عبادی اعدادن جایه
 و حراسته راجع اولوب اقامت حرب و جهاد ایچون ترتیب جیوش و تهیئة آلات و اسبابه مقصود و در که دیار
 شرقده واقع دول قدیمه ده و حالا بوعصرده بلاد غریبه دخی وزیراسمی خدمت حرب و جهاده مأمور اولان
 سرداره اطلاق اولنور * ایکنجی وجه بودر که پای تخت سلطنتدن مکان یا زمان جهتیله بعید اولان رجاله
 تنفیذا حکامده امر و نهی ایله خطابه و وعد و وعید ایله تحریک کاتبه متعلقدر که بو خدمتک صاحبی رئیس
 الکتب ایدر * اوچنجی وجه دخل و خرج دولته و محاسبات اموال سلطنته تعلق ایدوب بو خدمتک
 صاحبی وکیل مال اولان دفتر دارد و لندر که حالا بوعصرده دیار شرقده وزیر عنوانیله معروف و مشهور و در *
 در دینی وجه و قنایه و قنایه سلطنته مزاجه و مهمات دولته مضایقه به باعث اولان اصحاب حاجاتی عینه
 دولته دخاودن منع و حجب ایدوب اوقات مخصوصه ده حضور سلطانی به عرض خدمتیدر که حاجب باب
 دیوان و کتخدای بوابین سلطانی به مخصوصدر * بو تقدیرجه خدمات دولت و مناصب سلطنت و وزارت
 و کاتب و جیایت و حجابته منحصر اولوب و مراتب ملک و سلطنتک جلله سی اشبو انواع اربعه به راجعدر *
 لکن رتبه وزارت دایماتدیر امور دولت و ترتیب مصالح سلطنته مالوک ایله مشارکت عامه بی متضمن اولنگله
 سایر اصحاب طبل و علم و ارباب سیف و قلم اوزرینه نظارت عامه سی مقرردر * و طایع تباشر اسلام *
 و ظهور دعوت سید الانام * علیه الصلاة والسلام زمانه کلجه ملک فرمن و روم و سایر ملک و دولته ترتیب
 مراتب و مناصب بوموال اوزره جاری اولوب بر دولته بوضابطه نک تقاضی خلل پذیر انقصام اولدی
 وقتا که آفتاب ساطع الانوار اسلام مطلع غیبدن بر تواند از ظهور اولوب حضرت مشید ارکان شرع عتین
 تأسیس مبانی دین مبین ایله هدم آیین پیشین ایتد کده بالجله قواعد ملک دیرین محو و منسی اولوب رسوم فرس
 و روم بالکلیه منسوب و معدوم اولدی * لکن حروب و مغایزه احتیاط و تحری و رأی و تدبیره مراجعت
 امر طبیعی اولنگله زمان فیض رسان بوقته دخی جاری اولوب اول نورعین اصفیاء علیه افضل التحایا
 حضرت تری مهمات عامه و خاصه ده اصحاب سعادت نصاب ایله عقد مجلس شورا ایدر لر ایدی * غلی
 الخصوص یار غار شفیق ابی بکر الصدیق رضی الله تعالی عنه حضرت تری محرم راتینوت اولوب امور

مخصوصه استشاره اناره مخصوص اولمغله طوائف عربدن فرس و روم و حبش دولته نك اطوار
 و اوضاعه واقف اولان كسنه لر حضرت ابی بكره محمدك وزیریدر دیرلرایدی * مع هذا قبائل عرب بربه
 نشین اولمغله مراسم ملك و سلطنت قبل الاسلام دخی چچه والری اولوب و دین اسلامده شمت و شوكت مرعی
 و معتبر اولمغله وزیر اقلی مسلمانین یتمنده معروف و مشهور و رد كل ایدی و كذلك عهد رسالتینا همدن صكره
 خلافت صدیق و قننده دخی حضرت عمره وزیر اطلاق اولنوب و حضرت فاروقدن صكره عثمان
 ابن عفان و انلردن صكره حضرت مرتضی بو عنوان ایه معروف و منذ كورایدی اما عهد نبوت و انام
 خلافتده حساب ورقم و دفتر و قلم احوالی دخی معلوم و مضبوط اولمغله ترتیب امور و رجیایات و ضبط
 منافع دولت ایچون موضوع اولان صنعت كات دخی رتبه اعتباردن ساقط ایدی * زیر اطائفه عرب
 بربه و بادیه ده نشأت ایتمكه ای اولوب حساب و كتابده عمارت لری اولمغله ابراد و مصر قلیخی حساب اقتضا
 ایتد كده یهود و نصاریه یا كندیله دخیل اولان رجال فرسه و قوم قبطه مراجعت ایدوب انلردخی ایچلرنده
 قلیل اولمغله حساب و كتاب امری مهمل و متروك ایدی * كذلك طائفه عرب ایی اولمغله تنفیذ احكام
 و سیاست و نظام ایچون موضوع اولان مراسم قانوندن دخی عاقل اولوب اطراف بمالكه رعید و وعید
 و اطماع و تهدید متضمن مناشیر و اوامر تحریرینه دخی مشغول د كالرایدی * بوندن ماعدلر هتونی
 صبح صادق اسلام ایل طائفه عربك امانت عامته خاصه ذاتیه لری اولوب كتم سیر و حفظ امانتده مكاتب
 محتوم کی دخیلری محفوظ ایدی * بوندن قطع نظر دخی ضابطه نظام و رابطه انتظام لری احكام شرع
 سیمد المرسلین اولوب قانون سیاست و خدمت توفیق و ریاستدن مستغنی اولمشر ایدی * مع هذا قبائل
 عرب خصوص طائفه قریش فصیح و بلیغ اولوب مافی النمر برلندن قانون بلاغت و اسلوب فصاحت اوزره
 تعبیر و تقریر قادر اولمغله خلفای راشدین انشای رسم كات ایچون رتبه مخصوصه وضع و تعیین ایتمشر
 ایدی * و كشیده سلك نظم و بیان اولان جواهر زواهر كلمات فصیح لری خلیفه حسن خط ورقم ایل
 تحلیه و تحسین اولغی اقتضای ایتد كده خلیفه اسلام اهل كتاب و طوائف فرسیدن فن خط و رتبه ماهر
 كسینه لری استخدام ایدرلرایدی * اما خلفای راشدین و قننده حاجب نصب و تعیین دخی واقع
 اولوب درگاه خلافتدن اهل حاجاتی منع و دفع خصوصی شرعاً منوع و محظور اولمغله و ضعیف و رفیع
 و صغیر و كبر بالذات خلفایه حاجت لری عرض و اعلام ایدرلرایدی * و قنا كه ایام خلافت خلفای راشدین
 منقضى اولوب مراسم ملك و سلطنت ظهوره آغا زایند كده خدمات ملقب و دواتدن ابتدا حاجب نصی
 تقدیم اولنوب درگاه دولته مزاجه نایب كرام ایل ناسك هجوم و حضوری منع اولندی * زیر خلفای
 راشدیدن حضرت عثمان و علی رضی الله عنهما نك شهادت لری و قعه سی و ملوك امویه دن معاویه
 و امرادن عمرو بن العاص و انلرله امثالی رجاله خوارچك سوء قصد ایل هجوم لری خلفای اسلامك امن
 و راحت لری سلب ایدوب مكاید اعدادن خوف و خشیت لری به باعث اولدیغندن ماعدل هجوم انام و مزاجه
 عوام مهمات ملقب و دوات و مصالح سلطنتك تعطیلنه سبب اولمغله بالاقتضا حارس و حاجب نصی لازم كادی *
 منقولدر كه خلفای امویه دن عبدالملك بن مروان رجال دولتن بر كسینه بی حاجب نصب و تعیین ایتد كده
 دیدیكه دروازه خلافتده خدمت حجابی سكات و ریض ایدوب عتبه سلطنته ناسك بلاذن دخول لرندن
 منع سنی هرخص ایلدم * الا اوج كسینه نك حضوری منعه و خصت و مساعد ایتدم * بری مؤذن
 صلوتدر كه امر حقه داعی اولمغله دعوتنه اجابت لازمه ذمت اسلامدر * ایكنجیسی اطراف بمالكدن
 منزل ایل بر مصیحت مهمه ایچون قدوم و ورود ایدن قاصد و سفیردر كه مكث جزئی بر امر كلی نك قوت
 و تعطیلنه باعث اولور * اوچینجیسی چاشنك كبر طعمادركه مكث و توقیف اولند قده قوامیدن و ماده حیات
 اولان اطعمه و اغذیه نك فسادینه باعث اولور دیدی * و عبدالملك بن مروان و انلر صكره كندیكه دائره
 ملكده وسعت و فسحت و مراسم شوكت و حشمت ظهور ایدوب اعوان و انصار دوات اولان قبائل
 و عشایر لرجالی ترتیب اقتضای ایتد كده خلفای اسلام عقل و بصیرت و رأی مشورت اصحابیدن عاقل
 و صكامل بر كسینه نك امانتده محتاج اولمغله اعیان دولتن بر ذات عالیه نك مقام حل و عقدده تعیین

ایدوب وزیر اسمیه اولندی * و ایراد و منافع دولتی حساب و کتاب خصوصاً طائفه عربک عقل و رأی قاصر اولغله امر حساب و کتاب اهل کاب و محاسبان قبطه تفویض اولندی * و اسرار سلطنت و وقایع دولتی دفاتر خاقانی و مناشیر سلطانی به کتب و تحریر و ثبت و تسطیر ایچون بر کاتب مخصوص نصیبی لازم و مهم اولغله احکام دیوانیه تحریری ایچون رئیس الکتاب نصب و تعیین اولندی * لکن رتبه ریاست درجه وزارتیه بالغ اولوب موقع منشور دولت اولان کسسه وزیر له فرمانبر حکم و امری اولدی * زیرا اوائل اسلامده لازمه منصب ریاست اولان فصاحت عرب اختلاط ایجمام ایله هنوز قاسد و مختل اولوب وزیرای اسلاف لسان عذب البیان عربیده ماهر و اسلوب بلاغت اوزره سبک کلام و تعبیر مرامه قادر اولغله منشی کاتلردن مستغنی اولوب بلکه مجتهد حسن خط و رقم اصحابی اولان ارباب اقلامه محتاج اولماریله رتبه کاتب مقام وزارتدن منخط اولدی * و خلفای راشدینده تصکرمه امویه دولتنده وزیر اعظم حل و عقد امور دولت و رتیق و رتیق مصالح عملکننده مستقل اولوب ترتیب جنود و توظیف جیوش و اخراج مواجب و توجیه مناصب و سایر امور عامه و خاصه ده حکم و تصرفی نافذ و جاری ایدی * و قنایه خلفای عباسیه مالک تاج و تخت اولوب رتبه قدر و منزلت لری درجه علیایه بالغ اولدقده دولت امویه دن زیاده وزیر اعظمک وقع و شانی عالی اولغین تنفیذ احکام و تنظیم امور انامده مرجع خاص و عام اولوب اعتبار رفیع لری متکای و جوه اشرف و اعیان و ملتجای صدور و ارکان ایدی * و امور محاسبات مقاطعات دخی مسلم کف کفایت لری اولوب بالجله دخل و خرج دولت و ایراد و مصرف سلطنت یدلرنده اولغله منصب دقتری دخی ضمیمه رتبه وزارت اولدی * بعده دولت عباسیه ده کثرت اختلاط ایجمام و اروام ایله لسان عربی اختلاطدن حفظ و صیانت لازم و علی الخصوص کتم اسرار دولت زیاده مهم اولغله منصب ریاست کاب دخی وزیر اعظم لره تفویض اولوب سده خلافتیه اعلامی مهم اولان موادی بالذات کندی قالدیله عرض و تلخیص ایدر لردی * و او امر علیه سبطانیه به نشان و علامت اولوب اسرار سلطنتی کشف و اشاعتدن حفظ و صیانت ایچون اسم سبطان ایله معلم طرز مطبوع اوزره بر خاتم وضع اولوب طرف سلطانیدن وزیر اعظم لره دفع و اعطا اولنور ایدیکه اول نکی نرین عین الملک دولت اولان صاحب صد ار نک یدیله عنوان حمایت مناشیر طبع اولنوردی * بو تقدیرجه لفظ وزیر بحسب المفهوم اشمل و اعم و جامع مراتب سیف و قلم اولوب امور عامه و خاصه ده سلطان انامه مشارکت و معاونتی متضمن اولور * حتی عهد خلافت رشیدده بالجله مناصب سیف و قلم وزیر اعظم اولان جعفر بن یحیی انک کف کفایتیه مسلم اولوب دائره مالک و دولتده نظارت عامه سی اولغله جعفره سلطان اطلاق اولنوردی * منقولدرکه منصب جبابیدن غیری مناصب دیوانیه نک جلله سی یحیاده جمع اولوب عتبه خلافتده حاجب اولمقدن استسکاف ایتمکله منصب جبابقی آخره تقلید و تفویض ایتمش ایدی * کیده رله دولت عباسیه به بعض اوقاتده اخرا تغلب و استیلا ایدوب علی وجه الاستقلال دائره عملکننده حکم و تصرف ایتدیلر * لکن متغلبه امر اوقت تقلیلرنده تصحیح احکام شرعیه ایچون ینه خلفادن بیعت و انابت ایدوب کویا خلیفه اسلام طرفندن تنفیذ احکامه مأذون و مرخص اولماری ناسه اشعار ایله غبارتمتدن تبرئه ساحة ذمت ایدر لرایدی * بو صورتده عهد خلافت عباسیه ده منصب وزارت و رتبه امارت ایکی نوع اوزره جاری اولوب بر نوعنه وزارت تنفیذ و نوع آخره وزارت تفویض اطلاق اولنور * اما وزارت تنفیذ اول رتبه رفیع درکه خلیفه اسلام اریکه سلطنتده مستقلاً قائم اولوب وزیر اعظمی کندی طرفندن حسن اختیار یله وکیل مطلق ایتمکله حل و عقد امور و رتیق و رتیق مصالح جمهوره مرخص اولور * لکن وزارت تفویض اول رتبه دن عبارتدرکه بعض جبابره امر ا دولتیه بر تقریب ایله تغلب و استیلا ایدوب نیروی بازوی تغلب ایله دولتده غالب ایکن ینه صورت ظاهره ده خلیفه اسلام طرفندن تقلید وزارتیه طالب اولغله خلیفه دخی امور خلافتی اکتافویض و تقلید مضطر اولوب حسب الاقتضا لوصکله مجبور اولغله مالکده حکم و تصرف اکتام مقصور اولور * بو تقدیرجه متغلبه دن ایکی شخصه منصب وزارت تقلید اولنسه ایکی امامه عقد بیعت مثابه سنده اولغله عقد بیعت امامینده جاری اولان خلاف عقد وزیر ینده دخی جاری اولوب تعدد خلفاده سبق ایدن اقوال و احکام شرعیه امر وزارتنده دخی

مرعی اولغله اولک صحت و انعقادی و ثانیاً انتقاص و انحلالی ترجیح اولنور * بعده کیده رک دولت عباسیه تک نظامی مهمل و مختل اولوب مالک اطراف تغلب و تسلط ایتمکله مراسم خلافت طور قدیمدن خروج ایلدی * لیکن ینه متغلبه دیاللمه و سلاجقه دخی خلفایه مخصوص اولان القاب و اسما و سائر اطوارده خلیفه اسلام ایله مشارکت ایتوب و دولت عباسیه دم خلفانک اتباع و اعوانی اولان وزرا و امرا یه مخصوص القاب ایله کندیاری ذکر و تسمیه دن دخی تعزز و استنکاف ایتلریله طرف خلیفه دن سلطان کی یا امیرالامرا کی القاب سامیه ایله کندیاری تلقیب ایتدیروب وقع و شانلری خلیفه اظهار و غلبه و استقلالری اشعار ایتدی * و اثنای تغلبه وزیر اسمی انجی خلیفه تک کندویه مقصور امور مخصوصه سنی رؤیسه مأمور اولان شخصه اطلاق اولنوب دولت عباسیه تک حال و شان بو منوال اوزره جاری و مستمر اولدی * و مالک اطرافک دولت عباسیه یه تغلبی و اعجام و اتراکل طائفه عرب ایله اختلاطاری سببیله لسان عذب البیان عرب متغیر اولوب لهجه فصاحت و اسلوب بلاغت قاسد و مختل اولغله حفظ لسان ایچون علوم ادبیه و فنون عربیه تدوین اولنوب علم انشاء صنعت و حرفت کی کسب و تعلمه محتاج اولغله وزرای عرب اعجام وار و امه تعلیم فنون دن امتناع ایتکیکن منصب ریاست و کتبات مهره لساندن برینه توجه و تفویض اولندی * بوندن ماعداد دولت عباسیه یه تغلب ایدن مالک اعجامک کلام عرب لسانلری اولغله فصاحت عرب ینلرنده مقبول و معتبر اولوب اسلوب عربی اوزره تحریر اوامر و مکاتیب اقتضا ایتد کده کتاب عرب و فضلالی ایدن برکسنه یه منصب ریاستی تخصیص و عتبه وزیرده خدمت و اقامت ایتک اوزره تعیین ایتدی * و اثنای تغلبه دولت عباسیه ده ترتیب حروب و تجهیز جنود و تنظیم امور جمهوره مأمور اولان سردار و سپهسالار امیر اطلاق اولنوب حوزه خلافتده داخل اولان عمالکده تغلب یا و کالاه امر و حکمی نافذ و جاری ایدی * بعده دیار مصر ده دولت اتراک ظهور ایدوب دولت عباسیه ده مالک دیاللمه و سلاجقه و سائر تغلب ایدن رؤسای رجال امیر عنوانله مراسم وزیر خلیفه شجورک وکیلنه مخصوص و امیر کبیرک محکومی اولدیغی معلوملری اولغله دولت اتراکده حل و عقد مأمور اولان سردار لر عنوان وزارتله ذکر دن استنکاف ایدوب حال دیار مصر ده بوعصر ده جاری اولدیغی اوزره کندیاره نائب و وکیل مال اولان دفتر دارلره وزیر اطلاق ایتدی * اما مالک اندلسده اوائل دولت بنی امیه ده وزیر اسمی موضوع اصلینده باقی قالوب حل و عقد امور و تنظیم مصالح جمهوره مأمور اولان دستور لره اطلاق اولنوردی * بعده اواسط دولترنده رتبه وزارت تطارت عاتقه دن مصر و ف اولوب امور کایه دن هرا مرده بر وزیر مخصوص تعیین اولغین تعدد شرکاو کلا ایله منصب وزارت درجه استقلال دن ساقط و منقط اولدی * از جمله تطارت حساب امواله بر وزیر و منصب ریاسته بر وزیر و تقییس مظالمه بر وزیر و رؤیت امور قلاع و ثغوره بر وزیر منصب و تعیین اولنوب و مأمور اولد قلمری خدمت دولتی رؤیت ایچون بوناره بساط مفروشه ایله عزین بر سر ای مخصوص تعیین اولغش ایدیکه اوئل سرایده جله سی هر کون جمع اولوب هر بری مأمور اولد قلمری اموری بوجه استقلال تنظیم و تهید ایدرلر ایدی * و وزرادن بری دخی حاجب باب دولت و نکمهمان درگاه سلطنت اولوب خلیفه ایله وزرا یننده واقع اولان امور محرم و احراز شرف قرب سلطان ایله مکرم اولغله رتبه و درجه سی سائر وزرادن اعلا اولوب جله یه تصدیر و تقدیم ایله انکشت غای مشیران بنام ایدی * و اندلسده واقع دولت امویه ده حاجب لک پایه و رتبه سی دولتری انقراضنه دلغالی و رفیع اولوب * حتی اندلسده مالک طوائف حاجب عنوانله ذکر کری سرمایه مباهات عدا ایتشرا ایدی * و امویه دولتنده صکره افریقیه و قبروانده شبعه اداره و عبیدین دولتری ظهور ایدوب اوائل حالرنده دولتری جاری اولان طور عربیت و آیین بدویت طینت و جبلتارنده هر کوز اولغله حضری و بلد یاره مخصوص شعار سلطنتدن غافل اولوب و القاب و اسمادن ذاهل ایدیلر * بعد زمان دولتری محمد و بنیان سلطنتلری مشید اولوب اختلاط رجال ایله وضع اسما و القابده دولت امویه و عباسیه یه تقلید ایتد کلمری تواریح مالک خا طمینده مذکور و مسطور در * بونلر ده صکره دیار غریبه محمد بن قهرت محمدی اعانتیله موحدین دولتی ظهور ایتد کده رجال موحدین دخی عربی طینت بدوی خلقت اولوب کلفت حشمت ایله مالوف

اولماریه اوائل دولته مر اسم ملک و سلطنته اعتبارا بتیوب بالجمه امور مملکتی و مناصب ملک و سلطنتی وزیر تفویض ایتدیله * بعده کیده ملک موحدینک بیان دولتری مؤسس و مشید اولوب رسم بدایت طور حضارته مبتدل اولغله دولت امویه رجائه اقتدا ایدوب حل و عقد امور دولت درگاه خلافتیه ورود و وفود ایدن اعیان و اشرا فک احوال و آمال لری حضور خلیفه یه عرضه و هر برینک مرتبه و مقامنه لایق مر اسم تحت و تعظیمی تعلیم و اجزایه مأمور اولان حاجب کیره تفویض وزیر عنوانیه ذکر اکر کا تخصیص ایتدیله * و منصب حجابتک قدر و شانی دولت موحدینده کتدکجه متزاید و مترقی اولوب الی یومنا هذا حاجب کبیر جمه وزرایه تقدیم اولتور * اما دیار شرقده واقع دولت اترا کده حاجب کبیره دوادار اطلاق اولتوب کتبت اسرار سلطنت یعنی منصب ریاست ایله بلاد بعیده یه منزل ایله امور مهمه ایچون ارسال اولنان اتایان دولتک اموری دخی دواداره مفوضدر و الله متولی الامور (منصب حجابت) معلوم اوله که یوندن اقدام ذکر اولتدیق اوزره دولت امویه و عباسیه ده حاجب اسمی دیوانلرده و سائر اوقاتده خلیفه اسلامه عرض اولنه حق موادی تبلیغ و انهایدوب و اعیان دولتی مجلس خلیفه یه دلالت ایدن کسینه یه اطلاق اولتوردی * لکن عزل و فسخی دولتن مذکور تین ده وزیر اعظمه مفوض اولوب وزرائک محکوم و فرمانبری اولغله خلفای اتده قرب و منزلتی ندکوز یاده ایدده یننه رتبه و پایه ینی وزارت مرتبه سنه بالغ دکل ایدی * و کذلک دیار مصرده واقع دولت اترا کده حاجب و دوادار دخی نائب عنوانیه معروف اولان وزیر اعظمک تحت حکمنده محکوم اولوب ایام معتاده ده ترتیب دیوان و استقبال اشراف و اعیانه مأموردر * لکن ممالک اندلسده واقع ملوک امویه وقتنده منصب حجابت بررتبه یه بالغ ایدیکه مجلس سلطانه خواص و عوامک دخول و حضوری حاجبک افتنه موقوف اولوب وزرا و امرا و سائر وکلای دولت ایله سلطان یننده واسطه اولغله قدر و منزلتی جمه دن اعلا اولدیق حجاب دولت امویه دن ابن جدیر و انک امشالی حاجبک احوالی بیانی متضمن تاریخلرده مسطوردر * شویله که ممالک اندلسده بنی امیه وقتنده حاجب کبیر اولان منصور بن ابی عامر و اولاد لری ملوک امویه یه تغلب ایدوب بالجمه حل و عقد امور وفق و رتق مصالح جمهوره ممالک اولد قلنده دخی دولت مذکوره ده رتبه حجابتک عز و اعتباری و روتق و اشتهاریته بناء یننه حاجب لقبیه ذکر و تاقیبی اختیار ایتدیله * یوندر نصکره ممالک اندلسده طوایف ملوک ظهور ایدوب اولد دخی اسلافی اولان متغلبه امویه یه مسلک کنه سالک اولغله حاجب عنوانیه ذکر و اشتهاری سر مایه نفیر و مباحات ایدوب سائر مر اسم و القاب و اوضاع و اطوارده دخی متغلبه امویه یه اقتدا ایتدیله * لکن دیار اندلسده طوایف ملوک وقتنده حل و عقد ممالک اولان رئیس لری حاجب اسمندن غیری ذی الوزارتین عنوانیه دخی تلقیب اولتوب حاجب لفظیه منصب حجابته و ذی الوزارتین لقبیه سیف و قلم منصب لری جمعه اشارت قصد ایتدیله * یوندر نصکره مغرب ایله افریقسه محالکنده موجود اولان دولتلرک رجالتنده دخی مشرب بدایت و غفلت و خست و غالب اولوب هنوز آداب حضارت و مر اسم سلطنت ایله مألوف اولماریه حاجب کبی و ذی الوزارتین کبی القاب و اسمادان غفلت ایدوب طور عرب اوزره رسوم و آداب و اشعار و القاب اعتبار و رعایت ایتدیله * انجق دیار مصرده عبیدین دوقتی ظهور ایدوب اساس شو ککتری مکین و بنیان سلطنت لری رصبین و متین اولد قیده فی الجمه القاب و رسوم دولته مراعاتدن خالی اولدیله * و عبیدین نصکره یننه دیار غربده موحدین دولتی ظهور ایتد کده اولد دخی رسم بدایت اوزره اسباب عز و حشمته التقات بتیوب تعیین حدود و مر اتب و ترتیب القاب و مناصب ایتملریه رتبه و زارتدن غیری سائر مر اتب ینلرنده مجهول و مبهم ایدی * و دولت موحدینده وزیر اسمی دخی مستشار امور دولت و محرم اسرار سلطنت اولان ککاتب البسر سلطانی و رئیس الکتاب دیوانی یه مخصوص اولوب محاسبات اموال و مطالبات اعمال خصوصی دخی وزیر مفوض ایدی * بعده زمان موحدین دولته رتبه و زارت اهل نسب دولت و اقارب بیت سلطنت اولان رجاله مخصوص اولوب خارجدن اجاتب و اباعده اطلاق اولتوردی * اما دیار افریقسه ده ملوک بنی ابی حفصک اوائل دولتلرنده تقدیم و ریاست رای مشورت ایله حل و عقد امور مأمور اولان وزیر مخصوص اولوب ینلرنده شیخ الموحیدین

عنوانیله معروف و مذکور ایدی * و دخی حفظ ثغور و بلاد و ترتیب حرب و جهاد و عزل و نصب و لایه شیخ
 الموحدینه مقوض اولوب کیف مایشاء و یختار تنظیم امور و ترتیب مصالح جهود و مطلق العنان ایدی *
 و کذلک دولت بنی ابی حفصده شیخ الموحدین عنوانیله معروف اولان وزیردن ماعداینه رجال موحدیندن
 تحصیل اموال و حساب ایراد اعمال ایچون بر دقتدار دخی منصوب اولوب یفنلرنده صاحب الاشغال
 اسمیله معروف و مذکور ایدی * و دقتدار مالوک بنی ابی حفص طرفندن رخصت کامله ایله ماذون
 و مرخص اولغله بالجه ضبط دخل و خرج دولت و امور خزینه سلطنت بروجه استقلال اکامه مقوض اولوب
 امنا و عمالک حساب و کاتبی و اداره ده تکامل ایدن ملتزمینک عتاب و عقابی طرفندن ترتیب اولنوردی *
 و دولت بنی ابی حفصده مناصب قلیه دن منصب ریاست دخی کم اسرار و سبک انشایله موصوف بر کاتب
 ادیه تخصیص اولنوب دقتدار لایق کبی سلاله موحدینه تخصیص اولتمش ایدی * زیرارسم انشا
 و املا ده رجال موحدین راجل اولوب لهجه فصاحت و اسلوب بلاغتدن عاقل اولغله سلاله نسبیلرندن خارج
 مهره کابدن برینه تفویض اولنوردی * بعده کسد کچه دیار غریبه مالوک بنی ابی حفصه دائره ملک
 و دولتلی واسع اولوب بیان عز و خشمگیری متین و مشید اولغله سرای سلطانیده واقع خواص و مقربین
 و سایر خدمه سلطانیه نک و نظایق و مطبخ و آخور مصارفی ترتیبی ایچون بر ناظر مخصوص نصب رتعیین اولنوب
 خدمه خاصه حر مسرای سلطنتک قدر و منزلتلیه لایق کسوه و نققه و علوفه و وظیفه لرینک ترتیب
 و تکمیل و خزینه و سایر محارر دن جمع و اخذ اولنه حق اموالک تحصیل ناظر من پورک عهده امانته تکمیل
 اولنوب یفنلرنده حاجب عنوانیله تسمیه و تلقیب اولندی * و ذکرا و انسان حاجب منشی و کاتب اولدیغی
 صورتده خدمت فو قیغ و ریاست دخی اکامه تفویض اولنوب حجاب کابدن اولدیغی صورتده آخره تفویض
 اولیق معتاد و مر سوم ایدی * و حاجب مذکور مجلس سلطانه دخول و حضوره مرخص اولوب اصحاب
 مناصبی علی مراتبهم دیوانلرده و سایر مجالس معینه ده حضور سلطانه دلالت و تعلیم آداب تعظیم و تحیت
 مأمور اولغین مالوک ایل و کلای دولت مباحثه واسطه اولوب یومانی و ماقدر و منزلتلی عالی و رطیع اولدی
 شوبله که او انرد دولت بنی ابی حفصده بالجه مناصب سیف و قلم حاجبلره مقوض و مسلم اولوب رتبه و منزلتی
 وزارت و صدارت مرتبه سنه بالغ اولدی * بعده بر مدت مرورنده مالوک بنی ابی حفصه اون ایکیجیسی
 اولان ملک و قبیله حاجب اولان کسینه سلطانه تغلب ایدوب بالجه امور سلطنتی کتبدوبه قصر ایله سلطانی
 حکم و نصرفدن جبر ایلدی * بعده ملک من پورک اولاد و اجدادندن سلطان ابوالعباس علی * بروجه
 استقلال دائره ملکده حکم و نصرفه مالک اولوب حاجبلرک تغلبی دفع و منصب چچایق رفع ایله تمشیت مصالح
 دولته بالذات مباشرت و مبادرت ایدوب بر فردی امور دولتده تشریک ایتدی * و حالاشبو عصر مرزده
 دولت بنی ابی حفصه آیین و نظایق بومنونال اوزره جاری اولوب مالوک و سلاطین ناسدن احتجایی ترک و حجابی
 رفع ایله تنفیذ اموری کتبدیلره حصر ایلدی * اتماد یار غریبه قوم زنانه نک اعظم و اکبری اولان مالوک بنی
 مرین دولتیده خدمت حجابت مهمل و متروک اولوب انلرده نصب حاجب معتاد و مر سوم دکل ایدی *
 لکن ریاست حرب و جهاد و حفظ ثغور بلاد و وزیر و امر حساب و انشای کتاب اصحاب قلم و رقندن بر کاتب
 خوش تعبیره تفویض اولنوب کاه قدیم دن ترتیب کرده خاندان دولتلی اولان رجاله و کاهجه دخی حساب
 و کاتب اهل اولان اجانبه دخی بوجیه اولنوردی * اتماینه دولت بنی مرینده نصب حاجب و سایر دولده
 جاری اولدیغی اوزره مر غوب و معتبر اولنوب انلرک لسانی اوزره دوا دار اطلاق اولنان کسینه خدمت
 حجابت تفویض اولنوردی و دوا دار من پور رئیس بوا این در کاه دولت اولوب تحت حکمیده اولان بوا بلی
 خدمت سلطانیه بی روتیه تعیین و عقوبته مستحق اولان اصحاب جر ملک عقوبتلی ترتیب و سخن سلطانیده
 محبوب و مسجونلرک حفظ و حراستی اکامه مقوض ایدی * کذلک مصالح عامه ایچون عقد اولنان دیوانلری
 ترتیب ایدوب وارکن دیوانی محاررته اجلاس واریاب مصالحی دیوانه احضار مخصوصی اکامه مقوض اولغله
 خدمت حجابت وزارت صغری مقامنده ایدی * اتماینه دیار غریبه مالوک بنی عیسا الواد دخی فی الاصل
 بریده و بادیده نشأت ایدوب آداب و رسوم سلطنت معلوملری اولغله اوائل دولتلیده نصب حاجب و سایر

ترتیبی اقتضا ایندین مناصب و مراتب مراعات ایندیلر * بلکه سلاله بنی عبدالواحد ملوک بنی ابی حفصه
 ترتیب کرده خاندان دولتری اولوب انلرک سایه عنايت بنده مری اولملریله انلردن صکره سریر ملک و دولته نائل
 اولدقلرنده اکثر اوضاع و اطوارده آل ابی حفصه اقتدا ایدوب سرای سلطانیده خواص خدمه سلطانیه نلک
 اموری بنی و مطبخ و آخور مصارفی رؤیت ایچون برناظر نصب و تعیین و حاجب اسمنی اکاتخصیص ایندیلر *
 و بعضی اوقاتده دخی جمع اموال دولت و منصب ریاست دخی حاجب مزبوره تفویض اولنوب تعدد
 مناصب ایله درجه عز و شانی رفیع و دائره حکمی وسیع اولدی * اما حال اندلس ملوک کی دولته ده
 دفتر دارلره علی الاطلاق وکیل و خل و عقد امور مأمور وکیل مطلقه وزیر اطلاق اولنوب بالجمله لازمه
 منصب ریاست اولان تحریر تکلیف و رسید برات دخی قلم وزیر ایله رؤیت اولنور و سلطان محالک اندلس دخی
 توقيع مقامنه قائم امضا اولتی اوزره عنوان منشوره کندی قلمیله برایکی کلمه مخصوصه رسم و املا ایدوب
 سائر دوله جاری اولدیغی اوزره ختم و طغرا کبی علامت مخصوصه رسمی ینلرنده هر سوم و متعارف د کادر
 اتماد یارم صرده واقع دولت اتراسکده ترتیب مناصب بومنوال اوزره جاریدرکه اعیان اتراکدن برحاکم
 ذی جاه حاجب نصب اولنوب داخل شهرده ضبط و ربط اشرا و نظام نرخی و اسعار اول حاجبه مفوضدر *
 و ینته دولت اتراکده حاجب لک عزل و نصبی وزیر اعظم مقامنده اولان نائب سلطانه مقوض اولوب نائب
 ناظر دوات و وکیل سلطنت اولغله حاجب لره امر و حکمی نافذ و جاری اولدیغندن ماعد اترتیب جهات و سایر
 توجیهاته ملوک اتراک طرفندن مأذون و مرخصدر * و دولت اتراسکده حاجب لک جله خدمات
 لازمه سنندندرکه حاکم و ضابطه منقاد و مطیع اولیان خصوم و اشقیای اخذ ایدوب خصمه هر افعیه
 احضار و اطاعت و انقیاده اجبار ایدر * و ینته دولت اتراکده وکیل مال اولان دفتر دارلره وزیر اطلاق
 اولنور تحصیل باج و خراج و اوقات معینه ده معناد اوزره اخراج اولنسه حق موجب و وظائف ترتیبی
 و عمال و امنایک حساب و تقیثی اکامفوضدر * و دیارم صرده طائفه قبط حساب و نگابده ماهر اولوب
 قدیدن دفتر داران خدمتی اترله مخصوص اولغله دولت اتراکده اکثر یا انلردن بری دفتر دارنصب اولنور *
 کاهیجه دخی مقتضای وقت اوزره مرکب مصلحت اولغله اعیان اتراکدن بر شخص بی ادراک دخی
 توجیه اولنوب عرف قدیم و دأب هر سومه مخالفت اولنور * والله تعالی مدبر الامور و متصرفها
 بحکمت

❖ (فصل) ❖

فصل ثالث اوتوز اوچنقی فصلی خزینه دولته عاید اولان ایرادک جمع و تحصیلنه و مصارف لازمه نلک ترتیب
 و تکمیلنه مأمور اولان دفتر دارلرک هر دولته حال و شانی و رتبه و عنوانی بیاتنده در * معلوم اوله که
 بو خدمت جلیله هر ملک و دولته وظائف ضروری و خدمات کلیه سنندن اولوب عمال و امنایدر لریله اخذ
 و جبايت اولسان اموال دولتی جمع و تحصیل و طوایف عسکریه نلک موجب معینه لرین ترتیب و تکمیل
 ایتد کد نصکره صحیفه دفترده ثبت و املا اولنسیغی اوزره وقت و زمانیه اخراج و اعطاء خصوصی دفتر دارلره
 مفوضدر * و اموال خزینه بی اسراف و اضا عتدن صیانت و وقت و زمانیه مصارف مهمه به صرفه دقت
 خدمات لازمه دن اولوب و بوا امر لک تطامی فن حسابدن جز کبیره موقوف اولغله فن مزبورده ماهر حساب
 و نگاب ینلرنده مری و متداول قانون و قاعده اوزره بالجمله ایراد و مصارف دقائر محاسبانه ثبت و قید اولنوب
 لدی الحاجه خرده ینان حساب اول دفترلره نظر و موجب و مقتضایه عمل ایدرلر * و دخی معلوم اوله که
 لفظ دیوان دفتر حساب و سائر مجموعه اشعار مقوله سی کابه اطلاق اولنسیغی کبی مستوفیان اموال
 و محاسبان و عماله مخصوص اولان مجلس و مکانه دخی اطلاق اولنوب لفظ دیوان بوا یکی معنی یننده علی
 وجه الاشتراک مستعمل یا خود معنای اولده حقیقت ثابته ذکر حال اراده محل طریق قبیله مجاز مرسل
 اولور * بعضی علما وجه تسمیه بی بویه توجیه و تصحیح ایندیلر که عهد قدیمده اکاسره فرسندن بری بوما
 من الایام کاب اقلام حسابه نظر ایدوب بونلر اعمال قلم و وضع رقم ایله حساب و نگابه مشغول اثناسنده تصحیح فکر

و تسهیل عمل ایچون خود بخود محاسبه و کندنی نفسله مکالمه ایستد کاری مشهود و معلومی اولدقده یونلرک
 بومقوله وضع و حرکتلری اطاوار مجنونه تشبیه ایدوب اصحاب اقلای لسان فرسده مجنون حرفی القلم
 معناسنده مستعمل اولان دیوانه اسمیه تسبیه ایلدی * بعده مکیندن مکانه نقل طریقله استعمال دفتر
 ایچون کتایه مخصوص اولان مکانه اطلاق اولنوب و کثرت استعماله بناء تحقیق مطلوب اولمغله آخرنده
 اولان حرف ها حذف و اسقاط و دیوان لفظی اختیار اولندقدن صکره کاه مکان کایده و کاه دفتر حسابده
 استعمال اولندی * وینه وجه تشبیهده بعضار دیدیلر که لفظ دیوان فی الاصل لسان فرسده انس مقابلی
 اولان جن مغناسنده اطلاق اولنوب بعده مهرة فن حسابدن کاب ذوی الالبابه اطلاق اولندی * زیرا
 فن حساب ذهن ثاقب و رأی صائب الیه اعمال فکرة موقوف اولوب و عواقب اموره وصول اصحاب علم
 و شعوره مخصوص اولمغله کاب و محاسبین عقل و ذکا و احاطه اموره اجسام لطیفه روحانیه به مشابه اولمغین
 ملوک فرس و قنده کتایه علی وجه الاستعاره دیوانه اطلاق اولنوردی * بعده حرف ها حذف اولنوب
 دفتر حساب الیه مکان کاب یننده علی وجه الاشتراک استعمال اولندی عین عنوان فصلده مذکور اولدیغی
 کبی فصل آئیده دخی انشاء الرحمن ذکر و تفصیل اولنور * و دخی بعض دوله خدمت دفتر داری علی
 وجه الاستقلال شخص واحدک عهده امانته تحمیل و تفویض اولنوب بالجه ضبط ابرار دولت و ترتیب
 مصارف سلطنت اول شخصک کف کفایتنه تسلیم اولنور * و کاهیجه دخی خدمات امور مالیه بر قاج
 شقه تقسیم و تفریق و هر شقه بر دفتر دار مخصوص تعیین اولنوب هر بری مأمور اولدیغی خدمتی رؤیتده
 مستعمل اولور * تسکیم بعض دوله طوایف عسکریه تک مواجب و مصارف بری تکمیل و علوفه لرینه
 ضم و ترقی و حظ و تنزیل خصوصی کاب اقلامدن بر شخصه تفویض اولنوب سایر امور مالیه به مداخله ایدن
 دفتر دارلرک قلمرو حکومتلرندن افرار اولمشدر * معلوم اوله که دولتلرک ابتدای ظهورنده دفتر دار نصیبی
 ممکن اولوب بلکه اول ملک جدیدک رجالی اعدا و خصوصاً به غلبه و استیلا ایدوب مشهور علی اولان
 سلطان زمام اموره مالک و حرب و قتالندن فارغ اولدقدن صکره تحمیل منافع ملکه همت و ترتیب مواجب
 و وظائفه مباشرت ایتدکده داخل حوزه تصرفی اولان عمالکی تحریر و دخل و خرجنی ضبط و تقدیر ایدوب
 خزیننه به عاید اولان اموال و رسومی تحمیل ایچون ناظریت المال و وکیل اموال اولتی اوزره بر دفتر دار
 نصب ایدر * و دوات اسلامیهده ابتدا دفتر و دیوان وضعی هم برین الخطاب رضی الله تعالی عنه
 حضرت تارینک ایام خلافتنده واقع اولوب نصب دفتر دار اول امام عادل و خلیفه بیعادلک رأی منیر و امر
 شریف نظریه اولمشدر * اهلی بویه در که زمان خلافت فاروقده ابوهریره رضی الله تعالی عنه عامل بحرین
 اولوب اول ملکندن اموال و افره الیه مدینه منوره به تشریف ایتدکده جمع و تحمیل ایتدیکی اجناس نفوذ
 و عروضک و فرت و کثرتی و مسلمین ینلرنده توزیع و قسمتی صعب اولمغله حساب و کتایه محتاج اولوب و حسابیه
 کرام صنعت خط و کتایت الیه مألوف اولمغله ینلرنده دفتر و دیوان وضعی معهود اولوب و مال بحرین کثیر
 اولمغله لسانا ضبط و تعدادی عسیر اولمغین امرای اصحابدن خالد بن ولید رضی الله تعالی عنه حضرت تری
 ملوک شام اموال و اسامی عساکری دفتر الیه ضبط ایدر لر دیو حضرت عمره وضع دیوان ایتلک اوزره اشارت
 و دلالت ایتلکه امیر المؤمنین حضرت تری دخی کلام خالدی تحسین ایدوب وضع دفتر و دیوانی استخسان
 ایلدی * بعضار دخی دیدیلر که امرای فرسندن هر زمان حضرت عمرک اطراف عمالکینی دفتر و دیوان
 عسکر ارسال ایتدیکنی کوزدکده دیدیکه یونلرک ایچندن غیبت و فرار ایدوب محبندده موجود و مواجبه
 مستحق اولیانلر معلوم اولتی ایچون دفتر اولتی لازمدر دیو حضرت عمره وضع دیوانی عرض و انیم ایلدی *
 لکن لفظ دیوان فارسی اولوب بین العرب معلوم اولمغله حضرت عمر لسان فرسده دیوان نه معنایه در
 دیو هر زماندن سوال یوروب اولدخی دفتر عسکر و خریطه مالدر دیو بیان ایتدکده هر زمانک رأی
 مصلحت عدا و لنوب اجاع اهل دیوان شریعت الیه حفظ اسماء رجال و ضبط رسوم و اموال ایچون دفتر
 و دیوان ترتیبینه قرار ویریلوب کاب قریشدن عقیل بن ابی طالب * و محرمه بن نوفل * و جبرین مطعم
 طرف خلیفه دن دفتر و دیوان تحریرینه مأمور اولدیلر * انلر دخی ترتیب انساب اوزره جیش اسلامی ثبت

و تحریر مبادرت و مباشرت ایتمکین احراز شرف قرب نسب ایله سلطان انبیا به اقرب اولان رجالی عنوان
 سر نامه دیوان ایدوب بعده الاقرب فالاقرب مدلولی اوزره سائر جنود موحدینی علی مراتبهم ترتیب و تحریر
 ایستدیلر * و سعید بن مسیب حضرت نازندن امام زهری روایتی اوزره وضع دیوان عهد خلافت فاروقه
 سنین هجریه نیکر منجی سنه سی محترمده واقع اولوب اجماع اصحاب و امر فاروق منیع الجناحه شرفیاب
 وقوع اولدینی رقدۀ اقلام وقایع نویسان سیر خیر البشر در * اما دفتر عشر و خراج عهد بعثت و زمان
 رسالتدن صکره دخی قبل الاسلام بولندیقی منوال اوزره ابقا و لنگله دقا ترا موال عراق لسان فارسی
 و دیوان شام زبان رومی اوزره ثبت دفتر اولوب بمالک اسلامیه ده جمع و تحصیل اولسان اموال و رسومک
 ضبط و حسابی کاتب فرس و رومه تفویض اولمش ایدی * وقتا که خلفای امویه دن عبد الملك بن مروان
 صدر دیوان خلافت اولوب وسعت مملکت و قوت و شوکت جهتله اسلافه غالب اولمغین ریاض ملکده بهجت
 و حدیقه دولته رونق و طراوت کلوب فنون صنایعه حدق و مهارت خصوصاً فن حساب و کابده ممارست
 اصحابی رجال ظهور ایتمکله عبد الملك اردن و البسی سلیمان بن سعده دفتر شاهی لسان رومدن زبان
 تازی به نقل و ترجمه ایتمک اوزره امر ایدوب اولدخی اسلوب عربی اوزره دیوان شاهی تحریر و املا ایلدی *
 بوقضیه به عبد الملك کاتبی سرحدون نام ادیب ذوقنون واقف اولدقده کاتب رومه خطاب ایدوب شمه نصکره
 دولت اسلام سزدن مستغنی اولنگله کتب معاش و تحصیل کفا قده صنعت کاتبدن غیر طریق آخره
 سلوک ایدک دیوروم کاتبیریک منقار کبر و نخوتلرینی کسر ایلدی * کذلک بمالک عراقده دفتر خراج دخی
 لسان فرس ایله ثبت و تحریر اولنورایکن جبارۀ امرادن حجاج بن یوسف ثقفینک کاتبی صالح بن عبد
 الرحمن لغت فرس و عربده ماهر و بویکی لسان اوزره انشا و املا به قادر اولنگله حجاج صالحه دیوان عراقی
 لسان فرس دن عربی به نقل ایتمک اوزره امر ایلدی * و اشبو صالح بن عبد الرحمن کنیدین اقدم حجاجک
 خدمت کاتبنده اولان زاذان فروخ نام کاتب ادیبک تلخیص خاصی اولوب صناعت کاتبی اندن اخذ ایتمکله
 زاذان فروخ ابن اشعث محاربه سنده قتل اولندقده حجاج صالحی انکیرینه کاتب دیوان نصب و تعیین ایدوب
 و دیوان عراقی وجه مشروح اوزره وضع و ترتیبه امر ایتمکله صالح دخی کاتب فرسه و غماد دفتر خراجی لسان
 عربی به نقل و ترجمه ده اهتمام تام ایدوب اهل اسلامی کاتب فرسک زیر بار مستلندن تعلیم ایلدی * و مشاهیر
 ادبای عربدن عبد الحمید بن یحیی صالح بن عبد الرحمن حقنده (لله در صالح ما اعظم منته علی الکتاب) دیو
 انشای مدح و ثناء ایدردی * یعنی صالح بن عبد الرحمن دولت اسلامده خدمت کاتبی رقم نویسان فرس دن
 اخذ ایله کاتب مسلمین اوزرینه منت عظیمه فی موجب بر سنت حسنه ابداع و اختراع ایلدی دیو عبد الحمید بن
 یحیی اظهار مدح و ثناء ایلدی * بعده دولت عباسیه ده ضبط اموال و محاسبه عمال خصوصی اصحاب قلم
 ورقدن حساب و کاتبه قادرا کبر رجاله تفویض اولنوب وزیرای بنی عباسدن بنی برمک و بنی سهل بن
 نوبخت و انلک امثالی صدور و امرایه تخصیص اولمش ایدی * اما عمال و امثادن تحصیل و خزینۀ
 سلطنته تسلیم اولنان اموال بیت المالک دخل و خرج و بذل و صرفی و تجهیز جیوشه متعلق احکام شرعیه نک
 بیانی و قهرایا ضابطه فتح و تسخیر اولنان عمالک تعیین و تمیزی و نصب نظار و کاتب و سایر امور حسابک
 شرعا شروط و قیودی کتب احکام سلطانیه ده علی التفصیل مسطور اولوب اشبو تالیفم زده قصد
 و غرضدن خارج اولنگله انک بیانه تصدی و تعرض اولغدی * زیرا اشبو شیراز بهند جمع و تالیف
 اولدیمز کابده مقصود هنر طبیعت ملک و دولت و مزاج سلطنت اوزره جاری اولان احکام و احواله مقصور
 اولوب امور شرعیه بیانی کتب فقه شریقه حواله اولندی * معلوم اوله که منصب نظارت مال
 و رؤیت محاسبه اموال خدمات ملک و دولتدن برخد مت عظیمه اولوب ترتیب و تقاضی موجب کمال و ترک
 و اهتمامی باعث اختلافدر * زیرا تأسیس بیانی ملک و دولت ترتیب جنود و حفظ اموال و تقسیم اراض
 و احکامه منوط و موقوف اولنگله مالک و سلاطین اقامت حرب و جهادده اصحاب سبیه و انتقاد احکام
 و حساب اموالده ارباب اقلامه محتاج اولوب مناصب سیف و قلی اهلنه توزیع و رجالنه تخصیص ایله حفظ
 مصالح ملک و دولت ایدرلر * تیسمکیم بلادند لسه ابتدا دولت بنی امیه ده بعده مالک طوائف و قلمده

مناصب سیف و قلم بوجه استقلال رجالتن تفویض اولنوب امور غرب و جهاد امرایه و منصب ریاست
موقع دیوانه و جباایت اموال دقتدار لر تخصیص اولندی * کذلک دیار غربیده موحدین دولتنده دخی
تخصیص اموال و تقشیش اعمال ایچون موحدیندن برکسنه نصب و تعیین اولنوب وقت و زمانیه اخراج
مواجب و ترتیب مصارف انک معرق قیلر رؤیت اولنور ایدیکه اول کسنه موحدین ینلرنده صاحب الاشغال
عنوانیه معروف و مشهور ایدی * لکن اطراف و نواحیده واقع ممالک دقتدار اقلری اصحاب اقلامدن
موحدینک غیری رجاله تقلید اولنور ایدی * اما بنی ابی حفص ملوکی افریقیه ده سریر ملک و دواته مالک
اولدقارنده دیاراندلسدن ممالک افریقیه ینقل و هجرت ایدن اصحاب اقلای بو خدمتیده استخدام ایدوب
سندی دولتری رجالتدن مستغنی اولدیلر * تسکیم ممالک اندلسدن غرناطه جوارنده واقع قلعه
اصحابندن بنی ابی الحسین دیکله معروف بنی سعد دیاراندلسده مناصب اقلامدن بعض خدمتیده استخدام
اولنوب قبیلله مذکورده نک فن حسابده مهارت و ممارستلری اولغله ملول بنی ابی حفص انلری ناظر اموال
و صاحب الاشغال ایدیلر * بعده ملول موحدین دخی بنی سعده میل و رغبت ایدوب دقتدار اموال و نظارت
بیت المالی انلره تفویض ایلد طائفه موحدین امور مالیه ین مداخله دن منع ایتدیلر * بوندن صکره دولت
موحدینده منصب والای جباایت رفعت بولوب حاجب کبیر اولان امیر خل و عقد امورده مالک اولدقده
دقتدار لقی منصبی دخی کسندویه مخصوص اولغله مال خزینه ین جمع و تحصیل و مصارف مهمه ین خرج
و صرف مخصوصی رؤیه طرقتدن برکسنه ین توکیل ایدوب منصب دقتری اولکی زینه سندن ساقط و منقط
و دقتدار لر جباة اموال و امنا و اعمال زمره سنه ملوق اولدی * اما حالاً بوعصر و زمانده دوات بنی مرینده
تخصیص باج و خراج و سائر رؤیت امور مالیه خصوصی بوجه استقلال ارباب اقلامدن برکسنه ین تفویض
اولنوب بالجله محاسبه اموال و مواخذة اعمال انک قلم زرقتنه تفویض اولمشدر * لکن ینه امور کلیه ین
سلطانه و تکمیل مطلق اولان وزیر عرض و تلخیص ایدوب بالجله تنفیذ و توجیه وزیرک امروراً ین منوط
و موقوفدر * اما دوات اتراکده ملک و مال جهتیله شوکت و قوت و وسعت و فصاحت مزید اولوب دخل
و خرج دولت کثیر اولغله امور مالیه مراتب عیدیه ین تقسیم اولمشدر * شویله که تجهیز جیوش و اخراج
مواجب و وظائف خصوصی مستقل بر منصب اعتبار اولنوب صاحبی ناظر جیش و صاحب دیوان عطا
عنوانیه معروفدر * و تحصیل مال و تولیه اعمال انجی دقتداره تفویض اولنوب السنه اتراکده اول
دقتدار وزیر اسمیه مذکوردر * و مناصب اقلام مرتبه مرتبه تفریق و رجال عیدیه ین توزیع اولنوب
و دقتدار اول اولان وزیر جلله ملک اوزرینه ناظردر * زیر ملول اتراک ممالک دولتری واسع و عظیم اولوب
اطراف و کافدن تحصیل اولسان رسوم باج و خراج و سائر منافع و عواید کبیر اولغله شخص واحد رؤیت
و نظامنه فایده ایتمیرب رتب مالیه قلم برر مستعد کسه نک کف کفایتیه مسلم اولمشدر * و جلله
خواجکان اقلامک اموزی ینه وزیر عنوانیه معروف اولان دقتداره راجع اولوب هر برینک مأمور
اولدین خدمتک رؤیت و نظامی انک رأیه موقوفدر * لکن دقتدار اولان وزیر دخی نایبهمه ین نظامیه
عامه ده مستقل و منفرد اولنوب امور کلیه مالیه ده ین سلطان اتراک اقارب و اهل عصیتندن و عظمای
اصحاب سیفندن برامیر کبیرک رائی و امریه ین تابعدر که اول امیره رجال اتراک ینفذه استاد الدار اطلاق
اولنور * و استاد دار عظمای جنود و کبرای اصحاب سیفندن برامیر کبیره اطلاق اولنور که اموال عامه
و خاصه نک حساب و کتابی دقتدار اولان وزیر معرق قیلر اکا عرض اولنوب اصکک مناصب قلمیه نک ترتیب
و توجیهی انک رأیه موقوفدر * از جلله ناظر خاص که بیت المال عامه دن خارج و سلطان اتراک کندی
دائرة سنه مخصوص ایراد و منافع نظارت ایدوب سرائی سلطانی ین مخصوص بعض اموال خاصه نک تحصیل
و ترسینه مأموردر * انک دخی اموری استاد دار اولان امیر کبیرک حکم و امریه موقوفدر * لکن
دوات اتراکده ناظر مال اولان وزیر امرای سیفندن اولور سه استاد دار اولان امیر کبیره تابع اولوب
امرنده منفرد و مستقل اولور * و ناظر خاص اولان کسنه سلطانک عبید و ممالیکندن اولان خزینه دار ین
تابع اولوب اول خزینه دار خزینه خاصه سلطانه عاید اولان اموال خاصه نک بالجله اخذ و قبضه مأمور

اولمغله ناظر خاص تعیین اولنان محالردن تحصیل ایتدیکی مالی خزیننه داوره تسلیم و انک اهر و حکمیه عمله
مأموردر * دیار شرق و غربده واقع دولده جاری اولدیقی اوزره خدمات قلیه دن نظارت مال و محاسبه
امواله متعلق مناصب و خدماتک احوالی تمام اولوب حالا بعنایه الله تعالی و توفیقه عمده مناصب اقلام
اولان منصب ریاستک حال و شانی بیسته شروع اولندی * والله مصرف الامور لا اله غیره

(فصل)

فصل ثالث او تو در دنجی فصلی دیوان سلطانی طرفندن اطراف عمالک نشر و اصدار اولنان او امر و مناشیرک
هر اسم تحریر و توقیع و حدود و احکامک ترتیب و ترقی ایچون موضوع اولان منصب ریاستک کیفیت حالی
بیانسه در * معلوم اوله که صناعت انشا و کاتب املا کرچه ذاتنده فن هر غوب و اکمال نظام عالمده امر
مطلوب ایسه ده لیکن جمیع دولده وظیفه ضروریه اولیوب بلکه افهام خطاب و تحریر جواب نصاب انشادن
خالی اولدیقی صورتده دخی دولتک قیام و بیاتنه خلل ویرمدیکی بریه و بادیه دن ظاهر و بادی و تهذیب حضارت
و حلیه صناعتدن خالی اولان دولت و سلطنتک احوال و اطواردن ظاهر در * لیکن دولت اسلامیه ده
اسلوب انشایه همت و اصحابنه رغبت یوندتاشیدر که قرآن مبین لسان معجز بیان عربی اوزره نازل اولوب
و نهال سر سبز اسلام کتب فصاحت و بلاغت اولان قبیله قریشدن سر بر آورده ظهور اولمغله کتاب عرب
حسن سلیقه وجودت قریحه ایله سبک ترکیب کلام و عبارت بلیغه ایله افصاح مرآمده ماهر و کامل اولوب
تاریخ و تحریر منافی منوال فصاحت اوزره نسج و ابراز ایدر لر ایدی * حتی خلفای اسلاف معالی نصاب
و شام و عراقده امرای اصحاب منصب کاتبی اشرف سلاله و اعیان قبیله لرینه تخصیص ایدوب علاقه قرابت
و سلیقه صداقت اولمغله جواهر اسرار دولتی انلرک حقه سرچهره عهده اماتلرینه ایداع ایدر لر دی * وقتا که
تداول عهد و قرون و اختلاط اصحاب و روم ایله لسان عرب فاسد و مختل اولغین حفظ ملکه لسان ترتیب
قواعد فنون عربیه ایله کتب و تحصیل محتاج اولوب لسان عرب حرفت ادب ایله تعلم و اکتساب اولنور
صنعت اولدقده آقارب ملوکده دخی حسب السلیقه سبک انشایه قادر رجال معدوم اولمغله خدمات اقلام
حرفت ادبیه و علوم عربیه ده ماهر اجانب و اباعده تقلید و تقویض اولندی و دولت عباسیه ده منصب
توقیع و ریاستک وقع و شانی زیاده رفیع اولوب تنظیم امور و ترتیب مصالح جهورده ریاستک استقلال
و انفراد لر بر حده بالغ اولدی که اطراف و اقطاره تحریری اقتضایدن امر و منشوری رئیس کتاب کنندی
رایله ترقیم و انشا و علامت و نشان اولوق اوزره آخرینه امضا ایدوب بعده خلیفه نک اسم و رسمنی طوی مهر
و خاتمی موم سرخ کبی بعض اجزادن معول و طین ختم تعمیر و انور بر طین مخصوصه غمس و القا ایتد کد نصکره
صحیفه منشوری طی و جمع ایدوب ایکی طرفی اول مهر معهود ایله مختوم ایدر لر دی * و دولت عباسیه د نصکره
ظهور ایدن بعض دول اسلامیه ده دخی سرنامه صحیفه امر و منشور طغرای سلطانی ایله توقیع اولنوب
اشقی رئیس کتاب اول صحیفه نک زیر و بالا سنه رسم رسیده اوزره بر علامت مخصوصه ثبت و املا ایدر دی بعده
غلبه اصحاب سیف ایله صدور و امر ادرکاه خلافته تقریب تام و نفوذ کلام ایله ممتاز اولوب حل و عقد امور
و تشیت مصالح جهورده مستقل کتاب سلطنتک مبادی ظهور اسلامده اولان وقع و شانلری ساقط و منقط
اولدی * شویله که صحایف او امر و مناشیره تحریر اولنان نشان و رسید لری تنفیذ احکام و عمل حکامده
کافی اولیوب اشقی سلطانک توقیع و طغراسی یا وزیرک صبح و امضایی دستور العمل اولمغله موقعان دیوان
دولت و کتاب سلطنت هر دولتک رسم معنادی اوزره اول نشان مخصوصی عنوان صحیفه منشوریه ثبت و املا
ایدر اولدی * تنکیم دیار غربده دولت حفصیه ده منصب حجاب رفیع الشان اولوب ضبط معاقد امور
و نظم مصالح جهور طرف سلطانن بالجه حاجب کبیره توفیض * و کیده رکه سلطاننه دخی تغلب ایتد کده
ینسه عنوان منشورده رئیس کتاب مخصوص اولان علامت و نشان و تیره اسلاف اوزره کافی الاول مر سوم
ایسه ده لیکن نفوذ احکام و اعتبار اقام جهتیه تقویم منسوخ العمل کبی حکمی ملغیا اولوب حاجب
کبیر طرفندن مضمون امر ایله علی مقیده منقوله نشان اختیار اولنور سنه رئیس کتاب اتی ثبت و تحریر

مأمورایدی * و بعضی دوازه ملوک و سلاطین حل و عقد امور و ضبط و قایع جهوره بالنفس کندی مباشرت
ایتمکله توقیع و طغرائی قلم سلطان ایله سرنامه صحیفه امر و منشور و کشیده قیلتوردی * و مناصب
اقلامدن بری دخی منصب رفیع توقیع در که موقع دولت اولان کسینه دیوانلرده محضر سلطان انام و حضور
خليفة اسلامده جلوس ایدوب درگاه والای سلطنته رفع اولنان رقعہ لرله اوزریشہ سلطانک امر و فرمائی
اسلوب بدیع اوزره مختصر و مفید تر کتب بلیغ ایله ثبت و تحریر ایدردی * و خدمت توقیعہ مأمور اولان
کسینه احکام سلطانیه فی سبک و انشاده یا قوت قریحه و بضاعة استعدادی مرتبه تصرف ایله برتر کتب املا
ایدوب یا خود صاحب رقعہ یدنده اولان اوامردہ مرسوم توقیعات قدیمه به مطابق بر مثال و صورت تحریر
ایدردی * بو تقدیرجه موقع دیوانک ذائقه استعدادی چاشنی نظم و انشا ایله متلذذ اولق لازمدر که
کشیده سبک تحریر اولان توقیعاتی موقع قبولده واقع اولوب آداب ملک و سلطنته مطابق و مقتضای حاله
موافق اوله * منقولدر که دولت عباسیه ده سلاله بریکانک عمده و پیشوا سی جعفر بن یحییانک حضور
رشمیده حسن سلیقه و وجود قریحه ایله بلا رویه ثبت و املا و اصحابی یدینه دفع و اعطا ایتدیکی توقیعات
بلیغه نک هر فقره طنانه سی مجامع قلوبی اخذ ایدب لطافت جوهر و نفاست کوهری مبلغ کماله بالغ اولمغین دخول
عصر و بلغای وقت هنر ایای لطیفه سنه و قوف ایله اسلوب فن بلاغتی تحصیله نوسل ایچون بحال و محافظده
منافسه ایدرلردی * حتی جعفر لرله توقیع لطیفی ایله تحلیه اولنان اوامرله بعضی اصحابی یدندن بررالتونه
اشترا اولنوب زرع جعفری کبی رواجگاه اشهار و اعتبارده الدن اله کردی * کذلک سائر دوازه موجود
اولان بلغای کابک دخی آثاری بومنونال اوزره جاری اولوب مناقب و مآثر لر ی پیرایه صحایف کتب
محاضر اندر * معلوم اوله که منصب والا ترین توقیع ایله تشریف اولنان ذات حسن سیرت ایله معروف و علم
و فضیلت ایله موصوف اولق لازمدر که عقد روابط امور و نظم مصالح جهور ایچون معقود و مرسوم اولان
دیوانلرده اصول دینیه و احکام شرعیه ده امعان بصر بصیرت و اعمال فکر و رویت اقتضا ایتدیکندن ماعدا
ملوک و سلاطین ایله معاشرت و مقارنتده اخلاق حسنه و آداب مستحسنه ایله تخلق و تأذب واجب و املائی
کتاب و تصویر خطابده اسرار بلاغت و فصاحتہ علم و وقوف لازم و لازب اولغله منصب توقیع و ریاستده
بوشروطه رعایت اهم و الزمدر * لکن قوت قاهره و عصبیت باهره ایله ظهور ایدن بعضی دولت مبادی
طلوعنده اقتضای وقت ایله اصحاب سیف و علم ارباب علم و قلم غالب اولوب ابتدای ظهور سلطنتده بالجه
ذعابلی امور هنر اوله علوم و معارفدن عاقل و عاری اولان رجال سیفک قبضه حکم و تصرف لریشہ موصول
و مسلم اولغله جمله مراتب سیف و قلم ملوک و سلاطینک اقارب و اصهار و عظمای اعوان و انصارینه تقلید
و تقویض اولنور * انلردخی تجهیز جیوش و حفظ حدود و ثغور و سائر علم و عرفانه موقوف اولمیان امور
بالذات کندیلری مباشرت ایدوب تاسیس مبانی ملک و دولته لازم اولان احوالک تنظیم و تکمیلنه مبادرت
ایدرلر * اما تحصیل اموال دولت و ترتیب مصالح سلطنت حساب و کتب و رأی و تدبیره موقوف اولغله حل
و عقد مأمور اولان قهارمه ملک و دولت و صنادید سلطنت مناصب قلمیه فی فن حساب و انشاده ماهر اولان
رجال طر فلرندن تقلید و تقویض ایدرلر * لکن ینه دقدردار و رئیس و سائر اصحاب اقلامک عزل و نصبیلری
و تنفیذ احکام و تحصیل اموالده اقتضای این امورک نظام و انتظامی رجال سیفک رأی و تدبیر لریشہ منوط
اولوب کاب دولت ابتدای ظهور و دولته حل و عقد امورده استقلال اوزره تصرفدن معزوللردر * تکمیل
حالا عصر هنر ده دیار شرفده موجود دولت اتر کده حال بومنونال اوزره جاری اولوب منصب ریاست اهل
انشا و املایه موقوف ایسه ده ینه اقتضای این اوامر و احکام امرای اتر کدن امیر کبیرک رأیسه منوط
و مسلدر * اما رتبه ریاسته اهلیت و استحقاقده مرعی و اعتبار اولان شروط و قیود کثیر اولغله ملوک
و سلاطیننه لایقدر که منصب ریاستی علم و معرفت ایله معروف و شروط آئینه ایله موصوف مالک ازمنه میان
بر صاحب فهم و ادعانه تقلید و تقویض ایدرلر * و شروط کاب و احکام ریاستی جامع مکاتیب بلیغه نک
احسن واجبی ادبای عراقدن کاتب عبدالجندک کاب دولته تحریر و ارسال ایتدیکی مکتوبدر که ذکر
اولنور * عنوان کاب مشکین نقاب حلیه فصل الخطاب اما بعد ایله توشیح اولندقدن صکره کاتب

عصره خطاب ایدوب دیرکه ای اهل صناعت و املا و ملاله ازمه انشاق جل و علا حضرت قری سزی آفات
و عاهات دن مصون و مأمون ایدوب رهمنونی بدرقه توفیق ایله طریق رشد و سداده ارشاد ایلله * زیرا
کافه انام اصل فطرت و خلقته منسویه الاقدام ایسه ده حق جل و علا حضرت قری انبیا و مرسلین صلوات الله
تعالی علیهم اجمعین حضرت ایل خلیفای راشدین و ملوک نصف آیین دصکره ناسی بعض اخلاق و اوصاف
حسبیه طبقات مختلفه اوزرینه ترتیب ایدوب کل میسر لما خلق له فحواسی اوزره هرقرقه بی اصناف اعمال
و صنایع دن بر صنعت و عمله سوق ایله مایه حیات و اتعاشری اولان اسباب رزق و معاشری کسب و تحصیل
توفیق ایتد کده ای معشر کاب سزی اشرف جهات و احسن صناعاته سوق و ارشاد ایله تشریف ایدوب افسر
ابتهاجری جوهر علم و درایت و حلیه آداب و حرقت ایله آراسته ایلدی شویله که نظام مصالح دولت
و انتظام محاسن خلافت اجماله اقداح رأی کز منوط اولوب تصاریف ملک و دولته ملوک و سلاطین سزدن
مستغنی اولوب و حل و عقد امور سزدن غیری کافی اولدیغی ظاهر در * (ودخی ای کاب ذوی الالباب
سز حفظ وجود ملکده حواس و قوا و ارکان و اعضا مثابه سنده اولمکزه ملوک و سلاطینک بمع و بصری وید
ولسانی مقامنه قائم اولوب استقامت اسرار و مشاهدته آثارده کوش و هوش و چشم شعور کز آلت و انشاء
احکام و ضبط انامده سبک کلام و جنبش اقلام کز واسطه نظام مصلحت اولمشر * همواره جناب حق سزی
بولطف جلیل و صنیع جلیل ایله مرزوق و متمتع ایدوب زیور بالای ابتهاجری اولان خلعت فاخره اطف عجمی
دوش اقتضای کز دن خلع و سلب ایلله * (ودخی ای معشر کاب ذکری آتی وجه اوزره اخلاق حسنه و اطوار
مستحسنه ایله تخلق و تأدیده سزدن احوج بر فرد اولوب فهم حقایق و درک دقایق ایله اتصاف و تحلی به سزک
احتیاج کز سائر اهل صناعت دن ازید اولدیغی مقرر در * زیرا کتب و منشی و محاسب و مستوفی ده کندی
نفسه و اکاونوق و اعتماد ایدن سلطان و امیر نظر و قیاس ایله فضایل خلقیه دن اوصاف عدیده نک اجتماعی
لازمدر که هر امره مقتضای خاله موافق وجه اوزره رعایت ایدوب ترتیب امور انامده حسن سیاست ایل
تدبیر مصالح ملک و دولت ایلله * اولوقت حله و قار و سکنت و مقام فصل و حکمه فهم و بصیرت ایل
موصوف اولوب موضع اقدامده اطلاق زمام و محل اجمامده کج عنان ایله هر وقتک حکمتی اجزاده
دقیقه فوت ایتیه * بوند نصکره معروض درگاه سلطنت اولان امور رعایا و حوایج برایایی رؤیت
و اقامتده مساک عدل و انصافه سلوک و کریه جور و اعتسافدن عدول ایدوب وقت شدت و مضایقه ده
وفای عهده ملازمت و کتم اسرار دولت ایله تکمیل ناموس ملک و دولت و حفظ استار سلطنته سی
و اهتمام ایلله * و شرایط کتات و ریاستک بری دخی حدس و فراست و عقل و یکاستدر که کتات
و منشی مبادی احوال دن عواقب امور و واقف و مطلع اولوب تمهید مبانی ملکده شرایط حزم و احتیاطه
اقدام و هر امری موضع لایقنه وضعه اهتمام ایله بنیان ملک و دولتی زلز و اندر اسدن سیاست ایدملر
(ودخی منشیان صداقت منشان وقایع دولت و کاب احکام سلطنته لازمدر که حسب الطایفه قنون
عقلیه و نقلیه دن هر فنی تکمیل و اتقانه سی و اقدام ایدوب تمهید مبانی فضل و کماله حسن اهتمام ایدم *
اگر ضعف بصر بصیرت یا قصور همت ایله اتقان و اکمال ممکن اولمسه حاجت و ضرورت هر سه سببه اکتفا
ایدوب تنظیم حوایج انامده زیاده محتاج اولدیغی علوم مهمه جانبیه سوق عنان اقدام ایدم * (ودخی
ظهوری مظنون و متوقع اولان حوادث ایایی قبل الوقوع ادرال و اذعان ایچون اعمال فیکر و تبحر به ایل
موارد و مبادیدن عواقب و نتایج استدلالات ایتد کد نصکره وقایع مستقبله نک اسباب و آلاتی اعداد
و ترتیب ایدوب جلب مصالح و دفع مفاسده وسیله اولان اموری حاضر و آماده ایلله * (ودخی ای معشر
کتاب معنای نصاب اصول اعتقادیه و فروع عملیه بی احکام و اتقانه سی و اقدام ایدوب اعتقاد و عمله
متعلق علوم شرعیه و فروع دینییه بی تحصیل و تفسیر و حدیث و فقه فنییه بی تکمیل سی بلای اولله
(ودخی علوم ادبیه و فنون عربیه صناعت کات و ماسک بلاعتد حاصل متین و رکن رکن اولغله
تخصیله بذل جهود ایتد کد نصکره صحایف کتب و منشآت حلیه حسن خط ایلدخی تخلیه و تزیین ایدوب
فحول بلغامه مباحث خطبادن صادر و مروی اولان خطب و اشعار حقی و اتقان و مضامین عجیبه و منایای

غریبه سنی فهم و اذعان ایلیوب ایام عرب و عجم و احادیث و سیر لری ضبط و احاطه ایده سز که مطلوب
و مقصود کز اولان حل و عقد امور و نظم مصالح جهور و دخیل عظمی اولدیی و ارسته منت بیان و ظاهر
و عیاندر * و دخی فن حساب ضبط مال خراجده رکن و نصاب اولغله دقایق اعمال حسابده اعمال فکر
و بصیرت و صرف تقدینه همت ایدوب منافع خزینه سلطنتی جمع و صرفده دقت و اهتمام ایده سز * و دخی
تنظیم احکام و ترتیب امور انامده جلب حطام دنیا و طمع و ارتشادن اعراض ایدوب میل زخارف دینه
دنیویه ایله مجرای صدق و استقامتدن عدول و انحرافه جواز کوسترلیه که حرص و طمع مانع عزت
و موجب ذلت اولوب امنای دولت و نظار سلطنتک وقع و شانلری محل اولغله دامن عصمت و عفت کز
یومقوله لوث تهمت ایله تلویث و تدنیه رضا و بریه سز * و دخی ارادل انام و جهال عوامه مخصوص
اولان اطوار ذمه دن اجتناب لازمه ذمت کتب اولغله بحال ملو کده مثال ناسی نقل و مذمت و وضعفای
خلاقه اظهار کبر و نخوت ایله معامله دن نجاشی اولنه که بو کار نامہ موارک تقریق قلوب و تکدیر نفوسه سبب
اولغله ناس ایله میانکزده من غیره موجب فوران تنور غضب و عداوته بادی بر امر قبیح اولدیی ظاهر در *
و دخی خدمت قلم و ورقده شکر کاور فقا کز اولان اصحاب اقلام ایله رفق و ملائمت اوزره حسن معاشرت ایدوب
حایه فضل و عدل ایله مشهور و معروف اسلاف و قدما و ادیبی اوزره انلره خیر ایله نواصی ایده سز و شرکا
ورفقا کز دن بری فقر و فاقه یار مصیبت شاقه ایله مبتلا اولدقدنه انی اب شفیق یاخ شفیق منزله سینه تنزیل
ایدوب داروی لطف و عنایت ایله زخمه مداوات و مواسات اولنه که قوای عز و اقبالنه قوت کلوب حال
قدیمی عود و رجعت ایله * و اگر استیلا شیب و هرم ایله قوا سینه و هن و قنور کلوب مکسب و معاشدن بجز
و قصوری ظاهر و اخواتنه ملاقاتدن مکنت و قدرتی قاصر اولورسه کاه کاه زیارت و صحبتی غنیت عدا ایدوب
اول خواجه مکتب عرفان اولان بیر ضعیفک سن و سال و حسن اعمالده سبق و قدمنه اعتبار و رأی سدیدینی
اختیار ایله امور کزده استشاره ایده سز * و دخی ای زمره کتب معالی اکسباب وقت حاجتده رأی
صوابیه عمل و استظهار ایدیکک زجاله اولاد و اخوان کز دن زیاده رعایت و امور شبه اعانت ایدوب قدر
و شانه اکرام و احترامده تقصیر و توانیدن احتراز اولنه اگر اثنای شغل و عجلده اندن سبب کرجیل و باعث
شنای جزیل اوله بحق بر فعل حسن و امر مستحسن مدد و راید رسه اول امری نه اکا عذر و واسناد ایدوب اگر
مذمتی موجب بر امر قبیح ظهور ایدورسه اول فعل ناهم جواری علم و رتبه ده اندین دون و ساقی اولان کسینه
تحمل ایله * و دخی ظهور تقالیب ایام ایله تغییر حال و عارضیه اختلال و قنیده ملل و کسل و ضبط و زلادن
اتقا اولوب تعدیل امور و تنظیم مصالح جهوره کمال حزم و قنری ایله مباشرت و مبادرت اولنه که اصحاب کماله
عیب و نقصانک سراجی اسرع و عرض و اما تدریجی هتک و اخلاصه اسبق و اقدمدر * و بودخی معلوم
و مقرر در که بر کسینه نک خلیل و صدیق خلوص طویبت ایله کر بسته خدمت اولوب مر اتم مهر و وفایی
برینه کتورد کده اول کسینه دخی انک خدمت و عجله و قنیده حسن مکافات و مجازات ایله معامله ایدوب
حقننده اقتضا و سبق ایدن خدمتینه عوض و جزا اولوق اوزره شرایط شکر و وفایه رعایت و حسب القدره
تکلیفله نه صبر و تحمل و خیر ایله بند و نصیحت و کتمان سیر و نظم مهمانده بذل قدورت اید کده نصکره صبی
حاجت و وقت شمر و رتبه قولنی فعلیه دخی تصدیق و تأیید امر سدید اولدیی ظاهر در * و دخی ای معشر
کتاب و اهل آداب حق چل و عیلا دایمیزی بونصایح جمیله ایله عمله سوق و توفیق ایدوب وقت شدت و رخا
و سرا و ضراوه و زمان احسان و مواسات و خجیت و حرمانده اصدق و احبیا کزه حسن معاشرت و معامله
بالجمله به دلالت و ارشاد ایدم که بونصیحت شریفه نک اهل اولان کتاب اولی الالبابدن اخلاق مذ کوره
ایله متخلق اولانلرک سعیری مشکور و اوصیای جمیله لری الیسینه انامده مذ کور و مشهور در * و دخی
معلوم اوله که سز دن بری توبه امارت یار غیره جمیله کومیت ایله مأمور و سربلند اولوب عیال الله اولان
ضعفای عبادک زمام حکم و تصرف لری کف کفایتنه تسلیم اولندقدیم دایمیا جناب حقن رضاسنی تحصیل اقدام
وطاعت و عبودیتی ایتار و اختیارده اهتمام ایدوب ضعفایه شفقت و رأفت و غلومینه انصاف و عدالت ایله
معامله ایدم که عیال الله اولان رعایا و برایایه رفق و ملائمت ایله معامله ایدن کسینه حقه جلدن احب و رضای

شریفی تحصیل اقدرد * بوندن مکره دخی فصل قضا یا ده عدل الیه حاکم و اشراف و اعیانه مکرم اولوب
 قلوب عبادی جمع و تالیف و یلاد و امصاری تعمیر و فضل و کرمی توفیر سعی و اقدام و ایذا و اضرار اوزرینه
 اصراردن اجتناب تام ایلیه * و دخی مجلس حکومتده متواضع و حلیم اولوب تحصیل باج و خراج و سایر
 حقوق دیوانیه ده رفق و ملایمت ایلیه * وینه زمره کتاب معالی اکسایه توصیه اولسان امورک بری دخی
 بودر که برکسینه نک دائره کزه اقتساب الیه استحصای هر اد اولند قده باشد اول شخصک اخلاق و خصالتی
 تجربه و امتحان ایدوب جوهر فطری اوساخ ردیه خلقیه دن ظاهر و محاسن اخلاق الیه اتصافی ظاهر اولد قده
 اندن صدور ایدن افعال حسنه و آثار مستحسنه نک ترویج و تکمیل عانت اولنوب شایسته لایق وجه اوزره
 اگر امده تقصیر اولمیه و اگر خلق و خصالتی چندان مدوح و مقبول اولوب محک تجربه ده عبار استعدادی
 ناقص اولور سه اعمال لطایف الخلیل الیه هو او هوسندن صرف و تحویل و تدبیر و تانی الیه اخلاق سینه سنی
 خصال حیده به تبدیلیه سعی ایدر * زیرا معلومدر که خیل و بغل کبی رکوبه صالح اولان بهایم و دوا یک
 رکض و ریاضت و تعلیم و سیاست و اقب اولان کسینه اول حیوانک اخلاقی تجربه ایدوب اعمال تازیانه
 فراست الیه مقتضای صنعت فرویت اوزره حرکت ایدر * اگر فرس هر کوب رموح و لکد کوب ایسه
 وقت رکوبده علف و شدت الیه تحریک و تهییجدن احتراز ایدوب اقدام و انجام بیننده سوق و اجرا ایدر *
 و اگر فرس هر یورشوب اولوب یعنی فارس لر میاتند شاه قالمق عیدله معیب ایسه او مقوله دایه نک اولد
 ایاقربن ضبطه اقدام ایدوب اول عیبک از الیه سینه اهتمام ایدر * و اگر کرب اولد یعنی فرس شرو و اولوب
 یعنی برصوت هائل یا اکامائل نسبه بی ایشیدوب اور کد کده فقره معتد ایسه اول اسبک باشی طرفندن
 ضبط الیه اول عارضه نک علاجه مبادرت ایدر * و اگر سوق و اجراسی هر اد اولنان تندخوی و خرون
 اولوب صاحبنه رام و منقاد اولز ایسه هر کوبک هو اسینه متابعت و ارخای عنان الیه معامله اولنور *
 اگر سینه عدم اطاعتده مصر و مستقر اولور ایسه حله سیره الیه عطف عنان اولنوب اول اسب تندخوی
 تمکین و اطاعته سوق و سعی ایدر * فعلی هذ افرسان فرویتک بهایم و دوا یک اخلاق و اطوار لرینی تجربه
 و امتحان لر پیاننده سبق ایدن احوال فارسان مضمار فراست اولان رؤسای دولتک خدام و سایر انام الیه
 کیفیت معاشرت و معامله لرینه دلالت ایدوب استصحاب ایتد کبری رجالی خیر و صلاحه سوق و ارشاده
 استدلال اولنور * علی الخصوص کتاب ذوی الالباب که صنعت شریفه علم و کاتب و حلیه فهم و یکاست الیه
 موصوف و مختلی اولوب فهم خطاب و اصابت جواب ایچون حلقه جمعیت لرینه دخول ایدن اصحاب رشد
 و بصیرت الیه یا سطوت و مولانندن خوف و خشیت ایتد کاری ارباب جاه و شوکت الیه حسن معامله و رفق
 و ملایمت الیه معاشرت ترینه بهایم الیه مشغول اولان فرسان و ربکاندن البق و اولی اولد قری ظاهر در * زیرا
 اصناف بهایمندن فکر و رویت و عقل و بصیرت مسلوب اولوب طینتلرنده هر کوز اولان حس و حرکت
 حیوانیه فرسان و ربکانک تعلم و تربیه لرینی قبوله مقصور و صنعت فرویت لازم اولان امور و محصور اولد یعنی
 ظاهر و مقرر در * امدی ای کتاب فراست نصاب خدمات دولته تحصیل و تشدیددن اجتناب ایدوب حسب
 الامکان اعیان نظر بصیرت و اعمال و رویت الیه علم مبادرت اولننه که باذن الله تعالی مقارنت
 و معاشرت ایتد یک کز رجالک سزدن اعراض و استکاف لرندن امن و سلامت میسر اولوب میانک زده مربوط
 و معذور اولان حیل متین اتحاد ک قوت و متانت و وسیله اولور * وینه جله و صایای مهمه دندر که مطاعم
 و مشاربده و ملاپس و مرا کیده و سایر انیه و خدمه و بساط و اثاث و اوانی به متعلق خصوص صلحه حد وسطی
 تجاوازا تیموب هر حالده قدر حاجتیه اقتصار و خیراموری اختیار ایدر * زیرا حق سبحانه و تعالی
 حضرت نری سزی صنعت جلیله کاتب و تقویم مصالح سلطنت الیه تشریف و تحجیل و سایر برنی نوعک اوزرینه
 تقدیم و تفضیل ایدوب ضبط امور اقامت و حفظ منافع دولت عهده کفایت کز موقوف و مسلم اولمغه خدمت
 لازمه کرده تقصیر و خرج و صرفده اسراف و تبذیردن اجتناب ایدوب اکل و شرب و سکنی و لباس و سایر
 خواجج اصلیه ناسده ذکر سبقت ایتد یکی وجه اوزره افراط و اسرافدن احتراز و قدر حاجتیه اقتصار الیه
 صفت و استقامتده استمرار و استقراره سعی ایدر * زیرا اتلاف و صرف مانع عز و شرف و ذلت و حقارت

وسوء عاقبتی منتج اولمغله بوطور قبیح ارباب واصحابی خصوصا کتب ذوی الادبی اعین فاسده حقیر و ذلیل
ایتمک مقرر در * ودخی کارگاه عالمه ظهوری مظنون اولان امور آتیه احوال ماضیه نک اشباه و امثال
اولوب غائب حاضره و سابق لاحقه دلیل اولمغله دائره دولته حادث اولان عوارض و غوائل دفعه و مصالح
و منافی جلیده تجربه کرسبق ایدن امور ایلد استدلال ایدوب بیوت مصالحه ایا باندن دخول و مسالک
تدبیرک اقوم و او فکرمه سلوک ایلد عاقبتی محمود رأی سیدی دستور العمل ایدملر * ودخی معلوم اوله که
بذل اموالده اسراف بر آفت متلفه و علت مهلکه در که صاحبی تحصیل علم و کمالدن مشغول ایدوب قوای
حسن و شعوری اخلال و اعمال و افعالی ابطال ایدر * وینه کتب دیوان دولته توصیه اولسان امورک
بری دخی بودر که تصویر خطاب و تلخیص جوابده ایجاز و اختصار ایلد اکتفا و حشو و لغودن اتقا اولوب
ترتیب جواب سائل و انشای کتب و رسائله حجج قاطعه و ادله ساطعه ایلد مؤید کلام جزل و قول فصل ایراد ایلد
قضای حوایج انامه مبادرت و اکتفا کلامدن احتراز ایلد دفع مشاغله سعی و همت ایدملر * ودخی غشیت
مصالح امت و تکمیل خدمتده نفس و بدنارینه مضر و عقل و ادبیری محض خبط و خطا صدورندن خوف
و خشیت اوزره اولوب هر امور لرزنده مرافقت عین توفیق و تأیید نیاز ایلد درگاه بی انباز کبریا به دست برداشته
تضرع و دعا اولملر * زیرا اگر انردن بر کسینه بوطن فاسد و قول عاقله قائل اولوب فیاض حقیقی جل
شانه حضر تلمر نک حکم و تصرفندن عقلت ایلد کندیدن ظهور ایدن افعال و آثار حیده بی کنیدی رأی
و تدبیرینه استناد ایدر سه جناب حق انک قلا ده امور بی حکم و تصرفده عاجز و قاصر اولان نفسنه حواله ایلد
مقابلده ایدوب و نفس خود رای تحصیل مطالبده کافی اولد یغی اصحاب تا قله خنی اولمغله عاقبت کاری خیمت
و خسران اولوق مقرر در * وینه وصایای مهمه نک بری دخی بودر که سزدن بر یکز منعت و خدمتده شریک
ور فقی اولان شخصک قدر و شانه حرمت و حقنه رعایت ایدوب اعمال فکر و رویتده نفسی اکتفایم
و ترجیهدن احتراز ایلد * زیرا اصحاب الباب قنده رجالک عقل و افضلی اول کسینه در که صفت ردیله عجب
و غروری و رای ظهره القایدوب شریک و رفیقینی عقل و بصیرت و حسن سیرتده نفسی اوزرینه تفصیل
و ترجیح ایلد * ودخی حق جل و علا حضر تلمر نک انره فضل و اعطا ایتدیکی نم ظاهره و باطنه بی فکر و تأمل
ایدوب کنیدی رأیله اغترار و نفسی تزکیه دن اجتناب و تعداد مآثر و اظهار مفاخر ایلد امثال و اشباهنه
کند و بی تفصیل و تقدیدن احتراز ایلد * بلکه تحدیث نعمت ایلد منعم حقیقی به شکر و ثنا واجب اولمغله دائماً
عزت و جلال کبریا به تواضع و تذلل ایدوب کمال تضرع و استکانت ایلد معبود بی زوال طاعت و عبودیتنده
ثابت و قائم اوله * ودخی اشبو کتب مشکین نقاب عنبرین ارفامده درج و تعبیه اولسان جواهر اصایح جلیله
پیرایه افسر اعتبار اولوب مضمون حکمت مشهوریله عمل اهم و الزم اولمغله سرنامه صحیفه مقال ذکر سبحانی
و توحید صمدانی ایلد تحسین و توشیح اولند یغی کبی السنه انامده دائر (من تلزمه النصیحة یلزمه العمل)
مقال حکمت مآلله نسخه مرام مسکی الختام قبلندی الله سبحانه و تعالی حضر تلمر ای معشر خول کتب
اسعاد و ارشاد عباد حقنده سبق ایدن علم ازلیسی مقتضا سنجه سزی و بری طریق رشد و سدادده توفیق ایلد
تا یسدا ایدوب فوائج آمال و امانتیزی عواقب خیر ایلد ختم و تعقیب ایلد که بالجله تصاریف امور و تقالیب
مصالح جهور اراده علیه سته منوط و حبل متین تأیید و توفیقته هر بوط اولد یغی مسلم خول و معلوم اصحاب
عقود و السلام علیکم ورحمة الله تعالی وبرکاته

(فصل)

فصل ثالث او توبشینی فصلی جرم و جنایت ایلد متهم اولان اصحاب شقاوتی تقییس و تغزیره مأمور اولان
حاکم عرفی سیاتده در که اسان عریبده حکومت مزبور شرطه عنوانله معروف و مشهور در * معلوم
اوله که بو خدمتی رؤیت و اقامته مأمور اولان شخصک القاب و اسماسی اختلاف عصر و زمان و مکان ایلد
مختلف اولوب خالعه و عصر مزده دیار افریقیه ده حاکم دولت انداسده صاحب مدینه و دوات ازا کده
والی عنوانله معروف در * ودخی صاحب شرطه تجهیز جیوش و ترتیب حروبه مأمور اولان سر عسکره

تابع اولوب عزل ونصبی وحکم وتصرفی انک رأی و امرینه منوط و موقوف قدر * و خدمت شرطه دولت عباسیه ده احکام و جرایمی ترتیب واقامته مأمور اولان والینک خدمت لازمه می اولغله جرم و جنایت ایله منظمی اخذ و تقبیش ایدوب بعض علایم و قراین ایله جرم و شقاوتی ظاهر اولدقده اقامت تعزیر و حدوده مأمور ایدی * زیرا شرع شرطه استیفای حدود اقامت شهود ایله ثبوت جنایتیه موقوف اولوب ظن و تخمین ایله اخذ و اتهام اولنان کسسه حقنده اقامت حدود متصور دکدر * لکن مصلحت عامه ضمیمه حکم سیاست ایله عمل ایدن ولایه و امر ابعاض علامات و قراین ایله انتهای ثابت اولان کسسه لری مؤاخذه ایدوب شرب و خمر ایله اقرار جرایمه اکره ایدرلر * و قضاء عدول بومقوله سیاستدن تنزه ایدوب حکم سیاست ایله عملدن استکفاف ایتلر ایله بخدمته ملوک سالفه صاحب شرطه عنوانیله معروف بر مخصوص حاکم و والی نصب ایتدیلر * و دخی ینه بعض دوله والی مذکور قصاص و دیت و سایر جرم و جنایتیه متعلق احکام شرعی و عرفیه به مأمور اولوب امور مذکور قضاة و حکام شرعک عهده ولایتلرندن اخراج و افرازاوندی بعده کیده رک صاحب شرطه اولان والینک حیطة حکم و تصرفی توسیع و قدر منزلتی ترفیع اولوب عظمای دولت واکبر سلطنته توجیه و تفویض اولندی * لکن صغیر و کبیر و وضع و رفیعک عاتمه امور تنده حکمی جاری اولوب بلکه بعض جرایم ایله اتهام اولنان اعیان دولت و سایر آحاد رعیتی قدر و شانته لایق تعزیر ایله تأدیه مأمور ایدی * بوندن ~~مکره~~ دیاراندلسده بنی امیه دولتمنده صاحب شرطه نک قدر و شانی زیاده رفیع اولغله منصب شرطه ایکی قسمه منقسم اولوب برینه شرطه کبری و قسم آخرینه شرطه صغری تسمیه اولندی * شرطه کبری خدمتینه مأمور اولان والی ممالک سلطنتده رؤسا و عمالک رعایایه اولان تعدی و تجاوزلری تقبیش و جرملرینه کوره مؤاخذه ایچون موضوع و منصوب اولوب شرطه صغری الحق اراذل و اشقیانک جور و تعدیلرینه منعه مأمور ایدی * و دخی صاحب شرطه کبری اولان والی ایچون درگاه سلطنتده برکری موضوع اولغله هر یوم برای خلیفه ده اول کریمی به جلوس ایدوب اطراف و اقطارده تنظیم امور رعایایه مأمور اولان ولایه و حکامدن رفع رقعۀ اشتکال اولاندقده اقتضاسنه کوره تعزیر و تأدیی لازم کلان رجالی احضار ایچون خدام و مباشرین ارسال ایدوب امر و حکمی اجرا و اقتضاسنه کوره ترتیب جزا ایدردی * و شرطه کبری منصبیله سرفراز اولان والی کبیرک حکم و سیاستی رجال دولته مخصوص اولوب قدر و شانی عالی اولغله رتبه وزارت و منصب بجایته اعتلایه موصول ایدی * اما دیار غربده دولت موحیدین وقتنده کرجه صاحب شرطه ولایت عامه ایله حکم و تصرفه قادر اولوب قدر و جاه اصحابی رجاله امری نافذ و حکمی جاری دکل ایسه ده ینه اوساط نامی تأدیب و تعزیره مرخص اولغله کبرای اعیان موحیدینه تفویض اولنان مناصب سینه و مراتب رفیعۀ دن معدود ایدی * بعده کیده رک بخدمته نک عز و شانی درجه اعتباردن ساقط اولغله اعیان رجال دولت قبولدن استکفاف ایدوب اجانبندن دائره دولتمینه منسوب آحاد ناسه توجیه اولنوردی * اما بوعصر ده دیار غربده واقع بنی مرین دولتمنده دخی منصب شرطه سلاله سلطنته منسوب رجاله ویرایوب قدیمدن منسوب خاندان دولت بنی مرین اولان بعض رجاله تفویض اولنور * و کذلک دیار شرقده واقع دولت اتراکده کاه اعیان قبائل اتراک و کاه ملک و دولتمنده انلری سبق ایدن رجال اکراده تقلید اولنوردی * و اشبهو ذکرا اولنان دولتمنده خدمت مزبوره جلادت و شجاعت و اجرای حکومت ایله معروف اولان رجاله تفویض اولنوب قطع ماده فساد و دفع جور و عناد و تخریب موطن فسوق و تفریق مجامع شرور ایله تأمین بلاد و ترقیه عباد ایچون خدمت شرطه شدت و صلابت و اجرای حکومت ایله معروف اولان رجاله تقلید اولنوب اختیار اولندی * و دخی اقرار و شهود ایله ثابت اولان حقوق و جنایاتده اقامت حدود شرعییه اولندقدنصرکه مصلحت عامه ضمیمه مراعات اولنان احکام سیاسته دخی رعایت اولنور ایدی * والله

مقلب الیل والنهار

فصل ثالث او بوزالتنجی فصلی روی دریا ده جهاد و غزا ایچون اعداد اولسان سفاین سلطانیه نظامنه مامور
اولان دریا قبودانی و سائر دونما احوالی یاتده در * معلوم اوله سینه قسودا انلی سینی دیار سرب
وافریقیه ده واقع دولتارده منتظم سلاک اعتبار اولان مناصب رفیععه دن اولغله نور سینه سلاک ساسی امرنده
مستقل اولوب * لکن عزل ونصبی و امور کلیه تک نظامی سینه وزیر اعظم لک راینه موکول و مفوضدر *
واهل غرب و طوایف بر بریه عرفنده قبودان بحیره لغت افرنجیدن منقول و لام مفخم الیه مستعمل ملنداسی
اطلاق اولنوب ینلارنده قبودانلر بوعنوان الیه مذکور و معروفدر * و منصب مذکور لک ممالک غرب
وافریقیه دولترینه اختصاصی بوند تا شیدر که ذکراولسان مملکتلر بحرسفیدک ساحل جنوبیستده واقع
سبته بوغازندن بندر معموره اسکندریه و سواحل شامه منتهی و عهد قدیم دینرو بر بریه ضبطنده اولوب
و ساحل شمالیسی دخی سبته بوغازندن سواحل شامه و افرنج و صقالیه و روم ضبطنده اولغله
طرف جنوب و شمالده واقع بلاد و اهالیسی اعتبار یلده ذکراولسان بحیره بحر روی و شامی دخی اطلاق اولنور *
واشبو و بحر لک ایکی جابنده واقع بلاد و ممالکده ساکن اولان رجال احوال بحیره و قوف و اطلاعده سائر
سکان سواحل و جزایره غالب اولوب خصوصاً طرف شمالیستده متمکن روم و افرنج و قوط طائفه لرینک
وجه معاش و حرب و قتال لری سفاین الیه سیر و ساو که موقوف اولغله اکثر اوقات لری روی دریا ده گذار
ایدوب بو وجهله احوال بحیره مهارت و عمارست لری سائر امعه غالب ایدی * بناء علیه عهد اسلامدن
اقدام بحرسفیدک ساحل شمالیستده طوایف روم و قوط بحرمذ کورک طرف جنوبیستده واقع بلادده سفر
و سفاین یشمار الیه اول جانبیه گذرایدوب قوم روم افریقیه فی و طائفه قوط دیار مغربی بر بریه یدندن نزع
و تسخیر و اهالیسی قهر و تدمیر ایتدیلر * و طوایف بر بریه دخی ممالک غرب و افریقیه ده قرطاجیه
وسیطله و جلولا و مرناق و نمرشال و طنجه امشالی نیچه بلاد معموره یه مالک اولوب و ملوک بر بریه دن
قرطاجیه ملکی دخی ساحل شمالیده روم اقرالی الیه محاربه و مقاتله اوزره اولغین اسلحه و آلات و لشکر
فراوان الیه مشکون و ملوک عظیم دونما ترتیب ایدوب بحرمذ کورک سواحلستده ساکن اولان رجال عهد
قدیم دینرو وجه مشروح اوزره مقابله و مقاتله دن خالی دکلا ایدی * و قنا که قانون خریطه شریعت اوزره
تسبیر سفینه خلافت فاروق منیع الجناح عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرت لک ید مؤید لرینه
تسلیم اولنوب عهد سعید لرنده شیردلان اسلام ممالک مصره مالک اولدقلرنده حضرت عمر حاکم مصر
اولان عمرو بن العاصه مکتوب ارسال ایدوب بلاد مصر لک جانب شمالنده واقع بحرسفیدک احوالی
تعمیر یل ایتک اوزره امر ایتدیلر که عمرو بن العاص دخی بحرمذ کورک بر خلق عظیم و مخلوق جسیم اولوب بشر
ضعیف القوی اول مزکب معبالتیاده سوار و عود کبیر اوزره دود چهر کی کشت و گذار ایدر لر دیو
تحریر جواب ایلدی * مضمون کباب معلوم خلیفه منیع الجناح اولدقدیم حضرت عمرو رضی الله تعالی عنه
عمرو بن العاصه بحیره رکوپدن منعی متضمن امر اکیدار سال ایدوب من بعد شتاوران دریای عراق اولان
اهل ایمان سفن و الواح الیه روی دریا ده سیر و سفر ایتدیلر اوزره تبیه و قنا کیدا ایلدی * بوند نصکره امر
خلیفه یه امتثال طائفه عربدن بر فرد بحیره رکوپ ایتدوب انحق بجمیله قبیله سنک شیخ و رئیس عربی بن هرثمه
الازدی نام کینه رای و هواسنه متابعت و بوابده امر امیر المؤمنینه مخالفت ایدوب عیانه غزاداعیه سبیل
فلک عزم و اقبالی بحرای خلافتده اجرا ایتدیکی خلیفه اسلامه بالغ اولدقدیم بله غرضی جوش و دریای قهری
خروش ایدوب امتب هر حومه یی کرداب هلاکدن میانت و سائره موجب عبرت اولغچون عربی بی تأدیب
و تعزیر ایلدی * و عهد فاروقدن معاویه و قسبه لک بویای سبیل الیه عمل اولنوب طائفه مسلمین بحیره
رکوپدن امتناع ایتدیلر * لکن حضرت معاویه سر بر ملک و دولته نائل اولدقدیم اهل اسلامه غزای بحیر
و رکوپ سفینه یه اذن و یرمکله روی دریا ده دخی کتبا و الیه مقاتله و مجاربه اولنوب چند اسلام اعدای
خاسرینی پامال صدمه قهر و دما ایتدیلر * و بویا بدم حضرت عمر لک منعی و معاویه لک اذنی بوند تا شیدر که
فی الاصل طائفه عرب سواحل بحردن ایدوب بریه و بادیه نشأت ایتدیلر که اوائل اسلامده انشای سفن
و رکوپ بحیره مآلوف اولوب و طوایف روم و افرنج جزایر و سواحلده سکون و قرار و اکثر ایدوب روی

دریاده کشت و کذارا بتاریخ صنایع بحریه ده حدق و مهارتاری مبلغ کماله بالغ اولوب بوباید مسلینه غلبه لری
 محقق اولغله حضرت عمر مسلیتی غزای بچردن منع و تحذیر یور مشلرایدی * و قاکه عهد خلافت
 معاویه ده نیرجه هاتاب شرع معین اطراف و آفاقه بر نواند از ظه و راولوب اهل اسلام ممالک روم و بحمه
 استیلای تام و اهل یسقی خدمتارنده استخدام ایند کارنده طائفین مذکوریندن اصحاب حرف و صنایع
 یلدکاری صنعتاری مسلینه عرض و اعلام ایله تقرب ایندیله * بواشاده مهره فن دریا اولان رجال دخی
 طائفه عرب ایله اتلاف و اختلاط ایدوب انشای سفن و الواح و احوال بحر و ریاحه واقف اولان رومی
 و بحمی ملاحری اهل اسلام اقتضا ایند خدمات بحریه ده استخدام ایندیله علی التدریج سیر و سفر دریا به
 متعلق اموره مهارت و ممارست تحصیل ایند کدن ~~مکره~~ جهاد بحره رغبت و همت و ترتیب آلات فلک
 و سقنه مبادرت ایدوب ورای بچرده موجود اولان امر روم و افریج ایله مقاتله و محاربه ایچون آلات و اسلحه
 بسیار و عساکر انجم شمار ایله مشحون و دو نیمه ترتیب ایندیله * و دونما خصوصی ثغور اسلامیه دن ساحل
 بحره قریب مواضع مخصوص اولوب ممالک شام و افریقیه و دیار غرب و اندلس کبی بلاد ساحلیه ده ترتیب
 اولغله خلقای امویه دن عبد الملك بن مروان افریقیه عاملی حسان بن نعمانه ترتیب دونما انشای
 آلات دریا ایچون نوسنده دارالصناعه و ترسانه بنا اولتی اوزره فرمان کوندر و ب کفاریندنه اولان جزائر
 و سواحلی نزع و تسخیر داعیه سننده اولدیغنی اشعارا یتکه حسان دخی امر خلیفه اوزره نوسنده بردار
 الصناعه بنا و ترتیب دونما ایلدی * و دیار غربیه امرای اغالبه نك اولی زیاده الله بن ابراهیم بن اغلب
 وقتنده شیخ القبا اسدی غراب نام بر قیودان تونس ترسانه سننده انشا و اعداد اولنسان سفاین ایله ممالک
 کفاره بادبان کشای عزم و اقبال اولوب اعظم جزائر بحر سفید اولان صقلیه یعنی چلبه جزیره سی ایله
 قصوره جزیره سی فتح و تسخیر ایلدی * مع هذا عهد خلافت معاویه بن ابی سفیانده امر اذن معاویه بن
 خدیج نام امیر چلبه جزیره سی فتح و تسخیر ایچون کشتی سوار عزم اولدقده فوز و ظفر مقتدر اولوب بعده
 مراقت نسیم توفیق ایله بفتح فیروز امیر ابن اغلب وقتنده اسد بن غزابه روزی اولدی * بوند نصکره
 افریقیه ملوک کی عیسیدین ایله اندلس ملوک کی اولان امویه نك ینلرنده نائرة یعنی وعدوان زبانیه کش التهاب
 اولوب طوفان قهر و کینلری هیجان ایتکه هر بری افریقیه و اندلس طرفلرنده آخر حوزة حکم و تصرفنده
 واقع جزائر و سواحله تسیر جوارئ منشآت و اجرای سفن مقلعات ایله اضرا و افساد دن خالی دکل ایدی *
 و اندلسده ملوک امویه دن عبدالرحمن الناصر وقتنده افریقیه و اندلس دونناری ایکوز قطعه یادخی زیاده
 سفینه به بالغ اولغله اندلس طرفنده موجود امرای مراکب بحریه اوزرینه ملک عبدالرحمن طرفندن ابن
 دماحس نام بر امیر دیر سردار و قیودان نصب و تعیین اولنوب و دوننارینک آدامکاهی بجاییه و هر به نام
 لیما نلرایدی و اندلس دونناسی اطراف سواحلده محط فلک و سفن اولان محالردن جمع اولنوب هر سفینه نك
 تدبیر سیر و سفر و تنظیم لشکر ایچون مخصوص بر قیودانی و روی دریاده اعمال شرع و مجداف ایله تسیر
 و اجرا و لیما و ساحلده لشکر ایله محط و ارسا اولتی ایچون بر رئیس کاردانی و ارایدی * هر چنانکه
 اقامت حرب و غزایا بر آخر سلطانی اقتضا ایدوب مراکب بحریه و سفاین سلطانیه نك اجتماعی لازم
 اولدقده اطراف ممالکده واقع امرای دریاه امر اولنوب وقت و زمانیه بولندقلری محلدن حرکت و موقف
 اجتماع اولان لیما نلر انکر انداز اقامت اولورلرایدی * بعده طرف سلطانیدن تجهیز و ترتیب اولنان آلات
 و عساکر و مهمات و ذخایر اول سفینه لره توزیع و تقسیم اولنوب مشیران ملک و دولتدن بر وزیر دیر بجله
 اوزرینه سردار و قیودان نصب اولندقده ~~مکره~~ موسم معهود و وقت معتادده سلطان انام اول فلک
 فلکساری صوب مقصوده تسیر و فتح و غنیمت ایله عود و ایابلریشه منتظر اولورلرایدی * و اوائل دولت
 اسلامده و خلقای امویه و فاطمیین وقتلرنده شناوران دریای عرفان اولان اهل ایمان عساکر منصوره
 و اسلحه موقوره ایله مشحون و مملو سفاین معموره ایله بحر سفیدک اکثر سواحلته غلبه و استیلا ایدوب سطوت
 و مولتری بر حده بالغ اولدی که ملوک نصار نك دوننای محسوسلری بر وجهه مقاومت و مقابله به
 قاندا و لیوب تعاقب امواج فوز و نصرت ایله منصور و مؤید اولدقلری حیایف کتب تاریخده منطوردر

حق میان بمرده ظاهر و بادی و السنه انامده سائر و جاری اولان جزایر عظیمه دن میورقه و منورقه و بادیس
و سردانیه و چلیه و قصوره و مالطه و کرید و قبرس جزیره لرینی و ولولر روم و افریج ضبطند اولان
سائر سواحل فح و تسخیر و اهالی سنی قهر و تدمیرایدوب روی دریای خس و خاشاک کفر و ضلالتن تطهیر
ایتدیلر * و دخی دیار غریبه امرای دولت فاطمیندن ابوالقاسم شیبی و اولاد لری توندده مهدیه
قلعه سندن بالافعات سفن موفوره ایله جنوه جزیره سینه غزا ایدوب غنائیم ککثیره ایله عود و رجوع
ایدلرایدی * و کذلک ملوک طوایفدن دایه حاکی بجانه عامری نام امیر دایر دخی در تیوزیش تاریخنده
اساطیل موفوره و سفاین مشحونه ایله سردانیه جزیره سنی نصارا بدندن نزاع و تسخیر ایدوب بعده مدت قلیله
مرورنده یشه کفار استرداد و استیلا ایلدی * و ینه تاریخ مزبور خلالتده و سائر اوقاتده غزات اسلام
بجزر بورلک اکثر سواحل و جزایر ینه غلبه ایدوب اطراف و جوانبی دوننیا ایله نهب و غارت ایتکدن خالی
دکلرایدی * خصوصاً صقلیه جزیره سینه ساکن اولان عساکر نصر تشعار مقابل لنده واقع اتالیه
همالکنه بادیان کشای غزم و اقبال اولوب طوایف افریج ایله بالافعات محاربه و مقاتله و قتل عام ایله اعلائی
کلمه الله ایلدیلر * تکیم خلایق فاطمین طرفندن جزیره صقلیه ملوکی بنی حسین وقتنده جزیره مزبوره ملک
شرق و شمالی بانجندده واقع سواحل افریج و صقلیه ایله جزائر رومانیه به جیوش دریا خروش ایله مشغون
سفاین بیشمار ارسال اولوب نهنکان بلنک حله چند اسلام خون کفار ایله بسیط بحری شفق غمون ایلدیلر *
شویله که اهل اسلام عدد و عدد دجهتله شرمه اشرای کفار غالب و سواحل و جزایر اکثر ینه مالک
اولوب حله قاصه الظهر مسلمانیه بروجه تاپ و تحملری اولمغله کفار ما کسار طلب صلح و استیمان
ایتد کارنده من بعد روی دریا ده دوننمای مخصوصه لری کریمک اوزره طرف مسلماندن عقد مصالحه و عهدنامه به
رضا کوسترلدی * بوند نصکره دیار غرب و اندلسده ملوک عبیدین و امویه ملک بنیان ملک و دولتری متزلزل
اولوب همترینه و هن و قدر و عجز و قصور طاری اولمغله استبداد جزایر شرقیه بحریه دن زیر حکم و تصرف لنده
اولان چلیه و کرید و مالطه جزیره لر ینه کفار استیلا ایتد کد نصکره سواحل شامه دخی اطالیه دست تغلب
ایدوب طرابلس و عسقلان و صور و عکا بلده لریده سائر ثغور شامیه و بیت مقدسه استیلا و اول مسکن
اقدسده حضرت مسیح علیه السلام ایچون برکنیسه عظیمه بنا ایتدیلر * حتی طرابلس و مالس و سفاقس
حکامی امرای بنی خزروه دخی غلبه ایدوب اوزر لر ینه وضع باج و خراج ایتد کد نصکره دارالملک دولت
عبیدین اولان مهدیه قاعه سنی دخی بلکنین بن زبیر بن اولاد و احفادن دن اخذ و تسخیر ایتدیلر که مائه خامسه
خلالتده بحر سفیده بلکنین مزبور نتیجه دفعه کنار دوزخ قرارک دوننمای مخصوصه لرینی بریشان و اجساد
خیشیه لرینی طعمه نهنک تیغ بران ایتدیلرایدی * بو تقریب ایله دولت مصر و شامده دوننمای اسلامک
نظامی مختل اولوب الی هذا الان اقطار مصر و شامده رجالی دخی منقرض و مندرس اولدی * مع هذا
ککتب تاریخده مسطور اولدیی اوزره عهد سابقده خلافت فاطمیه و دولت عبیدیه وقتنده نظام دوننما
و سفر دریا غایت کماله و اصل اولوب بعده عبیدین دولتی منقرض اولمغله مصر و شامده نظام قدیم مختل
و مفقود * و حالا الحق دیار غرب و افریقیه ده فی الجمله باقی و موجود در * زیرا عهد قدیم دیر و اشبو
بحر سفیدک طرف غریبسی محط سفن و الواح اولوب غزای بحر و سفر دریا ده رجالنک کمال مهارت و عمارت لری
اولمغله بلاد غرب مکر دشمندن امین و سفاین اعدا ایمان خفاده مکیندر * و دخی دیار غربده ملتونه ملوکی
وقتنده منصب والای قیودانی سلالة بنی میونه مخصوص ایدیکی فی الاصل بادیس نام جزیره ملک اعیان
وروسا سندن اولوب ملتونه سلطانی عبدال مؤمنک سطوت قاهره سندن خوف ایتکله جزیره مزبوره بی
طوعا عبد المؤمنه تسلیم ایله اطاعت ایتدیلرایدی * منقولدر که بلاد غرب و اندلسده بنی میهر ملک سفینه لری
بوز عددده بالغ اولوب اولوالیده سطوت و صولت لری معروف و مشهور ایلدی * و قتا که مائه سادسه خلالتده
ملتونه دولتی زائل و ملوک موحدین سریر ملک و دولته نائل اولوب بلاد غرب و اندلسه مالک اولد قلنده دوننما
خصوصه زیاده اهتمام ایدوب غزوات بحریه ده ملوک سالقه به سبقت و تقدم ایتدیلر * و دخی موحدین
دولتده قیودان دریا احمد صقلی نام برامیر دایر ایدیکه اصل مددیکش قبیله سندن جزیره جریه ده متوطن

اولان طائفة صدغيان اولوب مزبوري جزیره مرقومه نك بعض سواحلندن طائفة نصارا اخذ واسترقاق
ایتمکله نیجه زمان افرنج دیارنده مکث واقامت و دونما ترتینده مهارت تحصیل ایتمش ایدی * بعده
مرقوم احمدی مقلبه ملکی افرنج پیدندن استخلاص واستصحاب ایدوب زمام امور ملکی کف کفایتنه تسلیم
وحل وعقد امور مملکتی اکتفویض ایلدی * بعده ملک مزبور فوت اولوب اوغلوریرینه قائم اولدقه
احمد مقلی بعض جرایم ایله اتهام اولوب ملک مزبور دن خوف ایتمکله تونس فرار و انده مکث و قرار
ایتد کده نصرکه ملوک بنی عبد المؤمن طرفندن تونس حاکی اولان کسینه به تقرب واتساب ایلدی اول
دخی احمد صفاینگ سفر دریاده مهارت و حزم و شجاعتنه تحسین ایتمکله آنی دارالملک موحد بن اولان
هر اکشد ملوک یوسف بن عبد المؤمنه ارسال ایدوب اول دخی قدومندن زیاده مخطوظ اولغله احمدی مظهر
عز و اکرام و مستغرق دریای انعام ایتد کده نصرکه احوال سفر بحره واقف اولغله بهر باب منصب والای
قبودانی ایلدی * احمد مقلی دخی مکمل دونما ایله بادبان کشای جهاد و غزا و آهنگ سفر دریای ایدوب
هبوب نسیم توفیق و دستیارى شرطه تأیید ایله بالذات دشمن دینه غلبه واستیلا ایتمکله دولت موحد بنده
نام و شانی مشهور و سیل جهاد ده سی زیادده مشکور اولدی * منقولدرکه قبودان مزبور ک عهد و زمانده
سفاین اسلام کثرت و قوتده بر مرتبه به بالغ اولدیکه سلف و خلفه ملوک اسلام و افرنج میبایسته مثل و نظیری
مشهود و مسجوع اولدی * وقتاکه ملوک ستوده سلوک اسلامدن مرحوم سلطان صلاح الدین یوسف
ابن ایوب اورنگ ملک و دولته تصدیر اولوب غور شای افرنج پیدندن نزاع و تسخیر ویت مقدسی ادناس شرک
و کفر دن تطیق و تطهیر داعیه سیله اقامت فريضة جهاد قیام ایتد کده سرجه ملوک نصار سلطان
صلاح الدین مدافعه امرنده همدست وفاق اولوب علی الخصوص مرقوله و معبدلری اولان بیت مقدسی بحافظه
و ابقا ایله تعبد زعیله امداد و اعانته قیام و هر طرفدن آلات و عسکر ایله مشهور دونمای مخصوصاری رسیده
ساحل شام اولدی * لکن امدد مدید و عهد بعید دنیرو دونمای کفار سواحل شامده مسلمان ایله بحاربه
واکثر ایامده غلبه واستیلا ایدوب سفاین افرنج عدد و عدد جهتیله سلطان صلاح الدین طرفندن
استکدریه لیانده مریوط اولان دونمادان افرنج و اکثر اولغله ملک صلاح الدینک غزای بحره افرنج ایله
مقاومتدن عجز وضعی مقرر اولوب عصرنده ملوک موحد پیدندن فرمانفرمای عمالک غرب اولان ملک یعقوب
منصور غزای بحرا ایله معروف و مشهور اولغله مزبور دن دونما امداد ایله استعانته مضطر اولوب اعیان
دولت اوییه دن سابقا ملوک دیار شیراز اولان بنی منقذ سلاله سندن عبدالکریم بن منقذ نام بر مرد نجسته
تدبیری بو خصوصه نامزد خدمت سفارت و نامه ایله ارساله عزیمت ایلدیکه سلطان صلاح الدین شیر مملکتی
مزبور عبدالکریمک پیدندن اخذ و طلبه قیام ایتد کده عبدالکریم بلا نزاع ربقه اطاعت سلطانی قلاده
رقبه طاعت ایتمکله سلطان مشارالیه بنه حکومت شیرزی پیدنده تقریر و ابقا ایتمشیدی بناء علیه عبدالکریم
ایلده ملک یعقوب منصور دن دونما استمداد بنی متضمن بر مکروب محبت اسلوب و بلاغت مصحوب ارسال
ایلدیکه ادبای عصر دن فاضل یسانی نام بر کاتب بی مثل و مداینک انشا و املا سیله مر سوم ایدی * لکن
مشاهیر بلغای دوراندن عماد اصفهانی فیج قسی فی الفتح القدسی نام تألیف خطیر و تاریخ عظیم النظیرنده
ثبت و تحریر ایتدیکی اوزره فاضل یسانی نامه مذکور ک عنوانده کلام بلاغت نظام * فتح الله خضره سیدنا
ابواب المناجیح و المیامن * ایله افتتاح و ایتد ایتمکله عبدالکریم مکروب مزبوری ملک یعقوبه تسلیم
ایتد کده سرنامه کابده ملک منصور سیدوریش عنوانده مذکور اولوب امیر المؤمنین خطایله کندویه
تعظیم و تحیاتدن اعراض و قیامی اولندی دیوملک یعقوب منصور تعبیر مذکور دن زیاده دلکیر اولوب کرچه
آیین ملوک اوزره سقر احقنده جاری اولان مراسم اکر امده بحسب الطاهر قصور ایتدی اما سلطان
صلاح الدینک مطلوب و مأمولی اولان ارسال سفاین ایله امداد و اعانت خصوصه مساعده ایتیبوب
طرفندن جواب اولوب اوزره ارسال ایتدیکی نامه ده خصوص مذکور و در حرف تحریر ایتدی *
بو تقریر دن معلوم اولدیکه ملوک غرب روی دریاده اهل حرب ایله محاربه و مقاتله خصوصه سائر دوله غالب
اولوب ترتیب لوازم دونما و اعدا مهیات دریاده ملوک شرفه سبق و تقدم ایتمشیدر * زیر اجابت شرفده

ملوک مصر و شام و دوتنما خصوصاً همتاری قاصر اولغله اکثر سواحل مصر و شام و بیت مقدسه طائفة نصارا مستولی اولوب سلطان صلاح الدین وقتنه کتجه اول مهابط و جی و رحمت و محافل دین و ملت اولان بقاع مبارکه و مشاهده مقدسه محط رحال صکفر و ضلال و مجمع اشرا و اوار ذال ایدی * بوند نصکره وقتا که دیار غربده ملک یعقوب منصور کتقتاب اقبالی غروب ایدوب ملوک و حید بنک مهر و نیرد و لتری افق غیبدن طالع اولدقده طوائف مخصوصه افرنجیدن جلالت طائفه سی اکثر بلاد اندلسه استیلای ایدوب مسلمان ساحل مضیق بحره الجا و بحر سفید کجانب غریب سنده واقع جزیره لردخی استیلای ایدوب طائفه نصارا نیک بسط بحره قوت و وصول لتری مزید و سفینه و کشتی لری کثیر اولوب اهل اسلام دوتنما امرنده کفاره غالب ایکن سفینه اسلام عدد و قوتده سفن کفار ایدوب مساوی اولدی * تکیم دریا غربده زنانه ملوک کندن سلطان ابی الحسن آهنگ غزای بحر ایدوب طائفه افرنج ایدوب محابیه آماده اولان سفینه لری دوتنمای کفار ایدوب من جهة العدد برابر ایدی * بوند نصکره کیده وکضعه قوت و غزاة موحیده قوت کلمکله دوتنمای اهل اسلام سفاین افرنجیدن اقل اولوب قوت و غلبه لری و هن وضعفه منقلب اولدی * زیرا عن اصل سفر دریا و ترتیب دوتنما خصوصی اندلس دولته مخصوص اولوب اندلس قیودا لری استیلای کفار ایدوب طعمه نمنک شهادت اولدقده بقیه اهل اسلام دیار غربده نزول ایدوب و اهل غرب کتیری دخی قبائل عرب کچی بادیه نشین اولغله ترتیب دوتنما و احوال دریا ده مهارت و عمارت لری قاصر ایدی * اما طائفه افرنج عهد قدیم دین و سواحل و جزائر بحر سفیده ساکن و متوطن اولوب تحصیل قوت و معاش ایچون بسط بحره سیر و سفر ایدوب مالوف و احوال دریا ده مهارت و عمارت ایدوب موصوف اولغله اهل اسلام سفینه عزم و همت لری کرتار کرداب اختلال اولدقده بنه قوت اصابه لری فعله چیقوب مسلمان غالب و مستولی و اهل اسلام بوباید بیکانه واجبی مشابه سنده اولدیلر * اکرچه دریا قیودا لرن بنه بقیه اسلاف بعض کسسه لری موجود ایسه دخی لکن فن دریا ده ماهر اعوان و انصار لری اولغله لای الحاحه نا اهل کسسه لری وظیفه و علوفه ایدوب بعض سفاینه توزیع ایدوب غزای جهاد داعیه سیله عزیمت اولندقده اول قیودا لرن کدالات و اعانتیه مراد اولنان محله توجه اولنور * بناء علیه حالیه مغرب دیارنده واقع دوله قیودا نلق منصبی محفوظ و مرعی اولوب و انشای سفن ایچون دارالصناعه موجود و دوتنما لوازی مرتب و معهود در که بعض سواحل و جزائر کفاره غزایچون تدارک آلات و مهماتدن خالی دکلددر * و اهل غرب میاتده کتب زیج و جفردن منقول اوراق اوزره معروف و مشهور در که عاقبت اهل اسلام بنه طائفه نصارا یه غالب و مستولی اولوب هبوب نسیم توفیق ایدوب و رای بحره اولان اندلس دیارینی افرنجیدن نزع و استرداد و بوقلمک ظهوری سفاین دوتنما ایدوب میسر دردی و اعتقاد ایدرلر * والله ولی المؤمنین

(فصل)

فصل ثالث او تو زید بنی فصلی اصحاب سیف و قلم ملک و دولته بحسب الرتبة رجحان و تفاوتی بیاتده در * معلوم اوله که سیف و قلم ملک و دولته توأم و نظام سلطنتده ایکی رکن اقومدر که ملوک و سلاطین ربط معاهد امور و نظام مصالح جمهوره انکله توأم ایدرلر * لکن مبادی ملک و دولته و اوائل ظهور و سلطنتده سیفه احتیاج قلمدن اشد و اقوی اولوب اصحاب سیف ارباب اقلامدن زیاده معتبر اولور * زیرا طور اولده سیف معوتده شریک اولغله تابع و خادم مشابه سنده در کذلک بوندن اقدام بسط و تمهید اولند بنی اوزره او اخر ملک و دولته ضعف عصبیت ایدوب قوای ملک و هن و خلل طاری اولوب استیلای شیب و هرم ایدوب مزاج دولت علیل و اهلی قلیل اولدقده دخی رجال سلطنت حایه دولت و مدافعه اعداده اصحاب سیف ایدوب استظهار و استنصاره محتاج اولمقین اول امرده تیغ و شمشیر عون و نصیر اولند بنی کتچی انتهای کارده دخی مرجع و مصیر اولور * بوقدرجه اوائل و اوخر دولته سیف قلمه غالب اولوب اصحاب سیف کچاه و نعمت و قدر و منزلت لری ارباب اقلامدن اکثر و اوسع اولور * اما واسطه ملک و سلطنتده اصحاب دولت معاوانت سیفدن فی الجمله مستغنی اولوب قلم سیف اوزر بنه آمر و حاکم و سیف اول وقتده خادم اولور * زیرا واسطه

سلطنته مبادی ملک و دولتک تمهید و تشییدی امری تمام اولوب مدافعه اعدا و غلبه و استیلا مقتررا و لغله
مشاغل حرب و قتال دن فراغ میسر اولغین رجال دولتک هم و عزیزی انجیق غرات ملک و دولتی تحصیل مقصور
واظهار امر اسم عز و شوکت ایلد نفرو مباهاة محصور در * بواهر لک حصولی ایسه دستیاری قلم چابک رقه
منوط و موقوف اولغله انک حکم و تصرفی مناط احکام و مرجع حکام اولوب لیل و نهار ساق اقدام اوزره
قام اولور * اما بواشاده سیف صارم بستر نیامده نائم اولوب مکر بعض اوقاتده دفع غائله قتنه و سد
فرجه ایچون رقدۀ استراحتدن غلبه و تیغ ایلد سر بر اورده ظهور اوله * بوقدیرجه واسطه ملک و دولته
ارباب اقلام مزید عز و رفعت و جاه و ثروت ایلد سر بلند و محرم حریم دولت اولوب سلطان انامه مزید تقرب
و اختصاص و تردد و اتساب ایلد اصحاب سیوفه سبق و تقدم ایدرلر * زیر ابوطورده قلم واسطی نسب
و اطمینان العقد دولت و تحصیل منافع سلطنت و تقویم مصالح امته آلت اولوب رؤسای جنود و اهل سیوف
نظم او کدن دور و دائرة قریدن مهجور * بلکه بوا در قهر سلطانی ایلد خوف و خشیتدن خالی دکالدر *
حتی خلفای عباسیه دن منصور خلیفه ابو مسلم خراسانی بی دار الخلافه قدوم ایلد امر ایستد کده ابو مسلم
امتناع ایدوب و اعتذاری متضمن خلیفه مشار الیه تحریر و ارسال ایستد یکی مکتوبک عنوانده (اما بعد
فانه بما حفظناه من وصایا الفرس اخوف ما یكون الامراء اذا سکنوا الدهماء) * کلامی دخی بومعنا ده وارد
اولمشدر * یعنی ادای امر اسم هبودیتد نصکره حکمای فرس دن منقول و مأثور اولوب صدر ا عن صدر
صحایف صدورده هر سوم و محظوظ مزاولان و صایای جلایه دندر که امر ا و رؤسایک سطوات ملوک کدن زیاده
خوف و خشیتلری امواج حرب و و غاسکون بولوب ملوک و سلاطینک سر بر آسایشده مشاغل حرب و قتالده
سأمون الغائله اولدیغی وقتده در دیدی * سنه الله تعالی فی عبادہ

(فصل)

فصل ثالث اوتوز سکنجی فصلی ملوک و سلاطینه مخصوص اولوب سایر رجال دولتدن ممتاز اولدقاری زی
و هیئت و طرز و قیافت و سایر شعا ر دولت و سلطنت اولان امور بیانته در * معلوم اوتد که ملوک و سلاطینه
مخصوص نیجه اطوار و احوال موجود در که انرا ایلد امر ا و رؤسا و خواص ندما دن ممتاز اولوب اول اطوار
مخصوصه ده آخری تشریکه بحال اولور * بناء علیه اشبق فصل مذکور اول امور ی بیان ایچون
مهقود اولوب علم و معرفت و مقدار ذکرو تحریر بنه قصدی اولندی (آلت) از جمله شارات ملک و دولت
اولان امور دن الویه و اعلام و آلات مهتر خانه در که ملوک و سلاطین اثنای سیر و سفردۀ صغیر و کبیر سنجاقلر
آچوب طیل و سرناسا و آلات اتحاد یله غریو کوس حشمتی رسانیده هفت جنبه رخ برین ایدرلر * عمده
اساطین حکمت اولان حکیم ارسطویه منسوب ککاب سیاستده مسطور و محکی اولدیغی اوزره ملک و دولته
آلات موسیقی مهتر خانه ترنیمک سروسپی اولدر که بونلرک اصوات ها تلاری نفوسده تاثیر ایدوب طبعه
دهشت ایراث ایتمکله اثنای حرب و غزاده قلوب اعدایه الفتای رعب و هراس ایچون وضع و ترتیب
اولمشدر * فی الحقیقه بونلرک تأثیری وجدانی و روحانی بر سالت اولوب معارک حرب و قتاله حاضر اولان
رجالک جله سی کندی وجدانلرنده بواهر لک حصولی اذعان ایدرلر * اگر ککاب مزبورده مسطور اولان
سبب فی الحقیقه ارسطویه منسوب اولوب اندن صدوری واقع اولدیغی صورتده دخی سبب اصلی اولوبوب
فی الجمله علت اولغله صالح اولور * بلکه بوا باده حق و صواب و رأی مستطاب اولدر که نفس انسانی الحان
طبیعه و نغمات لذیذۀ استماع ایتد کده طبعنده کمال نشاط و انبساط حاصل اولوب مزاج روحه بر نشاء غریبه
راصل اولور که انکله صعب و دشوار اولان امورک حصولی استسمال ایدوب عزم و توجه ایتد یکی شینک
تخصیصنده موقی تسهیل و تموین و تنقیق ا کالو طین ایلد اول شینک حصوله سعی و اقدام ایدر * حتی بو خالت
بهائیم و انعامده دخی موجود اولوب هنکام سیر و سفردۀ سوق ابل و خیل ایچون بعض نعمات و الحانه آغاز
اولندقدۀ حیوانیه تاثیر اینکین مدت عیدده مسافه بعبیده کمال سرعت ایلد سیر و حرکت ایتد یکی مشهور
و معلومدر * علی الخصوص الحان و اصوات تسبب موسیقی به مطابق اوزان مخصوصه و اصول معموله اولنده

ترجم اولند قدده طبعه زیاده تأثیر ایدوب تهیج شوق و سرور ایدوبکی احباب وجد و شهود دل مشهور دلیدو *

بناء علی ذلک ملوک عجم معارک حرب و قتالده طبل و سرنا و سائر آلات غنائتیب ایدوب دائر امداد موبک سلطانیده حاضر و آماده اولان مهتران خوش ادا اجرای صنعت غنائی تمکله نفوس شجاعانی حرب و قتالده

تحریر ایدوب سبیل غزاده بذل روح ایدور * و بزمن دخی بعض حروب غریبه مشهور دمن اولمشدر که

یشکاه موبک سلطانیده نغمه شیرین ایلد بر قیاج مغنی شاعر لر انشاد شعر و قصیده ایدوب لطف و حسن صدایری قلوب اطفال و نفوس شجاعانه ناخن زن تأثیر اولغله مردان تیرداران میدان کارزاره خطوه بخبان اقدام اولوب هر شجاع ویم یاد طرف اعداده کندی قریبله جنگ و برخاشه قیام ایلدی * شویله که

تأثیر شراب شوق و نشاط ایلد مست و مدهوش اولوب زهرابه منیه بی کجایم امنیه کی نوش ایتدیلر * وینه دیار غریبه بعض ملوک زنانه دخی موطن حرب و قتالده یشکاه صفوفه بر قیاج شاعری تقدیم ایدوب الهجه خوب و طرز مرغوب اوزده صوت شیرین و نغمه زنمکین ایلد جبال و آسیای برندن تحریک قریب ادا لر

ایلیوب نیجه جبان ضعیف الجنانی تشجیع و حرب و غزایه تهیج ایلد موتی تسهیل و تهوین ایتدیلر * و قوم زنانه یکنده شاعر مر پورک آغاز ایتدیک نغمه یه فاصو کایت اسمیله هر سوم اولوب بر بریه لسانی اوزده نغمه مر پوره نک اسم مخصوصیدر * و الحان و نغماتک نفوسده تأثیر نک اصل و سببی اولدر که حسن صدا و لطف غنائی و احی بسط و تحریر ایدوب حرارت غریزه بی انعاش ایتکله نفسنده بر کونه فرح و نشاط و سرور و انبساط حاصل اولور که جوهر شجاعت ایلد آراسته اولور * تکیم نشأه صهباده دخی بو خاصیت موجود اولغله قلبه قوت و پروب جبنانی تشجیع ایدر * اتمامک و دولتده تکثیر الویه و اعلام و تلوین و اطالده اتمامدن مقصود اتحق اعلان حشمت و اظهار مهابت اولوب یکنده صف کشیده تحزب و اجتماع اولان رجاله باعث اقدام و شجاعت اولغله معارک حرب و قتالده هول و دهشته یادی اولور *

و نفوس و ارواحک الویه و اعلام و اصوات هائله دن تأثیر و انفعالی امر ضروری اولوب تهوین قلوب اعدایه باعث اولدیک اسرار عجیبه الهیه دندر * والله انطلق العظیم الخیر الحکیم * معلوم اوله که الویه و اعلام و سائر اسباب عز و احتشام عدا و لئان آلات و ادوات دولتارک قوت و شوکتده حال و شانلرینه قیاس ایلد متفاوت اولوب دائرة سلطنتک وسعت و عظمتنه نسبت ایلد قلت و کثرتده مختلف اولور * و دخی ملک و دولتده نصب علم و عقدلو اعهده قدیم دیر و شعار حرب و غزای اولوب زمان بعثت و عهد نبوتده و اندنصکره ایام خلافتده طوایف اسلام موطن حرب و قتالده الویه و اعلام اتخاذدن خالی اولمیدر * اتمامک و کوس و سرنا و سائر آلات غنائی استعمالی اوائل ظهور اسلامده جاری اولوب احباب و تابعین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضرت ائمه اطهار و کرامتکری امر دینه مقصور و اتباع سنه سید المرسلین محصور اولغله تکلفات هر اسم عز و شوکت اعتبار ایتدیلر * بعد ذلک ایام خلفا مندرس و منقضي و طور خلافت ملک و سلطنته منقلب اولوب اهل اسلام لذایذ نیویه میل و رغبت و اهل دول سالفه دن طوایف فرس و روم ایلد الفت و موافقت ایتد کارنده قبل الاسلام قیامده واکسره دولتارنده جاری اولان هر اسم ملک و دولت و اسباب عز و جشمت طوایف فرس و روم طائفه عربی سوق و دلالت ایتکله اجرا و استعمالنه میل و رغبت لری تعلق ایلدی * بناء علیه عهد فرس و رومده مزیر و قیاشدن منسوج رنگارنگ متعهده الویه و اعلام اتخاذی دأب هر سوم اولغله ملوک اسلام دخی استحسان و رغبت ایدوب کندیلر دن ماعتدا اعمال و ولایه اطرافه دخی عقدلوایه رخصت و یر دیلر * و جوق کره خلفای عباسیه و عبیدین و قتارنده سر عسکر لره و سرحد محافظلرینه خلیفه کندی طرفندن عقدلو ایدوب میرای خلیفه دن یا اول امیرک کندی منزلندن لوای زر و حقوق سلطانی مرتب آلا ایلد اخراج اولند و تنصکره صوب مقصوده عزیمت اولنور ایدی *

شویله که موبک خلیفه ایلد قائد الجیش اولان امیرک دائره سی یکنده فرق و امتیاز اولوب اتحق قلت و کثرت اعلام ایلد یا خود لوای سلطانی به مخصوص لون و رنگ ایلد ممتاز اولور ایدی * تکیم عهد خلافت بنی عباسده خلفایه مخصوص اولان لوای ظفر التواضع سیاه اولوب امویه وقتنده کشته شمیر دوروی عذر اولان سادات بنی هاشمه حزن و تألم لری اعلان و بی امیدان قیج و شاعر لری تذکیر و اظهار ایچون لوای سیاه مقام

اتخاذی شعار دولت اولش ایدی * حتی بوندنشانی بنی عباسه مسوده تسمیه اولندی * بعده سلاله
بنی هاشم بن علویه ایله عباسیه یکنه تفرقه دوشوب عصر ابعده عصر هر طرفه سادات علویه دعوی
خلافت ایله بنی عباس اوزرینه خوج ایتد کده علویه عباسیه به زی وشعارده مخالفت قصدیه جبهه غراری
کی زایت بیضا اتخاذا تملیه السنه انا مده مبیضه عنوانه مذکور اولدی * کذلک دیار غربده یکنه
سلاله سادات علویه دن خلفای عبیدین ایله دیار شرقه طبرستان ومعهده ده بنی عباس اوزرینه علم افراز
خروج وظهور اولان طائفه شیعه نکه بدعت رفض واتخاذ داعی اولان جبارة قرامطه نکه دخی لواری
بیاض اولوب خلفای عباسیه به بغض ومخالفتلری بوجه اعلان واشعار ایتدی * وقتا که مأمون
خليفة خاندان نبوت وسادات علویه به محبت ومتابعت قصدیه جامه ودستاروزی وشعارده لون سوادى
ترک ایدوب طوطی کی طراز اختصار ایله سر سبز اولدقه ماتبد نخل طوطی عقد لوی حضر ایلدی * ودخی
اوائل اسلامده واقع خلفا وقتنده الویه واعلام وآلات غنا عدد وکثرته حدی تجاوز ایدوب خصوصاً
سلاله عبیدیندن عزیز بن زرار دیار شامی فتح وتسخیر قصدیه عازم اولدقه بشیوزمقداری کوندر وسنجاق
وینسه اولمقدار کرنای وسرنایله رایت افراز عز وحشت اولدی * ودخی دیار غربده بنی صنهاجه ایله سائر
ملوک بربریه وقتنده عقد اولتان لوار لون واحده مقصور اولوب حریر خالصدن منسوج والوان عذیده ایله
ملون وزرور یورایله مزین الویه واعلام اتخاذ اولنوب امر اوعمال اطرافه دخی وجه مشروح اوزره عقد
لوایه اذن ورخصت ویردی * بعده یکنه دیار غربده ملوک موحدین ایله انلردن صکره ظهور وخروج ایدن ملوک
زنانه طبل وکوس وکوندری سلطانه قصر ایدوب عمال وامنا به رخصت ویرمدیلر * وانلرک وقتلرند ملوک
بر محله اماله بلحام نهضت ونقل وحکت ایتد کده عملداران ومهتران ورای موکب سلطانیده بشقه برداره
اولوب اول گروه بر شکهوه ساقه تسمیه اولنور ایدی * ودخی ذکر اولسان دولترده الویه واعلامک
کثرت وقلتی دائره دولترینک عظم ووسعتی ورجالینک میل ورغبتی اعتباریه مختلف اولوب هر دولتمده بر عدد
مخصوص معتبر اولدی * دیار غربده ملوک موحدین ایله اندلسده بنی احر عدد سبعة ایله تبرک قصد ایدوب
لواری یدی عددی تجاوز ایتدی * وانلردن صکره ملوک زنانه وقتنده کاه اون وکاه یکرمی عدد لوا عقد اولنوب
هر دولتمده بر کونه آیین وشعار اعتبار اولندی * وینسه دیار غربده مشهور چشم شمود من اولدینی اوزره
سلطان ابی الحسن ایامنده سلطانه مخصوص یوز عدد طبل ایله کبیر وصغیر الوان حریر ایله ملون وتاروزین ایله
منسوج ومزین یکنه یوز عدد سنجاق اتخاذ اولنوب وایام حربه عمال وولایه وقوادعسا کره کرباس کاندن
معمول اثیق بر لوی صغیر ایله بر کوچک طبل اتخاذ یکنه رخصت ویرادی * اما دیار شرقه بوعصرده
موجود اولان دولت اتر کده معتاد ومرتسومدر که بر محله نقل ونهضت یاغزا وجهاده عزیمت اولندقه توقع
بر فروغ شکنده آویزه موین ایله زینسده بر لوی کبیر عقد اولنوب واول لوی عظیم پیشگاه لشکره تقدیم
اولنور که لسان اتر کده اکاشالش وجالیش تسمیه اولنور * وسلطان اتر کله رأسی اوزره محمول بر لوی
آخر دخی معقود وموجود دوکه یکنلرند لوی مزبور عصابه وشطفه عنوانیه مرتسوم اولوب ملوک اتر که
مخصوص اولان آیین وشعاردن وزرا و امر الاستعمالندن ممنوعدر * بونلردن ماعداسیر وسفرده صغیر
وکبیر متعدد بیزاقلر دخی آچوب لسان اتر کده اول بیراقلر هر یکنه سنجاق ومجموعه سنجاقی ذیلر *
ودولت اتر کده طبل وکوس استعمالی دخی کثیر اولوب قدر مخصوص وحدتمعهوده مقصور اولمقله امرای
لشکر ورؤسای عسکر مراد ایتد کیری مرتبه تکثیر وتوفیه مأذون ومرخصدر * وینسه فی عصر ناهیه
دیار اندلسده طوایف افرنجدن جلالقه طائفه می دخی سیر وسفر لرنده الویه واعلام اتخاذ ایدوب اسکن
عددده قلیل وقتدی بغایت طویل اولن اوزره مسعودر * کذلک طائفه جلالقه معارک حرب وقتاده
ترتیب آلات غنا ایدوب سرنای وپور وکان وطنبور کی قیل سازلی استعمال ایدر لر که حسن اد اولطف
غناده تناسب موسیقی به رعایت ایتد کاری متقوالدر * وکذلک ورای دیار غرب وانلرکده واقع ملوک
انجام دخی جلالقه طائفه می کی اولوب طبل وعلری انلرکده رسم وآیینلرینه موافق اولدینی رسیده سمع
یقینزدر * وینسه آیین ملک ودولت وشعار سلطنت اولان امور لری دخی منبر و منبر بر وقت وکر سیدر که

مالک و سلاطین مجلسارنده جلوس و قرار داده صدور و ارکاندن امتیاز ایچون بر محل مخصوص اختیار
 ایدوب بعضیاری منبر و کرسی کی بر مکان رفیعده مربع نشین عز و وقار و بعضیاری دخی تخت و سریر اوزره
 متوسد زر بالش جاه و جلال اولورلر * و عهد اسلامدن مقدم موجود اولان مالک قرص و رومده
 بوقاعده به مراعات اولنوب قیاسره واکسره زوروز پورایه آراسته تخت و سریر اوزره جلوس ایدرلرایدی *
 حتی سیادت نبوت ایله ریاست سلطنتی جمع ایدن سلیمان بن داود صلاوات الله علی نینا و علیهما حضرت ناری
 عاجدن مصنوع بر تخت زرین اوزره جلوس بیوروب انس و جن و وحوش و طیوره فرمانفرمای حکم
 الهی اولورلرایدی * لکن مالک ایچون تخت و سریر انتخابی او اسط ذولنده سلاطینک تزیاید
 عز و شوکت ایله ترفه و تنعماری و قسقه مخصوص اولوب ابتدای ظهور سلطنتده جاری اولدیغی بوندن اقدام
 ذکر اولمش ایدی * و دولت اسلامده ابتدای تخت و سریر اوزره جلوس حضرت معاویه ک خلافتی
 وقتنده حادث اولدی که بویابده مسلمین ایله استشاره و اندر دخی رأی و استخسان ایتمایله تخت و سریر انتخاب
 ایدوب بعده سائر مالک اسلام دخی حضرت معاویه به اساعااری که نشین عز و تمکین اولدیلر * و عمرو بن
 العاص ممالک مصرده خلیفه طرقدن بوجه استقلال حاکم و والی ایکن دارالامارتده کندوبه مخصوص
 اولان قصرده اشرف عرب ایله همزانی صیبت اولوب مجلسده صدر رفیع جلوس ایتمزایدی مع
 هذا قبل الفتح مصرده قبط ملکی اولان مقوقس عمرو بن العاصک قصرنده هر چند که زیارتنه کله انکله
 نیله آیین مالک اوزره طاقت قبط پذیرنده برالتون تخت کلوب مقوقس عمروک مجلسنده و اشرف اصحاب
 حضورنده اول تخت زرین اوزره جلوس ایدردی * زیرا حین قعده عمرو ایله مقوقس یستنده جاری اولان
 صلح و صلاحده مجلس امیرده تخت زرین اوزره جلوسه رخصت شرط اولنوب مقوقس بوجه عقد وقت
 ایتمی ککندن ماعدای طاقت عرب قشنده مقتضای فطرت بدویت اوزره مراسم ملک و دولت و اسباب
 عز و حشمت مرعی و معتبر اولمغله عمرو بن العاص و سائر اصحاب سعادت اختصاص عهد و وفایله
 مقوقسه مساعد ایتمیلر * و خلقای امویه دیکر مالک اسلامیة دن عباسیه و عبیدین و سائر سلاطین
 شرق و غرب دخی تخت و سریر انتخاب ایدوب اکسره و قیاسره دن اعتنام اولنان سریر واری که لراوزره
 جلوس ایتمیلر و الله مقلب اللیل و النهار (سکه) وینه شعار ملک و دولت و آیین عز و حشمت اولان
 امورک بری دخی سکه امریدر که بین الناس تعامل و تعاطی اولنان نقود را بجه دن مصیفات ذراهم و دنانیر
 اوزره طبع و ضرب اولنان نقش مخصوصدن عبارتدر * اصلی بویه در که آهن و حیددن معمول
 بر صفحه مستویه اوزره بعض آلات ایله صوری و اشکال مخصوصه یا بعض کلیات مقلوبه و القیاط معکوسه
 رسم اولندقدن صکره اول سکه آهنین و جوه ذراهم و دنانیر ضرب و طبع اولندقدن انده اولان نقوش
 صفحه در هم و دینارده منطبع و مرثسم اولوب والواج نقودده اول صور مقلوبه استقامت اوزره ظاهر
 اولور * لکن رواج نقودده تصحیح وزن و عیار لازم و مهم اولمغله ابتدا ذهب و فضه نازده مره بعد اخی
 ذوب و سبک ایله تخلص و قدر مخصوص اوزره اشخاصی قطع و تخصیص اولنوب بعده اوزرینه سکه ضرب
 و طبع اولنور * و دخی تصحیح عیار دیکر اگر اجناس نقودک اشخاص و امنائی وزن مخصوص اوزره
 قطع اولنوب چله سی وزن و مقدارده مساوی اولورسه بین الناس تعامل و رواجی عذدایله جاری اولور
 * و اگر اوزان مختلفه اوزره سبیکه سبیکه قطع اولنوب قدر و وزنده اتحاد و مساواته اعتبار اولنور
 تعامل و رواجده میزان و ترازو ایله وزنه اعتبار اولنور * و دخی معلوم اوله که لفظ سکه فی الاصل لسان عربنده
 آلت ضرب اولان مطرقة آهنینه موضوع اسم اولوب بعد انک ضرب و تأثیریه و جوه ذراهم و دنانیرده
 مرثسم اولان نقش و رسمه بطریق النقل اطلاق اولنیدی * بوندیکر دخی دار الضرب سلطانیده تصحیح
 عیار و قطع و ضرب نظامنه مأمور اولان قطار و امنانک خدمت و قطار قلیتیه نقل و اطلاق اولنوب عرف
 دولتمده لفظ سکه قطار ضرب منبینه مخصوص علم اولیدی * بوندیکر معکرم معلوم اوله که سکه قطاری
 خدمان ملک و دولتمدن بر وظیفه ضروریه در که مدار نظام امور و باعث انتظام مصالح جمهور اولان اجناس
 نقودک رایجی کلیددن و صحیحی فاسددن نقد و تمیز ایچون موضوع اولمغله وزن و عیارنده صرف تقدیس

اهتمام نص کره غش و فساد در امن و سلامت نشان و علامت اولان سکه سلطانیه ایل مضر و ب و مسکوک
اولد قده ناسه و ثوق و اعتماد حاصل اولوب معاملات انامک نظام و انتظامه باعث اولور * و قبل الاسلام
ملوک فرس و قنده دخی اجناس نقودده رسم سکه جاری اولوب صفحات دراهم و دنانیر صور و اشکال
مخصوصه ایله مر سوم و مصور ایدی * ملوک فرسک بعضیلری کندی شکل و صورتی و بعضیسی بر قلعه
یا حیوان یا بر غیر شیشک صورتی نقش سکه اعتبار ایدوب و جوه دراهم و دنانیر بوجهله مر سوم و مسکوک
ایدی * وقتا که ظهور سکه اسلام ایل بازار کفر و ضلال باطل اولوب شرذمه کفارک تقدینه امانیلری
کاسد و خولیا ی تصویرلری فاسد اولد قده طائفه عرب مقتضای طور بد اوت اوزره امر دتیاده دقت و کفایتدن
بری اولمغله اهل اسلام سکه نظامندن غافل اولوب عهد بعثندن مقدم بین العرب جاری اولان نقود غیر
مسکوکه اوائل اسلامده دخی رایج اولدی * و عهد خلافت فاروقده اهل اسلام عمالک فرسه غالب و کنوز
کسرایه مالک اولد قنده دسترس اعتنایم اولد قلی دراهم و دنانیر مسکوکه اهل فارس بیننده نقد
وعد ایل رایج ایکن طائفه عرب وزن ایله صرفه مألوف اولمغله دراهم فرسی نقود عریسه کی و وزن حساب
ایدوب معدودی موزونه رد طریقله تعامل و تعاطی ایدرلری ایدی * لکن دولت اسلامک سکه و عیار
امر نده مساهله و مسامحه لری سببیلد اجناس نقودده غش و فساد ظهور ایدوب معاملات انام مختل النظام
اولد قده رایجی کاسد در فرق و تمیز ایچون حفظ سکه و عیار ایله تصحیح نظام انام لازم اولمغین بکار تابعیندن
سعد بن مسیب و ابوالزناد و ایلری اوزره یمش درت تاریخنده مداینی نقلی اوزره یمش بش سینه سنده
عبد الملك بن مروان ضرب سکه ایله حجاجه امر ایلدی * بعده یمش القی تاریخنده سائر عمالک اسلامیه ده
دخی ولایه و حکام ضرب سکه ایله مأمور اولوب تقدین عزیزین کائنات آیه کریمه (الله احد الله الصمد)
ایل مسکوک اولق اوزره اطراف و اقطاره او امر علیه ارسال اولندی بعده خلقای امویه دن زید بن
عبد الملك وقتنده ابن هبیره والی عراق اولد قده سکه نظامنه زیاده اهتمام ایدوب اندنص کرمه خالد ابن
قریه اردنجه یوسف بن عمر تصحیح نقودده بذل مجهود ایتدیلر * و صیر فیهان بازار عرفانک بعضیلری دخی
بوجهله تصحیح تقدین ایتدیلر که ابتدا دولت اسلامده عیار و سکه حدوتی عبد الله بن زبیر رضی الله
عنه حضرت تارنک ارض حجازده خلافتلری اثنا سنده واقع اولوب یمش تاریخنده قرینداشی مصعب بن
زبیر حضرت تری طرفندن عراقه والی نصب ایتد کده ضرب سکه ایله امر ایلدی * و درهم و دینارک
بر یوزی لفظ برکت و وجه آخرینی اسم جلال ایله ترین و توشیح ایدوب تقدین عزیزینک ایکی وجهله مظهر
اسم جمال و جلال اولد بغنی اظهار و عیان ایلدی * بعده یمش بر تاریخنده حجاج بن یوسف بوسم
مرغوبی تغییر ایدوب اجناس نقودک بر طرفنه برکت و بر جاننه کندی اسمنی تحریر ایله صیغه عالمندن برکت
رسمی رفع ایلدی * و عبد الملك ایل عبد الله بن زبیر وقتلر نده قطع و ضرب اولنان درهم و دینارک وزن
و مقداری عهد خلافت فاروقده تقدیر اولندی منوال اوزره ابقا اولنوب اوزان نقودده معیار راست
عیار رأی فاروقی دستور العمل ایتدیلر * تحقیق بویه درک ایتدای اسلامده بر درهمک وزنی القی دنک
اعتبار اولنوب و درهم واحد ایله اوج سبع درهمک مجموعی بر مثقال اعتبار اولمغین اون درهمیدی مثقال
ایل و زنده مساوی اولدی * یعنی بر درهمیدی جزء مساوی به تقسیم و تفریق اولنوب * و اشبواجر ای
مفروضه به اوج سبع دخی ضم و الحاق و مجموعی بر مثقال فرض اولد قده بر مثقالک درهم واحد دن تفاوتی
اوج سبع اولمغله اون درهمک یددی مثقاله و زنده مساواتی ظاهر اولور * و اوائل اسلامده درهم و مثقالک
وزن مذکور ایله تقدیر و تعیین بوندتاشیدر که عهد اسلامدن مقدم ملوک فرس و قنده دراهمک اوزانی
مختلف و متفاوت اولوب بعضیسی یکر قیراط و بعضیسی اون ایکی و بعضیسی اون قیراط اوزرینه
مقطوع و مضروب ایدی * وقتا که فریضه زکوة عبادات مالیه دن اولوب تعیین نصاب و تعدیل حساب
درهم و مثقالک میزان شرع قویم ایله تعیین و تقدیر شیه منوط اولمغله درهم شرعی اون درت قیراط اعتبار
اولنوب هر ایکی قیراط بر دنک اولق اوزره اون درت قیراط القی دنک معادل اولدی * بعده وزن مثقالی
تعیین ایچون دخی اجزای درهم اولان اون درت قیراط اوزرینه القی قیراط دخی ضم اولنوب مبلغ عدد

قیراط بکری به بالغ اولاد قدم عرف شرع در جمعی بر مثقال اعتبار اولندی * نقشیدن صایف آثارک
 بعضی بکری دخی تعیین درهم و مثقاله و وجهه تذهیب طرزه مقال ایتدیلر که اوائل اسلامده بین العرب رایج
 اولان نقود اوج صنف اولوب بری سکر دنگ اوزرینه مقطوع و بغلی عنوانله معروف ایکنجیسی درت
 دنگ و طبری اسمیله موسوم اوجنجیسی ایکی دنگ و یعنی نامیله مشهور ایدی * حضرت فاروق منیع
 انتخاب امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه کرسی نشین خلافت و خطیب منبر امامت اولادده
 معیار راست عیار عدل ایله تعدیل نصاب نظام و تقویم اوزان احکام ایچون اجناس نقوددن اشبو و اصناف
 ثلاثه ننگ تعامل و رواجده اغلب و اروجنه نظر اولتی اوزره امرای تمکله صیرفیان دار الضرب عرفان اولان
 معشر کرام اهل ایمان بویابده عقد انجمن مشورت ایدوب بمالک عربده طبری و بغلی عینیدن اروج اولدینی
 ظاهر اولغله خلاصه سبکه فکر و نظر لرین بارگاه خلافته عرض و انم ایلدیلر * بعده اشبو نقدین رایجینک
 دنگ حسابی اوزره عدد و زتی اون ایکی به بالغ اولغله حضرت عمر (خیر الامور و اوسطها و غایه الانصاف
 التصفی) * فحواسیله عمل ایدوب بندر معموره اسلامده بر درهم اتی دنگ اعتبار اولتی اوزره امرایلدی *
 بعده بر درهمک اوزرینه اوج سبعتی ضم و الحاق ایلدیه درهمی مثقاله رفع و تحویل ایدوب و مثقالک اوج
 عشرتی رفع و اسقاط ایلدیه مثقالی درهمه تنزیل ایلدی * بعده خلفای اموی به دن عبد الملك بن مروان
 تخت نشین ملک و دولت اولدده نقدین عزیزین غش و فساددن صیانت ایلدیه تصحیح معاملات انامه عزیت
 ایدوب سکه اقتضایه صرف نقدینه اقام ایتد کده درهم و دینارک وزن و مقدار لرین عهد خلافت فاروقده
 قرار داده اولان حتم معینده ابقا ایدوب سنت سنه فاروقی دستور العمل ایلدی * و صایف نقودی رسم
 پیشین ملوک قریس اوزره تصویر و صورت و اشکال ایلدیه تلویث ایتوب بلکه طاقه عرب فصاحت لسان و بلاغت
 بیان ایلدیه معروف و مشهور و شرع شریفده تصویر و صورت و اشکال ایلدیه تلویث ایتوب بلکه طاقه عرب فصاحت لسان و بلاغت
 فوجید و تمجید ایلدیه تنزین ایلدی * و سکه حسنه ده اشبو و سنت مستحسنه بین الناس هرعی و جاری اولوب جظه
 اعصار و اقطارده بواکین کزین ملوک اسلام میا نسته متعارف و متوارث اولدی * و دخی عبد الملك نقدین
 عزیزین شکل مستدیر اوزره رسم و تشکیل ایلدیه هم شکل مهر منیر و بدر مستدیر ایدوب ایکی طرفنه صغیر
 و کبیر برینه موازی دواتر متداخله اوزره بعض خطوط و نقوش ضرب و رسم اولندی * شویله که بر جاتینه
 تهلیل و تمجید و صلاه و سلام رسول رب مجید رسم اولتوب وجه آخریسه اسم خلیفه ایلدیه تاریخ و زمان
 هر سوم اولدی * عبد الملك بن مروانک طومار حیاتی مهر ختام ایلدیه مختوم اولوب سکه خلافت نامی در خلاف
 اولاد قدر نکره بقیه سلالة امویه و خلفای عباسیه و عبید بن دولترنده دخی نقود مسکوک و وزن و عیار و شکل
 و مقدارده بوموال اوزره جاری اولدی * اما دیار غربده صنهاجه ایتدای سلطنتلرنده کندیلر مخصوص سکه
 جدید و اقتضایا تمیوب ایتدی و اخر دولترنده صاحب بجایه ملک منصور کندی اسمنه سکه ایجاد ایلدی
 دیوان سجاد تاریخنده ذکر ایلدی * بعده یمنه دیار غربده موحیدین سلطنتی ظهور ایتد کده انزلله محمد مبانئ
 ملک و دولتری اولان محمد بن نور محمدی سلالة موحیدینه بوجهله توصیه ایتدیکه سکه دراهمه شکل
 مربع و دینارده شکل مستدیر اختیار اولد قدر نکره وسط دینارده یمنه بر شکل مربع رسم اولتوب و نقدینک
 هر برینک بر ریزلرنده تهلیل و تمجیدی متعین بر کلام مفید و وجه آخریسه سلالة موحیدیندن ملک عصرک
 اسمی و اتد نکره خلفانک اسمی سطور عیدیه ایلدیه نقبش و تسطیر اولنه دیو توصیه ایلدی * بناء علیه ملوک
 موحیدین دخی وصیت مهدی بی قرطبه بنا کوش قبول ایدوب الیوم سکه لری وجه مشروح و اوزره دائر
 و سائر در * منقولدر که استخراج طوابع و قایع ایام ایلدیه معروف اولان رجالک بعضی بکری مهدینک ظهورلرندن
 مقدم بعض ملاحظه اتی صاحب درهم مربع عنوانله ذکر و وصف ایدوب دیار غربده غلبه و ظهوری خیر
 و یردی * والله اعلم * اما الیوم دیار شرقده موجود اولان ملوک اسلامک سکه لری وزن معهود و قدر
 مخصوص ایلدیه تقدیر اولتوب بلکه اوزان مختلفه اوزره قطع اولند قدر نکره اهل غرب کی طرفته تهلیل
 و صلاه و جانب آخریسه اسم سلطان ضرب و طبع اولتوب هر بری قیمت معلومه ایلدیه خرج و صرف اولدور *
 ذلک تقدیر العزیز العالمیم * (تیسره) چونکه بوفصل بدیع الانسجامده کشیده سلاک نظام اولان فراید کلام سکه

بیانته د اولاوب وقت اسلاف وعهد اسلامه تقدیر عزیزینک کی کم و کاست احوالی بیانه تعرض اولندی
 پس عرف شرع شریفه زیور رواجگاه اعتبار اولان درهم و دینارک دخی وزن شرعیاری بیانه تصدی
 اولنوب بوباید و اولان اقوال و مذاهی بیان ایلطومار کلام مسکی الختام قلمق مناسب کورلدی *
 عنوان بختده ذکر اولندی اوزره درهم و دینارک وزن و مقداری اعصار و امصارده نسق واحد اوزره قرار
 ایتموب اختلاف عصر و مکان ایل مختلف اولدیغی رسیده سمع یقین اولمشیدی * و دخی کتاب و سنده
 درهم و دینارک ذکر بیه تعرض اولنوب ز کوه و نکاح و دیت و سایر احکام کثیره ملت تعاطی نقدینه منوط
 و مربوط اولغله واجبه ذمت و فریضه عهده اقت اولان مهمات دینه دندرکه بحسب الشرع العالی درهم
 و دینارک جودت و عیاری و وزن و مقداری معلوم و متعین اولوب وقت حاجتده امنای مات و علمای امت
 اوزان اعلی معیار قویم دین مبینة تطبیق ایل تحقیق حکم شرع قویم ایدملر * بناء علیه معلوم اوله که عهد
 سعید صحابه و تابعین رضوان الله تعالی علیهم اجمعیند نبوی و نقشبندان سکه حسنه ملت اتفاقیله اجماع امت
 بوجه اوزره منعقد اولشدرکه درهم شرعی اول نقد صحیح العیاردن عبارتدرکه هر اون دانه سی جنس
 ذهبنیدی مثقاله موازن و مساوی اولوب قیمت و بهیجهتیه بنارنده فضل و رجحان موجود ایه ده وزن
 و مقدارده همسنگ میزان تساوی اوله لر * و عرف شرعه اوزان شرعیه نک بری دخی اوقیه اولوب وزن
 و مقداری قرق درهم شرعی به مساویدر * بو تقدیر جه لسان شرع شریفه درهم واحد بر دینارکیدی
 عشری اولوب دینار واحد بر درهمک مثلی ایل اوج سبع درهمه معادل اولور * و دخی جنس ذهبن
 مثقال واحدک وزنی معتدل و متوسط اریه دن شش ایکی شعیره مساوی اولوب و درهم مثقال واحدک
 یدی عشری اولغله بر درهم الی عدد حبه شعیر ایل ایکی جنس حبه به مساوی اولدیغی ظاهر اولور * و درهم
 و دینارده ذکر اولنان وزن و مقدار اجماع امت ایل ثابت اولوب مهر و ز کوه و دیت جنسیاتده تقدیر شرعی
 ایل عمل اولنور * زیرا وقت قنوت و زمان جاهلیتده که نقد مغشوش کفر و ضلال ایل عقد صفة خاسره
 ایدن شرمه اشرای مشرکینه منسوب اولان ایام فحشاءدن گایه در * بیع و شرا و اخذ و عطا ایل تعامل
 و تعاطی به مدار اولان دراهمک اوزانی مختلف اولوب ایام قنوتده اروج نقد و طبری ایل بغلی به مقصور ایدیکه
 طبری سکر دنک و بغلی درت دنک ایدوکی ذکر اولتمش ایدی * بعده بعثت نبویه ایل تبیین حل و حرمت و تصحیح
 احکام امت اولنوب نقش کزین سکه شرع مبین ایل اوزان و اقدار تعیین اولنشد قدیمه اجماع صیرفیان امتله
 درهم شرعیله طبری و بغلی بنسبده حد وسط اختیار و وزن و مقداری الی دنک اعتبار اولنوب احکام شرعیله
 عالیله بومعیار راست عیاره تطبیق ایل اجرا اولندی * شویله که جنس فضه ده نصاب ز کوه ایکوز
 درهم اولوب و فریضه ز کوه ربع عشر ایل مفروض و مقدور و ایکوز درهم کومشه مالک اولان مسلم مکلف
 اوزرینه بش درهم ز کوه لازم و مقررا و لغله یوز درهمی بغلی و یوز درهمی طبری اولان ایکوز درهم فضه
 خالص العیارک هر درهمی التیشردنک اولق اوزره بعد الحساب بش درهم ز کوه وجوبیه اتفاق ایدیلر *
 و درت دنک اولان درهم بغلی نک کسر و نقصانی سکر دنک اولان درهم طبری نک زیاده سیله جبر و تسکیمی
 اولنوب جنسین مذکورین ایل مخلوط ایکوز درهم سیمک هر بری الی دنک اولان درهم شرعی اولق اوزره
 وزن و حساب اولنشد دن صکره مبلغ نصاب تعیین اولندی * معلوم اوله که درهم شرعی نک وزنی الی دنک
 اعتبار اولتمق خصوص سنده اقوال علما مختلف اولوب جهابذه ثقات و نقاد اثباتدن امام خطابی معالم
 السندده و امام ماوردی احکام سلطانیله نقد و تحریر ایتدیک اوزره وزن مزبورک تقدیر و تعیین عیسید
 الملک بن مروان و سنده واقع اولوب بعده عامه اهل اسلام رأی مذکور ایل عمل ایتدیلر * لیکن علمای
 متأخرینک محققینی رأی مذکور رذوت و زیف ایدوب دیدیلر که اگر درهم و دینارک وزن شرعیاری وقتیه
 کتبه معلوم و متعین اولمیدی عصر صحابه و تابعینده درهم و دینارک وزن و مقدار لری مجهول اولق لازم
 کلوب نصاب ز کوه و مهر و دیت مقوله سی حقوق مالیه نک احکام شرعیله لری صدر اولده ثابت اولمق
 عذوری لازم کوردی * بناء علیه بوباید رأی صواب و فصل خطاب اولدرکه عهد صحابه و تابعینده
 درهم و دینارک وزن شرعیاری منوال مذکور اوزره معلوم و متعین اولوب حقوق مالیه شرعیله درهم

و دینارده مفروض و مقدار اولان وزن ایل حساب اولتوردی * لکن عبد الملك وقتنه کجه صدر اولده
 درهم الی دنک و دینار بر مقدار اوزرینه قطع و ضرب اولتوب بلکه دراهم و دنانیر مختلفه المقادیر اولغله
 لدی الحاجه درهم الی دنک و دینار بر مقدار اولی اوزره وزن و حساب اولند قد نصکره حقوق مالیه ده قبالة
 حکم و قضایه و امضا اولتوردی * بعده تراید عز و شوکت ایل دایره ملک و دولته و وسعت و اموال
 و املا کده کثرت حاصل اولوب تعامل انامده اوزان مختلفه اوزره مقطوع و مضروب اولان نقودک وزن
 شرعی به تطبیق عسیر اولغله کلفت مؤثرت حسابدن استراحت مطلوب اولوب درهم و دینارک وزن و مقدار لدی
 معیار شرع مبین اوزره تقدیر و تعیین اولتیق اعظم مصالح ملک و ملت اولدی * بناء علیه عبد الملك بن مروان
 تقدیر عزیز بنک میزان شرع ایل وزن و تقدیرینه صرف نقدینه همت ایدوب اوزان مختلفه اوزره رایج
 اولان نقودی دارا الضربه اذابه و تصفیه نصکره درهمی الی دنک و دیناری بر مقدار اوزرینه ضرب
 و قطع ایل حساب اموالی تیسیر ایلدی * و صحایف دراهم و دنانیرک بر طرفنه خلیفه نک اسمی و طرف آخرینه
 کلمه شهادتین ایل تاریخ رسم اولتوب وضع سکده بواسطه مرغوبی اختیار ایلدی * و ایام جاهلیته
 رایج اولان نقودی نازده ذوب و تخلیص ایتد کده نصکره سکده اسلام ضرب اولتوب کفره سکده سبیله مسکوک
 اولان دراهم و دنانیر نقد مغشوش کفر فاسد کبی بالکلیه کاسد اولغله عبد الملك بن مروان سکده بی ضرر ده
 قازدی * بوند نصکره بعض ملوک اسلامیه قطع دراهم و دنانیرده بوندیره دن عدول ایدوب زمان ساطنتیزده
 سکده اسلام ایل مسکوک اولان نقودی اوزان مختلفه اوزره قطع ایتدیلر * بوضوئیه اجناس نقود وزن
 شرعی اوزره مقطوع و مضروب اولغله اول آفاق و اقطارده موجود اولان ناس نصاب زکاة و مهر و دیت
 و سایر حقوق مالیه ده بلده لریده رایج اولان نقودی صدر اولده جاری اولدی اوزره اوزان شرعی ایل
 تقدیر مضطر اولوب نقد عرفی ایل درهم و دینار شرعی بینه محفوظ اولان نسبت عدیده اوزره حقوق
 مالیه بی حساب به محتاج اولدیلر (و دخی بعض ائمه محققین نقلی اوزره اجماع امت بوند اوزرینه منعقد
 اولشد که میزان مستقیم شرع قویم ایل وزن اولسان دینار واحد وزن و مقداری حساب معتدله شعر دن
 یتش ایکی حبه اولوب درهم شرعی دخی عددمند کورک ایدی عشری مرتبه سنه بالغدر * لکن قاضی
 عبدالحق روایتی اوزره علامه ابن حزم جمهور علمایه بوباده مخالفت ایدوب دینار شرعی بنک وزنی سکسان
 درت حبه شعر اولی اوزره زعم ایلدی * لکن ائمه محققین بورای ضعیفی رده و تزییف ایدوب و هم و غلطه
 حل ایل ابطال ایتدیلر * قول صحیح دخی بودر (والله یحق الحق بکلماته) و دخی مقادیر شرعیه دن اوقیه
 دخی قرقر درهم شرعی دن عبارت اولوب درهم و مثقال بیانده ذکر سیبق و مرور ایتشدی * لیکن
 الیوم بین الناس متعارف و متبدا اولان اوقیه قدر و وزنه اوقیه شرعیه به مخالف اولوب اختلاف
 اعضار و اقطار ایل مختلف اولغله لدی الحاجه قطار راست عیار شرع مبین ایل اوقیه عرفیه اوقیه
 شرعیه ایل وزن و تقدیر اولند قد نصکره احکام شرعیه ده دستور العمل اولتور * (خاتم) * معلوم اوله که
 بین الملوک پیرایه انکسبت اعتبار اولوب آیین و شعار ملک و دولت اولان امورک بری دخی مهر و جاتدر که عهد
 اسلامده و اندن اقدم اورنک نشین عز و دولت اولان ملوک سلاطین امتعمال مهر و نکی ایدوب صحایف
 اوامر و مناشیری نقش نکی ایله تریز ایدرل ایدی * و دخی صحیحینده مسطور و مرسوم و صحت سند
 محضی و محتوم اولان احادیث شریقه دندر که خاتم عین رسالت و خاتمه شرفنامه نبوت علیه افضل الخیت
 حضرت تباری قیصر رومه دعوت اسلام ایچون مکتوب بلاغت اسلوب تحریر ایتلر مراد ایتد کده اصحاب
 کرامدن بعضیلری دیدیلر که طائفه روم و عجم میانده مکتوب محتوم اولد یقه مقبول و معتبر اولوب
 قبول کابده نقش نکی بیللرنده رسم دیریندر دپو حقیقت حال اعلام ایتدیلر * سلطان انبیا علیه افضل
 التحایا حضرت تباری دخی در حال سیم خاتمدن مصنفوع بر خاتم همایون اتخاذ ایدوب و اول نکی سیمینی
 کانه نقش کرین محمد رسول الله ایله آراسته ایلدی * اما بخاری علیه رحمة الباری حضرت تباری بوحیث
 شریفک مضمون متین فی بیان و کیفیت نقش خاتم خاتم الانبیای عیان ایدوب دیدیکه ترکیب زیبا ترتیب محمد
 رسول الله اوج کله دن مرکب اولغله هر کله بی بر سطر اعتبار اولتوب اسم سانی محمد عنوان و کلمه رسول

میان واقعه جلالت خاتمه السطور قلند قد نصکره قصیده ارسال اولنان مکتوب همایونی محتوم و محتوم
 ایندیلر * و بونقش دلکش رسمی کندی مهر همایونلرینه تخصیص ایدوب جناب عالیلرندن غیر بر فرد قص
 نکیتی بونقش الیه تزیین ایتتمک اوزره تنبیه پیوردیلر دیوامام بخاری سلسله اسنادده رابطه پیوند روایت
 اولدیلر * سلطان سریر قاب قوسین تشریف حرم علین ایدکد نصکره جناب صدیق اکبر و حضرت
 عمر و عثمان ذی النورین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی دخی ایام خلافتلرنده بو خاتم جلیل المقداری
 زیور بنیان اقتضار ایدوب بعده اول کوه همایون اثر حضرت عثمانکدیم بارکارندن اریس نام بر بر
 عمیق افتاده اولدی * بئرمذ کورک آبی کثیر و زیاده و عمیق اولغله نرح ما الیه قهرینه وصول ممکن اولیوب
 ظلمتده آب حیات کی دیده دن مستور و نهان اولغله حضرت عثمان زیاده مغموم اولغله شدت و کربه تطیر
 اولندی * بالآخر اول خاتم بی مثک بر صورت و مشالی دخی مسبولک قالب تصویر و پرداخته حکاک
 تقدیر اولوب آخر مدت خلافتلرینه دلک استعمال پیوردیلر رضی الله عنه و دخی طرازنده بین دولت
 و آیین و شعار سلطنت اولان مهر و خاتمک کیفیت نقش و ختمده وجوه کثیره اولوب تفصیل و تحقیق مهم اولغله
 ذکر و تقریرینه شروع اولندی * معلوم اوله که لفظ خاتم لسان عربده اوج معنایه اطلاق اولنور
 انکشت و بنانه وضع اولنان مهر و نکیندر که بر کسنه اصبعنه خاتم وضع ایتدکده فصیحای عرب (ختم
 فلان) دیرلر * ایکنجی معنای بر امر متعددا لاجزائک آخر و غایتنه اطلاق اولنوب نهایت معناسنده
 استعمال اولنور که بر شینک آخر و نهایتنه بلوغ و وصول میسر اولدقده (ختم الامر) دیرلر * ختم قرآن
 بو معنادن مأخوذ اولوب فاتحه الکتابدن خاتمه معوذتینه و اربعه قرائت و تلاوت اولندقده استعمال
 اولنور * و کذلت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت تدرینه خاتم النبیین اطلاق و خاتمه الامر ترکیبی دخی
 بو معنادن مأخوذدر * خاتمک اوجنجی معنای ظروف و اوانیده محفوظ اولان اشیای حفظ ایچون
 آغز لریته وضع ایتدکاری نسنه به اطلاق اولنوب قرآن عظیمده (ختمه مسک) آیت کریمه سنده واقع لفظ
 ختم بو معنادن مأخوذدر مفسرینک بعضیلری (بسقون من ریحی محتوم ختمه مسک) آیت کریمه سی
 تفسیرنده ختم کلمه سنی نهایت و تمام معناسنه حل ایدوب جنت اعداده اهل ایمانه سنی اولنه جتی خیر بختدار
 و شراب طهور خوشکوارک وصفنده وارد اولغله ختمای نهایت الیه تفسیرده وهم و غلطا ایدوب * دیدیلر که
 اهل جنت شراب لذیذ مقیم الیه شیرین مذاق اولدقده آخر شریده رایحه فایحه مشکاب استنشام ایدرلر دیونقل
 نقلی بپرایه طبعجه تقریر ایتدیلر * لکن بومعنی صحیح و سدید اولیوب بلکه آیت کریمه ده لفظ ختم سداد
 معناسنه محمولدر که سداد کلمه سی لسان عربده ظروف و اوانینک آغز لریته وضع اولنان مهر و سر پوشدن
 عبارتدر یعنی الله و رسوله اعلم نشأه اولی و عالم دنیاده احباب شوق و هوا خرو شرابی اصابت هوا الیه تعفن
 و فساددن حفظ و صیانت ایچون خم و سبورک اوزر لریته طین و قیردن معمول سر پوش وضع ایدوب
 طعمنده حلالت و رایحه سنده لطافت حاصل اولور * اما جنت اعداده و نشأه اهل ایمانه سنی
 اولنه جتی خیر صافک ظرفی اوزرینه مشک نابدن معمول سر پوش و سداد وضع اولنوب عالم دنیاده ظروف
 خور اوزرینه وضع اولنان سداد طینیدن سداد مسکی رایحه ده اطیب و حلالت طعمه سبب اولغله آیت
 کریمه بی بو وجهله تفسیر خورجنان وصفنده ابلغدر دیو طبعجه بلاعتدن سر پوش انداز اغلاق اولدیلر *
 فعلی هذا لفظ خاتم لسان عربده ذکر اولندی اوزره اوج معنایه اطلاق اولتغین خاتمک اثری اولان نقش
 ورقه دخی علاقه سببیت الیه مجاز اطلاق اولندی زیر اوی نکینه بعض کلمات مقلوبه یا اشکال معکوسه
 رسم اولنوب بعده سرخ و سیاه طین و مداد الیه اوزرینه طلا اولندقد نصکره محیفه قرطاسه طبع و وضع
 اولندقده اول کلمات و اشکالک نقش و اثری محیفه مذکورده منتقش و مرسم اولور * بکذلک شمع
 و موم کی برلین و ملایم شینه طبع اولندقده دخی ینه نقش خاتمک اول شمعده باقی قالان اثرینه دخی اطلاق
 اولنور و دخی فص خاتم و لوح نکین اوزرینه مر سوم اولان نقوش خطیه طرف عیندن استقامت اوزره
 مر سوم ایسه بعد الطبع جهت بساردن استقامت اوزره قرائت اولنور * و اگر طرف بساردن علی
 وجه الاستقامه مر سوم و مصور ایسه محیفه کاغذده طرف عیندن استقامت اوزره قرائت اولنور *

زیر الوح خاتمه برداخته حکاک چیره دست اولان نقش مرسوم جب و راست نه جانبدن رسم اولنش ایسه
 صحیفه به ضرب و ختم اولند قدغه نقش مرسوم منعکس و مقلوب اولوب نقش نیکین قننی جانبدنه راست
 و مستقیم ایسه حین طبعده سطر صحیفه اول جانبک جهت خلافنده استقامت اوزره ظاهر اولدینی
 کهر شناسان علم و عرفان قنده ظاهر و متجلیدر * و دخی ختم کباب خصوصنده مراسم ملک و دولت متفاوت
 و مختلف اولوب بعض دولده قص خاتم مداد وطن ایله طلال اولند قدغه نصکره صحیفه مکتوبه ضرب اولوب
 نقش نیکین اول صحیفه ده مرسوم و منطبق اولور * بو تقدیرجه نقش نیکینه خاتم اطلاق تمام و نهایت
 معناسندن مأخوذ اولوب مکتوب محتومک صحت و نفوذی معناسنده مستعملدر که مضمون ایله عمل
 علامت ختم و امضا ایله تام اولغله ختم و امضادن خالی اولان مکتوب تقویم منسوخ العمل کبی درجه
 اعتباردن ساقط اولدینه اشارت اولنور * و دخی بعض دولده نشان امر و منشور طبع و ختم ایله مرسوم
 اولوب بلکه صحیفه کبابک اولنه یا آخرینه بعض کلمات مخصوصه رسم و تحریر ایدر لر که فقره سبحان تسبیح
 و توحید سبحان یا نقش دلکش رقم اسم سلطانی جامع و محتوی و امر و منشورک صحت و استقامتیه دلیل
 قوی اولغله اول خطه علامت تسمیه اولوب نقش نیکینه تشبیه طریقله خط مذکور خاتم لفظی دخی اطلاق
 اولنور * حتی قضاة و نوایک مرافعه خصوم ایچون تحریر و ارسال ایتدیکی مراسلانه دخی خاتم قاضی
 اطلاق اولدینی بو معنادن مأخوذ اولوب عنوان و ذیل صحیفه به ثبت و املا ایتدیکی امضادن عبارتدر *
 و عنوان منشور به ثبت اولنان توقیع و طغرایه دخی خاتم سلطان اطلاق به نقش خاتمه تشبیه طریقله مجازا
 اطلاق اولغله * منقولدر که خلفای عباسیه دن صاحب رأی السدید هارون رشید سلاله تراکه دن
 فضل بن یحیی صدر وزارتدن عزل ویرینه قزندی جعفر برمکی بی مقام صدارنه تصدیق مراد ایتدکده
 صغرسنده باباری یحیی بن خالد برمکینک حجر تریه سنده مربی اولغله یحییانه توجیه خطاب ایدوب ای
 پدر روشن کهر بن خاتمی عیتمدن شماله نقل و تحویل ایتک مراد ایدرم دیو خاتم ایله وزارتدن گایه ایلدی *
 زیر اعهده خلافت عباسیه ده صحایف او امر و مناشیرده مرسوم نشان و توقیع و ظایف وزارتدن اولوب
 توقیع سلطانی بالذات قلم وزیر ایله کشیده اولغین خلیفه رشید مسالک سدید گایه به سلو کده اظهار رشد
 و سداد ایلدی * رحمه الله تعالی علیه * و اطلاق مذکورک صحت و سدادینه شهادت ایدن امورکبری
 دخی مفسرینک اعظم و اکبری محمد بن جریر طبریدن منقول اولان خبر و اثردر که حضرت معاویه ثغبه
 سلاله کریمه بتول * قره عین رسول امام حسن رضی الله عنه حضرت ایلله امر خلافتده عقد مصالحه ایتدکده
 حضرت حسنه سواد خط و ورقدن خالی و اشقی طرف اسفل ختم و امضایی محتوی بر صحیفه بیضا رسال ایدوب
 بو گونه مشکپاش خطاب اولدیکه درون صحیفه به مراد شریفی اولان شروط و قیودی کتب و املایه
 طرفزدن مرخص اولوب قلم عنبرین رقله به ثبت و تحریر اولسان موادک جمله سی سواد حدقه اعتبارمدر
 دیدی * و کویا بر تقریب ایله اول امام حاکم بالای استحقاقندن زینبت خلافت خلع و نزع اولوب
 و دست رضای حسن بن مرتضی ایله کنندی دوش افتخاری تشریف مشعر عهدنامه خلافت طلبنه توسل
 ایلدی * اشبه و نقل مذکورده ختم ایله مراد آخر صحیفه ده مرسوم خط و رقم یا نقش خاتم مراد اولوب
 معنای آخره محتمل اولدینی ظاهر در * و بعض دولده دخی ختم کباب بو وجهله جا ایدر که مکتوب و منشور
 طنی اولند قدغه نصکره شمع سفید و موم سرخ کبی نرم و ملایم بر جسم لینی بند مکتوب اوزرینه وضع و خاتم
 رنگینی اول موم اوزرینه طبع ایدوب مضمون گایه اجانبک وقوف و اطلاعندن امین اولور لر * کذلک
 خواهر عینه و امتعه نفیسه بی حفظ ایچون اعداد اولسان ظروف و اوانی به وجه مشروح اوزره ختم
 ایدر لر * بو تقدیرجه لفظ خاتم سر پوش ظرف و سداد انا معناسنه محمول اولوب ینه قول اول کبی و تیره
 مجاز اوزره نقش و اثر خاتمه مستعملدر * معلوم اوله که دولت اسلامده ابتدا طراز ختم و توقیع ایله صحیفه
 کابی توشیح ایدن حضرت معاویه اولوب انارک و قنده کلجه عنوان امر و منشور نشان و طغرایله مرسوم
 دکل ایدی * اصلی بویه در که حضرت معاویه قزندی کوفه و البسی زیاده عمرو بن زبیر بویه عمرو بن
 یسک درهم و یرمک اوزره امر ایلدی عمرو دخی مکتوب محتوم اولغله فتح ایدوب مائه بی مائینه تبدیل

ایند که نکره مکتوبی کوفه والیسی زیاده دفع و تسلیم و ایکوزیک آنچه اخذ ایلدی * بعده زیاد خلیفه به
مکتوب کک و ندروب عمرو بن زبیریدیه وارد اولان ککاب مستطابری اوزره عمرو ایکوزیک آنچه تسلیم
ایندیکنی اعلام ایند کده معاویه خلاف امر یوزیک آنچه زیاده بی قردادشی زیاد ک حسابنه محسوب ایتمیوب
عمرو بن زبیری دارانلاقه احضار و بر مدت انده حبس و تضیق ایند کد نکره عمرو ک قردادشی عبدالله
ابن زبیر حضرتلری مبلغ مزبوری کندی مالندن ادا و قضا ایتمکله عمرو مضیق حبسندن اطلاق اولندی *
بوسبب بدتاشی حضرت معاویه صحیف کتبه درج و تعبیه اولنان خط ورقی زیاده و نقصان ایلد تحریف
و تصحیفدن صیانت ایچون دیوان خاتم اتخاذ ایدوب صحیف امر و منشور خط و ختم ایلد نشان و علامت
وضع اولتی اوزره ککاب دیوان خلافته امر ایلدی دیو محمد بن جریر طبری ذکر ایلدی * وینه امام طبری
علیه الرجه اشبو کلامک خاتمه سنده ذکر ایدیک اوزره حضرت معاویه او امر و مکاتیب خط ایلد مشدود
قیاق دخی وضع ایدوب اندن اسبق شد مکتوب معتاد و متعارف دکل ایدی * و دخی لسان عربده دیوان
خاتم ککاب دیوان دولتمدن عبارتدر که انفاذ احکام دولت و تنظیم مصالح امت ایچون ختم و امضا و توثیق
و طغرا ایلد رسوم و معنوی امر و منشور تحریرینه مأمور لر در * و کاهیجه دخی بوندن اقدام اعمال جبات
فصلنده ذکر اولندیکنی اوزره دیوان خاتم سرای سلطانیده ککاب جمع اولدیکنی محله دخی اطلاق اولنوب ذکر
حال اراده محل طریقه علی وجه الجواز بومعه ناده دخی مستعملدر * و دخی معلوم اوله که مضمون ککابه
وقوف و اطلاعدن حفظ و صیانت ایچون ککاب غرب ورق مکتوبی بر خط ایلد شد و بنده ایدوب و اهل شرق
رأس صحیفه بی حشو مکتوبه وصل و الصاق ایدر لر * بعده خط و وصل محلرینه بر نشان و علامت دخی
وضع ایدر لر که انکله فتح مکتوب و مضمونه آخر ک وقوف و اطلاعندن امن و اعتماد حاصل ایدر لر * و دیار
غریبه عرف و عادت بوموال اوزره جاریدر که مکتوبه بنده اولان خطک اوزرینه بر قطعه رسوم وضع ایدوب
بعده اوزرینه مهر ضرب ایدر لر * و دول سالفه ده اهل شرق یبندند ککالک دآب قدیم بوجه اوزره طی
ایند کد نکره بعض اجزادن معمول بر طین سرخ سخت قوای آب ایلد حل یا آتش ایلد نرم ایدوب بعده فص
خاتم اول طین اجره غمس ایند کد نکره رأس صحیفه وصل اولنان محک اوزرینی مهر لر لرایدی *
ختمی ذکر اولنان طین اجریلده سیراقدن مجلوب اولوب دولت عباسیه ده طین ختم عنوانیلد معروف
و مشهور ایندیکه بحسب الظاهر بنی عباسه مخصوص آیین و شعاردن اولتی اقتضایدر * و دخی عنوان امر
و منشورده رسوم اولان ختم و امضا دیوان توثیق و قلم ریاسته مخصوص اولوب دولت عباسیه ده
وزیر اعظم مله موکول و مفوض ایدی خلفای بنی عباس نکره عرف و عادت مختلف اولوب رسم توثیق
و نشان موقع دیوان اولان رئیس ککابه مخصوص اولدی * و دخی دیار غریبه موجود اولان دول
و سلطنتلرده مهر و خاتم پیرایه انکشت اعتبار و آیین و شعار دولتمدن معدود اولغله زر و سیمدن معمول
و مصنوع و یاقوت و زمرد و یروزه ایلد مرصع و مزین خاتم اتخاذ اولنوب لبس و استعمالی ملوک غرب
میاستند دستمایه افتخار و رسم و شعار عز و اعتباردر * تکیم دولت عباسیه ده برده و قضیب و دولت
عبید یبندند اوتاغه اتخاذی شعار دولت و آیین سلطنت اولوب اسلاف و اخلاف ملوک و خلفادن هربری
بر کونه طور عجیب اختیار و دستمایه عز و افتخار ایلدی * (والله مصرف الامور بحکمه) (طراز)
وینه طراز ملک دولت و آیین و شعار سلطنت اولان امور ک بری دخی طرازدر که ملوک و سلاطین حریر زیبا
و برنر و دیادن منسوج البسه فاخره لرینک پیرامن دامنارینه کنندی اسماء سامیه و القاب ملوکانه لرینی
یا بعض علامات مخصوصه بی رسم و نسج ایند یروب اول لباس مز رکش طرازی لبس ایلد اظهار عز و جشمت
ایدر لر دی * شویله که البسه فاخره ملوکانه مک ذیل و دامننه اسم و رسملری تار زرین یا حریر و نسج ایلد رسم
اولنوب صنعت نسج قشاده ماهر استاد لر یامه زربفت سلاطینی نقش و نگارنک ایلد آراسته ایدر لر دی *
و کاهیجه ملوک سالفه کانه نقش طراز آراسته اولان البسه فاخره لرینی امر اووزر او بعض خواص وند ماسنه
دخی لباس ایدوب خلعت زربفت ملوکانه ایلد بالای ابته جارین نشرب ایدر لر دی * و عهد اسلامدن
مقدم سلاطین فرس و عجم و قنده جامه زربفت شاهی صور و اشکال ملوک ایلد یا شکل و قشال آخر ایلد تطرین

اولنوب ثياب الوان رنگ مالوك همكونه نقش ارژنگ ایدی * بعده مالوك ستوده مالوك اسلام
 دیساج باهر الابهاج جامه زر تكمه عز واجلالرینه سكندی اسم ولقبایله یا قال بجر اسنه جاری بعض
 الفاظ و كلمات ایله نقش انداز زیب و زینت اولوب طراز انجم اوزره صور و اشكال ایله هر سوم و مصور
 اولان طرازی ترك ایتدیلر * و دولت امویه و عباسیه ده رسم طراز زیاده مرعی و معتبر اولغله نسج اتواب
 مالو کانه ایچون سرای خلیفه ده بر کارخانه بنیاد اولنوب دارالطراز عنوانیه معروف و مشهور ایدی *
 و دخی کارخانه مذکورک آلات و عملیه سی اوزرینه نظارت ایچون امنیای دولتدن صاحب طراز عنوانیه
 معروف برناظر مخصوص نصب و تعین اولمش ایدیکه انده موجود جولاه و نساجلرک علوقه و وظیفه لرینی
 ترتیب ایدوب و صنعت و حرفه لرینه متعلق اقتضایدن آلات و اشیای تحصیل و وقت و زمانیه تکمیل
 ایدردی * و اشوبو منصب نظارت امویه و عباسیه وقتنده زیاده معتبر اولوب ارکان دولت واعیان
 سلطنتدن موقوف و معتبر رجاله تفویض اولتوردی * و امویه و عباسیه دنسکره دخی رسم طراز اکثر
 دوله بومنونال اوزره جاری اولوب اندلسده واقع امویه دولتنده و انلردن سکره طوایف مالوك وقتنده
 و بحالت مصرده خلفای عبید بن عهده و دیار شرقده انلره معاصر مالوك بعم وقتنده ثياب مالو کیه طرز طراز
 اوزره منسوج و معل ایدی * و قبا که استیلای اعبدا ایله دائرة ملک و دولت تضیق اولنوب نطاق عز
 و حشمت ترفه و تنعمدن قاصر اولدقده اکثر دول اسلامده رسم طراز مهمل و کارخانه لری معطل قالوب
 منصب نظارت متروک و منسی اولدی * حتی دیار غربده بنی امیه دن سکره مائنه سادسه و اائلنده موحیدین
 دولتی ظهور ایتد کیه مبادی دولت لرنده رسم طراز ره رغبت اولنوب دامن عفتلری طراز عز و جاه ایله معل
 و منسوج دکل ایدی * زیرا مالوك موحیدینک پیشوا و مقتداری امام محمد بن قمرت مهدی متصلب
 فی الدین زاهد و سالیوس کسه اولغله سلاطین موحیدین زهد و ورعه انک اثرینه تابع اولوب بس حریر
 و دیادن تورع ایتلر یله کسوه و لباس لرینی طراز زرین ایله تزین ایتدیلر * بعده و اخر دولت لرنده اعقاب
 و اخلاف لری فی الجمله اسباب عز و جاهه میل و رغبت ایتدیلر کین رسم طراز ده مالوك سالفه یه اقتدا ایدوب لکن
 نسج و طرحی نقش تکلفدن ساده اولغله دول سالفه ده جاری اولان مرتبه یه بالغ اولدی * اما بنه دیار
 غربده حالاً بوعصرده واقع دولت مرتبه نیک عنوان طلوع و عنفوان ظهوری اولغله طراز اسلاف اوزره
 کسوه و لباس لرینی طراز زرین ایله تزین ایدوب و نسج ثياب ایچون نصب نظار و کارخانه بنا ایتدیلر *
 و سلاطین بنی مرین بو خصوصده دیار اندلسیده معاصر لری اولان مالوك بنی حجره تقلید ایدوب انلردخی
 طوایف مالوك سالفه یه اتباع و اقتضای تکریمه مراسم مینادید اسلافدن برلحه اثبات ایتدیلر * و بنه
 عصر هنر ده حالاً دیار مصر و شامیده واقع مالوك اتراکک کارگاه ملک و دولت لری معمور و مشید اولغله رسم
 طراز ده تکلف و مبالغه ایدوب حریر زیبا و اطلس و دیادن معمول و طراز زرین ایله منسوج البسه فاخره ایله
 بالای عز و جاه لرین تشریف و تزین ایتدیلر * لیکن مالوك اتراک سلاطین اسلاف کبی نسج طرازه مخصوص
 کارخانه بنیاد و ناظر نصب ایتوب بلیک سوق و بازار دم صنعت نسج طراز ده ماهر استاد ره تفویض و سپارش
 ایدرلر * و لسیان اتراکده دامن ثوبه نسج اولتان نقش طراز ره زرکش اطلاق اولنوب سلطانک و امرانک
 اسم ولقبای جاشیه ذیله حسن صنعت اوزره نسج و رسم اولنور * (والله مقدر الیل و النهار و هو خیر
 الوارثین) ﴿فسطاط و سیاج﴾ و بنه شعار ملک و دولت اولان خراسانک بری دخی انجیه و خیامدرکه مالوك
 و سلاطین سیر و سفر و اطراف کشت و کدرا بیک هر ادا ایتد کزنده گان و بنیه و صوفدن مصنوع و عود
 و سیون اوزره موضوع خیمه کونا کون ایضا ایدوب هر دولتک ثوب و سیار و مکت و اقتدارده نسبت
 و مقداری اوزره طناب مجید و دایله قوام اوتادده مشید و خیامده آرام ایدرلر * و دخی بر قوم و قبیله که خیم
 عز و اقبالده ضرب خیام مجید و جاهه قیام ایدوب یعنی ابتدا مسیند نشین ملک و دولت و مالک التاج و تخت سلطنت
 اولدقده عن اصل بریه و یادیه ده مالوك اولدقاری بیوت و خیامده آرام و قرار ایدوب ایتیه و منازاده سکونه
 میل و رغبت ایتلر * تبکیم خلفای امویه بنک اشیدای ظاهر و زنده طائفه عرب صوف و وردن یعنی جل
 و غم بوکلرندن معمول چادر زده سیان کن اولوب خیم عز و جاه لری رسم مالو کانه اوزره خیام زرین اعلامدن

خالو ایدی * وحالا اکثر قبائل عرب بریه و بادیه ده خیمه و خرگاه ایله کشت و کذا را ایدوب ایچلرندن اقل
 قلندل منازل و قصوره نزول ایتمشدر * بناء علی ذلک خلفای امویه مبادی ظهور و زنده داعیه حرب
 ووعالیله عقدلوی غزا ایدوب اطراف بلاد سیروسفرایتد کارنده حال قبائل عرب آیینی اوزره بنین و بنات
 واهل و عیال لریله دشت و صحرا ده ضرب خیام و انده آرام ایدرلردی * فلهذا عسکر و لشکر لری دائرة
 زمینی احاطه ایدوب و هودج نشین مرافقت اولان اهل و عیال لری رؤیت اجابتدن حفظ و صیانت ایچون
 خیمه لری نیک مایینی بعید واردولری بر مرتبه متمدومدید ایدیکه طوایف عسکریه بر لرینک ساحه نظر
 و منظر لرندن غائب ایدی * یوسیدت شاهی عبدالملک بن مروان بر جاییه عزم و سفرایتد کده طوایف
 عسکریه بی اردوی سلطانی به سوق و جج ایچون امرادن بر دمدار نامدار و سائق الجیش سطوت مداره
 محتاج اولغله وزیر اعظمی روح بن زیناع سوقیله حجاج بن یوسفی دمدار نصب ایدوب مر احل و منازله
 پسمانده اولان عسکری اردویه سوق و الحاق ایتمک اوزره رخصت کامله ایله مطلق العنان ایلدی * حجاج
 دخی ابتدا ی نصبتده اظهار سطوت ایله دامن برزده خدمت اولوب خلیفه نک نقل و رحلت ایتدی کی کونده
 وزیر اعظمک بعض اتباع و حوایشی هنوز منزل لرنده مکث و اقامت ایتمکین ایتد اضرب تازیانه اقدام ایله
 انلری اردویه سوق و الحاق و خیمه لری احراق بالئارا ایلدی کی معروف و مشهور در * بوقصه عجیبه دن حجاجک
 رؤسای عرب میاتنده رتبه جلالتی معلوم اولور که نیروی بازوی صولات ایله خرد و کلان بهقه های قومه قارشو
 طور و بی محابا رتبه کوسقنده جلالتدن کرک و حشی کی جبر و قهرا بونجه ارادل و اشقیایی و ظن لرندن
 تغریب و مأمور اولدقلری صوبه سوق و تحریک ایلدی کی معلوم ارباب البیاب اولدقده (شراهر ذاناب)
 مثلثی ضرب و ایراد ایلدی * بناء علیه عبدالملک حجاجک شجاعت و صرامتنه و بوغنا و کفایتنه و ثوق
 و اعتماد ایدوب خدمت مذکور بی عهده کفالتنه تحمیل ایلدی * وقتا که واسط دولت امویه ده
 طائفة عرب بد اوئدن حضارته میل و رغبت ایله بریه و بادیه دن مدن و امصاره نقل و حرکت ایدوب انجیبه
 و خیامدن انجیه و قصوره نزول و پشت جلدن ظهر خیبر کوب ایتد کارنده بوندن اقدام اشای سیروسفرده شعر
 و بردن مصنوع خیمه و خرگاهلری بنیه و کاندن منسوج و معمول اوتاغ و سایا نلره تبدیل ایتدی *
 شویله که مکعب و مستدیر و مربع و مستطیل الوان غریبه و اشکال عجیبه اوزره مصنوع چادر لر پیدا
 ایدوب دشت و فضایی خیام رنگارنگ ایله رشک کارخانه چین ایتدی * و دخی ملوک و وزرا اوتاغ و سایا نلره
 اطراف فی داتر امدادار کنکره لی چادر دن دیوار لریله احاطه ایدوب دائره لر بی اعین ناسدن ستر ایله اظهار عز
 و شمت ایدرلر * و دیار غریبه دیوار و زقاق خیام ملوک مخصوص و سائر دن ممنوع اولوب مغرب لسانی
 اولان لغت بر بریه اوزره دیوار مذکور افراک تسمیه اولنور که حرف اخیری قاف ایله کاف عربی مخترجلری
 یکننده متوسط مخترجذن تلفظ اولنور * امداد یار شرقده ذکر اولنان زقاق و دیوار دائره ملوک مخصوص
 اولوب وزرا و امرادخی چادر لرینه دیوار اداره ایدرلر * و دخی معلوم اوله که طور بد اوئدن حضارته نقل
 ایتد کدنصره طائفة نسوانی وطن اقامت لری اولان بلده لرنده اسکان ایدوب اشای سیروسفرده ارداف
 مطیبه مرافقت ایتملری جهشیه خفیف و سبک کار اولوب طوایف عسکریه میاتسده قاهر کوچه اولمغله
 چادر لرینه قریب و متصل و جلوه سی برار دوده مجتمع اولور ایدیکه منظر بصر و محاط مد نظر ایدی و اردوی
 سلطانی بارگاه سلیمانی کی ازهار بهار و اوراق کازار مشالی الوان عجیبه و اشکال غریبه اوزره منسوج
 و مصنوع خیام رنگارنگ ایله ملو اولوب حسن و بهاسی خیره ساز چشم تماشا ایدی * کذلک دیار غریبه
 موحدین ایله حالا آسوده کنف جای لری اولدیغی ملوک زنانه دخی ابتدا ی دولت لرنده قبل الملک مالوف
 اولدقلری بیوت و خیامده ساکن اولوب بعدده بد اوقی حضارته تبدیل و بریه و بادیه دن مدن و امصاره نقل
 و تحویل ایتد کارنده انلر دخی فوق الحد تکفلر ایدوب ضرب خیام ملو کانه ایله ساهره غرابی رشک فرمای قبه
 خضر ایتدی * لکن عصابه اسلام تحقیف موت ایچون اهل و عیال لری سیروسفری ترک ایدوب و خیمه لری
 تغریب ایله جلوه سی مکان واحدده جمع اولغین اشای شبده مکین کین فرصت اولان اعدا بقته اوزر لرینه
 هجوم ایدوسه علی وجه العموم جلوه سی هر ضة غارت و هلاک اولورلر * زیرا بر قومک که اهل و عیال لری

کنند یارله موجود اولدقدمه مقتضای غیرت و حیت اوزره اتلری حفظ وصیانت عائله سی بر طرف اولغله حرب
 و قتاله اقدامده تقصیر باعث اولوب * (من ثجابرأسه فقد ریح) مضمونی اوزره قراری فراره تبدیل ایدرلر *
 (والله القوى العزيز) ﴿ (مقصوده صلات) معلوم اوله که خلفای اسلام جوامع شریفه ده اداای صلا
 و حضور جمعه و عید ایچون محرابه قریب بر محفل و مقصوده اتخاذ ایدوب اتباع و لواحق ایله عقد تحریره
 صلا ایدرلر * و بو خصوص خلفای دولت اسلامه مخصوص آیین و شعاردن اولوب ملک اسلامدن غیر
 دول قدیمه و جدیده معهود و معروف دکدر * و خلفای اسلامیه دن ابتدا محراب نشین مقصوده صلا
 اولان حضرت معاویه بن ابی سفیاندر که قتاله عربدن بر خارجی معاویه نك جامعه خروجی وقتی ترصد ایدوب
 علی الغفله جرح ایتد کده سوء قصد اعدادن تحفظ ایچون حرم جامعه محفل و مقصوده صلا بناسنه امر
 ایلدی دیو کتب تواریخده مسطور و معروفدر * بعضیلر دخی ابتدائی محفل صلا مروان بن حکم اولن
 اوزره روایت ایدوب دیدیکه یومانی ایام مروانی بر خارجی بی امان یمانی جرح ایشکله جانب محرابده
 مقصوده نشین احتجاب اولدی دیوروی مر امدن رفع قناع اریساب ایلدی * بوندن صکره سائر خلفای
 اسلام دخی انلره اقتدا ایدوب مکان صلاتده ناسدن امتیازلری ایچون مقصوده اتخاذی سنت مسلوکه
 اولدی * معلوم اوله که مقصوده صلا و سائر شعار دولت اولان آیین و رسوم رجال دولتک تر اید عز و شوکتلری
 و خصوم و اعدای مدافعه و نصکره حضور و راحتلری و قسغه مخصوص اولوب اوائل دولته یومقوله اسباب
 عز و حشمته اعتبار متصور دکدر * و حله دول اسلامیه ده مالک و سلاطین مقصوده صلا اتخاذنده متفق
 اولوب دیار شرقیه بنی عباسه تغلب ایدن سلاجقه و اتراک دولترنده و اندلسده دولت امویه انقراضندن صکره
 ظهور ایدن طوایف ملوک و قتلرنده دخی بورسمه رعایت اولنوردی ﴿ ردخی دیار غربیه ظهور ایدن دولده
 مقصوده صلا اتخاذی بعض ملوک مقصور و مخصوص اولوب بعضیلری دخی سائر ناس ایلهمسلاک صف
 صلا اولدیلر * از حله دیار غربیه بنی اغلب بعده خلفای عبیدین بلده قیروانده محفل صلا اتخاذ ایدوب
 بعده قبیله منهاجه رجالندن و عبیدین طرفندن فرماقرمای ممالک غرب اولان ملوک بنی یادیس قیروانده
 و بنی حماد قلعه ده حجره نشین مقصوده صلا اولدیلر * بوندن صکره ملوک موحدین دیار غرب و اندلسده مسند
 نشین ملک و دولت اولدقدمه مبادی ظهور لرنده محمد بنیان دولتلری اولان محمد بن تومرت مهدیدن اخذ و تلقی
 ایتدکلی وجه اوزره اسباب عز و حشمتدن تجانی ایدوب جوامع و مساجدده اداای صلا ایچون مکان
 مخصوص اتخاذ ایتدیلر * لکن عمادی عهد و زمان و تر اید عز و نجاه ایلهملک موحدینک اخلاقی ترقه و تتممه
 میل و رغبت ایدوب اول سلاله نك اوچنچیسیم یعقوب منصور تخت نشین ملک و دولت اولدقدمه محفل صلاتده
 ائمه محراب خلافت اولان اسلاف ملوک اقتدا ایتدیلر * یعقوب منصور د نصکره دیار مغرب و اندلسده
 محفل نشینان ملک و دولت اولان ملوک مبادیه بورسمه رعایت اولنوب ینلرنده شعار ملک و سلطنت اولدی *
 زیرا که (سنة الله في عباده) نص کریمی مفادی اوزره خلف سلفه اقتدایه مجبول اولوب اخلاف ملوک اثر
 اسلافه اقتدا ایلر بورسم و شعاره مراعات ایتدیلر * (دعای الخطبة) و ینه شعار ملک اسلام اولان مائر
 جلیله نك بری دخی فرازمیر اوزره انشای خطبه ده خلیفه اسلامه دعا و ثنادر * معلوم اوله که صدر اسلامده
 اقامت صلا جمعه و عیدده ملوک و خلفا بالذات کندیلری امامت و خطابت ایدوب تصلیه رسول و تر ضیة
 اصحاب نصکره کنندیلر و سائر اهل اسلامه دعا خیر ایدرلر دی * و ایتد اوز جمعه و عیدده قرائت
 خطبه ایچون منبر اتخاذ ایدن عمرو بن العاص اولوب عهد خلافت فاروقده مصرده بنا ایتدیکه جامعه منبر
 بنیاد ایلدی * مع هذا سلطان کونین علیه افضل التحایا ایله شیخین مکرمین رضی الله عنهما حاضر اتلری
 کرسی کی بر محل رفیع اوزره قیام ایدوب یوم جمعه و عید و سائر موسیم سعیدده خطبه خوان و عطا و نصیحت
 اولورلر دی * خوش نفسان منبر درایت و وجهله انشای خطبه روایت ایتدیلر که عمرو بن العاصک جامع
 مصرده منبر اتخاذ ایلدیکی امیر المؤمنین عمرو بن الخطیبک معلومی اولدقدمه کسر و هدم ایتک اوزره عمرو
 ارسال کتاب و تقدیم جد و ثنادر صکره بوجهله خطاب ایلدی که یا عمرو بن العاص تو اید اخبار ایله سمعتمه بالغ
 اولدیکدن جامع مصرده بر منبر رفیع احداث ایدوب قدیمه لر ینه وضع اقدام ایلر قاپ اهل اسلامه اعتلا

وارتقایہ تصدی ایتمش سین احراز شرف اعتلاده بومعنی سکا کفایت ایتزی که سن بر مقام رفیعده قیام ایدوب
جماعت اهل اسلام زیر پایکده صف کشیده انتظام اوله * ایدی وصول مکتوبده منبر نو بنیادی البته کسر
وهدم ایدوب رسم قدیم مسنون فی تجاوزا بقیه سین دیو حضرت عمر بن الخطاب طی طومار خطاب ایلدی *
بعده کیده رک دولت اسلامده آیین عز و حشمت غالب اولوب و بعض شواغل و غوائل ظهوری خلفای
اسلامی بالنفس اقامت صلاة و خطبه دن منع ایتکله امامت و خطبانه آخری توکیل واستنبایه ایتدیلر *
خطبادخی رؤس منابرده خلیفه اسلامک اسمی ذکر و اعلا ایدوب وجود لری مقتضای حکمت اوزره سبب
نظام عالم اولمغسله دعا و ثلثین تکرار ایتدیلر * زیرا روز قیروز جمعه ده خطیبک منبره چلوسیله ادا ی
صلاة مایینی مظنه اجابت بر ساعت اولوب و اهل ایمان دعوات صالحه فی خلیفه اسلام و سلطان انامه صرف
ایتک اوزره سلف صالحیندن مأثور و منقول اولمغله خطبادخی اول ساعت سعیده ده خلیفه اسلامه خیر
و صلاح ایلده دعا ایتدیلر * و ایتدا خطبه ده خلیفه اسلامه دعا ایدن عبدالله بن عباس رضی الله عنهما
حضرت لری در که عهد خلافت علی مرتضاده بصره ده عامل ایکن یارب وارث تخت خلافت و امام حق
اولان حضرت علی به نصرت ایلده بود دعا ایتدیلر * عبدالله بن عباس رضی الله عنهما دنصکره بوسنت سنیه
دستور العمل اولوب هر عصر و قطرده خطبا خلفای اسلامه دعا ایتدیلر * لیکن دولت عباسیه به بعض
صدور و امر اتغلب ایدوب علم افراز استقلال اولدقه ملوک اسلام ایلده بوباید مشارکت ایتدیلر رؤس
منابرده خطیب خلیفه اسلامک اسمی ذکر ایتد کدنصکره متغلبه نک اسم لری دخی ذکر ایدر لری * بعده
اترک تغلب لری دولتدن زائل اولدقه بنه ذکر و دعا خلفایه مقصور اولوب سائر اعیان و صدور ذکر و دعاده
مشارکتدن منع و تحذیر اولندی * و دخی چوق کره واقع اولور که بر دولتک ابتدای ظهورنده رجال بدوی
الطور اولوب ترفیع شان و شوکت و سیله اولان مآثر و معالیدن غفلت ایلده ملکی بنک اسم و رسم لری
علی وجه التعمین خطبه ده ذکر ایتوب بلکه مجرد اجمال وجهی اوزره ولی الامر مسلمینه دعا ایلده اکتفا
ایتدیلر * و دخی دولت عباسیه ده خلفا نک اسم و رسم لری خطبه ده تعیین و تصریح اولتوب علی وجه
الاجال خلیفه و قته دعا ایلده اکتفا اولتمغین سائر دول اسلامیه نک اوائلنده دخی ذکر اجمالی ایلده دعاده
اکتفا ایدن ملوک بنی عباسه اقتدا ایدوب اسلوب مذکور اوزره وارد اولان خطبه به خطبه عباسیه
تسمیه اولندی * خطیب عباسی عمامه خامه و فایع نکار منبر سه پایه بنان اوزره بوجهله انشاد خطبه
بیان ایدر که دیار غریبه محمد بنیان دولت بنی عبدالواد اولان یغمر اسن بن زیانه امرای دولت حفصیه دن
ابوزکریاجی بن ابی حفص نام امیر غالب و مستولی اولوب مدینه قلسانی بدندن نزع و تسخیر ایتد کدنصکره
بنه مراقت بدرقه توفیق ایلده بینارنده وقوع یولان بغض و شقاق حسن و فاقه مبدل اولوب مدینه قلسانی
یغمر اسن بن زیانه رد و تسلیم ایلده شروط عیدیه اوزره عقد صلح و صلاح ایتدیلر * جله شروطک بری دخی
بوایدیکه ابوزکریانک حوزه ضبط و تصرفنده اولان محالکده اسمی خطبه ده ذکر اولتوب آیین ملوک اوزره
رؤس منابرده دعا و ثلثینی اعلان اولنه * یغمر اسن ملک اسلامده خطبه و سکه شعار عز و شوکت و عنوان
تخت سلطنت اولد یغندن غفلت ایدوب کندیلره منسوب و مخصوص محالکده واقع منبر و کرسیده مراد
ایتدکاری کسه نک اسمی ذکر ایتسونلر دیو شرط مذکورده مساعد ایلدی * کذلک بنه دیار غریبه بنی
مرین دولتک هنوز تباشر صبح اقبالی طلوع ایدوب مبادی ظهور لرنده تخت نشین دولت اولان ملک یعقوب
ابن عبدالحق طرفته تونسده خلفای ابی حفصیک اوچنجیسی مستنصر خلیفه نک رسول و سفیری وارد اولوب
بعض ایامده صلاة جمعه به حاضر اولدی * بین الناس سفیر مذکورک جمعه به عدم حضوری مستنصرک
خطبه ده اسم و دعاسی ذکر اولتمد یغندن تاشی امش دیو شایع اولدقه ملک یعقوب بن عبدالحق حق
و بلادی و مر اسم ملک و دولتدن غفلتی سیبیله کندی محالکده مستنصر خلیفه نک خطبه ده اسمی ذکر اذن
ورخصت و یردی * عاقبت بواهر ناصوابک ضرر و وبالی کندی دولتک عاید اولوب بعد زمان امرای بنی
مرینک مستنصره اطاعت و انقیاد لرنه مؤدی اولدی * جله دول و ساطت لری اوائل ظهور و مبادی
طلوع لرنده ملوکک حال و شانی بوعنوان اوزره جاری اولوب بعده رفته عقلتدن تنبه و توقظ میسر اولدقه

تحدیق بصرایه غرات ملک و دولته امعان نظر ایدوب تنظیم مصالح مملکت و ترتیب امور سیاسته مباردت
ایدولر * شویله که بالجه مراسم ملک و دولت و آیین و شعار عز و حشمت اولان امورده منفرد و مستقل
اولوب برشیده آخرت مشارکت و مداخله سنه رضا و بر منزل * و العالم بستان و الله علی کل شی
رقیب

(فصل)

فصل ثالث اولوز طقوزنجی فصلی ترتیب حرب و غزاده بین الام جاری اولان مسالک و مذاهب سیاسته در *
معلوم اوله که ابتدای خلقت عالم و تخمیر طینت آدم نبی و نوح طرینج روز کار اوزره طرح منصوبه کارزار
اولوب جله اعصار و اقطارده سکان ساهره غزا حرب و وغاندن خالی اولدیلر * بواهرک سر و سبی اولدرکه
طوایف امدن بعضی بصری بعضی آردن انتقام مراد ایدوب هر طائفه کندی قبیله و عشیره بیه قدم نزاعه قیام
و معارک حرب و قتاله و لوح و اقیام ایدولر * شویله که طاقینک بری طلب انتقام ایله تهنیه اسباب حرب
و قتال ایدوب خصمی دخی مدافعه و مقابله به قیام ایله خصوصته توافق ایتد کارنده ماده حرب و قتاله صورت
ویرلر * و دخی داعیه حرب و قتال ایله خروج طینت بشرده هر کوز امر خلق اولوب انشای بشر
بر عصرده اندن خالی اولمشدر * و اکثری علت و سببی درت شینه منحصر اولوب بعضی مقبول و مشروع
و بعضی محظور و ممنوعدر * سبب اول غیرت و منافسه و حیت جاهلیه دتباشیدر که اکثریاریه و بیادیده
نشأت ایدن قبائل متجاوره میاتیده جاری اولوب هر قبیله جیتنده هر کوز اولان کبر و نفوت و حب زیاست
داعیه سببه کندی جوارنده واقع قبیله اخرایه غلبه قصد ایدوب حرب و قتاله تصدی ایدر * حرب و قتالک
ایکینی سببی بجز دظلم و عدوان و جور و طغیاندر که بلاد معمره و دیار عامر مدن ابعددشت و کوهده ساکن
جباریه اگراد و عربان و انلرک امثالی قطع طریق ایله معروف سائر اصحاب بقی و طغیانیه مخصوصدر * زیرا
انلرک ارزاقی و اقوائی نزه و شمشیر لرینه منوط و مکسب و معاشری ناسک اموال و امتعه لرینه منوط اولغله
ابناء سببک طریق بقرینی قطع ایدوب مدافعه به تصدی ایدن رجاله سل سیف جلادت ایله حله و هجوم ایدولر *
شویله که داعیه هم و فخر لری قهر و عدوان و نصب عینلری ناسک اموالی سلب و جلبه مقصود اولوب انلرک
وراستنده مراتب عز و جاهدن برشینه اعتبار ایتزلر * و حربک اوچنجی سببی اعلائی کلمه الله قصد ایله اقامت
اولان حرب و قتالدر که لسان شرع شریفده غزاه و جهاد ایله معروفدر * در دنجی سببی امام حق اوزر شینه
خروج ایدن کروه مکروه بغات ایله اولان عقابله در که کافه انامک مطاعی اولان خلیفه اسلامک اوزرینه بعض
ناس خروج ایدوب دعوائی خلافت و سلطنت ایله حرب و قتاله تصدی ایتد کده اهل حق انلرله مقاتله ایله مقابله
ایدولر * اشموز کرا اولان اصناف حربک اول و ثانیسی حرب بقی و قسقه اولوب اوچنجی و در دنجی صنفی حرب
عدل و جهاد ایله تسمیه اولنور * و دخی معلوم اوله که ابتدای خلقت آدم مدن الی یومنا هذابین الام جاری
اولان حربک کیفیت و صنفی یکی نوع اوزره واقع اولوب اولکی نوعی زحیف صنف ایکنجی نوعی کروف و تسمیه
اولنور * اما حرب زحیف یعنی صنف جنکی طوایف روم و عجمه و حرب کروف طائفه عرب ایله اهل عربدن
بر بریه قومنه مخصوص اولغله طوایف مذکور مذکور هر بری وجه مشروح اوزره محاربه و مبارزه دن خالی
اولدیلر * لیکن صنف جنکی ترتیب صفوف و اجتماع رجال ایله حاصل اولوب و کروف و یکان یکان حله مردان ایله
واقع اولغله قتال زحیف کروفدن زیاده متین و شدیددر * زیر اصوربت زحیفه یعنی صنف جنکندده مصاف
حرب صفوف صلابت و قیام میسر کی ترتیب و تسویه اولنوب جیوشن دریا جوش امواج بر خروش کی قدم
قدم دشمنه حله و هجوم ایدولر * بوضورت ایسه بغایت مهیب اولوب عبودیه القای رعیه وهر اسده کوفره
غالبدر * و دخی حرب زحیفه صنف عسکر جدد افرمتد و قصر مشید مثلار متین و محکم اولوب قلع و ازاله می
بنای استوار کی صعب و دشواردر * تسکیم آیات ینتظ قرآنیه دن (ان الله یحب الذین یقاتلون فی سبیله صفوا
کلهم بنیان مرصوص) * نص مبینی بو خصوصه صدق ظاهر و برهان باهر اولوب زامه غزاده بنیان متین
کی صنف کشیده ثبات اولان شیردلان اهل اسلامک معاونت و موافقت ایله اتحاد لری مدحی متضمندر

كذلك (المؤمن للمؤمن كالبنيان يشد بعضه بعضا) حديث شريف دخی بومعناي مؤيد اولوب اهل ايمانك
اعلاي كلمه الله ده موافقت و مطاهرت ايله ثبات و متاستاري اجرا و اجباري بربريته مربوط و مشدود اولان
بنیان رصين و بنای متينه تشبيه اولندی * تقرير مزبوره امعان نظر اولند قدیم مصاف حربه ثبات قدم
اقدام و اهم اولوب تحريم قرارده حکمت بالغة صمدانيه نك وجهي ظاهر اولور * زیرا مصاف قتالده ترتيب
صفوفدن مقصود انجی حفظ نظام و محافظه مقام اولمغله آحاد لشکر کردن بری دشمندن یوزچو یروب
فراوعن الزحف ایتد کدم نظام صفه خلل و یروب افتراق کله یه داعی و لشکر اسلامک هزیمته باعث و بادی
اولمغله مستحق قهر قهار و شایان غضب منتقم جبار اولور * شویله که کویا صف قتالدن تولى و فرار
و مرکزینی ترک واد بار ايله تخاذل و هزیمتی مسلین اوزرینه جرایدوب اعدای دینک صفوف مجاهدینه هجوم
و اقدام برینه بادی و هدم بنیان نظام ايله ضرر و فسادى دینه ساری اولمغین ضرر عاتیه بناء قرارعن الزحف
جمله کاردن معدود اولدی * ادله مذکورده دن ظاهر اولدیکه صف جنگی سائر انواع حروبک جمله سندن
شارع قنده اقدام و اولی اولوب جهاد و غزاه امت مر حومه بوجهی اختیار ایتک انب و احرار * اما
قتال کروفرکه آحاد لشکر علی وجه الانفراد بربرر میسدانه چیمقوب امثال و اقرا نیله محاربه و مقاتله دن
عبارتدر * انده صف جنگنده اولان شدت و صولت موجود اولوب و ظهور ایدن غائله هزیمت دخی
صف جنگنده اولان هزیمت مرتبه سینه بالغ دکدر * لکن بعض اوقاتده کروفر طریق یقینله واقع اولان
محاربه دخی و رای لشکرده بر مصاف متین و صف رصین ترتیب اولوب ارباب محاربه صف مذکوردن بربرر
خروج و خصم برینه حمله و هجومدن صکره سینه اول مصاف رجوع ایتلریله انحراف قنده مصاف زحف مقامنه قائم
اولدیقی ان شاء الرحمن قریباً ذکر اولنور * بوند نصکره معلوم اوله که کثرت عساکر و وسعت عمالک ايله
معروف و مشهور دول سالفه ده مالوک و سلاطین طوایف عسکریه بی طبقات عدیده و اصناف متعدده اوزره
ترتیب و تقسیم ایدوب هر صنفی مرکز قتالده بر مناسب محله توطین ایتدیلر * زیرا دول سالفه نك لشکر
و عسکر لری عدد و کثرتده مرتبه عدو احصادن خارج اولوب و اکثری اطراف بلاددن مجلوب اولمغله معرکه
حرب و قتالده اجتماع و اختلاط ایدوب اعدا ايله حرب و قتاله تصدی ایتد کارنده اکثری بربریه آشنا اولمغله
دشمن اولتی زعمیه یلدرنده محاربه و قرعی احتمالی غالب اولمغین ییکانه بی آشنادن فرق و تمیز ایچون یلدرنده
معارفه موجود اولان رجالی نقد و انتخاب و انذری بر محله ضم و جمع ایتدیلر * بعده اجناس عسکرى ارکان
اربعة اوزره تقسیم ایدوب پیش و پس و چپ و راست درت جهت اوزره ترتیب طبیعی یه موافق وجه ايله صف
ترتیب ایتدیلر * ابتدا رأس و رئیس اولان سلطان انام یا سردار بنام طوایف عسکریه نك روحی مقامنه
قائم اولمغله قلب صفوف و مرکز جو عده قرار و آرام ایدوب سائر طوایف اجناد درت طرفندن محیط دایره کبی
انی احاطه ایدرلر * و اشبو ترتیب مذکورده لسان عربده تعبیه اطلاق اولنوب دول سالفه دن فرس و روم
ایله صدر اسلامده امویه و عباسیه دولتری تاریخچلرنده تفصیلی مسطوردر * بعده پیشگاه و کعب سلطانه
چرخه نامه بر لشکر کوه یکر تقدیم اولنوب بر سردار نامدار و ولوی ظفرمدار ايله مخصوص و ممتاز درکه اول
جند عظیم مقدمه الجیش عنوانیله معروفدر * بعده موقف سلطانک جانب میمنه و جه مشروح اوزره
بر عسکر دخی توطین اولنوب میمنه اسمیله مذکوردر * بعده ناحیه پسارده دخی جانب یمن کبی برجیش
عظیم تعیین اولنوب میسر نامیله مشهوردر * بوند نصکره و رای عسکرده دمدار نامه بر جند ظفرمدار
دخی ترتیب اولنورکه اکاساقه الجیش تسمیه اولنور * و اشبو طوایف اربعه نك وسط و میا تسده سلطان
انام قرار ایدوب مرکز و مقامنه قلب اطلاق اولنور * هر چنکه صفوف لشکر نظام مذکور و وجه
مشروح اوزره ترتیب و تنظیم اولنوب اصحاب حرب و قتال مرکز لرنده قرار و دیوار استوار کبی پایدار اوله
ایکی طرفدن حرب و ضربه مباشرت و مبادرت اولنور * لکن میدان حرب و قتالک وسعت و امتدادی
عساکر کثرت و کثرتی اعتباریله مختلف اولوب کاه طرفینک عسکرى محاطه مد نظر و مدای بصر مرتبه سی
میسافده تحزب و اجتماع و کاه کمال کثرتدن ایکی لشکر کثرت مسافة اجتماعی برایکی قوناق مقداری تمتد اولور *
بویخصوص ک صدر اسلامده امویه و عباسیه دولترنده واقع ملاجم و غزواتده ظاهر درکه خلفای امویه دن

عبد الملك بن مروانك عهد خلافتنده كثر جنسداشكر ايله مدای بصره اجتماع قابل اولوب امتداد
ساحه وبعد مسافه سبيله بعضيلري اردودن تخلف ايتمك كين معركه حرب و قتاله لشكر اسلامي سوق
واحضارايجون حجاج بن يوسف دمدار نصب وتعيين اولنديقي فصل سابقده مذكور وامويه تاريخننده
مطوردر * كذلک ازمنه سالفه ده دياراندلسده واقع امويه دولتنده دخي حال پومنه وال اوزره جاري
اولوب كتب تاريخده انلك فتوحات وغزواتلري يياتده تفصيل اولمشدر * لکن حالاديار غريده مشهوردمن
اولان دولك اجناد وعساكري قليل اولوب بربريه اجنبي ويكانه اوله جق مرتبه يه بالغ اولمقله ايكي طرفك
لشكري برمدينه صغيره ده يار محله كبريه ده اجتماع ايدرلر * وكذلک طرفينده واقع اولان رجال آشنا
اولمقله اثنای حرب وقتالده هر كس كندی خصم وقرشته اسم وناميله ندا ايدوب عدولري قليل ومسافه لري
قريب اولمقله دول سالفه ده جاري اولان حروب كبي ترتيب وتعييه دن مستغندر

(فصل)

معلوم اوله كه اصحاب حرب ووعادن اول طاقتده كه كروفرز ملكنه سلوك ايدوب يعني ميدان محاربه ده
منفرد امنقردامبارزه به تصدي ايدن رجال اثنای محاربه ده اجمال وانقال ودواب ومواسيدن وراي
ظهورده بر مصاف ترتيب ايدوب خروج ورجوعده فرسان شجعان اول صف متينه التجا ايله اعدادن تحفظ
ايدرلر * وعهد قديمده طاقت فرس اهل زحف واصحاب صف اولمقله اقتضا ايدن اسفاره فيلار كو توروب
اوزرلر نه الواح راخشابدن قصور عاليه كبي بر جطر ترتيب والويه واعلام ايله ترتيب ايدوب اسلحه وآلات ايله
مرتب دليرو ولاور جنگ آور آذملر ايله مشهور ايتد كد نصكره وراي صفوفده ذكر اولنان فيلار ايله حصون
منيعه كبي تحفظ ايدوب عزم ودهم تاري قوي ووثوق واعتمادلري شديد واكيد اولور * بو خصوصك
مصدق اتقي عهد خلافت فاروق منيعه ايلنايده وقوع بولان قادسيه وقعه سيدركه وقعه منوره نك اوچنفي
كوتنده مجوس فرس ورالنده حاضر وآماده اولان پيل دمانلري شيرزيان كبي مسلين اوزرلر نه سوق وارسال
ايدوب هر طرفدن صفوف عنايت محفوظ اهل اسلامه هجوم ايندكارنده نره شيران حرب وشجعان عربدن
بر طاقت سيف مسلول ايله ذكر اولنان فيلار اوزرلر نه هجوم وايغمار واكثر نك خرطوم وحلقوملري
طعمه تبغ آتشبار ايدوب وراي صفوفده بقيه السيق اولان فيلار قوت وعقبيلري اوزره مذابنده واقع
حربط وحميللر نه عود ورجعت ايتككه لشكر فرسك جمعيلري بریشان اولوب يوم رابعده مخدول ومنهزم
اولديلر * اما قباصره روم ايله طوايف افرنجدن بلاداندلسده ساكن ملوك قوط بلكفرق ايجامك اكثري
وقت حاجتده تحفظ وحصن ايجون وسط مصاف عسكرو قلبكاه لشكرده تخت وسرير نصب ايدوب ملكلري
اول سريره اجلاس ايدرلر * وسرير مذكورك اطراف وجواني خواص خدمه بدبختاندن ترك سرورجانه
قوطين نفس ايدن بر نيجه بي دين وايمان دائر امدار احاطه ايدوب وسرير مذكورك هر كوشه سين الويه
منحوسه ورايات منكوسه ايله ترتيب ايدرلر * بوندن ماعد ايتنه سرير منصوبي محيط اولان رجالك وراستنده
اعمال تبروكان وبيخ وسنان ايله معروف شجعان رومدن بر صف دخي ترتيب اولوب وقت حاجتده طوايف
لشكر صف منورلي ملأوا ملاذ ايتد ايدرلر * حتى قادسيه وقعه سنده مجوس فرسك سردار مندارلري
رستم ايجون طابورمه ورلري مياتده وجه مشروح اوزره بر سرير نصب اولوب رستم انده مربع نشين كفر
وضلال ايكن حله طاقت كداز جند منصور اهل اسلام ايله صف مجوس محتل وپريشان اولدقه بهادران
عرب سرير مذكورلي بازده نهب وغارت ايدوب سردار مذكور داعيه تخلص جان ايله قرار وشطفراته
واصل اولدقه طعمه نهك انتقام حضرت منتقم بي زوال اولدي * اما طاقتده عرب وسائر ام وحشيه
وقبائل بدويه نك اكثري وضع مصاف وترتيب صفوفده ماهر اولوب محاربه و مبارزه لري كروفرطريقه واقع
اولمقله مكايده اعدادن تحفظ وتحصن ايجون وراي ظهورلر نه محل كش اولان جل وناقه لري علي وجه
الاحكام بريره جع وربط ايتد كد نصكره وقت رجوعده اكا التجا ايدوب مصاف مذكورده كندی لسانلري
اوزره نخبورده تسميه ايدرلر * واصحاب عربك حله سي حنين محاربه ده بهر حال وراي قصاده بر صف متين

ترتیب ایدوب غوائل هزیمتدن امن وسلامته توسل ایتدکری ظاهر در * لکن فی زمانه ایدوب ارجال دوات
مصاف حربده ورای ظهره اقبال واحمالی حامل اولان خیل و بغل خیمه و خرصکاهلری وضع ایدوب بغل
وجبل ایلد تحصن و تحفظدن غافل اولغله ثبات قدمده امن واطمینان حاصل اولوب اکثر اوقاتده عرضه
غارت و هزیمت اوللریله مرکز حرب و قتال دن فرار لرینه سبب اولور * معلوم اوله که طائفه عرب زمان کفر
و جاهلیته اقسام حربدن انجق کروفر طریق اوزره منفردا منفردا جنگه معساد اولوب بعده دوات
اسلام ظهورنده ایکی امر سببیه صف جنگه معساد اولدیلر * اول سبیل لر بری دشمنلری اولان طائفه
روم و فرس ترتیب صفوف ایلد سل سیوفه معساد اولغله اهل اسلام دخی انلر لرسم و عادتلری اوزره مقاتله
و مقابله یه مضطر اولدیلر * سبب ثانی اولدر که دین اسلامده اقامت غزا و جهاد فریضه رب العباد اولوب
سبیل حقه نیل رتبه شهادت اشرف مراتب سعادت اولغله اهل ایمان جان و داندن اکا طالب وصف جنگنده
رتبه شهادته وصول غالب اولغین وضع مصافه رغبت ایتدیلر * و غزوات اسلامده انسد اصف جنگنی
محو و تغییر مروان بن حکم و قنده اولوب فرقه خیمه خوارچدن ضحاک خارجی خیری مقاتله ایامنده
حادث اولدی * و محمد بن جریر طبری خیرینک قتل و اعدامنی ذکر ائشاسنده دیدیکه فرقه خوارچ لشکر
مخوسلری اوزره ابودلف لقیله شیبان بن عبد العزیز نام کسنه بی رئیس نصب ایدوب مروان اوزر شه
علم افر از شقا اولد قارنده مروان انلر ایلد عادت قدیمه عرب اوزره منفردا منفردا جنگ ایتدیکن الی هذا الان
طائفه عرب میاتسده صف جنگنی ترک اولندی دیو طبری بعض مؤلفاتده نقل ایلدی * بناء علیه بین
العرب اثنای حربده ترتیب صفوف ایلد وضع مصاف محو و منسی اولوب و دول اسلامده ترفه و تنعمه رغبت
و مراسم حرب و قتال دن غفلت ایلد حفظ لشکرا یچون و رای ظهرده ترتیب اولنان مصاف ساقه مهمل و متروک
اولدی * اصلی بویه در که طائفه عرب قبل الاسلام بریه و بادیه ده خیمه نشین اولغله اقتضایدن اسفارده
خیمه لرینی ابل و جله تحمیل ایدوب اهل و عیال لرینی دخی یله اخراج ایدرلر ایدی * و قساکه دولت اسلام
ظهور ایدوب سل سبب جهاد ایلد عمالک فرس و روم مفتوح و مسخر اولد قده طائفه عرب بریه و بادیه دن
رخت و بلاد مفتوحه و قوطن و اقامت ایتدکری ظهره جلدن نزول و خیل و فرسه رکوب ایدوب و وقت سفر
و هنگام غزاده نسوان و جاریه لرینی و طنلرند ترک مألوف اولغله ابل و جلدن مستغنی اولوب خیل و فرس
وسائر ارجال و ائقال لرینی و رای ظهره وضع ایلد تحفظ ایدرلر ایدی * بو خود معلومدر که خیل و فرس
اقدام و هجومده ابل و جبل مقامنه قائم اولوب خصوصاً نسوان و عیال لری سفرده یله بولمادی فی صورتده غیرت
و حیثه قصور اولغله صبر و ثبات قلیل اولدینی ظاهر در

(فصل)

عنوان فصل سابقده ذکر اولندی اوزره معرکه حرب و قتالده و رای عسکره ضرب اولنان مصافک تحفظ
و تحصنه مدخل عظیمی اولوب کز و قتر طریقله واقع اولان حربده اصحاب قتاله حصن حصین کبی ملجا و ملاذ
اولدینی تحقیق اولمشیدی * بناء علیه مغرب ملوک کی ترتیب صف و مصاف ایچون طوایف افرنجی استخدام
ایدوب لشکر اسلام صف و طایر و وضعی افرنجدن تلم ایدرلر ایدی * و اهل غربنک افرنجدن تعلم حربیه
احتیاجلری بوندشاشیدر که سکان غربنک حرب و قتالده معسادلری انفراد وجهی اوزره کروفر طریق یسبیل
واقع ملوک و سلاطین دشمن ایلد مقاتله ایچون تقدیم ایتدیکن لشکرک قفالرینی محافظه داعیه سیله و رای
عسکرده بر مصاف متین ترتیبه محتاج اولوب کندی اعوان و انصار یله ماتد جدا راست و ابر قرار و پایدار
اولق مقتضای حال اولدینی معلومدر * و مصاف مذکورک اصحابی حرب و قتالده ثبات قدم ایلد موصوف
اولغله محتاجدر که چرخه عسکری دشمن ایلد یکان یکان محاربه و مقاتله ایدوب بعده کبرویه عود و رجعت
ایتدکارنده مصاف سلطانی لشکرک و راستنده سد سدید اولغله انلرک ککرین و فرارلری غایله سندن امن
و اطمینان حاصل اولور * والا صف اخیر مرتب و محفوظ اولوب مختل النظام اولد قده عسکرک انهم زمانه
باعث اولق مقرر در * بوسبب تناسی ملوک غرب مرکز قتالده صبر و ثباته معساد اولان طائفه افرنجدن

صف ترتیبی اخذ و تعلم اید و ب و رای لشکر ده طاوور و مضاف وضعی و سایر صنایع حروبی تحصیل و عملی
ایتدیلر * و اهل کفر ایله استتصار و استعانت شرعاً مذموم ایکن روح لشکر و قلب عسکر اولان سلطان
محافظه غائله سیچون بو محذور ارتکاب اولوب طائفة افرنجی بدن وجه مشروح اوزره آیین حرب و قتالی اخذ
و تعلم مضطر اولدیلر * مع هذا ملوک غرب طائفة افرنجی انجی دولتری اوزرینه بقی و خروج ایدن اهل اسلام
میاتده واقع اولان محاربه لرده استخدام ایدوب کفار ایله اقتضای بدن جهاد و غزاده اتحاد ملت ایله انزه نهرت
و مسلمینه خیانت خوفند تثنائی افرنجی استصحاب و استخدام ایتزایدی * حالا بوعصرده دیار غربده
واقع ملوک اسلام میاتده بوعادت جاری اولوب اصل وسیعی تفصیل اولندی * والله بکمل
ثنی علیهم

(فصل)

وینه بوعصرده دیار شرقده واقع طوایف ترک میاتده وقوع بولان حرب و قتالک کیفیت یووجهله سمعنه
بالغ اولمشدرکه بونلرک آلات و اسلحه لری تیروکان اولوب لشکر لری اوج صف اوزره ترتیب اولنور *
شویله که بونلر اسب و رخشا لرندن بر محله نازل و جله سی یساده و راجل اولدقدن صکره سهم و تیر لری اوکلرینه
قویوب او نور دقلری محاذن دشمنک سینه بر کینه لری آماجگاه سهام بی امان ایدرلر * و هر صف
اوکنده کی صفه ملأ و پناه اولوب دشمن هجوم ایتد کده جله سی بردن مدافعه و مقابله اقدام و طائفة نیک
بری غالب اولجه منوال مذکور اوزره می سامده اهتمام لری غریب و عجیب اولغله فصل مخصوصده
ذکر مناسب کورلدی

(فصل)

معلوم اوله که ازمنه سالفه و قرون ماضیه ده واقع ملوک و سلاطین معرکه حرب و قتاله بالذات حاضر اولوب
دشمن قریب اولدقدن شب تاریکده هجوم خصوم ایله بغته غارت و هلاک خوفند تثنائی آوردو و معسکر لری
اطرافنه دائر امدادار خندق حفر ایتدیروب انکله دشمندن تحفظ و تحصن ایدرلر ایدی * زیرا ظلمت لیلده
وحشت و دهشت غالب اولغله ناسه زیاده رعب و هراس مستولی اولوب و پرده سییه دنک شیده مرکز قتال دن
غیبت و فرار ایدن کسینه لک احوالی مستور و نهان اولغله میان عسکرده اراجیف ظهور ایدوب ادنی
بهانه ایله هزیمت و قوعنه باعث اولور * بوسید تثنائی دیار دشمنه قریب مخلا نزل اولوب ضرب خیام
اولدقدن اول محاک اطرافنه سور حصین کبی بر خندق عمیق حفر وادله ایدرلر * و دول سالفه ده محاک
و عسا کرده وسعت و کثرت و تدارک اسباب قتاله مکنت و قدرت کمال اوزره موجود اولوب خیل و حشم و عله
و راحه لری کثیر اولغله هر منزله حفر خندق و سایر مهمات حروبی اتمامه قادرلر ایدی * و قتا که محاک
مغموره اطاله دست تعدی ایله ویران و خراب اولوب مزاج دولت اصابت ضعف و هرم ایله علیل و عسکر
و عله قلیل اولدقدن معارک حرب و قتاله بومقوله تدارک میسر اولوب قواعد قدیمه و مراسم دیرینه محو
و منسی اولدی * (والله خیر القادرین) * معلوم اوله که اسد الله الغالب امام علی بن ابی طالب کرم الله
وجهه حضرت لری دقایق فن حربده جله دن اعلم اولغله یوم صفینده اصحابی جنسکه تخریض و اغرا ایدوب
بووجهله نوصیه ایتدی که اول وصی مسلمینک مضمون و صایای ملاحظه اولدقدن صنایع حربدن جوق نسنه به
وقوف میسر اولور * بجه و صایای جلیله دندرکه وقت مصافده صفای بکزی بنیان مرسوم کبی ترتیب
و تسویه ایدوب قطعاً خلل صفوفده فرجه و خلل موجود اولیه * و شیر دلان اسلامدن زره پوش اولنلر
امام صفه تقدیم و اوایلنر تأخیر اولدقدن تصکره دندان نستیزی بر کونه تیزایدن سز که بوضع مهیب تیغ سز
تیز دشمنی اصابت رآمدن تبعید ایدر * و دخی دستکرده اولان و ماح جوش شکافتن اطرافنه جمع والتوا
ایدوب دائمی نینه نظر ایدن سز که قلبلر بکزلر زیاده ربط و سکوتنه باعثدر * و انشای محاربه ده صیت
و صدای جوق کلودن جنس ایله قطع ایدن سز که وفار و سکینه به یادی و جین و هراسی دافندر * والله

واعلامی سرکردن ابله و از ابله ای تیموب ایدئ شجاعانه تسلیم آید کد نصکره صدق و صبره ملازمت آید سز که
 صبره ملازمت فوز و ظفری متعذر * یوحنا کلام امام علی المقام قرین حسن ختام اولدی * کذلک
 یوم فریورده اشیر نام سر دلدی دخی قبیلہ اسدی حرب و قتاله تحریض و اغرا ایدوب قرابہ دهاندن بووجهله
 سل سیف زبان آیدیکه ای اسود غایه شجاعت و لیون میشه جلالت دند انلری بکزی محکم شد ایدوب کیش
 نطوح صکبی قرون رؤس ایلہ اعدایه جله و هجومه والدرادریتک مطالبه دم و قصاصی ایلہ تیرسرتیز
 سبیری دریکان آیدن سر دغضوب کبی نصار بکزی عوته توطن آید سز که دشمنه مغایرت ایلہ سینه بی
 کینه کزی هدف سهام غار و دشمنان آینه سز * کذلک دیار غربده ملتونه و اندلس شعر استندن ابوبکر
 صیری نام شاعر مشهور ملتونه ملوکندن تاشقین بن علی بن یوسف نام ملک مدحی سیاقنده ایراد و انشاد
 آیدیکه ایسات طشانه دخی ملک فریورک مرکز حرب و قتاله صبر و ثباتی یاتی متعین اولوب و فن حربده
 وصایای مفیده و تحذیرات عذیده بی حاوی اولغله سیاست حربدن جزه کثیرک معرقنه متکفلدر * شاعر
 مذکور ملک تاشقینک معرکه حرب و قتاله صبر و ثباتی مدح ایدوب و اعوان و انصاری اولان بی صناعه نک
 اثنای لیلده غلبه دهشت و وحشت تاشی تفرقلندن اعتذار طریقه دیرک * ای اول عسکر ظفر رهبرک
 سزک سلاله ترکیه کز ملک تاشقین کبی بر فرغ اصیل ایلہ مؤید اولوب قصر رفیع عز و شانکزانک دعایم قویه
 هم علیه سبله مشید درک دشمن اکاشجنون و غارت ایلہ غدر و خیانت آید کده جله کز مصاف قتالندن فرار
 ایدوب اول ملک همایم آید برقرار اولدی * و فرسان و شجعان اکاسو قصد و اصابت کز نداعیه سبله
 اوزرینه هجوم آید کده سر کزیده علم کبی پابرجای قرار اولور * ای بی صناعه هنگام رعب و هراسده
 ملک تاشقین کبی بررکن رکین و حصن حصین موجود ایکن نیچون انجمن جمعی کز متفرق و بریشان اولوب
 لازمه وقت اطاعت کز اولان عون و نصرتده قصور و بیان صبر و ثباتده و هن و قوتور کوشتر دیکز * مع هذا
 یزاید اول سلطان عبور سزی مواخذ ایدوب مظهر عتاب و عقاب ایتسه استحقاق و استیمال کز مقرر آیدی
 * و وحشت لیل ظلماتی و ظهور قضای نا کهانی ایلہ عسکر کدن واقع اولان هفوات و عثراتی اقاله و حرام
 و خطایا لری بی عفو ایلہ معاند ایدوب معذرت لری قبول ایلدی و اتمام مدحه نصکره سیاست حرب و قتاله
 متعلق ملوک فرسیدن منقول اولان بعض وصایا تمهید نه شروع ایلدوب دیدیکه کرخه ملوک فرس و قسنه
 ادراک ایلر سوم حرب و قتالی مشاهده ایتمده لکن صحایف کبیدن اخذ و صایای جلیله بی تذکیر
 مؤمنینه نافع اولغله ذکرینه مبادرت اولندی * اولاصف قتاله حضور میسر اولد قده بر قاج قات زره آهنین
 لبس ایلہ که صنعت درع ایلہ معروف اولان ملوک تبعک و صایا لرندن اولوب طعن دشمندن امن و سلامته وسیله
 اولور * و دخی آلات و اسلحه دن سیف رفیق هندوانی تقلد ایلہ که درع براقه ضرب اولد قده مانند قطع
 ادیم قطع دونیم آید * و دخی رکوب اسب تیز کام ایلہ میدان حرب و ونغاده نک و تازمه اقدام ایلہ که فرس
 جواد حصن حصین و حاجز متین اولغین مرعت و شتاب ایلہ صاحبینی منکر عدودن تأمین و تحصین آید *
 و دخی معارک حرب و قتاله نزول اولد قده اطرافنه خندق عمیق ضرب ایلہ که وقت خروج جلدده فوز و ظفر ایلہ
 رجعت و وقت سکونده امن و امان اوزره استراسته باعندر * و دخی هنگام سیر و سفر دره پروادی به
 مصادفه اولد قده قطع عبور و تجاوز اولغوب انده خط رحل اقامت اولغی لازمدرک دشمن ایلہ لشکر
 میاننده حاجز و حائل اولوب ایکی عسکرک میاننده فاصله اولور * و دخی وقت عشاءده دشمنه شجنون و غارت
 اولوب صدق و ثبات ایلہ جمله مردانه و هجوم دلیرانه اولنه جق مجلد * اگر معرکه رزم و برخاش تنک
 و تاز اولوب لشکره مضایقه ویرایسه اطراف رماح جوشن شکافانی توسیع آید * و دخی و هله اولی ده
 دشمنه جلد و هجومه سعی اولوب بطور و تأخیر ایلہ ترزل و اضطرابدن توفی اولنه * و دخی اشاعه اراجیف
 ایلہ لشکری تخویف آیدن جوایسه اعتبار و اعتسایله دروغ و غریبی اصغال تیموب و رأی مخفی و قول
 ضعیف ایلہ علقدن اتقا اولنه آتیهی * معلوم اوله که شاعر فریورک قصیده مذکور مدیه دشمنه جله و اقدام
 خصوصیه تجلیل ایلہ توصیه سی رأی جهوره مخالف اولوب یولیده اسلافدن منقول اولان انار و اقوالک
 خلاقی اوزره اولد اولشدر * زیرا امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرت قاری ابو عبید

این مسعود النقی حضرت تریقی عمالت عراقه قطع عرق فساد ایچون قاید الجیش نصب ایتد کده امرنده حرم
 و احتیاط ایله توصیه ایدوب دیدیکه یا اباعبید سنکه همضان مراقت اولان اصحاب اصابت اتساب ایله
 امر جریده استشاره و رأیله استظهار ایدوب قبل الاستکشاف سرعت و اقدام ایتمک اوزره تنبیه
 و تأکید ایلدی * زیرا قولیه اعمال جهاده اول شخص بخسته تدبیر صالح اولوکه کمال رشد و بصیرت ایله
 قاعده حرم و احتیاط مراعات ایدوب داعیه قهر دشمنه ترصد فرصت و مکاید اعدادن عسکری حفظ
 و صیانت اعمال فکر و رویت ایله * وینه اول خلیفه منیع الجناح سلیط نام مرد شجاع حقه دخی
 عیسدمذ کوره دیدیکه سلیطی سر عسکر ایتمکدن بی منیع ایتمدی الا حربه سرعت و اقدامی منع
 ایتدیکه قبل الرویه شتاب و سرعت باعث ضیاع امت اولغله سلیطی تأمیر و تولیه به مانع اولدی بعده
 حضرت عمر حلف بالله العلی الاعلی ایدوب دیدیکه اگر سلیط معرکه قتالده من غیر رویه سرعت اقدام
 ایتمیوب حرم و احتیاط ایله عامل اولسدی بن انی تولیه و تأمیرده قطعاً توقف و تأخیر ایتمدم دیدی *
 حضرت عمر کلام دری النظام حکمت از نسای شاهد عادلر که حزب و قتالده انکشاف حال و قنده دل
 حرم و تأنی و احتیاط و تحری سرعت و شتاب ایله جمله و اقدامدن اولی اولوب شاعر صیرفینک قول
 مذکورینه مخالف و مغایر اولدی * مکر شاعر مزبور ک قصیده مذکورده قولی و وهله اولی ده صدمه
 و اقدامدن مرادی تین حال قیدله مقید اولورمه کلامی حلیه صحت ایله مقبلی اولور * والله اعلم

فصل (۴۱)

معلوم اوله که بن الام واقع اولان حروب و مغازیده فوز و ظفر کثرت لشکر و عسکر و سائر اسباب ظاهره به
 منوط و مربوط اولوب بلکه حرب و قتالده قهر و غلبه بخت و اتفاقه دائر بر معنی اولدیقی تجر به ایله
 ظاهر در * بواصر و سببی اولور که اکثر احربه فوز و ظفر اسباب خفیه و علل ظاهره مک اجتماعیه
 حاصل اولوب لکن طرفینده اسباب و آلات کما یبقی موجود ایکن ادنی بهانه ایله بری غالب و آخری مغلوب
 اولور * و حربه قهر و غلبه مک اسباب ظاهره سی اعوان و انصار ک کثرتی و شجاعت و ابطال و فرقی
 و آلات و اسلحه مک جودتی و محاربه و مقاتله به عسکر مک صدق رغبتی و سائر اسباب نظام مک حصول
 و اجتماعدن عبارتدر * و علل خفیه سی اعمال لطایف الحیل ایله ترتیب مقدمات مکر و فسون اولوب
 من حیث لایشرک عسکر اعدای تفریق و بریشان ایتمک ایله حاصل اولور * مثلاً دشمنک تشویش
 و اضطراب بری موجب بعض اراجیف اختراع ایدوب اول کاذیب شنعه بی اعدا میائنده اظهار و اشاعه
 ایتمکدر * کذلک قلل جبال و سائر اما کن رفیع به بر مقدار عسکر مسعود ایدوب اول امکنه غالب بدن
 اسفله اولان اعدا اوزرینه القای حظه و مهزه توفیق ایله جمله و هجوم ایتمکدر * و کذلک اعین ناسدن
 مستورا اولان کینکاهده عسکر وضع ایدوب علی التفله دشمن اوزرینه دفعه هجوم ایله جهیتلری بریشان
 و طلب شجاعت ایله هر بری بر ستمه کریران ایتمکدر * و دخی بعض کزه حرب و وعاده فوز و ظفر ک اسباب
 خفیه سی طوق بشردن خارج امور و مایه اولوب من طرف الله بر قومه هیبت و مهابت اعطا اولغله قلوب
 اعدایه خوف و خشیت مستولی اولوب آن ملاقاتده اعدا مک قدم همتری مرکز قتالده ثابت و متمکن
 اولغله مقهور و منهزم اولور * و اکثریا وقوع خزیتم بمقوله اسباب خفیه دن نشأت ایدر که فریقیندن
 هر بری خصمه غلبه داعیه سیله و رای برده خفاده ترتیب ایتدیکی مکر و فریب بغته ظهورا تمکله خصمی
 مدافعه و مقابله دن عاجز اولوب مغلوب و مقهور اولور * بناء علیه تی عالی علم رسول اکرم صلی الله تعالی
 علیه وسلم حضرت تری (الحرب خدعه) قول شریفله حرب و قتالده ترتیب مقدمات حیل منیع فوز و ظفر
 اولدیفنه اشارت میوروب و امثال عربده محوق حیل بر قبیل عظیمه دن انفعدر دیوار داولشدر *
 بو تقریردن ظاهر اولدیکه امور و مایه و سائر علل خفیه اقوای اسباب فوز و ظفر اولوب قهر و غلبه ده تأثیری
 اسباب ظاهره دن اقوی اولدیقی ظاهر در * و دخی بر اثر معلوم مک اصل و سببی ظاهر اولوب سببی مستور
 و خفی اولدقده اول اثر مک وقوعه بخت اطلاق اولسدیقی کتب کیمیه ده مسطور اولغله اکثریا حرب

وقتی که قوز و ظفر مساعده بخت ایلده حاصل اولدینی معلوم و متحقق اولور * و تقریر سابق اوزره نصر
و تأیید امر سماوی ایلده حاصل اولدینی (نصرت بالرعب مسیره شهر) * حدیث شریفنک معنای لطیفی
ملاحظه اولند قدده ظاهر اولور که پادشاه فرشته سپاه سلطان تختی مع الله صلی علیه الاله حضرت تری
تأییدات حق و سطوات وحی ایلده مؤید اولغله سطوت و هیبت و جلال و مهابت تری بر آیلن مسافه بعیده ده
موجود اولان کفره و مشرکینک قلوبنه تأثیر ایدوب من طرف الله درون خبیثات مشحون تری نه کمال رعب
و هراس مستولی اولغله بنیان صبر و ثبات تری متزلزل اولوب مقهور و مخدول اولدیلر * و کذلک اول سلطان
منصور اللوارسل کبری علیه افضل التحیا حضرت تری نیک زمان سعادت لرنده بعده ایام خلقای راشد بتده
عدد اصحاب لشکر اعدایه نسبت ایلده اقل قلیل ایکن شرمه شرمه حاسرینه قوز و غلبه ایلده منصور و مؤید
اولوب رؤسائی قهر و تند میر و اهل و عیال لرینی سی و اسیر و بلاد و دیار لرینی فتح و تسخیر ایتدیلر * زیر احق
سجانه و تعالی نص قرآن مبینده قلوب مغلوبه کفار القای رعب ایلده پیغمبرینه عون و نصرتیه تکفل ایتکله
و عد کرینی انجیز ایدوب اثبات سطوت قاهره و اظهار مجزه باهره ایلده کفاری مخدول و مقهور ایلدی *
و صدر اولده واقع فتوحات اسلامیه ده اعدایه کسر و هزیمت قلوب مشرکینه استیلائی خوف و خشیت ایلده
حاصل اولوب و عیون و ایه اردن خنی اولان اسباب سماویه و تأییدات ربانیه ایلده واقع اولدینی ظاهر و منجیدر
معلوم اوله که فضلالی مغاربه دن علامه طرطوشی بوسر خفیدن غفلت ایلده هر بار حربه قوز و غلبه و قوعی
اسباب ظاهریه به نسبت ایدوب دیدیکه حربه قهر و غلبه و قوعی بوطریق حاصل و میسر در که احد طرفینده
مشاهیر شجعانن حرب و ضربه قادر بر قاج شجاع و بهادر مردنبرد آزما موجود اولوب طرف آخرده موجود
اولان رجال انلردن قلیل و ناقص اولدینی صورتده غلبه جانب کثرتده اولنق مقرر در * مثلاً ایکی جانبک
برنده اون یا خودیکری نفر دلیر و دلاور مرد صاحب نبرد موجود اولوب طرف آخرده سکر یا خوداون اتی
شجاع بولند قدده طرف زائد غالب و طرف ناقص مغلوب اولور دیو کلامنی اید او اعاده ایلدی * علامه
طرطوشینک بولکلامی سابقه مذکور تفصیل اولدینی اوزره حربه قوز و ظفر اسباب ظاهریه به ایتنایه مبتنی
اولوب لکن انده دخی محض صدقه اصابت ایتکله کلامی حلیه محندن عاطلدر * بلکه بویا بد قول صحیح
بودر که حرب و قتالده قوز و ظفر بحسب الظاهر اتحاد کله و اجتماع آرا ایلده میسر اولوب و اتحاد تام دخی
نسل و نسب لری واحد و رأی و رئیس لری متحد و رجالک شیخ و رئیس لرینه کمال اطاعت و انضاد لرینه منوط
و موقوفدر * بناء علیه احد طرفینده قبائل کثیره و عشایر عذیده موجود اولسه که جمله سی قول واحد
اوزرینه اجتماع و رئیس لری اولان شخصه اتباع ایدوب و طرف آخرده موجود اولان رجال من حیث
العدد انلره معادل و مساوی اولوب لکن رأی لری متفرق و ضابط لری مختلف اولد قدده فرقه اولی طائفه ثانیه به
غالب اولنق مقرر در * زیرا رأی و رئیس لری مختلف و متعدد اولان قبائل عذیده نسل و نسبده مشارکت
اولور سه دخی تعدد رؤسا و اختلاف آرا سیبیه عصییت نسبییه اصحابی اجاب و اباعد کبی ینلرنده مخالفت
حاصل اولوب اکثر اوقاتده مغلوب و مقهور اولورلر * لکن امام طرطوشی دیار اندلسده ساکن اولوب
عصرنده نسل و نسب لری مضبوط قبائل و عشایر منقرض و منقضی و علاقه قرابت ایلده حاصل اولان عصییتن
حال و شأنی محو و منسی اولغله حرب و وعاده قوز و غلبه و قوعی مجرد کثرت شجعان ایلده حاصلدر دیو قطع
ایدوب اهل عصییت نسبییه ایلده اجانب و اباعدی فرق ایتدی * مع هذابز گایک اولنده قبائل و عشایرک
احوالی بیان سیاقنده علاقه نسبییه غیرت و جیتده سائر اسبابدن اقوی اولدینی تحقیق ایدوب معارک
حرب و قتالده انلرک صبر و ثبات ایلده اجانب و اباعده سبق و تقدم لرینی ذکر ایلدک * معلوم اوله که اکثر
حربه قوز و ظفر اعمال حیل و امر سماوی و سائر اسباب خفیه ایلده حاصل اولدینی ذکر و تعهید اولنوب
لشکرده کثرت و قتاله رغبت و آلات و اسلحه ده جودت و سائر بومقوله اسباب ظاهره نلک اجتماعی
اسباب خفیه به خصوص امر سماوی ایلده حاصل اولان تأیید الهی به مقابل و معارض اولدینی
ثابت و متحقق اولغله هر یک سیری معلوم اولوب طرطوشی نلر آئینده قصور ظاهر اولور و الله مقدر اللیل
والنهار

(فصل)

معلوم اوله که فوز و ظفره باعث و بادی و قهر خصوصه سبب عادی اولان اسباب خفیه و علل غیر طبیعی به الحاق اولنان امورک بری دخی صیت و شهرت در که بعض اشخاص بین الناس اوصاف کمالن بروصف ایله معروف و مشهور اولوب قلوب ناسده اول و صف ایله اشتیاری ثابت و راسخ اولغله اول خصوصه خلق انکله معارضه و مقابله دن احتراز و امتناع ایدرلر * مثلاً ملوک و امیرادن بعضیلری حروب و مغازیده بخت و اقبال و صدق قبال ایله معروف و مشهور اولغین هر نه محله قصد غزا ایله رفع لوا ایلمه صیت و شهرتی واسطه فوز و نصرت اولوب اعدا و خصومه ادنی هجوم ایله غالب اولور * کذلک علمدان برکسنه فضل و کمال ایله یا صلحادن بری وجد و حال ایله معروف اولدقده جمله ناس انارک فضل و کماله و عفت و صلاحته اعتبار و اعتقاد ایدوب خطایی اصابت و دعایی اجابت ایله توجیه و تأویل اولنور * سایر اصحاب صنعت و بضاعت دخی بولند یغی صنعتده حذق و مهارت ایله مشهور اولدقده قلوبده وصف کمالی راسخ اولوب اول خصوصه اشتیاری عز و اعتبارینه وسیله اولور * لکن صیت و شهرت کاهی محله مصادف اولغله شهرتی صادق اولوب و کاه محله مصادف اولغله شهرت کاذبه ایله مشهور اولور * زیرا حق کسنه وارد که بین الناس خیر و صلاح ایله معروف اولوب لکن نفس الامرده خلافی ایله متصفدر و بعض رجال دخی سوء سیرت و قبح خصلت ایله معروف و مشهور اولوب واقعه خیر و صلاح ایله موصوفر * و کاهیجه دخی بعض رجالک حال و شانی مستور اولوب برئی ایله معروف و مشهور دکل ایسه ده ذاتسده صیت و شهرته لایق اوصاف کمال ایله موصوفر * و کاهیجه دخی صیت و شهرت محله مصادف اولوب شیوعی واقع و نفس الامر موافق اولور * بواهرک سروسپی اولد که صیت و شهرت السنه انام اوزره دائر اولان اقوال و اخبار ایله ثابت اولوب و ناقل و راویلر حین نقاده ظاهر امره اعتماد ایله مقصود و مرآمدن غافل و حقیقت حالن ذاهل اولوب نقل و روایتلری بین الناس خلاف واقع شایع و مشهور اولور * و کاهیجه نقل و روایت اولنان حکایاته قصد و غرض تعلق ایدوب ناقلک مذهب و مشربنه ملایم اموردن اولغله مذہبده تعصب ایدوب رأیی ترویج قصد یله نفس الامر مخالف نیجه اموری اعلان و اشاعه ایدر * و کاهیجه دخی ناقل و راوی سوء حفظ و قلت ضبط ایله موصوف اولغله منقولی زیاده و نقصان ایله مشوب و مخلوط اولوب بین الناس اول وجهله معروف و مشهور اولور * و کاهیجه مجالس اصحاب دوله ارناب نداهنه دخول ایدوب ملوک و امرایه تقرب قصد یله انلردن مدد و رایدن اقوال و افعالی مدح و ثناده فوق الحد بمبالغه ایتد کارنده نفوس انسانیه دخی مدح و ثنادن مخلوط اولوب و ند ما و بقر بین حب دنیا و قطع مراتب علیایه مفتون اولغله صدق و اصابت ایله معروف اولان رجالی تقریب ایتیموب واقعه مخالف نیجه امور بین الناس بوجهله معروف و مشهور اولور * بناء علیه بعض امورده صیت و شهرت ذکر اولنان علل و اسباب خفیه دتاشی واقعه مطابق اولوب * لیکن قلوب ناسده ثابت و راسخ اولغله حرب و و غا و سایر اشیا ده مدخل عظیمی اولق مقرر در * و علم حکمتده مستطور و محرز در که بر امرک علت و سببی مستور و دخی اولوب اسباب ظاهره دن بر سببه مبنی اولسه اول امره بخت اطلاق اولنور

(فصل)

فصل ثالث قر قبی فیلی مایه خزینة دولت و ماده بقای سلطنت اولان جیایات اموالک کثرت و وفرتنه و نقصان و قلتنه باعث اولان امور یاتنده در * معلوم اوله که بر ملک و دولتک ابتدای ظهورنده رعایا اوزرینه ضرب و تحمیل اولنان عواید و رسومک عدد و مقداری قلیل اولوب لکن جمع و تحصیل اولنان اموالک مجموعی کثیر اولور * اما اواخر سلطنتده امر منعکس اولوب رسوم و تشکالیف کثیر و حاصلی قلیل اولور * بواهرک سروسپی اولد که اگر ظهور ایدن دولت دول اسلامیه دن اولوب جیایات اموالده اثیق حکم شرعه نظر و رعایت اولنور سه کاب و ستند تقدیر اولند یغی اوزره مغایر شرعیه تک عدد و مقداری قلیل

اولوب رعایان انصاف عشر و پنج و جزیه و خراج مقوله سی اموال بسیره مطلوب اولمغه داده عسرت چکمزله *
 زیر اذهب و قضا ده مقدار از کاه و حبوب و مواشیده عشر و پنج و کفره دن اخذ اولنان جزیه و خراج و سایر
 و نظایف شرعیه تک مقدار لری قلیل اولوب کباب و سنت ایله حدودی معلوم و مقدار اولمین مالونه اسلام انی
 تجاوز ایتمزله * و اگر ظاهر و ایدن دولت دول اسلامیه دن اولوب امر جیایته حکم شرعه رعایت ایتمزسه
 بهر حال اول دولتک رجالی استمدای ظهور لرنده بدوی طوری اوزره حساب اموالده حق و بلادیت و خفص
 بخراج رافت ایله کرم و سماحته بحصول اولوب مبادی خروج لرنده منافع دولتدن عاقل و جمع خزینه ده اعمال
 فکر و تصرفدن ذاهل اولمغه رعایایه تحصیل و توزیع اولنان رسوم و تکالیفک عدد و مقدار لری قلیل اولور *
 بر دولتده که رعایا اوزرینه تحصیل اولنان رسوم و تکالیف خفیف و قلیل اوله قلت و خفت مؤت سببیه
 رعایا حراثت و فلاحت و سایر وجوه تجارته زیاده رغبت ایدوب اول دولتک اهالیسی موافق و بمالکی
 معمور اولور رعایانک سعی و عمله میل و رغبت لری حاصل اولدقه رسوم و تکالیفک مقدار لری قلیل ایسه ده
 اهالی کثیر و موافق اولمغه ایرادک حاصلی کثیر اولوق مقرر در * اما دولتک زمانی مدید و بنیان اقبالی مشید
 اولوب انبای ملوک واحد بعد واحد تحت نشین سلطنت اولدقه رجال دولت معاینه امور ایله عقل و یکاست
 و تجربه و فراستده کامل اولوب قرن اولده بولنان و ببالک طینت و طبیعت لرنده هر کس و زاولان طوبی و اوت
 و خفت و جبات اموالده اغماض و سماحت معامله سی بولاردن ذائل اولور * زیر استدایریه و بادیه دن
 بر قبیله عظیمه داعیه ملک و دولت ایله خروج و ظهور ایتدیکلرنده ارباب تیغ و شمشیر و غبت و جمع اموالده
 اغماض و سماحت ایدوب بعد زمان علی التدریج تحصیل منافع ملک و ماله اقدام ورشد و یکاست ایله معروف
 اولان ارباب اقلاسی استخدا ام ایتمکله اهل دولت اعمال فکر و رویت ایله تکمیل هر اسم عز و شوکت و جمع
 اموال و خزاینه صرف تقدینه هست ایدرلر * لکن کندیکه رجال دولتک زلفه و تنعمه میل و رغبت لری
 مزید اولمغه خرج و مصرف لری ~~کثیر~~ اولوب تجاوز و رعیتدن مأخوذ اولان رسوم معتاده خرج لرنه کافی
 اولمغه قبول کرده و استکله کرده و بیله آتی اوزرهر رسم بلج و کرک نامیه تجار و رعایایه زیاده مال تحصیل ایدرلر *
 بوندیکره دخی تر اید عز و حشمت و استمداد ایام دولت ایله خرج و مصرف ترقی بولوب زیاده اولدقه رسوم
 و تکالیف دخی ضم مال ایله مز داد اولوب بر حده رسیده اولور که اداسی معب و عسیر اولور * لکن ضم
 اولنان زواید رسوم و تکالیف ازمنه مدیده ده علی التدریج شیافیه باحادث اولوب دفعه ظهور ایتمکله
 وقت حاجتده فرض واحداث ایدن شخصک اسم و رسمی منسی اولوب تجار و رعایا دخی وقت و زمانیه
 اداسنه مأور و ویرمکه مألوف اولمغه ابتدای دولتده فرض اولنان رسوم معتاده مقامنه قائم اولور *
 بوندیکره دخی ~~کیده~~ رل تکالیف و مضار میر مرتبه به بالغ اولور که حد اعتدال دن بالکلیه خارج اولمغه
 رعایانک عارانه رغبت لری ساقط اولوب سعی و عملرینک فائده و عائدیه سیله نفقه عیال و تکالیف شاقیه
 حساب ایتدیکده تقی اقل و نفس لرندن اسید و اصل منقطع اولمغه رعیتک زراعت و حراثت و سایر وجوه عملدن
 یدلری منقبض اولوب خزینه دولته عاید اولان مال میری به کسر و نقصان عارض اولور * بعده رجال
 دولت رعیتک قلی و سعی و عمله عدم رغبت لری سیبیه حادث اولان ~~کسر~~ و نقصانی تکمیل اقدام و اموال
 مقرر بی تکمیل و اتمام داعیه سیله بقیه رعایانک رسوم و تکالیف لرنه مال ضم ایدوب انلر دخی بوجهله
 اداسنه قادر اولمغه رعایا را کنده و بریشان اولوب عاقبت ضرر و زیانی دولته راجع اولور * زیر اعمارک
 تقی دولته راجع اولدیقی کبی ضرر و نقصانی دخی به مدد عاید اولور * بوذکرا اولنان امور ثابت و مقرر
 اولدقه معلوم اولور که مهسا ممکن تخفیف مؤت و تقلیل تکالیف کثیر سواد و تعمیر بلادیه سبب اولوب
 و ~~کسب~~ و عمله ربح و نفع حاصلی رعایانک مجزوم و معلوم لری اولدقه کمال نشاط ایله اعمار بلادیه سعی
 و کوشش ایدرلر * والله مالک الامور

(فصل)

فصل ثالث قرق برقی فصلی او اخر ملک و دولتده امتعه تجاره حددن زیاده رسم و تکلیف وضع اولندیقی

بیانده در * معلوم اوله که بوندن اقدام ذکر اواندینی اوزره هر ملک و دولتک رجالی اوائل ظهورنده طور بدوی اوزره حرکت مجبول اولغله قدر حاجت و مقدار ضرورت اوزره تحصیل کفایده قناعت ایدوب کفایت خشمته میل و رغبت ایتملیه خرج و نفقه لری قلیل و خفیف اولور * بوسیدنشاشی دخل و ایراد لری خرج و صرف لری نه کرکی کبی کفایت ایدوب بلکه ایراد لری مصرف لری نه اضعاف مضاعف غالب وزاندا اولور * بعده کیده رک کندیلردن اسبق اول محالکده واقع اولان رجال دولتک اطوار و اوضاعنه تقلید و اقتدا ایدوب علی التدریج ماکمل و مشاریده و ملابس و مرا کیده اسباب عز و خشمته میل و رغبت ایلر یوما فیه و ما خرج و مصرف لری کثیر اولور * خصوصاً تخت نشین دولت اولان ملوک و سلاطینک خیل و خشمی و اتباع و خدی کثیر اولوب خواص و مقرینک و حاکم دولت اولان عساکر و مستحقینک نفقه و علوفه لری تریب اولغله خرج و مصرف لری دخل و ایراد لری نه غالب اولوب اموال مقرر و رسوم معتاده مصرف و خرج کفایت ایتملکه فصل سابقه ذکر و تمهید اولندینی اوزره رعایانک ویره کد کد لری تکلیف لری ضم مال ایلر توفیر و تکلیف محتاج اولور * بعده کیده رک علی التدریج اسباب عز و احتشام و مواجب عسکر و خدام کثیر و مزاد اولوب و عمادی ایام و امتداد زمان ایلر غوائل هائله اقتضاسندنشاشی مزاج دولت مختل اولغین اطراف بعیده ده موجود اولان عمال و امنانک بد لری تحصیل اموال دن قاصر اولغین ایراد قلیل و مصارف کثیر اولور * بوسورتده رجال دولت معتاد و مالوف اولد لری خرج و مصرف لری تکمیل و حوائج و مهمات سلطنتی قییم ایچون نیجه رسوم مالیه احداث ایدرلر * از جمله سوق و بازارده بیع و شرا ایدن تجارت امتعه و اثمانی اوزرینه حددن زیاده رسم یاج و کمرک نامیه بر مقدار مال وضع و ضم ایدوب قبولدرده و اسکله زده اول رسومک تحصیل ایچون امینلر و دیده بانلر نصب ایدرلر * بوندن صکره دخی کیده رک و اخر دوله رسم یاج و کمرک دخی مرز داد اوله زرق بر حده بالغ اولور که حد اعتدالی تجاوز ایدوب تجارت و رعایا بر وجهله اداسنه مختل اولغله تجارت و زراعتدن فراغت ایدوب سوق و بازار معطل و نظام دولت مختل اولور * تکمیل دولت عباسیه و عبیدینک و اخرنده دیار شرقه تجارت و رعیت اوزرینه فوق الحد تکالیف شاقه تحصیل اولنوب حتی موسم حجده حجاج مسلماندن مبالغه ایلر اموال کثیره اخذ اولنوردی * بعده ملوک اگر ادویه دن سلطان صلاح الدین بن ایوب مسند نشین ملک و دولت اولد قده عباسیه نک اخذ ایتد کد لری رسوم زانده بی بالکلیه رفع ایدوب آثار خیر و حسنات کثیره تعویض ایلدی * کذلک طوایف ملوک و قسنده دیار اندلسه رسوم و تکالیف حدی تجاوز ایدوب بعده ملوک مرابطیندن یوسف بن تاشفین و قسنده اول بدع حادثه رفع اولندی * کذلک عصر مرزده دیار افریقیه ده واقع جریذ اولر که سسندده دخی بونلرک امثالی تکالیف شاقه ایلر رعیت و تجارت مؤاخذه اولنوب بعده رؤسای بلاد اعانتیه مندفع اولدی * والله لطیف

بعیاده

فصل (فصل)

فصل ثالث قرق ایکنجی فصلی ملوک و سلاطینک تجارتیه میل و رغبت لری رعیتیه مضر اولوب ایراد مقرر رک کسر و نقصانته باعث اولندینی بیانده در * معلوم اوله که فصل سابقه ذکر اولندینی اوزره رجال دولتک اسباب عز و خشمته میل و رغبت لری سبیله خرج و مصرف لری کثیر و دخل و ایراد لری قلیل اولوب رسوم و تکالیفدن حاصل اولان اموال مقرر و مصارف معتاده به کفایت ایتد کده بهر حال مصالح کلیه و جزئیه بی تکمیل ایچون رسوم عرفیه بی توفیر و تکلیف محتاج اولورلر * شوبله که کاهیجه سوق و بازارده بیع و شرا اولنان اموال و امتعه دن اخذ اولنان رسوم قدیمه ایلر کتفا اولنوب اجناس امتعه اوزرینه تخمیننه کوره محدد ابره مقدار مال دخی ضم ایدرلر * و اگر زمان سابقه بر دفعه مال ضم اولنمش ایسه شیئ بسیر دخی ضم ایدوب احصا ایدن طالب و تحصیل ایدرلر * و کاهیجه عمال و ملتزمیندن زیاده انتفاع ایدن رجال دخی مؤاخذه و مصادره اولنوب ادا ده عیاطله ایشدیکي صورتده ضرب و حبس ایلر اموال و املاکی بد لردن اخذ و نزع اولنور * و کاهیجه دخی بعض دوله احصا زراعت و ارباب تجارتک سرمایه بشیره و بضاعه قلیله ایلر تحصیل ایتد کد لری

ربح و منفعتی کور و ب رجال دولت دخی کندی مالریه زراعت و تجارت تصدی ایدرلر * وفائده
 و منفعتك قلت و کثرتی سرمایه نك قلت و کثرتی تابع اولوب و اصحاب دولت ثروت و غنا ده من کل الوجوه
 تجارت و رعیت غلبه اولغله کسب و معاشده انزه مزاجه و مضایقه و پرلر * شویله که اراضی معموره ده
 زراعت و حراثت و اکتساب بهایم و مواشی ایله اعمال رعیتیه اشتغال ایدوب و سوق و بازارده بیع و شرا
 اولسان امتعه سائر به تعرض ایله کسب و تجارت ایدرلر * وز غلنده مسلك تجارتیه سلوك تکثیر ابراد
 دولت وادرا رجایه و سبیل اولغله بوکار نایم حواری ارتکاب ایدرلر * مع هذا پورای غیر سدید و جوه
 عدیده ایله تجارت و رعایایه مضرا اولوب کسب و معاشیه خلل عظیم ترتیبه باعث اولور * ابتدا ضرری
 رعایانك کسب و کارده مضایقه لرتیه باعث اولوب دواب و مواشی و سائر محتاج اولدقیری اشیای بیع
 و شرا ده عاجز اولورلر * زیرا رعایانك دستمایه کسب و معاشی اولان سرمایه لری بر برینه قریب و یامساوی
 اولغله حوائج اصلیه و مصالح لازمه لری تحصیل و تدار کده بعضیسی بعضیسنه مزاجه ایتد کده هر بری
 یدنده موجود اولان مال ایله آخرتک اشترا ایدیه چکی مرتبه نسبه بی خریدار اولوب زیاده به قادر اولمغله
 بالکلیه حرمان لری ایجاب ایلر * اما رجال دولت کسب و کارده تجارت و رعیتیه مشارکت ایتد کده انلرک
 اموالی رعایان اضعا ف مضاعف کثیر اولغله لازم و مهم اولان اشیای بالغامایلغ اصحابندن اشترا ایدوب
 تجارت و رعیت حوائج ضروریه لری تحصیل و تدار کده عاجز و مضطر اولغله مغموم و محزون اولورلر *
 بوند نصکره دخی بعض دوا که اولور که اصحاب دولت تجارت و رعیتک یدنده موجود اولان محصول و متاعدن
 ثنی کثیری بهای رخیص و غن یسیرایله اخذ و غصب ایدوب و یدلرنده باقی قالان محصول و متاعك ذکریم بالیه
 اشترا سنه دخی کسه رغبت ایتتمکله رعیتك احوالی محتل و کسب و کار لری معطل اولور * و دخی صنعت
 تجارت ایله جمیع ماله معتاد اولان بعض صدور دولت اقتضاییدن مصارف مهمه لری رؤیت ایچون بیع
 و شرا ایله جمیع و اقارایه کثیری زرع و حریر و عسل و سکر و سائر محزون اولان اشیانك رواجی و قسقه منتظر
 اولوب غن منلندن زیاده به ایله رعایایه بیعه مبادرت ایدرلر * انلر دخی یدلرنده موجود اولان سرمایه لری
 طرف دولتدن کنند یلره بیع اولسان اشیانك غنی اولق اوزره رجانه ادا ده اول اشیایچه زمان سرمایه
 بر پشه یدلرنده قالوب اندن غیری کسب و تجارت ایدیه چک مالری دخی اولمغله نفس و عیال لری اتفاق
 و اکساده عاجز اولورلر * عاقبت سدر مق و دفع ضرورت ایچون زیاده به ایله الدقلری اشیای وقت کسادده
 بهای رخیص ایله بیعه عرض ایدوب ضرر و زیان و خیت و خسرا نه باعث اولور * و اگر بو حال متعدد و متکرر
 اولوب ستره بعد آخری رعایا یومقوله تکلیف ایله مجبور اولور سه سرمایه لری بالکلیه ضایع اولوب و فقر
 و فاقه ایله ضرورت و مضایقه لری حدی تجاوز ایتد کده زراعت و حراثتدن و صنعت و تجارتدن قالوب رسوم
 و تکالیفك کسر و نقصانیه مؤدی اولور * زیرا خزینة دولته عاید اولان اموال مبریه نك اکثری تجارت
 و رعایانك سعی و عمل لری حاصل اولوب خصوصاً عشر و باج و مکرک مقوله سی رسوم زائده وضع واحداث
 اولند قده اکثر منافع دولت رغبتدن تحصیل اولندیغی ظاهر و مقرر اولور * بو صورتده تجارت و رعایایه صنعت
 و تجارتده رجال دولتك مشارکت لری و یدلرندن بهای رخیص ایله اخذ و اشترا ایتد کثیری اشیای کبر و انزه زیاده
 به ایله تحصیل و تکلیف لری رعایای اتفاعدن مأیوس ایتتمکله سعی و عملدن یدلری چکوب کار و کسبیدن
 فراغت و آخرتک مکنه فرار و غیبت ایتتمکله انلردن حاصل و خزینة به واصل اولان ابرادك معظمی فوت اولور *
 ایدی بر مملکتك حاکم و والیسی احداث تجارت ایله جمیع ایتدیکی نفع وفائده ایله رعایان جبا یته ایله تحصیل
 اولسان ابرادك ماینینی مقایسه ایتد کده ربح تجارت مال جبا یته دن اقل قلیل اولدیغی ظاهر اولور * اگر
 تجارتك ظاهرده نفع وفائده سی کثیر ایه ده لکن طرف دولتدن بیع و شرا ایله اخذ و اعطا اولسان اشیایدن
 رسم باج و مکرک النیموب سائر احداثك تجارتلرنده المنغله یته بو وجهه دخی میری به ضرر و زیان ترتیبه باعث
 اولور * و دخی معلوم اوله که زمان سابقده مالون قمرس رعایا اوزرینه انجق اهل بیت دولت و اقارب
 سلطنت اولان رجالی والی ایدوب انلرک ایچندن دخی دین و فضل و ادب و مضایقه و شجاعت ایله موصوف اولان
 عقالی انتصاب و اختیار ایدرلر دی * و نصب ایتد کثیری ولایه و حکامه دخی رعایایه عدل و احسان ایله

معامله ایتمک اوزره تو صیه ایدوب و بولند قاری عمل کتارده امتیاز ضیعه و مزایای جیران ممالک که اضرار و تجارت اصرار ایله قیط و غلایه باعث اولقدن منع و تحذیر ایدرلردی * و دخی عبید و ممالیک سیاست عادل ایله رعایاتک خیر و صلاحنه ساعی اولمغله عبید و اساری مناصب دولته استخدام ایتیموب باطله احرار رجاله تفویض و تقلید ایدرلردی * و دخی معلوم اوله که ماده خزینه دولت جیایت ایله حاصل اولوب جیایتک کثرت و وفرتی دخی تجارت و رعایا و سائر اصحاب اموال نظر عدل ایله حسن معامله دن حاصل اولور که تجارت جور و تعسیدن و عرض و مالری نه تعرضدن امین و سالم اولوب سایه عدل مالو کده امن و رفاه اوزره آسایشلری مقرر اولدقده صدرلری منتشر حوامید واملری منبسط و منفسح اولمغله توفیر اموال جیت و اهتمام ایله سعی ایدرلر * و دخی چوق کره کسب و تجارت معناد اولان متغلبه تک بعضیلری بولند قاری ممالک اطرافدن مجلوب و وارد اولان محصول و متاعی اصحابیندن استدیکی بهایایه جبراً اخذ و اشترا ایدوب و حین حاجتده اول اشیا بی تحت حکمنده اولان رعایایه زیاده بهایایه بیع ایدرلر * لکن اطرافدن کلان اشیا بی نقصان بهایایه اشتراک ضرر و هجنتی تحت حکمنده اولان رعایایه زیاده بهایایه تحمیلدن اهون اولوب بونک فساد ایدرلر * و اکثریایه جال دولتک کسب و تجارت میل و رغبتلری دائره لینه دخول و تقرب ایدن اصنافدن بعضیلر بونک سوق و ترغیبی ایله حاصل اولوب بولند قاری صنعت و تجارتک نفع و فائده سی تذکیر ایله اصحاب دولتی اطباع ایدرلر * شویله که طرف دولتدن اول شخصه زراعت و تجارت ایچون دفع و اعطا اولسان سرمایه بی اعمال ایله حاصل ایتدیکی منفعت و فائده دن کندویه دخی بر حصه تعیین و تقدیر اولنوب مدت بیهوده اموال عظیمه بجهنه وسیله اولق و وسیله کندی غرض و عوضنی تحصیله توسل ایدرلر * خصوصاً که اموال دولت ایله واقع اولان تجارتده رسم باج و کرک دخی مطلوب اولمغله اسرع اوقاتده مال عظیمه دسترس اولسی ظاهر و مقرر در * لکن اول شخص بلیده هم ایتز که رجال و صدوره کندی نفع قلیلی ایچون سوق ایتدیکی تجارتده دولته راجع مصلحت کله نک فوتنه باعث اولوب سرمایه خزینه دولت و دستمایه ثنای سلطنت اولان ضعفای رعیتک کسب و معاشده نظاملری مختل اولمغله ایراد مقررلر کسر و نقصانیه مؤدی اولور * ایدی صدور دولت بومقوله محیل و مکاری دائره لینه تقریب ایتیموب جیایت اموال مضر اولان سعی و سعایتلر دن اعراض و احتراز ایدرلر * والله یلهمنا رشد اتقنا و یتقنا بالصالح اعمالنا لارب غیره

(فصل)

فصل ثالث قرق اوچکی فصلی اصحاب مال و دولتک واعوان و انصار سلطنتک کمال ثروت و پسا راری واسطه دولته حاصل اولدیغی بیاتده در * بوا امرلر سر و سبی اولدر که هر مالک و دولتک ابتدای ظهورنده مغایم اعدا و رسوم رعایادن جمع اولسان اموال اکثری اول دولتک بنیان عز و اقبالنی تأسیس و تشیید ایدن قبائل و عشایره توزیع و تقسیم اولنوب هر قبیله نک عون و نصیر تده سبق ایدن خدمتاری مقداری خصه ویریلور * زیر ابادی ظهورد و تسده مالوک و سلاطینک تمهید مبانی سلطنتو ایچون کندی قبیله و عشیره تارینه احتیاجلری شدید اولمغله غنایم و رسومدن ارباب سیوفلک اخذ ایتدیکی اموالده انغماض عین ایدوب انجیق سیر بر ملا و دولته اعتلا و غلبه اعدا ایله احرار زبیه سلطنتدن غیری مطلوبی اولمغله منافع ملک و دولتی اعوان و انصار بذل و صرف ایدرلر * دولتک بوطورنده خدمت بیت دولت اولان خواص و مقربین و وزرا و کاتب و سائر اتباع و خدمت امل طال و شانلری ولی النعملری اولان سلطانک وسعت و ثروتیه قبیللر اولنوب قبایل و عشایردن فضل خزینه دولته و اصل اولان اموال دن حصه قلیله و وظیفه بیهوده ایله انتفاع و اکتفا ایدرلر * اما بعد زمان طبیعت ملک و دولت دفع غائله خصوص ایله قوت بولوب بحوارض و عالیدن سالم و مقام عز و شرفده علی وجه الاستقلال قائم اولدقده قبائل و عشایرک دائره ملکده تغلب و تسلطلری منع قیام ایدوب و جیایت اموالده حکم و تصرفلری دفعه اهتمام ایتد کلر نه خزینه دولتدن انتفاعلری قلیل و ناقص اولور * و حفظ حدود دولت و ضبط نفوس سلطنت ایچون خارجدن مواجب معینه ایله موظف عسکر ترتیب ایدوب فی الجمله

قبائل و عشایر در مغنی اولیای خدمت و عطیه ده انزل به مشارکت ایدر لر * یو صورتده صاحب تخت و دولت
اولان سلطان تحصیل مال و سائر احوالده منقر و مستقر اولوب خزینه دولته عاید اولان مالی حفظ و احرازه
مالک اولغله قدر و جاهی متبع و دائره عز و حشمی و وسیع و قوی اوزرینه عز و غلبه سی قوی و خزانفی نفوذ
کثیره ایله مشغول و بمثل اولور * و کذلک خدام عتبه دولت اولان و زرا و کباب و امر او حجاب دخی ثروت
و بسیار و مکنک و اقتدار ایله کامران اولوب سایه همایه مسایه دولته فراغ بال و رفاه حال ایله تنعم و تعیش
ایدر لر * لکن ابتدای ظهور و دولته تمهید مبانی ملکه قیام و اقامت مراسم سلطنته اهتمام ایدن اهل
عصیت و قبائل و عشایرک ضعف و زوالی سببیه قوای ملکه ضعف و خلل و عوارض و علل طاری اولوب
و اطرافدن اعدا و خصوم دائره دولته حمله و هجوم ایتد کده ملوک و سلاطین خارجدن اعوان و انصاره محتاج
اولغله رسوم و خراجی ارباب سیوفک و مواجب و مهماتلرینه خرج و صرفه مضطر اولور * یو طورک
ظهور و نده دفع غوائل شقاق و کثرت خرج و انفاق سببیه ایراد قدیم قبل و قاصر اولوب مصالح مهمه به کفایت
ایتمکله خارجدن مال ضمنه محتاج اولغله حجاب و کباب و سائر خواص و مقر بینک ظل نعمتلی زائل و قدر
و شانلرینه خلل کلی حاصل اولور * یو تقدیرجه خواص دولت و ارکان سلطنت آبا و اجداد لر بینک
استلاف ملوک و قنده جمع و ذخایر ایتد کاری اموالی خزینه به امداد و اعانت قصد یله بذل و ایشاره مضطر
اولوب ملک موروثی اولان دولت و نعمت یدلرندن زائل اولغله خلوص و محبتلرینه قصور و خدمتده ساق
همتلرینه و هن و فتور عارض اولور و ارکان و اعیانک فقر و ابتدالری و مقام عز و اعتباردن زواللری
مبانی عز و شوکتک تزلزل و اندراسنه مضی اولوب بنیان مجد و رفعتک زوال و انقراضنه مؤدی اولور *
یو امرک صدق و تحقیق دولت عباسیه و زرا سنک حال و شانلرینه نظرا یله حاصل اولوب امرای بنی خطبه
و آل برامکه و بنی سهل و بنی طاهر و انلرک امثالی صدور و امر انک انقراض یله دولته عارض اولان اختلالات
بیانی ضمننده ظاهر اولور * کذلک بمالک اندلسده واقع دولت اموییه نلک طوایف ملوک ظهور و نده اختلالی
و بنی ابی عبیده و بنی جدیر و بنی یزد و انلرک امثالی وزرای اموییه نلک مناقبلی بیاننده معلوم اولور * و کذلک
حالا عهد مرده موجود اولان دولت اعیان و اشراف و وزرا و ارکانک زوال و نقیاسی ملکه زاجع اولدیغی
متعیندر * سنة الله فی عبادہ ولن تجد لسنة الله تبديلا

(فصل)

معلوم اوله که رجال دولت و ارکان سلطنتدن بعضیاری وقت ضرورت و مضایقه ده سطوت قاهره ملوک کدن
خوف ایدوب سایه دولته جمع و ذخایر ایتد کاری اموالک علی وجه المصادره یدلرندن اخذ و استرداد ی
و همنه نشانی خلع ربقه اطاعت و قطر آخره عزیمت خیالیله نصویر خویشای بی مالک و ترتیب مقدمات مکر
و احتیال ایدر لر * شویله که زعم فاسد لر نده آخر مملکتده نقل و ارتحال وسیله حفظ مال اولغله غائله مصادره دن
امین و سالم اولوب احراز و احتیال ایتد کاری اموال ایله اول مملکتده آسوده حال اوللرینه عزم و جزم ایدر لر *
لکن فکر و خیاللری باطل و حلیه صدق و سداددن عاطل اولوب ظاهر الفساد لر ای ککاسد اولدیغندن
غافلدر * یو امرک تحقیق بودر که مرتبه عز و جاهه و وصول میسر اولوب منافع ملک و دولت ایله اتقاعه
مألوف اولدقد فیکره کنج فراغه وصول ایله زاویه نشین خول و انزوا اولمق عسیر و عمتعدر * زیرا بوزعم ایله
اختیار فرار و ترک دیاره عازم اولان کنسنه اگر بالذات عداد ملوک و صدوردن بر ملک و امیر دخی اولورسه
ینه تاج و تخت دولت و اسباب عز و حشمی ترک ایله قطر آخره فرار کادخی ممکن و میسر اولوب و جند و رعیت
یو امره اقداملرینه مساعدده ایتجه جگری مقرردر * بلکه ملوک و امر انک مملکتلرندن بالکلیه نقل
و سرکتلری تلف نفس و زوال ملکه باعث اولغله علی وفق العاده یو امره مبادرت قانون عقل و قیاسدن
خارجدر * اگر بوسودای خام و خویشای بی نظام ایله مختل الدماغ اولان ذات اعیان دولت و ارکان
سلطنتدن معبود ایسه انک حقتده دخی دیار آخره نقل و ارتحال امر عسیر و غیر یسیردر * زیرا اعیان
دولت و رجال سلطنت بلکه رؤسای سپاه و رعیت ملوک و سلاطینک عبد ملوک کاری مثابه بنده اولوب اکثری

شرف قرب و منزلت ایلده معزز و محترم و اسرار سلطنته محرم اولدقاری ملوک و سلاطینک معلوملری اولمغله
اسرار دولتی اجابتک و قوف و اطلاعندن صیانت و خدام سلطنتک غیر ملوک خدمت و عبودیتلری نه غیرت
و حیثیتلری مانع اولور * حتی بمالک اندلسده واقع بنی امیه وقتیده مدت مدیده اهل اسلام اقامت فریضة
حج ایلده سیر و سفر دن منع اولنوب شاید دیار شرق و قطر حجازده خلفای بنی عباس دائره سینه اتساب ایلده افشای
اسرار دولت و هتک استار سلطنت ایدر لر دیو اهل اندلسدن بر فرد نیچه زمان حج ایتمک ممکن اولمادی * لکن
دیار اندلسده طوایف ملوک تغلب ایدوب امویه دولتی زل اولدقده ~~مکره~~ مکره ادای فریضة حجه مأذون
و منصرف اولدیلر * و ثانیاً کره ملوک و سلاطین دائره دولته منسوب اولان رجالک مملکت احرایه نقل
و حرکتلری نه مساعدده ایدوب نفس و عیاللری نک انصرافنه رخصت و پرد ~~کلی~~ کلی صورته دخی اموال
و املا کلری نه تعرضدن اغراض عین و تجانی ایتمزل * زیرا رجال دولتک مایه بسر و غنای خزینه سلطنتدن
حاصل اولوب ذاتلری ارکان دولتدن معدود اولدیغی کبی ماللری دخی اجرای بیت المالدن محسوب اولدیغی
معلوم و معین اولمغله ملوک و سلاطین اتلرک رأی و تدبیرلریله مهام دولته منقطع اولدقاری کبی ماللریله دخی
وقت حاجتده مغتنم اولوب علی حاله یلر لنده ترک و باقیه بروجهله راضی اولمزل * بوندن مکره اکر بردولتک
بعض رجالی مالک و مالی ایلده خفیة قطر آخر غیبت و فراریتک ممکن اولدیغی صورته دخی اول مملکتده دخول
و وصول میسر اولدقده سایه حسانه التجا ایتدیکی ملوک مالنه تعرضدن ~~کف~~ کف پیدا بتمیوب علی وجه
التعریض ارضاب و تخویف ایلده یا قهر صریح ایلده اموالی یندن نزع و تحلیص ایدر * زیرا بر ورشیاب
نعم عز و اقبالی اولدیغی خاندان دولتک سایه سنده احرار و ادخار اولنان اموال میریه دن اولمق حسیله ینه
بودولتک دخی مصالح همه سنه خرج و اتقاقی انسدرد دوداخل حوزه مملکتی اولان اموال و اشیای اخذ
و نزع ایتمک مقرر در * بونک وجهی بودر که فصل سابقده ذکر اولدیغی اوزره اصحاب ثروت و بساردن
کسب و تجارت ایلده تغیش ایدن ضناید تجارتک اموال و ازاراقنه نصرتی اوانسدقده اموال جیبایدن
اغتنام ایلده احرار دستمایه دولت ایدن رجالک حسب الشرع و العاده مالنه تعرض ایتملری مقرر در * حقیقت
حاله عهد سابقده بحیله قاضیسی وقوعه سی دلالت و شهادت ایدر که قاضی من بورطرا بلسر غرب حاکی ابن عماد
نام کس سنه اوزرینه خروج ایدوب مملکت من بوریه یندن اخذ و نزع ایتمش ایدی * مدینه مذکوریه
بر مدت ضبط ایدکدن صکره طائفة افریج استیلا ایتمکله قاضی من بوردخی ابتدا دمشق الشامه بعددار
السلام بغداد فرار ایدوب اواخر مائه خامسه ده سلطان شهر بغداد اولان بریکار قی بن ملک شاهک سلطنتی
وقتیه مصادف اولمغله بریکار قی وزیر قاضی من بور ایلده ملاقی اولدقده بیت المالک ضرورتی و ازر د یو ایدر
یئنده موجود اولان نقودک اکثری استقراض ایدوب بعد علی التدبیر بحقیقه اموالی دخی بالسکینه اخذ
و نزع ایتمکله غارتکران عربان ایچنه دوشمش اشیای سیل کبی عربان ایلدی * قاضی من بور حیددن
افزون اموال کثیره ایلده شهر بغداد داخل اولمش ایکن بالجله یئندن اخذ اولنوب سلطان بریکار قی سایه
حسانه التجاسی قطعاً مقید اولدی * کذلک دیار غربده افریقیه بمالکنده ملوک حفصیه نک تاسعی
یا عاشری اولان سلطان ابی یحیی زکریا بن احمد اللجانی دخی ثغور غریبه سلطنتک تونس قلعه سنه عز اقصایله
خروجی استماع ایدکده مقاومت و مقابله دن عاجز اولمغله مطالبه سی خوفندن فرار و تاج و تختی ترک ایلده
دیار صبره عازم اولوب لکن عسکرندن کتم و اخفایتمکله تحت حکمنده اولان طرابلس قلعه سنه استحکام
و یرمک داعیه سیله سقیته به سوار و اسکندریه قلعه سنه فرار ایلدی * و خزینه سنده موجود اولان جواهر
و امتعه و کتب نفیسه ایلده سائر عقار و املا کتی بالجله یسع و نقدیه تبدیل و دیار صبره نقل و تحویل ایلدوب
ید یوزاون طقوز نار یخنده مصر سلطانی اولان ناصر محمد بن قلاوونک دولتمرای عالیسنه نزول ایلدی
سلطان مصر ابویحییانک قدومنی خوش کوروب کرچه بحسب الظاهر ملوک و سلاطینه لایق اولان اعزاز
و اکرام ایلده مراسم مهماننوازیده قصور ایتدی * امار من و تعریض ایلده شیه ایتدی یئنده موجود اولان
اموال و اشیای اخذ و نزع ایدرک یئدی یوز یکر فی بش تاریخنده وفات ایتدکده خزینه صبردن کندویه
تعییر اولنان بخرایه ذن غیر مکسب و معاشی اولدیغی انشاء الرحمن کایزده ذکر و تفصیل اولنور * تقریر

مذکور اوزره بردولتک رجالی ملوک و امرادن یا عه دادن خوف و خشیت ایدوب مؤاخذه و مصادره دن
امن و راحت امید یله ملکات انحرى حکامنه التجا بتمری خولیاى بی مال و خیال محال اولدیقى ظاهر اولور *
ا کر بمقوله رجال دولت ایچون ترک دیار و قطر آخره ارقحال ممکن اولورسه اتحقق نفسی هلاکدن تخلصه
قادر اولوب یذرلنده موجود اولان اموالی اخذ و غصب اولتیق مقرر در * لکن نفس انسان متلون و منقلب
اولوب اقبال توجه ایتسد کده جمع امواله رغبت و وقت مضایقه ده شی قلیل ایله قناعت ایدر * والله هو
الرازق ذو القوه المتین

(فصل)

فصل ثالث قرق در دخی فصلی ملوک و سلاطینک ناسه بذل اید کارى عطایای معتاده بی نقص و رفع ایتمری
ایراد خزینه نك نقصاتنه باعث اولور * بواهرک سروسپی اولدرکه ملک و دولت عاتقه انامک حاجت
و مصطلحترین انعامه متکفل اولتی جهتیله برسوق اعظم و چار سوی معظم اولوب بالطول و العرض معصومه
فسیحه ارضه ماده عمارت اندن حاصل اولور * اکر ملک و سلطان ایراد دواتی خلقتدن منع و خزینه ده حبس
ایدوب یا اموال جبايته بر غیرى طریق ایله خلل طاری اولغله وقت و زمانیه معتاد اولان مصارف لازمه
و مواجب معینه یه صرف اولغله اعیان دولتک یذرلنده اولان مال قلیل یا منقطع اولور * بوضورتده
رجال دولتک خدام و اتباعنه انلردن و اصل اولان ایراد دخی منقطع اولوب رزق و نفقه لرینه نقصان و قلت
عارض اولتی مقرر در * حال بوکه خدام و اتباع دولت معظم سواد امت اولوب انلرک اموالی سائر دن زیاده
سوق و بازارک سرمایه و رواج اولغله معیشت تری منقطع اولدقه بیع و شرایه کساد ترتبه باعث اولور *
بوضورتده تجارک ریح و غسانه دخی قلت عارض اولغله عقد تجارتدن حاصل اولان رسم باج و کرک دخی
قلیل اولوب خزینه یه عاید اولان ایرادک قلت و نقصاتنه باعث اولور * زیرا دولتک اکثر ایرادی معاملات
ناتج و رواج اسواقه منوط اولوب تجار و رعیتک ریح و فائده امید یله سعی و عمل لرینه منوط اولغله بیع
و شرایه کساد کله کده تجار و رعیت سعی و عمله قصور ایدوب ضرر و زیانی ملک و دولتسه راجع اولور *
اتما ملوک و سلاطین اموال خزینه بی مصارف لازمه و وظائف مهمه یه وقت و زمانیه خرج و صرفده قصور
ایتموب حق مستحقته ایصاله همت ایتد کده تجار و رعیت دخی مستفید و منتفع اولوب باج و خراجک
و فرت و کثرتنه باعث اولور * و ایراد دولتک نقصاتنه بر سبب دخی بودرکه ملک و مال سلطان ایله رعیت مبادیه
دور ایدوب کاه سلطانندن آنلره و کاه انلردن سلطاننه عاید اولور * ملوک و سلاطین اموال دولتی عسک کردن
امسالک ایتسد کده بیع و شرا قلیل اولوب تجار و رعیت دخی فقیر اولغله رسوم و تکالیفه قلت و نقصان
ترتب ایدر * سنة الله فی عبادہ

(فصل)

فصل ثالث قرق بشقی فصلی جور و تعدی خراب عماره مؤدی اولدیقى بیاتنده در * معلوم اوله که اموال
ناسه ظلم و تعدی ایله تعرض و تصدی تحصیل ماله انلرک سعی و عمل لرینه قنور ایراث ایدوب نتیجه سبیلر نخب
و غارتنه مؤدی اوله جتی معلوملری اولغله کسب و کاردن یدلری منقبض و منقطع اولور * و دخی رعایانک
کسب و کارده قنور و قصور لری ظلم و تعدی مقداری اوزره اولوب ظلم و جورک خفت و کثرتنه تابعدر *
ا کر بر عملکته ظلم و تعدی غالب و جله تجار و رعایایه شامل اولوب من کل الوجوه جیع مکاسب بنده اموال
رعایایه تعرض اولنورسه اصحاب زراعت و ارباب تجارت بالکلیه اتقاعدن مأیوس اولغله بالجمله سوق
و بازار کساد و نظام معاش فاسد اولور * اکر ظلم و عدوان خفیف و قلیل اولوب بعض خصوصه اجرای
عدله میل و بعضی سنده اهون شرین ایله عمل اولنورسه اول ملکک رعایایه خوف جور و رجای عدل ایله
اقدام و امتناع بیننده تردد اوزره سعی و عمل ایدر * زیرا عمار بلدان و رواج اسواق رعایانک سعی و عمل لر یه
حاصل اولوب اطراف عمالکدن تجار ذوی الاقتدارک آمدشدر یله متحقق اولغین کثرت مظالم ایله رعیتک

امن و راحتی زائل و کسب و کار در غیبتی عاقل اولاد قدس طلب رزق و معاش ایل اول ملککنک اهلایی
 ممالک اخوایه نقل و حرکت ایدرلر * بوضو رتده بلاد و امصار سکان و اهلیدن خالی قلوب نظام عالمه اختلال
 کلی حاصل اولمقله ملک و دولت دخی مضحل اولور * وزیر دولت و سلطنت صورت نظام و رعیت ماده
 انتظام اولوب ماده فاسد اولدقده صورت دخی زائل اولدینی کتب حکمتده مسطوردر * بواهرله صدق
 و تحقیق ائمه تاریخدن امام مسعودینک اخبار فرس بیاتده نقل ایتدیکی حکایه دن ظاهر اولور که زمان
 سابقده ملوک فرسدن بر کسرای هجوسک ایامنده رئیس دین منحوسلری اولان بر حکیم ذوقنون بیقوش
 لساندن بر حکایه ترتیب ایدوب ملک من پورک ظلم و جور بنه و احوال ملککندن غفلت و ذهوانه تعریض
 ایلدی * اصلی بویه در که یومامن الایام بر یوم مشوم بر خرابه زارده کندویه مخصوص صد ایلده آغاز نوحه
 و فریاد ایتد کده کسرای فرس استماع ایدوب حکیم من پورک علم منطق الطیر و قوفی زعمیه بومک مرادن
 استخبار و فریاددن مقصودینی استفسار ایلدی * حکیم دخی کسرای رفده غفلتدن ایضا و خواب
 حیرتدن بیدار ایتک قصدیه ضرب مثال و بوجهله آغاز مقال ایلدی که عهد سابقده ملوک فرسدن بهرام بن
 بهرام نام کسرا نك وقتنده جنس طیور دن بر ارکک یوم بردیشی بیقوش ایلده هم آشیان وصل اولتی مراد ایدوب
 عقد ازدواج طالب اولدقده یوم انی مهر و کاین اولتی اوزره کندویه یکر می عدد خراب قریه و یروپ استدیکی
 و قدس نوحه و فریاد ایتک شرطیه عقد نکاحه رخصت و پردی * یوم مذکور دخی شرط من پوری قبول
 ایدوب دیدیکه اگر ملک بهرام ملک و سلطنتی بوندن بویه بر مدت دخی متبادی اولورسه بن سکایت خراب
 قریه تملیک و اعطای ایتک امر سهل و دیدی دیو حکیم من پورک لسان بومدن حکایه من پوره بی حضور کسرایه
 انم ایلد کده در حال ملک فرس خواب غفلتدن بیدار و کند و حاله تعریض و اشعار قصد اولد یغنه تفرس
 ایتد کده حکیم من پورک بر خالی محله عقد انجمن صحبت ایلوب استکشاف مرام و اداره کلام حکمت
 نظامه مباشرت ایلدی * حکیم دخی کسرای مجوسه خطاب ایدوب روی مرامدن بوجهله برده بر انداز
 حجاب اولدی که ای ملک زمان معلومک اولسونکه نظام دولتک اصل و اساسی شرعه رعایت و طاعت حق
 مداومت و امر و نهیه اطاعت ایلده حاصل اولوب و شریعتک نظام و قوامی دخی ملک و دولت ایلده ثابت و مستحق
 اولور * و ملک و سلطنتک عزت و شوکتی رجاله و رجالک قوامی ماله منوط اولوب و ممالک حصولی عماره و عمارک
 نظامی عدله من بوط و موقوفدر * و حقیقتده عدل و داد بر میزان راست عیار در که حق جل و علائی بین
 العباد نصب و وضع ایدوب ملوک و سلاطین اول میزان اقامت ایلده تعدیل و تسویه اوزان اعماله ناظر و قیم
 نصب ایلدی * لکن ای ملک سن تحت ایاتکده موجود اولان اراضی معموره و مزارع موقوفه بی لیل
 و نهار تعمیر و احیا و بایع و خراج و سایر حقوق دیوانیه بی خزینه به ادا ایدن رعایا و بر ایدن اول اراضی
 و مزارع نزع و غصب ایدوب دائره دولته منسوب و مختص اولان اتباع و خدماه تملیک و تفکیک ایلدک
 انلر دخی راحت و کسله مألوف اولمقله زراعت و حراست و سایر نظام عماره انساب اولان سعی و عملده قصور ایلده
 تعمیر بلدانی ترک ایدوب و عتبه دولته تقرب و اتساع بلری حسیله ذمقارنده حاصل اولان رسوم دیوانیه بی
 اداده تقصیر و قرا و قصباتده ساکن اولان ضعفاى رعینه تحمیل ایلده ظلم و حیف ایتدیلر * پس عجزه رعایا
 دخی دیار و قری و مزراع و مرعاری ترک و اخلا ایدوب سایر بلاد بعبده به نقل و حرکت و انده خطر رحل
 اقامت ایتلریه عمار ملک و نظام دولته خلل کلی حاصل اولدی * شویله که ایراد مقترنه زیاده کسر و نقصان
 ترتب ایدوب حفظ حدود و حیایث ثغوره مأمور اولان حماه و محافظینک علوفه و مواجیلری واقضا ایدن
 مضارف مهمه و مصالح ضروریه لری کورلمکله سرحدلرک نظامی محتل و لشکر و رعیتک امری مهمه مل
 اولدی * پس حدود دولت و جوار سلطنته قریب اولان ملوک و سلاطین اقامت دعایم بلکه سبب اولان
 مواد نظامک اختلالنه و قوفلری سببیه ممالک فرجه هجوم ایدوب قلاع و ثغوری بد کدن اخذ و نزع قیام
 ایتدیلر دیو حکیم من پورک عهد مقتدمات مرام ایلدی * کسرای من پورک کشیده سلاک تقریر اولان جواهر
 کلمات حکمت انتظامی قرطه کوش هوش ایتد کده نظم مصالح ملکه قیام و دفع مقاسد و بکایده اقدام و اهتمام
 ایدوب رعایا بدلرندن اخذ اولنان قری و مزارعی خواص دولتدن اخذ و احبابنه رد ایلدی * رعایا دخی

ملک مزبور بحالند جاری اولان نظر لطف و عنایتی کوروب کالاول تعمیر و احیای قری و رسوم قدیمه سنی
خزیننه به ادا ایلدیلر * بوقتقریب ایلد ضعیفای رعیننه قوت کلوب اقوات و ارزاقده خصب و رخاواراضی
موفوره تعمیر و احیای اولغله رسوم میریه و حقوق دیوانیه وقت و زمانیه ادا اولنوب کثرت مال و قوت رجال
سبیلد ثغور و قلاع چند موفور ایلد مشحون و عمار و اعدای دولت دائره ملکدن مطرود و ممنوع اولدی *
و بوندن کمره کمرای مذکور بنفسه نظام دولت و اصلاح حال رعیننه مشغول اولوب شیافشیا شوکت
و قوتی متزاید و متری اولدی * بوحکایه عجیبه دن معلوم اولدی که ظلم و غفلت تخریب بنیان ملک بادی اولوب
عاقبت ضرر و زیانی دائره دولته ساری اولتی مقرر در * معلوم اوله که بعض دولک بلاد و دیاری واسع اولوب
اهالی موفوره ایلد مشحون بمالک معموره بی حاوی اولغله مظالم و مفاسد ک دفعه تأثیری ظاهر اولوب
اومعوله دولتی زمان قلیله قطیانه خلل کلسنه ده عاقبت ولو بعد حین بنیان عز و اقبالی خراب اولتی
مقرر در * زیرا کثرت تجار و رعیت ایلد خصب و رخا غالب اولوب املاک و اموال اصحابی رجال کثیرا و اغین
ظلم و تعدی نیک تأثیری ختی و تدریجی اولور * و دخی بعض اوقاتده بر ملکته ظلم و عدوان ایلد غلبه و استیلایدن
طائفه نیک تغلب و تسلطاری اول ملکدن خرابیدن مقدم مندفع اولوب بر لرینه حسن سیرت ایلد معروف مالوک
قائم اولد قده هر هم به بودی عدل و داد ایلد عزاج ملک مدد اوانه موفق اولغله وقت اسلافده قوای دولته
عارض اولان امراض خفیه نیک علاجنه مبادرت ایدر لر * معلوم اوله که ظلم و تعدی بین الناس مشهور
اولد یعنی اوزره مجر دناستک بدنده اولان مال و ملکی بغیر حق اخذ و غصبه مقصور و منحصر اولوب بلکه
بومعداده جاری اولد یعنی کبی غیرا مودده دخی واقع اولور * ازجهل بر کسه نیک خدمتی مقابله سنده مستحق
اولد یعنی اجر و عوض قطعی یا خلاف واقع طلب و دعوی ایلد اخذ مال یا خلاف شرع فرض رسومه دخی ظلم
اطلاق اولنوب اخذ و منع ایدن ظالم اولور * بوقتقریب چه اموال نایب و غارت و ادای حقوق و دیونده
محاطه و ممانعت ایدن رجال و غصب املاک ایدن اشخاص ظلمه دن مدد و اولوب ظلم و جور لری مایه قوام
دولت و سرمایه نظام سلطنت اولان اموال و املاک زوالنه نیب اولغله ضرر و زیانی ملک و دوانه علید
اولور * و دخی معلوم اوله که کتب شرعیتده جور و ظلمک دتم و فقر عینده حکمت و مصلحت انجیق آدن
نشأت ایدن فساد عمران و خراب یلداندر که انسانه بوباید اطسلاق عنان رخصت اولنسه جبابره ظلمه مایه
معاش و سرمایه اتعاش اولان اموال و املاک و اقوات و ارزاق عبادی اخذ و سلب ایتمکله وجه ارضده
نوع بشرک انقراض و اندر اسنه سبب اولور * و مرایای ضمه تراولی الابصارده صور تخا اولان امور دندیر که
جناب حق و فیاض مطلق جل شأنه حضرت لری بر مقتضای حکمت ازلیه و مشیت علیه نوع بشری وجه ارضه
خلیفه نصب ایتد کده اصل توحید و فروع اعماله ارشاد ایلد امر و ترغیب و سفن دما و اخذ مال ایلد ظلم و تعدی دن
نهی و تحذیر ایلد بیکه انسان امن و راحت اوزره تحصیل قوت و غذا و احراز لباس و سکنی ایلد نفس و عیال لری
انقیاد و احسان ایدوب امتثال اوامر و اجتناب نواهی ایلد تحصیل رضای حقه بذل جهد موفور و سعی
میشکور ایدر لر * ظلم و تعدی ایسه بوحکمت خفیه و مصلحت کلیه بی محل اولوب مایه قوام حیات اولان
اموال و ارزاق عبادک اتلاف و افناسنه مفضی و خلیفه منصوبک اعدا منه مؤدی او اغین فلاجرم نصوص
قاطعه و ادله قویه ایلد ظلم و جور ی منع و تحریم ایلدی * و ظلمک دتم و حرمق حقیقه شرع مبینده آیات
واحاد یندن ادله کثیره وارد اولوب تفصیلی دائره تقریر و تحریر دن خارجدر * و دخی قتل و زنا و سایر نوع
بشرک هلاک و فسادینه مؤدی اولان منکرات و معاصی بی تعاطی به هر کس قادر اولغله جناب حکیم
متعال جل شأنه حضرت لری رجم و قصاص کبی حدود و عقوبات فرض و تقدیر ایدوب کاب کریمنده ذکر
و بیان اجرا و اقامتیه حکامه امر و فرمان ایلدی * اگر ظلم و تعدی دخی سایر افعال منکره کبی هر شخصک
داخل حوزه قدرتی اولان افعال سیئه دن اولسدی انک مقابله سنده دخی بر حد معلوم مفروض و مقدر
اولوب قتل و زنا و شرب خمر مقابله سنده فرض و تقدیر اولان قصاص و دیت و رجم و حد کبی عقوبت معیننه
ایلد مجازات و مقابله اولنوردی * لیکن جور و پیداد هر شخصک مقدوری اولوب بلکه تحت قهر و سیاستده
داخل اولیان جبابره و لاقادر و انحرافده ناسک اجرای حد و عقوبتده دمت مکنتاری قاصیر اولغله مجر د

تکثیر منع و وعید ابله قدح و ذمیده مبالغه به اقتضای اولندی * تا که اتباع نفس و هوا و ترک هدا و ظلمه
تصدی ایدن اکابر و عظمای ظلم حقه و اورد اولان آیات بیناتی استماع ایتد کده جناب مستقیم بی زوال جل شأنه
عن الامثال حضرت تیرینک قهر و غضب بندن خوف ایدوب بر حاکم قاهر آتی منع و زجره قادر دکل ایسه نفسی
کندی منع ایتسون دیونهی اکید و وعید شدید ابله اکتفایورلدی * (و ما ربک بظلام للعبید) اگر بومقامده
سؤال اولنورسه که قطع طریق ابله انبای سیلی هر و عبور دن منعه قیام و محاربه به اقدام ایدن اشقیاق قبل
التوبه اخذ اواند قدح طرف خلاف دن قطع ید و رجل و یا قتل و یا صلب و یا ترقی ابله مجازات اولنملری حقه و
وارد اولان نص مبین اقتضای در که ظلم و تعدی مقابله سنده دخی قتل و زنا کی حدمعین قرض و تقدیر اولنوب
قول اوله منافی و مناقض اولتی لازم کور * ایراد مذکور دن بوجهله جواب ویریلور که اولاقطاع طریق
حقنه ذکر اولنسان جزا قطع طریق طریق ابله واقع اولان ظلمری مقابله سنده واقع اولنوب بلکه بعض
علماء اهل اولدینی اوزره انبای سیدک نفس و مال لرینه تعرض و جنایتلری مقابله سنده در که قتل نفوسده
قصاص و مقابله اتلاف مالده ضمان ابله حکم اولنشد * مع هذا قصاص و ضمان دخی بعد الاخذ و الحبس
خصوصک طلب و دعوا لرینه نکره واقع اولنغله قوت و شوکت لرینک زوالی و قسسه مصادف اولوب کلام غرض
و منع دن سالم اولور * جواب ثانی بودر که بزم باب ظلمه قوت و شوکتدن مراد هنر امیر کبیر و والی عظیمک
قدرت و شوکتیدر که انکله آحاد ناس بر وجهله مقابله و محاصره به قادر اولنوب حاکم بنام و مالک رقاب انام
اولنغله اطلدا اثره عدل دن عدولی و کریه جورده دخولی تخریب عالمه مؤدی اولور * بو تقدیر بجه قطع
طریق بوبایدن معدود اولنوب بلکه اخذ مال و توسل ایچون تخویف عباد قصدیه بر مجلده تحزب و اجتماع
ایتد کارنده شرعاً و سیاست جلدده انک ظلمی منع و دفعه قدرت محقق اولنغله حقارنده سائر اشقیای کی اقامت
حدود اولتی مقرر در * والله قادر علی ما یشاء

﴿فصل﴾

معلوم اوله که مظالمک اشد و اشنعی و نظام عالمی افساد ایدن امورک بری دخی طائفه رعیت بلا ضروره
بر مدت بعض خدمات شدیدده استفاده اولنوب عوض و اجرت نامنه بر نسنه اعطا اولنما مقدر *
زیر انشاء الرحمن اشبوکایک سالت فصولنه منسلک اولان ابوابدن رزق و نفقه باینده ذکر تصیم اولندی
اوزره کسب و کفر علی العموم بی آدمک سعی و عمل لرینک اجر و قیمتلری اولوب خدمت و عمل و عایاده سرمایه
غنا و کسب و معاش ربح و غنا مقامنه قائم اولنغله و عایانک سعی و کوشش لرینک سرمایه لرینک اولور *
بلکه زراعت و فلاحته مشغول اولان رعیتک مکسب و معاشلری انجق سعی و عمل لرینه موقوف اولوب
اندن غیر سرمایه و بضاعه لرینک بو قدر * بو تقدیر بجه افعال شاقه تحصیل اولنغله انلر سعی و عملدن تعطیل
اولنوب بغير حق مدت مدیده مصالح ضروریه دولسدن معدود اولنسان خدماتده استخدام اولنقدح
عمل لرینک قیمتلری مغضوب و کسب و کارلری معطل اولنغله یدلرندن سرمایه لرینک اخذ اولنمش تجار کی
میتلای فقر و فاقه اولور * اگر وجهه مذکور اوزره استخدام رعایا بردولتده عادت مستقره اولوب
اکثر اوقاتده تکالیف اعمال شاقه اولنورسه ربح و غنادن مأیوس اولوب بالجله کسب و کاردن دست مکتلری
قاصر اولور * بواحر ایسه قری و قصبانک خرابیه بادی و عمارت عالمک اختلالنه مؤدی اولوب ضرر روزیانی
دولته راجع اولور * والله یرزق من یشاء بغير حساب

﴿فصل﴾

معلوم اوله که افساد نظام عالمه اشنع مظالمک بری دخی جبارده دولسدن بعضیلری هزار تعب و مشقت ابله
رعایانک جمع و تحصیل ایتدیکی اموال و ارزاقی انلر دن غن قلیل ابله اشترا ایدوب و محتاج اولد قری بعض
اشیایی دخی قیمتلر دن زیاده به ابله انلر بیع ایدر * و بعض اوقاتده احکامبر و عظمای اعیان قرادن
بعضیلری فقرای رعیته صورتا شفقت و مرحت قصدیه بیع ایتد کمری اشیانک غن و بهالری مطالبه ده

تجیل ایتوب وقت یسرده ادا یتک اوزره تأجیل واهمال ایدرلر * رعایا دخی انلردن بهای کثیرایله اشترا
ایتد کیری اشیایی وقت رواجده طالبینه بیع ایدوب حاصل اولان ریج و نماندن بهای رخیص ایله
صاند قلی اشیانک ضرر روزیاته والد قلی امتعه نیک بهارنده واقع اولان غبن و خسارته مکافات امید ایله
خاطرلرین تسلی ایدرلر * لکن متغلبه دولت زمان تقسیط حلول ایتدی دیومطالبه ده تجیل ایدوب وقت
رواجه تاخیر ایتتمکه فقرای رعیت اول اشیایی الد قلی بهادن نقصانه بیعه مضطر اولوب اشیو بیع
و شراده ایکی وجه ایله ترتب ایدن ضرر روزیان سرمایه لرینک قلت و نقصانه مؤدی اولور * ودخی بعض
دولده وجه مشروح اوزره بیع و شرا صورتیله واقع اولان ظلم و تعدی دارالمملک دولته ساکن و مقیم
اولان تجار و رعایا به مقصور اولوب بلکه اطراف بلاد و ممالک اخرا دن وارد اولان تجار و اصنافه دخی عام
و شامل اولور * شویله که کرک قوت و غذا و کرک امتعه و اوانی و سائر اشیاده دخی جاری اولغله جله تجار
و اصنافک اموالی غن قلیل ایله اشترا و کندیلره زیاده بهایله بیع اشیاعادت اولغله عموم بلوی اوزره ضرر
عاقبه بادی و سرمایه تجارنک فوت و قعداته مؤدی اولور * بو صورته تجار و رعیت و اهل صنعتک
سرمایه لرینه خلل و نقصان ترتب ایتتمکه تعاطی بیع و شرایه شوق و رغبتلری زائل اولوب و اطراف بلاد دن
اول بلده به ورود ایدن تجار دخی بواحوالی رؤیت و استماع ایله اول ملکدن منقطع اولغله سوق و بازار
کاسد و نظام بیع و شرا فاسد اولور * و تجارنک انقطاع علیه رعایا دخی یدلرنده اولان اشیایی بیعه امکان
اولوب انلرک دخی بوجهله مکسب و معاشلری معطل اولغله حین بیع و شراده طرف دولته عاید اولان رسم
باج و کرک و یرلیوب ایرادخزینه به زیاده کسر و نقصان ترتب ایدر * زیر اوندن اقدام ذکر اولند بیغی اوزره
هر دولتک اواسط و اواخرنده معظم ایرادخزینه رسم باج و کرک اولوب انک قلت و نقصانی رجال دولت و سکان
ملکته زیاده مضر اولغله بوا امرک ضرر و زیانی دخی ملک و دولته راجع اولور * و اشیو ذکر اولند بیغی
وجه اوزره صورت بیع و شرا ایله خللک اموال و املاکی اخذ اولند قدقه اندن نشأت ایدن خلل و فساد و قسا
فوقیاتند ریج ایله حاصل اولوب اول امرده ظاهرا ولز * اما بر ملک و دولته که خللک مالی مجبانا اخذ
اولوب غصب اموال و سفک دما و هتک عرض ایله ظلم و تعدی به تعرض و تصدی اولنه مدت قلیله ده هرج
و مرجه مقفی و مؤدی اولغله اول دولتک نظامی محتل و منحل اولور * معلوم اوله که مجبانا اخذ مال و قتل
نفوس و رجال ایله واقع اولان مظالمک ضرر روزیانی سر به حاصل اولوب و دفعه نظام عالمک زوال و اختلالنه
باعث اولغله سد باب ظلم و عدوان ایچون جناب حکیم بی عات جل شأنه حضرتلری بومقوله مظالم قاصمه
الظهوری بالکلیه منع و نهی ایدوب لکن بیع و شراده وجه شرعی اوزره رسم کرک اخذ بیغی تجویز ایله حکمت
و مصلحته رعایت اولندی * معلوم اوله که اشیو آنه دلک کشیده سلک تقریر اولان مفاسدک اکثری دخل
و ایرادی قلیل اولان دولده رجال ملکک ترفه و تنعمه میل و انهما کیری و کثرت حشمته همت و رغبتلری
سمیه حادث اولوب خرج و نفقه لری کثیر و معتاد قدیم اوزره طرفلرینه عاید اولان دخل و ایرادلری بغایت
قلیل اولغله خرج و مصرفلرینه کفایت ایتتمکد تاشمیدر * بو تقدیرجه دخل و ایرادلری خرج و مصرفلرینه
و قایتمک ایچون نیجه رسوم و بدع احداث و اختراع اولوب حوزه حایه دولته موجود اولان ممالکده
تجار و رعایا دن اخذ اولور * کیده رلخزینه نک ایرادی کرکی کبی مضبوط و مصارف مهمه به مصرف
اولوب و متغلبه دولت هوای نفسلرینه تبعیت ایله اموال خزینه بی کندی حشمت و عزتلرینه صرف
و اتلاف ایله تذیر و اسرافه تصدی ایتد کده سابقا ایراد قدیمه ضم اولسان رسوم محدثه و تکالیف محترمه
دخی کافی اولغله سکان مملکت و قطبان ایالت سلطنت اولان رجالک عرض و ماللرینه اطاله دست تعدیه
افراط اولوب طوق و تحمیلدن خارج اولغله ممالک و بلادک خرابنه و نظام ملک و دولتک زوالنه باعث اولور *
والله تعالی مصرف الامور و لارب غیره

(فصل)

فصل ثالث قرق التنبی فصلی مبادی ملک و دولته مالوک و سلاطین ناسدن احتیاج ایدوب نه وجهله حاجب

نصب اولندی و او آخر دولتمده احتیاجات زیاد اولسی بیاتسمه در * معلوم اوله که هر ملک و دولتی
ابتدای ظهورنده اصحاب و رجالی آیین عز و خشمیدن بعید اولوب آداب و رسوم سلطنته میل و رغبت
ایتمه کاری بوندن اقدم مرتبه بعد آخری ذکر و بیان اولمش ایدی * زیرا ابتدای ظهور دولتمده تمهید مبانی
عز و سطوت و تشیید بنیان سلطنت ایچون نسل و نسبی و احد قبیله و عشیرتک اجتماعی لازم اولوب و قبائل
و عشایر دخی طور بد اون اوزره قدر حاجت و مقدار ضرورت اوزره نعیسه قناعت و اکتفا ایدرل * پس
اصکر دعوی مالک و دولت ایل ظهور و خروج ایدن رجال اهل دین و ملت اولوب ملل و شرایعدن بر دین
و مذهبه تابع ایسه جمله اموره احکام شریعت اوزره حرکت و اسباب عز و جاهه میل و رغبتدن احتیاج
ایدرل * والا اگر ظهور ایدن دولتی رجالی اهل دین و ملت اولوب بلکه مجرد شوکت قاهره و سطوت باهره
اصحابی قبائل و عشایردن ایسه بهر حال ابتدای ظهور لرنده بریه و بادیه ده مألوف و مأنوس اولدقاری طور
بد اون اوزره حرکت ایدوب تمهید مبانی ملکد نصکره ظهور ایدن آیین عز و خشمیت و مراسم مالک و سلطنتدن
غافلدر * بوتقدیر چه ملوک و سلاطین ابتدای ظهور دولتمده بدوی طوری اوزره قدر حاجت ایل نعیسه
قانع و مکتفی اولوب اعوان و انصاری اولان رجال ایل بی محابا معاشرت و معامله به مجبول اولغله هر وقتده
مجلسنه دخوله رخصت و مساعدده ایدر * اما دفع غائله خصوص ایله قوایم ملک و دولت ثابت و قائم اولوب
ملوک و سلاطین احراز مجدد و شرفده منفرد و مستقل اولدقده خدام دولت و حواشی سلطنت کنیر اولغله
آحاد ناسدن احتیاجه طالب و خواص و مقربین ایله امورنده استشاره به راغب اولوب حسب الامکان
من احوال انام و مضایقه مقامی دفع ایچون حاجت نصینه محتاج اولور * شویله که اعیان دولتمدن برین منصب
حجابت ایله سرفراز و درگاه دولتمده اقامت ایله ممتاز ایدوب اولدخی ارکان دولت و عظمای سلطنتدن مجلس
سلطانه دخول و حضوری لازم اولان رجالدن ماعداسا ترا آحاد ناسک دخول و حضور لرین منع و دفع ایدر *
بوندن نصکره تمادی ایام ایله دائره ملک و دولت واسع و متمتع اولوب نصاب عز و خشمیت رتبه کماله بالغ اولدقده
اول دولتمده مالک و رقاب انام اولان ذات عالی مقام اخلاق ملوکانه ایله متخلق اولوب اطوار شاهانه و اوضاع
پادشاهانه اوزره ترتیب اسباب عز و جاهه مباشرت ایدر * رتبه دولت بطوره واصل اولدقده ملوک
و سلاطین تدبیر ملکده مستقل اولوب بر خلق غریب ایله متخلق اولورلر که محرمان سرایرده حریم اختصاص
اولان ارکان و خواص آنلرله حسن مدارات و شانلرینه لایق معامله لر یله خدمت و عیو دینه محتاج اولورلر *
شویله که مجلس سلاطینه شرفیاب رخصت دخول اولان اعیان دولتی بعضی سوط قاهره ملوکدن
غافل و ذاهل اولغین مشرب و رضالرینه مخالف حرکت ایله اشغال نائرة خشم و کینه بادی اولوب مظهر
قهر قهرمانی اولور * بناء علیه دولت و سلطنته خواص و مقربیندن آداب ملوک و اقب بر حاجت ثانی
نصبی دخی لازم و متعین اولدیکه اعیان دولت ایل ملوک و سلاطین میاتسمه واسطه اولوب هر وقتده مجلس
ملوک اعیان و ارکانک حضور و نیدن منع هر خص اولغله سلطان انامی تحریک غضبه بادی اولان اموری
معاینه دن و ناسی اصابت قهر و عقابدن حفظ و صیانت ایلله * بوتقدیر چه هر دولتمده ایکی حاجت نصب
اولوب بری حاجت خاص آخری حاجت عام اولور * حاجت خاص قدر و شانی حاجت عامدن اعلا اولوب
خواص دولت و ارکان سلطنتی مواسم معتاده و اوقات معینه ده حضور سلطانه دلالت ایدر * اما حاجت
عام آحاد ناسدن اصحاب حاجاتی و کلای سلطنته بولشدیر و ب مصلحتی اولیان رجالی منع و دفع ایدر *
و هر دولتی مبادی ظهورنده ابتدا حاجت عام نصب اولوب پیش ازین بسط و تمهید اولندی و اوزره مصالح
اصحاب حاجاتی دیوان امرایه عرض و انرا ایدر * تکمیل حضرت معاویه و عبدالملک و سایر خلفای بنی امیه
دولتمده ابتدا منصب حجابت عامه احداث اولوب صاحب فاعده اشتقاق اوزره حاجت تسمیه اولندی
بوندن نصکره دولت عباسیه ظهور ایتدکده کتب تاریخده ذکر اولندی و اوزره خلفای بنی عباسک دائره ملک
و دولتری وسیع و قدر و شانلری زیاده رفیع اولوب آیین عز و شوکت و مراسم جاه و خشمیت رتبه کماله بالغ
اولغله عظمای دولت و ارکان سلطنتک مجلس خلیفه به دخول و حضور لرین عرض و استیذان ایچون
بر حاجت کبیر دخی نصب اولوب حاجت اسمی اکتفای و اطلاق اولندی حتی سرای خلیفه ده ایکی

دارانشا اولوب بری خاصه بری عامه ایچون بنا اولندیغی دولت عباسیه تاریخلرندمه مذکور و مسطور در
 * و دخی معلوم اوله که بعض دوله متغلبه ظهور ایدوب خلیفه بی حکم و تصرفدن حجر و منع قصدیه بر حاجب
 ثالث دخی نصب اولنور که حاجب اسمی اکتخصیص اولنور * ذکر اولتا ن حاجب اول وقتنده نصب اولنور که
 خواص ملک و دولت ابناء خلفادن بر طفل اندک سالی یا بر شخص ضعیف الحالی سر بر خلافت اجلس ایدوب
 امور دولتی کندیلر قصر و خلیفه بی حکم و تصرفدن منع و حجر مراد ایتملریله ابتدا خلیفه منصوبک آبا
 واجد ادینه منسوب و متخصص اولان خواص و مقترینی دخول و حضوردن منع ایدرلر * و رأی کاسد
 و غرض فاسد لرینی ترویج و اجر ایچون کرپوه مکر و خدبعه به سولک ایدوب اسلاف ملوک وقتنده داخل
 حریم سلطنت اولان رجاله حالاً مجلس خلیفه به حضور لری قانون ادبه مخل اوضاع بارده دن خالی اولمغله
 هتک اسرار هیئت ایدر یونیکخواهان دولتی طرد و ابعاده توسل ایدرلر * تا که خلیفه به مقارنت و مجلس لرینه
 ملازمت ایله اصحاب تغلبک دفعی یا بنده برشی تکلم اولنوب بنیان تغلب لرینک استحکامنه مانع اولمسه لر
 دیو غلبه خلافت طرقلرندن بر حاجب منیع الجناح نصب و تعیین ایدرلر * و فصول سابقه دن حجر فصلنده
 ذکر اولندیغی اوزره حجاب مذکورک اکثر یا قوعی اواخر دولتمده حاصل اولوب قوای دولتک ضعف
 و هرمنه دلیل و علامتدر * زیرا اعقاب ملوک کدن استقلال و اعتماد زائل و تشتت آرا حاصل
 اولوب و نفوس و طباعده حب ریاست و داعیه ولایت ثابت و مستقر اولمغله صدر والای دولته منتهی
 و آماده اولان اعیان و اکابر دائره ملکه تغلب و استیلا و سر بر سلطنته اعتلایه سعی ایدرلر * والله غالب
 علی امره

❖ (فصل) ❖

فصل ثالث قرق یدنجی قلی دولت واحده نک ایکی دولته انقسای پیاننده در * معلوم اوله که هر ملک
 و دولتک زوالی واقع و آثار و علایق ظاهر اولوب ابتدا اعلامتی اول دولت واحده نک ایکی دولته افتراق
 و انقسام ایدر * بوا مرک تحقیقی بودر که بر ملک و دولتک رجالی قوت قاهره و سطوت باهره ایله اعداستنه
 غالب اولوب نصاب عز و شوکت مرکزنه قرار ایتد کده اول دولتمده تخت نشین سلطنت اولان ملک و سلطان
 امرنده استقلاله طالب اولوب ابتدا ی ظهور دولتمده حکم و تصرفده و سایر منافع و عوایدده کندیلر
 مشارکت ایدن اقارب و اصهارینی دفعه و اعتلای سلطنت هوسیه خروج تهمله اتهام اولسان اهل بیت
 دواقی اعدام و اهلا که سعی ایدر * و بوا ثانده جوق کزه واقع اولور که اهل بیت دولت و سلالة سلطنتدن
 بعضی لری دخی سلطان وقتک کندی حقهده سوء قصدینه واقف و مطلع اولمغله کرسی سلطنتدن اطراف
 بمالکه اجاله بنجام رحلت ایدوب کندیلر تهمت مذکورده همحال اولان عظامای دولتدن نیچه لری دخی
 یاتنه جمع اولمغله و اصل اولدیغی محلهده دعوی ملکه قیام ایدر * بو تقدیرجه نطق ملک و دولت متضابق
 و کله مفترق اولوب آفتاب دولتک ظل مدودی آفاق و اقطاردن نقصان و زواله مائل اولور * کیده رلک اول
 مدعی خارجینک شانی عظیم و قدری رفیع اولوب داخل حوزه سلطنت اولان دیارک نصی مرتبه سنی
 استقلال اوزره قبضه تسخیره آلمغله دولت واحده تقسیم و تفریق اولنور * بوا مرک صدق و تحقیقی ابتدا ی
 اسلامده ظهور ایدن اختلاف آرایه نظرایله ظاهر اولور که خلفای راشدین و بنی امیه وقتنده کلمه اسلام واحد
 و نطق دولت شرقدن غریبه عتد اولوب قبیله بنی عبد مناف سائر قبائل مضربه غالب اولمغین وقت و زمانلرنده
 حرکت عرق خلاف ایله تحت خلافت منازع و مشارک کدن خالی ایدی انجیق طوایف خوارچدن ازارقه
 و حروریه طائفه لری مجزومه مقتدری اولان رأی ضعیف و مذهب ضعیفلرینی ترویج ایچون رفع لوای شقا
 و سر و جانلرین فدا ایدوب لکن طلب ملک و ریاست ایله خروج ایتمش لر ایدلی * مع هذا سطوت قاهره
 خلفایله مقاومت قابل اولوب جمله سی تلاطم امواج جلادت ایله طعمه نهنگ انتقام اولدیلر * لکن
 امر خلافت بنی امیه دن زائل و سلالة علیه عباسیه به منتقل اولوب دولت عربیه نک ایام بنی عباسده فتر
 و شوکتی غالب و ترقیه و تعمیری نصاب کماله بالغ اولدقده دو حه اقبالک ظل مدودی اطراف و اکافدن نقصان

وزواله مائل اولدی * ابتدا سلاله امویہ دن عبدالرحمن طرف غربہ اقصای حدود اسلام اولان مملکت اندلسه داخل و واصل اولغله دعوائی ملکه قیام وسکه و خطبه صاحبی سلطان اتام اولوب مملکت منورہ بی حوزه عباسیاندن اخراج و سلک حکمنه ادراج ایله دولت اسلامی تفریق و تقسیم ایلدی * عبدالرحمان نصرکه دیار مغربده سلاله هاشمیہ دن خلفای ادارسه نکل اولی ادریس ظهور و خروج ایدوب طوایف بربریه دن اوربه و مغبله و زناته طائفه لرینک اعاقبله ابتدا سکندی بعده ابنوا و احفادی عامه ممالک غربه مستولی اولدیلر * و دولت عباسیه طرفندن ناحیه غربده حاکم اولان امرای اغالبه بر وجهله دفع و مقابله یه قادی اولغله ملوک ادارسه دیار غربده مستقلا تحت نشین سلطنت اولوب دولت عباسیه مغربده ادریس علوی و اندلسده عبدالرحمن اموی ایله اوچ قسمه منقسم اولدی * بعده طائفه شیعہ دن ابو عبد الله شیبی ظهور ایدوب ینہ دیار غربده واقع طوایف برابرہ دن کلمه و صنهاجه اعاقبله اهل بیت نبوتدن خلفای عبیدینک اولی عبید الله مہدینک اطاعتنه خلقی دعوت ایتکله اندن بیعت و عباسیاندن خلج ربقه اطاعت آتدیلر * کیده رکن عبیدینک قدر و شانری بلند اولوب ابتدا افریقیه و دیار غربه بعده مصر و شام و حجازه مالک و ملوک ادارسه یه غالب اولدیلر * ملوک عبیدین ایله دخی دولت اسلام اوچ قسمه منقسم اولوب دولت بنی عباس که مرکز عرب و ماده اسلام اولان دیار عراقده قائم و دولت بنی امیه که ممالک اندلسده تجدید ملک قدیم ایدوب اوچنچیسى دولت عبیدین که دیار افریقیه و مصر و شام و حجازده واقع ایدی * و اشیو دول مذکورہ نکل اوچی دخی مده مدیده قائم و دائم اولوب انقراضلری زمانی دخی بربریه متقارب ایدی * کذلک دیار شرقیه ده واقع بنی عباس دولتی دخی متفرق و منقسم اولوب سلطنت واحده ایکن تغلب امرای ایله دول عدیله یه منقلب اولدی * دیار جزیره و موصلده بنی حمدان بعده بنی عقیل تسلطن ایدوب مصر و شامه بنی طولون بعده بنی طنج تسلط ایلدی و کذلک ماوراء نهر و دیار خراسانه بنی سامان و دیلم و طبرستانه علویه تغلب ایدوب بعده دیلمیانک تغلبلری بر حده بالغ اولدیکه علی العموم دیار فارس و عراقین و دارالسلام بغداده مستولی اولملا یله خلفای حکم و تصرفدن مجر و منع آتدیلر و دیلمیان نصرکه ملوک سلاجقه ظهور ایدوب ممالک مذکورہ یی سلاطین سابقه دن نزاع و تسخیر ایله علم افزاز استقلال اولدیلر * بعده دولت سلجوقیه دخی متفرق اولوب سلاله سلجوق ممالک خلفای ملوک طوایف کبی توزیع و تقسیم آتدکاری کتب تاریخده مسطور و محرزدر * و دیار شرقیه واقع اولان احوال ممالک غربده دخی جاری اولوب ملوک منهاجه علی وجه العموم مغرب زمین و دیار افریقیه ده فرما تفرمای مسند استقلال ایکن علی الخصوص شوکت و حشمعلری بادیس بن منصورک ایام سلطنتنده مبلغ کماله بالغ اولدیه عیسی حناد ظهور و خروج ایدوب ممالک غربده واقع جبل اوراسدن تلسان و ملویه نام محله و ارضیه بلاد عدیله یی اخذ و ضبط ایلدی * بعده قبائل بربریه دن مسیله طائفه سنه مخصوص جبالدن جبل تکامه نام محله واقع قلعه حصینه یی دخی ضبط ایدوب و جبل نظری نام محله واقع کرسی ممالک آل بادیس اولان اشیر نام بلده یه نزول و استیلا ایلدی * پس بوتقریب ایله دولت آل بادیس متفرق اولوب یدلر نده قیروان ایله کاتب ممالک کندن غیری نسبه باقی قالمغله انقراض و اندراسلری وقتنه دل وجهه مذکور و وزره حجاد و آل بادیس ممالک مذکورہ ده تحت نشین ملک و دولت اولدیلر * بونلر نصرکه دیار غربده موحدین دولتی ظهور ایدوب انلرک دخی ظل محمد و دری نقصان و زواله مائل و نیم اقباللری مغرب ایدبار و اصل اولدیه ملوک بنی حفصک آفتاب دولتلری مطلع اقبالدن طالع اولوب دیار افریقیه یی موحدین یدندن ترزع و تسخیر آتدیلر * آل بنی حفص دخی نواحی افریقیه ده علم افزاز استقلال اولوب شوکت و سطوتلری حد کماله بالغ ایکن امرای دولندن خلفای بنی حفصک در دخیسی سلطان ابی اسحاق ابراهیمک اوغلی ابوزکریا نام امیر دلیر پدر ینہ عصیان ایدوب ممالک غربیه دن بجایه و قسطنطینه بلده لر بنی جلاله مضافا یله ضبط و تسخیر ایتکله اولاد و اعتقابی بر مدت انده حکومت و بلاد مذکورہ یی وجه مشروح و وزره قسمت آتدیلر * بعده ابوزکریا یحیا نکل اولادی کرسی مملکت افریقیه اولان تونس قلعه سنه دخی ممالک اولغله اولاد و احفادی بر مدت انده قرار آتد کدنه نصرکه خصملری اولان ملوک بنی حفص ینہ ملوک موروثلری استرداد ایدوب مرکز

اصلی بزرگوار و مقتر حکومت بزرگوار استقراریت بدین * معلوم اوله که کاه واقع اولور که بر ملک و دولته سلاله
سلطنتدن خارج اجانب و اباعد استیلا ایدوب کثرت شرکایله اول دولت واحده دولت ثلاثه یا دخی زیاده
منقسم اولور * تسکیم دیار اندلسده ملوک طوایف و محالک شرقده سلاطین عجم و افریقیه ده ملوک منهاجه
اوج درت قرقه اولوب هر طائفه بمالک مذکورده دن بر ملککی ضبط ایتدیلر * و ملوک افریقیه نیک آخر
دولت بزرگده حصون و قلاعدن هر حصن و قلعه به بری مستولی اولوب مستقلا ضبط و حکومت ایتدکاری
انشاء الرحمن بکلنده ذکر و تفصیل اولنور * و کذاک محالک افریقیه دن ملککت جرید و دیار زیاده
بوعصر دن مقتدجه هر قلعه ده بر مستقل حاکم اولوب ملوک طوایف اولد قلمری دخی ذکر اولنور * فعلی هذا
القیاس سائر دولده دخی میل اسباب شهرت و زوال ظل شوکت ایلده عوارض ضعف و هرم عارض اولوب
سلاله دولته دن یا خارجدن نیجه کسسه لر پیرامن ملکه اطاله دست تعدی ایدوب اول ملککنده دول عذیده
ظهورینه باعث اولور * والله وارث الارض ومن علیها

فصل (فصل)

فصل ثالث قرق سکنجی فصلی بر دولتک وقت شبابی زائل اولوب مزاج ملکه ضعف طبیعی عارض اولد قده
رأی و تدبیر ایلده دوا پذیر اولد یعنی بیاتده در * بوندن اقدام ذکر اولد یعنی اوزره هر ملک و دولتک شبابی
زائل و قوای ملکه ضعف و هرم حاصل اولوب و وهن و قوتورینی موجب علل و اسباب واحد ابعد واحد
تفصیل و بیان اولمشیدی * و دخی مزاج دولته ضعف و قوتورک عروضا امر طبیعی اولوب حسباجرت به
العاده هر دولتک قوتی ضعفه مبدل اولق امر عادی اولد یعنی دخی سبق ایتمشیدی * پس قوای ملکه
ضعف و هرم حصولی امر طبیعی اولد قده سائر طباع اشیا ده حادث اولان امور طبیعییه مشابه سنده اولوب
غلبه سن و سال ایلده مزاج حیوانیده حاصل اولان هرم طبیعی و ضعف پیری کی مزاج ملکه دخی حادث
اولق امر مقرر در * و دخی ضعف و هرم امر طبیعی اولمغین علاج و دوا ایلده دفعی ممکن اولمیان امر اض
مزمنه دن اولوب رأی حکما و تدبیر اطبا ایلده دفع و ازاله اولق متصور دکدر * لکن سیاست ملک و دولته
اعمال و شد و بصیرت ایلده موصوف اولان عقلای رجالک به ضیاری ضعف دولتک اسباب و علاماته واقف
و مطلع اولوب رأی و تدبیر ایلده دفع و رفعی قابل اولق خیالیله تلافی مافات و اصلاح مزاج ملکه سعی ایلده
مداواته شروع ایدر * و ایلده ظن ایدر که قوای ملکه ده ضعفک حد و نی اندن اسبق کار فرمایان دولت
اولان رؤسانک سیاست ملکه ده تقصیر و غفلت بزرگدن نشأت ایدوب دفعی قابل امراض و عوارضدن اولمغله
علاجنه مبادرت ایدر * مع هذا ظنی فاسد و زعمی کاسد اولوب عاقبت بهر حال هر دولته سوء مزاج و ضعف
قوی عارض اولق امر طبیعی اولد یعنی ذکر و بیان اولمشدر * خصوصا که هر دولته تعاقب ملوک و امتداد
زمان ایلده حادث اولمش نیجه رسوم مألوفه و قواعده معروفه موجود دز که طبیعت ثابته مقامنه قائم اولمغله
ترک و فراغی قابل اولوب اجرا اولمغله تلافی مافات و تدبیر و مداواته مانعدر * زیرا هر اول کسه که
آبا و اجداد و سائر کبرای اهل یتقی قدیدن بس دیار و حریر ایلده مألوف اولوب رخت زرین و سلاح سیمین ایلده
آراسته رخشه رکوب و مجالس و معا پدیده ناسدن احتجاب ایلده موصوف اوله اسلافه مخالفت ایلده انگری
تر که امکان اولد یعنی ظاهر در * شویله که زی ولباسده تغیر هیئت و تبدیل قیافت ایدوب البسه خشنه
و بساط خفیفه استعمال وناس ایلده اختلاطه استیناس اولق ممکن دکدر * زیرا اصلاح مزاج دولت
ایچون بومقوله امور تزلزلن الفت و اعتیادانی منع ایدوب دفعه ارتکاب ایتدیکی صورتده و سوسه و جنونه
جل ایلده ناس آتی تقبیح و تعبیر ایدیه جکاری امر مقرر در * و خلع ربقه اطاعت ایلده آخره بیعت اولمقدن
خوف و خشیت ایتسی ظاهر و محققدر * لکن انبیاء عظام صلوات الله علیهم اجمعین حضراتی تأید الهی
و نصر سماوی ایلده مؤید اولمغله عادات ناسه مخالفت ایدوب خلقی مألوف اولد قلمری احوال دن صرف و اوضاع
غیر مألوفه به سوق ایدر لر * و دخی بعض دولک و اخرنده دعایم دولتی اقامت ایدن رجالک فقدا ایلده قوت
عصیت و سطوت سلطنت زائل اولوب لکن وقت اسلافده مشهور اولان عزت و شوکت و حشمت و ایهت

قلوب ناسده من كوز و باقى اولغله عصبيت مقبضه قائم اولوب اطاعت و انقياد لدوام و بقا سنده مفضى اولور * اما عصبيت وسطوت ضعيف اولوب شوكت و حشمت دخی ذاهب اولغله قلوب ناسدن مهابت دولت زائل اولدقده رعایا خلع ربقه اطاعته تجاسر ایدرلر * و دخی محو و قنایه مستعد اولان بعض دولل او اخرنده حقوق كره بر قوت ضعیفه حس و مشاهده اولنوب حسب العاده مزاج دولته عارض اولان نفس وادبارك زوالی و عهد شبابك عود و رجوعی ظن اولنور * لكن بوم قوله قوت روغنی قليل اولان چراغ مرده مشهور اولان اشتعال و التهابه مشابه اولوب اول ضیاء موهوم حقیقه قنده علامت انطفاء اولدیغی كی او اخردولتده محسوس اولان قوت جزیه دخی انقراض و زواله دلالت ایدر * ایدی بوسر خفی به امعان نظر اولنوب و رای استار قضا ده مستور اولان حکم ربانیه و اسرار سبحانیه دن غفلت اولغماق لایقدر که سبق قلم تقدیر ایله عادت الهیه بومنوال اوزره جاری اولوب حوادث ممکنه فك حدوث و نفسانی لوح محفوظده مکتوب و مر سوم و وقت و زمانی حلال ایتد کده ظهوره کلک ثابت و مجز و مدر

فصل (فصل)

فصل ثالث قرق طق و زنجی فصلی ملك و دولته ترتیب ایدن خلل و فسادك کیفیتى پیاننده در * معلوم اوله که بنیان ملك و دولت ایکی اساس قویم اوزره مبنیدر که هریرینك تزلزل و اندراسی بنای دولت خرابیه یادیدر * اولکسی شوکت و عصبيتدن عبارت اولان چند و سپاه ایکجیسی انلك مصالح مهمه لرینه و سائر مهمات کلیه دولته لازم اولان اموال و ارزاقدر * پس ملك و دولتك اختلالی اشبوا یکی اساسك و هن و خللده تنبانی اولغله ابتدا اساس اولك یعنی شوکت و عصبيتك اختلالی کیفیتى ذکر ایدوب * بعده اساس ثانیك یعنی چند و سپاه و سائر مصالح عز و جاهك تنظیم و ترتیبنده لازم اولان مال و جیبایك احوالی پیان ایدلم * معلوم اوله که بوندن اقدام مرتبه بعد اخرى ذکر اولندیغی اوزره ابتدا تمهید مبنائی دولت و تشیید بنیان سلطنت نسبل و نسبلى و واحد و رأی و کله لری متهدرجه لک اجماع و اتفاعة منوط اولوب و هر ملك و دولتك تمهید و اتمامنه مبادرت ایدن قبائل و عشایر له میاتنده سیكثرت خستام و نفوذ كلام ایله موصوف بر قبيله عظمه لازمدر که اول قبيله نك سید و رئیس سائر قبائله غالب اولغله ریاست و سلطنتیه لایق اولور * فعلى هذا بر قبيله عظمه نك رأس و رئیس داعیه ملك و سلطنت ایله بریه و بادیه دن خروج و ظهور ایدوب بعض عمالکه استیلا و سریر ملكه اعتلا ایتد کده ابتدای امر ده كندی ایله همسلك قرابت اولان قبائل و عشایر مألوف اولدقلى اوزره حسن معامله و منافع ملك و دولته مشاركته مساعد ایدر * اما دفع خصوم و اعدا ایله محاربه و مبارزه دن فراغت و سکون و راحت میسر اولدقده لازمه طبیعت ملك و دولته و خصیصه آیین سلطنت بودر که اهل عصبيت و اعوان و عشیرتی استیقلال و منقار کبر و خوقلری کسر و اشتغال ایدوب تعظیم و توقیر و تشریک مال و سائر احوالده جاری اولان معامله قدیمه بی تغییر و تبدیل ایدر * خصوصاً اهل بیت دولت و ورثه ملك و سلطنت اولان اقرب اقاربى دائرة ملكده حکم و تصرفدن منع و دفعده زیاده اهتمام ایدوب درجه نسبده بعید اولان سائر اقارب و اصهارندن زیاده انلك منقار عز و وقار لری کسبرده مبالغه ایدر * بوندن ماعدار تبه نسبده كندویه اقرب اولان اقاربى عز و شرف و ملك و جاهده سائر دن زیاده مقتع اولغله ترفه و تنعمه مشغول و راحت و رفاهه مألوف اولوب عیش و عشرته انهمما کلى مرتبه جلادت و شجاعت لرینه دخی و هن و قوتور عارض اولور * بومورتنده اجنبیه همای دولت اولان اهل عصبيتك بازوی جلاد لری قهر سلطانی و انهم مال عیش جاودانی ایله مست و ضعیف اولوب بوا یکی آفت ایله بنیان عصبيتلری رخنه دار اولور * کیده رلك تحت نشین دولت اولان سلطان عشرت اقرینك كندی حقیقده سوء قصد و بغض و حسد لرینه واقف و مطلع اولغله دائرة ملكدن طرد و ابعاد ایله اكتفا تیموب بلکه وقت فرستدم خلع ربقه اطاعت ایله اوزرینه خروج خو فیله یلب نعمت و قتل و اهانت لرینه مبادرت ایدوب اکثرینی اتلاف و اعدام ایله اهل عصبيت دولتی اقرار ایدر * مع هذا ابتدای ظهور و رد دولته انلك جناح همت و شهبال غیر قریله پرواز ایدوب سائر عصاب دولت اولان قبائل و عشایری جمع و تالیفه باعث

اولان که برای قوی افتاد بتمکله اعتصام آید یکی عرو و ثقیل دولت منحل و نظام امور سلطنت مختل
 اولور * بعده برورده خاندان دولت و مغنم احسان و نعمت اولان اجانب و اباعدی کند و به تقریب
 ایدوب اقارب و اصهارندن اخذ و نزع آید یکی مناصب و مراتب اناری تصدیر و مواجب معینه ایل
 موظف عسکر ترتیب ایدر * لکن اجانب و اباعد ایل ملوک میاتند علاقه رحم و قرابت موجود اولمغله
 غیرت و جیتند اقارب مقامه قائم اولوب عون و نصرتده صدق عزیمت ایل اظهار جلادتده قاصر اولورلر *
 زیر ابوندن اقدام سبق ایدن فصول ضمننده ذکر اولندیغی اوزره جناب حق اهل رحم و قرابتی غیرت و جیت
 اوزره مجبور ایتمکله انلر سطوت و عصیتلری منیع و قوی اولوب تعاون و تناسرده تشمیر ساق اقدام
 و شد نطق اهتمام ایدرلر * بوضوئده نسل و نسب و مجد و حسبده ملوک اقرب اولان اهل عصیتک هلاک
 و زوالی و اجانب و اباعد مراتب سامیه به اعتلال بنی سائر قبائل و عشایر دخی استماع آید کده طینترنده
 هر کوز اولان غیرت و جیت مقتضای اوزره متبوعلری اولان ملوک و اتبای اوزرینه هجومه تجماسر
 ایدوب محاربه و مبارزه به تصدی آید کزنده سر یخچ قهر قهرمانی ایل فریسه شیر مرگ و دمار و طعمه نهنگ
 شمشیر آتش بار اولورلر * وانلرک مناصب و مراتب دخی مجدد ترتیب اولنان رجال اباعده توجیه اولوب
 قریب و بعید اقارب و اصهارک اکثری بوجه اعدام و اهلاک اولنور * بقیه السیوف اولان قبائل
 دخی تحت قهرده مهور و ترفه و تنعمه مألوف اولمغله همترینه قنور عارض اولوب سورت جلادت و قوه
 شجاعتلری زائل اولمغله صبغه عصیتندن خروج ایدوب مواجب هر سومه ایل موظف اجانب کبی
 خدمتکنزار دولت اولورلر * و علی التدریج بونلرک بقیه سی دخی اقل قلیل اولمغله اطراف محالکده شد
 ثغور و حفظ حدود ایدن حیات و مستحفظین آزا اولوب اما کن بعیده ده موجود اولان رعایا خلع ربقه اطاعت
 ایدرلر * بعده کرسی نمالک دولته دیده دوز فرست اولان اهل بیت دولت و سائر متغلبه دن نیجه کسسته لر
 اطراف محالکده منتشر اولوب رعایانک کندولر متابعلری و وصول لشکر ایل مدافعه دن امنیتلری قصد
 و غرضلری حصوله اوفق اولمغله اطراف و اقطارده علم افرازی و شقا و حوزة ملکه استیلا ایدرلر *
 و کسکه تغلب و تسلطلری هنر داد اولوب بسط ملکه تعدی و تجاوزلری بر حده بالغ اولور که نطق دولت
 متضایق اولوب کرسی نمالک سلطنته قریب اما کن و بلاد مستولی اولورلر * و بواسطه امتداد مسافت
 دولت و وسعت دائره سلطنت مقداری اوزره دولت واحده ایکی یا اوج قسمه متفرق اولوب بوندن اقدام ذکر
 اولندیغی اوزره نمالک دولت طوایف ملوک میاتند مشترک اولور * لکن تقسیم و توزیع اولنان مملکتلرک
 حفظ و حایه سی دولت اولینک اهل عصیتی ایل قائم اولوب نسل و نسبلی مختلف اجانب و اباعد غلبه
 و هجومیل حاصل اولدی ایسه دینه عصبه دولتن معدود اولان رجال قدر و منزلتلی نظر لرنده عالی اولمغله
 سر بر ملک و دولته انلری تصدیر ایدرلر * بواصل صدق و تحقیق صدر اسلامده دولت عربک احواله نظر
 و اعتبار ایل حاصل اولور که مبادی خلافتده ششعه آفتاب اسلام حدود هند و چین و تخوم اندلسه و اصل
 اولوب بنی امیه نک امر و حکملری عصیت عید مناف ایل عاتقه بلاد غربده جاری ایدی حتی خلفای
 امویه دن سلیمان بن عبدالملک کرسی خلافت اولان دمشق الشام دن بلاد اندلسده واقع مدینه قرطبه ده
 عبدالعزیز بن موسی بن نصیرک قتل و اعدامی امر ایدوب آدم ارسال آید کده بلا توقف قتلنه مبادرت
 و امریله اطاعت اولتوب تنفیذ امرده قطعات رد اولندی * بعده خلفای امویه تنعم و ترفه مألوف اولوب
 بنی امیه به تابع اولان قبائل و عشایر عربک ضابطه اتحادلری محصل و عرو و جیتلری منحل اولمغله مدت
 سیرده کوکب عز و اقباللری مغرب ادبارده دخول ایلدی * بوندن صکره خلافت اسلام خاندان بنی عباسه
 انتقال ایدوب شرق و غربده عاتقه مسلمین ربقه طاعتلری قلاده کردن اطاعت آید کزنده ابتدای امرده
 عزم و اقداملری سلاله بنی هاشمک معاد اتیه مصر و ف اولوب ششعه هاشمیه بنی قبل و اعدامه مبادرت ایلر ایل
 قبائل شدید الشکمه بنی عید مناف مانند ثریا جمیع الشمل ایکن بنات النعش کبی متفرق و پربشان و مکمن
 خفاده بی نام و نشان اولدیلر * بوقریب ایل سائر قبائل عرب کین خفادن بروز و ظهوره فرجه بولوب اطراف
 و اقطارده فرمانبراطاعتلری اولان صدور و امر ابواند قلمی محله دعوی ملک و سلطنت ایل علم افرازیغی

و شقا اولدیله * از جمله افریقیه ده امرای بنی اغلب و اندلس ده موجود اولان ولایه و حکام تحت اطاعتدن
خروج ایدوب دولت اسلام تعدد شرکاء ایله منقسم و متفرق اولدی * بوند نصکره خلقای قاطمیندن
بنی ادیس مغربده ظهور ایدوب طائفه بر بریه سلاله بنی هاشمه صدق و محبت و عباسیه نیک اول طرفه ارسال
جند و سپاه ایتمزدن امنیتری سبیلله اداره دولتی اقامت ایتدیله * فعلی هذابدولتک قوت اصلیه
و عصیت ذاتیه می بعض اسباب و عوارض ایله مختل اولدقه اطراف واکافده مدعیلر خروج و ظهور
ایدوب دعوائی ملک و سلطنته قیام و داخل حوزه حکومت اولان بعض عمالکه استیلا ایتدکارنده دولت
واحدیه ایکی قسمة منقسم و متفرق اولور * واکر برمک و دولتک دائره سی واسع و امر و حکمری عمالک
کثیر و بلاد عظیمه به شامل ایسه اول دولتک نظامی مختل اولدقه اطراف واکافه استیلا ایدن اعداست
سمت اول عمالکی ضبط ایدوب کرسی سلطنته منتهی اولنجه ینارنده تقسیم ایتدیله ایکی اوچ دولته یادخی
زیاده به منقسم اولور * و دول حادثه نیکدخی رجالی ترفه و تنعمه مشغول اولوب تدبیر و تصرفدن قاصر
اولغله انلردخی مدت بسیره ده مندرس و منقرض اولور * لکن بعض اوقانده دخی برمک و دولتک
مبادی ظهورنده تهید و اقامتنه همت ایدن اهل عصیت و عشیرت مضحل اولدقه نصکره دخی فرمانبر
اطاعتلری اولان خلقک اجتماع و اعانتلریله ثابت و دائم اولوب عصیتدن مستغنی و انقراض و اندر اسدن سالم
اولور * اصلی بودرکه برمک و دولتک که تأیید الهی ایله وقت و زمانی تمتد اولوب اول وابتدای طول عهد
و زمان ایله مجهول و منسی اولدقه اول دولتک تحت ایالت و اطاعتنده مقیم اولان رجال آبا و اجدادلری
وقتندبرو ملوک و سلاطینه اطاعت و انقیاد فریضه اعتقاد کی قیلمزنده راسخ و مستقر اولوب وجهان
الوجوه خلق ربه اطاعت ایله اجاب و اباعده دست داده بیعت اولوق محال و ممنوع اولور * پس ملوک
و سلاطین بومقوله دولته قبائل و عشایر ایله عصیتدن مستغنی اولوب تهید امرده وظایف و مواجب ایله
مرتب جند و سپاه ایله اکتفا و قلوب ناسده هر کوزا اولان تسلیم و اعتقاد ایله تعاضد ایدرلر * بو تقدیرجه
حوزه نشین اطاعت اولان رجالدن بر فرد خلق ربه اطاعت ایله بنی و عصیان قیور ایتیموب علی وجه القرض
بعض متغلبه دعوائی ملکه قیام و اسعاف مأمولنه ند کلو سعی و اهتمام ایتسه دخی جهورانام سنک فلاخن
تأدیب ایله قنديل حیاتن کسر و افنا ایدرلر * و بواشاده چوق کره دولت اوزرینه بغات و خوارج مستولی
اولمغله منازعه خصومدن سالم اولوب ورغایا و برایانک اطاعت و انقیادلری دخی ثابت و راسخ اولمغله
امرلریته مخالفت و طاعتلرندن انحراف بر فردک خاطرینه خطور ایتیموب و عسایر لند دائره ملکه
تغلب و استیلالری دخی بر طرف اولمغله ملک و سلطنت هرج و مرج ایله اختلالدن سالم اولور * لکن طور
عالم تغیر و انقلابدن خالی اولیموب و طبیعت ملک مرکبات عنصریه کی سن غور و وقوف و انحطاط میاتنده دایر
اولمغله عاقبت عروء اقبالی مختل و نظامی مختل اولوق مقرر در * تکیم ابدان حیواناتده مطیع حیات اولان
حرارت غریزیه ابتدای خلقنده جذب غذا ایله نشو و نما بولوب قوت مزاجی مقداری نصاب کمال و درجه
و قوه بالغ اولدقه نصکره مراتب هضمه فتور عارض و بدل مایتمل تحصیلدن عاجز اولدقه وقت مقدری
حلول ایدوب عمر طبیعی سی نهایته بالغ اولور * فاکل اجل کتاب و لکل دولة امد و الله مقدر الیسئل
والتبار

فصل (فصل)

فصل ثالث فی فیصلی ملک و دولته مال جهندن حاصل اولان خللی سیاتنده در * معلوم اوله که بوندن اقدام
ذکر اولندیغی اوزره هر ملک و دولت ابتدای ظهورنده بدوی الطور اولوب اعیان دولت رعایا به رفق و ملامت
و خرج و صرفده اعتدال اوزره حرکت و تحصیل مالد عفت ایدرلر * بنه علیه تحصیل حقوق و جمع مال
و حساب عمالده اعیان و دقتدن تجانی و تسامح ایدوب خرج و صرفده اسراف می موجب کافت و حشمتلری
اولمغله تکثیر مال و توقیر معاشه محتاج اولزلر * لکن بوماقیم اطراف عمالک غلبه و استیلا ایله دائره
دولت واسع اولوب دفع خصوم ایله غوائل و مشاغل بر طرف اولدقه رجال دولت ترفه و تنعمه میل و رغبت

ایتمکله خرج و صرفی کثیر اولور * شویله که ملک و سلطان و سایر صدور و وارصکانک اکل و شرب و وزی و لباس و اتباع و خدامده کلفت و حشمتری مزد داد اولوب حفظ حدوده مأمور اولان عساکر و جنود و سایر اهل دولتک موجب و وظائف و سایر مصارف بری بوجه ترقی ترتیب و تکمیل اقتضایدر * و دخی (الناس علی دین ملوکهم) * وفقی اوزره داعیه حشمت سایر اهالی دیار و رعایایه دخی سرایت ایدوب انلردخی حالرینه کوره ترفه و تنعم اوزره تعیشه رغبت ایدرلر * و اولیای دولت داخل حوزه حکومتی اولان محاسنکده تجار و رعایانک ترفه و تنعملری مشاهده و کندیلره اقتضایدن مصارف عظیمه یی ملاحظه ایدوب جمع مال و تکثیر ایراده محتاج اولملریله سوق و بازارده بیع و شرا اولتان اشیا و امتهه یه باج و کرک و وضع ایدوب تحصیل ایچون عمال و امنانصب و تعیین ایدرلر * کیده رلر رجال دولتمده ترفه و تنعم غالب و خرج و صرفی مزد داد و ترقی اولوب رسوم قدیمه و عواید معتاده ~~صکافی~~ اولملغله مستطل جناح حیاتلری اولان رعایا و برابانک اموال و املاکنه اطاله دست تعدی ایدرلر * شویله که گاه احداث ضمیمه رسم باج ایله رعایای ازعاج و گاه سممت تجارتیه ساوله ایله تعطیل مال تجار ایدوب کاهیجه دخی ادنی جهانیه ایله اموال رعایای اخذ و غصب ایله تعدی ایدرلر * و بواسطه عسکری طائفه سی دخی دولتک ضعف و هرمفی و کندولره احتیاجنی مشاهده ایتمکله ملوک اوزرینه بغی و خروجلری حس اولنوب تسکین فائز قسینه ایچون بذل مال و احسان و عطادن غیری چاره اولملغله خزینة بیت المال دن بخشش نامیه عطایای کثیره صرف ایدرلر * و دولتمده خرج و انفاق کثیر اولدقجه تکالیف و رسوم دخی مزد داد اولوب تحصیل و تکمیلی ایچون اطرافه عمال و امنان تعیین و اموال مقاطعاتی جمع و تحصیل مباشرت ایتد کارنده عمال دخی اموال عظیمه یه دسترس اولورلر * و بو تقریب ایله عمال مقاطعاتک ثروت و حشمتری دخی زاید اولوب کثرت اتباع و خدم و خیل و حشم ایله وسعت حاللری ظاهر اولدقده مقتضای حقد و حسد اوزره مینلرنده منافسه ظهور ایدوب ادخار مال ایله بربرلری و کلائی دولته غمز و نفاق ایتلریله طرف دولتدن مواخذ و مصادره اولورلر * شویله که واحدا بعد واحد عمال و ملازمین حبس و ضرب ایله تعزیر و تعذیب اولنوب بالجه ملک و ماللری بدلرندن اخذ و نزع اولنملغله وقت حاجتده قوه الطهر دولت اولان رجال فقیر الحال و منکسر البال اولور * کیده رلر مصادره و مواخذ ثروت و غنا ایله معروف اولان اعیان ولایت و تجارت مملکتده دخی سرایت ایدوب انلرک سرمایه لری دخی غصب و تاراج اولنملغله عمال و امنان و تجار و اغنیای مبتلای ذل و هوان و پامال چند عبدوان اولدقده شوکت دولت و هیبت سلطنت محو اولوب دائره مملکتده قوت قاهره ایله ضبط و تصرف برطرف اولور معاذ الله بو طورک ظهورنده بذل مال ایله مدارات سیف صاوم ایله معانانندن انفع اولملغله تدبیر سیاست مملکتده رجال دولت بخش مال و افاضه بر و نوال ایله عسکرک قلوبنی استیلاب ایدوب وظائف معتاده دن زیاده بذل ماله محتاج اولور * لکن اصحاب شوکت و ارباب ثروت اولان رجال دولت و رعایای مملکت محو اولملغله تحصیل مالدیه عسرت و صعوبت مقرر اولوب مطالب و مراملک حصولی متعذر اولملغله ملک و دولتمده علامات نفس و ادبار ظاهر اولور * و بواسطه ممکن کین فرصت اولان ارباب بغی و شقاق فرجه بولوب اطراف و کافدن هجوم و خروج تعدی ایدرلر * اگر پیرامن دولت خصم و منازعدن سالم اولوب طلب ملک و دولت ایله قدم نزاعه قیام ایدرکسه بولنر سه دخی مزاج دولت عمر طبعی سی تکمیل ایدوب اجل مسما سی حلول ایتمکله خود بخود دخی محو و مضمحل اولق مقرر در * تکمیل قسیل سراج امداد روغن ایله مشتعل اولوب زینی فانی اولدقده منطقی اولق مشهور و محقق در * والله مالک الامور و مدبر الاکوان لا اله الا هو

❦ (فصل) ❦

فصل ثالث الی برنجی فصلی هر ملک و دولتک ابتدای ظهورنده شیاً فشیاً آفتاب عز و اقبال مررتفع اوله رق غایت ارتفاعه و اصل اولوب حد اعتداله قرار ایتد کد نصکره طوراً بعد طور خط استواء دن زائل و مغرب ادبار و اصل اولدققی پیاننده در * مقدمه کتابک اوچنقی فصلی اولان فصل خلافت و ملک عنوانده سبق

ایندیکی اوزره هر ملک و دولتک قوت اصلیه سنه نظر الیه مسالک و محالکدن بر حصه معینه سی اولوب اول حد
 مخصوصدن زیاده بملکته تجاوزا یتک ممکن اولدیغی ذکر اولمشیدی * و هر ملک و دولتک حد و غایتی و امتداد
 مسافه ده نهایی بومقیاس و مقدار الیه مضبوط و محفوظدرکه عصبه دولت اولان چند و لشکر اطراف
 واقطارده حفظ و حایه سی اقتضایدن حصون و قلاع توزیع و تقسیم اولنوب اطراف اربعه دن قنقی محله
 واصل و منتهی اولدقده عدد حیات منقضي اولور سه اول محل سرحد تعیین اولنوب لسان عربده مانره ثغور
 تسمیه اولنور * و کرسی ملکیت دائره دولتک حاق و سطنده واقع و مرکز مقامنه قائم اولدیغی کبی حد و دوتغور
 دخی هر طرفدن حوزه سلطنتی محیط اولغله سرحد محالک محیط و نطق تسمیه اولنور * و محالک وسعت
 و کثرتی و امتداد و اتساعی اعوان و انصارک کثرت و و فرقی حسیله اعتبار اولنوب عسکریتک عددی کثیر
 اولان دولتک دائره و نطقی قلیل اولاندن اوسع و اعظم اولور * و دائره دولتک تراید و اتساعی اکثریامبادی
 ظهورنده حاصل اولور که ملوک و سلاطین اکثر قبائل و عشایردن ظهورا یتکله ابتدای حاللرنده ترفه و تنعمه
 مألوف اولوب دشت و بریه ده دعوی ریاست الیه محاربه و مبارزه به اقدامدن خالی اولملریله دعوی
 ملک قیام ایتد کارنده دخی طینتارنده هر کوز اولان غیرت و حیت مقتضای اوزره نیروی بازوی جلادت الیه
 توسیع محالک سعی و اقدام ایدرلر * بعده سریر عز و اقباله اعتلا و رفیع رایت غزا الیه عزم و توجه ایدکری
 محالک استیلا میسر اولدقده کثرت مال و نوال الیه ترفه و تنعمه واصل اولوب خصوصاً امتداد زمان الیه
 قرن اول منقرض و قرن ثانی منتشر اولدقده مهد عیشده راحت و سکون اوزره نشو و نما بولمیریله اصل
 نسبیلرنده هر کوز اولان غلظت و خشونت رقت و لطافتیه مبدل اولوب مشربلری نظیف و خلق و خصلتاری
 لطیف اولور * لیکن طور حضارت اوزره بساط عز و نازده تربیه اولنوب یأس و شدت الیه موصوف اولان
 آبا و اجداد لری طورندن خروج ایتکله طینتارنده جبن و کسل حاصل اولور * بوندن ماعدا ابنای نوعی
 مقام عز و حکومت و صد و سعادتده کوروب داعیه حب ریاست الیه قدم نزاعه قیام و بر برلری قتل و اعدامه
 اقدام ایدرلر * سلطان انام دخی قبیله سی رجالتک طلب مناصبده منازعه و دائره ملکده مداخله لری منع
 و دفع ایچون سل سیف جلادت ایدوب عظمای قومی اهلک و افنا ایتکله قبیله سی رجالتدن معدود اولان
 مندور و امر اهلک اولوب اجانب و اباعددن اعوان و انصار تربینه مبادرت ایدرلر * بو تقدیرجه تصحیح
 مزاج دولته بادی اولان رطوبت اصلیه زائل و رطوبت غریبه عارض اولغله اعضای ملکده وهن و قنور
 کلوب فصل سابقده ذکر اولندیغی اوزره چند و حامی جهتندن ملک و دولته خلل ترتب ایدر * و دولتک
 بو طورنده عز و حشمت و رفعت و ایت غلبه غالب اولوب طعام و لباس و سلاح و تشیید قصور و ربط
 خیموده رقت و دقت حدی تجاوزا یتکله رجال دولتک خرج و صرف لری کثیر اولوب ایراد قدیم لری اجاطه
 ایتکله مال جهتندن دخی خلل و نقصان تربینه بادی و عجز و قنور ظهور ینیه مؤتی اولور * و بواسطه
 جوق کره رؤسای دولت میاستده حقد و منافسه عتسده اولوب ینلرنده منازعه ظهورا یتکله جوار
 دولت و حید و سلطنته قریب اولان اعدانک نروجه باعث و بادی و تدارک اسباب دفعه عجز و حیرت لری
 مقتضی اولور * شویله که کیده رلک اطراف و کافده حفظ ثغور و ضبط حدوده مأمور اولان امرانک
 بعضیلری مزاج دولتک ضعف و انحرافی مشاهده ایدوب طرف سلطنتدن عهده جایه لری شه تقویض
 اولنان محالکی علی وجه الاستقلال ضبط و تصرف الیه خلع ریتقه اطاعت ایدرلر * اریکه نشین دولت اولان
 صاحب سلطنت دخی علم افزا شقا اولان باغیلری جاده طاعت و شهرام استقامته جلدن عاجز اولغله حدود
 قدیمه دن نیچه اماکن عذیمه حوزه حکومتلرندن خروج ایدوب دائره دولتک بعد و مسافه سی تنک اولور *
 بعده استیلای خوار جدن مالم اولان اطراف واکف سرحد اعتبار اولنوب مقتضای وقت و حاله کوره
 مهضا ممکن حفظ و حایه اولنور * لیکن عسکرده عجز و کسل و ماله قلت و خلل واقع اولغله منور جلدیه
 دخی سرحد قدیم کبی مغلبه استیلا ایدوب قلب دولته قنیه و فساد سرائی غالب اولدقده ملوک و سلاطین
 قانون حکمت اوزره تصحیح مزاج دولت ایچون تدبیر و مداواته مباشرت و اساس ملک و دولت اولان رجال
 و مال جهتله دائره ملک ترتب ایدن خلل و فسادک دفعه مبادرت ایدرلر * شویله که اسلوب سیاست

وقانون بجای تغییر ایدوب مصارف معتاده واقع اولان اسرافات وزوائدی حظ و تنزیل و خرج و صرفی
تقلیل آید کد نصکره مناصب و مراتبی ممکن اولدجه اهل توجه ایله مبادی دولتمه اسلاف وادیسنه تقلید
ایدیلر * لکن اطراف واککنافه اعدا غالب و مستولی و کرمی مملکتیه قریب اولوب مال ورجاله قلت
ونقصان ترتب ایتمکله هر نه دکاوتدیر اولنسه قائده ویرمیه جکی مقرر در * زیرا دولتک عهدشبابی زائل
اولوب قوای مملکت شیب وهرم مستولی اولغله اعضاء ریسیه سه مزاج عارض اولدقه طیب حاذق
تدبیر وودادن عاجز اولوب حیه و برهیزایله فی الجمله حفظ صحت اولنورسه دخی عاقبت خلط فساد قلبه سرایت
ایدیلر * وواخر دولتمه تغییر رسم و قانون و تبدیل وضع و اسلوب ایدن رجال کویا انشای ملک و دولت
و تجدید نظام سلطنت ایدوب وقت شیبی عهدشبابه تحویل ایله مزاج دوائی تعدیل و تصحیح سهی ایدیلر *
لکن مرض غالب و مزاج ضعیف اولوب اطراف و جواتیه اعدا مستولی اولغله هر بحر انده دایره دولتک
بر طرفی سکتیه تعطیل ایله مختل اولوب وقت مقدری حلول آید کده بالکلیه منقرض و مندرس اولور *
بو امرک صدق و تحقیق دولت اسلامده ظاهر در که عهد بعثت نبویه علیه افضل التحیه دن دوات بنی امیه
اتهاسته دک توارد فتوحات و تعاقب فیوضات ایله دایره ملک و دولت واسع و عاتیه اعمه غالب اولوب دسترس
اولد قری نعم و ارزاق ایله حیات دین اسلام اطراف و آفاقه مستولی اولدیلر * خلفای امویه د نصکره بنی
عباس تحت نشین خلافت اولدقه اوائل ظهور لر زنده انلر دخی کریان مکمل زه شرق دن دامن اعلین طراز
غریبه وارجه حکم و تصرفده منفرد و مستقل اولوب بعده ترفه و تنعمه مألوف و مشغول اولغله ظل ممدود
خلافت اندلس و غرب جابلر دن نقصان و زواله میل ایلدی * شویله که دیار اندلسه عبدالرحمن اموی
و ممالک غریبه ادریس علوی مستولی اولوب دایره خلافت دن بواکی قطر عظمی قطع ایدیلر * کیده رکن ابنای
رشید دن مأمون ایله امین میاتنده بغض و شقاق واقع اولوب خلفای علویه نک شیعیه و داعیه لری هر طرفه
دعوائی خلافت قیام ایدیلر * بعده متوکل خلیفه قتل اولوب امر اخلفایه تغلب و استیلا ایله آفاق
و اطرافده حکم و تصرف دن حجر و پولند قری مملکتده باج و خراجی کند یله قصر ایدوب هریری برکوشه ده
علم افرازی بنی و شقاق اولدیلر * بعده معتضد عباسی مسند نشین خلافت اولدقه سیاست مملکده جاری
اولان قوانین قدیمیه بی تغییر ایدوب ولایه اطرافک تغلب ایتد کبری ممالکی مقطوع معین ایله انلره قطع الزام
وانلر دخی وجه مشروح اوزره التزام ایدیلر * از جمله ماوراء النهری بنی سامانه و عراق و خراسانی
بنی طاهره و ممالک سند و فارسی بنی صفاره و مصری بنی طولونه و افریقیه بنی اغلبه تفویض
واقطاع ایدوب امرای مذکورین دخی بهر سته ارساله لر بنی خزینیه ارسال ایدیلر ایدیلر * و معتضد
خلیفه نک تطای دولت عباسیه ده مدت مدیده باقی قلوب امرای اطراف وجه مشروح اوزره مقاطعاتی
ضبط و تصرف ایدیلر * بعد زمان طائفه عربک کله لری مفترق و امرای بجمدن بنی بویه و دیلم دولت
اسلامه تغلب ایدوب خلفای ممالکده حکم و تصرف دن حجر و امر حکومتی کند یله قصر ایدیلر * و کذلک
امرای بنی سامان ماوراء النهرده غلبه و استیلا اوزره باقی قلوب و دیار غریبه خلفای فاطمین ممالک مصر
و شامه اطاله دست تعدی ایله ممالک اولدیلر * بعده طائفه اترک کدن سلاجقه دولتی ظهور ایدوب ممالک
اسلامه تغلب و استیلا ایتد یله انقراض لری وقته دک خلفای حکم و تصرف دن منع و حجر ایدیلر * و ناصر
عباسید نصکره خلفا عن اصل حوزه حکومت ایدوب حوزه تصرف لری عراق عرب و اصفهان و فارس و بحرین حدود بنی قیماوز
ایدی * شویله که سلاله عباسیه دن وارث تحت خلافت اولان رجال واحد بعد واحد ممالک مذکورده ده
فرمانه رمای مسند استقلال اولوب هریری نو بتنه طور مخصوص اوزره اجرای مراسم خلافت ایلدی *
آخر مائه سابعه او اسطنده طائفه مغلن ملک تاتار اولان هلا کوبن طولی بن دوشی خان ظهور و خروج
ایدوب سل سیف عدوان ایله مستعصم باللهی و ملوک سلجوقیه بی قهر و تدبیر و ملک و دیار لر بنی بالجه نزع
و تسخیر ایتد کله دوحه خلافت عباسیه بی برکنده قیسه استیصال ایلدی * تقریر سابق اوزره هر ملک
و دولتک دایره و مساقه سی بر حدمعینه بالغ و منتهی اولدقه نصکره علی التدریج نطاق امتدادی متقاصر

و متضایق اولوب عاقبت طوراً بعد طوراً اجل سیاسی حلول ایتد کده متقرض و مندرس اولور * و عادت علیه الهیه جاری اولدیی اوزره هر دولت عظیمه و صغیره ده حال بومنوال اوزره مستر اولوب بیر امن دامن قیامته دلکست سنیه الهیه بویه چاریدر * کل شیء هالک الا وجهه

❖ (فصل) ❖

فصل ثالث الی ایکنجی فصلی ملک و دولتک حدوث و تجدیدی نه کیفیتده واقع اولدیی بیاتنده در * معلوم اوله که بر ملک و دولتده علایم خمس واد بار ظاهر اولوب آفتاب اقبالی زواله قریب اولدقده دولت احرانک حدوث و ظهوری ایکی نوع اوزره اولور * نوع اول پای تخت سلطنتدن بعد اطرافده واقع سرحدلرده طرف دولتدن موظف اولان مستحقین آرا اولوب حامیلری قلیل اولدقده اول حوالیده واقع ولات و عمالک بعضیلری تحت ضبطلرنده اولان عمالکه غلبه و استیلا ایدر * شویله که ابتدای امرده هر والی مجتهد بولندیقی منصبده استقلال اوزره حکم و تصرف ایدوب آیین ملک و سلطنته میل ایلرینه امارتی تبتا و زاینتر * لکن کیده رلک اولاد و احفادی یا کبرای اتباعی و احد بعد و احد مسند نشین صدارت اولدقده اولی عملکنک اهل ایسی انزل ریاست و سیاستلری اذعان ایدوب امر و نهی لرنده اطاعتنه مألوف اولمغله ملوک و سلاطین عدا دینه ملحق اولورلر * و بواثناده حقوق کزه واقع اولور که متغلبه ولایه میاتنده نایره حقد و حسد مشعل اولمغله صدر ریاسته اعتلاده منازعه و محاربه به تصدی اولوب ایچلرنده بطش و شدتده غالب اولان کسسه خصمنه غلبه و استیلا و مسند عز و جاهه اعتلاید * تنکیم دوات بنی عباسک نظامی مختل اولوب مکنت و قدرتلی اطراف محالکی جایه دن قاصر اولدقده امرای عباسیه دن بنی سامان ماوراء النهره و بنی حمدان موصل و شامه و بنی طولون عمالک مصره غلبه و استیلا ایتدیلر * کذلک عمالک اندلسده واقع دوات امویه ده دخی حال بومنوال اوزره جاری اولوب ولات اطراف طوایف ملوک اولمغله یلرنده بولسان محالکده علم افراز استیلال اولمغله دولت امویه بنی تفریق و تقسیم ایدوب واحد بعد واحد اقارب و موالیلری وارث تخت دولت اولدیلر امراتب تغلبک بوقسمنده دولت قدیمه رجالیله متغلبه میاتنده حرب و قتال جاری اولوب بلکه مجتهد بولندقلری صدر ریاست ایلد اکتفا ایتلر بله تخت دولته استیلا به طالب اولزلر * زیرا دوات قدیمه نک مالی قلیل و رجالی عذیم اولوب اطراف و کثافی حفظ و جایه دن عاجز اولمغله سرحدلرده موجود اولان ولات و حکام بولندقلری ایالتده استقلاله مضطر اولورلر * تغلبک ایکنجی نوعی بوجهله واقع اولور که بر دولتک قوت و شوکتنه ضعف و خلل طاری اولمغله جوارد ولتده مترصد کین فرصت اولان رجالک بعضیلری علم افراز بنی و خروج اولوب فصل سابقده ذکر اولندیقی اوزره دولت قدیمه نک اوضاعندن روگردان اولان رجالی خروج و ظهور ایدر * یا خود قبائل و عشایردن برکروه انبوه بر شکوهک رأس و رئیسلی اولان شخص قومی میاتنده شوکت ظاهره و سطوت ظاهره ایلد ممتاز اولوب رتبه ریاستدن مرتبه سلطنته ترقی و اعتلا به طالب و دولت قدیمه اوزرینه خروجه راغب اولدقده دولتک ضعف و زوالی و قسندخی مصادف اولمغله طالب ملک و دولت ایلد حرب و قتاله میادرت ایدوب مساعدت تقدیر ایلد مقصودلرینه فوز و ظفر بولورلر * تنکیم دیار شرقده سلا جقه آل سبکتکین اوزرینه و عمالک غربده بنی مرین موحدینه غالب اولوب مالک تخت دولت اولدیلر * والله غالب علی امره

❖ (فصل) ❖

فصل ثالث الی اوچنجی فصلی دولت جدیده نک ملک قدیم اوزرینه غلبه و استیلا سی دفعی اولوب مهل و تدریج ایلد واقع اولدیی بیاتنده در * معلوم اوله که بوندن اقدم ذکر اولندیقی اوزره بر ملک قدیمک زوالی و دولت احرانک حدوث و ظهوری ایکی وجه اوزره واقع اولوب وجه اول دولت قدیمه نک رجالندن ظهور ایدر که سلطنت قدیمه نک هر و رایام و کور و اعوام ایلد آب و بانی زائل و آفاق و اقطاره معدود و شامل اولان ظل خلیل عز و اقبالی تنصان و زواله مائل اولدقده حدود و سنورده تولیة اعماله ماوراء اولان ولات اطراف

بولند قاری مملکتده فرمانفرمای مسند استقلال اولورلر * لکن تغلب واستیلاده بونلرک قایت همت
 ونه پایت قوتلری یذرند اولان ایالت ومملکت مقصور اولوب غالب حال واکثر اوقاتده فرمانبراطاعتلری
 اولان ملوک وسلاطینک تاج و تختنه اطالهدست تطاول ایتمک کیری فصل سابقده ذکر و تمهید اولمش ایدی *
 اما وجه ثانی بغات و خواریک دولت قدیمه اوزرینه خروج و ظهورلریدرکه طلب ملک و دولته مکنک
 و قدرتلری وافی و تمهیدلری ایستماعه بطش و شدتلری کافی اولغله مطالبه ملک و دولته قیام و اقدام ایدرلر *
 بوتقدیرجه طرفیتدن جنک ویرخاش و ضرب مصافه آغاز اولند قدیمه دفعه غلبه واستیلا ممکن اولوب بلکه
 الحرب بحال فحواسی اوزره شاهد فوز و ظفر کاه طالب و کاه مطلوب طرفنده رونما اولغله یینلرند حرب
 و قتال مقمادی اولوب علی وجه التدریج مدت مدیده مرورند نصکره تاج و تخت دولته مالک اولورلر *
 بوا مرک سروسپی اولدرکه بوندن اقدام ذکر اولندیقی اوزرما کتیرا حرب و قتالده فوز و ظفر تأسید آسمانی
 و مکرنا کهای کبی اسباب روحانیه و امور نفسانیه ایلده واقع اولوب قلوب و نفوسده وقع و تأثیری خصمه غلبه
 واستیلا به مفضیدر * شویله که عزم صادق ایلده تهیته آلات حرب و قتال و تکثیر سواد لشکر وسیله فوز
 و ظفر اولوب اسباب ظاهره نک امر خریده دخل و تأثیری مقرر ایه ده علل روحانیه و امور نفسانیه به نسبت
 ایلده قاصر اولدیقی بوندن اقدام ذکر و تمهید اولمش ایدی * بوسید تاشی مشکات صدر بوندن شرفریز
 عز صدور اولان الحرب خدعه حدیث شریفی فحواسی اوزره مکر و حیلده استعمل اولنان امورک
 انقی اولوب اکثر یافوز و ظفر اعمال لطایف الحیل ایلده معرض حصوله جلوه کراولور * وعهد وزمانی
 محمد اولان دول قدیمه اصحابک جلالت شان معالی نشانلری قلوب ناسده ثابت و راسخ اولوب عهد بعید
 وزمان مدید دنیرو تخت نشین دولت اولان ملوک وسلاطینه اطاعت و انقیاده خلق مألوف اولغله طاعت
 و عبودیتلری عقیده ایمانیه کبی فریضة ذمت پیلوب خلافت جوار کوسترلدیکی دخی بوندن اقدام مواضع
 عدیده ده ذکر و تفصیل اولمش ایدی * بوسورتده دول قدیمه ده طاعت ملوک ناسک اعتیادلری هنوز
 تباشیر صبح اقبالی بدید سلطان جدیده انقیادلری نه مانع اولوب اعوان و اتباعک همکترینه دخی وهن و فتور
 ایراث ایدر * شویله که ملک جدیدک محرم حریم قرب و اختصاص اولان خواص و مقربین و عشیرت
 اقربینی عزم صادق و وجه لایق ایلده معاونت و مظاهرته قیام و اقدام ایدر لر سه ده سائر ناسک اکثری دولت
 قدیمه اصحابک طاعت و انقیادلری نه اعتقاد و اعتیاد ایتمکله همکترینه وهن و کسل و عزم و اقداملری نه
 ضعف و خلل عارض اولوب ابتدای امر ده دولت قدیمه دن انحراف و دولت جدیده جانبته میل و انصرافده
 رخاوت اوزره حرکت ایدرلر * بوسید تاشی دولت قدیمه ایلده دولت جدیده اصحابی میاتنده اسباب حرب
 و قتال مدت مدیده دائر اولوب قهر و استیلا امری امد مدید و صبر شدیمه محتاج اولور * تا اول وقتده دلکه
 تعاقب حرب و قتال ایلده دولت قدیمه نک ضعف و خللی ظاهر ورجانک تاب و توانی زائل اولوب هیبت
 و مهابتلری عیون ناسدن ساقط اولغله بیعت و اطاعتلریدن منحرف و دولت جدیده جانبته قلبلری منعطف
 اولد قدیمه ظفر و استیلا مقرر اولور * و دولت قدیمه ایلده دولت جدیده اصحابی میاتنده عمادی حرب و قتاله
 بر سبب دخی بودرکه دولت قدیمه اصحابی عهد مدید دنیرو منافع ملک و دولت ایلده تمتع و انتفاع ایدوب خزینه
 سلطنتدن طرفلری نه عاید اولان اموال و اوراق ایلده ترفه و تنعم ایلده مقصور و غیر یلر مجبور اولغله رخس
 و رخت و سلاح و بساط و سائر اسباب عز و حشمت و آلات زیب و زینتدن اشیای کتیره به مالک اولدیلر *
 و ملوک وسلاطین اختیارا یا اضطرارا احسان و عطا و افاضه جود و سخاوت خالی اولغله عیون ناسده
 شوکت و حشمتلری عظیم اولوب ثروت و غنای السنه ناسده دائر و آفاق و اقطارده سائر اولغله وقع
 و مهابتلری قلوب اعداده جایگیر و مستکن اولمشدر * اما اهل دولت جدیده اما کن بعید و بریه
 و یادی ده فقر و فاقه و ری غنم و نایقه ایلده مألوف اولوب خیل و سلاح و سائر ادوات کارزاردن بی بهره اولغله
 قلبلری رعب و هراس ایلده ملو و غمیل اولور * زیرا پسدری توارد اخبار ایلده دولت قدیمه اصحابک کثرت
 مال و ثروت و غنای و ضرب مصاف و حرب و قتاله تمی و تأهلری اخبار اولوب کنسیدی حاللری دخی
 ملاحظه اولند قدیمه مقابله به عدم اقتدارلری و همیله محاربه بی وقت آخره تعلیق و تأخیر مضطر اولورلر *

تا که دولت قدیمه ملک مال ورجالی مختل النظام اولوب ضعف وخلل مستحکم اولدقد. فرصتی اعتنای و اراده
 انتقام ایله اوزرلی شه غلبه و هجوم ایدر لر * بناء علیه دولت قدیمه جسمیه ملک دفعه انقراض و اندر اسی
 ممکن اولوب مدت مدیده محاربات کثیره و مطالبات عدیده د نصکره و قوی مجاری سنن الهیه دندر *
 وینه بوسب عادی ایله دخی مطالبه دولت مقتادی اولور که دولت جدیده اصحابی ایله دولت قدیمه رجالی
 میاندیه نسب و حسیده و سائر اوضاع و اطوار ده مباينت و مخالفت اولوب دائما دولت قدیمه به غلبه
 و استیلا فکریه یندرنده منافرت تامه واقع اولمغین طرفیندن مراسلات و مکاتبات منقطع اولوب سرا
 وجهر ادوات قدیمه اصحابک ضعف وخلل و سائر احوال ریشه و قوف ممکن اولر * بناء علیه طالب
 مطابق حال و شایسته غافل اولمغین مقابله ده عجز و قصور احتمالیه خصمک اوزرینه حله و هجومه اقدام
 ایتیموب کین خفاده بر مدت مترصد فرصت اولور * تا اول وقت و زمانه د که سبق قضای الهی ایله
 دولت قدیمه ملک عهد شباهی زائل و سن الخطاطه مابل اولوب ایام سالفه ده دولت جدیده اصحابدن مستور
 اولان وهن و خلل ظاهر و واضح اولدقد. دولت جدیده اصحابی فرصتی غنیمت یلوب حله و هجومه اقدام و قیام
 ایدر لر * زیرا خصمک ضعف و زوال و سوء حالی معلوم اولوب حدود و ستورده واقع قلاع و حصونی حفظ
 و جایه دن عجز و قصور لر ی ظاهر اولدقد. دولت جدیده اصحابی ابتدای امر ده اطراف و کافیه واقع
 محال که استیلا ایله قوت و مکنتری مزید اولوب سابقا حله و هجومه عزم و همتلری کسر ایدن غائله و هم
 و خیال بر طرف اولمغله هرگز دائره دولت و کرسی مملکتیه دخی غلبه و استیلا ایدر لر * بواصر الصدق
 و تحقیق قدیمه دولت بنی عباسک کیفیت ظهوری اعتبار اولتسو تکه ابتدا عقیده بنی عباس ایله ابو مسلم
 دیار خراسانده رفع لوا ایدوب اون سنه یادخی زیاده مدت مملکت خراسانده مطالبه ملک ایله تحزب و اجتماع
 ایتد کد نصکره دولت امویه به فوز و ظفر میسر اولدی * کذلک دیار طبرستانده اقامت خلافت علویه ایله
 طائفه دیلمه عقد لوی دعوت ایدوب سنین عدیده می ورنند نصکره ناحیه طبرستانی فتح و تسخیر ایتدیلر *
 بعد زمان دیار طبرستانده علویه دولتی منقضى اولمغله طائفه دیلم ملک فارس و عراقینه عطف عساکر اقدام
 ایدوب سنین کثیره محاربات عدیده و مبارزات شدید د نصکره مملکت فارس و اصفهانی حوزه عباسیاندن
 قطع و نزاع ایدوب بعده دارالملک بغدادده خلیفه اسلام اوزرینه دخی تغلب و استیلا ایتدیلر * کذلک
 دیار غریبه تشیید بنیان دولت عبیدین ایچون ابو عبد الله شیعیه قبائل بربریه دن کثامه طائفه سی اعانتیه
 اون سنه دن زیاده مکت و اقامت ایدوب بنی عباس طرفندن افریقیه مملکتی محاطه سینه مأمور اولان
 امرای اغالبه ایله مقابله و محاربه کثیره د نصکره عامه بلاد غریب ضبط و تسخیر ایتدیلر * بعده سینه خلای
 عبیدین ممالک مصری دخی بنی عباس یندن اخذ و نزاع قصدیه او نوز سینه دن زیاده محاربه به قیام ایدوب
 بهر سینه طرف غریب دن برا و بحر ارسال چند و عسکر اولوب طرف شام و بغداد دن دخی برا و بحر لاجل
 المدافعه امداد کلکله طرفیندن سنین مذکور ده محاربات عدیده و قور عتد نصکره ملوک عبیدین ممالک
 مصر دن اسکندریه و فیوم و صعیده ممالک اولدیلر * بعده دعوت عبیدین قطر حجازه و اصل اولوب حر مین
 محترمین خدمتیه دخی مشرف اولدیلر * بعده سینه سلاله خلفای عبیدیندن معد المعز لدین الله طرفندن
 جوهر کاتب نام قائد الجیش عساکر عظیمه ایله قدیمدن دارالملک مصر اولان مدینه قسطنطینه ضرب خیام و حریه
 قیام ایدوب غلبه تامه ایله بنی طنج ذواتی اصلندن قلع و استیصال ایتد کد نصکره حالا قاهره عنوانیه معروف
 اولان مدینه مصری انشا و بنا ایلدی * بعده معد المعز لدین الله دخی مملکت افریقیه دن بلده قاهره به
 نقل و نهضت و انده اقامت ایدوب عبیدینک اسکندریه به استیلا لر سنن الشمس سینه می ورنده عامه ممالک
 مصره ممالک اولدیلر * کذلک طائفه اترکدن ملوک سلجوقیه دخی بنی سامان اوزرینه خروج و نهر جیحون دن
 مرور ایدوب دیار خراسانده آل سبکتکین ایله او نوز سینه مقداری محاربه د نصکره دولتریه استیلا ایتدیلر *
 بعده سلاجقه مدینه دارالسلام بغدادده توجه ایدوب مدت قلیله می ورنده انی ضبط و تسخیر و خلیفه بنی
 تصرفدن منع و حجرا ایتدیلر * بونلر د نصکره مبارزه تا ناردن السورز اون یدی سنه سی تاریخنده مغل
 طائفه سی ممالک اسلامی تخریب و اهالی سی تعذیب ایدوب فرق سینه می ورنند نصکره خلای بنی عباسک

شمع اقبال لرینی اطفاء و خاندان عز و اجلال لرینی محو و افسا ایتدیلر * کذلک دیار غربده ملتونه قبیله سندن طائفة مرابطین خروج ایدوب ملوک مغراده ایله مطالبات و محاربات شدیدہ دتصکرہ غلبہ و استیلا ایتدیلر * یوندر نصکرہ طائفة موحدین ملوک ملتونه اوزرینه خروج ایدوب او توزسنه مقداری طر قیندن مذمات شدیدہ جریاتند نصکرہ کرئی مملکت ملتونه اولان بلده مراکشی ضبط و تسخیر ایتدیلر * یوندر نصکرہ یشہ دیار غربده قبیله زناته دخی مرین دخی موحدین اوزرینه خروج ایدوب او توزسنه مقداری جنگ و برخاش دخر اش ایله بلده فاسه جمیع نواحیسی ایله مالک اولدیلر * یوندر نصکرہ او توزسنه دخی ینلرندہ نائرة حرب و قتال مشعل اولوب کرئی ممالک موحدین اولان بلده مراکشہ استیلا ایتدکلری دول مذکورہ نک یسانی متکفل کتب تواریخده مسطور و مشروحدر * یوتقریردن معلوم اولدیکه بر دوات جدیدہ نک بر ملک قدیم اوزرینه غلبہ و استیلاسی زمان قلیلده حاصل اولوب اوقات عدیده ضمنندہ تدریج ایلہ واقع اولقی اوزرہ عادت الهیه جاری اولمشدر * (ولن تجداسنة الله تبديلا) اگر سوال اولنورسه که رسول اکرم علیه الصلاة والسلام حضرت نلر نک حرمسرای علی بنی تشریفارندن اوج درت سنه مرورند نصکرہ ایام خلافت فاروقده فتوحات اسلامیہ آفاق و اقطاره شامل و زمان قلیلده اصحاب کرام ممالک فرس و رومه نائل اولوب کنوز قیصر و کسرایه مالک اولدیلر * جواب سوالده فصل خطاب و وجه صواب بودر که صدر اسلامده واقع اولان فتوحات عظیمه و مغازی جسمیه معجزات باهره نبویه دن بر معجزه جلیلہ اولوب جناب حق رسولانه و عدین تصدیق و قولنی تحقیق ایلہ اظهار قدرت قاهره ایلدی * سری دخی بودر که اصحاب معالی اکتساب فیض صحبت نبویه ایلہ مشرف اولوب نور نبوتہ ایمان و ایقانلری مرتبه حق یقینه بالغ اولغله اعدای دین ایلہ محاربه و مقاتله ده تقصیر ایتدوب خلوت شهد شهادت ایلہ مرات موتی فراموش ایتدیلر * و قلوب کفارہ من طرف الله رعب و هراس القا اولغله شیردلان اسلامک هیبت و مهابتلری قلبلرینه استیلا ایدوب جله طاقت کداز چند اسلامه طاقت کتوره میوب زهره لری چالک و کشته شمشیر هلاک اولدیلر * یوتقدیرجه صدر اسلامده واقع اولان فتوحات عظیمه ملت اسلامیہ ده متعارف اولان معجزات نبویه دن معدود اولوب سائر حرویده جاری اولان و تیره عادتہ مخالف اولغله امر عادی اکفایس اولنر که دولت جدیدہ نک دولت قدیمه یه استیلا سینده ذکر اولنان قاعده مطرده منتقض اوله

(فصل)

فصل ثالث الی در دینجی فصلی هر دولتک او اخرنده وفرت عمار واقع اولوب بعده شدت خط و غلا و کثرت موت و هلاک و قوعی پیاننده در * معلوم اوله که یوندن اقدم ذکر اولنان فصول ضمنندہ بسط و تفصیل اولندیقی اوزرہ ملوک و سلاطین مبادی ظهور و خروجرندنه ایالت و مملکتندہ مقسک اولان رعایایه رفق و شفقت ایلہ معامله ایدرلر * زیرا دعوی مالک و دولت ایلہ ظهور و خروج ایدن ملوک یا اصحاب دین و مات اولوب امر سیاستده قانون شریعت ایلہ عمل ایتکله اجرای عدل و نصفت ایدرلر و یا خود ادیان و ملل اربابنندن اولیوب انیسادن برنی به تابع دکل ایسه بهر حال اشدای ظهور لرندہ بدوی الطور اولغله امر سیاستده تدقیق امور دن غافل اولوب چند ورعیته رفق و ملایمت ایلہ معامله و تحصیل جبا یتمده مسامحه ایدرلر * یوتقدیرجه رعایانک سعی و عمله شوق و نشاطلری قوی اولوب زراعت و حراشت و صنایع و تجارتیه میل و رغبتلری تعلق ایتکله ممالک معمور و اهالی موفور اولوب کثرت تناسل و تولید ایلہ رعیت کثیر و وافر اولور * و کثرت رعیت و عمار مملکت علی التدریج واقع اولوب لا اقل اثری برایکی قرن مرورند نصکره ظاهر اولور * بعده ظهور ایدن دولت عمر طبعیسنی تکمیل ایدوب نصاب کمالدن درجه انشعاطه مشرف و مائل اولدیقی اوقاتده طبیعت ملک و دولتک نشو و نماسی دخی غایت و نهایتسه واصل اولور * اگر سوال اولنورسه که فصل سابقده مرور ایدن کلامزدن هر دولتک او اخرنده تحصیل جبا ییت و امر سیاستده عنف و شدت اولنوب رعایانک قلت و نقصانی ایجاب ایتکله فهم اولغله یوم مقامده اراد اولنان مقامز سبق ایدن کلامزه منافی اولور دیواعتراضدن بوجهله جواب ویریلور که قول اول صحیح اولوب و یوکلامزه

معارض اولمز * زیرا کلام سابقه فهم اولد بقی اوزره اواخر دولته امر سیاسته عنف و شدت مال ورعیتک قلت و نقصانته موذی اولور سه ده دفعه حادث اولوب علی التدریج واقع اولور دیو تقریر و تحقیق اولغش ایدی * پس ابتدای ظهور دولته رفیق و ملائمت مال ورعیتک بوجه تدریج نشو و غسانه باعث اولوب اواخر مملکده غایت و اصل اولد قد نصکره امر سیاسته عنف و شدت و بطش و خشونت ظهور ایتمکله علی التدریج اختلال نظام و انقلاب انام حادث اولوب انقراض و اندر اسه منتهی اولور دیو توجیه اولسد قد کلامین بیننده تناقض محذوری مندفع اولور * و دخی اواخر دولته کثرت قحط و غلا و موت و فناء و قوعنک سر و سبی اولدر که هر دولتی اواخر ته وضع تکالیف شاقه ایله اموال رعایا اخذ و غصب اولوب چور و تعدی غالب اولغله زراعت و حرث و کسب و تجارتدن اکثر رعایا کف یدایدوب قحط و غلا و قوعنه باعث و بادی اولور * و ینسه قحط و غلا نیک برسی دخی بودر که هر دولتی آخرنده ضبط و سیاست امری مختل اولوب متغلبه و خوارچک کثرتی ورعایانک قلی سبیلله بین العباد قننه و فساد واقع اولغین انبارلرنده موجود اولان غلال و ذخایر نهب و غارت اولوب هر کس مدت مدیده نفس و عیالنه کافی قوت و غذا تدارکنده عاجز اولور * زیرا غله و محصول هر وقت و تیره واحده اوزره نابت و حاصل اولوب بلکه زرع و ثمار نشو و غسانی علی وجه الاعتدال نزول امطاره موقوف اولغله رطوبت مائیه زیر خاکده تربیه نباته سبب عادی اولددر * و طبیعت فصول کثرت و قلت امطاره مختلف اولوب نبات و حیوانک قلت و کثرتی مطر و بارانک ضعف و قوتی نسبتی اوزره دائر و جاریدر * لکن ایام خصب و رخا ده بر عملکنک سکان و اهالیسی مدت مدیده کفایت مرتبه سی ذخیره تدارک ایتد کارنده ایام قحطه دفع ضرورت ایدور * اما وقوع قحط ایله جمع و ادخارده تقصیر اولوب قلت امطار یا طمع اهل احتکار ایله سوق و بازارده ذخایر منقطع اولد قد فقر و ضعف امرض جوع و فاقه ایله هلاک اولور * و ینسه ناسده کثرت موت اسبابنک برسی دخی طاعون و وبا و قوعیدر که اهالی موفوره ایله معمور اولان بلاد و امصارده عفونات ردیه و رطوبات فاسده کثیر اولوب کثرت خلق و انام ایله اختلاط نفوس و مخالطه انفس جوهر هوایی افساد ایدر * و جوهر هوای روح حیوانینک قوت و غذا و مایه قوای اولوب آلات نفس واسطه سبیلله دائماً قلبه و اصل اولغله انک فسادی مزاج حیوانی دخی فاسد ایدر * اگر جوهر هوایانک تغیر و فساد زیاد قوی اولوب سمیت درجه سنه بالغ ایسه مرض مجرای نفس اولان قصب الریه دن قلبه سرایت ایدوب ماده طاعون و وبا اولان امرض مهلکه قلب و ریبه ده حاصل اولور * و اگر جوهر هوایانک تغیر و فساد قوی اولوب و باحد و شنه باعث اولد جق مرتبه یه بالغ اولد بیه هواده عفونت کثیر و متضاعف اولغله امرض جه و ایدانده حیات ردیه حاصل و مرضانک هلاک کنه باعث اولور * و ماده و باوجا اولان عفونت و رطوبات جوهر هواده حد و نی بوندتاشیدر که اوائل دولته ملوک و سلاطینک رعایا یه لطف و شفقتی و امر سیاست و تحصیل جبابنده حسن نوازشی سبیلله علی التدریج سکان موفوره ایله بلاد و امصار معمور اولوب واسطه و اواخر دولته بر حده بالغ اولور که تلاصق منازل و بیوت ایله جله سی بیت واحدده مجتمع عیال کی بربر لیه مجاور و محتاط اولوب تراحم نفوس و انقاسی حسب العاده جوهر هوایانک عفونت و فسادنی اقتضایدر * بوسبیلن کتب حکمتده طاعون و وبا محکمه بیان اولمشدر که مخالطه نفوس حیوانیه ایله جوهر هوایه عارض اولان تعفن و فساد دخی و مزاج هوایانک تصحیح و اصلاحی ایچون بلاد و امصارده واقع بیوت و منازل مایینی بغیر اولوب میانلرنده فضای خالی ترک اولتی لازم و ضروریدر که هوایا کد و محتبس اولوب اول فضالک خلالتده حرکت و تنوع ایتمکله هوای متعفن زائل و هوای صحیح حاصل اولد * بناء علیه بیوت و منازل متلاصق اولان بلاد و امصارده موت و هلاک و قوعی سائر دن اکثر اولور * تکیم جانب شرقده بلده مصر و طرف غربده مدینه فاسده حال بومنوال اوزره جاری اولوب بلدتیزم کورتینک سکان و اهالیسی اکثر طاعون و وبا ایله هلاک اولمری مشهور و مشهوردر * والله یفعل ما یشاء

فصل ثالث الی بشنی فصلی نظام ملک وملت و حفظ مملکت ایچون بر قانون سیاست ترتیبی لازم اولدیغی
 سیاست در * معلوم اوله که بوندن اقدام مواضع عیدیه ده ذکر و تمهید اولندیغی اوزره طائفه بشر تحصیل
 قوت و معاش و سایر لوازم اتعاشده جلب خیر و دفع شر ایچون بر بر لیه الفت و اجتماعه مجبول اولوب اجتماع
 مذ کوره اشبوک کابده احوالندن بحث اولنان عمران بشری اسمی اطلاق اولنور * و دخی طائفه بشر
 الفت و اجتماعده منع و زجره قادر بر سلطان قاهره محتاج اولوب وقت حاجتده ائک امر و حکمنه
 مراجمت لری لازم اولدیغی دخی ذکر و تفصیل اولمش ایدی * و حاکم مذکور ک خلق میا تیده امر و حکمی
 یا قبل حقدن منزل شرع مبین مسند و مبنی اولوب من طرف الله معجزات باهره ایله مبعوث و مرسل اولان
 پیغمبر ک تبلیغ ایتدیکی احکامه و ثواب و عقابه ایمان و اعتقاد لری حکم سلطانیه اطاعت و انقیاد لری
 موجب اولور * یا خود حاکم موحی الیه دین و ملت اصحابندن اولیوب امر و حکمی مجتهد سیاست عقلیه
 و قوانین رسمیه به راجع اولغله ناس دخی سلطانک سیاستی کنسید یله نافع اولدیغی ادرالک واذعان ایدوب
 مقتضای ریاست اوزره سیاست ملک و دولته جاری اولان امر و نهینه اطاعت ایدرلر * لکن دین و ملت
 اوزره جاری اولان ملک و دولته نفی دنیا و آخرتده حاصل اولوب شارع احکام اولان رب الانام خلقک
 معاش و معادلرینه صالح اولان مصالحه عالم اولغله تحصیل رضای سعادت دارینه وسیله اولور * اما
 دین و تربیت ایله عامل اولیوب انجیق قانون رأی و سیاست عقلیه تابع اولان ملک و دولته نفع و فائده سی
 انجیق دنیاده حاصل اولور * و دخی معلوم اوله که حکمت عملیه کابلرنده بین الحکام معروف اولان سیاست
 مدینه ایله حالا بومقامده ذکر اوتان سیاست سلطانیه مراد اولیوب معنای آخره محمولدر * تحقیقی
 بویه در که عند الحکما سیاست مدینه دن مراد وجه ارضده علی وجه الاجتماع ساکن و مقیم اولان آحاد
 بشر دن هر بر فرد بی نوعیله معاشرت و معامله ده طریق رشد و سدادده سلوک ایدوب قانون عقل و حکمت
 اوزره معاش و معادلرینه صالح اطوار حسنه و اوضاع مستحسنه به مراعات ایتلر یله نصب حکام و ملوکدن
 مستغنی اولر دیکدر * و طریق مذ کوره سلوک ایله نصب حکامدن مستغنی اولان طائفه نک اجتماع
 ایتدیکی محله حکامدینه فاضله و بینلرنده دستور العمل اولان قوانین و مراسم سیاست مدینه تسیمیه
 ایدرلر * بوضوئیه نصب ملوک و سلاطین ایله مصالح عامه ایچون ترتیب اولنان احکام و رسوم ایله عمله
 مجبور رجال میا تیده معروف و مشهور اولوب ناس لسانتده مذکور اولان سیاست سلطانیه سیاست
 مدینه به مغایر و مخالف اولور * لکن لسان حکامده دائر اولان مدینه فاضله نک وجه ارضده وقوعی بعید
 و نادرا اولوب کتبلرنده وقوعی فرض و تقدیر وجهی اوزره ذکر و تحریر ایتدیله * بوندن صکره معلوم اوله که
 ذکر اولنان سیاست عقلیه ایکی وجه اوزره واقع اولوب وجه اول قانون عقل و حکمت اوزره تدبیر امور
 دولت و تنظیم مصالح امته وسیله اولان سیاست عملی کتدن عبارتدر که ملوک فرس اختیار و اعتبار
 ایتلر در * شویله که کافه انامک حسن حال اوزره راحت و آسایشلرنه دائر اولان مصالح عامه ایچون
 حکمای فرس قوانین عقلیه ترتیب ایدوب و نظام ملک و دولته نافع اوضاع ملوک دخی علی وجه الخصوص ذکر
 و تمهید ایتلر یله ملوک فرس هر خصوصده انکله عمل ایدرلر * لکن دولت اسلامده شریعت محمدیه و ملت
 احمدیه سیاست ملکده قوانین عقلیه دن مغنی اولوب شرع سید المرسلین صلوات الله علیهم اجمعین مصالح
 عامه و خاصه بی جامع و حاوی و احکام ملک و دولتی متضمن و وافی اولغله خلقای اسلامیه بین الانام اجرا
 ایدوب قوانین عقلیه دن استغنا حاصل اولمشدر * و سیاست عقلیه نک ایکنی وجهی بودر که تدبیر ملک و دولت
 و تنظیم امور عملکنده انجیق ملوک و سلاطینک شوکت و سطوتلرنه و قیام ملک و سلطانیه نافع مصلحت
 و منفعتلرنه اعتبار اولنوب دائره ملکده قهر و غلبه ایله حکم و تصرف لری ضمننده مصالح عامه درج اولمشدر *
 سیاست عقلیه نک بر قسبی ضمیمه عالمده سلاطین فرسک غیر مسلم و کافر سائر ملوک میا تیده دائر اولوب ملوک
 و سلاطین ملک و دولت و نظام رعیتیه صالح وجه اوزره امر و نهیلرینی اجرا ایدرلر * اما ملوک اسلامیه بویا بده
 ممکن اولدیقه مقتضای شرع مبین ایله عمله سعی ایدوب بعض اوقاتده دخی شوکت و عصیمیه مراعات ایله
 اجتماع ضروریده اقتضای دین قوانین عقل و حکمت اوزره حرکت ایدرلر * لکن ابتدا قانون شرع مبین

اقتدا ایدوب بعده ادا و اخلاقده حکایه و حسن سیرتده مالوک سالفیه اتباع ایلرلر * و دخی سیاست
ملک و دولته کتب و تحریر اولسان کتب و رسائل کثیر اولوب لکن بجهتک احسن واجبی امامه سبجه
امامیه واسطه العقد خلافت عباسیه مأمون خلیفه سقی الله ثراه و جعل الجنة مشواه دولته قاندا الحیش
اولان طاهر بن حسین منسوب مکتوب مرغوب بدیع الاسلوبدرکه طاهر مشارالیه کفیل نجیب و فرزند
لبی اولوب ینسه عهد خلافت مأمونده ایالت مصر ورقة حکومتیه سر بلند اولان عبد الله بن طاهر کتب
واملا ایلشدور * نام یا کی پیرایه سلک سطور اولان طاهر بن حسین تدبیر ملک و دولته عقل و دهاور شد
و ذکا الیه معروف و موصوف امیر صائب التدبیر اولوب فرزند ارجمندی عبد الله دخی ماتتدبیر صاحب
فضل و هنر و دلیر پالک کوه و خنجر کرم کستر ایدی * واللله ولده رحم و اشفاق و نصیح و پنده اهتمای عادت
قدیمه و دیدنه مستدیمه اولغله ذکرا اولسان مکتوب بلاغت سطورده نظام امور جمهوره داتر جواهر نصایح
جلیله فی درج ایدوب سیاست ملک و دولته اصل و اساس اولان اخلاق فاضله ملکبه و آداب نافعه ملکبه بی
حاوی و مکارم اخلاق و محاسن شیعه حت و ترغیبی محتویدرکه مضمون و خواصه سبیله عملدن ملک و سوره
مستغنی اولار * و نص مکتوب امام طبریدن منقول اولدیی اوزره پیرایه غزوه کتاب و آرایش طرزه خطاب
اولوب بعینه ذکر و تفصیل اولور * بناء علیه ذکرا اولسان مکتوب مرغوب بلاغت رسوم پیرایه دست اعتبار
و مطلع انظار اولی الابصار اولوب استکشاف رموز و منایابی کتاب بلغا و فصحا ادا بانک اعلای مطالب
و اسنای مآربلر در * حتی اعلام افاضل قرومدن اوج دفعه مستند آرای صدر روم اولان علامه حسین
وفهامه نسیم رئیس العلماء برهان الفضلا بو اخیر احمد الشیر بحفید علامه منقاری زاده اناله الله تعالی
ما اراده حضرت لری بو مکتوب فصاحت معجوبه عبارات فایقه و الفاظ رایقه ایلر شرح لطیف عقد ایدوب
جمال دلارای شاهد مقصود دن رفع حجاب ایتدیلر * لکن شرح مسطور اسلوب عربی اوزره مسجول
اولغله مشاهده غوائی قاصرات الطرف منایای لطیفه سی انظار خواصه مقصود و ابصار عوامدن محجوب
و مستورا ولوب و اشاعة فواید و اذاعة عوایدی منافع جزیه و مصالح جلیله بی حاوی اولغین بوعقله بجهتک
قامت موزونی قبا ی روحی و بجامه ترکی ایلر آراییده خلق امر مهم بلکه واجب و محتم کورلدی * بناء علی
ذلک بر مغزای (اعط القوس باریها) بو نو قش تازه ظهورله نسج طراز اصلی و وصل و فصلی نساج دستگاه
براعت و خواجه بندر بلاغت مظهر فیض قدیم مر حوم سلیم افندی جنتا باریک عهده کفایت لری نه تفویض
واحاله اولندی * مولانای مشارالیه دخی تار و پود حیر فصاحتی یحیده منوال بلاغت ایدوب بر دیسای
کشف زرکش طراز ابداع و اختراع ایتدیکه وصف و تاسسند هر نه قدر اطرا اولتسه عشر معشارنی ادا ده
قاصر در * بو عهده فقیر و مترجم صاحب التصیر بو نسخه نفیسه و ترجمه بدیع ذکرا از شرف مطالعه سبیل
قریر العین اولدقه خط و خال جمال دلاراسنه مفتون اولوب آینه ضمیره بو سائحه غیبیه لایحه اولدیکه
بوجوه رفیع پیرایه و شایع الصدرفصل خطاب و عنفوان غزوه کتاب قیلنوب تقصار سطور بوعقد مصل ایل
تزین و توشیح و نسخه فقیره بعینه درج و تسطیر اولغله ترجمه قاصره مزله صیرفیان بازار کال قسند عزت
ورواجنه و سبیل اوله * مولانای مشارالیه اعلام افاضل کرام و زمرة موالی عظام ملک سرمایه فقر
و سبیله ایلر اولوب علامه جمادی و ثانی بدیع همدانی بر فاضل عذیم النظر ایدیکه فنون عقلیه و نقلیه دما تر
رتبه ریاست اولوب خیدمت جلیله امانت قوی ایلر مشرف ایکن دولت علیه ابد یوند عثمانیه ایدها الله
تعالی بالتأییدات الصمد انیه طرفه علمای افغان چابندن وارد اولان مکتوبه جواب سیاقنده اعلام قروم
و افاضل روم قبلندن اسلوب عربی اوزره کتب و تحریر ایتدیکه کتاب مشکین نقاب صنایع ادبیه و بدایع
عربی بی حاوی اولوب سیوف مهندة اجزیه قاطعه و رماح مستدده ادله ساطعه ایلر حشم ماده تراعه موقوف
اولغله حاله بالفضل طرازنده صدر دیوان وزارت عظمی و رونقده مستند والای و کالت کبری اولان وزیر
اعظم عالی تبار و داماد حضرت شهریار جلالت اولور ابراهیم پاشا ضاعف الله تعالی اقتداره حضرت تباریک
مقتضای شمیمه رضیه و سحیه رضیه لری اوزره الطاف علیه آصفاته لری مظهر اولوب بارگاه کردون مدار
سلطانی و درگاه سعادت دستگاه جهانبانی نه مکه مکرّمه پایه سبیله تشریف و ناطق غرض و تلمیح

اولند قدومه بادشاه اهل زرداز و شهنشاہ مستحق نوازا میرالمؤمنین ولی المسلمین ابو الفتوح و المغازی سلطان احمد خان ثالث غازی متعنا الله تعالی بقیاته و دوامه و اعز الاسلام بالوینته و اعلامه حضرت تری مولانا ی بشار الیهی مکرمه رتبه سیله سرفراز و ممتاز ایلدی بعد برهه من الزمان یلک یوزا و یوز طقوز سنه سی خلانده اجل مسمائی حلول ایدوب مبلغ سنین عمری حدسبعیننه مشارف ایکن هبوب صرصر قضا الیه شمع حیاتی منطقی اولدی رحمه الله تعالی * هر حوم مزبورک عقدایتدیکی ترجمه هر غویه درکه بعبارته نقل اولندی

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

اما بعد فعلمک بتقوی الله وحده لا شریک له و خشیته و مراقبته عزوجل و مزایله سخطه الی آخر الرسالة * تقوی عرف شریعتده تعاطی اسباب عقوبت اخرویه دن فرط صیانتدن عبارتدر * و خشیت سکون و طمانیندن انخلاع و تفوتاب اضطرابه التیاسعدر * و ماده مراقبه مقصود حقیقی بی علی الدوام ملاحظه دن انبادر * و سخط خلاف رضادن عبارتدر * آینه ضمیر داناده بوصور معانی هویدا اولسه مراقبه خشیتی و خشیت تقوایی منور مزایله سخط بو خصال ثلاثه یتجیه و مآل اولدیفی ظاهر اولور * یعنی ای جان پدر غلبه و قوت و جلال عظمت الیه متصف اولان خدای یگانه و بیهمتایی علی الدوام ملاحظه و اندیشه و انجیام کاردی بپیش شیدیم ملک مجید مایه اضطراب و ضرام بیج و تابک اولوب جناب عزیز ذی انتقام جلت سرادقات کنه عن أن تناله الیدی الاوهام حضور بنده باعث بخت و سبب ندامت اولور افعال و اقوالدن نفسکی و قایه و صیانت ایتمکی دایما و همیشه کندو که پیشه الیه * و مادامکه جناب ملک و دود اندام وجودیکه الباس قبا ی عافیت الیه معادوما کک و انجیام حالک و بر ملک عادل ذی الجلال حضور بنده جمیع اعمالکدن سؤالک باعث تلاش ذکرک و مغر خراش فکرک اولوب روز رستاخیز بخت انکیزده عقاب یاری و عذاب الیم کرد کاریدن دستمایه عصمت و نجات اولور * اعمال صالحاتی مشاطه عرایس اوقات و آنات الیه * و شب و روز حفظ و صیانت و عقیق بازو بنده همت و حرز جان حیت الیه که جناب یزدان جل برهانه حضرت تری بواهر جلیل الشانی شانکه شایان کور و بزم امور ناسی دست قهر که تسلیم و بو خطب عظیم الیه سکا تفخیم وزیر دستانکه خفض جناح رأفت و بسط بساط عدالت و ینلرنده اقامت حدود الهیه و اسباج مجال نعم شهیمه و اماطه کرد آعالش و اشاده مهد آسایش الیه احسان حریم و ناموس و امان سلب و نفوسلرین ایجاب و الزام ایلدی * و اول ملک مجید کردن التزام که تقلید ایتدیکی اموره سنی مواخذه و محاسبه و پیشین و پسین اعمال یمینکده مسائله و معاقبه ایدجکدر * پس امدی خدمه سرای معاش و سندنه قنای اتعاشک اولان قوای ظاهره و باطنیه بی تفریع و بو خطب و الاشان ایچون تسوینغ الیه که بوسنک ملاک شانک و مدار یکانک و عنقوان سدادک و عنوان توفیق و رشاد کدر * اما کردن طفل بوالهوسه ام الصبیان هوا و مال خولیای شهوات باد پیچان حوزایچون معلق اولان اول عزایم و اقدم تمام حسن نیت و صفای طوینت الیه صلوات خمس مواعظ و جماعت مسلمینه مداومت و متقلدان قلاید العقبان حکمک اولان زیر دستانی دخی جماعته ترغیب و اسباج وضو و ترتیل قرائت و تعدیل ارکان صلوته کمال و قاروسه کفیت و سائرسن و مندوباته حسن رعایت کر کدرکه فحوائ معتبر ان الصلوة تنهی عن الفحشاء والمنکر * بو معنایی ناطق و بودعوا یه شاهد صادقدر * بوندن صکره رسول رب العالمینه اقتدا و آثار سلف صالحینه اقتقام فرع و یناهک و عصای دست اتبهاک اولسون * و بر احرنا که ظهور و جلوه کرم آت شعوز اولدقد ر قراق اشراق استخاره بدرقه اختیار و تیلای قیسی استشاره منطقه استبشار و کباب منزل دستور العمل و آثار خیر الانام پیشوا و امامک اولوب بعده اول خطبک بروفق رضای ملک علام تسویه و اتحامنده بدل اهتمام الیه هر آموزده داخل بیضا حب و رضاک اولان الیه قریبکی دلنهاد و خارج خوف و دد و لالک اولان الیه بعیدکی ابعاد ایتک مخالف و تیره معدلت پناهان اولوب فریده تسویه قریب و بعید زیب آور سخط لاکل عدل سدید اولد یغندن البق و احری بودرکه جاده اعتدال دن یمنه و یسره میلانه نکد التفات ایتموب عامه مواده اقارب

و اجانبکی تسویه ایلده سین انیسک فقه فی الدین و کاتب مبین جلیسک اهل تقوی و اهل دین اولسونکه فقه فی الدین افضل آرایش اهل منش و امثل آسایش ارباب دانش سبیل خیراته دلیل قائد و طرد معاصی و موبقاته ساعد مساعد منهاج معرفت خدا و معراج درجات علادر * دنیاده دخی بین العباد هیت و سلطانک مزداد اولوب ناسده سکا استیناس و عدل و دادکه اعتماد حاصل اولور * هر خصوصده علی العموم افراط و تفریط مذموم و جاده اقتصاد هر صاد سر منزل رشاد رشادایسه دلیل توفیق توفیق ایسه نیل مرامه بر عروه و ثیقدر * حاصلی قوام دین و سبیل حق مبین اقتصادایه بیدار و اعتدال ایله آشکار اولور * پس امدی هر وادیده اقتصادی رهبر و اعتدالی دستگیر ویاورایله * سبجیل دل بی غلده حاصل دکلیدر که امر دنیاده دخی اقتصاد عنوان عز و علا و نکهبان شرف و بهادر * استصلاح امورده بوندن اقوی عاضد و حیاطه مراتب سروریده بوندن اوفی راصدا اولز * استزاده خیره غایت و استکنار بزه نهایت یوقدر * همان اقتضای اعمال صالحه ده تشریف ساق و اجتنای سنن معروفه ده شدت نطق ایدوب رجای مرصات الله و غنای مرافقت اولیای آسکاهده بروجهله توانی و تقصیرایله * ضالته تیه تبهان اولان عبادی جاده لاتنقظوا من رجة الله ارشاد ایدن جناب یزدانه همواره ظنکی احسان ایله که حسن الظن بالله معدا استقامت رعایا و منتج طاعت بریادر * وبر مغزای و استغوا الیه الوسيلة اول جناب واهب الجمله همواره التماس وسیله ایله که سبب دوام نعمت و باعث بقای دولتدر * و طرف کدن تولی امور ایدن ولات و عمالک عیار احوالی استبار و خیایای سرایری اختیار اولمخذه برشی ایله اتمامدن احتراز اهاممها مدرک یا کد امن حقنده ایضاع همت و ظن بر موجب نظم کریم اثم عظیمدر * پس امدی اصحاب و شیعتک و نکهبان ساحه ولایتک حقنده مائتدوبا منقراودا اولان سوء ظنه مقتناطین تائیس احباب اولان پادشهر حسن ظن ایله تدای کر کدر که وسیله اصطناع اصحاب و ذریه استخلاص خلص احباب اوله * آزمایش حسن ظن ایله ساعد خاطر مستد و سبیل خواطر منفرد اولمخذه محتاجدر که اعدای عدوان اولان شیطان حسن حصین قلبه بر نیسب و ساحه فسح الارجای درونده بر ملعب بولوب برادنی سوء ظنی تزین و تزویر و بواسطه ایله لذاته عیشی تغیر و مرآت صاف صفای خاطری تکدیر ایتیه * حاصلی حسن ظن بر تریاق اکبر و دواء العنبردر که قلبه قوت و بدنه راحت و خلق جمیع امور کده استقامت و محبت که جذب و دعوت ایدر * اتباع و اشیاعه حسن ظن و رؤفت امور لرنده بحث و دقت و اصلاح حال لرنده نظر و حیاطنه عمانعت ایلز * بلکه تفقد استقامت و لایه دولت و تفرس حیاطت رعیت و مملکت بجله دن آثار و اکرم و تقویم دین و احیای سنتده اقوی و اقومدر * و بوجهلده اخلاص نیت و استصفای طوینت حوز بازوی همت و سبانه تشبذ عزیمت اولق کر کدر که جناب مرتسار دیوانخانه دولت علت سده عزه و جلالت حضرت لری دینی طلسم کخینه نعمت و حوز بازوی بقای سلطنت قیلوب تمیحه دینی و شاح الصدر همت ایدن لری عزیز و منصور * و تعویذ شرعی لوح طبیعتدن سبیل لری دلیل و مقهور ایلشدر * پس امدی نفسکی تقویده تفرزد و اعبا دینی تحملده فوق الجهد بجلدایله * بو خودمه ایلومدر که جمیع صنیع کدن سوال اولوب مجازات اعمال صالحه و مؤاخذة افعال فاضحه اوانه بقدر * متقلدان قلاده اطاعتک اولان رعیتی نهج قوم دین مینه هدایت و مسلک هدایه اسلاک بدیل همت و اصحاب بجراجه علی قدر مراتبهم و استحقاقهم اقامت حدود اللهده دامن در میان جلالت ایدوب تمکون و تسهیل و تاخر و تعطیلدن تحاشی ایله * و عقوبات و حدودی اقامتده بدعتدن بجا نیت و سنن معروفه به مطابقت لازمدر که سلامت دین و حرمت و اقامت آیین مروت اندهدر * رعیتک عیب و شینندن انغماض عین و وجه جلیل ایله معامله ایدنه وجه احسنله مقابله موجب بقای آب روی دولت و مستوجبات صفای جوی دجلوی نعمتدر * بو خصوصده دخی باع همق اطاله و چشم بصیرتدن تنق عفتی ازاله ایتل کر کدر که صحیفه کوش ولسانی قول کذب و زورردن تخلیه و هوا مش سطر صدری بقضای اهل نیمی ایله تخلیه ایله که تقریب کذب باعث فساد امور و جرأت علی الکذب سبب بداء شروردر * حتی قدیمدن الکذب رأس المائت و النعمه خاتمها کلام حکمت ماکی آرایش صفایح سوامع رجال و پیرایش صحایف

جوامع امثالدر * هوای نفس ایله مشوب اولیوب مجتهد اعزاز امر خدا و احتیاز توابع و اجزا ایچون اولق شرطیله اهل صدق و صلاحه محبت وضعفای اشرافه اعانت و صله رنجه مواظبت دیدنه مستقره و نشسته مستقره اولق لازمدر * سوء هوای نفسه اتباع و سوء صراط عدلدن میل و ارتجاع شایان شانک و سزای مرکز و مکاتک دکادر * پوزیله دن دخی اجتناب ایله ذاتکی توقیر و برأت ذمتکی اشاعه و تشهیر ایدوب سیاست رعیتده عدل ایله انعام و حق ایله قیام و سبیل هدایه اهدا ایله تحصیل نیکام ایله هنکام غضب و سخطده نفسکی ضبط و سمند اختیاری اوتاد حلم و وقاره ربط ایله * مسلم دست قومک اولان سیاست رعیت و تدبیر امور ملککنده شدت و حدت و طیش و خفتدن تحاشی ایله * وقت قهر کرده مشاهده مقهوریت جمهور درونکه القای سم القار غرور ایدوب زینهار و زینهار بن سلطانم دیلدیکم ایشلم کله عوراسی حر مکاه لسانکه کذارا یتسونه که بوجه اوزره غرور نقض رأیه سرعت و تقلیل یقینه سبقت ایتمی مقرردر * مرایای علمکنده هویدا دکلیدر که * الملك لله یوتیه من یشاء و ینزعہ عن یشاء و فتنجه همواره همای دولت و اقبال مفارق ملوک و اقبالد سیر و ارتحال و تناوب و انتقال اوزره در * لکن بساط نعمتری مبسوط و ذراع دولتری محدود اولاندن کفران نعمت ایدوب عباد الله اوزرته استطاله و بنجه ظلم و عدوانی اطاله ایدن سر کرانک شهباز دولتی سریعار واز و جمال نعمتی عاجل ازواله آغاز ایتدیکی هزار بار فخریه کرده آموز کار اولمشدر * حرص مالی سلک خصال کدن اخراج و عقیان همی عقد الجمان خلککه ادراج ایله * کنوز و خزاینک تقوی و عدالت و استصلاح حال رعیت و عمارت بلاد و تنفقد امور عباد و اغاثه ملهوفین و حقن دماء مسلمین اولغه همتک مصروف و عنایتک معطوف اولسون * مال غنایله مفید و غنا اعمال ایله مستفید اولور * هزار خزان احضار و بی شمار دفاین ذخائر اولغله غنای مال استحصال اولغز * بلکه تعبیه مرافق رعیت و تنصیه بوابق دولت و تحصین قلاع و تمهیر ضیاع و بقاع و اعطای حقوق و سد نفور و بشوقه صرف اولتسه فضل و غنایه کثرت و ایالت دولته قوت حاصل اولسی مقرردر * زیرا بو حرکت ایله اسباب ترا منتظم و روی و رامیتسم و مال میریده و فرت و جلیایات اموالده سهولت و ولات دوات متزین و عز و وحشت ممکن اولور * و الحاصل کنز خزان اخلاص اعمال بعده تفریق اموال ایله اولور * تیسر مشتهیات نفس ازور و تکاثر اسباب فرح و سرور و پنج روزه فراخ عیش و نغمه و مساعده زخارف دنیایه مغرور اولغله هول روز میراندن ذاهل و شدت زفیر نیراندن غافل اولوب امثال اوامر و اجتناب معاصیده تهاون و تحمل اعباء امانت اللهیه تکاسل و تهاون ایتکدن زیاده فرار ایله که تهاون موجب تفریط و تفریط مورث هلاک و یوارددر * جناب رب العباد سنی تبه عدمدن معموره وجوده ارشاد و اندام استعداد که الباس لباس رشاد و رفاغت عیش و طراوت حالت ایچون نعم کونا کون اعداد ایلدی * مغتر اوله که هنوز بونعم و نوال علی خطر الزوالدر * ربطنده پوشش و قیدنده ککوشنه محتاجدر * امدی بویا بیده عروه و ثقای شکره اعتصام و نعمی لایقنه صرفه اهتمامدن اقوی رکن رکن و جبل متین اولغز که شکر موجب بقای عتید و مستوجب عطای مزید اولدی لسان خیر البشر ایله مبشردر * انیاب حرصنه اشراب زهراب حسد ایدن تنین خویه تریاق محبت و موالات ایله تسکین بجا اوله * بدمستی می فخور ایله بدنام آفاق و دهور اولان اهل فجوری لحاف مرحله تغطیه نتایج تأسف و ندامتیه نوطیه در * شرناق نعم کوری ایله مغمور العین اولان عشوا قویای صلات و افضال ایله ینا اولق احتمالی یوقدر * سلافة عینی شوراب عداوت ایله تعین اولنان سرکه فشانک نوشاب مدار الله غلبان تسکین ممکن دکادر * تصدیق غممانه و توثیق غذاران مخالف روش صدیق منشاندر * کرامت یابان غوایت و ضلال اولان ارذاله اتباع موجب تحیر و استرجاع اولسی مقرردر * هفت در هفت سمعه و ریایله طاطب عروس لکاع دنیا اولان خود غیا حقهده اضاعت نقدینه محمدت و ثنا ایله * چار طاق طبیعتده چار بالش نشین انسانیت اولان افرادین بر فردی تذلیل و تحقیردن نفس عزیز یکی زیاده منع و تحذیر ایله * دستمایه سوالی الحق کاسه کردانی فقر و احتیاج اولان سبیه کلیم و محتاجی سهله نمر و از عاج خدشه زن دماغ کرم و مختزلن کام ندمدر * ارایش منافع بدن

عاطل بر امر باطلی زخارف تمویه ایله ترین تحسین کرده دافای باریک بین دکلدر * انجھوکه و مخزیه سرمایه
عیشه مرضیه سی اولان ارباب خرافاته کرشمه زن التفات اولاق قذای عین وقار و کل چشم ناموس
وعاردر * سماحت وعد غزوة جبین سعد و طراز خلعت کرم و مجددر * اما اخلاف وعدشوم و تغای
کفل شیخ ولومدر کمال انسان مشک غزلان و حسن طلعت جوانان کی کلفت مشاطه لساندن غنی و زینت
هر هفت تعبیر و بیاندن مستغنیدر * امدی تفاخوردن تحاشی ایله که خود فروشی لغوه اشتغال بلکه کلف
جمال کالد * اظهار غضبدن نجیبی سوار ساعد شست و حرز بازوی وقار و سکینت ایله که هیئت غضب
مسجل ذهب ادب و هلام خنایح حسبددر * نمر دخیلای تخم کشت مذلت و مایه خیر ذالت یللوب
ظلت کبرایله ستر فضائل و آفتاب دولتی زائل ایله * همواره ظلم وعدوان پیشه و بغی و طغیان
اندیشه سی اولان مار خلقت و کژدم جبلتدن انعام عین نکمبائی مملکتده خیمازه توانی و میمان
ناسده ایضا طر شورش و تقاضای ابراث ایدر * طلب آخرتده تکاسل و اهمال و حطام دنیا ایچون دولت
ایدیه بی ابطال ایله * مهام امور کده محکم فقه و حکمت ایله عیار و مسبار تجارب ایله امتحان و اختبار
اولمش عقول و رأی اصحاب ایله مشورت بعده تمشیت اموریکه متوکلا علی الله عزیمت ایله * زینهار
وزینهار ترفه و تنعم ایله مألوف و بخل و شیخ ایله موصوف اولنرک مشورتلرین اصغا و تدبیرلرین اقامت
اود کده پیشوا ایتمه که اهل ترفهک انجم کار فکرنده رأیبری را کد و دماغلری نامساعددر * و اهل
بخاک نقره همتری انجق امسال ایچون مسبول و نقدینه فکر تری استیجاب اموال ایچون مسکول
اولوب مجد ایلدن غافل و انصافه متعلق قبل و قالدن ذاهلدر * اغارة نظام مملکتده و اثاره قسام
فساد رعیتده شیخ و بخلدن چالا کتر بر رخا شخر یوقدر * اگر حرص و آزه مبتلا و کثیر الاخذ
و قبل الاعطال اولور سن نهال دولتی بی غما و جمال حشمتک بی روا اولسی مقرر در که اساس دولت و حشمت
استیناس و محبت ناسله مشید و رعیتدن خطبه عروس محبت مال لرندن استعفاف و جور و اذال لرندن
انکفاله مؤیددر * امدی سکامفو و محبت بذر ایدن اهل اخلاصه افضل ایله موالات و حسن اشبال
ایله مصافات ایدوب کلاح جمال حسن خصال اولان بخلدن نفسی و قایه و طراوت دولتی حایه ایله که
بر بخوای نظم کریم * و من یوق شیخ نفسه فاولئک هم المفلحون نائل فلاح و واصل ساحل نجاح اوله سین *
و مهمما ممکن جمیع مسالین مصالحه چین ابریز نعمت و بخاله چین شوریز غنیمتک اولسونلر * و نقس
نکین یقینک اولسونکه جود افضل عتاد و انفع انجمال عباددر * پس امدی جودی اتم روا شیخ شمائل
واشم بواذخ خصائل ایتمکه آزمایش ایله * مال شقیق روح و خا رجسره نشأه صبو حدر * بنابرین
انصافی خراش جان * و فراقی نفسه بار کانددر * لکن ملاحظه ثلاثی فضل حق و مشاهدۀ توائی
عطایای فیاض مطلق تسهیل و تسهیر ایدر * بال و رشو کتک اولان لشکرک همواره دقتلرین تصفیج
واشخاص تقریرلرین تفحص سوانح افکار و فوائذ کارک اولوب علی حسب مراتبهم امورلرین تنظیم
واودلرین تقویم رزقلرین ابلاغ و نعمتلرین اسباب عیشلرین توسیع قنیعلرین تمیيع حضیضلرین
ترفیع ایتلک کر کدرکه سینک انصاف و عنایتک و بزرگوشتنک مجتهدانه اخلاص و اطاعتلرنده انشراح
و اختصاص ایجاب ایتسی مقرر در * حاصلی تعالی دولت و تسامی رفعتکده عساکر و رعیتیه عدل
و حیاطت و بذل شفقت کافیدر * هر اسم لوح یقین هر اهل دیندر که جناب حکیم مطلق جل شأنه و عظم
برهانه حضرت تبارک از ال ایستد یکی فصیل خطابه بین الوری قضا برا کسیر اعظمدر که بمائل و معادلی
مشهور بلکه موجود دکلدر * زیرا اول بر میزاند که احوال عالم انکله عیار و جلاییش و کمالاتیکه اختیار
اولور * بوجه او زره اجرای قضا موجب صلاح رعایا و مستوجب حیاطت معایش برایا جالب امن
سبیل و جاذب انتصاف مظلوم و ذلیل غیر طاعت و حقوق و راه قاری احقاق حقوق کیزیت اجر قوام
دین و ملت و دواء العنبر سلامت و عافیتدر * پس امدی قضا بالحق ایتدم اجتهاد و حیاطت امر الله ده
اشداد و اقامت حدود الله ده تشجیع و مجل ربیب و منظمه مهمت و عیدین نورع ایله * بخشنده اوراق عباد
اولان خالق سبب شهادت جانبدارین مقسوم اولان حظ و نصیبیکه قناعت و ترک فحرت و طماعت و قنای

واضطراریدن تعدد و تانی و سکتیده تجلدا به * تکلمه مراعات تحفظ وصمت و سکوت و اقباء و توقظ
لازمدر * لکن مکالمه ده صوت جهوری شعار قنوت و دثار کرم و مرقد در * خصمه انصاف و عدالت
و وقت اشتباهده توقف و بصیرت و اقامت حجتده تشعیر ساعد جهود وقت و مراقبه و تفکر و ملاحظه
و تدبیر لوازم مقام حکومت و تقایم کردن ایهت و مهابتدر * هراس لوم لائم یا خود حجاب امتنان منعم
رایکی تفریق و برده صلابتکی تمزیق ایتمسون * بلکه هراس کرده تثبت و تانی و رضای ملک علای غنی
ایله * لوجه الله ناسه واضح و خفص جناح و جمیع رعیتده رفق و سماح و اعباء حق طوعا و کرها نفسکه
تحمیل و هر وقیعه ده چشم اعتبارک تکمیل ایله * فان دو ککه سرعت و بنای خدای هدمه جسارت
ایله که حرمت دما عند الله امر عظیم و بغیر حق انتها کی معد عذاب الیدر * خزانیت المال مایه عز
و رفعت دین و توسعه متعه مسلین و کبت و غیض عدوان و ذل و صغار اهل کفر و طغیاندر * محافظه
و حیاطت و کمال مرتبه حقوقه رعایت یعنی اربابینه اعطاده و ضیع و رفیع و لایف و شریف و اجانب
و اقارب خواص و مقربین و اجناس مبعدين بالجله نسویه و تعبدیل و رعایایه تحمیلده فوق التحمل
تکلیف و تحمیلدن تورع و تحفظ کر کدر * رضای عامه ناس وینلرنده حسن الفت و استیناس بونکله
حاصل اولور * زمام تصرف مملکت دست ایالت و ولایتکه تسلیم اولوب سن راعی و خازن و حافظ و صابن
قلندک * امدی رعایانک قدر کفایه لرندن فاضل اولوب عفو و صفا و اسکا و پردکاری مالترین اخذ وینه
کنندیلرینک تقویم اود و صلاح عتاد و عدد لرینه صرف و بند ایتمکله حقوق دولتی احقاق و انشوطه
نعمتکی ایثاق ایله * سده سنیه دولتن جبايت اموال ایچون نصب و تعیین اولنان محصلین و عمال حلیه
عفاف ایله آراسته و زیور حسن رأیه پیراسته فن سیاستده خردم بین تجربه و اختیارده صاحب یقین
کسینه لر اولوب قدر لری ترفیع و رزق لری توسیع اولتیق مرافق دولت و مناطق سلطنتدر * بو خصوص
نتیجه آمالک و قیمة اعمالک اولوب بوره راستدن سنی برعایق عوق و برسایق هنجار آخره سوق ایتمسون
ماداسکه بو طریق اختیار و بوسلوکی استیثار ایدم سین عیشک رغبت و نعمت مزید و عزل و کید و ذکرک
حسد اولوب بو طریق بقله تر و صلاحه اعانت و قلوب رعیتده غرس محبت ایتمکله آفاق بلادک معمور
و خصب و خیرات موفور و ظلال وارف و خزان اموالک متضاعف اولوب اسدای قوام امورده صاحب
بال و بر * وارضای عوام و اجنادده اقوی و اقدر * و دوست و دشمن یننده مرضی العدل و محمود السیر
اولورسک * کل امدی بو علق نفیسی بر حنظل خسیسه تحویل و بودر غنی بر خرفباره مهینه تبدیل ایله *
ان شاء المولی بو وادیده نک و بو سنی منزل کامه واصل و اقصای مرامه نائل ایله * هراحمای کور و بلادده
خفیه برامین تعیین ایله که پس برده خفادن جاسوس احوال و رقیب ولات و عمال اولوب سلوک و سیرت لرین
سکاسرا اخبار ویش و کم بلاددن خبردار ایله * بر ناحیه به بر امرک تحریری ساحف و خاطر خورشید
ماثریکه لایح اولورسه اشبد انجمنی تفکر و صورت پذیر وجود اوله جغنی تدبر ایله * اگر عاقبتنده
سلامت و عاقبت و مسلمینه خیر و نصیحت و حسن دفاع و صون رباع و ضیاع ملحوظ اولورسه فیه
والا توقف ایدوب کار آرمود کان دبستان حکمت و اهل تجارب و بصیرت ایله مشورت ایتمد کد نصکره
نتیجه آرای اختیار و طریق ارجحی استیثار ایتمک کر کدر * زیر انچه لایح وارد که عنفوان ظهورده
مانند نوجوان دلبر و آوان بلوغده مرعوب و زشت منظر در * عنواتنده نظر عاقبت و فکر رعایت
اولنسه باعث تلاشی عزیمت بلکه مستوجب خسران و ندامت اولور * والحاصل هر مباشرت اولنان
امورده اولاحزم و احتیاط ایله بر کار فکری اداره بعده علی وجه السنه استخاره بعده جناب میسر
الامال دن استعانت بعده بسم الله کویان مقصوده مباشرت کر کدر * و هر روز مرتب و منتصد
اولان عمل را اول باول حصول پذیر اولوب ایرتیه تاخیر اولنیه که تکاثراعمال و تراحم اشغال اقتضای ایتمکله
صفوت خاطره کدر و احکام امورده ضرر ویرمکه سبب اولور * احرار و جال دن صحیح الذهن و طاعن
فی السن اولان کسینه لر دن تفقد ایدوب صفای طویت و اخلاص محبت و تمثیت امور سکده نصح
و مظاهر تلمین تقرص ایتمد یکن ارباب قنوتی استخلاص و محبت و خدمت که اخلاص و احسانکله یننده

و کرمکه شرمندہ الہ کہ غمرا تگدہ بال ویر و هفواتگدہ دستگیر ویاورک اولہ * و احباب خاندان
 قانون زمان اوزرہ فحیر پنجه سختگیر فقر و احتیاج و تیر باران شدایدہ آماج اولان محتاج لری تفقد ایدوب
 اول مقوله سوالدن متعفف و عرض احتیاجدن مستکف کسنه لک کشتزار آمالرینه اجرای زلال
 افضال و مؤتدرین احتمال و حاللرین اصلاح و حاجت لری انجاش الہ * تا کہ دست مذلت مس کریمان لری
 رهیاب مکنک اولیه * و بر مقدار عجزه دخی وارد که تحت قهر ظلمده مقهور و داء العضاظ ظلم الہ
 رنجور * رفع مظلمه به حیرتدن غیر سیل و ناله و ضحرتدن اوز که دلیل بوله من * اول مقوله محزون
 و ملول و درمانده کنج خول اولان کسنه لری تفص و استعلام و در معدلت نشانکه اعلام ایچون
 در کاهدن ارباب صلاح و اتبایه آدمی تعیین ایدوب بونک امثال تبرده جیم عذر و ظلم و تفسیده جیم
 جور و ضیم اولان لبشنه لری اروا و نائرة درونلرین هاطل سماحتک تسوین و زلال مرحتک سیدربغ
 الہ * و ارامل و ایام و سائر فقرای انامه بدمرق و تسکین خلق ایدوب جک مرتبه خزانیت المالدن
 تعیین رزق و نوال الہ * بومقوله دردمندانه صلہ و عطفده مالکده برکت و نما و خلفای راشدینه اقتدا
 حاصل اولور * تعیین وظایف و اجرای عواطفده جمله قرآن عظیمی جمله به ترجیح و تقدیم الہ که انرا شراف
 امت و اعلام شریعت و ملتدر * مرضای مسکین ایچون شفاخانه راشاده و تقویم امور لری ایچون قیلم
 اعداد و آماده و برای ترتیب معالجات تعیین اطبا و اسات و دون الاسراف مشتهای لری نه اسعاف ایتمکه
 همت الہ * و شفاخانه لک خدمه سی ادای خدمت و حقوق و رسوم لری نه رعایت ایدر لری تفحص
 و استکشاف الہ * بودخی صورتیای مرایای تجار بدر که ناسه نه مرتبه حقاری اعطا و مستحق لری نه احسان
 و ایلا و نسیه نه استیجاب مزید و استیلا دمال تلید طمعیله مادامکه بالمواجهه عرض اقتضار و اضطراب
 ایتمکه تسلی باب اولور * پس آمدی اهل حاجتدن احتیاج و کثرت زواردن اکتبالی شان کرمه شایان
 کورم یوب در سعادتک کشاده و عده حراستک آماده و ارباب مذلته خفص جناح رؤفت و اظهار
 بشرو بشارت هر امر لری نه وین و جواب لری نه رفیق ولین رجالرین قضاده سماحت و بذل و عطاده صفای
 طویت تکدیر و امتناندن تحای تقصیر و هفوت لری نه تعالی ایتمک کر کدر که بوضیعه فایحه بر تجارت
 راجحه در * و قایع دول سالفه و حوادث قرون ماضیه همواره مکامل انعاظ و اعتبار اولوب همان
 هر خصوصده رضای باری به اعتصام و اقامت دین و مظاهر شرع مین ایچون اهتمام الہ که خلافی
 مستدعی مخط خدا و مورث خسارت دنیا و عقبادر * و هر سنه نیک ایراد و مصرفی لوح حسابکده مفصل
 و مبسوط و صحیفه حفظکده مین و مضبوط کر کدر که حتی جمعی حرامدن و صرفی اسراف و اعدا مدن
 میرا اوله * و اکثر مخالطت و صحبتک و مذاکره و مشورتک علمای دین و فضلالی یقین الہ اولسون *
 اکرم جلیسک و اقدام انیسک شول ندیم صافدل و کریم بی غل اولسون که سندن برشین و زلال و نقص
 و خلل واقع اولور سه سنی ایقناظ ایتمسند شاهر سوطک مانع و سراق هیبتک طائل اولیوب نابرجا
 اولان امر بد انجاشی سکا سرافاده و اعلام ایلیه * بومقوله خیر اندیش سنک انصح احبابک و افضل
 اصحابکدر * و دارد ولتده اولان ارکان سلطنت و کاتب حضرتک هربری ایچون بروقت تعیین الہ که وقت
 معینارنده درگاه عزت پناهکه دخول ویشکاه سعادت دستکاهکه مشول ایدوب کیفیت خدمت لری
 عرض و اعلام و محتاج اولدقلری خصوصارده افاده مرام ایسونلر * سندخی صحیفه معروفه و ضایر نه تکریر
 نظر دقت و تصدیق بصیرت ایستد کد نصکره موافق صواب و نصفت و شایان دوات اولان لری تنفیذ
 و امضا و مخالف حرم و وقار و مغایر دیدن آب شناسان کار اولان لری محلدن تفحص و سواله توقیف
 و حواله الہ * و هر فرددن وقار و استقامت و امور مسلمینه عون و مظاهر تدرن غیر برشی قبول الہ *
 معروف و احسانک دخی من غیر امتنان صلہ و استقامت و جائز صدق و صداقت اولمغه بذل همت الہ *
 یا عبد الله بزم بوجله ناصحه مه امر ارتطریکی تکرار * و خوای نصفت احتوا سیمله انعاظ و اذکار
 ایدوب هر امور کده صلاحه رغبت و جناب باری تعالیدن استخاره و استعانت الہ که جناب ارحم
 الراحمین اهل صلاحه معین و ظہیر و طالب فلاحه یا وود دستگیردر * و الحاصل احسن سیرتک و اعظم

رغبتك شول خصلت اولسونكه رضای رب العزیز مستوجب و نظام دین و دواتی مستحب و اهل دین
تمکین و عزتی داعی و اهل ذمت بت عدالتی مراعی اوله * وانا سأل الله عز وجل أن یحسن عونک و توفیقک
و رشدک و کلامک * اشهر محله ترجمه مکتوب بلاغت اسلوب نصیحت محبوب نهایت بولوب ساعد ترتیب
و ترکیب نه تمه اتمام تعلیق اولغله تبصره لذوی الابصار و الافهام مسکی الختام اولدی * حامدا لله الملك
العلام و مصليا على محمد خير الانام * ترجمه مکتوب بو محله تمام و قرین ختام اولدی * منقولدرکه
مکتوب مزبور لسان طاهر دن عهد خلافت مأمونده صادر و ظاهر اولوب سبک و انشا و خوا و مغز اسفند
ناس نجیب و استحسان ایتدیلر * و مأمونک سمعنه بالغ و واصل اولوب حضورنده قرائت اولندقد طاهرله
نسجی تحریرین طراز تحسین ایله تزیین ایدوب دیدیکه وزیر ابو طیب یعنی طاهر بن حسین درج کابده مصالح
دین و دنیای درج ایدوب رأی و تدبیر و ترتیب سیاست و اصلاح ملک و رعیت و حفظ ناموس سلطنت و طاعت
خلفای امت و تقویم قوایم خلافتیه متعلق اموردن برشی ترلا ایتوب جمله سنی احکام و اتقان وجهی اوزره
تفصیل و تحریر و صدور و امراهی توصیه ده تفصیر ایتمش دیو تحسین و استحساند نصکره امر مأمون ایله
مکتوب مزبورله برر نسخه سی اطراف محالکده موجود اولان ولات و حکامه تحریر و ارسال اولوب
مضمون منینی ایله عامل اولوق اوزره عمال نواحی به تنبیه اولندی * مکتوب مزبور قانون سیاستده
مشهور و مزاولان مکاتب بدیغه نل احسن واجبی اولغله تحریر شایان کوریلوب بیرایه صحیفه تألیف
اولندی و الله یلهم من یشاء من عباده

(فصل)

فصل ثالث الی التبی فصلی آخر زمانده ظهوری منتظر و متوقع اولان مهدی فاطمی حقنده علمانک ذاهب
اولدینی مذاهب و مسالک تفصیلی و تحقیقت حالک کشف و تحقیقی بیاتده در * معلوم اوله که علی مرت
الدهور و الاعصار کافه اهل اسلام میاتده شایع و مشهور اولان اموردن درکه آخر زمانده اهل بیت نبوتدن
بروجل ظهور ایدوب قوایم دین مبینی تأیید و معانی عدل و دادی اظهار و تشیید ایتکله محالک اسلامیه به
استیلا و مسلمان کاتباع و اقتدا ایدوب مهدی اسمیه تسمیه اولنور * بعده مکتوب صحاحده تحقیق
اولندی اوزره دجال خروج ایدوب و اندنصکره سائر اشراط ساعت پیدربی ظهور ایدر * و دخی
مهدیدنصکره حضرت عیسی علیه السلام سمدان زمینه نزول ایدوب دجالی قتل و اهلاک ایدر * یا خود
روایت اخرا ده وارد اولدینی اوزره حضرت عیسی صلاوات الله علی نبینا و علیه مهدینک خروجی وقتنده
سمدان نزول ایتد کده مهدینک دجالی قتلنه معاونت و مساعدده ایدوب و امام مهدی به صلاتده اقتدا ایتک
اوزره مرویدر * مهدینک خروجی حقنده ائمه حدیث احادیث عدیده تخریج و روایت ایدوب دعوالرینی
اثبات و احتجاج ایتدیلر * و علمادن بعضیلری دخی مهدینک خروجی انکار ایدوب نقل اولنان احادیثی
بحرح و طعن ایتد کارندن ماعد اخلافنده وارد بعض آثار و اخبار ایله احادیث مذکور به معارضه و مقابله
ایتدیلر * سادات متصوفه نل متأخرینی خروج مهدی حقنده مسالک آخره سلوک ایله استدلال و احتجاج
ایدوب اکثریابوبابده اصل و اساس طریقاری اولان مسالک کشف و شهوده اعتماد ایتدیلر * برالآن ابتدا
یوبابده ائمه نل نقل ایتدکاری احادیثی و منکرینک دخل و طعنلرینی و انکارلرینه سند و مستندلرینی ذکره
نصتی ایدوب بعده صوفیه نل رأی و کلاملرینی ذکر ایله تعقیب ایتد کدنصکره انشاء الله تعالی طلاب یقینه
قول صحیح و مذهب سدید کشف و تبیین ایدر * معلوم اوله که اعلام علمای دین و اساطین علم یقیندن
امام ترمذی * و ابوداود * و برز * و ابن ماجه * و حاکم * و طبرانی * و ابویعلی الموصلی *
و انزل امثالی جهابذه ثقات و نقاد اثبات مهدینک ظهور و خروجی حقنده وارد اولان احادیثی تخریج
ایدوب اعلام اصحاب سعادت نصایدن حضرت علی * و عبدالله بن عباس * و عبدالله بن عمر * و طلحه *
و عبدالله بن مسعود * و ابوهریره * و انس * و ابوسعید الخدری * و ام حبیبه * و ام سلمه * و ثوبان *
و قرة بن ایاس * و علی الهلالی و عبدالله بن الحرث بن جزء امثالی کبار اصحابدن اسانید عدیده ایله نقل

و روایت ایندیله * لکن ذکر آتی وجه اوزره منکرین و منازعین احادیث هر یه نك سند لرینه دخل
 و طعن ایله تعرض ایدوب ذکر اولنان حدیث لرک صحتی تسلیم ایندیله * زیرا اهل حدیث قنده معروف
 اولدیغی اوزره جرح تعدیله مقدم اولغله بر حدیثی روایت ایدن رجالک بعضی سینه ائمه دن بعضی لر غفلت ایله
 یاسوء حفظ یا قلت ضبط یا ضعف و علت و یاسوء رأی و اعتقاد ایله طعن ایندیکی ثابت اولدقده اول حدیثک
 سند ی ضعیف و معاول اولوب سندک ضعیفی حدیثک صحتنه ساری ووهن وضعفه بادی اولور * اگر
 سوال اولنورسه که کاب الله نصکره اصح کتب صحیح بخاری و مسلم اولدیغی ائمه حدیث میاتسده ثابت
 و مسلم ایکن صحیحینده ذکر اولنان بعض احادیثک اسناد لری رجالی حقه ده دخی جرح و طعن ایله تسکیم
 اولدیغی صحت احادیثده مسطور اولوب * لکن احادیث صحیحینک صحتنه خلل عارض اولدیغی کبی
 مهدی حقه ده وارد اولان احادیثک رجالنه منکرینک دخل و تعرض لری متون هر یه نك صحتی منحل اولور *
 دفع سوالده قول صواب فرق ایله جوابدرکه اعلام محدثین و حفاظ اقدمین بخاری ایله مسلم ذکر ایندیکی
 کبی صحیحینده مسطور اولان احادیث شریفه نك صحتنه اجماع و اتفاق ایدوب والی هذا الان علای
 ملت و عظمای امتک متأخرین دخی احادیث صحیحینی قبول ایله تلی و مضمون منبقر ایله علمه اجماع متصل
 ایله اجماع و اتفاق اینشادر * و اجماع امتک حفظ صحت و دفع محذورده تأثیر بلیغی و وقع عظمی اولغله
 احادیث صحیحینک بعض رجالنه دخل و تعرض درجه التفاتدن ساقط اولوب متن و سند لرینک صحت
 و سدادی خالندن سالم اولشدر * اما صحیح بخاری و مسلم غیر احادیث شریفه صحت و سدادده
 صحیحین مثابه سندده اولوب بعض ائمه حدیثدن نقل اولنان و جوه ایله انلرک سند لرینه دخل و تعرض
 اولنق ممکن اولغله صحت لرینه خلل ایراث ایدر * معلوم اوله که امام سبیلین منقول اولدیغی اوزره اعلام
 محدثیندن ابو بکر بن خیمه مهدی حقه ده وارد اولان احادیثی جمع و تحریره توغل ایدوب بعض تصانیف
 و مؤلفاتده دیشدرکه بوباده وارد اولان احادیثک من جهة الاسناد اغریبنددر اول حدیث که ابو بکر
 اسکافانی فوائداخبار نام تألیفنده ذکر ایدوب سلسله روایتی امام مالک بن انس اسناد ایدوب
 انلر دخی تابعیندن محمد بن منکدردن اول دخی اصحاب کرامدن حضرت جابر بن حضرت جابر رضی الله
 عنه دخی بالذات جناب رسالتناه صلی علیه الاله حضرت تارندن روایت ایدوب مشکات صدوق و تودن
 شرفرین عز صدور اولش اوله که برکسته مهدینک خروج و ظهورینی تصدیق ایتوب تکذیب ایتسه کفرینه
 حکم اولنه * و دخی برکسته که آخر زمانده دخان ظهورینی تکذیب ایتسه کاذب اولور * کذلک ظن
 ایندیکم اوزره شمسک مغربدن طلوعی دخی تصدیق ایتیان کسنه حقه ده دخی حدیثین مذکورین کبی
 کفر ایله ویا کذب ایله حکم اولنه * اول حدیث مذکورده ذکر اولنان امور صلاوة و زکاة کبی ضرورات
 دینییه دن اولمغله منکر حقه ده کفر و کذب ایله حکم حد لایقنی تجا و زایدوب غلو و افراط اولغله کافدر *
 بوندن ماعداروات حدیثدن ابو بکر اسکاف ائمه محدثین یئیننده وضع حدیث ایله متهم برکسته اولوب صحت
 طریق و سلسله اسنادی مالک بن انس حضرت تارنه منتهی اولدیغی دخی یقینا معلوم دکادر * اما اعلام
 ائمه و ائمه سته دن امام ترمذی و ابوداود بوباده بر حدیث تخریج ایندیله که ایکسینک دخی سند لری
 مشایخ قزاه سبعة دن عاصم بن ابی النجود طریقتدن عبدالله بن مسعود حضرت تارنه منتهی اولور *
 حدیث مذکور ی عاصم حضرت تری زین جیشدن انلر دخی عبدالله بن مسعود حضرت تارندن ابن
 مسعود حضرت تری دخی جناب نقر عالم صلی الله علیه و سلم حضرت تری پیوردیلر که اگر عالم دنیاده جمیع
 ایام منقضی اولوب انجق برکون باقی فالسه روایت ایجادیشدن زانده روایتی اوزره الله تعالی حضرت تری اول
 باقی قالان کونی تطویل ایدوب تا اول غایبه دلتمتد ایندرکه اول کونده یئیندن روایت اخرا ده اهل بیتدن
 امت هر حومه یه بر رجل بعث ایدر که کندی اسمی بن اسمیه و بابائی اسمی و الام عبدالله اسمیه مطابق
 اولور دیوب حدیث شریقی وجه مذکور اوزره ابوداود نقل و روایت ایدوب رجالی حقه ده سکوت
 ایلدی * و یتیه ابوداود علم حدیثده تصنیف ایندیکی رساله مشهورده دیدیکه کتایبه درج ایندیکم احادیثدن
 شول حدیث که روایت بر رجالی حقه ده سکوت ایدوب جرح و تعدیلدن انک حقه ده بر شیشه تعرض اینیم

حدیث مذکور احتجاجه صالحه در دیدی * و حدیث مذکور که مضمون منیفی امام ترمذی یکی وجه
ایله روایت ایدوب وجه اول دنیا فانی اولی تا اول وقت دلی باقی قالور که بنم اهل بیتدن اسمی اسممه موافق
بر رجل عربی که امورینه مالک اولوب تحت نشین خلافت اولور * و وجه ثانی بنم اهل بیتدن بر رجل عربی
والی اولور دیومشکات صدر بنو تندن لعمه پاش ظه و اولوق اوزره نقل و روایت ایتد کد نصره ذکر اولنان
حدیث لک ایتد سی دخی حسن و صحیح در دیو تصریح ایلدی * وینه حدیث مذکور امام ترمذی شیخ
القرعاصم طریقندن ابوهریره اوزرینه موقوفه روایت ایدوب پیغمبر علیه الصلاة والسلامه رفع الیه
اسناد ایتدی * و بکار محمد بن حاکم ابو عبدالله بن ابوری حضرت تری دخی حدیث مذکور سی سفیان
ثوری و شعبه و زائده و انزلک غیر ائمه مسلمین عاصمندن روایت ایتدی دیو نقل و بیان ایتد کد نصره عاصم
ز بن جیشدن و زک عبدالله بن مسعوددن روایتی طریق یزید بن جله سی صحیح اولوق اوزره حکم و ثبت
ایلدی * و حکم مذکور امام ترمذی مسلمیندن بر امام امام اولوغه نقل و روایت ایتد احتجاجی تأسیس و ترجیح
ایتمسکه تعلیل ایلدی * حاکم عاصم حقه و وارد اولان کلامی بو محله تمام اولدی * لکن عاصم حقه
امام احمد بن حنبل حضرت نازندن منقولدر که عاصم متدین صالح قاری قرآن خیر و موثق رجلا در * لکن
اعمش حفظ احادیثه اکا غالب در دیدی * و شعبه دخی تثبیت حدیثه اعمش عاصم اوزرینه تقدیم و ترجیح
ایدردی * و ائمه حدیثدن بحلی دخی عاصم زرایله ابی و ائله دن اخذنده قبل و قال اولوب تردد و اختلاف
اولندی دیو عاصم انلردن ضعف روایتیه اشارت ایلدی * و محمد بن سعد موثق و معتبر در * لکن حدیثه
سهو و خطایی چوقدر دیدی * و یعقوب بن سفیان عاصم نقل ایتدی حدیث مضطر بر دیدی * و دخی
عبد الرحمن بن ابی حاتم پدرمه عاصم حقه ابی زرعه ثقه در دیر امش دید بکده عاصم نقل حدیثه ثقات
منزله سنه و اصل دکلدر دیو جواب و یردی دیدی * وینه عاصم حقه ابی علیه دخی تکلم ایدوب عاصم
امیه تسبیح اولنان روایت احادیثک جله سی سی الحفظ در دیدی * و ابو حاتم دیدیکه بنم حقه عاصم
صادق و نقل ایتدی حدیث احتجاجه صالحه در * لکن حفاظ محدثیندن معدود دکلدر دیدی *
و کتب ستمه اصحابندن امام نسائی نک قولی دخی عاصم حقه مختلف اولوق اوزره منقولدر * و ابن
خراش عاصم نقل ایتدی حدیثه منکر موجود در دیدی * و دخی ابو جعفر عقیلدن مریدر که
عاصم جله اسباب جرحدن سالمدر انحق احادیثه سی الحفظ در یرایدی * امام دارقطنی دخی عاصم
احادیثی جرحی موجب شیء دن خالی دکلدر دیدی * و یحییای قطن دخی دیر ایدیکه اسمی عاصم قننی رجلا دن
حدیث نقل اولاندیسه سی الحفظ بولدم دیدی * وینه یحییای قطن شعبه دن ایشتم حدیثه عاصم بن
ابی العجود در یرایدی یعنی امام شعبه کر چه عاصمندن حدیث روایت ایدرم لکن قلم عاصم حقه یسه
خجاندن خالی دکلدر در یرایدی * و امام ذهبیندن منقولدر که عاصم فن قرآنده امام اولوب مشایخ
سبعه نک یریدر و نقل حدیثه دخی صدوق و حسن الحدیث اولوب لکن وهمی غالب اولوغه ثبت و قوی
دکلدر در یرایدی * اگر امام بخاری و مسلم صحیحینده عاصمندن حدیث و تخریج احادیث ایتد یر
دیو احتجاج اولنورسه بویه جواب و یریلور که شیخینک اندن نقل ایتد کلامی احادیثه عاصم اصل و مستقل
اولوب بلکه طریق آخر الیه یا نلرنده ثابت اولدیغنه مبنیدر * وینه مهدی خروچی حقه نقل اولنان
احادیثک بری دخی اصحاب سندن ابی داودک حضرت علی کرم الله وجهه دن نقل و تخریج ایتدی
حدیثدر که فطر بن خلیفه قاسم بن ابی بزم دن قاسم دخی ابی الطغیله انلردن امام علیدن انلردن جناب
سید الانبیاء علیه افضل الصلوات روایت ایدوب پیغمبر یز صلی الله علیه وسلم پیوردیلر که فرضا جله ایام دهر
منتقضی اولوب انحق بر یوم باقی قالسه بهر حال جناب حضرت ملک متعال جل جلاله حضرت تری اول یوم
باقیده بنم اهل بیتدن بر رجل بعث و ارسال ایدوب ساحه فسیحه ساهره غیر اظلمات ظلم الیه علما و اولدیغی کبی اول
رجل مبعوث شرق و غربی انوار عدل الیه منور ایدوب رسم یسدادی صحیفه عالمندن محو ایدر * روایت
حدیثدن سابق الذکر فطر بن خلیفه بی امام احمد بن حنبل حضرت تری و یحیی بن قطن و ابن معین و امام
نسائی و غیر ائمه حدیث و وثیق ایدوب اعلام ثقاتدن عدا ایتد یرایسه ده لکن بحلی دیدیکه فطر بن خلیفه

حسن الحديث ایسه ده رایحه تشیع تم اولنوردیو جرح ایلدی وینه اعلام محمد ثنیدن احمد بن عبدالله
 ابن یونس دیدیکه بز قطره کرچه ملاقی اولوردق لکن قدح و طعنی موجب افعال ایله متهم اولغله نظر اعتباردن
 اسقاط ایدوب حدیثی کتب و املا ایتزایدک دیدی * وینه احمد بن عبدالله بر کره دخی قطر حقنده
 دیدیکه بن اکملات ایدردم و کلبه سرور ایدرکی قطعاً التفات ایتزایدم دیو ذمتنده مبالغه ایلدی *
 و امام دارقطنی دخی قطر حدیثیه احتیاج اولمز دیدی * و ابو بکر بن عباسدن منقولدرکه قطر بن
 خلیفه دن حدیث روایتی الحق سوء مذهبی ایچون ترک ایتدم دیرایدی * و کذاک جورجانی دخی قطری
 جرح ایدوب سوء اعتقادی اولغله موقوف دکدر دیدی * وینه اصحاب سنندن ابوداود دخی مهدی
 حقنده بر حدیث شریف تخریج ایتدیکه مسلسلة اسنادی حضرت علی به مستهیدر * بو طریق ایله که
 ابوداود هارون بن مغیره دن هارون دخی عمرو بن ابی قیسدن اول دخی شعیب بن خالد دن شعیب
 دخی ابی اسحاق سیعیدن ابی اسحاق دخی اسد الله غالب علی بن ابی طالب دن روایت ایتدیکه بر کون
 حضرت امام **کرم** الله وجهه جناب لری فرزند دلبند و مخدوم ارچند لری امام حسن رضی الله عنه
 حضرت تارنک شمع ملکوت افزوز روی انور و پیکر منور لرینه امعان نظر حکمت اثر ایدوب بیوردیلر که
 اشو عتره دوحه قوادم اولان تازه نهال آل عبا و شاخ سر سبز روضه زهرا امام حسن رضی الله تعالی عنه
 شهادت عاده تبویه و تسبیح سامیه مصطفویه مصداقی اوزره برسید صحیح النسب عالی حسبدر که اقرب
 اوقاتده انک صدف بر شرف صلب پا کندن بر در شاهوار تابنده اختیرایه سالت الالک وجود اوله جقدر که
 پیغمبر **کرم** اسم سامیله موسوم و اخلاق حسنه سیله موصوف لکن خلقت و سیما ده مشابیه
 و مشارکت نعمتیه چندان مرزوق اولمشدردیو اول صاحب ظهور کتبت بتو تندن طلوع و خروجه اش ازت
 ایتد کدنصره بسیط ارضی انوار عدل ایله تنویر ایتدی قصه سنی دخی ذکر و بیان بیوردیلر * وینه هارون
 دخی بو بایده عمرو بن ابی قیسدن عمرو دخی مطرف بن طریفدن مطرف دخی ابی الحسنندن انلر
 دخی هلال بن عمرو دن هلال دخی امام علی کرم الله وجهه حضرت تارندن بو کوهر معتبری قرطه کوش
 هوشی اولق اوزره نقل و تحذیث ایدوب حضرت ساقی **کرم** بالذات جناب خیر البشر دن بو وجهله
 روایت بیوردیلر که بنندن صکره ولایت ماوراء النهر دن حارث حراث عنوانیه معروف بر رجل ظهور ایدوب
 اول صاحب خروجه پیشگاهنده دوان اولان لشکرک قائد و سالاری منصور اسمیه مشهور بر رجل آخر
 دخی موجوددرکه قبیله قریش سلطان تحت رسالتک ظهورینه مظاهرت ایتدکاری کبی منصور آل محمدک
 وجه ارضده رایلیری تأیید و امر لری تنفیذ معاونت ایتدکه هر مؤمن و موحیدک اکانصرت و یا اجابت
 ایتدی واجبدر دیو بیوردیلر * ابوداود بو حدیث شریفی وجه مشروح اوزره تخریج و روایت
 ایتد کدنصره سکون ایدوب صحت وضعفه قطعاً تعرض ایتدی * لکن ابوداود موضع آخر ده حدیث
 مذکور سی سند مسطور ایله نقل و روایت ایتد کدنصره روا تندن هارون حقنده شیعیان دیو تصریح
 ایلدی * وینه امام سلیمان دخی هارون حقنده فیه نظر ترکیبی ایراد ایدوب هارونک جرحنه ایجا و اشارت
 ایلدی * وینه ابوداود روا ت حدیثدن ابو عمرو بن ابی قیسک نقلنده بأس یوقدر دیوب حدیثی خطادن
 خالی دکدر دیدی * و امام ذهبی هارون صدوقدر لکن نقلی او هام ایله مشوبدر دیدی * اما سالت
 روا ته منسلک اولان رجالدن ابی اسحاق سیعیدن امام بخاری و مسلم صحیحینده حدیث تخریج ایتدیلر
 ایسه ده اخبار ثقات صحیحۃ الکلمات ایله آخر عمرنده عقلنک تغیر و اختلاطی ثابت اولد یغندن ماعدا
 حضرت علیدن دخی روایتی منقطعدر * کذاک ابوداودک هارون بن مغیره دن دخی روایتی منقطع اولغله
 ضعف حدیثی موجبدر * اما حدیث مذکورک سند ثانیسی دخی بو وجهله معلولدرکه سالت روا ته منسلک
 اولان ابوالحسن ایله هلال بن عمرو مجهول اولوب ابوالحسن انجیق مطرف بن طریفک اندن روایتیه مغر و قدر
 وینه بو بایده تخریج اولشان احادیثندرکه ابوداود ام سلمه رضی الله تعالی عنهادن و ابن ماجه و حاکم
 علی بن نفیل طریقندن علی دخی سعید بن مسیبدن سعید دخی ام سلمه حضرت تارندن روایت ایدوب
 بیوردیلر که رسول الله صلی الله علیه و سلمدن استماع ایتدکه مهدی بنم عتره طاهره مدن و دختر سعد اخترم

حضرت فاطمه رضی الله تعالی عنہا انک اولاد نند * حدیث مذکور بود اود وجه مشروح اوزره نقل و روایت ایدوب سکوت ایلدی * و ابن ماجه من ولد فاطمه لقظنه قصر ایدوب من عترتی کله سنی روایت ایتدی * حاکم نسا بوری نه طریق مذکور دن ام سلمه حضرت تری نه اسناد ایدوب نسج تعبیری بومنوال اوزره ادا ایتدی که سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یذکر المهدی فقال نعم هو حق وهو من بنی فاطمه یعنی ام سلمه حضرت تری دیدیکه رسول اکرم دن استماع ایتدم مهدی بی ذکرا ایدوب و در پردیکه نعم مهدی حقدور * و بنی فاطمه دندردیو حدیث شریفی حاکم نقل و روایت ایلدی * امانه صحته و نه ضعفه دائر کلام تکلم ایتدی * لیکن ائمه حدیث دن ابو جعفر عقیل حدیث مذکور تری تضعیف ایدوب دیدیکه روایت حدیث بن علی بن نفیل دن غیر بر کسته سعید بن مسیبدن یو حدیثی روایت ایتدیو حدیث مذکور تحقیق علی بن نفیل ایلد معروف دریدی * و ینه یو باید تخریج اولتان احادیثک برینی دخی بود اود ام سلمه حضرت تری دن روایت ایدوب بود اود صالح ابی الخلیل دن صالح دخی کند ی اصحاب دن بر کسه دن انردخی ام سلمه دن انردخی صدر دیوان نبوت علیه افضل التحیت حضرت تری دن روایت ایلدوب رسول اکرم علیه الصلاة والسلام یوردیلر که بند نصکره کرسی نشین خلافت اسلام اولان خلفا دن برخلیفه نک موتی قنده ناس میا نده امر خلافتده اختلاف واقع اولوب اهل مدینه دن بر کسه مدینه دن خروج و نکه مکر مه به ولوج قصد ایلد هارب و گوشه فراغده اعین ناسدن غائب ایکن اهل مکه دن بر مقدار کسه اکا کلوبانی ساکن اولدیغی مکان دن کرها انراج ایتد کد نصکره رکن و مقام میا نده خلافت ایلد اکا بیعت ایدرلر * بعده شام طرف دن انی خلج و ازاله قصد ایلد بر مقدار عسکر بعث اولوب مکه ایلد مدینه یلنده بر صحرا به بالغ اولد قده خسف ارض ایلد اول عسکر هلاک اولور * ناس یو نصرت غیبیه و تأییدات سماوی به میا نده و معاینه ایتد کده ابدال شام و اهل حل و عقد عراق اول خلیفه به کلوب دست داده بیعت و انابت اولورلر * بعده آبا و اجدادی قبیله قریش دن و اخوالی بنی کلب دن بر رجل نشأت ایدوب امر خلافتده تصدی و اخوانه تعذی قصد ایلد طرف دن بر مقدار عسکر کوندروب بنی کلب ایلد مبارزه و محاربه ایتد کونده بنی کلبه غلبه ایدرلر * عسکر مذکور بعث کلب عنوان ایلد مذکور در که خیبت و خسران اول کسه ایچوندر که بنی کلبک غنیمته حاضر اولسه * بعده اول رجل ناشی اموال غنایمی وجه شرعی اوزره بین الغزاة تقسیم ایدوب ناس حقه سنت بویه ایلد عمل و سیرت محمدیه به اقتدا و احکام اسلامی وجه ارضده کما یبغی اجرا ایلدوب بوجال اوزره سر بر خلافتده یدی سنه اقامت ایتد کد نصکره قضای شجب ایدوب مسلمان انک غازی قیلارلر * بود اود حدیث مذکور وجه مشروح اوزره تخریج ایتد کد نصکره دیدیکه بعض محدثین هشام طریقت دن خلیفه مذکورک طقوز سنه خلافتی دخی روایت ایتدیلر * یوند نصکره بود اود حدیث مذکورک سلسله اسنادی ابی الخلیل اندن عبد الله بن الحر نه اندن ام سلمه حضرت تری نه ایصال ایلد تخریج ایتد کله اسناد اولده اسم و نسبی مبهم اولان راوی بی تعیین و تبیین ایلدی * حدیث مذکورک رجالی صحیحین و جالندن اولمغله طعن و قدح دن سالمردور * بعض یلر دخی حدیث مذکور قشاده دن قشاده دخی ابی الخلیل دن روایت ایتد اوزره تخریج ایتدیلر * لیکن قتاده تدلیس ایلد مبهم اولوب و روایتده غنیمته ایدوب یعنی عن حرفی توسط ایتد کله حدیثی درجه اعتبار دن ساقطدر * زیرا تدلیس ایلد مبهم اولان راوی شیخ ندن سماعنی تصریح ایتد کده حدیثی مقبول اولما سنه ائمه حدیث اتفاق ایتدیلر * یوندن ماعد احدیث مذکورده خروجی منتظر اولان کسه مهدی اسمیه مذکور اولمغله مدعایه دلائلی ظاهر اولوب لیکن بود اود حدیث مذکور مهدی ابوابنده ذکرا ایتد کله رجل مذکور ایلد مهدی مراد اولمق فهم اولنور * و ینه یو باید بود اود ابو سعید خدری دن روایت ایلد بر حدیث دخی ذکرا ایدوب حاکم نسا بوری نقلده کامتباع ایلدی * بو طریق ایلد که بود اود عمران قطاندن عمران قتاده دن قتاده ابی نصیر دن انردخی ابی سعید خدری دن اولدخی مشکات صدر نبوت دن روایت ایدوب جناب رسالت پناه صلی الله علیه و آله حضرت تری یوردیلر که مهدی اهل بیت نبوت دن اولمغله بندند چیه سی کشاده انقی موزون اولوب صحیفه ارض ظلمات ظلم و جور ایلد ملو اولدیغی کبی مهدی خروجنده

که غیر انوار عدل و داد ایلد بمثل ویدی سنه روی زمینه مالک و والی اولوردیو اودا و حدیث مذ کوری
 بولفظ ایلد روایت ایدوب صحت وضعفه تعرض ایتدی * لکن حاکم نساپوری اشم الاثاف اتقی اجل
 لفظیه روایت ایدوب یعنی اتقی عالی و موزون اولق اوزره نقل ایلدی * یوندنصره بنه حاکم نساپوری
 اسناد مذ کور ایلد روایت ایتدی که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم مهدی بنک مدت خلافت و عیش و حیاته
 اشارت قصد ایلد یسرای یضالزنده واقع بش عدد اصابع مبارکه لرینی و صاغ اللزنده انجیق باش بر ماغیله
 شهادت بر ما قبری آجوب باقی اوج عدد بنان شرف نشان لرینی عقد ایتدی که مبلغ عمر مهدی یددی سنه اولدیغنی
 بیان یوردیلر * و حدیث مذ کوری وجه مشروح اوزره حاکم نقل ایتدی کدنصره دیدی که یو حدیث
 امام مسلم شریطی اوزره واقع حدیث صحیح اولوب * لکن شیخین حدیث مذ کوری تخریج ایتدی یلر
 دیدی * معلوم اوله که روایت حدیث بن عمران قطانک حدیثی ایلد احتیاج اده ائمه اختلاف ایدوب
 بعضیلری قبول و بعضیلری رد ایتدی یلر * و امام بخاری بنک حدیث مذ کوری صحیحینده تخریجی اصل
 اولق اوزره واقع اولوب بلکه طریق اقوی و سند آخرا ایلد روایت ایتدی کدنصره ~~کره~~ طریق مذ کور ایلد
 روایتی شاهد اولق اوزره تخریج ایلدی * و یحییای قطان عمراندن نقل حدیث ایتیب یحیی بن معین
 بردفعه قوی دکلد و بردفعه دخی عمران برشی دکلد ردیدی * و امام احمد بن حنبل عمران حقه حدیثی
 احتیاجه صالح اولق رجا اولتوردیدی * بنید بن زریع دیدی که عمران فرقه خوار جدن حروریه طائفه سفدن
 اولوب اهل قبله اوزر بنه سل سبف ایلد خروجی فجویز ایدردی * امام نسائی حضرت لری دخی عمران
 ضعیف ردیدی * ابو عبید اجری دیدی که بن اودا وده عمرانک حالندن سوال ایتدم حسن بصری
 اصحابندن حقه خبردن عبری سنه ایشتم دیو جواب و پردی * و بنه اودا وددن بر کره دخی عمرانک
 ذکرینی استماع ایتدم حدیثی ضعیف ردیدی * زیرا ابراهیم بن عبد الله بن حسن ایامنده سفک دمای
 مسلمینی مشعل بر قموای شیده ایلد افتا ایلدی دیو نقل ایلدی * و بنه خروج مهدی خصوصنده امام
 ترمذی و ابن ماجه و حاکم نساپوری ابوسعید خدریدن بر حدیث شریف تخریجینده همدست وفاق
 اولدی یلر که طریق اسنادی زید العجمیدن اولدخی ابی الصدیق الناجیدن انلردخی ابی سعید خدریدن روایت
 ایلدی * ابوسعید خدری دیدی که بن یغمبر عیضی صلی الله علیه وسلم زمان سعادت لرندن مسکره مسلمین
 یئنده قسنه حد وشدن خوف ایدوب رسالت پناه صلی علیه الاله حضرت لرندن سوال ایتدی ~~که~~ مزده
 یوردیلر که بندنصره اتم ایچنده مهدی خروج ایدوب بر روایتده بش روایت اخرا ده یددی یا خود طقوز
 وقت معمر اولوردیو راوی حدیث اولان زید شک و تردد اوزره روایت ایلدی زید وقتی مهم و مجهول ذکر
 ایتدی که تعییندن سوال ایتدی سنه اولق اوزره تصریح ایلدی دیدی * بعده رسول اکرم صلی الله علیه
 وسلم مهدی بنک جود و سخاسنی بیان سنه ایتدی یوردیلر که مهدی به بر رجل کاوب یا مهدی بکا بر مقدار سنه
 اعطا و احسان ایلد دیدی کده اولی رجله کو تو رک که قادرا اولدیغنی مرتبه اوج اوج الحقه را احسان ایدوب نوبته
 القبا ایدردیو یوردیلر * و حدیث مذ کور وجه آخرا ایلد دخی ابی سعید خدریدن نقل و روایت اولمشدر
 ابن ماجه و حاکم روایتینده مشکات صد و نوبت کدن یو وجهله نایشد که بنم اسم ایچنده مهدی ظهور ایدوب
 عمری قصیر اولور سه یددی سنه طویل اولور سه طقوز سنه معمر اولوب زمانده اتم بر نعمت جلیلله ایلد منتعم
 اولور که قطعا سلفده مثلی مسجوع اولیه خصب و رجا بر حقه یا لغ اوله که حبوب و زروع و فوا که و غار زیاده
 مبدول اولغله بر کسه قط خوفله سنه اتجارا تمیوب اموال و ارزاق بالجهل یا مال اولق مرتبه سنه واصل
 اوله * بعض رجال طلب و سواله قیام ایدوب یا مهدی بکا بر مقدار مال احسان ایلد دیدی کده اولدخی طلب
 ایتدی یکک سنه بی اخذ ایلد دیو جواب و پردی * حدیث مذ کورک سلیله اسنادنده منتظم اولان روایتدن
 زید العجمی حقه امام دارقطنی و یحیی بن معین و امام احمد بن حنبل حدیثی احتیاجه صالح اولق
 اوزره اتفاق ایدوب بلکه احمد بن حنبل زید بنیدرقاشی و فضل بن عیسی بنک فوقنده دردیو زیاده
 ثمال ایتدیسه دخی ابوجاتم دیدی ~~که~~ زید ضعیف اولغله حدیثی کاتب اولتوب لکن احکام شرعیه ده
 احتیاجه صالح دکلد ردیدی * و بنه روایت اخرا ده یحیی بن معین دخی زید لاشیندر * و دفعه اخرا ده

حدیثی کاتب اول نور حال بود که ضعیف در دیدی * و ابو زرعه زید العمی قوی دگدر حدیثی ضعیف و واهیدر دیدی * ابوداود دیدیکه زید العمی ضعیف دگدر اندن شعبه تحدیث ایتدی دیونقل ایلدی * امام نسائی دخی زیدک ضعیفنه ذاهب اولدی * ابن عدی دیدیکه زیدک روایت ایتدیکی احادیث واندن روایت ایدن رجالک جله سی ضعیف اندر دیدی * مع هذا شعبه کبی امام صدوق و حافظ موثوق اندن نقل حدیث ایلدی * جائز در که زید ضعیف اولغله شعبه نک اندن حدیث نقلی ثابت اولیه * بعض ائمه حدیثندن منقولدر که امام ترمذینک تخریج ایتدیکی حدیث مذکور ای امام مسلم حضرت ثریک صحیحینه حضرت جابر دن روایت ایتدیکی حدیثک تفسیری اوله * مسلم روایتی اوزره رسول اکرم صلی الله علیه وسلم یوردیلر که بنم اممک آخرنده بر خلیفه ظهور ایدر که مالی اوج ایله خلقه بخش ایدوب قطعاعاد و نقد ایتز یا خود حدیث ترمذی بنه صحیح مسلمده ابی سعید خدری دن تخریج اولسان حدیث شریفک تفسیری اوله که سزک خلقا کردن بر خلیفه ظهور ایتسه کر کدر که مالی اوج ایله احسان ایدوب قطعاعاد ایتیه * یا خود بنه صحیح مسلمده طریق آخر ایله جابر و ابی سعید خدری رضی الله عنهما دن روایت اولسان حدیثک شرح و بیانی اوله که آخر زمانده بر خلیفه ظهور ایدوب مالی تقسیم ایتد کده عدا ایتیه * اشبو حدیث مذکور کچه بعض ائمه وجه مشروح اوزره ذکر اولسان احادیث مسلمک شرح و تفسیری اولق اوزره ذکر ایتدیلر * لکن مسلمک احادیثنده مهدینک ذکر می مصرح اولوب و مهدی مراد اولند یغنه دخی دلیل قائم اولغله تفسیره جل منظور فیه اولور * وینه یو بایده حاکم عوف اعرابی طریقندن اولدخی ابی الصدیق الناجیدن اولدخی ابی سعید خدری دن روایت ایتدیکی اوزره رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت ثری یوردیلر که ساعت قائم اولماز اول وقتهدک صحیفه ارض ظلمات ظلم و سواد جور و عدوان ایله عتلی اولوب بعده بنم اهل یتقن بر رجل ظهور ایدر که ساهره غیری نور عدل ایله تنویر ایدر * تکم ظلم ایله ملو اولمشیدی دیو حدیث مذکور حاکم تخریج ایتد کده نصکره دیدیکه حدیث مذکور شیخین شرط بنه موافق حدیث صحیحدر * لکن صحیحینه اندر تخریج ایتمشلردر * وینه یو بایده تخریج اولسان احادیث نبویه نک بری دخی حاکمک روایت ایتدیکی حدیثدر که سلیمان بن عبید طریقندن تخریج ایتشدور سلیمان ابی الصدیق ناجیدن اولدخی ابی سعید خدری رضی الله تعالی عنهدن روایت ایدوب امام محراب نبوت علیه افضل الصلوات حضرت ثری یورمشلردر که بنم اممک آخرنده مهدی خروج ایدوب انک زمانده جناب حق ریاض ارضی باران رحمت ایله اسقا و انبات نبات ایتمکه خصب و رخا حاصل اولور * واهباب فقر و فاقه مهدینک غرقاب دریای احسانی اولوب زمانده مواسی کثیر و امت عظیم اولور * مدت خلاقی علی روایه یدی سنه به و روایت اخراده سکر سنه به بالغ اولدقد نصکره قضای ثحب و لقای رب ایله مشرف اولور * حاکم حدیث شریفی روایت ایتد کده نصکره دیدیکه حدیث صحیح الاسناددر * لکن شیخین تخریج ایلدیلر * وروایت حدیثندن بن عبید دن ائمه کتب سنه نک بریسی دخی حدیث تخریج ایتیبوب لکن ابن حبان سلیمانی ثقات عداد بنه الحاق ایدوب شائده بر فردک قدح و طعنی مشرکله لرینی دخی کور مدک دیدی * یوند نصکره حاکم بنه مهدی حقه اسد بن موسی طریقندن بر حدیث دخی روایت ایتدیکه اسد حاد بن سلمه دن حاد مطربن و راق ایله ابی هرون عبید دن اندر دخی ابی الصدیق ناجیدن اولدخی ابی سعید خدری دن ابی سعید دخی بالذات سرور عالم صلی الله علیه وسلم دن روایت ایدوب سعادتله یوردیلر که بند نصکره صحیفه زمین جور و ظلم ایله عتلی اولدقد بنم سلاله زکیه مدن بر رجل خروج ایدوب یدی یا خود طقوز سنه خلافت ایلوب بسط ارض ظلمات ظلم ایله ملو اولدیقی کبی اول خلیفه نک انوار عدل و داد ایله عتلی اولور * حدیث مذکور یونقلد نصکره حاکم دیدیکه یو حدیث امام مسلم شرطی اوزره وروایتی ادعاسی یوند شایسته در که سلسله اسنادده صحیح مسلم رجالندن حاد بن سلمه ایله شیخی مطربن و راقی ذکر ایلدی * اما حادک شیخ آخری که ابوهارون عبیددر امام مسلم اندن حدیث تخریج ایتدیکندن ماعدا کذب ایله متهم زیاده ضعیف اولدیقی بین الائمه ثابت اولغله قدح و طعنی حقه و وارد اولان اقوال اعلام افاضلی بسط و اطنابدن تخاشی اولتی مناسب کورلادی * اما حدیث مذکورک سلسله اسنادده

مندرج و حسان بن سلمه دن راوی اولان اسد بن موسی که اسد السنته عنوانیله معروف قدر * انک حقنده
 امام بخاری اگرچه مشهور الحدیث روایت ایدر دیو ذکر ایدوب و انک روایتیله صحیحینده بعض احادیثک
 صحیحنه استشهد دخی ایتدیسه ده بر محله دخی دیدیکه کرچه اسد ثقه در اگر فن حدیثده تصنیفه تصدی
 ایتمش اولسه حقنده خیر محض ایدی دیو قلم ایلدی * وینه اسد بن موسی حقنده اعلام محدثیندن
 ابو محمد بن حزم دخی تکلم ایدوب حدیثی منکر در دیدی * وینه یو باید امام طبرانی معجم اوسطنده
 کندینک راویسی اولان ابی الواصلدن بر حدیث تخریج ایدوب ابو الواصل عبد الحید بن واصلدن اولدخی
 ابی الصدیق ناجیدن ابی الصدیق دخی قبیلہ بنی بکره رجالتدن حسن بن یزید سعدیدن اولدخی ابی سعید
 خدری رضی الله تعالی عنہ دن روایت ایدوب دیدیکه رسول الله صلی الله علیه وسلمدن ایشتم سعادته
 پیورلر ایدیکه امتدن بر رجل خروج ایدوب بنم سنت سنیه می اقامت ایدر * حق سبحانه و تعالی حضرت تری
 اول رجل ایچون سعادن انزال طر ایدوب ارض دخی اکا برکات نامیه سنی اخراج ایدر و معموره خاک سواد
 ظلم ایله ملوایکن انک زمانده نور عدل ایله تابناک اولوب پیدی سنه امت مرحومه نک اوزر پشه والی عادل
 ویت مقدسه نازل اولور دیو پیور دیر * وینه امام طبرانی بو حدیث شریفی طریق مذکور ایله روایت
 ایتد کده کمره دیدیکه ذکر اولنان حدیثی محدثیندن بر جماعت ابی الصدیق ناجیدن روایت ایدوب روایتدن
 بر فرد ابی الصدیق ایله ابی سعید خدری میاته راوی آخر ادخال ایتمیوب ابی الواصل حسن بن یزیدی
 ادخال و توسط ایلدی * و محدثیندن ابن ابی حاتم حسن بن یزیدی طریق اسنادده ذکر ایدوب
 لکن حسنک ابی یزیدک ابو سعید خدریدن اخذینی و ابی الصدیق ناجینک اندن حدیث روایت ایتدیکنی
 حدیث مذکورک اسنادندن غیر بر اسنادده بیلدی * اعلام علمای اسماء رجالتن امام ذهبی میزان
 نام تألیفنده حسن بن یزید مجهول در دیدی * لکن ابن حبان ثقات زمره سنه الحاق ایلدی * اما
 حدیث مذکورک سلسله اسنادده ابی الصدیق دن روایت ایدن ابو الواصلدن کرچه کتب سسته اصحابی
 تخریج حدیث ایتدیر * لکن ابن حبان ثقات محدثینک طبقه ثانیه سی رجالتدن عد ایتد کده کمره
 دیدیکه ابو الواصل حضرت انس دن وشعبه و عتاب بن بشیر اندن روایت ایتدی دیدیر * وینه یو باید ابن
 ماجه کتب سننده عبد الله بن مسعود حضرت ثارن بن یزید بن ابی زیاد طریق یقنندن بر حدیث تخریج ایلدی *
 بو طریق ایله که یزید ابراهیم نخعیندن ابراهیم علقمه دن علقمه عبد الله بن مسعود رضی الله تعالی عنہ دن
 روایت ایدوب ابن مسعود دیدیکه بز شمع بزم آرائ رسالت علیه افضل التبت حضرت ثارنک پروانه وار پیرامن
 انجمن صحبتارنده دور و پروا ایتدی کمزاشاده ناکاه (طلع البدر علینا) فوا سنجه شبان بنی هاشمدن بر
 جماعت مجلس اقدس نبوی به اقبال و توجه ایلدی چشم ملائک فریب نبوی بونلری مشاهده ایدیچک در حال
 نر کس دیده مبارک لری شبنم اشک ایله غمناک اولوب بشره بشارت سیمالری نک لونی متغیر اولدی عبد الله بن
 مسعود دیر که بن دخی تعجب کان استکشاف حال قصیده اول رازدارن بوتدن سوال ایدوب دیدیکه یا رسول
 الله بواشاده نه حال واقع اولدیکه وجه کریمک زده طبع مزین تکدیر و تشویش ایدم جک نسبه مشاهده سندن
 منفک اولماز حضرت رسول علیه السلام همان جوابه مبادرت ایدوب پیور دیر که بزم که معشر اهل بیت
 جناب رب العالمین بزم ایچون عقبای دنیا اوزرینه ایشار و اختیار ایدوب بو عصا به طاهره به متاع قلیل دنیا
 بدلی منافع جليلة اخرى اعطا ایلدی * وینه کمره بنم اهل بیت نیچه مصائب و رزایا به مبتلا اولوب مسند
 عز و حضور دن مضیق ذل و هوانه طر دور داولسه لر کدر * بوا امرک استمراری اول وقت منتهی و اول
 زمان منقضی اوله جقدر که جانب شرقدن بر کوه انبوه اعلام سیه قام ایله وارد اولوب حق خلافتی طلب
 ایتسه لر کدر * ناس دخی مسئولرینه مساعده ایتمکله شریبون محاربه به مبادرت و ناقل فوز
 و نصرت اولوب ناس دخی انلره متابعت ایله حق خلافتی تسلیم ایتد کده بونلر قبول ایتمیوب اهل بیتدن بر رجل
 استخلاف ایتسه لر کدر * اول خلیفه منصوب دخی عالم جور ایله علوا و لایقی کبی آناز عدل ایله معمور
 ایدوب دار و دیار مرکز ریات امن و امان و مظهر لطف یزدان اولور اگر سزدن بر کسه بو وقت موعود و زمان
 معهوده یتشوب اول قومه باو غ ممکن اولور سه انلره ملحق اولقه سعی بلیغ ایدوب راهیج آلودا وزره مشی

ایدر رسیده انزه وصوله اقدام ایتسون دیو عبد الله بن مسعود حدیث و روایت ایلدی * بو حدیث اعلام
محدثین میاتند حدیث رایات ایله معروف و مشهور اولوب راویسی یزید بن ابی زیاد در * شعبه یزید حقه
دیدیکه یزید بن ابی زیاد حضرت رسول رفوله اسنادی ثابت اولسان حدیثی رفع ایدوب پیغمبر علیه
السلام دیدی دیو تصریح ایدردی * و محمد بن فضیل دخی یزید ائمه شیعه نیک کارندن ایدی دیدی *
کذلک امام احمد بن حنبل دخی بردفعه یزید حافظ دکلدر دیوب دفعه آخر اده لیس بذال عنوانیه ذکر
ایلدی * عجل دیدیکه جائز الحدیث در لکن بالآخره ملقن اولدی * و ابو زرعه دیدیکه یزید
نقل و روایتده رخاوت اوزره اولوب حدیثی کاتب اولنور لکن احتجاج اولمز * ابو حاتم دخی قوی
دکلدر دیدی * جوزجانی دن منقولدر که محدثیندن ایشتم حدیثی تضعیف ایدرلر دیدی * ابو داود
دیدیکه یزید حدیثی ترک ایتش کسه بيلم غیر سی بکا احبدر دیدی * ابن عدی دیدیکه یزید اهل کوفه نیک
شیعه سندن اولوب مع ضعف حدیثی کاتب اولنور * و امام مسلم اندن حدیث روایت ایتدیه ده
غیری رجال روایتده مقرر و نقل ایلدی و بالجملة اعلام اهل حدیث نیک یزیدک ضعفه اتفاق ایتد کد نصرکه
ذکر سیبق ایدن حدیث رایاتک تضعیفی تصریح ایدیلر * و کعب بن الجراح ایله امام احمد بن حنبل
حضرت تری حدیث رایات درجه اعتباردن ساقطدر دیدیلر * و ابو قدامه دیدیکه ابواسامه دن
ایشتم دیر ایدیکه یزید ابراهیم دن نقل ایتدیکه رایات حدیثک صحیح ایچون عین قسامه کبی الی کره حلف
ایلسه تصدیق ایتم دیدی * زیرا حدیث مذکور نه ابراهیم نیک علقمه نیک نه عبد الله بن مسعود نیک
مذهب ایدر دیدی * و امام عقیلی حدیث رایاتی ضعفاده ابراد ایدوب و امام ذهبی صحیح و ثابت دکلدر دیدی
وینه ابن ماجه حضرت علی رضی الله عنهدن یاسین عجل طریقندن بر حدیث تخریج ایدوب یاسین ابراهیم بن
محمد بن حنفیه دن ابراهیم دخی پدري محمد دن اولدخی جدا کر می حضرت علی رضی الله عنهدن تخریج ایدوب
سلطان انبیا علیه افضل التحایا یوردیلر که مهدی بزم اهل بیت دندر * حضرت باری عز شأنه انی بر کجه ده
اصلاح ایدر * یاسین عجل حقه صحیح بن معین لا بأسدر دیدیه دخی امام بخاری حدیثنده نظر
وارد دیدی * بواقظ ایسه بخاری اصطلاحنده راوی نیک کمال ضعفه دلالت ایدر * و ابن عدی
کاملده و امام ذهبی میزانده بو حدیثی منکر اولق اوزره روایت ایدوب انجیق یاسین نقلده معروفدر دیدیلر *
وینه امام طبرانی معجم اوسطده حضرت علی رضی الله عنهدن بو حدیثی تخریج ایتدیکه امام علی کرم الله
وجهه جناب رسالتنا هه دیدیکه یار رسول الله مهدی بزد نمیدر یا غیری سلاله دنمیدر * جوابنده
یوردیلر که بلکه مهدی بزدندر * دولت اسلامی جناب حق بزمه فتح ایتدیکه کبی آخر زمانده بزمه بزمه ایل ختم
ایدوب و عبادتی لوٹ شرکدن بزمه تخلص و تظہر ایدر * و ابتدای بعثتده سباق اهل اسلامه کفار
و مشرکینک شرک و کفرده اصرار لری سبیلده عداوت ظاهر لری ثابت ایکن بزمه سوق و ارشاد منزه قلبری
تألیف و توفیق اولندی کبی نهایت امرده دخی عداوت بینه ایل معادات اوزره اولان عبادله قلوبی بینه بزمه
تألیف ایدر دیو یوردیلر * تکرار حضرت علی کرم الله وجهه بو وجهه سوال ایتدیلر که یار رسول الله
مهدی ظهورنده دائره وجودده موجود اولان خلق مؤمنیدر کافر میدر مقتون و کافر در دیو ختم کلام
دری النظام اولندی حدیث مذکور کوری جناب مرتضی رضی الله عنهدن روایت ایدن رجالک بری عبدالله
ابن لهیعهدر که بین المحدثین ضعف اسناد ایله معروف اولوب وسلسله اسناده منتظم اولان و واتک بری دخی
عمر و بن جابر الحضر میدر که عبدالله بن لهیعهدن اضعفدر * امام احمد بن حنبل دیدیکه عمرو بن جابر دن
قیب جوق منکر حدیث نقل اولنوب اسناد حدیثده کذب سمعه بالغ اولدی * و امام نسائی دخی عمرو
موقوف دکلدر دید کد نصرکه ابن لهیعهدر حقه دخی دیدیکه عقلی ضعیف حق و بلادت ایله معروف بر پر
ایدیکه حضرت علی حقه حلاخی در و برده صحابه مستور و مخفیدر دیر ایدی * حق بزمه بعض
مجالسده همز انوی صحبت اولدینی اتاده چشم کجینی بر صحابه مصادف اولوب اشته امام علی صحابه
هر و رایتدی کوردم دیو سویلردی * وینه یو یابده امام طبرانی حضرت علی دن تخریج ایدوب جناب
رسالتنا صلی علیه الاله حضرت تری یوردیلر که آخر زمانده بر قنه جادث اولور که ناس اول قنه ده ذهب

معدنه حاصل اولدنی کبی حاصل اولوب بوتنه اضطرابده کردان وسوزان اولورلر * زینه ارسز اهل شامه
 علی العموم سب ایله دهشکشی شتم ولوم اولمالک که انلک ایچنده ابداللموجوددر * وتمادی قنه ایله
 اقراق کله بر حده بالغ اولور که اهل شام اوزرینه طرف سجادن بر سبب ارسال اولنوب جمعیتلری تفریق اولمغه
 یوز طو ترعب وهر اس قلبینه اول مرتبه مستولی اولور که انلایله دلکول مقابله ایتسه لر غالب اولورلر *
 بواشاده بنم اهل یقندن بر کسه خروج وظهور ایدر که رایات ظفر آتانی اوج عدد اولوب تحت لواده تحزب
 واجتماع ایدن عسا کرک عددی چوق تخمین ایدن اون بش یلک فردا یوب آن تخمین ایدن اون ایکی یلک
 عسکر اولوق اوزره جزم ایدر و بونلک علامتلی امت امت اولور * واهل یقندن ظهور ایدن ذات پیدی
 بلوک عسکره ملاقی اولور که هر بلوک برلوا صاحب اولوب وهر لوانک تختمه بر رجل طلب ملک و دولته قیام
 ایتسکه جناب منتقم جبارانلری قهر و تدمیر ایدوب بنه مسلمان مباحثی تألیف و قلبلری توفیق ایله رایاری
 متحد و حاللری منتظم اولور * بوحید بنی حاکم مستدرکده ایراد ایدوب صحیح الاسناددر *
 لکن بخاری و مسلم تخریج ایتسیدلر پیدی * وحا کک روایتنده (ثم يظهر الهاشمی فیر الله الناس الى
 الفهم) الی آخره کلامی ذکر اولنوب ظهور ایدن رجلی هاشمی عنوانیه روایت ایلدی * وحا کک طریق
 اسنادنده ابن لهیه مذکور اولنوب ذکر ایتسیدکی اوزره اسنادی صحیددر * وینه حاکم مستدرکده
 ابی الطیفک محمد بن حنفیه دن روایتی طریقیه حضرت علی کرم الله وجهه دن بر حدیث تخریج ایدوب
 محمد بن حنفیه دیدیکه بز امام علی نک مجلس عالیه حاضر ایدک امامدن بر رجل مهدینک وقت ظهورندن
 سوال ایلدی * حضرت علی بونک زمانی بعید در دیوب بعیده پیدی عدد بر مقاری عقیده ایتسیدلر *
 بعیده بیوردیلر که مهدی آخر زمانه خروج ایدوب خلق اصحاب جور و فسادک تعذیب سندن استغاثه
 طریقیه الله دیدکری زمانه ظهور ایدر * و جناب حق مهدی بی تأسید ایتسکه خلق اطرافدن
 بولت پارملری صکبی اطرافنه جمع اولوب قلوب ناسی جمع و تألیف ایدر * و مهدینک عسکری
 نه بر فردک حزیله محزون و نه بر احدک سرور یله سرور اولورلر * و مهدینک عسکری سلطان انبیا ایلدیر
 غزاسنه حاضر اولان اصحاب عددی مقداری و عهد بنی اسرا ایلده طالوت ایلدیر عبور ایدن رجال
 عددی اولور که نه ساق بوتلری سبوق ایدوب و نه خلف انلره لاحق اولور * روات حدیثدن ابوالطفیلدن
 منقولدر که محمد بن حنفیه حضرت تلی مهدی بی کورمک مراد ایدر میسن دیو یکا سوال ایلوب بنده خنی نم
 مراد ایدرم دیو جواب ویردیکمه بکادی بکه مکک مکرمه ده اشبوا یکی اخشبک میاتندن خروج ایدر *
 بن دخی حلق بالله العلی الاعلی ایدوب ختام حیاتمه دلک ذکر اولسان موضعدن منفک اولوق اوزره عزم
 ایلدم * عاقبت ابوالطفیل بنه مکک مکرمه ده اقامت ایدوب انده وفات ایلدی رضوان الله علیهم اجمعین
 حاکم دیدیکه بوحید بن شعیبک شرط بنه موافق اولوب اسنادی صحیددر * لکن شرط بخاری به
 موافقت خصوص سنده حاکمک رأی صحیح اولوب بلکه انجی حدیث مذکورک اسنادی مسلم شرطی
 اوزره واقعدر * زیرا اسناد مذکورده عماردهنی ایلد یونس بن اسحاق نام ایکی راوی موجوددر که
 امام بخاری حضرت تلی قطعا انلردن حدیث تخریج و روایت ایلدی و کذلک اسنادمه کورده عمرو بن
 محمد موجود اولوب امام بخاری اندن حدیث تخریج ایتسیده احتجاج طریقیه ایتوب بلکه استشهاد
 طریقیه ایتشددر * مع هذا عماردهنی نک تشبیهی دخی بین الاعلام شایع اولوب احد بن حنبل و ابن
 معین و ابو حاتم نسائی و انلرک غیر ایجه حدیث انی توفیق ایتدیلر ایتسه ده علی بن مدنی سفیاندن نقل ایتدیکه
 اوزره بشر بن مروان عمارک تشبیهی سبیلده اوچکه سنی قطع ایتشددر * وینه بوبایدیم ابن ماجه سعد بن عبد
 الحمید بن جعفر دن سعد دخی علی بن زیاد عیانیدن اولدنی عکرمه بن عماردن اولدنی اسحاق بن عبد الله دن
 اسحاق دخی حضرت انس رضی الله عنهدن بر حدیث تخریج ایلدی * سادن باب اقدس حضرت انس
 بیوردیلر که بن بالذات جناب رسالت پناهدن ایتسدم سعاده بیورلر ایدیکه بز که عبد المطلب اولاد لری این
 اهل جنتک سیدلری اولمشددر * بن و حزه و علی و جعفر و حسن و حسین و مهدی بوزجره
 علیه دن اولدیمز ثابت و محقق در دیو حدیث مذکور اسناد مسطور ایلد ابن ماجه روایت ایلدی *

روایت حدیث بن عثمان بن عفان از امام مسلم حدیث تخریج ایتدیه سه ده منفردا و مستقلا اثبوت بلکه
منابت طریقله حدیث ایتدیه * و اعلام حدیثک بعضیاری عکرمه مؤثردیو تصدیح ایتدیه
دخی بعضیاری تضعیف ایلدی * ابو حاتم رازی عکرمه حقه مدلسردیو شهادت ایدوب نقل
وروایتده سماعی نصریح ایتدیه که روایتی مقبوله اولمز * و ینسه سالت اسناده منتظم اولان روایتدن علی
ابن زیاد حقه امام ذهی میزان نام تألیفده شخص مجهولاردیو طعن ایتدیه کد نصرکه اسم مذکورده صواب
عبدالله بن زیاد در دیدی * و ینسه رجال اسناددن سعد بن عبد الحمیدی یعقوب بن شیبیه توفیق و تعدیل
ایتدیه دخی یحیی بن معین روایتده بآس یوقدردیو ضعفه اشارت ایلدی * و دخی سعد بعض مسائلده
افتا ایدوب خطا ایتدیه که سفیان ثوری واقف اولدقه حقه تکلم ایتدیه کنی علماء اسنادد کرا ایتدیه *
و ابن حبان دخی سعد خطا سی غالب و فاحش اولمغه نقل و روایتله احتجاج اولمز دیدی * امام
احمد بن حنبل دیدی که سعد بن عبد الحمید امام مالک حضرت تارینک کتب و مصنفاتی عرض طریقله
کندیدن استماع ایتدیه دیو اتعالیش * مع هذانا من سعد سماعی انکار ایدوب دیدی که سعد
بغدادده ساکن اولوب حج ایتدیه که حرمینده مالکدن استماع ایلده دیو متعاسی تکذیب ایتدیه * امام
ذهی سعد حقه دیدی که سعد اول رجالدند که شانزده ناسک تکلمی قدحی موجب دکلدر * و ینسه یو باید
حاکم نیشاپوری مستدرکنده مجاهددن عبد الله بن عباس رضی الله تعالی عنهما اوزر ینیه موقوف اولق
طریقله یو حدیثی تخریج ایدوب مجاهد دیدی که بکا عبد الله بن عباس خطاب ایدوب یوردیلر که یا مجاهد
بن سنک اهل بیت نبوت منلی ذات اولدیغکی استماع ایتدیه شمس اشبو نقل ایدیه حکم حدیثی ساکت حدیث ایتدیه
مجاهد دخی عبد الله بن عباسه دیدی که بوسر سر بسته میانزده محفوظ و مستور قالوب کر به کوردیک
رجال بن ینیه ذکرا یتیم دیو تعهد ایتدیه کده عبد الله بن عباس یوردیلر که بزم سلاله علیه هردن و اهل بیت
نبوتدن درت نفر کسنه ظهور ایدیه جکدر که بری سفاح بری منصور بری منذر بری مهدیدر *
بعده ینیه مجاهد عبد الله بن عباسه بودرت نفر کسنه نک حال و شانی بزم بیان ایلده دید کده عبد الله بن
عباس یوردیلر که * اما سفاح اعوان و انصار بنی قتل ایدوب اعداسنه عفو ایلده معامله ایدیه جکدر *
اما منذر حقه مجاهد عبد الله بن عباسدن ظن غالب ایلده نقل ایدیه که منذر خلقه اموال کثیره بخش ایدوب
و یردیک مالک یا تده وقع و اعتباری اولدیغدن ماعدا کندویه عاید اولان حقه دن دخی اقل قلیل ایلده
قناعت ایدر * اما منصور اعداسنه غالب اولوب رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت تار ینیه احسان
اولسان فتح و ظفر نصی اکا احسان اولنور * شویله که سطوت قاهره نبویه دن ایکی آلیق مسافه بعید
اولان اعدای حاسرین خوف و خشیت ایدوب منصورک هیبت و مهابتی بر شهر مسافه ده ساکن اولان
اعداسنه تأثیر ایتدیه که قلبلری رعب و هراس ایلده علوا و لور * اما مهدی ظهورنده روی ارض جور و ظلم
ایلده ملوایکن نور عدل ایلده منور اولوب بهایم و انعام سباع و وحوشدن امین و سالم و اعماق زمین و قعور ارضده
محزون و مدفون اولان ستون و عمود امثالی زرو سم ظاهر اولوردیو حضرت عبد الله بن عباس ختم کلام
ایلدی * حاکم دیدی که یو حدیث صحیح الاسناددر لکن شیخین صحیحانده تخریج ایتدیه * لکن
یو حدیثی اسماعیل بن ابراهیم بن مهاجر باباسی ابراهیمدن تخریج ایدوب اسماعیل ضعیف اولدیغی کنی
باباسی ابراهیمدن امام مسلم حدیث روایت ایتدیه سه ده اکثر علما ضعیف اولق اوزر اتفاق ایتدیه * و ینیه
یو باید تخریج اولنان احادیثک بری دخی ابن ماجه نک ثوبان روایت ایتدیه کنی حدیثکده پیغمبر صلی
الله علیه وسلم یوردیلر که اصحاب ایتدیه سزک کزوز ینیه کز قسنده اوج نفر کسنه مقاتله ایدیه که بجه می خلیفه
اولادی اولوب لکن بریسی سریر خلافته نائل اولمز * بعده جانب شرقدن اعلام سیهقام ایلده بر قوم ظهور
ایدیه که سزکله اولقدر مقاتله ایدیه جکدر که سلفده منلی سبق ایتدیه * ینیه ثوبان حضرت تاریندن مریدر که
بوند نصرکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت قاری برشی دخی ذکرا ایتدی لکن حفظ ایتدیه * بعده
یوردیلر که اول شخص مذکور ی معاینه ایتدیه کز زده تلج اوزر ینیه مشی ایدر ینیه دخی بیعت و انابتیه
مبادرت ایلدی زیرا اول شخص الله تعالی نک خلیفه سی مهدیدر دیو یوردیلر * یو خندینک رجالی دخی

احادیث صحیحہ نقل ایند موثوق راویاندر * انجیق حدیث مذکور کورک رجالدن ابوقلابہ الجرجی حقهده
امام ذہبی مدلسدردیو تضعیف ایلدی * وکذلک سلک رواہ منسلک سفیان ثوری دخی تدایس ایلہ مشهور
اولوب ابوقلابہ وسقیانک هربری حدیث مذکور عنہ ایلہ نقل ایدوب سماعی تصریح ایتماریلہ مقبول
اولز * وکذلک سلک اسنادده عبد الرزاق بن همام دخی تشیع ایلہ مشهور اولوب و آخر عمرنده عی طاری
اولغله کلامی خبط وخطا ایلہ مخلوط اولدی * ابن عدی عبد الرزاق حقهده دیدیکه فضائل اعماله متعلق
نیجه احادیث نقل ایدوب سائر ثقات اکلموافقت ایتیموب تشیع دخی نسبت ایتدیلر * وینه ابن ماجه
ابن لهیعہ دن اولدخی ابی زرعه دن ابی زرعه عمرو بن جابر الحضرمی دن اولدخی عبد الله بن حارث بن جزء
زیید بن انلردخی صدر دیوان نبوت علیه افضل التحیت حضرت تارندن روایت ایدوب سعادته پیوردیلر که
جانب شرقدن بر قوم خروج ایدوب مهد بنک خلافت و سلطنتی تهید ایدرلر * امام طبرانی قوی اوزره
ابن لهیعہ بو حدیثک روایتده تفر دایدوب وینه طبرانیکن معجم اوسطده حضرت علیدن تخریج ایتدیکی
حدیثده دخی ابن لهیعہ راوی اولغله ضعیف بوندن اقدام نقل اولمشیدی * کذلک ابن لهیعہ نک شیخی
عمرو بن جابر دخی ابن لهیعہ دن اضعف اولدغی اعلام محدثین قنده ثابتدر * وینه بو بایده بزار مسنده
وامام طبرانی معجم اوسطده بر حدیث تخریج ایدوب طبرانی ابی هریره دن بو وجهله روایت ایتدیکه رسول
الله صلی الله علیه وسلم پیوردیلر که بنم امتده مهدی ظهور ایدوب اگر عمری قصیر اولور سه یدی سنه معمر
اولوب اگر دخی زیاده اولور سه سکر سنه والا امتداد حیاتی طقوز سنه به بالغ اولور * وزماننده
بر مرتبه خصب ووخا حاصل اولور که اتم مثلی سبق ایتیمش نم کثیره ایلہ متعم اولور جناب حق انزال
قطرات امطار رحمت ایلہ زمینی استقاوا حیا ایدوب کثرت عشب ونبات ایلہ خلق مقتم اولور * وکنوز
ودقاین وجه ارضه اخراج اولوب میزان اعتبارده خاکله یکسان اولور * ومهدی کمال جود وخصا ایلہ
موصوف اولغله کندیدن بر سنه طلب اولدقده بذل واعطا ایدر * حدیث مذکور کورک مخرجاری اولان
امام طبرانی ایلہ بزار دیدیلر که بو حدیثک تخریجده محمد بن مروان عیلى متفرد اولدی * لکن بزار طبرانیکن
کلامی اوزرینه زیاده ایدوب محمد بن مروان بو حدیثی روایتده بفر دله متابعی معلوم دکادر دیدی *
ومحمد بن مروانی ابوداود وثقیق ایدوب ابن حبان دخی ثقات عدولان عدا ایلوب یحیی بن معین بردفعه
حدیثی صالحدر وبردفعه دخی حقهده لیس به باس دیدیسه ده ینه کلامری مختلف اولغله فی الجمله حقهده
اختلاف اولمش اولور * وابوزرعه دخی مروان حقهده بنم قنده پک معتبر دکادر دیدی * عبد الله بن
احمد بن حنبل دیدیکه محمد بن مروان عیلى نک بعض احادیث حدیث ایتدیکنی مشاهده ایتدم عدا ترک ایدوب
حدیثی کتب واملای ایتدم لکن بعض اصحابیز ابن مروانک حدیثی کتب ایتدی دیدی * عبد الله بن
بوکلا ممدن ابن مروانی تضعیف ایتک فہم اولور * ودخی بو بایده ابو یعلی الموصلی حضرت ابو هریره دن
بر حدیث روایت ایدوب ابو هریره رضی الله عنه دیدیکه بنم خلیل وصدیقم ابو القاسم صلی الله علیه وسلم
بکا خطاب ایدوب پیوردیلر که ساعت قائم اولز تا اول وقتہ دله که بنم اهل یتقدن بر رجل اتم اوزرینه خروج
ایدوب باطلدن عدول وحقه رجوع ایتدیمه انلری ضرب ایدر * بعده حضرت ابی هریره رسول
اکرم دن اول رجل هاشمینک مدت خلافتی سوال ایدوب ملکی نه مقدار اولوردیدکده رسول اکرم صلی
الله علیه وسلم حضرت تری دخی بش وایکی اولوردیو جواب ویردیلر * جواب نبویده عدد مذکور شهر و سنه
متبین و متعین اولموب ابهام و اجمال دن خالی اولمغله تکرار حضرت ابی هریره اعاده سوال ایلہ استکشاف
حال ایدوب یا رسول الله بش وایکی عدد دایله مراد شریف کز ندر دیدکده اول کاشف اسرار کبریا علیه
افضل التحایا بلم یا ابا هریره دیو تعیین عدد ایتدیلر * حدیث مذکور کورک مسنده بشیر بن تمیمک نام سلک
رواہ منسلک اولوب حقهده ابو حاتم حدیثی ایلہ احتجاج اولمز دیدیسه ده امام بخاری ومسلم حضرت تری
بشیر دن حدیث تخریج وقولیلہ احتجاج ایدوب سائر ناس دخی وثیق ایتکله ابو حاتمک قولنه الثقات ایتدیلر
لکن حدیث مذکور طریق اسنادده زمره روا تندن مر جابن رجاء یشکری موجود اولوب شائنده
اختلاف اولمشدر * ابوزرعه مر جانک موثوق اولمشه ذاهب و یحیی بن معین ضعیف در دیدی * وابو

داود حدیثی ضعیف در دید که نصکره برد فعه دخی احتیاج به صالحدردیدی * و امام بخاری حضرت تری
 صحیحند نعلیق طریقله مر جادن بر حدیث تخریج ایلدی * وینه بو باید ابو بکر برار مسندند و امام
 طبرانی معجم کبیر و معجم اوسطند قره بن ایاسدن بر حدیث تخریج ایدوب رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
 پیوردیلر که بند نصکره روی ارض ظلمات جور و ظلم ایلد عتلی اولور * یقن یو حال واقع اوله الله تعالی بنم
 اهل یقندن بر رجل بعث ایدر که کندی اسمی بنم اسممه و پدری اسمی والدمک اسممه مطابق اولوب عالم جور
 و ظلم ایلد عتلی اولد یقنی کبی اول رجلک حسن تدبیر و نور عدلی ایلد منور اولور * و زمانده خصب و رخا
 بر حده بالغ اولور که سما مطارندن ارض نباتندن برئی منع ایتیموب امتن ارا سنده یدی یا خود سکن
 یا طقوز سینه مکث ایدر * بو حدیثک دخی سالتک روایتده داود بن محبر بن قحذم باباسی مجبردن روایت
 ایدوب ایکسی دخی غایت ضعیف راویدر * وینه بو باید امام طبرانی معجم اوسطند ام حبیبه
 حضرت تلندن بر حدیث تخریج ایدوب ام حبیبه دخی جناب رسالت پناهندن روایت ایدر که بن سلطان انبیا
 علیه افضل التحایا حضرت تلندن ایشتم پیوردیلر که جانب شرقدن بر قوم خروج ایدوب بیت الحرامده
 بر رجلی طلب ایدر لر سیر و سفر لر بریه و بادیه به منتهی اولد قده یونلری امر حق ایلد ارض خسف ایدوب
 قوم من پوردن مختلف ایدن طائفه یونله ملحق اولد قده عذاب خسف ایلد انلردخی منخسف اولورلر *
 بعد ام حبیبه حضرت تری جبر و اکراه ایلد اخراج اولنان قومک حالتدن سوال ایتد کده خواجه هر دو سرا
 علیه افضل التحایا حضرت تری پیوردیلر که ناسه اصابت ایدن رفیع و عنا انلره دخی اصابت ایدوب بعده یوم
 معادده هر کسه قصد و نیتی اوزره معامله و مجازات اولنور * حدیث مذکورک روایتندن
 سله بن ابرش ضعیف اولوب و محمد بن اسحاق مدلس و معنعن اولفله سماعی تصریح ایتد کین قولی مقبول
 دکادر * وینه بو باید امام طبرانی معجم اوسطند طلحه بن عمرو دن بو حدیثی تخریج ایدوب طلحه دیدیکه
 آفتاب مشرق رسالت علیه افضل التحیت حضرت تری مهتاجین و انصاردن بر گروه بر شکوه ایلد انجمن
 پیرای صحبت اولوب علی بن ابی طالب جانب یسارلنده و حضرت عباس جنب عینلرند حاضر ایدیلر *
 ناکاه حضرت عباس ایلد انصاردن بر کسه بر خصوصه منازعه و مباحثه ایدوب رجل انصاری حضرت
 عباسه عتف و غلظت ایلد معامله ایتد کده حضرت نبی شفیق حضرت عباسک و حضرت عینک یدلر بنی
 اخذ ایدوب پیوردیلر که شونک صلیبندن بر شخص ظهور ایلدوب صحیفه جهانی ظلم و جور ایلد علما ایدر *
 و یونک نسا سندن دخی بر شخص خروج ایدوب وجه ارضی انوار عدل ایلد منور ایدر * اصحاب و امتدن
 اول وقت و اصل اولوب اشبو وقعیه بی مشاهده ایدن کسه لر نمیمی الاصل بر شجیع و بهادر شخصک
 سایه لوای ظفر التوا سینه جمع اولسونلر که اول شخص جانب شرقدن خروج ایدوب مهدینک عیله اری
 اولوردو پیوردیلر * بو حدیثک دخی روایتندن عبد الله بن عمر العمری و عبد الله بن لهیعه ضعیف
 اولوب نقل و روایتلری درجه اعتباردن ساقطدر * وینه امام طبرانی معجم اوسطند طلحه بن عبد الله دن
 انلردخی جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرت تلندن بر حدیث روایت ایدوب مشکات صدر
 نبوتدن شرف پر عز صدور اولدیکه بند نصکره وجه ارضده بر قننه عظیمه حادث اوله که بر طرفک محذوری
 مندفح اولد قده طرف آخر دن ینه نائرة فساد مشتعل اولوب عاقبت طرف سعادن سزلک امیر پیکر فلان
 کسه دردیو بر منادی ندا ایدر * بو حدیثده منی بن صلیاح نام بر ضعیف راوی اولوب و حدیثده
 مهدینک ذکر کری تصریح اولتیموب بلکه لاجل الاستیناس مهدینک احوالنه دائر ابواب و تراجمده ذکر
 اولمشدر * اشبو محله کتجه ذکر اولنان احادیث و آثار مهدینک حال و شایسته و آخر زمانده خروج
 و ظهور ینه متعلق احادیث شریفه نک مجموعی اولوب معلوم و مشهود کرا ولد یقنی اوزره احادیث مذکور مدن
 طعن و جرحدن سالم اقل قلیل اولد یقنی ظاهردر * علمانک بعضیلری دخی مهدینک خروجی انکار ایدوب
 انلردخی بعض آثار ایلد تمسک ایتدیلر * از جمله محمد بن خالد الجندی ابان بن صالحدن اولدخی ابی عیاشدن
 ابی عیاش دخی حسن بصریدن حسن دخی انس بن مالکدن حضرت انس رضی الله عنه دخی پیغمبر
 علیه السلامدن بو حدیث شریفی روایت ایدوب سلطان ملائک سپاه صلی علیه الاله پیوردیلر که انلر

زمانه ظهوری موعود و منتظر اولان مهدی انجی عیسی بن مریم علیهما السلام اولوب حضرت عیسا بن غیری مهدی اولد یغنی بیان بیوردی * حدیث مذکورک رواتندن محمد بن خالد حقه یحیی ابن معین موثق و معتد اولق اوزره شهادت ایدوب * لکن امام بیهقی حدیث مذکورک نقلده محمد بن خالد متفرد در اندن غیری کسه دن مروی دکادر دیدی * حاکم نیشاپوری دیدیکه محمد بن خالد بر مجهول شخص اولد یغندن ماعد ا حدیث مذکورک نقل اولتان اسنادنده اختلاف اولنوب بعض علمای حدیث حدیث مذکورک سلسله اسنادی محمد بن خالد دن حضرت انسه منتهی اولنجه طریق مذکور ایله تخریج ایتدیکه انی محمد بن ادریس شافعی به عز و نسبت ایتدیلر * و بعض علمادخی حدیث مذکورک محمد بن خالد دن وجه مسطور اوزره تخریج ایتوب محمد ابان بن صالح دن اولدخی حسن بصری دن حسن بصری دخی یغمبر علیه السلام دن علی وجه الارسال نقل و تحذیث ایلدی * امام بیهقی دیدیکه محمد بن خالد بو حدیثده منفرد اولنجه روایت اکاراجع و منحصر اولوب وانک ابان دن روایتی مجهول اولد یغنی کبی ابانک ابی عباس دن روایتی دخی متروک اولد یغندن ماعد احسن بصری ننگ جناب رسالتنا هدن تحذیثی دخی منقطع اولنجه حدیث مذکورک وضعیف و مضطرب اولور * و بعضی دخی بو حدیث ایله احتیاجی رد یا خود مهدی ننگ وجودی حقه نقل اولتان احادیث ایله ماینتی جمع ایچون دیدیلر که حدیثده وارد اولان فقط مهدی ایله مراد کهواره معناسنه اولان مهدی اطفاله نسبت اولوب وقت صباهه تکلم ایدن طفل صغیر انجی حضرت عیسا در دبو حدیثی تأویل ایتدیلر * لکن اطفاله نطق و تکلم وقوعی حضرت عیسا به مخصوص اولوب بنی اسرائیلده جریح حکایه منتهی ذکر اولتان طهالک و حضرت یوسفک تبریه ساحه ذمتی ایچون شهادت ایدن صغیرک نطق و تکلمی بعض اقوالده ثابت اولنجه حدیث مذکور ایچون ذکر اولتان تأویل صحیح اولور * امام مهدی خصوص منتهی طائفه صوفیه ننگ متقدمینی بر شیشه تعرض ایتوب بلکه انلرک کلامی تزکیه نفس و مجاهده اعماله محصور * و اندن حاصل اولان وجود و ذوقه مقصودر * و طوایف شیعه دن امامیه و رافضیه ننگ کلام بی طائللری دخی حضرت امام علی ننگ تفضیلانه و منصب امامتیه کمال استحقاقنه دائر اولوب و سلطان انبیاء علیه افضل الصلایا حضرت نلر دن امامت علی خصوص منتهی وصیت ادعاسنه و شیخین مکرمین حضرت اتندن تبریکلرینه مقصور اولد یغنی فصول سابقه ضمنیه ذکر و تمهید اولنمش ایدی * متقدمین صوفیه و قدما ی شیعه دن منکره و رافض میانه منتهی امام معصومه قول حادث اولوب مذاهب باطله و عقاید غاطله لری بیان سیاقنده تصانیف عذیده تخریر ایتدیلر * بعده شعب شیعه دن ملاحظه اسماعیلیه ظهور ایدوب انواع حلوان بر نوعله حاشا امام معصومک الوهیتی دخی دعوی ایتدیلر * غلات باطنیه شیعه ننگ بعضی دخی تناسخ طریقیله باعدو حقیقی ایله انمه دن وفات ایدنلر رجعتی ادعا ایتدیلر * بعضی دخی قطعاً موقی ثابت اولان بعض انمه ننگ حیات و احتیاجنه ذاهب اولوب ظهور بنه منتظر اولدیلر * بعضی ذکر اولتان احادیث مهدی ایله استدلال ایدوب امر خلافتک اهل بیته عود و رجوعنه ذاهب اولدیلر * بوند منکره صوفیه ننگ متأخرینی قنده و رای حجاب جسد و واقع مرتبه کشفه متعلق کلام حادث اولوب انلر دن قوم کثیر حلول و وحدته دائر کلماته اجترای غلریله انمه ننگ الوهیتنه یا اله العالمینک انلره حلولنه ذاهب اولان طائفه امامیه و رافضیه مشارکت ایتدیلر * و قطب و ابدالک وجود بنه و عالمده حکم و تصرفلر بنه قائل اولوب اهل رفضک امام و تقیاً حقه سلوک ایتد کار میسلکه مائل و امر دیاتده انلرک مذهب لریله عمل متوغل اولدیلر * حتی لباس خرقة مخصوص منتهی استنادلری بو وجهلدر که حضرت علی کرم الله وجهه جنابنه حسن بصری دست داده انابت اولوب التزام طریقت ایله عهد و بیعت ایتدیده حضرت امام حسن بصری به لباس خرقة ایدوب و حسن بصری دن و بسایط عذیده ایله لباس خرقة و اخذ طریقت خصوصی جنید بغدادی به واصل و اندن شیوخ طریقه متواصل اولدی دیونقل و ادعا ایتدیلر * لکن نقل مذکورک حضرت علیدن صحت و رودی وجه صحیح و سند وثیق ایله ثابت اولد یغندن ماعد ا طریقت علیه صوفیه حضرت امامه مخصوص و مقصور اولوب بلکه طریقی در شیده عامه اصحاب متبایه الاقدام اولد یغنی ثابت و ظاهر در * بو تقدیرجه طائفه صوفیه ننگ سبب طریقتی حضرت علی به

مخصیص ایدوب سائر هداة دین اولان اصحاب سید المرسلیندن اغراض عین ایتلرندہ تشیعیدن بر راجحة قویہ
شم اولنوب بو خصوص ایلہ سائر مشرب و مذہب لرندن سالت تشیعہ دخول و انسلاک لری فہم اولنور *
ومہدی ہاشمی خصوصندہ غلات روافضدن طاقتہ اسماعیلیہ و متأخرین صوفیہ نک کتب و تالیف لری بعض
اقوال ضعیفہ ایلہ علو اولوب بعضیلری بعضیلرینہ ادا و القاب بطون صحایف و اوراقہ کتب و املا
ایتدیلر * **الک**ن جملہ تقریر و تحریر لری اصول و اہیہ اوزرینہ مبنی اولوب مسلت و مذہب لری سند
سدید ایلہ ثابت دکادر * و متأخرینک بعضیلری دخی مہدی خصوصندہ و وقت وزمانی تعیینندہ
منجمنک قرانات نجوم ایچون بسط ایتدکاری احکام ایلہ استدلال ایتدیلر کہ کتب ملاحدہ مسطور
اولدنی اوزرہ قتن و حروپہ دائر کلام مقولہ سندن اولوب فصل آئیدہ تفصیل مقال ایلہ رد و ابطالی عن قریب
ذ کرویان اولنور * و اشبو و متصوفہ متأخریندن مہدی فاطمی خصوصندہ بسط مقال ایدن رجالک
بزی محیی الدین بن عربی حاتمدرکہ عنقای مغرب نام تالیفندہ بری دخی ابن قسی درک کہ کتب خلج
النعلیندہ بو خصوصہ دائر کلمات کثیرہ ذ کرایتدیلر * وینہ بوزمرہ دن عبدالحق بن سبعین ایلہ محیی الدین
تلیذ لرندن شارح کتب خلج النعلین ابن ابی واطیل درک کہ بونلرک شان مہدیدہ اکثر کلماتی رموز الغفار
و اشارات و امثال مقولہ سندن اولوب کاهیچہ دخی کندیلری یا خود کلام لری نک شرح و تالیفندہ تصدی ایدن
رجال مسلت تصریحہ سلوک ایتدیلر * و بونلرک شان مہدیدہ ابن واطیل ذ کرایتدیلر اوزرہ خلاصہ
کلام و حاصل مقال لری بودرکہ ظلمات کفر و ضلال ایلہ ساحۃ عالم قیرہ و تارایکن نور ساطع الظہور مہدی
لامع اولوب ساحۃ سائرہ غیراتباشیر صبح بعثت ایلہ روشن و تابناک اولدی * وقت دعوت و زمان بعثت
اکمال دین حق ایلہ ختام بولدقہ خلفای راشدین کرسی نشین خلافت اولوب اقامت مر اسم دینیہ دہ ظاہرا
و باطنیا امام انبیاء علیہ افضل التحایا یہ اقتدا و اقتفا ایتدیلر * بعد برہۃ من الزمان طی طومار خلافت
اولنوب مائر خلافت مر اسم ملک و دولتمہ منقلب اولغین غلبہ نفس و ہوا ایلہ جبارہ ملوک کرپوہ جور و جبرہ
سلوک ایدوب وقت بعثتدن مقدم واقع اولان حالت عودت و رجعت ایلدی * و قما کہ دائرہ وجوددہ
مشہود و معہود اولدنی اوزرہ ہر امرک اصلہ عود و رجوعی مقتضای سنت الہیہ و موافق عادت ربانیہ
اولوب (کل یوم ہو فی شأن) نص مقادی اوزرہ مظاہر اکواندہ تجلیات اسمائہ ایلہ اطوار کونک تجدد
و انقلابی مقرر اولدیسہ نہ منصب نبوت رتبہ ولایت ایلہ احیاء اولنوب بعدہ وضع خلافت ایلہ مر اسم دین
و شریعت حفظ و ابقا مقتضای حکمت بالغہ صمدانیہ اولدی * بعدہ عالمدہ جور و فساد غالب اولغله
دجال ظہور ایدوب وقت بعثت و عہد رسالتدن مقدم وقوع بولان حالت اولی عودت و آیین کفر و ضلال
رجعت ایدردیو مہدی نک ظہورینہ بوجہلہ استدلال ایتدیلر * و اشبو صوفیہ نک متأخرین کلام
مذکور ایلہ مرتبہ نبوتہ بعدہ رتبہ خلافتہ بعدہ طور ملک اشارت ایدوب دائرہ وجود اوج مرتبہ ایلہ
دورینی تکمیل ایتد کد نصکرہ نہ مبدآن منہایہ مراتب مذکورہ ایلہ سیر و حرکت ایدردیدیلر *
شویلہ کہ ابتدا منصب نبوت مقابلی اہل بیت رسالتدن مہدی ظہور ایدوب انک رتبہ ولایتی نبوت مقامنہ
قائم اولغله احیای مر اسم دین ایلہ دفع مظالم ایدر * بعدہ خلفای مہدی چہار یار کزین رضوان اللہ
علیہم اجمعین مسلت کتہ سالک اولوب ابقای مر اسم عدل و داد و دفع ظلم و سداد ایدر لر * و خلفای
مہدید نصکرہ خروج دجال ایلہ شر و فساد ظہور رندن کایہ ایدوب قبل النبوء جاری اولان آیین کفر و ضلال
عودت ایدردیو رتبہ نبوتدہ مرعی اولان اوج مرتبہ بی ولایت مہدیدہ دخی علی الترتیب اعتبار ایتدیلر *
بوند نصکرہ نہ متأخرین صوفیہ دیدیلر کہ امر خلافت اجاع قطعی ایلہ قریشک حق شرعیلری اولوب و حکم
مذکورک اصل و اساسی بر کونہ متین و محکمدرکہ علم دیندہ راجل اولان رجالک زد و انکاری ایلہ و ہن
وزوالدن مصون اولغله و اجبدرکہ خلافت نبویہ قبیلہ قریشدن پیغمبر علیہ الصلاۃ والسلامہ قرب نسب
ایلہ اخص و اقرب اولان رجالہ مخصوص اولوب یا عتدہ طاہرہ ظاہرہ دن بنی عبدالمطلبہ یا خود ورثہ
حقیقت محمدیہ دن بر ذاتہ تخصیص اولنہ کہ فضل و حسب قرب نسب مقامنہ قائم اولغله فی الحقیقہ کشتیک
حضور و غیابدہ رضاسی اوزرہ حرکت و عتبہ عز و اجلالتہ ملازمت ایدن کسہ زمرہ آلدن معدوددر *

ودخی محیی الدین بن عربی عنقای مغرب نام گنبد مهدی به خاتم الاولیا تسبیح ایدوب لبنة فضه یعنی سیم
 کریچ لقبیله تلقیب ایلدی * ولقب مذکور ایله امام بخاری حضرت تکریمک بابت خاتم الانبیاء حضرت یحیی ایتدیکی
 حدیث شریفک مضمونه اشارت ایدوب تلقیب مهدی به حدیث مذکور ایله توسل ایلدی * حدیث
 شریفک الله اعلم مضمون شریفی یوله درکه سلطان سیر بر اصطفای علیه افضل التحایا یسور دیلر که بندن اقدم
 تاج و هاج رسالت ایله سر سعادت مند لری آراسته اولان انبیای عظام علیهم الصلاة والسلامه نسبت ایله بنم حال
 و شانم اول شخصک صفت و حالنه مشابهم درکه بریت بناسنه شروع ایدوب درود یوار و سق و جدار و سایر
 ارکائی تکمیلده بر حده بالغ اولور که فقط بنای مذکورده بر لبنة وضع ایدوب جگ موضع باقی قالور که اول
 کریچ وضع اولندقد بناتک تکمیلی حاصل اولور * اشته بنم ذات قدسی سمانم اول لبنة مقامنه قائمدر
 یسور دیلر * بناء علیه صوفیه دخی خاتم الانبیاء علیه افضل التحایا حضرت تکریمی اکمال بناده جزء اخیر اولان
 لبنة ایله تفسیر ایدوب بنای بیت اول لبنة ایله تکمیل اولندیغی کبی بنیان رفیع الشان نبوت دخی جوهر
 ذات محمدی ایله تمام وقصر منیع رسالت اول رکن رکن ایله شرف پذیر ختام اولسنه و ذات عالی لری نبوت
 کامله صاحبی اولدیغنه اشارت ایتدیلر * ودخی مراتب ولایت متفاوت اولغله مطلق رتبه ولایتی مرتبه
 نبوتیه تشبیه ایدوب درجه ولایتیه حد کماله بالغ اولان ولی کاملی خاتم الاولیا علیه موسوم ایتدیلر *
 یعنی رتبه والا ترین خاتمة نبوتی احراز ایدن پیغمبر آخر زمان علیه صلوات الله الملك المنان خاتم الانبیاء اولدیغی
 کبی درجه رفیعه خاتمة ولایتی حایز اولان ولی کامله دخی خاتم الاولیا اطلاق ایتدیلر * و ذکر اولنان
 حدیث شریفده خاتمة نبوت رتبه سندن زاویه یتسه وضع اولنان لبنة ایله تعبیر و گایه اولندیغی کبی رتبه
 ولایتیه حد کمال و خاتمة ولایت دخی خاتمة نبوت مقامنه اقامت اولنوب تمثیل و تشبیهده لبنة اطلاق نسبت
 واحده اوزره ملحوظ و مرعی اولدی * لیکن مرتبه ختم نبوت ایله مرتبه خاتمة ولایت میثاقده تفاوت
 عظیم موجود اولغله خاتم الانبیاء لبنة ذهب و خاتم اولیاء لبنة فضه اطلاق اوزره اصطلاح اولنوب ذهب
 ایله فضه بیننده واقع تفاوت نسبت ایله درجه نبوت ایله مرتبه ولایتک فرق و تفاوتلرینه اشارت اولندی *
 شویله که لبنة ذهب ایله خاتم سلسله نبوت علیه افضل التحیت حضرت تکریمدن و لبنة فضه ایله اهل بیت نبوتدن
 ظهور و خروجی منتظر اولان محمد مهدیدن گایه اولنوب حضرت رسول الله خاتم الانبیاء و مهدی خاتم الاولیا
 اولدی * و شیخ محیی الدین بن عربی بن ابی واطیل نقل ایتدیکی اوزره امام مهدی اهل بیت نبوتدن
 اولوب حضرت فاطمة الزهرا رضی الله تعالی عنها اولادندن اولمق اوزره نقل اولندی * و وقت ظهورینه
 ایچده حسابی اوزره خ ف ج ح ف ل رینه اشارت اولنوب تاریخ هجرت نبویه دن التیور ~~م~~سکان
 اوج سنه هر ورند خراج ایتمک اوزره اشارت اولندیکه قرون ماضیه دن قرن سابقک آخریدز * وقتا که
 التیور مسکان اوج سنه سی هر ور ایدوب مهدی بنک نام و نشان ظهور ایتدیسه طور و مذاقده ابن قسی و ابن
 عربی به تقلید و اقتدا ایدن رجالک بعضیلری شیخین مذکور بنک کلماتی تا ویله تصدی ایدوب مدت هر یوره
 مهدی بنک وقت ولادتیه جل کلامی ظاهرندن صرف و تغییر و مولدن ظهور ایله تعبیر اولندی دیدیلر *
 و میلادندن یکری یدی سنه هر ورند نصکره یدی یوزاون تاریخنده فاحشه غریبدن خروج ایدوب حساب
 مذکور اوزره مبلغ سن سالی یکری یدی به بالغ اولدقد کرسی نشین خلافت اولور دیدیلر * بعده بنه ابن
 ابی واطیلادن منقول اولدیغی اوزره شیخ محیی الدین بن عربی و ابن قسی دیدیلر که ابتدای یوم محمدین یدی
 یوز فرق اوج سنه سنده دجال خروج ایدوب بعده اشراط ساعتی دربی تعاقب ایدردیو نبوت و تحریر ایتدیلر
 و صوفیه قنده یوم محمدینک ابتدای وقت هجرتدن اعتبار اولنوب روز دلسوز و فائدن بیك سنه
 تمامنه دك اعتبار اولغله تاریخ هجرتدن اون سنه ناقص اولور * وینه ابن ابی واطیل کتاب خلع النعلین
 شرحنده دیدیکه اول ولی آگاه و عارف باقه که آخر زمانده ظهوری پیشیر اولنوب احیای هر اسم دین ایله
 موصوف و محمد مهدی و خاتم الاولیاء عنوانیه مشهور و معروفدر * نبی اولیوب بلکه تجدید مبانی دین
 و ملت ایچون روح بر قنوح محمدی طرفندن مبعوث بروی رباتیدر که * (العالم فی قومه کالنبی فی امته) *
 حدیثی مصداقی (وعلماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل) * سخوی شریفی اوزره وارث خلافت محمدیه اولوب

قومی بیننده نشر حکم و تبلیغ احکام شرعیہ ایتمکله نی مقامہ قائم اولشد * و ابتدای وقت وفاتدن
 یلک سنہ فرض اولنان مدتکله لسان صوفیہ اوزره یوم محمدی عنوانله مذکور و معروفدر * ابتدای
 بعثتدن نصف یوم محمدی اولان بشپوز تاریخ قبیلہ دلک مشایخ صوفیہ امام محمد مہدی نیک خروج
 و ظهوری تبشیردن خالی اولوب تعیین اولنان اوقات حایل و منقضی اولدقدہ وقت آخرہ تعلیق ایدیلر *
 امام کندیدن منقولدرکہ محمد مہدی اول ولی هاشمیدرکہ ناس ایله صلوٰۃ ظہری ادا و خلق اکاقتدا ایدوب
 تجدید قواعد اسلام و اظہار عدل و داد و اقامت مراسم جہاد ایدر * و جزیرہ اندلسی فتح و تسخیر
 ایتد کد نصکرہ دارالملک افرنج اولان مدینہ رومہ یه رفع لوای غزا ایدوب انی دخی ضمیمہ ممالک اسلامیہ
 ایتد کد نصکرہ شرق جانبہ تحریک رکاب عزیمت و فتح و نصرت ایله عود و رجعت ایدر * بعدہ دارالملک
 قیصرہ روم اولان حصن حصین منیع قسطنطنیہ فتحیلد دخی مؤید اولدقدہ غزہ شرقدن طرہ غربہ وارنجہ
 جلہ ممالک مالک اولوب اعلای کلمہ علیا و اعزاز دین اسلام ایله عامہ مسلمین شاد و خندان اولورلر * زیرا
 حدیثہ وارد اولدیغی اوزره صلوٰۃ ظہری ایله صلوٰۃ عصر ما بینندہ بروقت موجود اولوب امام مہدی اول
 وقتدہ مسلمینہ مقتدا اولغله ادا ی صلوٰۃ ظہر ایدرلر * وینہ کندیدن منقولدرکہ بعض سور قرآنہ نیک
 اوائل حروف مقطعه اولوب بعضی سورة ص کبی حرف غیر منقوط و بعضی دخی یس و ن وق
 کبی حرف منقوط ایله ابتدا اولمشدر حروف غیر منقوطہ نیک مجموعتک عددی ایجد حسابی اوزره یددی
 یوز فرق اوچہ بالغ اولوب دجالک خروجی وقتسہ اشارت دریدی * بعدہ وقت صلوٰۃ عصر دہ حضرت
 عیسی سعادن زمینہ نزول ایدوب احیای مراسم عدل و داد ایله عالی اصلاح ایتمکین دورندہ ذنب و غنم
 بربریلہ مونس و ہمد اولورلر * وینہ شیخ کنددی طریق اوزره اوائل سور قرآنہ دہ واقع حروف
 منقوطہ کہ ق ن حرف ایدر عدد اولدقدہ یوز التمش عددہ بالغ اولوب عدد مذکور حضرت عیسی
 علیہ السلام یدندہ شرف اسلام ایله مشرف اولان طاقتہ اعجامک ملک و دولتری مدتہ اشارت دریدی *
 لکن مدت مزبورہ دہ الحق قرق سنہ سلاطین عجم عدل و داد ایدوب بعدہ بقیہ سنیندہ جور و ظلم غالب
 اولوریدی * وینہ ابن ابی واطیل دیدیکہ مشکات صدر نبوتدن شرف ریز صدور اولان احادیثدن
 (لامہدی الاعیسی) حدیث شریفی بحسب الظاہر حضرت عیسی دن غیری مہدی اولدیغی ناطق اولقلہ
 ظاہرندن صرف اولنوب ایکی وجہ ایله تأویل اولندی وجہ اول حضرت مسیح علیہ السلام صاحب
 انجیل نبی جلیل اولوب رتبہ ولایت درجہ نبوتدن قاصر اولغله انلک فیض نفس مقدساریلہ حاصل اولان
 ارشاد و ہدایہ مساوی بردولتدہ قدرت ارشاد یوقدر دینکله تأویل اولندی * یا خود حدیث مذکورلہ
 معناسی حضرت مسیح علیہ السلام دن غیری بر طفل شیر خوارہ مہدہ تکلم ایتدی دیوتاویل ایله
 ظاہرندن صرف اولندی * توجہ ثانی وقت نبی اسرا ئیلدہ جرح حکایہ سندنہ مذکور طفل صغیرک
 تکلمی ایله منتقض اولوب تأویل مذکور رد اولندی وینہ حدیث صحیحہ وارد اولدیکہ بواہر دین
 قیام ساعتہ دلک قائم و ملت اسلام دائم اولوب قریشی النسب اون ایکی خلیفہ کرمی نشین خلافت اولور *
 و ذکراونان خلفای قریشیہ دن اوائل اسلامدہ برقاجی اورنک نشین خلافت اولوب بقیہ سی دخی اوآخر
 اسلامدہ فرمانروای ملک و ملت اولق مقرردر * زیرا حدیث شریفہ وارد اولدیکہ بند نصکرہ خلافت
 او توز سنہ یا او توز برسنہ یا او توز اتی سنہ اولوب بعدہ ملک و دولتہ منقلب اولور * بو حدیثک مقتضاسی
 اوزره خلفای راشدیند نصکرہ حضرت امام حسن خلیفہ اولوب بعدہ تاج خلافتی معاویہ یه قصر ید
 ایتد کدہ او توز اتی سنہ یه منتهی و اول خلافت معاویہ دہ منقضی اولغله معاویہ خلفائک التیمیسی
 اولور * و یدیمیسی مالک امویہ نیک افضل و اعلی اولان عمر بن عبدالعزیز اولوب باقی بش خلیفہ
 دخی اہل بیت نبوتدن و سلالہ علیہ علیدن پیرایہ مہد وجود اولور * تکمیل اتردہ وارد اولدیغی اوزره
 حضرت خواجہ ہر دوسرا علیہ افضل التحایا حضرت علی حقندہ ییوردیلر ککہ یا علی سن بوامت
 ہر حومہ نیک قرن اولدہ خلیفہ سی اولوب آخرندہ ذریت طیبہ و سلالہ زکیہ کہ انتقال ایدر * حق امر
 خلافتک اولاد بیتولہ عود و رجعتی ادعا ایدیلر بو حدیث ایله تمسک ایدوب شمسک مغربدن طلوعی اولاد

علیدن باشد اظهار ایدن خلیفه به اشارت در دیدار * وینه مشکات صدر بنو تندن شرف بر عز صدر
اولش در که کسرای مجوس هلاک اولاد قدسه سلسله سی منقرض اولوب تحت منحوس مجوس فرسی بر کسرای
آخردخی تلویث ایتمز * کذلک قیصر روم دخی اقتاده خالک هلاک اولاد قدسه برینه بر قیصر دخی قائم اولزدیو
خبر ویرد کد نصکره اول افضل افراد بشر بو خبر بشارت اثر الیه بشیر آل و اصحاب ایتدیلر که نفس نفیس
مسلم قبضه قدرتی اولان صمدی زوال و قیوم لایزال حقیقون اصحاب سز کنوز قیصر و کسرایه دسترس ظفر
اولوب انزلک غنایم موفوره لری سیل مرصات خدایه صرف و اتفاق ایدر سز دیو بو مبشرات غیبیه الیه بشیر
بیورلدی * بعده بو مجزه جلیله عهد خلافت فاروقه ظاهر اولوب حضرت عمر بن الخطاب رضی الله
عنه کنوز کسرایه مالک و مصداق حدیث اوزره فی سبیل الله بذل و اتفاق الیه طریقته مرضیه نبویه به سالک
اولدیلر * بوند نصکره قیصر روی اهلال ایدوب خراین و کنوزی فی سبیل الله بذل و اتفاق ایدر جک
خلیفه دخی احادیث سابقه الیه قدوی مبشر اولان امام مهدیدر که تحتکاه قیصره روم اولان مدینه
قسططنینیه فی فتح و تسخیر ایدوب * فتم الامیر امیرها و نعم الجیش ذلک الجیش * مدیحه سنه مظهر
اولاد قدسه اولاد دخی کنوز قیصری فی سبیل الله بذل و اتفاق ایدر * و مهدیتک مدت خلافت قدسه اختلاف
اولوب بعضیلری بضع الیه تعبیر و بعضی اوچدن طقوز سنه یا خود اون سنه الیه تقدیر ایتدیلر * و بر
روایتده فرق سنه و روایت اخراده یتش سنه دخی وارد اولدی * شویله که یتش سنه نک قرقی مهدیتک
مدت خلافتی اولوب باقیسی اند نصکره مسند نشین امامت اولان خلفای اربعه باقیه نک وقت حکومتری
اوله رضوان الله تعالی علیهم اجمعین * وینه ابن ابی واطیل اصحاب فجوم و قراناتدن نقل ایتدیکی مهدیتک
و اند نصکره اهل یتشک مدت خلافتی یوزالی طقوز سنه اولوب قرق یا خود یتش سنه حکومتری حسن
سیرت و طریق عدالت اوزره جاری بعده بقیه مدت قری جور و ظلم اوزره منقضى اولور * وینه ابن ابی
واطیل موضع آخرده دیدیکه یوم محمدیکه وفات نبی علیه السلام دن یک سنه تمامه دکه مفروض بر یوم
طویلدر * یوم من بورك وقت صلاة عصر نده یعنی ثلاثه اربعی منقضى اولوب ربع رابعی باقی قالد قدسه
حضرت مسیح علیه السلام طرف سمان ارضه نزول ایدر * بو تقدیر چه وقت هبوط عیسی علیه السلام
سین و فاندن بدیور الی سنه هر ورنده واقع اولق اقصا ایدر * وینه فلاسفه اسلامیه دن یعقوب بن
اصحاق کندی دخی کاب جعفر دن قرانات فجوم ذکر ایتدیکی محاده دیدیکه التیور طقسان سکر سنه سنه
قران علویین برج نوره واصل اولاد قدسه عیسی علیه السلام آسماندن زمینه نازل اولوب روی ارضه مشیت
علیه الهیه تعلق ایتدیکی وجه اوزره حکومت عادله ایدر * و دخی حدیثده وارد اولدیکه حضرت عیسی
علیه السلام دمشق الشامک طرف شرقیسنده واقع مناره یضاقتنده بر محله نازل اولوب اوزر لریشه حلی
جسماندن زعفران الیه صبوغ ایکی حله زرد قام مطبوع و صکفاری ایکی ملک مکر مارک جناحاری اوزره
موضوع اوله وجه تابشا کارنده خالری کثیر اولوب و کیسوی عنبرین مو یاری گوشلری تجاوازا تمشدر *
و جسماندن چقه مش آدم کنی عرق ریز اولغله مبارک رأس شریفلرین جانب زمینه اماله ایتد کده کیسورلندن
عرق تقاطر ایدوب سر سعادتمندلرین رفع ایتد کده لؤلؤ کبیر کنی خوی دانله لری ریزان اوله * وینه حدیث
آخرده وارد اولدیغی اوزره اندام دلکش خراملری طویل و قصیر میاتسده معتدل و متوسط اولوب سیجای
لطاقت پیرازی جرت و بیاضه مائلدو * وینه حدیث آخرده وارد اولشدر که حضرت مسیح علیه
السلام نزول ایتد کده غربده تزوج ایدوب و غرب افطی لسان عربده بریده و یازیده بدویارک استعمال ایتدیکی
دلوبردن عبارت اولغله اهل یازیده دن برینک دختری تزوج ایتلریشه اشارت ایتدیلر * و بعد التزوج
اولاد لری اولوب قرق سنه ارضه تعیش نصکره وفات ایتکله واصل حیات ایدیه اولور * دیو ذکر
ایتدیلر * وینه خبرده وارد اولدیکه حضرت مسیح علیه السلام مدینه منوره ده حرمسرای لاهوتی
تشریف ایدوب روضه مطهره ده عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه حضرت تبارک مقبره لری جانبیه دفن
اولور * حتی حضرت ابی بکر و عمر رضی الله تعالی عنهما حضرت رسول علیه السلام الیه حضرت مسیح
میاتسده دفن اولغله ایکی نی مکر ملک میاتسدن حشر اولور و دیو خبرده وارد اولدی * وینه ابن ابی واطیل

دیدیکه طائفة شیعه زعی اوزره احادیثه مذکور مسیح ایله مراد مهدی اولوب آل محمد و اهل بیت
نبوتدن ظهور ایدن مشایخ زکیه نك مسیحیدردیوزعم ایستدیلر * حق شریعت شیعه دن بعضیلری
(لامهدی الاعیسی) حدیثی بوجله تاویل ایدوب دیدیلر که مهدی دکلدر * الاعیسی علیه السلام
مقامنده اولان مهدیدر * شویله که حضرت مسیح علیه السلام اکثر احکامده شریعت موسایه تابع
اولوب تکمیل دین موسی ایچون مبعوث اولدینی کبی حضرت مهدی دخی آخر زمانده تکمیل دین
اسلام ایچون ظهور ایدوب علی ماینقی اجرای احکام شریعت ایله حکم و حکومت ایدر * معلوم اوله که
قومک خروج مهیدیه اشبوذ کراولسان کلمات امثالی کلاملری کثیر اولوب مهیدنک وقت وزمان و محل
و مکانی و ذات و شخصی تعیین ایچون بعض آیات و احادیث ذکر ایدوب مشربلرینه ملایم وجوه بعیده ایله
تاویل ایدرلر * لکن تعیین ایتدکری زمان کلوب دعوالرندن برشی ظهور ایتمکله رأی آخره رجوع
ایدوب مقهورات لغویه و امور تخیلیه و احکام نجومیه ایله زعماری تأیید ایدر و سلف و خلفلرینک عمرلری
بومقوله ترهات ایله کذران ایدوب زعماری بی طائل و سعیاری باطل اولدی * اما الان عصر مزده موجود
اولان متوقفه نك اکثرینک رأی بونک اوزرینه درکه هر اسم دین و ملتی مجتد بر مر د کمالک ظهورینه اشارت
ایدوب وقت وزمانی دخی تقریب ایدرلر * ونسل ونسبی تعیینده اختلاف ایدوب بعضیلری اولاد
فاطمه الزهرا دن اولق اوزره ادعا و بعضیلری دخی علی الاطلاق ظهورینی دعوا ایدرلر * خبر مذکور
سادات متوقفه دن بر قومدن سمع مزه بالغ اولدیکه انلرک اکبر و اشرفی اشبومائه ثامنه نك اوانلنده دیار
مغریده قطب اولیا اولان ابو یعقوب بادی نام عارف بالله بر مر د آگاه ایدی * و ابو یعقوب نك ابوزکریا
یحیی نام بر حنفیدی اولوب ینمزده علاقه الفت اولغله خبر مذکور و وجه مسطور اوزره والدی ابو محمد
عبدالله دن اولدخی والدی شیخ مشار الیه ابو یعقوب دن نقل و روایت ایلدی * بو کلام مهدی حقیده
طائفة صوفیه دن و اهل حدیثدن سمع مزه بالغ و واقع و مطلع اولدیغمز آثار و اقوالک آخری اولوب مبلغ علم
و احاطه مزه مرتبه جلده سنی تفصیل و استیفا ایلدک * لکن بویاده صحیفه ضحیر کده ثبت و ارسای لایق
اولان کلام حق بودر که اقامت دین و ملت یادعوائی مالک و سلطنت ایله ظهور ایدن انبیا و مرسلین و ملوک
و سلاطینک دعوتلرینک تمشیت و تقاضای حسب العاده شوکت و عصیتنک وجودینه موقوف و بالجله امر دین
و دنیا ده دعوت عامه نك قیامی بر قبیله شدید الشکمه نك تعاون و تناسرینه منوطدر * تا که قبیله
مذکوره نك حیات و شجاعتی اجتماع آرا و اتحاد کله ایله اول صاحب ظهوری تأیید و حکمتی تنفیذده اقام
و اعدالری قع و دفعه قیام ایدوب اراده علیه سبحانه اوزره اول امرک تقاضای نصاب کماله بالغ اولجه اعوان
و انصارک تجمع و تحزبی مقتضای حال اولدینی بوندن اقدام بر اهین قطعیه و دلائل طبیعیه ایله تقریر و تحقیق
اولش ایدی * فعلی هذا مهدی اولاد فاطمه دن زمره سادات علویه دن اولدینی صورتده مالک ظهور
و قیامنه کافی و داعی اولان قبیله بنی هاشم بلکه عامه قبیائل قریش آفاق و اطرافه منتشر اولغله انجمن
جمعیتلری امد مدید و عهد بعید دن برر بریشان اولوب اوزرلرینه ام اترالک و انجام استیلا و عصاب هاشمیه بی
بالکلیه محو و افکار تبه سنه کتوردیلر * انجیق قطر حجازده حرمین محترمین و منبع نام مجلده سادات بنی
حسین و بنی حسین و بنی جعفر متوطن و اول اما کن طیبه ده متمکن اولوب اکثری بریه و بادیه ده مواضع
بعیده په متفرق و منتشر اولدی * شویله که اجرای کثرتلری مراتب الوفی متجاوز ایه ده لکن اوراق
عصیدیلری شیرازه اتحاد ایله ضبوط اولوب تعاون و تحامیده همملری فائز و عزملری قاصردر * اگر
مهیدنک سلسله نسبی سلاله زکیه فاطمه دن منشعب ایه انک ظهور و خروجی سادات علویه دن انجیق
قطر حجازده متمکن اولان بنی حسن و حسیندن اولق موجهدر که جناب حق انی تأیید و دعوتی اظهار
و تسدید ایچون اطراف حجازده متفرق اولان عصاب و قبیائل قلیونی جمع و تألیف ایدوب انک اتباعنه
عقد عزیمت و ناسی اطاعت و انابتنه جل و همت ایدرلر * اما شرفا و ساداتدن برسید بن مهدی فاطمی
و محمد هاشمی یم دیو آفاق ارضدن برافنده ظهور ایدوب شوکت و عصیتدن خالی و مجرد سیادت و شرافتیه
تناء خلق اطاعتنه داعی اولسه انک ظهوری تمام اولق و تیره عادتدن خارج اولدینی منبج ایدن امله قطعیه

ایله بابتدر * و دخی معلوم اوله که جهال عوامدن بعضیاری مهدی خصوصاً صند و خیالاته تابع اولوب طینت و جبلتارنده حق و بلادیت هر کوز و جوهر فطر تارندن رشده و بصیرت و عقل و فراست مسلوب اولغله مهدینک زمان و مکانی تعیینده قانون عقله رجوع ایتمیوب بعضی اماکنده خروج و ظهورینه مترقب اولورلر * شویله که آخر زمانده اهل بیت نبوتدن بر شخصک ظهوری صحیف کتبده مسطور و السنه انامده مشهور اولغله انکه تسمک ایدوب خاندان نبوته منسوب سادات و شرفادن هر شخصک قنقی مکانده اولورسه خروج و ظهوری تجویز ایدرلر * ییلزلر که بعثت انبیا و دعوت اولیاده سبق ایدن تحقیق اینق اوزره مهدینک خروج و ظهوری دخی شوکت و عصیته موقوف اولغله امر خلافتده مجرد نسل و نسب کافی اولیوب و سادات حسنیه و حسینییه تک قوه الظهیری اولان قبائل قریش دخی الیوم متفرق اولغله خروج و ظهورلری حسب العاده داخل حیز استحاله در * لکن جهال عوام بوسر خفیدن غافل اولغله بلاد معجزه مدن بعد اطراف و اقطار بعیده ده واقع اولوب افریقیه و مغربده سوس کبی بعضی محله درده مهدینک خروج و ظهورینه مترقب اولورلر * وارض سوسده ماسه نام محله واقع بر رباط معروف اولوب مهدینک انده ظهوری و خالق اکایعت و اطاعتلری بین العوام مشهور اولغله عقل ضعیفه اجماعندن حقوق کسینه لاول رباطه واروب مهدینک ظهور و خرجه مترقب اولورلر * و ذکر اولنان رباطه قریب طوایف بربر به دن کداله قبیله سندن منشعب ملجین نام بر طائفه اولوب مهدینک انلرک سلسله سندن ظهوری یا خود دعوتی اقامت و اعانت ایتمک الیه اعوان و انصار ندن اولتی اوزره اعتقاد ایدرلر * مع هذا زعماری سندن عقلی و نقلی به منسبتند اولیوب ذاتلری عقل و بصیرتدن عاقل و بالجه مهدینک اجمال احوالنه علم و معرفتدن غافل اولدقلرندن ماعد اولند قاری محل دائره دولتدن بعید بریه و بادیه اولوب حکامک سر پنجه قهر و جورلری قاصر اولغله رباط مذکورله مهدینک خروج و ظهورینه مناسب محل اولسنی توهم و تخیل ایدرلر * و دخی ضعیفای عقولدن حقوق کسه دخی محل مزبوره واروب هوا جس نفسانیسه و وسوس شیطانیسه به اتباع ایله مهدی اولتی اوزره دعوی ایتمکله گرفتار شکجه قتل و هلاک اولدیلر * حتی بوبایدیه مشایخه زدن محمد بن ابراهیم ابلندن استماع ایتدیکم اخبار غریبه دندر که مائه ثامنه اولاندده سلطان یوسف بن یعقوب عصرینده ذکر اولنان رباط مشهورده صوفی زینده نویری نام بر مرد بر تزویر ظهور ایدوب قدوسی منتظر اولان مهدی فاطمی اولتی اوزره دعوی بوا امر باطلی ادعا ایتد کده اهل شوسدن صناکه و کدوله طائفه سندن حقوق کسینه اتباع ایلدی * و قدر و شانی بین الناس عظیم اولوب هیولای مراعی صورت پذیر نظام اوله حق هر ته به واصل اولدقده جوار رباطده واقع رؤسای قبیله مصامده نتیجی مکارک مکاید و جبلندن و تغلب و تسلطندن خوف ایتمکله امرای مصامده دن سکسیوی نام بر امیر دلیر اول بانغی مکاری شیخون ایدوب انشای نومده قتل و اعدام ایتمکله اتباعی بر اکنده و پریشان اولدی * وینه کذلک التیور طقسان تاریخنده طائفه غماره دن عباس نام بر کسینه ظهور ایدوب مهدی یم دیوا ایتد کده قبیله غماره دن جمیع کثیر اتباع ایدوب علی الغله مدینه بارسه دخول و اسواقنی احراق ایلدی بعیده بلده حزمه به دخول ایدوب انده مکث و اقامتی انشاسنده مکر و حیلله ایلد قتل و اعدام اولتوب خویشای اما نیسی تمام اولدی * و دخی وجه مذکور و غلط مسطور اوزره نیجه و فایع کثیره ظهور ایدوب نیجه کسه لر بوخولمای بی مال ایلد هلاک اولدیلر * ویشه شیخ موسی الیه محمد بن ابراهیم ابلی بوبایدیه بکابر حکایه غریبه نقل ایدوب دیدیکه آرزوی حج شریف ایلد صوب بیت الحرامه شد حرام عزیمت ایدوب مدینه تلسان اوزرینه ناظر و مشرف جبل شامخده واقع شیخ ای مدینک مدفن مقدسلی اولان رباط عثمان نام محله واصل اولدیف حمله سکان کر بلا و شرفادن بر کسه ایله مرافقت مقتدر اولدیکه تلمیذ و خادمی کثیر بر ذات مکرم اولوب انشای راهده هر ورو عبور ایتدیکم بلاد کثیره تک اهالیسنی شریف مذکورلی استقبال و زاد و زاده ایله تلیقی و اجلال ایدرلر ایدی * مرافقت عی توفیق ایله میانه زده رباطه القبت و علاقه محبت مز داد و متأس که ذ اولغله بوتلرک امراری یکامت کشف اولوب ابتدا وطن اصلیلرندن رخت و دیار غریبه عزیمتدن قصد و غرضلری اهل بیت نبوته موعود اولان دعوی خلافتده مبادرت و خاکی

اطاعتی نه دعوت اولوب دیار غربده بواهر عظیمه صورت ویرمک خیالیه کلدکریته واقف اولدم * لکن
 بلاد غربیه بونلرک و صوللری وقتنده بنی مرین دولتی آفتاب اقبالی غایت ارتفاعه واصل اولوب آل بنی
 مریندن تلسان ملکی سلطان یوسف بن یعقوبک شوکت و سطوتی شریف مذکور معاینه ایتدکده
 دعوا سندن فراغت ایدوب و وقت و زمان غشیت مرامه مساعد اولمغله و هم غلطه تابع اولمشردیوسف
 عزیزت و وطن اصلیرینه عود و رجعت الیه اصحابه امر ایلدی * شریف مذکورک بویابده رأی و تدبیری
 و شد و بصیرته دلیل اولوب دعوی ملک و خلافت مدافعه خصومه کافی و مقابله اعدایه وافی عصیت و شوکت
 اصحابی رجاله مخصوص ایدوکی محاط علم و شعوری اولدیغنه دلالت ایدر * زیر اشریف مشارالیه دیار
 غربده غریب و شوکت و عصیتدن بی نصیب اولوب و عهد مذکورده ملوک بنی مرینک شوکت و قوتده عاقه
 اهل غربیه علیه و تقدملری معلومی اولدقده توضع و مسکنت الیه حقه رجوع ایدوب خویای خیال و طمع
 بی مآلدن فراغت ایلدی * لکن شریف مزبور ابتدای امرده بنی هاشمک اعوان و انصاری اولان قبیله
 قریشک عصیتیه ضعف و قنورلرینه خصوصاً دیار غربده انلردن کسه موجود اولدیغنه یتقن ایدوب
 وطن اصلیرسندن نقل و رحلت ایتتمش اولسه کمال حزم و بصیرت و عقل و یکاست الیه عمل ایتتمش اولور ایلدی *
 لکن شان خلافت شدت رغبت و کمال تعصبی پرده چشم بصیرت اولوب (حبك الشیء یعنی و بصم) خواستی
 اوزره غفلت و ذهولنه بادی و تحمل متعصب غربیه مؤذی اولدی (والله يعلم وانتم لا تعلمون) * و دخی
 معلوم اوله که زمان قریبده دیار غربده ساکن طائفه عربدن بعضیلری امر بالمعروف و نهی عن المنکر
 ادعاسیه قیام ایدوب احیای حق و سنت ایتک اوزره همدست وفاق اولدیلر * لکن بو طائفه دعوت
 مهدی یا آخر داعی الیه ملک و سلطنت دعواسنه قیام ایتیموب یا که قتالک قبائل عربک قطع طریق یا آخر طریق
 الیه ظلم و جورده حدی تجاوزلری ظهور ایتدکده ایچلرندن بعضیلری وقتاً فوقتاً تغیر منکر و اقامت سنت
 ایتک داعیه سبیل قیام ایدوب طوایف عربدن جمع کثیرا کامتاعت و امرینه اطاعت ایدرلر * و اکثر
 عنایتلری تأمین طریق و اصلاح سبیلده مصر و فدرکه فصول سابقه ضمیمه درج و تقریر اولندیغنی اوزره
 طائفه عرب بریه و بادیه ده ساکن بروحشی طائفه اولمغله معاشلری ضیق اولوب اکثر قوت و غذالری تحت
 ظلال رما حده تدارک مالوف اولمغله قطع طریق الیه جلب مال ایدوب مرور و عبور ایدن انشای سبیل
 و مسافری ازعاج ایدرلر * بناء علیه بونلرک بوجه ظلم و طغیان و فساد و عصیانلری غالب و کثیر اولدقده
 ایچلرندن بعضی منصف اولان کسسه لر قدرتلی مرتبه قتالک و اشقیایی کوشمال ایدوب قطع طریق الیه
 اخذ مال مسلمیندن منع و زجر ایدرلر * لکن تغیر منکره قیام ایدن شیوخ عرب دخی هر خصوصده
 کاب و ستمه تمسک ایدوب سائر عدول حکام اهل اسلام کی حکم شرع مبینی نصب عین اعتبار ایتزلر * زیرا
 عربک توبه و صلاح و حقه رجوع لرینک غایتی نهیب و غارتدن کف ید و اجتنابه مقصود اولوب توبه و رجوع لرینده
 احکام دینه دن بوندن غیری نسنه تعقل ایتزلر * زیرا طائفه عربک یا نلرینده جرم و معصیت انجق نهیب
 و غارت اولمغله بعد التوبه صلاح و تقوای دخی غصب و سرقه دن فراغت منحصراً اولوب غارتدن و خسارتدن
 فارغ اولدقده سائر احکام شرعیه الیه عمل ایتزلر ایتسه دخی زعم لرینده صلاح و تقوایه خلل ویرمز * بنابرین
 شیوخ عرب قبیله سی اشقیالری قطع طریق و نهیب و غارتدن منع و زجره قیام و احیای حقه اهتمام
 ایتدکده همتلری انجق اصلاح سبیلده مصر و ف اولوب سائر منکرکرات و محترمانی ارتکابدن اعراض
 و اجتناب ایتزلر * بو تقدیرجه احیای حق و اصلاح خلق داعیه سبیلده خروج ایدن شیوخ عرب من کل
 الوجوه عروقه و نقای شرع مینه اعتصام ایتیموب دائره شر و فساددن بالکلیه خروج ایتزلر * ایچلرندن
 بری مسلتک انصافه سلوک ایدوب هر خصوصده حکم شرع مبین الیه عمل مراد ایتسه دخی اعوان و انصاری
 متابعت ایتیموب متبوعلری قوت اولدقده نه جبهه لرینده مرکوز اولان قطع طریق و نهیب و غارت الیه واردین
 و صادرین ایتصال کزد و خسارت ایدرلر * تسکیم دیار افریقیه ده مائه سابقه حدودنده قبیله بنی کعب
 ابن سلیم بن قاسم بن مرین نام کسسه خروج ایدوب طائفه عربی نهیب و خسارتدن منع و زجر ایلدی * بعده
 یتنه دیار افریقیه ده بادیه ریاحده مسلم قبیله سندن سعاده اسمیه من سوم برکسه دخی امر بالمعروف و نهی

عن المنكر ايله احياى حق واصلاح خلقه قيام ايدوب صلاح وديانته قاسم بن مريته غالب ايدى * لکن
بونلک ايکيبي دخی مدت قلدله حکومت مسافر خانه عالم دن محله خاموشانه عزم ايدوب يرلر شنه رجال
قبيله دن بر فرد قائم اولمغله شنه شروفساد کالاول ظهوره کلدیکی اشبو کابده قبائل سليم ورياح احوالی
بیانته ذکر وتفصيل اولنور * بونلر دتصکره دیار غریبه بعض شیوخ قبائل قاسم وسعاده اثر شنه سالک
اولوب احیای مراسم سنت وتهید مبنائی شریعت دعواسیله ظهور و خروج دن خالی اولوب لکن قصد
وغرضی حلیه اخلاص دن عاقل اولغله سغیری هبا اولدی سنه الله فی عبادہ

(فصل)

فصل ثالث الی یدئی فصلی احوال عالم ووقایع دول وائمه دائرا احکام نجومیه وجفر و ملحمه متعلق
امور غریبه بیانته در * معلوم اوله که خصایص نفوس بشریه دندرکه انسان عواقب امورینی وکندی
ایچون زمان آتیده حدودی مقدار اولان حیات و عیات و خیر و شره دائرا احوالی بیلکه مائل اولوب
خصوصا عالم کون وفسادده حوادث عامه نک احواله و دیان دن باقی قالان مقداره و دول و سلطنتلر مدت
بقارینه اطلاع طبعیت بشر مجبول و مقصود در * بوسید تاشی ناسدن چوق کسه بی مشاهده
ایدرز که ذکر اولنان حوادث عامه بی عالم رؤیاده کشف و شهود و کهان و منجیندن استخبار ایله وقوفه
سعی ایدوب ملوک و امرا و سوقه و ضعفای و خصوص کحل و کشفنه طالب و راغبلدر * ودخی مدن
وامصارده ناسدن بر صنف خلقک بواهره شوقی و حرصی کوروب حوادث آتیه به علم ووقوف اذعاسیله
هوسکاران روز کاری تغیر ایدوب کندویه مکسب و معاش اقتضا ایدیلر * شویله که سوق و بازارده
دکانلر آچوب امر غیبی دن سوال ایچون کلان کسه لر اول مکانه واروب عرض مرام ایدیلر * و صبح و مسا
شهرک نسوان و صبیانی وضعفای عقول دن نیچه ادانی کسب معاش و منصب و جاه و محبت و عداوته دائر
خصوصلر دن سوال ایدوب انلر دخی بیلد کیری صنعت ایلد جواب و یرلر * بونلر بعضیلری منجم و رمال
اولوب و بعضیلری طاش و بقله ایلد فال آچوب اکا حساب اطلاق ایدیلر * و بعضیلری دخی مرایا و میاهه
نظر ایدوب زحمتلرجه مشاهده اید کیری صور روحانیه دن خبر و یرلر که انلر ضارب المندل دیرلر * بوسنا یح
خسیسه نک چله سی بلاد و امصارده شایع و منتشر اولان منکرات و محرمات دن اولوب منع و دفعی واجبدر *
زیرا شرع مجدییه نجم و کهانن وانلرک امثالی صنعت منکر و منهی اولوب طائفه بشرک علم غیبی دن محبوب
اوللری نصوص قاطعه و ادله ساطعه ایلد ثابدر * مکر جناب علام الغیوب جل شأنه عن کل العیوب بعض
خواص عبادنی واقعه منام یا فیض الهام ایلد بعض اسرار غیوبه واقف ایدوب منزله کشف و شهوده واصل
ونائل ایلد * واحکام رمل و نجومه اعتسایله احوال عالمه اطلاع اکثر ملوک و امرا راغب اولوب ملک
و دولترلرینک و دشمنلرینک حال و شانی استعمال دن خالی اولزلر * بوسید تاشی حکما و علما دن نیچه کسه لرک
رمل و نجوم امثالی علوم و فنونه همت و عنایتلری منصرف اولوب الی عصر ناهذ اهر دوتلک رجالی بیانته
کشف و ولایت نجم و کهانن اقتضاسیله احوال عالمه دائر کلیات کسیره واقع اولدی * شویله که هر
طائفه بولند قلمی دولتک زوال و بقاسنی تجیل و تر قیبت ایتد کیری ملوک و سلطانلک ظهور و خروجی بیلکه هر
دولتده ظهور ایدد چک ملوک کث عدد و اسلری ذکرو کتیلرند درج ایدوب و بین الملوک وقوع بوله جق قن
و حروب استخراج ایتدیلر که بونج اوزره واقع اولان علمه علم حدیثان اطلاق اولنور * وعهد بعثت
وزمان رسالت دن مقدم وقت جاهلیتده طائفه عرب میبایسته کهان و عرافلر کثیر اولوب هر قبيله مشیکلری
انلر عرض و اعلام و حوادث آتیه دن استعلام ایدرلر ایددی * حتی زمان جاهلیتده کهان عرب دن شق
وسطیح نام ایکی کاهن باریک بین اولوب ملوک یمن دن ریعه بن نصرک کوردیکی ربیائی تعبیر و تأویل ایدوب
دیدیلر که مقتضای واقعه اوزره ایتد املاک حبشه دیار غریبه مالک اولوب تاج و دولت بزمیت انلرک ربوده
چو کان تسخیری اولد قد نصکره بینه طائفه عرب به عود و رجوع ایدر * و بعد برهقه من الزمان ملت اسلام
ظاهر اولوب حکومت شرق و غرب طائفه عربیه منتقل اولوردیدی * کذلک بینه وسطیح کاهن کسرای

مجموع طرفندن عبدالمسیح نام سفیر و ساطیله مویدانک کوردیکی واقعه بی بعد النقل تعبیر و تاویل ایدوب
دوات اسلامک ظهوری خبر و یردیکی عامه کتب سیرده مسطوردر * و کذلک بر بریه طائفه سنده دخی
کهان عرب صکی نیچه کاهنرا اولوب انلرک زیاده مشهور و معتبری بنی یغرن یا خود غمرت قبیله سنه
منسوب موسی بن صالح نام کسنه ایدیکه احوال عالم و تقالیب ملک و ائمه متعلق بر بریه لسانی اوزره منظوم
و مقفی کلمات کثیره سی السنه انامده دائر و سائر ایدی * و اکثر کلماتی دیار غریبه واقع ملوک زمانه نلک
ملک و دولتری شه متعلق اولوب طوایف بر بریه میاتسده متعارف و متداوادر * و طوایف بر بریه نلک
بعضی لری موسانک ولایتنه و بعضی لری فن کهاتسده مهارتته ذاهب اولوب و نیچه لری دخی تاریخ هجرتدن
ازمنه کثیره ایله سقدم نی مبعوث اولق اوزره زعم ایلدی * والله اعلم * و ظهور دین اسلامدن مقدم
بعثت رسل و قسده موجود اولان رجال احوال عالم و وقایع ائمه دائر حوادث غیبیه بی عهد لرنده مبعوث
اولان انبیادن اخذ ایدوب الی یوم القیام ظهور ایدیه جک و قایع و حوادثی خبر و نیچه اسناد ایدرلر *
تکیم طائفه بنی اسرائیل عصر لرنده مبعوث اولان رسل کرام و انبیاء عظامدن عالم کون و فسادده
ظهور ایدیه جک و قایع غیبیه بی الحاح و ابرام وجهی اوزره استعمال ایدوب طلب جوابده اصرار و تعهد
ایتد کورنده و اخذ ایدوب و احد نیلری حوادث کونیه دن وجه صواب اوزره جواب و یرلر ایدی * اما
دوات اسلامده مدت بقای دنیا و ملک و دولک اعمار و فتناسنه متعلق کلمات کثیره واقع اولوب عالم کون
و فسادده ظهور ایدیه جک احوال عامه و خاصه دن خبر و یرلر * و یو یابده موثوق و معتقد اولان صدر
اسلامده اصحاب کرامدن منقول اولان آثار صحیحیه اولوب خصوصاً اخبار اهل کابدن کعب الاخبار
و وهب ابن منبه امثالی اهل اسلامک اخبار ایدر * و دولت اسلامده علمانک بعضی لری حوادث آتیه به
دائر بعض امور غیبیه بی آثار اصحابک ظواهرندن اقتباس ایدوب و بعضی لری دخی و جوه محتمله اوزره
تأویلات بعدیه دن اخذ ایدیلر * و ائمه اهل بیتدن امام جعفر صادق حضرت لری و انلک امثالی سادات
هاشمیه نلک بکاری تور کشف و کرامت ایله حوادث کونیه دن جوق نسبه افاده ایدوب اسرار غیبی دن نیچه
امور غیبیه اظهار ایدیلر * و ائمه اهل بیتک اعقاب و احبابندن یونلرک غیری اولیاء کرامدن کشف
و کرامت طریق یقله خارق عاده امور صدوری جائز و غیر منکر اولد قده ائمه اهل بیت نبوتک تور به سنیه و کرامت
بهیمه به اهلیت و استحقاقده جمله به سبق و تقدملری مثل سائر و علم نازر کبی ظاهر و روشندر * خصوصاً که
شان معالی نشان معشر آل و اصحابده مشکات صدر نبوتدن شرف ریز عز و دور اولان (ان فیکم محمدین)
حدیث شریفی مؤذابی اوزره اهل بیت نبوتک لسان صدق و الهام ایله کشف اسرار غیب ایتلری شهادت
عاده خیر البشر ایله ثابت و متحققدر * اما قرن اول و صدر ملت منقضى و ناس تدوین علوم و وضع
اصطلاحاته راغب و منتی اولوب و کتب حکمت زبان یونانیدن لسان عربی به نقل و ترجمه اولد قده اکثر
اوقات و اغلب حالاتده ناسک اعتماد و اعتبار لری کلام منجمینه مقصور اولدی * شویله که احوال مللک
و دولت و سائر امور عامه ده احکام قرآناته و استعمال موالید و سائر اسوله مخصوصه ده طوابع فلکیه به
استناد اولوب وقت سؤالده اشکال و اوضاع فلکیه بی ضبط و تسویه بیوت طوابع ایله سعد و نحسده دال
اولان ادله تجویمیه مقتضای اوزره مولود و مسؤلک سعادت و نحسسته حکم ایدرلر * بناء علی ذلک بز
ابتدا احوال کونیه و حوادث غیبیه حقه و وارد اولان آثار و اقوال اصحابی بیان ایدوب بعدده یونابده
اصحاب تحجیمک اخبار و اهیسه سی بیاتسده شروع ایدر * اما اهل اثرک کتاب سهیلیده امام طبریدین
منقول اولد یقی اوزره تعیین مدت ملت یضا و بقای عالم دنیا حقه و وارد اولان کلام لری اقتضا ایدر که عالم
دنیا نلک مدت بقای ابتدای ظهور اسلامدن بشیور سنه اولوب سنین مذ کوره قرین ختام اولد قده نشأ اولی
تمام و ساعت قیام قیام ایدر * لکن سنین هجریه نلک مائه خامسه سی تمام اولوب هنوز عالم فانی فنا پذیر
اولمغله قول مذ کورک کذب و بطلانی ظاهر اولدی * و امام محمد بن جریر طبری نلک نقل مذ کورده
سند مستندی عبدالله بن عباس رضی الله تعالی عنهما دن عالم دنیا آخرت جمع لرندن بر نیچه دردیور خبر
روایت ایدوب لکن اثر مذ کوری بر دلیل ایله کشف و ایضاح ایلدی * یونخبر ما تورک الله اعلم سر و سپی

بود که مدت بقای دنیا و حیوان و ارض خلق اولدی یعنی ایام سته ایل تقدیر اولنوب و ایام خلق هر یومی (وان یوم اعند ربك كاتف سنة مما تعدون) نص کریمی اوزره بیلک سنه کاسله فرض اولندی که حساب مذکور اوزره عالم دنیا تک مدتی الی بیلک سنه به بالغ اولور * و دخی خبر صحیحده وارد اولدی که سلطان انبیا علیه افضل التحایا اصحاب کرامه خطاب ایدوب یوردیلر که سزدن اول کلان امم ماضیه تک اوقاتنه نسبت ایل سزک وقت و زمان ~~کک~~ ابتدای وقت صلوٰه عصر ایل غروب شمس میائنده واقع وقت مقداری زماندر * و ینه حدیث آخرده ثابت اولدی که بن رسالت ایل کافه امم بعث اولندم حال یوکه وقت قیامت اشبو ایکی انکشت کبیدر دیو وقت ساعتی تقریب ایدوب بعده ایضاح کلام و کشف مرام ایچون اغصان شجره طیبه لطافت اولان اصابع مبارکه لرندن شهادت بر مغبله اورنه بر مقارینه اشارت یوروب ینلرنده اولان تفاوته ایما ایتدیلر * و دخی کتب فقه شریفده تعیین اولندی یعنی اوزره صلوٰه عصرک وقت اولی یعنی هر شیتک ظلی کندیلک ایکی مثله بالغ اولدی یعنی وقت غروب شمس و ارنجه تقریباً یوم کاملک نصف سدسی اولور که ایکی ساعت مقداری زماندر * زیرا یوم یکریمی درت ساعت مقسوم اولدقه سدسی یعنی التیده بری درت ساعت نصی ایکی ساعت اولور * و کذلک اصبع و سطانک یعنی اورته بر ماغک شهادت بر ماغندن ارتفاع و طول جهته فضل و تفاوتی دخی نصف سدس یعنی الی حصه ده بر حصه سنک نصی مقداری اولور * فعلى هذا حدیث اولده اشارت نبویه وارد اولدی یعنی اوزره ابتدای اسلامدن مدت بقای دنیا آخرت جمعه لرندن بر جمعه کو تک نصف سدسی اولور که بشیوز سنه مقداری زمان اولور * و یوم معنایی حدیث آخر دخی مؤیددر که پیغمبر مر علیه الصلاة والسلام یوردیلر که الله تعالی بوامتی بر یومک نصی مقداری زمان تأخیر و ابقا یتکدن عاجز اولز * بو تقدیر جه ذکرا و لئان احادیث شریفه دلالت ایتدیکی اوزره مدت دنیادن قبل الاسلام بش بیلک بشیوز سنه مروا یتش اولور * و دخی وهب بن نهبه دن مروی اولدی یعنی اوزره مدت دنیادن قبل الاسلام مروا یدن زمان بش بیلک التیوز سنه در * معلوم اوله که شیخ سهیلی امام طبریدن مدت بقای دنیا بعد الاسلام بشیوز سنه اولی اوزره نقل ایتد کد نصکره کلام مزبوری رد ایدوب دیدیکه حدیثین مذکورین امام طبرینک نقل ایتدیکی امره دلالت ایتدیکندن ماعد او واقع حال دخی نقل مذکور مخالف اولوب یعنی ملت اسلامدن بشیوز سنه مروا یدوب ینه مدت دنیا کما کن باقی قادی دیدی * بعده حدیثین مذکورین توجیه و تأویل شروع ایدوب دیدیکه اما اول حدیث کیلک سنه فرض اولسان یومک نصی مقداری بوامتک دوام و بقالین مشعردر ذکرشی ماعدایی منافی اولماق قاعده سنه بناء نصف یوم اولان بشیوز سنه دن زیاده دوام و بقالین منافی اولز * و دخی حدیث ثانی که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت ثری بعثت و رسالت لری ذکرو بیان ایدوب یوم قیامی انکشت شهادت و اصمیح و سطرالینه تشبیه یورملری متضمندر حدیث مذکور ایل قیامتک قرینه اشارت و ذات عالیله روز رستاخیز میائنه نبی آخر و شریعت اخر انک عدم تخللنه دلالت قصد اولنوب طبرینک کلامنی توجیهده سبق ایدن معنایی مشعرد کلدردیدی * بوند نصکره امام سهیلی تحقیق مساعد اولیان طریق آخر ایل مدت بقای دنیایی تقدیر و تعیینه شروع ایدوب دیدیکه اکم اگر کی سور کریمه تک اوائل و فواتخنده واقع حروفک مکرراتی حذف اولندقد نصکره بجه سی اون درت حرفه بالغ اولور که الم بسطع نص حق کره ترکیبده مجموعی مندر جدر یعنی ا ل م ی س ط ع ن ح ق ل ر ه و بجل کبیر ایچد حسابی اوزره عددلری اخذ اولندقه مجموعی طقوز یوز او توز عددده بالغ اولور * عدد مذکور بعثت نبویه دن مقدم آلف سنین دنیادن الف اخیردن منقضى اولان عددده ضم اولندقه عدد مذکور ایل الف اخیر تمام اولوب ابتدای بعثتدن مدت بقای دولت اسلام طقوز یوز او توز سنه تمامنده قرین ختام اولور دیو ختم کلامد نصکره سهیلی دیدیکه بعید کلدرد که عدد مذکور فواتخ سور اولان حروف مذکور ه تک فواتخ و آثارندن اولوب مدت بقای دولت اسلامه اشارت اولنه * معلوم اوله که امام سهیلی تک تقریری اوزره توجیه مذکورک عدم بعدی نفسنده ظهور و وقوعی موجب و مقتضى اولمغله کلام مذکور تعویل و اعتماده صالح دکلدر * و امام سهیلی بی توجیه غیر وجهه حامل و داعی اولان ابن

اسحاق کتب سیرتیه واقع اولان حکایه غریبه در که عهد رسالت پناه صلی علیه الالهه احباریه و ددن
ابو یاسر بن الخطب ایله قرنداشی حی نامیه و دیلقرآن کریمه اشبحروف مقطعه دن الم آیت کریمه سنی
استماع ایتد کلرنده زعم فاسد و رای کاسد لری اوزره دولت اسلامک مدتی سیانه جل ایله تاویل ایدوب جل
کبیر فاعده سی اوزره حروف مذکوریه عد و حساب ایتدیلر یتش بره بالغ اولغله دولت اسلامک وقت
وزمانی قلیل و قسامتک وقوعی قریب ایمن دیدیلر * بعده حی بن الخطب ینه حضور باهرالنور نبوی به
کابو یا محمد قرآن عظیمه الم دن غیری حروف مقطعه موجود میدردیوسوال ایلد کده سلطان انبیا
علیه افضل التحا یا حضرت لری سورة کریمه اعرافک ابتداسی اولان المص حرف لری ذکر ایلدی بعده ینه
حی بن الخطب عدد و حساب جهته یله بوندن زیاده حروف مقطعه وارد اولدی دیوسوال ایتد کده الم نص
کریمی ایله جواب ویرلدی * تکرار حی طرفندن استزاده ایله اعاده سوال اولند قده مشکات صدر
نبوتدن الم نص مینی ایله جواب مستطاب شرفریز عز و صدور اولغله حی الم حرف لری حساب ایدوب
ایکی یوز یتش بره بالغ اولغله دولت اسلامک وقت وزمانی طویل و مدید اولق اوزره زعم ایتد کده نصره فواتح
سورده واقع حروف مقطعه نک بعضیسی حسابده قلیل و بعضیسی کثیر اولغله رسول اکرم علیه الصلاه
والسلامه خطاب ایدوب دیدیکه یا محمد تعیین مدت اسلامده اعداد قلیل و کثیره دن قنغیسی مراد اولدیغی
معا و عز اولغله سنک حال و شانک بره مشتبیه و ملتبس اولوب بو خصوصه عقد خلیفه لری حل و دفع ایتدک
دیو حضور نبویدن کتدیلر * بعده ابو یاسر بن الخطب قوم یهوده دیدیکه جائزدر که اشبحروف
مقطعه دن الم المص الم حرف لریک مجموعتک عددی مراد اولوبیدی یوز اووز درت سنه دولت
اسلام تمتد اوله دیو احتمال ویردی * بعده امام ائمه فق سیر اولان ابن اسحاق دیدیکه اشبحروف مقطعه
قرآینه آیات متشابهاتدن اولوب حقیقتنه علم و وقوف جناب علام الغیوبه مخصوص اولغله یهودک
معنای عددده جل ایله تاویلات فاسده لری رد ایچون * (هو الذی أنزل علیک الکتاب منه آیات محکات
هن أم الکتاب و آخر متشابهات) * آیت کریمه سی نازل اولدی دیدی * معلوم اوله که سهیلینک احبار
یهوددن ابو یاسر ایله حیددن نقل ایتدیکه قصه مات اسلامک عدد مذکور ایله تقدیر و تعیین اوزر ینه
دلات ایتوب مدعای اثباتده قاصر در * زیرا اشبحروف مقطعه قرآینه و سایر حروف هجا ایچید
حسابی اوزره اعداد معینه یه دلات طبیعی و یا عقلیه ایله دلات ایتوب بلکه اصحاب جفر و حساب
میاتنده حساب جل اسمی ایله مسمی وضع و اصطلاحه مینی دلات وضعیه قیلنددر * اگرچه حساب
مذکور ناس یننده قدیم و مشهور و اصحاب شعر و انشامیاتنده مستعمل و تمتد اول ایسه ده عرف
و اصطلاحک قدیمی دلیل و حجت اولدیغی ظاهر در * و ابو یاسر ایله قرنداشی حی نامیه و دیلقرآن کریمه یهوده قول
ورای لری عامه اهل اسلام بلکه علماء یهود میاتنده دخی دلیل اولوب کلام لری احتیاجه صالح اولدیغی
اظهر در * و دخی ملت اسلامده عهد رسالتدن قیام ساعته دل قائم و حادث اوله جق دول وقتک احوالنه
متعلق علی وجه الاجمال بعض آثار ثابت اولوب ائمه حدیثدن بعضی نقل و روایت ایلدیلر * از جمله امام
ابوداود کتب سننده شیخی محمد بن یحییای ذهلی طریقندن بر حدیث تخریج ایدوب سلسله اشنادی حذیفه
ابن الیمان رضی الله تعالی عنه حضرت لریه منتهی اولدی * بو طریق ایله که محمد بن یحیی سعید بن ابی
هریعدن انردخی عبدالله بن فروخدن عبدالله دخی اسامه بن زید لیثیدن اسامه دخی ابی قبیصه بن
ذو ییدن اولدخی پدری ذو ییدن ذو یب دخی حذیفه بن یمان حضرت لریدن نقل ایدوب حذیفه رضی الله عنه
یور دیلر که والله بیلم اصحاب و اصدقاه حقیقتده نسیانی عارض اولدی یا خود نسیان صورته معامله می
ایتدیلر یعنی قتن و حروبه دائر احادیثی ذکر ایتز اولدیلر * زیرا والله رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
حضرت لری قیام ساعته دل ظهور ایدو جهلک قتن و حروبک قواد و رؤساستی و انزلک اعوان و انصارندن
اوچ یوزدن متجاوز رجالدن بر فردک ذمکرینی ترک ایتوب بلکه بزم ایچون امر او رؤسادن هر برینک
اشنی و یا یاسنک و قبیله سنک اسم لری ذکر ایلدی * حدیث مذکور و وجه مشروح اوزره ابوداود
روایت ایتد کده نصره رواسته قدح و طعن ایله تعرض ایتوب سکون ایلدی * و ابوداود رساله سننده

دیدیکه کتاب سننده درج وثبت ایتدیکم احادیث شریفه دن قنغی حدیثک روای شائده سکوت ایدرسم
اول حدیث صالح و قبوله لایقدرد پو شرط ایتمکله حدیث مذکور ابوداود قنده مقبول و صالح اولمش
اولور * معلوم اوله که اشبو حدیث مذکور کچه صحیح و مقبولدر * لکن نفسنده بجل و مبهم اولوب
اجمال و خفاسنی بیان و مهماتی کشف و عیان ایچون اسانیدی جید آثار اخیایه محتاجدر * وینه
ابوداودک تخریج ایتدیکي اشبو حدیث کتاب سننک غیری کتیده دخی مذکور اولوب لکن وجه آخر ایله
مستوردر * تنکیم صحیحینده ینه حدیقه بن بیان حضرت تارندن مر ویدر که خطیب منبر رسالت علیه
افضل التحیت حضرت تری حضور اصحابده بر خطبه بلیغه انشاد ایدوب قائم اولدقاری مقام عالیده قیام
ساعته دلحدوث ایدو جک وقایع و حوادث آتیه دن برشی ترک ایتمیوب جله سنی تحدیث ایلدی * و مجلس
نبویه حاضر اولان اصحاب کرامدن حدیث مذکور حظه موفق اولنر حفظ ایدوب نسیان و ذهول
ایدنر نسیان ایلدی * لکن امام بخاری حضرت تارنک روایتده حضرت رسول علیه السلام قیام
ساعته دلحدوث ایدو جک ترک ایتمیوب الا شق ذکر ایلدیلمر مضمونی متضمن عبارت ایله واقع اولدی * وینه امام
ترمذینک کتایده ابوسعید خدری رضی الله عنه حضرت تارندن بر حدیث شریف تخریج اولنوب ابوسعید
خدری بیوردیلر که امام محراب نبوت علیه افضل التحیت حضرت تری بر کون بزمه صلاه عصری ادا بیوروب
بعده طوبای بهشت کبی قیام و بر خطبه حکمت نظام انشاد ایتدیلر که قیام ساعته دل ظهور ایدو جک
حوادث و واقعات دن برشی ترک ایتمیوب جله سنی بر اخبار بیوردیلر * کلام نبوی ایله تشنیف سامعه ایتهاج
ایدنر مستعیندن حظه موفق اولنر حفظ ایدوب نسیان ایدنر نسیان ایلدی انتهى * معلوم اوله که احادیث
مذکور نک جله سنی صحایف صحیحده مسطور احادیث قن و اشراط ساعته محمول اولوب اندن غیری بر مجمل
صحیح اولدیغی ظاهردر * زیر اشارع صلوات الله تعالی علیه و سلامه حضرت تارندن بومقوله الفاظ عموم ایله
وارد اولان احادیث عامه قن و حروب و اشراط ساعته جل اولنق معهود و معروف اولوب دول مخصوصه به
جل اولنق عرف شرعه مخالفدر * لکن ابوداودک حدیقه دن تخریج ایتدیکي حدیث سابقده ایتدای
اسلامدن الی یوم القیام ظهور ایدو جک مالک و سلاطینک عدلری و کسیدیلر نک و آبا و قبیللر نک
اسمالر نک تعیینی خصوصی سائر احادیث و آثارده موجود اولوب شاذ و منکر اولدیفندن ماعدار جال
ورواتنک حال و شائده ائمه حدیث اختلاف ایتدیلر * ابن ابی مریم روات حدیثدن ابن قزوینک احادیثی
علی الاطلاق منکر دردیو جرم ایدوب امام بخاری حضرت تری ابن قزوینک بعض احادیثی معروف
و بعضی منکر دریدی * وائمه حدیثدن ابن عدی ابن قزوینک احادیثی محفوظ دکلدریدی * وینه روات
حدیثدن اسامه بن زیددن امام بخاری و مسلم صحیحینده حدیث تخریج ایدوب و ابن معین توثیق
ایتدیه دخی امام بخاری اسامه دن اصل اولق اوزره حدیث تخریج ایتمیوب استشهدا طریقیله تخریج
ایتدیکندن ماعدایحیی بن سعید ایله امام احمد بن حنبل اسامه بی تضعیف ایتدیلر * و ابو حاتم اسامه نک
حدیثی کتب اوانور لکن احتیاج اولنر دیدی * و ابن قبیصه مجهولدر دیو ائمه حدیث تصدیق
ایتدیلر * فعلی هذا ابوداودک تخریج ایتدیکي حدیث شاذ اولدیفندن ماعد اوچووه مذکور ایله ضعیفی
ظاهر اولوب احتیاجه صالح اولر * و دخی معلوم اوله که ملت اسلامده ظهور ایدو جک دول مخصوصه بی
بعضیلری کتاب جفره نسبت ایدوب مالک اسلامیه نک علی التفصیل احوالی کتاب جفرده مسطور اولق اوزره
زعم ایدرلر * و مدعیالری آثار شرعیه و احکام نجومیه ایله تایدایدوب طریق آخر ایله بیان ایتدیکارندن
ماعد اکاب جفرک اصل و مستندی دخی بیلزلر * و کاب جفرک اصیلی بویه در که طائفه زیدیه نک
رأس و رئیس هارون بن سعید عجلینک بر کانی موجود ایدیکه آنی امام جعفر صادق دن روایت ایدوب کتاب
من بورده عامه اهل بیتک و ایچلرندن بعض اشخاص معلومه نک احوالی و جفرنده ظهور ایدو جک امور علی
التفصیل مبطوردر * و هارون عجلینک قلی اوزره کتاب جفرده مسطور اولان امور لیله سنی امام
جعفر صادق دن و انک امشالی بعض سادات اهل بیتدن کشف و کرامت طریقیله منقول اولوب فیض ربانی
واللهام جیدانی ایله سائر اولیاء الالهک نائل اولدقاری کشف و شهود بونارده دخی موجود اولنله حقارنده

ظهور ایدہ جنگ حوادث آتیہ و وقایع غیبیہ فی تفصیل و تقریر و بر صغیر بوزاغی در یسنہ امام جعفر
صادق ثبت و تحریر یافتش ایدی * بعدہ ہارون علی کتاب مزبوری امام جعفر دین نقل و روایت و صحایف
اوراقہ کتابت ایدوب جعفر اسمیہ تسمیہ ایلدی * زیر القت عربیہ لفظ جعفر بوزاغی معناسنہ اولوب و کتاب
مزبورک اصلی جلد نوردہ مکتوب و مرقوم اولغله ہارون علی کتاب مزبوری صحایف اوراقہ نقلد نصکرہ
مناسبت مذکورہ بہ مراعات ایدوب نسخہ مزبورہ بہ جعفر تسمیہ ایتمکله اسم مذکور کتاب مزبورک علی
اولدی * و کتاب جعفر دہ تفسیر قرآن کریم مسطور اولوب آیات یناتک معانی باطنہ سندن اسرار غریبہ
و دقائق غیبیہ فی محتوی و جلہ سی امام جعفر صادق دین منقول و مرویدر * لکن کتاب مزبورک امام
جعفر صادق حضرت تلمیذہ اتصالی سند صحیح و طریق سدید ایلہ ثابت اولدیغندن ماعد اصل نسخہ نذ عینی
دخی موجود اولوب جستہ جستہ صحایف اوراقہ سندن و دایلدن عاری بعض کلمات شاذہ مرسوم
و مسطور در * اگر کتاب مزبورہ مسطور اولان کتابک امام جعفر دین یا خود سائر ائمہ اہل بیت دین
صدوری نقل صحیح ایلہ ثابت اولیدی انلک کشف و شہودہ مبنی کلمات قدسیہ لری مسند سدید اولوب
غزای کلام و مضمون کتابہ وثوق و اعتماد حاصل اولوردی * زیرا امام جعفر صادق دین نقل صحیح ایلہ
منقول و ثابتہ کہ اہل بیت نبوت دین بعض اقاربی قبل الوقوع نتیجہ وقایع ہائلہ ظهور دین آسکاہ ایدوب
اندن تحذیر و توفی ایلہ امر ایتد کدہ حسب الاخبار اول واقعہ ہائلہ واقع اولوردی * تسکیم امام جعفر
صادق حضرت تلمیذک ہم مکرملری زیدک اوغلو یحیی طلب امامت ایلہ خروج مراد ایتد کدہ عاقبتی
ہلا کدر دیو تعرض و تصدیق نہی و تحذیر ایدوب لکن یحیی امام جعفر صادق دین سند و نصحتی قبولدن
اعراض و خروجہ تصدی ایتد کدہ جو زباندہ قتل اولندیغی کتب تاریخہ مسطور در * زیرا ائمہ اہل
بیتک غیری اولیای کاملیندہ کشف و کرامت و قوی ثابت اولدقدہ عبرت طاهرہ نبویہ و عصایہ کریمہ
محمدیہ کہ علم و دین و عرفان و یقیندہ درجہ عالیہ و اصل و علی الخصوص (اصلہا ثابت و فرعہا فی السماء)
آیت کریمہ سی اوزرہ سلطان انبیاء علیہ افضل الصلوات حضرت تلمیذک عنصر کریم تلمیذہ متصل و کفیل وجود لر دین
منشعب فروع طیبہ لری اولاق شرفیلہ مشرف اولوب بوجہ ثومہ کریمہ وارومہ جسمیہ نسب طاهر و حسب
ظاہر ایلہ کشف و شہودہ سائر کلیندن البق و اولی اولدقلری ظاہر و باہر در * و دخی سادات اہل بیت
میا شدہ کشف و شہودہ مبنی و کتاب جعفر دین خارج وقایع ملک و دولہ دائر کتابت کثیرہ جاری اولوب
اکثری عبیدین دولتی اخبارندہ مسطور و معروف در * تسکیم اعلام مؤرخیندن ابن رقیق نام فاضل
صاحب تحقیق دین منقولدر کہ ابو عبید اللہ شبلی والدی محمد حبیب ایلہ سادات علویہ دین عبید اللہ
مہدی بہ ملاقی اولوب دعوی امامت ایلہ ظهور و خروجہ دائر مکالمہ دین نصکرہ عبید اللہی سادات اہل بیتک
دیار بندہ محب و داعملری اولان ابن حوشبہ ککوندردیلر * عبید اللہ دخی ولایت یعنی بن قدم
مینت لزومی ایلہ تشریف ایدوب ابن حوشبہ ملاقی اولدقدہ ابن حوشبہ عبید اللہ مہدی بہ اظہار محبت
و مودت و بوجہ الامحاض نصح و وصیت ایتدیکہ سزک بنیان ملک و دولت سکر دیار غربہ تہمید و تشبید
اولندیغی سلالہ اہل بیتدن مأثور علم جفر ایلہ معلوم اولغله بہر حال دیار غربہ و اصل اولدیغکزدہ اندہ مرادیکز
حاصل اولوردیدی * عبید اللہ مہدی دخی ابن حوشبک رأی و اشارتی اوزرہ مغرب دیارینہ عطف عنان
عزیت ایدوب دعوی خلافتہ قیام و مراد و مقصودی قرین تمام اولدی * و کذلک منقولدر کہ عبید اللہ
مہدینک دیار غربہ بنیان عز و اقبال مشید و ابواب خصوم کرکی کبی مسدود و منسد اولدقدہ عبید اللہ
مہدیہ قلعه سنی بنیایہ شروع ایدوب دیدیکہ بن بو حسن حصین و سورر صینی انک ایچون بناید رملک سلالہ
فاطمیہ نذ اعدا و خصوصندن ابو یزید صاحب چار نام باغینک خروجی وقتندہ بنی فاطمیہ دین موجود اولان
رجال ککساعت نہار اول قلعه دہ حصن و قرار ایدوب اول خارجی بدکانک مکر و کیدندن امین اولدر *
دید کد نصکرہ صاحب حمارک پیرامن قلعه دہ موقف و مکانی اولان میدانی دخی کوستردی * بعدہ خبر
مذکور احقاد عبیددن اسماعیل منصورک سمعہ بالغ اولوب زمان خلافتندہ اول خارجی بدتبار صاحب
بجارج خروج و قلعه مہدیہ فی محاصرہ ایتد کدہ اسماعیل منصور باغی مذکورک محل نزول و موقف وصولی

اولان مکانی طلب و سؤال دن خالی اولدی * و قناکه جتدی عیبدا الله مهدي نك تعين ايتديكي محله قرار
و آرام ايتديكي اخبار اولندقدن فوز و ظفره جازم اولغله در حال قلعه دن بروز و خروج ايدوب اوزرینه حله
ايتدکده صاحب جبار قرار ايدوب فرار ايلدی * اسماعيل منصور لشکر جزا رايه تعقيب ايدوب
زاب ناحیه سنه و اصل اولدقدن فوز و ظفره ميسر اولوب صاحب جباری قتل ايلدی * سادات اهل
يئدن بومقوله اخبار عجيبه کثير اولوب نور کشف ايله نچه امور غيبیه به واصل اولدقلری کتب نوار بجنده
مسطوردر * اما فرقه مخمين اوضاع علويه ايله آثار سفليه به استدلالات ايدوب انقلابات ملک و دولت
و سایر احوال اتمی قرانات کواکبه خصوص اقران علويه استناد ايدرلر * بواصل تحقیق و بیانی
بويله در که اصحاب نجوم بروج فلکیه بی عناصر اربعه اعتبار ايله درت قسمه تقسیم ايدوب اوج برجه مثلثه
ناریه و آخر اوج برجه مثلثه هوائیه و اوجنه مثلثه مائیه و اوجنه ناریه تسجیه ايتدیلر * و کواکب
سیاره دن ایکی ککوب که بر برجه اجتماع ایدو اول اجتماع قران اطلاق ايدوب انک ایچون احکام
مخصوصه اثبات ايتدیلر * لیکن قرانات نجومیه دن علویینک یعنی زحل ايله مشتری نك قرانی زعمری اوزره
ملک و دولتک احواله دلاتسده سایر قرانات فلکیه دن اقوی اولغله قران علویینک وقت و زمانی وقوت
وضع فی ضبط اولنوب ملک و دولتک احواله استدلالات ايدرلر * زیر ازل ايله مشتری هر یکری سنه ده
برکره مثلثات بروجیه دن بر برجه اجتماع و قران ايدوب بعده اول برجدن مفارقت و بیکری سنه تمامنده
ینه اول مثلثه نك تثلیث اینندن برج آخرده قرار ايتد کد نصکره بیکری سنه هر ورند ینه اول مثلثه نك برج
آخرنده قران ايدر * شویله که مثلثات بروجیه دن بر مثلثه ده که اوج برجدن عبارتند و اون ایکی کره قران
ايدوب و هر برقرانک مقی بیکری سنه اولغله الشمس سنه تمامنده اوج برجه قران ايدر * بعده ینه
بیکری سنه تمامنده اول مثلثه نك ابتدا برجه و بیکری سنه صکره ایکنی برجه و بیکری سنه دئصکره
اوجنی برجه عودت ايدوب بوموال اوزره الشمس سنه تمامنده قران علویینک ایکنی دوری تمام اولور *
بعده اوجنی دفعه دخی ینه الشمس سنه و در دخی دفعه دخی ینه الشمس سنه دور قران عودت ايدوب ایکیوز
قرق سنه تمامنده بر مثلثه نك اوج برجده درت دفعه قران واقع اولور * بعده وضع قران مثلثات بروجدن
اشب و مثلثه اولی به اقرب اولان مثلثه به انتقال ايدوب یعنی مثلثه ثانیه نك بروج ثلاثه سندن ابتدا کی
مثلثه نك برج اخیری ولی ایدن برجه قران ايدر * بعده اوجنی مثلثه به بعده در دخی مثلثه به انتقال
ايدوب و هر مثلثه ده ایکیوز قرق سنه تمامنده دن اون ایکی کره قران ایتمکله درت مثلثه نك مجموعنده طقوز
یوز سنه تمامنده دن قرق سکر کره قران ايدر * و قران علویینک یعنی زحل و مشتری نك قرانی اصحاب
نجوم قسده اوج قسمه منقسم اولوب بر قسمه کبیر و قسم ثانی به وسط و قسم ثالثه قران صغیر تسجیه
ايتدیلر * قران کبیر اول قراندر که زحل ايله مشتری بروج فلکیه دن بر برجک درجاستدن بر درجه معینه ده
اجتماع ايدوب بعده طقوز یوز الشمس سنه هر ورند نصکره ینه اول درجه ده بر دفعه دخی اجتماع ایدو *
قران وسط اول قراندر که زحل ايله مشتری مثلثات اربعه بروجیه دن هر مثلثه ده ایکیوز قرق سنه تمامنده دن
اون ایکی کره اقتران و اجتماع ايدوب بعده مثلثه اخرايه انتقال ايدر * قران صغیر اول قراندر که زحل
ايله مشتری مثلثات بروجدن بر برجک بر درجه سندن اقتران ايدوب بعده بیکری سنه دئصکره تثلیث این
اوزره ینه انی ولی ایدن برجک درجه معینه و دقیقه مخصوصه سنده اجتماع ایدو * شویله که اولکی
برجک قنقی درجه و دقیقه سنده قران ايتدیه ینه برج ثانی نك دخی من حیث العدد اکملشاه اولان درجه
و دقیقه سنده اقتران ایدزلر * بونک مثالی بودر که مثلاً لجرجک ابتدا درجه سنک اولکی دقیقه سنده
زحل ايله مشتری قران ايدوب بعده بیکری سنه دئصکره قوس برجک اولکی دقیقه سنده بعده
بیکری سنه هر ورند اسد برجک ینه دقیقه اولی سنده اجتماع ایتلری کی و جل و قوس و اسد
برجلی مثلثه ناریه اولوب زحل ايله مشتری نك اشبو برجک هر برنده وجه مذکور اوزره بیکری
سنه ده برکره قرانی قران صغیر تسجیه اولور * بعده کوکین مذکورین اسد برجسندن ینه جل
برجک ابتدا دقیقه سنه بیکری سنه هر ورند عود و انتقال ايتدکده اشبو اوج برجه مدت قران الشمس

سنه به بالغ اولوب مدت مذکور به اصطلاح نجمین اوزره دور قران و عود قران اطلاق اولنور * بعده
 سنه جلدن قوسه و قوسدن اسده و اسد دن سنه جلده الشمس سنه تمامنده ایکنی دفعه دخی دور قران واقع
 اولوب * بعده الشمس سنه دخی اوچنقی دفعه و الشمس سنه تمامنده در دخی دفعه دخی برج جلده عودن
 مقرر اولوب هر دوری الشمس سنه اولق اوزره درت دفعه عود قرانک مدتی ایکیوز قرق سنه به بالغ
 اولدقدن صکره علوین مثلثه ناریه دن مثلثه تراپیه فرض اولنان اوج برج آخره انتقال ایدر * بعده مثلثه
 تراپیه دن دخی ایکیوز قرق سنه تمامنده منوال مذکور اوزره مثلثه هواپیه به انتقال ایدوب اندن صکره
 سنه مدت مذکور تمامنده مثلثه مائیه به انتقال ایدر * و هر مثلثه دن مثلثه آخریه نقل ایدوب مدت
 قران ایکیوز قرق سنه به بالغ اولدقه اسکات قران اوسط اطلاق ایدر * و مثلثه ناریه و تراپیه
 و هواپیه و مائیه تک مجموعنده قرق سکر قران صغیر و درت قران اوسط تمام اولوب * بعده مثلثه
 مائیه دن سنه مثلثه ناریه به دور قران عودن ایتد کده مدت قران علوین طقوز یوز الشمس سنه به بالغ
 اولدقه ا کا قران کبیر اطلاق ایدر * و قران کبیر تغیر ملل و دول کبی امور عظیمه به دلالت ایدوب
 یعنی منجمین قران کبیری ملک و ملوک بر قوم دن قوم آخره نقل و رجوعنه علامت در دیواعتقاد ایدر *
 و علوینک هر ایکیوز قرق سنه ده بر مثلثه دن مثلثه آخریه انتقالنده واقع اولان قران اوسط بر ملک و دولک
 رجالدن متغلبه ظهور ایدوب طلب ملک قیام و تغلب و تسلط تاملرینه دلالت ایدر دیوز عم ایدر * و هر
 یکری سنه ده برج واحده بر دفعه واقع اولان قران صغیر علوین بعض خوارج و دعای ظهورینه علامت
 اتخاذ اولوب بعض مدن و امصارک خرابیه و بعضی سنک عمارینه دلیل اولق اوزره زعم ایدر * و دخی
 معلوم اوله که زحل ایله مشتری نیک بروج مثلثه ده قران صغیر و اوسط و کبیر ایله قراناتی اثناسنده هر اوزره
 سنه ده بر دفعه برج سرطانده زحل ایله مریخ دخی اجتماع ایدر که اکام نجمین قران نجمین سرطانی اطلاق
 ایدوب رابع دخی تسجیه ایدر * و برج سرطان علی زعم النجمین طالع عالم اولوب برج مذکور زحل
 خمس و ویری و مریخک هبوطی خانه سی اولغله زحل و مریخ برج مذکورده قران ایتد کده صحیفه عالمه قن
 و خروب و سفیک دما و وقوعنه و خوارج و بغان و عصیان جنود و حرکت جیوش ظهورینه دلالتی عظیم اولوب
 قحط و وبامثلواحوال واقع اولسند تاثیر شدید اولور دیوز عم ایتدیلر * و قران نجمین سرطانی
 تأثیرینک دوام و اتهاسی وقت قرانده طوابعک و سائر اوضاع فلکیه نک سعادت و نحوستی مقداری اوزره
 اولوب تسجیر دلیل ایله استخراج احکامده اصحاب نجومک حدق و مهارتی نسبتی اوزره واقعدر * و اصحاب
 زیچ و تقویم و ارباب تنجیمدن جراثیم بن احمد حاسب و زرای سلاجقه دن نظام الملک ایچون عقد ایتدیکی
 کابده دیدیکه برج عقرب کوکبه علیه اسلامک دلیلی اولغله کوکب مریخک برج عقربده رجوعی ملت
 اسلام و ارباب دین و علمده خلل و انقلاب و وقوعنه دلالت ایدوب تأثیر عظیمی اولق اوزره زعم ایلدی * زیرا
 سبب ایجاد و تکوین رسول رب العالمین صلاوات الله و سلامه علیه حضرت تارینک کوکب مسعود وجود
 معید لری افق غیبدن طالع اولدقه علوینک یعنی نجم زحل ایله مشتری نیک عقرب برجسنده قران و اجتماع لری
 و قسده مصادف اولغله هر زمانه که مریخ برج عقربده راجع اوله خلفای اسلامیه به تشویش و اضطراب
 حاصل و اهل علم و دین و وکلای سید المرسلینده امراض و سائر اعراض حادث اولوب و کاهیجه جلادن محله
 دخی سرایت طریقله بعض مساجد و مدارسک انهدام و اندر اسنه دلالت ایدر دیدی * حتی مریویدر که
 امام علی کرم الله وجهه حضرت تارینک شهادت لری وقتنده و بنی امیه دن مروانک و بنی عباسدن
 متوکل خلیفه نک وقت قتللرنده مریخ برج عقربده راجع اولوب عظمای دین اسلامدن اوج ذاتک دو حقه
 وجود لری صرصر قنا ایله برکنده اولدی * فعلی ذلک احکام قرانات ایله رجوع مریخ امثالی سائر اوضاع
 فلکیه نک احوالی جمع اولوب مقتضای قن اوزره ادله خمس و سعادت و امعان نظر اولنبدقه ذلک و ملوک
 احوال عامه و خاصه سنه استدلال اولنور دیدیلر * و دخی شاذان بلخی نام منجمین منقولدر که ملت
 اسلام ابتدای هجرت محمدیه دن اوچیوز سنه به بالغ اولدقه وقت و زمانی مقتضی اولور دیو استخراج
 ایدوب لکن وقت مزبور حلول و نیجه زمان دخی مریویدوب رأی باطل و کذب ظاهر اولدی * و شیبه

ابومعشر بنخیدن منقول اولدینی اوزره ملت اسلامدن یوزالی سنه سرورنده دینده اختلاف سکین
واختلال عظیم واقع اولوردیو توتولایدوب لکن قوی حلیه صحتدن عاقل اولدی * وینه جراث دیدیکه
کتب قدماده کوردم منجمین کسرای مجوسه طائفة عرب ملک و سلطنته دسترس اولوب ایچلرندنی ظهور
ایدردیو خبر ویردیلر * وکوا کب سیاره دن زهره طائفة عربک دلیلی اولوب شرف خانه سنده بولمغله مدت
سلطنتلری قرق سنه یه بالغ اولوردیدیلر * وکتاب قرانانده ابومعشر بنخیدن منقولدرکه قسمت کوا کب
برج حوتک اون یدنجی درجه سنه بالغ اولدقده درجه مذکورده زهره نک شرفی واقع اولوب ووقت
مذکورده زحل و مشتری برج عقربده قرانایدوب زهره طائفة عربک دلیلی اولمغله انلر ملک و دولته فائل
وایچلرندنی ظاهر اولور * و عربک ملک و دولتلرینک قوتی و سلطنتلرینک مدتی زهره نک شرفی درجه لرندن
باقی فالان مقدار اوزره واقع اولوب وعلی وجه تقریب برج حوتده درجانات شرف زهره دن اون بر درجه
باقی فالوب و بحسب التقسیم مدتی التیوزاون سنه اولمغله مدت مذکورده دولت اسلامک وقت وزمانی
اولق اوزره زعم ایلدی * و ابومسلم خراسانی نک ظهورده دولت عباسیه نک اقامتی و مروانیه نک ذل
ونکبتی زهره نک برج حوتدن اول جلا انتقالی و قسمک وقوعی و قنه مصادف اولوب صاحب جدمشتری
بولدینی زمانده واقع اولدی * و فلاسفه اسلامیه دن یعقوب بن اسحاق کندی دیدیکه ملت اسلامک
ظهوری و قنده زهره برج حوتک اون سکینجی درجه و قرق ایکنجی دقیقه سننده بولنوب شرفی درجانتندن
اون بر درجه و اون سکینجی دقیقه باقی قالمغله ملت اسلام التیوزطقسان اوج سنه تمامنده منتهی اولور
دیدکد نصکره ینه یعقوب کندی دیدیکه سنین مذکورده اتفاق حکما ایلد ملت اسلامک مدتی اولوب اوائل
سوز قرآنیه ده واقع حروف مقطعه بعد حذف المکرر حساب جل ایلد یعنی ایچده حسابی ایلد اولدقده
حاصل اولان عدد دخی بونی تأیید ایدردیدی * بن دیرمکه یعقوب کندینک حروف مقطعه یه متعلق نقل
ایتدیکی معنی بوندن اقدام ذکراولتان سبیلینک قولی اولوب غالباً یعقوب نک قول اولی سبیلیدن نقل ایتدی کمز
رأینک سنندیلر * وینه جراثیدن منقولدرکه هرمن افرید حلیدن ملوک ساسانیه اولی اولان اردشیرک
واولاد لرینک مدت سلطنتلری سؤل ایتد کده دیدیکه سکوک مشتری اردشیرک دلیل ملکی اولوب
و شرفنده بولمغله مدت مدیده دولتری مقادری اولق اقتضایدر * لکن اجود و اصحی ملوک ساسانیه نک
ملک و دولتلری در تیوزاون یدی سنه یه بالغ اولدقده تدبیر مشتری دن زهره یه انتقال ایدوب اولدخی زیاده
شرفنده واقع اولمغله طائفة عربک ملک و دولتری نه دلالت ایدر * زیرا طالع قران برج میزان و صاحبی
زهره اولوب و وقت قرانده زیاده شرفنده بولمغله طائفة عربک التمس سته سریر آرای ملک و دولت اولور *
و کذلک اکسره فرسیدن انوشروان وزیر برز جهر حکمدن ملک و دولتک فارسدن خروج و عربیه انتقالندن
سؤل ایتد کده بویه خبر ویردیکه عربک ابتدا ملکی وقت سؤلدن قرق بش سنه تمامنده پیرایه مهد وجود
و آرایش کوهواره شهود اولوب عمالک شرق و غرب یه مالک اولور * و مشتری تدبیری زهره یه تقویض
ایدوب و قران علوین مثلثه هوا ینه دن خروج و بروج ما ینه دن برج عقربیه انتقال ایلوب و برج عقرب
دخی زهره کی دلیل عرب اولمغله ادله مذکورده اقتضای اوزره ملت اسلام مدت دور زهره اولان یلک التمس
سنه یه بالغ اولوردیدی * وینه کسرای یوزدخی البوس حکمدن خصوص مذکور سؤل ایتد کده
برز جهر کبی جواب ویروب یلک التمس سته ملت اسلام ایدردیدی * وایام بی امیه ده توقیل روحی نام
منجم دیدیکه دولت اسلام قران کبیر علو ینه مدتی مقدار ی زمان باقی فالوب یعنی طقوز یوز التمس سته تمتد
اولور * بعد اکر قران علو ینه ابتدای اسلامده واقع اولدینی کبی نه برج عقربیه عود ایدوب لکن
حین عودده اوضاع کوا کب ابتدای قران ملتیم بولندینی هیئت مخصوصه اوزره واقع اولر سبه یا ملت
اسلامک احکامی ایلد عماده قنور و قصور واقع اولوب یا خود احکام اسلامه خجالت شرع جیدید ظهور ایدر
دیوزعم ایلدی * وینه جراث منجم دیدیکه کوا کب مرصوبه توأیندن قلب اسد مریمک جدی اولان
یکری دریت درجه بی ابتدا ملت اسلامدن طقوز یوز التمس سته تمامنده قطع ایتد سکده استیلای ما
و اشتعال نارا یه عالم خراب اولوب بالجه دائریم کوندیم وجود اولان مکتوبات هلاله اولوردیدی * وینه

براشدن منقولدرکه زابلستان ملکی یعنی غزنه والیسنک دویان نام فن نجوم و سائر فنون حکیمیه ده ماهر
بر حکیمی اولوب خلقای عباسیه دن مأمون ایله قرن داشتی امین بیننده محاربه مقرر اولدقه مأمون وزیر
ظاهر بن حسینی امینک عسکر یه مدافعه و مقابله یه مأمورایت تشیدی حکیم مزبور مأمونک امینه غلبه
و استیلاسی و طاهرک عقدلوا ایتمی ایچون اختیارات نجومیه دن بروقت اختیارایدوب طاهر دخی وقت
مزبورده عقدلوا و علم افراز و نما اولدقه تسم فوز و ظفر مأمون جانبنده و زان اولغله طاهر منصور و مأمون
سریر خلافته جلوس ایله مسرور اولدقه حکیم مزبورک فنده مهارتته زیاده تحسین و اعتنائیتدیکی
زابلستان ملکک معلومی اولوب حکیم مزبوری بعض هدایا ایله مأمونه ارسال ایلدی * حکیم مزبور
مأمون ایله ملاقی اولوب مأمون دولت عباسیه تک وقت و زماندن سوال ایتد کده حکیم مزبور دیکه
ملک و دولت مأمونک ذریت و اعقابندن منقطع و قرن داشتی امینک اولاد و احفادینه متصل و منتقل اولوب
بر مدت هر ورند نصیره طائفه انجم امر خلافته مداخله و تغلب ایدرلر * شویله که ابتدا دیلمه غلبه
ایدوب الملی سینه مقداری سیرت حیده اوزره حرکت بعده ظلم و تعدی یه مبادرت ایدرلر * دیلمه نصیره
شمال شرقدن طائفه ترک ظهور ایدوب شام و فرانسه مستولی و بلاد رومه مالک اولورلر * بعده الله تعالی
اراده علیه سی تعلق ایتدیکی امور و وقوعه کلوب یعنی ملک و دولت عباسیه یدندن خروج ایدر دیو جواب
و یرد کده مأمون حکیم مزبوره و یردیکی خبرک ماخذندن سوال ایلدی حکیم مزبور دخی علم مزبوری
کتب حکمان و لعب شطرنجک واضعی صصه بن داهر الهندینک احکامندن استخراج ایلدم دیو جواب
و یردی * بوقتیر بزم و اعتقاد ایدر مکه حکیم مذکورک دیلمه نصیره ظهورلرینه اشارت ایتدیکی ترکدن
هر ادم لولک سلجوقیه درکه دولتری قرن سابعک اولنده منقضی اولدی * وینه براشدن منقولدرکه مدت
قران ملت اسلام تاریخ یزدجردینک سکز یوز او تو زواج سینه سینه بالغ اولدقه قران مذکور مثلثه مایه دن
برج حوته منتقل اولوب بعده سکز یوز الی اوج سینه سینه برج عقربه انتقال ایدر * و دخی برج حوته
انتقال اول مدت انتقال قران اولوب برج عقربه انتقالندن ملت اسلامک دلائل احوالی استخراج اولنور *
وینه براش دیکه مثلثات مایه ده واقع قران اولت سینه حسیله تحویل اولی سکز یوز التمش سکز سینه سی
شهر رجینک ایکنجی کونی واقع اولور دیو ختم کلام ایدوب کرکی کبی احکامنی استیفا ایتدی * معلوم
اوله که اصحاب نجوم و معمره ارضه موجود اولان دول مخصوصه دن هر دولتک احوال و احکامنی قران
اوسط علوی ینندن و وقت قرانده افلا کده واقع اولان هیئت طالعندن استخراج ایدوب اوضاع فلکیه و دلائل
سماویه ایله آثار سفلیه یه استدلال ایدرلر * زیر انجمن زعی اوزره کوکب زحل و مشتری مثلثات بروجدن
بر مثلثه مدت قران اوسط اولان ایک یوز قرق سینه تمامه دلک اون ایکی دفعه قران ایدوب بعده مثلثه
اخرا یه نقل ایتد کده طالع قرانه نظر و ملک و دولتک احوالندن خبر و یرلر * شویله که بر دولت قدیمه تک
زواله و آخرک حد و ثنه وقت و زمان و جهت و مکانیه استدلال ایدوب اول دولتک عرب و عجم و روم و سائر
اصناف امدن رجالنی و ملوکک عدد و اسماسنی و آجال و اعمار و مذاهب و ادیاننی و اوضاع و اطوار
و حروب و غزواتنی تعیین ایدرلر * تسکیم اومعشر بلخی کتاب قران اتمده قران اوسطک احکامنی ذکر ایدوب
وجه مشروح اوزره دول و ملوکک احوالنی بسط و تفصیل ایلدی * و کاهجه دخی قران اوسط ایله دولتک
احوالنه استدلال اولند قد نصیره قران اصغرا یله دخی استدلال اولنوب اقبال و ادبار و دوام و زوالنه متعلق
احکام استخراج ایدرلر * و خلقای عباسیه دن رشید ایله مأمونک خلافتلری و قنده رئیس المتجمین اولان
بعقوب بن اسحاق کندی ملت اسلامده واقع قرانک احکامنی ایچون برکاب تصنیف ایدوب طائفه شیعیه
امام جعفر صادق حضرت تلمیثه منسوب کابله یلک اسمی جفر ایله اول کابی تسمیه ایتدیلر * و نقل اولندیغی
اوزره کاب مزبورده بنی عباس دولتنک حال و شاننی ذکر اولنوب و وقت و زمانته و انتها و انقراضنه
و منصف مائه سابعه ده دارالسلام بغدادده هلا ک و وقوعه سینه و دولت عباسیه تک انقراضیه ملت اسلامک
انقراضنه اشارت ایلدی * لکن بزم ایچون کاب مذکور دن بر شیشه و قوف میسر واکا و اقی و مطلع
اولان رجالدن بر فردی کور ملک دخی مقدار اولدی * شویله ظن اولنور که ملوک مغول و احفاد چنگیز

قتنه انکیزدن هلاکوی بدخوبنداده مستولی اولوب آخر خلنای عباسیه اولان معتصم بالله قتل
ایتد کده منبر دجله به القبا اولنان کتب الیه کاب من بورغریق بحر قضا اوله * لکن مغرب دیارنده کاب
من بوره منسوب وجفر صغیر اسمیه موسوم بر رساله صغیره مشهور من اولوب سیاق و سباقک ظاهرندن فهم
اولور که رساله من بوره ملوک موحدینک اولین واقعه منی اولان بنی عبد المؤمنک تفصیل حالری بیان
ایچون وضع اولنوب ملوک موحدینک اوائلی ایچون ذکر اولنان احوال واقعه مطابق و اواخری بیاتده
اولان احکام نفس الامر مخالف کذب صریح اولدی * معلوم اوله که یعقوب بن اسحاق
کندی دنصکره دولت بنی عباسده علم نجومده ماهر نیچه کسه لظهور ایدوب دولت عباسیه نک احوالنه دائر
کتب عدیده وضع ایتدیلر * یو بایده شایان نقل و نظر اولان حکایات بر عرک بری امام طبرینک رجال دولت
عباسیه دن ائی بدیلدن مهدی خلیفه نک مناقبه متعلق نقل ایتدیکی حکایه عجیبه درکه ذکر اولنور *
اصلی یو یله درکه امرای دولت عباسیه دن ربیع الیه حسن مهدینک خلافتی ایامنده اوغلو رشید
ایله غزایه توجه ایتد کلرنده ائی بدیل دعوت ایدوب اولان دخی جوف لیلده ربیع الیه حسنک مجلسنه داخل
وو اصل اولدقده ربیع الیه حسنی دولت عباسیه نک احوالنه متعلق کتب احکامدن برکاب مطالعه سیه
مشغول بولدی * ائی بدیل دخی کاب من بوره نظر ایدوب مهدینک مدت خلافتی اون سنه اولوق اوزره ثبت
وتحریر اولغله ائی بدیل تعبیر مذکورک هیئتته واقف اولوب ربیع الیه حسنه دیدیکه یو کابده مهدینک مدت
خلافتی سنین عشره اولوق اوزره مذکور وابتدای خلافتدن یووقته گجه مدت مذکور نک اکثری مرور
ایتمکه مهدی کاب من بوره واقف اولدقده وقت قریسده نوش زهرابه ثبات و خلع خلعت حیات ایتسنی
متضمن اولغله سز کاب من بوره مهدی به اراثت الیه خبر موتی اعلام و اشارت ایتش اولور سزدیدی *
ربیع الیه حسن دخی ائی بدیلک جوابندن منفعل و متأثر اولوب و کاب من بوره مهدینک معلومی اولغله بهر
حال رؤیت و مطالعه ایتسنی مقرر اولغله ائی بدیلدن اعمال اطایف الحیل الیه یو محذورک دفعنه چاره طلب
ایتدیلر * ائی بدیل دخی موالی آل بدیلدن عتبه نام بر اسماء مجلدی استدعا ایدوب اوراق نگایدن محل
من بوره یو یولوب عتبه به اراثت و یو وجهله امر و اشارت ایلدیکه اشبو ورقه ده مسطور اولان عشره کله سنی
اعمال کرک صنت الیه محو و حاک ایتد کده نصکره برینه اربعین لغفانی تحریر یعنی اون سنه یی قرق سنه به
تبدیل و تحویل الیه دیدی * بعده عتبه دخی ائی بدیلک امری اوزره عشره یی اربعینه تبدیل ایدوب
برکونه رسم و تحریر ایتدیکه قطعاً محکول ایدیکه معلوم اولدی * حتی ائی بدیل نظر ایتد کده بالله العلی
الاعلی ایتدیکه اگر عن اصل ورقه مذکورده عشره نک اربعینه تبدیل اولندیغی مشهور و معلوم اولمیدی
نسخه مذکور نک اصلنده اربعین مرقوم و مرسوم اولوق اوزره جزم ایدردم دیدی * یوند نصکره ناس
دول و سلطنته متعلق احکام تحریر یسه مشغول اولوب مشیت علیه الهیه تعلق ایتدیکی اوزره منظوم
و منشور و رجز نیچه کتب و رسائل وضع و تحریر ایتدیلر که نیچه سی نامدن چوق کسه لرک یذرلنده متفرق
اولوب کتب ملاحم تسمیه اولنور * و کتب ملاحم بعضیسی علی العسوم ملت اسلامک احوالنه متعلق
اولوب و بعضیسی دخی دول مخصوصه دن هر دولتک احوال و احکامنه دائر در * و یو کتبک جلاله سی
فن نجومده ماهر مشاهیر رجاله منسوب اولوب لکن واضع و مؤلفه نسبت و اختصاصی نقل موثوق
و روایت صحیحه الیه ثابت دکدر * و اشبو ملاحم منظومه دن ابن مرانک بحر طویلده بر قصیده
رائیه سی اولوب دیار غریبه ناس یئنده متداول و متعارف در * عامه ناس زعم ایدر لر که قصیده من بوره
ملت اسلامک ابتدا سندن اتهاسنه دک وقوعی بقدر اولان امور عامه نک احوالی متضمن اولوب حال
و مستقبلده ظهور ایدن وقایع کثیره یی اکتطبیق ایدر لر * لکن بر شیوخزدن استماع ایتشدر که قصیده
من بوره دیار غریبه اشیق لمتونه دولتک احوالنه متعلق اولوب ناظم قصیده ابن مرانک لمتونه دولتی ظهور یسه
قریب وقتک رجالندن اولغله انلرک دولتری احوالی ذکر ایلدی * شویله که لمتونه ملوک کنک سینه
ولایتی موالی بنی جودیدن اخذ ایدوب و بحر سفیدک قار شویاقه سنده اندلس ملککنه استیلا ایدجکاری
بیان ایلدی * کذلک ینه اهل مغرب بیاتده دائر ملاحم منظومه دن تبعیه اسمیه مسمی بر قصیده باییه

اولوب عدد ایساتی یک یا خود بشیوزیت اولوق اوزره منقولدر * قصیده مزبوره نك مطلعیدر که ذکر اولنور *

طربت وما ذلک منی طرب * وقد یطرب الطائر المقتضب
وما ذلک منی للهو اراه * ولكن لئلا کار بعض السبب

یعنی بنم طرب و خفتم سرور مدن اولوب بلکه قفس بند اضطراب اولان مرغ محبوب کبی طیش و حرکت ایدرم * و دخی طربم لهو و لعبه میلد تثنائی اولوب لکن بعض اسبابی تذکر و تفکر سیبیه حاصلدر دیو قصیده یه بدء ایدوب اشای ایساتده موحدین دولتنک و قاطمیه نك احوالنه دائر امور کثیره ذکر ایلدی * و ینسه دیاد غریبه حوادث عالمه دائر بر ملحه منظومه و ملعبه شعریه موجود اولوب طائفه یهوددن بری نظم و انشاد ایتک اوزره معروفدر * یهودی مزبور قصیده مذکورده عصرنده واقع اولان قران علویین و نحسین و سائر قرانات فلکیه نك احکامی ذکر ایدوب و بلده فاسده یوم عیدده بر یهودیتک صلب و قتلی ذکر و بیان ایتد کدنصکره وقعه مزبوره نك وقوعی زعم ایتدیلر * قصیده مذکورده بشیوزیتیه قریب بر منظومه طویه اولوب موحدین دولتنک احوالنه دائر احکام قراناتی متضمندر * و ینسه اهالی دیار غرب میاندده متداول اولان ملاحم منظومه نك بری دخی حافظ بن آباره منسوب و مجور عروضدن بحر متقارب و زنی اوزره منظوم بر قصیده باییه در که تونس دیارنده ملوک موحدیندن بنی ابی حفص دولتنک احوالنه متعلق احکام فلکیه بی جامعدر * و بلاد غریبن قسنطنینه قاضی سی خطیب کبیر ابو علی بن بادیس علم تجومده زیاده ماهر و ابن آبارک قصیده مذکورده سنن رموز و مزایا سنه عالم اولوب ینزده معارفه اولغله بکاتیدیکه قصیده مذکورده نك ناظمی حافظ بن ابار مستنصر خلیفه نك کشته شمشیر قهری اولان زمره کابدن حافظ کاتب عنوانیه مشهور اولان ذات اولوب بلکه تونس اهالیسندن خیاط صنفدن بر جلددر که حسب الاتفاق حافظ شهرتیه مشهور اولشدر * و ایدم مزجوم قصیده مذکورده نك بعض ایسات انشاد ایدوب بر مقداری حفظمده باقی قالمغین بو محله ثبت و تحریری مناسب کورلدی مطلع بودر که ذکر اولنور *

عذیری من زمن قلب * یغری یارقه الاشنب

و ینیه اول ایسات محفوظه دن اوج یت دخی ملوک بنی ابی حفصک تاسی ملک الحیاتی ذکرنده در *

فیبعث من جیشه قائدا * و یبقی هنالك علی مرقب

و یأتی الی الشیخ اخباره * فیتقبل کالجمل الاجرب

و یظهر من عدله سیره * و تلک سیاسته مستجب

ایسات مذکورده ملک الحیاتی نك ظهوری و اطراف بلاد ارسال جیش ایدوب شیخ نام کسنه یه خبری وارد اولدقه جل اجرب کبی کمال اضطراب و انقلابده اولغله عسکری استقبال ایتسنی و عدل و سیاست ایلد تدبیر مالکده همتی بیان ایلدی و ینیه ایسات محفوظه دن اوج یت دخی تونس یلده سننک احوالی بیانی متضمندر

فاما رأیت الرسوم انمعت * ولم یرع حق لای منصب

نخذ فی الترحل عن تونس * و ودع معالمها و اذهب

فسوف تكون بهافتنة * تضیف البری الی المذنب

ایسات مذکورده تونس ملک کتنک تحت النظام اولوب اصحاب حقه مستحق و یرلمکله اندن دیار آخره رحلت ایلد توصیه و برقتنه عظیمه ظهور ایلد منظوم ظالم مجازاتیه مجزی اوله جفی ذکرینی حاویدر * و ینیه مغربده بر ملحه منظومه یه واقف اولد مکمل اولدخی تونسده ینیه ملوک بنی ابی حفصک احوالی متضمن اولوب ملوک حفصیه نك عاشری سلطان ابی یحیاد نصکره قرداشی محمدک سلطنتنه اشارت اولتوب ذکر اولدخی

* یت

و بعد ابی عبدالاله شقیقه * و یعرف بالوثاب فی نجهت الاصل

ایکن محمد نائل سریر دولت اولیوب وقت هلا کنه دلایت مذ کورک منضمونی خولیا سیمیه سلطنت
سودا سندن خالی اولدی * وینه ملاحم منظومه غریبه نیک بری دخی هوشنی نام بر شخصه منسوب
قصیده درکه دیار غریبه عوام الناس بینلنده الغاز کی دایر اولوب الفاظ و کلماتی لغت عامه اوزره
موضوع و وزن و عروضی دخی اشعار عوام کی نامطبوعدر * و قصیده من پوره طویله و ایسات کنیره بی
حاوی ایکن عاتقه اهل مغرب اقصی آتی حفظ ایدوب زعماری اوزره اندن بعض احکام استخراج ایدرلردی *
ایکن الفاظ و معانیسی قواعد نقلیه و عقلیه مطابقی اولیوب اندن استخراج احکام تخمینات عوام
و یا مجازفه خواصه موقوف اولغله قصیده من پوره بی آحاد ناسدن بری کندی دانندن وضع ایکن غالب
احتمالدر * وینه دیار شرقه محیی الدین بن عربی حاتی به منسوب اولوق اوزره بر ملحمه به واقف اولامکه
الغاز هر موزه و رموز مغوزه اسلوبی اوزره طویل الذیل بر کلام اولوب تأویل و تفسیر یشنه انجیق جناب
علام الغیوب عالمدر * زیرا ملحمه مذ کوره نیک خلالتده اوراق عدیده و رموز خفیه و الغاز عربیه مسطور
اولوب و نیجه اشکال حیوانیه هر سو مدرکه بعضی صورت تامه و بعضی بدن منفصل حیوان
رأساری تصویری کی اشکال عجیبه و غریبه بی حاوی اولوب آخرنده لام قافیه سی اوزره بر قصیده
مسطوردر * ملحمه مذ کوره فن نجوم و سایر علوم غریبه دن بر علمه مبنی اولیوب کشف و تأویل بروجه
ممکن اولغله غالب احتمالی بودرکه ملحمه مذ کوره حلیه صحتدن عاقل کلام باطلدر * و دیار مصره دخواصه
بعض خواصدن استماع ایتدیکم اخبار غریبه نیک بری دخی بوا هر عجیبه درکه آتی ملحمه ابن عربیدن
نقل ایلدی * غالباً هنوز ذکر سبب ایندن ملحمه اولیوب یشنه ابن عربینک ملحمه اخرا سی اولوق ظاهر در *
اصلی بویه درکه شیخ محیی الدین مصر قاهره تأسیس و بنا اولند یغی وقتک طالعنی استخراج ایدوب ادله
طوالع نجومیه اقتضای اوزره بلده قاهره در تیزوالتش سنه معمور اولوب دیوز عم ایلدی * بو تقدیر چه
مصر قاهره تاریخ هجرت نبویه نیک سکر یوز او تیز سنه سی حدود یشنه دله معمور و آباد اولوب بعده
خرابه مشرف اولوق لازم کاور * زیرا ملحمه مذ کوره ده بلده قاهره نیک مدت عمارتی سنین شمسه اولوق
اوزره در تیزوالتش سنه فرض اولوب و تاریخ هجرت نبویه سنین قریه ایلد محسوب و مضبوط و هر سال
شمسی و قری میانه به بحسب التقریب اون بر کوندن زیاده تفاوت محفوظ اولغله تفاوت مذ کور یوز سنه ده
اوج سنه مقداری زمانه بالغ اولدقه در تیزوالتش سنه شمسه ده تفاوت مابین اون درت سنه قریه
اولوب سنین مذ کوره به ضم اولندقه مدت عمارت در تیزوالتش درت سنه به بالغ اولور * و بنای مصر
قاهره تاریخ هجرتک اوجیوز الی سکر فحی سنه سنه واقع اولغله مدت عمارت به ضم اولندقه سنین
هجریه دن سکر یوز او تیزوالتش سنه هر ورایدر * اگر محیی الدینک کلامی صحیح اولوب ادله نجومیه نیک
وجه مشروح اوزره دلالتی ثابت و مقرر ایه بلده قاهره مدت مذ کوره حالونه دله معمور اولوب بعده
خراب اولوق اقتضا ایدر * وینه دیار مصره استماع ایتدیکم انده ابن سینا ایلد ابن ابی عقب نام رجلاک
آثارندن اولوق اوزره حوادث عالم و وقایع کونی متضمن ملحمه لر موجود اولوب * لکن جمله سی قرانات
کوا کبدن مأخوذ احکام و همیه و تخمینات موهومه اولغله صحت و سداد دال ادله قاطعه دن خالی
اولوب درجه اعتباردن ساقط اولد یغی ظاهر در * مع هذالک این خلیکان و فیات اعیان یسانی ایچون عقد
ایتدیک تاریخ مشهورده ابن قریه ترجمه سنه کتب آغانیسن نقل ایتدیک حکایه ابن ابی عقب عنوان ایلد
مذ کور محیی بن عبد الله منسوب اولان ملحمه نیک اصلی اولیوب مجنون لیلی کی مشهور غیر واقع قبیلندن
اولد یغنه دلالت ایدر * وینه دیار شرقه ترک دولتی اسوالته دایر بر ملحمه به دخی واقف اولامکه طائفه
صوفیه دن با جریقی نام بر معروفیه منسوب اولوب جمله ایساتی رموز حروف ایلد هر موز الغاز مشهوره سیدر
اولی بودرکه ذکر اولور

ان شئت نکشف سر الحفیر یا سائل * من علم جفر وصی والد الحسنین
فافهم و کن واعیا حرقا و جلته * والوصف فافعل کفعل الحاذق الفطن
اما الذی قبل عصری لست اذکره * لیکنی اذکر الاشی من الزمن

لامه ترجم محمد صاحب
معلوم اولد که مؤرخ ابن خلدون سکر یوز
سنه سی حدودنده وفات ایدوب سکر یوز
او تیزوالتش سنه سنه شده موجود اولامغله
قول مذ کورک صدق و کذب اکانست ایلد
معلوم اولامغله کلام منقولک صدق
و کذبسنه تردد ایلدی حال سنین هجریه
یک یوز قری ایکی سنه سنه بالغ اولوب
مصرک عمارتی سکا کان باقی فالغله ملحمه
مذ کوره مسطور اولان کلامک کذب
ظاهر اولوب قول باطل و حلیه صحتدن
عاطل اولد یغی ثابت و ظاهر اولدی

پیرس یقی بجاء بعد خستہا * وحاء میم بطیش نام فی الکفن

خلاصہ ایسات بود کہ اگر سن سر جفری کشف ایتک مراد ایدر سن حضرت حسنک والدی وصی رسول حضرت علینک علم جفرندن اخذ الیہ وبقصیدہ مدکور و مسطور اولان اسرار حروف و حساب عددیسنی دخی حفظ ایدوب اعمال قوای فکریہ الیہ مراد و مقصودی فہم الیہ * زیرا بن بوملحمہ مدہ ازمنہ سالقمہ مدہ سبق ایدن حوادث و وقایعی ذکر ایتیم بلکہ زمان آتیدہ واقع اولہ جنی احوال روز کاری ذکر ایدرم دید کد نصکرہ پیرس نام کسہ نک فوتتہ بعض حروفہ اشارت ایلدی * وینہ ایسات مذکورہ دن بوا یکی بیت دخی مصر و شام و عراق و آذربایجان و یمندہ بعض وقایعک وقوعنہ اشارت در

شین لہ اثر من تحت سرتہ * لہ القضاء قضاء ای ذی المن

بمصر و الشام مع ارض العراق لہ * وازربایجان فی ملک الی الین

وینہ اوج بیت دخی ذکر اولنوب آل بوران نام طائفہ نک احوالہ و جلادت و شجاعتلرینہ و سعید نام شخصک امارت و ولایتدن خلغنہ دخی بعض حروفہ اشارت اولندی

وآل بوران لما نال طاهرهم * الفاتک الباتک المعنی بالسمین

نخلع سین ضعیف السن سین آتی * لا لوفاق و نون ذی قرن

قرم شجاع لہ عقل و مشورہ * یقی بجاء و ابن بعدد و سمن

وینہ ایسات مذکورہ دن بر قاج بیت دخی ذکر اولنوب اندہ تیور کی بر اخرج شخصک ظہورینہ و فتن و حروب حدوثنہ و چاب شرقدن ترک طائفہ سنک خروجلرینہ و دیار شامہ و عمالک مصرہ استیلا لرینہ بعض حروف الیہ اشارت اولندی

هذا هو الاعرج الکلی قاعن بہ * فی عصرہ فتن ناهیک من فتن

یاتی من الشرق فی جیش یقدمهم * عار عن القاف قاف جد بالفتن

یقتل دال و مثل الشام أجمعها * أبدت بشجوع علی الاهلین و الوطن

صاحی اذ از زلات یابو یح مصر من الشزلزال مازال حاء غیر مقتطن

طاء و نطاء و عین کلهم حبسوا * هاککا و یتفق أموالا بلاعن

بعده ایکی بیت دخی ذکر اولنوب اولاد ماو کدن صالح نام کسہ نک ظہورینہ و کندی دن اسبق تحت نشین دولت اولان قرنداشنک خلغنہ اشارت اولندی بیت

یسیر القاف قافا عند جمعهم * هون بہ ان ذالک الحصن فی سکن

وینصبون آخاه و هو صالخهم * لاسلم لالف سین لذلک بنی

بعده بر بیت دخی ذکر اولنوبیکہ ملوک مصر دن ملک طاهر بر قوقل سلطنتنہ و پدرینک مصرہ دخول و قدومنہ اشارت اولندی

یاتی الیہ ابوہ بعد هجرته * و طول غیبتہ و الشطف و الدرن

و ملحمہ مذکورہ نک ایساتی کثیر اولوب اصل صحیح و سند سدیدہ مستند اولام غلہ موضوع و مصنوع اولسی احتمال غالبدر * زیرا زمان سابقہ اصحاب مکر و خدیعه دن بعضیلری صدور و امرایی تغیر رایجون بومقوله رموز حروف الیہ مزوج ایساتی نظم ایدوب پابند احقان ایتد کلری مشهور و معروفدر * حتی بغداد مؤرخلرندن منقولدر کہ خلفای عباسیہ دن مقتدر بالله وقتندہ دانیال لقبیلہ معروف و فہم و ذکا الیہ موصوف بر استاذ مجلد و ار ایدی کہ بعض حیل الیہ اوراقی اسکیدوب بعد خط عتیق اولق اوزرہ اول اوراقہ بعض رجال دولتک اسما و القابی و میل و رغبت ایتد کلری مناصب علیہ بی ثب و کتابت و حروف و رموز الیہ اشارت ایدوب بعد ملحمہ قدیمہ اولق اوزرہ رجال دولتہ عرض و اراثت ایتد کلہ آمال و اموال دن مراد ایتد یکی شیئی انلر دن تحصیلہ توسل ایدردی * وجه مذکور اوزرہ ثب ایتد یکی اوراقدن برینہ اوج عدد

المتبرجہ محمد صاحب
ایسات ملحمہ نسخہ ابن خادوندہ مسطور
اولوب لکن حروف و رسو منک حل و کشفنہ
تعرض و تصدی ایتد کلہ ترجمہ مد تحریری
تکثیر سواد الیہ املاک و اکسالدن غیر
معنای منتج اولام غلہ قصبر مسافہ اولندی

مکرر حرف میم تحریر ایدوب * بعده عظمای دولت عباسیه دن مقتدرک مولاسی مفلح نام امیره ورق
 من بوری عرض و ارادت ایلدوب دیدیکه ورقباره ده هر موزو مسطور اولان اوج عدد میم سندن کابه
 اولوب بری اسمک مقله بری مولایه و بری مقتدره اشارت دریدی * و دولت عباسیه ده مفلحک طالب اولدیغی
 هر اتب عز و جاهه نیل و وصولی تبشیر ایدوب و طرف خلیفه دن مقله ظهور ایدن بعض التفات ملوکانه
 معلومی اولغله انی تبشیر ایدیکه منصب و جاهک ظهورینه دلیل و علامت نصب ایدوب کسر مصدق کی انکله
 دعواسی تمویه ایتدیکن مفلح اول مدعی محیله اغنا ایدجک هر تبه مال بذل و اعطا ایلدی * و کذلک وزیرای
 دولت عباسیه دن مقتدر و قنده صدر و زارت دن معزول حسن بن قاسم و هب نام وزیره دخی مفلح ایچون
 وضع ملحه اسلوبی اوزره بر ورق ثبت و تحریر ایدوب وزیر مذکورک اسمنه بنه حرف ایلد اشارت و نصب
 علامت ایلد کد نصرکه خلقای عباسیه دن اون ایتدیکه خلیفه و قنده بنه صدر و زارته اعتلا ایلد تبشیر
 ایلدی * شویله که وزیر مذکورک و قنده امور دولت منتظم و احوال سلطنت ملتئم اولوب اعدا مقهور
 و دنیا معمور اولور دیو ملحه مصنوعه به درج و تسلط ایلدی و مقله دخی ورق مذکور ارات ایدوب
 ذیلنه حوادث عالم و وقایع اعمدن واقع و غیر واقع اسباب عز و اقباله دائر بعض کلمات کاتب و جله سنی
 حضرت دانیاله عز و نسبت ایتدیکه مفلح واقف اولدقه کمال تعجب و استغرابند تاشی ورق مذکور
 خلیفه وقت مقتدر بالله ارات ایلدی * مقتدر دخی ورق مذکور مطالع و معاینه ایدوب وزیر حسن
 ابن قاسمک اسم و رسمه و صدر و زارته اعتلا ایلد حسن سیاستنه واقف اولدقه دانیالک کذب و دروغی صدق
 و حق اولق ملاحظه سیله حسن بن قاسمی تکرار صدر و زارته تصدیق ایدوب محیل مذکورک کذب
 و جهلده غریق اولان حیل و خدیعه می بویله بر امر عظیمک ظهورینه وسیله اولدی * ظاهر بودر که باجریقی
 نام رجل صوفی به منسوب اولان ملحه دخی ملحه دانیال کبی حیل و دیسیسه اولوب درجه اعتبار دن
 ساقطدر * حتی اعلام افاضل شرق دن دیار مصرده شیخ الشیوخ حنفیه اولان محشی هدایه شیخ اکمل
 الدین حضرت تری طریق صوفیه بی عالم و عارف اولوب طبقات متصوفه به علم و وقوفده ماهر اولغله شیخ
 مشار الیه ایلد ملاقی اولدیغی مزده ملحه مذکور کوره نک حل و صحتی و ناظمی اولان باجر بقینک حال و شانی
 سوال ایتدم شیخ اکمل الدین دیدیکه شخص مذکور حلیه روی و قار اولان حلیه و ریشی تراش ایدن
 قرن دیسه طائفه سندن اولوب عصر نده واقع اولان ملوک و سلاطینک حال و شانلر دن زعم قاسدی اوزره
 کشف ایلد خبر و یروب و ملوک و امرادن مراد ایتدیکه رجالک اشخاص و احوالنه بعض حروف مخصوصه ایلد
 ایما و اشارت ایدردی * و بعض اوقاتده دخی رموز حرفیه ایلد ایما و اشارت ایتدیکه رجالک احوال
 و اوصافی قالب نظم دخی سبک ایدوب نظم و انشادینه مألوف اولدیغی اسلوب اوزره منظوم و مقفی بیتلر
 دخی انشاد ایدردی * ایات مذکور اطراف و کافه منتشر اولغله استماع ایدن کسسه لر ضبط و حفظنه
 مشغول اولوب حوادث غیبیه و وقایع کونیه بی متضمن ملحه هر موزه اولق زعمیه اعتبار و اعتنا ایتدیلر *
 باجریقی دن نصرکه بعض ناس دخی هر عصرده اسلوب مذکور اوزره قصاید منظومه نظم ایدوب لیجه کاذب
 باطله بی قالب نظم سبک ایلد ملحه منظومه اولق اوزره انشاد و ابراز ایتدیلر * عامه ناس دخی اول
 قصاید موضوعه نک رموز و اشاراتی حل و کشفه سعی ایدوب ظن و تخمین ایلد درلودر لومعنا و یردیلر * لکن
 و یردکاری معنی اصل صحیحه مبتنی اولوب ظن و تخمینه مبتنی اولغله خبط و خطا اولدیغی ظاهر در * زیرا
 رمز و ایما طریقیله ایراد اولنان کلامک حل و کشتی یاعن اصل بر قانون و قاعده به موقوفدر که اول قاعده
 معلومه ایلد استخراج اولوب یا اول رمز و اشارتی وضع ایدن ذاتک تعلیم و تعریفه ظاهر اولور * والا
 باجریقی طریق اوزره وضع اولنان حروف و رموز دن قصد اولنان امور (المعنی فی بطن الشاعر) مخواسی
 اوزره اول جروقی نظم ایدن شخصک ضمیر نده مستور اولوب حل و کشتی یشه اکامنوط و مخصوص اولدیغی
 ظاهر و باهر در * شیخ اکمل الدین کبی بر عالم ربانی و فاضل یمد اینک کلامی کوش هوشه و اصل اولدقه
 باجریقی به منسوب اولان ملحه منظومه نک حال و شانی معلوم اولوب فاضل مشار الیهک دواء العنبر قول
 معتبرله شفا ی صدر حاصل اولدی (وما کالتندی لولا أن هدانا الله) والحمد لله بوند نصرکه دخی سکر یوز

ایکی ستمه سنده بو عبد فقیر سلطان مصر طرفدن ممالک منبوره قاضی محکمه مالکیه ایکن ملازمت موکب سلطان ایله مدینه دمشق الشامه داخل اولدیغ ائاده ابن کثیر تاریخنه نظر ایدوب بدیوز یگری درت ستمه سی ساجکنده منک اولان رجالک تراخی خلاننده باجر بقینک حال و شانی تعریف اولمغله کرکی کبی احوالنه وقوف مبسر اولدی * تاریخ مذ کورده مسطور درکه شمس الدین محمد باجر بقی باجر بقیه عنوانیه معروف اولان فرقه ضالانک مقتدا ویشوالری اولوب وفرقه مذ کوره حاشا انکار صانع ایله مشهور بر شرمه زدیله در * محمد باجر بقینک والدی جمال الدین عبدالرحیم بن عمر موصلی علمای شافعیه دن بر رجل صالح اولوب مدارس دمشق الشامه درس واقاده ایله مشغول ایدی منبورک ولدی محمد باجر بقی دخی فقه های شام میاتسده نشأت ایدوب مدت قلیله ده فقه شریف تحصیلنه سعی ایلدی * بعده مسالک کشف و سلوکه سالک اولمغله ناسدن بر جماعت اکایعت و انابت ایدوب حقیقه حسن اعتقاد ایله مرید حلقه بکوش انقیاد اولدیله * بوند نصکره دیار شامه قاضی مالکی منبورک اراقه دخی ایله حکم ایتمکله خوفدن دیار شرقه فرار ایدوب بعده قاضی حنبلی حضورنده کندیله اوزرینه شهادت ایدن شهود میاتسده عداوت دینه سی اولدیغنه اقامت یینه ایتمکله قاضی مالکیکنک حکم فی فسخ و ابطال ایله قتلدن خلاص اولدی * بعده بلده قابونده بر مدت مکت و اقامت ایتد کد نصکره بدیوز یگری درت ستمه وفات ایلدی بعده ابن کثیر محمد باجر بقینک آنقاز کراوانسان قصیده نویه سندن بر قاج بیت ذکر ایدوب ترجمه سنی ضم ایلدی

❖ (الفصل الرابع من الكتاب الاول) ❖

معلوم اوله که مقدمه عنوانیه معروف اولان کتاب اول التي فصل اوزرینه معقود و مرتب اولوب و هر فصل دخی فن تاریخک اصول مهمه سنی حاوی و فصول عیدیه بی محتوی اولمغله حالا بو محله قصول ستمه مذ کوره دن اوج فصل تمام اولوب در دخی فصله شروع اولندی * اشبو فصل رابع بلدان و مدن و امصار و سائر عمران حضری به دایر اطوار ایله اکاتابع و متعلق امور یساتسده در * بو فصل دخی فصول سابقه کبی اصول و فروعی نیچه ابواب و فصولی مشتملدر

❖ (فصل) ❖

کتاب اولک در دخی فصلنک اولکی فصلی ملک و دولتک وجودی مدن و امصارک حد و تشدن اسبق و اقدم اولوب مدن و تمسردوات و سلطنت نصکره حادث اولدیغی یساتسده در * بو امرک تحقیق و بیانی بویله در که تشید قلاع و حصون خلقک امن و راحت ایله قرار و سکونی ایچون موضوع و مصنوع اولمغله بریه و بادیه ده ساکن امم و حشیه و اصحاب خیام و اخییه دن قبائل و عشایر دایره ملک و دولت ایله ظهور و خروج ایدوب رتبه رفیع سلطنته اعتلا ایتد کد بوندن حضارته انقلاب امر ضروری اولوب * (الشی اذا ثبتت بلوازمه) * نفوای اوزره لوازم طور حضارت و شعار ملک و دولت اولان امور مبادرت و راحت و حضوره میل و رغبت ایدرلر * شویله که خیمه و خراک اهدن خروج و حیطان و سقوطه و لوج ایدوب و تحصین نفوس ایچون تشید قلاع و حصون ایتدیلد مدن و امصارک حصولی توابع ملک و دولت و لوازم طور حضارتدن اولدیغی ثابت و مقرر در * بوندن ماعداد مدن و امصار مصالح عامه ایچون موضوع اولان امور کلیه دن اولوب آحاد ناسه مخصوص امور جزیه دن اولوب وسعت و متاسده سائر مساکن و مشارک اضعای اولمغله بخور عظیمه و اجبار جسمیه و سائر اجزا و ادواتی اعداد و تدارکده جمع کثیر و جم غفیرک اجتماعنه و نیچه الات و صناعات انضمام و تعاونه موقوف و منوط در * بوندن ماعداد قلاع و حصون آحاد ناس نفس و عیال لایه صیف و شتاده ساکن اولدقاری منزل و مسکن کبی حوایج اصلیه دن اولوب عموم بلوی اوزره هر شخصه تدارکی لازم امور ضروریه دن دکلدرکه وضع و بناسنه محتاج و مضطر اولوب کندی مسکن و مأوالری سکی تشید و تاسیسه قیام و اتفاق مال و اتعاب قوی ایله وضع و بناسنه سعی و اقدام

ایده لر * بلکه تشید قلاعده نامک امداد و تعاونی با ضرب عصا و تهدید مال و امر الیه جبر و اکر اهره مبنی
و با طاب اجر و ثواب الیه داعیه شوقه مبتئدر * وجه مشروح اوزره آلات و ادواتک کثرتی و صنایع و عملیه نک
و فرقی بر حده بالغدر که قوت قاهره ملک و دولتدن غیر برشی ا کاوا فی اولیوب بلکه (همه الرجال تقطع
الجبال) خواسی اوزره بویه بنیان حصین الارکانک تشید و تأسیسی دستبازی معمار ملک منوط و اعمال
تیشه قهره مربوط اولغله تصیر امصار و تعمیر بلدانده اس و اساس همت مالوک اولدینی مقیاس قیاس عقل
الیه باشد * بوند نصکره بر حصن منیعک تشید و بناسی طرح اساس ایدن معمار مهندس کارک عقد
بناده فهم و ذکاسی و احوال سماویه و ارضیه نک اقتضاسی اوزره تمام اولد قده اول حصنک مدت بقا
و امتداد عماری تعمیر و تأسیس نه نولی ایدن دولتک عمر و بقا سانه نابعدر * اکر اول دولتک امداد امتدادی
مدید اولیوب عمری قصه ایسه دولتک انقراض و اندرانی و قنده اول بلده نک عمری دخی حد و قوفه و اصل
اولوب بعده شیاً فشیاً درجه انحطاطه رجوع الیه خراب اولور * اکر اول دولتک مسافه عماری مدید
و وسیع اولوب عمری طویل و عریض ایسه اول مدینه معموره نک خارج و داخلی مصانع فسیحه و مساکن
وسیع الیه مشکون اولور * شویله که اسوار و حیاطانی وسعت و کثرتده نطق حد و قیاسدن بیرون اولوب
بر حده بالغ اولور که بعد مسافه و امتداد مساحه سی اندازه تخمین الیه ذرع و مساحه دن خارج اولور *
تسکیم شهر بغداد و آنک امثالی بلاد و امصارده واقع اولندر * خطیب بغدادی تاریخننده ذکر ایتدیکی
اوزره بلده بغداد عهد مأمونده بر کونه معمور و آباد ایدیکه شمدیکی کبی سور و احده الیه محصور مدینه
واحده اولیوب بلکه قرقدن متجاوز و بر برینه متلاصق و منبجوار مدن و امصارى مشتمل اولغله حاملرینک
مبلغ عددی التمش بشیکه بالغ اولدی دیو تصریح ایلدی * و کذلک دولت اسلامیه ده دیار غربده واقع بلاد
قبروان و قرطبه و مهدیه نک و اند نصکره اشبوعه ده سه موزه بالغ اولدینی اوزره دیار مصر و حروسه
قاهره نک حال و شانی دخی بومنونال اوزره اولوب وسعت نواحی و وفرت اهالی الیه سائر بلادی سبق ایلدی *
اما بر مدینه بی تشید و تأسیس ایدن دولتک انقراض و اندر اسنده نصکره اکر اول مدینه نک اطراف
و نواحی سنده قرای معموره و مزارع موفوره بی حاوی جبال و اراضی واقع اولوب سکان و اهالی سندنک حواج
اصلیه و لوازم ضروریه لرینه کافی ذخایر و ارزاقی وافی ایسه انقراض دولت الیه اول مدینه مندرس اولیوب
الی ماشاء الله تعالی اول مدینه نک عمری مستقر و نصایبده مستقر اولور * تسکیم دیار غربیه دن مدینه
فاس و بجایه و بلاد شرقیه دن ممالک عراق عرب و عجم جوار لرینده واقع جبال و قرانک امداد الیه معمور اولوب
بلاد مذکوریه تشید ایدن رجال دولتک انقراض الیه مندرس اولدی * زیر ابر مدینه عظیمه نک جوارینده
واقع اهل قری دستمایه حیات و اتعاش لری اولان کسب معاشده غایبه و اصل اولوب سرمایه بسر و غنایه
نائل اولد قنده طبیعت بشرده مر کوز اولان راحت و حضوره میل ایدوب اوطان قدیمه لری اولان قری
و بو ایدین جوار لرینده اولان مدن و امصاره خط رحال و انده سکون و قرار ایدر لر * قائما کر بر بلده
و مدینه نک جواری سرمایه معاش و ماده اتعاش اولان اقوات و ارزاقی حاوی جبال و قرادن خالی اولوب
اهل بدو و رعیتدن عاری ایسه اول بلده و مدینه تشید و تعمیر ایدن رجالک انقراض الیه و هن و اندر اسه میل
ایدوب زمان بسریده شیاً فشیاً نقصان و زوال در جوع ایتمکله بالکلیه خراب اولوق مقرر در * تسکیم
دیار شرقیه بغداد و مصر و کوفه و بلاد غربیه مدینه قبروان و مهدیه و قلعه ابن جناد و آنرک
امثالی بلادک اطراف و نواحی سنده واقع رعایانک تفرق و اتشاری سبیل الیه عمران قدیم لری مشتمل اولوب
اول معاقل حصینه بی تأسیس ایدن رجالک انقراض الیه عبارت اصلیه لری نقصان و زوال در جوع ایلدی *
و دخی بعض اوقاتنده بر مدینه نک باقی اولی اولان مالوک و سلاطینک انقراضندن نصکره اول مدینه به
ملک آخر استیلا ایدوب انده قرار و تمکن و دارالملک اتخاذ ایتمکله مدینه اخری تأسیس و تشید ایتمکدن
مستغنی اولور * و دولت ثانیه نک غریبه اول مدینه نک نظام قدیمی محفوظ و مصون و آسیب اندر اسدن
محروس و مأمون اولوب و دولت اولی دن زیاده نیجه مبانی عظیمه و مصانع جسیه احده الیه مدینه مزبوره نک
رونی و کالی متزاید اولغله عمری مزید و وقتی مدید اولور * تسکیم حالا اشبوعه سعیده بلده فاس و حروسه

قاهره ملك حال و شانی بومنیوال اوزره واقع اولوب بلدین مذ کورین دولت اولی نك اندر اسند نصکره بر مدت
محتل النظام اولوب بعده دولت ثانیه نك غوی ایلر رونق و کمالی متزاید اولدی * فاعتر ذلک وافهم سر الله
سجانه فی خلقته

❖ (فصل) ❖

فصل رابعك ايكتمی فصلى طبیعت ملك و دولت رجالی بریه و بادیه دن مدن و امصاره نزوله داعی اولدیغی
بیاتده در * بوا مرک تحقیق و بیانی اولیه در که بریه و بادیه ده اخبیه و خیام ایلر کشت و کذا رایدن قبائل
و عسایب ایچون ملک و دولت حاصل اولوب شقه پیرای لوای استیلا اولد قلنده مدن و امصاره نزول و استیلا یه
ایکی امر ایچون مضطر اولورلر * امر نك بری بودر که اهل بریه دن بر قوم و قبیللر ایچون ملک و دولت حاصل
اولد قده رجالی خط ائقال و فراغ بال و رفاه حاله عیش و حضور و راحت و سکونه مائل اولوب بریه و بادیه ده
اقامتاری حالنده اسباب نظامدن نقصان و قصور اوزره واقع اولان امورک تکمیل و اتمامنه سعی و اهتمام
ایدرلر * امر ثانی بودر که نائل اولد قاری ملک و دولتده منازعه ایدن خصوص ملک غلبه و استیلا لرینی دفعه توسل
ایدوب مدن و امصاره نزول ایلر تحصن ایدرلر * زیر ادوات جدیدلر نك جوارنده واقع قلاع و حصون چوق
کره انلرک اعتلا ایتد کاری ملک و سلطنتی یدلرندن انتزاع ایچون قدم نزاعه قیام ایدن خصوم با هجوم ملک ملجأ
و مصیری اولوب حین مقابله ده اول حصن حصینه التجا ایلر غلبه و استیلا ایدرلر * حال بو که سورمتین ایلر
محاط و محصور اولان قلاع و حصونی محاصره دخی صعب و دشوار اولوب حصن واحد فی حد ذاته عسکر
جرار و لشکر انجم شمار مقامنه قاعدلر * زیرا قلاعک متانت و رصاتی و دروتنده مکیان اولان رجالک و رای
جداردن حرب و وغاده شدت و وصولتاری عدد کثیردن مغنی اولوب خارج قلعه ده موجود اولان رجالک
اناره مقاومتی صعب و متعسر اولدیغی ظاهر در * و مضاف حربه کثرت جند و عساکرک وجودی
طرفینده واقع خصومک حمله و هجومی و قشیده ثبات و قراری ایچون موضوع اولوب اهل قلاعک ثبات
و استقراری سور و جدار ایلر حاصل اولغله جند کثیر و جیش کبیره محتاج اولزلر * بو تقدیر جه قلاع
و حصونک استحکامی واکتخصن ایدن خصوصک درون حصاردن حمله و اقدامی اول قلعه یه استیلا قصد یله
محاصره ایدن رجالک یازوی صولت و جلاد تارینی کسر ایدوب تاب و توانلرینی قطع ایتکله ملک جدیدلر نائل
اولان قبایل و عشایرک جوارنده بر قلعه بولند قده خصمک نزول و دخولندن مقدم اکاولوج و استیلا یه سعی
ایدرلر * اگر دولت جدیدلر ظهور ایدن محله قلعه موجود کل ایسه اصحاب ملک اولاحط ائقال و رفاه
بال ایلر آسایش و حضور ایچون ثانیاً قبیللر و عشیرتاری رجالندن اوزر لرینه رفع لوای و غاییدن خصوصک
هجومندن امن و اطمینان ایچون مجدداً بر حصن حصین تأسیس و تشیید ایدرلر * تقریر مذ کوردن لایح
و ظاهر اولدی که ملک و دولتک حدودی رجالک مدن و امصاره نزول لرینی مستدعی اولوب طبیعت ملک
و دولتک لوازمندن اولدیغی ظاهر و مستین اولدی * والله غالب علی امره

❖ (فصل) ❖

فصل رابعك اوچتمی فصلى قلاع عظیمه و حصون منیعیه و سائرانییه رفیعیه نك تشیید و بناسنی اعظم ملوک
و سلاطینک قوت و اقتدار لر یله حاصل اولدیغی بیاتده در * معلوم اوله که بوندن اقدام فصول سابقه ده
تقریر و تمهید اولدیغی اوزره بوا مرک ذکر و بیانی سبق ایدوب هر دولتک تشیید بنا و احسان و عطا و سائر
آثاری شوکت و قدر تارینه نسبت و حصه می مقدار ی اوزره اولدیغی سبق و مرور ایتمشیدی * بوا مرک
تحقیق و بیانی اولیه در که مدن عظیمه و حصون منیعیه نك تشیید و تأسیسی فن بناده ماهر اولان عمله و اصحاب
حرفک اجتماع و تعاون یله حاصل اولغین بر ملک و دولتک قدر و شانی عظیم اولوب ممالک و مسالکی واسع و وسیع
اولد قده اطراف و اقطارندن صنایع و عمله اجتماع ایدوب مراد اولسان اینه شاهجه و اجرام عالییه نك تشیید
و بناسنه مبادرت ایدرلر * و دخی چوق کره واقع اولور که عمود رخام و صخور عظام و سائر اججار و احشاش

ضخامت قطع و تقلید عسرت و صعوبت مقرر اولوب طوق بشردن خارج اولغله نقل احوال انقاله اعمال
آلات جراثقال ايله استعانت ايدوب صنعت مزبوره ده ماهر بنا و تيجارلر استخدام واستعمال ايدرلر و ناسدن
حقوق كسته لر ازمينه سالقه و قرون ماضيه ده تشيد بنا اولوب حالا حقيقه معموره ارضه باقى اولان
ابنيه عظيمه دن ايوان كسرى و اهرام مصر و ديار غربده واقع جسور مقوسه و حنايى معلقه امشالى
آثار قديمه به نظر ايند كده ابنيه مذ كوره نك اعمال حيل هندسيه ايله حصولندن ذهول و غفلت ايدوب
زمان سابقه نشات ايدن رجالك با اجتماع و با اقتران اوزره قوت جسمانيه و قدرت بدنيه لرينه عز و نسبت
ايتديلر * شويله تخيل ايتديلر كه قرن اولده موجود اولان رجالك جسم و بدنلرى ضخامت و جسامته
طولا و عرضا و عمقا و قوت زچالندن اعظم اولوب ذكر اولنان مباني عظيمه و مصانع جسميه نك تشيد و بنا سنده
قوت و قدرتلى مساعد و مناسب اولغله آثار قديمه نك ضخامت و جسامتى انلك جشمه و بدنلر نك اعظم
و كبرند نشايشه و ديديلر * لكن ديار شرقه سير و سفر ايدن رجالده حقوق كسه ديار عجمده واقع ملوك
وسلاطيك بنياد ايتد كلى ابنيه شامخه يي معايينه ايدوب نقل اجرام ثقال و اجبار ضخامته اعمال حيل
هندسيه ايتد كلى مشهورلى اولدقده رجال اقدمينك آثار قديمه لى دخی قواى جسمانيه ايله اولوب
اعمال آلات هندسيه ايله اولديغنه شهادت ايلدى * وعهد مزده واقع عامه ناس ازمينه سالقه ده مبني اولان
آثار قديمه و ابنيه شامخه يي عاد و شداده نسبت ايدوب بر بنای عظيمك تعريف و توصيفنده شدادي بناديو
وصف ايدولر * زيرا وهم و زعملى اوزره قوم عاد و شداد جسامت و ضخامت و قوت و قدرت ايله موصوف
اولوب ارم ذات العباد امشالى مصانع عظيمه بنا سنده قادر اولغله سائر قومك آثار عظيمه سنى انلره عز و
ونسبت ايله توصيف ايدولر * لکن زعملى فاسد و باطل اولوب حليه محندن عاقلدر * زيرا اجسام
و بدنلر نك مقدارلى مضبوط و طرز اولوب جشمه و قوتده عصر مز رجالنه مماثلتى معلوم اولان بعض ملوك
سالقه نك ابنيه و آثارى قدر و عظمتده ابنيه عاد و شداده مساوى بلكه دخی اعظم اولديقى مشهور و معلومدر
تكيم ديار شرقه ايوان كسرى و افر يقبه ده شبيعه علويه دن ملوك عبيد ينك بعض مباني عاليه لى
و صومعه ابن حماده ملوك صنهاجينك آثارلى الى الان باقى اولوب عامه نك معلوم و مشهور ديدلر *
و كذا ملوك اغالبه نك جامع قير و اوده واقع آثار عظيمه لى و موحدينك رباط قديمه ابنيه شامخه لى
و اشبوعصر دن قرق سنده مقدم سلطان ابو الحسنك مدينه نكسان مقابله منصوره تام موضعده واقع
مباني جسميه سى و مدينه قرطاجنه اها لیسنك اجراى ماء ايچون تشيد ايتد كلى جواز اطاق و قنوات
مسكنات الان موجود و مشاهددر * بوجه قريب و بعيد بونلره مشابه و مشا كل اولان سائر اجرام
و هياكل عاليه بنياد ايدن رجالك خبرلى سمع مز بالغ اولوب جسم و جشمه لى مقدارلى حد اعتدالى تجاوز
ايتديكى يقينامه لومزددر * لکن افسانه كويان زمان بعض مجالس و محافلده ترويج نقد مغشوش سخن
بى ماكل ايچون افراط و مبالغه ايدوب اهم ماضيه دن عاد و غود و عماله نك جسم و جشمه لى وصفنده اندازه
حد و قياسدن خارج كلام باطل ايراديله مستعيني اعجاب ايدولر * مع هذا حديث صحيح نبوى ايله ثابت
اولديقى اوزره قوم غودك طريق حجازده اجبار مخونه دن اتخاذ ايتد كلى مسكن و مأوالرى حالا
موجود اولوب و ياديه حجازده محل مز بوزى اكثر سنينده مرور و عبور ايدن واردين و صادرين معايينه
و مشاهده ايدوب قدوسكى جوف و ساحه سى حالا متعارف و متعاهد اولان مساكن و منازل دن ازيد
و اعظم اولديقى ظاهر در * لکن حكايه خوانان قصه كويان بوياده قصه يي دراز ايدوب قوم عاد و غود
و عماله نك ضخامت و جسامتلى حقه افراط و مبالغه ايدولر * حقي بنى كنعان دن عوج بن عنق طول
قامت ايله وصف ايدوب ديرلر كه قعر بحردن تازه و طرى صيده ماهى ايدوب بعده تابه آفتابده بريان ايدردى
ديونقل ايدولر * بوزعم ايله قرص خورشيد نار كى ذاتنده حارا اولغله اك قريب اولان شينه دخی حرارتى
تأثير ايدوب قري مقدارى تسخين و انضاج ايدلر * بيلزلكه وقت نم اوده كرميت و حرارتك حصولى طلوع
شمس ايله شعاع مهر منير سطح ارضه عكس انداز اولوب اندن دخی هوايه منعكس اولدقده انعكاس شعاع ايله
حرارت حاصل اولور * والا قرص شمس ذاتنده حار و باردا اولوب مز اجدن عارى كو ك ب سيط مضى

نهادیدر بحث مذ کوره متعلق کلام فصل ثانیسه مرورایدوب هر ملک ودولت اصلده قوتی نسبتی اوزره اولدیغی مقاله بیانی ضمننده ذکر اولمشیدی * والله یخلق ما یشاء

(فصل)

فصل رابع در درنجی فصلی بعضی قلاع و حصون و سایر مبنائی عالییه زیاده عظیم اولمغله دولات واحده یناسنه کافل و کافی اولمدیغی یاتنده در * بوا امرک اصل و سببی اولدرکه بوندن اقدام ذکر اولمشیدیغی اوزره امر بنا تعاون ناس واجتماع علمیه مبنی اولمغله قلاع و حصون امثالی بعضی ابینه عظیمه بر کونه جسم و وسیع اولورکه قرن واحده بر دولته موجود اولان رجالک کرک قوای جسمانیه و کرک تعاون آلات هندسیه ایله معاوتلری کافی اولیوب بلکه اتمام و تکمیلی اوقات متعاقبه ده رجال آخرک امداد و اعانتلر ینسه موقوف اولور * شویله که بر دولتنک رجالی اول بنای عظیمی تأسیس و تشیده شروع ایدوب وقت و زمانی مکت و اقتداری اتمامه وافی اولمغله دولت ثانیه کلوب و ثنائیه رجالی علی التعاقب ازمنه متوالیه ده اول حصن متین و معقل حصینی اتمام و اکمال ایدرلر * و بعد الاتمام نظرمعیانه ایدن کسسه لر اول بنای عظیمی دولت واحده رجالتک اثری قیاس ایدوب بروجله استقلال آثارندن عدا ایدرلر * بویابده ازمنه سابقه ده دیار یننده بنا اولنان سد مأرب حقیقه مؤرخینک نقل ایتدیکی حکایه یه نظر اولتسونکه ستم مذ کوری سببان یشجب تأسیس و بنایه شروع ایدوب بتش عدد نرسایی اکاسوق و اجرا ایلدی * لکن قبل الاتمام بنیان عمری مندرس و منهدم اولوب قنطرة وجودی صدمه سیل فناء ایله خراب اولغین اندن صکره ملوک جیر ستم مذ کوری اتمام ایلدی * و کذلک مدینه قرطاجنه ده مبنی اولوب همسرتاق جوزا اولان صوکرلری حقیقه دخی حکایه مذ کوره منقولدر * بلکه غالب احوالده اکثر مبنائی عظیمه نک حال و شانی یوسنیاق اوزره واقع اولوب شروعی بر دولته اتمام و تکمیلی دولت اخرا ده اولمشدر * و بویخصوصه دلالت و شهادت ایدن امور دندرکه عصر مزده واقع ملوک و امرادن بری بر بنیان عظیمک تأسیس و بناسنه مباشرت ایدوب قبل الاتمام فوت اولدقده یرینه تخت نشین دولت اولان مللک بنای مذ کوری تکمیل ایشیوب نقصان و قصور ایله حالی اوزره قالدیغی مشهور و معلومدر * و ینسه بوا امره شاهد اولان امورک بری دخی بودرکه وقت اسلافده بنیاد اولتان مبنائی عظیمه قدیمه دن بعضی بنای کبیرک هدم و تخریمندن بر دولت عاجز اولوب اعدام و افناسنه قدرت حاصل اولمز * مع هذا هدم و اعدام اشیا ده اصل اولان عدمه راجع و احداث بنا خلاف اصل اوزره واقع اولمغله هدم و تخریب حقوق کره بنیادن اسهل و ایسر ایکن بر بنایک هدمندن بر دولتنک رجالی عاجز اولدقده اول بنایی ابتدا نشیده ایدن رجالک کمال قوت و اقتداری ثابت اولوب دولت واحده نک اثری اولمدیغی ظاهر اولور * تکمیل خلفای عباسیه دن هارون رشید ایوان کسرای هدم و تخریسه عزم و تصمیم ایدوب آل برامکه دن یحیی بن خالد حبشی وقتنه مصادف اولمغله خصوص امر مذ کورده استشاره قصد یله رشید یحیا یه آدم کوندردی یحیی دیدیکه امیر المؤمنین حضرت علی بوا امرده فسخ عزیمت ایدوب ایوان مزبور یه حالی اوزره ترک ایتنک مناسبدرکه آبا و اجداد عالی نژاد لری اشبور بنیان عظیمی تشیده ایدن اکسره فرسنگ ملک و دولتنک نزع و تسخیر ایتنکله عظم شان و شوکتلر ینسه استدلالات اولور دیدی رشید یحیا نک رأی و جوابی استماع ایتد کده یحیی ملوک فرسنگ ماثرینی ابقایه سوق و تخریبض ایله طائفه عجم حقیقه اولان غیرتنی اظهار ایلدی دیونعهنده اتمام ایتنکله کانون غیظ و غضبی فوران ایدوب یحیا یی هلاک ایدرم دیو حلف بالله العلی الاعلی ایتنکله رأی و عزیزی اوزره مصر اولوب ایوان کسرایک هدم و تخریینه مبادرت و مباشرت ایلدی * شویله که دارالصناعه ده موجود اولان عملیه یی جمع ایدوب کسر حجر و مدرایچون مخصوص تشه و تبراتخاذا ایتد کده نصکره ایوانک اجبار و صغورینی تار عظیم ایله انجاد و اوزرینه صبخل ایله اطفایلدی * آخر الامر بونلرک بریسی کارکر اولیوب حقوق عجز و خوف اقتضاح مقرر اولدقده تکرار محبسه یحیا یه آدم کوندروب هدم ایوانندن رجوع و تجمانی خصوصنده دخی استشاره ایلدی یحیی دیدیکه شروع ملتزم اولمغله رجوع مناسب اولیوب عزم و تصمیم ملری اوزره ثابت و مستمر

اولسونلر تا که امیر المؤمنین و سلطان عرب مبنائی بنجمن بر بناتک هدم و تخریشدن عاجز اوایش دیوناس
 یئنده قبل و قال اولسون دیوجواب ویرد کده رشید یحییانک ابتدای امر ده نصیح و پندی صدق محض
 اولدیغنی ییایوب هدم ایواندن کفیدایلدی و کذلک مامون خلیفه دخی مملکت مصر ده مائل و قائم اولان
 جبال اهرامک هدم و اناسنه مال کثیر اتفاق ایدوب و اطرافدن صنایع و عمله جمع ایلوب مقصودی حاصل
 اولدی * منقولدر که جمع اولان عمله بعض آلات هندسیه ایله اهرام مصرک نقبینه شروع ایدوب مدت
 مدیده مرورند و کرم حائط ظاهر ایله و راستنده واقع حائط آخر میاتنده واقع برج و قضایه واصل اولدیلر که
 الی الان اول منقذ ظاهر هدم اهرامک غایت و نهایتیدر * ناسدن بعضیلری زعم ایدر لر که عهد مأمونده
 اهرام نقب اولندقدنه بین الحیطان موجود اولان قضاده دقینه بولوب کنج باد آور کبی دسترس کنز عظیم
 اولدیلر و الله اعلم * و کذلک مدینه قرطاجنه ده عهد سابقه مقوم طاقرا و زره مبنی اولان قنوات عالیله
 حال موجود اولوب لکن جریان ایدن ماعدن حالی و معطل اولغله مدینه تونس اهالیسندن بعضیلری
 ابنه لرینه صرف ایچون هموار و مستوی جبراملسه محتاج اولوب و اول طاقرده او مقوله ایجاری عتد
 و شمار اولغله صنایع و عمله واروب طاق مذکور دن انتخاب ایتد کبری ایجاری بعض آلات ایله قلع و هدم
 ایدر لر * لکن بنای مذکورک متانت و حصاتی اول حده بالغدر که صنایع و عمله ایام عدیده اعمال الان
 حدید ایله اول ایجاری هدمه سعی ایدوب هزار تعب و مشقت ایله اول جدران و حیطاندن بر حجر صغیر ساقط
 اولور * و ایام هدمه سیر و تماشا ایچون اطرافدن رجال جمع اولوب عقد مجالس و محافل ایدر لر * حتی
 هنکام صبادیه بوقه دخی چوق کره طاق مذکورک پیرامنه واروب اول مجالس و محافله چوق کره حاضر
 اولدم * و الله علی کل شیء قدیر

(فصل)

فصل رابعک بشیخی فصلی بر بلده و مدینه نک ابتدا وضع و بنیاسنده مراعاتی واجب و لازم اولان مصالحن
 رعایتی ترک و اهمال اولندقدنه حادث اولان مفاصلک پیاننده در * معلوم اوله که مدن و امصار نوع
 بشر ایچون محل استقرار اولوب مکسب و معاشده وسعت و غنا و ثروت حاصل اولغله راحت و حضوره میل
 و رغبت مقرر اولندقدنه طوایف امم بر به و بادیه دن مصر و مدینه به نزول و انده قرار ایچون مسکن و مأوی
 انتخاب ایدر لر * چونکه بلاد و امصار سکون و قرار ایچون معدود و موضوع اولوب علی الدوام بیوت
 و منازلده اقامت مقرر اولندقدنه انک وضع و بنیاسنده دفع مضرت و طوارق ضرر دن حیات و جلب منافع
 و تسهیل مرافق لازم و مناسب اولدی * اما ضرر دن حیات بوطریق ایله واقعدر که اول مصر و مدینه نک
 اطرافی دائرا مدار سوراستوار و جدار هموار ایله محاط اولوب در و تنده موجود اولان مساکن و منازل
 محیط و شامل اوله وینه سکان امصاری کبد عدودن حفظ و صیانت ایچون وضع بلده ده مراعاتی لازم
 اولان امورک بری دخی تأسیس و بنیادی مراد اولسان بلده و مدینه یاسطیح جبل کبی بر مکان رفیع اوزره
 بنا اولنیکه اعدائک معود و عروجی صعب و دشوار اولوب سکان و اهالیسی فراغ بال ایله آسوده حال اولر
 یا خود اطراف و جوانبی دائرا مدار حلقه مارکبی بحر ایله یا نهرا ایله احاطه اولوب مرور و عبوری قطره
 و جسر و مقصورا و قلعه اعدا و خصوصک محاصره و هجومندن مأمون الساحه اوله کذلک آفات سماویه دن
 حفظ و صیانت ایچون وضع بلده ده طیب هوا به دخی مراعات لازم اولغله بر بلده نک انشائی قصد اولندقدنه
 هوایی خوب محله طرح اندازاسام اولر که سکان و اهالیسی امراض رذیه و حیيات عفیه دن امین و سالم
 اولر * زیرا جوهر هوا ساکن ورا کدا اولوب یا خود رکود اتم ایله فاسد و متعفن اولش کولره یا اشجار
 ملتهقه ایله ملو قورورله مجاور اولندقدنه جوهر هوا به لطافتی و بونله مجاورتی سببیه عفونت سرایت ایدوب
 سریع فاسد و متعفن اولغله انده تعیش ایدن انسان و حیوانده امراض رذیه حدوثه باعث اولور * زیرا
 طیب هوا مرعی اولمان بلادده امراض کثیره و قوی محسوس و مشاهد اولوب عامه ناسک مشهود
 و معلومی اولغله دعوائی مذکورک صدق و تحقیق ظاهر اولور * حتی قطر غربده ممالک افریقیه ده واقع

بلاد بریدن بلدة قابس امراض رديه ايله مشهور اولوب انده مقیم و مسافردن برکبه حمای عقیبه دن امین
 و سالم دکلر * و بویه مشهور و معروفدر که بلدة مذکورده مرض حسی حادث اولوب عن اصل موجود
 دکل ایدی * و سبب حدوشده امام بکری نقل ایتدی که بلدة مذکورده نیک برحلی جفر اولوب حفرة
 مذکورده در صا صا ايله محتوم شماسدن مصنوع بر طرف ظاهر اولمغله مهر و خاتمی فلک و رفع اولند قدده اندن
 برخان ظهور و جوده صعود ایدوب بعده منقطع اولد قد نصکره بلدة مذکورده مرض حسیات حادث اولدی
 دیدی * و امام بکری نیک بولکلامی نقلدن مرادی بودر که ذکر اولنسان طرف فحاس سابقا بلدة مذکورده
 واقع اولان و بادفعی ایچون بعض اعمال طلسماتی مشتمل اولوب بعد الحفر اول طرف محتوم و مدفونک مهری
 فلک اولمغله طلسم مذکورک سری زائل اولد قدده نیه بلدة مذکورده مرض و حیات عقیبه حادث
 اولدی دیوزعم ایدی * معلوم اوله که اشبو حکایه عوام ناس میانه داترا اولان حکایات رکیکه واقاویل
 ضعیفه مقوله سندن اولوب و امام بکری دخی نقد و تحقیقه حکایه مذکورده نیک قبح و فسادنی بیان و دفع
 و ابطالنی عیان ایدجه حک مرتبه به و اصل اولمغله حکایه مذکورده نیه ایستدیکی کبی نقل ایدی * لکن
 بوباید وجه صواب و حق جواب بودر که جوهر هوایی تعفن اخلاط ايله امراض رديه و حیات عقیبه به
 تمیشه ایدن اسبابک اکثری رکود و سکون ماء اولوب هوای را کدک عفونه استعدادی کامل و قویدر *
 اما تخلل ریح و نسیم ايله هوا متوج و متحرک اولوب جهت عین و شمال حرکت ایتد کده عفونه خفت و اندن
 حیوانات ایچون حادث اولان امراضه قاتل حاصل اولتی امر مقرر در * و بلاد و امصار دن بر بلدة و مدینه نیک
 سکان و اهالیسی کثیر اولوب اکثر اوقاتده کسب معاش و سائر خصوص ایچون جنبش و حرکتند تاشی هوا
 دخی متوج و متحرک اولور * اما بر بلدة نیک اهل و سکانی قلیل اولوب تحریک و توجیح هوا ده اثری ظاهر
 اولمغله اول بلدة نیک هوایی را کد و عفونتی عظیم و ضرری کثیر اولور ایشود ذکر اولنسان بلدة قابس دخی
 زمان سابقده مملکت افریقه ده زیاده معمور و سکان و اهالیسی موقور اولمغله اول بلدة رجالی دخی بحر
 متلاطم الامواج کبی فوجا فوج عین و سار حرکت ایدوب وانلک جنبش و حرکتی هوایی توجیح و تحریک
 ایتد که جوهر هوا ده حادث اولان ماده عفونتی تحلیل و ضرر و زیانی قلیل ایدوب زمان سابقده بلدة
 قابسده امراض رديه قلیل ایدی * لکن کیده رک سکان و اهالیسی قلیل اولوب حرکات و ثقلات خفیف
 اولمغله مجاورت میاه فاسده ايله متعفن اولان هوایی را کد و ساکن اولوب امراض عقیبه و حیات رديه
 کثیر اولدی * اشته بلدة قابسده کثرت امراض اصل و سببی وجه مذکورده مختصر اولوب ظاهرده
 بونن غیر سبی معلوم دکلر و بلدة قابسده ذکر اولنسان امر لک عکسی دخی بعض بلادده مشهور من
 اولشدر که انده ابتدای وضع بناده اسباب طبیب هوا به مراعات اولمغوب و عن اصل سکان و اهالیسی قلیل
 و حرکات نام بسیار اولمغله امراض کثیر حاصل اولدی * بعده کیده رک معمور اولوب سکان و اهالیسی
 موقور اولمغله حالی متغیر و عاقبتی صحت و عافیه متحول اولدی * از جمله بوحالت حال مملکت فاسده دار
 الملك دولت اولان بلد جدید نام مدینه ظاهر اولوب ثرت عمارت ايله امراض رديه قلیل اولدی *
 اقطار عالمده واقع مداین و بلادده اشبو احوال و قوعی کثیر اولوب سکا القا اولنسان کلامک فوا
 و مؤداسی فهم اولند قدده تقریر منک صدق ظاهر اولور * و اشبو عهد قریده تونس سلطانی چند نامحور
 ايله قابس شهر نی محاصره ایدوب اطرافنی محیط اولان بعض اشجار و ثغلی قطع ایتد کده برجانی منکشف
 و منقرج اولوب بلدة مذکورده نیک هوایی متحرک و متوج اولمغله ماده عفونت زائل و امراض رديه دن
 سلامت حاصل اولدی * والله تعالی مصرف الامور * اما وضع بلدة ده سکان و اهالی ایچون جلب
 منافع و فواید و تسهیل مصالح و مرافقه رعایتی لازم اولان امور عیدیه اولوب انلره مراعات ايله اهالی نیک
 مصالح مهمه لری تکمیل اولنور * اول امور لبری ماء لذیذدر که بر بلدة نیک وضع و طرحی و عین و انهار
 یا آب خوشکوار ايله ملو حیاض و آبار موجود اولان محله واقع اولد قدده اقدام حاجات و مایه حیات اولان
 ماء معین و آب لذیذک تحصیلنده سهولت اولوب وجه مسهل اوزره دفع ضرورت اولمغله امر مذکورده
 رعایت مصالح عامه دن اولوب وضع بلدة ده مراعاتی لازم و مهمدر * وینه وضع بلدة رعایتی لازم اولان

بصاحب مقدمه علامه ابن خلدون مضمون
 بمقتضای بیکه هوایی را کد اولان بلدة ده
 سکان و اهالی قلیل اولور ایسه حیات و بایه
 اکثر و اگر سکان و اهالی کثیر اولور ایسه
 امر بر عکس اولور زیرا کثرت ناس کثرت
 برکتی موجب و کثرت حرکت هوایک
 متوجی مقتضی و متوج هوا تعفنی دافع
 اولتی مستلزم در دیو اثبات مدعا ایش
 انجق علامه مشار الیه مطلقا حرکت توج
 هوا به باعث و متوج هوا تعفنی اندفاعنه
 بادی اولمغله ذاهب اولوب هوایی تحریک
 ایدن ریا حاک صحت و سقامتته نظر دن زهول
 ایش اگر هوایک توجیحی مواد فساددن سالم
 طبیعی ریح نسیم ايله حاصل اولور ایسه صحیح
 اولوب را کد اوامق لازم کلور یا خود مشار
 الیه قوی اوزره را کد اولوب کثرت
 ناس ايله متوج هوا حاصل اولور ایسه سقامت
 منداد اولور زیرا ناس مناجه و جهیله
 بر بلدة ده مستقر اولد قدده نفوس انسانی
 موجود عنصر ناریه اقتضای اوزره اول
 بلدة نیک هوایی هر نه قدر الطفا ایسه دخی
 البته متغیر اولوب سقامت کسب ایدر لکن
 بوجهله بر جواب ممکن اولور که ایکی
 مقیدن بر مستقیم مفهوم منجه هوایی را کد
 اولان بلدة ده کثرت نفوس حسیله عنصر
 ناریه غلبه ایلوب کثرت حرارت تعفنی
 احراق ایدر زیرا که اکثر ایام و باده
 امطارک قات اوزره نزولی تعفنی تحریک
 ایدوب حیات و بایه نیک کثرت به باعث
 و افراط اوزره شدت کرما و قوعی حیات
 و بایه نیک قتلنه بادی اولدنی مجرباندر
 نفعه نوری نور الله سبحانه و تعالی

امور مذکورہ نیک بری دخی جوار بلده ساکن ساکن و اہالیہ دواب و مواشیہ بری ری ایچون یکاھی
 خوب مرعاریک وجودیدرکہ اہل بلدک انتاج و ضرور و رکوب ایچون حظیرہ تملک کنندہ محفوظ
 بقروغنم و سائر نعماری موجود اولوب بولند قلمی محلدہ مرعایہ اجتہا جاری امر مقرر در * وجہ مذکور
 اوزرہ بر بلده نیک قریبہ مرعای طیبہ موجود اولد قلمہ اول بلده نیک اہالیہ ری حیوانانہ بعد مسافہ ایلہ
 تعب و مشقتدن خلاص اولوب امر مذکورہ اہتمام اہل بلده یہ موافق واقع اولغہ وضع بلده قریب
 مرعایہ رعایت دخی لازم اولدی * وینہ انشای بلده مرعایہ مهم اولان امورک بری دخی اراضی
 منبتہ و مزارع طیبہ نیک وجودیدرکہ زروع و حبوب قوت اصلی و غذای طبیعی اولغہ مزارع بلد قریب
 اولد قلمہ تحصیل و تدارکی اسہل اولوب جوار بلده وجودی انتفع و اوفق اولغہ رعایتی لازم و مهم اولدی *
 وینہ قریب بلده رعایتی لازم اولان امورک بری دخی حطب و بنا ایچون اشجاری حاوی جبل و صحرائک
 وجودیدرکہ اولاہیزم و حطب طبع طعام و استنداق ایچون عامہ ناسہ لازم و مهم اولوب نایس الواح
 و اخشاب دخی ابنہ و ستوف و سائر خشب استعمال اولان امور ضروریہ ایچون لازم اولغہ قریب بلده
 اولو قورورک وجودی دخی مرافق عامہ دن اولدی * وینہ قریب بلده بحرک وجودی دخی مناسب
 اولوب بلاد نایہ و مسافہ بعدہ دن وارد اولان بعض اغذیہ و اکسیہ نیک سفن جاریہ ایلہ تملکندہ سہولت
 اولغہ جوار بلده بحرک وجودی دخی رعایت انسبدر * لکن لزوم و وجوبہ سائر رعایتی مهم اولان
 امور کی اولوب مصالح عامہ و حوائج ضروریہ دن معدود دکلدر * معلوم اولہ کہ امور مذکورہ یہ
 رعایت ساکن بلادک حاجت ضروریہ نیک تابع اولوب انلرک قصد و غرضلرک تفاوتیلہ متفاوت اولور *
 شویہ کہ بعض بلادک واضع و بانیسی انشای بلده اختیار و رعایتی احسن اولان وضع طبعین غافل
 اولوب انتحق کنند یاقومی قلمندہ اہم اولان مصالح و منافعہ رعایت و سائر ناسک حوائج
 مهمہ لرندن غفلت ایدر * تسکیم ابتدای اسلامہ طائفہ عرب بمالک حجاز و عراق و افریقیہ
 فتح ایدوب مالک اولد قلمندہ بنا ایتد کوری بلاد و امصار دہ انتحق کنند یانلرندہ مهم اولان مصالحہ
 رعایت ایلہ منافع سائرہ یہ اہتمام ایتدیلر * از جلہ وضع ایتد کوری بلادی ری جل و ناقہ یہ صالح شجر و ماء صالح
 موجود اولان مرعاری جوارندہ بنا ایدوب میسہ لذیذہ و مزارع منبتہ و بقروغنم و سائر نعم ایچون لازم اولان
 مرعای طیبہ و قطع حطب ایچون معدا اولان جبل و صحرائہ مراعات ایتدیلر * بلاد مذکورہ ارض عراقہ
 بصرہ و کوفہ و قطر غربہ قیروان و سجلماسہ شہرلری و انلرک امثال بلاد و امصار درکہ وضع بلده رعایتی
 لازم اولان امور طبعیہ انلرہ مراعات اولوب اہمال اولغہ مدت قلمندہ خرابہ مشرف اولدی *
 معلوم اولہ کہ سواحل بحرہ واقع اولان بلاد و امصارک وضعندہ ایک امرک بری شہ رعایت لایق درکہ انلرہ
 مراعات ایلہ اول بلادک ساکن و اہالیہ مستخرج اولور * بری بودرکہ ساحل بحرہ وضع و انشا اولان
 بلد بر جبل رفیع اوزرہ بنا اولوب محل و مکانی خالی اولہ * امر ثانی بودرکہ بلاد ساحلیہ نیک اطراف
 و انجاسی رجال ایلہ مشحون اولوب مسکون و معمور محلدہ انشا اولنہ کہ قصد غارت ایلہ اعدا هجوم
 و شیعون ایتد کدہ اطرافدہ ساکن و متکین اولان رجال اعدانک دفعنہ انلرہ عون و مدد ایلر *
 بوا امرک تحقیق و بیانی بویہ درکہ ساحل بحرہ واقع اولان بلادک اطراف و اکافی عشار و قبائلدن خالی
 اولوب جبل رفیع و مکان رفیع اوزرہ واقع اولد قلمہ انشای لیلہ سفاین ایلہ قورسان طائفہ سی کلوب نہر
 و غارت ایتد سہل و آسان اولور * زیر بلاد و امصار دہ نشو و غیا اولان رجال راحت و حضورہ مالوف
 اولوب تنم و ترفہ اوزرہ برور شیب اولغہ مقابلہ و محاربہ یہ قادر اولوب و اطراف شہر دہ اہل حرب و قتال
 دخی موجود اولدیغی اعدانک مغلوبی اولد قلمہ تسخیر سفن ایلہ علی الغلہ هجوم ایتد مقرر در * تسکیم
 بلاد ساحلیہ شرقیہ دہ اسکندریہ و سواحل غربیہ دہ طرابلس و بونہ و سلا شہرلری سطح جیلدہ واقع
 اولوب و اطراف و انجاسی اصحاب حرب و قتال و اہل سلاح ایلہ مسکون اولغہ بلاد مذکورہ نیک ساکن
 و اہالیہ قورسان هجومندن امین و آسودہ دکلدر * اما سواحل جزایرہ واقع بلاد و امصارک اطرافدہ
 طبعی و ضرر بہ قادر اہل سلاح حاضر و آمادہ اولوب یا بلاد مذکورہ صعب المنال و قتل جبال اوزرہ واقع

اولد قدمه سكان واهالی طروق خصوم و هجوم عدودن امين اولوب اعدا دخی صعوبت وصول و خوف حقوق امداد ايله هجوم و اقدامدن مأیوس اولورلر * تکیم قطر غریبه مدینه سینه و بجایه و خصوصاً بلد خل نام مدینه صغیره مکانت و حصانت اوزره مینی اولوب اطرافی رجال حرب و قتال و شجعان و ابطال ايله مسکون اولقله غائله خصوصاً مدین مأمون و مصوندر * تقریر مذکور فهم و اذعان اولند قدم معلوم اوله که مدینه اسکندریه نکه وراسنده واقع عمالت برقه وافر بقیه شیردلان اهل اسلام ايله معصوم و ابادان ایکن دولت عباسیه وقتندن الی یومنا هذا اسکندریه شهری لسان عربده در بند خط و ناله معنا سنه اولان نغر اسمیه تسمیه اولندیقی وضعنده امرین مذکورین تلکبری مرعی اولوب قورسان هجومه محل اولوق توقی وجه تسمیه اولوق ظاهر اولدی * الله اعلم یوسیدتنا شیدر که مدینه اسکندریه و طرابلس غریبه ملت اسلامده مرآت عیدمه ايله عدو هجوم ایدوب بر قاج دفعه اعدا مستولی اولدی

فصل (فصل)

فصل کابدن فصل رابع التخی فیصلی بالطول والعرض صحیفه معموره ارضه واقع مساجد مکرمه و معابد معظمه بیاتده در * معلوم اوله که حق سبحانه و تعالی حضرت تری معموره ارضدن بعض بقاع و اما کنی تشریف و تفضیل ايله تخصیص و کتاب صکر یمنده فضل و شرفی تعیین و تخصیص ایدوب کنیدی طاعات و عبادات پیوت و موطن قیادی * شویله که اقلام وحی و الهام ايله صحف مطهره به السنه رسل کرام علیهم السلام ثبت و اخبار ایتدیکی اوزره اول اما کن مقدسه ده اقامت اولسان طاعات و عباداتک اجور و منوباتی تضعیف ایدوب رب عباد عبادتی تشاریف الطلاف عجمه سیله تشریف و طرق سعادتک اناره تسهیل ایلدی * و صحایف صحیحینده ثابت و معجزه قارع اولدی اوزره صحیفه زمینده وضع جباء سجود اولنان معابد مقدسه نکه افضل و اشرفی حرم مکه مکرمه و حرم مدینه معظمه و بیت المقدس اولوب یومساجد ثلاثه من کل الوجوه تفضیلی و تشریف اولندی * ابتدا مکه مکرمه مظهر عز و تکریم و بیت حضرت ابراهیم علی نبینا وعلیه الصلاه و التسلیم اولوب دبه جلیل جناب خلیل بیت حرامک بنامینی و ناسلج وزیات ايله عزم و توجهلری اعلام و ایتان ایتک اوزره امر و فرمان ایلدی * پس جناب خلیل و نبیل جابلی اسماعیل صلات الله علیهما حضراتی نص قرآن ناطق اولدی اوزره امتثال امر و مبادرت و رفع قواعد یتیه مشارکه مباشرت ایدوب فرمان الهی ایل فرض و تعیین اولنان نسل و عباداتی اقامت ایدیلر * و حضرت اسماعیل مادر مهربانی هاجر و انرا ایل حرم بطعایه نزول ایدن قبیله جرهم ایل انده ساکن و مقیم اولوب قضای نجب ایتد کلزنده حضرت اسماعیل و والده سی هاجر ایل کنز مدفون کبی حجر حرمه دفن اولندیلر * بیت مقدس دخی حضرت داود و سلیمان علیهما السلام بیتی اولوب انلردخی فرمان مالک الملک ایل بنای مسجد و نصب هیكل ایتدیلر * و بیت مقدس اطراف و حوالیسنده حضرت اسحاق علیه سلام الخلاق اولادندن قتی جوق انبیاء علیهم السلام دفن اولوب اول موطن مقدس پوشرفله دخی تشریف و ایلندی * اما حرم مدینه منوره و طیبه طیبه هجرت سیرای نبوی اولوب اکانتل و هجرت و انده اقامت دین ملت ایل یغمبر علیه السلام حضرت تری طرف حقدن مأمور اولقله اول بلده مبارکه به شد حرام عزیمت و نقل و هجرت یوردیلر * (وروضه من ریاض الجنان) اولان مسجد شریف و معبد منینی انده بنای ایدوب به مهبط آثار رجت اولان مدفن اقدس و محله مقدساری دخی اول خالک عطرنا کده واقع اولدی * بناء علی ذلك اشبهو مساجد ثلاثه قره العین مسلمین و مهوای قلوب مؤمنین و عصمة دین مبین اولوب فضل جسیم و شرف عظیمده و انده مجاورت و اقامت صلاه ایل مضاعفه ثواب حصولی حقدن وارد اولان آثار کثیر و معروف اولقله شهرتی ذکر بدن مغنیدر * ایددی مقتضای حال و عده مقال بودر که بزبوا ما کن مقدسه ده واقع مساجد ثلاثه نکه وضع و بناسنک اول و ابتداسنی و کمال ظهوری غایتیه دل علی التدریج و واقع اولان کیفیت احوالی بیانه شروع ایدوب هر برینک حال و شانکی یکان یکان تقریر و بیان ایدلم * اما حرم مکه مکرمه نکه ایتیدا وضع اسمی بوجه منقولدر که اصل و نسل ام ابوالبشر حضرت آدم علیه السلام حضرت تری

حرم مکده بیت الحرامی قبالة بیت معموده بنا و تاسیس ایدوب بعده وقت طوفانده طغیان ماء ایلد بنای
آدم مندرس و منهدم اولدی * لکن نقل مذکور و موقوف و معتبر سند قوی ایلد ثابت اولوب بلکه
بعض مفسرین رأی مذکور * (واذیرفع ابراهیم القواعد من الیت و اسماعیل) آیت کریمه سنده
واقع بعض مجلات نظم کریدن اخذ و اقباس ایدوب دیدیکه نص مذکور مدلولی اوزره ابراهیم
و اسماعیل علیهما السلام بنای یتده ارضدن رفع اساس ایتلری عن اصل مکان یتده قاعده و اساس
موجود اولوب ابراهیم و اسماعیل علیهما السلام ایتلری رفع ایتلرینه اشارت و انلردن مقدم حضرت
ابو البشرک وضع و بناسنه دلالت اولق اوزره دعوی ایتدیلر * بوند نصکره جناب حق جل و علی
حضرت ابراهیمی طراز خلعت رسالت ایلد تشریف ایدوب حلیله مکرمه لری ساره دن ضرة
مکرمه لری هاجر حقنده مستعمل اولان نائرة غیرت تقاضا سبله ظهور ایدن حالت معروف و مشهور در *
اقتضای داعیه حکمت اوزره هاجرک اوغلو اسماعیل ایلد هجرت و تغری و حضرت ابراهیمک اندن مفارقتی
باینده امر الهی صادر اولغله خلیل الله صلی علیه الاله دخی و حی ربانی اوزره هاجر و اسماعیل مدینه شام
و بلد ایلد و راستده واقع مکرمه جبالندن فاران نام محله اخراج ایدوب بعده عودت ایتد کده هاجر دخی
دلالت سراغ توفیق ایلد حالات حرامک موضع و مکانی اولان محله واصل و بالغ اولدی * و بواتشاده هاجر
سراوت عطش غالب اولوب دفع تاب تشنکی ایچون وادی ام القراده بر قطره آب دخی نایاب اولغله فیاض
مطلق جل شانہ حضرت لری هر چشمه غیبدن اجرای ماء معین زمزم ایلد هاجر و اسماعیل لطف و عنایت
ایدوب و انشای راهده قبیله جرهمک انلره مرافقتی و طرفدارینه میل و محبتلری و حواله زمزمه انلره نزول
و اقامتلری کتب نواریچده مسطور و معروف در * بعده حضرت اسماعیل علیه السلام کعبه
مکرمه نلک موضعنده کشدی ایچون بر مسکن اتخا ایدوب و اطرافنه شجر مقلدن بر تختة مقلی اداره ایتکله
انده غمتلری حفظ ایلدی * و حضرت ابراهیم علیه السلام جانب شامدن مرتبه بعدد اخی اسماعیل علیه
السلامک زیارتنه کاوب آخونده حفظ غنم ایچون اعداد اولان محله کعبه بنای تک اوزره و حی اولغله
بنای بیت الحرامه مباشرت و اوغلو اسماعیل علیه السلام ایلد استعانت ایدوب ناسیج و زیارتنه دعوت
ایلدی * بنای بیت عتید نصکره دخی حضرت اسماعیل انده ساکن و مقیم اولوب و والده می
هاجر و قات ایتد کده اول موضع اقدسه دفن ایلدی * و طایر عرش مسبر و روح بر قنوس فضا خلده پرواز
ایدیجه بیت حرامک خدمتله تقید ایدوب و امر رب ایلد قضای غیب ایتد کده مادره ربانی هاجرک جنبه
دفن اولندی * حضرت اسماعیل نصکره اولاد کرامی مقامنه قائم اولوب حواله زمزمه ساکن موالی
جرهم ایلد خدمت یقی اقامت ایتدیلر * بعده طائفة عمالقه امر یتنه مالک اولوب مدت مدیده شرفیاب
خدمت سده بیت الحرام اولدیلر * و بواتشاده قریب و بعید جمیع آفاق و اقطار دن طوائف انام آرزوی
زیارت بیت الحرام ایلد اول خطه مکرمه یتد رحل عزیمت ایدوب ریکان و مشاة بنی اسماعیل و غیری رجال
قدوم و زیارتدن بر آن خالی اولدیلر منقولدر که عهد قدیمه ملولک سالفه دن تبابعة بن بیت مکرمه حج ایدوب
تعظیم و تنکیریم ایدرلر دی حق قباد اسعد ابو کرب نامیله شهرت شعبار اولان ملک تبع بیت حرامه ثناب
مخططة یمانیه اکسا ایدوب و تطهیر و تطیف ایلد امر ایتد کده نصکره باب سعادتجا یتنه مفتاح وضع و تعلیق
ایلدی * و یتنه منقولدر که ملولک فرض دخی بیت شریفه حج ایدوب عهد لرنده هر سوم و معتاد اولان مراسم
تعظیم ایلد تقرب ایدرلر ایدی * حق زمان جاهلیتده عسید المطلب حضر بر زمزم ایتدیکی ائشاده دسترس
وصول اولد بنی زرنابدن معمول ایکی عدد غزال قرابین فرسدن اولق اوزره منقولدر و بنی اسماعیل نصکره
قبیله جرهم انلرک اخوالی اولغله امور یتنه قوی ایدوب بعده نزاعه قبیله می انلره غالب اولغله بنی جرهمی
حرم مکده دن طزد و اخراج ایتد کده نصکره الی ماشاء الله اقامت مراسم سده یتدن خالی اولدیلر * کیده رلک
بنی اسماعیل کثیر و منتشر اولوب و شعوب و قبائل عدیده یتنه منشعب اولدی * شویله که ابتدای کتابة و کتانه
دخی قریش و غیره منشعب اولوب وادی حجازه منتشر اولدیلر * کیده رلک قبیله خزاعه و لایط یتنه حد
اعتدالی تجاوز ایدوب ظلم و تعدیده افراط ایتلرله طائفة قریش انلره غلبه و استیلا ایلد امر یتنه مالک اولوب

خزاعه بی حرم محترم من اخراج ایتدیلر * و بواسطه اجداد نبی علیه السلام من قصی بن کلاب رئیس قوم
قریش اولوب خورد و کلان قبیله امریته رام اولمغله بنای یتیمه مبادرت ایدوب خشب مقل و شاخ نخل ایله
مسقف ایلدی * تنکیم شعرای عربدن اغنی بوقسه به ایما ایدوب دیدیکه
خلعت شوی راهب الدور والقی * بناهاقصی والمضاض بن جرهم
قصی بن کلاب انصکره بیت سریق برمسیل عظیم یا خود سریق شدید اصابت ایدوب مسقف و جسداری منهدم
و محترق اولمغله طائفة قریش تکرار بنای یتیمه مباشرت و خرج و نفقه سنی کندی مال لرندن جمع و تحصیل
ایتدیلر * و بواسطه بنده رچده ساحلنده بر سفینه منکسر اولوب اخشاب والواحی مسقف بیت ایچون
اصحابندن اشترای ایتدیلر * و بوندن اقدم جدران بیت بر آدم بوندن یوقارو اولوب حین بناده قدیمی
اون سکر ذراع اولوق اوزره تصمیم ایتدیلر * کذلک باب شرف مآبی دخی سطح ارضه لاصق و متصل اولوب
من بعد مصب سبل اولوق ایچون بر قامت فوقی ارتفاع تخمین ایتدیلر * لکن خرج و نفقه لری وجهه مذکور
اوزره بنای بیتک اتمامه وافی اولمغله قواعد بیتی تقصیر والقی ذراع بر شرمقداری ترک ایدوب محل مزبوری
بر چند ارقصیر ایله اداره ایتدیلر که انک و راسندن طواف اولوب حجر اسمیه موسومدر * و بیت حرام نیجه
ایام اشبه و هیئت اوزره باقی قلوب مسقف و جدرانندن بر سنه متغیر اولدی * تا اول وقتیه ذلکه عبدالله بن
زبیر حضر تلی دغوی خلافتیه قیام ایدوب و مدافعه و مقابله ایچون بر ندین معاویه طرفندن التمش دوت
سنه سی خلافتیه حصین بن نمیر ساولی نام بر شخص بلید جیوش طوفان خروش ایله حرم شریفه نزول و ابن
زبیر دخی مکه مکرمه به شخص ایتدکه حصین طرفندن ابن زبیره رمی اولسان آتش قبیله نطفه ایله بنای
یتیمه جریق اصابت ایدوب حیطان و جدراننی منشق اولدقده عبدالله بن زبیر حضر تلی دخی بیتی هدم ایدوب
وضع قدیمندن احسن وجهه اوزره بنای ایلدی و ابن زبیرک طرح ایتدیکی وجهه اوزره بنای بیت خصوصه صند
اصحاب کرام ابن زبیره مخالفت ایدوب وضع قدیمه مغایرتی مرضیاری اولدی بقی معلومی اولدقده عبدالله بن
زبیر حضر تلی دخی بویا بده حضرت عایشه صدیقہ رضی الله تعالی عنها روایتله مشکات صدر نبوتدن
شرفین بنز صد و راولان (لولا قومک لحذینو عهدیکفر لرددت الیبت علی قواعد ابراهیم و بلعلت له باین
شرقی و غربیا) حدیث شریفی ایله احتجاج ایلدی یعنی امام محراب نبوت علیه افضل التحیت حضر تلی
حضرت صدیقہ به خطاب ایدوب یوردیلر که یا عایشه اگر سنک قومک اولان قبیله قریشک شرف اسلام
ایله مشرف اولمیزی عهد کفره قریب اولمسیمدی بن بیت حرامک بناسنی تجدید و حضرت ابراهیمک وضع
ایتدیکی قواعد اوزره رد و تأسیس ایدوب بری شرقی بری غربی اولوق اوزره ایکی باب وضع ایدردم دیو
یوردیلر * حدیث مذکور عبدالله بن زبیر اسقاع ایتدکه مضمون منینی ایله علامه مبادرت ایدوب
و بیت شریفی هدمه مباشرت ایلدی و اعیان اصحاب کرامی جمع و حضرت ابراهیمک وضع ایتدیکی اساس
قدیمی کشف ایدوب وجوه قومه اراثت ایلدی * عبدالله بن عباس رضی الله تعالی عنهما حضر تلی بیتک
انهدای سبیل ناس اوزرینه قبله ناک اشتباه غائله سن دفع ایچون عبدالله بن زبیره حفظ قبله خصوصه صند
تحریر ایله توصیه و نصیحت و اتمام بنا وقتیه دلیبر علامت وضع ایتک اوزره اشارت ایتدکه ابن زبیر دخی
در حال اساس بیت اوزرینه دائره مادر اخشابدن بر دیوار چوب و بالاسندن ارسال استار ایله قبله
محافظه ایلدی * بعده عبدالله بن زبیر حضر تلی صنعای یمنه آدم کوندوب تشیید بنای ایچون کفایت
مقداری کرج تدارک ایلدی و ابتدای بناده اججار قطع اولنان محلی سوال ایدوب وفایده جگ مرتبه جرجع
ایلدی * تدارک لوازم و مهمات انصکره اساس قدیم ابراهیم علیه السلام اوزره تأسیس بنایه شروع ایدوب
جدران بیتی یکرخی یدی ذراع ترفیع ایلدی * و حدیث شریف نبویه وارد اولدی اوزره ارضه ملاصق
شرقی و غربی ایکی باب وضع ایدوب و فرش و دیوار لری تراشیده و خام ایله تشیید ایلدی * و زرباندن
مغزول مفاتیح و صفایح ابواب ایله بیت شریفی تزین ایدوب بویا بده اموال عظمه خرج و اتفاق ایلدی * بعده
زمره مروانیه دن عبدالملک وقتیه حجاج ظالم لشکر جرار انجم شمار ایله مکه مکرمه بی محاصره ایدوب
فراز جلدن مسجد حرامه رمی مخفیق ایله دیوار بیتی رخنه دار ایلدی * عاقبت عبدالله بن زبیر حضر تلی نه

ظفر بولوب اول ذات ستوده کرداری بردار ایتسد کده ابن زیرک یتیمه زیاده ایتدیکی بناخصه صنده عبدالمک
ایله مشاوره ایدوب عبدالمک دخی هدم بناوالیوم اولدیغی کی اساس قریش اوزره یتیمی ردایله امر ایلدی *
منقولدرکه عبدالمک بن مروان عبدالله بن زیر حضرت تارینک حضرت عایشه دن نقل وروایت ایتدیکی حدیث
سابقک صحته واقف اولدقه فعلنه نادم اولوب دیدیکه اگر حدیثک صحتی مقدم معلوم اولیدی یعنی عبدالله
ابن زیرک بنای یتیمه فعل وعلنی ابقا ایدوب خلافتنه تعرض و تصدی اینزدم دیواظهار تأسف ایلدی *
وقتا که حجاج بلج دید ککری ظالم عاظم عدو بنی هاشم عبدالله بن زیر حضرت تارینک کلخل وجود
مسعودلرین برکنده یتیمه شهادت ایدوب حرمین شریفینده عبدالله بن مروان نامنه خطبه خوان خلافت
اولدقه عبدالله بن زیرک افعال مرضیه سنی تغییر و آثار جلیله سنی تغییره شروع ایدوب ابتدا ابن زیرک
اساس قدیم ابراهیم اوزره تأسیس ایتدیکی بنای یتیمه حجر اسماعیل طرفنده واقع الی ذراع بر شبر مقداری
محلنی هدم و تخریب و اساس قریش اوزره بنای ایتدی * و ابن زیرک فتح ایتدیکی باب غریبی بی بالکلیه سد
ایدوب و باب شرقیده دخی الیوم مشهور و موجود اولان سده سنیه مک تحتنده واقع محلنی سدایله عتبه بابی
ترسیع و سایر بنایی حالی اوزره ترک ایدوب ماعداد برشتی تغییر ایتدی * بو تقدیرجه بیت شریفک الیوم
موجود اولان جمیع ابنیه سی عبدالله بن زیرک بناسی اولوب انجی حجاج حجر طرفنده هدم ایتدیکی محله
بر دیوار بنا ایدوب ابن زیرک بناسیله میاتمه اصبع واحد مقداری فاصله تخلیه اولغله ضم و وصل اولندیغی
مشهور و معلومدر * معلوم اوله که بو مقامده بر اشکال قوی عارض اولوب امر طوافده فقها ناک قولنه منافی
اولغله دفعی صعب و عسیر اولور * توجیه و تقریری بویه درکه بیت شریفک حائط و جدارلرینک اسفلنده میل
و انحراف اوزره مبنی و عاداتنا استحکام بنایچون معمول سد شکننده بر کوچک دیوار یا پلشددرکه خطا
پای عروس کی داترا ماداریت شریفی محیط و سوار معصم ابتکار کی ربط کسوه ایچون اوزرنده حلقه لر
موجود اولوب اهل حرم یتیمه شادروان اسمیله معروفدر * و طواف خارج یتیمه واقع اولتی شرعاً لازم
و واجب اولغله فقهای عظام دیدیلر که جداریت اساس ابراهیم علیه السلام بعضیسی اوزره مبنی اولوب
بعضیسی شادروان مذکورک تحتنده قانغله وقت طوافده شادروانه میل اولنوب جداره مس اولنورسه
طواف داخل یتیمه واقع اولوب رکن حجه خلل واقع اولور * و کذلک تقبیل حجر اسوده دخی فقهایو
محدوری سر دایدوب دیدیلر که طواف یتیمه تقبیل و استلام ایچون حجر اسوده میل ایتدکد نص ککری
طوغریلوب استقامت و استوا اوزره قیام تام ایله طواف بیت الحرام ایله دیوتا کیمدا کیمدا ایتدیلر * لکن
بوندن اقدام ذکر و تقریر اولندیغی اوزره بیت شریفک جله ارکان و جدارلری عبدالله بن زیر حضرت تارینک
بنالری اولوب محضر وجوه احکامده اساس ابراهیم علیه السلام اوزره تشید و بنا ایتدیکی ثابت و مقرر اولیجی
مسئله طوافده فقها ناک سبق ایدن قوللری محل اشکال اولدیغی ظاهر اولور * بو صورتده حل عقده اشکال
ایکی امرک بر یله حاصل اولوب ایکسیسی دخی حسن عیان و نقل یانه مخالفدر * امرینک بری بوددرکه بعض
علمادن منقول اولدیغی اوزره حجاج ابن زیرک قواعد ابراهیم علیه السلام اوزره بنای ایتدیکی جدارلری
بالکلیه اساسندن هدم و قلع ایدوب بعده وضع قریش اوزره بنای ایلدی * لکن حالاً بحاطط حطم
منیف و داخل حجر شریف اولان فضای قلبک نهایتنده حجاجک بنا ایتدیکی دیوار ایله ابن زیرک بناسی
میاتمه فاصله جزئیسه قلوب بعده بناتک طرف اعلا سندن شقینک مابینی وصل و التمام اولندیغی الآن
مشهور و معلوم اولغله جله بنا عبدالله بن زیرک اولدیغنه دلالت ایتکین دفع اشکالده و بجه مذکور
جاری اولدیغی ظاهر اولور * ایکنجی امر بوددرکه جائز که عبدالله بن زیر حضرت تارینک بیت شریفی جمیع
جهاتندن اساس ابراهیم علیه السلام اوزره رد و بنا ایتیموب انجی طرف شمالده مکان حجری یتیمه ادخال
ایچون بنا و بقیه ابنیه بی وضع قریش اوزره ابتیاه احتمال ویرد کده الآن بنای بیت ابن زیرک آثارندن
ایسه دخی جهات اربعه ده واقع جدارلرک جلایسی اساس ابراهیم علیه السلام اوزره واقع اولغله فقها
امر طوافده تحریری ایله رأی ایتدیلر دیودفع اشکال اولنور * لکن بو وجهه دخی نقل صحیح مطایق
اولوب احتمال موهوم اولغله شقای صدر حاصل اولنور و الله اعلم * معلوم اوله که ساحه بیت شریفک

منجبر آمد در عهد نبوت و خلافت صدیقه جدار و دیوار ایه محاط اولیوب طواف بیت ایچون
برفضای خالی ایدی * بعده عهد خلافت فاروقه زایر و مقیم کثیر اولوب طوافده تراحم واقع اولمغله
حضرت عمر رضی الله تعالی عنه جوار مطافده واقع بعض منازل و مساکنی اصحابندن اشترا ایدوب
ایستادن هدم و مسجد ضمیمه کلدن کمره اطرافده قامت مقدارندن اقصر بر دیوار اداره ایلدی *
بعده حضرت عثمان و اندنصکره عبد الله بن زبیر رضی الله تعالی عنهما دخی بر مقدار منزل اشترا ایدوب
مسجد شریفی توسیع ایتدیلر * بعده هر و انیه دن ولید بن عبد الملك دخی زمان خلافتده منوال سابق اوزره
مسجد حرامی توسیع ایدوب اجبار و رخام ایه بر دیوار استوار بنا ایلدی * ولید بن عبد الملك دنصکره
خلفای عباسیه دن منصور و اوغلو مهدی دخی مطایف یقی توسیع ایدوب اندنصکره الی عهد ناهذاضم
وزیاده اولتمغله ساحه بیت اوخال اوزره باقی قالدی * جناب رب العالمینک انواع عز و شرفله یو بیت
شریفی تشریف و تخصیصی دائرة توصیفندن خارج اولوب کلک و زبان تحویر و تقریرنده قاصر در * بیاتده
یوفضیلت کافیدر که حق سبحانه و تعالی بیت شریفی مهبط وحی و رسالت و مکان طاعت و عبادت ایدوب
شعائر و مناسک حبی انده فرض و ایجاب ایلدی * و حرم بیت اطلاق اولنان ساحه مبارکه به حرمت
و احترام ایدوب جمله اطراف و نواحیسی ایه نیچه حقوق تعظیم ایجاب ایتشددر که سائر اماکن شریفه ده
جاری اولمغله حرم یقی اندر دن ممتاز ایلدی * شویله که داخل حریم دین و ایمان اولیان کفره و مشرکینی
حرم بیتده دخولدن منع و نهی ایدوب حج و طواف قصیده قاتر شرف دخول اولان مسلمینی دخی خشوعه
اقرب و خضوعه انسب اولمغله پوشش یوب محیظندن زجر و سائر بدن اولان ازار و احده قصر ایه امر ایلدی
و بعض جرایم ایه اتمام اولنوب خوف مواخذة ایه دارالامن حرمة عود و التجایدن مجرمینی تامین ایدوب
حصرا و محروسه دیب ایدن حیواناتی صیددن و دشت و کهسار لرنده نابت اولان اشجاری قطع و اتلافندن
حیات و حمایت ایلدی * و اشبوح حرمت جلالت مخصوص اولان جرم حرم یو حدود ایه محد و در که طریق
مدینه منوره دن اوچ میل مقداری مسافه ایه تنعیم نام محله و طریق عراقندن یدی میل مقداری سیر ایه
ثنیه جبل منقطعه منتهی اولوب و بحرانه طریقندن شعب نام محله منتهی اولمغله طوقوز میل و طریق
طائفندن بطن غره نام وادی به کتجه یدی میل و معسوره جده طریقندن منقطع عشایر به بالغ اولمغله طوقوز
میل مسافه محدوده به حرم اطلاق اولنور * اشبوز کراولنان اوصاف سنیه مکّه مکرّمه نك حال و شافی
اولوب و تیره اجمال اوزره ذکر و بیان اولنور * معلوم اوله که مکّه مکرّمه جله بلادک اصلی اولمغله
ام القرى نسیمه اولنوب و علو و ارتفاعی ایچون کعب استندن ماخوذ کعبه ایه دخی تسیمه اولندی * و مکّه
اطلاق اولندی کی بکه اسمیلد دخی مسمی اولمغله وجه تسیمه ده اسمعی دیدیکه بکه با ایه دفع معنا سنده
اولوب وقت طوافده وقوع زحام ایه ناس بر برینی دفع ایتسکله بکه اسمیلد موسوم اولدی * مجاهد دیدیکه
مکّه نك اصلی بکه اولوب * لکن میم ایه باحر فلری حرف شفوی و مخرجلری قریب اولمغله لازم و لازب کی
میم یا به تبدیل اولندی * و ابراهیم نخعیدن منقول اولدینی اوزره بکه لفظی نفس بیت شریفه اطلاق
اولنوب و مکّه مبارکه نك اسمیدر و امام زهری دیدیکه لفظ بکه با ایه مسجد حرامک مجموعنه اطلاق اولنوب
میم ایه مکّه حرم محد و نك اسمیدر * و دخی معلوم اوله که مکّه مکرّمه ملت اسلامده تعظیم اولندی
کی زمان جاهلیتده دخی محترم اولوب بالاتفاق اکاسره اقبال و سائر ملوک آفاق مکّه مکرّمه به تعظیم قصد ایه
اموال کثیره و ذخایر نفیسه بعث و ارسال ایدرلر ایدی * حتی عبد المطلب حفر بئر زمزم ایتدیکی اشاده
ذهب ابریزدن مصنوع اسبیاف ایه ایکی تمثال غزال اولدینی کتب سیر و تواریخده مسطور و معروفدر *
و رسول اکرم صلی الله تعالی علیه و سلم حضرت ناری دخی مکّه مکرّمه یی فتح ایتد کدمانده واقع بر چاه عمیقده
ملوک سالفه نك یتیمه اهدا و ارسال ایتد کبری اموالندن اولق اوزره هر بر و قیه سی فرقر در هسم اولق اوزره
یتیم یلک و قیه التون بولوب قیتی ایکی یلک کره یسک التونه و وزنی ایکی یوز قنطاره بالغ اولدی * امام
ازرقیدن منقولدر که حضرت علی کرم الله وجهه جناب رسالت پناه صلی علیه الاله حضرت تلمیذ جوهر
پاش و رجا اولوب یا رسول الله اشب و دسترس وصول اولدیغکز مال مضارف حرب و جهاده صرف یوریلوب

دفع مضایقه یورلسه دید کده مساعده علیه لری تعلق ایتدی * بعده خللافت صدیقده دخی بنه امام
علی قول مذ کوری اعاده یوروب حضرت ابی بکر رضی الله عنه دخی اثر بی علیه السلامه اقتدا و مال
مذ کوری خزینه کعبه ده ابقا ایلدی * صحیح بخاریده ابی وائله منتهی سند سدید ایله ثابتدر که بر کون
ابی وائل زمره اصحابدن ابی شیبه بن عثمانک زیارتسه واروب ابی شیبه دیدیکه عهد خلافت حضرت عمر
فاروقده مجلسلر بنه واردم یوردیلر که خزینه یتده مخزون صغرا و یضایعنی التون و کشدن هر نه موجود
ایسه اندن برنسنه ترک ایتیبوب جله سن مسلمین یتنده تقسیم ایتک اوزره عزم و نصیم ایلدم دیو کیمینه
کشای مقال اولدی * بندخی یا عمر سن البته بو عزیمتدن رجوع ایدوب مال مذ کوری توزیع
ایده مز سن دیدم حضرت عمر مانع ندر دیدی * بندخی صاحب مکة مکرمه نک یعنی حضرت رسول اکرم
صلی الله تعالی علیه وسلم و صدیق محترمک اقدام ایتدکلری کاره سن نیجه مباشرت ایدرسن دیدیکه ده
حضرت عمر رأیی تصویب ایدوب بلی انرقدوه انام ایکی امام همامدرو که اثر لر بنه اقتدا لازم در دیدی *
و مال مذ کور سادات علویه دن افطس قنه سنه دله یتده مخزون و باقی قالوب لکن افطس عنوانله مذ کور
حسین بن حسین بن علی بن امام زین العابدین یوز طقسان طقوز سنه سنده مکة مکرمه ده علم افراز غلبه
واستیلا اولوب بیت حرامی فتح و زیارت ایتد کده خزینه ده مال مذ کوره دسترس اولدی * و بو مال بونده
مخزون و موضوع اولغله کعبه یه نه فائده حاصل اولور بزانی امور جهاده صرف ایله استعانت ایدوب احرازه
اسحق و البقر دیو خزینه یتدن اخراج واستدیک کی انفاق و اتلاف ایلدی * و اول تاریخدنبرو کعبه
مکرمه دن مال منقطع اولوب برنسنه مخزون اولدی * اما بیت مقدس مهبط وحی و الهام و قبله قدیمه
اهل اسلام اولان مسجد اقصا در که ابتدای امر ده عبده کوا کبدن صابئیه وقتنده هیکل زهره ایچون
موضوع موضع مخصوص اولوب طائفة صابئیه کوکب زهره بی معبود اتخاذ ایتکله کابعض نسنه ایله
تقرب و توسل ایدر لرایدی * از جله هیکل مذ کور ایچون روغن زیت اعداد ایدوب انده اولان صغره
اوزرینه صب و تسبیل ایدر لرایدی * بعده انقراض مذهب صابئی ایله هیکل مذ کور مندرس اولوب
طائفة بنی اسرائیل ارض قدسه مالک اولدقده موضع هیکلی قبله صلاوة و وجهه طاعت ایتدی * تحقیقی
بویله در که جناب حق جل شاناه طائفة بنی اسرائیلک باباری حضرت اسحاق و یعقوب علیهما السلامه
ذریه بنی بیت مقدسه مالک ایتک اوزره وعدا ایتکله حضرت موسی علیه السلام دخی طائفة بنی اسرائیلی
تحقیق وعد الهی ایچون ارض مصر دن اخراج ایدوب صحرائ تهیده مدت مدیده اقامت ایتد ککلرند
جناب کلیم الله صلی علیه و آله حضرت تارینه سنط اسمیله معروف خشیبدن مصنوع برقه اتخاذ ایتک اوزره
امر الهی صادر اولدی که طول و عرضی صفت و هیئت و هیکل و صورتی بالجمله وحی ایله تعیین اولندی *
و ذکرا و لنان قبه یه بر تابوت یعنی صندوق و جله صحاف و اوانیسی ایله بر طعام سفره سی وضع اولوب و نیجه
قنادیل ایله مزین بر مناره و انده ذبح قربان ایچون بر مذبح بنالیتک اوزره امر واکل و صف ایله توراتده
وصف اولندی * موسی علیه السلام دخی فرمان خدا اوزره قبه مذ کوره بی بنالیدوب در و تخته تابوت
عهد نامیله معهود و معروف اولان صندوقی وضع ایلدی * و اشیو تابوت عهد شول صندوقدر که
حضرت کلیم الله طرف سعادن اون عدد کله ایله منزل اولان الواح علیه شکسره اولدقده عوض و بدل
اولق اوزره اولوواح اعداد اولوب صندوق مذ کوره وضع اولندی * و کذلک موجب وحی الهی
اوزره ذکرا و لنان مذبح دخی قبه معهوده نک پیشگاهنه بنالولوب هارون علیه السلام صاحب قربان
اولق اوزره حضرت موسی علیه السلام امر و فرمان اولندی * طائفة بنی اسرائیل صحرائ تهیده قبه
مذ کوره بی خیمه و خراکهار بیتک میاتسه و جمع و نصب ایدوب ادا ای صلاواتده انی قبله اتخاذ ایتدی و پیش
قبه ده واقع مذبحلرند ذبح قربان ایدوب و انبیای بنی اسرائیل دخی جوار قبه ده وجهه توجه ایدر لرایدی *
و قنا که طائفة بنی اسرائیل صحرائ تهیدن خلاص اولوب ارض شامه مالک اولدقلرند ذکرا و لنان قبه بی
استیلاط بنی اسرائیلدن بنی یامین ایله بنی افرایم و لایتری میاتسه واقع بلاد ارض مقدسه دن ککال نام محله
قتل و وضع ایتدی * قبه مزبوره مدت حرب و قتالده میدی سنه و بعد الفتح اشای قسبت بلادده میدی سنه که

بجمله اون درت سنه محل من بورده قالوب طائفة بنی اسرائیل امر صلوة و ذبح قربانده انی وجهه اقبال ایتدیلر
 وقتا که انبیای بنی اسرائیل بدن یوشع علیه السلام عالم بقایه رحلت ایدوب فوت اولدقه قبه مذ کوره بنی
 طائفة بنی اسرائیل مدینه کلکاله قریب شلیونام بلده یه نقل و اطرافنه دیوار بنا ایتدیلر * بلده من بورده
 قبه مذ کوره اوچوز سنه مقداری حفظ اولندقدن صکره بوندن اقدام هر ورا ایتدیکی اوزره بنی فلسطین
 طائفة بنی اسرائیل تغلب واستیلا ایتد کده قبه بنی یذرندن الووب بعده مدته مدیده هر ورنند صکره بنه بنی
 اسرائیل دردت تسلیم ایلدی بعده ریمس دین یهود عالی نام کوهن قوت اولدقه طائفة بنی اسرائیل ذکر
 اولتان قبه بنی نوف نام بلده یه نقل ایدوب طالوتک ایام سلطنتنده بلاد بنی یامیندن کنعون نام بلده یه نقل
 ایتدیلر * وقتا که داود علیه السلام شرف نبوت و منصب خلافت ایله مشرف اولدقه قبه و تابوت
 عهدی بیت مقدسه نقل ایدوب اوزرینه ایکی اوچ دیرکلی بر خیمه مخصوصه ضرب و صخره الله اوزرینه وضع
 ایتد کله قبه مذ کوره کالاول قبله اتخاذ اولندی * بعده داود علیه السلام قبه نک مکانی اولان صخره
 اوزرینه مسجد بنا ایتک هر ایدوب قبل الاتمام عزم کازار بقا ایتد کین اوغلو حضرت سلیمان علیه
 السلامه مسجد شریفی بنا ایتک اوزره عهد و توصیه ایلدی * حضرت سلیمان دخی عهد پدیرینک سیری
 اوزره مسجد شریفی بنایه شروع ایدوب ابتدا ای ملک و سلطنتلرندن درت سنه و وفات موسی علیه السلام دن
 بشپوز سنه هر ورنده تکمیل و اتمام ایلدی * و مسجد شریفک وضع و طرحنده و توصیف و ترتیبنده
 دقت ایدوب فوجدن معمول عمودلر و بلور روزنلر ایله آراسته ایلدی * و ابواب و حیطاته اتون حیفه لر
 قاپلیوب هیکل و نمالری و مفتاح و سائر آلاتی بالجمله زربادن صوغ و سبک ایتدردی * و عمارت مسجد
 اثنا سنده تابوت عهدی باباسی حضرت داودک بلده سی مدینه صهیوندن بیت مقدسه نقل ایتد کله اول
 تابوتی وضع ایچون مسجد شریف ظهرنده بر قبه بنا ایدوب بعد الاتمام بالجمله اشراف اسباط و رؤسای دین
 یهود توراتی کتوروب محل مذ کوره وضع ایتدیلر * و قبه و مذبح و سائر معالم دین مسجد شریفده
 اعداد اولتان موضعه وضع اولتوب طائفة بنی اسرائیل الی ماشاء الله بیت مقدسه بومنونال اوزره
 اقامت و طاعت و عبادت ایتدیلر * بعده بخت نصر وقت بنادن سکر یوز سنه هر ورنده بیت مقدسه استیلا
 ایدوب مسجد شریفی هدم و تخریب و بنی اسرائیلی تخریب و وورات و عصای احرار و هیاسکل ذهبیه بنی
 سبک و ذوب و اجبار بنی نشر و تفریق ایلدی * بعده ملوک فرس بنی اسرائیلی بیت مقدسه ارجاع و اعاده
 ایتد کله انبیاء بنی اسرائیلدن حضرت عزیر مسجد شریفی بخت نصرک سبی ایتدیکی رجاله حکم و قوی ایدن
 ملک بهم من اعانتیله بنا ایدوب لکن ملک من یوز مسجدک طول و عرضی و قدوسه کنی حضرت سلیمانک
 بناسندن دون اولتق اوزره تعیین و تحدید ایتد کله تقدیر اولتان مرتبه بنی قبا و زاید مدیلر * معلوم اوله که
 حضرت سلیمان مسجد اقصای بنایتد کده فرش و سطحی تحت الارض بربری اوزرنده ایکی طبقه رخام
 عمودلر و مقوس طاقلر اوزرینه بنا ایدوب طبقه علیانک ستونلری طبقه ثانیه نک کمرلری اوزره وضع ایلدی *
 حتی ناسدن چوق کسبیه مسجد شریفک تختنده ذکر اولتان طبقه لر مشاهد ایدوب حضرت سلیمانک
 آخری اولتق اوزره زعم و توهم ایتدیلر * لکن زعملری صحیح اولیوب حلیه همتدن عاریدر * بلکه
 وضع مذ کور اوزره بنا بوندن ناشیدر که شریعت بنی اسرائیلده نجسدن فوقی زیاده مرعی اولوب نجاست
 ظاهره دن طهارت واجب اولدیگی کبی نجاست موهومه دن تفاوت دخی لازم ایدی * شویله که اگر
 وجه ارضدن برایکی ذراع بعید باطن ارضده نجاست واقع اولوب مابین تراب طاهر ایله مملوایسه دخی
 مادامکه باطن ارضده نجاست موضعه ندن بر خط مستقیم فرض اولتوب ظاهرینه استقامت اوزره واصل
 و منتهی اوله ظاهر ارضه اول نجاست موهومه ایله حکما متنجس اولوب مذ هیلرنده موهوم محقق منزله
 تنزیل اولمش ایدی * بناء علیه بیت مقدسی نجاست موهومه دن تنزیه و صیانت ایچون وجه مشروح
 اوزره وضع و بنا ایتدیلر * شویله که فرش مسجد متصل اولان طبقه علیانک عمودلری طبقه سفلا نک
 ستونلری اوزره وضع اولتیوب بلکه طبقه سفلا نک طاق و کمرلری اوزره وضع اولندی که طبقه سفلا نک متن
 زمین اوزره قائم اولان عمودلر دن قوسلرینه طوغر و بر خط اخراج اولتسه استقامت اوزره واصل و منتهی

اولمغله باطن ارضه منجاست بولدیغی صورتده بر طرفی طبقه سفلاک کمری اوزره قائم ومنسوب و طرف
 آخری سطح مسجد متصل اولان طبقه علیاک عودلرینه واندن سطح مسجد منجاست ارض خط مستقیم
 اوزره واصل اولمغله بیت مقدسک تطهیر و تنطیفنده بالغ اولور * بنای عزیزدن بر مدت مروردنصکره
 بنی اسرائیل ملوک یونان واکسره فرس و قیصره روم حکم ایدوب و پواتشاده کواهن یهوددن بنی خشمای
 بعده احبارلرندن هر دوس بعده اولاد سکودخی حکم ایلدی * و هر دوس زمان سلطنتده بیت مقدسی
 حضرت سلیمانک حقه و وضعی اوزره بنا ایدوب تریننده بر کونه تکلف ایتدی که الی سنه ده اتمام ایلدی *
 بوندنصکره قیصره رومدن طیطش ظهور ایدوب بنی اسرائیل غالب و امورلرینه مالک اولدقه تکرار بیت
 مقدس و مسجد اقصای تخریب ایدوب برینه زروعات ایلدی * بوندنصکره طائفه روم دین مسیحی
 اخذ و قبول ایدوب احکام انجیل الیه عمل و کمال و تعظیم الیه امر اعات ایتدی * کیده رملوک روم دین
 مسیحی قبولده اختلاف ایدوب کاه کاه ترک ایتدی * تا اول وقتیه منتهی اولدی که قیصره رومدن قسطنطین
 ظهور ایدوب اناسی هلاکه نام عورت تنصرا تمکه زعم نصاری اوزره حضرت مسیحک اوزرنده مصلوب
 اولدیغی خشبه داری طلب ایچون قدسه رحلت ایلدی * قیامه نشین اولان رها بین و قیسین خشبه
 دار ارضه رمی اولوب اوزرنه خس و خاشاک و قاذورات القاولاندی دیو خبر ویرملرله هلاکه قاذورانی رفع
 ایدوب خشبه به نائل و واصل اولدی * بعده اول عز بلدی تطهیر و تنطیف ایدوب حضرت مسیحک قبری
 اولق زعمیلر الیک برینه قیامه نامیده معروف بر کنیسانا ایتد کدنصکره بنی اسرائیل وقتیه مینی اولان
 عمارت بیتدن بولدیغی بنایی تخریب ایلدی * و ذکر اولسان زبل و قاذورانی هنرمه اوزرنه طرح و القایله
 امر ایدوب مکانی ستروا خفا تمکه زعم فاسدی اوزره بنی اسرائیل قبر مسیحه ایتد کمری اسائن واهانه
 مجازات ایلدی * بعده کنیسه قیامه حذا سنده حضرت مسیح علیه السلام مولدی اولان محل بیت
 لعی بنا ایدوب و وضع و طرحنده زیاده اهتمام ایلدی * بیت مقدسک حال و شانی بوموال اوزره باقی فالوب
 طائفه نصاری کنیسه قیامه به تعظیم و عنایت و هنرمه اہانت ایتدی * تا اول زمان سعادت نشان
 ظهورینه دلک که آفتاب اسلام مطلع عز و اقبالدن طالع و انوار فتح و ظفر ظاهر و لامع اولوب حضرت عروفت
 بیت مقدس ایچون بالذات سیر و سفر و نائل فوز و ظفر اولدقه هنرمه سوال ایدوب محفل و مکانی ارات
 اولدقه زبل و تراب الیه ملوک اولدیغی مشهودلری اولمغله اول ساحه اقدسی کشف و تطهیر ایلدی * بعده
 این بدوی اوزره اوزرنه بر مسجد شریف بنا ایدوب شرع شریف مساعد و ام کابنده فضل و شانی ثابت
 اولدیغی مرتبه تعظیمه قیام ایلدی * بعده ملوک امویہ دن ولید بن عبدالملک مسجد عمری سائر مساجد
 اسلام طریخی اوزره تشید و بنا ایدوب مشیت علیه الهیه تعلق ایتدی که وجه اوزره ترصیف و تانیسته صرف
 مقدور ایلدی * تکیم مکہ مکرمه ده مسجد حرام و مدینه منوره ده مسجد نبوی و دمشق الشامه
 مسجد امویہ تک تعمیر و تشیدینه اهتمام ایدوب بو مشاهد مقدسه ده مساعی جیسله سی مشکور و السنه
 انامده خیر الیه مذکور اولدی * حتی عرب مسجد شامه بلاط و ایسد تسمیه ایدوب ارض مسجد فرس
 رخام اینکله بواسطه موسوم ایتدی * و دخی ولید بن عبدالملک ذکر اولسان مساجدی بنایه مبادرت
 ایتد کده قیصر رومه آدم کوندر و تشید بنیان و تنقیق سقف و حیطان ایچون اموال کثیره و بنا و عمل
 ارسال اینک اوزره امر و فرمان ایلدی * قیصر یلید دخی سطوت و لیددن خوف و خشیت ایدوب بر وجه
 مسارعت امرینه اطاعت اینکله ولید بن عبدالملک ایضه مساجدی اتمام ایلدی * و قیامه سنین هجرت
 نبویه مائه خامسه و آخریه بالغ اولدقه اراضی مصر و شام و اقطار حجازده فرمانفرمای مسند احکام
 اولان ملوک شیعہ و خلفای عبیدینک ضابطه نظاملری محفل اولوب شیرازه استقاملری منحل اولمغله طائفه
 افرنجیت مقدس و عاقه ثغور شامه غلبه و استیلا ایتدی * و قدس شریفده هنرمه مقدسه اوزرنه
 بر کنیسه عظیمه بنیاد ایدوب زیاده تعظیم و اعتبار و بناسیله افتخار ایتدی * بعده بشیر و زکسان
 تاریخنده ملوک اگراد ایویه دن سلطان صلاح الدین بن ایوب عمالک مصر و شامه مالک اولوب خلفای
 شیعہ عبیدینک بدع مکروه و آزار سیله لرینی محو و افناء الیه ایشای مآثر حسنی ایتد کده دیار شامه علم

افراز غزا اولغله انده اولان كفار افرنج ايله جهاد ايدوب بيت مقدسي و ثغور شامدن تغلب و تسلط ايتدكلى
 حصون و قلاع يذرندن نزع و تسخير ايلدى * و بيت مقدسه مبنى اولان كنيسة افرنجى هدم و تخريب
 و خنجره مقدسه يى كشف و تطهير ايدوب اوزريشه الا ن عهد مزده مشهور و معهود اولان مسجد شريفنى
 بنا ايلدى * معلوم اوله كه حديث صحيح نبويه وارد اولديغى اوزره رسول اكرم صلى الله عليه وسلم
 حضرت تليشه وجه ارضه ابتدا ناس ايجون وضع اولنان بيت عبادتدن سوال اولنوب مكه مكرمه در ديو
 جواب و پرديار * بعده مكه دنصكره قننى مسجد وضع اولندى ديو سوال اولنغله بيت مقدس در ديو جواب
 و پردي * بعده مكه مكرمه ايله بيت مقدس ميا تنده نه مقدار زمان تخال ايتدى ديو تكرار سوال اولند قده
 اول واقف اسرار ام الكتاب عليه صلوات الله الملك الوهاب قرق سنه مرور ايتدى ديو جواب مستطاب
 و پر مكه حل سوال ايتديار * بو حديث شريف و خبر لطيفك ظاهر يشه بر اشكال عارض اولور كه مكه
 مكرمه نك مشيد ار كافي حضرت ابراهيم و بيت مقدسك باقى بنيانى حضرت سليمان عليه صلوات الله الملك
 المنان اولغله بناى مكه مكرمه ايله بناى بيت مقدس ياتنده حضرت ابراهيم ايله حضرت سليمانك مابى
 مقدارى زمان مرور ايدوب بىك سنه دن زياده مدت تخال ايتش اولور * بو تقدير وجه حديث مذكوره
 قرق سنه اولق اوزره تصريح اولنوب بو وجهله تعييج اولنغله توجه وجهه محتاج اولور * حل عقده
 اشكال و دفع سواله جواب صواب بودر كه حديث مذكوره وضع بيت ايله مراد بنا اولوب بلكه دروى
 زمين و وجه ارضه ابتدا عبادت ايجون تعيين اولنان بيت مخصوص دن سواله حل اولور * بو صورت به بعد
 اولنك بيت مقدس حضرت سليمان دن سنين كثره ايله مقدم و بيت حرام دن قرق سنه مؤخر عبادت ايجون
 وضع و تعيين اولنوب يئرلنده مدت چهل ساله تخال ايتش اوله * حتى بوندن اقدم نقل اولندىغى اوزره قوم
 صابئيه خنجره اوزريشه هيكل زهره بنا ايدوب قبله اتخا ايتدكلى محل مرور تعيين الهى ايله مكان عبادت و قبله
 طاعت اولديغنه اطلاع رند ثابى اولق بعيد دكلدر * تكيم وقت جاهليته طائفة مشركين كه مكه مكرمه نك
 قديم قبله طاعت و مكان عبادت اولديغنه واقف اولوب زعم فاسد لى اوزره بيت حرامك درون و بيرونه
 وضع اصنام ايله تقرب ايدرلر ايدى * و خنجره اوزريشه هيكل زهره بنا ايدن قوم صابئيه حضرت ابراهيم
 عهدنده ظهور ايتكله دائرة عقلمن بعد دكلدر كه مكه مكرمه ايله بيت مقدسك طاعت و عبادت ايجون
 وضع و تعيين اولنلر نك مابى قرق سنه اولوب حين تعيينده ارض خنجره خالى و بو حال اوزره نچه زمان باقى
 قالد نصكره حضرت سليمان عليه السلام مسجد اقصايى بنا ايلدى * تقرير مذكور قسم و اذعان
 اولند قده حديث شريفه عارض اولان اشكال منحل و منفع اولور * امام دينه منوره فى الاصل طائفة
 عمالقه دن يثرب بن مهلايل وقتنده بنا اولنوب انك آثار دن اولغله باني سنك اسميله تسجيه طريق اوزره يثرب
 تسجيه اولندى * بعده طائفة بنى اسرائيل عمالقه يى قهر و تنده ير ايدوب ارض حجازى يذرندن نزع و تسخير
 ايتلرله مدينه يه دخی مالك اولديار * بعده قبيله غسان دن قبيله نام شخصك ابنوا و احفادى بنى اسرائيله
 حياورت ايدوب بالجله مالك اولدقلى قلاع و حصونى يذرندن اخذ ايتكله مدينه منوره يى دخی ضبط ايتديار
 بعده مكه مكرمه ده رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم طراز خاعت رسالت ايله مشرف اولوب اول
 بقعة مباركه يه سبق عنايت اوليه ايله يغمبر عليه الصلاة والسلام اكاهيروت ايله مأمور اولغين حبيب
 صديق و رفيق شقيق حضرت صديق مرافق ايله مدينه منوره يه تشریف و احباب كرام رضوان الله تعالى
 عليهم اجمعين دخی تابع و رديف اولديار * بعد النزول مهيايط وحى و تنزيل اولان مسجد شريف و بيوت
 مباركه لر ين تأسيس و بنالرينه شروع ايدوب سبق قلم تقدير ايله تعيين و اعداد اولنان موضع جليلي وضع
 اساس و رافع بنا ايله تشریف و ترفيع يورديار * و مدينه منوره ده ساكن و مقيم اولان ابنائى قبله دين
 قيمي قبول ايدوب يغمبر عليه الصلاة والسلامك شرف نزول لر ين نعمت و غنيمت يلوب من كل الوجوه
 نصرت ايتلرله انصار اسميله تسجيه اولنديار * كلمة اسلام مدينه ده تمام اولوب حله كلمات اوزريشه عالم
 و يغمبر عليه السلام قويم ائله غالب و مستولى اولوب فتح مكه مكرمه ايله مشرف و مستبعد اولديار *
 بعده مكه مكرمه فتحند نصكره معشر انصار رضوان الله تعالى عليهم اجمعين يغمبر عليه السلامك ائله دن

تحويل ایدوب مکه مکرمه منبت نهال وجود لری اولمغله انده مکت واقامته میل ورغبت لری ظنیه مهره
 سیاب کبی کرداب اضطرار بده سرکردان اولوب دغوموم و محزون اولمغله یغمبر علیه السلام هجرت سرائ
 مدینه ده مکت واقامت ایدوب مفارقت ایتمه جک لری اخبار و تبشیر بیورملریه تسلیه بخش خاطر انصار
 اولایلر * طیار عرش مسیر روح مقدس لری عالم لاهوته انده پرواز ایدوب ملحد شریف و قیرمید لری اول
 حظیره قدسی رشک روضه جنان ایلدی * مدینه منوره نیک فضل و شرفی حقنده وارد اولان احادیث
 صحیح برده خفایه مستور اولوب کتب احادیثه اسانید سدید ایل مضبوط و مسطور در * معلوم
 اوله که مدینه منوره نیک مکه مکرمه اوزر نه تفضیلده بین العلما اختلاف واقع اولوب امام مالک رضی
 الله تعالی عنه مدینه منوره مکه مکرمه دن افضل اولاق اوزره اجتهاد ایلدی زیرا امام مالک عندنده یوباید
 نص صریح ثابت اولوب سند صحیح ایل رافع بن جذیمه دن مروی اولدیی اوزره سید الکاتبات علیه
 افضل التحیات مدینه منوره مکه دن افضل دردیو کوه پاش نطق و بیان اولایلر * حدیث مذکور ی امام
 عبد الوهاب معونه نام تألیفنده نقل ایدوب احادیث آخری دخی روایت ایندیکنه کوره ظواهری مدینه
 منوره نیک مکه دن افضل و اشرف اولمسنه دلالت ایدر * لکن امام ابوحنیفه و امام شافعی رضی الله
 تعالی عنهما حضراتی یوباید امام مالک مخالف ایدوب مسجد حرامک مدینه منوره ده اولان مسجد نبویدن
 افضل اولمسنه احتیاج ایدیلر * چونکه مسجد شریف نبوی مهبط وحی الهی اولوب علی الخصوص
 جسد اقدس و وجود مقدس لری اول خالک عطرنا کی تشریف ایتمکه هر چی عمیق و مکان صحیفه دن قلوب اهل
 اسلام اسکا میل ورغبت ایدوب شرف زیارتی ایل مشرف اولورلر * اشبه و تقریرات و تحقیقات
 درجه کوشدن منتظره هوشه بالغ اولوب نقش نکیق قواد اولدنده یومساجد معظمه لک اولی مسجد
 حرام ثانی مسجد نبوی ثالثی مسجد اقصا در * شرف و فضیلت لری معلوم اولوب سابقه عنایت ازلیه
 و ذاعیه حکمت خفیه ایل هر برینک فضل و شرفی ازمنه مدیده ده علی التدریج حاصل اولدیی ثابت و ظاهری
 اولور * و یوم عنایه قیاس ایل عالم کون و شهودده سائر امور دینی و دنیویه ده دخی شئون ربانیه و تجلیات
 سبحانیه نیک ترتیب حکم و تدبیر ایل حکم ایل ظهوری فهم اولوب اسرار کونی فهم واذعانه وسیله اولور * اما
 اشبه و مساجد ثلاثه نیک غیری وجه ارضه مسجد آخرک وجودی و رؤیت و زیارتی حقنده اثر و رودی معلوم
 اولوب انجیق جزایر هند دن جزیره سرنیدیده حضرت آدم علیه السلامک مسجدی حقنده بعض اخبار
 وارد اولوب * لکن تعویل و اعتقاد صالح بر اثر ثابت اولمغله ذکر کی طی اولندی * ودخی عهد قدیمه
 ادیان باطله و ملل عاقله احساندن ام سالفه نیک معبد و مسجد لری اولوب دین فاسد و زعم کاسد لری اوزره
 تعظیم و تکریم ایدر لرایدی * از جمله مجوس مخصوص فرسک آتشکده لری و طائفه یونانک هیکل لری کبی
 و دیار حجاز ده عرب مشرک لری یونان و اوسنام لری که حضرت یغمبر صلی الله تعالی علیه وسلم
 حضرت لری بعض غزوات مسعوده لرده هدم و تخریبی امر ایدیلر * ائمه تاریخدن امام مسعودی بیوت
 مذکور دن بعضیلرین ذکر و تعداد ایدوب موقع و مکانی و اصل و وضعی تعیین و تعریف ایلدی * لکن
 عن اصل مشروع اولوب طریق دین و ملت اوزره واقع اولمغله ذکر و پیاسته تعرض و التفات اولندی *
 و بیوت مذکور حقنده کتب تاریخده مسطور اولان اخبار کافی اولمغله و محله ذکر و بیان مغنی اولوب
 احواله و قوف مراد ایدن کسنه لک کتب و تاریخه نظرات و نظر * والله یهدی من یشاء

(فصل)

فصل رابعک بدخی فصلی مغرب زمین و عمالت افریقیه ده مدن و امصارک قلیل اولدیی بیاستده در *
 بواصرک سبی اولدرکه قطر غربیه واقع همالکه عهد اسلامدن نیجه ییلک سنه مقدم بر بریه قوی مالک
 اولوب طائفه مزبور اخیه و خیام ایل دشت و صحرا ده کشت و کذاره مألوف بدوی الامل اولمغله
 حضر یلر کبی سکون و قرار ایچون موضوع اولان بلاد و امصار اتخاذا ایدیلر * و طائفه افریج و قبائل
 عربین عمالت افریقیه یه مالک اولان مالک و سلاطینک ملک و دولتری و قی دخی قصیر اولوب طور حضارت

راسخ اوله جق مرتبه مدید و طویل اولمغله اکثر امور له آیین بد اوت اوزره وضع و حرکت معتاد لری اولمغین
تأسیس مبانی ایله تکثیر بلاد ایتمه دیلر * و سبب آخر بودر که امر بناسخضری و بلاد یلره مخصوص و صنایع
عبدیده به مبنی و طائفة بر بریه بریه نشین اولمغله صنعت و حرفتدن بری اولوب امر بناسخ لازم اولان صنایعی
کسب و تعلم و غبت ایتمه لریه تأسیس مبنایه همتری قاصر اولدقده وضع مدن و امصارده عجز و قصور لری
اظهار در * و سبب دیگر بودر که طائفة بر بریه نسل و نسبیاری مضبوط و اصل و حساب لری محفوظ قبائل
و عشایردن اولوب قوم مذکور دن بر طائفة عصیت نسبییه دن خالی دکادر * اهل انساب اولان عشایر
و قبایل ایسه بد اوتیه مائل اولوب بریه و بادیه ده خیمه و خرگاه ایله کشت و کذاره مألوفلردن و مدن و امصارده
سکون و قرار راحت و حضوره میل ایدن بعض رجال عشیره مخصوصه صدر که فی الجمله ثروت و غنایه دسترس
اولمغله دشت و صحرا ده کشت و کذار و اعدا و خصوص ایله جنگ و پیکار دن فارغ اولوب بریه مصر و مدینه ده
سکون و قرار و حفظ نفس و مال ایچون اول بلده نک حیات و مستحفظ لریه عیال اولور * بوند تناسل و در که
اصحاب بادیه بلاد و امصاره نزول ایله اول بلده نک حاکم و والی سنه عیال اولدن استسکاف ایدوب
نفس سنه مالک اولق ضمنتده دشت و صحرا ده ضرورت معاش و قلت مایه اتعاش ایله تعیشی نعمت یلورلر *
بوسید تناسلی بلاد مغرب و عمالت افریقیه نک سکان و اهالی سی بدوی اولوب رجالی خیام و نسوانی هودج
ایله کشت و کذار ایدوب اعماق صحور و جباله سکون و قرار ایدرلر * اما طائفة عجمک اکثر عمارتی
قری و امصار اولوب بلاد اندلس و مصر و شام و عمالت عراق عجم و انارک امثالی عمالت قری و رسایق معسوره
ایله یلورلر * زیر طائفة عجمک اکثری نسل و نسبیاری مخالطه اجانب و اباعدن حفظ و صیانت ایدن
قبائل و عشایردن اولوب ایچلر نه انسابی مضبوط رجال اقل قلیل اولمغله مصر و مدینه به نزول و سکونه
مضطر اولورلر * لکن بادیه نشینلر اکثری اهل انساب اولان قبائل و عشایر اولوب علاقه نسب غیرت
و حیثه سبب اولمغله نفس و عیال لری محافظه و اعدا لریه مقابله به بالذات قیام ایدوب آخر نک حیات و صیانتدن
مستغنی اولورلر * بوند تناسلی دشت و صحرا ده کشت و کذار ایدوب مصر و بلده نزول ایله آخر نک تحت
قهرینه دخولدن ایا و استسکاف ایدرلر * اشهر قانون کلی معلوم و محفوظ اولوب احوال بدو و حضر
بوکافیا س اولنه

(فصل)

فصل رابعک سکرنجی فصلی ملت اسلامیه ده قلاع و حصونک دول سالقه به نسبتله قلیل اولدیغی بیاتنده در *
بو امرک سیی فصل سابقه دیار غربیه ساکن بر بریه طائفة سنک حال و شانی بیاتنده ذکر اولتان امرک
عینی اولوب صدر اسلامه طائفة عربک بد ویتری و حرف و صنایعه قصور لری سببیله تشید بنا و تأسیس
مبانی به عدم قدر لریه تناسلدر * سبب آخر دخی بودر که طائفة عرب بد ویتری و حرف و صنایعه قصور لری
قبل الاسلام بر بریه طائفة سنی کبی بریه و بادیه ده نشأت ایدوب عهد اسلامه مستولی اولدق لری عمالت
فرس و رومده اجنبی و دخیل ایدیلر * عون ربانی و تأیید صمدانی ایله اول عمالکه مالک اولدق نصرکه
دخی تشید بنا و سائر مراسم حضارته حدق و مهارت تحصیل ایدیه جنگ مرتبه دولتری تمسک
اولدیغدن ماعداد دول سالقه وقتنده اول عمالکده بنا اولتان منازل و مبانی ایله استغنا حاصل اولوب
اینیه قدیمه ایله استغنا ایتدیلر * وینه ملت اسلامه قلت بنایه بر سبب دخی بودر که ابتدای اسلامه
امر دینه اهتمام غالب اولوب حب دنیا و شهوت و هوایه راجع امور دن اجتناب و هر خص و صده قدر حاجت
مرتبه سنه اقتصار اولمغله تشید بنایه دخی حدا تعدالی تجاوز ایتدیلر * تسکیم عهد خلافت فاروقده
اصحاب کرامک دیار کوفه ده سازدن و قامشدن مبنی مسکن و منزل لری محترق اولمغله سنک و حیرایله
بنایتمک اوزره حضرت عمر دن استیذان ایتدک لرنده سده خلافتدن مطلوب لری اوزره حیاره ایله بنایه اذن
عالی وارد اولوب * لکن اوج یتدن زیاده احداث بنادن و تر فیع بنیانه حدی تجاوز دن بر فرد رخصت
ویر میوب سز سفت تیویه به ملازمت ایدک دولت دارین سز ملازمت و متابعت ایدردیو امر و توصیه

ایلدی * و نه عرضی الله تعالی عنه حضرت قری بهض اطرافدن قدوم ایدن رجاله دخی امر بشاده قدر معروفی تجاوزا یتیمک اوزره امر و فرمان یوردیلر * کندیلردن قدر معروف ندردیو سوال ایتد کارنده قدر سزى حداسرافه تقریب ایتیبوب طریق اعتدال دن اخراج ایتیمان نسنه مدردیو جواب ویردیلر * کیده رلته قدم عهد و زمان ایلله امر دینده تهاون و رخاوت حاصل اولوب طبیعت ملک و دوات غالب و شهوات نفسانیسه به ناس مائل اولدیغندن ماعد اطافه عرب قوم فرسی استخدا مایدوب امر بشاوسا ترخص و صده حرف و صنایعی قوم فرسیدن اخذ و تعلم و تفنن ایلله اجرایی حظوظات نفسانیسه به حیا درن ایتیلله تشبید مبانیده حدی تجاوزا یتدیله * مع هذا عهد و زمان قری دخی اقراض دولته قریب اولوب اکثارینا و تکثیر مدن و احصار ایدیه چک مرتبه دولت عرب بمدد اولمغله ملت اسلامده تأسیس قلاع و حصون قلیل اولدی * لکن اهل اسلامدن اول امر ویرا یدن دول سالفه امدد میدمد اولوب طوایف فرس و قبط و ببط و روم و کذالك عرب اولی دن عاد و غود و عناق و تنبایعه ملک و دولتری بعد الاماد و طولیل الابد اولوب حرف و صنایعه قدماری راسخ اولمغله هیا کل و مبانیلری عددده اکثر و افی و صحایف ایامده اثر لری ایتی اولدی * تحقیق مذکور و تقریر مسطور به چشم بصیرت ایلله امعان نظر اولند قدده شاهد وجودی اثبات مدعاه عدل شهود اولدیغی ظاهر اولور * والله وارث الارض و من علیها

(فصل)

فصل رابع طاقه و زنجی فصلی طاقه عرب بک تشبید و تأسیس ایتدیکی بلاد و امصار اسرع اوقانده خراب اولوب اقل قبلی عمارا اوزره مستقر اولدیغی یاتنده در * بواهر لک سروسپی دخی فصول سابقه ده ذکر اولندیغی اوزره طاقه عرب بک بدویت لری و حرف و صنعت قصور لری به راجع اولوب تشبید ایتد کیری بنا محکم و رصین اولمغله سر بعا خراب اولور * بو خصوصک الله اعلم بوندن اقوی بر سبب خاصی دخی بودر که طاقه عرب تأسیس بلاد و امصارده بوندن اقدام ذکر اولسان شروط لازمه به مراعات ایتیبوب وضع مدن و امصارده حسن مکان و طیب هوا و عذوبت ما و کثرت مزرعه و مراعات تر رعایتی مهم اموری اختیارده قاصر لدر * زیر مقتضای عمران طبیعی اوزره بلاد و امصارک جودت و رداقی بواوردده تفاوت ایلله متفاوت اولوب شروط مذکور به رعایت عمارتک دوامنه و خلاقی خرابنه مؤدی اولور * طاقه عرب ایسه بوشروطه رعایتدن بعید اولوب انجق مکسب و معاشلری اولان ناقه و جلک هر عالی نه مراعات ایدر لر شویله که پیرامن شهرده واقع میاهلک طیب و خشنه و قلت و کثرت نه مبالات ایتیبوب لطافت هوا و طراوت مزرعه و مراعات سوال ایتیلر * زیر طاقه مزبور به انجبه و خیام ایلله اطراف و اقطار ارضده کشت و کذا را یدوب قوت و غذالری بلاد بعیده دن جلب و نقل ایدر لر * و قونوب کو جسد کاری بریه و بادیه لرده مایه اریساح اولان جلله مهتاب رباح دخی موجود و کثوف اولوب داثما قتل و حرکت معتاد لری اولمغله هوا سی طیب محله و اصل اولور لر * زیرا اهو به و رباحک خبث و رداقی سکون و قرار و کثرت فضلات ایلله حاصل اولوب طاقه عرب ایسه علی الدوام تبدیل مقام ایتیمکه فساد هوا دن امین و سالم لدر * بواهر لک صدق و تحقیق کوفه و بصره و قیروان شهر لری به نظر ایلله حاصل اولور که طاقه عرب بلاد مذکور به بنایه مباشرت ایتد کارنده جل و ناقه لریک هر عالی نه و کشت و کذا را یدیه جکاری بریه و بادیه به قریب محله بشایدوب وضع بلادده رعایتی لازم شروط مذکور به رعایت ایتدیله * و بلاد مذکور به ملک اطراف و جوانی طیب و لطافت هوا و کثرت مزرعه و مراعاتن خالی اولمغله طاقه عرب بد نصکره بلاد مذکور به مالک اولان رجال انده سکون و قراره میل و رغبت ایتیبوب و رجال و احم ایلله معلوما کن مسموره ملک وسط و میانده مبنی اولمغله لری دربی بلاد مذکور به ملک امداد اطراف ایلله تعمیر و احیای دخی ممکن اولمغین طاقه عربک نظام لری مختل و امر لری مختل اولد قدده و هله اولی ده بلاد مذکور به خرابه مشرف اولوب زمان سر یعه (کنان لم یکن شیا) آیت کریمه ماصدق اولدی * والله بحکم لامعقپ ملکمه

(فصل)

فصل رابعك اوتحي فصلی بلاد و امصار معمور را اولد قد نصكره فوجهه خرابه مشرف اولد بقی بیاننده در * معلوم اوله كه بر مصر و مدینه ابتدا بنا اولند بقی و قنده انده مساكن و منازل قلیل اولوب واركان و اجزای بنادن سنك و حجر و كاس و مد و تداركي دخی عسیر اولور * خصوصاً نقش و نكار ايله آراسته اولان ابنیه عالیه ده ترین سقف و حیاطانی ایچون وضع و استعمال اولنان سنك رخام و صدف و صیغ و زجاج مقوله سی اشیا دخی معدوم و مفقود اولغله اول مصر و مدینه ده واقع بنالردی رمعی اوزره طرح اولنوب تریت و كافتدن خالی اولور * كیده رك مدینه هنر پوره نك عمار و نسكانی كثیر و مترايد اولد قده صنعت و عمل احتیاج مس ایدوب حرف و صنایع رغبت و احسانه رعایت و عنایت اولنغله امر بناده زیب و زینت دكری سبق ایندیكي اوزره غایت و نهایت بالغ اولور * بعده عمران مدینه كمالدن نقصانه رجعت ایدوب نسكانی قلیل اولد قده حرف و صنایع دخی مفقود اولغله تشید مبانی رصانت و متانت و زیب و زینتدن عاری اولور * كیده رك قلت سكان ايله سوق و بازار معطل و كسب و كار مختل اولوب اطراف و اطاردن حجر و رخام و سایر آلات بناسجایی مفقود اولد یغندن ماعدامنازل و قصور ك اكثری دخی خالی و معطل قالمغله بر منزل بنیادی مراد اولند قده منازل خالیه نك اججار و اخشاب قلع و قطع و بنای جدیده نقل اولنوب انكله تشید و تاسیس اولنور و مدینه هنر پوره ده منازل و قصور ك آلات و ادواتی و اججار و الواسی قلع و بنای آخره نقل اولنه رق اكثری خراب و معموری اقل قلیل اولوب اججار و اخشاب دخی مفقود اولغله سنك و حجر بدلی خشت و مدر استعمال اولنوب نقش و نكاردن ساده سقف و جدار ايله اكف اولنور * بوضورتده مدینه هنر پوره نك مسكن و منزلی اینه قری مقوله سی اولغله اول مصر معمور بریه و بادیه به مشایه اولوب قناسی مقدار اینه زمان بیره بالكلیه خراب اولتی مقرر در * سنة الله فی خلقه

(فصل)

فصل رابعك اون برنجی فصلی مدن و امصار ك بر بندن تفاضل و تفاوتی اها لیسنك وسعت معاشی و كثرن و قاهلری نسبتی اوزره واقع اولوب سوق و بازار ك رواجی مدن و امصار ك قلت و كثرن عبارت ايله تفاوتلرینه راجع اولد بقی بیاننده در * بواصل ك سروسپی اولدركه فصول سابقه ده مره بعد اخیری ذكر اولند بقی اوزره افراد بشردن شخص واحد منفردا امر معاشده محتاج اولد بقی اموردن بر امری خود بخود كسب و تحصیل قادر اولوب بلكه آحاد بشرك اجتماع و معاوتلر ايله حاصل اولور * و طوائف انامدن بر طائفه قوت و غذا و لباس و سكنی كی حوائج اصلیه و لوازم ضروریه لرندن بر شئت حصونه سعی و اتمام ایدوب امداد و اعانت ايله اول نسبه حاصل اولد قده كند یارندن اضعاف مضاعف اكثر اولان قومك حاجت و ضرورتلری سدا بتك مقرر در * مثلاً شخص واحد انجق كندی اكل و تناول ایده جنك مرتبه بغدادی تدار كنه مضطر اولد قده آخر دن استعانت ایتیب خود بخود برز و اصلاحنه مباشرت ایلنه تحصیل و تدار كنده عاجز اولور * اما بشر و اادن نفر كسه اول شخصه امداد و اعانت ایدوب بعضیسی حداد و نجار اولغله ترش آلات و بعضیسی دخی زرع و خبواب و شق ارض و سوق بقرو و حصا دسبیل و سایر موت زراعت و حراشته قیام و اعمال مذ كوره بی متفرق ایا مجتمعا تكمیل و اتمام ایلوب طائفه مذ كوره نك سعی و عملر ايله بر مقدار حظه حاصل اولد قده انلره و انلردن بر قاج قات زیاده اشخاصه قوت و غذا اولور * بو تقدیرجه اجتماع انام ايله حاصل اولان اعمال سعی و عمل ایدن طائفه نك حاجت و موتلردن ازید اولوب انلره و انلرك اضعاف رجا له كافی اولور * ایدی بو مصر و مدینه نك سسكانی محتاج اولد قری لوازم ضروریه لرینی تحصیل ایچون سعی و عمل ایدوب امداد و اعانت ايله حاجت و موتلری تدار كنه ایلنه تحصیل اید كری قوت و غذا نك اقلی انلره وافی و كافی اولوب باقیسی قدر حاجتدن فضله باقی قالمغله بر مقداری اول شهرده بسط خوان نعمت ايله ضیافتلره صرف اولنوب و بر مقداری دخی انلرك غیر اطراف و كافده

واقع اهل امصاره ثمن و قیمتی ایله بیع اولمغله اول شهر لخلق بو طریق ایله ثروت و غنایه واصل و نائل اولورلر *
 و دخی فصل خامسده واقع باب رزق و کسبده سنک ایچون ظاهر و متین اولور که کسب معاش انجیق اعمالک
 قیمت و عوضلری اولوب بر بلده صنعت و عمل کثیر اولدقده بین الناس قیمتلری دخی کثیر اولمغله معایش
 و مکاسب دخی بالضروره کثیر اولور * و مکسب و معاشه وسعت کلدیجه ناس ثروت و بیسار و کمال غنایه
 واصل اولوب ترفه و تجملده کلفت ایدرلر * شویله که مساکن و ملاسده و بساط و اوایده و سائر اثاث
 یتده تکلف ایدوب خدام عیدیه و مر اکب متعدد اخذ ایدرلر * و اومرد کوره نک حصولی اعمال
 و صنایعه موقوف اولمغله اول بلده ده اصحاب حرف و صنایعه اعتبار اولنوب هر خصوصده اقتضایدن حرفت
 و صنعتک حذاق و مهره سی اختیار و اعتبار اولمغله اسواق اعمال و صنایع رایج اولور و بوتقرب ایله
 اول بلده نک دخل و خرجی کثیر اولوب اصحاب صنایع عمللری مقابله سنده ثروت و غنایه نائل اولورلر *
 و بر بلده نک عمرانی مزدا اولدقجه اعمال و صنایع دخی زیاده اولوب کسب و کارده و فرت و اسباب ترفهده
 کلفتی موجب و اول بلده نک سکان و اهالیسی هر خصوصده زیاده ترین و تجملده راغب اولمغله تخصیصی ایچون
 صنایع کونا کون ایجاد اولنوب هر شینک قیمت و غنی ترقی بو لغله مدینه مزبوره مترقی و متضاعف اولور *
 خلاصه کلام بر بلده ده که حوایج اصلیه و لوازم ضروریه دن ازیده اعمال و صنایعه احتیاج اولنوب
 هر خصوصده ترین و تکلف اولنه هر صنعت و عملک رواج و اعتباری مقداری اصحابی ثروت و غنایه واصل
 اولور * اما بر ضرر و مدینه ده که سکان و اهالیسی قدر حاجته قصر ایدوب حوایج اصلیه و لوازم ضروریه بی
 تجاوز ایتیه لر اول بلده ده کسب و عملی سدره ق مرتبه می معاشی تجاوز ایتیز * فعلی هذا بلدان
 و امصارک من حیث العمارت تفاوت و تفاضلی صنعت و عمله اعتبار و کسب و کارده رواج و اشتغال ایله حاصل
 اولوب سکان و اهالیسنک ترفه و تنعمده تکلف و تعمق لری نسبتی اوزره واقعدر و هر بلده نک عمرانی که بلده
 اخرادن اکثر و اوفر اولوب سکان و اهالیسنک ترفه و تنعمده حال و شانلری ازیده و ابلاغ اوله اول بلده معموره ده
 ساکن رجا لک هر صنعتی بلده اخراده متوطن رجا لدن کندی مثلنه غالب اولور * شویله که بلده
 معموره نک قاضیسی بلده ثانیه نک قاضیسندن و تاجری تاجر دن و اهل حرفی اهل حرفدن و امیری امیر دن
 و ضابطی ضابطدن اشرف و ارفع اولوب وسعت حال و رفاهده غالب اولور * بو امرک صدق مثل مغرب
 دیارنده واقع بلادک حال و شانه اعتبار ایله ظاهر اولور که بلاد مد کوره دن مدینه قاس بیجا به و تلسان و بیته
 شهر لری به نسبت و قیاس اولدقده ینلرنده تفاوت عظیم بولنوب دخل و ایراد و خرج و تنفقات ایله حال
 و شانلری مختلف اولدیقی علم اجمالی و تفصیلی ایله معلوم اولور * شویله که مدینه قاسده قاضی و والی
 و سائر اصحاب مناصب و ارباب مراتبک نظام جالری تلسانده واقع قضات و ولایه و عمال و امنایه غالب اولوب
 بلدین مذکور پنک رجا لی وجه مشروح اوزره ترفه و تنعمده مختلف الاحوالدر * کذلک ینیه دیار
 غربده واقع مدینه تلسانک بلده وهران و جزایر ایله و وهران و جزایرک دخی مادونی اولان بلاد ایله حال
 و شانلری بومنوال اوزره جاری اولوب سکان و اهالیسنک کسب و کارلری ضرورت معاشه مقصور بلکه
 بجز و قصور اوزره اولان قصبات و قریه منتهی اولنجه ترتیب نظام بوجه اوزره واقعدر * بو امرک حصولی
 انجیق بلاد مد کوره ده کسب و کار و صنعت و عملک تفاوت و تنوع مقصور اولوب جله سی اسواق اعمال مشابه سنده
 اولمغله هر سوقک خرج و دخلی انده اولان متاعک رواجنه تابع و خریدارک رغبت و اعتباری نسبتی اوزره
 واقع اولدیغند تاشیدر * بناء علیه مثلا قاس قاضیسنک دخل و ایرادی خرج و صرفی مقداری اوزره غاید
 اولوب اندنیکره تلسان قاضیسنک حال و شانی دخی بومنوال اوزره واقعدر * و هر محله ده دخل و خرج
 کثیر اوله اول بلده رجا لک عز و جاه و مال و رفاهده حال و شانلری اوسع و اعظم اولوب مدینه قاسده دخی
 سائر بلاد غربه نسبت ایله دخل و خرج کثیر و ترفه و تنعم عظیم اولمغله قاضیسی و رجا لی دخی منتظم الحال
 اولمشیدر * کذلک قاسده نصیره مدینه و وهران و قسنطنینه و جزایر و بیکره نام بلده لر دخی علی الترتیب
 بومنوال اوزره جاری اولوب حوایج ضروریه لرینی تحصیلدن عاجز اولان قری و قصباته منتهی اولنجه کسب
 و کارده بوجه اوزره تفاوت مقرردر * بوند تاشیدر که قصبات صغیره نل سکان و اهالیسی فقر و فاقه ده

مقارب وضعیف الحال قلیل المال اولوب وکسب وکارلری خوایج ضروریه لرینه وافی اولیوب خرج و تنقه لرندن فضلہ سرمایه اتخاذ ایدم جگه ماللری اولمغله کسب و تجارت ایلریم و غنائم تحصیله نندن عاجز اولوب اکثری فقر او مساکین اولمشدر * و بلاد و امصار اعتباریه مراتب عز و جاه کبی مراتب فقر دخی مختلف و متفاوت اولوب از جمله مدینه فاس جزائر ینک حاللری مدینه تلمسان و وهران سائر نرندن احسن در حتی یو فقیر مدینه فاسده مشاهده ایتدی کمد ایاام عید اصحاب جزو سوادن بعضیلری قریبان اچمه سی در یوزه سیله مرو و ابواب ایدوب و اغنیایه مخصوص ماکل و ملابس طلبیله خلقی از عاج و تصدیع ایدر * از جمله لحم و روغن و سائر مطبخ کاردی طبع اولنان اطعمه نفیسه بی طلب ایدوب و البسه فاخره و غربال و اوانی و سائر اثاث بیت سوا الیه سوق و بازار دهناسی بیزار ایدر * اگر فرضا مدینه تلمسان و وهران بر سائل فاس جزائر لری کبی دور ابواب ایدوب کار و اغنیادن انکار طلب ایتدکاری اشیا بی استساره لاهالی تلمسان و وهران رد و انکار ایل اول جزائر لعنف و زجر ایدر * حالا بوعهد و زمانده مسعود و اولدینی اوزره اهل مصر قاهره نک بسرو غنا و عیش و صفارینه دائر بعض احوال نقل اولنوب استماع ایدنله حیرت و تعجب حاصل اولور * حتی فقرای مغرب بدن جوق کسینه مدینه مصره نقل و رحلت آرزو سنه دوشوب اول بلده یه نزول ایچون شد حرام عزیمت ایدر * و دیار مصرده ترفه و تنعم سائر امصاره غالب اولدینی مشهور اولمغله عامه فاس بوزعم و اعتقاد ذاهب اولمشدر که اراضی مصرده کنوز و دقائن کثیر اولمغله سکن و اهالیسی اول اموال مخزنه یه مالک اولوب اصحاب حوایجه سائر اهل امصاردن زیاده صله و صدقه بذل و ایشار ایدر * لکن بو خصوصده ناسنک زعم و اعتقاد لری هیچ اولیوب بلکه دیار مصر و بلده قاهره سائر امصاردن زیاده معصوم و اولوب سوق و بازار دهناسی کسب و کار کثیر اولمغله سکن و اهالیسی ثروت و غنایه و اصل اولور * اتماد دخل و ایراد و خرج و مصرف خصوصی جمیع بلادده جاری وقت و کثرت ایل مختلف و متفاوت اولوب ایراد کثیر ایسه خرج کثیر و قلیل ایسه قلیل اولور * و هر بلده ده که دخل و خرج عظیم اولوب کسب و کار غالب اوله بهر حال اول بلده ده هر شی موجود و سکن و اهالیسنک احوالی منظم اولور * اسدی تقریر مذکور لوح خاطر ده مرتسم اولدقه دستور العمل ایدوب بر بلده اهالیسنک بسرو غنا و وجود و سخا و زره اولدقلری سمعکه بالغ اولدقه و دوانکاره مبادرت ایتیب بلکه اول بلده زیاده معصوم و آباد اولمغله کسب و کار کثیر اولوب سکن و اهالیسی فقر و وضعفایه بذل و اتفاق ایتدکاری تسلیم و قبول اولنور * خصوص مذکور بر شهرده موجود بیوت و منازلده واقع طیور و بهایک احوالنه قیاس اولنوب پخته و پزنده نک قنق و کثرتله تمیل اولنور * زیر اثر و نعمت ایل معروف و بسط بساط سفره و سمات ایل موصوف اولان اغنیای و کارل منزللری ساحه لرنده حنطه و شعیر و ریزه نان کثیر و فراوان اولمغله اول بیوت و منازل عرصه لری تختنده غل و جراد و سائر هوام اجتماع و ازدحام و اطراف لرنده هزاره و کلاب دوران و فوق لرنده مرغان اولی اجنه طیران ایدوب (تغد و خصاص و تروح بطانا) نفوادی اوزره طیور و بهایم اول دارالنوال و نعمه آج کلوب طوق کیدر * اما بیوت فقر و منازل ضعیفده اقوات و ارزاق قلیل اولوب طعام و غذای ارزان اولمغله ساحه لرنده قاره و هر و سائر بهایم و هوام تجمع و ازدحام ایتیب و فوق لرنده مرغان هوا پر و از و طیران ایتیز * شکیم بومعنا ده شاعر دیشدر

یسقط الطیر حیث یلقط الحب * و تغشی منازل الکرماء

یعنی مرغان و طیور دانه بولدینی یره قنوب کرمانک منزل لرنده لانه ساز قرار اولور * فعلی هذا بویا به حکمت خفیه الهیه بی تأمل و تفکر ایدوب بلاد معصومه ناسک تجمع و ترا جری بیوت کرمانک طیور و بهایک اجتماع و ازدحامنه قیاس ایتد کد نص کرمانک اهل نعمت سفره نعمت لرندن ساقط اولان ریزه نان و ادام اطعمه بهایم و هوام اولدینی کبی بلاد معصومه ده اغنیای و کارل خرج و تنقه لرندن فضلہ صله و صدقه و ایل فقر و وضعفایک تعیش و تنعم لری ملاحظه اولنوب و هر بلده ده فراغ بال و رفاه حال کثرت عمارته تابع اولدینی نقش نکیکن سویدا ای فواد اوله * والله غنی عن العالمین

فصل رابعه اون ایکنی فصلی مدن وامصارده ذخایر وارزاق اسعاری بیاتده در * معلوم اوله که سوق
وبازار جمع حاجات واقوات اولوب ناسک محتاج اولدقاری ما کولان و مشروبات و ملبوسات و مقروضات
وسائر حوائج و مهمات انده موجود در * واسواقده بیع و شرا اولنان حوائج انامک بعضی
ضروری در که انسان و حیوانه قوت و غذا اولوب حنطه و شعیر و ارزن و نخود و بقله امثالی سائر حبوب ایله
انلک مصلحی اولان بصل و ثوم و سائر مصلحات طعمو مدر * و حوائج ولوازمک بعضی دخی ضروری
اولوب بلده که وقت ترفنده رغبت اولنان فوا که و غار و ملایس فخره و مرا کب فارحه و ظروف و اوانی
وسائر اثاثیت و صنایع و مبایدر * بچن بر بلده زیاده معمور اولوب سکان و اهالیسی کثیر و موفور
اولدقده حنطه و شعیر و سائر قوت و غذا اولان حوائج اصلیه ولوازم ضروریه نلک سعرو بهاسی رخیص
اولوب وقت ترفنده رغبت و استعمال اولنان فوا که و غار امثالی ما کولانک قیمت و غنلری عالی اولور *
اما بر بلده نلک عمارتی مختل اولوب اهل و سکانی قلیل اولدقده حال منعکس و منقلب اولوب اقوات ضروریه نلک
سعر و بهاسی عالی و مترقی ولوازم غیر ضروریه رخیص و بی رغبت اولور * بوازمک سروسی اولدر که
حنطه و شعیر و سائر حبوب اقوات ضروریه و حوائج اصلیه دن اولمغله نلک جمع و ادخارنده اسباب و دواعی
متوفر اولوب هر کس نفس و عیالنه بر شهر یا بر سنه کفایت و وفا اید جگ مرتبه ذخیره تحصیلنه سعی
و همت ایدر * بو تقدیرجه اهل بلده نلک بجه سی یا کتری اول بلده ده یا ک قریب قراده زراعت و حرث
امری نه مشغول اولوب و مزروعاته کثرت و برکت مقرر اولمغله اصحاب زراعتدن هر کس زرع و جمع
ایندیکی حبوبدن نفس و عیالنه کافی قوت تدارک ایتد کدنصکره اهل بلده دن چوق کسه ده سده تیکاه
جوع اید جگ مرتبه فضله کثیره باقی قالور * بناء علیه بلاد معموره موفوره الالهالیده حبوب
و مزروعات اهل بلده کافی و فضله کثیره باقی قالوب اکثر اوقاتده سعرو بهاسی رخیص اولور * مکرر بعض
اوقاتده آفات سماویه اصابت ایدوب خط و غلا و وقوعه بادی اوله * اگر توقع آفت ایله اصحاب احتسکار
حبس حبوب ایتیموب هر وقتده محصول بیعه عرض اولنسه بلاد معموره ده بلاغن و لاعوض بذل اولنق امر
مقرر ایدی * اما فوا که و غار و سائر کامائل اولان اشیا اقوات ضروریه دن اولمغله تحصیل و تدارکنه
حاجت و ضرورت مس ایتیموب حبوب و زروع کبی اهل بلدانک جمع و ادخارنه سعی و اهتمام ایتزل * لکن
اهالیسی موفور اولان بلاد معموره ده اغنیایکار کثیر اولوب ترفه و تنعمه میل و رغبت و مشتیات اغنی
تحصیله همت زیاده اولمغله هر کس مکنت و قوتی مقداری اطعمه لذیذ و البسه نفیسه ایله تنم و تجمه اهتمام
ایدر * بو صورتده مطلوب و مقصود قلیل و طالب و راغب کثیر اولمغله تراحم اغراض باعش ترقی اعراض
اولوب اصحاب ترفه و تنم اشیا نفیسه یی زیاده بهالیه اشترا بتمکله غن و قیمتی عالی اولور * اما بلاد کبیره
وامصار عظیمه ده صنعت و عملک رواجنه و اجرت و قیمتلر نلک غلا سنه سبب اویچ امر اولوب بری بلده زیاده
معمور و اهالیسی موفور اولمغله ماکل و مشاربده و ملایس و مسا کنده رجالنک ترفه و تزیینه میل و رغبتلری
کثیر اولوب صنعت و عمل زیاده محتاج اولمایدر * ایکنیسی بلاد معموره ده اقوات و ارزاق کثیر و رخیص
اولوب امر معاشده سهولت اولمغله اصحاب حرف و صنعت آخره خدمت و عملدن استنکاف و استغنا
ایتلایدر * سبب ثالث بودر که بلاد معموره ده بکار و اغنیای کثیر اولمغله ملایس و مبانی و ظروف و اوانی
وسائر خصوصیه زیب و زینته رغبت و اهل حرف و صنایعی خدمتارنده استخدام حاجتلی شدید اولوب
و هر کس تکلف و تزیینه آخره شبق و غلبه داعیه سیله اصحاب صنعت عمل و خدمتار نلک اجرت و قیمتلرندن
زیاده مال بذل ایدر * بو صورتده صنعت و عمل عزیز و قیمت و اجرتلری عالی و اربابی مستغنی اولوب سکان
مصرک خرج و صرفلری کثیر اولور * اما سکانی قلیل اولان بلاد صغیره ده زراعت و حرث قلیل اولمغله
اقوات ضروریه لری قلیل اولوب و قلت عمل و آفت سماویه و قوعی احتمالیه بلرند موجود اولان حبوبی
دخی احتسکار طریقیله امسال و ادخار ایتلر بلده بلاد مذکورده قوت و غذایک وجودی عزیز و اشترا ایدر
قیمت و ثمنی عالی اولور * اما بلاد صغیره نلک سکانی قلیل و حاللری ضعیف اولمغله فوا که و غار مقوله سی
اشیا به رغبت اولنیموب سوقلرند رائج اولمغله قیمت و غنلری رخیص اولور * واسعارک غلا سنه بر سبب

دخی بود که بعضی دیارده اقوات ضروریه دن اسواقده بیع اولنان حنطه و شعیر و سائر حبوب اوزرینه
طرف میریدن کرک وضع اولوب وجع و تحسینه مأمور اولان عمال دخی نفسار یچون عیشت نامیه
بر مقدار آنچه اخذ ایتکه ذخیره قیمت و تخلیفه ضم اولند قدیمه سعری عالی اولور * لکن بریه و بادیه ده
بیع اولنان اقوات و ذخیره کرک و معیشت معدوم یا قلیل اولوب ضرب مکوس بلاد و امصاره مخصوص
اولغله بریه و بادیه ده ذخیره بهاری رخص و قلیلدر * و اتمان اقواتک کثرت و غلاسنه بر سبب دخی
بود که بعضی دیارده زراعت و حراثت عمل کثیر ایلد حاصل اولوب خرج و مصرفی عظیم اولغله محصولک قیمتیه
ضم اولند قدیمه بهاسی کثیر اولور * تنکیم دیار اندلسده حالا سعار حبوب بو وجهله عالی اولدینی کبی
طائفه نصاری بلاد اندلسه استیلا ایدوب اراضی منته و مزارع طیبه بی اهل اسلامک بدندن اخذ و تحسیر
وانلری ساحل بحیره زراعتی عسیر و محصولی قلیل محله بقی و تغریب ایتکه شق زمین و اصلاح نبات ایچون
نقل زبل و سائر عمل کثیر و خرج عظیم محتاج اولوب مصرف مؤنت و خرج زراعت قیمت محصوله ضم اولغله
بهاسی کثیر اولدی * طائفه نصارا محالک اندلسه استیلا ایدوب انده ساکن اولان اهل اسلامی سواحل
بحیره بقی و اجلا ایدلی مؤنت زراعت کثیر اولغله اول جا بنده واقع محالک اسلامده حنطه و شعیرک سعری زاید
و کثیر اولدی * نایسدن چوق کسه اندلسده اسعار ذخیره غلاسنی و قیمت و بهارینک کثرتی استماع
ایدوب اراضی اندلسده اقوات و حبوبک قیمتیه حل ایتدیلر * لکن ظن و تخمینلری صحیح اولوب حقیقت
حالات غافلدر * زیرا قییمه معلومدر که حالا سواحل اندلسده سیاکن اولان اهل اسلام زراعت
و حراثته سائر نایسدن زیاده سی و اقسام ایدوب انده سلطان و سیرغنی و فقیرک اکثری باغ و بوستان و مزرعه
و قدان اقتضادن خالی دکلددر * مکرکیم اصحاب حرف و صنایع یا خود محافظه بلاد ایچون خارجدن
کلوب اقامت ایدن غزات مجاهدین زراعت و حراثت ایتدیلر * بوسید تاشی اندلس سلطانی خارجدن کان
عسکره علوفه و مواجیری بدلی غله و یروپ آنچه برینه محصول و برلر * بو تقریردن معلوم اولدیکه محالک
اندلسده حنطه و شعیر و سائر حبوبک کثرت قییملری قلیت و ندرتسندن اولوب بلکنه کرا اولندینی اوزره
اوضاعیری مثبت اولغله خرج و مؤنتلرینک کثرت تاشیدن * و قنا که دیار غریبه واقع عامه بر زمین
اراضی منته و مزارع طیبه بی مشغول اولوب زراعت و حراثت مؤنت کثیریه محتاج اولغله انده اقوات
و ذخیره قیمت و بهاری رخص و قلیل اولدی * والله مقدر الیل والنهار

(فصل)

فصل رابعک اوز او چغنی فصلی اهل بادیه و سکان بریه نک مدن و قری و امصار معمره ده سکون و اقامتدن
امتناعلری یاتسده در * بوا مرک سروسبی اولدر که بوندن اقدام ذکر و تحقیق اولندینی اوزره کثرت
نام ایلد مشهور و زیاده معمر اولان بلاد و امصارده اکل و شرب و سکنی و لباس و سائر وجه ایلد تکلف
اولوب سکان و اهالیسی دخی ممکن اولدینی مرتبه تجمل و تزیینه معتاد اولغله انده عادات نام حوایج
اصلیه و لوازم ضروریه مقامنه قائم اولشددر * بوندن ماعدا بلاد مشهوره و دیار معمره ده اعیان و کار
ترقه و تنعمه مألوف اولوب قصد شهرت و داعیه حشمت ایلد لباس و مبانی و نظروف و اوایندم کلفت ایدوب
اصحاب حرف و صنایعه اعتبار و بذل اموالی بشمارا یتلریله حرف و صنعت عزیز و تحصیل عسیر اولور *
و سوق و بازارده بیع و شرا اولنان قوت و متاعه طرف میریدن باج و کرک وضع اولوب تجارتدن اخذ و قیمت
و بهارینه ضم اولند قدیمه اسعارده غلامقرا اولور * بوسید تاشی بلاد معمره ده ساکن و مقیم اولان
رجالک خرج و مؤنتلری مکنت و قدرنلری مرتبه کثیر اولوب نفس و عیال لری انفاق و اکساده مال کثیره
محتاج اولورلر * اما دشت و بریده کشت و کذا رایدن بدو یلرک دخل و ایراد لری عن اصیل قلیل اولوب
بر یلده به نزل ایتد کده مدار معاش اقتضایندیکی صنعت و عمل انده کاسد و مهممل اولد قدیمه کسب و کار
و تحصیل تنفع و مالدن محروم و مأیوس اولور * بو تقدیر لازم التقریر اوزره اهل بادیه نک مضر کسیرده
سکون و اقامتی متعذرا اولوب اهل و عیالیه تعیش و زندگانی صعب و عسیر اولور * اما بریه و بادیه امر

معاش و سایر امور در تکلفدن خالی اولمغله سکان و اهالیسی نفس و عیالتی انفاقده ادنی معیشت ایله اکتفا
ایدوب مال کثیره محتاج اولمز * بناء علیه اهل بادیه دن بلاد و امصاره نزول ایدوب انده سکون و اقامت
ایدن رجالا اکثری اسرع اوقاتده تعیشدن عاجز و مفتضح اولور * مکرکیم فی الاصل بریه و بادیه ده
فوق الحیاجه تحصیل مال ایدوب بلاد معموره اهالیسی کبی ترغه و تنعمه میل و رغبت و بر بلده یه نقل
و رحلت ایتد کده فراغ بال و رفاه حال ایله تعیش ایدر * و هر بلده نك ابتدا عمار و تطای اهل بادیه دن ظاهر
اولوب فوق الحیاجه تحصیل مال ایتد کله اهل و عیالیه بر محله نزول و انده سکون و اقامت ایدر لر * والله
بکلی شیء محیط

(نسل)

فصل رابعک اون در درنجی فصل معموره و سبعة ارضه واقع عامه اقطار و اطرافک فقر و غنا ده مختلف
الاحوال اولیسی بلاد و امصار نسبی اوزره جاری اولدنی بیاتده در * معلوم اوله که شرق و غرب
و جنوب و شمالده اقطار و اطرافدن سکان و اهالیسی کثیر و موفور و زیاده معمور اولان اما کن و مواضعک
اهلی کثیر المال و مرفه الحال اولوب دولت و مملکتی عظیم اولور * بوا مرک سبی فصل سابقده ذکر
اولان کثرت کسب و کار ایله بوند نصکره وارد اوله جق فصل معاش و بیان رزق و کسبه ذکر اولنه جق
امور در * اجمالی بویه ذکر بلاد معموره ده زراعت و حراثت و وجوه عمل و صنعت کثیر اولوب ارزاق
و ذخایر سکان بلدک حوائج اصلیه و لوازم ضروریه لر یشه و فایده کد نصکره عر انک کثرت و وفور
نسبی اوزره بالغه مبالغه فضله کثیره باقی قالمغله ناس انکله تجارت و تحصیل ثروت ایدر لر * بوقتدیرجه
ناسک احوالی منتظم و نعم جلیله و اموال کثیره ایله مغتنم و متعم اولوب ثروت و غنایه و اصل اولور لر *
و سوق و بازارده بیع و شرا رایج اولمغله باج و کرک نامیده تجارتدن اموال کثیره اخذ اولوب خزینة
دولتک دخل و ایرادی عظیم اولمغله هجوم خصوم و تطاول اعدادن تحصیل نفس و عیال ایچون مالوک
و سلاطین تشبیه قلاع و حصونه تفتن ایدر لر * بوا مرک صدق و تحقیق اقطار شرقده واقع ممالک مصر
و شام و عراق عجم و هند و چین ایله عامه ناحیه شمالده و رای بحر سفیدده واقع ممالک معموره یه نظر ایله
حاصلدر که نواحی من پوره زیاده معمور و سکان و اهالیسی موفور اولمغله مالکری و کثرت و دولتلی
عظیم اولوب بلاد و امصار لر ی متعده و صنعت و تجارتی رایج و رایج اولدی * حالاهده من ده مشهور
اولدنی اوزره دیار غریبه بلاد مسلینه تجارت ایله وارد اولان طائفة نصارا نك رفاه حال و کثرت ماله حال
و شانلری دائرة و صفدن خارج اولوب و تجارت شرقک دخی وجه مذکور اوزره وسعت و ثروتلری معموره
بالغ اولمشدر * خصوصاً اقصای بلاد شرقده واقع عراق عجم و هند و چین اهالیسنک ثروت و بشارلری
حقننده واردین و صادریندن احوال غریبه و امور عجیبه استماع اولنوب غالب احوالده رد و انکاره
مبادرت اولنور * حتی عوام ناسدن بعضیلری اهل هند و چینک وسعت و مملکتی مناقبی کوش ایتد کده
ممالک من پوره ده کثرت عمارت و سیله کسب و منفعت اولدنی غافل اولوب جهت آخری ایله کثرت مال
و ثروت و غنایه یشه جل ایدر لر * شویله که یا اراضی هند و چین و بلاد عجمده معادن ذهب و فضه کثیر اولوب
یا خود امم ماضیه نك کنوز و خزانی هنود و عجمه مستقل اوقایع زعمیه کثرت مال و وسعت حالده سائر ناسه
فضل و عزت یلر یشه سبب اتخاذا ایدر لر * لکن زعم مذکور حلیه صحیحدن عاقل اولوب حقیقت حالدن
ذهول و غفلته مبتدر * زیرا اواقطارده معروف و مشهور اولدنی اوزره معدن ذهب بلاد سودانده کثیر
اولوب و ممالک سودان بلاد غریبه بلاد شرقدن اقربدر * مع هذا اهل سودان مملکتلرنده موجود اولان
امتیعه و بضایع غیری بلاد جلب ایدوب بیع و شرا ایله کسب و تجارت ایدر لر * اگر کثرت معادن ایله
اهل سودانک اموالی کثیر و موفور اولیدی جلب بضاعت و کسب تجارت ایله بلاد اخرا یه شتر حلیه تمیوب
بالجمله غنی و اموال ناسیدن مستغنی اولور لر ایدی * و دخی اهل فحوم و فحوم شرقده بوا احوالی مشاهده
ایدوب مشرقه نك وسعت حال و کثرت مال ایله اعتسابلرندن تعجب و استغراب ایتدیلر کده کوا کب

سماویه و سهام فلکیه مخصوص عطا یادن اهل شرق حفظ و نصیبی سکان غربیدن اکثر اولغله مشارقه
ثروت و غناده مغاریه به غالب در دیو حکم آید یار * اهل نجوم ملک بوباید حکم و استخراجی احکام سماویه
و اسباب ارضیه میاتسده مطابقت جهتیه صحیح اولوب انار مجتهد اهل شرق ثروت و غنای بی موجب
اسباب سماویه بی بیان آید یار * لکن آثار کونیه و حوادث سقلیه ده اسباب فلکیه هر عی اولدینی
کبی اسباب عادی ارضیه دخی لازم و مهم اولغله کثرت مال اسباب ارضیه دن بر سبب دخی لابد اولوب
منجمین اوزرینه انک دخی بیانی لازم آیدی * سبب مذکور ذکر اولان منوال اوزره اراضی شرق
کثرت اهالی ایله زیاده معمور اولوب تحصیل حاجات انامده سعی و عمل سیبیه کسب و کار کثرت و وفرتنه
مقصود در * بوندشاشی دیار شرق ترقه و تنعمده سائر آفاقدن ممتاز اولوب مجتهد اوضاع سماویه و آثار
نجومیه ایله حاصل دکدر * زیرا بوندن اقدام اشارت اولان کلامدن فهم اولندینی اوزره اسباب نجومیه
حوادث کونیه حصولنده علت مستقلا اولوب بلکه مانحن فیه اولان صد دده واقع کثرت عمارت کبی
اسباب ارضیه دن بر سبب وقعی و احکام نجوم ایل اول سبب میاتسده مطابقت و موافقت حصولی
لازمدر * معموره ارضیه کثرت مال و رفاه حاله عمارت بلاد و اجتماع رجال اصل اولدینغه افریقیه
وبرقه و لایتنرینک احوالی دلالت آیدر که ذکر اولان مملکت کثرت ثقل ملوان ایل احوالی مختل اولوب سکان
و اهالی بی بریشان و عمارینه نقصان طاری اولدقده باقی قالان رجالی مبتلای رنج و غنا و اغنیایی فقر و اولغله
دولت ایراد مقترینه ضعف و نقصان طاری و اموال میریه قلیل اولدی * مع هذا بوندن اقدام افریقیه
وبرقه و لایتنرینده واقع ملوک شیعه و صنهاجه و قسنده سمعکه بالغ اولدینی اوزره رجالی غنی و ایراد خزینه کثیر
اولوب انعام و احسانلری مشهور آفاق آیدی * حتی ملوک شیعه و قسنده دارالملک افریقیه اولان بلده
قیرواندن سلطان مصر اکثر اوقاتده اموال کثیره ارسال اولوب لوازم و مهماتنه صرف آیدردی *
اموال دولت بر حده بالغ آیدیکه افریقیه ملکی و مزایین الله طرفندن جوهر کاتب سپهسالار اولوب فتح
مصره عازم اولدقده بنود و غزاته بخش و انعام و اتفاق و احسان ایچون یلک دوه یوکی مال اخضار آیدیکه
معروف و مشهوردر * کذلک عهد قدیمده ممالک مغرب کثرت عمارتده افریقیه بلادینه مساوی دکل
ایسه ده اندن اقل دخی اولوب دولت موحدینده حالری معمور و دخل و ایراد لری موفور آیدی *
لکن حاله ستمایه عمارت اولان رجال و رعیتک احوالی مختل و انده ساکن اولان طائفه بر برک و وسعت
و مکنترلرینه ضعف و خلل ترتب آیمکله خزینه به عاید اولان ایراد مقتر رفقه نقصان ظاهر محسوس ایله ناقص
اولوب مجز و قصورده حالری افریقیه رجالتنه ملحق اولغله قریب اولمشدر * مع هذا بوندن اقدام موحدین
وقسنده طولا سوس اقصادن برقه حدودینه و عرضا بحر سفیددن بلاد سودان نهایتنه وارنجه علی وجه
الاتصال قرای معموره و قصبات موفوره ایل ملو اولوب ایوم اکثری مانند سیراب خالی و خراب اولوب
انجیق ساحل مجرده و اکثری ب محالرده بعض بلاد معموره باقی قالمشدر

(فصل)

فصل رابعک اون بشقی فصلی بلاد و امصارده مزروع و مرغی مقوله سی بعض عقار مملکی و اندن حاصل
اولان منافع و عواید بیاتسدهدر * معلوم اوله که اهل مدن و امصار ایچون عقار کثیره دفعه مالک اولاق
مکن اولوب بلکه زمان مدیده علی وجه التدریج حاصل اولور * زیرا انلردن بر کسبه نه مرتبه مقول
و غنی اولسه دخی زمان قلیاده حد و قیاسدن افزون املاک کثیره به مالک اوله جق مرتبه ثروت و غنایه نائل
اولق متصور اولوب بلکه وقتا فوقتا علی التدریج مالک اولور * شویله که یا املاک کثیره به مالک آیا
و انعداد و سائر قاری قوت اولوب ارث شرعی طریقله اول املاک شخص واحد مستقل و اکثری بوجه ایل
نائل اولور * یا خود سوق و بازارده داد و ستد منقطع اولغله عقاره رغبت قلیل اولوب املاک کثیره بهائی
و شخص ایله بیع اولنور * بوحالت دولت قدیمه نیک و اخرینه و دولت ثانیه نیک و اولکسده حادث اولور که
تفرقه قلوبه نادی امور ظهور و بر دولتی تطای مختل اولوب رجالی متفرق و هجوم اغدا ایل مملکت خرابه

مشرق اولدقه املاکده منفعت و اشتراسته رغبت قلیل اولغله قیمت و بهاری رخص اولوب انمان بیره ایله
تک اولنور * بعده دولت ثانیه ظهورا یتیمکه ملککته عهد شبابی عودت ایدوب احوالی نظام بولغله
رجالی اجتنای ثمرات ملک قیام ایتدکده املاک و عقارده منفعت و ملککنه رغبت کثیر اولوب قیمتی عظیم
واولکی دولسدن زیاده قدری جسم اولور * بوسورنده وقت رخاده بهای رخص ایله املاک کثیره به
مالک اولان رجال اهل بلد ککار اغنیاسندن اولوب * لکن ملککی سعی و اکساب ایله حاصل اولوب
بلکه قدرت و مکنتی عاجز اولدیفی املاک اقتصای زمان و انقلاب دوران ایله مالک اولور * اما املاک
و عقار فواید و منافعی اکثریاست در مق و ضرورت معاش ایچون مصرف اولوب قدر حاجتدن زیاده اسباب
ترین و بجهله کافی دکادر * مشایخ بلداندن مسجوعز بودرکه املاک و عقار تک ایدن کسنه لرک قصد
وغرضاری بعد الممان ترک ایتدیکی بنین و بنات عاجز و ضعیف اولوب کسب و کاره قادر اولمغله حالینه
شفقت و امر معاشده اضطرار بلندن خوف و خشیت ایدوب املاک و عقار اشترا ایدر * تاکه کندید نصره
اولاد و عیالی اکساب معاشدن عاجز اولدقجه مورثندن انتقال ایدن املاک و عقار لرک ربع و غاسبله انتفاع
ایدوب کسب و کاره قادر اولدقننده مکسب و معاشری تحصیلنه بالنفس سعی و اقدام ایدرلر * زیرا حوق
کره واقع اولورکه نیجه کسنه لرک اولادی بد نلرنده ضعف و علت یا عقل معاشلرنده آفت سببله کسب
معاشدن عاجز اولوب والد لرک ترک ایتدیکی املاک و عقار ایله انتفاع و تعیش ایدرلر * ایدی ملک عقار
و اقتصای املاکده مطلوب و مقصود اشقی تعیش اولاد و تحصیل قوت عیال اولوب کسب مال و اجرای
اسباب رفاه و ملاذت دکادر * وبعض احیانه دخ اقتصای وقت و زمان و انقلاب احوال دوران ایله غله
محصولی کثیر املاک و عقار رخص اولوب غن قلیل ایله عقار کثیر تحصیل ممکن اولمغله اصحاب قولدن
بعضی لری املاک کثیره به مالک اولوب بعده بر مدت هر ورنده به ملک و عقار مرغوب و غله و محصول قیمت
و بهاسی موغور اولمغله مالک اولان رجال اموال کثیره به نائل اولورلر * لکن بویه املاک و عقارده امر
وولاتک نظر لری تعلق ایتیمکه اکثریا اصحابی بد لرندن اخذ و غصب یا کندیلر بیع و تمک ایتک اوزره
جبر ایدوب امتناع ایتدکاری صورتده امر و حکام طرفندن متضرر اولماری مقرر در * والله غالب
علی امره

(فصل)

فصل رابع اون التخی فی اهل امصار دن اغنیاء و مقولینک بعض اصحاب جاهه اتساب و استناده محتاج
اولدق لری بیاندده در * بواهرک سروسبی اولدزکه بر بلده ساکن اولان رجالک بعضی لری کسب
تجارت با طریق آخر ایله املاک و عقاره و مال کثیره مالک اولمغله اهل بلدک اغنیاسندن اولوب منظور عیون
انام و هر خصوصه احوالی نظام اوزره اولدقه ملوک و امرانی تضییق و اخافه ایدرلر * وطنیت بشرد
عدوان و تعدی هر کوز اولمغله اغنیای بلدک بد لرنده اولان اموال و املاکی ملکک عینلری تمدا اولوب
مقرنده منافسه ایدرلر * شویله که اغنیای شهرک ملک و مال لرینی اخذ و نزاع ایچون اعمال لطایف الحیل
ایدوب حتی ظاهرده مؤاخذ و مصادره به سبب اولمق ایچون خواه و ناخواه خدمات دولسدن برخد مت ایله
استخدام ایدوب رقبه وجود لرین رقبه حکم سلطانی به ادخال ایدرلر * منع هذا احکام ملک و دولت
اکثر یا جائز و قصد سیلیدن مائل اولوب عدل محض (الخلافه بعدی ثلاثون سنه ثم تعود ملکک اعضوضا)
حدیث شریفی مدلولی اوزره اشقی صدر اسلامده خلافت شرعیه وقتنه و خلقی را شدین ایامنه
مخصوص اولدیفی منصوص در * بو تقدیرجه معموره ارضده کثرت مال و ثروت ایله شهره آفاق اولان
اغنیاء و مقولین اموال و املاکده صدور و امر انک اطاله دست تعدیلری دفع ایچون اقارب ملوک و خواص
و مقربین امشالی اصحاب عز و جاهدن بزینک ساحه جایتنه التجایه مضطر اولوب انک ظل ظلیل عنایتیه
مستقل اولمغله ولات جورک سر نیجه قهر و عدوان لرندن امین و سالم اولور * والاعقار و عروض و نقودی
و جوه حیل و اسباب عدوان ایله مرصه نهب و غارت اولوب بالجله اموال و املاکی بدندن اخذ و نزاع

* (فصل) *

فصل رابعك اون يدني فلي بلدان وامصارده طور حضارت اوزره هر خصوصده نظام و كمال حصولي ملك
 ودولته تابع اولوب و ملك و سلطنتك امتداد و بقا سيله داي و راسخ اولديغي بيانته در * بوا امرلك سبي
 اولدر كه طور حضارت بد اونك ضد ي اولوب بومعنادن عبارتدر كه طوايف اعدن بر طائفه به في الجله ثروت
 و يسار و مكنت و اقتدار حاصل اولغله بري به و باديه دن رحلت و بر بلده ده مكنت و اقامت ايدوب اكل و شرب
 و لباس و سكني و سائر امورده قدر حاجتدن زياده كلفت و هر شيك كمال اوزره حصوله رغبت ايدر لر *
 و بومعني قلت و كثرته اعلت ترفه و تنعمده همك ازدياد و تفاوت سيله من داد و متفاوت اولوب بلاد و امصارده
 از دحام انام و تكميل مهامده اهتمامه تابع اولغله حتم عينه مقصور و محصور دكلدر * شويكه كه هر ملك
 و دولته ترين و بجمه رغبت و همت نه حده بالغ اولوب و هر خصوصده نه مرتبه دقت واقع اولور سه تحصيل
 مرام و تكميل مهامده اكا كوره اهتمام و اصحاب حرف و صنايعدن حاجت مقداري رجالي جمعه سعي
 و اقدام اولنور * كنده ملك مملكت معمور و اهالي سبي موفور اولغله تكميل لوازمده فنون صنايعه احتياج
 كثر اولوب و كثر تفنن ايله اول بلده ده هر صنعت حده كماله بالغ اولور * و كرو را يام و مرور اعوام ايله
 اصحاب حرف و صنايع صنعت و معرفت زنده حذق و مهارت تحصيل ايدوب هم رجال و تفكر را مثال ايله
 هر خصوصده رسوخ و استحكام حاصل اولور * و بوا امرلك حصولي بلدان و امصارلك كثر عمران
 و اهالي سبك كمال رفاهي سبيله حاصل و عمران و رفاه دخی انله دولت طرفندن واصل اولغله تكميل
 حضارت ملك و ساكنه راجع اولور * زير ارجال دولت اموال رعيي جمع و تحصيل ايدوب اتباع و خدامه
 بذل و انفاق ايتد كده قوت جاه ايله انلك احوالي و سعت مال ايله سائر ناسك حالتدن اقوي اولور *
 بو تقدير جه دخيل و ايراد رغايادن حاصل و خروج و انفاق اهل دولته بعده اهل بلندن انله متعلق رجاله
 واصل اولوب اصحاب تعلق دخی زياده كثر اولغله انلك ثروت و غنا لري عظيم اولور * و مكنت و اقتدار لري
 حسيده هر خصوصك علي وجه الكمال حصوله طاب و راغب اولوب كثر اعمال و تفكر را مثال ايله هر
 صنعتده حذق و مهارت حاصل اولغله طور حضارت رتبه كماله بالغ اولور * بوسيله تشايشه ركه مقرر دوات
 و كرسي مملكتدن بعيد افاصي بلدان هر نه قدر موفور العمران ايسه ده طور لري بدوي آييني اوزره واقع
 اولوب من كل الوجوه اوضاع و اطوار لري رسم حضارتدن بعيد در * اما امر كذا ثروة دولت و بای تخت
 سلطنته قريب اولان بلاد متوسطه نك احوالي طور حضارت اوزره واقع اولوب سلطان اناملك انله مجاورتي
 و اموال دولتك رجال و سكا نه وصولي سبيله جميع خصوصده حلالري منتظم در * بونك مثالي ماء جاري
 كيدر كه اكا قريب اولان اراضي انواع كياه و نبات ايله سبز و شاداب اولوب بعيد اولان محلات خشك و يابس
 اولور * و بوندن اقدام ذكر و تهيه اولنديغي اوزره ملك و دولت سوق اعظم و بازار آمال امم اولوب سوق
 و بازار قريب اولان محلاتده بجه امتعه و اشيا موجود و سوقدن بعيد اولان محلاتده مفقود اولديغي خود
 معلوم در * ايمدي بر ملك و دولت ظهور و استحكام و نظام اوزره مدت مديده مرور ايدوب ملك
 و سلاطيني واحدا بعد و احيد متعاقب اولدقه اول دولته طور حضارت راسخ و مستحكم اولور *
 بو خصوص قوم يهودده اعتبار اولسونكه حضرت موسي عليه السلام نصكره ييك در تيز سنه مقلد ادي
 شامده ملك و دولتي ممتد اولغله حضارت لري راسخ اولوب امر معاش و تدبير مزاده حذق و مهارت و طعام
 و لباس و سائر خصوصده تفنن و مهارت ايله جلالي سبق ايتديلر * حتي امر معاشه متعلق اكثر امورده
 انله مراجهت اولوب دقيق مكاسب الي پومنا هدا انلردن اخذ اولنور * كذلك طائفه قبلك بمالك
 مضرده ملك و دولتي اوج ييك سته مقداري زمان ممتد و متمادی اولغله انلردن قوم يهود كني مرور ايام
 ايله جميع صنايعه ماهر اولوب بعده يونان و روم طائفه لري انلري قهر و تدمير و ملامت مصري يذرين نزع
 و تيجير ايتد كده نصكره انلردن خي استرار ملك و دولت ايله طور حضارتده كامل اولديلر * انلردن نصكره ناسخ

ادیان اولان ملک اسلام ظهور ایدوب مصره مالک اولغله الی هذا الان بلدة مزبوره هر صنعتده حدق
ومهارت اصحابی رجالدن خالی اولمیشدر * کذلک دیار یمنه عهد قدیمده عمالقه و تابعه بعده طائفة
مضر مالک اولوب بر قاج یلک سنه دولت عرب انده متصل ومستقر اولغله رجال یمن فنون صنایعده راسخ و ماهر
اولدیلر * و کذلک عمالک عراقه دخی ابتدا کلدانیین و یکانیان و اکاسره بعدهم طائفة عرب مالک
اولوب بر قاج یلک سنه نبط و فرس و عرب دولتی انده متصل ومستقر اولغله رجال عراقی هر خصوصده حد
کماله بالغ و واصل اولدیلر * فعلى هذا اليوم وجه ارضه اهل شام و عراق و مصر دن اعقل و اکمل
بر طائفة اولیوب علم و عملده احراز قصب السبق تقدم ایتدیلر * کذلک اندلس دیار یمنه دخی ابتدا طوائف
افریقیدن قوط قومی بعده بنی امیه مالک اولوب بواکی دولت عظیمه اول دیارده نیجه یلک سنه عمد و متبادی
اولغله انده دخی عواید حضارت و فنون صنعت بوجه کمال متصل ومستقر اولدی * اما مغرب زمین و دیار
افریقیه ده قبل الاسلام دولت عظیمه موجود اولیوب بلکه بحر سفیدک فارسویقه سننده ساکن طائفة
روم و افریج سفایین ایلده بحری کجوب سواحل غربدن بعض محله مالک اولدیلر * و نواحی مغربده واقع
طائفة بر بردخی قلل جباله متحصن و انده متمکن اولوب بدوی الطور و حشی قوم اولغله روم و افریج
طائفه سنه انقیاد و اطاعتی دخی مستحکم دکل ایدی * و قبل الاسلام دیار غربده طائفة بربره مجاور
و قریب بر دولت موجود اولیوب بلکه و رای مجرده ساکن قوم قوطه اطاعت و انقیاد اظهار ایدرلر ایدی *
وقتا که آفتاب اسلام مطلع غیبدن طالع اولوب انوار هدایتی آفاق شرق و غربه ساطع و طائفة عرب افریقیه
و مغرب دیار یمنه مالک اولدقده دولت عربیه عمالک غربیه ده چوق سکت ایتیوب * بلکه اوائل اسلامده
مدت قلیله ضبط اولنیدی * و طائفة عرب اول وقتده بدوی الطور اولوب و انلردن افریقیه و مغربده
اقامت ایدن رجالک اسلامی اولان طائفة بربریه دخی عرب کبی بدوی اولغله آیین حضارت اوزره اوضاع
و اطواریشه تقلید ایدمچک رجال بولمیشدر * بوند نصکره مغرب اقتصاده ساکن طائفة بر بردخی مدت
قلیلده تقض عهد ایدوب هشام بن عبدالمک ایا مندمه ميسرة مظفری نام کسه به اتباع ایل طائفة عربک تحت
حکمندن خروج و خلع ربقه اطاعت ایتدیلر * ومن بعد ملوک عربیه انقیاد ایتیوب هر خصوصده زمام
امور لر یمنه مالک و مستقل اولدیلر * و برابره غرب اقصاد سلاله علویه دن اول ملوک اداره اولان
ادریس نام خلیفه به اطاعت و بیعت ایتدیلر ایسه دخی دولت اداره غرب اقتصاده آیین عرب اوزره جاری
اولان دولته لدن معدود اولیدی * زیرا غرب اقتصاده اداره دولتی طائفة بربریه اقامت ایدوب
طائفة عربدن چوق کسه موجود دکل ایدی * لکن عمالک افریقیه ملوک اغالبه و انلره تابع اولان
امرای عرب حکمندنه باقی قالوب و ملوک اغالبه ترفه و تنعمه مائل اولغله افریقیه ده ساکن رجال غرب
و انلره تابع برابره غرب بر مقدار حضارتده مهارت و فنون صنایعده تفنن و عمارت تحصیل ایتدیلر *
و اغالبه وقتنده کسبی عمالک افریقیه اولان بلدة قبرواتک عمارت و حضارتی کثیر اولوب اغالبه ده نصکره
طائفة کلامه اند نصکره ملوک صنایعده مالک اولدیلر * لکن باین همه مملکت افریقیه ده دول
مند کوره ناک مدتی قلیل اولوب در برتوز سنه به بالغ اولدن منقرض و منسدرس و انده اولان آثار حضارت
و عمارت زائل و منطمس اولدی * بعده بربریه و بادیه دن بنی هلال عربی بلاد افریقیه به تغلب و استیلا
ایدوب عمالک مزبوره بی تخریب ایتدیلر * لکن یمنه الی هذا الان عمالک افریقیه ده علایم عزت و آثار
حضارتدن بر اثر دخی باقی قالوب عمالک مزبوره دن قلعه مهیدیه یا قیروانده ساکن کسه لر زی و قیافتده و سایر
خصوصده اسلاف لر یمنه اقتدا ایل ترفه و تنعمدن خالی دکلدر * شویله که منزل و مسکنلری و طعام
ولباسلری و سایر خصوصده نظاملری کثرت و چشمنده آثار اسلافه قریب اولوب لکن اسلاف مرتبه سندن
قاصر اولدغنی حضر یلردن صاحب بصیرت اولان کسینه لرفرق و تمیز ایدرلر * معلوم اوله که جانتب غربده
واقع عمالک افریقیه ده اغالبه و ملوک شیععه و صنایعده عهد لر ندیرو ملک و دولت قائم و متصل و دائم اولغله
کثرت عمارتده سایر بلاد مغربه غالب اولوب ساکن و اهالیسی ترفه و تنعمه مائلدر * اما سایر بلاد غربده
دخی موجودین دولتی ظهور ندیرو انلر اهالیسی ایل اختلاط سیبیله حضرتیت طوری غالب اولوب

اوضاع و اطوارده ترفه و تنعم اصحابه تقلید و اقتدا آید یار * زیرا ملوک موحدین بلاد مغربیه مالک
اولاد قدیمه ممالک اندلسه دخی استیلا ایدوب اهلای اندلسدن جمع کثیری طوعا و کرها بلاد غربیه نقل آید یار *
و اندلس اهلایسی رشد و ذکا و عقل و دها اصحابندن اولوب و عهد قدیمه تیر و دائره دولتری واسع و متنوع
اولغله بلاد غربیه انتقال و اهلایسی ایل اختلاط آید کده سکان غرب اسباب حشمت و آداب سلطنتی انلردن
اخذ و اقتباس آید یار * بعده طائفه نصاری دخی اهل شرق اندلسه استیلا ایتمکله انلردخی ممالک افریقیه به
نقل و هجرت ایدوب ممالک مزبورده اسباب حشمت و مراسم حضارتدن شی کثیرا بقا آید یار * لکن
الآن ترفه و تنعمه کلفت و سایر خصوصه مدینه نوسیده سائر بلاد افریقیه به نسبت ایل غالب اولوب
اندلس ایل مصر اهلایسنک اطوار و آدابندن مرکب و ممتاز بر طور غریب اختیار آید کثیری واردین
و صادرین نقل و روایت آید لر * اما سائر مغرب دیاری عماردن خالی و اصلنه راجع اولوب دیار
مذکورده ساکن بر بریه طائفه سی طور قدیم و وضع دیر یتری اوزره هر حاله بدایت و خشونت اوزره
نعیشه مضطرا و آید لر * فعلی هذا بلاد افریقیه ده دول سالفه نک تداول و تعاقب مغربین اکثر بلاد
مصره اقرب اولوب اهل مصر ایل الفت و تردد لری کثیرا اولغله بلاد افریقیه ده آثار حضارت و ترفه و تنعمه
وسعت مغربین اکثر در * پس ایلدی بلدانده بدایت و ضرورت اصل اولوب عمارت و حضارت اقبال
ملک و دولته منوط اولدیغی ناسدن خفی سر ذقیق اولغله فهم و ادعانه لایق و حقیق در * زیرا دولتک ضعف
و قوتی و ناسک زحام و کثرتی و بلده و مدینه نک وسعتی و نعمت و ثروتک و فرقی امور نسییه دن اولوب بر بریه
نظر و نسبت ایل متفاوت و مختلف در * بواهرک سری بودر که ملک و دولت وجه ارضیه اجتماع آیدن
طوایف انا ملک ضابطه نظامی و رابطه انتظامی اولغله امور جمهورک صورتی اولوب و رعایا و بلاد و سایر
احوال ماده سی مثابه سنده در * و رعیتدن اخذ اولتان اموال جبایت ینه دورا یدرک انلره واصل و کسب
و کار و نعمت و یسار لری سوق و بازارده تجارتدن حاصل اولغله بر عملکتک سلطانی رعیتیه احسان و عطا
و یابیع و شرا طریقیله بذل مال آید کده اول مال بین رعایا متفرق اولوب ینه دورا یدرک خزینه سلطنته
داخل اولور * شویله که باج و خراج طریقیله رعیتدن اخذ اولنوب احسان و عطا جهتیله ینه رعیتیه راجع
اولور * فعلی هذا ملک و دولتک ایرادی رعایا نک سر و غناسی نسبتی اوزره واقع اولدیغی کبی رعایا نک قوت
و کثرتی دخی ایراد دولتک کثرت و وفرتی نسبتی اوزره واقع اولوب بوجه نک اصلی عمارت بلادک کثرتی
و نظام عالم بواهره تابع اولدیغی اعتبار و تأمل اولند قدیمه ظاهر اولور * والله سبحانه و تعالی بحکم لامعقب
الحکم

فصل (فصل)

فصل رابعک اون سکرنجی فصلی تنعم و ترفه کمال کثرت عمارتک غایتی و عمر طبعیسنک نهایتی اولوب لایق
نفسا ینه به انهمالک و اشتغال زوال ملکه علامت اولدیغی پاتنده در * فصول سابقه ده بیان اولمشدیکه
ملک و دولت عصیتک غایتی و حضارت و بدایتک نهایتی اولوب و عمارت عالمده وجودی الزم و قوام و نظامده
شرط اقدام اولان بدایت و حضارت و ملک و تجارتدن هر برینک اشخاص انسان و افراد حیواندن شخص
واحدک عمر طبعیسی کبی عمر محسوسی اولق مقرر در * و دخی دلیل عقلی و نقلی ایل ثابت و متین
اولمشد که سن اربعین انسانک نشو و نما و تر اید قوا سنک غایت و نهایتی اولغله انسانک عمری حد اربعینه
بالغ و واصل اولد قدیمه طبیعت نشو و نما و تر اید قوا ده تأثیر و تصرفدن بر زمان توقف ایدوب بعده بومانیوما
نقصان و انحطاطه واصل و موت و هلاک مشرف و مائل اولور * کذلک بریه و بادیه ده کشت و کذا و امر
نعیشه قدر ضرورتیه اقتضایدن بعض قبائل و عشایر قوت عصیت ایل ملک و دولته نائل و بریه و بادیه دن
بلاد و امصاره نازل اولد قدیمه علی التدریج هر خصوصه کلفت و حشمته مائل اولوب ثروت و یسارک غایتی
اولان طور حضارتیه بالغ اولد قدیمه حد و قوفه واصل بعده عمر دولت درجه انحطاطه داخل اولور * زیرا
معموره عالمده ساکن اولان رجال ایچون نعمت و عزت حاصل اولد قدیمه طبیعت ملک و دولت انلری ترفه

و تنعمه داعی اولوب هر خصوصه صنایع عیدیه ایلد حاصل اولان انواع زینت و قشون حشمته سائق
 اولور * شویله که ماکل و مشارب و بساط و مہرا کب و ملابس و مہمانی و ظروف و اوانی و سایر احوال
 منزل و نظام یتدہ کلفت و دقت ایدوب تزیین و تجمیلده مکت و قدر تری مرتبہ تکلف ایدرلر * و امور
 مذکورہ دن ہر برینک حصولی و حد کمالہ وصولی صنایع کثیرہ بہ محتاج اولور کہ وقت بد اوندہ بریہ و بادیدہ
 اول صنعتلر برینہ احتیاجلری اولوب ہر حالہ قدر ضرورت ایلد قناعت و اکتفا ایدرلر ایدی * و احوال
 منزلدہ تکلف و تفتن ذکر اولندیغی اوزرہ حد کمالہ بالغ اولدقدہ شہوات نفسانیہ و لذائذ جسمانیہ دخی تابع
 اولوب دواعی شہوت ایلد نفس امارہ لری برکونہ متکون و متلذذ اولور کہ اطاعت نفس و ہوا ایلدین و دنیا
 و معاش و معادلرینک صلاح و تقاضی محتاج اولور * و دین و معادلرینہ راجع خلل و فساد بوجہلہ درکہ
 اسیر نفس و ہوا اولان شخصک نفسندہ رأس خطایا اولان محبت دنیا ثابت اولوب برکونہ راسخ اولور کہ نزع
 و رفی صعب و عسیر اولور * اما ذیلارینک اختلافی بوندہ تالشیدر کہ معتاد اولدقلری زیب و زینتک خرج
 و مصرفی کثیر اولوب مؤتی عظیم اولمغلہ کسب و کارلری انک تحصیل و تدارکندن قاصر اولور *
 بواہرک کشف و بیانی بو طریق ایلد حاصل اولور کہ بر بادہ و مدینہ دہ کہ اہل بلد اکل و شرب و لباس و سکنی
 و سایر احوالہ حدی تجاوز ایدوب کلفت و حشمتہ میل ایدرلر * بہر حال انلرک خرج و مؤتلی کثیر
 اولور * و اسباب عز و حشمتہ تفتن و کلفت عمارت بلدانک اختلاف و تفاوتیلہ مختلف و متفاوت اولوب
 عمارت کثیر اولدقہ حشمت و زینت اکمل اولور * و بوندن اقدام ذکر و تہمید اولندیغی اوزرہ کثرت سکان
 و رجال ایلد زیادہ معمور اولان بلاددہ واقع سوق و بازارلر دہ بیع و شرا اولسان اشیانک قیمت و بہارلری
 رغبت و جالہ ایلد زیادہ عالی اولوب و طرف میریدن باج و کرک نامیلہ تحمیلدن زیادہ مال تحمیل اولندقدہ
 اسعارک ترقیسنہ باعث اولور * زیرا اہل بلادک ہر خصوصہ ترین و تجمیلہ رغبتلری ملک و دولتک عزت
 و شوکتدہ کالی و قشندہ حاصل اولوب و رجال دولتک خرج و مصرفلری دخی کثیر اولمغلہ اموال تجارہ دخی
 بانغا مایلغ کرک وضعی دخی اول وقتدہ حادث اولور * و عامۃ تجاریہ عرض ایتدکری امتعہ و اشیا ایچون
 خرج و اتفاق ایتدکری ایچہ بی بالجلہ حساب ایدوب نفسلرینک کفاف و مؤتنہ و ارنجہ جہلہ سنی اصل مال
 و سرمایہ لری اوزرینہ ضم و ادخال ایدرلر * بو تقدیر جہ عمال و امنانک اخذ ایتدکری باج و کرک مقولہ سی
 مالی دخی قیم اشیا بہ ضم ایدوب اصل مال و خرج مؤت و رسم باج اوزرینہ ریح و نغادخی تحمیل اولندقدہ
 اشیانک سحر و قیمتلری عالی و مترقی اولور * بناء علیہ بلاد معمورہ دہ ساکن اولان رجالک خرج
 و مصرفلری زیادہ کثیر اولوب حیز اسرافہ وصول ایلد حد اعتدالدن خروج ایدرلر * و مألوف و معتاد
 اولدقلری حشمت و کلفت بوجہلہ ترکہ مجال اولمغلہ بالجلہ کسب و کارلری مؤت نفس و عیالہ مصرف اولوب
 بلکہ مکت و اقتدارلری خرج و مصرفلری استیعابدن قاصر اولمغلہ کمال مضایقہ و ابتلائی فقر و فاقہ ایلد عاجز
 و مضطر اولورلر * بو تقدیر جہ تجارک جلب و بیعہ عرض ایتدیکی اموال و اشیا بہ رغبات ناس قلیل اولوب
 سوق و بازار کاسد و بلدہ نک حالی فاسد اولور * بو ذکر اولسان مفاسد علی العموم بلدہ و سوقک اختلافانہ
 مقضی سبب کلی اولوب مصالح عامہ نک فساد و خللنہ راجع ضرر عامدر * اما اہل بلد دن ہر بر شخصک
 ذاتنہ راجع ضرر خاص دخی بودر کہ بلاد مذکورہ دہ ساکن اولان رجال ملاعب و ملاہی بہ تشہی ایدوب
 کدیمین و عرق جین ایلد شہوات نفسانیہ و لذائذ جسمانیہ تحصیلندہ تفتن و الوان شرا ایلد تلون ایتمکدہ تنم
 و ترغیدہ افراط و تحصیلندہ علی وجہ الاسراف بذل مال ایتدکدہ معاش و معادی فاسد و ضرر روزیانی
 نفسندہ عاید اولور * بوندہ تالشی بو مقولہ کسنہ لک شرور و معاصی بہ اقدام وانما کاری کثیر اولوب
 و تحصیل معاشدہ صواب و ناصواب طریقہ سلوک ایلد دائمافکر و تأمللری حیلہ و خدعہ بہ مصرف و قدر *
 شویله کہ بونلر معاملازلندہ کذب و خدیعہ و سرقہ و خیانتہ جسارت ایدوب عہدلرندہ غدیر و عینلرندہ فجور
 و داد و ستدلرندہ ربا بہ اجتر ایدرلر * بوندہ تکرہ دخی بونلر شہوات و لذائذ انما کد تالشی فحق و فجورک
 آیین و طریقتی یلوب جالون و خلوتدہ غشیانی اظهار و ہتک استار ناموس و وقار ایدرلر * حتی مقتضای
 طور و بدایت اوزرہ کندیدن استخیا اولنہ جق اقارب و محارملری مجلسلرندہ دخی بی محایا اعلان فحشہ اجتر

مالک مذهب خطیر لرزنده لواطه نک حرمی زنادن اقوی اولوب حجت و دلیلی اونی اولغله بویایده مذهب مالک
سائر مذاهب دن اظهر و مقاصد شرعیه و مصالح دینی به مراعاته جمله دن اعلم و ابصر در * ایمنی بوسر
دقیق فهم و اذعان حقیق اولوب اعتبار و اعتنا اولند قدده ظاهر اولور که عمران عالمک نهایی حضارت اولوب
و حضارت غایت به بالغ اولد قدده نظام عالم فساد منقلب و متحول و قوای اصلیه سی حدشیب و هر مه بالغ اولور *
تسکیم نفوس حیوانیه نک عمر طبیعی لری سن کمال و حد و قوفه بالغ اولد قدده درجه انحطاطه میل ایدوب علی
التدریج قوای اصلیه سی ساقط و موت و هلاک مشرف اولور * بلکه ترقه و تنعمه انهم مالک سبیل انسانی
نیچه اخلاق ذمیمه حاصل اولور که انک حصولی جوهر انسانی محض اولوب فساد نوعک عینیدر * زیرا انسانک
انسانیتی و سائر حیواندن امتیازی معاش و معادینه نافع اولان مصالحی جلبه و مضرا اولان مفاسدی
دفعه اقتدار ایل حاصل اولوب و خیر و شر دن اجتنابه مؤدی اولان اخلاق فاضله تحصیلیه میسر اولور *
لکن ترقه و تنعمه منهنک اولان رجال یاراحت و حضوره مألوف و بطالت و کسل ایله موصوف اولغله بالنفس
امورینی رؤیتدن عاجز اولوب یابس طاعت و نعیتمه تربیه اولغله مصاحنه سعی و اقدامدن ترفع و تعزیه بناء
تمشیت مهامنده همتی قاصر اولور * مع هذاریت امورده عجز و تعزیه مذموم اولوب لازمه انسانیت
اولان همت و غیره منافیدر * و کذلک راحت و حضوره مألوف اولان کسه لر وقت صبادنیرو والد
و استاد دن لطمه خور تأدیب و تعلیم اولوب ناز و نعیم ایله آغوش مادر و دایه ده تربیه اولغله طبیعتلرینه
جین و خوف مستولی اولغله نفسلرندن اعدانک قهر و ضرر لری دخی دفعه قادر دکلردر * بلکه جمله اعدا
و عداوته خصومی دفعه آخرک صیانت و حیانتنه محتاج اولوب شیعیان و حیاته عیال اولور * و کذلک علی
الدوام عیش و عشرته انهم مالک ایدن رجال دائمی ملاحب و سلاهی و معاصی و مناهی به اشتغال ایدوب نفسلری
اخلاق رذیله ایله مشغول و متلون اولغله اکثر حالده معاشری کبی معاد لری دخی فاسد اولور * پس ایمنی
انسانک جلب منفعت و دفع مضرت نه قوت و قدرتی قاصر اولوب بعده دین و خلقی دخی فاسد اولد قدده جوهر
انسانیت مقتود و حقیقتیه بمسوخ حکمنده اولور * بوسیدنتاشیه بدر که طوایف عسکر به دن اولوب
بریه و بادیه ده نشأت و بآس و خشونتیه مألوف اولان رجال شهرلر ده تربیه اولسان جنود و عسکر دن ملوک
و سلاطینه انفع و اعدای دولتی قهر و قوه اوفی اولدینی هر دولته مشهور و موجوددر * عنوان فصلدن
بوجه کتجه ذکر اولسان کلامدن معلوم اولدیکه کمال حضارت یعنی هر خصوصه کلفت و دقت عبارت عالمک
حد و قوف و سن کالی اولوب هر مه و انحطاطه علامتدر * والله الواحد القهار

فصل (فصل)

فصل رابعک اون طقوزنجی فصلی هر دولته دارالملک حکومت و کرسی ممالک سلطنت اولان بلاد و امصار
دولتک زوال و انتراضیه خراب اولدینی یاتندهدر * بوندن اقدم عنوان کتبه عمران عالم یاتنده استقرا
و تقریر اولمشیمدیکه بر ملک و دولت محو و منقرض اولد قدده کرسی مملکت اولان بلده نک نظام و عمارتی دخی
محتل اولوب و حقوق کره خرابه مفضی اولدینی دخی مشهور و تجربیه صحیحیه ایله معلومدر * بواصرک اسباب
عذیه سی اولوب هر بری ذکری و بیان اولور * سبب اول بودر که بر دولت ظهور یاتنده کده رجالی طور
بداوت اوزره حرکت و هر خصوصه قدر حاجت و مقدار ضرورت ایله اکتفا ایدوب تحصیل مال و سائر
احوالده دقت و حد اقتلری اولغله ناسک اغوالندن نجاتی ایدرلر * بوحالت ایسه ماده نهایی دولت اولان یاج
و کرک و سائر تکالیف و مغایر ملک تقلیل و تحقیقنه مؤدی اولوب برجال دولتک ابرادی قلیل و خرج و صرفلری
خفیف اولور * بوقدرجه دولت قدیه ده کرسی مملکت اولان بلده دولت ثانیه برجالنک قبضه تصرفنه
کیوب اهل دولت قدر حاجت ایله اکتفا مرام حشمتدن استیکاف ایتلرله تحت یدلرند اولان سکان بلده
دخی انلرک اثریه اقتدا ایدرلر * زیرا هر دولتک برعایتی اول دولتک طورینه تابع و برجالنک اخلاقه تحلقه
راجع اولوب * (الناس علی دین ملوکهم) خواسی اوزره اطاعت ایتد کاری ملوکک دأب و آیینی
اوزره حرکت ایدرلر * شویله که باطبع بشرده متبعو عریضه تقلید مر کوز اولغله طوعا اقتضا ایدوب

با اول دولتسکرجالی کندی مشربری اوزره ناسی خرج و صرفه اسرافدن منع و زجر و هر خصوصه
اعتدال اوزره سرکه که و جبرایدلر * بوصورنده ناسی یشنده فائده و عائده قلیل اولوب سوق و بازارده
بیع و شرا اولان اشیا نیک اکثری درجه رغبتدن ساقط اولغله کرسی مملکت اولان بلده نیک عمار قدیمی
زائل اولور سبب نانی بودر که هر ملک و دولتک ظهوری قهر و استیلا و حرب و و غایله حاصل اولغین ایکی
دولتکرجالی میاتنده بغض و عداوت وینارنده اکثر خصوصه منافات و مخالفتی موجب اولوب دولت
ثانیه رجالی دولت اولی رجالتک دأب و عاداتی تقبیح و انکارایدلر * و ضدینک بری غالب اولدقده ضد
آخر زائل اولغله دولت سابقه نیک اطوار و اوضاعی دولت جدیده رجالی قشده قبیح و شنیع اولوب خصوصاً
حشمت و شوکتده افراطی زیاده بشیع اولغله تقلیل معیشت و تحقیف مؤت ایله دولت سابقه به مخالفت
ایدلر * لکن دولت جدیده رجالی دخی هر وریام ایله علی التدریج زیب و زینت و حشمت و کافته میل
ایدوب اکل و شرب و لباس و بنا و سائر احوالده تدقیقایدلر * لکن ظهور دولت ایله بطوریک خدونی
میاتنده برمدت کرسی مملکت اولان بلدرونی و غیابشدن خالی قلوب عمران و تقاضی بوجله محتل اولور *
سبب ثالث بودر که صحیفه ارضده هر قومک بروطن مخصوصی واردر که انرک تشو و غماری و ملک و دولتاری
انده حاصل اولوب وجودلرینک منشأی و طلوع و ظهورلرینک مبدئی محیدر * بعده قوم مزبور بر آخر
مملکته غلبه و استیلا ایتدکارنده اول مملکتک بلاد و امصاری وطن قدیماری اولان بلده به تابع اولوب شرف
مکین شرف مکافی موجب اولغله ملک و دولت متجدد اولدقده ملک جدیدک وطن قدیمی دخی تسخیر اولان
ممالکک متبوع اولور * کیده رلک نطق دولت و اساع و دائرة سلطنت متسع اولدقده کرسی مملکت وسط
ممالکده اتخاذ اولتی لازم و دائرة مرکزی مثابه سنده اولغله حاق وسط ممالکده بر بلده کرسی مملکت
و دارالملک سلطنت قیلنور * بوتقدیر چه دولت اولی و قشده قدیمدن کرسی مملکت اولان بلده دن بعد و آستانه
دولته قریب اولتی داعیه سیله ناسک قلوبی پای تخت جدیده میل و رغبت ایدوب اکثر ناس دارالملک قدیمدن
کرسی مملکت اولان بلده جدیده نقل و رحلت ایدلر * و بوندن اقدام تقریر اولندیغی اوزره بلده نیک عمار
و تقاضی اجتماع ناس و ازدحام انام ایله حاصل اولغین دارالملک جدیده معمور و مسکون اولوب کرسی قدیم خالی
و معطل قالور * تکیم ملوک سلاجقه دولت عباسیه به تغلب و استیلا ایتدکارنده مدینه اصفهانی کرسی
سلطنت ایدوب دارالخلافی بغداددن مدینه اصفهانه نقل ایتدیلر * کذلک سلاجقه دن اول بعض
ملوک عرب دخی دارالملک فرس اولان مدینه مداینی ترک ایدوب کوفه و بصره بی کرسی سلطنت ایتدیلر *
کذلک خلفای بنی عباس دخی امویه و قشده دارالملک دولت اولان مدینه دمشق الشامدن مدینه بغداده
نقل ایدوب کرسی مملکت اتخاذ ایتدیلر * و کذلک مغرب دیارنده ملوک بنی مرین مراکشدن نقل ایدوب
مدینه فاسی کرسی سلطنت ایتدیلر * خلاصه کلام ملوک و سلاطین بر بلده بی کرسی سلطنت اتخاذ ایدوب
دارالملک قدیمی ترک ایتدکده کرسی اولک عماری محتل اولور سبب رابع بودر که دولت جدیده رجالی دولت
سابقه ضبطنده اولان ممالکک استیلا ایتدکده دولت سابقه به منسوب اولان اعیان مملکتی تقبیش ایدوب
تشیع قشده ایله مکر و مکیده لزدن امن و راحت ایچون بلادبعیده نه تی و اجلا ایدلر * علی الخصوص دولت
سابقه و قشده کرسی مملکت اولان بلده نیک اکثر اهالیسی دولته منسوب رجالدن اولوب بعضیسی دولت
سابقه نیک ابتدای ظهورنده جند و لشکر اولتی اوزره نزول و بعضیسی دخی قدیمدن اعیان مصر اولتی اوزره
وطن ایتدیلر * زیرا تجار و سائر اصنافدن اعیان بلاد اولان کسه لرحل و عقدآموزه مأمور شرکای دولت
و ارکان سلطنتدن معدود دکلرایسه دخی رتبه لرینه کوره هر برینک دولت سابقه رجالتک اتسابلری مقرر
اولوب سایه دولته نائل اولدقاری نعمت اولیای نعمارینه میل و محبتلرینه سبب اولغله دولت جدیده نیک
زوالنه مترصد اوللری محققدر * دولت جدیده رجالتک دائماً فکر و اندیشه لری دخی دولت سابقه نیک آثارینی
محو و ازاله به مصروف اولغله کرسی مملکتدن دولت قدیمه اتباعی بررطریقله تبعیده سعی ایدوب کندیلر
مخصوص اولان ممالکک تبعیده به انلری نقل ایدلر * شویله که بعضیلرینی تی و اجلا طریقله تبعید و تغریب
ایدوب و بعضیلرینی دخی نفرت و وحشته مؤدی اولتی ایچون لطف و اکرام وجهی اوزره مملکت اخراجه

اوسال ایدرل * بوصورته کرسی مملکت اولان بلده ده اصحاب زراعت و حراثت و سایر ارباب صنعت و تجارتدن غیر کسه قالدقه دولت جدیده رجانه منسوب کسه لری انده اسکان ایدوب دولت سابقه اعیانک غائله لرندن امین اولورلر * بو تقدیرجه کرسی مملکت اولان بلده قدیمدن انده ساکن اعیان مصردن خالی اولوب بوجیهله عمارته اختلال ترتیب ایدر * لکن کیده رک دولت ثانیه دخی هرگزنده برمدت استقرار بولدقدنصکره انلرک رجالی دخی کرسی مملکت اولان بلده بی تعمیر و احیایه اهتمام ایدوب قوت و مکتلری مرتبه تجدید عمارت ایدرلر * بونک مثالی شول خراب و کهنه منزلدرکه برکسه مالک اولدقه بنا و سایر مشغلاتک وضع و طرحی مشربنه موافق اولوب و اسلوب قدیمی تغییر و مرادی اوزره تجدید و تعمیره قادر اولمغه منزل من پوری اساسندن هدم و تخریب و اختیار ایتدیکی وجه اوزره تأسیس و تشید ایدر * تقریر مذکور اوزره ذکر اولنان احوال کرسی ممالک اولان بلاد و امصار کثیره ده واقع اولوب اکثری معلوم و بعضیسی دخی مشهور و من اولشدر * (والله مقدر اللیل والنهار) * بوا مرء اجمالا سبب عادی و باعث و بادی بودرکه حکما ملک و دولتی صورته و اصناف بشرک وجه ارضه اجتماعنی ماده یه تشبیه ایدوب صورت نوعیه ماده نک وجود و بقا سستی حاظه جوهر طبیعیدن عبارت اولدیغی کبی ملک و دولت دخی آحادنی آدمک امور و مصالحنک صورت نظامندن کتایه در * و دخی علم حکمتده ثابت و مقرر اولدیغی اوزره صورت ایله ماده نک بر یسنک آخر دن انفکاککی ممکن اولوب اجسام بسیطه و مرکبه نک وجود و تحقیق قلی صورت و ماده نک اقتران و اجتماعنه موقوفدر * بناء علیه دولت و سلطنتک بقا و دوامی ماده مشابه سنده اولان رعایا و بر ایاسر متصور اولوب نظام رعیت و عمار مملکت دخی ملک و دولتمسز ممکن دکادر * زیر اطباع بشرده هر کوز اولان تعاون ضروری ضبط امور و دفع خصومه قادر بر ملک قاهرک وجودینه موقوف و سیاست شرعیه یا عقلیه لازم و متعین اولوب ملک و دولتک معنایی متحقق اولور * چونکه دولت رعیتدن و رعیت دولتدن منفک اولوق ممکن اولیه دولت و رعایادن هر برینک اختلالی آخرک فساد و اختلالنی موجب اولور * تنکیم عن اصل رعایا سز دولت و دولتمسز رعیت موجود اولوق متصور اولدیغی کبی * و دخی معلوم اوله که معموره عالمده بنیان ملک و دولته زیاده خلل و آفت اول وقتده اصابت ایدرکه استیلای اعدا ایله اول دولتک مالوک و رجالی بالکلیه محو و مضاعف اولوب ممالک سلطنت اغیار و اجابک داخل حوزه تصرفی اوله * تنکیم عهد سابقه فرس و روم و عرب دولتری علی العموم زائل اولوب سلاله دولت و سلسله سلطنت بالکلیه منقرض و مندرس اولدی * اما بر ملک و دولتک اصل و سلاله سی دایم و باقی قالوب ایچلرندن بری زائل و تحت سلطنت ینه اول در دمان و خاندانندن بر ینه منتقل اولدقه سلسله سلطنتیه منسلک اولان اینا و احفاد مالوک و احاد ابعاد واحد تعاقب ایشکله ملک و دولتک دوام و بقا سسته باعث و اسکا طرا و ارده اختلاف اسلافه موافق اولوب نظام قدیم ینارنده مضبوط و محفوظ اولمغه بکونه انتقال و زوال دو انده اختلال عظیمی موجب اولور * تنکیم ملک فرسده اکاسره مجوسدن آوازه عدلی شهره آفاق اولان انوشروان ایله قیاصره دولت رومدن هر قل رومی و سلاله امویهدن عبید الملک بن مروان ایله خلایق بی عباسیدن هارون الرشید ایا منده ریاض دولت طرا و تیاب نظام اولوب انلر دمه کمره تاج و هاج دولت ینه سلسله لری فروغندن برینک پیرایه افسر اقبالی اولدقه آب و تاب بهار سلطنتی سلفاری مرتبه سسته بالغ اولدیه سه ده حدیقه اقبالی آسب خزان اندراس ایله بالکلیه محو و مضاعف دخی اولدی * زیرا ملک و دولت بر صورت نظامندن عبارتدرکه مایه مداد سلطنت اولان ملک و رعیتده شوکت و عصیت ایله حکم و تصرف ایشکله مادامکه اول دولتک رجال و اصحابی قائم و علی التعاقب مستقر و دائم اوله اول شوکت و عصیت دخی باقی قالوب حفظ صورت دولت و ضبط نظام مملکت حاصل اولور * اما اول دولتک شوکت و عصیتنه مقاوم بر عصیت دخی مقابل اولوب اول دولتک رجالیه منازعه و مقاومه قیام و قوت قاهره ایله ممالکه استیلای تام ایتد کده بنیان ملک و سلطنت بالکلیه خراب و اهل و رجالی کر قنار شکسته اضطراب اولور *

(فصل)

فصل رابعك يكر منجي فصلي صنايعك بعضي بعض بلاد مخصوص اولديني پياتنده در * بواهرلك وقوي
 بوجهله ظاهر وميندر كه نوع انسان مدني الطبع اولغله وجه ارضه سكوت وقرار ووجود وبقاري قوت
 و غذا ولباس وسكايه محتاج اولوب و بوتلك تحصيلي نجه آلات واسبايه موقوفدر كه هر بري بر صنعت
 وعمل ايله تكميل وطلاقة بشرك بررلر نه معاوتيله تحصيل اولتور * واشبو اعمال وصنايع اهل مصرك
 بعضيلر نه مخصوص اولغله هر صنعتك اصحابي استاده خدمت ايدوب حذق ومهارت حاصل ايتد كد انصكره
 اول صنعت و حرفه عامه سكان بلد محتاج اولغين ارباب صنايع كذمين وعرق جين ايله اول حرفت وعمل
 ماه كسب ومعاش ايدرلر * اما شول صنعت وعمل هكه بر بلده لازم ومهم اولوبو احترام
 واصطناعي فائده دن خالي اولغله اول بلده ده تحصيلنه رغبت اولتور دختي ضرورت معاش ايجون لازم
 اولان اعمال وصنايع هر بلده ده مرغوب اولغله خياط وحداد ونجار وانلك امشالي حرف عامه بلاد
 وامصادره كيدرلر * اما قدر حاجتدن فضله زيب وزينت وعز وحشمت ايجون اقتضايدين حرفت
 وصنعتلك اربابي هرديارده بولمبوب بلكه زياده معمور واصحاب تمول وتجميل ايله مشغول اولان بلاد
 عظيمه ده موجوددر زركر وشيشه كر ودهن فروش وطباخ وديباغ وانلك امشالي اصحاب حرف
 وصنايع كه محالك معموره وبلاد مشهوره ده موجود اولوب قوت وشوكت اصحابي مالوك وسلاطينك
 رغبت وعنايتيله حاصل اولور * وبومقوله صنايع عمارت ملكت وحشمت سلطنته تابع اولغله رجال
 دولت ملايس ومباني وسا تراشيادن نه مقوله شيشه رغبت ايدرلر سه مملكتلر نه اول نسيه به متعلق صنايع
 عديده حادث اولوب شوق ورغبتلري زياده اولغله بلاد عظيمه ده كونا كون صنعتلر حاصل اولور * بني
 جام وكزمايه دختي اسباب ترقه وتنعمدن اولغله صكثرت اهالي ايله مشغول اولان بلاد معموره وامصار
 مشهوره ده موجود اولوب قري وقصباتك اكثر نه موجود دكلر * اكر امر اوروسادن به ضيلري
 بعض قري وقصباته مرور وعبور ايتاسنكده جام بنا ايدرلر ايسه دختي اول قصبه لك عامه اهالي سي عن اصل
 جام ايله مالوف اولمبوب لذي الخاچه شهر و بحره غوصلا اكتفا ايدرلر ايسه زمان سر يسمده اول جام خرابه
 مشرف اولوب امر انك خارجدن كنوردكاري حاجيچارك صنعتلري عاقل وعانده لري قليل اولغله اول
 قصبه دن ديار آخره نقل ورحلت ايدرلر * والله يقض وييسط

(فصل)

فصل رابعك يكر منجي فصلي بعض بلاد معموره ده دختي بريه تشين اولان قبائل وعشاير مياشته جاري
 اولديني اوزره عصيت موجود اولوب اهالي سي ينلر نه حرب و قتال وجنگ وجدال واقع اولديني پياتنده در
 * صحيفه عالمده ظاهر ومشهود اولان امور دندر كه قرابت نسب يارب غيري سبب ايله طباع بشر ده غريب
 وجيت مر كوز اولوب وبوبايده علاقه سيبه قرابت نسيه دن اضعف ايسه ده اصل ونسبلي واحد اولمبان
 رجال مياشته دختي بر علاقه قويه به بناء اتحاد نسب ايله حاصل اولان جيت وعصيت موجود اولور *
 از جله بريه وباديده مساكن اولمبوب بلاد وامصادره مقيم اولان اكثر اهالي نك نسل ونسبلي مختلف
 ايسه ده اكثر يايينلر نه قرابت مصاهرت موجود اولغله هر كس كندی اقارب صبريه سيله فرقه فرقه اولوب
 بريه وباديده نسبلي مضبوط قبائل وعشاير مياشته جاري اولان صداقت وعداوت وجيت وغيرت اهل
 امصار ينلر نه دختي جاري اولور * سبق قلم قضا ايله بر ملك ودولت كه نظامي مختل واموري مهمل اولوب
 اطراف محالك اعدا مستولي اولدقده هر بلده لك رجالي تدبير امور قيام وحمايه بلاد اهتكام ايله عقد
 انجين مشورته شروع ومبادرت ايدرلر * وحفظ ملكت ترتيب جنود وتعين مراتب وحدوده موقوف
 اولغله اعلى ادناندن تميز اولنوب هر مرتبه رجال بلدن بر كننه به تفويض اولغين اقتضاييدر * وطباع
 بشر ده حب رياست وقهر وسياست مر كوز وصحيفه روز كرد دولت قاهره وشوكت باهره حاجي سلطان دن

خالی اولمغه اعیان عملکندن نیچه لری تغلب و تسلطنه طالب و راغب اولوب و بر بر لر یله منازعه و مدافعه به قیام
ایدر لر * و طلب ریاست ایله خروج ایدن رجالت هر بری کندی اتباع و حواشیسی ایله استظهاریدوب
یدارنده اولان مالی معاونت ایچون ارادل و اسافل بدل و بخش ایدر لر * و اعیان بلددن بعضی لری دخی
کثرت اعوان و انصار سببیه تغلب و تسلطن ایدوب کج عنان خصوم و قتل و تقریب ایله اوزر لر یله هجوم
ایچون کندی هوادار لر یله بدل مال ایدر لر * تا که خصم و عدول یکن ناخن تیز و خار ستیز لری بریده
سکین قهر و تدمیر اولوب اول مصر و مدینه ده استقلال اوزره حکومته قائم اوله * و اول رئیس متغلب
ملک جدید احداث ایتمک زعمیه اولاد و اعتقابی ارثله متصرف اولمغنی خیال ایدوب ملک عظیمه جاری
اولان نظام و اختلال بولمک صغیرده دخی جاری اولور * و دخی چوق کره واقع اولور که انشای اختلالده
بعض بلاد و وجهه مذکور اوزره تغلب ایدن کسه لرک بعضی لری ممالک وسیعه و عساکر کثیره اصحابی اعظم
ملوک و سلاطینه تقلید ایدوب بزی و قیافت و سیرت و حرکته انله اقد ایدر لر * شویله که هر اسم ملوک
اوزره تخت و سریره جلوس ایدوب ساکن اولدغنی بلده نل اطرافنی سیر و تماشا به جیقه قدده الویه و اعلام
و سایر آلات عز و احتشام ترسیله عرض حشمت و زیاده کلفت ایدر لر * و طرفلرندن تحریراولنان کاغذ لری
القاب ملوکانه ایله توشیح و اسلوب فرمان اوزره ختم و طغرا ایله توقیع ایدوب و اعیان و ارکان نامه اولان
رجال وقت ملاقاتده آداب ملوکانه ایله تعظیم و تحیت و سایر مراسم عز و شوکت اظهار ایدر لر که اوضاع
و اطوار لر یی مشاهده ایدن کسسه لر ضحک و خیره ایله تعجب ایدر لر * زیرا اشبوطا ثقه متغلبه عن اصل
شوکت ظاهره و سطوت قاهره ایله مؤید اولان قبایل و عشایردن اولیوب بلکه تابع اولدقلری دولتش
رعایا سندن ایکن مزاج ملکه قنور عارض اولدقدده بعض اقارب و اصهارا عاقبت بولندقلری بلده به تغلب
ایدوب ملک و دولته اهل اولدقلری ظاهر ایکن اظهار مراسم سلطنت ایتمه یله سخره عالم اولدیلر *
و طائفه متغلبه دن بعضی لری دخی مایه عقلمدن فی الجمله وایه دار اولمغله نفسنی ضحک و سخره به تعریفدن
اجتناب و فرار ایدوب تغلب لری وقتنده شعار سلطنتدن بر شیهه تعرض ایتدیلر * بواصر لک صدق و تحقیق
حالا عهد و عصر مزده دیار افریقیه ده او اخر دوات حفصیه ده واقع اولان تغلب و استیلادن ظاهر اولور که
افریقیه به تابع بلاد جریده عنوانیه معروف طرابلس و قابس و نوزر و نقطه و قفصه و بسکره و زاب
و انزلله امالی بلاد و امصار دن سنین عدیده دنبرو دوات حفصیه نل ظل اقبالی متخلص و منقطع اولدقدده
بلاد مذکور هاهالیسی ذکرا و لنسان بلده لر استیلا ایدوب ملوک حفصیه به تنفیذ احکام و جبایت اموالده
غلبه ایتدیلر * لکن ظاهرده یسه سلاطین بنی حفصه فی الجمله انقیاد و اطاعت صورتی اظهار ایدوب ملائمت
و ملاطفه و وجهی اوزره معامله و حقیقتده غالبه اوزره حرکت ایتدیلر * و مرور عهد و سنین ایله حالا
بوعصرده نوبت تغلب اشبوطا ثقه متغلبه نل خلاف و اعتقابه و اصل اولدقدده آوارا جداد لری اطوارندن
عدول و خلفلرنده سا ترا اولاد ملوک کبی غلظت و خشونت و کبر و نخوت حدوث ایدوب عهد قریب ایله داخل
زمره سوقه و رعیت ایکن نفس لر یی ملوک و سلاطین عدادینه ملحق ایتدیلر * و کذلک بونلک مثلی یسه دیار
افریقیه ده بوندن اقدم دولت منهاجیه او اخرنده دخی حدوث ایدوب بلاد جریده هاهالیسی دولت منهاجیه
اوزر یسه علم افرات تغلب و استیلا اولدیلر * تا اول وقتهدک که طائفه موحدینک شیخ و رئیس لری محمد بن
نومرت مهدی و ملک لری عبد المؤمن بن عبلی ظهور ایدوب بلاد جریده متغلبه دن تجرید و اخلا و بونلرک
جله سنی مغرب دیار یسه نقل و اجلا و بلاد مذکور ده آثار لر یی محو و ازاله ایله یکی اخبار لر نده مذکوردر
و کذلک یسه دولت موحدینده بنی عبد المؤمنک او اخرنده سببه دیارنده دخی بونلک مثلی حادث اولوب (الباطل
صوله ثم تصحل) بخواسی اوزره زمان قریبده لهیب سطوت لری منطقی اولدی * و بومقوله تغلب و استیلا
اکثر یار بلده ده صدر ریاسته مستعد نسب و حسب صاحبی اصحاب خاندانده ظهور ایدوب وقت اختلال
دولته خلقا کا اطاعت ایدر لر * و بعض اوقاتده دخی اسافل ناسدن بعض ارادل و اشقیاء تحزب و اجتماع
ایدوب اعوان و انصاری قلیل اولان اکبر دولته تغلب و استیلا ایدر لر * لیکن مدت قلیله ده یسه محو و مضحک
اولور لر * والله غالب علی امره

* (فصل) *

فضل رابعك يكرمي ايكني فصولي اهل بلاد وامصارك تكلم ايتدكاري لسان ولغت ياتتده در * معلوم
اوله كه هر بلده نك سكان واهالي سي اوزرلر بنه غالب يا انارله مختلط اولان رجالك لسائيله تكلم ايدرلر *
بوسيد تناشي بالطول والعرض معمورة صحيفه ارضه واقع اكثر بلاد اسلاميه اهالي سنك لسان ولغتي
عربي اولوب اكرجه بوعصرده افصح لغات عرب اولان لسان عذب البيان مضر وقريش فاسد واعرابي
متغير اولديسه دخي بنه اسلوب عرب اوزره نطق وتكلم بين الامم باقيد در * بوامر ك سبي دولت اسلاميه نك
عامة ائمه عليه واستيلا سبدر كه دين وملت عالم وجود ايچون صورت وملك واتت ماده مقابله سنده
اولوب وماده صوزنه تابع وآنكله قائمدر * ودين اسلام شريعت مطهره دن اخذ واستفاده اولنوب
وصاحب وحى ونبوت عليه افضل التحايا حضر تلى عربي اولمغله شريعت محمدية دخي لسان عرب اوزره نازل
اولشدر * فعلى هذا عامة اقطار اسلاميه ده لسان عربك غيري السنه ترك اولنوب لسان تازي ايله نطق
وتكلم اولنق لازم اولدى * حتى حضرت عمر بن الخطاب رضى الله تعالى عنه صدر اسلامه السنه
اعاجم اوزره نطق وتكلم دن نهى ايدوب مكر وخديعه در ديو تعليل ايلدى * وقتا كه دين وشريعته
لغات اعجميه هجر اولنوب واوائل اسلامه دولت محمدية بي اقامت ايدن خلفاي راشدين وملوك امويه
وعباسيه نك لساني عربي اولمغله جميع ممالك اسلاميه ده سائر السنه مهجور اولدى * زيرا (الناس
على دين ملوكهم) خواسي اوزره ناس مذهب ومشر بده ملوك وسلاطينه تابع اولمغله لسان عربي بي
استعمال والسنه سائره بي اهمال شه امار اسلام وملوك عربي اطاعتي متضمن اولوب جميع امصار وممالك
لغت عرب راسخ وثابت والسنه اعاجم مهجور وساقط اولدى * بعده كثرت اختلاط روم وبهم ايله لسان
عرب اعراب واعجم وسائر احكام جهتيه متغير اولوب همان اسلوب عربي ولهجه تازي اوزره نطق اولنور
لسان حضري باقي قالدى * ودخي عهد قديمه دولت اسلاميه ده واقع اهل امصارك ا كثرى ديار عجمه
مالك وارض وديار لر بنه وارث اولان طائفة عربك اولاد واحفادى اولمغله لسان عرب آبا واجداد لرى
لساني اولوب لغت موروثه لرى اولمغله اختلاط بجم ايله بعض احكامى واعراب واعجمي مختل وفاسد اولديسه
دخي بنه لهجه واسلو بده آبا واجداد لر بنه تقليد ايدوب اهل خواضر وامصاره مخصوص لسان حضري ايله
نطق وتكلم ايتديلر * اما بريده وباديه ده مكث واقامت ايدوب بلاد وامصاره نازل اوليان اعرابك لساني لرى
فصاحت وبلاغت اوزره باقي قالدى * وقتا كه دولت عباسيه وقتندبه ديار شرقه طائفة عجمه دن ملوك
سلاجقه وديلم وبلاد مغريه زنانه وبربر مالك اولوب عامة ممالك اسلاميه به غلبه واستيلا ايتد كرنده غلبه
لغات اعاجم ايله لسان عرب فاسد اولدى * شويله كه اكر حفظه اركان دين اسلام اولان علماي مسلمان كتاب
وسته همت وعناية لرى مصروف اوليوب حفظ بنیان شرع مبین ايچون علم تفسير وحديثه اعتنا واهتمام
اولمسه لسان عرب بالكليه مهجور اواق مقرر ايدى * بوسيد تناشي شرق وغربده واقع بلاد وامصارده
لغت عربييه والسنه مضريه في الجمله باقي قالوب علما وادبا وكاتب وشعرا وسائر خواص رجال خطاب
وكاتب وسؤال وجواب لرى لسان عرب ايله توجه وتصوير ايدرلر ايدى * ملوك ديالمه وسلاجقه دن بركه
چنم كيز قشنه انكيز وهلا كو خان وقعه لرى حادث اولوب ديار شرقه طائفة مغول و تاتار استيلا
ايتد كه دين اسلام ايله متدين اوليوب كتاب وسنت ولسان شريعت مهم لرى اولمغله لغت عرب على الإطلاق
مهجور ومهمل اولدى * شويله كه ممالك اسلاميه دن عراق وخراسان وديار فارس وارض سبدر
وهند وماوراء النهر وبلاد شمال ورومده لغت عربييه دن رسم و آثار باقي قالوب اسلوب زبان تازي
اوزره بين الانام تركيب شعر وكلام محو ومنسى اولدى * مكر كه ذكر اولنسان ديارده بعض طلبه علوم حفظ
كلام عرب ايچون قنون اديسه دن صرف ونحو ومعاني وعلم عروض وقوافي تعليله موفق اولوب
مدارسه ومذاكره ايدلر * لكن غلبه تاتار وقتندبه دخي ديار مصر وشام وممالك مغرب وانديلسده مراسم
دين مبین باقي قالوب محاسن ومخالفه سكان واهالي سي لسان حضري اوزره لهجه عرب ايله نطق وتكلم

ایدرایدی * اما عمالک عراق و ماوراء النهر در مراسم اسلام کاسد و مندرس اولغله لسان عرب دخی فاسد
اولوب اکثر تدریس فنون و تحریر کتب علومده لسان فرس و عجم استعمال اولنور * والله مقدر الیل والنهار
وصلی الله علی سیدنا محمد وعلی آله اجمعین

﴿ الفصل الخامس من الكتاب الاول ﴾

کتاب اولک بشقی فصلی اسباب معاش اولان کسب و صنعت و سائر اثره متعلق احوال امت بیاتده در *
بوفصل دخی نیجه مسائل مهمه بی حاوی فصول عدیده بی محتوی اولوب هر بری غذای روح و مایه فیض
و فتوحدر *

﴿ فصل ﴾

فصل خامسک اولکی فصلی رزق و کسبک شرح و حقیقتی و کسب و کار اعمال بشریه تک قبی اولدیغی
بیاتده در * معلوم اوله که نوع بشر بمبدء فطرت و خلقشدن اجل مسما سی حلوانسه دلک جمیع اطوار
واحوالنده قوت و غذایه محتاج اولوب (والله الغنی و انتم الفقراء) نص مبینی خواسی اوزره خزینة فضل
الهی بدن کسب رزق و تحصیل معاشه اقتدار و احتیاجی ضروریدر * ومنعم حقیقی جل شأنه حضرتلری
دائرة عالم شهادتده موجود اولان بسایط و مرکبات جسمیه بی انسان ایچون خلق و تسکیرین ایدوب کتاب کریم
و قرآن عظیمده آیات عدیده ضمننده بوانعام عام الیه خواص و عوام انسانه منت ایتمشدر * تسکیم (خلق
لکم مافی السموات و مافی الارض جمیعانه) آیت کریمه سنده سموات و ارضده موجود اولان اشیا انسان
ایچون خلق اولنوب بعضیسی اسباب وجود و بعضیسی مواد بقا قلند بی اشعار اولمشدر * وینه آیات
قرآنی و تصوص فرقانیه دن (و خزلکم الشمس و القمر * و خزلکم الیل و النهار * و خزلکم الانهار
و خزلکم البحر * و خزلکم الذلک * و خزلکم الانعام) آیات کریمه لری و سائر شواهد کثیره منطوقلری
اوزره نیرات فلکبه مک اعظمی اولان شمس و قمرک تسکیر و بجزرک تسکیری و انده فلکک تسکیری و وجه
ارضده دواب و انعامک ظهیرینه رکوب و اکل لحوم و سائر وجوه مخصوصه اوزره فوائد و منفعتلری انسان
ایچون تخصیص اولندیغی تصریح اولندی * و جناب حضرت حق جلالت عظمته و کبریا و انسانی وجه
ارضده استخلاف الیه تکریم و توقیر و الطاف و اعطافی بوجهله توفیرا تمکله بر و بجزرده موجود اولان نعم
عمیه به بشرک یدلری و اصل اولوب عامه انام بوجه اشتراک بوانعام عامدن حصه مند و بهره دار اولمشدر *
لکن خزینة فضل الیه بدن هر کس فائل اولدیغی رزق مقسوم و حظ معلومه مالک اولوب داخل سلک ملکی
اولغله آخرک تمک و انتفاعی بذل عوض و حسن رضای مالکده موقوفدر * بناء علی ذلک انسان که طور
ضعف و وقت مسبابی قیجا و زایدوب زمام نفسنه مالک اولادنده (فابتغوا عند الله الرزق) خواسی اوزره
ابتدا رزق و معیشت طلبنه سعی ایدر * تا که واسطه سعی و عمل الیه اول عبده خزینة غیبدن احسان اولتان
اموالی حوائج اصلیه و لوازم ضروریه سی تکمیل ایچون بذل و انتفاع ایدوب محتاج اولدیغی نفقه و مؤتقی
تحصیل ایلله * معلوم اوله که رزق و مال کا هیجه بعض اسباب معارفیه ادنی سعی الیه حصوله کلوب
تحصیلنده سهولت اولور * تسکیم بعض مزادع و بسایینه وقت و زمانیله برف و باران نزول ایدوب حبوب
و غارک کثرت و وفرت اوزره حصولنه سبب اولور * اگر کسب و کار الیه حاصل اولان مال المنجی قدر حاجت
مرتبه سنه بالغ و کامقصور ایه اول کسبه معاش اطلاق اولنوب ضرورت مرتبه سندن فضله و زیاده ایه
تمول و ریاض الیه تسخیم اولنور * بوندن صکره کسب و کار یا بعض اسباب الیه جمع و ادخار اولسان مالک نفع
و غره سی عبده و اصل و عاید اولوب اکل و شرب و لباس و سکنی کبی حوائج اصلیه و مصالح ضروریه سنه
بذل و انتفاع اولنور ایه اکار رزق اطلاق اولنور * تسکیم مشکات صدر نبوتدن شرفریز صدور اولان
احادیث تبویه دن (اتلک من مالک ما لک فاقبیت اولیست قابلیت او تصدقت قامضیت) * حدیث
شریفی منطوقی اوزره انسانک جمع و ادخار ایتدیکی اموال دن اسم مال اطلاقنه شایان اول طعام و ادا مدرکه

یاد نیاده وجه شرعی اوزره اکل ایله افقار یا باسدر که اتی پس ایله ابلا ایدوب بیادین و اخر اسنه نافع تصدق
ووقف ایستدیکي اموالدر که تحصیل و امضا ایله دیو یورلدی * اگر عبدك جمع ایتدیکي مال قدر حاجتدن
زاندا اولغله بر محله احرار و ادخار اولوب مصالح ضروریه سنه مصروف دکل ایسه اسکارزق اطلاق
اولوب بلكه عبدك سعی و قدر تیل حاصل اولغین کسب اطلاق اولنور * بونک مثالی مال موروث
کیدر که میت و هالک حیاتنده انکله انتفاع ایتمکله اکانسبت ایله رزق اطلاق صحیح اولوب کسب ایله
تسمیه اولنور * لکن ورثه مال موروث ایله انتفاع ایدوب حاجت و مصیلتلرینه صرفه ایدرلر ایسه ورثه به
قیاس ایله میراثه رزق اطلاق اولنور * معلوم اوله که اشبو تحقیق و تقریر اولنان معنی اهل سنت و جماعت
قتنده لفظ رزق مفهوم و معناسیدر که دنیاده عبدك انتفاع ایتدیکي ماله اطلاق اولوب حلال و حرامه
رزق اطلاق اولنور * لکن طائفه معتزله قنده لفظ رزق ملک شرعی ایله تملک صحیح اولان مال حلالدن
عبارت اولوب اهل اعتزال مذهبنده حرامه رزق اطلاق اولنور * بومورتنده غصب و سرقه و ظلم ایله جمع
و انتفاع اولنان اموالدن برشی رزق اولوب غاصب و سارق و ظالم و سایر اکل حرام ایدن کسه لمر رزق
اولمق لازم کور * مع هذا جناب و هاب بی علت و منعی صنت جل شأنه حضرتلری غاصب و ظالمی
و مؤمن و کافری مرزوق ایدوب رحمت و هدایتنه مشیتی تعلق ایدن عبادتی تخصیص ایدر * اهل سنت ایله
طائفه معتزله نك اشبو مسئله رزقه حجج و ادله لری اولوب مکتب عقایدده مسطور اولغله بوشلده بسط
و تفصیل اولمادی * بوند نصکره معلوم اوله که کسب و کار مال مکسوبك جمع و تخصیصنه قصد وسیعی ایله
حاصل اولغین عبدك انتفاع ایدر چکی ارزاقده دخی سعی و کوشش لازم اولوب (قابضو اعند الله الرزق)
خواسی اوزره حسب الامکان اسباب معاشی طلب و ابتغایله تناول رزقه توسل اولنور * دخی (قل کل
من عند الله) نص شرعی مفادی اوزره تحصیل معاشه سعی و کوشش دخی جناب حق اقدار و الهامیه
میسر اولوب عبادتی طرق معاشه ارشاد و اعانتیه حاصلدر * بناء علیه کسب مال و تحصیل ارزاقده صنعت
و تجارت یا غیر طریق ایله انسانک سعی و عملی لازم اولوب چارسوی عالمده طلب معاش طریق شتی ایله میسر در
* زیرا کسب و کار حرقت و صنعت کبی عبدك محض فعل و عملیه حاصل ایسه امر ظاهر اولوب کدین
و عرف جبین ایله رزقنی تحصیل و کندی فعل و عملیه معاشی تکمیل ایتش اولور * اگر حیوان و نبات
و معدن ایله شغل و توغل ایدوب کسب مال و معاشه انلرک بزیله توسل ایتدیه انده دخی تربیه حیوان و سق
نبات و استخراج معادن انسانک سعی و عملی لازمدر * والا مطلوبی اولان مکسب و معاش حاصل اولوب
انتفاع میسر اولدیی ظاهر در * بوند نصکره دخی معلوم اوله که جناب روزی رسان انس و جان جل ذلله
عن شوائب النقصان اجبار معینه دن ذهب و فضه به عزت و ربوب سائر اموال و املا که انلری به باوقمیه
ایتشدر * و تحت قه خضر اوروی ساهره غیر اد مساکن اولان ذکور و اناث اغلب احوال و اکثر
اوقاتده اشبو تقدیرن عزیزینی جمع و ادخار ایدوب خزینه لده حفظ و امسکه ایدرلر * و اسکر بعض
احبانه ذهب و فضه دن غیر سائر امنعه و اجبار دخی ادخار اولوب جمع و امسکه اولنور ایسه دینه
نقدینی تحصیل توسل ایچوند * زیرا نقدودن غیر اموالک معروفیه لری نسق و احد اوزره قرار ایتوب
گاه تنزل و گاه ترقی ایتکین ادخار و احتکار ایدرلر فیرنن ایچون وقت غلايه انتظار ایدرلر * اما تقدیرن
عزیزین دائمی غوب و محبوب اولوب قیت و بهاسی تفلیوت ایتمکله جمله مکاسب و ذخایرک اصلی اولشدر *
اشبو ذکرا اولنان کلامک مال و خواسی صحیفه دهنده متقرر اولدقه معلوم اوله که انسانک سعی موفور
و بذل مجهود ایله جمع و تحصیل ایتدیکي مال و متاع اگر کسب یدی و فعل و عملی ایله حاصل اجتناس صنایعندن
ایسه انکله کسب و اقتنا ایتدیکي مال فعل و عملک قیت و بهاسی اولوب هزار تعب و مشقت و استاده
خدمت ایله تعلم ایتدیکي صنعتدن مقصود تحصیل نقوده محصوردر * زیرا صنعت و حرفت محض عمل
و فعل مجرد اولغله بالذات مطلوب اولوب فی حد ذاته حفظ و امسا که صالح اولدیی ظاهر در * و گاه حقیقه
بعض صنایعده عمل ایله شتی آخر دخی جمع اولوب اول صنعتک صاحبی عملک اجر قی و ضم ایتدیکي مالک قیمتیه
تعیش و انتفاع ایدر * صنعت تجارت و حیاسکت کبی که بعض تجارتلر بایه لازم اولان اجتناب و الواح

مقوله سی اشیا بی وجوه و لا هلدخی نیچ ایتدکاری اثوابک نارو بودنی صنعتی نه ضم ایدوب عملی نیک اجرتی
 واشیا لری نیک به اسبیه مؤنت و کفای لری کوررل * لکن فعل و عملی کثیر اولوب صنعتی غالب اولغله
 قیمت لری دخی کثیر اولور * اگر مدار انتفاع صنعت و عمل اولوب تجارت مقوله سی شی آخرایسه نه
 بهر حال مکسب اتخاذ ایتدکاری امرده فعل و عملی نیک مدخلی مقرر اولغله کسب اولنسان عوض و نمده
 عملی نیک قیمتی دخی داخل اولور * و دخی معلوم اوله که مکسب و معاشده اکثری افعیل و عملی دخی ظاهر
 اولوب بایع و مشتری قنده معلوم اولغله قلیل و کثیر اول عملی قمتندن حصه سی تعیین و تقدیر اولنور لکن
 بعض مکاسبده بحسب الظاهر مدار انتفاع رأس مال و سرمایه اولوب سی و عملی مدخلی موجود ایسه ده
 ملاحظه سی ختی اولور * تنکیم سوق و بازارده بیع و اشترا و التوب انسان و حیوانه قوت و غذا
 اولان حیوانی قیمت و بهاری کییکه عمل زراعت و نفقه مؤنت اسعار حیوانیه داخل و معتبر اولوب لکن
 بعض بلادده عمل زراعت و نفقه مؤنت سهل و یسیر اولغله اصحاب زراعتدن حقوق کسه لر عمل و نفقه لری نیک
 اجر تلمدن عاقل اولوب اخذ ایتدکاری ثمنی انجیق حاصل اولان حیوانی قیمتی ظن ایدرلر * تقریر مذکور دن
 ظاهر و متین اولدیکه کسب و کار ایل حاصل اولان انمان و اموالک جمله سی یا اکثری انسانک افعال و اعمالک
 قیمتی اولوب ورزق مقسوم اهل سنت قنده انتفاع اولنسان شیتدن عبارت اولغله حلال و حرامه شامل
 اولدیی متعین و کسب و قوتک معناری محقق اولدی * معلوم اوله که بعض عمالکده قات رجال ایل عمارنه
 تقضیان ترتیب ایدوب صنعت و تجارت و سایر اعمال مؤنت مفقود یا قلیل اولدقده من طرف الله تعالی اول
 عمالکده کسب و ورزق انقطاعه علامتدر * زیرا مشهودد کلیدر که سکان و اهالیسی قلیل اولان عمالکده
 انسانک سی و عملی مفقود و قلیل اولوب صنعت و تجارت و سایر اسباب معیشت مختل اولغله کسب و ورزق
 دخی قلیل اولور * کذاک بوندن مقدم تحریر اولندینی اوزره سکان و اهالیسی کثیر و موفور اولان بلاد
 و امصارده صنعت و تجارت و سایر اعمال مؤنت دخی کثیر اولوب اسباب کسب و معاش و افر اولغله سکان
 و اهالیسک ترفه و تنعم لری غالب اولور * بوسید تثنائی عامه انامک السنه لری اوزره جاریدر که بر بلده نیک
 رعایا و سکانی ناقص اولدقده اول بلده ده ورزق و معاش دخی قلیل اولور دیرلر * حتی اصحاب برومنددن
 خالی اولان بریه و بادیه لرده واقع عیون و انهارک جریانی منقطع اولوب اطراف خراب اولغله آب دخی نایاب
 اولور * زیرا آبار و انهارک فوران و جریانی دخی انسانک فعل و عملیه حاصل اولوب حالی اوزره ترک
 اولنسیه معطل اولور * شویله که نهرک منبعی حفرا ایدوب و میاه آباری دلور و ولاب ایل چکدیکه تنوع
 و جریانی متزاید اولور * تنکیم طفل رضیع پستان مادری امدیکه و ضرور انعامی اصحابی چکدیکه
 شیر و لبن ظاهر و جاری اولوب حالی اوزره ترک اولندقده بیس و جفاف طاری اولدینی کبی عیون و آبار دخی
 عمل حفر و استعمال دلوا ایل جاری و ترک و اجمال ایل معطل اولتی مقرردر * بوا مرک صدق بعض بلاد
 و امصارده واقع عیون و آباره نظر ایل حاصل اولور که ذکر اولنسان بلده لک عمارت لری ایامنده عیون و انهاری
 کثرت ماء ایل معمور اولوب بعده خراب اولدقده اعماق ارضه غور ایل بر قطره آب مشهود اولوب * (کن
 لم یکن شیأ من کورا) نص کریمه ماصدق اولور * والله متدر الیل والنهار

فصل (مسل)

فصل خامسک ایتدکاری فصلی وجوه کسب و طرق معاش یاتنده در * معلوم اوله که عرف ناسده لفظ معاش
 طالب قوت و ورزق تحصیلنه سی و کوشندن عبارت اولوب حیات معناسنه اولان لفظ عیشدن مأخوذ
 مفعول و زنده اسم مکاندر * کویا که انسانک حیاتی تناول ورزق و نفقه به موقوف اولوب بقای وجود قوت
 و غذا ایل حاصل اولغین علی طریق المبالغه ورزق و غذا سکان حیات اعتبار و بوجوه معاش اسمی اطلاق
 اولندی * بوندنصکره معلوم اوله که تحصیل قوت و کسب ورزق دخی بر قای طریق ایل حاصل اولوب آحاد
 ناس اول طریق ایل مکسب و معاش لری تحصیل ایدرلر * طرق معاشک بری مغرم و جیاتیه لکه ولات
 و عمال قانون قدیم و رسم مستدیم اوزره رعایا و تجارک یدلرنده اولان مالدن قهر و غلبه ایل عشر و جزیه

و کمال مقوله فی اموال معروفه فی اخذ و انتزاع ایدوب و رزقاری بوطریق ایل تحصیل ایدولر * و ینه اسباب
معاش و وجوه کسبک بری دخی صید و اصطیاد در که دشت و صحرا و روی دریا و جوهاده واقع حیوانات
و حشیه بی دام و دانه ایل یا هم جنسی معلم حیوان ایل صید و شکار ایدوب بوجهله کسب و کار ایدولر * و ینه
طریق کسبک بری دخی بودر که بیوت و منازلده و محفل کمرده بعض حیوانات حبس اولوب فروغ و فوادی
و منافع و زوادی ایل نام انتفاع ایدولر * تکمیل بقروغنم و سائر انعامدن شیر و لبن و دود و قزدن حریر
و زنبور و قنادن عسل تحصیل اولوب امر معاشده انلرله توسل اولنور * و ینه طرق معاشک بری دخی
عمل فلاحه در که بعض اراضی منبتیه به زرع محصول و غرس اشجار ایل تحصیل حبوب و ثمار اولوب
انکه تعیش اولنور * و ینه طرق معاشک بری دخی انسانک محض فعل و عملیه حاصل اولوب مقابله سنده
اخذ اولنان اجرت ایل انتفاع اولنور * اگر اول فعل و عمل خدمت استاد و تعلیم و ارشاد ایل حاصل و آلان
مخصوصه ایل تحصیل اولنور سه اصکاصنعت و حرفت تسبیحه اولنور کابک و تجارت و خیاطت
و حبساکت و فروسیت و انلرله امثالی کبی * و اگر تعلیم و تعلم حاجت اولوب بلکه اتعاب وجود
و بذل طاقت ایل حاصل خدمت ایسه هر کس و سعی هر تبه سعی مقابله سنده اخذ ایتدیکی اجرت ایل انتفاع
ایدولر * و ینه طرق معاشک بری دخی تجارت در که بعض اصحاب ثروت و غنا اعمال رأس المال ایدوب
یا تحصیل ربح و غنا ایچون بعض بلادده سیروسه و راج ایچ اولدینی محله نقل ایدولر * یا خود بولندینی بلدده
قرار و احتکار طریق قبله حبس ذخایر ایدوب رواجی وقتنده بیع ایل کسب و کار ایدولر * اشبوز کراولنان
اموره و جوه کسب و معاش محصور اولمغله * اهل ادب و حکمتدن امام حریری و انک غیری اعلام
محققین و فضلائی مدققین تقریر لری اوزره انواع معاش اماوت و تجارت و فلاحه و صناعته منحصر در *
اما انارنکه قهر و غلبه ایل تکالیف دیوانیه و اموال سلطانیه بی رعایادن اخذ و جمعه مباشرتدن عبارتدر
تحصیل معاشده مسلک طبیعی اولمغله بومحله ذکره حاجت اولدینغندن ماعدافصول متقدمه کابدن فصل
نایدیه جبابات سلطانیه و اهلنه متعلق بعض احوال ذکر اولمشیندی * لیکن فلاحه و صناعت و تجارت
تحصیل معاشده طریق عادی و مسلک طبیعی اولمغله علی الترتیب ذکر و تفصیل اولنور * اما فلاحه
و زراعت صنعت و حرفت کبی فکر و تعلیم محتاج اولوب سهل الحصول و مایه قوام وجود امر بسیط اولمغله
سائر وجوه معاش اوزرینه بالذات مقدمدر * بوسیدت تاشی زراعت و حراثت ابوالبشر آدم علیه
الصلاة والسلام حضرت تارینه نسبت اولنوب تحصیل حبوب انلرله منسوب و طریق تعلیمی اندن مأخوذ اولوب
فطرت و خلقته انسب و بقای نوعه سبب اقدام وجوه معاش اولدینغه اشارت اولندی * اما صنعت و حرفت
هر تبه لزومه زراعت و حراثتدن متأخر اولوب صرف افکار و انظار ایل حاصل هر کات علیه دن معدوددر
بوسیدت تاشی اکثر صنایع و حرف بلدی و حضر یلرده موجود اولوب بریه و بادیه ده معدوم و مفقوددر *
بومعنی سبیل اصول صنایع سلاله بشره اب ثانی اولان ادریس نبی علیه الصلاة والسلامه نسبت اولنوب
تعلیم الهی و وحی سماوی ایل کندید نصکره نبی آدم ایچون استنباط ایلدی دیونقل اولندی * اما تجارت
کسب و معاشده سبب عادی و امر طبیعی اولوب لیکن اکثر طریق تحصیل اعمال فکر و نظره مقصوردر *
شویله که تجارت فائده کسب و کاری تحصیل ایچون اشتراک دکاری اشیا بیایی بهای رخیص ایل اخذ ایدوب
بعده حین بیعده زیاده به اتقدیر ایتکه قیتمین مناتنده واقع تفاوتدن فائده کسبی تحصیل ایچون فکر عمیق
و نظر دقیق ایدولر * و اگر چه بابعلی اصل سرمایه دن زیاده الدینی فائده ظاهرا قمار یا بندن معدود ایسه ده
لیکن مجانا مال غیری اخذ اولوب تجارت امر مشروع اولمغله بحسب الشرع الشریف بونده اعمال عقل
و نظر ایل نیجه حیل شرعیه تجویز و اباحه اولندی والله اعلم

❖ (فصل) ❖

فصل خامسک اوچتی فصلی خدمت معاش طبیعیدن اولوب امر تعیشده اصل اولدینی بیاتنده در *

معلوم اوله ~~که~~ ملوک و سلاطین تنظیم امور مملکت و تنفیذ احکام سیاسته دائر خدمت مآئده بعض رجالی
استخدامه محتاج اولوب ضبط عسکر و تحریر منشور و دفتر ایچون ضابط و کاتب کبی نیجه کسه لری نصب
و تعیین ایدرلر * و خدمات دولتن هر خدمتی اهله تفویض ایدوب قدر معروف رزق و نفقه لری بیت
المال دن فرض و تقدیر ایدرلر * و اشبو خدمات سلطانیه ارباب نیک معیشت لری بالجله حیطة سلطنتده داخل
و مندرج اولوب حکم امارت جلایه شامل اولمغله ملک و سلطنت منبع و سایر مناصب اندن منشعب جد و لره
تشبیه اولمشدر * اما ملوک و احرار و صدور و وزران غیر ریجالت خدام استخدام ایتمک سبی
بودر که ترفه و تنعمه مالوف اولان رجال اقتضای این مصلحت لری بنفسه رؤیتدن تعزرا ایدوب یا خود بعض
عوارض و موانع سبب تشیت مصالحدن عاجز اولمغله ایشلر نه بعض رجالی استخدام ایدوب خدمت لری
مقابله سنده مالار ندن مال لر نه ~~که~~ کوره علوفه و وظیفه تعیین ایدرلر * لکن بوجاهت همت هر دانه
و رجوایت طبیعیه به نظر ایله محمود و مدوح اولوب غیرت و محبت رجاله چسبان و ملایم دکدر * زیرا
کشی امر نه آخره احتیاج و هر کسه وثوق و اعتماد عجز و قصوری و قنطری و کثرت خرج و صرفه بادی اولوب
مرددی غیرت و صاحب همت مذهبنده زمام نفسی دست غیره تسلیمدن اعراض و تخاشی لازم اولمغله
نفوس ایسه بوندن ایا ایدرلر * لکن الفت و عادت طبیعته غالب اولوب اعتیادی ترک و اهمال حسب
العاده ممکن اولمغله انسان نسبتدن زیاده معناد و مالوفنه منسوب اولمشدر * مع هذا هر عصرده رشد
و سداد و صدق و استقامت و وثوق و اعتماد اولنور خدمتکار کبریت اچردن اعزاز اولوب عنقا کبی اهی
موجود جسمی مفقوددر * زیر اخدام درت قسم اوزره اولوب اصناف اربعه دن خارج دکدر *
شویله که یارشد و بصیرت صاحبی اولمغله مأمور اولدینی خدمتکار طریق بیلوب عهده کفالتنه داخل و یدنده
حاصل اولان امر ده صدق و استقامت اوزره حرکت ایدر * یا خود پونک عکسی ایله متصف اولوب حق
و بلا دت و خیانت و خیانت ایله موصوفدر * یا خود عاقل و رشید اولوب لکن غدار و خائن اولور *
یا خود امین و موثوق اولوب لکن پلید و اچاق اولور * اما اول خادمکه عاقل و حازم اولوب امین و مستقیم
اوله اتی هر کس استخدام و استعماله قادر اوله من * زیر ارشد و یکاست و صدق و استقامت صاحبی اولوب
کار ساز و مصلحت گزار اولمغله پست پایه و فرومایه اولان کسه لره التجار دن عار ایدوب و خدمتی مقابله سنده
اخذ ایدم چکی اچرتدن زیاده فائده تحصیلنه اقتداری اولمغله اول اجر و عوضی احتقار ایدر * لکن حب
و ریاست و منصب و جاه و رغبت جلایه ناسک طبیعت لرنده هر کوز اولمغله بومقوله کسه لرم لملوک و احرار و صدور
و وزرایه انتساب ایدوب انلر خدمت و عبودیت لرنده اولورلر * اما منصف نایکه مهمل و عاجز و مفسد
و خائن اولوب بوا یکی صفت و ذیل ایله متصف اوله بر عاقل ایچون اتی استخدام لایق و مناسب اولمز * زیرا
مخدوم و متبوعنه ایکی وجه ایله مضر اولوب کاه عجز و قصوری سببیه افندیسنک مصلحتی اضاعت و کاه
خیانتی سببیه مالنه خیانت ایدوب (وهوکل علی مولا) آیت کریمه سی مدلولی اوزره وجودی مولا سنه
یار بلکه باعث افلاس و ادبار اولور * بو تقدیر جه منصف اولک عزت و کفایتی و منصف نایک خبت و خیانتی
سببیه اکثر انام بوا یکی طایفه بی خدمتکار ایتیموب صنفین آخری استعمال ایدرلر * شویله ~~که~~
هر عصرده خدام مقوله سنک اکثری یا صدق و امانت ایله موصوف لکن امر نه عجز و اهمال ایله معروفدر *
یا خود پونک عکسیدر که عقل و کفایتی مسلم لکن فساد و خیانت ایله متهمددر * و ناس دخی پونلر برینی
ترجیح و اختیار ده ایکی فرقه اولوب بعضیلری عاقل و خانی و بعضیلری دخی امین و عاقلی ترجیح و هر بری
بر کونه وجهه رأی لری توجیه ایتدیلر * لکن بوبابده رأی سدید بودر که خدمتی بیلوب عاقل و مصلحت
گزار اولان خدمتکار خاین ایسه دخی امر نه عجز و قصور صاحبی صادق خدمتکار دن اولی و افضلدر *
زیرا ایشنی بیلوب مقدم اولان خادم مأمور اولدینی خدمتی وقت و زمانیه کر کی کبی کوروب طینتسده
هر کوز اولان خیانتدن ~~که~~ کن اولدیه تخریر و اجتناب ایدر * اما هر اسم خدمتدن عاقل و مهمل
و منکاسل اولان کسه امین ایسه دخی مأمور اولدینی خدمتی وقت و زمانیه کر کی کبی ادا دن عاجز اولوب
مضالح مهمه بی اضاعت ایتکه ضرر و زیانی نفعدن اکثردر * اعدی بوفصل معقودده بسط و تمهید

اولنات مقدمات فهم واذعان اولنوب استخدام خدام خصوصنده دستور العمل قبله * والله قادر علی
ما یشاء

❖ (فصل) ❖

فصل خامسک در دخی فصلی اعماق ارضه مدفون و مخزون اولق اوزره زعم اولنان دقایق و کنوزدن طلب
مال ایدوب انکله تعیش قیدینه دوشک و تیره معاش طبعیدن خارج اولدینی پیاتده در * معلوم اوله که
بلاد و امصارده ضعیفای عقولدن حقوق کسه لر قعر زمین و تحت ارضدن استخراج ماله حریص اولوب بو خیال
محال و خولسای بی ماکی سرمایه کسب و کار اتخاذ ایتشدر * و شویله زعم و اعتقاد ایدرلر که قرون
ماضیه و اعم سالقه نلک اموالی تحت ارضه مخزون و مکتوم و بعض طلاسیم سحر به ایله محتوم اولوب اول
دخه نلک فتی طلاسیم معقودلک حل و فکنه موقوف اولغله بو بایده حل عقد اشکال انجق اول کسه به
میسردر که دقایق علم سحر و طلسماته واقف و اقتضا ایدن بخور و دعا و قربانی استحضاره قادر اوله دیو اذعا
ایدرلر * از جمله عمالک افریقیه ده واقع اهالی بلاد زعمری اوزره قبل الاسلام بلاد افریقیه به مالک طائفه
افریج مالاری قعر زمیننه وجه مشروح اوزره دفن و طلسمات معقوده ایله ختم و کتم ایدوب و بطون الواح
و صحفه کتب و تحریر ایتدیلر که اخراج و تحصیلنه قدرت حاصل اولدقده هر کس مالنه دسترس اولق
میسر اوله * و کذلک دیار شرقده واقع بعض اهل امصار دخی کندیلردن اسبق بلاد شرقیه به مالک اولان
طوایف قبط و روم و فرسک اموالاری حقه دخی بوزعه دوشوب خصوص مذکورده خرافه قصه سنه شبیه
بعض حکایات واهییه نقل ایدرلر * شویله که طالبلردن بعضیلری دغینه زعم اولنان بعض محلی حفرا ییون
و اردب لکن کتم دخه ایچون معقود اولان طلسمک حل و فتحندن غافل اولغله محل مزبور حفرا اولدقده
سعیلری هبا اولدی * شویله که بعضیلری محل محفور و موضع مسفوری مالک خالی بولوب بعضیلری دخی
مال پریشه دیدان و کرمان ایله مشغول و مالی بولایلر * بعضیلری دخی حفرا ایله منتهی اولدقاری محله
بعض اموال و جواهره مشارف و مصادف اولوب * لکن کنج و دغینه مطلسم و تیغ عریان ایله بعض
خدام و حراس مسلط اولغله ائلری اخذ و تناولدن منع ایلدی * و بعض طالبین دخی محل مزبورده
مشهودی اولان اموال و اشیای اخذ مبادرت ایتدکده ارض متحرک و متزلزل اولوب خسف نظیره افتان
و خیزان خیمیت و خسران ایله عود و رجعت ایتدیلر دیو بونلک امثالی هذیانلر ایتدیلر * و دخی دیار غربده
بربریه قومندن بعضیلری مشهود مز اولمشدر که تحصیل اسباب کسب و معاشدن عاجز اولغله بعض بکار دولتم
اتساب ایدوب دقایق و کنوزاحوالنسه دایر کهنه و عتیق بعض اوراق عرضیه تقریب ایدرلر * شویله که
اوراق مذکورده و صحایف معروضه خطوط اهل دقایقندن خط قدیم اجمعی یا ندن مترجم خط عربی ایله
مرسوم و مکتوب اولوب اما کن و دقایق نلک علام و اماراتی متضمن الفاظ و کلمات مسطوردر * و بو طائفه نلک
اصحاب جاهه اتسابدن قصد و غرضلری مجتهد تحصیل کفاف و معاش اولوب لکن صورت ظاهرده
مؤنب حفر طلبینه مباشرت جروسواله آلت ایدرلر * و دخی ابواب بکاره ملازمت و انلرله استعانتدن قصد
و غرض اثنای حفرده حکامک قهر و غضبینه مظهر اولق ملاحظه سیدردیو مکر و خدیعه لرینی ستر ایدرلر *
و اشبومده عیله بعضیلری دخی اعمال سحر به دن بعض آثار عجیبه اظهار ایدوب بقیه مدعاری تصدیق
ایچون طریق مکر و تزویره سالک اولورلر * مع هذا علم سحر و طلسماتدن دخی غافل اولوب مهره بازلره
مخصوص بعض اعمال سریعه بی سحر صورتسده اظهار ایدرلر * ضعیفای عقولدن حقوق کسه لر دخی
اشبومکارلرک دایسته دام احتیال و فریفته مکر و آلی اولوب مال بولمش مغربی کبی شاد و خندان اوله رق
در حال نقب ارض و حفر زمین ایچون آدم لرا حصار ایدوب خوف رقیبا و عیون اهل دولت ایله ظلمات لیلده
متستر و بو کارناهمواره مباشر اولورلر * و قتا که بونلر موضع مزبورده اعمال تشبه جهد و مکتبت ایدوب
لکن مفاسس تهی کیسه بازار ادا بار کبی نقدینه امیدده ظفر یاب اولغله مباشر اولدقاری امرده خیمیت
و خسران ایله عود و رجعت ایتدکارنده زعمری اوزره دغینه اتخاذ اولنان غلده طلسم معقودلک فتح و حل

خصوصاً صند و چهل و تقصیر نه جل ایله سر رشته امیدارینی کسسته مقراض یا من ایتموب طمع لرده اصرار
و بو طریق ایله نفس لرینه تخادعه ایدرلر * معلوم اوله که طلب دقایق ایله استخراج مال و بو خولای بی ما که
ابتلا نك غالب حاله ضعف عقل و سوء فهمدن اقوی برسیبی دخی زراعت و تجارت و صناعت امشالی امر
معاشده معتاد و مسلول اولان اسباب کسیدن عجز و قصور در که تحصیل کسب و معاشده بین الناس مألوف
و مسلول اولان طرق معتاده به سلوک کدن عاجز اولان کسه لر تسخیر خدام و طلب دقایق مقوله سی عاده مخالف
اموره تصدی و سبب کسب و معاش اولق اعتقاد ایله تشبیه ایدوب تعب و مشقت سز نیل مال ایله تحصیل آمال
سودا سینه دوشرلر * بیا زلر که امر کسبه طریق معتادی تجاوز و تمت نامعقوله توجه ایله نفس لرینی
اوردن اشد تعب و مشقته القایدوب قهر و لات و عقوبت حکامه مظهر ایدرلر * و حرق کره اتلای
دقیقه به جلده دن ازید و اقوی برسیب دخی تتم و تلذذه افراط و تحصیل شهوات نفسانیه سیبیله خرج و صرفه
حد و نهایتدن خروجیدر که امر تعیشده مسلول و معتاد اولان طرق کسبک بروجه تدریج حاصل اولان
نفع و نحاسی اول کسه نك خرج و صرفه وافی اولوب تعیشدن عاجز اولدقده مبتلا اولدینی حظوظات
نفسانیه بی استیفا ایچون بلا تعب دفعه مال عظیم حصولنی تمخیل و طریقنی فکر و تأمل ایدوب روز بروز طلب
دقایق و کنوز ایله سعی هیا و نقد عمری ضایع و فساد ایلور * بوسید تناشی بو کارنا به همواره حرص
و مبتلا اولنلر اکثری اسیر دام شهوت و فریقه عز و شمت اولان بعض رجال دولت اولوب و مملکت مصر
کبی محالک معصومه ده ساکن خرج و صرفی کثیر خدم و حشم صاحبی رجالر که کیمیا به حرص اولدقاری
کبی دقایق و کنوزدن استخراج مال طالب اولوب و دائمی بلده لرینه ورود ایدن رکان و مسافر شدن اهل
واریا بی طلب و تجسس دن خالی اولزلر * تنکیم معمره بالغ اولدینی اوزره اهالی مصرک بعضیلری طلبه
مغاربه دن ملاقی اولدقاری رجاله کمال حرص و آزار ایله کشف دینه راز ایدوب بر کترمده فونه وصول امید ایله
انلردن اسقداد و استعانت ایدرلر * و اهل مصرک رأی فاسد و زعم کاسداری اوزره اموال مدفونه نك
اکثری بحاری نیلده مستور و مکنوز اولوب جریان نیل نیل دقایقنه مانع دردیو ماء نیلی مجرا سندن صرف
و تحویل یا قعر زمینه اماله و تغویر ایتمه نك طریقندن بخت ایدرلر * شق ارض و استخراج مال ادعاسنده
اولان مغاربه و غیریلری دخی سیمنامه اعماللری کبی تسوید ایتدکاری اوراق و دقاره نظرایدوب اراضی
مصرده مدفون و مخزون اولان دقایق و کنوزلر اکثری بحاری نیلده واقع و جریان ماء وصوله مانع دردیو
اعتذار و معاشلری حصوله سدا اولان کذب و دروغدن بو وجهله تسترایدرلر * اصحاب دقایقک اشبو
قولارینی استماع ایدن بوالهوسان و طلبکارلر دخی بعض اعمال بحریه ایله ابتدا ماء نیلی دینه اتخاذ اولنان
موضع دن دفع و مجرا سندن غورایتدر مکه سعی ایدوب بعده جوف ارض دن دینه استخراج خیالیه اعمال
بحره اشتغال ایدرلر * زیر معلوم و مقرر در که اقطار مصرده فن بحره اشتغال قدیم دن متوارث اولوب
اهالیسی قرنا بعد قرن بو علم مذمومه اعتبار و اعتنا ایدرلر * حالا آثار بحیر و طلسمات اراضی مصرده
واقع جبال اهرام و برای و غیریده باقی اولوب بحره قرعونه متعلق اخبار و حکایات اهل مصرک علم بحریه
اختصاص لرینه شاهد در * و دخی اهل غرب مبتدا حکای شرقه منسوب بر قصیده دائر اولوب صنعت
بحریه بعض آبار و انهارک میاهنی قعر زمینه دفع و وجه ارض دن جریاننی قطع کبقتنی بیان ایتلک ایله
اشبو محله مناسبتی اولغین کتب و تحریر اولنوب لای النظر مضمونه اطلاع حاصل اولور * بو بر قصیده
رأیه در که مطلق تحریر اولنوب باقیسی ترجمه معنی ایله اکتفا اولندی * شعر

یا طالب السر فی التغویر * اسمع کلام الصدق من خیر

یعنی ای وجه ارض دن جریان مائی قطع و قعر زمینه دفع سرنی کشفه طالب اولان کسسته بو بایده واقعه
مطابق کلام صادق علم غریبوره واقف اولان شخصدن استماع ایله بعده سائر کتب بحیر و طلسماتده تسطیر
اولنان اقوال کاذبه و کلیات واهییه ی ترک ایدوب اگر بی قول زور ایله اتهام ایتزسک مقالة صادقه و نصیحت
خالصه می قرطه کوش هوش ایله * ای طالب اگر برتر عمیقده مخزون و عقول تدبیرنده عاجز اولدینی آبن
قعر زمینه دفعنی مراد ایدرسک من کندی صورتک کبی بر حجم صورت تصویر ایدوب رأستی ارسلان

یا وروسی یا شی کی مدد و رایله و اول صورت معجوله نکند لری قعر بر مفر و ضدن جذب مایه آت اولان دلول
 حلقی امسال ایدوب و صورت مزبور مک صدریته عدد طلاق حرقه کی اوج عدد حرف هارسم ایلوب
 زیاده دن احتراز ایله * وینه اول صورت مک صدری میانه ایکی اوج عدد حرف طاقش ایله که قدملرینه
 متصل اولوب کویا و زنده عاقل لیب و کیس ادیب رقتاری کی سکینت و وقار ایله مشی حالتی مشاهده
 اولسون * و حروف مذکور مک حولده بر خط هر ربع رسم اولوب تکویر و استداره دن احتراز ایله *
 و اشب و صورت مک او زنده بر طریذ مع ایدوب اول طیر مذبو حدن سیلان ایدن دم مسقوحی برداخته دست
 تدبیر مک اولان صورت مک سورده کد نصره در عقب سندر و س و کندردنی و طویلاق ایله تبخیر ایله * وینه
 اول صورت مک لوقی اصفر یا حجر بر ثوب حریر الباس ایدوب حضرت یا کدورتلی رنگدن احتراز ایله *
 و میانه مانند طاق ایکی خط شد و بند اولوب بیاض یا خالص قرمزی صوفدن منسوج و معمول اوله *
 و اشب و عمل مذکور برج اسد طالعند و کاسه ماه نور ایله امتلایه مائل و سعد عطارده متصل اولدنی وینه
 مصادف اولوب ساعت تدبیر یوم سبت اوله دیو قصیده انجاء ایدری * بنم قصیده اشب و کرا و لنان قصیده
 شق ارض و علم دقینه به اطلاع ادعای سبیل از خای و هرزه کویا مک کاذیب و مختصراتندن اولوب احوال
 غریبه و اصطلاحات عجیبه اظهار ایله نیجه اسفندی کربار دام احتیال ایتشدر * شویله که مک
 و تزویر لری ترویج و کذب و دروغ لری تصدیق ایچون مظنه دقاین و کنوز اولان منازل معروفه دم بر مدت
 ساکن اولوب تحقیقه اول منزلت بعض مواضعی حفر و دست تزویر ایله حیایف کبیرینه درج ایتد کبری
 آثار و علاماتی وضع ایدرلر * بعدد صندوقه دماغ لری کالای عقل و دانندن تهی نیجه کسه لری پولوب
 حیایف کبیرینه درج و تسطیر اولنان منزلی اکثر و استیجار و انده سکون و قراره ترغیب و تحریض و مقیاس
 قیاسندن بیرون مال مدفون اولق او زده اخبار ایدرلر * لکن موضع مزبورده مدفون و مکبوم اولان
 مال عقد طلسم ایله مختوم اولوب فتح و حلی بعض عقایق و بخور اشتراسنه موقوفه در دیو بر مقدار مال طلب
 ایدرلر * و تصدیق مقدع ایچون منزل مزبورده برداخته دست مکرو و تزویر لری اولوب احضار و آماده
 ایتد کبری آثار و علاماتی اول اسفند یسن و انلردنی مشاهده و عیان ایتسکله ممنون و مال قارونه مالک
 اولاق دیو خولسای کونا کون ایدرلر * یلمزلر که هنوز چاه هاروت کی اقتاده برادر بار اولوب من
 حیث لا بشعر سر کشته کرداب هلاک اولدیلر * و دخی دقینه استخراجی ادعای سنده اولان مکارلر
 کندیلر مخصوص اصطلاح لری اولوب طلب مال ایله انلره عرض حال ایدن کسه لردن حفر ارض و تبخیر
 بخور و ذبح حیوان امثالی مقدمات مکرو و تزویر کیتم ایچون اثنای محاوره اول اصطلاح ایله تکلم ایدرلر
 لکن بومد عیلملر دعواری و دقاینندن مال استخراجی حقه زعم لری حقیقه باطل و حلیه صحتندن عاقل
 اولوب عقلا و نقلا ثابت دکادر * معلوم اوله که اگر بعض مواضعه کنوز و دقاین موجود اولوب ظفر
 یولور ایه دخی و قوی نادر * و حسب الاتفاق بعض احیانده مصادفه اولوب وصولی علم و قصد ایله
 حاصل دکادر * و دفن مال عموم بلوا او زده عهد قدیم و حادثه عامه فاسک مبتلا اولدنی امور دن
 دکادر که حتی اکثر انام غالب اوقاتده اموال و اشیا لری تحت الارض دفن ایدوب و طلسم معقوده ایله
 ختم و کیم ایتکی عادت ایدرلر * وحدیث شریفنده وارد اولوب فقهای کرام خستی بیت المال ایچون
 فرض و تقدیر و رکار اسمیه مسمی اولان مال مخزون جاهلیت و قنده اولان دقینه در که بعض اوقاتده حسب
 الاتفاق عثور اولوب قصد و طلب ایله حاصل دکادر * و بومد عیلملر زعم لری ابطال ایدن امور لری
 دخی بودر که مالی تحت ارضه حبس و دفن ایدوب بعض طلسم و اعمال سحریه ایله ختم ایدن کسه لر
 اموالی کتم و اخضا و اعین فاسدن ستر و حفظده زیاده مبالغه و کمال احتیاط ایتشدر * بوند نصره نیجه
 متصور در که بعض طالبینه ذخیره اولق ایچون او زده علامات و امارات نصب و حیایف اوراقه کتب
 ایدوب اعصار و آفاده موجود اولان رجاله اموالی کشف و اظهار ایتک قصد اخفایه مناقض بر حالدر *
 وینه بومد عیلملر کذب و دروغ لری بوند دخی معلوم اولور که عقلا دن صدور ایدن افعال بهر حال دینه
 یاد نیسانه راجع بر منفعت قصد ایله صادر اولوب اغراض صحیحه دن بر غرضه مبتیدر * بومد صورت تحت

ار شده دفن مال ایدن کسه لر دخی یا بنین و بناتی یا قاری یا خود عتقا و اصدقا دن برینک اتقاهی ایچون دفن
ایدر * اما قارب و اتباع و سائر ناسدن بالکلیه کتم و اخفا الیه مالی عرضه تلف و هلاک ایتک یا خود ییکانه
و آشنا کندید نصکره کلان رجال ایچون احضار و اعداد ایلک قانون عقلدن خارج اولوب بر وجهله عقلادن
صادر افعالدن اولدینی ظاهر در * اما علم دقایق اذعان ایدن کسه لر قرون ماضیه و امم سالفه نلک اموالی
کثرت و وفرت اوزره مشهور ایکن نه محله در و نیجه اولدی دیو وارد اولان کلاملر نه بر وجهله جواب
ویریلور که کسب و سعی الیه تحصیل اولوب ایدی ناسده مستداول اولان اموال که ذهب و فضه و جواهر
نقیسه و سائر معادن و اجبار و عقار و امتعه در * بلاد معموره ده ساکن آحاد ناسک اجتماع و عمل الیه
حاصل عمران بلادک زیاده و نقصان الیه متفاوت اولوب تداول ایدی الیه سلفدن خلقه موزوٹ و منتقل و بیع
و شرایا اسباب اخیری الیه بر بلددن بلد آخره و بردولدن دولت اخرایه و اصل اولور * شویله که اگر مثلا
بعض عوارض اقتضاس الیه بلاد افریقیه و مغربده ماله نقصان و زوال طاری اولور سه بلاد افریج و صقالبه ده
ناقص اولوب * کذلک ممالک مصر و شامده اموال قلت ترتب ایدر سه بلاد هند و چینده کثرت و وفرت نه
خال کلز * زیرا مال کسب و سعی الیه حاصل و حصول اغراضه آلت اولوب عمارک و فرت و نقصان الیه کثرت
و قلت قبول ایدر * بوندن ماعداسا سائر موجودات فاسد و فانی اولدینی کبی معادن و اجبار ده دخی فساد
و فنا ترتب ایدوب خصوصالاً کی و جواهر سائر دن زیاده فساد تسارع ایدر * کذلک در و جواهر کی سیم
وزر و نحاس و حدید و رصاص و قصیر دخی هر و از منه الیه فاسد اولوب بالکلیه عین ذاتلری فانی اولور *
اما بلاد مصر ده از منه سیاقه و لاحق ده بعض دقایق و کنوزک ظهور و بروز یی بر وجهله در که ممالک مصریه
عهد قدیمده ایکی یلک سنه دن زیاده ملوک قبط و فراغه ضابطنده اولوب عادت مألوفه لری اوزره و تالری
ذهب و فضه و جواهر و لاکلیدن مالک اولدقاری اموال موجوده الیه دفن ایدر لری ایدی * وقتا که دولت
قبط مندرس و ملوک فرس بلاد مصر ممالک اولدقده قبور ملوک اولان جبال اهرام و غیره قبری حفر و کشف
ایدوب دائره حد و قیاسدن افزون امواله ظفر بولایلر * کذلک ملوک یونان فرس یندن ممالک مصری نزع
و تسخیر ایتد کده ائلردخی نبش قبور ایدوب اموال مخزونه دن شی کثیره ممالک اولدیلر * بوسید تاشی دیار
مصر ده قبور قبط حالا بو عصر ده دخی مظنه مال اولوب اوقات کثیره ده بعض طالین یا مال مدفونک عینه
یا قوم قبط موتالری نه اکر ام قصد الیه ذهب و فضه دن معمول تا بوت و صندوق مقوله سی اوعیه و ظروفه ظفر
بولورلر * بناء علیه اهل مصر اکثر یا قبور قبط و مظنه مال اتخاذ اولشان محملاری طالب و تفتیشدن خالی
اولوب استخراج کنوزه سعی و کوشش ایدرلر * حتی ملوک مصرک بعضیلری او ائردولتده توفیر مال
قصد الیه تجار و سائر اصناف اوزرینه ضرب مکوس یعنی رسم بدعت نامیده مال تحصیل ایتد کلرنده طالب
دقایق و کنوز الیه اشتغال ایدن جمعلارک رؤسای نه دخی ضرب مکوس ایدوب مظنه مال اتخاذ اولشان
محملاری حفر و شقه رخصت ویردیلر * ائلردخی زعماری اوزره بوفر صتی غنیمت یلایوب اوزر لر نه مضروب
اولان قسط و ریشی جانب میری به ادا و تسلیم و شب و روز اعمال معول حرص و آرز و طلب کنوز و کاز الیه
اتعاب نفس ایدیلر * لکن سعی و کوششاری هبا اولوب مقدمات مساعیلری خیریت و خسر اندن غیری
نسبه بی متیج اولدی * نعوذ بالله من الخسران * ایدی بر کسه نلک صدر نده که بوم مقوله و سوسه محتج
یا خود ابتلا الیه زهره حقهاده داخل و مندرج اوله * امام انبیاء علیه افضل التجایا به اقتدا ایدوب اول ذات
ستوده خصال صلی علیه المملک المتهال عجز و کسادن تعوذ یورد قاری کبی اول کسه دخی طلب کسب و معاشده
بطالت و کساددن حصن امان حقه تعوذ و التجا ایلوب کرپوه و سوسه شیطانیه دن منصرف و شارع اعظم
شرع مینه منعطف اولدقده نصکره امور مستحیله و حکایات کاذبه الیه اشتغال دن توفی الیه * والله یرزق من
یشاء بغير حساب

(فصل)

فصل خامسک بشخی فصلی رتبه و جاه باعث توفیر مال و مال اولوب تحصیل یسر و غنایه وسیله اولدینی بیاتده در

* معلوم اوله که اصحاب عز و جاه اولان کار دولت اکل و شرب و لباس و سکنی و سایر اصناف معاش که
چاله سنده سائر ناسه غالب اولوب مرتبه بی کنندین دون و پست اولان رجاله نسبت ایله ثروت و بسیاری ازید
وافر اولور * بواهرک سر و سبی بودر که صاحب جاه اولان کسبه متبوع و مخدوم اولوب دلتواهی اولان
امورده هر کس سعی مرتبه خدمت و اعانت ایله تقرب و مقصود لری حصوله یه یقرب ایله توسل ایدر *
شویه که احاد انام اکبر دولتک جمع حاجاتی تحصیل ایلده سعی و کوشش ایدوب حوائج ضروریه و مصالح
مهمه لری و اندن فضله منافع و فوائد لری تکمیل ایتکه اول خدمت و عملارک اجر و قیمت لری صاحب
جاهک کسندن معدود اولور * و هر خدمت و عمل که بین الناس بذل اجر و عوض ایله حاصل اوله اصحاب
جاه نایی اول اعمال و خدماته مفت و بجانا استعمال و استخدام ایدوب اجر و عوضدن خالی اولقله انلرک
غن و قیمت لری مالک اولور * بوسورتده سالک ملکند منسلک اولان قیمت و عوض لری بک بعضی سنی امور
ضروریه و حوائج اصلیه سینه صرف و خرج ایدوب بقیه سنی جمع و ادخار ایدر * و اصحاب رتب و مناصبک
دائره عز و جاه لری عریض و وسیع اولقله خدمت و عمل لری متوفر و هر صنفدن خادم و معاون لری دخی
مبتکر اولوب و هر خصوص لری مفت و بجانا کور ملکله اقرب از منده بصر و غنایه واصل و امتداد ایام ایله
زیاده ثروت و بسیار حاصل ایدر * بوسید تثنای بوندن اقدام بسط و تمهید اولندینی اوزره امارت و ریاست
اسباب معاشدن معدود اولوب تحصیل رزقه توسل اولسان امور دن عدا و لکش ایدی * و مراتب عز
و جاهدن بر رتبه ایله مر باند اولیان کسه صاحب مال اولسه دخی کسب معاشده ثروت و بسیاری سرمایه سی
مقداری و اعمالنده سعی و عملی مرتبه سی اولوب زیاده بالغ اولور * بوطائفه سرمایه اصحابی اولان
تجارک اکثری اولوب حال و شان لری وجه مشروح اوزره واقعدر * لکن اصحاب جاهدن تجارت
مسکنه سالک ایدن رجال قوت جاه ایله بوندن غنی اولوب چاهه مقارنله تجارت راجحه لری زیاده مثر اولور *
بواهره شهادت و دلالت ایدن امور دندر که علما و فقها و زهاد و صلحان نیجه کسه لرمشهود من اولمشدر که
ناسک بونلر حقند حسن ظن لری مشهور و منتشر اولوب جهور انام بوطائفه علیه نک الله ذوالجلال ایله
معامله خفیه لری اولدیغنه اعتقاد ایتکه بونلرک دنیا به متعلق امور لرنده معاونت و مطهری رویت
و تمسینه کمر بسته صدق و اخلاص اولد قلرنده زمان قلیلده بونلر احرار از دستمایه ثروت و بسیار ایدوب
سرمایه سز اموال بشماره واصل اولورلر * حالامدن و امصار و قراده ساکن بومقوله علما و صلحان
چوق کسینه لرمزل و مسکن لرنده لیل و نهار مکث و اقامت ایدوب کسب معاش و تحصیل مایه اتعاش ایچون
بر محله خروج ایتزلر ایچکن نه عامه ناس حسن ظن لری سیبیه زراعت و تجارتنه متعلق مصالح مهمه لری
تحصیل و تدار که سعی و اقدام و قوت و غذا و لباس و سکنی و سایر امور لری تکمیلنه اهتمام ایتکه مدت
قلیده بلا کسب و لاسی ثروت و غنا صاحبی اولورلر * بوسره تظن ایتیان کسه لری بونلرک حال و شاننده تعجب
ایدوب بصر و غنای لری سینده متعجب اولورلر * والله یرزق من یشاء بغير حساب

❖ (فصل) ❖

فصل خامسک التبی فی کسب مال و احرار از شرف اکثر یا غنی و خضوع اصحابی ایچون حاصل اولوب
بو خلق ایله تخلق اسباب عز و سعادتدن معدود اولدینی بیاتدهدر * فصل سابقده ذکر اولندینی اوزره
طائفه بشرک اسباب کسبیدن بر سبیه تشبث ایله کسب ایتدکاری مال جت و سعیرینک اثری اولوب فعل
و عملرینک قیمت لریدر * شویه که قرضابر کسه زراعت و تجارت و صناعت و امارت و سایر و چوه کسبیه
متعلق چاله اعمالدن معطل اولوب وجهان الوجوه بر سبیه تشبث ایتسه حسب العاده امر کسبیدن بالکلیه
عاطل اولسی مقرردر * و دخی اسباب کسبیدن هر فعل و عملک قدر و قیمتی اول فعلک بین الاعمال قدر
و شرفی و ناسک اکا احتیاجی نسبتی اوزره واقع اولوب حاجت و اعتبارده اعمالک تفاوتنه تابع اولقله کسبک
زیاده و نقصانی و رجحانک غنا و خیرانی بونست اوزره حاصل اولور * و دخی فصل سابقده آنقاییان
اولندینی اوزره متصب و جامد دخی اسباب کسبیدن معدود اولوب عامه ناس صاحب جاه اولان ذاته دفع

مضرت و جلب منفعتده مالا و بد تا خدمت و دخل و اهاری اوزره هر خصوصده اعانت ايله تقرب و اتساب
 ايدرلر * وسيله دولته ناسك تقرب و اتسايه توسل ايند كاري اعمال و امواللري اصحاب عز و جاهه استناده
 اتساب سبيله حاصل اولان اغراض هيجه و فاسدملري مقابله سنده عوض اولوب مقصود و مطلوبلريني
 تحصيل ايچون خدمت و عبوديت ايدرلر * بو تقدير جه اشجو خدمات بدنيه و منافع ماليه اصحاب عز
 و جاهك ثروت و بسارينه سبب و آلت كسب اولوب مده قيله اموال كئيره يه مالك اولورلر * بوندنصكره
 معلوم اوله كه مراتب عز و جاه دخی طبقات مختلفه اوزره مراتب اولوب ناس يئنده رتبه رتبه ترتيب و مرتبه
 مرتبه اعلى و ادنى اعتباريله رجا نسه تفويض اولمشدر * جمله دن اعلى رتبه رفيعه ملك و دولت و پايه
 و الاثرين سلطنتدر كه فوقلنده يد غالبه اولديان ملوك و سلاطينك رياست عامه و حكومت تامه لرندن
 عبارتدر * و مراتبك ادناسي تغزل ايدرلر اول شخصه منتهى اولور كه انساى جنسى ميائنده نفع و ضرره
 مالك اولوب بر فرد حقنده اندن سود و زيان تصور اولنر * مرتبه علياى سلطنت ايله اشجو مرتبه سفلى
 ميائنده مناصب وزارت و امارت و قضا و كات كبي نيجه مراتب عديده موجوددر كه مقتضاي حكمت عليه
 الهيه ايله معموره ارضه استخلاف اولنان خلايقك بين الخليقه حكم و رياست و ضبط و سياستلري بو مراتب
 ايله حاصل اولوب و نوع بشرك وجود و بقاى و مصلحت و معاشلري رتب مذ كوره نك تفاوتيله قائم و منظم
 اولور * زيرا خلاصه اركان اولان نوع انسانك وجود و بقاى مصالح ضروريه و حوايج اصليله لريني
 تكميلده بر برلر نك معاوتلرينه موقوف اولوب زمرة بشردن بر فرد بوابده معارفت آخردن مستغنى
 دكلدر * و طائفة بشرا كثر يا مصالح نفعه جاهل و دفع ضرر ادر ا كدن غافل اولوب رأى و تدبيردن
 ذاهل و امر تعاونده متكاسل اولغله حصولي چيروا كراه طريقه محصوردر * بوندن ماعد اطا طائفة بشرك
 جمله افعال و اعمال سائر انواع حيوان كبي طبيعت و فطرت ايله حاصل اولوب يلكه انلره اعطا اولنان
 فكر و رويت و قصد و اختيار ايله مادرا اولغله جلب مصالح و دفع مفاسدده نفعي و نفسي ايشار و آخره
 معاوتدن امتناع اينك دخی جائز دكلدر * پس بو تقدير جه حفظ بقاى نفعه حكمت ربانيه و عنايت
 صمدانيه بي اتمام ايچون انساى نوعي مصلحتلري تكميلنه سوق و اكر اهه قادر بر ملك قاهر ك وجودي لازم
 اولوب تا كه حكم و قهرى سبيله نظام امور چهره حاصل اوله * بو تحقيق اينق آيات قرآنيه دن (ورفعنا
 بعضهم فوق بعضهم درجات ليتخذ بعضهم بعضهم ره و رجة زين خير مما يجمعون) آيت ك رجه سبك معنائى
 شريفنه مطابقدر كه جناب حق و فياض مطلق جلت حكمته حضرتلري رزق و مال و سائر كماله عبادي
 مختلف و متفاوت خلق ايدوب بعضيلريني اغنيا و بعضيلريني فقر ايلدى * تا كه اغنيا فقراني خدمتارنده
 استخدام ايله تكميل حاجت و فقر ادخی خدمتلري مقابله سنده اغنيادن اخذ ايند كاري اجر و عوض ايله دفع
 ضرورت ايدوب طرفينده علاقه بي توفيق و نظام عالمي بوا مره تعلق ايند يكي قرآن كريم و فرقان حكيمده
 بيان و تحقيق ايلدى * سوق اولنان مقدمانندن ظاهر و متبين اولديك معنائى جاه بشرايچون حاصل بر قوت
 تامه و قدرت كماله در كه تحت يد لنده وزير حكومتارنده اولان اينساى جنسلر نك امور لنده اذن و منعه
 حكم و تصرف و قهر و غلبه ايله ضبط و تسلط ايدوب مصلحتلريني جلب و مضرتلريني دفعه انلري سوق و جبر
 ايدولر * اكر ضبط و حكومت احكام شرعيه يا سياست عقليه ايله ترتيب اولنور سه عدالت اطلاق اولنوب
 و اكر صاحب جاهك رأى و هوا سنده تابع و اغراض اوزره واقع اولور سه ظلم و تعدى اولور * و بين العباد
 جارى اولان عدل و ظلم و خير و شر و سائر احوال بشر قضاى الهى و علم ازلده داخل اولوب لكن عدلك
 دخولى بالذات و ظلك دخولى سائر شرور و مفاسد كبي بالعرض اولقي اوزره مسطور صحايف كتب
 اصولدر * زيرا كاهيجه خير كثير ك وجودي شرييك و قوعيله تمام اولوب ضرر خاص مصلحت عامه بي
 و شر جزئي خير كلي بي مستلزم اولغله عنايت سابقه الهيه اوزره حفظ نظام عالم ايچون اول خير كلي ضمننده
 شر جزئي دخی ثابت اولور * مجباري كونده كاهيجه جور و ظلم و قوعى بوسر خقي يه مبنى اولوب لكن
 يه مظلوم مأجور و مشاب و ظالم مستحق عقاب و عذاب اولور * بوندنصكره دخی معلوم اوله كه صيفه
 معموره ربع مسكونده واقع اقاليم و ممالكده احراز مراتب عز و جاه ايدن رجا لدن هر مرتبه نك صاحب

رتبه سنی نکندیدن دون و پست اولان کسه به امر و حکمه قادر اولوب و طبقه سفلی ده بولنان اصحاب
مراتب هر بری دخی فوقنده واقع مراتب عالیه رجالدن استعداد ایدوب و انلردن اخذ و استفاده ایتدیکی
رخصت و عزت مقداری تحت یدنده اولان رجاله حکم و تصرفی سیبیه کسب و کاری مرزاد اولور *
ومع ذلك صاحب جاه اولان کسه کرک رتبه علیا و کرک طبقه سفلی دن قنقی مرتبه ده بولنور سه تحت یدنده
اولان رجالی استخدام و ابواب کسب و معاشک جمله سنده استعمال ایدوب لکن کسب و انتفاعی بولندیقی
رتبه و طورک حدی مقداری واقع اولور * اگر دولت و جاهی عریض و واسع ایه کسب و کاری دخی کثیر
اولوب و اگر قلیل ایه انتفاعی دخی قلیل اولور * اما اول کسه که صاحب جاه اولوب مراتب دولتدن
بررتبه ایه سر بلند اولیه مالی دخی اولور سه افک ثروت و بسیاری صنعت و عملی یا سرمایه سی اعمالی
مقداری اولوب کتدین و عرق جبین ایه تحصیل ایتدیکی کسبه منحصرا اولور * تکیم غالب حالده اصحاب
تجارت و ارباب زراعتک اکثر ایه بعض ارباب حرف و صنایعک حال و شانی بومنونال اوزره واقع اولوب ربح
و غنای و صنعت و عملاری نسبتی اوزره حاصل اولور * زیرا اصناف مذکورین اصحاب جاهدن
اولوب نعمتیشلری بولندقلری صنعتک قائده سنده مقصور اولملا اکثر نتیجه حالاری فقر و فاقه به منتهی و دستمایه
ثروتدن خالی اولورلر * شویله که عالم حیاتده معاشلری ضیق اولوب دفع فاقه و ستر مق مرتبه سنی تجاوز
ایتزلر * اشبو کسب یدنده سلاک تحریر اولان جواهر زاهره و تحقیقات رایقه پیرایه بخش کوش هوش
اولوب بالجه صحیفه خاطرده مرتسم اولدقده یعنی مراتب عز و جاهک تفاوت و اختلافی و آثار خیر و اقبالک
حصول جاهه اقتران و ارتباطی آینه ضمیرده جایگیر اولدیه معلوم اوله که ثرات جاهی بذل و اعطایم
بجسمه تک اجل و اعظمی اولوب و سفره انعامی خاص و عامه مبسوط اولان صاحب جاه منعمه ملک اشرف
واقعی اولدیقی ظاهر اولور * و اصحاب دولت قوت جاه ایه نائل اولدقلری نعمتی تحت یدلرنده فرمانبر
حکومتلری اولان رجاله بذل ایتلر ایه بخش و عطاری علو و عظمت و اعلا دن ادنایه عنایت طریقه قیسه واقع
اولمقیق طالب و راغبی مقلق و استکانت و خضوع ایه متخلق اولمق لازمدر * تکیم اعتبار رفیعه
مسلوک و امر ایه عرض حال ایدن اصحاب آمال طلب و سؤالده خضوع و منکنت اوزره حرکت و مراسم
و آدایه رعایت ایه اسعاف مرامه توسل ایدوب مقصود لرینه نائل اولورلر * والا حصول مطلوب مستدر
اولوب خائب و خاسر اولمق مقرردر * اشبو تقریر اولنسان کلام ایه عنوان فصلده سبق ایدن مدعایم ثابت
اولوب خضوع و مقلق انجیح مرامی منج و مثر و واسطه کسب و اقبال اولان منصب و جاهک حصولی
اسبابندن اولدیقی ظاهر و اهل ثروت و نعمتک اکثری بو خلق ایه متخلق اولان رجال اولمقی ظاهر اولور *
بوسبب تشاشی کبر و نخوت ایه متخلق اولان رجالدن چوق کسه مر مشهور و مر اولمشدر که طینت لرنده مر کوز
اولان کبر و غرورلری سیبیه و ایه داررتبه عز و جاه اولوب کسب و کارلری اعمال یتشه خارا کذا رجله
و سبیه مقصور و نتیجه کارلری فقر و فاقه به راجع و محصور اولمشدر * معلوم اوله که کبر و نخوت اخلاق
ذمیه نک اشده و اشنی اولوب منشأ حصولی توهم کلامه مقصور و مبنیدر * شویله که اصحاب کبر و غرور
کندیلرده کمال تخیل ایدوب کندیده موجود اولان بضاعه علمیه باصنعت کمالیه سنده خلقتک احتیاجا رینی
نصو رایتدیکه عامه ناس اوزرینه دعوی فضل و رجحان ایه شور باز کونه طبعنده آتش کبر و نخوت
غلبنان ایدر * تکیم فضل و علمه متجرب عالم متکبر و شعریه مقتدر شاعر محقق و فن انشاده ماهر کاتب
ساجز ایه سائر صنایع دقیقه اربابی رجالک بعضیلری کیبکه نائل اولدقلری نعمتی نفسلرینه نسبت و سرمایه
کبر و نخوت ایدوب منعم حقیقندن غفلت ایه شکر نده مقصور ایدرلر * و کذلک اهل انسابدن بعضیلری دخی
آباراجد ادرنده بر ملک صاحب ظهور یا عالم مشهور یا بر غیر طوره کامل شخص معروف اولملا بولندقلری
شمرده اتمک حال و شانلری مشهورلری یا مسعودلری اولدقده مناقب و مآثر اسلاف ایه مباهات و افتخار
و تعزز و ترفع ایدوب کندیلرک انلره علاقه قرابت و وراثتلی سیبیه عزت و رفعتلرینه استحقاق دعوی
ایدرلر * لکن فضل و کمال جوهر نفس ایه قائم بر حال اولوب آخر دن موروث و منتقل اولملا غله دعوالری
حاضری موهوم و موجودی معدوم ایه اثبات قیلندن معدود خیال محال و خولیا ی بی مال اولدیقی

ظاهر در * و كذلك اصحاب تجار بدن بعضیاری دخی امور دیده و کار آزموده اولیقه نفسنده کمال بخیل
ایدوب وقت اختلاف آرا ده عقد مجلس شورا بنم رأیسه منوط ورتق ورتق مصالح جهورتد بیرمه مر بوطدر
دیوناسک کندویه حاجت و احتیاج لرینی تصور و ترفع و تعزاید * بوذ کراولتان رجالتک جملہ سی
کندیلرده ناس اوزرینه فضل و رجحان اعتقاد ایتلرله کندیلر دن اعلا اولان اصحاب عز و جاهدن بر فرد
تلق و خضوع ایتیموب بلکه استحقار و استصغار ایدرلر * حتی بوطائقه دن بعضیاری نیک کبر و نخوتلری
بر حده بالغ اولور که ملوک و سلاطینه دخی خضوع و تقلدن استکاف ایدوب ایدنلری دخی ذلت و سفاهته
عز و نسبت ایله تعیب ایدرلر * و خلقدن انلرایله معاملده نفسلرند و هم و خیال ایتد کبری مرتبه
کندیلر اقبال و توجه مأمول ایدوب تخمینلر دن ناقص معاملده ظهورند و رنده تقصیر ایدنلر حقد و غیظ
ایدرلر * و چوق کره کندی حقلرند ناسدن امید ایتد کبری مرتبه معاملده تقصیر واقع اولد قده مبتلای
غوم و هجوم اولوب نفسلر بیچون ناس اوزرینه فرض و ایجاب ایتد کبری حقوقی ادا ده خلق قصور ایتدیلر
دیونهاد فرعونی نژاد لرند مضر اولان آتش حقد و غیظ ایله سوزان اولوب بو عذاب الیم و رنج عظیم ایله
و قتلری گذران ایدر * زیرا طباع بشرد رعونت و خشونت و خصلت فرعونیت مر کوز اولغله طائفه
مذکوره دن بر فرد بولندیقی و ادیده بر احدک فضل و کالنی تسلیم ایتیموب خود بخود نفسلرینه ترجیح
واوزر لرینه تقدیم ایتلر * مکر بر کسه مراتب عز و جاهدن بر رتبه علیاده بولتوب قوت قاهره ایله بولنلر
اوزرینه تقدیم ایلله * ایلدی بو خلق مذموم ایله موصوف اولان شخص مغرور بوندن اقدم بیان اولندیقی
اوزر رتبه سامیه عز و جاهدن دور اولوب صدور و امر اوسا رار کان و کبر اسلکله مبتلا اولد قده ناس
دخی بونک وضع و تعظمندن دلکیر اولغله سینه بر کینه سنی هدف تیر تحقیر ایدرلر * و رتبه ده کندیدن
اعلی اولان اصحاب مناصب و ارباب مراتب زیارتلرند و تقصیر ایدوب و شانلرینه لایق معاملده قصور
ایتکله کارد و لک انعام و احسانلر دن دخی محروم اولورلر * بو تقدیر چه اصحاب تواضعه مفتوح اولان
ابواب کسب و معاش بولر مسدود اولوب ضرورت فقر و فاقه یافی الجمله زیاده حالت ایله تیش ایدرلر *
اما ثروت و یسار بولنلر ایچون حاصل اولیموب فراغ بال و وسعت حال حقلرند متصور دکادر * بوسید تماشای
بین الناس مشهور دور که اصحاب کمال سعادت بخت و اقبالن محروم اولوب مر زوق اولد قلی نعمت معرفت
دن یادن حظ و نصیبلری مقابله سنده محسوب اولمشدر * لکن بوقول مشهورک مدلول حقیقیسی آفتا
سبق ایدن سرختی و سبب قوی به مبنی اولوب اکثر حلاله بولند قلی معرفت و صنعت استناد ایله بکاره
انقیاد ایتملرند تماشیدر * (کل میسر لما خلق له والله المقتدر لارب سواه) * معلوم اوله که خضوع و تلق
مثمر دولت و کبر و تعزز باعث نفرت اولغله مراتب و مناصبده تبدل و انقلاب و وقوعه سبب اولوب اسافل
ناسدن چوق کسه تک مناصب سامیه به ارتقا و اعتلا سنده و اعظم و اعالی نیک مسند عز و جاهدن طرد
و تبعید لرینه باعث اولور * بوامرک سری بودر که نسل و نسبلری متحول کله لری متفق بر قبیلہ جلیده دعوائی
ملک و دولت ایله ظهور و خروج ایدوب سل سبب قهر ایله بردولته استیلا و اول قبیلہ نیک رأس رئیس مسند
رفیع سلطنته اعتلا ایتد کده مبادی ظهور دمهر حال کندویه علاقه قرابت نسبه ایله عون و نصرت ایدن
اهل انساب و اقارب ذوی الاحسانه تواضع ایله نوازش و اکرام و رعایت خاطر ایله تقبیل و اهتمام ایدر *
اما تغلب و استیلا غایه بالغ و درجه نهایت و اصل اولغله مدافعه خصوم ایچون حله و هجوم بر طرف اولوب
منبت ملک و رئیس قوم اولان ذات امرینه مالک و حکم و نه بر فرد منفرد و مستقل اولد قده سائر اقارب دولت
رتبه سلطنته مشارکدن مأیوس اولورلر * بوطورک ظهورند حفظ نظام دولت و ضبط امور سلطنت
ایچون تعیین حدود و مراتب و اهل انساب دولتدن هر بری حالته مناسب بر منصب ایله بهره یاب اولوب
تحت ید سلطانه خدمتیه مأمور و عید ملوک کبی حدنی تجاوزدن ممنوع اولور * کیده رل صاحب ملک
اولان ذات مسند عز و تمکینه ثابت و راسخ اولوب رأینده انفراد و امر نه استقلال اوزر شایب و استقراری
مستقر اولد قده اول سلطانک نظرا اعتبارند خویش و ییکانه یکسان و اقارب و اجانب متساویه الاقدام
اولور * بلکه هر اول کسه که سده دولته صدق ایله خدمت و تقیر به میل و رغبت ایلله کائنات من کان منظور

نظر سلطان اولوب مهـمـات دولت و مصالح سلطنته کافی اولغله مناصب عز و جاهده استخدام اولتور *
 بوسیدتاشی زمره رعیته ملحق اولان چوق کسه مشهور و مذکور که آستان دولته صدق و استقامت و وجوه
 خدمت ایله اتساب و تفرید و جد و سعی ایدوب حواشی دولت و اهل انساب سلطنته کمال خضوع و تعلق ایله
 مطلبینه توسل ایدر * عاقبت مرادی حاصل و مطلبینه نائل اولوب رجال سلطنت سلکته منسلک اولغله
 منافع ملک و دولتدن حظ عظیمه واصل اولور * اما عهد قدیم و مبادی ظهور و ملکده تشید بنیان دولت
 و توسیع دائره مملکت ایدوب اقامت دعایم ملک و دولتده بیل جان و مال ایله خدمتتری سبق ایدن قوم
 و قبیله ملک اینا و احقادی مقدمه آبا و اجداد لرندن صدور ایدن خدمات میروره و مساعی مشکوره بی تعداد
 ایدوب توسن نفس بد کامری مضمار عز و غرورده جنیان و اوضاع و اطوار لرند سلطانیه امتنان صورتی
 نمایان اولغله سلطان یونلردن اعراض ایدوب دائره دولتدن طرد و ابعاد اولتورلر * لیکن عتیة دولته
 اتسابی حادث اولان خدام و حواشی خدمات قدیمه بی عدد و شمار ایله کبر و نخوت اظهار ایتیموب هر حالده
 مسکن و خضوع ایله خدمتتری نه مداوم و سلطانن مرضیه اولدنی اعماله ملازم اولملریه مظهر نظر
 سلطانی اولوب قدر و شانلری عالی و عز و جاهلری سامی اولور * و خواص دولت و وجوه سلطنت دخی یونلره
 سلطان اقامت میل و محبتی و یاتده قدر و منزلتیری مشاهده ایتکله عنان توجهلری طرفلریه معصروف
 اولوب تطیب و اکراملریه تقدید ایدرلر * اینای قبیله دولت ایسه دائمی خدمات سابقه بی تعداد ایله
 ترفع و تعظمه عتاد اولوب کافل اموال و ارزاق اولان خلق تعلق ایله عدم تخلفلری حقلرند و اشتغال نایره
 قهر سلطانی و دائره دولتدن طرد و ابعاد لری و خدمت جدیده ملک وقع و اعتبار لری بی موجب اولوب دولت
 انقراضی و قسده ملک حال یومنیال اوزره جاری اولور * امر مذکور جمیع دولده علی وجه الاطراد
 جاری و طبیعی برحالت اولوب اکثر اجاتیک امار بدن زیاده دولتده وقع و اعتبار لری یونلر تاشیدر * والله
 فعال یسارید

(فصل)

فصل خامسک یدنی فصلی اموردینی اقامت ایدوب قضا و قنوی و تدریس و امامت و خطابت و تأذین و بونلرک
 امشالی خدمات دینه ده مستخدم اولان رجالک اکثر یا کسب و معاشدن حصه لری قایل اولدنی
 یاتده در * بواهرک سبی اولدوکه بوندن اقدام بسط و تعهد اولدنی اوزره کسب و معاش حقیقه قدیمه سی
 و عمل مقابله سنده اخذ اولشان اجر و عوض اولوب و اعماله احتیاج و سوق اعتبارده رواج حسیله قیمت
 و بهارلی مختلف و متفاوت اولور * شویله که اسباب کسب و معاش اولان صنعت و تجارت و زراعت
 و حرث مقوله سی اعمالدن هر عملی که بین الانام لازم و ضروری اولوب عامه ناسک اکا احتیاجی مقرر اوله
 بهر حال عوض و قبی زائد اولور * مناصب دینه دن قنوی و قضا و تدریس و سایر اقامت مراسم شرع
 مبین ایله مشغول و مأمور اولان رجاله اکثر امورده عوام ناس محتاج و مضطر اولوب بلکه انلره اقبال
 و اعتبار افعال و اعمالی شرعه تطبیق و اصول و فروع دینه بی تحقیقه سعی ایدن خواصه مخصوص صدر *
 و قطع منازعات و محاصمه اتده اکرچه قنوی و قضایه احتیاج اولتورسه دخی عامه ناس هر خصوصه صدر
 مراجعت ایتیموب احیاناً بعض امورده واقع اولغله اکثر حالده قاضی و مفتیدن مستغنی اولورلر * بونلرک
 شانلریه اعتبار و اقامت مراسم دینه بی اهتمام انجق ملوک و سلاطینه مخصوص صدر که داخل حوزه
 سلطنتلری اولان عمالک معصومه ده دائمی خدمت و عنایتلری اجرای عدل و داد ایله دفع ظلم و یساده معصروف
 و معطوف اولغله اقامت مراسم دینه بی وکلای شرع سید المرسلین صلی الله تعالی علیه وسلم و علیهم اجمعینه
 تقویض ایدوب کندیلره حاجت و حوائج لریه کفایت مرتبه سی معیشت تعیین ایدرلر * شویله که دائره
 دولتده حل و عقد مأمور اولان صدور و امر و سایر کبرای دولت ایله استقلعلری مساوی اولوب
 حاللریه مناسب ایراد ترتیب و تقدیر اولتور * اکرچه اقامت خدمات شرعیه ایله مأمور اولان قضات
 و مدرسن و آئمه و خطبا و سایر اوقرتانک بیضا لری مراسم دینه دن اولوب نایند شریف ایسه ده رزق

ونفقہ لری ناسک انلر حاجت و مرا جعتلری مقداری اوزرہ تقسیم و توزیع اولمغلہ حظ و نصیبلری قلیل اولور
و مناصب علمیه اربابینک قلت ارزاقلریشہ بر سبب دخی بودوکه بونلرک بضاعه لری علم دین اولوب ذاتندہ
شریف و نفیس و اصحابی خلق قسندہ عزیز اولمغلہ بونلر اهل جاہہ خضوع و تعلق ایتمزلر که انلرک لطف و کرم لرینہ
نائل و ثروت و غنایہ واصل اوللر * بلکه اصحاب علم و کمال اعمال فکر و اتعاب قوی ایلہ دائمات تحصیل
بضاعه علمیه یہ مشغول اولوب تقدیر عزیزی کالای والای علم و کماله مصروف اولمغلہ ابواب بکارہ
ملازمت و مداومتہ وقتلری خالی اولمز * بلکه بونلرک شرف بضاعه لری اهل جاہہ تفصیلری ابتداءدن
مانع اولوب قدر حاجتدن فضلہ مال و جاہہ میل و اقبالدن اعراض ایتملریہ غالب حالہ دنیادن حظ
و نصیبلری قلیل اولور * حتی یوقیر بعض فضلایہ بوبایدہ بحث و مناظرہ ایدوب ہر اسم علمیه اصحابینک
معاشلری قلیلدر دیدیکمدہ کلامی رد و انکار ایلہ مقابلا ایلدی * بعدہ خلقای عباسیہ دن مأمون
خلیفہ وقتندہ مرقوم دفاتر حسابدن عہدندہ جاری دخی و خرج کثیری مشتمل دیدینہ بعض اوراق بریشان
و اصل اولوب دقترمز کوردہ ہر یک نظر اولان موادک بری دخی قضات و ائمہ و مؤذنینک ارزاقی اولمغلہ
فاضلہ مذکورہ محل عزیزی اراقت ایتدیکمدہ قولک صدق و صحتنہ واقف اولوب رأیندن رجوع
ایلدی * بعدہ فاضلہ مذکور ایلہ جناب احکام الحاکمینک خلیفہ سندنہ اولان اسرار و عواملندہ
حکمتدن تعجب ایدوب امر معاشدہ قسمت عادلہ حق علم ازلی و حکم لم یزل یہ تفویض ایلدک * واللہ
الخالق المقدر

﴿فصل﴾

فصل خامسک سکرینجی فصلی فلاح و زراعت قراہہ ساکن ضعیفای رعایا و ثور و بقرا ایلہ شق زمین ایدن فقرایہ
مخصوص اولدینجی بیاتندہ در * بواہرک بیانی بوجہلہ درکہ زراعت و حراثت ایلہ حاصل اولان حنطہ
و شعیر انسان و حیوانک مادہ حیات و بقای ایلہ خلق و طبیعتندہ اصل اولوب تحصیل دخی سائر صنایع
کچی اظہار دیقہ و آلات کثیرہ یہ محتاج اولمغلہ عقول ضعیف و ابدانی قوی اهل قراہہ مخصوص اولمشدر *
بوسبب تناسلی بلاد و امصارندہ ساکن اصحاب زرفہ و شہرمدن بر فردا ککثر حالہ زراعت و حراثت ایلہ
مشغول اولوب زراعتی مکسب اغناذ ایدن کسہ لر ذلیل و مسکین اولورلر * تکیم مشکات صدر
نبوتدن شرف بر عز صدور اولان حدیث صحیحہ وارد اولدینجی اوزرہ برکون اول سیدالابرار علیہ صلوات
اللہ الملک الفقار حضرتلری انصار اخیاردن بعض اصحابک منزئندہ آلات زراعتدن سکہ دیدکری آلت کہ
صیان دموریدر منظور چشم حقیقت پیلری اولدقہ پیوردیلر کہ بواہرک بر قومک دارینہ داخل اولسدی
الا کاذل و مسکنت داخل اولوب * یعنی صیاحی مبتلای ذل و هو ان و پامال قهر و عدوان اولدینجی
اعلان و بیان پیوردیلر * سلطان المجتہدین امام بخاری علیہ رحۃ الملک الباری حدیث مذکورری زرع
حبوبہ قدر حاجتدن فضلہ کثرت اوزرہ اشتغالہ جل ایدوب حدیث مذکور ایچون عقد و ترجمہ ایتدیکی
بابی * (باب ما یحذر من عواقب الاشتغال بالآلہ الزرع و التجار و الحد الذی لہربہ) عنوانیلہ ذکر ایلدی *
یعنی بوبایدہ آلت زراعت ایلہ اشتغالک عواقبندن یا خود بو خصوصہ مأمور بہ اولان حدی تجا و زدن
حدری متضمن حدیث شریف ذکر اولنوردیدی * بواہرک سروسبی اللہ اعلم بودرکہ زراعت و حراثتہ
کثرت اوزرہ اشتغال ایدن رعیت اوزرہ غرامات شاقہ تحصیل اولنوب طرف میریدن جبر و تحکم ایلہ
مطالبہ و اطالہ دست قهر و استطالہ اولمغلہ اول غرامتی محمل اولان رعایا خوار و حقیر و ذلیل و فقیر اولور *
تکیم حدیث آخردہ سلطان ایبنا علیہ الفضل العبادن مریدرکہ قنات قائم اولمز تا اول وقتہ منتهی
اولحکہ کہ حبوب و سائر حد نصایبہ بالغ اولان احوالدن اخذ اولسان عشر روز ککوہ جریہ و غرامتہ عود
و رجوع ایلہ دیوجبارہ بلوک و ولاتک رعایا و برایہ جور و تسلط لرینہ و اموال نامیہ ذہ میزان شرع ایلہ فرض
و تقدیر اولان حق الہی نسبائیرینہ و حقوق شریعہ تک ملک و ذلیلہ رسوم و غرامات مالیہ یہ
تبدلنہ اشارت اولندی * واللہ قادر علی ما یشاء

(فصل)

فصل خامتک طقوزنجی فصلی کسب و معاشه وسیله اولان تجارتک معناسی و طرق واصنافی بیاتنده در * معلوم اوله که تجارتک معناسی بر متاعی بهای خیس ایله اشترا و غن کثیر ایله بیع ایتک طریق بقیله تاجر مالی اعمال ایدوب حاصل اولان ریج و غایله کسب و معاشه توسل ایتکدر * شویله که مال تجارت یا اسیر یا زرع یا حیوان یا سلاح یا قماش اولوب حاصل اولان فائده و غایله ریج تسمیه اولنور * و عقد تجارت ایله طلب ریج و غایله یکی وجه ایله حاصل اولوب یا سرمایه اتخاذ اولنن متاع بر محله حفظ و ادخار و سوق خصب و رخادن قحط و غلایه بختونه انتظار ایله ریج عظیم تحصیل ایدرلر * یا خود متاع مذکور اشترا اولنن بلدن اکثر ریج اولدییی بلد آخره نقل اولنوب آتده بیع اولمغله ریج کثیره نائل اولورلر * سبب مذکور به بناء شیوخ تجارتدن بعضیلری حقیقت تجارتی استکشاف ایدن بر طایفه معنای تجارتی بن سکا ایکی کلمه ایله تعریف و تعلیم ایدیم دیو جواب و یروب دیدیکه بر متاعی غن قلیل ایله اشترا ایدوب بعده عوض کثیر ایله بیع ایله تجارت راجحه حاصل اولوردیو تقریر ایتدیکمزمعنایه اشارت ایلدی * والله هو الرزاق ذو القوة المتین

(فصل)

فصل خامسک اولنجی فصلی تاجر بر متاعی بلد آخره نقل ایتک بیاتنده در * بوامرک کشف و تحقیق بویله در که امر تجارتده بصیرت صاحبی تاجر ماهر بلد آخره اجناس امتعه دن شول متاعی نقل ایدر که اول بلده ده ناسک اکا احتیاجی عام اولوب بای و کد اسلطان و رعایا اکا محتاج اولرلر * زیرا حاجت عام و احتیاج تام اولدقده بهر حال سرمایه سی ریج اولوب جمله نک مطلوبی اولمغله فائده سی کثیر اولور * اما بلده اخرا به نقل اولنن متاع اول بلده اهل یسننک جمله سینه لازم و مناسب اولوب اتفق بعض اهلینک رغبتنه شایان امتعه دن اولدقده بخوبی کره واقع اولور که بلده مسفوره ده متاع مذکور راغب اولان کسه لر بعض عوارض و عوائق سیبیه شراسنه قادر اولمغله متاع مذکورک بواجی کاسد اولوب تاجر مذکور خولیا آتدیکری ریج و نمادن محروم اولور * و کذلک بر بلده ده عامه ناسک محتاج اولدییی متاع اول بلده یه نقل اولندقده کر کدر که اجناس امتعه نک وسطی نقل اولنوب اعلا و کزیده سی تحصیل اولیمه * زیرا قیمت و غنی عالی و نفیس و عالی اولان متاعک شراسنه رغبت اهل ثروت و حاشیه دولته مخصوص اولوب و انلر سائر اهالی یه نسبت ایله اقل اولمغله بیع و شرایه قلت و تجارتده خسارته سبب اولور * اما اصناف امتعه و اموال تجارتدن هر صنفک وسط و میانه حاجت و رغبتده نام مساوی اولمغله ممکن اولدقده نقل و تجارت اکامقصور اولوب رواج و کساد امتعه متوسطه ده جاری اولدییی ظاهر در * و کذلک ساحه مسافه سی بعید یا طریقتده خوف و خطر شدید اولان بلاد و اما کندن نقل اولنن امتعه نک ریج و فائده سی کثیر اولوب اکثر یا سوق و بازارده رواج و اعتباری غالبدر * زیرا نقل اولنن امتعه نک امکانه سی بعید و خطر طریق شدید اولمغله ناقل و حاملری قلیل و وجودی عزیز اولوب قلت و عزت سیبیه قیمت و بهای کثیر و ریج و غناسی عظیم اولور * اما نقل اولنن متاعک مکانی قریب و طریق امین اولدقده ناقل و حاملری کثیر اولوب امتعه منقوله کثرت و وفرت اوزره موجود اولمغله قیم و اثمانی ریج اولور * بوسیدتناهی مشهود مژد که دیار غریب دن بلاد سوداته قصد تجارت ایله سیروسفره حریص اولان تجارت ثروت و سامان صاحبی اولوب رفاه حال و کثرت مالد سائر ناسه غلبه ایتشاردر * زیرا بلاد سودانک طریق بعید و مشقتی شدید اولوب آمدشدایدن تجارت اثنای راهده صعب و دشوار نیجه صحر او مفازه قطع ایدرلر * شویله که اول صحرای هولننک انواع خوف و خطر ایله مالی و اکثر مواضی آیدن خالی اولوب را کد و جاری مائل وجودی اما کن معلومه یه مخصوص و انک تحصیل دخی ناهه سوار قول غوزلک دلاتنه موقوف اولمغله التهاب آتش عطش ایله تقسیده اب وادی نار اولورلر * بو غایله ها ایله سیبیه طریق مذکور ناسک اقلی ناسک

ایدوب اکثر تجارت اقام و تجارت اتمکله امتعه سودان دیار منزه قلیل و قیمت و غنای اولور *
 كذلك بلاد منزه موجود اولان امتعه دخی دیار سودانده بوجه ایل قلیل و مرغوب اولغله و رود و صدور
 ایدن تجارت سرمایه لری عظیم اولوب ابتلا ریج و غنا ایل زمان سر یعد و ثروت و غنا یه واصل اولور *
 كذلك بلاد غریب دیار شرقه آمدش ایدن تجارت دخی بعد شقه و امتداد مسافه سیله کامران اولوب
 تجارت لنده ریج عظیم نائل اولور * اما بر قطر و افقده واقع بلاد و امصاره سیر و سفر ایدن تجارت مسافه لری
 قلیل اولوب نقل اولسان امتعه نك حامل لری کثیر اولغله ریج و فائده لری دخی قلیلدر * والله هو الرزاق
 ذو القوة المتین

(فصل)

فصل خامسک اون برنجی فصلی رزقی احتکار طریقیله حبس و ادخار یاتنده در * بلاد و امصارده تجربه
 و اختیار ایله موصوف اولان اولی الابصار قننده معروف و مشهور اولان امور دندر که مایه قوام انسان
 و حیوان اولان حنطه و شعیر و سائر زروع و حبوبی قحط و غلا وقتنه انتظار ایله حبس و احتکار مشوم
 و مذموم اولوب محسکری ننگ بوجه ایل تحصیل ایتدکاری ریج و نعا عاقبت تلف و خسران ایله زائل اولور *
 بوا امرک سبی الله اعلم بودر که عامه ناس قوت و غذایه محتاج اولغله جمع و تحصیل نده بذل ماله زیاده مضطر
 اولوب طیب خاطر ایله ویرلمک ایله نفس لری اول ماله علاقه و تعلق ایدر * نفوس وار و احک بر شیشه علاقه
 و تعلق اولدقده یدندن مفت و مجبانا اخذ ایدن کسه اول شینده سودمند اولوب علاقه نفسانیه نك ضرر
 و زیان تر تیفه باعث اولدقنی اسرار الهیه دن بر سر کیدر * غالباً اموال ناسی بغیر حق اخذدن شارعک منع
 و نهی بو حکمتیه مبنی اولوب مظلوم و مضطرک اخذ اولنان ماله علاقه نفسی تلف و خسرانه مؤدی اولدقغه
 اشارتدر * صورت احتکارده واقع بیع و شرا ظاهرده وفق رضا اوزره جاری اولوب مشتری نك
 ویردیکنی ثمن مفت و مجبانا اخذ اولدقده بذل و اعطاسنده مضطر اولوب ساحت عذرده وسعت اولمغله اول
 ماله مشتری نك علاقه سی باقی قلوب مکره و مجبور حکمنده اولور * اما اقوات و مأ کولات غیر امتعه
 و مبیعانه ناس زیاده مضطر اولوب داد و ستد لری اجرای شهوات نفسانیه دتاشی اولمغله طیب نفس
 و رضای خاطر ایله بذل مال ایدوب ویردکاری شینده علاقه نفسانیه لری باقی قالمز * بوسید تاشی انسان
 و حیوانه قوت و غذا اولان مأ کولات مقوله سنده احتکار ایله معروف اولان کسه لک اخذ ایتدکاری
 امواله قوای نفسانیه تعلق ایدوب مدت قلیله ده ضرر و زیان ایله خائب و خاسر اولور * والله اعلم *
 تشیف جمع قبوله حقیق جواهر زواجر لطافتدن بو مقامه مناسب بر حکایه نظر یقه و قصه لطیفه بعض شیوخ
 مغاریه دن مسووم اولوب شیخ ابو عبد الله ایل بو فقیره اخبار ایدوب دیدیکه سلطان ابوسعید وقتنده دار
 الملك مدینه فاسده قاضی اولان فقیه ابو الحسن ملیک داخل حلقه صحبت لری اولوب مجلس لنده حاضر ایدم
 فقیه مزبوره طرف میریدن ویرلمسی معتاد اولان جرایه معینه سی ایچون مخزن و انبارده موجود حبوب
 و رسوم دن مراد ایتدیکنی نسنه یی اخذ ایتک اوزره عرض اولندقده خبی زمان تفکر کان سکون
 و مر اقبه دن صکره جرایه جاریه مزخر کرکی مالندن ویرلمک مطلوب یزدردیو جواب ویردی قاضی نقیه
 بو وضعیتن مجلسده حاضر اولان اصحاب و احبابی تعجب و انفعال برله ضحکه آغاز ایدوب سر و حکمنندن
 سوال ایتدیلر * قاضی ماضی بو وجهه جواب ویروب دیدیکه جله رسوم و جنایات حرام اولیجق طرفه عاید
 اولان جرایه ایچون انلردن اول نسنه یی اختیار ایدر مکه عمال و محصلینه ادا اولندقده اعطا ایدن لک سر رشته
 علاقه لری اول مال دن منقطع اولوب قلیل نده اصلات تعلقدن اثر باقی قالمیه * خرو شراب مایه نشاط و باعث
 انبساط اولمغله انی تحصیل ایچون بذل مال ایدن کسه لر طرب و سرور و صفای موقور ایله ادا ایدوب
 ویردکاری ماله قطعاً تأسف و خاطر لری تعلق ایتدیکنی ظاهر در دیو حل عقد اشکال و دفع دغدغه شیمه
 و سوال ایلدی * قاضی مزبورک بو ملاحظه غریبه سی تعلق نفوس ایله اخذ اولنان اموالده خیر و برکت
 اولدقغه اشارت اولوب حاضر مجلسی بوسر خفیدن اکاه ایلدی * والله تعالی اعلم

(فصل)

فصل خامسك اون ايكنجي فصلي اسعارده خصب ورتخايجار وحتكر نه مضر اولديغي ياتنده در * بوا مرئ
 ياني بويله دركه بوندن اقدام ذ كر اولنديغي اوزره كسب و معاش يا صنعت يا تجارت ايله حاصل اولوب حصولي
 بوايكي طريقه منحصر در * و تجارت بومعنادن عبارتدر كه تجارت يذرلنده موجود اولان سرمايه ايله
 بعض امتعه و اشيا اشترا و اتخار ايدوب و غيات ناس ايله سوقده رواجنه انتظار و غن زائد ايله بيع ايجون
 تحول اسعاره ترقي ايدوب حاصل اولان ربح و غنا سيله تحصيل كسب و معاش ايدرلر * چنانكه ما كول
 و ملبوس و سائر اموال تجارتدن بر نسنده خصب ورتخا واقع و دائم اولوب تجارت ايمدلي اوزره سوق
 و بازارده اول نسنه نك قيمت و بهاسي زائد و متري اولد قديم طول مدت كساد ايله اول تجارتده ربح و غنا
 حاصل اولوب تجارت ربح و غنايه ابتلا و تجارتدن اعراض و ابا ايله سرمايه لري ضايع و تلف اولور *
 شويله كه خنطه و شهر و سائر محبوب و زروعك قيمت و بهاسي رخيص اولوب خصب ورتخا مدت دائم و مستمر
 اولد قديم اصحاب زراعت و حراشك محصوللري كثير و فائده لري قليل بيا لكليه معدوم اولغله جدد و سعيلاينه
 قنور عارض اولوب يذرلنده اولان سرمايه بي خرج و مؤتلاينه صرف و اتفاهه مضطر و نظاملري مختل اولغله
 فقر و فاقه به مبتلا اولورلر * كذلك طمن محبوب و طبع نان ايدن طحان و خبازان و وقت زراعتدن اكله
 صالح اولغله مزروعانه متعلق سائر اصحاب حرفه احوالي دخی مختل و كسب و كارلري معطل اولوب يذرلنده
 اولان سرمايه لري ضايع و تلف اولور * و كذلك عمادى خصب ورتخا ايله طرف ميريدن اعشار محبوب ايله
 تربيق و اتفاق اولسان زرع و اصحاب تيماردخی تحت ضبطلنده اولان رعيه نك زراعت و حراشه قدر تلي
 اولمق حسيده مضطرب الحال اولوب تعشير و جبايت ايله حاصل اولان اعشار و رسوم قليل اولغله تأهب
 حرب و قتال دن عاجز اولورلر * كذلك سكر و عسل دخی ارزان و رخيص اولد قديم انله متعلق اصحاب حرف
 و تجارت حاللري مختل و كارلري معطل اولوب كسب و تجارتدن فارغ اولورلر * ملبوسات و مفروشات دخی
 ما كولات كبي رخيص و كثير اولد قديم نه حال بوموال اوزره جاري اولوب بزاز و قزاز و سائر جامه
 و لباسه متعلق تجارتلر كسد و تجارتلر نظاملري فاسد اولور * زيرا هر شيد افراط اوزره خصب ورتخا اول
 شي ايله تعيش ايدن اصحاب حرف و تجارت كسب و معاشلرينه مضر اولوب صنعت و تجارتلرينه خلل
 ايراث ايدر * كذلك داد و ستد جاري اولان اشيا ده على وجه الافراط نقط و غلادخی اكثر تجارت مضر
 اولوب سرمايه بي و رزق و متاعي قليل اولغله اعمال و نمان عاجز اولور * لکن بعضياري وقت رخاده
 اخذ و اشترا و جمع و اتخار ايدوب وقت غلاده بيع ايتكله فائده عظيمه به دخی نائل اولورلر * بوقت ديرجه
 كسب و معاش نقط و غلا ينسند متوسط اولان وقت و حاله مخصوص اولوب قيمت و بهاسي سرعت اوزره
 تفاوت ايدن امتعه به مقصود در * و رواج امتعه ده ذ كر اولنان اعتداله علم و وقوف سوق و بازارده ملازمت
 و عكوفه موقوف اولوب ناس ينسند هر غوب اولان اشيا نك بيع و شرابي اوقاتنه انتظار ايله حاصل اولور *
 معلوم اوله كه بيع و شر ا جاري اولان اشيا ينسند خنطه و شعيره خصب ورتخا عامه ناس قنند موجود
 و معدوح اولوب زروع و محبوبك رخيص و ارزان اولسي چله نك مطلوب ايدر * زيرا باي و كذا قوت و غذايه
 احتياجده مساوي اولوب وعامة بلادده فقرا اغنيان ا كثر و انلك احوالنه رفق و شفقت قلوبده
 مضمر اولغله زروع و محبوبه قوت و كفاي جاني تجارت ته رجح اولور * والله هو الرزاق ذو القوت
 المتين

(فصل)

فصل خامسك اون اوچنجي فصلي مسلك تجارت سلوك سلك ناسدن كيك حالته مناسب و تركي كيه موافق
 اولديغي ياتنده در * بوندن اقدام ذ كر و تفصيل اولنديغي اوزره تجارت بومعنادن عبارتدر كه بر كسه
 مراد ايتديكي متاعي غن معلوم ايله اشترا و سرمايه دن اكثر به ايله بيعه عرض ايتكله طلب ربح و غنا ايدوب

مالی اعمال ایتمکدر * شویله که یا بولندی بی بلده ده اول متاعک رواجنه انتظار ایدوب یادخی زیاده راج
اولدینی بلده اخرا به نقل و تحمیل یا خود اجل معلوم ایلد تاجیل و زیاده به بیع ایلد فائده تحصیل ایدر * لکن
ریح و غما اصل ماله تابع اولوب ایدن حاصل اولغین سرمایه به نسبت ایلد اقل قلیل اولور * زیر سرمایه کثیر
اولد فائده عظیم اولوب مال کثیر ایلد حاصل اولان ریح قلیل کثیر اولور بوند نصیره تحصیل ریح و غما
و عمره تجارتله انتفاع هر ایدن کسه ایچون لازم و مهم درک یدنده اولان سرمایه بی حفظ ایدوب مدار
کسب و معاش اتخاذا یتدیک امتعه و اشیا بی اول مال ایلد اشترا و اتماننی نقد و ادا ایتد کد نصیره وقت
و زمانه آخره بیع ایتد کده دخی به ثمن مسما بی اخذ و قبضه اقدام و اهتمام ایلد * و اصحاب تجارتده
عدل و انصاف قلیل اولغین ککیل و وزیده تقصیر و غبن و تغیر ایلد بیع ایدوب خریدار لر غدر و خیانت
و سرمایه لر بی اضاعت ایدر * و اشترای متاع ایدن کسه لر دخی یا بعلر ادا ای غنده تعجیل ایتوب مدت
مدیده عوق و تاخیر ایلد تجارت ک نیجه زمان سرمایه سی تعطیل اولوب کسب و کار وقتی مقتضی و ریح و غما
تحصیلی متعذر اولور * بعض ناس دخی ترتیب مکر و تلیس ایلد کسه بیس ایلد اولوب ابراز و شقیه و اتیان
شهوددن عاجز اولان کسه لرک اموال و اشیا سی بالکلیه انکار ایدر * حکم قاضی ظاهره مبنی اولوب
عنایت حاکم دخی قلیل الجدوی اولغله تاجر مزبورک حالی معصوب و دشوار اولور * شویله که تعب عظیم ایلد
ریح قلیله و اصل اولوب یا اول دخی حاصل اولوب بلکه بالکلیه سرمایه سی محو و مضاعف اولور * فعلی
هذا اگر مساک تجارتله سلوک ایدن کسسه خصومه قادر حساب و کابده ماهر اولوب منازعه ده خصم
قوی و مجلس حکامه د خولده مقدم و جری ایلد طلب و خصومه جرات و جسارتی سیبیل طوع و رضا ایلد
ختمندن حقی تحصیل قادر اولور * والا انک ایچون مزاتب عز و جاهدن برتر به احراری لازمدر که انکله
تدرع و تحصن ایتکله کند به بعض خصومه معامله داد و ستد ایدن کسه لرک قلوبنده وقع و مهابتی ثابت
اولوب و حکام دخی ادا ای دین ایلد غرما سینه امر و تآ کیدا ایتکله ذمتلرنده ثابت اولان دیون و حقوقی جبرا
و کرها اخذ و قبض ایدر * اما اول کسه نک طبعنده ککه جرات و اقدام اولوب مسند جاهه اعتلا
و حکامدن برتر به التجا ایتد اول کسه تجارتدن اعراض و اجتناب ایتک لایقدر * زیرا داخل کبسه
تملکی اولان مال و بضاعه بی عرضه تلف و اضاعت و راه تجارتده خریدار لره وقف خوان خسارت ایدوب
ثمن و عوضدن برتر به تحصیل قادر اولور * زیرا اگر خلق خصوصاً سافل و ادائی ایدی ناسده موجود
اولان اموال و ارزاقی اکل و بلعه طالب اولوب حکام و ولایتک عذاب و عقابندن خوف ایتد به لر کسسه نک
مالی انلرک سر بجه قهر و عدوانلرندن سالم اولردی * ولولا دفع الله الناس بعضهم ببعض لفسدت الارض
ولکن الله ذو فضل علی العالمین

(فصل)

فصل ثامسک اون دردیجی فصلی اصحاب تجارت کبار دولتک اخلاق حسنه لر به متخلق اولوب همت
و مروتدن بعید اولدقلری بیاتده در * فصل سابقده بیان اولندیجی اوزره تجارت عقد بیع و شرا ایلد ریح
و غما تحصیلنده زحمت و مشقته مبتلا اولوب مالی حفظ و اعمال و سرمایه سی اتلافدن صیانت و جلب
منفعت و دفع مضرتده زیاده اهتمام ایتک لازمدر * شویله که اعمال رشد و بصیرت ایلد حساب و کابده
دقت ایدوب و ینلرنده اخذ و اعطایریان ایدن کسه لر ایلد ای الحاجه بیج و خصومت و طلب حقوقده ممارست
و مهارته محتاجدر * اوصاف مذکور خرف تجارتک لوازم و عوارضدن اولوب همت و مروتی محل
اولغله اصحابی مکر و خدبعه و خست و دنات ایلد موصوف اولور * زیرا افعالک آثاری نفسه علیله اولوب
عمل خیره اشتغال بخصال بخیری و شره انهم مالک خلق ذممی موجب اولور * اگر افعال رذیله سبق و تنکدر
ایدر سه نقسده راسخ و متمکن اولوب وصف خلقی مقامنه قائم اولور * اگر بعض اوقاتده حاصل اولور سه
بخلال خیر و خصال حمیده نک نقصانیه باعث اولور * و دخی معلوم اوله که ذکر اولئسان اخلاق و آثارک
ظهوری اطوار تجارتله تابع اولوب انلرک تفاوتیه متفاوت اولور * اگر خرف تجارتله سلوک ایدن کسه

اسافل تاسیدن اولوب بیع و شراده مکر و حیل و انکار اثم انده ایمان فاجریمه اقدام ایدن تجارتخارا ایل
مألوف و محتاط ایسه صحبت مؤثره و طبیعت سارقه اولغله اخلاق ذمه و خصال رذیله نك انده ظهوری اشد
واغلب اولوب همت و مروت اول مرد شیرین بدن بعید اولور * اگر تاجر مذکور واسطه ناسدن اولوب
اراذل تجارت ایل الفت و صحبتدن تجاشی اید و سه اول دخی ترویج متاع و تحصیل نماده بهر حال اعمال لطایف
الحیل ایتمه که فی الجمله همت و مروتی ساقط اولوب بالکلیه زائل اولمز * اما بوندن اقدام هر ور ایدن فصل
سابقده مذکور اولدیقی اوزره اصحاب عز و جاهدن بعضیاری مسلك تجارتیه سلوک ایدوب لکن قوت جاه
ورفت شان سیبیه امر تجارتیه بالنفس مباشرتدن تعز ایدن طائفه زمره تجارتیه ملحق اولوق نادر و اقل
قابل اولدیقی ظاهر در * و اولدیقی صورتده طریق بویه در که بعضی رجال مساعده بخت سعید ایل یا قارب
واهل یتسندن ارث شرعی ایل دفعه مال کثیره مالک اولوب حاصل اولان ثروت و سامان سیبیه بین الانام
مشهور و مشار بالبنان اولغله رجال دولته انتماء مناصب عالییه به اعتلا ایدر * بویه مقوله رجال یدنده اولان
مال ایل قصد تجارت ایتد کده سائر اسافل ناس کپی بیع و شرایه بالنفس مباشرت ایتمکدن تعز ایدوب امر
تجارتی اتباع و خدامندن کسب و کاره قادر کسه لر تفویض ایدر * و کلاسی دخی ینلرنده اخذ و اعطا
جریان ایدن کسه لر ایل طلب حقوقده متازعه و حکامه مراجعت ایتد کده متبوع لر ینک قوت جاهی و لطف
و احسان سیبیه قضات و حکام مساعده ایدوب امری تسهیل و حقوقی تحصیل ایدر * بناء علیه اکابر
دولتدن مسلك تجارتیه سلوک ایدن کسه لر بالنفس بیع و شرایه مباشرت و حکامه مراجعت ایتوب اسافل
ناس ایل اختلاط و مروتی محل اولان اوضاعدن اجتناب ایتمه خلق و طبیعتی قنطری اصلیه اوزره باقی
و ادناس مکر و تزویردن عاری اولور * الامکر که طرفندن تجارتیه وکیل اولان کسه لر کندویه آمدشد
ایدوب تجارتیه متعلق اموری عرض ایتد کارنده انلرله اختلاط و ینلرنده شقاق و خلاف جریان ایتمه که تجارتیه
مخصوص مروتی محل بعضی اخلاق رذیه نك طبیعتیه تاثیر و سیرایت ایتسی ممکندر * لکن بویه معامله وراء
جناندن اولوب آدابیه مراعی و کلا واسطه سیبیه اولغین طبیعتیه اثری ظاهر اوله چق هر تپه به بالغ دکادر *
والله خلقکم و ما تعنون

(فصل)

فصل خامسک اون بشتی فصلی حرف و صنایعک جلاسی استاددن اخذ و موقوف اولوب کسب و تعلم ایل
حاصل اولدیقی بیاتده در * معلوم اوله که حرف و صناعت انسانه مخصوص حالت اولوب بر امرده اعمال
فکر و عمل ایل حاصل ملکه دن عبارتدر * چونکه تحصیل صنایع اعمال یدمه موقوف و تحریک اعضایه
منوط اولوب امر مخصوص جسمانی اولغله انک حصولی سائر امور جسمانیه کپی معاینه و مباشرت ایل اتم
واکمل اولور * و افعال مصنوعه دن بر فعلده ملکه تقسده حاصل بر صفت کامله و کیفیت راسخه در که اول
فعلک مره بعد آخری و قوعی و فاعلدن صدوری متکثر اولوب صورتی طبیعتیه راسخ اولغجه اول فعله
مداومت و ملازمت ایل حاصل اولور * و ملکه نفسانیه نك طبیعتیه رسوخ و ثباتی متفاوت اولوب حصونه
مدار اولان اصل فعلک نسبت و کیفیتی مقداری اوزره واقعدر * شویله که صنایعدن بر صنعتی استاددن
اخذ و مشاهده و آلات و اسبابیه مباشرت ایل تحصیل خبر و تعریف ایل اخذدن اقوی اولوب بالفعل عمل
و مباشرت ایل حاصل اولان ملکه علم و خبر ایل حادث اولان ملکه دن ارسخ و اکملدر * و دخی بر صنعتیه
استاد و معلمک حسدق و کالی و تعلیم و تفهیمه رشد و بصیرتی مقداری تلید و متعلم اول صنعتیه کامل اولوب
طبیعتیه ملکه حاصل اولور * بوند نصکره معلوم اوله که حرف و صنایع ایکی قسمه منقسم اولوب بر قسمی
بسیط و قسمی آخری مرکبدر * بسیط اول صنعتیه که حوایج اصلیه و امور ضرورییه تحصیلنه مختص
اولوب * عمل مرکب حوایج اصلیه دن فضل اولان کالاتی تکمیله مخصوصدر * و صنایعدن بسیط
فکر دقیق و عمل ایقه محتاج اولوب و امور ضرورییه به مخصوص واخذ و تعلی الزم اولغله مرکبدن اقدام
اولوب اشداء تعلیم و تعلمه احق و الیقدر * و بسیطک تعلی اسبق و اسهل اولوب غامه ناس محتاج اولغله

درجه کماله ناقد در * وتلاحق افکار و مرور از زمان ایله صنایع مرکبه نك انواع واصنافی علی التدریج
قوه دن فعله خروج ایدوب و حرم و احتیاط ایله شیا فشیاً حاصل و مرتبه کماله بالغ و واصل اولور * زیرا
عالم کون و فسادده جاری اولان اشیا نك خصوصاً حرف و صنایعك امکاندن وقوعه و قوه دن فعله خروجی
دفعه ممکن اولیوب بلکه امتداد وقت و زمانه موقوفدر * بوسید ناشی سکائی قلیل قصبات و قراده
موجود اولان حرف و صنایع بسیط و ناقص اولوب اطراف معمر و اهلایسی موفور اولدقده هر خصوصده
دقت و حشمت و کلفت اقتضایله صنایع غریبه حادث اولور * والله اعلم

(فصل)

فضل خامسك اون التخی فیصلی حرف و صنایعك کالی عمارت بلاد ایله حاصل اولدیغی بیاتنده در * بوا مرله
سبی اولدرکه طوایف انامدن بر طاقه ماده مادامکه بریه و بادیه ده اقامت ایدوب مدن و امصارده تجمع و قوطن
ولذا نك جسمانیله ایله تلذذ و تنعمه اشتغال ایتیه انلرك امر معاشده سعی و همتلری قدر حاجت مقصور
وزراعت و حراثت ایله تحصیل قوت و غذایه محصوردر * اما دستیارى بخت و اقبال ایله فراغبال و رفاه
حال میسر اولوب بلاد معمره دن بر بلده به نزول ایتد کزنده تراحم رجال و کثرت اعمال ایله حاصل اولان
ربح و نماحوایج ضروری به وفا ایتد کد نصکده فضله و زیاده سی لذائذ نفسانیله و معایش کمالیه به مصرف
اولور * بوند نصکده معلوم اوله که نوع انسان سائر حیواندن عقل و شعور ایله ممتاز اولمغن قابل علم
و صنعت اولوب و حیوانی سیله قوت و غذایه محتاج و تحصیل امر ضروری اولمغه زراعت و حراثت
و کسب و تجارت علم و صنعته تقدیم اولمشدر * و هر بلده نك عمرانی و و ثروت سکائی مقداری اول بلده ده
اسباب ذریع و زینته میل و رغبت و هر خصوصده کلفت و دقت اولنوب اهلایسنك ثروت و یسار و مکت
و اقتدار لری حسیله صنایع عجیبه ظهور و حدوث ایدر * اتمایر به و بادیه ده قدر حاجت ایله اکتفا اولنوب
اهلایسنك سعی و همتلری مرتبه ضرورتی تجار و زایتمکله حوایج ضروریله لری تحصیلنده تجار و حداد
و خیاط و قصاب و حاکم مقوله سی ارباب صنعت ایله مکتفی و آخر دن مستغنی اولورلر * و صنایع
مذکور مقصود اصلی اولیوب حوایج اصلیه تحصیلنه آلت اولمغه بریه و بادیه ده موجود اولدقده دخی
ضرورت مرتبه سنه مقصور اولوب بلاد معمره ده جاری اولدیغی اوزره علی وجه الکمال موجود اولر *
اتمایر مکت زیاده معمر و سکان و اهلایسی موفور اولوب وسعت حال و کثرت مال سیله هر خصوصده
دقت و کمال مطلوب اولدقده حوایج ضروری به ده استعمال اولان صنایع دخی حد کماله بالغ و جمله تمه سیله
حاصل اولور * و صنایع مزبور به وجه کمال حاصل اولدقده نصکده اقتضای نفس و هوا میل زخارف دنیا ایله
اسباب تجملدن نیجه امور خاطر و خطور ایدوب تحصیل و تکمیلی مطلوب و حصولی دباغ و خفاف
و صایغ کبی ارباب صنایعه موقوف اولمغه اول صنعتلر دخی حادث اولور * کاه اولور که بعض بلاد
و امصار کثرت مال و تراحم رجال ایله غایه الغایه معمر و آباد اولوب سکان و اهلایسی اکل و شرب و لباس
و سکنی و سائر خصوصده زیاده کلفت و دقت و صنایع غریبه به میل و رغبت ایتکله کسب و کار ایچون اصحاب
صنایع اطراف و کافدن اول بلده ده اجتماع ایدوب اسواق شهر صنایع عجیبه ایله ترین ورشك نکارستان
چین اولمغه اربابی لدی الاهالی عزیز و مرغوب اولوب فائده عظیمه تحصیل ایدرلر * شویله که تنظیم ابدان
ایچون گوشه بکوشه کرما به لربنا اولنوب جامیلرك بازار کسب و کار لری کرم اولور * و طبع اطعمه لازمه
و اخراج ادهان طیبه و نسج البسه فاخره ده ماهر طبایخ و دهان و نساجلر ظهور ایدوب و نجاس و حیدید
و روین و سائر معادنن مصنوع بعض آلات غریبه و صنایع عجیبه ده کامل استاد لری کسب و کار ایدرلر *
و تهیج عشق و هوا ایچون تعلیم رقص و غنا اولنوب ضرب اصول اوزره قرع طبول اولنور * و نقش
و نکار و صنعت تذهیب و تجلیدده ماهر مذهب و مجلدلر ظهور ایدوب تذهیب و تحف و تجلید کتب ایدرلر *
و سائر بونلرك امثالی صنایع دقیقه به اعتبار اولنوب اعمال فکر سدید ایله اصحاب استعداد عرض کالای
هترا ایدرلر * و کاهیجه کثرت تراحم رجال ایله عمارت بلاد درجه کماله بالغ اولوب صنایعه حدق و مهارت

بر حده واصل و مصنوعات عجیبه حادث اولور که سیر و تماشا اید نذر واله و متعیر اولورلر * تکیم اهل مصر
حقنه سحره بالغ اولان اخبار عجیبه دندر که انلرک ایچنده نیجه کسه لر طوطی و بیغا کبی بعض طوره تعلیم
نطق و نغمه ایدوب و چار اهل یه اوزان مطبوعه اوزره تعلیم شیوه رقص ایدرلر * وینه دیار مصر در سن بازلر
موجود اولوب قلل جبال امثال مواضع عالییه به مربوط خیوط و جبال اوزره جوهره وایه صعود ایدرلر *
وفروع هندسه دن فن جراثقاله مهارتاری سبیل بعض آلات ترتیب ایدوب حجر و حیواندن ثقیل و کران نیجه
اجرام عظیمه و اجسام جسیمه بی وجه اسهل اوزره زبردن بالا یه رفع ایدرلر * وینه مصر یلرده شعبده بازلر
دخی موجود اولغین اعمال لطایف الحیل ایلر بعض اشبیه اصل و حقیقتندن انحراف و صورت انحراده
ارائت ایدوب خفت بد و سرعت حرکت ایلر اشبیه غریبه اظهار وایه ام قلوب اعیان ایدرلر * زیرا اعمال
مصرک عمارتی من کل الوجوه دیار غریبه غالب اولغین و طنمز اولان بلاد غریبه ده موجود اولمیان صنایع
کثیره انده موجود در * والله الحکیم العلیم

(فصل)

فصل خامسک اون بدنی فصلی بلاد و امصارده حرف و صنایع ثبات و کمالی اول بلده لرده واقع عمارتک قدم
عهد و طول امدی سبیل حاصل اولدینی بیاتنده در * بوا مرک سبی برده خفاده مستورا اولوب بو وجهله
ظاهر در که حرفت و صنعت عمران بلاد و تراحم و جاله تابع و تلاحق افکار و تسایع اوقات ایلر حاصل امور
و اعمالند در * بو مقوله امور معتاده ایسه علی التدریج حادث و حاصل اولغله تمکین و استقراوی کثرت
تکرار و طول عهد و زمانه موقوف اولوب مشق و ادمان و مرور زمان ایلر قلوب و نفوسده ثباتی الوانک
نیاید رسوخی کبی محکم و متین اولور * شویله که بعد الاستحکام نزع و رفی عسیر اولوب بین الام جاری
و مضطر داوور * بو سبیل ثباتی عهد قدیم و امد مدید تیر و معمور اولوب اقتضای اسباب و عوارض ایلر
بنیان نظامی مشرف اندام اولان بعض بلاد و دیارده صنایع عیدیه دن نیجه آثار باقیه مشهوره من اولور که
تأسیس و عمارتی قریب و جسد اید اولان بلاد کثرت رجالد امصار قدیمیه معادل اولسه دخی اول آثار انده
مشهور اولور * بو معنی دکلر و الامعموره قدیمیه ده جاری اولان اطوار و عادات طول ان زمان
و تداول رجال و تکرار اعمال ایلر بین الام تراحم و مستحکم اولوب بلاد جدیدیه هنوز غایت کماله بالغ و واصل
اولد یغند تا سیدر * بوا مرک حقی حاله عهد مزده عمالک اندلسده جاری اولان احوال دن معلومدر که
عمالک مزبوره ده الان رسوم صنایع قائم و دائم اولوب و بلاد و امصارنده بین الاهی معتاد و متعارف اولان
مراسم مألوفه و عادات معروفه داعی اولدینی صنایع عجیبه نکل جمله سند و محارث اخصای رجال
موجود اولدینی مشهور و معلومدر * شویله که طرح بنا و طبخ طعام و آلات لهو و غنا و رقص و غرام
موجود اولوب و اوضاع بناده رسم عجیب و طرز غریب و منازل و قصورده بسط فرش و بساطده حسین ترتیب
جاری و مرعیدر * کذلک معادن و خرقدن و صنوع ظروف و اوانی و لوازم بیوت و مواعینده کلفت
و ترتیب و لایم و سور و سائر دواعی حفظ و شهوت ایلر اقتضایدن صنایعده دقت اولغله سکان عمالک اندلس
سائر اهل امصار دن بو وجهله ممتاز اولوب صنایع مذکورده مهیاوت تمامه و ملکه کماله ایلر موصوف
و جمله دن زیاده حذق و مهارت ایلر معروفدر * مع هذا عمالک اندلس حالا محتمل النظام و اکثر مواضعی
پامال سنانک انلیل اعدای اتمام اولوب و رای بحر سفید و کامقابل و محاذی اولان بلاد غرب اندن زیاده
معمور و اکثر احوالده حظ موفور اوزره اولدینی ظاهر در * بوا مرک مدار و میناسی دکلدر الا
بوندن اقدم بسط و تمهید اولتان معنی در که عهد سالقمه عمالک اندلسده دولت امویه و قبلنده دولت قوط
و بعدنده دولت طوائف قائم اولوب عهد کفر و اسلامده مدت مدیده مقرر دولت و مرکز سلطنت اولغله انده
مراسم خضارت ثابت و راسخ و بر حده بالغ اولمشدر که اقطاردن بر قطره اول مبلغه وصول منقول و مسجوع
دکلدر * مکرکه بلاد عراق و مصر و شام رتبه عمارتده بو مبلغه واصل اولوب اندلس کبی انلر دخی طول
آمد دول ایلر معمور اولدینی منقولدر * بناء علی ذلک عمالک اندلسده جمله اصناف صنایع رونق تام و کمال

استحكام اوزره موجود و مرعى والى هذا الان اثارى باقى قلوب بالكلية اندراسى وقتنه دك زائل
 اواز * تنكيم ثوب مصبوغه اشرا ب لونده اهتمام اولنوب كاي يتيقى راسخ اولدقده مدت مدیده باقى
 وزوالى عسیر اولور * كذلك عمالك تونس دخی بلاد اندلس كی استدادوات صنایعیه بعد هم دوات
 موحدین مقری اولوب دولتین مذ كورتین مدت مدیده انده مقامی اولغله طرح بنا و نسج لباس و طبخ
 طعام و سایر اسباب نظام تكمیل و اتقانیه اهتمام اولنوب بلاد مذ كوره نك سوق و بازاری صنایع عديده ده
 ماهر رجال الله مالا مال اولمشېدی * اگرچه تونس مملكتی كثرت مال و وفرت رجال و سایر اسباب
 عمار و نظامده اندلس مرتبه سنه بالغ اولوب اندن اقل ایسه دهه لکن عمالك تونس بلاد مصره
 قریب و هر سنه تجار و مسافرین مصره عازم و مدت مدیده انده ساكن و مقیم اولغله اهالی تونس
 رجال مصره مخصوص عرف و عادت و حرفت و صنعتدن رغبت و استخوانه شایان كوردكلى مراسم
 غریبه و رسوم عجیبه بی بلده لر ینیه نقل ایتدیله و سنین هجرت محمدیه دن مائه سابعه حلونده طائفة افریج
 اندلس مملكتك جانب شرقیسنده واقع بلاد رفیع لوائى شقا و تسلط و استیلا ایدوب بلاد شرقیه نك اكثر
 سكاتی تونس مملكتكته نقل و رحلت و انده سكون و اقامت ایتدیله تونس اهالیسی مصر و اندلس رجالنه
 مخصوص حرفت و صنعت و سایر عرف و عادتده یواكی مملكتك رجالنه تقلید و اقتدا ایدوب بعض اوضاعده
 مصر یله و بعض اطوارده اندلس یله مشاركت و متابعت ایتدیله * كچه حالاشیوعه و عصرده
 تونس مملكتی تحت النظام اولوب بین الاهالی زمان سابقده جاری اولان احوال ضابطه نظامدن خروج
 ایتدیهده * یت

از نقش و نگار درود پوارش كسته * آثار پیداست منادی بجم را
 نظمى مؤدا سنجه صبغة كمال بر محله عن اصل راسخ و مستحكم اولدقده محلی زائل اولدقده اول كمالك زوالی
 متعسر اولغله حالآینه عمالك تونسده عهد قدیمده جاری اولان حرف و صنایعك آثارى باقیدر * و كذلك
 مغرب زمینده واقع مدینه قیروان و بلده مراكش ایله قلعه ابن جاد دخی الان خرابه مشرف ایسه ده
 بلاد مذ كوره نك معوریتی وقتنه جاری اولان مراسم حشمت و حرف و صنایعدن بعض آثار باقى قلوب
 زمان سابقده بلاد مذ كوره نك عمار و اهالیسنك نظام جالارینه دلالت ایدر * و بو خصوصه و قوف و اطلاع
 احباب و شد و سداده مخصوص اولوب عین حكمت و چشم بصیرت ایله خرابه مشرف بر بلده ده بعض آثار
 صنایعه نظر ایتدكده صحیفه كیاده موجود از خط محكولم كی زمان قدیمده اول بلده نك عمار و نظامنه
 استدلال و انتقال ایدر * والله الخلاق العليم

(فصل)

فصل خامسك اون سكر فی فلی حرف و صنایعك كثرت وجودتی طالب لرینك كثرت و رغبتلرینه موقوف
 اولدیقى یاتدهدر * بواصر ك سروسبی اولدر كه انسانك سعى و عملی مدار كسب و معاشی اولوب مدت
 عمرنده سود و نفعی اكماقصور و منحصر اولغله جت و وسیعنی مفت و مجانا ااضاعت ایتوب ساكن اولدیقى
 بلده ده قیمت و بها ایله رایج اولان نسنه به صرف ایدر * هر چانكه بر صنعت بین الناس رایج و مطلوب اولوب
 خلق میاتنده مرغوب اوله اطراف بلاددن ییج ایچون مجلوب و سوق و بازارده رایج و مرغوب اولان
 قاش و متاع و ثایه سنده اولغله تحصیل معاشه توسل ایچون ناس انك تحصیل و تعلنه جت و سعى ایدر لر *
 آثار صنعت و حرفت كه بین الناس مطلوب و سوق و بازارده رایج و مرغوب اولوب تعلیم و تعلنه قصد و توجه
 مصروف اولیه اول صنعت مهمل و متروك اولور * بوندناشی حضرت علی كرم الله وجهه دن یو بایده
 *(قیمه كل امرئ ما یحسنه) كلام حكمت نظامی وارد اولوب * یعنی هر شخصك قیمت و بهامی وسیله
 نظام معاش و معادی اولان عمل حسن و صنعت مستحسنة سنك قیتمیدر و درج دهان حكمت نشانلرین
 لؤلؤ یار و گوهر ثار ایتدیله * و ینه یو بایده بر سر آخر ختی دخی بودر كه هر صنعتك رواج و اعتباری دولت
 و سلطانك طلب و رغبتنه موقوف اولوب ترویجیه باعث و بادی و توجیه غرایمه سبب عادیله * اما اول

صنعت که رجال دولت میبایستند مرغوب اولیوب تحقیق اهل بلد قشده مطلوب اوله قوت و واجده دولت اعتباری مشابه سنده دکادر * زیرا ملک و دولت بر سوق اعظم و چار سوی معظم در که هر شینک رواج و اعتباری آنده حاصل اولوب و قلیل و کثیر آنده نسبت واحد اوزره جاری اولمغله سوق دولته رایج و معتبر اولان صنعت ذاتی سنده هر قدر قلیل ایسه ده اعتبار دولت ایله اکثر اولوق ضروریدر * اما زمره رعیت میبایستند بر صنعت هر قدر مرغوب و مطلوب اولسه دخی طلب و رغبتی عموم اوزره واقع اولیوب رواج و اعتباری ناقص اولور * والله قادر علی ما یشاء

(فصل)

فصل خامسک اون طقوزنجی فصلی بلاد و امصار خرابه مشرف اولدقده حرف و صنایع قلت و نقصان ترتیب ایتدیکی بیاتنده در * بوا امرک تحقیق بویه در که فصل سابقه ذکر اولند یعنی اوزره صنایعک کثرت وجودنی ناسک احتیاج و طلب و رغبتلرینه منوط اولوب طلب و رغبت دخی سکان بلدک و فرت و وسعتلرینه موقوف ایتدیکی ذکر و بیان اولمشیدی * اما بر بلده ملک نظامی مختل و احوالی مهمل اولوب سکان و اهالیسی قلیل و ناقص اولدقده آنده اسباب عز و حشمت و مراسم زیب و زینت مهجور و معطل اولمغله بقیه اهل بلد حوایج اصلیه و لوازم ضروریه لری تحصیلنه اقتضایدوب ترین و بجملدن قدرت و کمندری قاصر اولور * بوقتدیرجه کثرت مال و رجال وقتسده اول بلده ده جاری اولان مراسم عز و حشمت آلت اولان حرف و صنایع رغبت اولتیوب اصحاب حرف ایچون صنعتلرله امر معاشده ارتفاع ممکن اولمغله بعضیسی کسب آخره سلوک و بعضیسی دخی وفات ایدوب صنعتی بیلور کسسه قالمغله بالجله اول صنایعک رسم و اثری محو اولور * نقاش و مذهب و نساج و مجلد و زرکرامتالی صنایع کبی که عمالک معموره ده مراسم عز و شوکت قائم ایکن مطلوب و مرغوب اولوب بعد الاندرا سبالکلمه محو و مضاعف اولور * والله الخلاق العلیم

(فصل)

فصل خامسک یکر منجی فصلی طائفة عرب حرف و صنایع اهل اولیوب ینارنده مطلوب و عملکترنده مرغوب اولندی بیاتنده در * بوا امرک سبی اولدر که طائفة عرب بلاد معموره دن ابعده دشت و صحرا ده کشت و کذا ایدوب اکل و شرب و لباس و سکاده بلدی و حضر یار کبی دقت و کلفت ایتمه لریله انلر ایچون حرف و صنایع دن استغنا حاصل اولمشدر * اما جانب شرقده واقع طائفة عجم ایله طرف غربده ساحل بحر سفیده ساکن فرق نصاری تنم و تلذذه و هر خصوصده ترین و بجمله مألوف اولوب و انک تحصیل صنایع عیدیه به موقوف اولمغله حرف و صنعتده مهارت و عمارت ایله معروف و موصوفلدر * و طائفة عربک وجه معاشی جل و ناقه به مقصور اولمغله انلره مناسب مراسم عاده ری جال و تسهیل تسایح ایچون نهیئه رماله محتاج اولوب بریه و بادیه ده اقامت ایتمشدر * اما طوایف روم و عجم و سائر اصناف امم بلاد معموره ده ساکن اولوب وجه معاشی جهت آخری ایله حاصل اولغین ملککتری مرعای ابل و رمالدن خالیدر * بوسید تنائی طائفة عربک اوطان قدیمه لونده و دولت اسلامده مالک اولدقاری عمالکده حرف و صنایع قلیل اولوب بلدی الحاحه قطر آخردن مجلویدر * اما اهل چین و هند و ترک و طوایف نصاریه مخصوص بلاد و امصارده صنایع کثیره موجود اولوب سائر بلادده انلردن اخذ و استجلاب اولنور * و بلاد غربده ساکن طائفة بربریه دخی سنین عیدیه دنبرو بدا و تنده راسخ اولمغله اطوار و اوضاعده عرب مشابه سنده اولوب سابقه ذکر اولندی بیاتنده اوزره عملکترنده بلاد معموره ملک قلت و ندرقی خالریته دلالت ایدر * بوند تنائیدر که مغرب دیارنده صنایع قلیل و غیر جمید اولوب مهارت لری تسج صوف و عمل خف و دباغت جلد و ادیه مقصوددر زیرا طائفة بربر عن اصل بادیه نشین اولوب بعده بلاد و امصاره نزول ایتد کترنده صوف غنمدن کسوه و لباس و فرش و لحاف و جلد و ادیه دن کفش و خفاف اتخاذنده عموم بلوا اولوب و عملکترنده موجود اغلب

امتعه لری صوف و جلده مقصورا و لقله صنایع مذکورده مبلغ کماله بالغ و واصل اولیدر * اما دیار شرقه
 امم ماضیه دن فرس و نبط و قبط و بنی اسرائیل و یونان و روم مالک اولوب نیجه سینین و شهرور و احقاب و دهور
 انده ساکن و ساکن و اهالیسی هر خصوصده کامل و فنون صنایعه ماهر اولریله الی الان رسوم و آثاری
 محو و زائل اولمشدر * اما مالک بن و بحرین و عمان و بلاد جزیره به حال طائفه عرب مالک ایسه ده
 نیجه بیک سینه دنبرو دولت ملک عرب انده قائم اولوب ابتدا عادی و ثور و جبارة عمالقه بعند هم ملوک جبر
 و تسایعه و آذ و اعلی وجه التعاقب انده مدن و امصار بنا و هر خصوصده ذروه کماله عروج و اعتلا ایتدیله *
 بناء علیه مالک مزبورده امد ملک و دولت مدید و طویل اولقله صبغه حضارت راسخ و محکم و حرف
 و صنایع مستحکم اولوب بوندن اقدام ذکر اولندیقی اوزره دول قدیمه نك خلل و نقصانیله زائل اولوب الی هذا
 الان رسم و اثری باقیدر * تنکیم دیار عینده منقش و ملون کسوه و لباس حریر نسج اولنوب اطراف عمالکه
 ارسال اولنور * والله وارث الارض و من علیها

(فصل)

فصل خامسک یکریمی برنجی فصلی برکسه ایچون صنایعدن بر صنعتده ملکه نامه و مهارت کامله حاصل
 اولدقد نصکره صنعت اخراده مهارت و عمارت حصولی قلیل اولدیقی ییاتنده در * مثلا برخیاط صنعت
 خیاط طبعه حاذق و ماهر اولوب مده مدیده استاده خدمت و صنعت مزبورده کرکی کبی مهارت تحصیل
 ایتد کد نصکره طرح بنا و صنعت فنجارنده ماهر اولوق مستبعددر * مکرکیم ابتدا شروع و مباشرت ایتدیکی
 صنعتده کرکی کبی ماهر و کامل اولوب ملکه سی راسخ اولدقدده صنعت اخراده ماهر اولوق نمکندر *
 بوا امرک سروسپی اولدرکه ملکات نفسانیه ثوبه اشراپ اولنمش صبغ و لون کبی صحیفه نفیده ثابت صفات
 راسخه دن اولوب تأثیر و نفوذی مستحکم اولقله الوان ثیاب کبی محل واحدده دفعه اجتماع و تراجم
 ایتزلر * برکسه نك نفس و طبیعتی که فطرت اصلیه اوزره باقی قالوب الوان صنایعدن بر لون ایله متلون
 اولیه قننی صنعتیه مباشرت ایتسه قبولی اسهل و حصولته استعدادی احسن اولوب صحیفه طبعده کالنفیس
 فی الجرم رسوم و منقش اولور * اما نفس و طبیعت ملکات نفسانیه دن بر ملکه ایله متلون اولدقدده
 فطرت اصلیه دن خروج ایدوب آنده ثابت و راسخ اولان ملکه ایله تالوقی سیبیه استعدادی ضعیف و ملکه
 اخرایی قبولی اضعف اولور * بومعنی بر امر یندرکه صندوق و حینه لسان وجود شهادت ایدوب دیده
 شهود ایله مرتی و مشهوددر * دائرة عالمده وجودی اقل بلکه امر لایعقل درکه بر صاحب صنعت مشغول
 اولدیقی کارده حد کماله بالغ اولدقد نصکره صنعت اخرایه مباشرت و انده دخی مهارت تحصیل ایدوب رتبه
 واحده ده ایکی صنعتده دخی کامل و ماهر اولوق خلاف مشهوددر حتی ملکه فکر به ده ماهر اولان اصحاب
 علم و فضیلت دخی اهل حرفه ثابته ستده اولوب فنون علیه دن بر فنده کامل و حد کماله واصل اولدقدده فن
 آخرایله تفننده رتبه اولی به فائز اولور * بلکه فن ثابته قاصر اولوب قلت و ندرت اوزره مکر بعضی لری
 ایکی فنده دخی احرار رتبه ریاسته نائل اوله * بوا امرک سبب و مناسبتی ذکر اولنمان معنی
 اولوب صحیفه طبعده حاصل اولان الوان صفات نفسانیه ایله طبایعک تلون و انقلابی واسطه عدادک تفاوت
 و اختلافیدر

(فصل)

فصل خامسک یکریمی ایکنجی فصلی حرف و صنایعک اصول و مهماتی ییاتنده در * معلوم اوله که دائرة عالمده بین
 الانام دائرو متداول اولان اعمال و اطوارک کثرت و وفرتی سیبیه حرف و صنایع دخی کثیر اولوب حیطه
 عدو احصادن خارج اولقله علی حده هر بری رتبه صحیفه تفصیل و بیان اولوق متصور دکادر * لکن اول
 صنایع متعدده و حرف متنوعه نك بعضی معصومه عالمده ضروری الوجود و بعضی دخی شریف
 الموضوع اولقله انلک انواعی ذکر و بیانیه تخصیص ایدوب ماعداسنی ترک ایلدک * اما صنایع ضروریه

فلاحت و تجارت و حیا کت و خیاطات امثالی صنعت دارد که انسانا کل و شرب و لباس و سکنی امورند
 بوجوه صنایع محتاج اولوب نوع بشر حیات و بقای بونله موقوفدر * اما وضعی شریف اولنان صنایع
 جلیله تولید مولود و کاتب و وراقت و غنا و طب صنعت دارد که هر برینک نمره وفائده سی تفصیل اولند قدسه شرف
 و اعتباری ظاهر اولور * تولید قابلله مخصوص صنعت دارد که وضع حل و سهولت ولادته قوایله مخصوص
 وجه اوزره اعانتی متضمن اولوب اکثرا مولود حیات و بقا سینه یادی و سبب عادی اولغله کارگاه عالمده علی
 وجه العموم لازم الوجود و موضوعی ام و مولود در * صنعت طب قروع علم طبیعتدن بر صنعت شریفه در که
 موضوعی بدن انسان اولوب نمره وفائده سی حفظ صحت و دفع مرض و علت اولغله فضل و شرفی ظاهر در *
 اما عمل کاتب و اکاتب اولان صنعت وراقت دخی بر شریف صنعت دارد که انسانا ک حوایج و مصالحی حفظ
 و تذکیر و آفت نسیان منع و تقیید ایدوب اسرار ضمیمه و ضما تر قبی غائب بعیده تبلیغ و تقایس علوم
 و نتایج افکاری صحایف اورا قدسه ابقا و تحلیله ایدر * و صور معانی ایچون ترتیب اولنان رتب وجود
 در دخیسی اولوب ابتدا وجود خارجی بعده وجود ذهنی بعده وجود لفظی اندنصکره وجود خطی
 مرتبه رابعه ده واقع اولشدر * اما صنعت غنائت اوزان اوزره ترتیب الحسان ایله اصوات و نغمات
 حسن و جمالی اسماعه اظهار ایدوب ترویج ارفاح و تهیج اشواقه باعث اولغله صنایع شریفه دن معدود
 اولشدر * و اشب و صنایع مذکور که کاتب و طب و علم موسیقیدر بونله ذاتنده نفیس و شریف
 اولد یغندن ماعدا اعظم ملوک و سلاطین ایله الفت و اختلاطه داعی و مجالس انس و خلوتلرند صحت
 و معاشرت یادی اولغین بوشرف خاص بونله مخصوص اولوب صنایع اخرا ده حاصل دکادر * معلوم
 اوله که عنوان فصاحت بوانه کتبه ذکر اولنان صنایع ضروریه و شریفه اصول اعمال اولوب دائره عالمده
 اثرک غیری موجود اولان حرف و صنایع بونله نافع و اکثری حقیر و مبتددر * لکن کاهیجه اختلاف
 اغراض و دواعی ایله احوال صنایع مختلف اولوب بردولته معتبر اولیان صنعت دوات اخرا ده مقبول
 و مرغوب اولور * والله التللاق العلیم

(فصل)

فصل خامسک یکری اوچتی فصلی صنعت فلاحت و زراعت بیاتنده در * بوجوه صنعت نمره وفائده سی مایه
 قوام ایدان انسان و حیوان اولان اقوات و حیوی جمع و ادخارد * بوطریق ایله که زرعه صالح اراضی
 منبته بعض آلات مخصوصه ایله شق و تقطیب اولند قدنصکره زراعت مباشرت اولوب وحدت کماله ابر نیجه سق
 و تزییه و اصلاح و تنبیه ده جد و اهتمام اولور * بعده وقت حاصل حلال ایتد کده زرعه نایه بی ساقلرندن
 قطع و دسته دسته خرمنکاهده جمع ایدوب محکم دوس ایتد کدنصکره سنبله دن دانه لری اخراج و انبارلرده
 حفظ و ادخار ایدر * و انسانا نشو و نما و حیات و بقای قوت و غذا ایله حاصل اولوب قوت موجود سایر
 اشیا معدوم و مفقود اولسه تعیش قابل و زراعت و حراثت تحصیل قوتیه متکفل اولغله جلیله صنایعه
 تقدیم اولمشدر * بوسبب تناسلی صنعت زراعت اهل بادیه و قریه مخصوص اولوب و سابقه ذکر اولند یغنی
 اوزر مبادوت و حضارتدن اسبق و اقدم اولغله بوجوه صنعت قدیمه دخی اثره مختص اولدی * شویله که حضری
 و بلد یلر زراعت و حراثت ایله مألوف اولوب دایما تکمیل مراسم عز و حیثیه ساعی و ایلک نظامیه داعی
 اولان صنایع دقیقه ده ماهر اولور *

(فصل)

فصل خامسک یکری در دخی فصلی صنعت بنا و طرح اینده بیاتنده در * معلوم اوله که صنعت بنی بونله سکن
 بلاد و امصاره مخصوص صنایع اول و اقدی اولوب مصلحت سکنی ایچون بیوت و منازل بنا ایتنک طریق
 بیلکدن عبارتدر * زیرا انسان عواقب امور بنده فکر و نظر اوزرینه مجبور اولغله صیقل و شستاده ختر
 و بردل ضرر و اذاسی اندن منع و دفع ایدم جلت امور دم تنکر ایدوب سقف و حیاطانی مشتمل و جمیع جهاتندن

شدت حر و برده حائل مساکن و بیوت اتخاذ اینک لازمدر * و نوع بشر اقدم خواص انسانیت اولان
فکر و نظردم متساویه الاقدام اولیوب مراتب استعدادلری مختلف و متفاوتدر * اقلیم سبعة دن اقلیم
ثانی و ثالث و رابع و خامس و سادسده ساکن اولان طوایف انام طبقات مختلفه اوزره عقل و دانشده
معتدل اولغله طرح بنا و سائر صنایعده مسلك اعتداله سالک اولوب افراط و تفریطدن اجتناب ایدرلر *
اما اولکی ویدنجی اقلیمک مسکن و اهالیسی عقل و فهمده هیچ صواب و جادۀ اعتدال دن منحرف و منصرف
اولوب صنایع انسانیه و مسکن و منزل بناسندن فکرلری قاصر در * بلکه تناول اغذیه ده طبع و تخیله
نظرا بتدکاری کی امر سخاذه دخی طرح ابنیه دن مستغنی اولوب حیوان وحشی کی کف و غارده ساکن
اولورلر * بوندنصکرده دستیارئ معمار عقل الیه طرح بنا و اعداد سکنی ایدن کسملر کاهیجه زیاده کثیر
اولوب محل واحدده اجتماع و بیوت کثیره بنا ایدرلر * لکن طائفة مذکورده اصناف مختلفه دن مجتمع
جمع کثیر و جم غفیر اولغله بنارنده معارفه اولیوب اکثری یکنه اولغین انشای لیلده بعضیلری بعضیلرینک
منارلنه دخول و هجوم ایتک خوفند تاشی مجتمع اولدقاری محلی دائرا ماداردیوار الیه حفظ و احاطه به محتاج
اولورلر * بوندنصکرده محل مذکور مدینه و واحده اولوب حکام انلری محافظه به قیام و مضرت اشتیاقی دفعه
اهتمام ایدرلر * کاهیجه اهالی بلاد خارجدن اعدا استیلاسی خوفله دخی بر حصن حصینه التجایه محتاج اولغله
تحصین نفوس ایچون قلاع منیعیه بنا اولنوب برای محافظه مستحقظین نصب و تعیین اولنور * نشید
حصون ملوک و سلاطینه یا انلره ملحق صدور و امر اوکبری قباله مخصوص اولوب سائر اهالیینک قدرت
و مکنتری اندن قاصر در * و دخی معلوم اوله که طرح ابنیه و منارلده اختلاف بلاد الیه ناسک احوالی
مختلف اولوب هر یلده نیک رجالی بنسیده معمار و معارف و هواریتک مزاجنه موافق و فقر و غنا ده حال
و شانلرینه مطابق وجهه اوزره بنا اختیار ایدرلر * کذلک بلد واحدده ساکن رجالت احوالی دخی بومنیوال
اوزره مختلف اولوب بعضیلرینک اولاد و عیالی و خشم و خدی کثیر اولغله عرصه و ساحه سی وسیع بیوت
عیدیده بی حاوی و قصور و غرقی محتوی عالی سرایلر بنا ایدرلر * شویله که سیراملس الیه مؤسس و کلس
و حصن الیه مشید دیوارلر یا یوب و سطوح و سقفی نقوش رنگارنگ الیه تزین ایتکله هر سطح دیواری
همکونه صحنه اثرنک ایدوب مسکن و مأوالری شائیه عنایت الیه اظهار عز و حیثیت ایدرلر * بوندن ماعدا
صدور و امر اوسا ترا تاع و جواشیسی کثیر اولان اعیان و رؤسا بومرته الیه دخی اکتفا ایتمیوب حفظ ارزاق
و غلال ایچون مخزن و انبارلر و ربط دواب ایچون آخورلر بنا ایدرلر * و سکن بلاد دن بعضیلری دخی فقر
و فاقه به مبتلا اولغله امر بناده قدر حاجت اوزره اقتصار ایدوب زیاده به مکنیت و اقتدار الیه اولمغله نفس
و عیالی اسکان ایچون منزل منیر الیه اکتفا ایدر * و ملوک و سلاطین دخی تأسیس قلاع و حصون ایچون
طرح بناده ماهر معمار مهندس کاره محتاج اولوب نشید و بناسی مراد اولنان قلاعک ترفیع و احکامنده
دقت و اوضاع هندسیه اوزره وضع و طرحنده اظهار صنعت ایدرلر * و اشب و صنعت بنا که پای و کد امسکن
و مأوی خصوصیه کما محتاج در اربابی چله اقلیمده موجود اولیوب اکثر صنعت منبوره ده ماهر معمار
و نجارلر اقلیم رابع الیه اکامچا و اقلیم ثالث و خامس و سادسده بولنور * زیرا طرف جنوبده
واقع اقلیم اول و ثانی فرط حرارت الیه موصوف و جانب شمالده اقلیم سیاح شدت برودت الیه معروف
اولغله اعتدال دن خارج و منحرف اولوب سکن و اهالیسی اکثر صنایع جاهل و انعام و بهایمه میساکل
اولغله صنعت بناده دخی راجل در * بعضیلری ساز الیه طیندن معمول بشرو غنم اغیلی کی مسکن اتخاذ
ایدوب بعضیلری کهوف و غیرانده یعنی مغاره لرده ساکن اولورلر * و صنعت بنانک اربابی دخی متفاوت
اولوب بعضیلری دقایق فن بنایه واقف و صنعتیه ماهر و بعضیلری دخی راجل و قاصر در * بوندنصکرده
دخی معلوم اوله که طرح بنا انواع کثیره اوزره واقع اولوب اختلاف اغراض و امصار الیه مختلفدر *
بعض اماکن و بلادده حائط و جدارینک و حجریا آجر و مدرا الیه بنا اولنوب قطع اجبار طین و کلس الیه بر برینه
ربط و عقد اولغله جسم واحد کی یکتفت اولور * و بعض قلاع و حصونده دخی اثیق تراب الیه هموار
و استوار جدار بنا اولنوب کاطایه و بانیسینه طواب تسمیه اولنور * طرح و وضعی بویله در که اوله

اخشابدن ایکی لوح هموار اتخاذا و لنوب طول و عرض لیک قدر و مقدار لری عرف بلاد ایله مختلف و اوسطی
 طولادرت و عرض ایکی ذراع اولور * بعده ذکر اولسان ایکی لوح خشب اساس دیوار اولق اوزره حفر
 اولسان محله نصب و وضع اولنوب بینلرنده بعد مسافه عرض اساسده صاحب بنایک اختیار ایتدیکی مقدار
 اوزره واقع اولور * بعده لوحین مذکور لیک اوالرینه بر قاج محلدن ذراع و عصا کی متعدد اخشاب
 وضع اولنوب و جبل و رسن ایله اول لوحلره محکم شد و بند اولندقدن صکره یشه لوحین من یور لیک باشلری
 طرفنده واقع فضای باقی دخی اوستی آحق صندوق کی ایکی لوح صغیر ایله سدا اولنور * بعده اول
 صندوق درو تنه کرج ایله مخلوط تراب وضع اولنوب و اجزای خالک کلس و صاروج ایله اختلاط و امتزاج
 ایتک ایچون بعض آلات ایله محکم ضرب و وکر اولنور * و ضرب متکرر اولوب کلس و خالک اسفله میل
 ایتدیکه مره بعد آخری تراب وضع اولنور * تا که فضای صندوق کرکی کی ملو و ممتلی اولوب اجزای کلس
 و خالک جسم واحد کی یکلیت اولجه عمل مذکور تکریر و اعاده اولنور بوندن صکره یشه صورت اولی اوزره
 اول وضع اولسان لوحلر اوزر یشه طول و عرضده مساوی ایکی لوح آخر دخی نصب و صندوق شکلی اوزره
 وضع اولندقدن صکره درو تنه کلس ایله مزوج تراب القاء اولنوب و تمام اولجه کالاقول عمل ضرب تکریر
 اولنور * بعده صندوق ثانی لیک اوزر یشه دخی منوال سابق اوزره بر صندوق دخی نصب و عمل ضرب
 تکریر اولنوب دیوار مذکور کور کد مقروضی و مقداری الواح نظم و ترتیب اولنور * شویله که سطور
 کتب کی الواح منصوبه بر بری اوزر یشه منتظم اولوب دیوار مذکور قطعه واحده کی هموار و مستوی
 اولور * و دخی صنایع بنادن بری دخی کرجی آب ایله حل و اطفای ایتد کدن صکره اختلاط ماء ایله حاصل
 و جداری طلایه مانع اولان حرارت ناریه زائل و مزاجی اعتداله مائل اولنجه بر یا ایکی هفته مقداری
 طوروب بعده لسان ترکیده ماله یا فورچه تعبیر اولسان آلت ایله صحیفه دیواری طلایدرلر * و یشه
 صنایع بنایک بری دخی انشای سقف و سطوح در که بر یکت دیوار لری اوزره در که و کرش تعبیر اولنور
 اخشاب منجوتیه یا ساذجه مذکور وضع اولندقدن صکره اوزر یشه ازمه و منشار ایله پرداخته یا غیر پرداخته
 تخته فرش و تسمیر اولنوب بعده اول الواح مفروشه اوزر یشه دخی صاروج ایله مزوج تراب صب و القاء
 اولندقدن صکره اجزای کلس و خالک کرکی کی امتزاج و التصام ایتدیکه بعض آلات ایله ضرب و دق اولنور *
 بعده روی جدار کی اوزری کلس ایله طلا اولنوب مرآت محلی کی تسویه اولنور * و یشه صناعت بنا
 انواعنک بری دخی تمیق جدار و نقش دیوار در که بعض بلاد و امصارده کلس خشکی آب ایله عقد و تخمیر
 ایتد کدن صکره بقیه بلل و رطوبت موجود ایتکن بالای جداره رفع اولنوب قناعه قطعه قطع و تفریق و تناسب
 هندسی اوزره مشاقب حدید ایله مجسم اشکال کونا کون نقش و تصویر اولنور که رونق و روایی بغایت
 تحسین اولنور * بعض بلاد و دیارده دخی هر هر و رخام و خرف و صدف و یونق دانه لری مخلوط یا غیر
 مخلوط سطح جدارده کلس مایل ایله بر یشه ضم اولنوب اصحاب صنعت میاستنده معروف طرز مالوف
 اوزره بزکونه ترتیب و تشکیل اولنور که صفحه جدار انسکه قطره و عیانه قطع ریاض ملته الا شجار کی ظاهر
 اولور * کذلک اصحاب صنعت بناد کر اولسان صنایع دخی حفظ مایچون بعض بیوت و منازلده
 حیاض و صهار یچ بنایدوب و قنوات منسبات ایله حجر رخام جلدن جلب ایتد کاری میاهی اول حوض
 و صهر یجه اجر ایچون هر هر و رخامدن معمول قبور لر اعداد ایدرلر * و صنعت بناد قایق فر هندسه یی
 جامع اولغلر اصحابی حدق و مهارت ایله مختلف اولوب و مدینه و اساع و معمور اولدیکه بنالردخی زیاده کثیر
 اولور * و دخی معلوم اوله که بعد عمالک عظیمه ده امر او حکام احوال بنایه دائر امورده عمارلر مراجعت
 ایدوب واقع اولان منازل عاقی انلرک رأ یشه حواله ایدرلر * زیر بلاد کثیر الازده حامده واقع مساکن
 و منازل زیاده مرغوب اولوب مزاجه کثیر اولغلر اعلا و ادنی متصرف اولدقلری منازلک منافی کندولر
 تخصیص و فضا و هوا سنده دخی آخری مشار کدن منع ایدرلر * کذلک مساکن اولدقلری منزلک حائط
 و جدار یشه ضرر اراتی خوفیه ظاهر اینه یی استعمالدن جیراتی منع ایدوب بلاحق شرعی تصرف یشه رضا
 ویرمزلر * و مرافق و حقوق اینه ده دخی نزاع ایدوب طرفده حق هر ورو مسیل مای و بر بالوعه ده دعوی

استحقاق ایلد منازعه ایدرلر * وچوق کره دخی تلاصق اینه وتضایق اینه سیبیله جیران محله دن بعضیاری
آخردن حایط بنایا علوه وایا قنوت مایه استحقاق ادهایدوب بعضیاری دخی مشاهده میل جدار و خشیت
سقوط دیوار ایلد هجوارینی حاکمه احضار ایتکله علی قول من بر اول حائط مائک ضررینی کندیدن دفع
وقلج جدار ایلد طلب حکم و قضا ایدر و دخی شریکین یننده مشترک اولان منزل و عرصه تک تقسیمی اقتضا
ایدوب شریک آنک متعذر ینه خلل کلمک اوزره قسمت عادله ایلد حصه لری افراز و تمیز اولمقده و سائر امور
بناده بناله مراجعت اولنور * امور مذکورده واقع منازعاتک دفعی اکثر ناسک مجله ولی اولوب اینه
وسقوف احوالنه علم ووقوف اصحابی اهل خبره و بصیرتک رای و تدبیر لریه حاصل اولور * شویله که معمار
مهندس کار محل منازعه قیبه حاضر و حائط و جدارک میل و اعتدالنه ناظر اولوب جبل و ذراع و سائر آلات
بنا استعمالده حقیقت حاله بعد الاطلاع ضررینی کشف و افهام و طریق دفعی حکامه اعلام ایدر *
کذلک بعض مساکن و منازک تقسیمی اقتضایند کده اول منزل عرصه و بناسنی مساحه ایدوب شریکایه
نافع وجه اوزره حصه لری تقسیم و افراز ایدر * کذلک بر محله جلب ماه یا بر موضع دن دفع سیل و فضلات
اقتضایندوب قنوت مسنات وضع ایتد کده دخی اول میاه و فضلات مرور و سیلان ایتدیکی محله واقع
نیوت و حیطاننه نشف و سرایت ایلد ضرر ایتک وجه اوزره بنا ایدر * ذکر اولنان استاد لریه خصوصده
و سائر احوال بناده ماهر اولمقده مراجعت اولنان امورده صنعت لری اجر ایدوب منازعات وقوعنده
حکام انله حواله ایدرلر * مع ذلک اصحاب صنعت بنایولند قری دولت قوت و وسعتی اعتبار ایلد جودت
و قصورده مختلف اولوب بنیان دولت متین و مستحکم اولدجه صنعت بناده حذق و مهارت دخی کماله و اصل
درسوخ حاصل اولور * زیر اوندن اقدام ذکر اولند یق اوزره حرف و صنایعک کمال و کثرتی دولت لریه قوتیه
و طالبلرک و فرته تابع اولمقده مبادی دولتده امر بنیاد دخی سائر امور کی تکلفدن خالی اولوب لای الاقتضا
اربابی قنوت آخردن جلب و احضار اولنور * تنکیم خلقای امویه دن ولید بن عبدالملک زمان خلافتنده
مدینه منوره ده مسجد نبوی بی و قدس شریفده مسجد اقصای و شام شریفده واقع جامع بی تعمیر و بنا مراد
ایدوب بناده قسطنطنیه ده قیصر رومه آدم کوندروب فن بناده ماهر عمده ارسال ایتک اوزره نامه ارسال
ایلدی * قیصر دخی ولیده کفایت مقدراری بنا ارسال ایدوب مساجد مذکور بی تشیید و انشا ایلدی *
ودخی معمار و بنا اولان کسه فن هندسه دن بعض مسائله عارف و طریق استعمالنه واقف اولوب لای الحاجة
عمل و اجر اینه قادر اولمق لازمدر * از جمله نصب شاقول ایلد تسویه حیطان و اخذ ارتفاع ایلد اجرای
میاه و بونلرک امثالی سائر اعمال بنا اصول و فروع هندسه دن شی کثیره محتاج اولدیقنی ظاهر در * کذلک
جز اثقال دخی بعض آلاته موقوفدر که تحصیل و ترتیبی حیل هندسیه به منوط و مر بوطدر * زیر اقله
و مناره کبی بعض اجرام عظیمه ججاره کبیره ایلد تشیید و بنا اولند قده وجه ارضدن اول حجر ثقیلک فراز بنایه
رفع و نقلدن عمده عاجز اولمقده نسبت هندسیه اوزره مقرره شکندم بر آلت ترتیب و بالادن زیره محدود بر حیل
تعطیل اولنوب قطع اجبار اول حیل ایلد رفع و جز اولند قده جرم ثقیل خفت ایلد محکمه و اصل اولور *
آلت مذکورده به معلاق اطلاق ایدرلر * آلات جز اثقال و سائر ادوات صنعت بناتک مجموعی میان ناسده
متعارف و متداول اولان اصول هندسیه ایلد تمام اولوب طرح اینه فن مذکورده مراعات ایلد حاصل
اولور * طاق کسری کبی از منة قدیمه ده بنا اولنوب حاله عهد مرده موجود و مشهود اولان اینه عالیه
دخی حیل هندسیه و آلات بنایه ایلد وجوده کلشدر * ناسدن چوق کسه بوندن عاقل اولمقده بومقبوله
ابنیه عظیمه بی وقت جاهلیتده عادی و شداد قومه نسبت ایدوب جته و بدناری عظیم و جسم اولمقده آثار
قدیمه بی انلرک قوت و جسامت لریه اسناد ایدرلر * لکن بونلرک زعمی صحیح اولوب بلکه ذکر اولند یق
اوزره امر بناده حیل هندسیه به واقف معماران اسلافک صنعت لری آثاری اولدیقنی ظاهر در * والله یخلق
مائشاه

فصل خامسک یکری بخشی فصلی صنعت تجارت یعنی دولکرک صنعتی بیاتده در * صنعت مذکور
 صنایع لازمه و حرف ضروری در اولوب ماده سی الواح و خشابدر * بونک تحقیق و بیانی بویله درکده صنایع
 قدیم جل شانه حضرت تری آثار صنعت جمیلی اولان مصنوعات بدیعه تک هر برنده نوع بشر ایچون نیجه منافع
 جلیله خلق و ایجاد ایشدر که انسان آنکله ضرورات و حاجاتی تکمیل ایدوب لای الحاحیه آنکله انتفاع
 ایدر * اول مصنوعات بدیعه تک بری اشجار متنوعه درک انسان ایچون حاصل اولان قوای و منافع
 حیطه عدو و احصادن خارج اولوب احاد ناسدن هر بر فرد معلومدر * منافع تجرک بری بودر که طول
 مدت یا صابت آفت ایله طراوت و رطوبتی زائل و خشک و یابس اولدقه کسر و قطع اولنوب خشب اتخاذ
 ایدر * و منافع خشابک اقدم و اولی بودر که اشغال نار ایچون هیزم و حطب و اتکا و طرد حیوان
 ایچون عصا و سقوط و تعالیندن خوف اولنان ائقاله سستون اتخاذ ایدوب بونکرده و سایر امور ضروری لرنده
 استعمال ایدر * ذکر اولنان منافعدن غیری بدوی و حضر یلم مخصوص منافع انخری دخی موجود
 اولوب بریه و بادیه ده و بلاد و امصارده سکان و اهالی انتفاع ایدر * اما اهل بریه تک خشابله انتفاعی
 بوجهله درک و جالی خیمه لر یشنه و نسوانی چملا یشنه عمد و او تاد ایدوب و نیزه و تیر و کمان اتخاذ ایدر *
 اما سکان بلاد و امصار ساکن اولدقلری بیوته سقف و بابلر یشنه اغلاق و جالوس ایچون سریر و کرسی اتخاذ
 ایدوب سایر بوتلرک امشالی حاجت لرینی تکمیل ایدر * بونکر اولنان امورک هر بریسی کرچه خشابله
 حاصل اولوب لکن وجه مطلوب اوزره تألیف و ترتیبی و تشکیل و تصویر ی صنعتیه موقوفدر * و موا
 خشابی وجه مخصوص اوزره تصویر و تشکیل و صور مطلوبه یی تحصیل و تکمیل متکفل انحق صنعت
 تجارت اولوب اول دخی جودت و قصور اعتباریه اقسام مختلفه یه منقسمدر * بنه علیه یو صنعتک
 اشعابی جمع اولان خشابی ابتدا یشنه و تبرکی بعض آلات ایله قطع صغاره یا زره و منشار ایله الواح مستویه یه
 فصل و تفریق ایدوب بعضه انلری مراد اولنان وجه اوزره بریه جمع و ترکیب ایدر * شویله که
 خشابین معمول هر نه کونه نسبتیه مراد اولنور یشنه حاضر اولان اجزای خشب و الواحی اعضای حیوان
 کبی نظم و ترتیب و اشکال مختلفه اوزره ترکیب ایدوب اجزای صنعت و تکمیل صورت ایدر * صنعت
 مذکوریه تجارت و صاحبینه تجارت اطلاق اولنوب دائره عالمده وجودی لازم اولان صنایعدن معلومدر *
 معلوم اوله که صنعت تجارت جودت و کمالی دخی سایر حرف و صنایع کبی وسعت دولت و عمارت مکته تابع
 اولغله محالک مع مور اولوب سکان و اهالیسی تحت و سریر و سقف و باب و سایر آلات و ادوات بیوتده ترین
 و تکلفه مائل اولدقه صنعت تجارت دخی حد کماله واصل و استاد تجارتلر حادث اولوب قدر حاجتدن
 فضل غریب و عجیب صنعتلر ایجاد ایدر * مثلاً ساج و آبوسدن معمول و خشاب عدیده دن مصنوعه تجرک
 و سریر و ابواب بیوت اتخاذ اولنوب و سایر آلات و ادوات منزله دقت و کلفت اولنور * شویله که رنده
 تغییر اولنان آلت ایله الواح و خشاب تراشیده قیلنوب هموار و مستوی قلند قد نصکره طرز مرعوب و طرح
 مطبوع اوزره بریره جمع و ترکیب و میخ و مسمار ایله بر کونه ربط و ترتیب اولنور که نظره عیانده جسم واحد
 مشاهده اولنور * و سفن بحریه دخی لوح و مسماردن معمول و مصنوع اولوب انشا و بناسی صنعت
 تجارتده ماهر رجاله موقوفدر * زیر اسفن بحریه اجرام هندسیه دن برهیکل غریبه درک شکل ماهی اوزره
 مصنوع اولوب شکل مزبور شق ماده سهولت و سیر و سر کتده خفت و سرعتی موجب اولغله سفینه دخی
 دریاده صدر و سینه سیله سیر ایدن همک صورتده انشا اولندی * و عمل و ماهی ایچون ثابت اولان
 سرکت حیوانیه بدلی سفینه یه بادبانلر تعلیق اولنوب و زورق صغیر و اساطیل ساطیه امشالی کشتیاره اجنه
 بطور کبی متعدد کورک دخی وضع اولنور * ایدی صنعت تجارت سفن بحریه و سایر رایانه انشا سنده
 فن هندسه دن استفاده موقوف اولوب صاحبی علم مذکور دن وایه دار حیطه موقوف اولوب لازمدر *
 زیرا مواد خشابده صور مطلوبه یی علی وجه الامکان قوه دن فعله اخراج عموم و خصوص وجهی اوزره
 تناسب مقادیر اشعابی بیلمکه محتاج اولوب و معرفت تناسبده مهندس کماله مر اجبت لازم اولدیغی
 ظاهر در * نویسنده شانی زمان قدیمه فن هندسه ده ماهر اولان حکمای یونانیلر جمله سی صنعت

نجاتده امام اولوب دقایق فن بنایه عارف و صنعت من پوره ده ماهر ایدیلر * حق علم هندسه ده کتاب
اصول مؤلفی حکیم اقلیدس نجات اولوب بین الحکما صنعت مذ کوره ایلر معروف و مشهور در * و کتاب
مخروطات صاحبی ابلتیوس و میلوش حکیم و انارک امثالی مهندسین اقلیدس کبی نجات اولوب صنعت
مذ کوره ده ماهر ایدی * بعض کتیده مذ کور اولدیی اوزره بین الخلیقه ابتدا صنعت مذ کوره نك
موجود و علی حضرت نوح علیه السلام اولوب وقت طوفانده معجزه جلالری اولان سفینه نجاتی صنعت
مذ کوره ایلر بناد انشا یورملری مسطور در * نبی مشار الیه نجات اولدیری حقیقده وارد اولان خبرك
وقوعی ممکن ایدیه وقت طوفانده نوح و نوحه بیگ سنه هر ورایدوب عهد بعید و امد مدید اولغله
صنعت مذ کوره نك ابتدا علی حضرت نوح علیه السلام اولدیقنه دلیل قوی و برهان قطعی قائم
اولمشدر * بلکه خبر مذ کور نوح من مقدم سفینه نك وجودینه و صنعت نجات نك وقوعنه
متعلق نقل صحیح وارد اولوب کتب سماویه و سائر کتب نوار یخده ذکر و بیان اولدیه ده بنای
سفینه بی ابتدا حضرت نوح علیه السلام اسناد ایلر صنعت نجات نك قدمنه اشارت قصد اولندی *
ایندی حرف و صنایع بین الخلیقه ابتدا الهام ربانی ایلر حاصل اولوب بعده کسب و تعلم ایلر کمال بولدی * والله
الخالق العالیم

(فصل)

فصل خامسین بکرمی النبی فصلی صنعت خیاطت و حیاکت سیاتده در * معلوم اولر که عقل معاش
و معادده کامل و معتدل اولان ناس ایچون تحصیل سکاده فکر و تأمل لازم اولدینی کبی ستر بندنه دخی واجب
اولوب اسبابنه مباشرت و مبادرت اقتضایدلر * و حر و بردن وقایه و صیانت ایچون ستر بدن پوشش
نوب منسوج ایلر حاصل اولوب و نسج ثیاب دخی بنیه و کان و صوف غنمن نافته اولان تار و پودی دستکاهده
بافته ایتد کد نصره کسوه و جامه اتخاذ ایتکله حاصل اولور * صنعت مذ کوره یه حیاکت و صانعنه
جولاه و حایلک اطلاق اولور * بریه و بادیه ده کشته و کذا رایدن ام و حشیه نك اکثری لبس ثیاب
ایتمیوب ایدن دخی احرام و پشمال کبی یکپاره نوب ایلر کتفا و اکتفا ایدرلر * اما سکان بلاد و امصار
جولاهلر کسوه و لباس ایچون نسج ایتد کاری چوقه و کر بایی مقر اض ایلر قطعه قطعه فصل و قطع ایدوب
هر شخصک قد و قامتنه و اعضا و ایلر افنه مناسب انواب اولاق اوزره بریده ایتد کد نصره ابریسیم و سایر
رشته ایلر اول قطعه لری بر پرینه وصل و ضم ایلر یوب جامه و لباس اتخاذ ایدرلر * صنعت مذ کوره یه
خیاطت و صنایع و صاحبنه خیاط اطلاق اولور * و طائفه بشر حر و بردن وقایه ایچون لبس ثیابه محتاج
اولغله صنعت حیاکت و خیاطت صنایع ضروریه دن اولوب حایلک و خیاطه احتیاج لری مقرر در *
جولاه و حایلک احتیاج بوند تا شیدر که صوف و قطن و کاندن معمول و مغزول ایلر کاری ارش ارجاح ایدوب
دستکاهه وضع و علی وجه الاحکام نسج و الحجام ایتد کد نصره قطعه قطعه طی و حقیقا ایدرلر * شال
و احرام کبی صوف دن معمول اکسیه بی دوشلرینه وضع و القا ایدوب المیه قطن و کانی اکتفا ایدرلر *
خیاطه احتیاج دخی بوند تا شیدر که ذکر اولان امتعه منسوجه بی قطعه قطعه بریده مقر اض ایدوب
هر بلده معروف و معتاد اولان وجه اوزره دوخته ایدرلر * لکن صنعت خیاطت بریه و بادیه ده جاری
اولوب بلاد و امصاره مخصوصیدر * زیرا اهل بریه هر خصوصده قدر حاجت ایلر اکتفا و ترک کلفت
ایتملر لیس نوبه دخی تکلف ایتمیوب شال و احرام کبی اشیای دوش و ظهر لرینه القا ایلر یه سوزن
خیاط ایلر دوخته لباس استعمالدن مستغنی لدرلر * صنعت خیاطت اسباب ترین و مهمادن معدود و بلاد
و امصاره مخصوص اولدیقنه تناسی اشیای حجه لبس احرام شعار اهل اسلام اولوب نوب محیطدن نهی
و تحریمک سری معلوم اولور * زیرا فریضه حاکم مشروعیتی جمیع علایق دنیویه بی و رای ظهره القا و تولد
ایتد یکمزه هیئت و صورت اوزره در که حق رجوع و التجیا حالتی مشتمل اولوب داعیه حکمت حین ولادتده
حالت خلقی مذ کور اولمشدر * تا که عید مسک قلب و قالی علایق جسمانیه و شهوات نفسانیه دن خالی

اولوب طیب و نسیایه تقرب و ثوب محیط و کفش و خف و صید و شکار و سائر نعمت و مآلوف و موت ایله زائل و مفقود اولان حظوظات نفسانیه دن برشته تعرض ایتیمه * بلکه صدق نیت و قدم ذات و مسکنات ایله عرصه محشره وارد عید جانی هیئتنده درگاه حق و مال اولوب فعلی صدق و اخلاصه قرین اولدوقده رحم مادر دن خروج ایتدیکی یوم کبی ذوق بندن خلاص اولوق جزاسیله مجازاته استحقاق کسینه سبی ایلیمه * سبحانک ما ارفقتک بعبادک و ارجحک بهم فی طلب هدایتم الیک * معلوم اوله که ذکر اولنان صنعت حیات و خیاطت صنایع قدیمه دن اولوب حرارت و برودتی معتدل اولان اقالیده یونلرک وجودی ضروریدر * اما کریمت و حرارتی شدید اولان اقلیمک اهلی تسخین بدنه محتاج اولمغله حایت و خیاطدن مستغنی اولوب و اقلیم اولده ساکن اولان طائفه سودانک اکثری کسوه و لباسدن عاری اولوق اوزره سممه مزه بالغ اولمشدر * و ذکر اولنان صنعتک قدمنه بنه عامه ناس انلری انیسای متقدمیندن ادریس علیه الصلاة والسلام حضرت تارینه نسبت ایدوب بعضی لری دخی هرمن نام بردانک ایجاد دییدر * و هرمدن مراد بنه ادریس علیه السلام اولوق دخی ضروریدر * والله الخلاق العلیم

(فصل)

فصل خامسک یکریمی بدنی فصلی صنعت تولید یعنی ایله ک صنعتی بیانشده در * معلوم اوله که صنعت تولید بر صنعتدر که انکله طفل مولودی بطن ام و رحم مادر دن رفق و ملایمت ایله اخراجک و بعد الخروج وجه آقی اوزره ولد و امه صالح و نافع اولان تدبیر و علاجک کیفیتی معلوم اولور * صنعت مذکوریه بلاد اسلام و کفرده اکثری انیسوانه مخصوص اولوب انلر بر برلرینک حاللرینه واقف و مطلع اولمغله شرعاً و عرفاً صنعت تولید اهلینلری ظاهر در * و صنعت مذکوریه ناک اهلنه قابله اطلاق اولوب یو تسیمه ده اعطا و قبول معنایی استعاره اولندی * کو یا اولدک حاملی طفل مولودی قابله به اعطا ایدوب اول دخی اخذ و قبول ایتد کیچون قابله اسمیله تسیمه اولندی * یو صنعتک بیان و تحقیقی یوله در که جناب مالک الملک علی الاطلاق و مبدع صور و انفس و آفاق جل شأنه حضرت تارینک اراده علیه لریله رحم مادرده مدت مکث جنین اکثر طقوز آی تقدیر اولوب عادت الهیه یو منوال اوزره جاری اولمغله مدت مفروضه تمامنده اطوار خلقت حد کماله و اصل و جنین ایچون خوجه استعداد حاصل اولور * و شکوین باری ایله طبیعت مولودده مرکوز اولان استعداد فطری ایله تشکلی رحمن دن خروج و فضای شهوده و لوجه طالب اولوب قدم نهاده مه دو وجود اولمغه سعی و اقدام ایتد کده منفذ و مسلک ضیق اولمغله خروجی صعب و عسیر اولور * یواشیا ده جرق که قوت اقدام و شدت خروج تشاشی بعض جوانب فربجی جرح و تغزیق ایدوب و مشیمه رجه متصل اولان حجب و اغشیه بی قطع ایتکله مادر مولود زیاده متالم اولوب لسان عربده طلق اسمیله موسوم اولان وجع ولادت حاصل اولور * یوسید تشاشی حامل قابله ک یو خصوصیه فی الجمله امداد و اعانتنه محتاج اولوب تولید مولودده بعض اعمال ایله معاونتی لازم اولور * شویله که حاملک ظهور و تغذی و رجه محاذی اولان اسافل اعضاسنی دلت و غمز ایدوب صنعت تولیدده مهناری مرتبه اخراج جنین و تسهیل ولادتده قوت دافعه ناک فعلنه امداد ایدر * و دستیار ی عون باری ایله وضع جلد و نسکره جنین ایله رحم میاستده حامل میل مولودک سره و نافندن امعاسنه متصل بر وصله عضو باقی قالور که مولود مشیمه رجه اندن تغذی ایدوب تغذیه جنینه مخصوص و صلب بر عضوز اید اولمغله بعد الولاده قابله اول عضوی قطع ایدر * شویله که عضو مذکورک سره مولود ایله امعایه متصل اولدنی محلی بولوب و لدک امعاسنه و مادرینک رجه مضیر اولمق اوزره قطعی محل مزبورده تخصیص ایدوب اندن سر مو تجاوز ایتیز * بعد القطع مکان جرحی کن ایله یا آخر وجهه اصلاح ایدوب بعض ادویه نافعیه ایله جراحتی دفعه سعی ایدر * و دخی طفل مولود منفذ ضیق رحمن دن خروج ایتدیکی اشاده عظم و استخوانلری زیاده و طب اولوب آتش و انعطافی اسهل اولمغله چوق کره واقع اولور که مولودک اعضا و جوارحک اشکال و اوضاعی متغیر اولور * یو صورتده قابله اعضای مولوددن

هر عضوی وضع اصلی و شکل طبیعی سنه رد و ارجاع ایچون اول عضوری یدیه صیقوب خلقت سوبه بی
محافظه به سعی و اهتمام ایدر * بوند نصکریه ینه قابله مولودک مادر ینه تدبیره مبادرت ایدوب بین النساء
صوک و اش تعبیر اولنان کوشت پاره و غشایی اخراج ایچون اعضاسنی دلاک ایله نرم ایتکه مباشرت ایدر *
زیرا حق کره ذکر اولنان غشال مولودک خروج شدن مدت قلیله متأخر اولوب کمال اوزره خروچدن مقدم
قوت ماسکه حال طبیعی سنه رجوع ایدر سه اصحاب نفاسک نفساری هلاکنه مؤدی اولور * زیرا اغشیه
مذکورہ اجرای فضلیه دن اولغله متعفن اولدقده عفوتی رجه سرایت ایدوب هلاک واقع اولغله قابله
بوندن احتراز و اجتناب ایلوب اغشیه نک مولودد نصکریه خروچی بر مقدار متأخر اولدقده وقت خروجه دلا
قوت دافعه به وجه مذکور اوزره اعانتہ مشغول اولور * بعده ینه قابله مولودک حالتی اصلاح و تدبیره
رجوع ایدوب بعض ادهان ایله اعضاسنی طلاور طوبات رجی تجفیف ایچون اوزر ینه درور قابضه القا ایدر
و ککوچک دل تعبیر اولنان عضوی رفع ایچون طفلاک بوعاز ینه باصوب و دماغنی فضولدن تنقیه ایچون
انفقه معطس ادخال ایدوب و مجاری عروق و امعاسنده واقع سده لری تنقیح ایچون مناسب لعوق ایله غرغره
ایدر * بوند نصکریه ینه طفلاک والده سنه وجیع ولادت ایله اصابت ایدن وهن وضعقه علاج ایدوب الم
اتصال مولود ایله رجه عارض اولان درد و زجه دوا ایدر * زیر اطفال مولود والده سنک اعضای اصلی
و اجرای طبیعی سنندن معدود دکل ایسه ده لکن تکنونی حالده رجه اتصال و التجماعی و مدت مدیده بطن
امده مکث و آرامی سیبیله عضوی اصلی منزله سنده اولغله رجندن انفصالی وقتسنده والده سنده قطع عضویله حاصل
وجه قریب وجع حاصل اولور * و ولدک شدت خروچی تقریبیله بعض جواب رحم مجروح اولوب
مداواته محتاج اولغله وقت خروجه حادث اولان جروحه دخی علاج ایدر * بوند کراولنان دوا
و علاج لک جمله سنه قوایل اطباء دن زیاده عارف اولوب بوباید انلره مراجعت اولور * بلکه ابتدای
تولد دن وقت فصاله و ارنجه مدت رضاعده مولود ایچون عارض اولان علل و امراضه مداواته دخی طبییدن
اعلم و ابصر اولوب کثرن مشاهده و طول تجارب ایله قوایلک حذق و مهارت لری بوضوح صدمه اطبایه غالبدر
زیر امدت رضاعده انسانک جثه و بدنی سخیف و مسترخ اولغله بالقوه بدن اطلاقته صالح اولوب وقت فصالی
تجماوز ایتد کده اعضا و قوای کمال و بالفعل بدن انسان اطلاق صحیح اولغله طبییه قابله دن زیاده محتاج
اولور * ایدی قوایله مخصوص اولان صنعت تولیدک وجودی نوع انسانک بقا سنده لازم اولوب آحاد
بشرک نوالد و تناسلی اکثر اوقات و غالب حالده قابله سنر متصور دکلدر * کاهیجه دخی بعض اشخاص بشر
ایچون صنعت مذکورہ دن استغنا واقع اولوب قوایله مراجعت اولنان امور انلرک معاونتی اولمقسنین
حاصل اولور * شویله که یا انبیاء عظام صلوات الله علیهم اجمعین حضراتنک حقارنده مروی اولدینی کبی
خارق عاده معجزه اولتی طریق بقیله یا بعض مولود الهام ایتکه وقت ولادت و مدت رضاعده اقتضایدن
امور لری خلق ایدوب قوایله مراجعتدن مستغنی اولورلر * اما امر مذکورک معجزه طریق بقیله وقوعی کثیر
اولوب کتب سیر و تواریخده مسطور در * هر ویدر که سلطان انبیاء علیه افضل التحایا حضرت لری عالم غیبدن
نزهتسرای وجودی تشریف پیور دقلرنده هست قدرتله محتون و نای منیقلری مقطوع اولوب دست
سیمین لری سطح ارضه وضع و چشم لاهوت بین لری جانب سمایه رفع ایتدیکی حالده قدم نهاده مهدشود
اولدیلر * کذلک حضرت عیسی علیه السلامک مهدده تکامل لری و سائر انبیاء حقنده بوباید منقول اولان
احوال عبرت مآل بومعنایه شاهد و الدر * اما الهام طریق بقیله صنعت قابله دن استغنا حصولی دخی منکر
اولوب وقوعی مستبعد دکلدر * زیرا تحمل و زبور کبی دستمایه عقل و شعور دن عاری اولان حیوانات
الهامات عجیبه به مختص اولوب اصحاب عقولک عاجز اولدینی آثار غریبه شخص الهام ایله بوندن صادر
اولدقده من کل الوجوه انلرک اوزر ینه تفضیل خصوصاکه کشف و کرامات ایله تکریمه مختص اولان
انسانک مغر و کبری حالده بعض خصوصده ملهم اولسی بالطریق الاولی حاصلدر * بوند نصکریه عاقبه
مولودک اول امر ده شیر مادره حرص و اقبالی انلر ایچون الهام الهی حصولته شواهد ینه نک اوضح
و اچلاسنندن اولوب مخلوقات حقنده عنایت الهیه نک حال و شانی حیطة بیاندن بیرون وعدوا حصادن

افزودند * تقریر مذکور در قاریتک و حکای اندلسک انقراض انواع و انقطاع مکتوباتک امتناعی علی
الخصوص نوع انسانک عدم انقراضی حقیقه رأی ضیقاریتک بطلانی ظاهر اولوب بخت صورتبده ابراد
ایستد بکری شبه واهی لرینک فسادی معلوم اولور * قاریتک ایله اندلس حکمای دیدیلر که نوع بشرک
وجودی حین ولادتده بلکه مدت رضاعده قابله نکر تریه سنه محتاج اولوب صنعت تولید موقوف اولغله
بنی آدم وجه ارضدن بالکلیه منقطع اولسه اندن یز فرد وجوده کلک محال اولور * واکر بعد الانقراض
زهره بشردن بر مولود وجوده کلک فرض اولوب خلقت و تکوینی وقتبده قابله دن مستغنی اولدیغی
تقدیرجه دخی بعد الوجود قابله سرحیل و یقاسی متصور اولور * زیرا صنعت تولید سائر حرف و صنایع
کبی رأی و فکره تابع اولغله اطفالده عقل و شعور نایود اولوب و مولود مفروضدن غیر یز فرد دخی
موجود اولغله هر یسز مولودک بقاسی لازم اولور دیو صنعت تولید سز بقاسی مولودک امتناعنه حکم
ایندیلر * بعده شیخ ابوعلی بن سینا قاریتک یه یوبابده مخالفت ایله رأی ابطاله تصدیق ایلوب عالم کون
و فسادک خرابیه و انقطاع انواعک امکنه بعده عود و رجوعنه ذهاب و بوجله جواب و یروب دیدیکه
عقلا جائز و ممکندر که عالم بالکلیه خراب اولوب نوع انسان و سائر انواع حیوان بالجله فنا بولدقن نکره ایدوار
بعیده و احقاب بندیده هر ورند و قوی ناد و بعض اوضاع غریبه سماویه و اتصالات عجیبه فلکیه اقمضاسیله
عناصرده انسانک مناجنه مناسب بر امتزاج حاصل اولوب حد اعتداله و اصل اولاد قده اول خیر عز و جدن
بر شخص تکون و تولد اید بعهده انک ایچون بر حیوان خلق اولتی ممکندر که اول شخصی تریسه به الهام
و فطرت و نهادنده مادر مهربان کبی شفقت و محبت ایداع اولتیغین شخص مزبور یز نشو و قنای حیدیه دلک
حفظ و تریسه ایدوب بوجله قابله دن مستغنی اولتی جائز دردیو ابن سینا حین یقظان نام رساله سنده
یوبابده اطناب و تطویل ایلدی * ابوعلی بن سینانک رأی قاریتک ایله دعوائی صحیح ایسه ده
دلیلی باطل اولوب حلیه صحتدن عاقلی کلامی طائلدر * و خراب کوان و انقطاع انواعده بر ابن سینا
موافقت ایدوب یوبابده رأی اعتقاد مزه مطابق ایسه ده ذکر ایدیکه دلیل ایله استدلال مختار مر دکلد *
زیر ابن سینانک دلیل حقیقی افعال و آثارک علت موجبیه استنادینه معنی اولوب مذهب هر دوده مبتنی
اولغله صنایع عالم فاعل مختار اولدیغنه اقامت اولنان برهان ایله دلیل مذکور و و ابطال اولور *
یومورنده افعال ممکنه ایله قدرت قدیه یتبده واسطه اولیوب جلّه آثار اولاد و بالذات کیف مایشاء و مختار
جناب حقدن صادر اولاد قده ابن سینانک ذکر ایدیکه تکلفدن استغنا حاصل اولور * یونده نکره بر ابن
سینانک رأی علی وجه الجدل تسلیم ایستدیکمز تقدیرجه دخی نه جواب قابل اولوب دلیلی زور و ابطال
اولور * زیرا دلیلی مذکورک خلاصه سی عناصردن تکون ایدن شخصک تریسه سچون بعض حیوانده
الهام خلق اولتی صورتده محصور اولوب یوکادای ضرورت اولدیغی خود معلومدر * زیرا ذاتبده علم
و کماله استعداد اولیان حیوانده الهام خلق اولتی جائز اولاد قده عناصردن تکون ایدن مولود کندونی تریسه به
ملهم اولغله برشی مانع اولیوب بلکه بر شخصک نفسنده کندی مصالحنی رؤیت ایچون الهام خلق غیرک
مصالحنی تمثیل ایچون ملهم اولقندن اولی و اقربدر * ایلدی تقریر مذکور در ظاهر اولدیکه کرک
قاریتک حکای اندلسک و کرک ابوعلی بن سینانک مذهب ضیقاریتک بطلانیته شاهد اولوب
یوبابده رأی و اعتقاد لرینک فسادینه دلالت ایدر * والله الخلاق العليم

(فصل)

فصل خامسک یکریمی سکریمی فصلی صنعت طبک قائده سی واکابلاد و امصارده احتیاج اولوب بریه قیادیه ده
اندن استغنا حاصل اولدیغی یاستدمدر * معلوم اوله که صنعت طبک منفعیت و قائده سی معروف اولغله
بلاد و امصارده وجودی لازم اولان صنایع ضروریه دن اولوب عمالتک معجوره دمبا کن رجال و نسوان
اطنایه مر اجعتدن خالی اولور * زیرا طبک ثمره و قائده سی حفظ صحت احکام و دفع علل مرضی اولوب حذاق
اطباء قانون حکمت اوزره تدبیر و مداوایله اعتدال مزاجی حفظ و اخراج و انفعالی دفعه اهتمام ایدر *

بوند نصکره معلوم اوله که جمیع علل و امراضک اصلی تناول اغذیه دن اولوب اکل و شربده حد اعتدالی
تجارت و زدن حاصل اولور * تکیم اطباء بیننده منقول و ائمه حدیث قنده مدخول اسرار فن طبی جامع
بر حدیث نبوی وارد اولمشدر که معده جله مرضک بیت و مکانی اولوب جبهه و برهیزدخی جمیع دوانک رأس
و امیدر * وینه وجهه مذکور اوزره حدیث آخره دخی وارد اولمشدر که انسانک مبتلا اولدیقی علل
و امراضک اصلی امتلا و تخمه اولوب معده به طعام اوزرینه طعام ادخالندناشیدر * اما حدیث اولده
وارد اولدیقی اوزره معده نک بیت امراض اولدیقی ظاهر اولوب شرح و تفسیر دن غنیدر * اما جبهه رأس
دوا و اصل علاج اولدینگن وجهی بودر که جبهه بدن انسانه مضر اولان طعامدن احتیاط و نافع اولان غذایی
تقلیلدن عبارت اولمغله جبهه جله ادویه نک اصلی مثابه سنده بردای عظیم اولدیقی ظاهر اولور * اما
حدیث ثانیده وارد اولدیقی اوزره امتلا هر مرضک اصلی اولدیقی بوندناشیدر که تخمه و امتلا بر طعام تناول
اولوب هنوز معده ده هضم اولمزدن مقدم اوزرینه بر طعام دخی تناول ایتمکله حاصل اولور * بونک بسط
و تفصیل اوزره شرحی بو وجهه در که الله سبحانه و تعالی حضرت تری انسان خلق و تکوین ایدوب حیات
و بقا سنی تناول غذا الیه حفظ ایلدی * شویله که بدن انسانه ایداع اولسان قوای هاضمه و غاذیه الیه اول
غذای مأکول معده و کبد و عروقده هضم اولوب اجزای بدنه ملایم دم اولدقدن نصکره قوت نامیه
واسطه سیله لحم و عظمه منقلب اولور * و هضم دید کبری حالت بدنه غذا حرارت غریزیه الیه طور ابعده
طور طبع اولندقدن نصکره بدل مایه تحلل اولوب بالفعل بدندن جزء اولدقدن عبارتندر * هضمک تفسیر و تحقیق
بویله در که غذا جوف دهاته و اصل اولدقدن استنان الیه مضغ اولوب تاثیر حرارت قم الیه انده طبع بستر حاصل
اولدقدن فی الجمله مزاجی منقلب و صورتی متغیر اولور * تکیم بر لقمه طعام تناول اولوب بر خوشجه مضغ
اولندقدن نصکره نظر اولنسه قبل المضغ بوندیقی مزاجه مغایر انده بر مزاج مشاهده اولور * بعده غذای
مضوغ معده به و اصل اولوب حرارت معده دخی انی طبع ایتمکله مرآتیه هضمدن کیوس مرتبه سینه بالغ
اولور * کیوس معده ده مطبوخ اولان طعامک لب و لطیفیدر که بعد الطبخ معده انی عروق ماسار یقا
واسطه سیله کبد ارسال ایدوب واسفل معده ده اندن رسوب ایدن قفل ثقیلی امعایه و رطوبه فضلیه سنی
مثانه به ایصال ایتد کد نصکره قوت دافعه سیلیندن انی دفع و اخراج ایدر * بعده حرارت کبد دخی خلط
کیوسنی طبع ایدوب دم رقیقه منقلب اولور * و غلیان طبع الیه اولدم رقیقک اوزرینه نازنی بر کوبدن
حاصل اولوب صفرا اولور * و کبد ده اولدم رقیقک غلیان بدن بر مقدار اجزای یابسه منقصل اولوب
اسفل کبد ده رسوب ایتمکله خلط سودا متمیز اولور * و حرارت غریزیه اولدم رقیقک بعض اجزای
غلیظه سنی طبعندن قاصر اولوب تضج نام حاصل اولمغله بلغم اولور * اشبوذ کرا و لسان و جبهه اوزره اخلاط
اربعه نک حصه اولند نصکره کبد جله سنی جدا اول عروق ارسال ایدوب بجماری عروقده دخی حرارت غریزیه
اخلاطی مکرر بر کونه دخی طبع و انضاج ایدر * بعده دم خالص صیاف و رقیقندن جار رطب بر بختان
لطیف تکیون ایدوب روح حیوانی به امداد ایدر * و دمک کثیفند قوت نامیه تیر فدا ایدوب غلیظی
لحم و غلیظی عظم اولور * بعده بدل مایه تحلل حاصل اولدقدن نصکره اخلاط اربعه دن بدنه مجتمع و حاجت
اهلیه دن ازید اولان فضلات مختلفه بی طبیعت دفعه مشغول اولوب لغابی فدن عرق مسمیاتدن حیاطی
انفیدن و دمعی عیندن اخراج ایدر * اشبوذ کرا و لسان تحقیق الیه غذا نک بدنه اخلاط اربعه به استجاله سی
ولحم و عظمه انقلابی ثابت اولوب قوه دن فعله خروج ایتمه سینک طریق معلوم اولدی * بوند نصکره دخی
معلوم اوله که جمیع امراضک اصل و معظمی حیات اولوب انحرافات مزاجیه نک اکثری حیوانا عیندن
بر نوعه راجددر * و مطلق حیوانک علت و سببی دخی بودر که حرارت غریزیه ده قوتور و قوت هاضمه ده
قصور اولوب معده و کبد و عروقده واقع اطوار هضمدن هر طور ده عملی وجهه الکمال غذایی طبعندن عاجز
اولمغله بدنه ناپخته و غلیظ خلط قاسدا اجتماعنه مؤدی اولور * و اکثر یا طبع غذا ده قصور دخی یا معده ده
غذای نک کثرت و حرارت غریزیه غلبه سندن یا طعام اوزرینه طعام ادخالندن نشأت ایدر که طعام اول
معده ده هنوز بر خوشجه طبع اولمقسنرین طعام ثانی اکل اولندقدن حرارت غریزیه انی طبعه مشغول اولوب

طعام اولی علی حاله ترك یا یکی طعمای بردن طبعه متوجه اولور * علی کلا التقديرین حرارت غریزیه
اتمام طبعدن عاجز اولوب غذا نك نضجی کامل اولور * بعده معده اول غذای نامطبوخی حالی اوزره کیده
ارسال ایدوب حرارت کبد دخی طبع واقضاجه قاد اولور * وچوق کره جرم کیده غذای سابقدن
برمقدار ناپخته فضلہ باقی قالمغله کبد دخی معده دن وارد اولان غذای فاسد ایلہ اول ناپخته فضولک چله سنی
عروقه علی حاله ارسال ایدر * بوتقدیر جبه بدن کندویه نافع خلطی اخذ ایدوب بدل مایخیل حاصل
اولدقدن صکره طبیعتده قوت موجود ایدسه عروقه مجتمع اولان اخلاط فاسده بی عرق ودمع و لعاب و سایر
فضلات اخیری ایلہ دفع ایدر * لکن چوق کره دخی اخلاط فاسده کثیر اولمغله طبیعت دفعدن عاجز
اولوب عروق و کبد و معده ده باقی و یوماقیوما متزاید اولور * و رطوبت مائیه سی کثیر اولان اغذیه
و اطعمه و سایر مرکبات ممتزجه نك طبع و نضجی حد کماله واصل اولدقدن هم رحال تعفن ایتک مقرر اولمغله
عروقه مجتمع اولان خلط نامطبوخی دخی متعفن اولوب و اخلاط متعفن اولدقدن حرارت غریبه عارض
اولمغله بدن ده حی حد و ثنه باعث اولور * تنکیم برطعام یا خوردن بل حالی اوزره ترك اولدقدن متعفن
اولوب انلرده بر حرارت غریبه و انجره ردیه حادث اولور * ایدانده حی دخی تعفن اخلاطدن و عفونت
اخلاط طبیعتک طبع غذا ده قصور بدن اول دخی کثرت اکادن یا طعام اوزرینه طعام ادخالندن نشأت
ایدوب و حدیده وارد اولدنی اوزره حیات جله امراضک اصلی اولور * و کتب طبده حیات ایچون
علاجلر ذکر اولمشدر که از جله مریض معلوم العدید بر قاج هفته اطعمه مضره دن منع اولنوب بعده صحت
حاصل اوانجه مزاجنه موافق و علتنه مناسب غذا راسته عمل ایتدیر یلور * کذلک حال صحت مزاجده
دخی حفظ صحت و مریض خی و غیری امراضدن سلامت ایچون اطباء ایچه تدبیر لرایدوب کتب طبده ذکر
و تفصیل اولمشدر * کاهیجه دخی تعفن چله بدن ده موجود اولوب اعضا ریسه دن یا غیریدن بر عضو
مخصوصه حادث اولمغله اول عضوده علت حد و ثنه یا ظاهر و یا باطن بدن ده قروح و اورام ظهور یتنه باعث
اولور * کاهیجه دخی ینه اعضادن بر عضو مخصوص علل اولوب انده موجود اولان قوا نك ضعف و خللنه
مؤدی اولور * اشبوذ کر اولنان علل و امراضک اکثری سبب و اصلی فساد اغذیه دن اولوب تدبیر
و علاجی طیب حاذقک رایسه منوط و موقوفدر * و بوعلل و امراضک اکثری وقوع و حدوثی بلاد
و امصارده اولوب بریه و بادیه ده و قوی نادر در * زیرا بلاد معموره ده اطعمه ده خصب و رخام وجود
اولوب اهل امصارلک کل و شربلری کثیر اولمغله طعام واحد ایلہ اکتفا یتیوب تناول اغذیه ده و قناری دخی
مضبوط دکادر * و اکثری اطعمالری دخی رطب و یابس بعض بقول و قوا که ایلہ تر یسه اولنوب الوان
اطعمه دن لون واحد ایلہ اکتفا یتزلز * چوق کره واقع اولمشدر که بعض ضیافتلرده اغذیه نباتیه
و حیوانیه دن بر لونده قرق در لو طعام طبع اولنوب اکل و تناول اولدنی مشهود من اولمشدر * اشبو اطعمه
مختلفه معده به وارد اولدقدن بر مزاج غریب حادث اولوب و بدنه ملایم و موافق اولمغله طبیعت هضمدن
عاجز اولمغین متعفن اولور * و سکان و اهالیسی کثیر و موفور اولان بلاد و امصارده فضلات کثیر اولمغله
انجره متعفن حادث اولوب جوهر هوا نك فساد ینه مؤدی اولور * مع هذا هوای صاف ارواحه نشاط
و انبساط بخش ایدوب حرارت غریزیه نك هضمه تأثیر یتنه معیندر * بوندن صکره تحلیل فضولده حرکت
و ریاضتک مدخلی اولوب و سکان بلاد و امصارا کثیر یاسکون و راحت مألوف اولمغله حرکت و ریاضت
معتدلری دکادر * بوسیدن تاشی بدنلرند مجتمع اولان فضول متخلل اولمغله بلاد معموره ده علل و امراضک
وقوعی کثیر اولوب مریضک و قوی مرتبه سی صنعت طبه احتیاج جاری مقرر در * اما بریه و بادیه ده جویب
و زروع قلیل اولمغله به و یلرلک قلیل و شدت جوعه صبرلری غالب اولوب حتی قلت اکل عادت مستقره لری
اولمغله خلقت و جبلتلرند مری کوز حالت ظن اولنور * کذلک خبر زنان ایلہ کله صالح ادام و غذا دخی
بریه ده معدوم و مفقود اولوب و تتم و ترهسه مألوف اولان بلدی و حضر یلر کی اطعمه لری بعض بقول
و قوا که ایلہ دخی تر یسه دن خالی اولمغله طعام واحد بسیط ایلہ اکتفا ایدوب تناول ایتدکلری غذا نك مزاجی
بدنلرینه نافع و موافق اولور * و دخی اهل بریه نك اکثری خیمه و خرگاه ایلہ کشت و کذا ایدوب بر محله

سکون و اقامت ایتمار به نوبت نوشم هوای جدید ایله کسب نشاط ایدر لر * کذلک بریه و صحراده واقع مصیف و مشتاده ساکن و مقیم اولان اهل بریه نیک دخی منازل و مساکنی متباعد اولغله رطوبات و فضلات قلیل اولوب هوای ابلجیره رده دن سالمدر * و اکثر اهل بریه رکض خیل و صید و شکار و سائر کسب و کاره بالذات کندیلری مباشرت ایدوب اعمال عضلات و کثرت حرکت ایله اندرده ریاضت بدنیسه موجود اولغله هضمیلری جید و حسن اولور * شویله که ادخال الطعام علی الطعام ایتدکاری صورتده دخی طبع غذا و تحلیل فضوله قوت ها ضمه و دافعه نیک تأثیری قوی اولغله من اجاری صالح و علل و امراضدن سالم اولوب فن طبه حاجتلی قلیل اولور * بوندتاشیدر که بریه و بادیه ده طبییک وجودی نادر اولوب اطباء نیک انده سکون و اقامت لری مستعدی و وجه معاش اولدیغی ظاهر در * سنة الله فی عباده ولن تجد لسنة الله تبديلا

(فصل)

فصل خامسک بکرمی طقوزنجی فصلی خط و کاتب صنایع انسانیه دن بر صنعت شریفه اولدیغی بیاتنددر * معلوم اوله که صنعت خط اول رسوم حرفیه و اشکال لفظیه در که صمیمه خاطرده هر نسیم اولان اغراض و معانی اوزرینه دلالت ایدن کلمات مسموعیه علامت وضع اولوب خطن مدلولی الفاظ و الفاظک مدلولی معانی اولغله معنایه دلالتده لفظیه نسبت ایله ایکنجی مرتبه ده واقع اولشددر * و ذاتده بر صنعت شریفه در که انسانک حیواندن امتیازینه مدار اولان خواص و خصایصندن معدود اولوب نوع بشره مخصوص کالات علیه نیک رأس و رئیسدر * زیرا خط و رقم ایله نفوس و ضمائرده مستور اولان اغراض و معانی به اطلاع حاصل اولوب غائب و حاضره حکمی شاملدر * شویله که بلاد بعیده به اغراضی ادا اولنده واقع حاجاتی قضا ایدوب اتعاب بدن ایله مباشرت مؤتندن اغنا ایدر * کذلک خط و رقم خازن کنجینه علوم و معارف اولوب صحف اولین و کتب اقد مینده درج و تسطیر اولسان عبر و اخبار و سیر و آثارک ضبط و حفظنه مدار اولغله منافع عجمیه بی جامع صنعت جلیل الاعتباردر * و صنعت کاتب سائر صنایع کبی استاددن اخذ و تعلم موقوف و اها لیسسی موفور اولان عمالک معموره به مخصوص اولوب کثرت مشق ایله حاصل و طلب و تحصیله جدر و رغبت کثیر اولان محارده متین و جید اولور * بوسیدتاشی اهل بادیه نیک اکثری ای و کاتب و قرائتدن خالی اولوب ایچلرنده قاری و کاتب بولندیغی صورتده دخی خط و قرائتده قاصر اولور * اما اهل و سکانی موفور و زیاده معمور اولان بلاد و امصارده صنعت کاتب حد کماله بالغ اولوب وجه اسهل و طریق احسن اوزره مشق و تعلیم قادر خوش نویس خطاط موجود اولور * تکمیل سمع مزه بالغ اولدیغی اوزره حالا بلده معموره مصرده تعلیم خط ایچون منصوب استاد لر اولوب اشکال حروفدن هر شکک وضع و رسمنه مخصوص قواعد خطی طایفه تفهیم ویدر یله طریق وضعی تعلیم ایدوب علم و عمل جهتیه ملکه کاتبده حدیق و مهارتلی مبلغ کماله واصل اولور * زیرا صناعات علیه و صنایع علیه نیک حد کماله بلوغی بلاد و امصارک وسعت و عمارتنه تابع اولوب بلده مصر دخی زیاده معمور اولغله معدن علم و کمال اولمشدر * لکن اندلس ایله مغرب دیارنده مشق و کاتب بومنوال اوزره جاری اولوب مفردات حروفدن هر بر حرفک علی الانفراد شکل و رسمی ایچون موضوع قواعد مخصوصه اوزره مشق و تعلیم اولنیز * بلکه اول امرده صنعت کاتبه طالب اولان کسه ترا کیم هر سومه دن برتر کبی مره بعد اخری مشق ایدوب بعده اول خط مکتوبی استادیته اراتت و استادی دخی بعد المطالعه بعض محللری نیصیح ایدوب ملکه کاتبه اقتدا حاصل اولنجه مشق و تعلم بومنوال اوزره جاری اولور * و دیار عربده خط جبری اسمیه موسوم و معروف اولان خط عربی ملوک تبایعه وقتنده حد کماله بالغ اولوب دولتر نیک وسعت و قوت و رجالتک فنون و صنایعه رغبتی سیبیه خط و کاتبلی دخی هر غوب و مستحسن اولدی * بعده صنعت کاتب اهل انساب تبایعه دن اولوب ارض عراقده ملک عربی تجدید و اقامت ایدن آل منذر د ولسنده بلاد حیره به منتقل اولوب اندرده خوش نویس کاتب ظاهر و ایلدی * لکن آل منذر دولتی قوت و مکتده تبایعه

دولتی مرتبه سینه بالغ اولوب انلردن دون اولقله آل مندر صنعت کاتب و سائر صنایعده تبايعه ذن قاصر اولديلر * بعده فن کاتب حیره دن اهل طائف و قریشه تنقل ايندوب انلردخی اهل قلم ورقم اولديلر * منقولدرکه اهل طائف و قریشه دن قار و ارقامه ايند اصب اعلام اقلام ايند شخص بر روايتده سفيان بن اميه و روايت اخرا ده حرب بن اميه اولوب کاتب حیره دن اسلم بن سدره نام کسسته دن اخذ و تعلم ايلدی * بعضيلری دخی ديديلر که اهل طائف و قریشه صنعت کاتب ارض عراقی آباد ايند قبائل اباد يذرليه واصل و انلرک دستياري همترليه حاصل اولدی ديو شعرای عراق دن بر شاعرک يتيله استشهد و استدلالات ايلديلر *

یت

قوم لهم ساحة العراق اذا * ساروا جميعا وانلخط والقلم

لكن قول اول رأي ثانی دن حقه اقرب اولوب قبوله احق واليقدر * زیرا قبيله اباد ساحة عراقه نزول ايندوب انده حط رحل اقامت اينديلر ايسه دخی طور يداوت اوزره باقی قالوب صنعت خط صنایع حضریه دن اولقله ملکه کاتبده قصور لری مقرر در * بو تقدير چه بیت مذکور دن شاعرک مرادی قبيله ابادک ملکه کاتبده مهارت لری تعریف اولوب بلکه ساحة امصاره قریب محله نزول اينتارليه خط و املا تخصیسه سائر قبائل عرب دن اقرب اوللری بيانه شمولدر * ايندی قول سديد يودر که اهل حجاز فن خطی اهل حیره دن و اهل حیره دخی تبايعه و حیر دن اخذ و تعلم ايندوب جزیره عربده خطک شيعوی بوجهله تلمذدر * کتب اخبار دن ابن ابار قام فاضلک تکمله اسميله موسوم کاتبده امام مالک اصحاب دن عبد الله بن فروخ بن عبد الله بن زياد بن انم قير وانی قاری اندلسينک تعریفی اثناسينده مسطور و در که ابن فروخ والد دن شوبه نقل ايندیکه والدم عبد الله بن عباس رضی الله عنهما حاضر تار دن استعلام ايندیکه يامعشر قریش بکا خبر و برک سز نزول قرآن و بعثت سيد الانام عليه الصلاة والسلام دن مقدم دخی خط عربی ايله کاتب ايندوب الف و لام و ميم و نون امثالی حروفک وصل و قطعنده حالا يينک زده معروف رسم اوزره خط ورقم ايله دست همسکر مألوف و آشناخی ايندی ديو سوال ايند کده عبد الله بن عباس رضی الله عنهما نم قبل البعث دخی طائفة قریش کاتب ايندر لردی ديو جواب ويردی * بعده ينه ابن فروخ والد دن نقل ايندوب ديدیکه والدم تکرار عبد الله بن عباس رضی الله عنهما دن طريق اخذ کر کي دن و کيه مستهيد و ديو سواله آغاز ايند کده ينه اول ترجان وحی آسمانی حرب بن اميه دن اخذ ايندک ديو رفکش حقیقه بيان اولدی * بعده والدم حرب بن اميه کي دن اخذ ايندی ديد کده عبد الله بن عباس رضی الله تعالى عنهما اهل انبار دن ديو جواب ويرد کده تکراره والدم اعاده سوال ايندوب اهل انبارک مأخذ دن استخبار ايلد کده عبد الله بن عباس رضی الله تعالى عنهما دخی کتاب عي دن انباره بر کسه قدوم ايندوب ان دن اخذ و مشق اينديلر ديدی * بعده انک استادی دخی کي در ديو سوال ايند کده قوم عاده مبعوث حضرت هو عليه السلامه کاتب وحی اولان خلیبان بن قسم اولوب انک عین عینی و دستياری غنائی ايله فيضياب اولدی ديو جواب ويردی * ابن ابارک کتاب تکمله ده نقلی بو محله تمام اولوب آخر کابده سلسله اسنادی دخی تکميل ايندوب ديدیکه بکا خبر مذکور ی ابو بکر بن ابی حمزه کاتبده ابی بکر بن عاص دن نقل ايندوب ابو بکر دخی ابو عمر طلحه کی دن اولدخی ابو عبد الله بن مفرح دن ابو عبد الله بن مفرحک خط دن ابو سعيد بن بونس دن اولدخی موسی بن نعمان دن اولدخی يحيی بن محمد بن حشيش دن اولدخی عمر بن ايوب مغافری بونس دن اولدخی بهلول بن عبيدة التميمي دن اولدخی عبد الله بن قزوخن نقل ايندی ديو وسائط اسنادی کشيده سبط تحرير ايلدی * و دخی قبيله حيرک مستند اسميله موسوم بر نوع کاتب مخصوصه لری و او ايدیکه اشکال حروفی مفرق و منفصل اولوب رؤسائک اذن لری اولدخه کاب آخره تعالیه دن ممنوعه لرايدی * بعده حیر دن قبيله مضر کاتب عربيه بي تعلم ايندوب لکن مضر بریه و ياديه ده ساکن طوائف اعراب دن اولقله سائر صنایع حکمی صنعت کاتبده راجل اولوب فن خطک دقيق و مزاياسنه واصل دکلا رايدي * زیرا بوندن اقدام گذارش يذير تقرير اولدخی اوزره يداوت ايله صنعت يينده بون بعید اولوب يذير اکر امور ده قدر حاجت ايله مکنتی و صنایع دقیقه دن مستغنیلدر * بوسيد تاشی زمان سابقه قبيله عربک کاتب لری

قواعد خط اوزره جاری اولیوب حال عهد منزه واقع خط عربی به قریب و جبهه اوزره کاتب ایدر لر دی * بلکه
عصر منزه موجود اولان طوایف عرب دولت اسلامییه ده بلاد و امصار اهل البسی ایله محتاط اولوب کاتب
روم و محمدن مشق و تعلم ایتلریله اخلافک خطاری اسلافه غالب اولق راجحدر * اما قیسه مضر بریه
و بادیه منشآت ایدوب عین و مصر و شام و عراق دن بعید دشت و صحرا ده کشت و کذا را ایتلریله صنعت کاتبده
قاصر ایدیلر * بناء علیه صدر اسلامده خط عربی حد کماله بالغ اولوب ایچلرند کاتب دخی اقل قلیل
ایدی * بواصرک صدق و تحقیق رسم عثمانی اوزره تحریر اولان خطوط مصاحفه نظریله ظاهر اولور که
صحابه کرام علیهم الرجه والرضوان کندیلر مخصوص خطله رسم و تحریر ایدوب اهل خط میا تنده معروف
اولان قانون و قاعده دن خارج مصاحف قرآنییه ده رسوم کثیره موجوددر اصحاب کرام مدنصره اسلاف
تابعین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضرت ائی دخی مشکات صدر بنو تندن بالذات اقتباس انوار وحی ایدن
صحابه کرام اثرینه اقتدا ایدوب صحایف مصاحفه انلرک رسم و خطلرینه مراعات ایله تبرک و تین قصد
ایتدیلر * تکمیل عهد و عصر منزه اولیاء کرام و علمای عظامدن برینک خط و رسمیه تعظیم و اجلال
اولوب تبرک قصدیلر صواب و خطا اثرینه اقتدا اولوب صحابه کرامک ذات عالیلی و آثار جلیله لری عالم
وولیدن و اثر لرندن وجوه ایله افضل و اقدایه محل اولغله مصاحفی تبرک انلرک رسم و خطلری اوزره تحریر
ایدوب علمای فن قرائت مصحف کریمه اول رسومک مواضعه تنبیه و اشارت ایتدیلر * و یو بادیه بعض
مغفلینک کلام عاظمی طائفرینه التفات اولغیه ~~که~~ انلر عربک و اصحاب کرامک صنعت کاتبده حدق
و مهارت لری نه ذاهب اولوب دیدیلر که صدر اسلامده نکاشته راعیه بارعه اصحاب اولان خطوط مصاحفک
قواعد خط و رسمه مخالفی کاتب عربک خط و رقدده قصور لرند نشانی اولیوب بلکه قصد مخفیجه مننی بر وجه
وجه ایله موجد در دیوزعم ایتدیلر * مثلاً حضرت سلیمان علیه السلامک نفس بند حکم و تسخیری
اولان طپور دن هدهدی انشای طریقه تجسس ما ایچون ارسال ایتد کده جوابی اعلامده بال افشان
سرعت اولیوب مأمولدن زیاده مکث و تأخیر ایتد کده ناره غضب سلیمانی غلبان ایدوب هدهد امثال
امر ده تقصیر و ابلاغ جوابده بطور و تاخیرینه بر عذر قوی بیان ایتدیکی صورتده یا آئی عذاب شدید ایله
تعذیب یاذیح ایدرم دیو علی وجه التردید تم دید و وعیدنی جناب رب العالمین قرآن کریمه (لا عذبیه
عذابا شدیداً اولاً فبحیه) آیت کریمه سبیله نقل و بیان پیور دیلر * نظم جلیل لازم الیجیلده واقع لاذیمه
کله سی فعل مضارع مثبت اولوب حرف لام ایله محلی جواب قسم اولغله لام ایله ذال میا تنه الف ادا خالی قاعده
رسمه مخالف و مثبت مننی صورنده تحریر اولند یغنی و جهی هدهد ذیح اولغله یغنیه اشارت در دینیلر *
کذلک (والسماء بلیناها باید) نظم کریمده واقع باید کله سی دخی یاه واحده ایله تحریر اولغی مقتضای
رسم ایکن یا تین ایله باید صورنده مرسوم اولد یغنی کثرت حروف ایله قدرت ربانیه نک کالنه تنبیه اولندی
دیو تاویل و سائر قرآن کریمه رسم خطه مخالف مواضعی بومقوله تحکات فحظه ایله توجه ایتدیلر * قوم
مذکور ی بوتکلفات و اهیه به حله سبب و داعی بودر که خط و کاتب صنایع کالیه دن اولغله اصحاب کرامی
یو باید هقلت مهارت ایله توصیف شانلرینه نقصان ترتبیه باعث در دیوزعم ایدوب انلر رسوم کاتبده مهارت
اشناذیله بونقصه دن تنزیه و مصاحف قرآنییه ده رسمه مخالف مواضعی وجوه مذ کوره ایله تعلیل ایتدیلر *
لکن قول مذکور صحیح اولیوب حق و صواب دکلدر * معلوم اوله که صنعت خط ذاتیه حلیه کمال
ایسه ده اصحاب کرام حقنده کمال اولیوب یو باید هقلت مهارت لری شانلرند تقصیه فی موجب دکلدر *
زیرا صنعت کاتب بوندن اقدم رقدده کلاک تحقیق اولد یغنی اوزره تحصیل معیشتیه آلت اولوب نفوسده مضمهر
اولان اغراض و معانی اوزرینه دلالت ایتکله عمالک مغبورده اسباب معاش اولان صنایع و اعمال
مقوله نسینددر * صنایعیه حدق و مهارت ایسه وصف اضافی اولوب من کل الوجوه کمال مطلق اولان
اوصاف ذاتیه دن دکلدر * زیرا جرقت و صنعتده قصور ذاتیه راجع و دین و خلقک خلل و فسادینه مؤدی
اولیوب بلکه اسباب معاش و منافع دنیویه نک نقصانیه بادیدر * و خواجه ضککات نشات علیه افضل
الصلوات و اکمل التحیات حضرت تری ای اولغله انکشت مه شکاف مبارک لری آشنای قلم و رقم اولیوب

و بحال انبار حقیقه مقام برینه نسبت ایل اسباب معاش اولان صنایع عملیه و مراسم دنیوی و دین تزیینات
نظر ایل شرف و کمال عتد اولوب بره نسبت ایل تقایصدن معدود در * زیرا ذات مقدس نبوی بالکلیه
معبر و حقیقی به متوجه و منقطع اولوب بالجمله زخارف دنیوی و صنایع عملیه بی حتی علوم رسمییه بی دخی و رای
ظهور القا و بر مشاغل در * اما بر امتعه فانیه دنیا ایچون صرف نقدینه حیات ایدوب صنعت کاتب و سایر
صنایع عده مهارت ایل کسب معاشه توسل ایدرز * وقتا که دعایم ملک عرب قائم اولوب ظهور و فتوحات
اسلامیه ایل بلاد و امصاره مالک و بصره و کوفه به نازل اولد قلنده دولت اسلام قلم ورقه محتاج اولغین طائفه
عرب کاتب قبط و روم و عجمدن تعلم خط و رقم ایدوب انشا و خطاب و حساب و کتابلرنده استعمال ایتدیلر *
شویله که زمان پسیرده دستیار سی و اقدام و اعمال اقلام ایل تحصیل رسوم ارقام ایدوب کوفه
و بصره ده حال عهد مزده معروف و مشهور اولان خط کوفیده فی الجملة اتقان و ملکه حاصل ایلوب لیکن
همینکری کمال و غایت بالغ اولدی * کیده وک آفتاب ملک اسلام شرقدن غربه و ارضیه اقطار و اطرافه
بر تواند از اولوب طائفه عرب بمالک افریقیه و اندلسی فتح و تسخیر و خصوصاً خلفای بنی العباس شهر
بغدادی تاسیس ایتد کده کریمی بمالک شرق و غرب و مرکز دولت عرب اولغله خطه بغدادده فن خط مبلغ
کماله و اصل و منتهی اولدی * شویله که خط بغداد رسم و وضعده خط کوفی به مخالف اولوب رونق
و بهر احسن و رواده غالب و عصر اید عصر کبابک رسوخ و مهارت لری زائد اولد رقی شهر بغدادده مشاهیر
کابدن علی بن مقله الوزیر علم افر از قلم و مالک قلم و خط و رقم اولدی * بعده ابن بواب کنبه سیله شهره
آفاق اولان کاتب علی بن هلال دخی بوباید علی بن مقله به ثانی و اظهار مزایای خط ورقده تالی اولوب سند
تعلیم رقم مائه و مائه و مابعدنده بوا یکی دبیر بدیع التحریر به موقوف و منتهی اولدی * کیده وک جهابذه
صنعت کاتب احکام رسوم و اوضاع رقمده تقنین ایدوب خط بغدادک اشکال و رسموی خط کوفی به
بالکلیه مخالف و مباین اولد قده دست خط و علم قلم مشاهیر کاتب متأخریندن یاقوت ایل ولی علی عجمی به
مسلم اولوب سند اخذ و تعلیم انلر منتهی اولدی * انلر د نکره خط و کاتب دیار مصره منتقل اولوب
خط مصری طریقه اهل عراقه فی الجملة مخالف اولدی * و کاتب عجمدن به ضیاری دیار مصره قدوم ایدوب
قلم جنبان رقم اولد قلنده اهل مصرک کاتب لری به مخالفت و مباینت لری ظاهر اولدی * و افریقیه ده الان
رسم قدیمی معروف اولوب بطون او راقده مشهور دمن اولان خط افریقیه ک رسم و وضعی خط مشرقی به
قریب و مشاهیر در * و ملوک امویه بمالک اندلسه مالک اولوب مراسم دولت و فنون صنعت ایل سائر دولدن
ممتاز اولد قلنده حال عهد مزده رسم و وضعی معروف اولدی اوزر خط ورق لری دخی سائر اصناف خطه
مخالف اولدی * زیرا دول اسلامیه جمیع اقطار شامل و حرف و صنایع مبلغ کماله و اصل اولوب اسواق
علوم نافق و رایج و کتب و رسائل حد احصادن خارج اولغله تحریر و تصحیف و تجلید کتیده حدق و مهارت
حاصل اولدی * شویله که خزان ملوک کتب نفیسه ایل فوق الحد معلوم مشهور اولوب عامه اهل بلاد
جمع و تحصیلنه رغبت و خطوط حسنه ایل کتب و تحریرینه همت ایتدیلر * بوند نکره دولت اسلامیه نکر
نظامی مختل اولوب ظل ظلیلی دیار شرقدن زائل اولد قده صنعت کاتب و سائر محاسن کمال دخی نقصان و زواله
مائل اولدی * خصوصاً استیلای هلاکوی بدخوی ایل دولت عباسیه مندرس اولوب مرکز خلافت
اولان بلده بغدادک معالم و مآثری مختل اولد قده صنعت خط و کاتب بلکه مراسم علم و فضیلت بمالک مصر
و بلده قاهره به منتقل والی هذا الان اصحاب کمال انده مجتمع اولدی * حال دیار مصرده اصحاب قلم ورقدن
خوش نویس صاحب خط نفیس خطاطر موجود اولوب یتارنده معروف قوانین مراسم و رسمه اوزر اشکال
و اوضاع حرفی طالب و راغب لره رسم و تعلیم ایدرلر * انلر دخی استاد لرندن اخذ ایتد ک لری و به اوزر
شب و روز مشق و شغل ایتد که زمان پسیرده تحصیل ملکه کاتب ایدوب فن خط ورقدن نائل حظ اونی
و فائز قدح معلی اولغله استاد لرندن آخره مشق و تعلیمه مأذون اولورلر * اما اهل اندلس و مالک عرب
مختل و انلرک اخلاقی اولان طائفه بر اطراف و آفاقه منتشر اولوب بعده طائفه افریج اکثر بمالک اندلسه
مستقر اولی اولغله سکانی مغرب جانبسه و افریقیه طرفنه بادیان کشای عزم و رجعت اولوب دولت ملتونه

و قنندن بوعصره کاتبه افریقیه ده قرار ایتدیلر * واندلسده ملک عرب و بربر قائم ایکن تحصیل ایتدیکری
صنایع ایله ساثر اهل عمرانیه مشارکت ایدوب واذیال دولته تعلقلری سیبیه انلرک خط ورقاری خط افریقی به
غالب اولدی * واهل قیروان و مهدیه نکرسم و عادتلی و حرقت و صنعتلری مرو و یا ایلمه منسی اولوب
مدینه تونسده و مضافاتده عاقه اهل افریقیه نکر خطاری کتاب اندلسه مخصوص رسم اوزره جاری
اولدی * زیرا استیلای اعدا ایله ممالک اندلسک جانب شرقیستدن جلای وطن ایدن رجال افریقیه ده
کثرت و وفرت اوزره اجتماع ایدوب خط و کاتب و سایر صنعتده اهل افریقیه به غلبه ایتدیلر * حتی دیار
غریبه اهل بلاد برید کاتب اندلس ایله اختلاط ایتیبوب اندلسیلر دارالملک تونسده مکی و بلاد برید ایدن
بعید اولغله بلاد مذکورده خط قیروانینک رسم و اثری باقی قالمشدر * کیده رلک افریقیه دن دولت
موحدینک ظل اقبالی نقصان و زواله میل ایدوب اسباب عز و حشمت و رسوم صنعت مختل و فاسد اولدقه
خط ورقلک دخی رواجی ناقص و بازاری کاسده اولدی * لکن بوندن اقدام رفته کلک تحقیق اولدیغی
اوزره برعکسکنده ملک و دوات مدت مدیده قائم اولدقه نصکره زواله میل ایتدیکی صورتده دخی آداب
و عادات و حرف و صناعاتک رفع و زوالی عسیر اولغله حالانخط اندلسینک دخی ممالک افریقیه ده آثاری باقی
قالوب زمان سابقده کاتب اندلسک صنعت کاتبه مهارت و ممارستلرینه دلالت و شهادت ایدر * و افریقیه ده
دولت موحدین انقراضند نصکره مغرب اقصاده بنی مرین دولتی قائم اولدقه اندلک ممالکی اندلسیلره قریب
اولوب و افریقیه دن خروج ایدن کاتب اندلس شهر فاسه نقل و ارتحال و ملوک بنی مرین انلری بعض خدمانده
استعمال ایتیکله مغرب اقصاده اندلس خطی فی الجمله جاری اولدی * لکن دارالملک فاسدن بعید اولان
ممالک غریبه ده خط اندلسینک رسم و اثری محو و منسی (باکه کان لم یکن شیأ مذکور) هر تبه سنه منتهی
اولغله افریقیه و مغربینسده رسم خط خلل و نقصان مائل و رونق کاتب زائل اولوب صفحه رقه خط بطلان
کشیده قلملیدی * شویله که تحریر اولنان کتب و مکاتبه امر ار نظر اولدقه رنج و غنا و تعب
و مشقتدن غیری برعنی حاصل اولوب صور خطوط و اشکال رقومه خلل و تحریف و فساد و تغییر بغایت
کثیر اولغله کمال عسرت و مشقت ایله قرائت اولوب ملک و دولتک اختلالی سیبیه ساثر حرف و صنایعه
واقع اولان خبط و خلل صنعت کاتبه دخی حاصل اولدی * والله یحکم لامه بق حکمه و مشاهیر کاتب
بغداددن ابن یو اب کتبه سیله معروف استاد ابو الحسن علی بن هلالک بوباید مجور و عرضدن بحر کامل
اوزره معمول بر قصیده رائیه سی اولوب انده صنعت خط و قلم و دوات و سایر آلات کاتبک رسم و وضعی
مذهبه مجور و بوباید مکتوب و مرسوم اولان تراکیب منظمه و منثوره نکر احسنی اولغین تعلم کاتبه
رغبت ایدن ارباب استعدادک انتفاعی قصدیه بومخلده ثبت و تحریری صوابید خاطر فائز اولدی * قصیده
مذکورده نکر اولدیر که ذکر اولنور

یامن پریداجاده التحریر * و بروم حسن الخط و التصوير
یعنی ای طالب آگاه اول که بضاعه علمیه دن صکره اقدام خواص انسانیه اولان صنعت کاتبه حذق
و مهارت تحصیلنه طالب و تصور بر حرف و حسن خط تکمیلنه راغب اولوب تحصیل ایله
ان کان عز ملک فی الکتابه صادقا * فارغب الی مولاک فی التیسیر
اگر بویخص و صده عزم و همتک صحیح و صادق ایه سهیل مرآمده جناب حقدن توفیق ریجاسنه مبارک
بعده اسباب ظاهریه مباشرت ایله

اعدد من الاقلام کل مشقف * صلب بصوغ صناعة التحیر
قلم و خط و رقم و خوش مشکین بال قلم ایله ضبط اولغله زیاده هموار و مستوی و سخت و قوی اولق لازمدر که
طی مسافه مرآمده جست و چالاک اولوب بونه قرطاسه بنان همت ایله سبک جواهر ارقام اولندقه دلپسند
و دلشین و مظهر تحسین اوله

واذا عدت لریه مقوخه * عند القیاس باوسط التقدير
یعنی صنعت کاتبه تراشیدن کلک و خامه دخی اتمامی لازم اولان امور دن اولغله تراشیده اولغین مراد

اولند قدده طول و عرضی معتدل قلم اختیار او انوب حد وسط مراعات اولته
انظر الى طرفيه فاجعل بریه * من جانب التدقيق والتحصير
ودخی التخط ورقم اولان خامه و قلمك طرفينه نظر او انوب قنخی جانی دقیق و یاریک ایسه اول طرف
تراشیده اولته

واجعل لخالقه قواما عادلا * مخلوعن التطويل والتقصير
وبینه السنة اقلام کباب و اقلام السنة اولی الالباب الیه مذکور و مسطور اولان من اسم تحبیر کبری دخی
بودر که مالیده صفحه رقم اولان رأس قلم بین تطویل و تقصیر حد وسط اوزره تقدیر او انوب یوقوام عادل و قدر
معتدلان سر مواخراف اولنجه

والشق وسطه لیسبق بریه * من جانبیه مشا کل التقدير
ودخی شق قلده چاق وسط اختیار او انوب طرفینک شکافه نسبتی مساوی قبلته
حتى اذا اتقنت ذلك کله * اتقان طلب بالمراد خبير
یعنی ای جوابی از ایای رسم ورقم و دلدادة شیوة رفتار قلم خامه تحقیق الیه ثبت جریده بیان اولان نقش مرام
علی وجه الاتقان خريطة خاطر کرده من سوم اولوب روح کلامه واقف عارف صاحب معارف کبی توصیه
اولتان امور حقیقة طبعکده مسطور اولده قدده

قاصرف لرأی القطع عزمت کله * فالقطا فيه جله التدبير
یعنی شروط مذکور به رعایت نکره جل همگی بریدن سر خامه که قط قلدر اکاصرف الیه که صنعت کاتبه
قط قلم شرط اهم بلکه رکن اقومدر

لا تظمن انی ابوح بسره * انی اخضت بسره المستور
یعنی قط قلم اصحاب رقم میاتسده مستور سر مستور اولوب مدته مدیده استاده خدمت الیه معلوم
اولنچین بسدن و سر مستور کشفنی امید ایتمه که بسندخی انی اظهارده صنعت ایدرم * کاتب ابن
بواب علیه رجة الملك الوهاب قط قلده مهارت متکفل صنعت کاتب اولد یعنی اعلام و طالبی اخذ و تعلمه
ترغیب و ارشاد قصیده یویتی اراد ایدوب بعده بیت آئیده فی انجمله اعیان و اشعار الیه طایفه اظهار شفقت
ایلدی

لکن جله ما قول بانه * ما بین تحریف الی تدویر
یعنی قط قلم خصوص سنده ذکر ایدیه حکم کلام اجمالی بودر که نه زیاده منحرف و نه زیاده مستوی اولوب تحریف
و تدویر میاتسده قطع متوسط الیه قطع اولته

والقی دواتک بالدخان مدبرا * بالخل او بالصرم المعصور
یعنی ای طالب یو باید جله شرایط کبری دخی دودة فقط و بزردن معمول مداد اولنچین لیمه الیه دواتکه القا
ایدوب بعده خل الیه یا ما غوره الیه تربیه و اصلاح الیه

واضف الیه مغرة قدسوت * مع اصفر الزرنيخ والكافور
یعنی تلوین مداد مراد اولند قدده بر مقدار آشی یو یا اضافه اولوب زرنيخ اصفر و کافور الیه مزج اولته
حتى اذا ما خرت قائمدا الی السورق النقي الناعم الخبور

یعنی تخمیر مداد علی وفق المراد انعام اولند قدده ورق و قرطاس اعداد ینه مبادرت اولوب زیاده نرم و ناعم و نخی
وطاهر کاغذ اختیار الیه

فا کبسه بعد القطع بالمعصا رکی * بنای عن التبعیث والتعبير
ودخی کاغذی مقراض الیه قطع ایدیه نکره اوزر ینه اجزای ترایسه القا اولته که و مخ و دهانی محو اولوب
اشکال خطیه تفرق و انقصا لدن مصون اوله

ثم اجعل التمثيل دأبک صابرا * ما أدرك المأمول مثل صبور
شروط مذکور کر کی مری اولده قد نکره خط استاده نظیر الیه مشق وادمانه ملازم ایدوب یو باید

نفسه جبروت و تعب و مشقته صبر ایلد که بر خقوای (الصبر مفتاح الفرج) صبرک نتیجه سی مطلبه فوز و ظفر اولغله
مطلوبه وصول امر مقرر در

ابدأ به فی اللوح منتضیاله * عز ما تجرده من التسمیر

یعنی ای طالب خط و رقم لوح مشقه امر ارقلم ایتمکده ثابت قدم اولوب شمشیر عز می نیام طلبدن اخراج ایلد
تحصیل مر ایه شد نطاق اقدام و تسمیر ساق اهتمام ایلد

لا یخجل من الرذی ینخطه * فی اول التمثیل والتسطیر

یعنی ابتدا ای مشق و تعلیمه خطم ردیدر دیو سکا اتفعال و خجالت عارض اولوب عز مکده قنور و سعیکده
قصوره باعث اولسون

قالا امر بصعب ثم یرجع هینا * ولرب سهل بنا بعد عسر

زیرا هر امرک اولنده صعوبت بعده سهولت حاصل اولوب عسرک انجای یسر اولوق امر مقرر در

حتی اذا ادركت ما اقلته * اضحيت رب مسرة وحبور

یعنی طلب کماله دستیار سی و اقدام ایلد مطلوبه فوز و ظفر میسر اولدقه سنک ایچون زیاده سرور و حبور
حاصل اولوب راه طلبده مقاسات اولنان تعب و مشقته مکافات اولنور

فاشکر الهک واتبع رضوانه * ان الاله یحب کل شکور

یعنی مطلب و مر ایه نائل و نعمت حقه و اصل اوقا مقدرا اولدقه مر اسم شکری تقدیم ایلد تحصیل رضای
مولایه سعی و اهتمام ایلد که اول منعم بی علت و وهاب بی منت جلت عظمته هر عبد شکوره محبت ایدوب توفیر
نعمت ایلد عیازات ایدو

وارغب لکفک ان یخط بناها * خیرا تخلفه بدار غرور

دستیار یخت فیروز ایلد سنک ایچون روزی اولان نعمت کاتبک شکری بودر که کف و بنانکی تحریر مفاصد
و شروردن کف ایدوب بودار غفلت و غرورده سبب ذکر جیل و باعث اجر جریل اولان کتب دینه و وثایق
شرعیه کبی امر خیر تبطیرینه سعی ایلد

بجمع فعل المرء یلقاه غدا * عند التقاء کاتبه المنشور

زیرا رقبه عبودیتی داخل رقبه تکلیف اولان هر عبد مکلف ساعت قیام قائم اولوب جریده اعمال و قدر
افعالی کندویه اراتت اولدقه اندن صدور ایدن خیر و شری معاینه ایدو * قضیده مذ کوره بو محله
تمام اولوب رسیده حسن ختام اولدی * معلوم اوله که قول و کلام خزینه درونده محفوظ اولان جواهر
معانی بی قالب بیانه سبک و تصویر و مافی الضمیر دن تغییر ایچون موضوع اولدیغی کبی اشکال خط و رقم دخی
صور الفاطی صحایف اوراقه نقش و تسطیر ایچون معسول اولغله مدلولته دلالتی ظاهر و واضح اولوق لازم
اولوب (خالق الانسان علمه البیان) آیت کریمه سنده بومعنایه دلالات و ادله خطیه و لفظیه بک خالق و تعلیمه
اشارت اولمشیدر * ایمدی خطک جودت و کمالی اول وقتده حاصل اولور که مطلوبیه دلالتی واضح اولوب
بین الکتاب متعارف اولان نقوش حروف و مفرداتنه مخصوص اولان اشکال و رسومک هر بری فردا فردا
آخردن فرق و تمیز و اشکال کاتبک وضع و رسماری قاعدهیه تطبیق اولسه * شویله که اوائل کلماتده
واقع اولان حروفدن الف و را و ز و دال و ذال حرقری منقصل و او اخرنده واقع اولور سه متصل
تحریر او انوب بوبش حرقدن ماعد حروف هجادن هر حرف کلماتک اوائل و او اخرنده هر قومک عرف
واصل لاجنه کوره متصل و منقصل تحریر اولنور * معلوم اوله که کاتب متأخریندن بعضیلری بعض کلماتی
کلمه اخرایه وصل و ینلرنده معروف حروف عذیده بی ترکیبدن حذف ایدوب اسلافه مخالف بر خط عجیب
اختراع ایتدیله که قرائت و کاتبی کندیلره مخصوص و آخردن مستور اولدی * بونلر دفاتر خزینه و صکوله
شرعیه تحریرینه مأمور اولان کاتبدر که کاتب ایتد کلمی مصالح دیوانیه و احکام شرعیه کثیر و خط ورقری
معروف و شهر اولوب و اصحاب مهالحن حقوق کسسته مک معلومی او اغیله تحقیق مؤت و تسهیل مصلحت
ایچون بو خط مرسومی اختیار ایتدیله * اگر خط مذ کوری کاتب متأخرین اصطلاحنه واقف اولسان

کسه ایچون کاتب ایدرلر ایسه حسب الامکان مراد لرینی تعریف و بیان مختصراً در * والا وضع و رسمی مجهول
قاعدہ دن خارج خط انجمی مشابه سندہ اولوب اندن بر معنی فهم و استفاده اولمغله سعیری عبت اولور *
و کاتبده بو وضعی اختیارده معذور اولور * الا اموال و حیووشه متعلق دفاتر خزینہ تحریرینه مأمور اولان
کاتب دیوان معذور اولور که انلرستروا خفاسی واجب اولان اسرار سلطانیہ بی ناسدن کتمه مأمور اولمغله
بنلرندہ معروف و کندیلرہ مخصوص رسم خطده مبالغه ایدرلر * شویله که خط مذکور اول معما مشابه سندہ
اولور که رمز و ایماطریقیله بر اسمک حرفندن اسماء طیب و شمار و طیور و ازهار ایله تعبیر اولنوب حل و قحی
عسیر اولور * یا خود کتم اسرار ایچون بین الناس متعارف اولان رسوم و اشکال حروفه مغایر بعض اشکال
مخصوصه وضع اولنوب بعض کاتب اول اشکال ایله آشنا اولان کسه لره انکله کاتب ایدرلر * واشب و خط
مرموز و موضوع ابتدای وضعنده اگر چه بر قانون و قاعدہ ایله مضبوط اولمغله یسه ده کاتبین بعضی لری اکا
وقوف و اطلاع ایچون اعمال فکر ایله قوانین مخصوصه وضع ایدوب کتب و رسائیل تدوین ایتدکاری مشهور
و مشهور در * والله العليم الحکیم

❖ (فصل) ❖

فصل خامسک او تونجی فصلی صنعت و راقیت یعنی مجلداتک صنعتی یاتده در * دولت اسلامیه ده کتب
علیه و مجلات شرعیہ تک کتب و تجلیدینه و ضبط روایت ایله تصحیح و رغبت و عنایت قدیم اولوب الی
یومنا هذاهر عصرک رجالی یواصره اهتمامدن خالی اولدی * بو خصوصه دخی باعث و بادی و سبب داعی
ملک و دولتک وسعت و ضخامت و رجالتک تکمیل مصالحه رعایتی اولمغله اوائل دولت اسلامیه ده بلاد عراق
واندلسده نطق دولت واسع اولوب تدوین علوم و تجلید کتب اهتمام کثیر و غالب ایکن دولت خلفاتک
اندر اسلیله قلیل اولدی * زیر صنعت تجلید دخی سائر صنایع کبی دائرة دولتک اتساع و امتدادینه و ملوک
وسلاطینک نظر و اعتبارلرینه تابع اولمغله عمالک عراق و اندلسده تصانیف علوم و مجلات احکام کثیر و آفاق
واقطاره نقل و نشرینه رغبات ناس مزید اولمغله کتب و دوایین تحریر و تجلید اولنوب بلاد عظیمه و امصار
وسبعه ده مجلیدین و ویراقین ظاهر و صنعتلری رایج و منتشر اولدی * و دخی اوائل عهد اسلامیه ده تصانیف
علوم و مکولک احکام و دفاتر دیوانیه و مناشیر سلطانیه قلیل و جلد و آدیم کثیر اولوب و ضبط روایتده صحت
و اتقان مطلوب اولمغله بالجله کتب و مکولک و دفتر دیوان جلد و آدیم اوزرینه ثبت و تحریر اولنور دی *
یوندنصکره کیده رک تألیف و تصنیف کثیر و مکولک قضا و اوامر سلطانیه مزید اولوب جلد و آدیم کفایت
ایتمکله عهد خلافت عباسیه ده آل برامکدن فضل بن یحیی کاغذ و قرطاس انشاسنه اشارت ایدوب مکولک
و مکاتب سلطانیه صفحه قرطاس اوزرینه ثبت و املا اولندی * فضل بن یحیی دنصکره بالجله ناس تصانیف
علیه و سائر امور لرینی کاغذ و قرطاس اوزرینه ثبت و تحریر ایدوب اصناف عدیده اوزره مصنف کاعبدال
ایجاد ایتدیلر * یوندنصکره اصحاب علم و فضیلت و ارباب دولتک همت و عنایتلری کتب علییه بی واضع
و مؤلفرینه مستدر وایت ایله ضبط و تصحیح و مصروف اولوب ضبط و تصحیح علومک اصل و اساسی اولمغله شائیه
زیاده اعتنا و اهتمام ایتدیلر * زیرا آثار منقولہ تک قائلنه و فتاوی شرعیہ تک حاکم مجتهدہ اسنادی و بجه
مذکور اوزره ضابطه رد و قبول ایله ثابت اولوب متون و اصول مؤلفرینه اسناد ایله تصحیح اولمغله بجه انلرک
قول و فتوایر تک صحتی ظاهر اولور * بوسیدن شائیه ازمنه سالفه ده عامه آفاق واقطارده واقع علمانی
آمت بویابده صرف نقدینه همت ایدوب حتی صنعت فن حدیثک فائده سی الشیخ ضبط روایتیه محصور اولدی *
زیر علم حدیثک ثمره کبراسی احادیث نبویه تک نقل و روایت اعتبار ایله اقسامی ضبطه مقصور اولوب تصحیح
و حسن و مسند و مرسل و مقطوع و موقوف و سائر اقسام حدیثی موضوعندن فرقی و تمیز و سائر علم
اصول حدیثیه مسطور اولان انواعی معرفه محصور در * بعده علمای امت احادیث نبویه و اقوال
القیه بی ضبط و تصحیح امرینی اتمام ایدوب روایات و نقولک زبده و خلاصه می لای القول تلقی بالقبول اولسان
امتهات کتب دینییه و اصول صحیحہ مر ویده جمع و تسطیر اولمغله ضبط احادیثه اشتغال بی طائل و تحصیل

حاصل مقوله سندن اولدی * شویله که غرض ضبط و اشتغال ذکر اولسان اتهامات کتب حدیثیه و انک غیری کتب فتاوی و سایر تصانیف علمیه بی تصحیح منحصرا ولوب و مؤلفان ندن نقل و اسنادی تصحیح ایچون سلسله اسنادی انله ایصالدن عبارت اولدی * و ازمنه سابقه ده مر اسم ضبط و تخریج و نقل و تصحیح دیار شرق و اندلسده زیاده اهتمام و اعتنا اولوب عهد سابقده اقطار شرق و اندلسده کتب و تحریر اولسان نسخ جلیله ضبط و صحت و اتقان و احکام جهتیه غایت و نهایت به بالغ اولغله حالایدی ناسده موجود و مشهود اولان اصول عتیقه علمای شرق و اندلسک یوباید حقه کماله بلوغ غریبه شهادت ایدوب و عامه اهل آفاق الی یومنا هذا انلرک تداول و استعمالنه همت و اوزریشه شد دست صنعت ایتمری علمای اقدمینک یوباید بطولاری اولد یغنه دلالت ایدر * حالاهده مرده اهل غربک بد اوت و غیاوتی و دولرک اختلالی سییله صنعت ککابت و ضبط روایت منقطع اولغین مر اسم تخریج و تصحیح بالجله دیار غربده مفقود اولوب اتهامات کتب دینی بی ککاب بر بر خطوط بدویه ایله تحریر ایتمکله کثرت خط و تصحیفدن خالی اولوب امر ارا نظر و تحقیق بصرا یله تتبع و مطالعه ایدن کسسه لرک استفاده سی نادر اولور * و دخی فروع فقهیه و احکام علمیه بیاتده ذکر اولان اقوال اکثری ائمه مذاهدین نقل صحیح و اسناد قوی ایله منقول و مروی اولوب بلکه مؤلفات فقهیه و تصانیف علمیه دن علی ماهی علیه اخذ و تلقی اولغله صنعت خط و ککابت خط و تصحیف ایله مختل اولد قدده امر فتواده دخی خط و خللی موجب اولور * و دخی رسم ککابتده راجل اولان فضلائک به ضعیلی تألیف و تصنیف متصدی اولوب لکن صنعت خط ورقده قاصر و آلات و ادواتی تحصیلده عاجز اولر یله تألیفاری تصحیف اوزره رسم و تحریر ایتدیلر * حال دیار اندلسده ضبط روایت و صنعت ککابت مر اسمندن بر اثر باقی قالوب اولدخی محو و زواله مائل اولغله بلاد غربده نجوم علم و کمال آفل بلکه بالکلیه محو و زائل اولغله قریب اولمشدر * والله غالب علی امره * سمعتمزه بالغ اولان اخبار صحیحه دندر که حال دیار شرقده اسواق علوم و صنایع رایج اولغله ضبط نقول و تصحیح متون انده قائم و دائم اولوب تحصیلنه سعی و کوشش ایدنلر ایچون حصولی سهل اولد یغنی فصول آتیه ده ذکر و تفصیل اولنور * لکن دیار شرقده استنساخ کتبه متداول اولان خط عربی اولوب جلد و اوین علوم خط مر غوب عجم ایله مسطور و مکتوبدر * و دیار مصرده دخی مغرب کبی رسوم خط و رقم مختل اولوب بلکه ضبط و تصحیفده دخی اشد و اشنعدر * والله غالب علی امره

(فصل)

فصل خامسک اوتوز برنجی فصلی صنعت غنا و موسیقی بیاتدهدر * صنعت مذکور اشعار موزونیه بی لحن و نغمه ایله ادا ایدوب نسب منظمه مغروقه اوزره قواعد موسیقی بی اجرا ایتمکدن عبارتدر * شویله که اصوات طیبیه مستحسنه دن بر صوت قطع اولنوب آغاز و قراری متناسب و ملایم اولد قدده نغمه حاصل اولور * به ده اول الحان و نغماتک بعضیسی بعض آخر ایله اربابی بیننده متعارف نسب مخصوصه اوزره تألیف و ترکیب اولند قدده تناسب نغمات سییله اصواتده حاصل اولان کیفیت ایچون نفس و روحنه تأثیر ایدوب استماع ایدن کسه لر متلذذ اولورلر * بواصرک تحقیق و بیانی یوبیله در که علم موسیقیده متین اولد یغنی اوزره بین الاصوات تناسب هندسی مرعی اولوب بر صوت صوت آخرک نصی و غیرک ربی و آخرک خمسی و صوت آخرک اون بر جز شدن بر جزئی اولغله بینارنده تناسب حاصل اولور * و نسب مذکور مختلف و متغایر اولغله اصوات سمعه رسیده اولد قدده حد بساطتدن خروج ایدوب تراکیب عدیده و شعب متعددده حادث اولور * و تراکیب موسیقینک هر بری دخی حین استماعده لذت اولوب بلکه کتب موسیقیده ذکر و بحث اولند یغنی اوزره ارباب فنک عدد معینه حصر ایتد کیری تراکیب مخصوصه به مخصوص و نغمه وردر * و کاهیجه دخی نغمات موسیقییه و الحان غنائیه نای و طنبور کبی بعض الابه نغمات فاس یا ضرب مضرب ایله دخی اجرا اولنوب حسن صدا ایله قرین وهم آهنگ قیلند قدده سمعه زیاده لذت حاصل اولور * آلات غنادن حال دیار غربده اصناف عدیده موجود اولوب مجالس و محافلده مظهر استعمال

ایدرلر * از جمله بری شبیه اسمیه موسوم من مارد در که بر محو ققامشک اوزرینه وضع مخصوص اوزره
بر قاج سورخ ترتیب اولتوب بعده نفع اولند قدده جوف قصبیدن اول ثقبه وسوراخ واسطه سیله بر صدای
لطیف خروج ایدر که وقت طریقه سازنده را اول ثقبه را اوزرینه علی التوالی طرز متعارف اوزره وضع بنان
ایدوب اول صدای قطع ایتد کارنده اصوات و نغمات میاتند بر نسبت موزونه حادث اولور که علی وجه
الاتصال مستقر اولند قدده نغمات موزونه متناسب مذ کوری احساس ایله سامعه متلذذ اولور * وینه
مغرب دیارنده اصناف من امیردن بر ساز خوش آغاز دخی موجود در که زلای اسمیه موسوم و معروفدر *
من مارد مذ کورنی شکنده خشبیدن مصنوع ایکی جایی منجوت بر آلتدر که ایکی قطعه خشبیدن ترکیب
واوزرینه کذلک سورخ عدیده ترتیب اولتوب لکن جانب رأسی مستدیر دکلدر * و طرف رأسنه بر قصب
صغیر وضع و وصل اولنشد در که سازنده اکتفخ ایدوب اول قصب صغیر واسطه سیله جوف من ماره هوا وصل
اولند قدده بر قصبه حادث حادث اولور که شبیه ده مذ کور اولند یعنی کبی اوزرینه ترتیب اولنسان ثقبه وسوراخ
اسلوب سابق اوزره اصابع وضع اولند قدده سامعه متلذذ اولور * و دخی عهد من ده بلاد غریبه آلات غنا
و من امیرک احسن والذی بوق اسمیه متعارف اولان من مارد در که بر ذراع مقداری محو ققامشک نچاسدن مصنوع
اولوب رأسی بری قلم و شق خامه کبی تنک وضیق و منخرج و متتهایی کف دست دوری مقداری واسع
و منفر جدر * بو من مارد نچاسدنک دخی طرف رأسنه بر قصب صغیر کب و وصل اولنشد در که انک و ساطیه
فم مطربدن ریج جوف من ماره واصل اولند قدده بر صدای نچین و قوی حادث اولور * و کذلک بونک
دخی اوزرینه ثقبه عدیده اولنقله علی وجه التناسب وضع بنان اولند قدده نغمات لذیذ و الحان طیبه حادث
اولوب لدی الاستماع نفس و روح متلذذ اولور * وینه دیار مغربده اصناف آلات غنائک بر صتی دخی
آلات اوتار اولوب بوتلرک جله می دخی حبس هوا ایچون تجویف اولنشد در * ذکر اولنسان آلات اوتارک
بعضی بر کره مستدیر قطعه سی شکلی اوزره مصنوع در که طنبور و قوپوز بونوع اوزره معمولدر *
بعضی دخی قانون و سنطور کبی شکل مربع اوزره مصنوع و معمولدر * طریق وضع و عملی بویله در که
مثلاً قنادن باتلندن معمول اوتار عدیده آلات مذکور ناک اوزرینه وضع و ترتیب اولتوب و رأسی
طرقندن ذکر اولنسان آلتلده واقع دائر و جائل مسامیر عدیده به شت و بند اولنور که وقت حاجتده اوتاری
ارخا و اطلاق ایتد ایچون اول مسماری تحریک و اداره ایدرلر * بعده یا اوتار مذ کورده مضرب
وزخه ایله ضرب اولتوب یا بر قوسک رأسی میاتده مشدود و تری شمع و کندر ایله طلا ایتد کند نصره امرار
ایدرلر * شویله که آلات مذکور بی و ترندن و تره ید یعنی ایله نقل و امرار ایدوب و اصابع یدیسری اطراف
اوتار طرز معروف و وجه مخصوص اوزره متصلا وضع اولند قدده اصوات لذیذ و نغمات طیبه حاصل
و در یجه کوشدن روحه واصل اولند قدده متلذذ اولور * و دخی نچاسدن معمول زیلاره عود و قصبه ایله
اوزان اصول اوزره ضرب اولتوب و دست رفاصانده مرکبات موزونه اوزره ضرب اولنسان چار پار لاله
صداسندن ارواح لذت و نشاط حاصل اولور * نغمه سرایان اصول حکمت استماع الحان و نغماتندن نشأت
ایندن لذت و نشاطک علت و سببی بیانده صفحه سنطور و سنطور اوزره بو کونه تحریک مضرب قلم ایتدیلر که عند
الحکما لذت و حلاوت طبعه ملایم و مذاقه موافق اولان کیفیت جسمانی و حالت روحانی بی حواس ظاهره
یا قوای باطنه و ساطیه ادراک و وجدانندن عبارتدر * یعنی نفس و روح کیفیات محسوسه دن مبصراتی خمس
بصرونور نظر ایله و اصوات مسجوعه بی سامعه ایله و رواج مشعومه بی شامته ایله و طعمی ذایقه ایله و حرارت
و برودتی و رطوبت و یوسنی قوت لامسه ایله احساس و ادراک ایتد کده اگر طبعه موافق و منطبق به مناسبت
ایسه متلذذ اولوب دکل ایسه متالم اولنق امر مقرر در * مثلاً طعموده حلاوت اکثر نفوسه موافق و حاسه
ذوقه ملایم کیفیت اولنقله ذائقه اندن متلذذ اولور * کذلک ملوساتده نعومت طبعه موافق کیفیت اولوب
حس ایله من اولند قدده نشاط و انبساط حاصل اولور * کذلک رواج مشعومه ناک اطیب والذی دخی
چوهر دماغه واقع قوت شامته واسطه سیله مرکز قلبدن دماغه متبعث اولان روح حیوانی و بخار لطیف
نفسانی به واصل و مزاج روحه مناسب اولان رایجه قایمه اولنغین ریاحین و ازهار و سائر عطریات طیبه طبعه

زیاده ملایم و بروحه موافق اولور * زیرا عود و غیره سائر مشعومات طیبه ده حرارت غالب اولوب روح قلبی به مزاجه موافق اولمقلادی الاستشمام انبساط تام حاصل اولور * اما حس بصر و نور نظرائله مرتقی و مشاهده اولان اشیا نك انفس و احسنی اولنسه دركه اشكال و اوضاعی معتدل اولوب ماده سستك اقتضای تدبیرکی وضع و کمال و حسن و جماله قایق و لایق اوزره حد اعتداله واقع و طبعه ملایم و موافق اولمغین نظرو مشاهده سندن طبعه صفا و انشراح حاصل اولور * و كذلك اصوات و نغماتك الذواطیبی دخی اول صوت شیرین و صدای لذیذ دركه اوزان اصول و ادواره موافق تناسب موسیقی اوزره فواره کلودن بحر ای کوشه روان و اندن سرچشمه هوشه جریان آید کده لذت و حلاوتی مایه صفا و روحه غذا اولوب نفس انسان بلکه بعض حیوان متأثر و متلذذ اولمق مقرر در * فذلكه کلام و خلاصه مرام صکیفیات جسمانیه و نفسانیه ده لذت و حلاوت نفسه موافقت و ملائمتدن عبارت برحالتدرکه قوای ظاهره بیاطنه ایله حسن و ادراک اولند قدقه تلذذ حاصل اولور * بوسیدت شائنی عشق و محبت ایله مشهور اولان عشاق نهانخانه ضمیر لنده مستور و مظهر اولان غایت شوق و اشتیاق لرینی تعریف و بیان آغا زایتسد کلرنده روح لرینك روح محبوب ایله الفت و امتزاج لرله تعبیر ایدر لر * کلام عشاقك وجه آخر ایله توجیهی بویه دركه حکما قشیده حقیقت و ماهیت وجود موجودات ممکنه میاننده اشتراک معنوی ایله مشترک مفهوم کلی اولمغله نفس انسان بجای جمال و کمال اولان نفوس کاملی مشاهده آید کده طلب اتحاد ایله الفت و امتزاجه طالب اولور * وقتا که انسانه جمیع اشیا نك انسی و تناسب ذاتی و عرضیده مشاهده کماله اقرب هیکل بشر و شکل انسانی اولوب انك اشكال و اصواتنده واقع حسن و جمال و لطف و کمالی مشاهده فطرت و خالقنده جلدن انسیب اولمغله نفوس انسانیه دن هر نفس بی تو عنك حسن و جمال و لطف صداسنه میل و علاقه به مجبول اولمق مقرر در * معلوم اوله که اصوات و حروف و نغمات و حلوت و لذت و حلاوت حصولی اصوات و نغماتك تناسبنه موقوف اولوب ینلرنده مسافرت و عدم ملائمت واقع اولمق لازمدرکه لدی الاستماع تلذذ حاصل اوله * زیرا کتب تجویدده ائمه فن قرائت تحقیق آید کاری اوزره اصوات و حروف ایچون همس و جهر و رخاوت و شدت و ضغط و قلقله امثالی صفات و کیفیات متضاده موجوددرکه هر صوت صوت اخر ایله ترکیب اولنسد قدقه صفات مذکورده تناسب و تناسف اعتباریه حالی مختلف اولوب ینلرنده تناسب موجود ایسه لذت و حلاوت دکل ایسه مسافرت حاصل اولور * شویه که برصوتدن ضفته مختلف ضدی اولان صوته دفعه خروج اولمقوب بلکه تدریج ایله انتقال اولمق لازمدر * بعده یننه صوت اوله عود و رجوع اقتضای آید کده دخی به تدریج ایله انتقال اولنسه * كذلك برصوتدن صفته مثلی اولان صوته دخی نقل و خروج دفعی اولمقوب بلکه ینلرنده صفته مغایر برصوتك تحال و توسطی ایله نقل اولمق لازمدرکه اداده ثقلت و سمعه کراهت حاصل اولیه * بوقاعده به مراعات اولنوب کرکی کبی تأمل اولنسد قدقه اهل لبانك صفته متناظر یا غیر جاری متقارب حروفك ترکیبی امتزاج و استتقال ایچلرینك وجهی ظاهر اولور * كذلك اول بایده مرور آید یکی اوزره اصوات و نغماتك نسب هندسیه و اجزای عیدیه ده دخی توافق و تناسبی لازم اولوب برنغمه و صوتدن حدت و ثقلده نصی یا ثلثی یا غیره کسور و اجزادن برجزئی اولان نغمه به خروج لازمدرکه اصحاب علم موسیقی قشیده محصور و مقبول اولان تناسب حاصل اولوب لدی الاستماع تلذذ اولنسه * حتی ناسدن چوق کسه لر باطبع منساق و مجبول اولوب استاددن اخذ و تعلیم محتاج اولمقلری صوت بسیط و صدای خوش آید دخی ذکر اولنسان تناسب و توافق اوزره وارد در * تهکمیم بعض کسه لر تعلم عروض آیدن اوزان مخصوصه اوزره انشیا دشعره و اصول موزونه اوزره دور و رقصه قادر اولوب حسن سلیقه وجودن قریحه ایله نطق و ضرب ایدر لر * عامه تاس قشیده بواسطه تعداد خداداد مضمار اسمیه تسیمیه اولنوب وسعت ساحه قابلیت اشعار ایدر لر * ائمه و خطباء و زممره قزادن چوق کسه لر صنعت موسیقیه غافل ایچکن قرآن کریمی قرائت آید کده سخن و تلاوت لری لذیذ اولوب حسن سلیقه ایله خنجره حلقوم لرندن مزمار مطرب کی برآورده ظهور اولان نغمات متناسبه دن سامعه متلذذ اولور * و تناسب اصوات انواعدن برنوع تناسب دخی موجوددرکه الحان

ونغماتی علم ادوار و قانون موسیقی اوزره ترکیب و تالیف ایله حادث اولوب جیج ناس انک ترتیب و تالیفه
 وقوف و اطلاعده مساوی اولمز * واقف اولان کسه لک طبعی دخی دقایق و مزایا سنه و صولده مختلف
 اولغله هریری ییلدیکی مرتبه عمل ایدوب بسته ایتدیکی ترکیب ایله درجه کمالی اظهار ایدر * ذکر اولنان
 تناسب علم موسیقیده مهارت ایله حاصل وقت مذکور انک تحصیلنه متکفل اولوب انشاء الله یوده نصکره
 ذکر اولنه جق فنون و علوم انشاء سنده شرح و تفصیل اولنور * معلوم اوله که امام مالک حضرت تری لحن
 ونغمه ایله قرائت قرآنی رد و انکار ایدوب شافعی حضرت تری تجویز ایلدی * لکن یواییکی امام همامک
 اختلاف و نزاع لری صنعت موسیقی ایله حاصل اولان الحان ونغماتده اولوب بلاکه اجرای صنعت
 موسیقی آداب قرائته مخاف و منع وردی ائمه دین میاتنده ظاهر اولغله محل نزاع اولدیغی متعیندر * زیرا
 قرائت قرآن و ادای حروف افواه شیو خدن اخذ اولندیغی اوزره اشباع حرکات و طول و قصر مدات امثالی
 آداب اعتبار ایله مقدار معین صوت مخصوصه محتاج اولوب زیاده و نقصان ایله ادا ایدوب آداب قرائته خلل
 ویرسی ظاهر در * کذلک صنعت موسیقی به مراعات ایله اجرای نغمات دخی تناسب اصواتده سبق
 ایدن تحقیق مناد نجه قدر معروف و وجه مخصوص اوزره ترتیب الحانه موقوف اولوب لحن ونغمه ده زیاده
 و نقصان انده دخی خلل و قصوری موجب اولور * بناء علیه آداب قرائته رعایت ادوار موسیقی بی صنعت
 موسیقی به رعایت آداب قرائتی محل اولغله وقت تعارضده شروط قرائت و آداب تلاوت تقدیم اولنوب ادای
 معروفه نقل اولنان روایت متواتره بی تغییردن احتراز واجب و آداب قرائته رعایت متعین اولغله نغمه
 موسیقی ایله ادای قرائتک اجتماعی بروجه له جائز اولمز * بوصورتده امام مالک ایله شافعی انک اختلاف لری
 بوندن اقدام ذکر اولندیغی اوزره لحن بسیط ایله ادا اولنان قرائته واقعه در که عامه ناس خود بخود سلیقه لری
 ایله منساق اولوب قانون موسیقی موافق تغییر حروفه مؤدی اولمق وجهی اوزره تردید صوتی شافعی تجویز
 و امام مالک رد ایلدی * لکن ظاهر حال بودر که قرآن کریمک لحن بسیطدن دخی تنزیهی لازم اولغله یو باید
 مذهب مالک رأی شافعیدن اسلام واقوادر * زیرا قرآن کریم و فرقان حکیم حالت موتی و مابعدنده واقع
 احوال آخرتی مذکور و متضمن اولغله محل خشوع اولوب ادر لک حسن صوتله تلذذ مقابلی دکادر * تسکیم
 کتب سیر و اخبارده مسطور اولدیغی اوزره اصحاب کرام حضرت انک قرائت و تلاوت لری کمال خشوع اوزره
 واقع اولوب ادر لری لحن و تردیددن سالم ایدی * امام شکاک صدر بنیوتدن شرفریز صدر و اولوب ابو
 موسای اشعری حقنده وارد اولان (لقد اوتی من مارامن من امیر آل دواد) حدیث شریفنده ابوموسانک
 مجرای صوت شیرین لری اولان خجره حلقوی من امیر آل دواددن بر من ماره تشبیه یورلیدیغی صنعت موسیقی
 اوزره لحن ونغمی به مبنی اولوب بلکه ابوموسانک ادای قرائته حسن صوت خدادادی تعریف و حروفی
 مخارجندن اخراج و صفاتنه مراعاتی توصیفه مجولر * رامشکر قلم نقشبند رقم اولدیغی اوزره لحن
 و نغمینک معنایی صحیفه خاطرده هر سوم اولدقده معلوم اوله که صنعت لحن و غنا ملاعب و ملاهی به راجع
 صنایعدن اولغله عمران عالمده حدوث و شیوعی اول وقت مخصوصه در که بر بلده نک قوم و رجالی امور
 ضروریه لری تکمیل ایدوب حوایج اصلیه دن فضل ثروت و غنا به واصل و حظوظات نفسانیه لری اجرا
 و استیفاء به مائل اولدقده علم موسیقی و لحن و نغمی به دخی میل و رغبت ایدور * زیرا ملاعب و ملاهی به رغبت
 مکنت و قدرته موقوف و سکون و راحت هر بوط اولغله انی طلب و استمدعا اول ذاته مخصوصه در که معاش
 و منزل و سایر امور ضروریه و حوایج مهمه سی بالجه تکمیل و تحصیل ایدوب من کل الوجوه امن و فراغ
 حاصل اولدقده ترفه و تنم و لذائذ نفسانیه ده تفنن ایدر * ظهور ملت اسلامدن اول اکسره وقتنده صنعت
 موسیقی عامه بلاد و امصارده جاری اولوب هر بار ملوک عجم استماع لحن ونغم ایله اجرای آیین یزم جنم ایدر
 ایدی * حتی ملوک فرس مطربان خوش الحانه زیاده رغبت و اعتبار ایدوب عهد سلطنتینده نغمه عز
 و اقبال لری بلند ایدی * شویله که مجالس و محافلرینه حاضر اولوب ترانه سنج شوق و صفنا و نغمه بردار
 عشق و هوا اولورلیدی * حالاهده عصر مزده دیار شرقده واقع سلاطین عجم دخی لهو و طری به مائل
 اولوب بلاد و امصارلنده آیین دیرین اکسره پیشین اوزره استاد خواننده و سازندملر موجوددر * اما قبائل

عرب عهد قدیمه فن شعر ایله مشغول اولوب قریحه و سلیقه لری مؤدی اولدینی اوزان مطبوعه اوزره جواهر
 کلامی زیورسلک تالیف ایدرلر * شویله که انشاد ایتد کلامی شعر و قریضی اجزای متساویه اوزره تنظیم
 و ترتیب ایدوب فن عروضده مسطور اولدینی اوزره عدد حروف و حرکات و سگانه موافق ایساته تفصیل
 و تقسیم ایدرلر * و هریت فائده ناته بی مفید ماقبلندن منفصل کلام مستقل اولوب وزن و سلاسته
 موافق و طبعه ملایم اولمغله لدی الاستماع تلذذ روحانی حاصل اولور * بوندن صکره اوخرا ایساته واقع
 قوافیده موافق و تناسبه رعایت ایدوب نوع و رسم نظمه حلی بند ترصیع و تجنید اولورلر * علی الخصوص
 ملاله امر بلاغت اولان تأدیه معنای مقصوده کلام فصیحی مقتضای حاله تطبیق ایدوب اشعار ابدار لری
 محاسن ذاتیه و محسنات عرضیه بی جامع اولمغله صیت و صدالری مناط ثریا و منزل شعر ایله واصل اولمشدر *
 بناء علیه بلغای عرب انشاد شعر و قریضه احراز قصب السبق مضمار تقدیم ایدوب اوزان و قوافیده واقع
 تناسب و موافق سیبیه نظم لری اثره غالب و احراز شرفده محاسن کمالاتی مستوعبدر * شویله که شعر
 مطبوع و کلام منظوم لری قصص و اخبار لری نه دیوان و حکم و امثال و مجذ و شرف لری ایساته عنوان ایدوب
 سبک تراکیب و اجاده اسالیبده قرائح صیحه لری تجربه و امتحان ایچون محکم و معیار ایتد اوزره مستقر
 و مستقر اولدیلر * و بحور عروضده حروف متحرکه و ساکنه مک عدد و اجتماعی اعتبار ایله بین الاجزا واقع
 اولان تناسب اوزان علم موسیقیده مذکور تناسب اصواته نسبت ایله بچردن قطره مشابه سنده اولوب فن
 عروض کتب ادوار و اصولدن بر فصل مقوله سی اولدینی ظاهر در * و طائفه عربک قبل الاسلام سلیقه
 و طبیعت لری انشاد شعره منساق اولوب لکن موسیقی و سائر علوم و صنایعه راجع لرایدی * زیرا اوائل
 حاله طور بد اوت اوزره مجبول اولوب اکتساب فضائل و اقتضای صنایعدن قدر تری قاصر ایدی *
 و عربک ترنم و تغنیلری سوق جل و نفاقه ایدوب حادی اطلاق اولنان مغنیلرک و فضای خالیده ترنم ایدن بعض
 قنیان عربک ساده و بسیط نغمه لری نه مقصور ایدی * و عشق و شوقه یاغیری معنایه دائر اشعار ایله واقع
 اولان ترغلی بی غنایه اسمیه ایدوب ذکر و تهلیل و قرائت قرآنه مخصوص الحانه تغیر اطلاق ایدرلر *
 ائمه تفسیردن ابواب محقق زجاج تغیر ایله تسمیه نک وجهنی بیان ایدوب دیدیکه ذکر و تهلیل و قرائت قرآن
 باقی معنایه مستعمل اولان غابری یعنی احوال آخری مذکر اولوب تغیر تذکیر غابره معنایه اولمغله لحن
 مذکور انکه تسمیه اولندی * چوق کزه دخی ابن رشیق کتاب عمده نام تالیف نک آخرنده و غیر یدیه ذکر
 ایتدیکی وجه اوزره عرب مغنیلرک بعضیلری سلیقه لری نه ترنم ایتد کلامی تقماتک میاتده انواع تناسبدن
 ساده و بسیط بر نسبت مخصوصه بولوب اول نسبت اوزره ترنم ایتد کلامی نغمات سناد تسمیه ایدرلر *
 و بوجه اوزره واقع اولان ترغلی نک اکثری خفیف اصوله مصادف اولور که رقصه مناسب اولمغله دف
 و من مار ایله آهنگ ایدوب سامه لری تطریب ایله طبعه خفت و پرلر * و ترنم سنادده استعمال اولنان وزن
 خفیفه هزج دخی تسمیه ایدرلر * و ذکر اولنان وجه اوزره ساده و بسیط اولوب دقایق علم موسیقیدن
 خالی و طبعه چسپان اولان نغمات سائر صنایع بسیطه کی کلفت و دقتدن مستغنی اولمغله طبایع ناس بلا تعلم
 اکامه قطن اولمق استبعاد اولمز * و قنا که بعثت سید الانام علیه الصلاه والسلام ایله ملت بیضای اسلام
 ظهور ایدوب طائفه عرب بمالک دنیا به مالک و سلطنت عجمه غالب اولد قلنده طینتارنده حر کوز و قدیمدن
 مألوف اولد قلمی بد اوت فطریه به صلابت دینه دخی منظم اولوب دین و دنیا لری نه نافع اولمان اوزر و سائر
 فراغ و حضوره دائر احوالی ترکده شدت و تعلیلری متا کدا اولمغله رقص و طرب و سائر اسباب لهو و لعبی ترک
 ایدوب لحن و غناده تلذذ لری ترجیع قرآن ایله دیدن قدیم و آیین مستندیلری اولان اشعار ایله ترنم مقصور
 اولدی * کیده رک و سلیقه تحصیل نعم اولان غنایم موقوره اتم و خرائق قیصر و کسرایه مالک اولوب ترفه و تنعم
 و تزیین و تجمله میل و محبت طبیعت لری نه غالب اولمغله بوند دخی ترک خشونت و هر خصوصه کلفت و رقت ایله
 بسط بساط عشرت ایتدیلر * شویله که نغمه سرایان فرس و روم سمع حجازیه نقل و رحلت ایدوب طائفه
 عربیه خدام و عیید اولدیلر * و مجالس و محافلده ضرب عود و طنبور و تنق نای و من مار ایدوب طائفه
 عربک کوشکدار لری اولد قده انار دخی نغمات شعریه به آغاز ایله مغنیان فرس و روم پرده عجمه پیر

و ده ساز اولدیلر * و مدینه ده نغمه سرایان فرم و رومدن نشیط قارسی و طویس و عبد الله بن جعفر ک
مولاسی سائب خاثر نام مغنیلر ظهور ایدوب طاقه عربک الحان و نغمات شعریه لر بی اسقاع ایتد کارنده
نغمه عربانی لهجه عجم اوزره ادا بلکه (زاد فی الطنبور نغمه اخری) مثلی و فقیحه شعب و عزایاسنی دخی
زیاده ابحرا ایتلریله صیت و صد الی رسیده طارم بالا و کوشکدار کوچک و بزرک و بیروبرنا اولدی * بعده
لحن و غنای انلردن معبد و ابن شریح نام مغنیلر ایلد سائر امثال و اشبهاه لری اخذ ایدوب استاد لری اثرینه
سالک و بیرو اولدیلر * بوند نصکره نغمات و الحان اوتار اداوار اوزره برده برده سیرو دور ایدره رک ایام
بنی العباس ده سیر آهنگ کمال اولوب ابراهیم مهدی و ابراهیم موصلی ایلد یته موصلی ملک ولدی اصباق انک
دخی فرزند ی حمادک مضراب دست و زبان لریله قدیم مکرر نغمه شیرین قنق لذت و حلالت ولدی *
شویه که عهد خلافت عباسی انده شهر بغداد بونلرک لذت و داد نغمه شیرین لریله رغبت شکن دکان قناد
اولوب حال اچمالس و محافله شکر ریزی وصف و تالری لذت بخش دماغ جان اولده در * کویا بونلر
طربکاه عیش و صفا و اچمالس انس و وفایه چارار کان مقامنده اولوب لهو و لعبده بر کونه تدقیق و امعان
ایتدیلر که الهیه مخصوصه و چار باره ترتیبه آلات و قصی ایجاد ایدوب رفاسان خوش خرام میدان لهو
و طریده رقصه آغاز ایتد کارنده بونلر دخی ترنم سیخ اولد لری اشعار ایدار ایلد انلره ده ساز اولور لری ایدی *
لعب مذکور ایلد ترنم ایتدکاری نغمه اصناف ملاهی و طوندن صنف واحد اولوب اوزان مخصوصه و آلات
معینه ایلد ممتاز اولمشدر * بوذ کراولتان بغداد مغنیلری بر کونه آلات رقص دخی ایجاد ایدوب کرچ
اسمیه موسوم ایتدیلر * آلات مذکور اختیادن مصنوع اکرلی رخس صورت لریله که زنانه مخصوص
بعض البسه و ثیابک اطرافنه ربط و تعلیق اولمشدر * طاقه نسوان اول لباس لری کید کد نصکره در
اولتان صورت لره سوار اولوب کویا فارس لر کبی رخس سوارلق صنعتی اظهار و بر بر لریته مقابله قصد ایلد حله
و رجوعی تکرار ایدر لر * بوندن غیری نیجه آلات لهو و لعب دخی ایجاد ایتدیلر که ولایم و اعراس و ایام
اعباد و اچمالس لهو و فراغ اچون اعداد اولمشدر * بومقوله آلات لهو و طرب شهر بغداد و بلاد عراقده
کثیر اولوب انلردن سائر دیاره منتشر اولدی * و دخی شهر موصلده واقع مغنیلرک زریاب نام بر غلام نایاب لری
اولوب انلردن اخذ غنا ایدوب استاد لری بی سبق ایدو چک مرتبه تحصیل مهارت و کسب شهرت ایتدیکله غنبله
و غیره بناء استاد لری غلام مزبوری دیار غریبه صرف ایتدیلر * غلام مزبور مغرب دیار یته واصل و انده
اندلس امیری حکم بن هشام بن عبد الرحمن داخله لاحق اولد قدده امیر حکم بن هشام غلام مزبورک اکرام
و احترامنده مبالغه ایدوب بالذات استقبال و ملاقاتی اچون رکوب ایلدی * و هنر و کماله کمال محبتند تاشی
جوانی تر سینه و اقطاعات عیدیه و جرایات کثیره احسان ایدوب دولتمنده قدر و شانی اعلا و خواص و مقربین
زمره سنه الحاق ایلدی * غلام مزبورک تعلیمه اندلسده صنعت غناده ماهر مغنیان خوش ادا و نغمه
سرایان شیرین نوا کثیر اولوب طوائف مالوک و قنده دلت آتاری باقی قالدی * خصوصاً قطر اندلسده واقع
بلده اشبیلیه ده صنعت موسیقیدن جزء کثیر و بجزا اخر موجود و طامی اولوب بعده صنعت مزبور ملک بلده
مذکور ده آب و تاب و رونق و تضارقی زائل اولد قد نصکره بلاد عدو دن افریقیه و مغریه منتقل و بوا یکی
ملککنک بلاد و امصار یته منقسم اولدی * حالاً مالک افریقیه و بلاد مغربک عماری ناقص و دولت نظامی
مختل ایکن یته انده موسیقیدن بر نشسته و شمه باقیدر * معلوم اوله که صنعت غنا و موسیقی ملک و دولت
و ظایف لازمه سیندن اولوب ایام فراغ و وقت صفایه مخصوص صنایع کالیه دن اولغله عمر انده حاصل اولان
صناعات آخری اولدی کبی دولت تشویش و اختلالی و قنده زائل اولان صنایعک دخی اقدم و اولددر *

والله الخلاق العليم

(فصل)

فصل خامسک اوتوزا یکنی فصلی صنایعده حذق و مهارت خصوصاً صنعت حساب و کاتب صاحبیه عقل
و کمال ایزان ایتدیک یی اتمده در * بوندن اقدم عنوان کابده مذکور تحقیق اولد یقی اوزره انسالک نفس

ناطقه می ابتدای فطرت و خالقند صور کالاتدن خالی اولوب انده بالقوه موجود در * زیرا نفس ناطقه نك
قوه دن فعله خروجی بو طریق ايله دركه ابتدا اعمال حواس و قوی ايله محسوسات جزئییه بی ادراک و احساس
ایدوب ادراکات حسیه نك تجسدند نصیره قوه فکریه ايله علوم ضروریه حسیه دن نظریاته انتقال
و تصورات و تصدیقات مجهوله بی تصورات و تصدیقات معلومه دن تحصیل و اکتساب ایتد کده عقل بالفعل
و ادراک محض اولوب بر ذات روحانی و جوهر نورانی اولغله وجودی استکمال ایدر * بوسیدتاشی
انواع علم و نظر دن هر نوع نفس ناطقه به عقل مزید افاده ایدوب کمالی مزاید اولور * و دخی عمل بالید ايله
حاصل انواع حرف و صنایعده واقع ملکه راسخه دن دخی دائیابرقانون علی وضابط کلی مستفاد اولوب
نفس ناطقه حلیه کمال ايله متجلی اولور * فلهاذا تجریده ممارست عقل و کمالی موجب اولوب ملکات
صناعیه دخی عقل مزیدی اقتضا ایدر * کذلک سکان بلاد و امصاره مخصوص حضارت کامله دخی جوهر
نفسک عقل و کمالی موجب اولور * زیرا حضارت کامله صنایع عدیده دن مرکب بر حالت سنیه دركه تدبیر
منزله متعلق اموره و انبای جنس ايله معاشرت و انزاله الفت و اختلاطه دائیادیه مراعات اولوب بعده
امور دینییه ایقامت و آداب و شروطنه رعایت ايله حاصل اولور * بونلک جله سی قوانین کلیه دن
عبارت دركه علوم کثیره بی متضمن اولوب انلک اذعان و اتقانتدن عقل مزید استفاده اولور * و صنعت
کتابت ايله استفاده اولشان فواید سائر صنایعک مفادندن اکثر اولد یغنی و جهی دخی علوم و فیه و انظار
کثیره به اشمل اولسند تاشیدر * زیرا کاتبده صور حریفه و اشکال خطیه دن صحیفه خیالده مرسوم اولان
کلمات لفظیه به انتقال اولوب و کلمات لفظیه خیالیه دن جوهر نفیسه مرسوم صور معانی به استدلال
اولور * ایدی کاتب فهم مادامکه صنعت کتابت ايله مشغول اوله بر دلیلدن دلیل آخره انتقال ایدوب
نفس دخی دائیما کاتبه له و دایتد کده انک ایچون اده دن مدلولانه انتقال ملکه سی حاصل اولور *
بومفهوم علوم مجهوله نك تحصیل و اکتسابه آت اولان نظر عقلمک معنای اولغله انکله ملکه تعقل
اکتساب اولوب عقل مزید حاصل اولور * و بواسطه اتصالات متعدده و استدلالات متجدده به اعتبار ايله
معالج وجه و امور کلیه ده مزید کاست و فطانت حاصل اولور * بوسیدتاشی کسرای عجم کاتب دواتده
مزید فطانت و کاست حس ایتد کده انلره دیوانه اطلاق ایدوب شیطن و جنونه نسبت ایلدی * حتی بعض
علما کسرا نك بوقولنی کاتبه دیوان اطلاقنه مأخذ اشتقاق عذایتیدر * و بومعناده حساب دخی صنعت
کاتبه الحاق اولوب اصحاب حسابی مزید عقل ايله توصیف ایتیدر * زیرا صناعات حسابیه دخی ظم
و تفریق و ضرب و تقسیم ايله مراتب اعدادده نوع تصرف موجود و ملحوظ اولغله استدلال کبیره محتاج
اولوب صاحبی اعمال فکر و نظره متعود اولور * والله اخر حکم من بطون امتها تکم لانعلون شیا
وجعل لکم السمع والابصار والافئدة لعلکم تشکرون * والحمد لله تعالی وحده و صلی الله علی سیدنا محمد وآله
وصحبه اجمعین

﴿فصل السادس من الكتاب الاول﴾

یعنی کتاب اولک النبی فصلی علوم عقلیه و نقلیه نك اصنافی و اصول و فروعی و تعلیم و افاده نك طرق و مسالکی
و اموره عارض و متعلق اولان سائر احوال و احکام بیان شده در * فصل سادس بر مقدمه و لواحق
عدیده بی مشتمل اولوب الی آخر الی کتاب هریری علی حده ذکر و تفصیل اولور

﴿مقدمه﴾

شول فکر انسانی بیانده دركه نوع بشر انواع حیواناتدن انکله ممتاز اولوب تحصیل معاش و حصولنده
انبای جنسیله تعاونه و معبود حقیقی بی اثبات و تحقیقه و انبیا و رسالک طرف باریدن عبادت تبلیغ
ایتد کاری اموری تصدیقه انکله مهتدی اولوب وعامة حیوانات انسانه انکله مطیع و مسخر اولغین
جناب حق نوع بشری نور فکر ايله تشریف ایدوب خلق ایتدیکی مخلوقاتدن جمع کثیر اوزرینه تفصیل

(فصل)

فصل سادسك اولكى فصلى فكر انسانى پياستددر * معلوم اوله كه الله سبحانه و تعالى نوع انسانى نور
فكر ايله سائر حيواناتدن تميز ايدوب بو جوهر روحانى بي انسانك كمالنه مبدأ و علت و كائنات اوزر بنه فضل
و شرفه غايت و نهايت ايلدى * بواهرلك تحقيق و بيانى بويله دركه مطلق ادراك كه مدرك كندى ذاتندن
خارج اولان اشيايه ذاتنده شعورندن عبارتدر كه سائر موجودات ميانندن حيوانه مختص بر صفت مخصوصه
اولوب معادن و نباتات و سائر جماداتده موجود دكلدر * پس حيواناتك كندى ذاتنده خارج اولان
اشيايه ادراك و شعورى بوجهلدر كه جناب حق انلرده حواس ظاهره خلق ايدوب يعنى سمع و بصر
و شم و ذوق و لمس ديدكارى بش عدد خاصه بي ايجاد ايلدى كه هر بر خاصه ايله مصنوعات حقدن بر مصنوعى
حسن ايدوب جلب نفع و دفع مضرتده بوالاقي استعمال و انتفاع ايدلر * حسن سمع ايله اصواتى استماع و حسن
بصر ايله مبصراتى و مرئياتى مشاهده و حسن شمع ايله روايحى شم و حسن ذائقه ايله طعموى ذوق و حسن لمس ايله
حار و يابس و رطب و بارى احساس ايدر * ليكن انسانى سائر حيوانات ميانندن برخاصه ايله ممتاز ايدوب
حواس ظاهره ايله احساس ايتديكى كجى نور عقل ايله دخی سرفراز ايتديكه جوهر ذاتندن خارج نيجه اشيايه
انكله ادراك ايدر * شو طرريق ايله كه قواى باطنه دماغيه ايله صور محسوساتى انتزاع ايدوب ذهني انده
اعمال و اجاله ايتكه اول صور جز بنه دن صور كليه اخرى بي دخی تجريد ايدلر بعده نفس ناطقه قوه
فكرية ايله اول صور كليه ده تصرف ايدوب تفصيل و تركيب ايله ذهني انده اجاله ايدر * تكيم آيات
قرآنيه دن (وجعل لكم السمع والابصار والافئدة) نص كر عنده افئدة نك مفردى اولان قوا ايله فكره
اشارت اولندى * معلوم اوله كه حواس انسانيه دن اولان فكر دخی اوج مرتبه اوزر بنه مرتب اولوب
هر مرتبه سى بر نتيجه بي منتجدر * مرتبه اولى خارجده ترتيب طبيعى يا ترتيب وضعى ايله مرتب اولان
امورى تعقلدر كه انسان قدرته ايقاع و ايجاد ايتد كدم ابتدا اول امورى ذهنيه تعقل و ملاحظه ايدوب
بعده تفصيل و ايجاد بنه مبادرت ايدر * قوت فكرية نك بوم مرتبه سندا كثرى تصورات اولور * نظام
معاشده جناب نفع و دفع مضرتك حصوله مدار اولان عقل تميزى بوندن عبارتدر * فكرلك ايتكى مرتبه سى
شول فكردر كه انسان انساى جنسيه له معالده و انلك سياسته متعلق آراء و آدابى انكله كسب و استفاده
ايدر * بوفكرلك كثرى احكام تصديقيه اولوب تجربه طريقه شيا فشى حاصل اولد قده فائده تامه
و مصلحت عامه نك حصوله توسل اولنور * فكرلك بوم مرتبه سنده عقل تجربى اطلاق اولنور * فكرلك
اوجنهي مرتبه سى شول فكر دقيقه دركه وراى حسده بر مطلوب كلوى به مجرد علمى يا ظنى مفيد اولوب اعمالدن
بر عمل اهكنا تعلق ايتز بوم مرتبه به عقل نظرى تسجيه اولنور كه كتب منطقيه ده تحقيق اولند بى اوزره
تصورات و تصديقات معلوم شروط مخصوصه اوزره ذهنيه ترتيب خاص ايله مرتب و منتظم اولوب
فكرى تصورى كندى جنسندن تصور آخرى مفيد اولور * بعده اول تصور تصديق دخی كندويه
مجانس اولان علم آخر ضم و ترتيب اولند قده معلوم آخرى مفيد اولور * بوفكرلك غايت و نتيجه سى
حقايق اشيا و اعيان خارجيه نك نفس الامر ده واقع اولد بى اوزره اجناس و فصول و علل و اسبابى
مفيد قوت فكرية بوم مرتبه ايله كامل اولوب حقيقت انسانيه نك معناسى اولان عقل محض نفس مدركه
اولور

(فصل)

فصل سادسك ايتكى فصلى حرف و ضمايغ و سائر حوادث فعليه نك فكر ايله حاصل اولد بى پياستددر *
معلوم اوله كه تحت متقف مرقوع فل كده واقع اشيو عالم كون و فساد طوق بشردن خارج قدرت باهزة
حق ايله موجود نيجه ذوات محضه و اعيان صرفه اوزر بنه مشكل اولوب عناصر اربعه و اندن تكون ايدن

موانع ثلاثه که معدن و نبات و حیواندر * بونارک جله سی قدرت الهیه نک تعلیق حاصلدر *
 ودخی حیواندن صادر افعال و آثار اوزرینه دخی مشتملدر که انرا انسان و حیوانک قصد و اراده لرله
 و جناب حق انلرده خلق ایتدیکی قدرت و استطاعت ایله حاصلدر * و بوافعالک بعضیسی منتظم
 و مرتبدر که نوع بشره مخصوص اولان افعال و اعمالدر * بعضیسی دخی ترتیب و نظامدن خارجدر که
 بشرک غیر حیواناتدن صدور ایدن افعالدر * بواحرک سر و سنی اولدر که انسان اعمال عقل و نور
 فکر ایله حوادث بیننده واقع ترتیب طبیعی یا وضعی به واقف و مطلع اولوب برشی ایجاد ایتک مراد ایتد کده
 ابتدا اول شینک قریب و بعد اسباب و علل و اجزا و ارکان و شروط و سائر مبادیسنه تفطن ایتد کده نصکره
 اول شینک ابتدا سندن انتهایسنه و ارنجه اقتضایدن اسباب و مبادیسنی ترتیب و تقدیر ایدوب لایق اوزره
 مطلوبی اولان فعلی تکمیل ایدر * و هر فعلک حصولی اجزا و مبادیسنی جمع و ترتیبه موقوف اولغله
 اول فعلک تمام و ختامی علل و اسبابندن متأخر اولدینی کبی اجرا سنده دخی و نظامه رعایت لازم اولوب سبب
 مقدمی تأخیر و مؤخری تقدیم ایتک ممکن اولر * و بر فعلک مبدء اوسینی دخی بر مبدء آخره و سبب دیگره
 موقوف اولوب سبب اولک حصولی سبب ثانیه متأخر اولوب سبب ثانی دخی ثالثه و ثالث دخی رابعه توقف
 ایدوب سلسله اسباب ایکی اوج مرتبه ده یا دخی زیاده ایله علل و اسبابک نهایتنه سلم فکر سلیم ایله عروج
 و پیوته ایدن دخول و ولوج مراد اولوب فعل مطلوبک تحصیل و ایجادینه مباشرت اولند قدده فکرک
 منتهای اولان سبب اخیر ایله مبدء اول شروع اولوب بعده سبب اخیرک معلولی و مایعنده واقع اولان سبب
 ثانی به بعده سبب ثالثه تنزل اولنه رق ابتدای امرده خاطر خطور ایدن سبب اول ایله اول عمل ختم اولنسه مثلا
 بر سقف ایجاد اولغی مراد اولند قدده انک علل و اسبابندن ابتداء عامه الیه اولان حائط و جدار خاطر
 خطور ایدوب بعده اول حائطک اساسنه انتقال اولغله ترتیب فکریده اساس علل و اسباب آخری اولور فکر
 فعل و عملده ابتدا اساس بعده جدار ایله بدء اولوب اندنصکره ترکیب سقف آخر عمل اولور * اشبه مفهوم
 صریح بین العلماء اتر اولان قول مشهورک معنای صحیحدر که فعل و عملک اولی فکرک آخری و فکرک اولی
 عملک آخریدر * ایدی انسانک فعل و عملک خارجده حصولی بعضی بعض آخره متوقف اولان علل
 و اسبابنده اجاله فکیره مقصور اولوب فکر و تأملدن نصکره فعل و عمله مبادرت اولنور * و بوفکرک اولی
 عملک آخری و عملک اولی فکرده متأخر اولوب روح انسانی علم و علی جامع مظهر نام آینه الهام اولغله علل
 و اسباب مبادیه ترتیب و نظام عالمه مطلع اولوب افعال و اعمالی منتظم اولور * اما حیواناتده کرحه حسن
 و حرکت موجود لکن فکر و تأمل مفقود اولغله کنیدن صدور ایدن افعال و آثارده نظام ترتیبه موقوف
 و شعوری اولوب افعالی حلیه کمالدن خالیدر * زیرا حیوانات مجرد سمع و بصر و سائر احوالده حواس
 ظاهره بی اعمال ایله انجق محسوسات جزئییه بی حس و ادراک ایدوب مدرکاتی ربط نظامدن عاریدر *
 وقتا که اشبه عالم کون و فسادده معتبر اولان حوادث فعلیه نهج نظام اوزره واقع افعال بشره مقصور اولوب
 رابطه انتظامدن خارج اولان افعال اعمال منتظمه بشره تابع اولغله افعال حیوانات بشرک افعالی
 تحتند مندرج اولوب عامه حیوانات نوع انسانه مسخر اولدی * شویله که نوع بشرک عالم حوادثده احکامی
 نافذ و جاری و افعالی اقطار ربع مسکونه مستولی اولوب سکان و سوا کن معشوره خالک فرمانبر طاعت
 و تسخیری اولدی * بوسرخنی و رزمزدقیق * (انی جاعل فی الارض خلیفه) نص کریمنده اشارت اولنان
 استخلافک معنای اول ظاهر اولدی * اشوفکر و نظر شول خاصه بشر اولان سر ربانی و نوررو سایندر که
 نوع بشر جنس قریب و حسن حرکتده مشارک اولدینی حیواندن انکله ممتاز اولوب اسباب و مسببات
 میاننده واقع روابط و علاقته موقوف اعداد مبادی به شعوری مرتبه انسانی کمال اولور * ودخی توقف
 اسبابده مراتب ناس مختلف اولغله بعض قاص بر شینک ایکی یا اوج مرتبه علل و اسبابنه واقف اولوب
 زیاده سنی ادراکده عاجز اولور * بعضیسی دخی بش یا الی مرتبه علل و اسبابه واقف اولوب درجه انسانی
 اعلا اولور * بویخصوص منصوبه باز قطع شطرنج اولان استادلرک مراتب استعداده قیاس ایله معلوم
 اولور که ترتیب و تقاضی وضعی اولان حرکات لعبدن اوج یا بیش حرکت تخیل ایدوب بعضیلرک خیالی قاصر

اولغه برايكي خر كندن زياده مي تخيلدن عاجز اولور * اكر چه لعب شطرنج مشق و مدد كد ايله حاصل اولان ملاعب موضوعه و ملاهي مصنوعه دن اولوب حقايق اشياء و اسباب و مسياتك علم و معرفتي امر طبيعي اولغه مثال نموده مطابق دكل ايسه ده لكن مرآت عقله لايح اولان صور احكامي ادراك و قياس و مرآتني اقتباسه مقباس اولغه صالح اولوب معقولي محسوس ايله تنظير قبيلدن اولور * والله خلق الانسان وفضله على كثير من خلق تفضيلا

(فصل)

فصل سادسك اوچتني فصلي تجارب صحيح ايله كسب اولنان عقل تجربيينك كيفيت حدوثي ياتنده در * صحايف كتب حكاه مسطور و السنه اساطين حكمتدن مسجوع اولدني اوزره انسان مدني بالطبع اولوب اثبات نبوت و سلطنت سياقنده بوكلامي ذكرايدرلر * مدنيدنه حرف يا ايله مدنيدنه به نسبت قصه اولوب مدنيدنه ايله دخی اتحاد بشره و اشخاص بني آدمك معموره ارضه اجتماعي مراد اولور * بوقوالك معنای اولدر كه نوع بني آدمك حیات و بقا و نشو و نماي علي وجه الاتفراد ممكن اولوب بلكه انبای جنسيه مشاركت و معاشره مبنيدر * زیرا طائفة بشر خود بخود وجود و حیاتني استكمالن عاجز و قاصر اولوب (من المهد الى اللحد) جمله حاجات و امور و نده بالطبع معاونه احتياج جاري مقرر در * و معاونه و مظاهر تك حصولي ابتدا حسن موافقت و ملايمت اوزره مرافقت و مصاحبت بعد ثمرات و منافعه مشاركتيه موقوف اولوب توفير مصالح و تكميل حوايج مذهب مذکور اوزره انبای جنس ايله معامله به منوطدر * لكن چوق كره بومعمله لاده اغراض ناس متحد اولوب جمع كثير بر حاجت و مصالحتك طلب و تمشيتنده مشاركت و مزاجه انتمككه ينلرنده منازعه و مشاجره وقوعه مفضي و الفت و نفرت و صداقت و عداوت و احم و قبائل مياشده محاربه و مصالحه حصوله مؤدي اولور * و طائفة انسانه مخصوص اولان معاملات و مبايعات و مطالبات و مرافعات و قوعی بهایم و اناعام و سائر حیوانات هملي مياشده حسب الاتفاق جاري اولان احوال كمي مهمل و بي نظام اولوب بلكه عنایت علمیه الهیه ايله زمرة بشره احسان و اعطاء اولنان نور فكر ايله افعال و اعماللری مرتب و منتظم اولوب قانون حكمت و سياست اوزره تدبير امور و ترتيب مصالح جهو رايدرلر * شويكه كه تجارب صحيح ايله مأخوذ و ينلرنده معروف اصول حكمت اوزره جاري افعال و اعماله مباشرت و ممارستلری سبيله خير و شرى فرق و تميز ايدوب قبيلح و مقاسدن اجتناب و محاسن و مصالح اكتساب ايدرلر * و تدبير منزل و سياست مدنيدنه ده رشد و بصيرت و مددكه و مهارته باعث و بادی اولان علل و اسباب حسدن بعيد و نظرو دقتيه موقوف اولوب بلكه تجربييه صادق تكرر مشاهده ايله حاصل اولور * زیرا امور مذكوره حس ايله ادراك اولنان محسوسات ظاهر به متعلق معانی تجربييه اولغه صدق و كذبى بيان واقع ايله معلوم اولوب تدبيرده اصابت و خطايه علم و معرفت حاصل اولور * و طائفة بشر دن هر بر فرد انبای جنسيه واقع اولان معاملاتده جريان ايدن احوالى مشاهده و تجربييه سي مقداری كسب كمال ايدن فعل و تركي لا بد و واجب اولان افعال و اعماله واقف اولور * شويكه كه مدت مدنيدنه انبای جنسيه جريان ايدن معاملاتده ملكه حاصل ايدوب مشاهده ايتديكي و قابيلك علل و اسبابني ضبط و عواقب اموره عثور و وقوف زمان مديد و امد بعيد تجربييه به موقوفدر * كاهيجه دخی جناب حق رجالدن حقوق كسه لری تجربييه به توفيق ايدوب مدت قليه ده تجربياني تسهيل ايدر * بوحالت شول كسه لره ميسر در كه اعمال و افعال و اوضاع و اطوار دم آبا و اجداد و شيوخ اسلافه تقليد و اقتدا و انلك اثر و مسلكرينه اقتضايديوب مطالبات و مدافعات و سائر انواع معاملاتك طريقه يقريني انلردن اخذ و تعلم و وعظ و نصيحتلرين قبول ايليوب بالنفس تبصير و قايح و حوادثه اقدام و اتعاب وجود ايله تفصيلدن مستغني اولورلر * بعض رجال بوياده تقليد و اتباعه صالح و تجارب اموره حاذق و بر ناصح صادق دامننه تشبذدن محروم يا قواني استماع و فعلنه اتباعدن معرض اولوب اوهم و خيال لايه تابع و فرس محروم نفسني مضمار تجارب بده اتعاب ايدوب پورا خطرناكه مرشد هادي بيز سلوك ايتكين تجارب اسلافه

مغایر آداب نامالوفه ایل مالوف و موصوف اولور * شویله که هزار کت و عنایله تحصیل ایتدیکی زیوف
مغشوشه محک امتحانه عرض اولند قدیم عیاری ناقص و جوهر خلق کاسد و انبای جنسیله معاملاتی فاسد
اولوب راه طلبیده سعی هیا اولور * اشبو مضمون حکمت مشحون (من لم یؤدبه الا یوان اذبه الزمان) *
قول مشهور بیک مال و معناسیدر که اول کسه که نام ایل معامله و معاشرتدن واقع آداب و اطواری
والدیندن و تربیه و ارشاده ابوین مقامنه قائم اکبر و شیو خدن اخذ و تعلم ایتوب بو طریق مسالو که
سلو کندن اعراض اید بهر حال عهد بعید و آمد مدیده صحایف ایام اوزره واقع حوادث و واقعاتدن بالطبع
تعلمه مضطر اولوب وقت و زمان معاونت طبیعیه اقتضاسیله بالضرور مانک معلم و مربی اولور * ابتدای
فصلدن بو آنه دل ذکر اولنسان احکام نفس بشردن صدور ایدن افعالات مبداء و مصدری اولان عقل
تمیزید نصکره حاصل اولان عقل معاش و تجربی به متعلق امورده مراتب عقائدن بویکی مرتبه دنصکره عقل
نظری مرتبه سی واقعدر که مسائل عقلیه و نقلیه بی جامع قنون مدونه و کتب و مرقفهده مسطور اولوب تعبیر
و تعریفنه علمای کلین رجه الله تعالی علیهم اجمعین تکفل ایتکه بو کابده تفسیر بنه تصدی اولندی *
والله جعل لکم السمع والابصار والافئدة

(فصل)

فصل سادسک در درنجی فصلی زمرة بشر ایل ملائکه کرامه مخصوص اولان علوم و معارف بیائنده در *
معلوم اوله که بر نفس مزه مراجعت ایدوب جوهر عقلی و ثواب علائقندن تجرید ایتدی کمزده وجدان صحیح ایل
عوالم الهیه دن اوج فلکک وجودینه جزم و قطع ایدرز * عالم اول عالم حس و شهادتدر که حواس
خسه ظاهره ایل یعنی حس بصر و سمع و ذوق و شمع و لمس ایل ادراک اولنسان محسوسات ظاهره در که سائر
حیوانات دخی بزم ایل انده مشارکت ایدوب بصیر ایل مشهوردن اولان اشبای حیوانات دخی مشاهده
و حس سمع ایل مسبو غائی انلردخی استماع و حس ذوق ایل طعمی ادراک و شمو ماتی شم ایل و حار و بارد
و رطب و یابس لمس ایل احساس ایدرلر * عالم ثانی عالم فکر انسانیدر که طائفه بشره مخصوص اولوب
حیوانات اندن محبوب و معز و لدرلر * بو ادراک فکری سیبیل روح انسانی و نفس ناطقه نك وجودی علم
ضروری ایل معلوم اولوب حقیقت انسانیه سائر مایات حیوانیه دن ممتاز اولور * زیر اجنب بین و بیارمن
میائنده موجود و صحیفه ذهنده هر سوم صور علیه و نقوش فکریه دارک حسیه و صور محسوساتک غیری
اولوب نفس ناطقه ایل قیامی لازم اولغله عالم جسک فوقنده عالم آخرک وجودی ثابت اولور * بوند نصکره
عالم حس و عالم نفسک و راسیده بر عالم ثالث دخی ثابت اولوب داعیه و اراده و حرکات فعلیه به مصروف
توجهات قلبیه و سائر افتاده و قلوب مزده مشهوردن اولان آثار باطنیه ایل استدلالات اولند قدم معلوم اولور که
بزم عالم نك فوقنده بر عالم آخر دخی موجود اولوب آثار مذکور نك فاعلی اولغله توجهات قلبیه اول
عالمدن استقلاده و استفاضه اولنور * اشبو عالم ثالث عالم ارواح و ملائکه در که اثرلری برده مشهور
و میائزده مغایرت موجود اولوب علم کلی و ادراک ذاتی ایل موصوفلدر * و اشبو عالم اعلاى روحانینک
وجودی و ذات قدسیله بیک علم و شهودی اوزر بنه عالم منامده مشهوردن اولان واقعیه و رؤیا ایل دخی
استدلال اولنور * بو طریق ایل که بز یقظان و بیدار ایکن غافل و ذاهل اولد یغمر امور عالم منامده بره القا
اولنوب هر آن نفسده و عناصر و اقیانان رؤیای صحیح و واقع دخی مطابق و صحیح و صادق اولغله عالم
حقدن وافق غیبیدن فائض و مشرف انوار الهیه اولد یغنی ظاهر اولور * اما اضغاث احلام مرآت
متخلیهده هر سوم اولر صور خیالیه در که قدرت نوم ایل روح انسانی عالم حسده تصرفدن فارغ اولوب حرارت
غریزیه ظاهر دن باطنیه توجه ایتد کده قوای دماغیه دن قوه خیالیهده مخزون اولان صور حسیهده قوت
متفکره نك ترکیب و تحلیل ایل تصرفندن حاصل اولور * اشبو عالم ارواحک وجودی اوزر بنه واقعیه
و رؤیادن اوضح بر برهان قوی قائم اولوب اجمال وجودی معلوم لیکن تفصیل اوزره ادراکندن عقل
معزولدر * اما حکای الهیه قنبده ملائکه عقول اسمیه تسمیه اولنوب انلرک ذواتی تفصیل و ترتیبده زعملری

صحیح و یقینی مفید دکلور * زیرا کتب منطقیه سرد اولیان کلامی فہم اولندی فی اوزرہ برہان نظریہ تنک
شروطی بو خصوصہ جاری اولیوب مختل اولغہ بومسئلہ دہذ کرایتدیکی دایلماری قطع و یقین افادہ سندن
قاصر در * تحقیق بویہ درکہ عند الحکماء برہان نظریہ تنک شرطی اجزاسی اولان مقدمات و قضایا بدہ بیان
اولیہ دن اولوب موضوع و محمول لری تنک حدود ذاتیہ سی معلوم اولق لازمدر * ملائکہ کرام و ارواح
علویہ تنک اجزاء ذاتیہ سی مجهول اولوب کند و حقیقی معلوم اولغہ بویہ برہان اقامتہ سبیل اولندی فی
معیندر * بزم ایچون عالم ارواح تنک تفصیلہ متعلق علوم ادلہ شرعیہ دن استفادہ و اقتباس اولسان
امورہ مقصود درکہ مخبر صادق کلامی تصدیق ایلہ حاصلدر * واشبوعوالم ثلاثہ دن بزم اذہاتمزدہ زیادہ
راسخ و ثابت اولان عالم بشر درکہ حواس ظاہرہ و باطنہ ہندہ وجودی مشہود و علم وجدانی ایلہ
معلومدر * شویہ کہ نوع بشر جسم کشف ظلمانی وجوہ لطیف نورانیسن ہر کب اولغہ عالم عقل
روحانیہ ذاتی نفس و روجہ مجانیس اولان ملائکہ کرام ایلہ مشترک و مشارکدر * و ملائکہ
کرام تنک ذوات قدسیہ لری کثافت مادہ و عوارض جسمانیہ دن مجرد عقل صرف اولوب کتب کلام
و حکمتہ تحقیق اولندی فی اوزرہ اندرہ عقل و عاقل و معقول بالذات متحددر * بلکہ ہمان انلرک ذات
و حقیقتی ادراک و عقل اولغہ حقایق اشیاہ علم وادراکاری دایما حاصل و باطنہ معلوماتہ مطابق اولوب
بر طریق ایلہ شک و شبہ ایلہ عملر نہ خلل واقع اولز * اما طائفہ بشرک طریق علی صور معلوماتک ذاتلرندہ
علی التدریج حصولدن عبارت اولوب دفعہ حاصل اولغہ جملہ عملاری مکسوبدر * و طائفہ بشردہ
ہر آت صور معلومات اولان نفس طاقہ ابتدای فطرتدن مادہ ہیولانیہ اولوب ضرور علمہ فی قابل لکن
بالفعل خالیدر * بعدہ شیاً فشیاً کنندیدہ حاصل صور معلومات ایلہ متخی و صور وجودی لابس
و ممکنسی اولوب موت ایلہ بدنن مفارقت ایتد کدہ مادہ و صورتی مستکمل اولوب ارواح علویہ بہ ملحق
اولور * بوضوئندہ مطلوبی اولان احکام و قضایاتی ایلہ اثبات میاتندہ متردد اولوب کتب منطقہ تفصیل
اولندی فی اوزرہ موضوع و محمول میانی رابط و متوسط اولان حد وسط ایلہ تنی و اثباتک برینی طلب ایدر *
حاصل و معلوم اولدقہ دخی صدق و کذب محتمل اولغہ واقعہ مطابقی پیانہ محتاج اولور * چوق کہ
برہان مناعی ایلہ ایضاح و اثبات اولنوب لکن تراحم علایق حسیہ سبیلہ وراء حجابدن مکسوب
اولغہ علم عیانی بہ محتاجدر کاهیجہ دخی روح انسانیدن حجاب منکشف اولوب تحصیل ایتدیکی
علومک واقعہ مطابقی عیان ایلہ حاصل اولور * تقریر مذکور دن ظاہر و متبیین اولدیکہ طائفہ
بشر ابتدا علمہ متردد اولغہ بالطبع جاہل اولوب لکن شروط صنایعہ بی جامع مقدمات ترتیبی ایلہ
مطلوبی تحصیل ایتککہ بالکسب عالمدر * اما اشارت ایتدیکمز کشف حجاب ایلہ حاصل علم عیانی تنک
طریق اوج شینہ منحصر اولوب بری مداومت اذ کار ایلہ حاصل اولان تصفیہ و ریاضتہ مقصود درکہ
افضلی خضوع و خشوعہ مقارن و خشاومتہ کردن ناہی اولان صلوة اولوب ایکنجیسی لدا یذ نفسانیہ بہ
انہما کدن تنزہ واجتنابدر کہ رأس ریشی صومدر * اوچنچیسی صوم و صلاتک شروط و ارکاتہ مرعان
و آدابہ مداومتہ نکرہ جیج قوی ایلہ جناب حقہ توجہ ایدوب سلب اغیار ایلہ حاصلدر * واللہ علم
الانسان مالم یعلم

(فصل)

فصل سادسک بشنی فہلی انبیاء عظام صلوات اللہ علیہم اجمعین حضراتہ مخصوص اولان علوم بیاتندہ در *
معلوم اولہ کہ بزیقینا یاورز کہ نوع بشر دن بر صفت مخصوصہ یعنی انبیاء عظامہ بر جذبہ الہیہ و حالت
ربانیہ عارض اولور کہ عامہ افراد بشردہ موجود اولان حالات و احوال دن خارج اولوب خواص نبوت
اولان خصایص سنیدندر * شویہ کہ ذکر اولسان وجہ ربانیہ ایلہ دایما طرف حقہ متوجہ اولوب
اندرہ بو حالت سنیدہ صفات بشریہ و قوای حسیہ و شہوت و غضب و سایر احوال بدنیہ بہ غالب اولور *
پوسیدنتاشی امور ضروریہ و ضرورات بشریہ دن غیری سایر احوال بدنیہ و جسمانیہ دن منزہ اولوب

کند و در مخصوص علم ربانی و عرفان وجدانی مقتضای نسخه دائمی از کتب و عبادت و سایر امور آخرتیه مشغول گردد
و جذبه رجائیه اثنا سنده نشمر ملت و هدایت اتمه متعلق طرف حقندن کند و یله و حی اولسان امور دن
خبر و یروب چله انبیاء و مرسلین علیهم السلامه تلقی و حی ربانی بواسطه واحد و هیچ معهود اوزره جاری
اولوب قطعاً تبدل و تخلف ایتمکله بوحالت سنیه فطرت زکبه لرنده مفسور و مجبول امر خلقی مشابه سنده در
ودخی عنوان کابده علم غیب فصلانده و حیه متعلق کلام اثنا سنده سبق و تقدم ایتمش ایدیکه عالم بسیط عناصر
و عالم ترکیب موالیده عامه موجودات ترتیب طبیعی اوزره منتظم و مرتب اولوب اسفلدن اعلایه وارنجه
طبقات وجود ترتیب عجیب اوزره متصل و مرتبدر * و بساطت و مرکباتدن هر اقلک آخنده اولان ذات
طرف اسفل و اعلا دن متصل و مجاور اولدیغی ذاته انقلابه استعداد طبیعی ایله مستعد اولوب عناصر
و مرکباتده بواسطه انقلاب جاریدر * تشکیل عناصر جسمانیه بسیطه دن ارض مائه و ماء هوایه و هوا
ناره منقلب اولوب و مرکبات موالیددن اقلق نباتینک آخنده واقع فخل و کرمک فوقنده اولان اقلق حیوانینک
طرف اسفلنده واقع حارون و صدقه مستحیل اولغه استعدادی ظاهر در * کذلک اقلق حیوانینک طرف
اعلا سندن واقع قرده و میمون یکاست و فراست ایله موصوف اولوب فکر و رویت ایله سایر انواع حیوانیه دن
تمساز اولان نوع انسانه انقلابه مستعد در * و اشجوع عالم کتیب بشرینک فوقنده بر عالم اطفیف روحانی
موجود در که اندن تفهیمده مشهور اولان آثار و استفاد ایتدیکمز قوای مدرککه و محرکه اول عالمک
وجودینه دلیل و شاهد در * و بوعالم روحانیده موجود اولان ذوات قدسیه جیع اشیا به بالذات عالم
اولوب بلکه جوهر حقیقه قناری عقل محض و ادراک صرف اولان عالم ملائکه در * بسط اولنان مقدما تندن
معلوم اولدیکه نفس انسانیه دخی بشریتدن انسلخ و ملکیتیه اتصاله مستعد اولوب طرفه العین و لمح بصیرده
بالفعل ملائکه کرام جنسنه ملحق و متصل اولدقدن صکره ینه عالم بشریتیه رجوع و عالم ملکیتیه وصولی
اثنا سنده بنی نوع و انشای جنسی اولان طاققه بشریه تبلیغ و ابلاغی تکلیف اولوب اخذ و تلقی ایتدیکه
کلام الهی و وحی ربانی و خطاب ملکینک معناسیدر * و چله انبیاء کرام بوحالت سنیه اوزره به مفسور
اولوب فطرت زکبه لری کویا انک اوزرینه مفسور و مجبولدر * و وقت انسلخده خصوصاً مبادی
وحی ده زیاده شدن و تعب چکوب استغراق نوم اثنا سنده ناعندن شنیده اولان آواز خواب کی انلردن
صدای غریب استماع اولندیغی کتب سیر و توارینجده مسطوردر * و انبیای عظامک حالت انسلخ و مقام
ملکیتیه اتصالری اثنا سنده علم و عرفانری علم و شهادت و عیان اولوب بوجهله خطا و زلل و وهم و غلط لاحق
اولز * بلکه حجاب غیب رائل اولوب شهود و عیان حاصل اولغه علم و ادراکری واضح و ضروری و واقعیه
مطابقتی ذاتیدر * و ملکیتدن بشریتیه عود و رجوع علرنده دخی بوعلم ضروری انلردن زائل اولوب *
حالت روحانیه لری صفت بشریتیه غالب و جوهر فطرت لرنده موجود اولان نور ذکاشدید اولغه انشای وحی ده
تلقی ایتدکری علم و عرفان ثابت و راسخدر * و حکمت بعثت اولان تکمیل هدایت اتمه مبلغه بالغ اولنجه
وحی الهی و خطاب سبحانی ایله مشرف اولور (قل انما انا بشر مثکم یوحی الی انما الهکم الله و احذ
فاستقیموا الیه و استغفروه) نصی مصداقجه احکام الهیه زولی انلرده متردد اولور * بوجهله ذکر
اولسان کلام ایله اول کابده علم غیب فصلانده تقدیم اولسان تفصیلی احاطه میسر اولدقدن حقیقت و حجت
معناسی واضح و متین اولوب بسط ثانی ایله مبسوط و ظاهرا اولور * والله الموفق

(فصل)

فصل سادسک التبی فی انسانی ابتدای خلقتده جاهل اولوب بعده علی التدریج کسب ایله عالم اولدیغی
بیانده در * سبق ایدن فصولک اولنده بسط و تحقیق اولندیغی اوزره نوع انسان حیوانات جنسنندن
برنوع مخصوصدر که جناب حقانی سایر انواع حیوانیه دن خاصه ذاتیه می اولان فکر ایله تمساز ایدوب
انکه کامل و مکمل اولمشدر * شویله که کنیدن صدور ایدن افعال و اعمالک انتظام اوزره وقوعنه
وسیلله اولق اعتباریه قوت فکریه عقل تمیزی اطلاق اولتور * اگر انشای جنسیله واقع اولان

معاملات و اعمال اولوب مصالح و مقاصد علم و ادراك اقتناص اولنور ايسه عقل تجربي اطلاق اولنور *
 و عالم غيب و شهادت و واقع موجوداتك احوالنه نفس الامرده بولنديقي وجه اوزره علم و اطلاعه توسل
 اولندقد عقل نظري اتميله تسجيه اولنور * و نفس انسانده عقل و فكر لظهور و مشيه رجدن خروج
 ايدوب قواي جسمانيه و صفت حيوانيّه نك كمال اوزره حصولند فكريه واقع اولوب حسن و قبي و نفع
 و ضرر فرق و تميزه آغاز ايدر * و انسان قبل التميز بالجله علم و ادراكدن خالي اولمغله زمرة حيواناتدن
 معدود اولوب ماده تكمين و مبدأ فطري اولان نطفه و علقه و مضغه به ملقدر * نفس انسانده نك
 و بدني فرق و تميزه قدرت حاصل اولدقد حواس ظاهره و قوت فكريه ايله استعدادي مقداري مراتب
 عليه ده ترقى ايدوب خيال باري ايله جوهريني تكميل ايدر * تكميل عباد اوزر ينه امتنان مقامنده وارد
 اولان (وجعل لكم السمع والابصار والافتة) نص كرمي بومعنايه دليل اولوب سمع و بصر و قوا اقتناص
 شوارد عليه به آلت اولديغنه دلالت ايدر * ايمدي انسان عقل تميزيدن اقدم انجق ماده و هيولا كبي
 استعداد محض اولوب جميع علوم و معارفدن غافلدر * بعده آلات ظاهره و باطنه سني اعمال ايله كسب
 ايتديكي علوم و معارف ايله متخلي اولدقد صورتني تكميل ايدوب حقيقت ذاتيه و جوهر انساني كامل
 اولور * بواصر ك صدق و تحقيقي ابتداي وحي ده خواجه كائنات عليه افضل التسليمان حضرت ترينه
 نازل اولان (اقرأ باسم ربك الذي خلق الانسان من علق اقرأ وربك الاكرم الذي علم بالقلم) ايتدن
 استدلال اولنور * شويكه كه جسم شريف مشيه رجده علقه و مضغه اولديقي ائشاده انرايچون حاصل
 اولميان علم و عرفاني طالا كسب و تحصيل ايله مأمور اولوب نفس انساني جهل ذاتي و علم كسي ايله موصوف
 اولديغنه آيت كرميه دلالت و مبدأ وحي و تزييله انسانك حالت فطريه و كسبيه سینه اشارت اولندي *
 و كان الله عليا حكما

(فصل)

فصل سادسك يدي في فصلي تعلم علوم جله صنايعدن معدود اولديقي سياستده در * بواصر ك تحقيق و بياني
 بوييله ذكر هر علمده حذق و مهارت و تفتن و ممارست اول علمك قواعده و مباديسي احاطه ده ملكه كامله
 حصونه منوط و مسائل و مقاصدينه و قوف و فروعني اولندن اخذ و استنباطه موقوف اولوب مادامكه
 ملكه راسخه حاصل اوليه فنون عليه دن بر فنده حذق و مهارت حاصل اولديقي مقرر در * و دخی اشبو
 ذكر اولنان ملكه مطلوبه فهم و حفظك غيري كيفيات نفسانيه دن بر كيفيتدر * زير افتون عليه دن بر فته
 دائر مسئله واحده نك فهمي اول فنده منتهي ايله مبتدي ميائتمه بلكه دستقايه علمدن بي بهره اولان جاهل
 عامي ايله عالم تحرير ييننده مشترك اولوب * لكن ملكه راسخه فنون عليه ده ماهر عالم متبحره بخصوص
 و آخر دن مسلوب اولمغله ملكه فهمك غيري معنای آخر اولديغنه دلالت ايدو * و علوم و صنايعده
 واقع اولان ملكات نفسانيه كرك ظاهر بنده و كرك دماغده اعمال حواس و مزاوله اعمال ايله حاصل
 اولمغين احر جسماني اولوب * و صفات جسمانيه محسوساتدن اولمغله حصولي تعليم استاده موقوفدر *
 بوسيدتايي هر علم و صنعتك اخذ و تعليمده سند مستند اتمه حذق و مهارت ايله معروف مشاهير معلميّه
 مستند اولق لازم اولوب اقطار ارضدن هر قطر ك اهل قنده معتبر و معقد اولان استاد لردن اخذ و تعليمه
 محتاجدر * و بيه تعليم علوم استاددن اخذ موقوف صنعت اولديغنه دلالت ايدن امور ك بري دخی
 اصطلاحات علومك اختلافي اولوب صنايع سائر كبي مشاهير ائمه اعلامدن هر امامك تعليم و افاده ده كندوبه
 مخصوص بر طريق خاص و اصطلاح معروف و موجود در كه اول اصطلاح علوم و فنوندن خارجدر * زيرا
 اصطلاحات ائمه حقيقت علمده داخل ركن اصلي اولسه جله علماء اصطلاح واحد اوزر ينه اتفاق ايتك
 مقرر ايدى * مثلاً علم كلامده تأليف اولنان كسبه نظر اولندقد متقدمين و متأخرينك اصطلاحاري
 مختلف اولوب ائمه فن كلامدن هر امامك تعليم و افاده سي كندوبه مخصوص اصطلاح اوزره واقع اولديقي
 مشهور و معلومدر * كذلك اصول فقه و علوم عربيه و فروع فقهيه و سائر مطالعة سینه احتياج اولنسان

علومدن هر علمك طريق افاده ده عرف واصطلاحك تغايري صنعت تعليمده طرفك تفاوتنه و علمك ذاته
 و وحدتته دلالت ايدر * تقرير اولسان امور ثابت و متقرر اولدقه معلوم اوله كه ديار مغربده واقع
 دول اسلاميه نك اختلافند ثنائي صناعات عليه و صنايع عليه به ترتيب ايدن نقص و خلل سبيله حالا
 بلاد مزبوره ده سند علم و كمال انقطاعه قريب و زواله مشرف اولوب صدر اعن صدر افواه شيو خدن اخذ
 واستفاده و طالب و مبتدباره تعليم و افاده علوم ايدن اقل قيلدر * زير ديار مغربده بلده قيروان و عمالك
 اندلسه مدينه قرطبه عهد قديمده دارالملك دولت و معدن علم و صنعت ايكي بلده معصوره اولوب علوم
 و صنايعك اسواق رايج و مجوري ذخرايدى * شويه كه مدينتين مذكور تينك عمارلر عمد اولوب
 انده باني عز و شوكت متين و تعليم علومده ملكه و مهارت اصحابي فحول بقايت كثر ايدى * وقتا كه ذكر
 اولسان بلده لر مر و رايام و كر و راعوام ايله خرابه مشرف اولدقه مغرب زمينده كوكب علم و كمال آدل و مراسم
 تعام و افاده زائل اولوب انجق بلده مرا كشته ملوك موحد تينك آفتاب عز و اقباللر طالع اولديغي ايشاده
 ثمره علم و كمال اجتنابيه ساعى اولديلر * لكن دولت موحديه نك رجالي مبادي ظهور لر نده بدوى الطور
 اولوب و خاتمه ادبارلر فائحه اقباللر ينه قريب اولغله بلده مرا كشته مراسم حضارت مستحكم اولوب
 اكنساب علوم و صنايع حق كاله بالغ اولدى * بلده مرا كشته ملوك موحد تينك ظل دوحه دولترى
 زائل اولدقه قاضى ابوالقاسم بن زيتون داعيه تحصيل كمال ايله واسطه مائه سابعده بلده افر يقيه دن ديار
 شرقه عازم اولوب انده سرفرازان فضلك ممتازى امام فخر الدين رازى مر حومك تليذ ينه ملاقي و اندن
 نچه زمان اخذ و تلقايتكم كه عقليات و تقايات حاذق اولوب تونس شهر ينه علم كبير و تعليم حسن ايله عود
 و رجوع ايلدى * و ينه مشاهير اعلام قولدن ابو عبدالله بن شبيب الركنى ديار غرب دن شرقه متوجه
 اولوب جمع محاسن فضل و كمال ايتد كد نصكره ديار مصره قدوم و علماسنه نشر جواهر علوم ايدوب بعدده
 قاضى ابوالقاسم بن زيتونك اثرى اوزره اولدخى بلده تونسسه عود و رجوع و انده تمكّن و وطن ايلدى *
 ابو عبدالله بن شبيبك دخى قاضى ابن زيتون كى تعليمي مفيد اولغله اهل تونس بوايكي فاضل فخر ركن مشككات
 حضور لامع النور لر ندين اقباس انوار كمال ايلوب بسلسله سند تعليملر قرن بعد قرن تليذ لر ينه واصل
 و وسائط عديده ايله ابن حاجبك تليذى و تاليفاتك شارحى اولان قاضى محمد بن عبدالسلامه متصل
 اولدى * بعده محمد بن عبدالسلام مدينه تلسانده ساكن طريق علمده شريكى ابن امام نام فاضل همام ايله
 ملاقات ايچون تليسانه نقل ايدوب انده ميسكت و اقامت ايلدى * جالامدينه تونسده محمد بن عبد
 السلامك و بلده تلسانده ابن امامك تلامبى مدرسه علوم ايله مشغول اولوب * ليكن قلت
 عددرى سندر لر نك انقطاعدن خوف اولنه حق مرنه به واصل اولشدر * نونرد نصكره مدينه
 زراوه دن ابوعلی ناصر الدين مشد نام كسبه مائه سابعه مؤخر نده ديار شرقه ارتحال ايدوب ابو عمرو بن
 حاجبك تليذندن اخذ و تلقايتكم و اندن تعلم ايلدى * و شهاب الدين قرافى ايله ابن حاجبك تليذندن اخذ
 و تقييده مشاركت ايدوب علوم عقليه و نقليه ده جذق و مهارت تحصيل ايتد كد نصكره مغرب ديار ينه علم كبير
 و تعام مفيد ايله عود و رجوع و بجايه شهر ينه نزول ايلوب سند تعليمي مدينه مزبوره واقع طلاب علومه
 متصل اولدى * و ابوعلينك عمرو بن مشد نام تليذى دخى مدينه تلسانده رحلت و انده اقامت ايدوب
 استاذيك طريق اوزره انده نشر علوم و جالامدينه بجايه و تلسانده عمرو بن مشدك تلامبى درس
 و تعليم ايله مشغول اولوب لکن اقل قيلدر * و مدينه قرطبه و قيروانده مبانى علمك اندراسى
 و مائر تعليمك انقراضى وقتند نبرو مدينه قاس و سائر بلاد غرب محاسن تعليمدن خالى اولوب اسلاف
 فحولك سلسله سندرلر منقطع اولغله طلاب ايچون علومده جذق و ملكه حصولى صعب و عسير اولدى *
 و ملكه عليه تحصيلك اسر طريق مسائل عليه ده مناظره و محاوره اولوب تمرين لسان ايله قلوبده علمك نقش
 و ازتسامنه توسل و ثبات و رسوخنه توصيل اولتور * لکن ديار غربده طلبه علومك محاسن عليه به
 ملازمت و مداومتده و عمر لر ندين مقدار كثير كذران ايتد كد نصكره ينه صامت و ساكت و مباحث عليه ده
 مناظره و مباحثه ايله نطق و تكلمده قاصر اولوب اصكثر عنايتلر حفظه مقصور اولغله تعليم علومده

ملکة تصرفدن قاصر لر در * وطلاب مغاربه دن تکمیل علوم ادعاسنده اولان کسینه لری مشاهد
ایدر سنکه بعضی مجالسده مناظره و مباحثه به شروع ایتد کورنده کسب و تحصیل ایتد کاری علمده ملکه لری
قاصر اولوب طریق بحث و الزامده قصور لری ظاهر در * بونلرک آداب مناظره ده تقصیر لری انجیق طریق
تعلیمده قصور لر دن نشأت ایدوب افواه شیو خدن اخذ ایدن اساتذده نلر انقطاع عند تناسیدر * والاعلمای
مغاربه ملکه علمده دن مقصود حفظ اقوال و ضبط مسائله مقصور اولوق زعمیه ضبطه عنایت لری شدید اولوب
حفظ علومده سائر غالب و تحقیق و تدقیق دن غافل در در * بویخصوصه شهادت ایدن امور دندر که مغرب
دیارنده طلبه علوم تحصیل ملکه کمال ایچون اون الی سنه و قوننده انجیق الی سنه مدار سده سا کن اولوب
مدت مزبوره عرف و عادت بلاد اوزره طسلا ب علومک اقتباس کالده مراتب استعداد لری ایچون محک
امتحان تعیین اولمشدر که مدت مذکورده دیامطلوب اولان ملکه علمیه به واصل یا تحصیلندن یأس کلی
حاصل اولور * لکن فی عصر ناهذا دیار غریبه مراسم تعلیم و افاده ده اساتذده قاصر اولوب قوانین علمیه بی
طلاب علومه ترتیب حسن و اسلوب مستحسن اوزره تفهیم و تعلیمدن عاجز اولملر یله طلبه نلر مدار سده مکث
و اقامت لری سائر دیارده نسبتله طور یل و مدید اولدی * اما بلاد اندلسده استیلای افرنج ایلده بر قاج پوز سنه دنیرو
دولت اسلامیه نلر نظامی محتل و مسیلتک اموری بمجل اولمغله بین الاهی مدراس افاده مندرس و اصحاب
تعلیم منقرض اولوب اکثر علومه عنایت لری قلیل اولمشدر * شویله که مجرد سعی و همت لری علوم عربیه
و فنون ادبیه به مقصور اولوب علوم مذکورده نلر سند تعلیم لری ینلرنده محفوظ و سائر فنونک مراسم و مآخذی
مفقود در * اما دیار اندلسده علم فقه و احکامک عینی زائل همان اثر قلیلی باقی قالوب قلبیه نلر عین و اثری
بالکلیه ذاهب اولمشدر * و بوامرک سبی دکادرالاعامه بلاد اندلسده تغلب اعداسیبله آثار عمران
مندرس و سند تعلیم منقطع اولوب بمالک مذکورده دن ساحل مجرده واقع بلاد قلبیه باقی قالمشدر که انلرک
اهالیست نلر دخی تحصیل معاشه سعی و کوشش لری مشاغل علمیه دن اکثر در * اما دیار شرقده سند تعلیم
منقطع اولوب امدد و عهد قدیم دنیرو معمور و علما و فضلا سی موفور اولمغله معدن کمال اولان بغداد
و بصره و کوفه کبی بلاد عظیمه حال اخریه مشرف اولمش ایسه ده حق سبحانه و تعالی حضرت لری انلر دن
اعظم بلاد و امصاری بدل ایدوب عراق عرب دن علم و کمال عراق عجمه و دیار خراسان و ماوراء النهره منقل
بعده بلده قاهره و اکقرب بلاد غریبه واصل اولمغله دیار مذکورده نلر عراقی متصل اولوب جواهر علوم
و فضایل ایلده معمور اولدن خالی اولمشدر * خلاصه کلام عامه اهل شرق صناعت تعلیم علومده بلکه
سائر حرف و صنایعده سائر اهالی بلدانه فایق اولوب بلاد مذکورده من کل الوجوه سائر دیارده غلبه و تفوق
ایتمشدر * حتی اهالی غرب دن تحصیل علم و کمال ایچون دیار شرقه عازم اولان چوق کسه اهل شرقک
علوم و صنایعده یکاست و مهارت لری کوروب انلرک عقل و طبیعت لری اهل غرب دن اکل و نفس و روح لری
بجسب الفطره افضل اولوق زعمیه انلرک کندی ینلرنده حقیقت انسانییه ده اختلاف و تفاوت و قوعنی اعتقاد
و ادعا ایدر لر * لکن زعم لری واقع مطابق اولوب حلیه صحتدن عا طلدر * زیرا ناحیه مشرق ایلده
قطره غرب میانه ده رجالی حقیقت واحده انسانییه ده مختلف اوله جق مرتبه تفاوت اولوب بلکه مشارقه
و مغاربه خواص انسانیت و صفات بشریت ایلده انصافده مشترک و مساوی در در * لکن اقلیم اول ایلده اقلیم
سابع اقلیم منخرقه دن اولوب اولده افراط حرارت و سابعده کمال برودت موجود اولمغله بویکی اقلیمک
اهالیست نلر مجری اعتدال دن خارج و نفوس بشریه نلر کمال و نقصانی مناجیه تابع اولمغله بونلر اقلیم
معتدله رجالنه نسبت ایلده حقیقت انسانییه ده قاصر و بهایم و انعامه ملوق اولملری مستبعد اولور اما اهل
مشرقک مغاربه اوزرینه فضل و کالده رجحان و تفوق لری بوند تناسیدر که اهل شرق لازمه حضارت اولان
مراسم اداب و محاسن اطوار ایلده متصف اولوب و بوندن اقدم فصل سابقده مرور ایشد یکی اوزره آثار
حضارت و اداب سلطنت ایلده تادب و تخلق ایدن کسینه نلرک عقل و کمال لری مزید و فطنت و ذکا لری شدید اولمغله
مشارقه مغاربه به کسب کالده غالب اولمشدر * اهر مذکورک بومقامده زیاده شرح و تحقیق
بویوجه در که ناحیه شرقده واقع امصار و سیمه و بلاد معموره ده سا کن رجالک معاش و مسکن و بنا و امور

دین و دنیا و انبای جنس را به معادله و سایر تصرفات و عادات آنده کند یار مخصوص آداب حسنه و اطوار
مستحسنه لری اولوب بالجه اخذ و ترك وجوب و سلبه متعلق تعامل و تناول ایند کاری اموره اسلوب حکیم
اوزره حرکت و اول آداب رعایت ایدرلر * شویله که هر خصوصه ینلرنده هر سوم اولان آداب حسنه بی
حد و انتخاب ایدوب اصلاتی ترك و تجاوزا یتزل و آداب مذ کوره اسلافدن اخلافه موروث حکم
و مصالحه مین صنایع موضوعه اولوب ولد و الدن و تابع متبوعدن رؤیت و مشاهدته ایله اخذ و تلقی ایدرلر *
ودخی هر صنعت که علی الترتیب اخذ و تعلم اولوب دستور العمل قبله اندن نفعده بر اثر حاصل اولوب
صاحبی عقل مزید ایله متصف و صنعت اخرایی قبوله مستعد اولغله علوم و عارفی تعقل و ادرا کده سریع
اولور * اهل مصر دن تعلیم صنایعده سمع مزه بالغ اولان اخبار عجیبه دندر که چهار اهل و سایر طائر و ماشینی
حیواناته بعض کلیات مفرد و افعال غریبه تعلیم ایدرلر ایشکه کمال ندرت و غرابتی سبیله استغراب
اولور * اهل مغرب اول صنایعی تعلیم دکل فهمندن عاجز اولور * معلوم اوله که تعلیم علوم و صنایعده
بلکه سایر امور معتاده ده ملکه و مهارت حاصل اولدقده انسانک عتقنده ذکا و فکرنده ضیائی موجب نفس
ایچون حاصل اولان ملکات راسخه و آثار علمیه نک کثرتی یکاست و فطانتک و فرنی مورث اولغله عوام ناس
انی حقیقت انسانیه ده تفاوت ظن ایدرلر * حال بوکه ظنلری فاسد اولوب واقعه مخالفدر * بواصرک
صدقی بلاد معهوده ده ساکن حضر یار ایله بریه و بادیه نشینلرینه نظریه حاصلدر که بادی و حضر یارک
اذهان شافیه لری انوار ذکا و یکاست ایله منور اولوب بدوی یارلری مشاهده ایتد کده کند یارینی حقیقت
انسانیه ده اثره مغایر ظن ایدرلر * بوباین و اختلاف ایشه ذاتی اولوب بلکه حضر یار بدوی یارک معتاد
و معلومی اولیان آداب و اطوار و علوم و صنایعده حاذق و ماهر اولمندن تاشیدر * وقتا که حضر یارک
علوم و صنایعده حذق و مهارت لری و آداب و اطواره حسن حرکت لری مبلغ کماله بالغ اولوب غایت و نهایت
واصل اولدقده کالات علمیه دن عاری اولان بدوی و سایر عامیلر انلرک علم و عملده کمالرینی و کند یارک عجز
و قصور لری کوروب بواختلافی فطرت و خلقلرینک تباین و تفاوتنه نسبت ایتد یلر * مع هذا ظن
و تخمینلری واقعه مخالف اولدینی ظاهر در * اهل بریه و بادیه ده فطرت سلیمه اصحابی رجال موجود اولوب
فهم و کماله حضر یار غالب کسه لر مشهود مزر در * لکن اهل شرق تعلیم صنایعده کعبی عالی و قدم لری
راسخ اولوب اهل مغرب بدایت طورینه اقرب اولدینی فصل سابقه مذ کور اولغله بادی رأیده نیجه غافل
و عامیلر بوا یکی فطرک رجالی میاتنده واقع اولان اختلاف و مغایرتی جوهر انسانیت و فطرت و خلقته تفاوتنه
جل ایدوب خطا ایتد یلر

(فصل)

فصل سادسک سکنجی فصلی علوم و معارف اهلای موفوره ایله معمور اولان بلاد و امصارده کثیر اولدینی
بیان ایتد در * بواصرک سینی اولدر که بوندن اقدام ذکرا اولدینی اوزره تعلیم علوم جمله صنایعدن معدود
اولوب افواه شیوخدن اخذ و تعلم ایله تحصیل اولور * و فصول سابقه ضمیمه سبق اینتش ایدیکه حرف
و صنایعک بلاد معهوده لرده کثرت و قلتی نسبتی اوزره واقع اولوب ترفه و تنعمده کثرت و تجملده کثرت دخی
انواع صنایعک وجودت و کثرت اوزره حصوله تابعدر * زیرا تحصیل علوم و کسب صنایع معاش اوزرینه
زاید حالت اولغله اهل بلاد معاش لری تحصیل و استیفا ایتد کد نصکره فراغ بال و رفاه حال ایله وقتلرینه مالک
اولدقنده نقدینه همتلری خاصه لازمه انسانیت اولان علوم و صنایعده صرف ایدرلر * و اول کسه لر که
اهالی قریل قریل ده ساکن اولوب فطرت و استعدادلرینه کوره علوم و صنایعده رغبت ایتد کلرنده اکثر قری
و قصبه اتده اصحاب علم و فضیلت و ارباب حرفت و صنعت مفقود اولغله قروی و بدویلر بهر حال تحصیل علم
و صنعت ایچون بلاد معهوده یه نقل و رحلت و شد حرام عزیمت ایدرلر * تقریر و تحقیق ایتدیکم زامرک حال
و نشانی بغداد و بصره و کوفه و قرطبه و قیروان امشالی بلادده ظاهر در که بلاد مذ کوره صدر اسلامده زیاده
معمور اولوب سکان و اهالیسی هر خصوصه کامل و مبلغ همتلری غایت قصویه واصل اولغله آنده بحار علوم

متلاطم الامواج اولوب ترتيب اصناف علوم واستنباط مسائل وفتونه تفنن ايتاريله اسلاف و اخلاقه سبق
وتقدم ايتديله * وقتا كه بلاد مذكوره نك عراقي ناقص وسكانى قليل اولوب رونق ورواسى نقصانه مائل
اولد قديم بالجه بساط عز و اقبالى مطوى و آب و تابی سراب موهوم كي معدوم اولوب آفتاب علم و كمالى حد
زواله و اصل و برتو و ضياعى سائر بلاد اسلامه منتقل اولدى * بزحالا عصر مزده رباع فضل و كمال
عمارينى عمالك مصر به دن بلده قاهره ده مشاهده ايندوب آلا ف عديده به بالغ سنين مديده دنبرو ديار
مصريه ده عمار و حضارت متين و محكم و سكان و اهالي سنك فنون صنايع مدحذق و مهارتلى مستحكم
اولغله تعلم علومده دخی جله به سبق و تقدملى مقرر در * على الخصوص دولت اترا كده واسطه العقد سبط
نظام و امامه سبجه انتظام اولان سلطان صلاح الدين بن ايوب وقتندن الى يومنا هذا برايكى يوز سنه دنبرو
امراى اترا كك ميان هم عالمه لى ايله مآثر اسلاف محفوظ اولوب ايام سعادت فرجاملرند مدارس علم
و كمال مصون الاند راس اولغله آثار علم و فضل احيا و اذكار حيده لرين ابقا ايتشدر در * زيرا امراى
اترا كك اكثرى سلاطين مصر ك عبيد و عتق اسندن اولغله فوتلرند نصكره سلطان مصر ك حق و لا و يد علياى
سلطنت ايله ذريتلى نه اصايت ايند اموال و املا كه تعرض و تعديسى خوفله اكثر امرا حيا قلرند مدارس
و رباط وزوايا ايندوب و وظائف و مصارفه و اتى قرى و عقار وقف ايند كد نصكره توليت و نظارتى باغله نك
فضله سنى اولادلى نه شرط و تعيين ايتدر لر * مع ذلك امراى اترا ك خيرات و حسناته راغب و مشروبات
جمله احراز ينه طالب اولوب رجاى لطف سبحان و داعيه خوف سلطان ايله انشاى مبانى خيرات
و تكثير مآثر حسنات ايتاريله عمالك مصريه ده اوقاف كثيره و غلات و فوايد عظيم اولدى * شويله كه طلاب
و معلمك و وظائف و جرايالى كثير اولغله اصحاب فهم و طلبه علوم كثير اولوب ارباب استعداد بلاد عراق
و عمالك عربدن بلاد مصره عازم اولد ير * بوسيد تناسلى بلده قاهره قازم زخار علم و كمال اولوب تكامان ملح
اجاج جهات الله شير ينداق عذب فرات فضل و معرفت اولور * والله يخلق ما يشاء

❖ (فصل) ❖

فصل سادسك طوزنجى فصلى اشبوعه و عصره رباع معموره ربع مسكونه متداول اولان اصناف علوم
پيائنده در * معلوم اوله كه شول علوم و فنون كه طائفة بشر قوايل عصر دن انك اخذ و تعلمنه شروع
ايدوب بلاد معموره ده تحصيل و تعليم وجهى اوزر ته اول اولنه ايكي قسمه منقسم و منحصر در * صنف
اول علم عتلى طبعي در كه انسان اكتر تب مقدمات فكريه ايله واصل و مهتدى اولور * صنف ثانى علم
تقليد در كه اصطلاحات موضوعه به مبنى اولوب واضعندن اخذ و تعلمه موقوف در * صنف اولى مذكوره علوم
حكيميه و فنون فلسفيه در كه انسان اعمال فكريه و قراى عقليه ايله اول علومك موضوعات و مسائلنه
و انواع براهين و وجوه تعليمه واصل و مهتدى اولوب انسان صاحب فكر اولقى حسيه بحث و نظرى طريقى
فكرده صوابى خطا دن تميزه قادر اولور * صنف ثانى شول علوم تقليد و وضعيه در كه انارل جله سنى قواعد
شرعيه بى وضع ايند شاوعدن نقله موقوف اولوب عقل ايچون انده حكم و تصرفه مجال يوقدر * مكر
مسائل فروعى اصوله الحاقده جارى اوله كه انده علل احكامه و قوف و اطلاعه نصكره قياس فقهى ايله عقلك
استدلالى جائز در * زيرا جزئيات فرعيه و حوادث متعاقبه فعليه مجرد وضع شرعى ايله نقل كلى فحشده
داخل و مندرج اولوب كتب اصوله شرح و تفصيل اولنديقى اوزر ته قياس طريقى ايله الحاقه محتاج اولور *
ليكن قياس حكمك اصله ثبوتى ناطق خبر شرعى و دليل تقليدن مأخوذ و متفرع اولغله قياس فقهيده دخی
نقله راجع و مستند اولدى * واشبوعه علوم تقليدك اصلى كتاب و سنتدن مأخوذ و الله تعالى ورسولى قبلندن
بزم ايچون مشروع اولان احكام شرعيه ايله انارلى كتاب و سنتدن اخذ و استنباط به بزم ايتد ايند علوم
اولوب ليكن قرآن عظيم و فرقان حكيم لسان ملت اولان لغت عرب اوزر ته نازل و كتاب و سنتدن استنباط احكام
لسان عربى به متعلق علومه موقوف اولغين علوم عربيه علم اصوله الحاق اولنديكى * و علوم تقليديه
مذكوره نك اصنافى كثير اولوب موضوع و غايتلى متميز فنون عديده به منقسم و منحصر در * زيرا

هر عاقل مكلف كندى و ايشاي جنسى اوزر بنه فرض اولنان احكام الهيه بي بيلك واجب اولور * واحكام
دخى نص ايله يا الجاع ايله يا قيس ايله كتاب وسنتدن مأخوذ اولغله ابتدا الفاظ قرآنيه ومعاني
لطيفه سنى بيان ايله كابدن بحث ونظر لازم و اولادى ايكي علمه منقسمدر * شويده كه اكر الفاظ قرآنيه
ومعاني لطيفه سنك بيانى متضمن ايسه علم تفسردر * اكر قرآن مينك نقل و روايتنى طرف حقدن اتمه
تبليغ ايدن نبي عليه الصلاة والسلامه اسناد و قرآنك وجوه قرآنده واقع روايتلر ينك اختلافى مين ايسه
علم مذكور علم قرآندر * بوند نصكره سنت واحاديثى صاحبته اسنادده نظر اولتوب انلري نقل ايدن روايتك
خبرلر بنه وثوق ومقتضاسيله عمل ايچون انلك صدق وعدالت وسائر احوال لرندن بى متضمن ايسه اول
علوم علوم حديثدر * بوند نصكره دخى ذكر اولنان احكام شرعيه بي ادله سمعيه دن و اصول دينيه دن اخذ
واستنباطك كيفيته علم ومعرفتى مفيد قواعد مخصوصه لازم اولغله اندن باحث اولان علم اصول فقه ناميله
معروف و مرسومدر * ذكر اولنان علوم شرعيه على وجه الكمال ايقان واحاطه اولند قدده انلك اوزر بنه
ترتيب ايدن غره وفائده كه افعال مكافينه متعلق احكام شرعيه به علم ووقوف حاصل اولور اول علمه علم فقه
اطلاق اولنور * بوند نصكره معلوم اوله كه تكاليف شرعيه ايكي قسم اولوب بر قسمى بدنه و بر قسمى
قلبه متعلقدر * قلبه تعلق ايدن تكاليف شرعيه ايمان واعتقادي واجب اولان معتقدات دينيه ايله
اعتقادي جائز اوليان احكامه متعلقدر كه ذات وصفات وامور حسنه و ثواب وعقاب و قضاء و قدره مخصوص
عتايد ايمانیه در * ومسائل اعتقادييه بي ادله عقليه ايله اثبات والزام خصم ايچون انلكه احتجاسي مفيد
اولان علم علم كلامدر * بوند نصكره دخى قرآن وحديثه بحث ونظر علوم عربييه به موقوف اولوب
تفسير وحديثك مقدماتى اولغله انلك من حيث التحصيل علمين مذكورين اوزر بنه تقدي لازمدر *
علوم عربييه دخى بر قاج صنف اولوب انلك برى علم لغت برى علم نحو و برى علم بيان و علم ادبدر كه
هر برى فصول آتیه ده ذكر ويان اولنور * اشبوذ كرا اولنان علوم نقليه نك مجموعى ملت اسلاميه و اهل
اسلامه مخصوصدر * اكر چه سائر مال منسوخه ده دخى على العموم بوعلومك امثالى جارى اولوب
انلري اهم سالفه به تبليغ شريعت ايدن نبي اوزر بنه طرف حقدن منزل علوم شرعيه اولوق اعتبار ايله ملت
اسلام ايله جنس بعيدده مشبارك و مساوى ايسه ده لكن ملت اسلاميه جله شرايعى ناسخ اولغله حقيقته
انلره مباين و مغايردر * بناء عليه قرآن كريم غيرى كتب منزله و صحف الهيه به نظر بحسب الشرع الانور
منه بي اولوب ملت اسلامدن اخذ وتلقى اولنمين علوم ايله اشتغال ممنوع و محظوردر * حديث صحيحده
وارد اولد يقي اوزره سلطان انبياء عليه افضل التحايا صلى الله عليه وسلم حضرت تلى ائت من حومه بي
اهل كتابي تصديق و تصديقيدن منع ايدوب على الاطلاق بره وسره انزال اولنان كتب الهيه به وطاعت
وعبادت ايتديكمز معبود حقيقينك وحدانيتنه ايمان كورلندي و اخبار ايله امر و فرمان ايلدي * و بنه
اول جامع مجامع خلق شريف صلى الله عليه وسلم حضرت تلى عمر بن الخطاب رضى الله عنه حضرت تلى
يدلرنده اوراق نور ائدن برورقه كوروب عرق جيتلى ضربان و نازه غضبلى هيچان ايدوب حتى آثار غضب
وجه تاينا كلرنده پيدار اولدى * بعده درج دهان عذب البيانلر بوجوه لؤلؤ بار و كوه رشار اولديكه
بن سزى نور ايت بدلى غوائل شكدن عارى بر حجة بيضا به دلالت و ارشاد ايتدمكه والله صاحب نور ايت
مومى عليه السلام جيتانده اولسه البته بكا اتباع ايدوب مخالفت ايتزدى * و بو كتاب وسنته
اقتدا ايله سائرى تركه ارشاد ايلدى * بوند نصكره ذكر اولنان علوم شرعيه نقليه ملت اسلامده فوق الحد
رايچ واحجاب عقول اعمال فكر و نظر ايله تحقيق و اتقانه درجه عليا به بالغ اولديلر كه انلك فوقنده بر حد
تصور اولنمز * شويده كه اصطلاحات علوم تهذيب و فنون ترتيب اولنوب حسن و تنقيده و راي غايتيه
منتهى اولدى * وفنون نقليه دن هر فنك ريجالى مخصوص اولغله اول فنك حقايق و دقايقته اطلاع
ايچون اكار جوع اولنوب وضع ايتديكاري قانون وقاعده به مراعات ايله تعلم واستفاده اولنور كه تعديد
فنون فصولنده ذكرى تصميم اولندي يقي اوزره عمالك شرق و غربده فنون منزه كوره نك مشهورلرلى مدارس
اولنوردى * حالاهد وعصر منزه فصل سابقده سبق ايتديكى اوزره عمالك غره بده سند تعليم منقطع

اولوب رجالی منقرض اولغله اسواق علم کاسدا اولشدر * لکن بوبابده الله تعالی حضرت تلمیذ دیار شرقه تجلیسی نه وجهله اولدیغی علی وجه الیقین معلوم اولوب ظن راجح ورآی غالب بودر که دیار شرقه عمران وحضارت کثیر اولوب طلاب علم ایچون ترتیب اولتان جرایای موقوفه دن رزق ومعیشتری مرتب ومعین اولغله علوم وصنایعه رغبت واحصانه امداد واعانت اولنوب آفتاب علم وکمال عمالت شرقه لامع الانوار اولوق غالبدر * والله مقدر اللیل والنهار

(فصل)

فصل سادسک اونفخی فصلی قرآن کریمه مخصوص علوم دن علم تفسیر وقرآت بیاتندهدر * قرآن کریم وفرقان عظیم الله تعالی حضرت تلمیذ کلام قدیمدر که پیک وحی بین روح الامین وساطتیله پیغمبریز محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم اوزرینه منزل اولوب مصحف شریف جلدلری یکن صیانتده مکتوب وصدورده محفوظ ومضبوطدر * وقرآن کریم اتمت یکننده متواتر اولوب وقت بعثتدن الی یومنا هذاعلی وجه التواتر منقولدر * الحق صحابه کرام حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم دن بعض الفاظ شریفه قرآنییه وآدابه متعلق کیفیات حروفی اخذ وطریق مذکورده السنه ثقات اوزرینه بین الامه متناقل ومشتهر اولشدر * شویله که ائردن قرآت سبع عنوانیه معروف الفاظ وآدابه متعلق یدی عدد طریق مخصوصک نقلی متواتر اولغله تلقی بالقبول اولنوب صحابه کرام دن ائدری نقل وروایت ایله مشهور اولان مشایخدن جم غفیر وجمع کثیره انتساب ایله معروف ومخصوص اولغین اصول قرآت اولوب کتب فن قرآتده مسطور ومعرفدر * بوند نصکره طرق مختلفه قرآتدن نیجه طریق دخی زیاده وسبعه قرآتده الحاق اولنوب لکن ائمه قرآت قننده قوت نقل وروایتده سبعه مرتبه سنه بالغ دکادر * بعض ناس طرق سبعه نک تواترده جهوره مخالفت ایدوب طرق مذکورده آدابه متعلق کیفیات حروف اولغله سمعا اخذ وروایت ممکن دکلدردیدیلر * لکن اداده تواترک انقطاعی نظم قرآتک تواترینه مانع وقادح عدایته دیلر * اکثر ناس بورآیدن انا ایدوب قرآن کریم الفاظ واداسیله متواتردردیدیلر * طائفه آخری دخی قرآت سبعه دن سدوتسهیل کبی ادای حروفک غیری روایاتک تواترینه ذاهب اولوب کیفیت ادایه سهله وقوف ممکن اولغله ادا متواتر دکلدردیدیلر * قول صحیح دخی بودر قرا وحفاظ طرق قرآنی نقل ایدوب هر عصرده تداول وتداولن خالی اولدیلر * اولوقته بالغ ومتنه ایله علوم صدوردن سطورده نقل ایله جمع وتدوین اولندقد قرآت دخی فن مخصوص عدا اولنوب سائر علوم کبی صحایف اوراقه کتب وتنظیم اولغله صناعات علیه دن صناعت مستقله وعلم منفرد اولدی * و دیار مشرق واندا لسه قرنا بعد قرن ناس الی نقل وروایت ایدوب وجه منقول اوزره قرآت ایدرلر ایدی * خصوصاً موالی بنی عامردن مجاهد نام بحر اندلسک عمالت شرقه سنه مالک اولوب موالی منصور بن ابی عامرک اککافن قرآنی تعلیمه اجتهادی وحضورنده ائمه قزایه عرض ایدوب اهتمامیه مجاهد فن قرآتده ماهر اولوب علوم قرآندن فن قرآتده حفظ ونصبی وافر اولدی * بعد برهه من الزمان مجاهد دایه وجزایر شرقه امارتیه سرفراز اولدقد کندی علمادن وخصوصاً ائمه فن قرآتدن اولغله قلمرو ایالتنده داخل اولان عمالکده علم قرآت مشهور اولدی * وانلک عهد امارتده ابو عمرو دانی ظهور ایدوب فن قرآتده حد کماله بالغ ومعرفت فن واسانیدروایت اکا منتهی اولوب علم قرآتده تصانیف عدیده سی اولغله ناس انک کتبه تعویل وغیردن عدول ایتدیلر * وابو عمرو تصانیف عدیده سی یکنندن کتب تفسیر زیاده نافع ومفید اولغله کار زیاده اعتماد وفن قرآتده انی یکنند و مأخذ اتخاذ ایتدیلر * بوند نصکره ابو عمرو ولده عهده قریب عصور وقرونده شاطبه نام یکنده اهل یکنندن ابو القاسم بن فیره ظهور ایدوب ابو عمرو دانی نک تدوین ایتدیکی کتبی تهذیب وتلخیصه سعی واهتمام ایلدی * شویله که بالجله قواعد فن قرآنی خالایین القرائن حرز الامانی اسمیه موسوم اولان قصیده لامیه مشهورده کشیده سلك نظم ایدوب اسماء شیوخ وروایت قرآت سبعه بی ایچد حروفیه ترتیب بدیع واسلوب عجیب اوزره رمز وایما ایله محکم ایلدی * نا که قصد ایتدیکی ایجاز و اختصار اولوب سلاست نظم سیبیه طلابه حفظی

اسم اولی داعیه سیه نظم و الفاظه مبالغه ایلدی * امام شاطینک قصیده مذکور سی قواعد فی جامع و استیعاب حسن ایه مستوعب اولغله ناس انک حفظ و اتقائه و اولاد لرینه تعلیم و تلقینه اعتنا ایدوب مقرب و اندلس بلادنده عمل بومنون اولوزره جاری اولدی * و دخی بعض اوقاتده علم قرآنه فن رسم دخی ضم اولنور منظوم و منشور تالیف اولندی * فن رسم قرآن عظیمه مخصوص بر فسد رکه انکله مصاحف شریفه دخی حروف قرآنک اوضاع مکتوبه و رسوم خطیه سی معلوم اولور * زیر امواض مخصوصه ده حروف کثیره واقع اولشدر که رسم و کتابی قانون متعارف خطه مختار در * تکیم * (والسما بیناها باید) آیت کریمه سنده باید کلمه سی باید شکلی اوزره ایکی یا ایه مرسوم اولوب * اولاد بجنه و لا اوضعوا لفظ لری دخی لا اذ بجنه و لا اوضعوا سی اوزره زیاده الف ایه * (ویرا الظالمین) نظم کریمه زیاده حرف و اوایل رسم و کتب اولشدر * و بعض مواضعه دخی حرف الف حذف اولنوب و غیر مواضعه شکل ها اوزره مرسوم و کلمه به متصل و مربوط رسم اولتی معروف اولان تا حرف لری مصاحف شریفه ده محدود و منفصل تحریر اولنور * و رسم محفل تهلیلی و اکامه تعلق روح و تعسلی بوندن اقدام خط و کتابه متعلق کلام ضمننده درج اولنوب ذکر و تفصیلی سبق و مرور ایلدی * و قتا که رسوم مصاحف اوضاع خط و قانون کتابه مخالف اولوب حصر و ضبطه محتاج اولغله ناس علوم قرآنی جمع و تالیف ایتدکاری اشتهاده فن رسمی دخی مرسوم صحیفه تدوین ایتدیلر * مغرب دیارنده ریاست علم قرآن ابو عمرو دانی به منتهی اولداده فن رسمه دخی کتب عدیده تالیف ایدوب اشهری کتاب مقنعه رکه ناس انی اخذ و قبول و تعویل و اعتقاد ایتدیلر * بعده ابو القاسم شاطبی کتاب مقنی رائیه اسمیه معروف قصیده مشهوره سنده نظم ایدوب جمله ناس اول قصیده سی حفظ و اتقائه اهتمام ایتدیلر * بوندن صکره کلمات و حروف اخر ایه متعلق رسمه بین الناس کثرت خلاف واقع اولدیکه امیر مجاهدک موالیسندن و ابو عمرو دانیکنک تلا میزندن اولوب انک علوم فی حامل و کتبی ناقل اولان ابوداود سلیمان بن نجیح کنبه انی درج و تسطیر ایلدی * بوندن صکره دخی ینه فن رسمه خلاف آخر واقع اولغله مغرب دیارنده علمای متأخریندن خراز نام فاضل همایم ارجوزه اخری نظم ایدوب کتاب مقنعه اوزر ینه خلاف کثیر زیاده و ضم و ناقل و راویلر ینه عز و واستناد ایلدی * ناس دخی قصیده خرازی حفظه اقتصار ایدوب فن رسمه ابوداود بن نجیح و ابو عمرو شاطبی کتبی ترک ایتدیلر * (علم تفسیر) * معلوم اوله که قرآن کریم بلغای عدنان و فحای خطا نه مخصوص احایب بلاغت اوزره لسان عربده نازل اولغله جمله قبائل عرب انی فهم ایدوب مفردات و ترا کینک معانی لطیفه سنی ادراک ایدرلر ایدی * و احم سالفه به منزل اولان بعض کتب الهیه کبی دفعه نازل اولوب بلکه وقایع کونیه حسیده توحید و فروغ دینیه بیان اولتی ایچون ازمنه عدیده ده آیات معدوده و جل محدود و نزولیه علی التدریج نازل اولشدر * و آیات منزله قرآنیه نک بعضی عقاید ایمانیه به و بعضی افعال مکلفینه مخصوص احکام عینییه به متعلق اولوب و بعض آیات نزولی مقدم و بعضی مؤخر اولغله مؤخری مقدم حکمی ناسخ اولشدر * و رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت لری (لین للناس منازل الهم) نص کریمی و جی اوزره مجمل و مشکل اولان آیات معناری کشف و تبیین ایدوب ناسخ منسوخدن تمیز و احباب صکره تعریف و وررلر ایدی * صحابه کرام دخی معنای مرادی و اسباب نزول آیاتی و مقتضیان احوالی یلوب لسان مجز بیان بوندن نقل و روایت ایه تابعینه تعریف ایدرلر ایدی * تکیم سورة کریمه (اذا جاء نصر الله و الفتح) نازل اولداده مضمون شریف و معنای لطیف احباب کرامک معلوم لری اولوب تکمیل دین و اعزاز اسلامه انتقال و استدلال ایدوب انک امثالی سائر احواله اطلاع و انتقال ایتدکاری صحایف کتب تفسیر و سیرده مسطور در * صحابه کرامدن دخی تابعین حضرت اقی معانی قرآنیه و اسباب نزول و ناسخ و منسوخ اخذ و تلقی ایدوب تسبیع تابعینه نقل و روایت ایتدیلر * شویه که سلسله اسناد صدره عن صدر اسلافدن اخلافه منتقل و منتهی اولوب معانی قرآنیه اقوام رجالدن ماخوذ و سلفدن خلفه منقول اولدن خالی اولدی * تا اول وقتیه بالغ اولدیکه معارف و علوم صدوردن سطور و نقل اولنوب اقوام رجالدن مسجوع و صحابه و تابعیندن منقول اولان آثار کثیره صحایف کتبه درج و تسطیر اولندی *

کیده رک تعاطی نقل آثار کثیره صحایف کتبه دوج و امام طبری و واقدی و ثعالی و انزلک امثالی اعلام
مفسرینه منتهی اولدقه نقل آثار الیه تفسیره تصدی ایدوب جمع و تلفیقنه مشیت علیه الهیه تعلق ایدن
آثاری کتب و تحریر ایتدیلر * بوند نصکره لسان عربیه متعلق علوم دخی جمع و تدوین اولنوب اوضاع
لغات و احکام اعراب و بلاغت ترکیبه دائر قنون و کتب تألیف و تصنیف اولندی * مع هذا صدر اسلام
و قرون اولی ده احوال لسان حسن سلیقه الیه طائفه عربیه مخصوص ملکه اولوب اوضاع لغات و احکام
اعراب و بلاغت ترکیبیدن برآمده نقل و کتابه مراجعت اولمزایدی * کیده رک اختلال روم و عجم الیه
لسان عرب فاسد اولغله احکام لغات کتب اهل لساندن اخذ و تلقی اولنوب و قرآن کریم لسان عرب اوزره
نازل اولغله تفسیر قرآنده دخی علوم مذکوریه احتیاج اولندی * و فن تفسیر ایاکی صنف اوزره
اولوب برصنقی سلفدن منقول آثاره مستند تفسیر تقلیدرکه ناسخ و منسوخ و اسباب نزول و معانی آیات علم
و معرفتدن عبارت اولغله انی ضبط و احاطه انجق صحابه و تابعیندن نقله موقوفدر * بوباید ائمه متقدمین
انار الله بر ائمه هم حضراتی ضبط و احاطه وجهی اوزره تدوین کتب ایدوب لکن کتب مؤلفه و اخبار
منقوله لری غث و سمین الیه مزوج و منقول و مردودی مشتملدر * بواصرک سببی اولدوکه طائفه عرب اهل
علم و کتاب اولیوب اکثری ای بدوی اولغله چنانکه نفوس انسانیه تک طلب و تحصیلنه راغب اولدیغی
امور دن اسباب کائنات و اسرار وجود و بدء خلقته دائر بر شیتک معرفتیه طلب اولد قلنده دین اسلامدن
اقدام ادیان منسوخه الیه متدین اولان اهل کابدن سوال ایدرلر ایدیکه انرا اهل تورات اولان طائفه یهود الیه
انلرک بوباید رآینه تابع اولان فرقه نصارادر * لکن صدر اسلامده بین العرب موجود اولان اهل
تورات و طائفه یهود دخی طائفه عرب کی بدوی اولوب انلرک معظمی دین یهود الیه متدین اولان قبیللر خیر
ایدیکه سائر امورک امرارود قایقنه واقف اولیوب علم و معرفت لری عوام اهل کابک بیلدیکی مرتبه به منحصر
ایدی * وقتا که فلاحه اسلامی قبول ایدوب خلعت ریشه کفر و ضلال ایتد کلرنده اعتقاد و عمل متعلق احکام
شرعیه ده احتیاط واجب اولغله انلرک اخذی کاب و سسته مقصور اولوب بدء خلقت و ملاحم و غزواته دائر
اخباری کالاتی کتب سالفه دن اخذ اوزره ابقا اولندیلر * بونلر کتب الاخبار و وهب بن منبه
و عبد الله بن سلام و انلرک امثالی رجالدرکه بعد الاسلام تورات و سائر کتب بنی اسرا ایلدن نقل اخبار
ایدرلردی * بناء علیه کتب تفاسیر بدء خاقت و سائر ارام ماضیه تک احوالنه متعلق و بونلردن منقول
اولان اخبار الیه مشعون و عمل اولوب نقل و روایت انلرک موقوف اولدی * و اخبار مذکور اعتقاد و عمل
دائر احکام دینییه دن اولیوب عمل و قبولی واجب امور دن اولمغله صحت و ثبوتنده تحری و احتیاط
اولندی * صدر اسلامده نصکره ظهور ایدن اسلاف مفسرین دخی بوباید مساهله ایدوب کتب تفاسیری
نقل اولسان انار الیه علو ایتدیلر * و روایت ایتد کلامی امورک جمله سی ذکر اولندیغی اوزره بریه بوباید ده
ساکن و نقل و خبرده تنقد و تحقیقندن غافل کتب الاخبار امثالی اهل توراته مستند اولوب لکن مات
اسلامده کعب لری عالی اولغله صیت و صداری بعید و قدر لری عظیم اولوب نقل و روایت لری اسلاف مفسرین
اخذ و قبول ایتدیلر * وقتا که ناس نقد و تحقیقه رجوع و تصحیح اسانیده شروع ایدوب بلاد غربده علمای
متأخریندن ابو محمد بن عطیه ظهور ایتد کده جمله تفاسیر متقدمینده نقل اولسان اناری نقد و عیزالیه صحت
و سداده اقرب اولان و جوهی ترجیح و اختیار ده احتیاط و تحری ایتد کده نصکره طالع لای مغرب و اندلس
میائده معتبر و معتنا و جزالت لفظ و اصابت معنای جامع تفسیر مشهوری تألیف و تصنیف و آثار معروفه بی
انده درج و ضبط ایلدی * و اند نصکره امام قرطبی ظهور ایدوب طریقه نقد و تحقیقه ابن عطیه تک اثریه
اقتدار و اتباع ایتد کده مشرق دیارنده مشهور اولان کاب لطیف و تفسیر شریقی اسلوب مذکور و منهاج مسطور
اوزره جمع و تدوین ایلدی * فن تفسیرک صنف آخری روایات و آثاره مقصور اولیوب بلکه معرفت لغت
و مقتضای حاله رعایت الیه تأدیه معناده قواعد بلاغتی متضمن اولغله لسان عرب به راجع علوم مبیندر *
تفسیرک بوضنی اگرچه لسان عربیه متعلق علوم جمع و تدوین اولند قد نصکره اختیار اولندیسه دخی صنف
اول یعنی نقل آثار مقصور بالذات اولغله اندن منفرد و خالی اولیوب لکن بعض تفاسیر ده غالب اولور *

فمن تفسیردن بوصف اوزره جاری وقواعد عربیه به مشتمل و حاوی اولان کتبک احسنی اهل خوارزم
عراقدن علامه زنجشیری به منسوب تفسیر کشافدرکه عمده تفاسیر و مقبول دخول و تحاریردر * لکن
موافق عقاید بنیه ده اهل اعتزالدن اولوب وارد اولان آیات قرآنییه بی مسلک اعتزاله موافق وجه ایله تاویل
وقواعد بلاغه تطبیق ایله تائید ایتمکله تفسیر مذکور دن محققین اهل سنت اعراض ایدوب زنجشیری نیک
علوم عربیه درسخ قدمتی اقرار و اعتراف ایله بیله بنیه جمهور انامی او مقوله تاویلات و قانده بی متضمن
کلماته نظر دن تحذیر ایتدیلر * تفسیر کشافه ناظر اولان کسینه مذهب سنییه اهل سنته واقف اولوب ادله
عقلیه و نقلیه ایله احتیاجه قادر اولاد قده کتب مذکور له غواتلندن مأمون اولوب * کتب مذکور لسان
عربیه فنون عربیه بی جامع اولغین مطالعه سیله اعتنائی فوت ایتمک لایق و تحقیق دکلدر * معلوم اوله که
بلاد غریبه بوعهد و عصر ده بر کتب لطیف و اصل اولدیکه مداین عراق بمحمدن مدینه تبریز علماسندن
شرف الدین طیبی نام فاضل همامه منسوب اولوب تفسیر کشافی شرح و تحشییه بی متضمندر * فاضل
مذکور الفاظ کشفی تتبع ایدوب اعتزاله متعلق کلماته تعرض و ادله سنی تزییف ایتدیکه نصره آیات
قرآنییه ده واقع اعجاز بلاغی اهل سنت رایته تطبیق و مذهب اعتزاله عدم مطابقتی تبیین ایلدی * و علوم
عربیه و فنون بلاغه فایق الاقران اولوب کعبی عالی اولغله ایراد حجج و سر دکلاده مبلغ کماله بالغ اولدی *
وفوق کل ذی علم علیم

(علوم الحدیث)

اما علوم حدیث کثیر و متنوع اولوب فنون عنیدیه به منقسمدر * علوم مذکور به بعضی
حدیث شریفک نامح و منسوخندن بحث و نظری منسل اولوب ناسخ و منسوخک احوال و احکامنه
متعلقدر * زیرا ملت اسلام و شریعت سید الانام علیه افضل الصلاه والسلامده نسخک جواز و وقوعی
ثابت و منصوص اولوب * (ما نسخ من آیه او تنسخها ناسخ من آیه او تنسخها) نص کر بی اوزره جناب
حضرت حق عباد طاف و احسانی و انرا یچون اتمامنه تکفل ایتدیکی مصالح و منافع اعتباریه تخفیف
و تسهیل ایچون مشروعدر * و دخی ناسخ و منسوخک معرفتی آیات قرآنییه و احادیث نبویه به عام و شامل
ایسه ده لکن قرآن کریمده واقع آیات ناسخه و منسوخه نک یسانی کتب تفسیرده مندرج اولوب فن
مخصوص تدویندن مغنی اولغله حدیثه مناص اولان نسخک احکامی علوم حدیثه بیان اولندی * فعلی
هذا ایکی خبرتی و اثبات ایله متعارض و بحسب الظاهر متناقض اولوب یزیدری بعض تاویل ایله جمع
و توفیق متعذر و ایکی خبردن برینک سبق و تقدیمی معلوم و متحقق اولد قده متأخر ناسخ اولق متعین اولور *
و علم نسخ علوم حدیثک اهم و اصعبندن اولوب ضبط و احاطه سنی مشکلد * حتی ائمه تابعیندن امام
زهری حضرت تری نیوردیلر که احادیث نبویه نک ناسخی منسوخندن فرق و تمیزی فقهانی عاجز ایتددر *
امام شافعی رضی الله تعالی عنه حضرت تری نک علم نسخده قدامری راسخ اولوب احادیث ناسخه و منسوخه بی
ضبط و احاطه ده سباق غایات ایدی * وینه علوم حدیث مبلکنه منسلک اولان فنوندن اسانیده دائر
ائمه محدثینک وضع ایتدکری اصول و قوانیندرکه انکله سلسله اسانید و اسماء روات و اخلافک اسلافدن
اخذ و تلقی برینک کفیتی و احوال و طبقات رجال و اصطلاح برینک اختلافی معلوم اولور *
بو امرک تحقیقی بویه درکه مشکات صدر نبوتدن صدوری ثابت و صدق ظن اوزرینه غالب اولان خبر ایله
عمل واجب اولوب بو امر اوزرینه اجماع منعه قد اولغله صدق خبرده غلبه ظنی مفید اولان طرفی تحصیل
مجهت اوزرینه واجب اولور * بونک تحصیلی اسانید حدیثه فیکر و نظر ایله حاصل اولوب روات حدیثک
احوالنه علی ما بنی اطلاع ایله متحقق اولور * شویله که عدول امت انک صلاح و عدالت برینی و ضبط
و اتقان و سهو و غفلتدن برائت برینی خبر و یروب اوصاف مذکور ایله انصاف برینه شهادت ایتدیه نقل
و روایت برینه وثوق و اعتماد حاصل و خبر برینک صدق مظنون اولور * و دخی اوصاف مذکور ده مراتب
رجال متفاوت اولوب طبقات روات ترتیب اولور * بوند فکرمه رجال حدیثک بعض برینک بعض آخر دن

نقل و روایتی که قبلی دخی را وینک شیخند استماعیه یا عکسیه یا شیخک احادیثی اکا کاتبیه یا عرض
و مناو له ایله یا نقل حدیثه اذن و اجازت ایله صحت و قبوله مختلف اولغین طرف اخذ و تلقیدن بحث اولنور *
و ائمه حدیث قتنده حدیث مقبولک اعلای مراتبی صحیح بعده حسن اولوب ادون مراتبی ضعیفدرکه
اولدخی مرسل و منقطع و معضل و مشکل و معطل و شاذ و غریب و منکره مستلدر * و محدثین
بعض احادیثک ردنده اختلاف و بعضیسنک ردی اوزرینه اجماع ایتشدر * کذلک حدیث صحیحک
بعضیسنک دخی صحت و قبولی اوزرینه اجماع و اتفاق اولنوب بعضیسنده قوللری مختلفدرکه محدثین
قتنده بوالقاب و اقسامک تفسیرنده اختلاف کثیر واقع اولوب هر بری رأیی اوزره شرح و تعریف
ایتشدر * بوند نصکره متون حدیثه واقع الفاضلی دخی اقسام عدیده اوزره تقسیم و القاب و اسانید بجهت
انارک احوالی ضم و تذیل ایدوب الفاظ متونک غریب و مشکل و تعجیف و مفترق و مختلفی شرح و بیان
ایتدیلر * شویله که اشبوا انواع و اقسام ایچون قوانین مخصوصه وضع و ترتیب ایدوب کتب عدیده ضمنده
درج و تسطیر ایتدیلر که ذکر اولنان مراتب و القابک یانی و طرق احادیثک طریان قصدن سلامتی
متکفلدر * معلوم اوله که علوم حدیثی جمع و تدوینیه تصدی ایدن سفول محدثیندن ابو عبد الله حاکم
نیساپوریدرکه اصول حدیثی ابواب و فصول اوزره ترتیب و تهذیب و محاسنی اظهار ایدوب قرحه حدیثه
تصانیف عدیده سی مشهور و معروفدر * حاکم نیساپوریدرکه نصکره ظهور ایدن اعلام محدثین دخی فن
حدیثه کتب نافعیه تألیف ایدوب تصانیف متأخرینک اشهری ابو عمرو بن الصلاح مقدم عنوانیه
مشهور اولان کتیبدرکه اوائل مائه سابقه ده کتیبده سمط تألیف اولمشدر * بعده کار محدثیندن
شارح صحیح مسلم امام محیی الدین نووی دخی مقدمه ای عمروه تابع و تالی اولوب فن حدیثه تصانیف
متعدده تألیف ایتشدر * اصول حدیث صاحب شریعتدن منقول اولان سن و آثارک حفظ و ضبطه
وسیلله اولان قرائن جامع اولوب احادیث نبویه ک قبول و ردینه محکم و معیار اولغین شریف المغز ابر فن
لطیفدر * معلوم اوله که روان سنت و حدیث اولان صحابه و تابعین اصارا اسلامده معروف و عصر لرده
مشهور اولوب متقدمینی حجاز و کوفه و بصره ده و متأخرینی شام و مصر ده ساکن ایدیلر * و انارک
یندرنده اهل حجاز شانلری مستور و حاللری مجهول روانک نقل و روایتلری قبولان اعراض و تجافی ایتدیلر
نقل حدیثه اهل حجاز طریق سائر طرفدن اعلا و اقوادر * و سلف صالحین صحابه و تابعین نصکره
طریقه حجازیه تکسید و افضل عالم مدینه امام مالک اولوب اندنصکره انارک اصحابندن ابو عبد الله
ابن ادریس الشافعی حضرت تلمیذ ابن وهب و ابن بکر و قعنبی و محمد بن حسن و انلردن نصکره امام احمد
ابن حنبل انلره معادل ائمه اعلام محدثیندر * و علم شریعت صد و اول و مبادی اسلامده نقل صرف
اولوب رأی و نظر و قیاسده تعمق اولنمغله اسلاف محدثین مشکات صندرنی قوتدن شرفریز صدور
و صحابه کرامدن منقول اولان احادیث و آثاری اسفاره درج و تسطیر و تصحیح و تحری و اسنادی اکمال
ایتدیلر * امام مالک حضرت تلمیذ طریقه حجاز اوزره کتیب موطائی تألیف ایدوب متفق علیه اولان
احادیث صحیحهدن و اصول احکام شرعییه بی انده درج و تسطیر و ابواب فقه اوزره ترتیب ایلدی امام
مالکدن نصکره حفاظ اهل حجاز و عراق و انارک غیری محدثین میاتسده مختلف فیه اولان طرق و اسانید
احادیثک ضبط و معرقنه اهتمام ایدوب بعض احادیثه طرق مذکور مجتبع و متحد و بعضیسنده مختلف
و متعدد اولور * و حدیث واحد مشتمل اولدیقی معانی فقهیه ک اختلافی سیبیلله ابواب فقه ده متکرر
اولوب متن واحد معناسنه یا بلرده مناسب کتر اذ کرا اولنور * قرون ثلاثه منقضی اولدقد نصکره
جهانده اهل حدیثدن محمد بن اسماعیل بخاری ظهور ایدوب نطق روایتی توسیع و احادیث سنقی جامع
صحیحسده ابواب فقه اوزره درج و ترتیب ایلدی * و طرق حجازین و عراقین و شامیین جمع ایدوب
انارک نقل و روایتده اجتماع و اتفاق ایتدکاری احادیثه اعتماد و اختلاف ایتدکاری حدیثی تریله ایلدی *
و اشهارت ایتدیکمزوجه اوزره احادیث بخاری مشتمل اولدیقی معانی فقهیه ک اختلافی سیبیلله ابواب
محدیده متکرر اذ کرا اولنمغله کتب بخاری یدی یکن ایچون حدیثی مشتمل اولوب انلردن اوج یکن

حدیث مکرر ذکر اولی شد در * امام بخاری طرق و اسانیدی احادیث اوزرینه تقریق ایدوب مکرر اند کر
اولسان حدیثی در بایده بر طریق مخصوص ایله ذکر اولی شد در * بعده امام مسلم بن حجاج القشیری
نظهور ایدوب مسند صحیحی جمع و تالیف ایتد کده تصحیح و ترتیبده امام بخاری به اتباع ایلدی * لکن
مکرراتی حذف ایدوب و طرق و اسانیدی ابواب فقه و تراجمی اوزره جمع ایلدی * مع ذلك امام بخاری
و مسلم احادیث صحیحه نك جلد سنی احاطه واستیعاب وجهه اوزره کابلرنده ذکر ایتوب شرطینه موافق تر
ایتدکاری احادیثی کندیلر در نصکره بعض اعلام محدثین ذکر واستدرال ایتدیلر * بخاری و مسلم در نصکره
ابوداود و سجستانی و ابوعیسی ترمذی و عبد الرحمن نسائی ضبط منتهه کندیلر منسوب کتب ثلاثه
مشهوره بی تالیف ایدوب حدیث صحیحده شیخینک طریق بقارندن اوسع طریق اختیار ایتدیلر * بوائه ثلاثه
شروط عمل کندیده متوفر اولان سنن و احادیثک ذکرینی قصد ایدوب شروط بخاری و مسلمه قصر ایتدیلر *
شویله که مابین محدثین معروف و مشهور اولدینی اوزره اسناد صحیحه مخصوص رتبه عالیه ده یا حدیث حسن
و غیره کی اندن دون اولان رتبه ده واقع احادیثی ذکر ایدوب سنت ایله عمله امام اولی ایچون بو طریق
ترجم ایتدیلر * اشبو مسانید صحیحه ملت اسلامده معنا و معنی اولوب ضبط منتهه اتهامات کتب حدیثدر
نودخی اشبو کتب خسه به مسند ابی داود طیالسی و مسند بزار و مسند عبد بن حنبل و مسند دارمی
و مسند ابی یعلی الموصلی و مسند امام احمد ایله انک امشالی مسانید آخری الحاق اولی شد در که انلر ده مجتهد
صحابه کرامدن منقول اولان احادیث مسنده نك ذکرینی قصد اولوب احکام شرعیه اوزره انلر ایله احتیاج
مطلوب دکلر دیو ابو عمرو بن الصلاح دن نقل اولدینی اوزره امام احمد بن حنبل دن مریدر که جمع
ایتدیکی کتاب مسند حقه وادی عبد الله کتاب من بورا و توبیر بیک حدیث اوزرینه مشق در دیر ایدی
وینه امام احمد اصحابندن بر جماعتدن منقولدر که امام احمد کتاب مسندی بزه قرائت ایدوب دیدیکه بو
کتاب مستطابی یدی یوزالی بیک حدیثدن نقد و انتخاب ایتد احادیث نبویه دن اول حدیث که مسلمین انده
اختلاف ایدوب کابنده اول حدیث بولیمه احتیاجه صالح دکلر دیدی دیو نقل ایتدیلر * بو کلام امام
احمد مسنده مندرج اولان احادیثک مجموعه احتیاجک صحنه دلالت ایدوب ابو عمرو بن الصلاح
قوانه مخالف اولور * قول مذکور ی ابن جوزینک امام احمد منساقی حقه و عقده ایتدیکی کابندن نقل
ایلدیم * معلوم اوله که اشبو عهد و عصرده احادیث نبویه دن بر حدیث تخریج اولوب ائمه متقدمین اوزرینه
اول حدیث ایله استدلال اولتی خصوص منقطعدر * زیرا عادت شهادت ایدور که اشبو ائمه متقدمین
و اسلاف محدثین متعدد و متکثر و عصر لری متلاحق و کفایت واجتهاد لری متحقق ایکن سنن و آثار دن
برشیء قصد اترک با سهو و غفالت ایتک متصور دکلر که متأخرین اول سنت و اثره ظفر بولوب نقل و تخریج
ایدلر * بلکه حال رجال عصرک همت و عنایت لری اتهامات کتب احادیثی نقل و روایت ایله ضبط و مؤلفرینه
اسناد ایله صحیحه مصروف اولوب سلسله اسانیدک مبدئندن متهاسته وار فیه ضبط و احکام وجهی اوزره
اتصاله سعی ایدلر * و بوبایده اتهامات سنن اولان کتب خسه مذکور نك صحیحینه صرف همت ایدوب سائر
کتب سنن و احادیثک ضبط و تصحیحنه تعرض لری نادر در * اما صحیح بخاری نك رتبه بی جلدن اعلا اولوب
دقیق و مزایا سنه و جدول عسیر و لغله ناس شرحی استصعاب ایدوب قصد و مر امینی ایضا حده قاصر
اولدیلر * زیرا انده مسطور اولان احادیث صحیحه طرق عذیده و اسانید متعده ایله وارد اولوب اهل حجاز
و شام و عراق دن مروی اولغله صحیح بخاری نك شرحی رجال حدیثک حال و شان لری بی و ناسک انلر حقه سنه
اولان اختلاف لری علم و احاطه به موقوفدر * و کذاک امام بخاری صحیحی ابواب فقه اوزره ترتیب و ترجمه
ایتد که احادیث نبویه دن بر حدیثی سند مخصوص و طریق معین ایله بر بایده ذکر ایدوب بعده ترجمه آخری
و باب آخره دخی حدیثک تعلق و بایندن مقصود اولان معنایی متضمن اولغله اول بایده دخی شه اول حدیثی
ایراد ایدلر * شویله که حدیث واحد متضمن اولدینی معانی مختلفه فقهیه حسیله ابواب عذیده ده مکرر
ذکر اولغله تراجم و ابواب بخاریده امعان نظر اولوب هر حدیثک ذکر اولغله دخی بایه مناسبتی ادرال
ایچون تنقیه و تفهیمه احتیاج اولور * بناء علیه صحیح بخاریده ذکر اولان تراجم کثیره ده اشتباه اولوب

عنوان باب الیه ضمیمه مندرج اولان احادیث میاتمه مناسبه خفی اولغله شرح و بیاتمه ناسک کلامی
طویل و کثیر اولوب * تسکیم کتب قنده ذکراستدیکي ابوابدن (باب تخریب البیت ذوالسویقین من
الحیثه) عنوانیه ذکراستدیکي بابده واقع اولان مناسبه خفیه کبی که باب مذکور آخرمونده طائفه
حبشه دن ایکی ساقزری دقیق کسسه نکیت شریفی تخریب ایتمی ایچون عقد و ایراد استد کد نصره (واذ
جعلنا البیت مثابة للناس وامنا) آیت کریمه سنی ذکرا یلیوب اندن غیر برئسنه زیاده ایتمدیکي جهتدن
عنوان باب الیه آیت کریمه میاتمه مناسبه ک و جهی ناس اوزرینه خفی اولوب توجیهی استعجاب ایتدیلر *
بعضیلر دیدیلر که مصنف تراجم و ابوابی صحایف تسویده درج و تخریر ایتد کد نصره هر ترجمه و بابده کند و به
میسر اولدیغی مرتبه احادیثی کتب و تسطیر ایدوب و حشو و تراجمی اتمام و استیفایلر دن مقدم فوت اولغله
کتاب بخاری مسوده مسود اولدیغی اوزره و ایستد اولغله بعض مواضعنده خلل واقع اولدی دیدیلر *
وقایع اندلسدن یدنی یوز قرق برنار یختمده واقع و قعه طریقه شهبدا فوت اولان غراطه قاضیسی قاضی
ابن بکارک اصحابندن مسوع اولدی که قاضی منور بخاری شرحه قیام ایتمکله ترجمه مذکور الیه
آیت مناسبه تیو و جهله توجیه و بیان ایدوب * امام بخاری ترجمه مذکور الیه آیت کریمه نک تفسیرینی
میراد ایدوب تخریب بیت حدیثی الیه آیت کریمه میاتمه اولان منافات ظاهره نک دفعنه اشارت ایلدی
دیدنی زیر اشکال و سوال (واذ جعلنا البیت) آیت کریمه مسنده واقع جعلنا کلمه سنی قدر نامعنا سنده
استعمالدن نشئت ایدوب یعنی جناب حق بیت شریفی ناس ایچون مامن و مآب تقدیر ایتدیکي صورتده
الی یوم القیام حرم کعبه مقام امن و امان اولغله حدیث شریفدن منقهم اولان هدم و تخریبیدن سالم اولغ
اقتضایلدی * اما حدیث شریف الیه آیت کریمه نک میاتمی توفیق ایچون * جعلنا شرعنا معنا سنده اولغله
ذی السویقین نام شخص حبشینک یقی تخریبینه منافی اولغله ذرا ایتد شریفک ایستد ایستد ناس ایچون
مامن و مآب اولدیغی حالد شریع اولغله تقدیر کبی الی قیام الساعه ناسک انده امن و قرارینی اقتضایلر
نظا اولغله و قرون الیه اندراس و انهدامنی منافی اولغله * توجیه مذکور قاضی ابن بکارک اجله
تلا میزندن اولوب شیخ مزابو البرکات البلقیندن استماع ایلدم * فعلى هذا اول کسبه که صحیح بخاری یی
شرح و تحشییه به تصدی ایدوب ذکرا اولان امور ایحاطه و استیعاب ایتیه لایق اوزره شرح و ایضاح
قصور ایتک مقرر در * ابن بطال و ابن مهلب و ابن تین و انزلک امثالی شرح بخاری کبی شیوخ اولان
اعلام علمادن چوق کسسه دن استدم که کتاب بخاری نک شرحی حالات اوزرینه دیندر دیوب علمای
امت و فضلالی ملندن بر کسسه بخاری نک مرادی اوزره کتاب مذکور ایچون واجب اولان شرحی اكمال
و ایضا ایتمد و وجهله ذمترنده دین اولغله معناسنه اشارت ایتدیلر * اما صحیح مسلم علمای مغربلر
عنایتلری کثیر اولوب فهم و تحصیلنه اکاب و اقدام و صحیح بخاری اوزرینه تفصیلنه اجماع ایتدیلر *
ابو عمرو بن الصلاح دیدیکي صحیح مسلم کتاب بخاری اوزرینه فضل و رجحانی یو و جهله در که مسلم صحیح
بخاری نک کتابنه مزج و درج ایدوب شرطی اوزره کتب ایتدیکي حدیث غیر صحیحدن و تراجمده واقع اولان
امورلر اکثرندن تخرید و تنقیح ایتدیکي جهتندر * ائمه حدیث و فقهای مالکیه دن امام مازری صحیح
مسلم اوزرینه شرح تعلیق ایدوب المعلم بفوائد مسلم اسمیه تسبیح ایتدیکي علوم حدیثدن عبون کثیره و فقه
شریفدن مسائل متنبه بی جامع و حاوی اولوب لیکن اتمامنه موفق اولدی * اند نصره قاضی عیاضانی
تتمیم و تذیل ایدوب اكمال معلم اسمیه تسبیح ایلدی * بعده محیی الدین نووی کلوب صحیح مسلم بر شرح تعلیق
ایتدیکي معلم و اکالده مذکور اولان فوایدی جمع و استیفایلد کد نصره اوزرینه فواید اخری ضم و زیاده
ایدوب شرحی وافی و کافی اولدی * اما کتب سنن اخرای ثلاثه که سنن ابی داود و سنن ترمذی و سنن
نسائی در آنلرده فقهایلر استنباط احکام فقهیه ده ماخذلر نک معظمی مندرج اولغله اکثرینلر
شرحی کتب فقهده مسطور اولوب انجیق علم حدیثه مختص اولان مباحثی شرح بیان ایتدیلر * شویله که
شرح کتب سنن وضع ایتد کاری شریعده تخریج احادیثه لازم اولان علوم حدیثیه و اصطلاحاته تعرض
ایدوب مضمونلر یله عمل واجب اولان احادیث نبویه بی مستقل میاتمدی شرح و تفصیل ایتدیلر * معلوم

اوله که احادیث نبویه نکرده و قبوله هر اتی اش به عهد و عصر ده متمیز اولوب صحیح و حسن و ضعیف و معلول و سایر اقسام و انواعی جهابذه ائمه حدیث نقد و تمیز و ابضاح و تعریف ایتمار به عهد سابقه تصحیح اولمسیان احادیثک حالا تصحیح طریقی باقی قالمشدر * زیرا عهد سابقه ائمه حدیث طرق و اسانیدی یللوب ضبط و اتقانلری بر حده بالغ اید بکه بر حدیث کند و به مخصوص سند و طریق غیر به روایت اولسه وضعی مقابل اولدیغنه فقطن ایدر لر ایدی * تکمیل امام محمد بن اسماعیل بخاری ایچون بونک مثل واقع اولوب بخاری بغدادده قدوم ایتد کده علمایی امتحان قصد به احادیث متعدده نکر سندلری قلب ایدوب بخاریدن احادیثک صحتنی سؤال ایتدیلر * بخاری دخی مقام جوابده دید بکه نقل ایتدیکنر احادیثی بلم لکن حدیث اولی بکا فلان بن فلان و حدیث ثانی بی فلان بن فلان حدیث ایتدی دیو احادیث مسروده نکر جمله سنی وضع صحیح اوزره نقل و روایت ایدوب هر سندی متنته رد و ارجاع ایدوب جواب و پرد کده علمای بغداد بخاری نکر حدیثده امام و ریاستی اقرار ایتدیلر * و دخی معلوم اوله که ائمه مجتهدین دخی بضاعه حدیثده متفاوت اولوب نقل و روایتده اکنار و اقلال اید مختلف اولدیلر * امام ابو حنیفه رحمه الله تعالی علیه حدیثده منقولدر که نقل و اسنادی علی قول اون یدی حدیثه و روایت اخراده الی حدیثه بالغ اولدی * امام مالک قسند انجیق کاب موطا ده مندرج اولان احادیث صحیح اولوب مبلغ عددی اوچیز حدیث مقداری اولور * و احمد بن حنبل حضرت تری نکر مسندده او توز بیک حدیث مندرج اولغله ائمه اجتهددن هر امام اجتهدلری مؤدی اولدیغی مرتبه تصحیح اسنادده اختلاف و نقل حدیثده اکنار و اقلال ایتدیلر * اصحاب تعصبدن بعض متعصبین زعم ایتدیلر که ائمه اجتهددن بعضیلری فن حدیثده قلیل البضاعه اولوب صناعت اسنادده راجل اولغله نقل و روایتلری قلیل اولدی دیدیلر * لکن بکار ائمه حدیثده بوزعم فاسد باطل اولوب حلیه صحتدن عاقلدر * و برادین و شریعت انجیق کاب و سنتدن ماخوذ اولغله مسالک اجتهدده مسالک اولان کسنه فن حدیث و صناعت اسنادده قلیل البضاعه اولدقلری حاده حدیث و روایتده تشعیر ساق اقدام ایدوب طاب حدیثده شد نطاق اقام لازم اولور * تا که احکام شرعی بی اصول حدیثدن اخذ ایدوب طرف حقدن تبلیغ ایدن صاحب شرع دن تلقی ایتکله انک ایچون ملکه استباط حاصل اوله و رتبه اجتهدده اولوب روایتلری قلیل اولان مجتهدینک قلت اسنادلری تصحیح اجادیده معتبر اولان شروطک اختلافنه مبتنی و طرق اسنادلری معترض اولان علل و مطاعینک عروضا متنبدر * خصوصاً که اکثر علمای قسندده جرح مقدم و تعدیلدن ارجح واقوم اولوب و اسباب طعنک عددده هر مجتهدک اجتهدای نهج واحد اوزره جاری اولوب قلت و کثرت اید مختلف اولغله بر مجتهدک اخذ ایتدیکی مجتهد آخرک اجتهدای ترک مؤدی اولور * شویله که طرق اسنادده ضعیفی موجب اسبابی تکمیل ایدن مجتهدک روایتی قلیل اولوب تقلیل ایدنک نقلی کثیر اولور * مع هذا مدینه منوره دار هجرت و مأوی صحابه اولغله اهل حجازک روایتی علمای عراقدن اکثر اولوب انردن عراقه نقل ایدن بکار اعلامک جهاد اید شغلری کثیر ایدی * امام اعظم و امام انجم ابو حنیفه حضرت تری شروط روایات و نقل حدیثده تشدید ایدوب دلیل عقلی قطعی حدیثه معارض اولدده اجتهدده ضعیفی موجب اولغله نقل و روایتی قلیل اولدی * و الا متعصبین زعمی اوزره عدا و روایت حدیثی ترک ایتلری بوجهله متصور اولوب شان عالیه بوزعم فاسدن نحاشی اولتقی واجددر * حضرت امامک علم حدیثده قدم راسخ اصحابی بکار مجتهدیندن اولمیرینه بوجت قاطعه کافدر که بین العلمای مذهب شریقه بنه تعویل و اعتماد اولوب رتبه و قبولی جمله میانشده مسلم و مقبولدر * اما امام ابو حنیفه نکر غیر مجتهدین شروط اسنادده توسیع دائره ایتلری حدیثلری کثیر اولوب جمله سنی اجتهدده متناشیدر * و حضرت امامد نصکره اصحابی دخی شروطده توسع ایدوب روایتلری کثیر اولوب حتی ائمه حنفیه دن امام طحاوی روایت حدیثده اکنار ایدوب مسند مشهور بی تصنیف ایلدی * کاب من بور احادیث جالبه بی جامع کاب جلیل القدر اولوب * لکن صحیح بخاری و مسلمه معادل اولمز * زیرا صحیحینده بخاری و مسلمک اعتبار ایتد کلری شروط علمایک تصریحلری اوزره بین الاثمه مجتمع علیه اولوب طحاوی نکر شروطی متفق علیها دکندر * مستور و اخیال اولان راویدن روایت و غیر شروط مختلف فیها کبی بوسید متناشی صحیحین بلیکه

کتب سنن معروفه مستند طحاوی اوزرینه ترجیح اولنوب شرط طحاوی انلرک شرطندن متاخر اولمغله
کتب خسته مذ کوره کاتقدیم اولمشدر * زیر اصحیحینه مسطور اولان شروط متفق علیهم الصحتی اوزرینه
اجماع جهتیه انلرک تقدیم وقبولی اوزرینه اجماع اولنوب سائر کتب حدیث اوزرینه تفضیل اولمشدر *
سرد اولنان تحقیقات رابقه معلوم اولدقده ائمه اجتهاد حقه سوء ظنندن اجتناب ایدوب انلرک حسن
ظننه احق اولمغله نقل ایستد کبری احادیث و آثارده انلرایچون مخارج صحیحہ التماسنه الیق واولی اولدقاری
حالیلرندن ظاهر در * بوند نصکره علوم حدیثدن بر علم جلیل دخی شرح متون واسانیددر کذا کراصول
حدیث وقوانین اسنادی کتب مسانیدک ابواب و تراجمده مندرج اولان احادیثده واحد ابعدا حدیثدر
و ایراد ایدوب احادیث مسنده نک تفاسیرنده تصریف و اعمال اولنوب * تسکیم بکار محدثیندن طاقظ
ابو عمر بن عبدالبر و ابو محمد بن حزم و قاضی عیاض و محیی الدین نووی و ابن عطار ایله ائمه مغاربه
و مشارقه دن حقوق کسه بومسلکه سالت اولمشدر * اگرچه احادیث مسروده به متعلق کلاملرندن
متون حدیثک فتنه و اغت و اعرانه تعرض اولندیسه ده لکن طرق واسانیده متعلق صناعت حدیثه
تعرضلری ارغب واکردر * اشبوذ کراولنان امور حالاعهد مزده ائمه اعصار و علمای امصار میاتنده
متداول اولان علوم حدیثک اصناف و اقسامیدر * والله الهادی الی الحق و المعین علیه

(علم فقہ و کما تاج اولان فن فرائض پانہ متعلق کلام در)

علم فقہ الله تعالی حضرت تریک عبادہ مکلفینه متعلق احکام شرعیہ سی ادله جمعیہ سنندن استنباط ایله
بیلکدن عبارتدر * اعماله متعلق احکام دخی بشرنوع اولوب وجوب و نذوب و حرمت و کراهت
و ایاحتدر کک کتب و سننندن و انلری بیلک ایچون شارعلک نصب ایستد یکی ادله شرعیہ دن مأخوذدر *
اشبو احکام خسته ادله مذ کوره دن استنباط و استخراج اولدقده انلرک تعلق ایدن معرفته علم فقہ اطلاق
اولندی * و علمای سلف احکام شرعیہ ی ادله مذ کوره دن استنباط و استخراجده بذل مجهود ایدوب
لکن داعیه ضرورت ایله ینلرنده اختلاف کنیرواقع اولدی * زیرا ادله شرعیہ نک غالبی نص قرآن
و حدیث اولوب انلر دخی لسان عرب اوزره نازل و وارد و الفاظ عربیسه معانی و فیرمی و خصوصاً احکام
شرعیہ دن اشیا کثیره ی اقتضاسندن بین العلماء خلاف وقوی معروف اولمغله مجتهدینک اختلافلری
موجب اولدی * بوندن ماعد است و حدیثک مشکات صدر بنو تودن صد و روشتوده طریقاری
مختلف و اکثرینک احکامی بحسب الظاهر متعارض اولوب ترجیحه محتاج و اسباب ترجیح دخی بین العلماء
مختلف قیه اولدیغی اصولده مذ کوردر * کذلک نصوص قرآنییه و احادیث نبویه نک غیری ادله شرعیہ ده
دخی اختلاف اولنوب ائمه اجتهاد لر رأیری مختلف اولدی * و دخی حوادث یومییه و وقایع متجدده نک
جیع احکامی کتب و سنننده منصوص اولمغله نصوصده داخل اولمان احکام ایله حکم منصوص میاتنده
علاده مناسبت و مشابہت اعتبار اولنوب اول مشابہت و مناسبتیه بناء حکم غیر منصوصی منصوصه حل
ایستدیلر * بواسورک جمله سننک وقوی ضروری و خلاف ظهوری ی اقتضای تمکله سادات اسلاف و ائمه
اختلاف میاتنده اختلاف واقع اولدی * بوند نصکره دخی اصحاب کرامک مجموعی اهل قنوی اولمغله
احکام دینییه انلرک جمعیسنندن اخذ اولنوب * بلکه ایچلرندن قرآن مبینی حامل و ناخ و منسوخ و محکم
و متشابه و سائر وجوهنه عارف اولان بکار اصحابدن اخذ اولمشدر * انلر دخی وجوه قرآنییه و احکام
ربانییه ی بالذات مشکات صدر بنو تودن اقتباس ایدوب یا یغمبر مزیلی الله علیه و سلمندن اسقاع ایدن عظمای
اصحابدن اخذ و تلقی ایستدیلر * بوسید تناشی اصحاب قرآ اسمیله تسبیحه اولنوب قرآن مبینی قرائت ایله
امتیاز و اختصاصلری اشعار اولندی * زیرا طائفة عرب فی الاصل قرائت و کتابدن عاری امیسه
اولمغله قرائت و کاتب ینلرنده غریب و عجیب اولمغله علمای اصحابیه قرآ اطلاق ایدوب صدر ملتده
یواسم ایله موسوم و معروف اولدیلر * ممارست کاتب ایله طائفة عرب بدن امیالک زائل و استنباط احکامه
قدرت و فقا هته مکنت حاصل اولوب فقہه شریف علم و صناعت اولدقده احکام فقہه عالم اولان رجاله قزادن

بدل فقها و علمای اسمی تعیین اولندی * و علم فقه بین الفقهیها ایکی طریقه منقسم اولوب طریقه اولی
 طریق اهل رأی و قیاس در که انرا اهل عراق اولوب طریقه ثانیه طریقه اهل حدیث در که انرا اهل حجاز در *
 و اهل عراق قنده تصحیح اسناد شروط کثیره ایله مشروط اولمغله انلرده روایت حدیث قلیل اولوب
 احکام شرعیه بی اکثر یا قیاسدن اقتباس ایدوب انده ماهر اولملر یله انلره اهل رأی اطلاق اولندی *
 و اهل رأی قیاسک پیشوا و مقتدای امام اعظم و همام انجم ابو حنیفه نعمان بن ثابت الکوفی *
 و امام اهل حجاز مالک بن انس اولوب بعده محمد بن ادریس شافعی حضرت تریدر * بوندن صکره طریق
 قیاس ایله اقتباس احکامی علمادن بر طایفه رد و انکار ایدوب انکله عمل و احتیاجی ابطال ایتدیلر *
 انلر فرقه ظاهریه در که مسالک شرعی نصوص و اجماعه حصر و قیاس جلی بی و علت منصوصه بی نصه رد
 ایا یوب علت اوزر یشنه تنصیب ص جمیع مواضعه حکم اوزر یشنه تنصیب صدر دیدیلر * و مذهب ظاهرینک
 امامی داود بن علی و ولدی و انلره تابع اولان اصحاب تریدر * و اشوبو مذاهب ثلاثه مذهب حنفی
 و شافعی و داودیدر بین الائمه مشهور اولان مذاهب جمهور اولوب عامه اهل اسلام بومذاهب اصحابیه
 تقلید ایتدیلر * لکن اهل بیت نبوت اصول و فروع احکامده بر مذهب ابتداء و بر فقه اختراع ایدوب
 انکله تفرد ایتدیلر * و اختراع ایتدکری رأی ضعیف و فقه ضعیفی بعض اصحاب کرام حقنده واقع اولان
 سوء اعتقاد لر یشنه و انلر یشنه عصمت و نزاهتنه و قولر یشنه صدق و صحتنه اعتماد لر یشنه بنا ایتدیلر که
 جله سی اصول واهی در * بومذهب ضعیفک منلی خوارج دخی شد و ایدوب جمهوره مخالفت ایتدیلر *
 لکن عامه اهل اسلام انلرک رأی و مذهب لر یشنه اعتبار ایتدوب بلکه دائره قدح و انکاری توسیع ایتدیلر *
 بوسیدن ناشی انلرک مذاهب واهی لر یشنه بر شی معروف اولوب کلماتری دخی منقول و مروی دکادر *
 شوبله که مذاهب شیعیه و خوارجک آناری انجق موطنلرند موجود اولوب اعتقاد و عملده متعلق کابری
 بلده لرند و دیار شرق و غرب و عینده دولتلی قائم اولان محللرده موجود در * بوندن صکره اهل ظاهرک
 مذهب لر دخی امام لر یشنه اندرابی و جمهور اهل اسلامک رد و انکاری سببیه الیوم مندرس اولوب اثر لر
 انجق کتب بخلافه قدیمه ده باقی قالند در * حقوق کتره بطالیندن طائفه کثیره مذهب اهل ظاهره و قوف
 قصد یله کابری مطالعه اوزر یشنه عکوف ایدوب انلرک فقه و مذهب لر یشنه کتب قدیمه لر یشنه اخذ و موجبیه
 عملده سعی و اهتمام ایدرلر * لکن جمهور اهل اسلامک محتاری اولان مذاهب از به به مخالفتدن غیری
 بر فائده بی منتج اولوب بلکه تلقی علی کتب حصر و معیندن اخذی ترک ایتدیلر اهل بدعدن عند
 اولنورلر * علمای اندلسدن ابن حزم حفظ حدیثده عالی کعب ایکن بومسلکه سالک اولوب کتب اهل
 ظاهری مطالعه به قیام و مذهب لر یشنه میل نام ایدوب زعی اوزر انلرک اقوالندن اجتهاد ایله تحصیل مهارت
 و امام اهل ظاهر اولان داوده بعض مسائلده مخالفت ایلدی * وائمه مسلمیندن حقوق کسه به دخل
 و تعرض ایشکله ناس دخی ابن حزمه بعض ایدوب مذهبی استهجان و انکار و کتبی ترک و اغفال ایله تلقی
 ایتدیلر * حتی ابن حزمک کتب و مؤلفاتی اسواقده بیعدن منع اولنوب بعض احیانه خرق و تمزیق دخی
 اولندی * بو تقدیر چه بلاد اسلامده جله مذاهب متروک و مرفوض اولوب انجق دیار عراقده اهل رأی
 و قطر حجازده اهل حدیث مذهبی باقی قالدی * اما اهل عراقک مذهبده متبوع و مقتدای امام اعظم
 و همام انجم ابو حنیفه نعمان بن ثابت الکوفی حضرت تریدر که مسلک فقهده انک منزل و مقامنه اعلام علمادن
 بر فرد لاحق اولوب رتبه اجتهادده اسرار قب السبق مضمار تقدم ایتدیکنه اصحابی خصوصاً امام
 مالک و شافعی حضرت لر یشنه شهادت ایلدی * اما اهل حجازک متبوع و مقتدای امام دارالهمجرة مالک
 ابن انس الاصمعی حضرت تریدر که قطر حجازده مقام اجتهادده قائم اولوب احیای معالم دین مبین ایلدی *
 امام مزبور استنباط احکام شرعیه ده اهل مدینه مک عمالی دخی مأخذ اخذ ایدوب سائر ائمه اجتهاد قنده
 معتبر و مرجع اولان اصول و ادله دن ماعدلوماً خذایله عمل و اجتهادده تفرد ایلدی * زیرا امام مالک
 رأی ایتدیکه مدینه منوره دارالهمجرة و معدن رسالت اولوب خلقای راشدین و عظمای اصحاب کزین انده
 ساکن اولمغله اهل مدینه امور دینیده اتفاق ایتدکری فعل و ترکده سلف لر یشنه متابعت و اقتدا ایدوب

سلسله اخذی افعال و احوال نبویه بی مشاهده و معاینه ایدن اصحاب کرامه منتهی اولغله اهل مدینه نك
 فعلی و علی امام مالك قنده اصول شرعیه دن اولدی * ناسدن چوق كسه امام مالك حضرت تریك عمل
 اهل مدینه ایله استدلالی مسائل اجماعدن عدا یتكله رد و انكار ایدوب دیدیكه دلیل اجماع عاقه استه
 شامل و جمله انكله عامل اولوب اهل مدینه به مخصوص دكلردیورای مذ كوره ناطق دخل و تعرض اولدی *
 معلوم اوله كه اجماع شرعی ائمه مجتهدینك عصر واحدیه برامردی اوزرینه علی وجه الاجتهاد اتفاقدن
 عبارت اولوب استنباط احكامده اصل و مناط اولق اوزره اجماع اولمشدر * امام مالك حضرت تریك عمل
 اهل مدینه به اعتباری رأی و اجتهاده منقی اجماع جهتیله اولیوب بلكه زمان بعث و رسالتیه منتهی اولیجه
 اخلافك اسلافك بالمشاهده اخذ و اقتیاس و عملارینه استماع و اقتدارینه منتهیدر * شوقدر و اوردركه
 مسئله مذ كوره ایله اجماع شرعی میبائنده مطلق اتفاقده مناسبت و موافقت اولوب باب اجماعده ذكری
 سائر اربابدن البق و انساب اولغله مسئله مذ كوره اصول مالكیه باب اجماعده ذكرو اید اولمشدر *
 لكن اهل اجماعك اتفاقاری ادله شرعیه ده نظر ایله رأی و اجتهاده منقی اولوب اهل مدینه نك فعل و تركده
 اتفاقاری اخلافك اسلافه بالمشاهده اقتدارینه مبتنیدر * اگر مسئله مذ كوره باب اجماعده ذكرو اولیوب
 پیغمبر یمز علیه الصلاة والسلامك فعل و تقریری باندیا خود شرعیعت من قبلنا و مذهب صحابی و استصحاب
 حال امثالی ادله مختلفه ذكرو انسان اوباده اید اولغله دخی انساب اولوردی * والله الموفق * معلوم
 اوله كه امام مالك بن انسده ~~مذكوره~~ محمد بن ادریس المطلبی الشافعی حضرت تریك بلاد عراقه رحلت و امام
 ابو حنیفه نك اصحابه ملاقات ایدوب انلردن اخذ و تلقی و طریقت اهل حجاز ایله طریقت اهل عراقی جمع
 ایتكله بر مذهب مخصوص اختیار ایدوب مذاهب كثره سنیده امام مالكه مخالفه ایلدی * امام مالك
 و شافعی دن كرمه امام احمد بن حنبل ظهور ایتدیكه محدثینك یكازدن اولوب اصحابی علم حذیده حد كاله
 و اصحاب ابی حنیفه دن اخذ و تلقی ایله كامل اولغله حنبلیلدن مذهب آنرا اقتضا ایتدیله * بناء علیه
 اصحاب اسلامده مذهبده تقلید برائمه اریجه به مختص اولوب مقلدین سائر مذاهبی ترك و رد و طرق اوباب
 خلافی ستا ایتدیله * زیرا علوم دینییه ده شعب اصطلاحات كثر و رتبه اجتهاده و مولدن عایق مواقع عدیده
 ظهور ایدوب مذهبی ناهله و رای و دینی موقوف به اولیان رجاله اسناددن خوف و خشیت اولوب اهل
 اسلام اجتهاده عجز و اضطراری تصریح و تقلید ناسی مذاهب اریجه اصحابی ائمه دین و انلره تقلید ایدن
 علمای شرع مبینه رد و تلاعبه مقلدی اولغله غیره تقلیددن منع ایتدیله * بو تقدیرجه ایوم محصول فقه
 شریف بوندن عبارتدر كه ائمه اریجه نك اصوائی تصحیح و احكام و سنید روایتی ضبط و اتقان و كرمه انلرك
 مذاهبی نقل و هر مقلد اقتدا ایتدیكی امامك مذهبیله عمل ایدوب بوندن غیره بر معنی باقی قالمشدر *
 بوسیده تناسلی حالعهده مرده دعوائی اجتهاد مردود و مدعیسی عقبی اوزره منكوص و تقلیدی مهور
 اولور * عامه اهل اسلام اساطین بنیان ملت اولان ائمه اریجه به تقلید ایتمشدر * اما امام احمد بن
 حنبل حضرت تریك اتباع و مقلدین سائر مذاهبه نسبت ایله قلیل اولوب اكثری بلاد شام و عراقده ساكنلر
 ایدی * علمای حنابل حنابل حفظ سنت و روایت حدیثه سائر غالب اولور * لكن طریق قیاس ایله
 استنباط احكامه مایلری قلیلدر * وعهد سابقهده بونلر شهر بغدادده مولت و كثر تری مرید اولوب
 حتی نواحی بغدادده طائفه شیعه ایله معارضه و مجادله لری محاربه و مقارعه به مؤتی اولغله محل مزبورده
 نیجه دفعه قتل عظیمه واقع اولمشدر * بعده وقعه هلا كودم استیلای مغول غول غولاه صوات حنابل
 بغداددن بالكیه منقطع اولوب حالت اولی به بردخی عود و رجوع ممكن اولغله حالا كثر و جمعیتری دیار
 شامده باقیدر * اما امام ابو حنیفه حضرت تریك مذهب شریفاری دیار عراق و هند و چین و ملو و انهر
 و عامه بلاد عجمده منتشر اولوب مالك مذ كوره دوسا كن عامه اهل اسلام اول امام همامه تقلید و اتباع
 ایتمشدر * زیرا امام اعظم و همام انخم حضرت تریك معدن جوهر و وجود لری مدینه كوفه اولوب خلفای
 عباسك اصحاب واركانی شرف تلدلریه مشرف اولغله مذهب شریفاری دارالاسلام عراقده منتشر
 اولمشدر * علمای حنفیه نك اصول و فروعده تألیف و تصنیفاری و ائمه شافعیه ایله مناظره لری كنید

اولوب خصوصاً خلافتانده مساک سدیدلری عجیب اوانغله انتظار غریبه به معنی بر علم مستطرف ابداع
ایتمشدر که حالا ایدی ناسده موجود و متداوولدر * دیار مغربده علم مذکور دن بر تبه موجود اولوب
قاضی ابن عربی و ابوالولید باجی دیار شرقه رحلت ایتلریله یونجه کتاب ایله دیار غریبه عود و رجعت
ایتمشدر * اما امام شافعی حضرت تارینک اتباع و اصحابی حالادیار مصرده سائر دن اکثر اولوب عهد قدیمده
انلر دخی مذهب شریفاری بلاد عراق و خراسان و ماوراء النهرده منتشر اولمش ایدی * شویله که جمیع
امصارده علمای حنفیه ایله قنوی و تدریسده مساوات اوزره مشارکت ایدوب یینلرنده مجالس مشهورده
و مشهوره مناظرات کثیره جاری و کتب خلافتان انواع استدلالرینی محتویدر * بعده دیار شرقت تطلای
دخی استیلای اعدا ایله مختل اوانغله درس و مباحثه دخی مندرس اولدی * امام محمد بن ادریس الشافعی
رحمة الله تعالی علیه حضرت تاری وقتا که دیار مصری تشریف ایدوب انده ماکن بنی عبدالحمکی شرف
نزوله مشرف ایتد کارنده انلر دن بر طائفه حضرت امامدن اخذ و تلذ ایتدیلر * مشاهیر تلامیذ لر دن
بویطی و مزنی دخی دیار مصرده اخذ ایدوب انلرک امثالی سائر تلامیذ کرامه دخی تعلیم علوم ایتمشدر *
کذلکینه عهد سابقده دیار مصرده ائمه مالکیه دن جماعت کثیره موجود ایدیکه انلر بنی عبدالحمک
و اشهب و ابن قاسم و ابن مواز و سائر اعلام فقهار * بونلر دصکره حارث بن مسکن و اولادی
بعدهم قاضی اسحاق بن شعبان و اصحابی ظهور ایدوب نیجه سنین و شهر و مملکت مذکورده مذهب
مالکی اوزره احیای معالم دین و ملت ایتدیلر * بعد برهه من الزمان دیار مصریه ده دولت رافضیه
ظهور یله علوم اهل سنت و جماعت مرفوض و منقرض اولوب فقه اهل بیت متداول و فقههای اهل سنت
و جماعت مندرس و متلاشی اولغله قریب اولمش ایدی * بواشاده مائه رابعه و اخرنده فقههای اهل سنتدن
قاضی عبدالوهاب نام فاضل کامل داعیه تحصیل بلغه معاش ایله شهر بغداد دن دیار مصره نقل و رحلت
ایتد کنده فرمانفرمای ممالک مصر اولان خلفای عبیدین فاضل مزبورک قدر و شانی اعلا و فضل و کمالاتی
اظهار ایله تبیل و اکرام ایدوب خلفای بنی عباسک بوامام همام حقهده تقصیر لرینی ناسه اظهار
و کنیدیلر بئک اصحاب علم و کماله میل و رغبت لرینی اشهار ایتدیلر * قاضی عبدالوهابک قدوسی سیبیه
مذهب مالکی دیار مصرده فی الجمله رواج بولوب اصحابی پیسنده مناظره و مباحثه اولنوردی * وقتا که
سلطان صلاح الدین بن ایوب ظهور ایدوب دولت شیعه و خلفای عبیدین منقرض اولد قدومه دیار مصر دن
فقه اهل بیت دخی مندرس و زائل و فقه اهل سنت حالت اولی سیننه و اصل اولدی * خصوصاً جانب
عراق دن فقههای شافعییه دیار مصر و شامه قدوم ایدوب و کتب رافعی مجلوب و متداول اولغله مذهب
شافعی بئک حسن و رونق حالت اولیدن ازید و او فر اولدی * و علمای شافعییه دن نیجه رجال قرنابعده قرن دیار
مصرده مشهور اولوب آثار لرینی منتشر اولدی * از جهله دیار شامه ده ظل دولت ایو پیسه ده تریسه اولنان
رجالدن محیی الدین نووی ایله عزالدین بن عید السلام ظهور ایدوب بعده ابن رفعه و تقی الدین بن دققیق
العبد بعدهما تقی الدین السبکی نشر علوم ایتدیلر * حالادیار مصرده مستدریست و صدر فضیلت شیخ
الاسلام سراج الدین بلقینی حضرت تارینه منتهی اولغله ممالک مذکورده امام ائمه شافعیه اولوب
بئکه عامه علمای عصرک افضل و اکبریدر * اما امام مالک حضرت تارینک مذهبی اهل مغرب و اندلسه
مختص اولوب بوایکی مملکتک عامه اهل البسی امام مشار الیه اقتدا و اتباع ایتمشدر * شویله که انلرک
غیری بلاد اهل بسندن مذهب مالکه مقتدی رجال قلت اوزره موجود ایه ده اهل مغرب و اندلسک اکثری
مالکه تقلید ایدوب اقل قلیلی غیره اتباع ایتدیلر * زیرا اوائل اسلامده مغرب و اندلس اهل البسی اکثریا
قطر حجازه آمدشدا ایدوب منتهای سیر و سفر لرینی بلاد حجازه مقصود ایدی * مدینه منوره دخی صدر
اسلامیه دارالعلم اولوب علوم دینییه بلاد عراقه اندن منتشر و علمای عراق کرچه نقد تحقیق ایله مشغول
و مشتهر ایدیلر لکن بمالک عراق مغرب و اندلس اهل بسنک مساک و مجر لنده واقع اولغله علمای
مدینه دن اخذ و اقتباسه اقصا ایتدیلر * تاریخ مذکورده علمای مدینه بئک شیخ و رئیس لرینی امام
مالک و انک شیوخ اولوب بعده اصحاب و تلامیذی اولغله اهل مغرب و اندلس بوجهله امام مالک

حضرت تارینه تقلید و اقتدا ایدوب رأیاری سیمارینه و اصل اولیان سائر مذاهب اصحابه اتباع ایتدیلر *
 سبب آخر دخی بودر که مغرب و اندلس اهل السنه اکثری طائفه عرب کبی بدوی اولوب اهل عراقه مخصوص
 رقت حضارت ایلله مألوف اولملریله مناسبت بدوت اهل بحازه میل و رغبت لرینی موجب اولدی * بوندن ناشی
 مذهب مالکی مغرب و اندلس سیمارینه میاتمه علی الدوام غرض و طری اولوب علی التدریج حضارت میل و رغبت
 ایتدکارتده سائر اطوار لر ی بدوتدن حضارت میل اولدی کبی مذهب لری قطعاً حالت اولی سبندن میل
 اولدی * و قبا که مذاهب ائمه دن هرامانک مذهبی تابع و مقتدری قبتده مدون و غربت بر امام
 مخصوص اولوب انرا یچون اجتهاد و استنباط احکام ممکن اولدی ایسه متبوع لری اولان امام همامک بسط
 ایتدکاری اصول و قواعدی ضبط و اتقان ایتدکد نصکره لدی الحاحه الحاق حکم ایچون مسائل تطهره
 و وت استنباهده تفریق حتماً اولدی * و تطهیر و تقریق مسائله اقتدار ملکه راسخه به موقوف
 و حسب الاستطاعه مذاهب ائمه به اتباعه محتاج اولوب خالعه و عصر هر زده ققاهت ملکه مذکورده دن
 عبارتدر * و امام مالک حضرت تارینک تلامیذی مدینه دن مصر و عراقه متفرق اولوب انراک امین
 و افضل قاضی اسماعیل و انک طبقه سینده ابن خوزیمنداد و ابن منجاب و قاضی ابوبکر الایمری
 و قاضی ابوالحسن بن القصار و قاضی عبدالوهاب و انراک بعدنده سائر شیوخ مالکیه ضبط مذهب
 ایتشدر * و بلاد مصرده ابن القاسم و اشهب و ابن عبدالحکم و حارث بن مسکین و سائر انراک
 طبقه لرنده اولان ائمه مالکیه نشر علوم ایتدیلر * و اندلسده یحیی بن یحیی اللمی مدینه منوره به رحلت
 ایدوب امام مالک ملاقات و اندن کاب موطائی روایت ایلوب اجله اصحابندن اولدی * بعده یسه
 اندلسدن عبدالملک بن حبیب دخی نقل و رحلت ایدوب ابن قاسم دن و شرکسندن اخذ و تلقی علم ایتدکله
 بلاد اندلسده مذهب مالکی بسط و نشر ایلوب ملک مذکورده کاب واضحه بی تدوین و تألیف ایلدی *
 بعده انک تلامیذندن عتبی نام فاضل دخی فقه مالکده کاب عتبه بی تصنیف ایلدی * و دیار افریقیه دن
 اسد بن فرات دخی شد حرام رحلت ایدوب ابتدا اصحاب ابی حنیفه دن اقتباس نبراس کمال ایتدکد نصکره
 مذهب مالکده اتقوال ایلوب ابن قاسم دن سائر ابواب فقهی کتب و تلقی ایلدی * کاب مزبور قریوانه
 و اصل اولوب مؤلفی اسمنه نسبت طریق اوزره اسدیه اسمیه تسمیه اولندی * کاب مزبور فاضل
 مالکیه دن سخنون قرائت بعده دیار شرقه رحلت ایدوب ابن قاسم ملاقات و اندن اخذ علوم ایلدی *
 و ابن قاسم مسائل اسدیه به معارضه ایتدکله سخنون مسائل مذکورده نک کثیرندن رجوع ایدوب استادانک
 مسائل جمع و تدوین و رجوع ایتدیکی مسائلی ثبت و کتب ایلدی * و ابن قاسم سخنون ایلله اسد بن فرات
 مکتوب کوندر و سخنونک رجوع ایتدیکی مسائل مخصوصه بی اسدیه دن محو ایتدک اوزره اشارت ایلدی *
 لکن اسدک شدت و صوابی رجوع دن منع ایتدکله ناس اسدیه بی ترک ایدوب مدونه سخنون ایلله عملی ترجیح
 ایتدیلر * و کاب مذکور مسائل اسدیه و سخنونیه ایلله مختلط اولقله کاب سخنون مدونه مختلطه عنوانیه
 معروف و مرسوم اولدی * اهل قریوان فقه مالکیده مدونه سخنون و اهل اندلس واضحه و عتبه اوزرینه
 عکوف و استمرار ایتدکد نصکره ابن ابی زید مختصر نام تألیفنده کاب مدونه و مختلطه بی اختصار و مختصر
 مذکور دخی فقه قریواندن ابوسعید بر ادعی تهذیب نام کابنده تلخیص ایتدکله اهل افریقیه مشایخ
 کاب تهذیبیه اعتماد و اعتبار ایدوب انی وجهه اعمال و ماعداسنی ترک و اهمال ایتدیلر کذلک اهل اندلس
 کاب عتبه بی اعتماد و قبول ایلله واضحه و غیر یسنی ترک ایلدی علماء مذهب اشبو کتب امهاتک شرح و ایضاح
 و جمعنه حالاً متعاهد اولوب اهل افریقیه دن ابن یونس و غلی و ابن حجر زونسی و ابن بشیر و بونلر امثال مشایخ
 مدونه و اهل اندلسدن ابن رشد و انک امثالی کسسنه کاب عتبه اوزرینه مشیت باری تعلق ایتدیکی
 قدر شروح کثیره کتب و تحریر و معانی مغلقه سنی راغبینه تسهیل و تیسیر ایلشدر و امهات مذکورده نک
 حاوی اولدیگی مسائل و اقوال مختلفه بی ابن ابی زید کاب نوادرده جمع و تدوین و جمله متفرعاتی ایضاح
 و تبیین ایتدکله کاب مذکور جمیع اقوال مذهبی شامل اولوب اغلبی ابن یونس مدونه اوزرینه تألیف
 ایلدیکی کابنده نقل و بیان ایلدی مذهب مالکی قریوان و قریوان دولترینک ایام انقراضینه قدر عمالک

أفر يقبه واندلسه بجزائر كبي متكاثر وشرقا وغربا مشتهرا وله رق بعده مغرب زمين اها ليسى دخی كتاب
ابى عمرو بن حاجب ظهورينه دكين ككايين مذکورين ايله تمسك وعمل ايتديله ابن حاجب موسى اليه طرق اهل
مذهبي وبهر مسئله ده اولان اقوال متعدده ومختلفه لرين هر بايد بيان وتلخيص ايتكين مارالبيان ككاي
مسائل مالكيه في جامع اولفله مذهب ايجون برناج يعني مجموعة كافله مقامنده قائم اولدى • طريق مالكيه
مصرده حارث بن مسكين وابن مبشر وابن الهيثم وابن رشيق وابن شامس واسكندريه دخی عوف وبني سند وابن
عطاء الله عهد وزمانلرندن باقي ايديسه ده ابن حاجب كچدن اخذ وتلقى ايلديكي معلوملر دكلدر • لكن انقراض
دولت عبيدين وذهاب فقه اهل بيت وظهور فقهاء شافعية ومالكيه دنصكره كلوب ككاي مائه سابعه آخرنده
مغرب زمينه ورود ايتككاه طلبه اهل مغربدن بر جمع كثير وخصوصا ولايت بجايه اها ليسى ككاي كبر مشايخي ابو
علي ناصر الدين ذواوى ايدى • مصرده اصحاب ابن حاجب دن قرائت وتلقى ومذکور ككاي نسخ وديار مغربه
جلب ايتككاه تلاميدي بيننده اشتهار و قطر بجايه ده انتشار بولغين عكوف واستمسك ايتديله • انلردن سائر
امصار مغربه به اتقالي ومذکور شيخ ناصر الدينك تأثير ترغيب سيبيله طلبه فقه ككاي من بوري مغربده
بوعهدده قدر قرائت وتدريس ايدولر • مشايخلرندن ابن عبد السلام وابن رشد وابن هارون ككي بر جماعتك
بجمله سي اهل تونس شيو خندندر ككاي مذکورى شرح ايدوب ابن عبد السلام ايسه ميدان اجاده ده جمله سینه
سبق ايتشدر • مع ذلك مغرب زمين اها ليسى ككاي تهذيبى دخی دروسلرنده قرائت وتعاهد ايدولر • والله
يهدي من يشاء الى صراط مستقيم

حائز رتبة مشيخت كيرا اولان علمای كرام وذوات معارف انسابدن پيرى زاده محمد صاحب افندي اشبو
مقدمه ابن خلدون ترجمه سنه تسميس ساق اتمام وبذل نيروي مالا كلام ايدولر چارسوي بلاغتبه عرض
كلاى فضل وعرفان و ابراز پديضاى فصاحت وتبيين بيور مشلرايسه ده كيت خامه خوش خراملرى
بومجلده ترك رقتار و مركز فراغت عطف عنان اختيار ايتديكندن اشبو ترجمه نافع لك مطالعه سنه رغبت
بيوره حق ذوات معارف سمات مقدمه دن بلاتر ترجمه باقى قلان فصولك دخی مطالعه سنه خواهشكر
اوله جقارى دركار بوانوب حرمانيتارى روا كوريله مديكندن تقبيل للفائده فصول مذكور عرپ
العبارة وله رق اشبو ترجمه فك ذيلته تحرير وكتاب برله اكمال مجله مطبوعه به مبادرت اولندى

• (علم الفقه الفرض) •

وهو معرفة فروض الوراثة وتصحيح سهام الفريضة مما تصح باعتبار فروضها الاصول او مناصفها وذلك اذا
هلك أحد الورثة وانكسرت سهامه على فروض ورثته فانه حينئذ يحتاج الى حساب يصحح الفريضة
الاولى حتى يصل أهل الفروض جميعا في الفريضة الى فروضهم من غير تجزئة وقد تكون هذه المناصفات
أكثر من واحد واثنين وتعد لذلك بعدد أكثر ويقدر ما تعدد يحتاج الى الحساب وكذلك اذا كانت
فريضة ذات وجهين مثل أن يتر بعض الورثة بوارث ويتركه الآخر فتصحح على الوجهين حينئذ وينظر
مبلغ السهام ثم تقسم التركة على نسب سهام الورثة من أصل الفريضة وكل ذلك يحتاج الى الحساب وكان غالبا
فيه وجعلوه فنامقدا والناس فيه تأليف كثيرة أشهرها عند المالكية من متأخري الاندلس كتاب ابن
ثابت ومختصر القاضي أبي القاسم الخوافي ثم الجعدي ومن متأخري افر يقبه ابن النمر الطرابلسي وأمثالهم
وأما الشافعية والحنفية والحنابلة فالهم فيه تأليف كثيرة وأعمال عظيمة صعبة شاهدة لهم باتساع الباع في
الفقه والحساب وخصوصا بالمعالي رضى الله تعالى عنه وأمثاله من أهل المذاهب وهو فن شريف لجمعه بين
المعقول والمنقول والوصول به الى الحقوق في الوراثة بوجوه صحيحة يقينية عند ما تجهل الخطوط وتشكل
على القاسمين وللعلماء من أهل الامصار بها عناية ومن المصنفين من يحتاج فيها الى الغلو في الحساب وفرض

المسائل التي تحتاج الى استخراج المجهولات من فنون الحساب كالخبر والمقابلة والتصرف في الجذور ومثال ذلك فيملون بها تاليفهم وهو وان لم يكن متداول بين الناس ولا يقيد بقياسه ولونه من وراثةهم لغرابته وقلة وقوعه فهو يقيد المراد وتحصيل الملكية في المتداول على أكل الوجوه وقد يمتحج الاكثر من أهل هذا الفن على فضله بالحديث المنقول عن أبي هريرة رضي الله عنه ان الفرائض ثلث العلم وانها أول ما ينسى وفي رواية نصف العلم خرجه أبو نعيم الحافظ واحتج به أهل الفرائض بناء على أن المراد بالفرائض فروض الوراثة والذي يظهر أن هذا المجل بعيد وأن المراد بالفرائض انما هي الفرائض التكليفية في العبادات والعادات والموارث وغيرها وبهذا المعنى يصح فيها النصفية والثلثية وأما فروض الوراثة فهي أقل من ذلك كله بالنسبة الى علم الشريعة كلها ويعين هذا المراد أن محل لفظ الفرائض على هذا الفن المخصوص أو تخصيصه بفروض الوراثة انما هو اصطلاح ناشئ للفقهاء عند حدوث الفنون والاصطلاحات ولم يصحكن صدر الاسلام بطلق هذا الاعلى عومه مشتقا من الفرض الذي هو لغة التقدير أو القطع وما كان المراد به في اطلاقه الاجماع الفروض كما قلناه وهي حقيقة الشريعة فلا ينبغي أن يحمل الاعلى ما كان يحمل في عصرهم فهو أليق بمرادهم منه والله سبحانه وتعالى أعلم وبه التوفيق

(أصول الفقه وما يتعلق به من الجدل والخلافات)

اعلم أن أصول الفقه من أعظم العلوم الشرعية وأجلها قدرا وأكثرها فائدة وهو النظر في الأدلة الشرعية من حيث تؤخذ منها الأحكام والتكاليف وأصول الأدلة الشرعية هي الكتاب الذي هو القرآن ثم السنة المبينة له فعلى عهد النبي صلى الله عليه وسلم كانت الأحكام تنقل منه بما يوحى اليه من القرآن ويبينه بقوله وفعله بخطاب شفاهي لا يحتاج الى نقل ولا الى نظر وقياس ومن بعده صلوات الله وسلامه عليه تعذر الخطاب الشفاهي وان حفظ القرآن بالتواتر وأما السنة فأجمع الصحابة رضوان الله تعالى عليهم على وجوب العمل بما يصل اليها منها قولاً أو فعلاً بالنقل الصحيح الذي يغلب على الظن صدقه وتعين دلالة الشرع في الكتاب والسنة بهذا الاعتبار ثم ينزل الاجماع منزلة الاجماع الصحابة على التكبير على مخالفيهم ولا يكون ذلك الا عن مستند لان مثلهم لا يتفقون من غير دليل ثابت مع شهادة الأدلة بعصمة الجماعة فصار الاجماع دليلاً ثابتاً في الشرعيات ثم نظرنا في طرق استدلال الصحابة والسلف بالكتاب والسنة فإذا هم يقيسون الاشياء بالاشياء منها وينظرون الامثال بالامثال بالاجماع منهم وتسليم بعضهم لبعض في ذلك فان كثيراً من الواقعيات بعده صلوات الله وسلامه عليه لم تندرج في النصوص الثابتة فقلسوها بما ثبت وألحقوها بما نص عليه بشرط في ذلك الا لحاق تصحيح تلك المساواة بين الشيعيين أو المثلين حتى يغلب على الظن أن حكم الله تعالى فيهم ما واحد فصار ذلك دليلاً شرعياً باجماعهم عليه وهو القياس وهو رابع الأدلة واتفق جمهور العلماء على أن هذه هي أصول الأدلة وان خالف بعضهم في الاجماع والقياس الا أنه شذوذ وألحق بعضهم بهذه الاربعة أدلة أخرى لا حاجة بنا الى ذكرها لضعف مداركها وشذوذ القول فيها فكان أول مباحث هذا الفن النظر في كون هذه أدلة فأما الكتاب فدليله المجزأة المقسطة في متنه والتواتر في نقله فلم يبق فيه مجال للاختيال وأما السنة وما نقل اليها منها فالاجماع على وجوب العمل بما يصح منها كما قلناه معتضداً بما كان عليه العمل في حياته صلوات الله وسلامه عليه من انفاذ الكتب والرسائل الى النواحي بالأحكام والشرائع أمرها وإلزامها وأما الاجماع فلا تفاقهم رضوان الله تعالى عليهم على انكار مخالفتهم مع العصمة الثابتة للامة وأما القياس فباجماع الصحابة رضي الله عنهم عليه كما قدمناه هذه أصول الأدلة ثم ان المنقول من السنة يحتاج الى تصحيح الخبر بالنظر في طرق النقل وعدالة الناقلين لتمييز الحالة المحصلة للظن بصدقه الذي هو مناط وجوب العمل وهذه أيضاً من قواعد الفن ويلحق بذلك عند التعارض بين الخبرين وطلب المتقدم منهما معرفة الناسخ والمنسوخ وهي من فصوله أيضاً وأبوابه ثم بعد ذلك يتعين النظر في دلالة الالفاظ وذلك أن استفادة المعاني على الإطلاق من تراكيب الكلام على الإطلاق تتوقف على معرفة الدلالات الوضعية مفردة ومركبة والقوانين اللسانية في ذلك هي علوم النحو والصرف والبيان وحين كان الكلام ملكة لأهل لم تكن هذه علوم ولا قوانين ولم يكن الفقه حينئذ

يحتاج إليها لاجلها ومملكة فلما فسدت الملكة في لسان العرب قديها لجهالة المتبحرون لذلك ينقل صحيح
ومقاييس مستنبطة صحيحة وصارت علومها يحتاج إليها الفقيه في معرفة أحكام الله تعالى ثم ان هناك استفادات
اخرى خاصة من تراكيب الكلام وهي استفادة الاحكام الشرعية بين المعاني من أدلتها الخاصة من تراكيب
الكلام وهو الفقه ولا يكتفي فيه معرفة الدلالات الوضعية على الاطلاق بل لابد من معرفة أمور أخرى تنوقف
عليها تلك الدلالات الخاصة وبها تستفاد الاحكام بحسب ما أصل أهل الشرع وجهالة العلم من ذلك وجعلوه
قوانين لهذه الاستفادة مثل أن اللغة لا تثبت قياسا والمشتراك لا يراد به معنياء معا والواو لا تقتضي الترتيب
والعام اذا أخرجت أفراد الخاص منه هل يبقى حجة فيما عداها والامر للوجوب أو الندب والقوراء والترجيح
والنهي يقتضي الفساد أو الصحة والمطلق هل يحمل على المقيد والنص على العلة كاف في التعدد أم لا وأمثال
هذه فكانت كلها من قواعد هذا الفن ولكونها من مباحث الدلالة كانت لغوية * ثم ان النظر في القياس من
أعظم قواعد هذا الفن لان فيه تحقيق الاصل والفرع فيما يقاس ويمثل من الاحكام وبه يتضح الوصف الذي
يغلب على الظن أن الحكم علق به في الاصل من بين أوصاف ذلك المحل ووجود ذلك الوصف في الفرع من غير
معارض يمنع من ترتيب الحكم عليه في مسائل أخرى من توابع ذلك كلها قواعد لهذا الفن * واعلم أن هذا
الفن من القنون المستحدثة في الملة وكان السلف في غنية عنه بما أن استفادة المعاني من الالفاظ لا يحتاج فيها الى
أزيد مما عندهم من الملكة اللسانية وأما القوانين التي يحتاج إليها في استفادة الاحكام خصوصاً ما فيها أخذ
معظمها وأما الامايد فلم يكونوا يحتاجون الى النظر في القرب العصور وممارسة النقلة وخبرتهم بهم فلما انقرض
السلف وذهب الصدر الاول وانقلبت العلوم كلها صناعة كما قرناه من قبل احتياج الفقهاء والمجتهدون الى
تحصيل هذه القوانين والقواعد لاستفادة الاحكام من الأدلة فكسبوا ما فاقنا قاناً برأسه وهو أصول الفقه
وكان أول من كتب فيه الشافعي رضي الله تعالى عنه أملى فيه رسالته المشهورة تكلم فيها في الاوامر والنواهي
والبيان والتخبر والتسخ وحكم العلة المنصوصة من القياس ثم كتب فقهاء الحنفية فيه وحققوا تلك القواعد
وأوسعوا القول فيها وكتب المتكلمون أيضاً كذلك إلا أن كتابة الفقهاء فيها أسهل بالفتن وأليق بالفروع لكثرة
الامثلة منها والشواهد وبناء المسائل فيها على النكت الفقهية والمتكلمون يجردون صور تلك المسائل عن
الفقه ويميلون الى الاستدلال العقلي ما أمكن لانه غالب فنونهم ومقتضى طريقته فكان لفقهاء الحنفية فيها
اليد الطولى من الغوص على النكت الفقهية والتقاط هذه القوانين من مسائل الفقه ما أمكن وجاء أبو زيد
الدبوسي من أئمتهم فكتب في القياس بأوسع من جميعهم ونظم الابحاث والشروط التي يحتاج إليها في كل
صناعة أصول الفقه بكمالها وتمهيدت مسائله وتمهيدت قواعده وعنى الناس بطريقة المتكلمين فيه وكان من
أحسن ما كتب فيه المتكلمون كتاب البرهاني لامام الحرمين والمسبقي القرطبي وهما من الاشعرية وكتاب
العهد لعبد الجبار وشرحه المعتمد لابي الحسين البصري وهما من المعتزلة وكانت الاربعة قواعد هذا الفن
وأركانها ثم انحصرت هذه الكتب الاربعة فخلان من المتكلمين المتأخرين وهما الامام نقر الدين بن الخطيب في كتاب
المحصول وسنن الدين الامدي في كتاب الاحكام واختلف طريقتهما في الفن بين التحقيق والحجاج فابن
الخطيب أميل الى الاستسكان من الأدلة والاحتجاج والامدي مولع بتحقيق المذاهب وتفريع المسائل
فأما كتاب المحصول فاختصره تليذه الامام سراج الدين الارموي في كتاب التحصيل وتاج الدين الارموي في
كتاب الحاصل واقتطف شهاب الدين القرطبي منها مقدمات وقواعد في كتاب صغير سماه التنقيحات وكذلك
فعل البيضاوي في كتاب المنهاج وعنى المبتدئون بهذين الكتابين وشرحهما كثير من الناس * وأما كتاب
الاحكام للامدي وهو أكثر تحقيقاً في المسائل فلخصه أبو عمرو بن الحاجب في كتابه المعروف بالمختصر الكبير ثم
اختصره في كتاب اخر تداوله طلبة العلم وعنى أهل المشرق والمغرب بمطالعة وشرحه وحصلت زيادة طريقة
المتكلمين في هذا الفن في هذه المختصرات * وأما طريقة الحنفية فكتبوا فيها كثيراً وكان من أحسن كتابها
للمقدمين تأليف أبي زيد الدبوسي وأحسن كتابه المتأخرين فيها تأليف سيف الاسلام البرزدي من أئمتهم
وهو مستوعب وجاء ابن الساعاتي من فقهاء الحنفية فجمع بين كتاب الاحكام وكتاب البرزدي في الطريقتين
وسمي كتابه بالبدائع فجاء من أحسن الاوضاع وأبدعها وأئمة العلماء لهذا العهد تدولونه قراءة وبحنا وولع

كثير من علماء العجم بشرحه والحال على ذلك لهذا العهد * هذه حقيقة هذا الفن وتعيين موضوعاته وتعريف
التأليف المشهورة لهذا العهد فيه والله ينفعنا بالعلم ويجمعنا من أهله بمنه وكرمه الله على كل شيء قدير *
(وأما الخلافات) * فاعلم أن هذا الفقه المستنبط من الأدلة الشرعية كثير فيه الخلاف بين المجتهدين باختلاف
مداركهم وأقطارهم خلافا لا بد من وقوعه لما قد مناه واتسع ذلك في الملة اتساعا عظيما وكان للمقلدين أن
يقلدوا من شاءوا منهم ثم لما انتهى ذلك إلى الأئمة الأربعة من علماء الأمصار وكانوا يمكن من حسن الظن بهم
أقصر الناس على تقليدهم ومنعوا من تقليد سواهم لذهاب الاجتهاد لصعوبته وتشعب العلوم التي هي موارده
بانصال الزمان واقتراد من يقوم على سوي هذه المذاهب الأربعة فأقيمت هذه المذاهب الأربعة أصول الملة
وأجرى الخلاف بين المتسكنين بها والاختدين بأحكامها مجرى الخلاف في النصوص الشرعية والأصول
الفقهية وجرى بينهم المناظرات في تصحيح فكل منهم مذهب امامه على أصول صحيحة وطرائق قوية يحجج
بها كل على مذهبه الذي قلده وتمسك به وأجريت في مسائل الشريعة كلها وفي كل باب من أبواب الفقه فتارة
يكون الخلاف بين الشافعي ومالك وأبو حنيفة يوافق أحدهما وتارة بين مالك وأبي حنيفة والشافعي يوافق
أحدهما وتارة بين الشافعي وأبي حنيفة ومالك يوافق أحدهما وكان في هذه المناظرات بيان ما أخذ هؤلاء
الأئمة ومشاراتهم اختلافهم ومواقع اجتهادهم فكان هذا الصنف من العلم يسمى بالخلافات ولا بد لصاحبه من
معرفة القواعد التي يتوصل بها إلى استنباط الأحكام كالأصول والفرق بينهما أن الأصول يحتاج إليها
للاستنباط وهو الفقه المجتهد وصاحب الخلافات يحتاج إليها لحفظ تلك المسائل المستنبطة من أن يهدمها
الخصاف بأدلتهم وهو أعمى علم جليل الفائدة في معرفة ما أخذ الأئمة وأدلتهم ومراعاة المطالعين له على الاستدلال
فيما يرومون الاستدلال عليه وتأليف الحنفية والشافعية فيه أكثر من تأليف المالكية لأن القياس
عندهم أصل للكثير من فروع مذهبهم كما عرفت فهم لذلك أهل النظر والبحث وأما المالكية فالأثر أكثر
معتد بهم وليسوا بأهل نظر وأيضاً أكثرهم أهل المغرب وهم بادية عقل من الصنائع الأفي الأقل وللغزالي
رحمه الله تعالى فيه كتاب المأخذ ولا ي زيد الدبوسي كتاب التعليقة ولا بن القصار من شيوخ المالكية عبون
الأدلة وقد جمع ابن الساعاتي في مختصره في أصول الفقه جميع ما ينبغي عليها من الفقه الخلاف في مدرجات كل
مسألة ما ينبغي عليها من الخلافات * (وأما الجدل) * وهو معرفة آداب المناظرة التي تجرى بين أهل المذاهب
الفقهية وغيرهم فإنه لما كان باب المناظرة في الرد والقبول متسعا وكل واحد من المناظرين في الاستدلال
والجواب يرسل عنانه في الاحتجاج ومنه ما يكون صواباً ومنه ما يكون خطأ احتجاج الأئمة إلى أن يضعوا
آداباً وأحكاماً يقف المناظران عند حدودها في الرد والقبول وكيف يكون حال المستدل والمحجج وحيث
يسوغ له أن يكون مستدلاً وكيف يكون محضوماً منقطعاً ومحل اعتراضه أو معارضته وأين يجب عليه
السكوت ونقصه الكلام والاستدلال ولذلك قيل فيه أنه معرفة بالقواعد من الحدود والآداب في
الاستدلال التي يتوصل بها إلى حفظ رأى وهدمه كان ذلك الرأي من الفقه أو غيره وهي طريقتان طريقة
البرذوى وهي خاصة بالأدلة الشرعية من النص والاجماع والاستدلال وطريقة العميدى وهي عامة في
كل دليل يستدل به من أي علم كان وأكثره استدلال وهو من المناحي الحسنة والمغالطات فيه في نفس
الامر كثيرة وإذا اعتبرنا النظر المنطقي كان في الغالب أشبه بالقياس المغالطي والسوفسطائي الآن
صور الأدلة والاقبسة فيه محفوظات مراعاة تحجج في هاترك الاستدلال كما ينبغي وهذا العميدى هو أول من
كتب فيها ونسبت الطريقة إليه وضع الكتاب المسمى بالارشاد مختصراً وتبعه من بعده من المتأخرين كالنسفي
وغيره جاءوا على أثره وملكوا مسلكه وكثرت في الطريقة التأليف وهي لهذا العهد مشهورة لنقص العلم
والتعليم في الأمصار الإسلامية وهي مع ذلك كالية وليست ضرورية والله سبحانه وتعالى أعلم وبه التوفيق

قوله ولا بن القصار الخ في
بعض النسخ هنا ولا ي بكرين
العربي من المالكية كتاب
التلخيص جليبه من المشرق
وقد جمع الخ اه

علم الكلام

هو علم يتضمن الججاج عن العقائد الإيمانية بالأدلة العقلية والرد على المبتدعة المخرفين في الاعتقادات عن
مذاهب السلف وأهل السنة وسر هذه العقائد الإيمانية هو التوحيد فلنقدم هنا لطيفة في برهان عقلي

يكشف لنا عن التوحيد على أقرب الطرق والمأخذ ثم نرجع الى تحقيق علمه وفيما ينظر ويشير الى حدوده في الملة
ومادعالي وضعه فنقول ان الحوادث في عالم الكائنات سواء كانت من الذوات أو من الافعال البشرية
أو الحيوانية لا يتلها من أسباب متقدمة عليها تقع في مستقر العادة ونهايتهم كونها وكل واحد من هذه
الاسباب حادث أيضا فلا بد له من أسباب أخرى ولا تزال تلك الاسباب مرتبة حتى تنتهي الى مسبب الاسباب
وموجدها وخالقها سبحانه لا اله الا هو وتلك الاسباب في ارتقائها تتفسخ وتتضاعف طولاً وعرضاً ويحار
العقل في ادراكها وتعدد ما قاذ الا يحصرها الا العلم المحيط سيما الافعال البشرية والحيوانية فان من جملة
أسبابها في الشاهد القصور والارادات اذ لا يتم كون الفعل الا بإرادته والقصد اليه والقصور والارادات
أمور نفسانية ناشئة في الغالب عن تصورات سابقة يتلو بعضها بعضها وتلك التصورات هي أسباب قصد الفعل
وقد تكون أسباب تلك التصورات تصورات أخرى وكل ما يقع في النفس من التصورات مجهول سببه اذ لا يطلع
أحد على مبادئ الامور النفسانية ولا على ترتيبها انما هي أشياء ياقها الله في الفكر تتبع بعضها بعضا والانسان
عاجز عن معرفة مبادئها وغاياتها وانما يحيط علم في الغالب بالاسباب التي هي طبيعة ظاهرة ويقع في مداركها
على نظام وترتيب لان الطبيعة محصورة للنفس وتحت طورها واما التصورات فتعاطفها أوسع من النفس لانها
للعقل الذي هو فوق طور النفس فلا تدرك الكثير منها فضلا عن الاحاطة وتأمل من ذلك حكمة الشارع في نهيه
عن النظر الى الاسباب والوقوف معها فانه وادبهم فيه الفكر ولا يحلومنه بطائل ولا يظفر بحقيقة قل الله
ثم ذرهم في خوئهم يلعبون ويرعبون انقطع في وقوفه عن الارتقاء الى ما فوقه فزلت قدمه وأصبح من الضالين
الهالكين نعوذ بالله من الحرمان والخسران المبين ولا فحسب أن هذا الوقوف أو الرجوع عنه في قدرتك
واختيارك بل هو لون يحصل للنفس وصيغة تستحكم من الخوض في الاسباب على نسبة لانعلمنا اذ لو علمناها
لتحرزنا منها فلتحرز من ذلك بقطع النظر عنها بجملة وأيضاً فوجه تأثير هذه الاسباب في الكثير من مسيئاتها
مجهول لانها انما يوقف عليها بالعادة لا قران الشاهد بالاستناد الى الظاهر وحقيقة التأثير وكيفية مجهولة
وما أوتيت من العلم الا قليلا فلذلك أمرنا بقطع النظر عنها والغائب بجملة والتوجه الى مسبب الاسباب كلها
وقا عليها وموجدها لترسخ صفة التوحيد في النفس على ما علمنا الشارع الذي هو أعرف بمصالح ديننا وطرق
سعادتنا لاطلاعنا على ما وراء الحس قال صلى الله عليه وسلم من مات بشهد أن لا اله الا الله دخل الجنة
فان وقف عند تلك الاسباب فقد انقطع وحقت عليه كلمة الكفر وان سجع في بحر النظر والبحث عنها وعن
أسبابها وتأثيراتها واحد بعد واحد فانا الضامن له أن لا يعود الا بالخيبة فلذلك نهانا الشارع عن النظر
في الاسباب وأمرنا بالتوحيد المطلق قل هو الله أحد الله الصمد لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفواً أحد ولا تقن
بما زعم لك الفكر من أنه مقتدر على الاحاطة بالكائنات وأسبابها والوقوف على تفصيل الوجود كله وسفه
رأيه في ذلك * واعلم أن الوجود عند كل مدرك في بادي رأيه منحصر في مداركه لا يعدوها والامر في نفسه
بخلاف ذلك والحق من ورائه ألا ترى الاصم كيف ينحصر الوجود عنده في الحسوسات الاربع والمعقولان
ويسقط من الوجود عنده صنف السموات وكذلك الاعمى أيضا يسقط عنده صنف المرئيات ولولا ما يردهم
الى ذلك تقليد الآباء والمشيخة من أهل عصرهم والكافة لما أقروا به لستكنهم تبغون الكافة في اثبات هذه
الاصناف لا بقية ضي فطرهم وطبيعة ادراكهم ولو سئل اخوان الاعجم ونطق لوجدناه منكر الامعقولان
وساقطة لديه بالكلية فاذا علمت هذا فعل هناك ضربان الادراك غير مدرك كالتالان ادراكا متخلوفا
محدثة وخلق الله أكبر من خالق الناس والحصر مجهول والوجود أوسع نطاقا من ذلك والله من ورائهم محيط
فانهم ادراكك ومدركك في الحصر واتبع ما أمرك الشارع به من اعتقادك وعملك فهو أحسن على سعادتك
وأعلم بما يتفعل لانه من طور فوق ادراكك ومن نطاق أوسع من نطاق عقلك وليس ذلك بقادح في العقل
ومداركه بل العقل ميزان صحيح فأحكامه يقينية لا كذب فيها غير أنك لا تطمع أن تزن به أمور التوحيد
والآخرة وحقيقة النبوة وحقائق الصفات الالهية وكل ما وراء طوره فان ذلك طمع في محال ومثال ذلك مثال
رجل رأى الميزان الذي يوزن به الذهب فطمع أن يزن به الجبال وهذا لا يدرك على أن الميزان في أحكامه
غير صادق لكن العقل قد يقف عنده ولا يتعدى طوره حتى يكون له أن يحيط بالله وبصفاته فانه ذرة من ذرات

الوجود الحاصل منه وتفتن في هذا الغلط من يقدم العقل على السمع في أمثال هذه القضايا وقصور فهمهم
واضمحلال رأيهم فتنين لك الحق من ذلك وإذا تبين ذلك فاعمل الأسباب إذا تجاوزت في الارتقاء نطاق ادراكك
ووجودنا خرجت عن أن تكون مدركة بفضل العقل في سببها الاوهام ويحار ويتقطع فإذا التوحيد
هو العجز عن ادراك الأسباب وكيفيات تأثيرها وتوقيض ذلك إلى حالتها المحيط بها إذا فاعل غيره وكلها
ترتقي إليه وترجع إلى قدرته وعلمنا به أنها هوم حيث صدورنا عنه وهذا هو معنى ما نقل عن بعض الصديقين
العجز عن الادراك * ثم ان المعتبر في هذا التوحيد ليس هو الايمان فقط الذي هو تصديق حكيم فان ذلك
من حديث النفس وانما الكمال فيه حصول صفة منه تكيف بها النفس كما أن المطلوب من الاعمال والعبادات
أيضا حصول ملكة الطاعة والاعتقاد وتفرغ القلب عن شواغل ما سوى المعبود حتى يتقارب المرء بالسالك
ربانيا والفرق بين الحال والعلم في العقائد فرق ما بين القول والاتصاف وشرحه أن كثيرا من الناس يعلم أن رجة
اليتيم والمسكين قربة إلى الله تعالى مندوب إليها ويقول بذلك ويعترف به ويذكر كرمه يأخذ من الشريعة وهو لو
رأى يتيمًا أو مسكينًا من أبناء المستضعفين لفرغ عنه واستنكف أن يباشره فضلا عن التمسح عليه للرجة وما بعد
ذلك من مقامات العطف والحنو والصدقة فهذا أي ما حصل له من رجة اليتيم مقام العلم ولم يحصل له مقام الحال
والاتصاف ومن الناس من يحصل له مع مقام العلم والاعتراف بأن رجة المسكين قربة إلى الله تعالى مقام آخر
أعلى من الاول وهو الاتصاف بالرجة وحصول ملكتها حتى رأى يتيمًا أو مسكينًا يبادر إليه ومسح عليه والنفس
الثواب في الشفقة عليه لا يكاد يصبر عن ذلك ولو دفع عنه ثم تصدق عليه بما حضره من ذات يده وكذا غلب
بالتوحيد مع اتصافك به والعلم الحاصل عن الاتصاف ضرورة هو أوثق مبنى من العلم الحاصل قبل الاتصاف
وليس الاتصاف بحاصل عن مجرد العلم حتى يقع العمل ويتكرر مرارًا غير منحصرة فترسخ الملكة ويحصل
الاتصاف والتحقيق ويحيى العلم الثاني النافع في الآخرة فان العلم الاول المجرد عن الاتصاف قليل الجدوى
والنفع وهذا علم أكثر النظائر والمطلوب انما هو العلم الحالى الناشئ عن العبادة * واعلم أن الكمال عند
الشارع في كل ما كلف به انما هو في هذا فاطلب اعتقاده فالكمال فيه في العلم الثاني الحاصل عن الاتصاف
وما طلب عمله من العبادات فالكمال فيها في حصول الاتصاف والتحقيق بها ثم ان الاقبال على العبادات
والمواظبة عليها هو المحصل لهذه الثمرة الثمينة قال صلى الله عليه وسلم في رأس العبادات جعلت قرعة عيني
في الصلاة فان الصلاة صارت له صفة وحالا يجذفها منتهى لذته وقرعة عينه وأين هذا من صلاة الناس ومن لهم
بها فويل للمصلين الذين هم عن صلاتهم ساهون اللهم وفقنا واهدنا الصراط المستقيم صراط الذين أنعمت
عليهم غير المغضوب عليهم ولا الضالين فقد تبين لك من جميع ما ذكرناه أن المطلوب في التكليف كله حصول
ملكته راسخة في النفس يحصل عنها علم اضطراري للنفس هو التوحيد وهو العقيدة الالهية وهو الذي تحصل
به السعادة وأن ذلك سواء في التكليف القلبية والبدنية وينفهم منه أن الايمان الذي هو أصل التكليف
في بقوعها هو بهذه المثابة ذو مراتب اولها التصديق القلبي الموافق للسان وأعلىها حصول كيفية من ذلك
الاعتقاد القلبي وما يتبعه من العمل مستولية على القلب فيستبجج الجوارح وتتسدرج في طاعتها جميع
التصرفات حتى تنخرط الافعال كلها في طاعة ذلك التصديق الاعماني وهذا أرفع مراتب الايمان وهو
الايمان الكامل الذي لا يقارف المؤمن معناه صغيرة ولا كبيرة إذ حصول الملكة ورسوخها مانع من
الاضطراب عن مناهجه طرفه عين قال صلى الله عليه وسلم لا يرني الزاني حين يرني وهو مؤمن وفي حديث هرقل لما
سأل أباسفيان بن حرب عن النبي صلى الله عليه وسلم وأحواله فقال في أصحابه هل يرتد أحد منهم سخطة لدينه
قال لا قال وكذلك الايمان حين تحاط بشأسته القلوب ومعناه أن ملكة الايمان إذا استقرت عسر على
النفس مخالفتها وهكذا شأن الملكات إذا استقرت فأنها تحصل بشأسته الجلبة والقطرة وهذه هي المرتبة العالية
من الايمان وهي في المرتبة الثانية من العصمة لأن العصمة واجبة للانباء وجوبًا سابقًا وهذه حاصلة للمؤمنين
حصولًا تابعًا لعمالهم وتصديقهم وبهذه الملكة ورسوخها يقع التفاوت في الايمان كالذي يتلى عليك من
أقوال السلف وفي تراجم البخاري رضي الله عنه في باب الايمان كثير منه مثل ان الايمان قول وعمل
ويؤيد ويتقضى وان الصلاة والصيام من الايمان وان تطوع رمضان من الايمان والخيام من الايمان والمراد

بهذا كله الايمان الكامل الذي أشرنا اليه والى ملكته وهو على "وأما التصديق الذي هو أول مراتبه فلا
تفاوت فيه فمن اعتبر أوائل الاسماء وحله على التصديق منع من التفاوت كما قال أئمة المتكلمين ومن اعتبر أواخر
الاسماء وحله على هذه الملكة التي هي الايمان الكامل ظهر له التفاوت وليس ذلك بقادح في اتحاد حقيقته
الاولى التي هي التصديق اذ التصديق موجود في جميع رتبته لانه أقل ما يطلق عليه اسم الايمان وهو الخالص
من عهدة الكفر والفصل بين الكافر والمسلم فلا يجوز أقل منه وهو في نفسه حقيقة واحدة لا تفاوت وانما
التفاوت في أحوال الحاصلات عن الاعمال كما قلناه فافهم * واعلم أن الشارع وصف لنا هذا الايمان الذي في المرتبة
الاولى الذي هو تصديق وعين أمور مخصوصة كفنا التصديق بها قبلنا واعتقادها في أنفسنا مع الاقرار
بالسنتنا وهي العقائد التي تقررت في الدين قال صلى الله عليه وسلم حين سئل عن الايمان فقال أن تؤمن بالله
وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر وتؤمن بأن قدر خيره وشره وهذه هي العقائد الايمانية المقررة في علم
الكلام * ونشر اليها جملة لتبين لك حقيقة هذا الفن وكيفية حدوده فنقول * اعلم أن الشارع لما أمرنا
بالايمان بهذا الخالق الذي ردا لأفعال كلها اليه وأفرده به كما قلناه وعرفنا أن في هذا الايمان نجاة اذا
حضرنا عند الموت لم يعرفنا بكنهه حقيقة هذا الخالق المعبود اذ ذلك متعذر على ادراكنا من فوق طورنا فكفنا
أولا باعتقاد تنزيهه في ذاته عن مشابهة المخلوقين والامساخ أنه خالق لهم لعدم الفارق على هذا التقدير ثم تنزيهه
عن صفات النقص والالهيته المخلوقين ثم توحيدهم بالايحادي والالهيته الخلق للتمانع ثم اعتقاد أنه عالم قادر
فذلك تتم الأفعال الشاهدة بكمال الايجاد والخلق ومريد والالهيته يخص شي من المخلوقات ومقدر لكل
كائن والا فلا إرادة حادثة وأنه بعد ما بعد الموت تكملا لعنائه بالايحادي والالهيته كان عبثا فهو للبقاء السرمدى
بعد الموت ثم اعتقاد بعثة الرسل للنجاة من شقاء هذا المعاد لا اختلاف أحواله بالشقاء والسعادة وعدم
معرفتنا بذلك وتعام لطفه بنا في الانبياء بذلك وبيان الطريقين وأن الجنة للنعم وجهنم للعذاب هذه أتمها
العقائد الايمانية معاملة بأدلتها العقلية وأدلتها من الكتاب والسنة كثيرة وعن تلك الأدلة أخذها السلف
وأرشد اليها العلماء وحققها الأئمة الا أنه عرض بعد ذلك خلاف في تفاصيل هذه العقائد أكثر من أن
المتشابهة فدعا ذلك الى الخصاص والتناظر والاستدلال بالعقل زيادة الى النقل فحدث بذلك علم الكلام ولتبين لك
تفصيل هذا الجمل وذلك أن القرآن ورد فيه وصف المعبود بالتزنية المطلق اظهر الدلالة من غير تأويل في
آي كثيرة وهي سلوب كلها وصريح في بابها فوجب الايمان بها ووقع في كلام الشارع صلوات الله عليه وكلام
العلماء والتابعين تفسيرها على ظاهرها ثم وردت في القرآن آي أخرى قليلة توهم التشبيه مرة في الذات
وأخرى في الصفات فأما السلف فغلبوا أدلة التنزيه لكثرة ما ووضح دلالتها وعلوا استحالة التشبيه وقضوا
بأن الآيات من كلام الله فامتنوا بها ولم يعترضوا معناها بحيث ولا تأويل وهذا معنى قول الكثير منهم أقرءوها
كما جاءت أي آمنوا بأنهم من عند الله ولا تعترضوا التأويل بها ولا تفسيرها لجواز أن تكون ابتلاء فيجب الوقف
والادعاء له وشذ بعضهم مبتدعة اتبعوا ما تشابه من الآيات وتوغلوا في التشبيه ففريق شبهوا في الذات
باعتقاد البدو والقدم والوجه عملا بطواهر وردت بذلك فوقعوا في التجسيم الصريح ومخالفة آي التنزيه المطلق
التي هي أكثر موارد وأوضح دلالة لان معقولة الجسم تقتضي النقص والافتقار وتغليب آيات السلوب في
التنزيه المطلق التي هي أكثر موارد وأوضح دلالة أولى من التعلق بهذه الظواهر التي لنا غنية والجمع بين
الدلائل بتأويلهم ثم يفترون من شناعة ذلك بقولهم جسم لا كالأجسام وليس ذلك بدافع عنهم لانه قول
متناقض وجع بين ثبوتها وان كان بالمعقولة وحده من الجسم وان خالفوا بين ما وقفوا المعقولة المتعارفة
فقد وافقونا في التنزيه ولم يبق إلا جعلهم لفظ الجسم اسم من أسمائه ويوقف مثله على الأذن وفريق منهم
ذهبوا الى التشبيه في الصفات كائناات الجهة والاعتواء والنزول والصوت والحرف وأمثال ذلك وآل قولهم
الى التجسيم فترعوا مثل الاولين الى قولهم صوت لا كالاصوات جهة لا كالجهات نزول لا كالنزول يعنون
من الأجسام واندفع ذلك بما اندفع الاول ولم يبق في هذه الظواهر الاعتقادات السلف ومذاهبهم والايمان بها
كما هي لتلايكنز النقي على معانيها بنقيها مع أنها صحيحة ثابتة من القرآن ولهذا نظر ما تراهم في عقيدة الرسالة لابن
أبي زيد وكتاب المختصر له وفي كتاب الحافظ ابن عبد البر وغيرهما فانهم يحومون على هذا المعنى ولا نعمض عينك

عن القرائن الدالة على ذلك في غضون كلامهم ثم لما كثرت العلوم والصنائع وولع الناس بالتدوين والبحث في
سائر الانحاء وألف المتكلمون في التنزيه حدثت بدعة المعتزلة في تعميم هذا التنزيه في آي السالوب فقضوا بنفي
صفات المعاني من العلم والقدرة والارادة والحياة زائدة على أحكامها لما يلزم على ذلك من تعدد القديم بزعمهم
وهو مردود بآثار الصفات ليست عين الذات ولا غيرها وقضوا بنفي السمع والبصر ~~كما~~ كونهما من عوارض
الاجسام وهو مردود لعدم اشتراط البنية في مدلول هذا اللفظ وانما هو ادراك المسوع أو المبصر وقضوا
بنفي الكلام لشبهه ما في السمع والبصر ولم يعقلوا صفة الكلام التي تقوم بالنفس فقضوا بآثار القرآن مخلوق بدعة
صريح السلف بخلافها وعظم ضرر هذه البدعة ولقنها بعض الخلفاء عن أئمتهم فحمل الناس عليها وخالفهم أئمة
السلف فاستحل خلافهم يسار كثير منهم ودماءهم وكان ذلك سببا لانتهاض أهل السنة بالدلالة العقلية على هذه
العقائد فدفعوا في صدورهم هذه البدع وقام بذلك الشيخ أبو الحسن الأشعري إمام المتكلمين فتوسط بين الطرق
وتبني التشبيه وأثبت صفات المعاني وقصر التنزيه على ما قصره عليه السلف وشهدت له الأدلة المختصة لعمومه
فأثبت الصفات الأربع والسمع والبصر والكلام القائم بالنفس بطريق النقل والعقل ورد على المبتدعة
في ذلك كله وتكلم معهم في ما مهدوا لهذه البدع من القول بالصلاح والاصح والتحسين والتقييد وكل العقائد
في البعثة وأحوال الجنة والنار والثواب والعقاب وألحق بذلك الكلام في الإمامة لما ظهر حينئذ من بدعة
الإمامية من قولهم انما من عقائد الايمان وانه يجب على النبي تعيينها والخروج عن العهدة في ذلك لمن هي له
وكذلك على الأمة وقصارى أمر الإمامة انما قضية مصلحة الجماعة ولا تطلق بالعقائد فلذلك ألحقوها بمسائل
هذا الفن وهو مجموع علم الكلام اما لما فيه من المناظرة على البدع وهي كلام صرف وليست براجعة الى عمل
واما لان سبب وضعه والخوض فيه هو تنازعهم في اثبات الكلام النفسي وكذا تباع الشيخ أبي الحسن
الأشعري واقتفى طريقته من بعده تلاميذه كابن مجاهد وغيره وأخذ عنهم القاضي أبو بكر الباقلاني فتصدر
للإمامة في طريقتهم وهذبا ووضع المقدمات العقلية التي تتوقف عليها الأدلة والانتظار وذلك مثل اثبات
الجوهر الفرد والخلاء وأن العرض لا يقوم بالعرض وأنه لا يتيق زمانين وأمثال ذلك مما تتوقف عليه أدلتهم
وجعل هذه القواعد متعلقات بالعقائد الإيمانية في وجوب اعتقادها لتوقف تلك الأدلة عليها وأن بطلان الدليل يؤذن
ببطلان المدلول وجعلت هذه الطريقة وجاءت من أحسن الفنون النظرية والعلوم الدينية الآن صور الأدلة
تعتبرها الاقيسة ولم تكن حينئذ ظاهرة في الملة ولو ظهر منها بعض الشيء فلم يأخذ به المتكلمون ملازمة العلوم
الفلسفية المبينة للعقائد الشرعية بالجملة فكانت مهجورة عندهم لذلك ثم جاء بعد القاضي أبي بكر الباقلاني
إمام الحرمين أبو المعالي فأمل في الطريقة كتاب الشامل وأوسع القول فيه ثم نلخصه في كتاب الارشاد واتخذ
الناس اماما للعقائد ثم انتشر من بعد ذلك علم المنطق في الملة وقرأه الناس وفرقوا بينه وبين العلوم
الفلسفية بأنه قانون ومعياري للأدلة فقط تسريبه الأدلة منها ~~كما~~ كما تسري من سواها ثم تطوروا في تلك القواعد
والمقدمات في فن الكلام للاقدمين فخالقوا الكثير منها بالبراهين التي أدلت الى ذلك وربما كان كثير منها مقتبس
من كلام الفلاسفة في الطبيعيات والالهييات فلما سبروها بمعايير المنطق ردهم الى ذلك فيها ولم يعتقدوا بطلان
المدلول من بطلان دليله كما صار اليه القاضي فصارت هذه الطريقة من مصطلحهم مبنية للطريقة الاولى وتسمى
طريقة المتأخرين وربما أدخلوا فيها الرد على الفلاسفة فيما خالفوا فيه من العقائد الإيمانية وجعلوها من خصوم
العقائد لتناسب الكثير من مذاهب المبتدعة ومذاهبهم وأول من كتب في طريقة الكلام على هذا المنهج
الغزالي رحمه الله وتبعه الامام ابن الخطيب وجماعة قفوا أثرهما واعتقدوا بتقليد هاتين طريقتي المتأخرين من
بعدهم في مخالطة كتب الفلاسفة والتبس عليهم شأن الموضوع في العلمين فحسبوه فيهما واحدا من اشتباه المسائل
فيهما * واعلم أن المتكلمين لما كانوا يستدلون في أكثر أحوالهم بالكائنات وأحوالها على وجود الباري
وصفاته وهي نوع استدلالهم غالبا والجسم الطبيعي يتطرق فيه الفيلسوف في الطبيعيات وهو بعض من هذه
الكائنات الآن نظره فيها مخالفا لنظر المتكلم فهو يتطرق في الجسم من حيث يتحرك ويسكن والمتكلم يتطرق فيه
من حيث يدل على الفاعل وكذا تطرق الفيلسوف في الالهييات انما هو تطرق في الوجود المطلق وما يقتضيه
لذاته ونظر المتكلم في الوجود من حيث انه يدل على الوجود وبالجملة فتوضع علم الكلام عند أهلنا هو

العقائد الايمانية بعد فرضها صحيحة من الشرع من حيث يمكن أن يستدل عليها بالادلة العقلية فترفع البدع وتزول الشكوك والشبه عن تلك العقائد وإذا تأملت حال الفن في حدوده وكيف تدرج كلام الناس فيه صدر ايعد صدر وكلهم يفرض العقائد صحيحة ويستنهض الحجج والادلة علمت حينئذ ما قررناه لك في موضوع الفن وأنه لا يعدوه ولقد اختلفت الطريقان عند هؤلاء المتأخرين والتبست مسائل الكلام بمسائل الفلسفة بحيث لا يتميز أحد القنين من الآخر ولا يحصل عليه طالبه من كتبهم كما فعله البيضاوي في الطوابع ومن جاء بعده من علماء العجم في جميع تأليفهم الا أن هذه الطريقة قد بعثت بها بعض طلبة العلم للاطلاع على المذاهب والاغراق في معرفة الحجاج لو فور ذلك فيها وأما محاذاة طريقة السلف بعقائد علم الكلام فاعلمنا في الطريقة القديمة للمتكلمين وأصلها كتاب الارشاد وما حذا حذوه ومن أراد ادخال الرد على الفلاسفة في عقائده فعليه بكتب الغزالي والامام ابن الخطيب فانها وان وقع فيها مخالفة للاصطلاح القديم فليس فيها من الاختلاط في المسائل والالتباس في الموضوع ما في طريقة هؤلاء المتأخرين من بعدهم وعلى الجملة فينبغي أن يعلم أن هذا العلم الذي هو علم الكلام غير ضروري لهذا الجهد على طالب العلم اذا المدة والمبتدعة قد انقرضوا والاعنة من أهل السنة ككفو ناشأهم فيما كتبوا ودونوا والادلة العقلية انما احتاجوا اليها حين دافعوا ونصروا وأما الآن فلم يبق منها الا كلام تنزه الباري عن كثير مما ماته واطلاقه ولقد سأل الحنيد رحمه الله عن قوم مترجم من المتكلمين يفيضون فيه فقال ما هؤلاء عقيل قوم يترهون الله بالادلة عن صفات الحسوث وسمات النقص فقال نبي العيب حيث يستحيل العيب عيب الكون فائدة في آحاد الناس وطلبة العلم فائدة معتبرة اذ لا يحسن بحاجل السنة الجهل بالحجج النظرية على عقائدها والله ولي المؤمنين

﴿ علم الصوف ﴾

هذا العلم من العلوم الشرعية الحادثة في الملة وأصله أن طريقة هؤلاء القوم لم تزل عند سلف الامة وبكارها من الصحابة والتابعين من بعدهم طريقة الحق والهداية وأصلها العكوف على العبادة والانقطاع الى الله تعالى والاعراض عن زخرف الدنيا وزينتها والزهد فيما يقبل عليه الجمهور من ثلثة ومال وجاه والانفراد عن الخلق في الخلوة للعبادة وكان ذلك عاماً في الصحابة والسلف فلما افشا الاقبال على الدنيا في القرن الثاني وما بعده وجح الناس الى مخالطة الدنيا اختص المقبولون على العبادة باسم الصوفية والمنصوفة وقال المشيخي رحمه الله ولا يشهد لهذا الاسم اشتقاق من جهة العربية ولا قياس والتأخر أنه لقب ومن قال اشتقاقه من المصفا أو من الصفة قبيح من جهة القياس اللغوي قال وكذلك من الصوف لانهم لم يختصوا بلبسه * قلت والاظهر ان قبل بالاشتقاق أنه من الصوف وهم في الغالب محتصون بلبسه لما كانوا عليه من مخالفة الناس في لبس فاخر الثياب الى لبس الصوف فلما اختص هؤلاء بذهب الزهد والانفراد عن الخلق والاقبال على العبادة اختصوا بعبادتهم دكة لهم وذلك أن الانسان عجاها وانما يتميز عن سائر الحيوان بالادراك وادراكه نوعان ادراك للعلوم والمعارف من اليقين والظن والشك والوهم وادراك للاحوال القابعة من الفرح والحزن والقبض والبسط والرخا والغضب والصبر والشكر وأمثال ذلك فالروح المعاني والتصرف في البدن تنشأ من ادراك كنهها والادراك والحوال وهي التي يميز بها الانسان وبعضها ينشأ من بعض كإشباع العلم من الادلة والفرح والحزن عن ادراك المولم أو الملتذذ به والتشبع عن الحام والكسل عن الاعياء وكذلك المريد في مجاهدة هو عبادة لا بد وأن ينشأه عن كل مجاهدة حال نتيجة تلك المجاهدة وتلك الحال انما أن تكون نوع عبادة فترسخ وتصير مقاما للمريد وانما أن لا تكون عبادة وانما تكون حصة حاصله للنفس من حزن أو سرور أو نشاط أو كسل أو غير ذلك من المقامات ولا يزال المريد يترقى من مقام الى مقام الى أن ينتهي الى التوحيد والمعرفة التي هي الغاية المطلوبة للسعادة قال صلى الله عليه وسلم من مات يشهد أن لا اله الا الله دخل الجنة فالمرئد لا يبدل من الترقى في هذه الاطوار وأصلها كلها الطاعة والاخلاص ويتقدمها الايمان ويصاحبها وتنشأ عنها الاحوال والصفات تسابيح وثمرات ثم تنشأ عنها أخرى وأخرى الى مقام التوحيد والعرفان وإذا وقع تنصير في النتيجة أو خلل فنعلم أنه انما أتى من قبل التقصير في الذي قبله وكذلك في الخواطر النفسانية والواردات

القلبية فلهذا يحتاج المريد الى محاسبة نفسه في سائر أعماله ويتطرق في حقائقها لان حصول النتائج عن الانغال ضروري وقصورها من الخلل فيها كذلك والمريد يجب بذلك بذوقه ومحاسب نفسه على أسبابه ولا يشاركهم في ذلك الا القليل من الناس لان الغفلة عن هذا كلها شاملة وغاية أهل العبادات اذا لم ينهوا الى هذا النوع أنهم يأتون بالطاعات مخلصه من نظر الفقه في الاجزاء والامتثال وهو لا يحشون عن نتائجها بالاذواق والمواجد ليطلعوا على أنها خالصة من التقصير ولا فظها رأت أصل طريقهم كلها محاسبة النفس على الافعال والتروك والكلام في هذه الاذواق والمواجد التي تحصل عن المجاهدات ثم تستقر للمريد مقاما ويرتقى منها الى غيرها ثم لهم مع ذلك آداب مخصوصة بهم واصطلاحات في ألفاظ تدور بينهم اذا اوضح الملقوب بقائما هي المعاني المتعارفة فاذا عرض من المعاني ما هو غير متعارف اصطلاحا على التعبير عنه بلفظ يتيسر فهمه منه فلهذا اختص هؤلاء بهذا النوع من العلم الذي ليس لواحد غيرهم من أهل الشريعة الكلام فيه وصار علم الشريعة على صنفين صنف مخصوص بالفقه وأهل الفتاوى وهي الاحكام العامة في العبادات والعبادات والمعاملات وصنف مخصوص بالقوم في القيام بهذه المجاهدة ومحاسبة النفس عليها والكلام في الاذواق والمواجد المعارضة في طريقها وكيف الترقى منها من ذوق الى ذوق وشرح الاصطلاحات التي تدور بينهم في ذلك فلما كتبت العلوم ودوت وألف الفقهاء في الفقه وأصوله والكلام والتفسير وغير ذلك كتب رجال من أهل هذه الطريقة في طريقهم منهم من كتب في الورع ومحاسبة النفس على الاقتداء في الاخذ والترك كما فعله القشيري في كتاب الرسالة والسهروردي في كتاب عوارف المعارف وأما لهما وجمع الغزالي رحمه الله بين الأمرين في كتاب الاحياء فدوت فيه أحكام الورع والاقتداء ثم بين آداب القوم وسنتهم وشرح اصطلاحاتهم في عباراتهم وصار علم التصوف في الملة علما مدقنا بعد أن كانت الطريقة عبادة فقط وكانت أحكامها المتماثلة من صدور الرجال كما وقع في سائر العلوم التي دوت بالكتاب من التفسير والحديث والفقه والاصول وغير ذلك * ثم ان هذه المجاهدة والخلوة والذكر كرتبها غالبا كشف حجاب الحس والاطلاع على عوالم من أمر الله ليس لصاحب الحس ادراك شي منها والروح من تلك العوالم وسبب هذا الكشف أن الروح اذا ورجع عن الحس الطاهر الى الباطن ضعف احوال الحس وقويت احوال الروح وغلب سلطانها وتجدد نشوؤها وأعلنت على ذلك الذكرفاته كالغذاء لتنمية الروح ولا يزال في غنى وتزويد الى أن يصير شهودا بعد أن كان علما ويكشف حجاب الحس ويتم وجود النفس الذي لها من ذاتها وهو عين الادراك فيعرض حينئذ للمواهب الربانية والعلوم الدينية والفتح الالهي وتقرّب ذاته في تحقيق حقيقتها من الافق الاعلى أفق الملائكة وهذا الكشف كثير ما يعرض لأهل المجاهدة فيكون من حقائق الوجود ما لا يدركه سواهم وكذلك يكون كثيرا من الواقعات قبل وقوعها ويتصرفون بهمهم وقوى نفوسهم في الموجودات السفلية وتصير طوع ارادتهم فالعظام منهم لا يعتبرون هذا الكشف ولا يتصرفون ولا يجربون عن حقيقة شيء لم يؤمروا بالتكلم فيه بل يعتبرون ما يقع لهم من ذلك مخبة ويتعذرون منه اذا هاجهم وقد كان العصاة يرضى الله عنهم على مثل هذه المجاهدة وكان عظيم من هذه المكرايات أو فر الخطوط لكنهم لم يقع لهم بها عناية وفي فضائل أبي بكر وعمر وعثمان وعلى رضي الله عنهم كثير منها وتبعهم في ذلك أهل الطريقة عن اشققت رسالة القشيري على ذكرهم ومن تبع طريقهم من بعدهم * ثم ان قوما من المتأخرين انصرفت عنايتهم الى كشف الحجاب والمداركة التي وراءه واختلقت طرق الرياضة عنهم في ذلك باختلاف تعليمهم في اماتة القوى الحسية وتغذية الروح العاقل بالذكري حتى يحصل للنفس ادراكها الذي لها من ذاتها تمام نشووها وتغذيتها فاذا حصل ذلك زعموا أن الوجود قد انحصر في مداركها حينئذ وأنهم كشفوا ذات الوجود وتصوّروا حقائقها كلها من العرش الى الطس هكذا قال الغزالي رحمه الله في كتاب الاحياء بعد أن ذكر صورة الرياضة * ثم ان هذا الكشف لا يكون صحيحا كاملا عندهم الا اذا كان ناشئا عن الاستقامة لان الكشف قد يحصل لصاحب الجوع والخلوة وان لم يكن هنالك استقامة كالسحرة والنصاري وغيرهم من الرماضين وليس مرادنا الا الكشف الناشئ عن الاستقامة ومثاله أن المرأة الصغيلة اذا كانت محدبة أو مقعرة وحودى بها جهة المرقى فانه يشكّل فيه معوجا على غير صورته وان كانت مسطحة تشكّل فيه المرقى صحيحا فالاستقامة للنفس كالانسياط للمرأة فيما ينطبع فيها من الاحوال والمعاني

المتأخرون بهذا النوع من الكشف تكلموا في حقائق الموجودات العلية والسفلية وحقائق الملك والروح
 والعرش والكرسي وأمثال ذلك وقصرت مداركهم لم يشاركهم في طريقهم عن فهم أذواقهم ومواجدهم
 في ذلك وأهل الفتيا بين منكر عليهم ومسلم لهم وليس البرهان والدليل شافع في هذه الطريق ردا وقبولا اذ هي
 من قبيل الوجدانيات وربما قصد بعض المصنفين بيان مذهبهم في كشف الوجود وترتيب حقائقه فأتى
 بالانحصر فالانحصر بالنسبة الى أهل النظر والاصطلاحات والعلوم كما فعل الفرغاني شارح قصيدة ابن الفارض
 في الديباجة التي كتبها في صدر ذلك الشرح فانه ذكر في صدور الوجود عن القائل وترتيبه أن الوجود كله
 صادر عن صفة الوحدة التي هي مظهر الاحدية وهما معا صادران عن الذات الكريمة التي هي عين الوحدة
 لا غير ويسمون هذا الصدور بالتجلي وأول مراتب التجليات عندهم تجلي الذات على نفسه وهو يتضمن الكمال
 بأفاضة الابداد والظهور لقوله في الحديث الذي يتناقلونه كنت كراختقيا فاحيت أن أعرف خلقت الخلق
 ليعرفوني وهذا الكمال في الابداد المتكامل في الوجود وتفصيل الحقائق وهو عندهم عالم المعاني والحضرة
 الكمالية والحقيقة المحمدية وفيها حقائق الصفات والروح والقلم وحقائق الانبياء والرسل أجمعين والكمال
 من أهل الملة المحمدية وهذا كله تفصيل الحقيقة المحمدية ويصدر عن هذه الحقائق حقائق أخرى في الحضرة
 الهبائية وهي مرتبة المثال ثم عنها العرش ثم الكرسي ثم الافلاك ثم عالم العناصر ثم عالم التركيب هذا في عالم
 الرق فاذا تجلت فهي في عالم الفلق ويسمى هذا المذهب مذهب أهل التجلي والمظاهر والحضرات وهو كلام
 لا يقتدر أهل النظر على تفصيل مقتضاه لغموحه وانغلاقه ويعد هاهنا كلام صاحب المشاهدة والوجدان
 وصاحب الدليل وربما أنكر بظاهر الشرح هذا الترتيب وكذلك ذهب آخرون منهم الى القول بالوحدة
 المطلقة وهو رأي أغرب من الأزل في تعقله وتفاريمه يزعمون فيه أن الوجود له قوى في تناسلها بها كانت
 حقائق الموجودات وصورها وموادها والعناصر انما كانت بما فيها من القوى وكذلك ما تناسلها في نفسها
 قوة بها كان وجودها ثم ان المركبات فيها تلك القوى متضمنة في القوة التي كان بها التركيب كالقوة المعدنية
 فيها قوى العناصر بهيولها وزيادة القوة المعدنية ثم القوة الحيوانية تتضمن القوة المعدنية وزيادة قوتها
 في نفسها وكذا القوة الانسانية مع الحيوانية ثم الفلك يتضمن القوة الانسانية وزيادة وكذا الذات
 الروحانية والقوة الجامعة لكل من غير تفصيل هي القوة الالهية التي انبثت في جميع الموجودات كاية
 وجرمية وجمعها وأحاطت بها من كل وجه لامن جهة الظهور ولامن جهة الخفاء ولامن جهة الصورة ولامن
 جهة المادة فالكامل واحد وهي نفس الذات الالهية وهي في الحقيقة واحدة بسيطة والاعتبار هو المفصل لها
 كالانسانية مع الحيوانية ألا ترى أنها سدرجية فيها وكأنه يكونها قنطرة يمشي بها بالجنس مع النوع في كل
 موجود كذا كونه وتارة بالكل مع الجزء على طريق المثال وهم في هذا كله يفترون من التركيب والسكرنة
 بوجه من الوجوه وانما أوجبها عندهم الوهم والخيال والذي يظهر من كلام ابن دهقان في تقرير هذا المذهب
 أن حقيقة ما يقولونه في الوحدة شبيهة بما تقولونه الحكما في الألوان من أن وجودها مشروط بالضوء فاذا اعدم
 الضوء لم تكن الألوان موجودة بوجه وكذا عندهم الموجودات الخمسة كلها مشروطة بوجود المدرك
 الجسدي بل والموجودات المعقولة والمتوهمة أيضا مشروطة بوجود المدرك العقلي فاذا الوجود المفصل كله
 مشروط بوجود المدرك البشري فلو فرضنا عدم المدرك البشري لجهل لم يكن هناك تفصيل الوجود بل هو
 بسيط واحد فالجزء والبرد والجلابة واللين بل والارض والماء والنار والسماء والكواكب انما وجدت لوجود
 الخواص المدركة لها لاجل في المدرك من التفصيل الذي ليس في الموجود وانما هو في المدرك فقط فاذا اقدت
 المدرك المفصل فلا تفصيل انما هو اذ بالواحد وهو بالآخر ويعتبرون ذلك بحال التناهي فانه اذا نام وفقد
 الحس الظاهر فقد كل محسوس وهو في تلك الحالة الا ما يفصله الخيال قالوا فكذا البقطن انما يعتبر تلك
 المدركات كلها على التفصيل بنوع مدركه البشري ولو قدر فقد مدركه فقد التفصيل وهذا هو معنى قولهم
 الموهم لا الوهم الذي هو من جهة المدرك البشرية هذا المخلص رأيهم على ما يفهم من كلام ابن دهقان وهو في غاية
 السقوط لا يقطع بوجود البلد الذي نحن مسافرون عنه واليه يقينا مع غيبته عن أعيننا وبوجود السماء المطلقة
 والكواكب ونسائر الاشياء الغائبة عنا والانسان قاطع بذلك ولا يكابر أحد نفيسه في اليقين مع أن المحققين

من المتصوفة المتأخرين يقولون ان المراد عند الكشف بما يعرض له توهم هذه الوحدة ويسمى ذلك عندهم مقام الجمع ثم يترقى عنه الى التمييز الموجودات ويعبرون عن ذلك بمقام الفرق وهو مقام العارف المحقق ولا بد للمريد عندهم من عقبة الجمع وهي عقبة صعبة لانه يحشى على المريد من وقوفه عندها فتخسر صفته فتدبنت مراتب أهل هذه الطريقة * ثم ان هؤلاء المتأخرين من المتصوفة المتكلمين في الكشف وفيما وراء الحس توغلوا في ذلك فذهب الكثير منهم الى الحلول والوحدة كما اشرنا اليه وملوا الصحف منه مثل الهروي في كتاب المقامات له وغيره وتبعهم ابن العربي وابن سبعين وتلميذهما ابن العفيف وابن الفارض والنجم الاسرائيلي في قصائدهم وكان سلفهم محالطين للاسماعيلية المتأخرين من الراقضة الدائنين أيضا بالحلول والهيبة الاثمة مذهبهم لم يعرف لا قولهم فأشرب كل واحد من الفريقين مذهب الآخر واختلط كلامهم وتشابهت عقائدهم وظهر في كلام المتصوفة القول بالقطب ومعناه رأس العارفين يزعمون انه لا يمكن أن يساويه أحد في مقامه في المعرفة حتى يقبضه الله ثم يورث مقامه لا تخزن أهل العرفان وقد أشار الى ذلك ابن سينا في كتاب الاشارات في فصول التصوف منها فقال جل جلاله الحق أن يكون شرعة لكل وارداً ويطلع عليه الا الواحد بعد الواحد وهذا كلام لا تقوم عليه حجة عقلية ولا دليل شرعي وانما هو من أنواع الخطابة وهو بعينه ما نقوله الراقضة ودانويه ثم قالوا بترتيب وجود الابدال بعد هذا القطب كما قاله الشيعة في النقباء حتى انهم لما أسندوا لباس خرقه التصوف ليعملوه أصلاً لطريقتهم وتخليهم دفعوه الى على رضى الله عنه وهو من هذا المعنى أيضا والافعل رضى الله عنه لم يختص من بين الصحابة بتخليه ولا طريقة في لباس ولا حال بل كان أبو بكر وعمر رضى الله عنهما أزهذا الناس بعد رسول الله صلى الله عليه وسلم وأكثرهم عبادة ولم يختص أحد منهم في الدين بشيء يؤثر عنه في الخصوص بل كان الصحابة كلهم أسوة في الدين والزهد والجاهدة يشهد لذلك كلام هؤلاء المتصوفة في أمر الفاطمي وما شخضوا به كتبهم في ذلك مما ليس لسلف المتصوفة فيه كلام بنى أو اثبات وانما هو مأخوذ من كلام الشيعة والراقضة ومذاهبهم في كتبهم والله يهدي الى الحق * ثم ان كثير من الفقهاء وأهل الفتيا اتدبوا الرد على هؤلاء المتأخرين في هذه المقالات وأمثالها وشملوا بالنكير سائر ما وقع لهم في الطريقة والحق أن كلامهم معهم فيه تفصيل فان كلامهم في أربعة مواضع أحدها الكلام على المجاهدات وما يحصل من الاذواق والمواجد ومحاسبة النفس على الاعمال لتحصل تلك الاذواق التي تصير مقاماً ويرتقى منه الى غيبه كما قلناه وثانيها الكلام في الكشف والحقيقة المدركة من عالم الغيب مثل الصفات الربانية والعرش والكرسي والملائكة والوحى والنبوة والروح وحقائق كل موجود غائب أو شاهد وتركب الاكوان في صدورها عن موجدتها وتسكونها كما مر وثالثها التصرفات في العوالم والاكوان بأنواع الكرامات ورابعها ألفاظ موهمة الظاهر صدرت عن الكثير من أئمة القوم يعبرون عنها في اصطلاحهم بالسطحات تستشكل ظواهرها فتنكر ومحسن ومتأول فأما الكلام في المجاهدات والمقامات وما يحصل من الاذواق والمواجد في نتائجها ومحاسبة النفس على التقصير في أسبابها فأمر لا مدفع فيه لاحد وأذواقهم فيه صحيحة والتحقيق بها هو عين السعادة وأما الكلام في كرامات القوم واخبارهم بالغيبات وتصرفهم في الكائنات فأمر صحيح غير منكر وان مال بعض العلماء الى انكارها فليس ذلك من الحق وما احتج به الاستاذ أبو اسحق الاسفرايني من أئمة الاشعرية على انكارها لا لباسها بالمعجزة فقد فرق المحققون من أهل السنة بينهما بالتحدى وهو دعوى وقوع المعجزة على وفق ما جاء به قالوا ثم ان وقوعها على وفق دعوى الكاذب غير مقدور لان دلالة المعجزة على الصدق عقلية فان صفة نفسها التصديق فلو وقعت مع الكاذب لتبدلت صفة نفسها وهو محال هذا مع أن الوجود شاهد بوقوع الكثير من هذه الكرامات وانكارها نوع مكابرة وقد وقع للصحابة وأكابر السلف كثير من ذلك وهو معلوم مشهور وأما الكلام في الكشف واعطاء حقائق العلويات وترتيب صدور الكائنات فأكثر كلامهم فيه نوع من التشابه لما أنه وجد ان عندهم وفاقداً للوجدان بعزل عن أذواقهم فيه واللغات لا تعطى دلالة على مرادهم منه لانهم لم توضع الا للتعريف وأكثره من المحسوسات فينبغي أن لا يتعبر من كلامهم في ذلك وتترك فيما تركاه من التشابه ومن رزقه الله فهم شيء من هذه الكلمات على الوجه الموافق لظاهر الشريعة فأكرم بها سعادة وأما الالفاظ الموهمة التي يعبرون عنها بالسطحات ويؤاخذهم بها أهل الشرع فاعلم أن الاصل في شأن القوم

أنهم أهل غيبة عن الحس والواردات تملكهم حتى يتطقوا عنها بما لا يقصدونه وصاحب الغيبة غير مخاطب
والجبرور معدور فن علم منهم فضله واقتداؤه جل على القصد الجليل من هذا وان العبارة عن الواحد صعبة
لفقدان الوضع لها كما وقع لأبي يزيد وأمثاله ومن لم يعلم فضله ولا اشتهر فواخذ بما صدق عنه من ذلك إذا لم
يتبين لنا ما يحتملنا على تأويل كلامه وأما من تكلم بعلها وهو حاضر في حسه ولم يملكه الحال فواخذ أيضا
ولهذا أفقها الفقهاء وأكابر المتصوفة بقتل الخلاج لأنه تكلم في حضوره وهو مالك لحاله والله أعلم وسلف
المتصوفة من أهل الرسالة أعلام الملة الذين أشرنا إليهم من قبل لم يكن لهم حرص على كشف الحجاب ولا هذا
النوع من الادراك انما همهم الاتباع والاقتداء ما استطاعوا ومن عرض له شيء من ذلك أعرض عنه ولم
يحفل به بل يفترون منه ويرون أنه من العوائق والمحن وأنه ادراك من ادراكات النفس مخلوق حادث وأن
الموجودات لا تنحصر في مدارك الانسان وعلم الله أوسع وخلقه أكبر وشريعته بالهداية أسهل فلا ينطقون
بشيء مما يدركون بل يخطر والخواص في ذلك ومنعوا من يكشف له الحجاب من أصحابهم من الخواص فيه
والوقوف عنده بل يلتزمون طريقهم كما كانوا في عالم الحس قبل الكشف من الاتباع والاقتداء وبأمر من
أصحابهم بالترامها وهكذا ينبغي أن يكون حال المريد والله الموفق للصواب

(علم تفسير الرؤيا)

هذا العلم من العلوم الشرعية وهو حادث في الملة عند ما صارت العلوم صنائع وكتب الناس فيها وأما الرؤيا
والتعبير لها فقد كان موجودا في السلف كما هو في الخلف وربما كان في الملوك والامم من قبل الأئمة لم يصل
الينا للاكتفاء عنه بكلام المعبرين من أهل الاسلام والافار ويا موجودة في صنف البشر على الاطلاق ولا بد
من تعبیرها فقد كان يوسف الصديق صلوات الله عليه يعبر الرؤيا كما وقع في القرآن وكذلك ثبت في الصحيح عن
النبي صلى الله عليه وسلم وعن أبي بكر رضي الله عنه والرؤيا مدرك من مدارك الغيب وقال صلى الله عليه وسلم
الرؤيا الصالحة جزء من ستة وأربعين جزءا من النبوة وقال لم يبق من المبشرات الا الرؤيا الصالحة يراها الرجل
الصالح أو ترى له وأقول ما بدئ به النبي صلى الله عليه وسلم من الوحي الرؤيا فكان لا يرى رؤيا الا جاءت مثل
فلق الصبح وكان النبي صلى الله عليه وسلم اذا انقفل من صلاة الغداة يقول لأصحابه هل رأى أحد منكم الليلة
رؤيا يسألهم عن ذلك ليستبشر بما وقع من ذلك مما فيه ظهور الدين واعزازه وأما السجب فيكون الرؤيا
مدركا للغيب فهو أن الروح القلبية وهو البخار اللطيف المنبعث من تجويف القلب الحضي يستشرف في الشربانات
مع الدم في سائر البدن ويكمل أفعال القوى الحيوانية واحساسها فاذا أدركه الملل بكثرة التصرف
في الاحساس بالحواس الخمس وتصريف القوى الظاهرة وغشى سطح البدن ما يغشاها من برد الليل انقضى
من سائر أقطار البدن الى مركزه القلبي فيستجيب بذلك لما وده فعله فتعطلت الحواس الظاهرة كلها وذلك هو معنى
النوم كما تقدم في أول الكتاب ثم ان هذا الروح القلبي هو مطية للروح العاقل من الانسان والروح العاقل
مدرك لجميع ما في عالم الامر بذاته اذ حقيقته وذاته عين الادراك وانما يمنع من تعقله للمدارك الغيبية ما هو
فيه من حجاب الاشتغال بالبدن وقواه وحواسه فلو قد خلا من هذا الحجاب وتجرد عنه لرجع الى حقيقته
وهو عين الادراك فيعقل كل مدرك فاذا تجرد عن بعضها خفت شواغله فلا بد له من ادراك لمحة من عالمه بقدر
ما تجرد له وهو في هذه الحالة قد خفت شواغل الحس الظاهر كلها وهي الشاغل الاعظم فاستعد لقبول ما هنالك
من المدارك اللاتقة من عالمه واذا أدرك ما يدرك من عوالمه رجع الى بدنه اذ هو مادام في بدنه جسماني لا يمكنه
التصرف الا بالمدارك الجسمانية والمدارك الجسمانية للعلم انما هي الاماعية والمتصرف منها هو الخيال
فانه يتزعم من الصور المحسوسة صوراً خيالية ثم يدفعها الى الحافظة تحفظها الى وقت الحاجة اليها عند النظر
والاستدلال وكذلك تجرد النفس منها صوراً أخرى نفسانية عقلية فيترقى التجريد من المحسوس الى المعقول
والخيال واسطة بينهما ولذلك اذا أدركت النفس من عالمها ما تدركه ألقته الى الخيال فيصوره بالصورة
المناسبة له ويدفعه الى الحس المشترك فراء النائم كأنه محسوس فيستدل المدرك من الروح العقلي الى الحسي
والخيال أيضا واسطة هذه حقيقة الرؤيا ومن هذا التقرير يظهر الفرق بين الرؤيا الصالحة وأضغاث الاحلام

الكاذبة فأنها صور في الخيال حالة النوم لكن ان كانت تلك الصور متميزة من الروح العقلي المدرك فهو رؤيا وان كانت مأخوذة من الصور التي في الحافظة التي كان الخيال أودعها اياها منذ البقطة فهي أضغاث أحلام * وأما معنى التعبير فاعلم أن الروح العقلي اذا أدرك مدركه وألقاه الى الخيال فصورة قائما بصوره في الصور المناسبة لذلك المعنى بعض الشيء كما يدرك معنى السلطان الاعظم فيصوره الخيال بصورة البحر أو يدرك العداوة فيصورها الخيال في صورة الحية فاذا استيقظ وهو لم يعلم من أمره الا أنه رأى البحر أو الحية فينظر المعبر بقوة التشبيه بعد أن يتيقن أن البحر صورة محسوسة وأن المدرك وراءها وهو يتهدى بقرائن أخرى تعين له المدرك فيقول مثلاً هو السلطان لان البحر خلق عظيم يناسب أن يشبه به السلطان وكذلك الحية يناسب أن تشبه بالعدو لعظم ضررها وكذا الاواني تشبه بالنساء لانهن أوعية وأمثال ذلك ومن المراءى ما يصحكون صريحا لا يفتقر الى تعبير بل لاثمها ووضوحها أو لقرب الشبه فيها بين المدرك وشبهه ولهذا وقع في الصحيح الرؤيا ثلاث رؤيا من الله ورؤيا من الملك ورؤيا من الشيطان فالرؤيا التي من الله هي الصريحة التي لا تفتقر الى تأويل والتي من الملك هي الرؤيا الصادقة تفتقر الى التعبير والرؤيا التي من الشيطان هي الاضغاث * واعلم أيضا أن الخيال اذا ألقى اليه الروح مدركه قائما بصوره في القوالب المعتادة للحس فاذا لم يكن الحس أدركه قط فلا يصوره فيه فلا يمكن من ولائعي أن يصوره السلطان بالبحر ولا العدو بالحية ولا النساء بالاواني لانه لم يدرك شيئا من هذه وانما يصوره الخيال أمثال هذه في شبهها ومناسبتها من جنس مدركه التي هي المسموعات والمشمومات وابتدأ بالمعبر من مثل هذا فربما اختلط به التعبير وفسد قانونه * ثم ان علم التعبير علم بقوانين كلية يبنى عليها المعبر عبارة ما يقص عليه وتأويله كما يقولون البحر يدل على السلطان وفي موضع آخر يقولون البحر يدل على الغيظ وفي موضع آخر يقولون البحر يدل على الهيم والامر القادح ومثل ما يقولون الحية تدل على العدو وفي موضع آخر يقولون هي كاتم سر وفي موضع آخر يقولون تدل على الحياة وأمثال ذلك فيحفظ المعبر هذه القوانين الكلية ويعبر في كل موضع بما تقتضيه القرائن التي تعين من هذه القوانين ما هو أليق بالرؤيا وتلك القرائن منها في البقطة ومنها في النوم ومنها ما يتقدح في نفس المعبر بالخاصة التي خلقت فيه وكل ميسر لما خلق له * ولم يزل هذا العلم يتناقل بين السلف وكان محمد بن سيرين فيه من أشهر العلماء وكتب عنه في ذلك القوانين وتناقلها الناس لهذا العهد وألف الكرماني فيه من بعده ثم ألف المتكلمون المتأخرون وأكثروا والمتداول بين أهل المغرب لهذا العهد العهد كتب ابن أبي طالب القيرواني من علماء القيروان مثل المنع وغيره وكتاب الاشارة للسالمي وهو علم مضي بنور النبوة للمناسبة التي بينهما كما وقع في الصحيح والله علام الغيوب

العلوم العقلية واصنافها

وأما العلوم العقلية التي هي طبيعية للانسان من حيث انه ذو فكر فهي غير مختصة بجهة بل يوجد النظر فيها لاهل الملل كلهم ويستوون في مداركها ومباحثها وهي موجودة في النوع الانساني منذ كان عمر ان الخليقة وتسمى هذه العلوم علوم الفلسفة والسياسة وهي مشتملة على أربعة علوم * الاول علم المنطق وهو علم بعض الذهن عن الخطا في اقتناص المطالب المجهولة من الامور الحاصلة المعلومة وقائده تمييز الخطا من الصواب فيما يلقيه الناظر في الموجودات وعوارضها اليقظ على تحقيق الحق في الصيكا ثبات بجمته في فكره * ثم النظر بعد ذلك عندهم اما في المحسوسات من الاجسام العنصرية والمكونة عنها من المعدن والنبات والحيوان والاجسام الفلكية والحركات الطبيعية والنفس التي تتبع عنها الحركات وغير ذلك ويسمى هذا الفن بالعلم الطبيعي وهو الثاني منها * واما أن يكون النظر في الامور التي وراء الطبيعة من الروحانيات ويسمونه العلم الالهي وهو الثالث منها * والعلم الرابع وهو الناظر في المقادير ويشتمل على أربعة علوم وتسمى التعاليم اولها علم الهندسة وهو الناظر في المقادير على الاطلاق اما المنفصلة من حيث كونها معدودة او المتصلة وهي اما ذو بعد واحد وهو الخط أو ذو بعدين وهو الصطح أو ذو أبعاد ثلاثة وهو الجسم التعليمي يتنظر في هذه المقادير وما يعرض لها اما من حيث ذاتها أو من حيث نسبة بعضها الى بعض وثانيها علم الارتمطيق وهو معرفة ما يعرض للكم المنفصل الذي هو العدد ويؤخذ من الخواص والعوارض اللاحقة وثالثها علم المويستي

وهو معرفة نسب الاصوات والنغم بعضها من بعض وتقديرها بالعدد وعرفته معرفة تلاحين الغناء ورابعها علم الهيئة وهو تعيين الاشكال للافلاذ وحصر أوضاعها وتعدد الكل كوكب من السيارة والقيام على معرفة ذلك من قبل الحركات السماوية المشاهدة الموجودة لكل واحد منها ومن رجوعها واستقامتها واقبالها وادبارها فهذه أصول العلوم الفلسفية وهي سبعة * المنطق وهو المقدم منها ويعدو التعاليم فالارسطاطيقي أولا ثم الهندسية ثم الهيئة ثم الموبسقي ثم الطبيعيات ثم الالهيات ولكل واحد منها فروع تتفرع عنه فمن فروع الطبيعيات الطبية ومن فروع علم العدد علم الحساب والقرائض والمعاملات ومن فروع الهيئة الازياج وهي قوانين لحسابات حركات الكواكب وتعديلها للوقوف على مواضعها متى قصد ذلك ومن فروع النظر في النجوم علم الاحكام النجومية ونحن نسلم عليها واحد بعد واحد الى آخرها * واعلم أن أكثر من عني بها في الاجيال الذين عرفنا أخبارهم الاثنتان العظيمتان في الدولة قبل الاسلام وهما فارس والروم فكانت أسواق العلوم نافقة لديهم على ما بلغنا لما كان العمران موفورا فيهم والدولة والسلطان قبل الاسلام وعصره لهم فكان لهذه العلوم مجور زخرة في آفاقهم وأمصارهم وكان للكلدانيين ومن قبلهم من السريانيين ومن عاصرهم من القبط عنابة بالسحر والنجامة وما يتبعها من الطلاسم وأخذ ذلك عنهم الامم من فارس ويونان فاخص بها القبط وطمي بحر هافهم كما وقع في المثلون خبر هاروت وماروت وشأن السحرة وما نقله أهل العلم من شأن البرابي بصعيد مصر ثم تسابعت الملل بحظر ذلك وتحريره فدرست علومه وبطلت كأن لم تكن الا بقايا يتناقلها مستعملو هذه الصنائع والله أعلم بحكمهم أن سيوف الشرع قائمة على ظهورها مانعة من اختصارها وأما الفرس فكان شأن هذه العلوم العقلية عندهم عظيما ونطاقها متسع لما كانت عليه دولتهم من الخفافية واتصال الملوك ولقد يقبل ان هذه العلوم انما وصلت الى يونان منهم حين قتل الاسكندر دارا وغلب على مملكة الكينية فاستوى على كتبهم وعلومهم ما لا يأخذه الحصر ولما اقتحت أرض فارس ووجدوا فيها كتباً كثيرة كتب سعد بن أبي وقاص الى عمر بن الخطاب ليستأذنه في شأنهم وتنقيحها للمسلمين فكتب اليه عمر أن اطرحوها في الماء فان يكن ما فيها هدي فقد هدانا الله بأهدى منه وان يكن ضلالا فقد كفانا الله فطرحوها في الماء أو في النار وذهبت علوم الفرس فيها عن أن تصل اليها وأما الروم فكانت الدولة منهم ليونان أولا وكان لهذه العلوم بينهم مجال رحب وحماهم مشاهير من رجالهم مثل أساطين الحكمة وغيرهم واخصص فيها المشاءون منهم أصحاب الرواق بطريقة حسنة في التعليم كانوا يقرءون في رواق يظلمهم من الشمس والبرد على ما زعموا واتصل فيها سنده تعليمهم على ما يزعمون من لدن لقمان الحكيم الى تليذه بقراط الدق ثم الى تليذه افلاطون ثم الى تليذه ارسطو ثم الى تليذه الاسكندر الافرو دسي وتلاميذهم وغيرهم وكان ارسطو معلما للاسكندر ملكهم الذي غلب الفرس على ملكهم وانتزع الملك من أيديهم وكان أرسطو في هذه العلوم قدما وأبعدهم فيها صيتا وكان يسمى المعلم الاول فطبار له في العالم ذكر * ولما انقرض أمر اليونان وصار الامر للقيصرية وأخذوا بدين النصرانية هجروا تلك العلوم كما يقتضيها الملل والشرائع فيها وبقيت في حوزتها ويداويها مجلدة باقية في خزائنهم ثم ملكوا الشام وكتب هذه العلوم باقية فيهم ثم جاء الله بالاسلام وكان لاهله الظهور الذي لا كفاه له وابتزوا الروم ملكهم فيما ابتزوه للامم وابتداء أمرهم بالسداجة والغفلة عن الصنائع حتى اذا تبجح السلطان والدولة وأخذوا من الحضارة بالخط الذي لم يكن لغيرهم من الامم وتفننوا في الصنائع والعلوم تشوقوا الى الاطلاع على هذه العلوم الحكيمية بما سمعوا من الاساقفة والاقسة المعاهدين بعض ذكر منها وبما سمعوا اليه أفكار الانسان فيها فبعث أبو جعفر المنصور الى ملك الروم أن يبعث اليه بكتب التعاليم مترجمة فبعث اليه بكتاب أوقليس وبعض كتب الطبيعيات فقرأها المسلمون واطلعوا على ما فيها وازدادوا حرصا على النظر بما بقي منها وجاء المأمون بعد ذلك وكانت له في العلم رغبة بما كان يتجمله فابعث لهذه العلوم حرصا وفدا للرسول على ملوك الروم في استخراج علوم اليونانيين واتيساخها بالخط العربية وبعث المترجمين لذلك فأوعى منه واستوعب وعكف عليها النظاري من أهل الاسلام وحذقوا في فنونها واتممت الى الغاية أنظارهم فيها وخالفوا كثيرا من آراء المعلم الاول واختصوه بالرد والقبول لوقوف الشهرة عنده ودونوا في ذلك الدواوين وأربوا على من تقدمهم في هذه العلوم وكان من أكابرهم في الملة أبو نصر الفارابي وأبو علي

ابن سينا بالمشرق والقاضي أبو الوليد بن رشد والوزير أبو بكر بن الصائغ بالاندلس الى اخرين بالغوا الغاية في هذه العلوم واختص هؤلاء بالشهرة والذكور واقتصر كثير على احتمال التعاليم وما يضاف اليها من علوم النجامة والسحر والطلسمات ووقفت الشهرة في هذا المتخل على مسلمة بن أحمد المجرى طي من أهل الاندلس وتليده ودخل على الملة من هذه العلوم وأهلها داخله واستهوت الكثير من الناس بما جئوا اليها وقلدوا آراءها والذنب في ذلك لمن ارتكبه ولو شاء الله ما فعلوه * ثم ان المغرب والاندلس لما ركبت ريح العمران بهما وتناقصت العلوم يتناقصه اضمحل ذلك منهما الا قليلا من رسومه تجدها في تفاريق من الناس وتحت رقبة من علماء السنة ويبلغنا عن أهل المشرق أن بضائع هذه العلوم لم تزل عندهم موفورة وخصوصا في عراق العجم وما بعده فبما وراء النهر وأنهم على نيج من العلوم العقلية لتوفر عمرانهم واستحكام الحضارة فيهم ولقد وقعت بمصر على تاليف متعددة لرجل من عظماء هراة من بلاد خر اسان بشهر بسعد الدين التقنازاني منها في علم الكلام وأصول الفقه والبيان تشهد بأن له ملكة راسخة في هذه العلوم وفي أثنائها ما يدل له على أن له اطلاعا على العلوم الحكمية وقد ما عالية في سائر الفنون العقلية والله يؤيد بنصره من يشاء كذلك بلغنا لهذا العهد أن هذه العلوم الفلسفية ببلاد الافريقية من أرض رومة وما اليها من العدو الشمالية نافقة الاسواق وأن رسومها هنالك متجدة ومجالس تعليمها متعددة ودواوينها جامعة متوفرة وطلبتها متكثرة والله أعلم بما هنالك وهو يخلق ما يشاء ويختار

العلوم العددية

وأولها الارتماطيق وهو معرفة خواص الاعداد من حيث التأليف اتما على التوالي أو بالتضعيف مثل ان الاعداد اذا توالى متفاضلة بعدد واحد فان جمع الطرفين منها مساو لجمع كل عددين بعدهما من الطرفين بعد واحد ومثل ضعف الواسطة ان كانت عدة تلك الاعداد فردا مثل الافراد على تواليها والازواج على تواليها ومثل ان الاعداد اذا توالى على نسبة واحدة يكون أولها نصف ثانيها وثانيها نصف ثالثها الخ أو يكون أولها ثلث ثانيها وثانيها ثلث ثالثها الخ فان ضرب الطرفين أحدهما في الآخر كضرب كل عددين بعدهما من الطرفين بعد واحد أحدهما في الآخر ومثل مربع الواسطة ان كانت العدة فردا وذلك مثل اعداد زوج الزوج المتوالية من اثنين فأربعة فثمانية فستة عشر ومثل ما يحدث من الخواص العددية في وضع المثلثات العددية والمربعات والخمسات والستات اذا وضعت متتالية في سطورها بأن يجمع من الواحد الى العدد الاخير فيكون مثلثة وتتوالى المثلثات هكذا في سطر تحت الاضلاع ثم تزيد على كل مثلث ثلث الضلع الذي قبله فيكون مربعه وتزيد على كل مربع مثلث الضلع الذي قبله فيكون محسوه وهلم جرا وتتوالى الاشكال على توالي الاضلاع ويحدث جدول ذو طول وعرض فقي عرضه الاعداد على تواليها ثم المثلثات على تواليها ثم المربعات ثم الخمسات الخ وفي طوله كل عدد وأشكاله بالغاما بلغ وتحدث في جمعها وقسمتها على بعض طول او عرضا خواص غريبة استقرت منها وتقررت في دواوينهم مسائلها وكذلك ما يحدث للزوج والفرد وزوج الزوج والفرد وزوج الزوج والفرد فان لكل منها خواص مختصة به تضمنها هذا الفن وليست في غيره وهذا الفن أول أجزاء التعاليم وأثبتها ويدخل في براهين الحساب والحكمة المتقدمين والمتأخرين فيه تاليف وأكثرهم يدرجونه في التعاليم ولا يفرقونه بالتأليف فعل ذلك ابن سينا في كتاب الشفاء والنجاة وغيره من المتقدمين وأما المتأخرون فهو عندهم مهجور اذ هو غير متداول ومنفعته في البراهين لا في الحساب فهجروه لذلك بعد أن استخلصوا زبدته في البراهين الحسابية كما فعل ابن البناء في كتاب رفع الخجاب والله سبحانه وتعالى أعلم (ومن فروع علم العدد صناعة الحساب) وهي صناعة علمية في حساب الاعداد بالضم والتفريق فالضم يكون في الاعداد بالافراد وهو الجمع والتضعيف بضاعف عددا باحد عدد آخر وهذا هو الضرب والتفريق أيضا يكون في الاعداد اما بالافراد مثل ازالة عدد من عدد ومعرفة الباقي وهو الطرح أو تفصيل عدد بجزء متساوية تكون عدتها محصلة وهو القسمة وسواء كان هذا الضم والتفريق في الصحيح من العدد أو الكسر ومعنى الكسر نسبة عدد الى عدد وتلك النسبة تسمى كسرا وكذلك يكون بالضم والتفريق في

الجذور ومعناها العدد الذي يضرب في مثله فيكون منه العدد المربع فان تلك الجذور أيضا يدخلها الضم والتفريق وهذه الصناعة حادثة احتيج اليها الحساب في المعاملات وألف الناس فيها كثيرا وتداولوها في الامصار بالتعليم للولدان ومن أحسن التعليم عندهم الابتداع بها لانها معارف متخفة وبراهين منتظمة فتشأ عنها في الغالب عقل مضىء درب على الصواب وقد يقال من اخذ نفسه بتعليم الحساب أقول أمره انه يغلب عليه الصدق لما في الحساب من صحة المباني ومناقشة النفس فيصير ذلك خلقا ويتعود الصدق ويلزمه مذهبها ومن أحسن التأليف المبسوط في هذا المعهد بالمغرب كتاب الحصار الصغير ولابن البناء المراكشي فيه تلخيص ضابط لقوانين أعماله مقيد ثم شرحه بكتاب سماه رفع الحجاب وهو مستغلق على المبتدئ بما فيه من البراهين الوثيقة المباني وهو كتاب جليل القدر أدركنا المشيخة تعظمه وهو كتاب جدير بذلك وانما جاء الاستغراق من طريق البرهان ببيان علوم التعاليم لان مسائلها وأعمالها واضحة كلها واذا قصد شرحها فاتهاور اعطاء العمال في تلك الاعمال وفي ذلك من العسر على الفهم ما لا يوجد في أعمال المسائل فتأمل والله يهدي بنوره من يشاء وهو القوى المتين * (ومن فروع الجبر والمقابلة) * وهي صناعة يستخرج بها العدد المجهول من قبل المعلوم المفروض اذا كان بينهما نسبة تقتضي ذلك فاصطالحوا فيها على أن جعلوا المجهولات مراتب من طريق التضعيف بالضرب أهلها العدد لان به يتعين المطلوب المجهول باستخراجها من نسبة المجهول اليه وثانيها الشيء لان كل مجهول فهو من جهة ايهامه شيء وهو أيضا جذر لما يلزم من تضعيفه في المرتبة الثانية وثالثها المال وهو أمر مبهم وما بعد ذلك فعلى نسبة الامس في المضر وبين ثم يقع العمل المفروض في المسئلة فتخرج الى معادلة بين مختلفين أو أكثر من هذه الاجناس فيقالون بعضها مبهم ويجبون ما فيها من الكسر حتى يصير صحيحا ويحطون المراتب الى أقل الاسوس لن أمكن حتى يصير الى الثلاثة التي عليها مدار الجبر عندهم وهي العدد والشيء والمال فان كانت المعادلة بين واحد واحد تعين فالمال والجذر يزول ايهامه بمعادلة لعدد معين والمال وان عادل الجذور فيتعين بعدتها وان كانت المعادلة بين واحد واثنين أخرجه العمل الهندسي من طريق تفصيل الضرب في الاثنين وهي مهمة في معيها ذلك الضرب المفصل ولا يمكن المعادلة بين اثنين واثنين وأكثر ما انتهت المعادلة بينهم الى ست مسائل لان المعادلة بين عدد وجذر ومال مفردة أو مركبة تجيء ستة وأقول من كتب في هذا الفن أبو عبد الله الخوارزمي وبعده أبو كامل شجاع بن أسلم وجاء الناس على أثره فيه وكما في مسائله الست من أحسن الكتب الموضوعة فيه وشرحه كثير من أهل الاندلس فاجادوا ومن أحسن شروحاته كتاب القرشي وقد اختلفنا أن بعض أئمة التعاليم من أهل المشرق أنهى المعاملات الى أكثر من هذه الستة أجناس وبلغها الى فوق العشرين واستخرج لها كلها أعمالا يتبعه براهين هندسية والله يزيد في الخلق ما يشاء سبحانه وتعالى * (ومن فروعها أيضا المعاملات) * وهو تصرف الحساب في معاملات المدن في البياعات والمساحات والزكوات وسائر ما يعرض فيه العدد من المعاملات يصرف في ذلك صناعة الحساب في المجهول والمعلوم والكسر والصحيح والجذور وغيرها والغرض من تكثير المسائل المفروضة فيها حصول المراتبة والدرجة بتكرار العمل حتى ترسخ الملكية في صناعة الحساب ولاهل الصناعة الحسابية من أهل الاندلس تأليف فيها متعددة من أشهرها معاملات الزهراوي وابن السمع وأبي مسلم بن خالدون من تلاميذ مسلمة الجرجي وأمثالهم * (ومن فروعها أيضا القرائض) * وهي صناعة حساسية في تصحيح السهام لذوى الفروض في الوراثات اذا تعددت وهلك بعض الوارثين وانكسرت سهامه على ورثته أو زادت الفروض عند اجتماعها وتراجعها على المال كله أو كان في القريضة اقرارا واتسكارا من بعض الورثة فيحتاج في ذلك كله الى عمل يعين به سهام القريضة من كم تصح وسهام الورثة من كل بطن محتاجا حتى تكون حظوظ الوارثين من المال على نسبة سهامهم من حصة سهام القريضة فيدخلها من صناعة الحساب جزء كبير من صحيحه وكسره وجذره ومعلومه ومجهوله وترتيب على ترتيب أبواب القرائض الفقهاء ومسائلها فتشغل حينئذ هذه الصناعة على جزء من الفقه وهو أحكام الوثابة من الفروض والمغول والاقرار والانكار والوصايا والتدبير وغير ذلك من مسائلها وعلى جزء من الحساب وهو تصحيح السهام باعتبار الحكم الفقهي وهي من أجل العلوم وقد يورد أهلها أحاديث نبوية تشهد بفضلها مثل القرائض ثلث العلم وانها أول ما يرفع

من العلوم وغير ذلك وعندى أن ظواهر تلك الاحاديث كلها انما هي في الفرائض العينية كما تقدم لا فرائض
الوزائات فانها أقل من أن تكون في كتبها ثلث العلم وأما الفرائض العينية فكثيرة وقد ألف الناس في هذا
الفن قديما وحديثا وأوعبوا ومن أحسن التأليف فيه على مذهب مالك رحمه الله كتاب ابن ثابت ومختصر
القاضي أبي القاسم الحوفي وكتاب ابن المنور والجلدي والصدري وغيرهم لكن الفضل للحوفي في كتابه مقدم
على جميعها وقد شرحه من شيوخنا أبو عبد الله سليمان الشطبي كبير مشيخة فاس فأوضح وأوعب ولا مام
الحرمين فيها تأليف على مذهب الشافعي تشهد باتساع بابه في العلوم ووسوخ قدمه وكذا الحنفية والحنابلة
ومقامات الناس في العلوم مختلفة والله يهدي من يشاء بمكة وكرمه لأرب سواه

العلوم الهندسية

هذا العلم هو النظر في المقادير اما المتصلة كالخط والسطح والجسم واما المنفصلة كالأعداد وفيما يعرض لها
من العوارض الذاتية مثل أن كل مثلث فزوياها مثل قائمتين ومثل أن كل خطين متوازيين لا يلتقيان في وجه
ولو خرجا الى غير نهاية ومثل أن كل خطين متقاطعين فالزاويتان المتقابلتان منهما متساويتان ومثل أن الأربعة
مقادير التناسية ضرب الأول منها في الثالث كضرب الثاني في الرابع وأمثال ذلك والكتاب المترجم لليونانيين
في هذه الصناعة كتاب أوقليدس ويسمى كتاب الاصول وكتاب الاركان وهو أبسط ما وضع فيها للمتعلمين وأول
ما ترجم من كتاب اليونانيين في الملة أيام أبي جعفر المنصور ونسخه مختلفة باختلاف المترجمين فمنهم الذين
ابن اسحق ولثابت بن قرة وليوسف بن الجحاح ويشتمل على خمس عشرة مقالة أربعة في السطوح وواحدة
في الاقدار المتناسبة وأخرى في نسب السطوح بعضها الى بعض وثلاث في العدد والعاشرة في المنطقات
والقوى على المنطقات ومعناه الجذور وخمس في المجسمات وقد اختصره الناس اختصارات كثيرة كما فعله
ابن سينا في تعاليم الشفاء أفرد له جزءا منها اختصه به وكذلك ابن الصلت في كتاب الاقتصار وغيرهما وشرحه
آخرون شروحا كثيرة وهو مبدأ العلوم الهندسية باطلاق واعلم أن الهندسة تفيد صاحبها اضاءة في عقله
واستقامة في فكره لان براهينها كلها بمنة الانتظام جليلة الترتيب لا يكاد الغلط يدخل أقيسها الترتيبها
وانتظامها فيمد الفكر بما رستها عن الخطا وينشأ صاحبها عقل على ذلك المهيغ وقد زعموا أنه كن مكة وبها
على باب افلاطون من لم يكن مهندسا فلا يد خان منزلنا وكان شيوخنا وجههم الله يقولون بممارسة علم الهندسة
للفكر بمثابة الصابون للثوب الذي يغسل منه الاقدار وينقيه من الاوضار والادران وانما ذلك لما أشرفنا اليه
من ترتيبه وانتظامه * (ومن فروع هذا الفن الهندسة المخصوصة بالاشكال الكرية والخروطات) *
أما الاشكال الكرية ففيها كتابان من كتب اليونانيين ثاودوسيوس وميلاوش في سطوحها وقطوعها
وكتاب ثاودوسيوس مقدم في التعليم على كتاب ميلاوش لتوقف كثير من براهينه عليه ولا بد منهما لمن يريد
الخوض في علم الهيئة لان براهينها متوقفة عليهما فالكلام في الهيئة كله كلام في الكرات السماوية وما يعرض
فيها من القطوع والدوائر بأسباب الحركات كما ذكره فقد توقف عملي معرفة أحكام الاشكال الكرية
سطوحها وقطوعها * وأما الخروطات فهي من فروع الهندسة أيضا وهو علم ينظر فيما يقع في الاجسام المخروطة
من الاشكال والقطوع ويبرهن على ما يعرض لذلك من العوارض براهين هندسية متوقفة على التعليم الأول
وقائدها تظهر في الصنائع العملية التي موادها الاجسام مثل التجارة والبناء وكيف تصنع القنائل الغربية
والهياكل النادرة وكيف يتحمل على جبر الاثقال ونقل الهياكل بالهندام والميخايل وأمثال ذلك وقد أفرد
بعض المؤلفين في هذا الفن كتابا في الحيل العملية يتضمن من الصناعات الغربية والحيل المستخرقة كل عجبة
وربما استغل على الفهوم لصعوبة براهينه الهندسية وهو موجود بأيدي الناس ينسبونه الى بني شاكروا الله
تعالى أعلم * (ومن فروع الهندسة المساحة) * وهو فن يحتاج اليه في مسح الارض ومعناه استخراج مقدار
الارض المعلومة بنسبة شبر أو ذراع أو غيرهما أو بنسبة أرض من أرض اذا قويت بمثل ذلك ويحتاج الى
ذلك في توظيف الخراج على المزارع والقدن ويساتين القراية وفي قسمة الخواطر والاراضي بين البشر كماء
أو الورثة وأمثال ذلك والناس فيها موضوعات حسنة وكثيرة والله الموفق للصواب بمنه وكرمه

(المنظر من فروع الهندسة) * وهو علم يتبين به أسباب الغلط في الادراك البصري بمعرفة كيفية وقوعها بناء على أن ادراك البصر يكون بخروط شعاعي رأسه يقطعه الباصر وقاعدته المرءى ثم يقع الغلط كثيرا في رؤية القريب كبير أو البعيد صغيرا وكذا رؤية الاشباح الصغيرة تحت الماء ووراء الاجسام الشفافة كبيرة ورؤية النقطة النازلة من المطر خطا مستقيما والثقله دائرية وأمثال ذلك فيتبين في هذا العلم أسباب ذلك وكيفية بالبراهين الهندسية ويتبين به أيضا اختلاف المنظر في القمر باختلاف العروض الذي ينبغي علمه معرفة رؤية الالهة وحصول الكسوفات وكثير من أمثال هذا وقد ألف في هذا الفن كثير من اليونانيين وأشهر من ألف فيه من الاسلاميين ابن الهيثم وغيره فيه أيضا تأليف وهو من هذه الرياضة وتعارفها

(علم الهيئة)

وهو علم ينظر في حركات الكواكب الثابتة والمتحركة والمتحركة ويستدل بكيفيات تلك الحركات على أشكال وأوضاع الافلاك لزمت عنها هذه الحركات المحسوسة بطرق هندسية كما يبرهن على أن مركز الارض مبان لمركز فلک الشمس بوجود حركه الاقبال والادبار وكما يستدل بالرجوع والاستقامة للكواكب على وجود أفلاك صغيرة حاملة لها من حركه داخل فلكها الاعظم وكما يبرهن على وجود الفلك الثامن بحركه الكواكب الثابتة وكما يبرهن على تعدد الافلاك للكوكب الواحد بتعدد الميول له وأمثال ذلك وادراك الموجود من الحركات وكيفية ماؤها وأجناسها انما هو بالرصد فانما علمنا حركه الاقبال والادبار وكذا اثر كيب الافلاك في طبقاتها وكذا الرجوع والاستقامة وأمثال ذلك وكان اليونانيون يعنون بالرصد كثيرا ويتخذون له الآلات التي توضع لرصد حركه الكوكب المعين وكانت تسمى عندهم ذات الحلق وصناعة عملها والبراهين عليه في مطابقة حركتها بحركه الفلك منقول بأيدي الناس وأما في الاسلام فلم تقع به عناية الا في القليل وكان في أيام المأمون شي منه وصنع الآلة المعروفة للرصد المسماة ذات الحلق وشرع في ذلك فلم يتم ولما مات ذهب ربه وأغفل واعتقد من بعده على الارصاد القديمة وليست بغنية لاختلاف الحركات باتصال الاحقاب وان مطابقة حركه الآلة في الرصد بحركه الافلاك والكواكب انما هي بالتقريب ولا تعطى التحقيق فاذا طالت الزمان ظهرت تفاوت ذلك بالتقريب وهذه الهيئة صناعة شريفة وليست على ما يفهم في المشهور أنها تعطى صورة السموات وترتيب الافلاك والكواكب بالحقيقة بل انما تعطى أن هذه الصور والهيئات للافلاك لزمت عن هذه الحركات وأنت تعلم أنه لا ينبغي أن يكون البنى الواحد لازما لمتعلقين وان قلنا ان الحركات لازمة فهو اسببه لال باللازم على وجود المألوم ولا يعطى الحقيقة بوجه على أنه علم جليل وهو أحد أركان التعاليم ومن احسن التأليف فيه كتاب المجسطي لمنسوب لبطليموس وليس من ملوك اليونان الذين اسماؤهم بطليموس على ما حققه شراح الكتب وقد اختصره الأئمة من حكماء الاسلام كما فعله ابن سينا وأدرجه في تعاليم الشفاء ونخلصه ابن رشد أيضا من حكماء الاندلس وابن السمع وابن الصلبي في كتاب الاقتصار وابن القرطبي في هيئة ملخصة قريبها وحذف براهينها الهندسية والله أعلم بالانسان ما لم يعلم سبحانه لا اله الا هو رب العالمين (ومن فروع علم الازياج) * وهي صناعة حسابية على قوانين عديدة فيما يخص كل كوكب من طريق حركته وما إلى ذلك برهان الهيئة في وضعه من سرعة وبطء واستقامة ورجوع وغير ذلك يعرف به مواضع الكواكب في أفلاكها إلى وقت فرض من قبل حسب ان حركتها على تلك القوانين المستخرجة من كتب الهيئة ولهذه الصناعة قوانين كالمقدمات والاصول لها في معرفة الشهور والايام والتواريخ الماضية وأصول متقدمة من معرفة الاوج والحضيض والميول وأصناف الحركات واستخراج بعثتها من بعض يضعونها في جداول مرتبة تسهل على المتعلمين وقسمي الازياج ويسمى استخراج مواضع الكواكب للوقت المقروض لهذه الصناعة تعديلا وتقويما والناس فيه تأليف كثيرة للمتقدمين والمتأخرين مثل البتاني وابن الكباد وقد عول المتأخرون لهذا العهد بالغرب على زيج منسوب لابن اسحق من منجمي تونس في أول المائة السابعة ويرغمون أن ابن اسحق عول فيه على الرصد وأن يهوديا كان بصقلية ما هراق الهيئة والتعاليم وكان قد عني بالرصد وكان يبعث اليه بما يقع في ذلك من أحوال الكواكب وحركاتها فكان أهل المغرب لذلك عنوابه

لوثاقه مبنية على ما يزعمون ونلخصه ابن البناء في آخر سماه المنهاج فوّلح به الناس لما سهل من الاعمال فيه وانما يحتاج الى مواضع الكواكب من الفلك لتنبئ عليها الاحكام الجوية وهي معرفة الاثار التي تحدث عنها بأوضاعها في عالم الانسان من الملك والدول والموالييد البشرية كما ينبغي بعد وتوضيح فيه ادلتهم ان شاء الله تعالى والله الموفق لما يحبه ويرضاه لا معبود سواه

﴿علم المنطق﴾

وهو قوتان يعرف بهما الصحيح من الفاسد في الحدود والمعرفة للماهيات والحجج المفيدة للتصديقات وذلك أن الاصل في الادراك انما هو المحسوسات بالحواس الخمس وجميع الحيوانات مشتركة في هذا الادراك من الناطق وغيره وانما يتميز الانسان عنها بادراك الكليات وهي مجردة من المحسوسات وذلك بأن يحصل في الخيال من الاشخاص المتفقة صورة منطقية على جميع تلك الاشخاص المحسوسة وهي الكلّي ثم ينظر الذهن بين تلك الاشخاص المتفقة وأشخاص أخرى توافقها في بعض فيحصل له صورة تنطبق أيضا عليها باعتبار ما اتفقا فيه ولا يزال يرتقي في التجريد الى الكلّي الذي لا يجد كليا آخر معه يوافقه فيكون لاجل ذلك بسيطا وهذا امثل ما يجرد من اشخاص الانسان صورة النوع المنطقية عليها ثم ينظر ينسب وبين الحيوان ويجرد صورة الجنس المنطقية عليها ثم ينسب ما بين النبات الى أن ينتهي الى الجنس العالي وهو الجوهر فلا يجد كليا يوافقه في شيء فيقف العقل هناك عن التجريد ثم ان الانسان لما خلق الله له الفكر الذي به يدرك العلوم والصنائع وكان العلم اما تصورا للماهيات ويعني به ادراك ما خرج من غير حكم معه واما تصديقا أي حكما بثبوت أمر لا مر فصار سعي الفكر في تحصيل المطلوبات اما بأن تجمع تلك الكليات بعضها الى بعض على جهة التآليف فتحصل صورة في الذهن كلية منطقية على أفراد في الخارج فتكون تلك الصورة الذهنية مفيدة لمعرفة ماهية تلك الاشخاص واما بأن يحكم بأمر على أمر فيثبت له ويكون ذلك تصديقا وغايته في الحقيقة راجعة الى التصور لان فائدة ذلك اذا حصل فأنما هي معرفة حقائق الاشياء التي هي مقتضى العلم وهذا السعي من الفكر قد يكون بطريق صحيح وقد يكون بطريق فاسد فاقضى ذلك تمييز الطريق الذي يسعي به الفكر في تحصيل المطالب العلمية ليميز فيها الصحيح من الفاسد فكان ذلك قانون المنطق ونسلك فيه المتقدمون أول ما تسكاه وابه جلا جلا ومثرفا ولم تهذب طرقة ولم تجمع مسائله حتى ظهر في يونان ارسطو فتهذب مباحثه ورتب مسائله وفصوله وجعله أول العلوم الحكمية وافتتحها بذلك يسمى بالعلم الاول وكتابه المخصوص بالمنطق يسمى النص وهو يشتمل على ثمانية كتب أربعة منها في صورة القياس وأربعة في مادته وذلك أن المطالب التصديقية على أنحاء فمنها ما يكون المطلوب فيه اليقين بطبعه ومنها ما يكون المطلوب فيه الظن وهو على مراتب فينظر في القياس من حيث المطلوب الذي يفيد وما ينبغي أن تكون مقدماته بذلك الاعتبار ومن أي جنس يكون من العلم أو من الظن وقد ينظر في القياس لا باعتبار مطلوب مخصوص بل من جهة اتجاها خاصة ويقال للنظر الاول انه من حيث المادة ونعني به المادة المنتجة للمطلوب المخصوص من يقين أو ظن ويقال للنظر الثاني انه من حيث الصورة واتجاه القياس على الاطلاق فكانت لذلك كتب المنطق ثمانية * الاول في الاجناس العالية التي ينتهي اليها تجريد المحسوسات وهي التي ليس فوقها جنس ويسمى كتاب المقولات * والثاني في القضايا التصديقية وأصنافها ويسمى كتاب العبارة * والثالث في القياس وصورة اتجاها على الاطلاق ويسمى كتاب القياس وهذا آخر النظر من حيث الصورة * ثم الرابع كتاب البرهان وهو النظر في القياس المنتج لليقين وكيف يجب أن تكون مقدماته يقينية ويختص بشرط أخرى لا فائدة لليقين مذكورة فيه مثل كونها ذاتية وأولية وغير ذلك وفي هذا الكتاب الكلام في المعرفات والحدود اذ المطلوب فيها انما هو اليقين لوجوب المطابقة بين الحد والمحد ولا يتجمل غيرها فلذلك اختصت عند المتقدمين بهذا الكتاب * والخامس كتاب الحد وهو القياس المفيد قطع المشاغب والحام الخصم وما يجب أن يستعمل فيه من المشهورات ويختص أيضا من جهة افادته لهذا الغرض بشرط أخرى من حيث افادته لهذا الغرض وهي مذكورة هناك وفي هذا الكتاب يذكر المواضع التي يستنبط منها صاحب القياس قياسه وفيه عكوس القضايا * والسادس كتاب السقطة وهو القياس الذي يفيد خلاف الحق ويغالط

به المناظر صاحبه وهو فاسد وهذا التما كيب ليعرف به القياس المغالطي فيحذر منه * والسابع كتاب الخطابة وهو القياس المفيد ترغيب الجمهور ووجهلهم على المراد منهم وما يجب أن يستعمل في ذلك من المقالات * والثامن كتاب الشعر وهو القياس الذي يفيد التمثيل والتشبيه خاصة للاقبال على الشيء أو النفرة عنه وما يجب أن يستعمل فيه من القضايا الخيلية هذه هي كتب المنطق الثمانية عند المتقدمين * ثم إن حكما اليونانيين بعد أن تهذبت الصناعة ورقت رأوا أنه لا بد من الكلام في الكليات الخمس المفيدة للتصور فاستدركوا أهمها مقالة تختص به مقدمة بين يدي الفن فصارت تسع وترجمت مقالاته في اللغة الإسلامية وكتبها وتدولها فلاسفة الاسلام بالشرح والتلخيص كما فعله الفارابي وابن سينا ثم ابن رشد من فلاسفة الاندلس ولا ابن سينا كتاب الشفاء استوعب فيه علوم الفلسفة السبعة كلها ثم جاء المتأخرون فغيروا اصطلاح المنطق وألحقوا بالنظر في الكليات الخمس ثمرته وهي الكلام في الحدود والرسوم فقلوها من كتاب البرهان وحذفوا كتاب المقولات لأن نظر المنطق فيه بالعرض لا بالذات وألحقوا في كتاب العبارة الكلام في العكس لأنه من فروع الكلام في القضايا ببعض الوجوه ثم تكلموا في القياس من حيث اتجاها للمطالب على العموم لا بحسب مادة وحذفوا النظر فيه بحسب المادة وهي الكتب الخمسة البرهان والجندل والخطابة والشعر والسفسطة وربما لم يعلم بعضهم باليسير منها المأمورا غفلوها كأن لم تكن وهي المهمة المعتمدة في الفن ثم تكلموا فيما وضعوه من ذلك كلاما مستجورا ونظروا فيه من حيث أنه فن برأسه لا من حيث أنه آلة للعلوم فطال الكلام فيه واتسع وأقول من فعل ذلك الامام فخر الدين بن الخطيب ومن بعده أفضل المدين الخونجي وعلى كتبه معتمدة المشاركة لهذا العهد وله في هذه الصناعة كتاب كشف الاسرار وهو طويل واختصر فيها مختصر الموحز وهو حسن في التعليم ثم مختصر الجمل في قدر أربعة أوراق أخذت جميعا مع الفن وأصوله قد اولى المتعلمون لهذا العهد فيتعفون به وهجرت كتب المتقدمين وطرقهم كأن لم تكن وهي ثمينة من ثمرات المنطق وفائدة كما قلناه والله الهادي للصواب

الطبيعات

وهو علم يبحث عن الجسم من جهة ما يلحقه من الحركة والسكون فينظر في الاجسام السماوية والعنصرية وما يتولد عنها من حيوان وانسان ونبات معدن وما يتكون في الارض من العيون والازل وفي الجو من السحاب والبخار والرعد والبرق والصواعق وغير ذلك وفي مبداء الحركة للاجسام وهو النفس على تنوعها في الانسان والحيوان والنبات وكتب ارسطوفيه موجودة بين أيدي الناس ترجمت مع ما ترجم من علوم الفلسفة أيام المأمون وألف الناس على حذفها وأوعب من ألف في ذلك ابن سينا في كتاب الشفاء جمع فيه العلوم السبعة للفلاسة كما قدمنا ثم خصه في كتاب الحيوان في كتاب الاشارات وكأنه يخالف ارسطو في الكثير من مسائلها ويقول برأيه فيها وأما ابن رشد فلخص كتب ارسطو وشرحها متبعاً له غير مخالف وألف الناس في ذلك كثيرا لكن هذه هي المشهورة لهذا العهد والمعتبرة في الصناعة ولاهل المشرق عناية بكتاب الاشارات لابن سينا والامام ابن الخطيب عليه شرح حسن وكذا الأمدى وشرحه أيضا نصير الدين الطوسي المعروف بجوابه من أهل المشرق ويبحث مع الامام في كثير من مسائله فأوفى على أقطاره ويجوئه وفوق كل ذي علم عليم والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم

علم الطب

ومن فروع الطبيعات صناعة الطب وهي صناعة تنظر في بدن الانسان من حيث يمرض ويصح فيحاول صاحبها حفظ الصحة وبرء المرض بالادوية والاعذية بعد أن يتبين المرض الذي يخص كل عضو من أعضاء البدن وأسباب تلك الامراض التي تنشأ عنها وما لكل مرض من الادوية مستدلين على ذلك بأمرجة الادوية وقواها وعلى المرض بالعلامات المؤذنة بشفة وقبولة الدواء أولا في الصحة والفضلات والتبض محاذين لذلك قوة الطبيعة فانها المدبرة في حالي الصحة والمرض وانما الطبيب يحاذيها ويعينها بعض الشيء بحسب

ما تقتضيه طبيعة المادة والفصل والسنن وبسعي العلم الجامع لهذا كله علم الطب وزجراً أقردوا بعض الأعضاء بالكلام وجعلوه علماً خاصاً كالعين وعلاها وأكحها وكذا الحقوق بالحق من منافع الأعضاء ومعناها المنفعة التي لا جملها خلق كل عضو من أعضاء البدن الحيواني وإن لم يكن ذلك من موضوع علم الطب إلا أنهم جعلوه من لواحقه وتوابعه وإمام هذه الصناعة التي ترجعت كسبه فيها من الأقدمين جالينوس يقال إنه كان معاصراً لعيسى عليه السلام ويقال إنه مات بصقلية في سبيل تغلب ومطاوعة اعتراجه وتناكفه فيها هي الاتهامات التي اقتدى بها جميع الأطباء بعده وكان في الإسلام في هذه الصناعة أئمة جاءوا من وراء الغاية مثل الرازي والجويسي وابن سينا ومن أهل الأندلس أيضاً كثير وأشهرهم ابن زهر وهو لهذا العهد في المدن الإسلامية كأنها انقضت لوقوف العمران وتناقصه وهي من الصنائع التي لا تستدعيها الحضارة والترفع كما ينبغي بعد

(فصل) وللبادية من أهل العمران طب ينونه في غالب الأمر على تجربة قاصرة على بعض الأشخاص متوارثاً عن مشايخ الحلي وعجلانهم وربما يصح منه البعض إلا أنه ليس على قانون طبيعي ولا على موافقة المزاج وكان عند العرب من هذا الطب كثير وكان فيهم أطباء معروفون كالخريزني وكلدان وغيره والطبيب المنقول في الشرعيات من هذا القبيل وليس من الوحى في شيء وإنما هو أمر كان عادياً للعرب ووقع في ذكر أحوال النبي صلى الله عليه وسلم من نوع ذكر أحواله التي هي عادة وجبلة لا من جهة أن ذلك مشروع على ذلك النحو من العمل فإنه صلى الله عليه وسلم إنما بحث ليعلمنا الشرائع ولم يبحث لتعريف الطب ولا غيره من العاديات وقد وقع له في شأن تلقيح الكلى ما وقع فقال أنهم أعلم بأمور دنياكم فلا ينبغي أن يحتمل شيء من الطب الذي وقع في الأحاديث الصحيحة المنقولة على أنه مشروع فليس هناك ما يدل عليه اللهم إلا إذا استعمل على جهة التبرك وصديق العقد الأيماني فيكون له أثر عظيم في النفع وليس ذلك من الطب المزاجي وإنما هو من آثار الكلمة الإيمانية كما وقع في مداواة المبطلون بالعسل والله الهادي إلى الصواب لا رب سواه

(الفلاح)

هذه الصناعة من فروع الطبيعيات وهي النظر في النبات من حيث تنميته ونشوه بالسقي والعلاج وتعهده بمثل ذلك وكان للمتقدمين بها عناية كثيرة وكان النظر فيها عندهم عاماً في النبات من جهة غرسه وتنميته ومن جهة خواصه وروحانيته وما كانت أرواح نبات الكواكب والهيكل المستعمل ذلك كله في باب السحر فعمدت عنايتهم به لأجل ذلك وترجم من كتب اليونانيين كتاب الفلاحة النبوية منسوباً لعلماء النبط مشتملة من ذلك على علم كبير ولما نظر أهل الملة فيما اشتمل عليه هذا الكتاب وكان باب السحر مسدوداً والنظر فيه محظوراً اقتصر وأمنه على الكلام في النبات من جهة غرسه وعلاجه وما يعرض له في ذلك وحذفوا الكلام في الفن الآخر منه جملة واختصر ابن العوام كتاب الفلاحة النبوية على هذا المنهاج وبقي الفن الآخر منه مغفلاً نقل منه مسلمة في كتبه السحرية آتته من مسائله كأنه كره عند الكلام على السحر أن شاء الله تعالى وكتب المتأخرين في الفلاحة كثيرة ولا يصدقون فيها الكلام في الغراس والعلاج وحفظ النبات من جوائحه وعوائقه وما يعرض في ذلك كله وهي موجودة

(علم الأسماء)

وهو علم يتطرق في الوجود المطلق فأولاً في الأمور العامة للجسمانيات والروحانيات من الماهيات والوحدة والكثرة والوجوب والإمكان وغير ذلك ثم يتطرق في مبادئ الموجودات وأنهار روحانيات ثم في كيفية حدوث الموجودات عنها وما اتبها ثم في أحوال النفس بعد مفارقة الأجسام وعودها إلى المبدأ وهو عندهم علم شريف يزعمون أنه يقفهم على معرفة الوجود على ما هو عليه وأن ذلك عين العادة في زعمهم وسيأتي الرد عليهم وهو تال للطبيعيات في ترتيبهم ولذلك يسمونه علم ما وراء الطبيعة وكتب المعلم الأول فيه موجودات بين أيدي الناس وخلصه ابن سينا في كتاب الشفاء والنجاة وكذلك تلخصها ابن رشد من حكاية الأندلس ولما وضع المتأخرون في علوم القوم ودونوا فيها ورقة عليهم الغزالي مارة منها ثم خلط المتأخرون من المتكلمين مسائل علم الكلام

بمسائل الفلسفة لعمومها في مباحثهم وتشابه موضوع علم الكلام بموضوع الالهيات ومسائلها مسائلها
فصلت كأنها في واحد ثم غير وترتيب الحكاء في مسائل الطبيعية والالهيات وخطوطها فواحدة
قدموا الكلام في الامور العامة ثم أتبعوه بالجسمانيات وتوابعها ثم بالروحانيات وتوابعها الى آخر العلم كما فعله
الامام ابن الخطيب في المباحث المشرقية وجميع من بعده من علماء الكلام وصار علم الكلام مختاطا بمسائل
الحكمة وكتبه محشوة بها كان الغرض من موضوعها ومسائلها واحدا والتبس ذلك على الناس وهو غير
صواب لان مسائل علم الكلام انما هي عقائد متعلقة من الشريعة كما نقلها السلف من غير رجوع فيها الى العقل
ولا تعويل عليه يعني أنها لا تثبت الا به فان العقل معزول عن الشرع وانظاره وما يحدث فيه المتكلمون من
اقامة الحجج فليس بجائز الحق فيها فالتعليل بالدليل بعد أن لم يكن معلوما هو شأن الفلسفة بل انما هو المقام
حجة عقلية تعضد عقائد الايمان ومذهب السلف فيها وتدفع شبه أهل البدع عنها الذين زعموا أن مداركهم
فيها عقلية وذلك بعد أن تفرض صحة بالدلالة العقلية كما تلقاها السلف واعتقدوها وكثير ما بين المقامين
وذلك أن مدارك صاحب الشريعة أوسع لا تنساع نطاقها عن مدارك الانظار العقلية فهي فوقها ومحيطه
بها لا يستقدادها من الانوار الالهية فلا تدخل تحت قانون النظر الضعيف والمدارك المحاط بها فاذا ذهب انا
الشارع الى مدارك فينبغي أن تقدمه على مدارك لا تثنى به دونها ولا تنظر في صحة مدارك العقل ولو عارضه بل
نعتمد ما أمرنا به ائمة اهلنا ونسكت عما لم يفهم من ذلك ونفوضه الى الشارع ونعزل العقل عنه والمتكلمون
انما بدعاهم الى ذلك كلام أهل الاطراف في معارضات العقائد السلفية بالبدع النظرية فاحتاجوا الى الرد عليهم
من جنس معارضتهم واستدعى ذلك الحجج النظرية ومحاذاة العقائد السلفية بها وأما النظر في مسائل
الطبيعية والالهيات بالتحقيق والاطلاق فليس من موضوع علم الكلام ولا من جنس انظار المتكلمين فاعلم
ذلك لتبزيه بين الفقيهين فانهم ما يختلطان عند المتأخرين في الوضع والتأليف والحق مغايرة كل منهما لصاحبه
بالموضوع والمبنيان وانما جاء الايمان من اتحاد المطالب عند الاستدلال وصار احتياج أهل الكلام كانه
اقتضاء لطالب لا يعتمد بالدليل وليس كذلك بل انما هو رد على المجدين والمطربون مفروض الصديق معلومه
وكذا جاء المتأخرون من غلاة المتصوفة المتكلمين بالمازاج أيضا فخلطوا مسائل الفقه بفقههم وجعلوا الكلام
واحدة فيها كلها مثل كلامهم في النبوات والاتحاد والحلول والوحدة وغير ذلك والمدارك في هذه الفنون
الثلاثة متغايرة مجتذبة وأبعد هاهنا من جنس الفنون والعلوم مدارك المتصوفة لانهم يتبعون فيها الوجدان
ويقرون من الدليل والوجدان بعيد عن المدارك العلمية وأجانبها وتوابعها كما بيناه ونبينه والله يهدي من يشاء
الى صراط مستقيم والله أعلم بالصواب

(علوم السحر والخرافات)

وهي علوم بكيفية استبعاد ان تقتدر النفوس البشرية على التأثيرات في عالم العناصر اما بغير معين أو بعين
من الامور السببية والاول هو السحر والثاني هو الطلسمات ولما كانت هذه العلوم مهجورة عند
الشرائع لما فيها من الضرر ولما يشترط فيها من الوجهة الى غير الله من كوكب أو غيره كانت كتبها كالمفقودة
بين الناس الا ما وجد في كتب الامم الاقدمين فيما قبل نبوة موسى عليه السلام مثل التبط والكلدانيين فان
جميع من تقدمه من الانبياء لم يشرعوا اليها ولا جاءوا بالاحكام انما كانت كتبهم مواضع وتوحيد الله
وتدبير الجنة والنار وكانت هذه العلوم في أهل بابل من السريانيين والكلدانيين وفي أهل مصر من القبط
وغيرهم وكان لهم فيها التاكيد والاثار ولم يترجم لسان كتبهم فيها الا القليل مثل الفلاحية الباطنية من
أوضاع أهل بابل فلأخذ الناس منها هذا العلم وتفننوا فيه ووضعت بعد ذلك الاوضاع مثل صاحب الكواكب
السبعة وكتاب طباطم الهندي في صور الدرج والكواكب وغيرهم ثم ظهر بالشرق جابر بن حيان كبير
السحرة في هذه الملة فتصنف كتب القوم واستخرج الصناعة ونماص على زبدتها واستخرجها ووضع فيها غيرها من
التأليف وأكثر الكلام فيها وفي صناعة السيمياء لانهم من توابعها لان اجسام النوعية من صورة الى
أخرى انما تكون بالقوة النفسية لا بالصناعة العملية فهو من قبيل السحر كانه كرم في موضعه ثم جاء مسيلة

ابن أحمد الجرجاني إمام أهل الأندلس في التعاليم والسحر يات فلخص جميع تلك الكتب وهدبها وجمع طرقها في كتابه الذي سماه غاية الحكيم ولم يكتب أحد في هذا العلم بعده * ولنقدم هنا مقدمة تبين بها حقيقة السحر وذلك أن النفوس البشرية وإن كانت واحدة بالنوع فهي مختلفة بالخواص وهي أصناف كل صنف مختص بخاصية واحدة بالنوع لا توجد في الصنف الآخر وصارت تلك الخواص فطرة وجبلة لصنفها فنفس الأنبياء عليهم الصلاة والسلام لها خاصية تستعين بها للمعرفة الربانية ومخاطبة الملائكة عليهم السلام عن الله سبحانه وتعالى كما تروى ما يتبع ذلك من التأثير في الأرواح واستجلاب روحانية الكواكب للتصرف فيها والتأثير بقوة نفسانية أو شيطانية فأما تأثير الأنبياء فهدى الله تعالى وخصه بربانية ونفوس الكهنة لها خاصية الإطلاع على الغيبات بقوة شيطانية وهكذا كل صنف مختص بخاصية لا توجد في الآخر والنفوس الساحرة على مراتب ثلاث يأتي شرحها فأولها المؤثرة بالهسة فقط من غير آلة ولا معين وهذا هو الذي تسميه الفلاسفة السحر والثاني يعين من مزاج الأفلak أو العناصر أو خواص الأعداد ويسمونه الطلسمات وهو أضعف رتبة من الأول والثالث تأثير في القوى الخفية يعتمد صاحب هذا التأثير إلى القوى الخفية فيتصرف فيها بنوع من التصرف ويلقى فيها أنواعاً من الخيالات والمحاكاة وصوراً مما يقصده من ذلك ثم يترأسها إلى الحس من الرايين بقوة نفسه المؤثرة فيه فينظر الرايون كأنها في الخارج وليس هناك شيء من ذلك كما يحكي عن بعضهم أنه يرى البساتين والأنهار والقصور وليس هناك شيء من ذلك ويسمى هذا عند الفلاسفة الشعوذة أو الشعبة وهذا تفصيل مراتبه ثم هذه الخاصية تكون في الساحر بالقوة شأن القوى البشرية كلها وإنما يخرج إلى الفعل بالرياضة ورياضة السحر كلها انما تكون بالتوجه إلى الأفلak والكواكب والعوالم العلوية والباطنية بأنواع التعظيم والعبادة والخضوع والتذلل فهي لذلك وجهة إلى غير الله وسجود له والوجهة إلى غير الله كفر فلهذا كان السحر كفراً والكفر من مواده وأسبابه كما رأيت ولهذا اختلف الفقهاء في قتل الساحر هل هو لكفره السابق على فعله أو لتصرفه بالفساد وما ينشأ عنه من الفساد في الأرواح والكل حاصل منه ولما كانت المرتبتان الأولى وليان من السحر لها حقيقة في الخارج والمرتبة الأخيرة الثالثة لا حقيقة لها اختلف العلماء في السحر هل هو حقيقة أو انما هو تخيل قالوا ثلثون بأن له حقيقة نظروا إلى المرتبتين الأولى ولين والقائلون بأن لا حقيقة له نظروا إلى المرتبة الثالثة الأخيرة فليس بينهم اختلاف في نفس الأمر بل انما جاء من قبل اشتباه هذه المراتب والله أعلم * واعلم أن وجود السحر لا مزية فيه بين العقلاء من أجل التأثير الذي ذكرناه وقد نطق به القرآن قال الله تعالى ولكن الشياطين كفروا يعلمون الناس السحر وما أنزل على الملكين ببابل هاروت وماروت وما يعلمان من أحد حتى يقولان انما نحن قسنة فلا تكفر فيتعلمون منهما ما يفرقون به بين المرء وزوجه وما هم بضارين به من أحد إلا بإذن الله وصهر رسول الله صلى الله عليه وسلم حتى كان ينجس إليه أنه يفعل الشيء ولا يفعله وجعل سحره في مشط ومشاقة ويحب طلعة ودفن في بئر ذروان فانزل الله عز وجل عليه في المعوذتين ومن شر النفاثات في العقد قالت عائشة رضي الله عنها فكان لا يقرأ على عقدة من تلك العقد التي سحر فيها إلا انخلت وأما وجود السحر في أهل بابل وهم الكلدانيون من النبط والسريانيين فكثير ونطق به القرآن وجاءت به الأخبار وكان السحر في بابل ومصر أزمان بعثة موسى عليه السلام أسواق نافقة ولهذا كانت معجزة موسى من جنس ما يدعون ويتناغون فيه وبقي من آثار ذلك في البراري بصعيد مصر شواهد دالة على ذلك ورأينا بالعبان من يصور صورة الشخص المسحور ويخوص أشياء مقابلة لما نواه وحاوله موجودة بالمسحور وأمثال تلك المعاني من أسماء وصفات في التأليف والتقريب ثم يتكلم على تلك الصورة التي أعادها مقام الشخص المسحور عينا أو معنى ثم ينقث من ريقه بعد اجتماعه في فيه تكرير مخارج تلك الحروف من الكلام السوء ويعقد على ذلك المعنى في سبب أعداءه لذلك تفادى بالعقد والزام وأخذ العهد على من أشرب له من الجن في نفسه في فعله ذلك استشهارة العزيمة بالعزم وتلك النية والأسماء السيئة روح خبيثة تخرج منه مع النفخ متعلقة بريقه الخارج من فيه بالنفث فتزل عنها أرواح خبيثة ويقع من ذلك بالمسحور ما يخشاه السحر وشاهدنا أيضاً من المتخيلين للسحر وعمله من يشير إلى كساء أو جلد ويتكلم عليه في سره فاذا هو مقطوع متخرق ويشير إلى بطون الغنم كذلك في مراعيها بالبعج فاذا أمعأوها ساقطة من بطونها إلى الأرض ومعنا أن بأرض

الهند لهذا العهد من يشير الى انسان فيخطف قلبه ويقع ميتا ويتقرب عن قلبه فلا يوجد في حبشه ويشير الى الرمانة
وتفتح فلا يوجد من حبو بهائي وكذلك سمعنا أن بأرض السودان وأرض الترك من يسحر السحاب فيمطر
الأرض المخصوصة وكذلك رأينا من عمل الطلسمات عجائب في الأعداد المتحابية وهي رلر ف د أحد
العدد من مائتان وعشرون والآخر مائتان وأربعة وعشرون ومعنى المتحابية أن أجزاء كل واحد اتى فيه من
نصف وثلاث وربع وسدس وخمس وأمثالها اذا جرح كل مساويا للعدد الآخر صاحبه قسمي لاجل ذلك
المتحابية ونقول أصحاب الطلسمات أن تلك الأعداد أترافى الالفة بين المتحابين واجتماعهما اذا وضع لهما
مثالان أحدهما بطالع الزهرة وهي في يتيها أو شرفها ناظرة الى القمر تظرمودة وقبول ويجعل طالع الثاني
سابع الأول ويضع على أحد التمثالين أحد العددين والآخر على الآخر ويقصد بالأكثر الذي يراد اختلافه أعني
المحبوب ما أذكرى الاكثر كية أو الأكثر أجزاء فيكون لذلك من التأليف العظيم بين المتحابين ما لا يكاد ينقل
أحدهما عن الآخر فخاله صاحب الغاية وغيره من أئمة هذا الشأن وشهدت له التجربة وكذا طالع الاسد
ويسمى أيضا طالع الحصى وهو أن يرسم في قالب هنداصبع صورة أسد شائلا ذنبه عاضا على حصة قد قسمها
بنصفين وبين يديه صورة حية منسابة من رجليه الى قبالة وجهه فاعرة فاها الى فيه وعلى ظهره صورة عقرب
تدب ويحين يرسمه حلول الشمس بالوجه الأول أو الثالث من الاسد بشرط صلاح النيرين وسلامتهما من
التحوس فإذا وجد ذلك وعثر عليه طبع في ذلك الوقت في مقدار الانتقال فادونه من الذهب ونحس بعد في
الزعفران محلول لاجل الماء الورد وورق في خرقة حرير صفراء فانهم يزعمون أن لمسكه من العز على السلاطين في
مباشرتهم وخدمتهم وتسخرهم له ما لا يعبر عنه وكذلك السلاطين فيه من القوة والعز على من تحت أيديهم ذكر
ذلك أيضا أهل هذا الشأن في الغاية وغيرها وشهدت له التجربة وكذلك وفق المستدس المختص بالشمس ذكروا
أنه يوضع عند حلول الشمس في شرفها وسلامتهما من التحوس وسلامة القمر بطالع ملوكي يعتبر فيه نظر
صاحب العاشر لصاحب الطالع تظرمودة وقبول ويصلح فيه ما يكون في مواليه الملوك من الأدلة الشريفة
ويرفع في خرقة حرير صفراء بعد أن يغمس في الطيب فزعوا أن له أترافى حصابة الملوك وخدمتهم ومعاشرتهم
وأمثال ذلك كثير وكتاب الغاية لمسلمة بن أحمد الجرجي هو مدونة هذه الصناعة وفيه استيفاءها وكمال
مسائلها وذكر لنا أن الامام الفخر بن الخطيب وضع كتابا في ذلك وسماه بالسرا المكتوم وأنه بالمنسرق يتداوله أهله
ونحن لم نقف عليه والامام لم يكن من أئمة هذا الشأن فيما نطق ولعل الأمر بخلاف ذلك وبالمغرب صنف من
هؤلاء المتبحرين لهذه الاعمال السحرية يعرفون بالباجين وهم الذين ذكرت أولا أنهم يشيرون الى الكساء
أو الجلد فيخترق ويشيرون الى بطون الغنم بالعج فتبعج ويسمى أحدهم لهذا العهد باسم البعاج لان أكثر
ما ينتحل من السحر بعج الانعام يرب بذلك أهلها يعطوه من فضلها وهم مستترون بذلك في الغاية خوفا على
أنفسهم من الحكم لقيت منهم جماعة وشاهدت من أفعالهم هذه وأخبروني أن لهم وجهة ورياسة خاصة
بدعوات كفرية واشهر الدروحات والجن والكواكب سطر فيها صحيفة عندهم تسمى الخزيرة يتدارسونها
وأنهم بهذه الرياضة والوجهة يصلون الى حصول هذه الافعال لهم وأن التأثير الذي لهم انما هو قياسي سوى
الانسان الحر من المتاع والحيوان والرقبي ويعبرون عن ذلك بقولهم انما نفعل فيما تنشى فيه الدراهم أي ما يملك
ويباع ويشترى من سائر المملكات هذا ما زعموه وسألت بعضهم فأخبرني به وأما أفعالهم فظاهرة موجودة وقفنا
على الكثير منها وعيناها من غير روية في ذلك هذا شأن السحر والطلسمات وآثارها في العالم فاما الفلاسفة
ففرقوا بين السحر والطلسمات بعد أن أثبتوا أنهما جميعا أثر للنفس الانسانية واستدلوا على وجود الاثر للنفس
الانسانية بان لها آثارا في بدنهم على غير المجري الطبيعي وأسبابه الجسمانية بل آثارا عارضة من كيفيات
الارواح تارة كالسحابة الحادثة عن الفرح والسرور ومن جهة التصورات النفسانية أخرى كالذي يقع
من قبل التوهم فان الماشي على حرف حائط او على جبل منتصب اذا قوى عنده توهم السقوط سقط بلا شك
ولهذا يتجدد كثيرا من الناس يعودون أنفسهم ذلك حتى يذهب عنهم هذا الوهم فتجدد هم يشون على حرف
الحائط والجبل المنتصب ولا يخافون السقوط فثبت أن ذلك من آثار النفس الانسانية وتصورها للسقوط من
أجل الوهم واذا كان ذلك أثر للنفس في بدنهم من غير الاسباب الجسمانية الطبيعية فبأن يكون لها مثل

هذا الاثر في غير بدنها اذ نسبتها الى الابدان في ذلك النوع من التأثير واحدة لانها غير حالة في البدن ولا منطبعة فيه فثبت انها مؤثرة في سائر الاجسام واما التفرقة عندهم بين السحر والطلسمات فهي ان السحر لا يحتاج الساحر فيه الى معين وصاحب الطلسمات يستعين بروحانيات الكواكب واسرار الاعداد وخواص الموجودات واما القائل المؤثرة في عالم العناصر كما يقوله المجسمون ويقولون السحر اتحاد روح بروح والطلسم اتحاد روح بجسم ومعناه عندهم ربط الطبايع العلوية السماوية بالطبايع السفلية والطبايع العلوية هي روحانيات الكواكب ولذلك يستعين صاحبها في غالب الامر بالتجامة والساحر عندهم غير مكاتب لسحره بل هو مقطوع عندهم على تلك الجبلية المختصة بذلك النوع من التأثير والفرق عندهم بين المعجزة والسحر ان المعجزة قوة الهية تبعت في النفس ذلك التأثير فهو مؤيد بروح الله في فعله ذلك والساحر انما يفعل ذلك من عند نفسه وبقوته النفسانية وبامداد الشياطين في بعض الاحوال فيبينها الفرق في المعقولة والحقيقة والذات في نفس الامر وانما نستدل نحن على التفرقة بالعلامات الظاهرة وهي وجود المعجزة لصاحب الخير وفي مقاصد الخير وللنفوس المتسعة للخير والتحدى بها على دعوى النبوة والسحر انما يوجد لصاحب الشر وفي افعال الشر في الغالب من التفرق بين الزوجين وضرر الاعداء وامثال ذلك وللنفوس المتسعة للشر هذا هو الفرق بينهما عند الحكماء الالهيين وقد يوجد لبعض المتصوفة واصحاب الكرامات تأثير اضافي احوال العالم وليس معدودا من جنس السحر وانما هو بالامداد الالهي لان طريقهم ومحلهم من آثار النبوة وتوابعها ولهم في المدد الالهي حظ على قدر حالهم وایمانهم وعسكهم بكلمة الله واذا اقتدر احد منهم على افعال الشر فلا يأتيتها لانه متقيد فيما ياتيه ويؤثره بالامر الالهي فلا يقع لهم فيه الاذن لا يأتونه بوجه ومن اتاه منهم فقد عدل عن طريق الحق وبعباس حاله ولما كانت المعجزة بامداد روح الله والقوى الالهية فلذلك لا يعارضها شيء من السحر وانظر شأن سحرة فرعون مع موسى في معجزة العصا كيف تالقت ما كانوا يأفكون وذهب سحرهم واضمحلت كما لم يكن وكذلك لما أنزل على النبي صلى الله عليه وسلم في المعوذتين ومن شر النفسات في العقد قالت عائشة رضي الله عنها فكان لا يقرؤها على عقدة من العقد التي سحر فيها الا انشلت قاله لا يثبت مع اسم الله وذكره وقد نقل المؤرخون أن زركش كاويان وهي راية كسرى كان فيها الوق المتيقن العدم منسوبا بالذهب في اوضاع فلكية رصدت لذلك الوق ووجدت الراية يوم قتل رستم بالقادسية واقعة على الارض بعد ان هزم أهل فارس وشتمتهم وهو فيما يزعم أهل الطلسمات والافاق مخصوص بالغلب في الحروب وأن الراية التي يكون فيها ومعها لا تنهزم أصلا الا أن هذه عارضها المدد الالهي من ايمان اصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم وعسكهم بكلمة الله فانحل معها كل عقد سحري ولم يثبت وبطل ما كانوا يعملون واما الشريرة فلم تفرق بين السحر والطلسمات وجعلته كله بابا واحدا محظورا لان الافعال انما أباح لنا الشارع منها ما يهتدي به فينا الذي فيه صلاح آخرتنا وفي معاشنا الذي فيه صلاح ديننا وما لا يهتدي به فينا فان كان فيه ضرر أو نوع ضرر كالسحر الحاصل ضرره بالوقوع ويلحق به الطلسمات لان أثرهما واحد وكالتجامة التي فيها نوع ضرر باعتقاد التأثير فتفسد العقيدة الایمانية برؤاها الى غير الله فيكون حينئذ ذلك الفعل محظورا على نسبه في الضرر وان لم يكن مهتما علميا ولا فيه ضرر فلا أقل من تركه قربا الى الله فان من حسن اسلام المرء تركه ما لا يعينه فجعلت الشريرة باب السحر والطلسمات والشعوذة بابا واحدا لما فيه من الضرر وخصته بالخطر والتحريم واما الفرق عندهم بين المعجزة والسحر فالذي ذكره المتكلمون أنه راجع الى التحدي وهو دعوى وقوعها على وفق ما ادعاه قالوا والساحر مصر وف عن مثل هذا التحدي فلا يقع منه وقوع المعجزة على وفق دعوى الكاذب غير مقدور لان دلالة المعجزة على الصدق عقلية لان صفة نفسها التصديق فلو وقعت مع الكذب لاستحال الصادق كاذبا وهو محال فاذا لا تقع المعجزة مع الكاذب باطلاق واما الحكماء فالفرق بينهما عندهم كاذب كراه فرق ما بين الخير والشر في نهاية الطرفين فالساحر لا يصدر منه الخير ولا يستعمل في أسباب الخير وصاحب المعجزة لا يصدر منه الشر ولا يستعمل في أسباب الشر وكأنهما على طرفي النقيض في أصل فطرتهما والله يهدي من يشاء وهو القوي العزيز لا ريب سواه (مس)

عند ما يستحسن بعينه مدرك من الذات أو الاحوال ويفرط في استحصانه وينشأ عن ذلك الاستحسان حينئذ أنه يروم معه سلب ذلك الشيء عن انصف به فيؤثر فساد وهو حيلة فطرية أعني هذه الاصابة بالعين والفرق بينها وبين التأثيرات وان كان منها ما لا يكسب أن صدورها راجع الى اختيار فاعلمها والقطري منها قوة صدورها لانفس صدورها ولهذا قالوا القاتل بالسحر أو بالسكرامة يقتل والقاتل بالعين لا يقتل وما ذلك الا لانه ليس مما يريد ويقصده أو يتركه وانما هو مجبور في صدوره عنه والله أعلم بما في الغيوب ومطلع على ما في السرائر

﴿ علم اسرار الحروف ﴾

وهو المسمى لهذا العهد بالسمياء نقل وضعه من الطلسمات اليه في اصطلاح أهل التصرف من المتصوفة فاستعمل استعمال العالم في الخاص وحدث هذا العلم في الملة بعد صدر منها وعند ظهور الغلاة من المتصوفة وجنوحهم الى كشف حجاب الجس وظهور الخوارق على أيديهم والتصرفات في عالم العناصر وتدوين الكتب والاصطلاحات ومن أعظم في تنزل الوجود عن الواحد وترتيبه وزعموا أن الكمال الاسمائي مظاهره أرواح الافلاك والكواكب وأن طبائع الحروف وأسرارها سارية في الاسماء فهي سارية في الاكوان على هذا النظام والاكوان من لدن الابداع الاول تنقل في أطواره وتعرب عن أسرارها فحدث لذلك علم أسرار الحروف وهو من تفاريع علم السمياء لا يوقف على موضوعه ولا تحاط بالعدد مسائله تعددت فيه تآليف البوني وابن العربي وغيرهما ممن أتبع آثارهما وحاصله عندهم ومغزاه تصريف النفوس الربانية في عالم الطبيعة بالاسماء الحسنی والكلمات الالهية الناشئة عن الحروف المحيطة بالاسرار السارية في الاكوان ثم اختلفوا في سر التصريف الذي في الحروف بما هو بينهم من جهل المزاج الذي فيه وقسم الحروف بسبعة الطبائع الى أربعة أصناف كما للعناصر واختصت كل طبيعة بصنف من الحروف يقع التصريف في طبيعتها فعلا وانفعالا بذلك الصنف فتوزعت الحروف بقانون صناعي يسهونه التكسير الى نارية وهوائية ومائية وترابية على حسب تنوع العناصر فالانف للنار والباء للهواء والحاء والجيم للماء والدال للتراب ثم ترجع كذلك على التوالي من الحروف والعناصر الى أن تنفذ فتعين لعنصر النار حروف سبعة الالف والهاء والميم والقاف والسين والذال ويتعين لعنصر الهواء سبعة أيضا الباء والواو والياء والنون والضاد والتاء والظاء ويتعين لعنصر الماء سبعة أيضا الجيم والراء والكاف والصاد والقاف والتاء والغين ويتعين لعنصر التراب سبعة الدال والحاء واللام والعين والراء والظاء والسين والحروف النارية تدفع الأمراض الباردة والمضاعفة قوة الحرارة حيث تطلب مضاعفتها أما حبالها وحكما كما في تضعيف قوى المزيج في الحروب والقيل والقتل والمائية أيضا تدفع الأمراض الحارة من جيات وغيرها وتضعيف القوى الباردة حيث تطلب مضاعفتها وحكما كتضعيف قوى القمر وأمثال ذلك ومنهم من جعل سر التصريف الذي في الحروف للنسبة العددية فان حروف أبجد دالة على أعدادها المتعارفة وضعا وطبعافيتها من أجل تناسب الأعداد تناسب في نفسها أيضا كما بين الباء والكاف والراء لدالتها على اثنين كل في مرتبة فالباء على اثنين في مرتبة الاتحاد والكاف على اثنين في مرتبة العشرات والراء على اثنين في مرتبة المئين وكذلك بينها وبين الدال والميم والتاء لدالتها على الاربعة وبين الاربعة والاثنتين نسبة الضعف وخرج للاسماء أوقاف كالأعداد يختص كل صنف من الحروف بصنف من الاوقاف الذي يناسبه من حيث عدد الشكل أو عدد الحروف وامتزج التصريف من السر الحرفي والسر العددي لأجل التناسب الذي بينهما فأما من التناسب الذي بين هذه الحروف وأمزجة الطبائع أو بين الحروف والاعداد فأمر عسر على الفهم اذ ليس من قبيل العلوم والقياسات وانما يستندهم فيه الذوق والكشف قال البوني ولا تظن أن سر الحروف مما يتوصل اليه بالقياس العقلي وانما هو بطريق المشاهدة والتوفيق الالهي وأما التصريف في عالم الطبيعة بهذه الحروف والاسماء المركبة منها وتأثر الاكوان عن ذلك فأمر لا يشكر لثبوته عن كثير منهم تواترا وقد يظن ان تصريف هؤلاء وتصريف أصحاب الطلسمات واجد وليس كذلك فان حقيقة الطلسم وتأثيره على ما حققه أهله أنه قوى روحانية من جوهر القهر تفعل فيما له ركب فعل غلبة وقهر بأسرار فلكية ونسب عددية وبخوارات جالبات لروحانية ذلك الطلسم مشدودة فيه بالهمة فأنه تهايط الطبائع العلوية

بالطبايع السفلية وهو عندهم كالجيرة المركبة من هوائية وأرضية ومائية ونارية حاصلة في جبلتها بحيل
وتصرف ما حصلت فيه الى ذاتها وتقلبه الى صورتها وكذلك الاكسير للاجسام المعدنية كالجيرة تقالب المعدن
الذي تسرى فيه الى نفسها بالاحالة ولذلك يقولون موضوع الكيمياء جسد في جسد لان اكسير اجزائه كلها
جسدانية ويقولون موضوع الطلسم روح في جسد لانه ربط الطبايع العلوية بالطبايع السفلية والطبايع
السفلية جسد والطبايع العلوية روحانية وتحقيق الفرق بين تصرف اهل الطلسمات واهل الاسماء بعد ان تعلم
ان التصرف في عالم الطبيعة كله انما هو للنفس الانسانية والهم البشرية لان النفس الانسانية تحيط بالطبيعة
وحاكة عليها بالذات ان تصرف اهل الطلسمات انما هو في استئزال روحانية الافلاك وربطها بالصور
او بالنسب العددية حتى يحصل من ذلك نوع مزاج يفعل الاحالة والقلب بطبيعته فعل الجيرة فيما حصلت فيه
وتصرف اصحاب الاسماء انما هو بما حصل لهم بالمجاهدة والكشف من النور الالهى والامداد الرباني
فيسخر الطبيعة لذلك طائفة غير مستعصية ولا يحتاج الى مدد من القوى القاصية ولا غيرها لان مدده
اعلى منها ويحتاج اهل الطلسمات الى قليل رياضة تفيد النفس قوة على استئزال روحانية الافلاك وأهون
بها وجهة ورياضة بخلاف اهل الاسماء فان رياضتهم هي الرياضة الكبرى وليست لقصد التصرف في الاكوان
اذ هو حجاب وانما التصرف حاصل لهم بالعرض كرامة من كرامات الله لهم فان خلاصا صاحب الاسماء
عن معرفة أسرار الله وحقائق الملوك التي هي نتيجة المجاهدة والكشف واقتصر على مناسبات الاسماء
وطبايع الحروف والكلمات وتصرف بهما من هذه الخيفية وهؤلاء هم اهل السيمياء في المشهور وكان اذا افرق
بينه وبين صاحب الطلسمات بل صاحب الطلسمات اوثق منه لانه يرجع الى اصول طبيعية علمية وقوانين مرتبة
وأما صاحب أسرار الاسماء اذا فاته الكشف الذي يطالع به على حقائق الكلمات وآثار المناسبات بقوات
الخلوص في الوجهة وليس له في العلوم الاصطلاحية قانون برهاني يقول عليه فيكون حاله اضعف رتبة
وقد يزوج صاحب الاسماء قوى الكلمات والاسماء بقوى الكواكب فيعين لذكر الاسماء الحسنى أو ما يرسم
من أوقافها بل ولأسرار الاسماء أوقافا تكون من حظوظ الكواكب الذي يناسب ذلك الاسم كما فعله البونى
في كتابه الذي سماه الانماط وهذه المناسبة عندهم هي من لدن الحضرة العمانية وهي برزخية الكمال الاسمائي
وانما تنزل تفصيلها في الحقائق على ما هي عليه من المناسبة واثبات هذه المناسبة عندهم انما هو بحكم المشاهدة
فاذا خلاصا صاحب الاسماء عن تلك المشاهدة وتلقى تلك المناسبة تقليدا كان عمله بمثابة عمل صاحب الطلسم
بل هو اوثق منه كما قلناه وكذلك قد يزوج ايضا صاحب الطلسمات عمله وقوى كواكبه بقوى الدعوات المؤلفة
من الكلمات المخصوصة لمناسبة بين الكلمات والكواكب الا ان مناسبة الكلمات عندهم ليست كما هي عند
اصحاب الاسماء من الاطلاع في حال المشاهدة وانما يرجع الى ما اقتضته اصول طريقهم السحرية
من اقسام الكواكب لجميع ما في عالم المكونات من جواهر وأعراض وذوات ومعان والحروف والاسماء
من جملة ما فيه فليكن واحدا من الكواكب قسم منها يخصه وينون على ذلك مباني غريبة منكرة من تقسيم
سور القرآن وآيه على هذا النحو كما فعله مسلمة الجريطى في الغاية والظاهر من حال البونى في انماطه انه اعتبر
طريقهم فان تلك الانماط اذا تصفحتها وتصفت الدعوات التي تضمنتها وتقسيمها على ساعات الكواكب
السبعة ثم وقفت على الغاية وتصفت قياسات الكواكب التي فيها وهي الدعوات التي تختص بكل
كوكب يسمونها قياسات الكواكب أى الدعوة التي يقام لها فيها شهد ذلك اما بأنه من مادتها أو بان التناسب
الذي كان في أصل الابداع وبرزخ العلم قضى بذلك كله وما أوتيت من العلم الا قليلا وليس كل ما حرمه الشارع
من العلوم عندهم كالثبوت فقد ثبت أن السحر حرق مع خطره لكن حسبتا من العلم ما علمنا * (ومن فروع
علم السيمياء عندهم) استخراج الاجوبة من الاسئلة بارتباطات بين الكلمات حرفية يوهمون أنها أصل
في معرفة ما يحاولون علمه من الكائنات الاستقبالية وانما هي شبه المعاينة والمسائل السائلة ولهم في ذلك
كلام كثير من أدعية وأعيان زارحة العالم السبقي وقد تقدم ذكرها وبنين هنا ما ذكروه في كيفية العمل
بتلك الزارحة بدائرتها وجدولها المكتوب حولها ثم تكشف عن الحق فيها وأنها ليست من الغيب وانما هي
مطابقة بين مسئلة وجوابها في الافادة فقط وقد أشرنا الى ذلك من قبل وليس عندنا رواية يقول عليها في صحة

هذه القصيدة الأتية تحتريها أصح النسخ منها في ظاهر الأمر والله الموفق بمنه وهي هذه

يقول سديقي ويحمد ربه * مصل على هاد إلى الناس أرسل
محمد المبعوث خاتم الأنبياء * ويرضى عن الصب ومن لهم تلا
ألهذه زارحة العالم الذي * تراه بحكم وبالعقل قد حلا
فن أحكم الوضع فيحكم جسمه * ويدرك أحكاما تدبرها العلا
ومن أحكم الربط فيدرك قوة * ويدرك للتقوى وللكل خلا
ومن أحكم التصريف فيحكم سره * ويعقل نفسه وصح له الولا
وفي عالم الأمر تراه محققا * وهذا مقام من بالاذكار كلا
فهذه سرائر عليك بكتفها * أقفا دوائر والبعاء عند لا
وطاء لها عرش وفيه نقوشنا * بنظم ونثر قد تراه مجدولا
ونسب دوائر كنسبة فلانها * وأرسم كواكب لادراجها العلا
وأخرج لاوتار وأرسم حروفها * وكور عسله على حاتم خلا
أقم شكل زيرهم وسويوتهم * وحقق بهامهم ونورهم جلا
وحصل علوم الطبائع مهندسا * وعلم الموسيقى والارباع مثلا
وسولموسيقى وعلم حروفهم * وعلم بالآلات الخفق وحصلا
وسودوائر ونسب حروفها * وعلمها أطلق والاقليم جدولا
أمير لندلس فهو نهاية دولة * زفانية آت وحكم لها خلا
وقطر لاندلس فأن لهودهم * وجاء بنو نصر وظفرهم تلا
ملوك وفرسان وأهل الحكمة * فان شئت فسمهم فقطرهم خلا
ومهدى توحيد بنو نصر حكمهم * ملوك لمشرق بالاوقاق نزلا
وأقسم على القطر وكن متفقدنا * فان شئت للروم فبالخرشكلا
فقتش وبرشتون الرأع حرفهم * وافر نسهم دال وبالطاء كلا
ملوك ككناوة دلوا لقافهم * واعراب قومنا بترقيق أعمالا
فهبت حباثي وستد فهرمس * وفرس تاري وما بعدهم طلا
فقبصرهم حاء ويزد جردهم * لكاف وقبطهم بلامه طولا
وعباس كلهم شريف معظم * ولمكن تركي بذال الفعل عطلا
فان شئت تدقيق الملوك وكلهم * نفتم بيوتهم نسب وجدولا
على حكم قانون الحروف وعلمها * وعلم طباعها وككاه مثلا
فن علم المعالوم بعلم علمنا * ويعلم أسرار الوجود وأكلا
ويرسخ علمه ويعبرف ربه * وعلم ملاحيم بحاميم فصلا
وحيث أن اسم والعروض يشقه * بحكم الحكيمة فيه قطعا لقتلا
وتأنيك أحرف فسولضر بها * وأحرف سيبويه تأنيك فيصلا
فمكن يتكبر وقابل وعوضن * بترهيك الغالي للأبرام خلسلا
وفي العقد والمجدور يعرف غالبا * وزدلم وصفه في العقل فعلا
واختار لطلع وسويه رتبة * وأمكن يجذره وبالادور عدلا
ويدركها المرء فيبلغ قصده * وتعطى حروفها وفي نظمها النجلا
إذا كان بعدد الكواكب أمدت * فحسبك في الملك وتيل اسمه العلا
وايقاع دالهم بحر موزنة * فتنسب دنانيرنا فيجد فيه منيلا
وأوتار زيرهم فالبعاء بهم * ومثاهم المثلث يجسمه قد جلا

طريق رسول الله بالحق ساطع * وما حكم صنع مثل جبريل أنزلا
فبطشك تهليل وقوسك مطلع * ويوم الخميس البدو والاحدا انجلا
وفي جمعة أيضا بالاسماء مثله * وفي اثنين للعسف تكون مكملا
وفي طائه ستر وفي هائه اذا * أراك بهامع نسبة الكل عطلا
وساعة سعد شرطهم في نقوشها * وعود ومصطكى بخور تحصلا
وتتلاو عليها آخر الخشر دعوة * والاخلاص والسبع المثنى مرتلا
(اتصال أنوار الكواكب) بلعاني لاهي لا ظغش لد مع ق ص ه ف و ي
وفي يدك اليمنى حديد وخاتم * وكل برأسك وفي دعوة فلا
وآية خشر فاجعل القلب وجهها * وأتل اذا نام الانام ورتلا
هي السر في الاكوان لاشي غيرها * هي الآية العظمى لحق وحصلا
تكون بها قطبا اذا جدت خدمة * وتذكر أسرار من العالم العلا
سرى بها ناجي ومعروف قبله * وباح بها الحلاج جهرا فقتلا
وكان بها السبيل يدأب دائما * الى أن رقي فوق المردين واعتلا
فصف من الادناس قلبك جاهدا * ولازم لأذكرك ووصم وتنقلا
فما نال سر القوم الاحقق * علم بأسرار العلوم محصلا

ع مع و لم ع ع ع ك ط ح ع آ آ ح = س ح ا ع ٨٨ ح ا ح د ف ك ص ح ك ع

مقامات المحبة وميل التوس والجمعة والطاعة والعبادة وحسب وتعشق وفناء النفس
وتوبة ومراقبة وخلعة دائمة

الانفعال الطبيعي

لبرجيس في المحبة الوفق صر قوا * بقزد يرأ ونحاس الخلط أكلا
وقيل بفضة صحيجا رأيت * فجعلك طالعا خطوطه ماعلا
فوخ به زيادة النور للقمر * وجعلك للقبول شمس أصلا
ويومه والجنور عود لهندهم * ووقت لساعة ودعوته الا
ودعوته بغاية فهي أعلمت * وعن طسمان دعوة ولها جلا
وقيل بدعوة حروف لوضعها * بجتر هواء او مطالب أهلا
فتنقش أحرفا بدال ولا مها * وذلك وفق للمربع حصلا
اذا لم يكن يهوي هو الدلالها * فidal ليدو واوزيف معظلا
فحسن لبائه وبائهم اذا * هو الك وباقيهم قليلة جملا
ونقش مشا كل بشرط لوضعهم * ومازدت نسبة لفعلك عدلا
ومفتاح من يرفعها سوا * فبورى وبسطا في سورتم اتلا
وجعلك بالتصدد وكن متقددا * أدلة وحشى لقبضة مبالا
فا عكس يونها بألف ونيف * فباطنها سر وفي سرها انجلا

(فصل في المقامات للنهاية)

كيفية العمل في استخراج اجوبة المسائل من زيارج العالم بحول الله منقول
عن ائمة علماء من القائلين عليها

السؤال له ثلثمائة وستون جوابا بآلة الدرج وتختلف الاجوبة عن سؤال واحد في طالع مخصوص باختلاف الاستئلة المضافة الى حروف الاوتار وتناسب العمل من استخراج الحروف من بيت القصيد * (تنبيه) * تركيب حروف الاوتار والجدول على ثلاثة اصول حروف عربية تنقل على هيأتها وحروف برسم الغبار وهذه تنقل فتما ما ينقل على هيئته متى لم تزد الادوار على أربعة فان زادت على أربعة نقلت الى المرتبة الثانية من مرتبة العشرات وكذلك المرتبة المئين على حسب العمل كما سنبينه ومنها حروف برسم الزمام كذلك غير أن رسم الزمام يعطى نسبة ثانية فهي عشرة واحد ألف وعشرة عشرة وله نسبة من خمسة بالعربي فاستحق البيت من الجدول أن توضع فيه ثلاثة حروف في هذا الرسم وحرفان في الرسم فاختصروا من الجدول بيوتا خالية ففي كانت اصول الادوار زائدة على أربعة حسبت في العدد في طول الجدول وان لم تزد على أربعة لم يحسب الا العام منها * (والعمل في السؤال اليفعة الى سبعة اصول) * عدة حروف الاوتار وحفظ ادوارها بعد طرحها اثني عشر اثني عشر وهي ثمانية ادوار في الكامل وستة في الناقص أبدا ومعرفة درج الطالع وساطان البرج والدور الاكبر الاصل وهو واحد أبدا وما يخرج من اضافة الطالع للدور الاصل وما يخرج من ضرب الطالع والدور في سلطان البرج واطافة سلطان البرج للطالع والعمل بجميعه ينتج عن ثلاثة ادوار مضيوية في أربعة تكون اثني عشر دورا ونسبة هذه الثلاثة ادوار التي هي كل دور من أربعة ثبات ثلاثية كل نشأة لها ابتداء ثم انهاء ضرب ادوار رباعية أيضا ثلاثية ثم انهاء من ضرب ستة في اثنين فكان لها نشأة يظهر ذلك في العمل ويتبع هذه الادوار الاثني عشر نتائج وهي في الادوار اما أن تكون نتيجة أو أكثر الى ستة فأول ذلك نفرض سؤال عن الزايرة هل هي علم قديم أو محدث بطالع أول درجة من القوس أثناء حروف الاوتار ثم حروف السؤال فوضعنا حروف وتر رأس القوس ونظيره من رأس الجوزاء وثالثه وتر رأس الدلو الى حدة المراكز وأضفنا اليه حروف السؤال ونظيره ثباتها وأقل ما تكون ثمانية وثمانون وأكثر ما تكون ستة وتسعون وهي جملة الدور الصحيح فكانت في سؤالنا ثلاثة وتسعين ويختصر السؤال ان زاد على ستة وتسعين بأن يسقط جميع ادوار الاثني عشرية ويحفظ ما خرج منها وما بقي فكانت في سؤالنا سبعة ادوار الباقية تسعة أثبتنا في الحروف ما لم يبلغ الطالع اثني عشرة درجة فان بلغها لم تثبت لها عدة ولادور ثم تثبت أعدادها أيضا ان زاد الطالع على أربعة وعشرين في الوجه الثالث ثم تثبت الطالع وهو واحد وساطان الطالع وهو أربعة والدور الاكبر وهو واحد واجمع ما بين الطالع والدور وهو اثنان في هذا السؤال واضرب ما خرج منهما في سلطان البرج يبلغ ثمانية وأضف السلطان للطالع فيكون خمسة فهذه سبعة اصول فما خرج من ضرب الطالع والدور الاكبر في سلطان القوس مما لم يبلغ اثنى عشر فيه تدخل في ضلع ثمانية من أسفل الجدول صاعدا وان زاد على اثنى عشر طرح ادوارا تدخل بالباقي في ضلع ثمانية وتعلم على منتهى العدد والخمسة المستخرجة من السلطان والطالع يكون الطالع في ضلع السطح المبسوط الاعلى من الجدول وتعتمد متواليات ادوارا وتحفظها الى أن يتقف العدد على حرف من أربعة وهي ألف أو باء أو جيم أو زاي فوق العدد في علمنا على حرف الالف وخلف ثلاثة ادوار فضر بنا ثلاثة في ثلاثة كانت تسعة وهو عدد الدور الاول فأثبتناه واجمع ما بين الضلعين القائم والمبسوط يكن في بيت ثمانية في مقابلة البيوت العاهرة بالعدد من الجدول وان وقف في مقابلة الخالي من بيوت الجدول على أحد هافلا يعتبر وتسمى على ادوارا تدخل بعد ما في الدور الاول وذلك تسعة في صدر الجدول مما يلي البيت الذي اجتمع فيه وهي ثمانية مارة الى جهة اليسار فوق على حرف لام ألف ولا يخرج منها أبدا حرف م ر ك ب وانما هو اذن حرف تاء أربعة مائة برسم الزمام فعمل عليها بعد نقلها من بيت القصيد واجمع عدد الدور للسلطان يبلغ ثلاثة عشر ادخل بها في حروف الاوتار وأثبت ما وقع عليه العدد وعلم عليه من بيت القصيد ومن هذا القانون تدريكم تدور الحروف في النظم الطبيعي وذلك أن تجمع حروف الدور الاول وهو

تسعة لسلطان البرج وهو أربعة تبلغ ثلاثة عشر أضعفها بمثلها تكن ستة وعشرين أسقط منها درج الطالع وهو واحد في هذا السؤال الباقي خمسة وعشرون فعلى ذلك يكون نظم الحروف الأول ثم ثلاثة وعشرين مرتين ثم اثنين وعشرين مرتين على حسب هذا الطرح الى أن ينتهي للواحد من آخر البيت المنظوم ولا تقف على أربعة وعشرين لطرحة ذلك الواحد أولاً ثم ضع الدور الثاني وأضف حروف الدور الأول الى ثمانية الخارجة من ضرب الطالع والدور في السلطان تكن سبعة عشر الباقي خمسة فاضرب في ضلع ثمانية بخمسة من حيث انتهيت في الدور الأول وعلم عليه واحد في صدر الجدول بسبعة عشر ثم بخمسة ولا تعد الخالي والدور عشرين فوجدنا حرف ماء خمسمائة وانما هو نون لان دورنا في مرتبة العشرات فكانت الخمسمائة بخمسين لان دورها سبعة عشر فلو لم يكن سبعة وعشرين لكانت مئتين فاقبض نون ثم ادخل بخمسة أيضاً من أوله وانظر ما حاذى ذلك من السطح تجد واحداً فقهقر العدد واحد يقع على خمسة أضف لها واحد السطح تكن ستة أثبت واو وعلم عليها من بيت القصيد اربعة وأضفها للثمانية الخارجة من ضرب الطالع مع الدور في السلطان تبلغ اثني عشر أضف لها الباقي من الدور الثاني وهو خمسة تبلغ سبعة عشر وهو ما للدور الثاني فدخلنا بسبعة عشر في حروف الاوتار فوقع العدد على واحد أثبت الالف وعلم عليها من بيت القصيد وأسقط من حروف الاوتار ثلاثة حروف عد ما الخارج من الدور الثاني وضع الدور الثالث وأضف خمسة الى ثمانية تكن ثلاثة عشر الباقي واحد انقل الجدور في ضلع ثمانية واحد وادخل في بيت القصيد ثلاثة عشر وخذ ما وقع عليه العدد وهو ق وعلم عليه وادخل بثلاثة عشر في حروف الاوتار وأثبت ما خرج وهو سين وعلم عليه من بيت القصيد ثم ادخل بمائتي السين الخارجة بالباقي من دور ثلاثة عشر وهو واحد فخذ ما يلي حرف سين من الاوتار فكان ب أثبتا وعلم عليها من بيت القصيد وهذا يقال له الدور المعطوف وميزانه صحيح وهو أن تضعف ثلاثة عشر بمثلها وتضيف اليها الواحد الباقي من الدور تبلغ سبعة وعشرين وهو حرف باء المستخرج من الاوتار من بيت القصيد وادخل في صدر الجدول بثلاثة عشر وانظر ما قابله من السطح وأضعفه بمثله وزد عليه الواحد الباقي من ثلاثة عشر فكان حرف جيم وكانت الجملة سبعة فذلك حرف زاي فأثبتناه وعلمنا عليه من بيت القصيد وميزانه أن تضعف السبعة بمثلها وزد عليها الواحد الباقي من ثلاثة عشر تكن خمسة عشر وهو الخامس عشر من بيت القصيد وهذا آخر أدوار الثلاثين وضيع الدور الرابع وله من العدد تسعة باضافة الباقي من الدور السابق فأضرب الطالع مع الدور في السلطان وهذا الدور آخر العمل في البيت الاول من الرباعيات فأضرب على حرفين من الاوتار واحد تسعة في ضلع ثمانية وادخل بتسعة من دور الجوف الذي اخذته آخر من بيت القصيد فالتسعة حروف اء فأثبتها وعلم عليها وادخل في صدر الجدول بتسعة وانظر ما قابله من السطح يكون ج فقهقر العدد واحد ا يكن ألف وهو الثاني من حرف الراء من بيت القصيد فأثبتها وعلم عليها وعد ما يلي الثاني تسعة يكن ألف أيضاً أثبتها وعلم عليها واضرب على حرفين من الاوتار وأضعف تسعة بمثلها تبلغ ثمانية عشر ادخل بها في حروف الاوتار تقف على حرف راء أثبتها وعلم عليها من بيت القصيد ثمانية وأربعين وادخل أيضاً ثمانية عشر في حروف الاوتار تقف على س أثبتها وعلم عليها اثنين وأضف اثنين الى تسعة يكن أحد عشر ادخل في صدر الجدول بأحد عشر بقابلها من السطح ألف أثبتها وعلم عليها ستة وضع الدور الخامس وعدته سبعة عشر الباقي خمسة اصعد بخمسة في ضلع ثمانية واضرب على حرفين من الاوتار وأضعف خمسة بمثلها وأضفها الى سبعة عشر عدد دورها الجملة سبعة وعشرون ادخل بها في حروف الاوتار تقف على ب أثبتها وعلم عليها اثنين وثلاثين واطرح من سبعة عشر اثنين التي هي في أس اثنين وثلاثين الباقي خمسة عشر ادخل بها في حروف الاوتار تقف على ق أثبتها وعلم عليها ستة وعشرين وادخل في صدر الجدول بسب وعشرين تقف على اثنين بالقياس وذلك حرف ب أثبتها وعلم عليها أربعة وخمسين واضرب على حرفين من الاوتار وضع الدور السادس وعدته ثلاثة عشر الباقي منه واحد فبين اذ ذاك أن دور النظم من خمسة وعشرين فإن الادوار خمسة وعشرون وسبعة عشر وخمسة وثلاثة عشر وواحد فاضرب خمسة في خمسة تكن خمسة وعشرين وهو الدور في نظم البيت فانقل الدور في ضلع ثمانية واحد ولكن لم ندخل في بيت القصيد بثلاثة عشر كما قدمناه لانه دور ثان من نشأة تركيبة ثمانية بل أضفنا الاربعة التي من اربعة وخمسين الخارجة على حرف ب من بيت القصيد الى الواحد تكون خمسة فأضف

خمس إلى ثلاثة عشر التي للدور تبلغ ثمانية عشر ادخل بها في صدر الجدول وخذ ما قابلهما من السطح وهو ألف
 أثبتته وعلم عليه من بيت القصيد اثني عشر واضرب على حرفين من الاوتار ومن هذا الجدول تنتظر أحرف
 السؤال فاخرج منها زده مع بيت القصيد من آخره وعلم عليه من حروف السؤال ليكون داخل في العدد في بيت
 القصيد وكذلك تفعل بكل حرف خرج بعد ذلك مناسبا لحروف السؤال فاخرج منها زده إلى بيت القصيد من
 آخره وعلم عليه ثم أضف إلى ثمانية عشر ما علمته على حرف الألف من الآحاد فكان اثنين تبلغ الجملة عشرين
 ادخل بها في حروف الاوتار تقف على حرف راء أثبتته وعلم عليه من بيت القصيد ستة وتسعين وهو ثمانيه الدور في
 الحرف الوترى فاضرب على حرفين من الاوتار ووضعه الدور السابع وهو ابتداء المختار نان ينشأ من الاختراعين
 وهذا الدور من العدد تسعة أضف لها واحدا تكن عشرة للنشأة الثانية وهذا الواحد ترزده بعد إلى اثني عشر
 دورا اذا كان من هذه النسبة أو تنقصه من الاصل تبلغ الجملة خمسة عشر فاصعد في ضلع ثمانية وتسعين وادخل
 في صدر الجدول بعشرة تقف على خمسمائة وانما هي خمسون نون مضاعفة بمثلها وتلك ق أثبتتها وعلم عليها من بيت
 القصيد اثنين وخمسين وأسقط من اثنين وخمسين اثنين وأسقط تسعة التي للدور الباقي واحدا وأربعون فادخل
 بها في حروف الاوتار تقف على واحدا أثبتته وكذلك ادخل بها في بيت القصيد تجد واحدا فهذا ميزان هذه
 النشأة الثانية فعلم عليه من بيت القصيد علامتين علامة على الألف الاخير الميزاني وأخرى على الألف الاول
 فقط والثانية أربعة وعشرون واضرب على حرفين من الاوتار ووضعه الدور الثامن وعدته سبعة عشر الباقي
 خمسة ادخل في ضلع ثمانية وخمسين وادخل في بيت القصيد بخمسة تقف على عشرين بسبعين أثبتتها وعلم عليها وادخل
 في الجدول بخمسة وخذ ما قابلهما من السطح وذلك واحدا أثبتته وعلم عليه من البيت ثمانية وأربعين وأسقط
 واحدا من ثمانية وأربعين للاس الثاني وأضف اليها خمسة الدور الجملة اثنان وخمسون ادخل بها في صدر الجدول
 تقف على حرف ب غبارية وهي مرتبة مثنوية لتزايد العدد فتكون مائتين وهي حرف راء أثبتتها وعلم عليها من
 بيت القصيد أربعة وعشرين فانتقل الامر من ستة وتسعين إلى الابتداء وهو أربعة وعشرون فأضف إلى
 أربعة وعشرين خمسة الدور وأسقط واحدا تكن الجملة ثمانية وعشرين ادخل بالنصف منها في بيت القصيد
 تقف على ثمانية أثبت ٢٠ وعلم عليها ووضعه الدور التاسع وعدده ثلاثة عشر الباقي واحدا اصعد في ضلع ثمانية
 بواحد وليست نسبة العمل هنا كنسبتها في الدور السادس لتضاعف العدد ولأنه من النشأة الثانية ولأنه أول
 الثالث الثالث من مبعات البروج وآخر الستة الرابعة من المثلثات فاضرب ثلاثة عشر التي للدور في أربعة
 التي هي مثلثات البروج السابقة الجملة اثنان وخمسون ادخل بها في صدر الجدول تقف على حرف اثنين غبارية
 وانما هي مثنوية لتجاوزها في العدد عن مرتبة التي الآحاد والعشرات فأثبتته مائتين راء وعلم عليها من بيت
 القصيد ثمانية وأربعين وأضف إلى ثلاثة عشر الدور واحدا للاس وادخل بأربعة عشر في بيت القصيد تبلغ
 ثمانية فعلم عليها ثمانية وعشرين واطرح من أربعة عشر سبعة الباقي سبعة اضرب على حرفين من الاوتار
 وادخل بسبعة تقف على حرف ل أثبتته وعلم عليه من البيت ووضعه الدور العاشر وعدده تسعة وهذا ابتداء
 المثلثة الرابعة واصعد في ضلع ثمانية بتسعة تكون خلافا فاصعد بتسعة ثمانية تصير في السابع من الابتداء
 اضرب تسعة في أربعة اصعد ثمانية وعشرين وانما كانت تضرب في اثنين وادخل في الجدول بستة وثلاثين تقف
 على أربعة زمامية وهي عشرية فأخذناها آحادية لقله الادوار فأثبت حرف دال وان أضفت إلى ستة وثلاثين
 واحدا للاس كان حدها من بيت القصيد فعلم عليها ولودخلت بالتسعة لا غير من غير ضرب في صدر الجدول لوقف
 على ثمانية فاطرح من ثمانية أربعة الباقي أربعة وهو المقصود ولودخلت في صدر الجدول ثمانية عشر التي هي
 تسعة في اثنين لوقف على واحد زمامي وهو عشري فاطرح منه اثنين تكرر التسعة الباقي ثمانية نصفها
 المطلوب ولودخل في صدر الجدول بسبعة وعشرين ضربها في ثلاثة لوقف على عشرة زمامية والعمل واحد
 ثم ادخل بتسعة في بيت القصيد وأثبت ما خرج وهو ألف ثم اضرب تسعة في ثلاثة التي هي مركب تسعة الماضية
 وأسقط واحدا وادخل في صدر الجدول بستة وعشرين وأثبت ما خرج وهو مائتان بحرف راء وعلم عليه من
 بيت القصيد ستة وتسعين واضرب على حرفين من الاوتار ووضعه الدور الحادي عشر وله سبعة عشر الباقي
 خمسة اصعد في ضلع ثمانية بخمسة وتحسب ما تكرر عليه المشي في الدور الاول وادخل في صدر الجدول

بخمسة تقف على حال نقذ ما قبله من السطح وهو واحد فادخل بواحد في بيت القصيد يكن سين أثبتته وعلم عليه أربعة ولو يكون الوقوف في الجدول على بيت عا ح لا أثبتنا الواحد ثلاثة وأضعف سبعة عشر بمنزلها وأسقط واحدا وزدها أربعة تبلغ سبعة وثلاثين ادخل بها في الاوتار تقف على ستة أثبتنا وعلم عليها وأضعف خمسة بمنزلها وادخل في البيت تقف على ل أثبتنا وعلم عليها عشرين واضرب على حرفين من الاوتار وضع الدور الثاني عشر وله ثلاثة عشر الباقي واحد اصعد في ضلع ثمانية بواحد وهذا الدور آخر الادوار وآخر الاختراعين وآخر المربعات الثلاثية وآخر المثلثات الرباعية والواحد في صدر الجدول يقع على ثمانين زمامية وانما هي آحاد ثمانية وليس معناب من الادوار الا واحد فلوزاد على أربعة من مربعات اثني عشر أو ثلاثة من مثلثات اثني عشر لكات ح وانما هي د فاثبتنا وعلم عليها من بيت القصيد أربعة وسبعين ثم انظر ما ناسبها من السطح تكن خمسة أضعفها بمنزلها الا س تبلغ عشرة أثبت ي وعلم عليها وانظر في أي المراتب وقعت وجدناها في الرابعة فدخلنا بسبعة في حروف الاوتار وهذا المدخل يسمى التوليد الحرفي فكانت ف اثبتنا وأضف الى سبعة واحد الدور بالجملة ثمانية ادخل بها في الاوتار تبلغ م اثبتنا وعلم عليها ثمانية واضرب ثمانية في ثلاثة الزائدة على عشرة الدور فانها آخر مربعات الادوار بالمثلثات تبلغ أربعة وعشرين ادخل بها في بيت القصيد وعلم على ما يخرج منها وهو ما تان وعلامتها ستة وتسعون وهو نهاية الدور الثاني في الادوار الحرفية واضرب على حرفين من الاوتار وضع النتيجة الاولى ولها تسعة وهذا العدد يناسب ابدا الباقي من حروف الاوتار بعد طرحها ادوارا وذلك تسعة فاضرب تسعة في ثلاثة التي هي زائدة على تسعين من حروف الاوتار وأضف لها واحدا الباقي من الدور الثاني عشر تبلغ ثمانية وعشرين فادخل بها في حروف الاوتار تبلغ ألف أثبتته وعلم عليه ستة وتسعين وان ضربت سبعة التي هي ادوار الحروف التسعين في أربعة وهي الثلاثة الزائدة على تسعين والواحد الباقي من الدور الثاني عشر كان كذلك واصعد في ضلع ثمانية بسبعة وادخل في الجدول بتسعة تبلغ اثنين زمامية واضرب تسعة فيما ناسب من السطح وذلك ثلاثة وأضف لذلك سبعة عدد الادوار الحرفية واطرح واحدا الباقي من دور اثني عشر تبلغ ثلاثة وثلاثين ادخل بها في البيت تبلغ خمسة وستين فاثبتنا وأضعف تسعة بمنزلها وادخل في صدر الجدول ثمانية وخمسة في السطح وهو واحد ادخل به في حروف الاوتار تبلغ م أثبتته وعلم عليه واضرب على حرفين من الاوتار وضع النتيجة الثانية ولها سبعة عشر الباقي خمسة فاصعد في ضلع ثمانية بخمسة واضرب خمسة في ثلاثة الزائدة على تسعين تبلغ خمسة عشر أضف لها واحدا الباقي من الدور الثاني عشر وادخل بستة عشر في بيت القصيد تبلغ ن أثبتته وعلم عليه أربعة وستين وأضف الى خمسة الثلاثة الزائدة على تسعين وزد واحدا الباقي من الدور الثاني عشر تكن تسعة ادخل بها في صدر الجدول تبلغ ثلاثين زمامية وانظر ما في السطح تجد واحدا أثبتته وعلم عليه من بيت القصيد وهو التساع أيضا من البيت وادخل بتسعة في صدر الجدول تقف على ثلاثة وهي عشرات فاثبت ل وعلم عليه وضع النتيجة الثالثة وعددها ثلاثة عشر الباقي واحد فاقفل في ضلع ثمانية بواحد وأضف الى ثلاثة عشر الثلاثة الزائدة على التسعين وواحد الباقي من الدور الثاني عشر تبلغ سبعة عشر وواحد النتيجة تكن ثمانية عشر ادخل بها في حروف الاوتار تكن ل اثبتنا فهذا آخر العمل (والمثال في هذا السؤال السابق أردنا أن نعلم أن هذه الزامية علم محدث أو قديم بطالع أول درجة من القوس أثبتنا حروف الاوتار ثم حروف السؤال ثم الاصول وهي عدة الحروف ثلاثة وتسعون ادوارها سبعة الباقي منها تسعة الطالع واحد سلطان القوس أربعة الدور الاكبر واحد درج الطالع مع الدور اثنان ضرب الطالع مع الدور في السلطان ثمانية اضافة السلطان للطالع خمسة بيت القصيد

سؤال عظيم الخلق حزن فصن اذن * غرائب شك ضبطه الجد مثالا

حروف الاوتار ص ط م ر ث ل ه م ص ص و ن ب ه س ا ن ل م ن ص ع
ف ص و ز س ك ل م ن م ع ف ض ق ر س ن ث خ ذ ظ غ ش ط ي ع ح
ص ر و ج ر و ح ل ص ك ل م ن ص ا ب ج د ه و ز ح ط ي
(حروف السؤال) ا ل ز ا ي ر ج ق ع ل م م ح د ث ا م ق د ي م

ا ر ذ ص ف ن غ ش ا ل ك ي ب م ض ب ح ط ل ج ه د ن ل ث ا
وقد نظمها بعض الفضلاء في بيت جعل فيه كل حرف مشتد من حرفين وسماه القطب فقال
سؤال عظيم الخلق حزن فصن اذن * غرايب شك ضبطه الجد مثلاً

فإذا اردت استنتاج المسئلة فاحذف ما تكرّر من حروفها وأثبت ما فضل منه ثم احذف من الاصل
وهو القطب لكل حرف فضل من المسئلة حرفاً مماثلة وأثبت ما فضل منه ثم امزج الفضلين في سطر واحد تبدأ
بالاقل من فضله والثاني من فضل المسئلة وهكذا الى أن يتم الفضلان او يتقدأ أحدهما قبل الآخر فتضع البقية
على ترتيبها فإذا كان عدد الحروف الخارجة بعد المزج موافقاً لعدد حروف الاصل قبل الحذف فالعمل صحيح
فحينئذ تضيف اليها خمس نونات لتعدل بها الموازين الموسيقية وتكمل الحروف ثمانية واربعين حرفاً تعمّر
بها جدولاً امر بها يكون آخر ما في السطر الاول أول ما في السطر الثاني وتنقل البقية على حالها وهكذا الى أن
تتم عمارة الجدول ويعود السطر الاول بعينه وتتوالى الحروف في القطر على نسبة الحركة ثم تخرج وتركل
حرف بقسمة مربعه على أعظم جزء يوجد له وتضع الموتر مقابلاً لحرفه ثم تستخرج النسب المعنوية للحروف
الجدولية وتعرف قوتها الطبيعية وموازنها الروحانية وغرائزها النفسانية وأسسها الاصلية من الجدول
الموضوع لذلك وهذه صورته

هكذا يباين بالاصول التي
بايدينا فتركناه هنا بضاعاً على
يباضه اعل من بطلع على صورته
بضعها فيه

ثم تأخذ وتر كل حرف بعد ضربه في أسوس أو تاد الفات الأربعة واحذر ما يلي الأوتاد وكذلك السواقل لان نسبتها مضطربة وهذا الخارج هو أول رتب السريان ثم تأخذ مجموع العناصر وتخط منها أسوس المولدات يبقى أس عالم الخلق بعد عروضة للمدد الكونية فتحمل عليه بعض المجردات عن المواد وهي عناصر الامداد يخرج أفق النفس الاوسط وتطرح أول رتب السريان من مجموع العناصر يبقى عالم التوسط وهذا مخصوص بعوالم الاكوان البسيطة لا المركبة ثم تضرب عالم التوسط في أفق النفس الاوسط يخرج الأفق الاعلى فتحمل عليه أول رتب السريان ثم تطرح من الرابع أول عناصر الامداد الالهى يبقى ثالث رتبة السريان فتضرب مجموع أجزاء العناصر الأربعة أبدأ في رابع مرتبة السريان يخرج أول عالم التفصيل والثاني في الثاني يخرج ثاني عالم التفصيل والثالث في الثالث يخرج ثالث عالم التفصيل والرابع في الرابع يخرج رابع عالم التفصيل فتجتمع عوالم التفصيل وتخط من عالم الكل تبقى العوالم المجردة فتقسم على الأفق الاعلى يخرج الجزء الأول ويقسم المنكسر على الأفق الاوسط يخرج الجزء الثاني وما انكسر فهو الثالث ويتعين الرابع هذا في الرباعي وان شئت أكثر من الرباعي فتستكثر من عوالم التفصيل ومن رتب السريان ومن الأوقات بعدد الحروف والله يرشدنا وإياك وكذلك اذا قسم عالم التجريد على أول رتب السريان خرج الجزء الأول من عالم التركيب وكذلك الى نهاية الرتبة الأخيرة من عالم الكون فافهم وتدبر والله المرشد المعين * ومن طريقهم أيضا في استخراج الجواب قال بعض المتحسين منهم اعلم أيدينا الله وإياك بروح منه أن علم الحروف جليل يتوصل العالم به لما لا يتوصل بغيره من العلوم المتدارلة بين العالم والعمل به شرائط تلزم وقد يستخرج العالم أسرار الخليقة وسرار الطبيعة فيطالع بذلك على تنجيح الفلسفة أعني السيميا واختها ويرفع له حجاب الجهولات ويطلع بذلك على مكتون خبايا القلوب وقد شهدت جماعة بأرض المغرب ممن اتصل بذلك فأظهر الغرائب وخرق العوائد وتصرف في الوجود بتأيد الله واعلم أن ملاك كل فضيلة الاجتهاد وحسن الملكة مع الصبر مفتاح كل خير كما أن الخرق والجملة رأس الحرمان فأقول اذا أردت أن تعلم قوة كل حرف من حروف الفياطوس أعني أجد الخ العدد وهذا أول مدخل من علم الحروف فانظر ما لذلك الحرف من الاعداد فلك الدرجة التي هي مناسبة للحرف هي قوته في الجسمانيات ثم اضرب العدد في مثله فتخرج لك قوته في الروحانيات وهي وتره وهذا في الحروف المنقوطة لا يتم بل يتم لغير المنقوطة لان المنقوطة منها مراتب لمعان يأتي عليها البيان فيما بعد واعلم أن لكل شكل من أشكال الحروف شكلا في العالم العلوي أعني الكرسي ومنها المتحرك والساكن والعلوي والسفلي كما هو مرقوم في أما كنه من الجدول الموضوع في الزيارج واعلم أن قوى الحروف ثلاثة أقسام الأول وهو أقلها قوة تظهر بعد كتابتها فتكون كآته لعالم روحاني مخصوص بذلك الحرف المرسوم فتخرج ذلك الحرف بقوة نفسانية وجمع همة كانت قوى الحروف مؤثرة في عالم الاجسام الثاني قوتها في الهيئة العسكرية وذلك ما يصد عن نصريف الروحانيات لها فهي قوة في الروحانيات العلويات وقوة شكلية في عالم الجسمانيات الثالث وهو ما يجمع الباطن أعني القوة النفسانية على تكوينه فتكون قبل النطق به صورة في النفس وبعد النطق به صورة في الحروف وقوة في النطق وأما طبائعا فهي الطبيعيات المنسوبة للمتولدات في الحروف وهي الحرارة واليبوسة والحرارة والرطوبة والبرودة واليبوسة والبرودة والرطوبة فهذه أسرار العدد اليماني والحرارة جامعة للهواء والنار وهما ا ه ط م ف ش ذ ز ط س ق ث ظ والبرودة جامعة للهواء والماء ب و ي ن ص ت ض د ح ل ع ر خ غ واليبوسة جامعة للنار والارض ا ه ط م ف ش ذ ب و ي ن ص ت ض فهذه نسبة حروف الطبائع وتداخل أجزاء بعضها في بعض وتداخل أجزاء العالم فيها علويات وسفليات بأسباب الاتهامات الأول أعني الطبائع الأربع المنفردة فتجد أردت استخراج مجهول من مسألة ما تحقق طالع السائل أو طالع مسئلة واستنطق حروف أو تادها الأربعة الأول والرابع والسابع والعاشر مستوية مرتبة واستخرج أعداد القوى والأوتاد كما سنبين واسأل واستنتج الجواب يخرج لك المطلوب أما بصريح اللفظ أو بالمعنى وكذلك في كل مسألة تقع لك بيانه اذا أردت أن تستخرج قوى حروف الطالع مع اسم السائل والحاجة فاجمع أعدادها بالجل الكبير فكان الطالع الجمل رابعه السرطان سابعه الميزان عاشره الجدى وهو أقوى هذه الأوتاد فأبسط

فتجد أقوى هذه العناصر من هذا الاسم المذكور عنصر الماء لأن عدد حروفه عشرون حرفاً جعلت له الغلبة على بقية عناصر الاسم المذكور وهكذا يفعل بجميع الأسماء حيث تضاف إلى أوتارها أو لوتر المنسوب للطالع في الزاوية أو لوتر البيت المنسوب للمالك بن وهيب الذي جعله قاعدة لمزج الاسئلة وهو هذا

سؤال عظيم الخلق حزن فصن اذن * غرائب شك ضبطه الجدمشلا

وهو وتر مشهور ولا استخراج المجهولات وعليه كان يعتمد ابن الرقام وأصحابه وهو عمل تام قائم بتقسيم في المثالات الوضعية وصفة العمل بهذا الوتر المذكور أن ترسمه مقطعة متزجاً بالفاظ السؤال على قانون صنعة التكسير وعدة حروف هذا الوتر أعني البيت ثلاثة وأربعون حرفاً لأن كل حرف مشدد من حرفين ثم تحذف ما تكرّر عند المزج من الحروف ومن الأصل لكل حرف فضل من المسئلة حرفاً يماثله وتثبت الفضلين سطرًا متزجاً بعضه ببعض الحروف الأول من فضلة القطب والثاني من فضلة السؤال حتى يتم الفضلتان جميعاً فتكون ثلاثة وأربعين فتضيف إليها خمس نونات لتكون ثمانية وأربعين لتعدل بها الموازين الموسيقية ثم تضع الفضلة على ترتيبها فإن كان عدد الحروف الخارجة بعد المزج يوافق العدد الأصلي قبل الحذف فالعمل صحيح ثم يمرر بما من جت جيد ولا مربي يكون آخر ما في السطر الأول أول ما في السطر الثاني وعلى هذا التسق حتى يعود السطر الأول بعينه وتوالي الحروف في القطر على نسبة الحركة ثم تخرج وتر كل حرف كما تقدم وتضعه مقابلاً لحرفه ثم تستخرج النسب العنصرية للتعرف لجدولية قوتها الطبيعية وموازينها الروحانية وغيرها النفسانية وأسسها الأصلية من الجدول الموضوع لذلك وصفة استخراج النسب العنصرية هو أن تنظر الحرف الأول من الجدول ما طبيعته وطبيعة البيت الذي حل فيه فإن اتفقت فحسن وإلا فاستخرج بين الحرفين نسبة ويتسع هذا القانون في جميع الحروف الجدولية وتحقيق ذلك سهل على من عرف قوانينه كما هو مقرر في دواثرها الموسيقية ثم تأخذ وتر كل حرف بعد ضربه في أسوس أو ناد الفلك الأربعة كما تقدم واحذر ما يلي الأوتاد وكذلك السواقط لأن نسبتها مضطربة وهذا الذي يخرج لك هو أول مراتب السريان ثم تأخذ مجموع العناصر وتحط منها أسوس المولدات يبقى اسم عالم الخلق بعد عروضة للمدد الكونية فتكمل عليه بعض المجردات عن الموات وهي عناصر الامداد يخرج أفق النفس الاوسط وتطرح أول رتب السريان من مجموع العناصر يبقى عالم التوسط وهذا مخصوص بعوالم الاكوان البسيطة لا المركبة ثم تضرب عالم التوسط في أفق النفس الاوسط يخرج الأفق الاعلى فتكمل عليه أول رتب السريان ثم تطرح من الرابع أول عناصر الامداد الأصلي يبقى ثلاث رتب السريان ثم تضرب مجموع أجزاء العناصر الأربعة أبدأ في رابع رتب السريان يخرج أول عالم التفصيل والثاني في الثاني يخرج ثاني عالم التفصيل وكذلك الثالث والرابع فتجمع عوالم التفصيل وتحط من عالم الكل يبقى العوالم المجردة فتقسم على الأفق الاعلى يخرج الجزء الأول ومن هنا يطرده العمل في السائمة وله مقامات في كتب ابن وحشية والبونفي وغيرهما وهذا التدبير يجري على القانون الطبيعي الحكيم في هذا الفن وغيره من فنون الحكمة الالهية وعليه مدار وضع الزياح الحرفية والصنعة الالهية والنيرجات الفلسفية والله الملمهم وبه المستعان وعليه التكلان وحسبنا الله ونعم الوكيل

﴿عالم الكيمياء﴾

وهو علم ينظر في المادة التي يتم بها كون الذهب والفضة بالصناعة ويشرح العمل الذي يوصل إلى ذلك فيستفهمون المصنوعات كلها بعد معرفة أجزائها وقواها العلهم يعثرون على المادة المستعينة لذلك حتى من الفضلات الحيوانية كالعظام والريش والبيض والعذرات فضلا عن المعادن ثم يشرح الأعمال التي تخرج بها تلك المادة من القوة إلى الفعل مثل حل الأجسام إلى أجزائها الطبيعية بالتصعيد والتقطير وجد الذائب منها بالتفكيك والامهاء الصلب بالفهر والصلابة وأمثال ذلك وفي زعمهم أنه يخرج بهذه الصناعات كلها جسيم طبيعي يسمى بسمونه الأكسبرو أنه يلقى منه على الجسم المعدني المستعد لقبول صورة الذهب أو الفضة بالاستعداد القريب من الفعل مثل الرصاص والقصدير والحام بعد أن يحمي بالنار فيعود ذهباً بريقاً ويكونون عن ذلك الأكسبر إذا ألفوا في اصطلاحاتهم بالروح وعن الجسم الذي يلقى عليه بالجسد فشرح هذه الاصطلاحات وصورة هذا

العمل الصناعي الذي يقرب هذه الاجساد المستعدة الى صورة الذهب والفضة هو علم الكيمياء وما زال الناس
يؤلفون فيها قدما واحدا يشاور بها يعزى الكلام فيها الى من ليس من أهلها وامام المدونين فيها جابر بن حبان
حتى انهم يخصونها به فيسمونها علم جابر وله فيها سبعون رسالة كلها شبيهة بالانغاز وزعموا أنه لا يفتح عقلها
الا من أحاط علما بجميع ما فيها والطغراى من حكماء المشرق المتأخرين له فيها دواوين ومناظرات مع أهلها
وغيرهم من الحكماء وكتب فيها مسلة الجبريطى من حكماء الاندلس كتابه الذى سماه رتبة الحكيم وجعله
قربا لكتاب الاخر فى السحر والطلسمات الذى سماه غاية الحكيم وزعم أن هاتين الصناعتين هما تيجتان للحكمة
وغيرتان للعلوم ومن لم يقف عليهما فهو فاقدة العلم والحكمة أجمع وكلامه فى ذلك الكتاب وكلامهم أجمع فى
تأليفهم هي الغاية عذرة لها على من لم يعان اصطلاحاتهم فى ذلك * ونحن نذكر سبب عدولهم الى هذه الرموز
والانغاز ولا بن المغيرة من أئمة هذا الشأن كلمات شعرية على حروف المعجم من أبدع ما يجي فى الشعر مغرزة
كلها لغز الأحمى والمعاينة فلا تكاد تفهم وقد نسبون للغز الى ترجمه الله بعض التأليف فيها وليس يصح لان
الرجل لم تكن مداركه العالية لتقف عن خطا ما يذهبون اليه حتى يتخلل ويرى انساب بعض المذاهب والأقوال
فيها الخالد بن يزيد بن معاوية ربيب مروان بن الحكم ومن العلوم البني أن خالد بن الحليل العربى والبداءة
اليه أقرب فهو بعيد عن العلوم والصنائع بالجله فكيف له بصناعة غريبة المنحى مبنية على معرفة طبائع المركبات
وأمر جتها وكتب الناظرين فى ذلك من الطبيعيات والطب لم تظهر بعد ولم تترجم اللهم الا أن يكون خالد بن
يزيد آخر من أهل المداير الصناعية تشبه باسمه فمكن * وأما أبقل لك هذا رسالة أبى بكر بن بشر بن لابي السمع
فى هذه الصناعة وكلامها من كلام ميسلة فيستدل من كلامه فيها على ما ذهب اليه فى شأنها اذا أعطيت حقه
من التأمل قال ابن بشر بن بعد صدور من الرسالة خارج عن الغرض والمقدمات التى لهذه الصناعة الكريمة
قد ذكرها الاولون واقفى جميعها أهل الفلسفة من معرفة تكوين المعادن وتخلق الاجبار والحوار وطباع
البقاغ والاماكن فنعنا اشهرها من ذكرها وليكن أيقن لك من هذه الصناعة ما يحتاج اليه فسيأبى معرفته فقد
قالوا ينبغي لطلاب هذا العلم أن يعلموا أولا ثلاث خصال أولاها هل تكون والثانية من أى شئ تكون والثالثة
من أى كيف تكون فاذا عرفت هذه الثلاثة وأحكامها فقد ظفر بطاوعه وبلغ نهايته من هذا العلم فلما
البحث عن وجودها والاستدلال على تكوينها فقد كفى كما يباهيها به البك من الأكابر وأما من أى شئ
تكون فأنما يريدون بذلك البحث عن الحجر الذى يمكنه العمل وان كان العجول موجودا من كل شئ بالقوة لانها
من الطبائع الأربع منها تر كيتي ابتداء والها ترجع انتهاء وليكن من الاشياء ما يكون فيه بالقوة ولا يكون
بالفعل وذلك أن منها ما يمكن تفصيلها ومنها ما لا يمكن تفصيلها فالتى يمكن تفصيلها تعالج وتدبر وهى التى تخرج
من القوة الى الفعل والتى لا يمكن تفصيلها لا تعالج ولا تدبر لانها فيها بالقوة فقط وانما يمكن تفصيلها لا تستغرق
بعض طبائعها فى بعض وفضل قوة الكبير منها على الصغير فينبغى لك وفيلك الله أن تعرف أوفق الاجار المنفصلة
التى يمكن فيها العمل وجنسه وقوته وعمله وما يدبر من الحل والعقد والبنقية والتبكيس والتشيف والتقليب
فان من لم يعرف هذه الاصول التى هي عماد هذه الصناعة لم يجز ولم يظفر بخبر أبدا وينبغى لك أن تعلم هل يمكن
أن يستعان عليه بغيره أو يكتب به وحده وهل هو وحيد فى الابتداء أو شاركه غيره فصار فى التدبير واحدا فيسمى
جرا وينبغى لك أن تعلم كيفية عمله وكيفية أوزانه وأزمانه وكيف تركيب الروح فيه وادخال النفس عليه وهل
تقدر النار على تفصيلها منه بعد تركيبها فان لم تقدر فلا يعلو وما السبب الموجب لذلك فان هذا هو المطلوب
فافهم * واعلم أن الفلاسفة كلها مدحت النفس وزعمت أنها المدبرة للجسد والحيامة له والدافعة عنه
والفاعلة فيه وذلك أن الجسد اذا خرجت النفس منه مات وبرد فلم يقدر على الحركة والامتناع من غيره لانه
لا حياة فيه ولا نور وانما ذكرت الجسد والنفس لان هذه الصفات شبيهة بجسد الانسان الذى تركيبه على الغذاء
والعشاء وقوامه وقيامه بالنفس الحية النورية التى بها يفعل العظام والاشياء المتقابلة التى لا يقدر عليها
غيرها بالقوة الحية التى فيها وانما تفعل الانسان لاختلاف تركيب طبائعه ولو اتفقت طبائعه لسلت
من الاعراض والتضاد ولم تقدر النفس على الخروج من بدنه وليكان خالد اباقيا فسبحان مذهب الاشياء تعالى
* وأعلم أن الطبائع التى يحدث عنها هذا العجل كيفية دافعة فى الابتداء فيضية محتاجة الى الانتهاء

وليس لها اذا صار في هذا الخذلان تسخير الى ما منه تركبت كما قلناه اتفاقاً في الانسان لان طبائع هذا
الجوهر قد لزم به بعضها وصارت شيئاً واحداً شبيهاً بالنفس في قوتها وفعالها وبالجسد في تركيبه وبجسمته
بعد ان كانت طبائع مفردة بأعيانها فباعباً من أقام على الطبائع أن القوة للضعيف الذي يقوى على تفصيل
الاشياء وتركيبتها وتامها فلذلك قلت قوى وضعيف وانما وقع التغير والقناء في التركيب الاول للاختلاف
وعدم ذلك في الثاني للاتفاق * وقد قال بعض الاوئان التفصيل والتقطيع في هذا العمل حياة وبقاء
والتركيب موت وفناء وهذا الكلام دقيق المعنى لان الحكيم أراد بقوله حياة وبقاء خروجه من العدم الى
الوجود لانه مادام على تركيبه الاول فهو فان لا محالة فاذا ركب التركيب الثاني عدم القناء والتركيب الثاني
لا يكون الا بعد التفصيل والتقطيع فاذا التفصيل والتقطيع في هذا العمل خاصة فاذا بقي الجسد المحلول
انبسط فيه لعدم الصورة لانه قد صار في الجسد غزلة النفس التي لا صورة لها وذلك أنه لا وزن له فيه وسترى ذلك
ان شاء الله تعالى وقد ينبغي لك أن تعلم أن اختلاط اللطيف باللطيف أهون من اختلاط الغليظ بالغليظ وانما
أريد بذلك التشاكل في الارواح والاجساد لان الاشياء تنحل بأشكالها وذكرت لك ذلك لتعلم أن العمل أوفق
وأيسر من الطبائع اللطائف الروحانية منها من الغليظة الجسمانية وقد يتصور في العقل أن الاجساد أقوى
وأصبر على النار من الارواح كما ترى الذهب والحديد والنحاس أصبر على النار من الكبريت والزئبق وغيرهما
من الارواح فأقول ان الاجساد قد كانت ارواحاً في بدنها فلما أصابها بحر النيران قلبها أجساد الزجة غليظة فلم
تقدر النار على أكلها الا فرط غلظها وتلججها فاذا أفرطت النار عليها صيرتها ارواحاً كما كانت أول خلقها وان
تلك الارواح اللطيفة اذا أصابتها النار أبت ولم تقدر على البقاء عليها فيبقى لك أن تعلم ما صير الاجساد في
هذه الحالة وصير الارواح في هذا الحال فهو أجل ما تعرفه * أقول انما أبت تلك الارواح لاشتعالها ولطافتها
وانما اشتعلت بكثرة رطوبتها ولان النار اذا أحست بالرطوبة تعلقت بها لانها هوائية تشاكل النار
ولا تزال تغتذي بها الى أن تنفنى وكذلك الاجساد اذا أحست بوصول النار اليها القلة تلججها وغلظها وانما
صارت تلك الاجساد لا تشعل لانها مركبة من أرض وماء صابر على النار فلطيفه متحد بكثيفه اطول الطبخ
الذي المازج للاشياء وذلك أن كل متلاش انما يلاشى بالنار لفرقة لطيفه من كثيفه ودخول بعضه في بعض
على غير التحليل والموافقة فصارت ذلك الانضمام والتداخل مجاورة لا تمازجة فسهل بذلك اقترانها كالماء
والدهن وما أشبههما وانما وصفت ذلك لتستدل به على تركيب الطبائع وتقابلهما فاذا علمت ذلك علمت انما شافيا
فقد أخذت حظك منها وينبغي لك أن تعلم أن الاختلاط التي هي طبائع هذه الصناعة موافقة بعضها لبعض
مفصلة من جوهر واحد يجمعها نظام واحد بتدبير واحد لا يدخل عليه غريب في الجزء منه ولا في الكل كما قال
الفيلسوف انك اذا أحكمت تدبير الطبائع وتأليفها ولم تدخل عليها غريباً فقد أحكمت ما أردت احكامه
وقوامه اذا الطبيعة واحدة لا غريب فيها فمن أدخل عليها غريباً فقد زاع عنها ووقع في الخطأ * واعلم أن هذه
الطبيعة اذا حل لها جسد من قرائنها على ما ينبغي في الحل حتى يشاكلها في الرقة واللطافة انبسطت فيه وبرت
معه حينما جرى لان الاجساد مادامت غليظة جافية لا تنبسط ولا تتراوج وحل الاجساد لا يكون بغير الارواح
فافهم هذا الله هذا القول * واعلم هذا الله أن هذا الحل في جسد الحيوان هو الحق الذي لا يضل
ولا يفتض وهو الذي يقبل الطبائع ويمسكها ويظهرها ألواناً وأزهاراً عجيبية وليس كل جسد يحل خلاف هذا
وهو الحل السام لانه مخالف للحياة وانما حله بما يوافق ويدفع عنه حرق النار حتى يزول عن الغليظ وتنقلب
الطبائع عن حالاتها الى ما لها أن تنقلب من اللطافة والغليظ فاذا بلغت الاجساد نهايتها من التحليل والتلطيف
ظهرت لها هنا لك قوة تمسك وتغوص وتنقلب وتنفذ وكل عمل لا يرى له مصداق في آوله فلا خيفه * واعلم أن
البارد من الطبائع يبيس الاشياء ويعقد رطوبتها والحر منها يظهر رطوبتها ويعقد يبسها وانما أفرقت الحر
والبرد لانهما فاعلان والرطوبة واليبس منفعلان وعلى انفعال كل واحد منهما صاحبه فتحدث الاجسام
وتكون وان كان الحر أكثر فعلا في ذلك من البرد لان البرد ليس له نقل الاشياء ولا تحريكها والحر هو علة
الحركة وهي ضعفت علة النكون وهو الحرارة لم يتم منها شيء أبداً كما أنه اذا فرطت الحرارة على شيء ولم يكن ثم
برد أحرقت وأهلكته فن أجل هذه الالهة احتج الى البارد في هذه الاعمال ليقوى به كل ضد على ضده ويدفع

عنه حر النار ولم يحذر الفلاسفة أكثر شيء إلا من النيران المحرقة وأمرت بتطهير الطبائع والانتقاس واخراج
 دنسها ووطويتها ونقي آفاتها وأساخها عنها على ذلك استقام رأيهم وتدبيرهم فأنما عملهم إنما هو مع النار أولاً
 واليه يصير آخره فذلك قالوا أياكم والنيران المحرقات وإنما أرادوا بذلك نقي الآفات التي معها فجميع على الجسد
 آفتين فتكون أسرع لهلاكه وكذلك كل شيء إنما يتلاشى ويفسد من ذاته لتضاد طبائعه واختلافه فيتوسط
 بين شيئين فلم يجد ما يقويه ويعينه إذا قهرته الآفة وأهلكته واعلم أن الحكماء كلما ذكرت تردد الأرواح على
 الأجساد مرة أو تكون ألزم إليها وأقوى على قتال النار إذا هي باشرتها عند الآفة أعنى بذلك النار العنصرية
 فأعلمه * ولنقل الآن على الجذر الذي يمكن منه العمل على ما ذكرته الفلاسفة فقد اختلفوا فيه فمنهم من زعم أنه
 في الحيوان ومنهم من زعم أنه في النبات ومنهم من زعم أنه في المعادن ومنهم من زعم أنه في الجميع وهذه
 المدعاوى ليست بحاجة إلى استقصائها ومناظرة أهلها عليها لأن الكلام يطول جداً وقد قلت فيما تقدم أن
 العمل يكون في كل شيء بالقوة لأن الطبائع موجودة في كل شيء فهو كذلك فريد أن نعلم من أي شيء يكون العمل
 بالقوة والفعل فنقصد إلى ما قاله الخزانة أن الصبغ كله أحد صبغين إما صبغ جسد كالزعفران في الثوب
 الأبيض حتى يحول فيه وهو مضمحل منقوض التركيب والصبغ الثاني يقلب الجوهر من جوهر نفسه إلى
 جوهر غيره ولونه كتقلب الشجر التراب إلى نفسه وقلب الحيوان النبات إلى نفسه حتى يصير التراب نباتاً
 والنبات حيواناً ولا يكون إلا بالروح الحى واليكان الفاعل الذي له توليد الأجرام وقلب الأعيان فإذا كان
 هذا هكذا فنقول أن العمل لابد أن يكون إما في الحيوان وإما في النبات وبرهان ذلك أنهم ما طبوعان على
 الغذاء وبه قوامهما وقوامهما فإما النبات فليس فيه ما في الحيوان من اللطافة والقوة ولذلك قل نخوض
 الحكماء فيه وإما الحيوان فهو آخر الاستحالات الثلاث ونهايتها وذلك أن المعدن يستحيل نباتاً والنبات
 يستحيل حيواناً والحيوان لا يستحيل إلى شيء هو ألطف منه إلا أن يتعكس راجعاً إلى الغلط وأنه أيضاً لا يوجد
 في العالم شيء يتعلق به الروح الحية غير الروح ألطف ما في العالم ولم يتعلق الروح بالحيوان إلا بما كلفه أياها فإما
 الروح التي في النبات فأنها بسيطة فيها غلظ وكثافة وهي مع ذلك مستقرة كامنة في غلظها وغلظ جسد
 النبات فلم يقدر على الحركة لغلظها وغلظ روحه والروح المتحركة ألطف من الروح الكامنة كثيراً وذلك أن
 المتحركة لها قبول الغذاء والتنقل والتنفس وليس للكامنة غير قبول الغذاء وحده ولا تجري إذا قبست
 بالروح الحية إلا كالارض عند الماء كذلك النبات عند الحيوان فالعمل في الحيوان أعلى وأرفع وأهون وأبسر
 فينبغي للعاقل إذا عرف ذلك أن يجرب ما كان سهلاً ويترك ما ينجس فيه عسراً * واعلم أن الحيوان عند الحكماء
 ينقسم أقساماً من الأمتياز التي هي الطبائع والحسنة التي هي المواليد وهذا معروف من تفسير الفهم فذلك
 قسمت الحكماء العناصر والمواليد أقساماً ما حية وأقساماً ما ميتة فجعلوا كل متحرك فاعلاً حياً وكل ساكن مقعولاً
 ميتاً وقسموا ذلك في جميع الأشياء وفي الأجساد الذائبة وفي العقاقير المعدنية فسموا كل شيء يذوب في النار
 ويطير ويشتعل حياً وما كان على خلاف ذلك سموه ميتاً فإما الحيوان والنبات فسموا كل ما انفصل منهما طبائع
 أربعاً حياً وما لم ينقل سموه ميتاً ثم انهم طلبوا جميع الأقسام الحية فلم يجدوا الوفاق هذه الصناعة ما ينقل
 فصلاً أربعة ظاهرة للعيان ولم يجدوا غير الجذر الذي في الحيوان فبحثوا عن نفسه حتى عرفوه وأخذوه ودبروه
 فتكيف لهم منه الذي أرادوا وقد تكيف مثل هذا في المعادن والنبات بعد جمع العقاقير وخطها ثم تفصل
 بعد ذلك فإما النبات فنه ما ينقل ببعض هذه الفصول مثل الأشنان وأما المعادن فسموها أجساداً وأرواحاً
 وأنقاساً إذا مرتحت ودبرت كان منها ماله تأثير وقد دبرنا كل ذلك فكان الحيوان منها أعلى وأرفع وتدبره
 أسهل وأبسر فينبغي لك أن تعلم ما هو الجذر الموجود في الحيوان وطريق وجوده أننا نبينا أن الحيوان أرفع
 المواليد وصنفاً ما تركب منه فهو ألطف منه كالنبات من الارض وإنما كان النبات ألطف من الارض لانه
 إنما يكون من جوهر الصافي وجسده اللطيف فوجب له بذلك اللطافة والرفقة وكذلك هذا الجذر الحيوانى بمنزلة
 النبات في التراب وبالجملة فإنه ليس في الحيوان شيء ينقل طبائع أربعاً غير فافهم هذا القول فإنه لا يكاد ينجح
 الأعلى جاهل بين الجهالة ومن لا عقل له فقد أخبرك ما هي هذه الجذور وأعلمك بنسبه وأنا آين لك وجود
 تدبيره حتى يكمل الذي شرطناه على أنفسنا من الانصاف إن شاء الله سبحانه

(التدبير على بركة الله) هذا الحجر الكريم فأودعه القرعة والانبى وفصل طبائعه الاربع التي هي النار والهواء والارض والماء وهي الجسد والروح والنفس والصبغ فاذا عزلت الماء عن التراب والهواء عن النار فارفع كل واحد في انائه على حدة وخذ الهابط أسفل الاناء وهو الثقل فاغسله بالنار الحارة حتى تذهب النار منه سواده ويرزول غلظه وجنائه ويضه تبيضا محكما وطير عنه فضول الرطوبات المستحجة فيه فانه يصير عند ذلك ماء أبيض لا ظلمة فيه ولا وسخ ولا تضاد ثم اعمد الى تلك الطبائع الاول الصاعدة منه فطهرها أيضا من السواد والتضاد وكرر عليها الغسل والتصعيد حتى تطف وتترق وتصفو فاذا فعلت ذلك فقد فتح الله عليك فابدا بالتركيب الذي عليه مدار العمل وذلك أن التركيب لا يكون الا بالتزويج والتعفين فأما التزويج فهو اختلاط اللطيف بالغليظ وأما التعفين فهو التشميس والصحق حتى يختلط بعضه ببعض وبصير شيئا واحدا لا اختلاف فيه ولا نقصان بمنزلة الامتزاج بالماء فعند ذلك يقوى الغليظ على امسك اللطيف وتقوى الروح على مقابلة النار وتصبغ عليها وتقوى النفس على الغوص في الاجساد والديب فيها وانما وجد ذلك بعد التركيب لان الجسد المحلول لما ازدوج بالروح ما زجه بجميع أجزائه ودخل بعضها في بعض لتسا كلها فصار شيئا واحدا ووجب من ذلك أن يعرض للروح من الصلاح والفساد والبقاء والثبوت ما يعرض للجسد لموضع الامتزاج وكذلك النفس اذا امتزجت بهما ودخلت فيهما بخدمة التدبير اختلفت أجزاؤها وجميع أجزائها الاخرين أعنى الروح والجسد وصارت هي وهما شيئا واحدا لا اختلاف فيه بمنزلة الجزء الكلي الذي سلت طبائعه واتفقت أجزاؤه فاذا لقي هذا المركب الجسد المحلول وألح عليه النار أظهر ما فيه من الرطوبة على وجهه فذاب في الجسد المحلول ومن شأن الرطوبة الاشتعال وتعلق النار بها فاذا أرادت النار التعلق بها منعهما من الاتحاد بالنفس مما زجه الماء لها فان النار لا تتحد بالدهن حتى يكون خالصا وكذلك الماء من شأنه النفور من النار فاذا ألح عليه النار وأرادت تطيره حبسه الجسد اليابس الممازج له في خوفه فذعه من الطيران فكان الجسد عله لا مسلك الماء والماء عله لبقاء الدهن والدهن عله لثبات الصبغ والصبغ عله لظهور الدهن واظهار الدهنية في الاشياء المظلمة التي لا نور لها ولا حياة فيها فهذا هو الجسد المستقيم وهكذا يكون العمل وهذه التصفية التي سألت عنها وهي التي سميتها بالحكمة بيضة واياها يعنون لا بيضة الدجاج * واعلم أن الحكمة لم تسمها بهذا الاسم لغير معنى بل أشبهتها ولقد سألت مسئلة عن ذلك يوما وليس عنده غيري فقلت له أيها الحكيم الفاضل أخبرني لاي شيء سميت الحكمة مركب الحيوان بيضة اختيارا منهم لذلك أم لمعنى دعاهم اليه فقال بل لمعنى غامض فقلت أيها الحكيم وما ظهر لهم من ذلك من المنفعة والاستدلال على الصناعة حتى شبهوها وسموها بيضة فقال لشبهها وقرابتهما من المركب فككر فيه فانه سيظهر لك معناه فبقيت بين يديه مفكرا لا اقدر على الوصول الى معناه فلما رأى ما بي من الفكر وأن نفسي قد مضت فيها أخذ بعضدي وهزني هزة خفيفة وقال لي يا أبا بكر ذلك للنسبة التي بينهما في كمية الالوان عند امتزاج الطبائع وتأليفها فلما قال ذلك انجلت عن الظلمة وأضاء لي نور قلبي وقوى عقلي على فهمه فهضت شاكر الله عليه الى منزلي وأثقت على ذلك شكلا هندسيا يبرهن به على صحة ما قاله مسئلة وأنا واضعه لك في هذا الكتاب مثال ذلك أن المركب اذا تم وكل كان نسبة ما فيه من طبيعة الهواء الى ما في البيضة من طبيعة الهواء كنسبة ما في المركب من طبيعة النار الى ما في البيضة من طبيعة النار وكذلك الطبيعتان الاخرتان الارض والماء فأقول ان كل شئين متناسلين على هذه الصفة فهما متشابهان ومثال ذلك أن تجعل لسطح البيضة هوزح فاذا أردنا ذلك فانا أخذنا قل طبائع المركب وهي طبيعة اليبوسة وتصفيف اليها مثلها من طبيعة الرطوبة وتدبرهما حتى تنشف طبيعة اليبوسة طبيعة الرطوبة وتقبل قوتها وكأني في هذا الكلام رمزا ولكنه لا يخفى عليك ثم تحمل عليهم ما جيعا مثلهم من الروح وهو الماء فيكون الجميع ستة أمثال ثم تحمل على الجميع بعد التدبير مثالا من طبيعة الهواء التي هي النفس وذلك ثلاثة أجزاء فيكون الجميع تسعة أمثال اليبوسة بالقوة وتقبل تحت كل ضلعين من المركب الذي طبيعته محيطية بسطح المركب طبيعتين فتجعل أول الضلعين المحيطين بسطحه طبيعة الماء وطبيعة الهواء وهما ضلعا ا ب ج د سطح أ ب ج د وكذلك الضلعان المحيطان بسطح البيضة اللذان هما الماء والهواء ضلعا ه و ز ح فأقول ان سطح أ ب ج د يشبه سطح ه و ز ح طبيعة الهواء التي تسمى نفسا وكذلك يجو من سطح المركب والحكمة لم تسم شيئا باسم شيء الا لشبهه به والكلمات التي سألت عن شرحها الارض

المقدسة هي المنعقدة من الطبائع العلوية والسفلية والخامس هو الذي أخرج سواده وقطع حتى صار بهاء ثم حمر
بالزاج حتى صار نحاسيا والمغنيسيا حمرهم الذي تجمد فيه الارواح وتخرجه الطبيعة العلوية التي تستجيب فيها
الارواح لتقابل عليها النار والفرقة لون أجرفان يجدهن الكيمياء والرصاص جبرله ثلاث قوى مختلفة
الشخص والكنها متشاكلة ومتجانسة فالواحدة روحانية نيرة صافية وهي القاعلة والثانية نفسانية وهي
محتركة حساسة غير أنها أغلظ من الاولى ومركزها دون مركز الاولى والثالثة قوة أرضية حادة قابضة منعكسة
الى مركز الارض انقلها وهي الماسكة الروحانية والنفسانية جميعا والمحيط بهما وأما سائر الباقية فتبتدع
مختزعة الباسا على الجاهل ومن عرف المقدمات استغنى عن غيرها * فهذا جميع ما سألتني عنه وقد
بعثت به اليك مفسرا ونرجو توفيق الله أن تبلغ أملاك والسلام انتهى كلام ابن بشرى وهو من كبار تلاميذ
مسلمة الجريفي شيخ الاندلس في علوم الكيمياء والسيما والسحر في القرن الثالث وما بعده * وأنت ترى كيف
صرف ألفاظهم كلها في الصناعة الى الرمز والالغاز التي لا تكاد تبين ولا تعرف وذلك دليل على أنها ليست
بصناعة طبيعية * والذي يجب أن يعتقد في أمر الكيمياء وهو الحق الذي يعضده الواقع أنها من جنس آثار
النفوس الروحانية وتصر فيها في عالم الطبيعة تماما من نوع الكرامة ان كانت النفوس خيرة أو من نوع السحر
ان كانت النفوس شريرة فاجرة فأما الكرامة فظاهرة وأما السحر فلان الساحر كما ثبت في مكان تحقيقه يقابل
الاعيان المادية بقوة السحرية ولا بد له مع ذلك عندهم من مادة يقع فعلة السحرى فيها كخلق بعض
الحبوات من مادة التراب أو الشجر والنبات وبالجملة من غير ما ذنبها لخصوصية بها كما وقع لسحرة فرعون
في الحبال والعصى * وكما ينقل عن سحرة السودان والهنود في قاصية الجنوب والترك في قاصية الشمال أنهم
يسحرون الجوالا مطار وغير ذلك * ولما كانت هذه تخليقا للذهب في غير مادته الخاصة به كان من قبيل السحر
واليتكلمون فيه من أعلام الحكماء مثل جابر ومسلمة ومن كان قبلهم من حكماء الامم انما نحو هذا المتخي ولهذا
كان كلامهم فيه الغبارا حذرا عليها من انكار الشرائع على السحر وأنواعه لأن ذلك يرجع الى الضميمة بها كما
هو رأى من لم يذهب الى التحقيق في ذلك وانظر كيف سمي مسلمة كتابه في هارثية الحكيم وسمى كتابه في السحر
والطاسمات غاية الحكيم اشارة الى عموم موضوع الغاية وخصوص موضوع هذه لان الغاية أعلى من الرتبة
فكانت مسائل الرتبة بعض من مسائل الغاية وتشاركها في الموضوعات ومن كلامه في الفين يتبين ما قلناه
ونحن نبين فيما بعد غلط من يزعم أن مدارك هذا الامر بالصناعة الطبيعية والله العليم الخبير

﴿فصل في ابطال الفلسفة وفساد مقولها﴾

هذا الفصل وما بعده مهم لان هذه العلوم عارضة في العمران كثيرة في المدن وضررها في الدين كثير فوجب أن
يصدع بشأنها ويكشف عن المعتقد الحق فيها وذلك أن قومنا من عقلاء النوع الانساني زعموا أن الوجود كله
الحسي منه وما وراء الحسي تدرك ذواته وأحواله بأسبابها وعلاها بالانظار الفكرية والاقبسة العقلية وأن
تصحيح العقائد الايمانية من قبل النظر لا من جهة السمع فانهم ساء بعض من مدارك العقل وهؤلاء يسمون فلاسفة
جمع فيلسوف وهو باللسان اليوناني سب الحكمة فيجوزوا عن ذلك وشروا له وحومووا على اصابة الغرض منه
ووضعوا قانونا يمدى به العقل في نظره الى التمييز بين الحق والباطل وهو بالملطوق ومحصل ذلك أن النظر الذي
يفيد تمييز الحق من الباطل انما هو للذهن في المعاني المنتزعة من الموجودات الشخصية فيجوز منها أوصاف
منطبقة على جميع الاشخاص كما ينطبق الطابع على جميع النقوش التي ترسمها في طين أو شمع وهذه المجردة من
المحسوسات تسمى المعقولات الاوائل ثم تجبر دمن تلك المعاني الكلية اذا كانت مشتركة مع معان أخرى
وقد تميزت عنها في الذهن فتجبر دمنها معان أخرى وهي التي اشتركت فيها ثم تجبر دمنها ان شاكها غيرها ونالنا الى
أن ينتهي التجريد الى المعاني البسيطة الكلية المنطبقة على جميع المعاني والاشخاص ولا يكون منها تجريد بعد هذا
وهي الاجناس العالمية وهذه المجردات كلها من غير المحسوسات هي من حيث تأليف بعضها مع بعض لتحصيل
العلوم منها تسمى المعقولات الثواني فاذا نظر الفكري في هذه المعقولات المجردة وطلب تصور الوجود كما هو فلا بد
للذهن من اضافة بعضها الى بعض وتبقى بعضها عن بعض بالبرهان العقلي اليقيني ليحصل تصور الوجود تصورا

صحيحاً مطابقاً إذا كان ذلك بقانون صحيح كما هو مصنف التصديق الذي هو تلك الاضافة والحكم متقدم عندهم على صنف التصور في النهاية والتصور متقدم عليه في البداية والتعليم لان التصور التام عندهم هو غاية الطلب الادراكى وانما التصديق وسيلة له وما نسمعه في كتب المنطقيين من تقدم التصور وتوقف التصديق عليه فيجوز ان لا يعنى العلم التام وهذا هو مذهب كبيرهم ارسطو ثم يزعمون ان السعادة في ادراك الموجودات كلها ما في الحس وما وراء الحس بهذا النظر وتلك البراهين * وحاصل مداركهم في الوجود على الجملة وما آلت اليه وهو الذي فزعوا عليه قضايا انظارهم انهم عمروا اولاً على الجسم السفلى ~~بجسمكم~~ الشهود والحس ثم ترقى ادراكهم قليلاً فشمروا بوجود النفس من قبل الحركة والحس في الحيوانات ثم أحسوا من قوى النفس بسلطان العقل وتوقف ادراكهم ففزعوا على الجسم العالى السعوى يتصور من القضاء على امر الذات الانسانية ووجب عندهم ان يكون للفكر نفس وعقل كما للانسان ثم انهم اذ لم ينهوا عدد الاكاد وهي العشر تسع مقصدة ذواتها بجل وواحد اول مفرد وهو العاشر يزعمون ان السعادة في ادراك الوجود على هذا النحو من القضاء مع تهذيب النفس وتخليتها بالقضايا وان ذلك ممكن للانسان ولولم يرد شرع لتمييز بين الفضيلة والذيلة من الافعال بمقتضى عقله ونظره ووسيله الى المحرود منها واجتنابه للمذموم بفطرته وان ذلك اذا حصل للنفس حصلت لها البهجة واللذة وان الجهل بذلك هو الشقاء السرمدى وهذا عندهم هو معنى النعيم والعذاب في الآخرة الى سخط لهم في تفاصيل ذلك معروف من كلماتهم وامام هذه المذاهب الذي حصل مسائلها ودون علمها وسطر بحاجتها فيما بلغنا في هذه الاسقاط هو ارسطو المقدوني من اهل مقدونية من بلاد الروم من تلاميذ افلاطون وهو معلم الاسكندر ويسمونه المعلم الاول على الاطلاق يعنون معلم صناعة المنطق اذ لم تكن قبله مهذبة وهو اول من رتب قانونها واستوفى مسائلها واحسن بسطها ولقد احسن في ذلك القانون ما شاء لو تكفل له بقصدهم في الالهيات ثم كان من بعده في الاسلام من اخذ بتلك المذاهب واتبع فيها رأيه حسد والنعل بالنعل الا في القليل وذلك ان كتب اولئك المتقدمين لما ترجمها الخلفاء من بنى العباس من اللسان اليونانى الى اللسان العربى تصفحها كثير من اهل الملة واخذوا من مذاهبهم من أضله الله من متخلى العلوم وجادلوا عنها واختلفوا في مسائل من تفاربعها وكان من أشهرهم أبو نصر الفارابى في المائة الرابعة لعهد سيف الدولة وأبو علي بن سينا في المائة الخامسة لعهد نظام الملك من بنى بويه بأصبهان وغيرهما * واعلم ان هذا الرأى الذى ذهبوا اليه باطل بجميع وجوهه فاما اسنادهم الموجودات كلها الى العقل الاول واكتفاءهم به في الترقى الى الواجب فهو قصور عما وراء ذلك من رتب خلق الله فالوجود أوسع نطاقاً من ذلك ويخلق ما لا تعلمون وكانهم في اقتصارهم على اثبات العقل فقط والغفلة عما وراءه غيبة الطبيعة المقتصرين على اثبات الاجسام خاصة المعرضين عن النقل والعقل المعتقدين انه ليس وراء الجسم في حكمة الوجود شئ وأما البراهين التي يزعمونها على مدعياتهم في الموجودات ويعرضونها على معيار المنطق وقانونه فهي قاصرة وغير وافية بالغرض أما ما كان منها في الموجودات الجسمانية ويسمونه العلم الطبيعى فوجه قصوره ان المطابقة بين تلك النتائج الذهنية التي نستخرج بالحدود والاقيسة كما في زعمهم وبين ما في الخارج غير يقينية لان تلك أحكام ذهنية كلية عامة والموجودات الخارجية متشخصة بمواضعها ولعل في المواد ما يمنع من مطابقة الذهني الكلي للخارجى الشخصى اللهم الا ما يشهد له الحس من ذلك فدليله شهوده لا تلك البراهين فإين اليقين الذى يجوده فيها وربما يكون تصرف الذهن أيضاً في المعقولات الاول المطابقة للشخصيات بالصور الخيالية لاق المعقولات التواني التي تجريدها في الرتبة الثانية فيكون الحكم حينئذ يقينية غشاية المحسوسات اذ المعقولات الاول اقرب الى مطابقة الخارج لكمال الانطباق فيها فتسلم لهم حينئذ دعاوهم في ذلك الا انه يبقى لنا الاعراض عن النظر فيها اذ هو من ترك المسلم لا يعنيه فان مسائل الطبيعيات لا تهمنا في ديننا ولا معاشنا فوجب علينا تركها * وأما ما كان منها في الموجودات التى وراء الحس وهي الروحانيات ويسمونه العلم الالهى وعلم ما بعد الطبيعة فان ذواتها مجهولة رأساً ولا يمكن التوصل اليها ولا البرهان عليها لان تجريده المعقولات من الموجودات الخارجية الشخصية انما هو ممكن فيما هو مدرك لنا ونحن لاندرك الذوات الروحانية حتى نجرد منها ماهيات أخرى مجتباب الحس فينا وبينها فلا يتأتى لنا برهان عليها ولا مدرك لنا في اثبات وجودها على الجملة الا ما نجده

بين جنيين من أمر النفس الانسانية وأحوال مداركها وخصوصا في الرؤيا التي هي وجدانية لكل أحد
وما وراء ذلك من حقيقتها وصفاتها فأمر غامض لا سبيل الى الوقوف عليه وقد صرح بذلك محققوهم حيث
ذهبوا الى أن مالا مائة لا يمكن البرهان عليه لأن مقدمات البرهان من شرطها أن تكون ذاتية وقال
كبيرهم افلاطون ان الالهيات لا يوصل فيها الي يقين وانما يقال فيها بالخلق والاولى يعنى الظن واذ كان
انما يحصل بعد التعب والنصب على الظن فقط فيكفي الظن الذي كان أولا فأي فائدة لهذه العلوم والاشتغال
بها ونحن انما عنايتنا بحصول اليقين فيما وراء الحس من الموجودات وهذه هي غاية الافكار الانسانية عندهم
وأما قولهم ان السعادة في ادراك الموجودات على ما هي عليه تلك البراهين فقول مزيف مردود وتفسيره
أن الانسان مركب من جزئين أحدهما جسماني والآخر روحاني متميز به ولكل واحد من الجزئين مدارك
مختصة به والمدرك فيهما واحد وهو الجزء الروحاني يدرك تارة مدارك روحانية وتارة مدارك جسمانية الآن
المدارك الروحانية يدركها بذاته بغير واسطة والمدارك الجسمانية بواسطة آلات الجسم من الدماغ والحواس
وكل مدرك فله ابتهاج بما يدركه واعتباره بحال الصبي في أول مداركه الجسمانية التي هي بواسطة كيف ينتج
بما يصره من الضوء وبما يسمعه من الاصوات فلا شك أن الابتهاج بالادراك الذي للنفس من ذاتها بغير
واسطة يكون أشد وألذ فالنفس الروحانية اذا شعرت بادراكها الذي لها من ذاتها بغير واسطة حصل لها ابتهاج
ولذة لا يبر عنها وهذا الادراك لا يحصل بتقارر ولا علم وانما يحصل بكشف بحجاب الحس ونسيان المدارك الجسمانية
بالجلاء والمتصوفة كثيرا ما يعنون بحصول هذا الادراك للنفس بحصول هذه البهجة فيحاولون بالرياضات
القوى الجسمانية ومداركها حتى ~~الذ~~ من الدماغ ليحصل للنفس ادراكها الذي لها من ذاتها عند زوال
الشواغل والموانع الجسمانية فيحصل لهم بهجة ولذة لا يعبر عنها وهذا الذي زعموه بتقدير صحته مسلم لهم وهو مع
ذلك غير وافي بمقصودهم فأما قولهم ان البراهين والادلة العقلية محمولة لهذا النوع من الادراك والابتهاج
عنه فباطل كآرائه اذ البراهين والادلة من جلة المدارك الجسمانية لانها بالقوى الدماغية من الخيال والفكر
والذكر ونحن أول شيء نعتي به في تحصيل هذا الادراك امارة هذه القوى الدماغية كلها لانها منازعة له قاذرة
فيه وتجد الماهر منهم عاكفا على كتاب الشفاء والاشارات والتجارب ولا يخص ابن رشد للنفس من تأليف ارسطو
وغيره يعثر اوراقها ويتوثق من براهينها ويلتمس هذا القسط من السعادة فيها ولا يعلم أنه يستكثر بذلك
من الموانع عنها ومستندهم في ذلك ما ينقلونه عن ارسطو والفارابي وابن سينا أن من حصل له ادراك العقل
الفعال واتصل به في حياته فقد حصل حظ من هذه السعادة والعقل الفعال عندهم عبارة عن أول رتبة
ينكشف عنها الحس من رتب الروحانيات ويحملون الاتصال بالعقل الفعال على الادراك العلي وقد رأيت
فساده وانما يعنى ارسطو وأصحابه بذلك الاتصال والادراك ادراك النفس الذي لها من ذاتها بغير واسطة
وهو لا يحصل الا بكشف بحجاب الحس وأما قولهم ان البهجة الناشئة عن هذا الادراك هي عين السعادة
الموعود بها فباطل أيضا لانا انما نسينا لساننا في ربه أن وراء الحس مدركا آخر للنفس من غير واسطة وأنها
تنتهي بآدراكها ذلك ابتهاجا شديدا وذلك لا يعين لنا أنه عين السعادة الاخرية ولا بدليل هي من جلة الملائكة التي
للك السعادة وأما قولهم ان السعادة في ادراك هذه الموجودات على ما هي عليه فقول باطل مبني على ما كان
قد مناه في أصل التوحيد من الاوهام والاعلاط في أن الوجود عند كل مدرك مخصص في مداركه وينافس
ذلك وأن الوجود أوسع من أن يحاط به أو يستوفي ادراكه بجملة روحانيا وجسمانيا والذي يحصل من جميع
ما قرناه من مذاهم أن الجزء الروحاني اذا فارق القوى الجسمانية أدرك ادراكا ~~ك~~ اذا نسياله محتصا بمنصف
من المدارك وهي الموجودات التي أحاط بها علمنا وليس بعالم الادراك في الموجودات كلها اذ لم تحصر وانه
ينتهي بذلك النقص من الادراك ابتهاجا شديدا كما ينتهي الصبي بمدركه الحسية في أول نشوئه ومن لسان ذلك
بادراك جميع الموجودات أو بحصول السعادة التي وعدنا بها الشارع ان لم نعمل لها هيئات لما وعدون
* وأما قولهم ان الانسان مستقل بتهذيب نفسه واصلاحها بلا بسطة الموجد من الخلق ومجانية المذموم فامر
صحيح على أن ابتهاج النفس بادراكها الذي لها من ذاتها هو عين السعادة الموعود بها لان الرذائل عاتقة للنفس
عن تمام ادراكها ذلك بما يحصل لها من الملكات الجسمانية وألوانها وقد بينا أن أثر السعادة والشقاوة من وراء

الادراكات الجسمانية والروحانية فهذا التهذيب الذي توصلوا الى معرفته انما تنفعه في البهجة الناشئة
عن الادراكات الروحانية فقط الذي هو على مقاييس وقوانين وأما ما وراء ذلك من السعادة التي وعدنا بها الشارع
على امتثال ما أمر به من الاعمال والاخلاق فأمر لا يحيط به مدارك المدركين وقد تنبه لذلك زعيمهم أبو علي
ابن سينا فقال في كتاب المبدأ والمعاد ما معناه ان المعاد الروحاني وأحواله هو مما يتوصل اليه بالبراهين
العقلية والمقاييس لانه على نسبة طبيعية محفوظة ووثيرة واحدة فلنا في البراهين عليه سعة وأما المعاد
الجسماني وأحواله فلا يمكن ادراكه بالبرهان لانه ليس على نسبة واحدة وقد بسطته لنا الشريعة الحقة
المحمدية فلننظر فيها ولترجع في أحواله اليها فهذا العلم كما رأيته غير وافي بمقاصدهم التي حوّموا عليها مع ما فيه
من مخالفة الشرائع وظواهرها وليس له فيما علمنا الاغمرة واحدة وهي شخص الذهن في ترتيب الادلة والحجج
لتحصيل ملكة الجودة والصواب في البراهين وذلك أن نظم المقاييس وتركيبها على وجه الاحكام والاتقان هو
كما شرطوه في صناعتهم المنطقية وقولهم بذلك في علومهم الطبيعية وهم كثيرا ما يستعملونها في علومهم الحكمية
من الطبيعيات والتعاليم وما بعدهما فيستولي الناظر فيها بكثرة استعمال البراهين بشرطها على ملكة الاتقان
والصواب في الحجج والاستدلالات لانها وان كانت غير وافية بمقصودهم فهي أصح ما علمناه من قوانين الاقنار
هذه هي غرة هذه الصناعة مع الاطلاع على مذاهب أهل العلم وآرائهم ومضارها ما علمت فليكن الناظر فيها
متحرزا جهده من معاطبها وليكن نظره من ينظر فيها بعد الامتلاء من الشرعيات والاطلاع على التفسير والفقه
ولا يكن أحد عليها وهو خلو من علوم الله فقل أن يسلم لذلك من معاطبها والله الموفق للصواب والحق والهادي
اليه وما كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله

﴿فصل في بطلان صناعة النجوم وضعف مداركها وفساد ما يتيسر﴾

هذه الصناعة يزعم أصحابها أنهم يعرفون بها الكائنات في عالم العناصر قبل حدوثها من قبل معرفة قوى
الكواكب وتأثيرها في المولدات العنصرية مفردة ومجمعة فتكون لذلك أوضاع الافلاك والكواكب دالة على
ما سيحدث من نوع نوع من أنواع الكائنات الكلية والشخصية فالمتقدمون منهم يرون أن معرفة قوى
الكواكب وتأثيراتها بالتجربة وهو أمر تقصر الاعمار كلها والاجتمعت عن تحصيله اذا التجربة انما تحصل في المرات
المتعددة بالتكرار ليحصل عنها العلم أو الظن وأدوار الكواكب منها ما هو طويل الزمن فيحتاج تكرره الى آحاد
وأحساب متطاولة تقاصر عنها ما هو طويل من أعمار العالم وربما ذهب ضعفاء منهم الى أن معرفة قوى
الكواكب وتأثيراتها كانت بالوحى وهو رأى فائل وقد كفونا مؤنة ابطاله ومن أوضح الادلة فيه أن تعلم أن
الانبياء عليهم الصلاة والسلام أبعد الناس عن الصنائع وأنهم لا يتعززون للاخبار عن الغيب الا أن يكون عن
الله فكيف يدعون استنباطه بالصناعة ويشيرون بذلك لتابعيهم من الخلق وأما بطليموس ومن تبعه من المتأخرين
فيرون أن دلالة الكواكب على ذلك دلالة طبيعية من قبل مزاج يحصل للكواكب في الكائنات العنصرية
قال لان فعل النيران وأثرها في العنصرية ظاهرة لا يسع أحدا بحجة مثل فعل الشمس في تبدل القصول
وأمر حيتها ونضج الثمار والزرع وغير ذلك وفعل القمر في الرطوبات والماء وانضاج المواد المتعفنة وفواكه القتل
وسائر أفعاله ثم قال ولنا فيما بعدهما من الكواكب طريقان الاولى التقليد لمن نقل ذلك عنه من أئمة الصناعة
الا أنه غير مقنع للنفس الشائبة الحسد والتجربة بقياس كل واحد منها الى النيران الا عظم الذي عرفنا طبيعته
وأثره معرفة ظاهرة فننظر هل يزيد ذلك الكواكب عند القران في قوته ومزاجه فتعرف موافقته له في الطبيعة
أو ينقص عنها فتعرف مضادته ثم اذا عرفنا قواها مقردة عرفنا هاهنا كية وذلك عند تناظرها بأشكال التثليث
والتربيع وغيرهما ومعرفة ذلك من قبل طبائع البروج بالقياس أيضا الى النيران الا عظم واذا عرفنا قوى
الكواكب كلها فهي مؤثرة في الهواء وذلك ظاهرة والمزاج الذي يحصل منه الهواء يحصل لما تحته من المولدات
وتتعلق به النطف والبرق تصير حال البدن المتكون عنها والنفس المتعلقة به الفاتضة عليه المكسبة كالهامة ولما
يتبع النفس والبدن من الاحوال لان كيفيات البرق والنطفة كيفيات لما يتولد عنهما وينشأ منهما قال وهو
مع ذلك ظني وليس من اليقين في شيء وليس هو أيضا من القضاء الالهي يعني القدر انما هو من جملة الاسباب

الطبيعية للكائن والقضاء الالهي سابق على كل شيء هذا يحصل كلام بطليموس وأصحابه وهو منصوص في كتابه
الأربع وغيره ومنه يتبين ضعف مدرك هذه الصناعة وذلك أن العلم الكائن أو الظن به إنما يحصل عن العلم
بجمله لأسبابه من الفاعل والقابل والصورة والغاية على ما تبين في موضعه والقوى الجسمية على ما تروى
أنما هي فاعلة فقط والجزء العنصري هو القابل ثم إن القوى الجسمية ليست هي الفاعل بحملتها بل هناك قوى
أخرى فاعلة معها في الجزء المادي مثل قوة التولد والاب والتوسع التي في النطفة وقوى الخاصة التي تتميز بها
صنف من النوع وغير ذلك فالقوى الجسمية إذا حصل كمالها وحصل العلم فيها إنما هي فاعل واحد من
جمله الأسباب الفاعلة للكائن ثم إنه يشترط مع العلم بقوى التجويم وتأثيراتها مزيد حدس وتخمين وحيث
يحصل عنده الظن بوقوع الكائن والحدس والتخمين قوى للناظر في فكره وليس من عمل الكائن ولا من
أصول الصناعة فإذا فقد هذا الحدس والتخمين رجعت أدرأجهما عن الظن إلى الشك هذا إذا حصل العلم
بالقوى الجسمية على سداده ولم تعرضه آفة وهذا معوز لما فيه من معرفة حسابات الكواكب في سيرها
لتنعرف به أوضاعها ولما أن اختصاص كل كوكب بقوة لا دليل عليه ومدرك بطليموس في إثبات القوى
للكواكب الخمسة بقياسها إلى الشمس مدرك ضعيف لأن قوة الشمس غالبية لجميع القوى من الكواكب
ومستولية عليها فقل أن يشعر بالزيادة فيها أو النقصان منها عند المقارنة كما قال وهذه كلها فادحة في تعرف
الكائنات الواقعة في عالم العناصر بهذه الصناعة ثم إن تأثير الكواكب فيما تحتها باطل إذ قد تبين في باب
التوحيد أن لفاعل الإله طريق استدلالى كما رأيت وأحج له أهل علم الكلام بما هو غنى عن البيان
من أن أسناد الأسباب إلى المسببات مجهول الكيفية والعقل متهم على ما يقضى به قياسها بآدى الرأى من
التأثير فقل استنادها على غير صورة التأثير المتعارف والقدرة الالهية رابطة بينهما كما ربطت جميع الكائنات
عليها وسفلا سماء والشرع يرذل الحوادث كلها إلى قدرة الله تعالى ويرأى مما سوى ذلك والتبوات أيضا منكورة
لشأن التجويم وتأثيراتها واستقراء الشرعيات شاهد بذلك في مثل قوله إن الشمس والقمر لا يخسفان لموت
أحد ولا لحياة وفي قوله أصبح من عبادى مؤمن بى وكافر بى فأما من قال مطرنا بفضل الله ورحمته فذلك مؤمن
بى كافر بالكواكب وأما من قال مطرنا بنوء كذا فذلك كافر بى مؤمن بالكواكب الحديث الصحيح فقد بان لك
بطلان هذه الصناعة من طريق الشرع وضعف مداركها من طريق العقل مع ما لها من المضار في
العمران الانساني مما تعبت في عقائد العوام من الفساد إذ اتفق الصديق من أحكامها في بعض الاحايين اتفاقا
لا يرجع إلى تعليل ولا تحقيق فيلجج بذلك من لا معرفة له وينطق أطراد الصديق في سائر أحكامها وليس كذلك
فيقع في رد الاشياء إلى غير حالتها ثم ما ينشأ عنها كثير في الدول من توقع القواطع وما يعبت عليه ذلك التوقع
من تطاول الاعداء والمترفين بالدولة إلى الفتك والثورة وقد شاهدنا من ذلك كثيرا فينبغي أن تحظر هذه
الصناعة على جميع أهل العمران لما ينشأ عنها من المضار في الدين والدول ولا يقدح في ذلك كون وجودها
طبيعيا للبشر بمقتضى مداركهم وعلومهم والخير والشر طبيعتان موجودتان في العالم لا يمكن نزعهما وإنما
يتعلق التكليف بأسباب حصولهما فيتعين السعي في اكتساب الخير بأسبابه ودفع أسباب الشر والمضار هذا
هو الواجب على من عرف مفساد هذا العلم ومضاره وليعلم من ذلك أنها وإن كانت صحيحة في نفسها فلا يمكن
أحدا من أهل الملة تحصيل علمها ولا ملكتها بل إن نظرها ناظر وظن الاحاطة بها فهو في غاية القصور في نفس
الامر فان الشريعة لما حظرت النظر فيها فقد الاجماع من أهل العمران لقراءتها والتحقيق لتعليمها وصار الموضع
بها من الناس وهم الأقل وأقل من الأقل أن ياباطع كتبها ومقالاتها في كسر يمينه مستترعن الناس ونحت
ربة الجهور مع تشعب الصناعة وكثرة فروعها واعتصامها على الفهم فكيف يحصل منها على طائل ونحن
نجده الفقه الذي علم تفهده دينا ودينا وسهلت ما آخذ من الكتاب والسنة وعكف الجهور على قراءته وتعليمه
ثم بعد التحليل والتجميع وطول المدارس وكثرة المجالس وتعدد ما يتخذ في قبه الواحد بعد الواحد في
الاعصار والاجيال فكيف يعلم مذهب الشريعة مغرب دون سدا لخطر والتحريم مكتوم عن الجهور وصعب
المأخذ محتاج بعد الممارسة والتحصيل لاصوله وفروعه إلى مزيد حدس وتخمين يكثفان به من الناظر فأين
التحصيل والحديق فيه مع هذه كلها ومتى دعى ذلك من الناس مزيد على عقبه ولا شاهد له يقوم بذلك اغرابه

الفتابين أهل الملة وقلة حلتته فاعتبر ذلك تبين لك صحة ما ذهبنا إليه والله أعلم بالغيب فلا يظهر على غيبه أحدا *
ولما وقع في هذا المعنى بعض أصحابنا من أهل العصر عندما غلب العرب على كسر السلطان أبي الحسن
وحاصروه بالقيروان وكثرا رجاف الفريقين الأولياء والاعداء قال في ذلك أبو القاسم الرحوي من شعراء

أهل تونس

أستغفر الله كل حين • قد ذهب العيش والهنا •
أصبح في تونس وأمسى • والصبح لله والمساء •
الخوف والجوع والمنيا • يحدثها الهرج والوباء •
والناس في مرية وخراب • وما عسى يتقع المراء •
فأجدي يرى عليا • حل به الهلك والتواء •
وآخر قال سوف يأتي • به اليكم صبارخا •
والله من فوق ذا وهذا • يقضى لعبديه ما يشاء •
ياراصد الخنس الجوارى • ما فعلت هذه السماء •
مطلتمونا وقد زعمتم • أنكم اليوم أمليا •
مر نخيس على نخيس • وجاء سبت وأربعاء •
ونصف شهر وعشرين • وثالث ضمه القضاء •
ولا ترى غير زور قول • أذاك جهل أم ازدراء •
أنا إلى الله قد علمنا • أن ليس يستدفع القضاء •
رضيت بالله إلى الهما • حسبكم البدر أذكا •
ما هذه الأنجم السوارى • إلا عبا ديد أو اما •
يقضى عابها وليس تقنى • وماله في الورى اقتضاء •
ضلت عقول ترى قديما • ماشانه الحرم والفناء •
وحكمت في الوجود طبعها • يحدثه الماء والهواء •
لم ترحسوا إذا • تغذوه هو تربة وماء •
الله ربى ولست أدري • ما الجوهر الفرد والخلاء •
ولا الهوى الذى تنادى • مالى عن صورة عراء •
ولا وجود ولا انعدام • ولا ثبوت ولا انتفاء •
ولست أدري ما الكسب الا • ما جلب البيع والشراء •
وانما مذهبي ودينى • ما كان والناس أولياء •
اذ لا فصول ولا أصول • ولا جدال ولا ارتباء •
ما تبع الصدر واقتفينا • يا حبذا كان الاقتفاء •
كانوا كما يعلمون منهم • ولم يكن ذلك الهذاء •
يا أشعري الزمان انى • أشعرتى الصيف والشتاء •
أما أجرى بالشر شرا • والخير عن مثله جزاء •
واننى ان أكن مطيعا • فرب أعصى ولى رجا •
واننى تحت حكم بار • أطاعه العرش والبراء •
ليس بأسطباركم ولكن • أتاحه الحكم والقضاء •
لو حدثت الأشعري عن • له الى رأيه انتمساء •
لقال أخبره سموبانى • بما يقولونه بسرا •

❖ (فصل في انكار ثمة الكيمياء واستحالة وجودها وما ينشأ من المفاسد عن اتحاليها) ❖

اعلم أن كثير من العاجزين عن معاشهم يحملهم المطامع على اتحال هذه الصنائع ويرون أنها أحد مذاهب
المعاش ووجوهه وأن اقتناء المال منها أسهل على مبتغيه فيرة يسكنون فيها من المتاعب والمشاق
ومعاناة الصعاب وعسف الحكام وخسارة الاموال في النفقات زيادة على التبل من غرضه والعطب آخر
إذا ظهر على خبيثة وهم يحسبون أنهم يحسنون صنعا وإنما طمعهم في ذلك رؤية أن المغادر يستحيل وينقلب
بعضها إلى بعض للمادة المشتركة فيحاولون بالعلاج صيرورة الفضة ذهباً والنجاس ويحسبون
أنهم من ممكّنات عالم الطبيعة ولهم في علاج ذلك طرق مختلفة لاختلاف مذايعهم في التدبير وصورته وفي المادة
الموضوعة عندهم للعلاج المسماة عندهم بالجر المصكّر من هل هي العذرة أو الدم أو الشعر أو البيض أو كذا
أو كذا مما سوى ذلك وجه التدبير عندهم بعد تعين المادة أن تعي بالفهر على حجر صلد أملس وتسمى أثناء انهلها
بالماء بعد أن يضاف اليها من العقاقير والأدوية ما يناسب القصد منها ويؤثر في انقلابها إلى المعدن المطلوب
ثم تحقّق بالشمس من بعد السقي أو تطبخ بالنار أو تصعد أو تنكس لاستخراج ماؤها أو ترابها فإذا رضى بذلك كله
من علاجها وتم تدبيره على ما اقتضيه أصول مصنعه حصل من ذلك كله تراب أو ما قيسمونه الاكسير
ويرعون أنه إذا ألقى على الفضة المحماة بالنار عادت ذهباً أو النجاس المحمي بالنار عادت فضة على حسب ما قصده
في عمله ويرعون المحققون منهم أن ذلك الأكسير مادة مركبة من العناصر الأربعة حصل فيها بذلك العلاج
الخاص والتدبير مزاج ذو قوى طبيعية تصرف ما حصلت فيه إليها وتقلبه إلى صورته أو من اجها وتثبت فيه
ما حصل فيها من الكيفيات والقوى كالتجربة للخبز تقلب الحنّ إلى دأما وتعمل فيه ما حصل لها من الانفاس
والهشاشة ليحسن هضمه في المعدة ويستحيل سريعا إلى الغذاء وكذا أكسير الذهب والفضة فيما يحصل فيه
من المغادر ينصرفه إليها ويقلبه إلى صورته ما هذا يحصل زعمهم على الجله فتجدهم عاكفين على هذا العلاج
يتبعون الرزق والمعاش فيه ويتناقلون أحكامه وقواعده من كتب لائمة الصناعة من قبلهم يتداولونها بينهم
ويتناقلون في فهم لغوزها وكشف أسرارها اذهبي في الاكسير تشبه المعنى كالف جابر بن حيان
في رسالته السبعين ومئة الجريطي في كتابه رتبة الحكيم والطغرائي والمغبري في قصائده العريضة
في اجادة النظم وأمثالها ولا يحاون من بعد هذا كله بطائل منها * فاوضت يوما شيخنا أبا البركات التقي كبير
مشيخة الاندلس في مثل ذلك ووقفته على بعض التالكيف فيها فتصفه طويلا ثم ربه إلى وقال لي وأنا الصامن
له أن لا يعود إلى بيته الا بالخبية ثم منبهم من يقتصر في ذلك على الدلبة فقط أما الظاهرة يكتويه الفضة بالذهب
أو النجاس بالفضة أو خلطهما على نسبة جز أو جزين أو ثلاثة أو الفضة كلقام الشبه بين المغادر بالصناعة
مثل تبيين النجاس وتليته بالزرق المصعد فيجيء بمسحما معدنيا شيها بالفضة ويحتمى الاعلى التهاد المهرة فيقدر
أصحاب هذه الداس مع دلسنهم هذه سكة يسرونها في النجاس ويطنعونها بطابع السلطان فيؤهل على الجمهور
بالخلاص وهو لا أخس الناس حرفة وأسوأهم عاقبة لتبسم بسرقة أموال الناس فان صاحب هذه الدلبة
انما هو يدفع نجاسا في الفضة وفضة في الذهب ليستخلصها لنفسه فهو سارق أو أسير من البارق ومعظم هذا
الصنف لا يتألمون من طلبية البربر المتبذرين بأطراف البقاع ومساكن الاغمار يأوون إلى مساكن البادية
ويعتفون على الأغنياء منهم بأن يأخذهم صناعة الذهب والفضة والنفوس مولعة بهم بما والاستهلال في طلبها
فيحصلون من ذلك على معاش ثم ينق ذلك عندهم تحت الخوف والريبة إلى أن يظهر العجز وتقع الفضيحة فيفترون
الموضع آخر ويستجدون حالا أخرى في استهوا بعض أهل الدنيا باطماعهم فيما لديهم ولا يزالون كذلك
في ابتغاء معاشهم وهذا الصنف لا كلام معهم لانهم بلغوا الغاية في الجهل والرداعة والاحتراف بالسرقة ولا حسم
لعلمهم الا اشتداد الحكام عليهم وتساؤلهم من حيث كانوا وقطع أيديهم متى ظهر واعلى بلانهم لان فيه افساد
للسكة التي نعم بها البلوى وهي فتمول الناس كافة والسلطان مكاف باصلاحها والاجتياط عليها والاشتداد
على مقسديها وأما من اتحل هذه الصناعة ولم يرض بحال الدلبة بل استكشف عنها وزنه نفسه عن افساد سكة
المسلمين وتقودهم وانما يطلب اجمالة الفضة للذهب والبرصا والنجاس والقردير إلى الفضة بتلك النجوم العلاج
وبالاكسير الحاصل عنده قلنا مع هؤلاء متكلم ويبحث في مداركهم لذلك مع أيا لانعلم أن أحدا من أهل العلم
ثم له هذا الغرض أو حصل منه على بغية انما كاذب أعجابه في التدبير والفهر والصلابة والتصعيد والتكليس

واعتماد الاخطار بجمع العقاقير والبحث عنها وتناولون في ذلك حكايات وقعت لغيرهم عن تم له الغرض منها
أو وقف على الوصول بقتنهم بالاستماعها والمفاوضة فيها ولا يستريون في تصديقها شأن الكافين المغربي
بوساوس الاخبار فيما يكفون به فاذا استلوا عن تحقيق ذلك بالمعاينة أنكروه وقالوا انما سمعنا ولم نر هكذا شأنهم
في كل عصر وجيل واعلم ان اتحال هذه الصناعة قديم في العالم وقد تكلم الناس فيها من المتقدمين والمتأخرين
فلنقل مذهبهم في ذلك ثم تسالوه بما يظهر فيها من التحقيق الذي عليه الامر في نفسه فنقول ان معنى الكلام
في هذه الصناعة عند الحكماء على حال المعادن السبعة المتطرفة وهي الذهب والفضة والرصاص والقصدير
والنحاس والحديد والمارصيق هل هي مختلفات بالفصول وكما هي أنواع قائمة بأنفسها أو أنها مختلفة بخواص
من الكيفيات وهي كلها أصناف لنوع واحد فالذي ذهب اليه أبو نصر الفارابي وتابعه عليه حكماء الاندلس
أنها نوع واحد وأن اختلافها انما هو بالكيفيات من الرطوبة واليبوسة واللين والصلابة والالوان من الصفرة
والبياض والسواد وهي كلها أصناف لذلك النوع الواحد والذي ذهب اليه ابن سينا وتابعه عليه حكماء
المشرق أنها مختلفة بالفصول وأنما أنواع متباينة كل واحد منها قائم بنفسه متحقق بحقيقته له فصل وجنس
شأن سائر الأنواع وبني أبو نصر الفارابي على مذهبه في اتفاقها بالنوع إمكان انقلاب بعضها الى بعض
لا مكان تبدل الاعراض حينئذ وعلاجها بالصناعة فمن هذا الوجه كانت صناعة الكيمياء عنده ممكنة مهله المأخذ
وبني أبو علي بن سينا على مذهبه من اختلافها بالنوع انكار هذه الصناعة واستحالة وجودها بناء على أن
الفضل لا يبدل بالصناعة اليه وانما يحلقة خالق الاشياء ومقدرها وهو الله عز وجل والفصول مجهولة الحقائق
رأسا بالتصور فكيف يحاول انقلابها بالصناعة وغطاه الطغرائي من أكابر أهل هذه الصناعة في هذا القول
ورد عليه بأن التدبير والعلاج ليس في تخليق النصل وابداعه وانما هو في اعداد المادة لقبوله خاصة والفصل
يأتي من بعد الاعداد من لدن خالقه وبارئها كفايض النور على الاجسام بالصل والامهاع ولا حاجة بنا في ذلك
الى تصويره ومعرفة قال واذا كنا قد عثرنا على تخليق بعض الحيوانات مع الجهل بفصولها مثل العقرب من
التراب والتمن ومثل الحيات المتكوية من الشعر ومثل ما ذكره أصحاب الفلاحة من تكوين النحل اذا اقتدت من
عجاء بعيل البقر وتكوين القصب من قرون ذواتها الطلق وتصبيعه سكرًا بحشو القرون بالعسل بين يدي ذلك
الفلح للقرون فاما المانع اذا من العنور على مثل ذلك في الذهب والفضة فتجزم مادة تضيئها للتدبير بعد أن يكون فيها
استعداد اول لقبول صورة الذهب والفضة ثم تحاولها بالعلاج الى أن يتم فيها الاستعداد لقبول فصلها انتهى
كلام الطغرائي بعناء وهذا الذي ذكره في الرد على ابن سينا صحيح لكن لنا في الرد على أهل هذه الصناعة مأخذ
آخر يبين منه استحالة وجودها وبطلان زعمهم أجيب لا الطغرائي ولا ابن سينا وذلك أن حاصل علاجهم أنهم
بعد الوقوف على المادة المسببة بالاستعداد الاول يجعلونها موضوعا ويحاذون في تدبيرها وعلاجها تدبير
الطبيعة في الجسم المعدني حتى أحاطة ذهباً وفضة ويضاعفون القوى الفاعلة والمنفعله ليم في زمان أقصر
لأنه تبين في موضعه أن مضاعفة قوة الفاعل تنقص من زمن فعله وتبين أن الذهب انما يتم كونه في مغبته بعد
ألف وثمانين من السنين دورة الشمس الكبرى فاذا تضاعفت القوى والكيفيات في العلاج كان زمن
صكوته أقصر من ذلك ضرورة على ما قلناه أو يتجزون بعلاجهم ذلك حصول صورة من اجية لتلك المادة
تصيرها كالخسيرة فتفعل في الجسم المعالج الا فاعيل المطاوعة في حالته وذلك هو الاكسير على ما تقدم
واعلم أن كل متبـون من المولدات العنصرية فلا بد فيه من اجتماع العناصر الاربعة على نسبة متفاوتة
اذ لو كانت متكافئة في النسبة لما تم امتزاجها فلا بد من الجزء الغالب على الكل ولا بد في كل منتج
من المولدات من حرارة غريزية هي الفاعلة لكونه الحافظة لصورته ثم كل متكون في زمان فلا بد من اختلاف
أطواره وانتقاله في زمن التكوين من طور الى طور حتى ينتهي الى غايته وانظر شأن الانسان في طور النطفة ثم
العلاقة ثم المضغة ثم التصوير ثم الجنين ثم المولود ثم الرضيع ثم الى نهايته ونسب الاجزاء في كل طور تختلف
في مقاديرها وكيفياتها والالكان الطور بعينه الاول هو الاخر وكذا الحرارة الغريزية في كل طور مخالفة لها
في الطور الاخر فانظر الى الذهب ما يكون له في معنده من الاطوار منذ ألف سنة وثمانين وما يتقل
فيه من الاحوال فيحتاج صاحب الكيمياء الى أن يساوق فعل الطبيعة في المعدن ويحاويه بتدبيره وعلاجه الى أن

يتم ومن شرط الصناعة أبدأ بتصور ما يقصد إليه بالصناعة فمن الامثال السائرة للحكام أول العمل آخر الفكرة
 وآخر الفكرة أول العمل فلا بد من تصور هذه الحالات للذهب في أخواله المتعددة ونسبها المتفاوتة في كل طور
 واختلاف الحار والبارد عند اختلافها ومقدار الزمان في كل طور وما ينوب عنه من مقدار القوى
 المضاعفة ويقوم مقامه حتى يحاذي بذلك كفة فعل الطبيعة في المعدن أو تعدد بعض المواد ضرورة مزاجية
 تكون كصورة الخيرة للخبز وتعمل في هذه المادة بالمنااسبة لقواها ومقاديرها وهذه كلها انما يحصرها العلم المحيط
 والعلوم البشرية فاصرة عن ذلك وانما حال من يدعى حصوله على الذهب بهذه الصناعة بمثابة من يدعى بالصناعة
 تخليق انسان من المني ونحن اذا سلمنا له الاطاعة بأجزائه ونسبته وأطواره وكيفية تخليقه في رحمته وعلم ذلك
 علما محصلا بتقاصيله حتى لا يشذ منه شيء عن علمه سلمنا له تخليق هذا الانسان وأنى له ذلك ولتقرب هذا البرهان
 بالاختصار ليسهل فهمه فنقول حاصل صناعة الكيمياء ما يدعونه بهذا التدبير أنه مساوقة الطبيعة المعدنية
 بالفعل الصناعي ومحاذاتها إلى أن يتم تكوين الجسم المعدني أو تخليق مادة بقوى وأفعال وصورة
 مزاجية تفعل في الجسم فعلا طبيعيا قصيره وتقابله إلى ضرورتها والفعل الصناعي مسبوق بتصورات أحوال
 الطبيعة المعدنية التي يقصد مساوقتها ومحاذاتها وفعل المادة ذات القوى فيها تصور مفصلا واحدة بعد
 أخرى وتلك الاحوال لانها لها فالعلم البشري عاجز عن الاطاعة بعبادتها وهو بمثابة من يقصد تخليق انسان
 أو حيوان أو نبات هذا هو حاصل هذا البرهان وهو أثق ما علمته وليست الاستحالة فيه من جهة الفصول
 كما رأيت ولا من الطبيعة انما هو من تعذر الاطاعة وقصور البشر عنها وما ذكره ابن سينا بمنعزل عن ذلك
 وله وجه آخر في الاستحالة من جهة غايته وذلك أن حكمة الله في الخلق ونورهما أنهما قايما لكاسب الثبات
 ومقولا لهما فلا يخلخل عليهما بالصناعة لبطلت حكمة الله في ذلك وكثر وجودهما حتى لا يحصل أخذ من اقتنائهما
 على شيء وله وجه آخر من الاستحالة أيضا وهو أن الطبيعة لا تترك الأقرب الطرق في أفعالها وترتكب الاعوجاج
 والابتعاد فلو كان هذا الطريق الصناعي الذي يزعمون أنه صحيح وأنه أقرب من طريق الطبيعة في معدنها وأقل
 زمانا لما تركته الطبيعة إلى طريقها الذي سلكته في كون الفضة والذهب وتخليقهما وأما تشبيه الطغرائي
 هذا التدبير بما عثر عليه من مفردات لامثاله في الطبيعة كالعقرب والنحل والحية وتخليقها فأمر صحيح في هذه
 أدى إليه العصور كما زعم وأما الكيمياء فلم ينقل عن أحد من أهل العلم أنه عثر عليها ولا على طريقها وما زال
 منتهلوا يحيطون فيها عسوا إلى هلم جزا ولا يظفرون الاباحكيات الكاذبة ولو صح ذلك لأخذ منهم لفظه
 عنه أولاده أو تلامذته وأصحابه وتنوكل في الاخذ قاء وضمن تصديقه صحة العمل بعده إلى أن يتشرب ويبلغ اليأس
 أو إلى غيرنا وأما قولهم ان الاكبر بمثابة الخيرة وأنه من كبر يحصل ما يحصل فيه وبقلبه إلى ذلك فاعلم أن الخيرة
 انما تقلب العجين وتعدده للهضم وهو فساد والفساد في المواد سهل يقع بأي شيء من الأفعال والطبائع والمطلوب
 بالاكبر قلب المعدن إلى ما هو أشرف منه وأعلى فهو تكميل وصلاح والتكوين أصعب من الفساد
 فلا يقاس الاكبر بالخيرة وتحقق الامر في ذلك أن الكيمياء انصح بوجودها كما يزعم الحكماء المتكلمون فيها
 مثل جابر بن حيان ومسلمة بن أحمد الجرجاني وأمثالهما فليست من باب الصنائع الطبيعية ولا تتم بأمر صناعي
 ولين كلامهم فيها من مئتي الطبيعيات انما هو من مئتي كلامهم في الامور السحرية وسائر الخوارق وما كان
 من ذلك للعلاج وغيره وقد ذكر مسلمة في كتاب الغاية ما يشبه ذلك وكلامه فيها في كتاب رتبة الحكيم من هذا المئتي
 وهذا كلام جابر في رسالته ونحو كلامهم فيه معروف ولا حاجة بنا إلى شرحه وبالجملة فأمرها عندهم من كليات
 المواد الخارجة عن حكم الصنائع فكما لا يتدبر مانه الخشب والحيوان في يوم أو شهر خشباً وحيواناً فيها
 عندا مجرى تخليقه كذلك لا يتدبر ذهب من مادة الذهب في يوم ولا شهر ولا يتغير طريق عاداته الا بأفرادها وراة
 عالم الطبائع وعمل الصنائع فكذلك من طلب الكيمياء طلبا صناعيا ضيع ماله وعمله ويقال لهذا التدبير
 الصناعي التدبير العقيم لان نيلها ان كان صحيحا فهو واقع مما وراء الطبائع والصنائع فهو كالشيء على الماء
 واستطاء الهواء والنقود في كثافت الاجساد ونحو ذلك من كرامات الاولياء الخارقة للعادة أو مثل تخليق
 الطير ونحوها من معجزات الانبياء قال تعالى واذ خلق من الطين كهيئة الطير باذني فتنفخ فيها فتكون طيرا ما ذني
 وعلى ذلك فسيل تيسيرها مختلف بحسب حال من يؤتاها فربما أوتىها الصالح وتوتىها غيره فتكون عنده

معارة وزعماء أوتينها الصالح ولا يملك إيتاءها فلا تتم في يد غيره فمن هذا الباب يكون عملها سحر يا فقير دين
أنها انما تقع بتأثيرات النفوس وخوارق العادة اما معجزة أو كرامة أو معجز أو لهذا كان كلام الحكماء
كلهم فيها الغبار لا يظفر بحقيقته الا من خاض بلعة من علم السحر واطلع على تصرفات النفس في عالم الطبيعة
وامور خرق العادة غير منحصرة ولا يقصد أحد الى تحصيلها والله تعالى يعملون محيطاً وأكثر ما يحمل على القاموس
هذه الصناعة واتصالها هو كافتناء العجز عن الطرق الطبيعية للمعاش واستغاؤه من غير وجوده الطبيعية
كالفلاحة والتجارة والصناعة فيستصعب العاجز ابتغاء من هذه ويزوم الحصول على الكثير من المال دفعة
بوجوده غير طبيعية من الكيمياء وغيرها وأكثر من يعني بذلك الفقراء من أهل العمران حتى في الحكماء المتكلمين
في انكارها واستحالتها فان ابن سينا القائل باستحالتها كان من أهل الوزارة فكان من أهل الغنى والثروة
والفسارابي القائل بإمكانها كان من أهل الفقر الذين يعوزهم أدنى بلغة من المعاش وأسبيليه وهذه تهمة
ظاهرة في أقطار النفوس المولعة بطرقها واتصالها والله الرزاق ذو القوة المتين لا رب سوا

﴿فصل في ان كثرة التأليف في العلوم عائق عن التحصيل﴾

اعلم أنه مما أضر بالناس في تحصيل العلم والوقوف على غايته كثرة التأليف واختلاف الاصطلاحات
في التعليم وتعدد طرقها ثم مطالبة المتعلم والتلميذ باستحضار ذلك وحينئذ يسلم له منصب التحصيل فيحتاج المتعلم
الى حفظها كلها أو أكثرها ومرعاة طرقها ولا يفي عمره بما كتب في صناعة واحدة اذا تجرد لها فيقع القصور
ولا بد دون رتبة التحصيل ويمثل ذلك من شأن الفقه في المذهب المالكي بكتاب المدونة مثلاً وما كتب عليها من
الشروحات والفقهية مثل كتاب ابن يونس واللحني وابن بشير والتبسيهات والمقدمات والبيان والتحصيل على
العمية وكذلك كتاب ابن الحاجب وما كتب عليه ثم انه يحتاج الى تمييز الطريقة القيروانية من القرطبية
والبغدادية والناصرية وطرق المتأخرين عنهم والاختلاف بذلك كله وحينئذ يسلم له منصب الفقه وهي كلها
متكررة والمعنى واحد والمتعلم مطالب باستحضار جميعها وتغيير ما بينها والعمر يتقضي في واحد منها ولو اقتصر
المعلمون بالمتعلمين على المسائل المذهبية فقط لكان الامر بدون ذلك بكثير وكان التعليم سهلاً وما خذته قريشاً
ولكنه دأب لا يرتفع لاستقرار العوائد عليه قصارت كالطبيعة التي لا يمكن نقلها ولا تحويرها ويمثل أيضاً
علم العربية بكتاب سيبويه وجميع ما كتب عليه وطرق البصريين والنكوفيين والبغداديين والاندلسيين
من بعدهم وطرق المتقدمين والمتأخرين مثل ابن الحاجب وابن مالك وجميع ما كتب في ذلك وكيف يطلب به
المعلم وينتقضي عمر مدونه ولا يطمع أحد في الغاية منه الا في القليل النادر مثل ما وصل اليها بالمغرب لهذا العهد
من تأليف رجل من أهل صناعة العربية من أهل مصر يعرف بابن هشام ظهر من كلامه فيها أنه استبولى على
غاية من ملكة تلك الصناعة لم تحصل الا لسبويه وابن جني وأهل طبقة ما العظم ملكته وما أساطره من اصول
ذلك الفن وتفاريعه وحسن نصرته فيه ودل ذلك على أن الفضل ليس مختصراً في المتقدمين سيما مع
ما قدمناه من كثرة الشواغب بتعدد المذاهب والطرق والتأليف ولكن فضل الله يؤتية من يشاء وهذا نادر
من نوادر الوجود والافانظاها أن المتعلم ولو قطع عمره في هذا كله فلا يفي له بتحصيل علم العربية مثلاً الذي هو آلة
من الآلات ووسيلة فكيف يكون في المقصود الذي هو الثمرة ولكن الله يهدي من يشاء

﴿فصل في ان كثرة الاختصار في المؤلفات في العلوم عائق عن التعليم﴾

ذهب كثير من المتأخرين الى اختصار الطرق والاختصار في العلوم يولعون بها ويذوقون منها بزاوية مختصرة في كل
علم يشتمل على حصر مسائله وأدلتها باختصار في الالفاظ وجشوا القليل منها بالمعاني الكثيرة من ذلك الفن
وصار ذلك محلاً لبلاغة وعسرا على الفهم ورجاعاً الى الكتب الامتعات المطولة في القوانين كال تفسير والبيان
فاختصرها تقريباً للفظ كما فعله ابن الحاجب في الفقه وأصول الفقه وابن مالك في العربية والحوشي
في المنطق وأمثالهم وهو فساد في التعليم وفيه اختلال بالتحصيل وذلك لان فيه تخطيطاً على المبتدئ بالقراءة
الغايات من العلم عليه وهو لم يستعد لقبولها بعد وهو من سوء التعليم كما سيأتي ثم فيه مع ذلك شغل كبير على

المتعلم يتتبع ألقاظ الاختصار العويضة الفهم بتراحم المعاني عليها وصعوبة استخراج المسائل من بينها لأن ألقاظ المختصرات تجددها لاجل ذلك ضعيفة عويضة فينقطع في فهمها حظ صالح من الوقت ثم بعد ذلك فالملكة الحاضرة من التعليم في تلك المختصرات إذا تم على سداد ولم تعقبه آفة فهي ملكة قاصرة عن الملكات التي تحصل من الموضوعات البسيطة المطولة بكثرة ما يقع في تلك من التكرار والاحالة المفيد لحصول الملكة الساتمة وإذا اقتصر على التكرار قصرت الملكة لقلته كشأن هذه الموضوعات المختصرة فقصد والى تسهيل الحفظ على المتعلمين فأرسلهم ضعفا يقطعهم عن تحصيل الملكات النافعة وتمكنها ومن يهد الله فلا مضل له ومن يضل فلا هادي له والله سبحانه وتعالى أعلم

﴿فصل في وجوب الحواب في تعليم العلوم وطريق فائدة﴾

اعلم أن تلقين العلوم للمتعلمين إنما يكون مفيدا إذا كان على التدريج شيئا فشيئا وقليلًا قليلًا يلقى عليه مسائل من كل باب من الفن هي أصول ذلك الباب ويقرب له في شرحها على سبيل الاجال ويراعى في ذلك قوة عقله واستعداده لقبول ما يرد عليه حتى ينتهي إلى آخر الفن وعند ذلك يحصل له ملكة في ذلك العلم إلا أنها جزئية وضعيفة وغاية ما أنها هيأته لفهم الفن وتحصيل مسأله ثم يرجع به إلى الفن ثانية فيرفعه في تلقين عن تلك الرتبة إلى أعلى منها ويستوفى الشرح والبيان ويخرج عن الاجال ويذكر له ما هنالك من الخلاف ووجهه إلى أن ينتهي إلى آخر الفن فتجود ملكته ثم يرجع به وقد شد فلا يترك عويضا ولا مهمما ولا مغلطا الاوضحه وفتح له معارفه فيخلص من الفن وقد استولى على ملكته هذا وجه التعليم المفيد وهو كما رأيت انما يحصل في ثلاث تكرارات وقد يحصل للبعض في أقل من ذلك بحسب ما يخلق له ويتيسر عليه وقد شاهدنا كثيرا من المعلمين لهذا العهد الذي أدركنا يجربون طرق التعليم وافادته ويحضرون للمتعلم في أول تعليمه المسائل المغلفة من العلم بطالبونه باحضار ذهنه في حلها ويحسبون ذلك مراعاة على التعليم وصوابا فيه ويكافونه وعي ذلك وتحصيله ويخلطون عليه بما يلقون له من غايات الفنون في مبادئها وقبل أن يستعد لفهمها فان قبول العلم والاستعدادات لفهمه تنشأ تدريجا ويصعب كون المتعلم أول الامر عاجزا عن الفهم بالجله الا في الاقل وعلى سبيل التقريب والاجال وبالا مثال الحسية ثم لا يزال الاستعداد فيه يتدرج قليلا قليلا بخلافه مسائل ذلك الفن وتكرارها عليه والانتقال فيها من التقريب إلى الاستيعاب الذي يفرقه حتى تتم الملكة في الاستعداد ثم في التحصيل ويحيط هو بمسائل الفن وإذا ألقيت عليه الغايات في البدايات وهو حينئذ عاجز عن الفهم والوعي وبعد عن الاستعداد له كل ذهنه فتنها وحسب ذلك من صعوبة العلم في نفسه فكأنه عنده وانحرف عن قبوله وتعادى في هجرانه وانما أتى ذلك من سوء التعليم ولا ينبغي للمعلم أن يزيد متعلمه على فهم كتابه الذي أكتب على التعليم منه بحسب طاقته وعلى نسبة قبوله للتعليم مبتدئا كان أو منتهيا ولا يخلط مسائل الكتاب بغيرها حتى يعيه من أوله إلى آخره ويحصل أغراضه ويستولي منه على ملكة بها يتقن في غيره لأن المتعلم إذا حصل ملكة ما في علم من العلوم استعدت به القبول ما بقي وحصل له نشاط في طلب المزيد والنهوض إلى ما فوق حتى يستولي على غايات العلم وإذا خلط عليه الامر عجز عن الفهم وأدركه الكلال وانطمس فكره ويئس من التحصيل وهجر العلم والتعليم والله يهدي من يشاء وكذلك ينبغي لك أن لا تطول على المتعلم في الفن الواحد بتفريق الجالس وتقطيع ما بينهما لأنه ذريعة إلى النسيان وانقطاع مسائل الفن بعضها من بعض فيعسر حصول الملكة يتفرقة بها وإذا كانت أوائل العلم وأواخره حاضرة عند الفكرة بحاجبة للنسيان كانت الملكة أيسر حصولا وأحكم ارتباطا وأقرب صبغة لأن الملكات انما تحصل يتتابع الفعل وتكراره وإذا تنوعت الفعل تنوعت الملكة الناشئة عنه والله على كل حال تكمونوا تعلمون ومن المذاهب الجلية والطرق الواجبة في التعليم أن لا يخلط على المتعلم علمان معا فانه حينئذ قل أن يظفر بواحد منهما لما فيه من تقسيم البال وانصرافه عن كل واحد منهما إلى تفهم الآخر فيستغلقان معا ويستعبدان ويعود منهما ما بالخبية وإذا تفرغ الفكر لتعليم ما هو بسبيله مقتصر عليه فربما كان ذلك أجدز لتحصيله والله سبحانه وتعالى الموفق للحواب ﴿فصل﴾ واعلم أيها المتعلم أني أتحفك بفائدة في تعلمك فان ثلثيتها بالقبول وأمسكتها بيد الصناعة طهرت بكثرة عظيم وذخيرة شريفة وأقدم لك مقدمة تعينك

في فهمها وذلك أن الفهم كرا لا ساقى طبيعة مخصوصة فطرها الله كما فطر سائر مبدعاته وهو وجدان حركة
لأنفس في البطن الأوسط من الدماغ تارة يكون مبدأ للافعال الانسانية على نظام وترتيب وتارة يكون مبدأ
اعلم ما لم يكن حاصله بأن يتوجه الى المطلوب وقد تصور طرفيه ويروم نفيه أو إثباته فيلوح له الوسط الذي يجمع
بينهما أسرع من البصر ان كان واحداً ويتقل الى تحصيل آخر ان كان متعدداً ويصير الى الظفر عطاو به هذا
شأن هذه الطبيعة الفكرية التي تميزها البشر من بين سائر الحيوانات ثم الصناعة المنطقية هي كيفية فعل هذه
الطبيعة الفكرية النظرية تصفه لتعلم سداده من خطئه لانها وان كان الصواب لها ذاتياً الا أنه قد يعرض لها
الخطأ في الأقل من تصور الطرفين على غير صورتها من اشتباه الهيئات في نظم القضايا وترتيبها النتائج فتعين
المنطق للتخلص من وروطة هذا الفساد اذا عرض فالمنطق اذا امر صناعي مساوق للطبيعة الفكرية ومنطبق
على صورة فعلها ولكونه امر اصناعياً يستغنى عنه في الاكثر ولذلك تجسد كثير من تحول النظر في الخليفة
يحصلون على المطالب في العلوم دون صناعة المنطق ولا سيما مع صدق النية والتعرض لرحمة الله فان ذلك أعظم
معنى ويسد كون الطبيعة الفكرية على سدادها فيض بالطلع الى حصول الوسط والعلم بالمطلوب كما فطرها الله
عليه ثم من دون هذا الامر الصناعي الذي هو المنطق مقدمة اخرى من التعلم وهي معرفة الالفاظ ودلالاتها
على المعاني الذهنية تردها من مشافهة الرسوم بالكتاب ومشافهة اللسان بالخطاب فلا بد أن يتعلم من مجاوز تلك
هذه الحجب كلها الى الفكر في مطلوبك فأولاد لالة الكتابة المرسومة على الالفاظ المقولة وهي أخفها ثم دلالة
الالفاظ المقولة على المعاني المطلوبة ثم القوانين في ترتيب المعاني للاستدلال في قواها المعروفة في صناعة
المنطق ثم تلك المعاني مجردة في الفكر اشتراطاً يقتضيه بالمطلوب بالطبيعة الفكرية بالتعرض لرحمة الله
ومواهبه وليس كل أحد يتجاوز هذه المراتب بسرعة ولا يقطع هذه الحجب في التعليم بسهولة بل ربما وقف
الذهن في حجب الالفاظ المناقشات أو عثر في اشتراك الادلة بشغب الجدل والشبهات وقعد عن تحصيل المطلوب
ولم يكبد يتخلص من تلك العثرة الا قليلاً من هداية الله فاذا ابتليت بمثل ذلك وعرض لك ارتباك في فهمك
أو تشغب بالشبهات في ذهنك فاطرح ذلك واتخذ حجب الالفاظ وعوائق الشبهات واترك الامر الصناعي
بحاله واخلص الى فضاء الفكر الطبيعي الذي فطرت عليه وسرّح نظرك فيه وفزع ذهنك فيه للغوص على
مرامك منه واضعها حيث وضعها أكابر النظر قبلك مستعرضاً للفتح من الله كما فتح عليهم من رحمته وعلمهم
ما لم يكونوا يعلمون فاذا فعلت ذلك أشرفت عليك أنوار الفتح من الله بالظفر بمطلوبك وحصل الامام الوسط
الذي جعله الله من مقتضيات هذا الفكر ونظره عليه كما قلنا وحيث قد فارجع به الى قواها الادلة
وصورها فأفرغه فيها ووفه حقه من القانون الصناعي ثم اكسسه صور الالفاظ وأبرزه الى عالم الخطاب
والمشافهة وثيق العرى صحيح البنيان * وأما ان وقفت عند المناقشة والشبهة في الادلة الصناعية وتجهض
صواباً من خطتها فهذه أمور صناعية وضعية تستوى جهاتها المتعددة وتشابه لاجل الوضع والاصطلاح
فلا تميز جهة الحق منها اذ جهة الحق انما تستبين اذا كانت بالطبع فيستقر ما حصل من الشك والارتباك وتسدل
الحجب على المطلوب وتقع بالناظر عن تحصيله وهذا شأن الاكثر من النظر والمتأخرين سيما من سبقت له
بحسنة في لسانه فربطت عن ذهنه ومن حصل له شغب بالقانون المنطقي تعصب له فاعتقد أنه الذريعة الى
ادراك الحق بالطبع فيقع في الحيرة بين شبه الادلة وشكوكها ولا يكاد يتخلص منها والذريعة الى ذلك الحق
بالطبع انما هو الفكر الطبيعي كما قلنا اذ اجرد عن جميع الاوهام وتعرض الناظر فيه الى رحمة الله تعالى
وأما المنطق فائتمار واصف لفعل هذا الفكر فيساوقه لذلك في الاكثر فاعتبر ذلك واستمطر رحمة الله تعالى متى
أعوزك فهم المسائل تشرق عليك أنواره بالالهام الى الصواب والله الهادي الى رحته وما العلم الا من عند الله

(فصل في ان العلوم الآلية لا توسع فيها الا نظار ولا تفرع المسائل)

اعلم أن العلوم المتعارفة بين أهل العمران على صنفين علوم مقصودة بالذات كالشرعيات من التفسير والحديث
والفقه وعلم الكلام وكا طبيعيات والالهييات من الفلسفة وعلوم هي آلية وسيلة لهذه العلوم كالعربية والحساب
وغيرهما للشرعيات وكالمنطق للفلسفة وربما كان آلة لعلم الكلام ولاصول الفقه على طريقة المتأخرين فأما

العلوم التي هي مقاصد فلا حرج في توسعة الكلام فيها وتقرير المسائل واستكشاف الأدلة والانتظار فان ذلك يزيد طلبها تمسكا في ملكته وايضا طالعائها المقصودة وأما العلوم التي هي آلة لغيرها مثل العربية والمنطق وأمثالها فلا ينبغي أن ينظر فيها الا من حيث هي آلة لذلك الغير فقط ولا يوسع فيها الكلام ولا تفرع المسائل لأن ذلك يخرج لها عن المقصود اذا المقصود منها ما هي آلة لا غير فكما خرجت عن ذلك خرجت عن المقصود وصار لا يشتغال بها لغوا مع ما فيه من صعوبة الحصول على ملكتها بطولها وكثرة فروعها وربما يكون ذلك عائقا عن تحصيل العلوم المقصودة بالذات لطول وسائلها مع أن شأنها أهم والعمر يقصر عن تحصيل الجميع على هذه الصورة فيكون الاشتغال بهذه العلوم الآلية تضييعا للعمر وشغلا لا يعني وهذا كما فعل المتأخرون في صناعة النجوم وصناعة المنطق واصول الفقه لانهم أوسعوا دائرة الكلام فيها وأكثروا من التفاريع والاستدلالات بما أخرجها عن كونها آلة وصيرها من المقاصد وربما يتبع فيها انتظار لا حاجة بها في العلوم المقصودة فهي من نوع اللغز وهي أيضا مضرة بالتعليم على الإطلاق لأن المتعلمين اهتمامهم بالعلوم المقصودة أكثرا من اهتمامهم بوسائلها فاذا قطعوا العمر في تحصيل الوسائل فتنصرفون بالمقاصد فلهذا يجب على المعلمين لهذه العلوم الآلية أن لا يستجروا في شأنها وينهوا المتعلم على الغرض منها وبه فوا به عنده فنزعت به همته بعد ذلك الى شيء من التوغل فليقل له ما شاء من المراقى صعبا أو سهلا وكل ميسر لما خلق له

﴿فصل في تعليم الولدان واختلاف مذاهب المصالح الإسلامية في طرق﴾

اعلم أن تعليم الولدان للقرآن شعار من شعار الدين أخذه أهل الله ودرجوا عليه في جميع أمصارهم لما يسبق فيه الى القلوب من رسوخ الايمان وعقائده من آيات القرآن وبعض متون الاحاديث وصار القرآن أصل التعليم الذي ينبغي عليه ما يحصل بعد من الملكات وسبب ذلك أن تعليم الصغار أشد رسوخا وهو أصل لما بعده لأن السابق الاول للقلوب كالاساس للملكات وعلى حسب الاساس وأسايله يكون حال ما ينبغي عليه واختلفت طرقهم في تعليم القرآن للولدان باختلافهم باعتبار ما ينشأ عن ذلك التعليم من الملكات فأما أهل المغرب فذهبهم في الولدان الاقتصار على تعليم القرآن فقط وأخذهم أثناء المدارس بالرسم ومسائله واختلاف جملة القرآن فيه لا يخطون ذلك بسواه في شيء من مجالس تعليمهم لامن حديث ولا من فقه ولا من شعر ولا من كلام العرب الى أن يحدق فيه أو ينقطع دونه فيكون انقطاعه في الغالب انقطاعا عن العلم بالجملة وهذا مذهب أهل الامصار بالمغرب ومن تبعهم من قرى البربر أم المغرب في ولادتهم الى أن يجاوزوا حد البلوغ الى الشبيبة وكذا في الكبير اذا راجع مدارس القرآن بعد طائفة من عمره فهم لذلك أقوم على رسم القرآن وحفظه من سواهم وأما أهل الاندلس فذهبهم تعليم القرآن والكتاب من حيث هو وهذا هو الذي يراعى في التعليم الا أنه لما كان القرآن أصل ذلك وأسهل ومنبع الدين والعلوم جعلوه أصلا في التعليم فلا يقتصرون لذلك عليه فقط بل يخطون في تعليمهم الولدان رواية الشعر في الغالب والترسل وأخذهم بقوانين العربية وحفظها وتجويد الخط والكتاب ولا يقتصر عنايتهم في التعليم بالقرآن دون هذه بل عنايتهم فيه بالخط أكثر من جميعها الى أن يخرج الولد من عمر البلوغ الى الشبيبة وقد شد بعض الشيء في العربية والشعر والتبصر بهما ويرزى في الخط والكتاب وتعلق بأذيال العلم على الجملة لو كان فيهم سند لتعليم العلوم لكنهم يتقطعون عند ذلك لانقطاع سند التعليم في آفاقهم ولا يحصل بأيديهم الا ما حصل من ذلك التعليم الاول وفيه كفاية لمن أرشد الله تعالى واستعدادا اذا وجد المعلم وأما أهل افريقية فيخطون في تعليمهم الولدان القرآن بالحدوث في الغالب ومدارسه قوانين العلوم وتلقين بعض مسائلها الآن عنايتهم بالقرآن واستظهار الولدان آياته ووقوفهم على اختلاف رواياته وقراءته أكثر مما سواه وعنايتهم بالخط تنبع لذلك وبالجملة فطريقهم في تعليم القرآن أقرب الى طريقة أهل الاندلس لأن سند طريقهم في ذلك متصل بمسحخة الاندلس الذين أجازوا عند تغلب النصارى على شرق الاندلس واستقر بآبائهم وعندهم أخذ ولادتهم بعد ذلك وأما أهل المشرق فيخطون في التعليم كذلك على ما يبلغنا ولا أدري بم عنايتهم منها والذي يشغل انما أن عنايتهم بدراسة القرآن وصحيف العلم وقوانينه في زمن الشبيبة ولا يخطون بتعليم الخط بل لتعليم الخط عندهم قانون ومعلون له على انفراد كما تنقل سنن الصائغ ولا يتداولونها في مكاتب الصبيان

وإذا كتبوا لهم الألواح فخط قاصر عن الإجابة ومن أراد تعلم الخط فعلى قدر ما يسخ له بعد ذلك من الهمة في طلبه ويتغني عن أهل صنعته فأما أهل إفريقية والمغرب فأفادهم الاقتصار على القرآن القصور عن ملكة اللسان جملة وذلك أن القرآن لا ينشأ عنه في الغالب ملكة لما أن البشر مضر وفون عن الاتيان به فله فهم مضر وفون لذلك عن الاستعمال على أساليبه والاحتذاء بها وليس لهم ملكة في غير أساليبه فلا يحصل لصاحبه ملكة في اللسان العربي وحظه الجود في العبارات وقلة التصرف في الكلام وربما كان أهل إفريقية في ذلك أخف من أهل المغرب لما يخطون في تعليمهم القرآن بعبارة العلوم في قوانينها كما قلناه فيقدرون على ثنى من التصرف ومحاذاة المثل بالمثل إلا أن ملكتهم في ذلك قاصرة عن البلاغة لما أن أكثر محفوظهم عبارات العلوم النازلة عن البلاغة كما سيأتي في فصله وأما أهل الأندلس فأفادهم التفنن في التعليم وكثرة رواية الشعر والقرس ومداولة العربية من أول العمر حصول ملكة صاروا بها أعرف في اللسان العربي وقصروا في سائر العلوم لبعدهم عن مداولة القرآن والحديث الذي هو أصل العلوم وأساسها فكانوا لذلك أهل خطأ وأدب بارع أو مقصر على حسب ما يكون التعليم الثاني من بعد تعليم الصبا وأخذ ذهب القاضي أبو بكر ابن العربي في كتاب رسلته إلى طريقة غربية في وجه التعليم وأعاد في ذلك وأبدى وقدم تعليم العربية والشعر على سائر العلوم كما هو مذهب أهل الأندلس قال لأن الشعر ديوان العرب ويدعو تقديمه إلى تقديم العربية في التعليم ضرورة فساد اللغة ثم ينقل منه إلى الحساب فيتمرن فيه حتى يرى القوانين ثم ينقل إلى درس القرآن فانه يتيسر عليه بهذه المقدمة ثم قال وباعفلة أهل بلادنا في أن يؤخذ الصبي بكتاب الله في أول أمره يقرأ ما لا يفهم وينصب في أمر غيره أهم عليه ثم قال يتطرق في أصول الدين ثم أصول الفقه ثم الجدل ثم الحديث وعلومه ونهى مع ذلك أن يخط في التعليم علما أن يكون المتعلم قابلاً لذلك بجودة الفهم والنشاط هذا ما أشار إليه القاضي أبو بكر رحمه الله وهو لعمرى مذهب حسن إلا أن العوائد لا تساعد عليه وهي أملاك بالاحوال ووجه ما اختصت به العوائد من تقدم دراسة القرآن إشارته للتبرك والثواب وخشية ما يعرض للولد في جنون الصبا من الآفات والقواطع عن العلم فيقوته القرآن لأنه مادام في الجحيم منقاد لله فكيف إذا تجاوز البلوغ والفعل من رتبة القهر فربما عصف به رياح الشهية فألقته بساحل البطالة فيغتمون في زمان الجحيم وريشة الحسد فيحصل القرآن ثلاثيذهب خلوا منه ولو حصل اليقين باستمراره في طلب العلم وقبوله التعليم لكان هذا المذهب الذي ذكره القاضي أولى مما أخذ به أهل المغرب والمشرق ولعل الله يحكم ما يشاء لا معقب لحكمه سبحانه

(فصل في أن أشد على المتعلمين مضرة بهم)

وذلك أن أرهاق الحذف في التعليم مضر بالمعلم سيما في أصغر الولد لانه من سوء الملكة ومن كان مريباً بالعسف والتهور من المتعلمين أو المماليك أو الخدم سطا به القهر وضيق على النفس في انبساطها وذهب بنشاطها ودعا إلى الكسل وحمل على الكذب والخيل وهو التظاهر بغير ما في ضميره خوفاً من انبساط الأيدي بالقهر عليه وعلمه المكر والخديعة لذلك وصارت له هذه عادة وخلقا وفسدت معاني الانسانية التي له من حيث الاجتماع والقرن وهي الحمية والمدافعة عن نفسه ومنزله وصار عيالاً على غيره في ذلك بل وكسبت النفس عن اكتساب الفضائل والخلق الجميل فانقبضت عن غايتها ومدى انسانيته فارتد عكس وعاد في أسفل السافلين وهكذا وقع لكل أمة حصلت في قبضة القهر ونال منها العسف واعتبره في كل من عاك أمره عليه ولا تكون الملكة المكافلة له رفيقة به وتجد ذلك فيهم استقراء وانظره في اليهود وما حصل بذلك فيهم من خلق السوء حتى أنهم يوصفون في كل أفق وعصر بالحرج ومعناه في الاصطلاح المشهور التخائب والكيد وسببه ما قلناه فينبغي للمعلم في متعلمه والوالد في ولده أن لا يستبدوا عليهم في التأديب وقد قال أبو محمد بن أبي زيد في كتابه الذي ألفه في حكم المعلمين والمتعلمين لا ينبغي لمؤدب الصبيان أن يزيد في ضربهم إذا احتاجوا إليه على ثلاثة أمواط شيئاً ومن كلام عمر رضي الله عنه من لم يؤدبه الشرع لأدبه الله حرصاً على صون النفوس عن مذلة التأديب وعلماً بأن المقدار الذي عينه الشرع لذلك أملاك له فانه اعلم بمصلحته ومن أحسن مذاهب التعليم ما تقدم به الرشيد لعلم ولده محمد الأمين فقال يا أحرار أمير المؤمنين قد دفع اليك مهجة نفسه وثمرة قلبه فمسير يد له عليه مبسوطة وطاعته

لأن واجبة فيمكن له حيث وضعك أمير المؤمنين أقرته القرآن وعرفه الأخبار ورؤاه الأشعار وعلمه السنن
وبصره بمواقع الكلام وبديته وامتنعه من الضحك إلا في أوقاته وخذه بتعظيم مشايخ بني هاشم إذا دخلوا عليه
ورقع مجالس القواد إذا حضر واجلسه ولا تغرن بك ساعة إلا وأنت مغتنم فائدة تقيدها بها من غير أن تحزنه
فتميت ذهنه ولا تمنع في مسامحته فيستحلي الفراغ ويألفه وقومه ما استطعت بالقرب والملاينة فإن أباهما فعليك
بالشدة والغلظة انتهى

﴿فصل في أن الرحلة في طلب العلوم ولقاء المشيخ تزيدها كمال في التعليم﴾

والسبب في ذلك أن البشر يأخذون معارفهم وأخلاقهم وما يتخلون به من المذاهب والفنائل تارة علما وتعلما
والقاء وتارة محاسبة وتلقينا بالباشرة الآن حصول الملكات عن المباشرة والتلقين أشد استحكاما وأقوى
رسوخا فعلى قدر كثرة الشيوخ يكون حصول الملكات ورسوخها والاصطلاحات أيضا في تعليم العلوم مخالطة
على المتعلم حتى لا يظن كثير منهم أنها جزء من العلم ولا يدفع عنه ذلك إلا بمباشرة لا اختلاف الطرق فيها من
المعلمين فلقاء أهل العلوم وتعدد المشايخ يفيد تميز الاصطلاحات بما يراه من اختلاف طرقهم فيها فيجرد العلم عنها
ويعلم أنها أنحاء لتعليم وطرق توصيل وتهبض قواه إلى الرسوخ والاستحكام في الملكات ويصح معارفه ويعزها
عن سواها مع تقوية ملكته بالمباشرة والتلقين وكثرتهما من المشيخة عند تعددهم وتنوعهم وهذا من يسر الله
عليه طرق العلم والهداية قال حلة لا بد منها في طلب العلم لاكتساب الفوائد والكمال بقاء المشايخ ومباشرة
الرجال والله يهدي من يشاء إلى صراط مستقيم

﴿فصل في أن العلماء من بين البشر بعد عن الرياسة والجلال﴾

والسبب في ذلك أنهم معتمدون النظر الفكري والغوص على المعاني وانتزاعها من المحسوسات وتجريدتها
في الذهن أمور كلية عامة ليحكم عليها بأمر العموم لا بخصوص مادة ولا شخص ولا جيل ولا أمة ولا صنف
من الناس وبطريق من بعد ذلك الكلي على الخارجيات وأيضا يقيسون الأمور على أشباهها وأمثالها
بما اعتادوه من القياس الفقهى فلا تزال أحكامهم وأقاربهم كلها في الذهن ولا تنسب إلى المطابقة إلا بعد
الفراغ من البحث والنظر ولا تصير بالجملة إلى مطابقة وانما تفرع ما في الخارج عما في الذهن من ذلك كالأحكام
الشرعية فانها قاروع عما في المحفوظ من أدلة الكتاب والسنة فتطلب مطابقة ما في الخارج لها عكس
الانظار في العلوم العقلية التي تطلب في صحتها مطابقتها لما في الخارج فهم متعقدون في سائر أقاربهم الأمور
الذهنية والانظار الفكرية لا يعرفون سواها والسياسة يحتاج صاحبها إلى مراعاة ما في الخارج وما يلحقها
من الأحوال ويتبعها فانها خفية ولعل أن يكون فيها ما يمنع من إلحاقها بشبه أو مثال وينافي الكلي الذي
يحاول تطبيقه عليها ولا يقاس شيء من أحوال العمران على الاستدراك اشتباها في أمر واحد فلهذا ما اختلافها
في أمور فيكون العلماء لا جمل ما تعودوه من تعميم الأحكام وقياس الأمور بعضها على بعض إذا نظروا
في السياسة أفرغوا ذلك في قالب أنظارهم ونوع استدلالهم فيقعون في الغلط كثيرا ولا يؤمن عليهم ويلحق بهم
أهل الذكاء والكيس من أهل العمران لأنهم يزعجون بثقوب أذهانهم إلى مثل شأن الفقهاء من الغوص على
المعاني والقياس والحجاسة فيقعون في الغلط والعاجي السليم الطبع المتوسط الكيس لقصور فكره عن ذلك
وعدم اعتياده إياه يفتقر في كل مادة على حكمها وفي كل صنف من الأحوال والأشخاص على ما يخص به
ولا يبدى الحكم بقياس ولا تعميم ولا يفارق في أكثر نظره المواد المحسوسة ولا يبارزها في ذهنه كلسان
لا يفارق البر عند الموج قال الشاعر

فلا توغلن إذا ما سبحت * فإن السلامة في السائل

فيكون ما مونا من النظر في سياسته مستقيم النظر في معاملة أبناء جنسه فيحسن معاشه ويتدق آفاته ومضاره
بأستقامة نظره وفوق كل ذي علم عليم ومن هنا يتبين أن صناعة المنطق غير مأثورة الغلط كقمة ما فيها من الانتزاع
وبعد ما عن المحسوس فانها تنظر في العقولات التواني ولعل المواد فيها ما يمنع تلك الأحكام ويناقضها عند

من اعادة التطبيق اليقينى وأما النظر في المعقولات الاول وهى التى تجردها قريب فليس كذلك لانها خيالية
وصور المحسوسات حافظة مؤذنة بتصديق انطباقه والله سبحانه وتعالى أعلم وبه التوفيق

(فصل فى ان حلة العلم فى الاسلام أكثرهم العجم)

من الغريب الواقع أن حلة العلم فى الملة الاسلامية أكثرهم العجم لان العلوم الشرعية ولا من العلوم العقلية الا فى القليل النادر وان كان منهم العربى فى نسبته فهو عجمى فى لغته ومرباه ومشيجته مع أن الملة عربية وصاحب شريعته عربى والسبب فى ذلك أن الملة فى أولها لم يكن فيها علم ولا صناعة بمقتضى أحوال البداوة والبداءة وانما أحكام الشريعة التى هى أوامر الله ونواهيه كان الرجال ينقلونها فى صدورهم وقد عرفوا ما أخذها من الكتاب والسنة بما تلقوه من صاحب الشرع وأصحابه والقوم يومئذ عرب لم يعرفوا أمر التعاليم والتأليف والتدوين ولا دفعوا اليه ولا دعيتهم اليه حاجته وبجرى الأمر على ذلك زمن الصحابة والتابعين وكانوا يسمون المختصين بحمل ذلك ونقله القراء أى الذين يقرؤن الكتاب وليسوا المتبينين لأن الآتية يومئذ صفة عامة فى الصحابة بما كانوا يعرفون بأفصيل حلة القرآن يومئذ قراء إشارة الى هذا فهم قراء الكتاب الله والسنة المأثورة عن الله لانهم لم يعرفوا الأحكام الشرعية الا منه ومن الحديث الذى هو فى غالب موارد تفسيره وشرح قال صلى الله عليه وسلم تركت فىكم أمرين لن تضلوا ما تمسكتم بهما كتاب الله وسنتى فلما بعد النقل من لدن دولة الرشيد فابعدا احتيج الى وضع التفسير القرآنية وتقييد الحديث بخافة ضياعه ثم احتيج الى معرفة الاسانيد وتعديل الناقلين للتمييز بين الصحيح من الاسانيد وما دونه ثم كثر استخراج أحكام الواقعات من الكتاب والسنة وفسد مع ذلك اللسان فاحتيج الى وضع القوانين الخوية وصارت العلوم الشرعية كلها ملكات فى الاستنباطات والاستخراج والتظهير والقياس واحتاجت الى علوم اخرى وهى وسائل لها من معرفة قوانين العربية وقوانين ذلك الاستنباط والقياس والذب عن العقائد الايمانية بالادلة لكثرة البدع والاحاد فصارت هذه العلوم كلها علوم ذات ملكات محتاجة الى التعليم فاندرجت فى حلة الصنائع وقد كاد من شأن الصنائع من متصل الحضرة وأن العرب أبعد الناس عنها فصارت العلوم لذلك حضرية وبعد عنها العرب وعن سوقها والحضر لذلك العهد هم العجم أو من فى معنائهم من الموالى وأهل الحواضر الذين هم يومئذ تبع للعجم فى الحضارة وأحوالها من الصنائع والحرف لانهم أقوم على ذلك للحضارة الراسخة فيهم منذ دولة الفرس فكان صاحب صناعة الكوسبيرويه والفارسية من بعدهم والزجاج من بعدهما وكلهم عجمى فى أنسابهم وانما ربوا فى اللسان العربى فاكسبوه بالمرى ومخالطة العرب وصيروه قوانين وفسا من بعدهم وكذا حلة الحديث الذين حفظوه على أهل الاسلام أكثرهم عجم أو مستبحون باللغة والمرى وكان علماء أصول الفقه كلهم عجم كما يعرف وكذلك علم الكلام وكذا أكثر المفسرين ولم يبق يحفظ العلم وتدوينه الا الاعاجم وظهر مصداق قوله صلى الله عليه وسلم لو تعلق العلم بأكناف السماء لئلا قوم من أهل فارس وأما العرب الذين أدركوا هذه الحضارة وسوقها وخرجوا اليها عن البداوة فشغلهم الرئاسة فى الدولة العباسية وما دفعوا اليه من القيام بالملك عن القيام بالعلم والنظر فيه فانهم كانوا أهل الدولة وحاميتها وأولى سياستها مع ما يلحقهم من الانفة من اتحال العلم حينئذ بما صار من حلة الصنائع والرؤساء أبدا يستنكفون عن الصنائع والمهن وما يجزئ اليها ويدفعوا ذلك الى من قام به من العجم والمولدين وما زالوا يرون لهم حق القيام به فانه دينهم وعلومهم ولا يحتقرون حلتها كل الاحتقار حتى اذا خرج الامر من العرب حلة وصار للعجم صارت العلوم الشرعية غريبة النسبة عند أهل الملك بما هم عليه من البعد عن نسبتها وانتم من حلتها بما يرون أنهم بعداء عنهم مشغلين بما لا يعنى ولا يجدى عنهم فى الملك والسياسة كما ذكرناه فى نقل المراتب الدينية فهذا الذى قرناه هو السبب فى أن حلة الشريعة عامتهم من العجم وأما العلوم العقلية أيضا فلم تظهر فى الملة الا بعد أن تميز حلة العلم ومولعوه واستقر العلم كله صناعة فاختصت بالعجم وتركتها للعرب وانصرفوا عن اتقانها فلم يحملها الا المتعربون من العجم شأن الصنائع كما قلناه أولا فلم يزل ذلك فى الأمصار مادامت الحضارة فى العجم وببلادهم من العراق وخراسان وما وراء النهر فلما خربت تلك الأمصار ذهبت منها الحضارة التى هى سر الله

قوله لا من العلوم الخ هكذا فى النسخ ولا يخفى عدم التثامه بما قبله فاعلم فى العبارة حذفوا الاصل لم يمحوا شيئا لان العلوم الخ او نحو ذلك وليحترز اه

في حصول العلم والصنائع ذهب العلم من العجم جلة لما شملهم من البداوة واختص العلم بالامصار والموفورة الحضارة ولا أوفر اليوم في الحضارة من مصرفي أتم العالم وايران الاسلام وينوع العلوم والصنائع وبقي بعض الحضارة فيما وراء النهر لما هناك من الحضارة بالدولة التي فيها ظلم بذلك حصة من العلوم والصنائع لا تنكر وقد دلتنا على ذلك كلام بعض علمائهم في تآليف وصلت إلينا إلى هذه البلاد وهو سعد الدين التستازاني وأما غيره من العجم فلم نر لهم من بعد الامام ابن الخطيب ونصير الدين الطوسي كلاما يقول على نهائيه في الاصابة فاعتبر ذلك وتأمله ترجعنا في أحوال الخلقة والله يخلق ما يشاء لا اله الا هو وحده لا شريك له له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير وحسبنا الله ونعم الوكيل والحمد لله

﴿فصل في علوم اللسان العربي﴾

أركانها أربعة وهي اللغة والنحو والبيان والادب ومعرفة ضرورية على أهل الشريعة اذا ما أخذ الاحكام الشرعية كلها من الكتاب والسنة وهي بلغة العرب ونقلتها من الصحابة والتابعين وعرب وشرح مشكلاتها من لغاتهم فلا بد من معرفة العلوم المتعلقة بهذا اللسان لمن أراد علم الشريعة وتفاوت في التأكد بتفاوت مراتبها في التوفيق بقصود الكلام حسبما يتبين في الكلام عليها فافتا والذي يحصل أن الهم المقدم منها هو النحو اذ به يتبين أصول المقاصد بالدلالة فيعرف الفاعل من المفعول والمبتدأ من الخبر ولولا جهل أصل الافادة وكان من حق علم اللغة التقدم لولا أن أكثر الاوضاع باقية في موضوعاتها لم تتغير بخلاف الاعراب الدال على الاسناد والسند والمسند اليه فانه تغير بالجملة ولم يبق له أثر فلذلك كان علم النحو أهم من اللغة اذ في جهله الاخلال بالتفاهم جلة وليست كذلك اللغة والله سبحانه وتعالى أعلم وبه التوفيق

﴿فصل في علم النحوي﴾

اعلم أن اللغة في المتعارف هي عبارة المتكلم عن مقصوده وتلك العبارة فعل لسانی فلا بد أن نصير ملكة متقدرة في العضو الفاعل لها وهو اللسان وهو في كل أمة بحسب اصطلاحاتهم وكانت الملكة الحاصلة للعرب من ذلك أحسن الملكات وأوضحها امانة عن المقاصد دلالة غير الكلمات فيها على كثير من المعاني مثل الحركات التي تعين الفاعل من المفعول من المجرور أعني المضاف ومثل الحروف التي تفضي بالافعال الى الذوات من غير تكلف ألفاظ أخرى وليس يوجد ذلك الا في لغة العرب وأما غيرها من اللغات فكل معنى أو حال لا بد له من ألفاظ تخصه بالدلالة ولذلك نجد كلام العجم في مخاطباتهم أطول مما نقتدره بكلام العرب وهذا هو معنى قوله صلى الله عليه وسلم أوتيت جوامع الكلم واختصر لي الكلام اختصارا فصار الحروف في لغتهم والحركات والهيئات أي الاوضاع اعتبارا في الدلالة على المتصور غير متكلفين فيه لصناعة يستفيدون ذلك منها انما هي ملكة في ألسنتهم يأخذها الآخر عن الاول كما أخذ صبيانا هذا العهد لغاتنا فلما جاء الاسلام وفارقوا الجار لطلب الملك الذي كان في أيدي الامم والدول وخالطوا العجم تغيرت تلك الملكة بما ألقى اليها السمع من المخالفات التي لا متعدين والسمع أبو الملكات اللسانية ففسدت بما ألقى اليها بما يغيرها نحو حيا اليه باعتماد السمع وخشى أهل العلوم منهم أن تفسد تلك الملكة رأسا ويطول العهد بها فينغلق القرآن والحديث على الفهوم فاستنبطوا من مجاري كلامهم قوانين تلك الملكة مطردة شبه الكلمات والقواعد يقيسون عليها سائر أنواع الكلام والمحققون الاشياء بالاشياء مثل ان الفاعل مرفوع والمفعول منصوب والمبتدأ مرفوع ثم رأوا تغير الدلالة بتغير حركات هذه الكلمات فاصطلحوا على تسميته اعرابا وتسمية الموجب لذلك التغير عاملا وأمثال ذلك وصارت كلها اصطلاحات خاصة بهم فقيدها بالكتاب وجهلوا بها صناعة أهم مخصوصة واصطلحوا على تسميتها بعلم النحو وأول من كتب فيها أبو الاسود الدؤلي من بني كنانة ويقال بإشارة غلي رضي الله عنه لانه رأى تغير الملكة فأشار عليه بمفظها ففرغ الى ضبطها بالقوانين الحاضرة المستقرة ثم كتب فيها الناس من بعده الى أن انتهت الى الخليل بن أحمد الفراهيدي أيام الرشيد أخرج ما كان الناس اليها لذهب تلك الملكة من العرب فهدب الصناعة وكل أبو ايها وأخذها عنه سيبويه فأكمل تضاريعها واستكثر من أدلتها وشواهدا ووضع فيها كتابه المشهور الذي صار اما السلك ما كتب فيها من بعده ثم وضع أبو علي القارمي وأبو القاسم الزجاج كتابا مختصرا للمتعلمين

يحدون فيها خذوا الامام في كتابه ثم طال الكلام في هذه الصناعة وحدث الخلاف بين أهلها في الكوفة والبصرة
المصريين القديسين للعرب وكثرت الأدلة والحجج بينهم وتباينت الطرق في التعليم وكثر الاختلاف في اعراب كثير
من آي القرآن باختلافهم في تلك القواعد وطال ذلك على المتعلمين وجاء المتأخرون بذهابهم في الاختصار
فاختصروا كثيرا من ذلك الطول مع استيعابهم لجميع ما نقل كما فعله ابن مالك في كتاب التسهيل وأمثاله
أو اقتصارهم على المبادئ للمتعلمين كما فعله الزمخشري في المفصل وابن الحاجب في المقدسة له وبعثوا نظموا ذلك
نظما مثل ابن مالك في الأبرجوزتين الكبرى والصغرى وابن معطي في الأبرجوزة الالفيه وبالجملة فالتأليف
في هذا الفن أكثر من أن تحصى أو يحاط بها وطرق التعليم فيها مختلفة فطريقة المتقدمين مغايرة لطريقة
المتأخرين والكوفيون والبصريون والبغداديون والاندلسيون مختلفون طرقهم كذلك وقد كادت هذه الصناعة
أن تودن بالذهاب لما رأينا من النقص في سائر العلوم والصنائع يتناقص العمران ووصل البناء بالغرب لهذه
العصور ديوان من مصر منسوب إلى جمال الدين بن هشام من علماءها استوفى فيه أحكام الأعراب شجلة ومفصلة
وتسكلم على الحروف والمفردات والجميل وحذف ما في الصناعة من المتكرر في أكثر أبوابها وسماه بالمغنى
في الأعراب وأشار إلى نكت أعراب القرآن كلها وضبطها بأبواب وفصول وقواعد انتظمت سائرها فوقضاه
على علم جم يشهد بعلو قدره في هذه الصناعة ووفور بضاعته منها وكأنه يخبر في طريقته من حياة أهل الموصل
الذين اقتفوا أثر ابن جني واتبعوا مصطلح تعليمه فأقن من ذلك بشئ عجيب دال على قوة ملكته وإطلاعه والله يريد
في الخلق ما يشاء

علم اللغته

هذا العلم هو بيان الموضوعات اللغوية وذلك أنه لما فسدت ملكة اللسان العربي في الحركات المسموعة عند أهل
البحر والاعراب واستنبتت القوانين لحفظها كما قلناه ثم استمر ذلك الفساد بلا بسة العجم ومخالطتهم حتى تأذى
الفساد إلى موضوعات الالتقاط فاستعمل كثير من كلام العرب في غير موضوعه عندهم ميلا مع هجة المتعربين
في اصطلاحاتهم المخالفة لصريح العربية فاحتج إلى حفظ الموضوعات اللغوية بالكتاب والتدوين خشية
الدروس وما ينشأ عنه من الجهل بالقرآن والحديث فشمركثير من أئمة اللسان لذلك وأملوا فيه الدواوين وكان
سابق الخلية في ذلك الخليل بن أحمد الفراهيدي ألف فيها كتاب العين فحصر فيه مركات حروف المعجم كلها
من الثاني والثلاثي والرابع والخامس وهو غاية ما انتهى إليه التركيب في اللسان العربي وتأنى له حصر ذلك
بوجوه عديدة حاضرة وذلك أن جملة الكلمات الثنائية تخرج من جميع الأعداد على التوالي من واحد إلى
سبعة وعشرين وهو دون نهاية حروف المعجم الواحد لأن الحرف الواحد منها يؤخذ مع كل واحد من السبعة
والعشرين فتكون سبعة وعشرين كلمة ثنائية ثم يؤخذ الثاني مع الستة والعشرين كذلك ثم الثالث
والرابع ثم يؤخذ السابع والعشرون مع الثامن والعشرين فيكون واحد فتكون كلها أعدادا على التوالي
العدد من واحد إلى سبعة وعشرين فتجمع كما هي بالعمل المعروف عند أهل الحساب ثم تضاعف لاجل قلب
الثاني لأن التقديم والتأخير بين الحروف معتبر في التركيب فيكون الخارج جملة الثنائيات وتخرج الثلاثيات
من ضرب عدد الثنائيات فيما يجمع من واحد إلى ستة وعشرين لأن كل ثنائية تزيد عليها حرفا فتكون ثلاثية
فتكون الثنائية بمنزلة الحرف الواحد مع كل واحد من الحروف الباقية وهي ستة وعشرون حرفا بعد الثنائية
فتجمع من واحد إلى ستة وعشرين على التوالي العدد ويضرب فيه جملة الثنائيات ثم تضرب الخارج في ستة
جملة مقاليات الكلمة الثلاثية فيخرج مجموع تراكمها من حروف المعجم وكذلك في الرابع والخامس
فانحصرت له التراكمات بهذا الوجه ورتب أبوابه على حروف المعجم بالترتيب المتعارف واعتمد فيه ترتيب الخارج
فبدأ بحروف الخلق ثم ما بعده من حروف الخلق ثم الأضراس ثم الشفة وجعل حروف العلة آخرها وهي الحروف
الهوائية وبدأ من حروف الخلق بالعين لأنه الأقصر منها فلذلك سمي كتابه بالعين لأن المتقدمين كانوا يذهبون
في تسمية دواوينهم إلى مثل هذا وهو تسميته بأول ما يقع فيه من الكلمات والالفاظ ثم بين المهملة منها
من المستعمل وكان المهملة في الرابع والخامس أكثر لقلته استعمال العرب له لقلته ولحق به الثاني لقلته
ديوانه وكان الاستعمال في الثلاثي أغلب فكانت أوضاعه أكثر ديوانه وضمن الخليل ذلك كله في كتاب العين

واستوعبه أحسن استيعاب وأوعاه وجاء أبو بكر الزبيدي وكتب له شام المؤيد بالاندلس في المائة الرابعة
فاختصره مع المحافظة على الاستيعاب وحذف منه المهمل كله وكثيراً من مواضع المستعمل ونقصه الحفظ
أحسن تلخيص وألف الجوهرى من المشاركة كتاب الصحاح على الترتيب المتعارف لحروف المعجم فجعل البداية
منها بالهمزة وجعل الترجمة بالحروف على الحرف الأخير من الكلمة لا يضطرر الناس في الاكترالى أو آخر الكلام
وحصر اللغة اقتداءً بحصر الخليل ثم ألف فيها من الاندلسيين ابن سيده من أهل دانية في دولة علي بن مجاهد
كتاب المحكم على ذلك المنهج من الاستيعاب وعلى نحو ترتيب كتاب العين وزاد فيه التعريض لاشتقاقات الكلام
وتصاريفها فجاء من أحسن الدواوين ونقصه محمد بن أبي الحسين صاحب المستنصر من ملوك الدولة الحفصية
بتونس وقلب ترتيبه إلى ترتيب كتاب الصحاح في اعتباراً و آخر الكلام وبناء التراجم عليها فكانوا في رحمة
وسلي أبي هذه أصول كتب اللغة فيما علمناه وهذا المختصرات أخرى مختصة بصنف من الكلام ومستوعبة
لبعض الابواب أولها الآن وجه الحصر فيها خفي ووجه الحصر في تلك جلي من قبل التراكيب كما رأيت
ومن الكتب الموضوعة أيضاً في اللغة كتاب الزنجشري في المجازين فيه كل ما تجوزت به العرب من الالفاظ
وفيما تجوزت به من المدلولات وهو كتاب شريف الافادة ثم لما كانت العرب تضع الشيء على العموم ثم تستعمل
في الامور الخاصة الالفاظ أخرى خاصة بما فوق ذلك عندنا بين الوضع والاستعمال واحتاج إلى فقه في اللغة
عزير المأخذ كما وضع الايض بالوضع العام لكل ما فيه بياض ثم اختص ما فيه بياض من الخليل بالاشبه
ومن الانسان بالازهر ومن الغنم بالامح حتى صار استعمال الايض في هذه كلها خافوا وجرى من لسان العرب
واختص بالتأليف في هذا المنهج الثعالبى وأفرده في كتاب له سماه فقه اللغة وهو من آكد ما يأخذ به اللغوي
نفسه أن يحترف استعمال العرب عن مواضعه فليس معرفة الوضع الاول بكاف في التراكيب حتى يشهد له
استعمال العرب لذلك وأكثر ما يحتاج إلى ذلك الاديب في فني نظمه ونثره حذراً من أن يكثر لحنه في الموضوعات
اللغوية في مفرداتها و تراكيبها وهو أشد من اللحن في الاعراب والافعال وكذلك ألف بعض المتأخرين في الالفاظ
المشتركة ونكفل بحصرها وان لم يبلغ إلى النهاية في ذلك فهو مستوعب لا أكثر وأما المختصرات الموجودة
في هذا الفن المخصوصة بالمتداول من اللغة الكثير الاستعمال تسهيلات لحفظها على الطالب فكثيرة مثل الالفاظ
لابن السكيت والفصحى لتعليق وغيرهما وبعضها أقل لغة من بعض لا اختلاف تطرهم في الالفاظ على الطالب للحفظ
والله الخلاق العليم لا رب سواه

علم البيان

هذا العلم حادث في اللغة بعد علم العربية وهو من العلوم اللسانية لأنه متعلق بالالفاظ وما تقتضيه ويقصد
بها الدلالة عليه من المعاني وذلك أن الامور التي يقصد المتكلم بها افادة السامع من كلامه هي اما تصور مفردات
تسند ويسند اليها ويفضى بعضها إلى بعض والدالة على هذه هي المفردات من الاسماء والافعال والحروف
واما تميز المسندات من المسند اليها والارتمنة ويدل عليها تغير الحركات وهو الاعراب وأغنية الكلمات
وهذه كلها هي صناعة النحويين من الامور المستكنة بالواقعات المحتاجة للدلالة أحوال المتخاطبين
أو الفاعلين وما يقتضيه حال الفعل وهو محتاج إلى الدلالة عليه لأنه من تمام الافادة واذا حصلت المتكلم
فقد بلغت غاية الافادة في كلامه وانما يشتمل على شيء منها فليس من جنس كلام العرب فان كلامهم واسع ولكل
مقام عندهم مقال يختص به بعد كمال الاعراب والابانة ألا ترى أن قولهم زيد جاء في مغيار لقولهم جاء في زيد
من قبل أن المتقدم منهما هو الالهم عند المتكلم فن قال جاء في زيد أفاد أن اهتمامه بالجي قبل الشخص المسند
اليه ومن قال زيد جاء في أفاد أن اهتمامه بالشخص قبل الجي المسند وكذا التعبير عن أجزاء الجملة بما يناسب
المقام من موصول أو ميم أو معرفة وكذا تأكيده الاستناد على الجملة كقولهم زيد قائم وان زيد قائم
وان زيد قائم متعارفة كلها في الدلالة وان استوت من طريق الاعراب فان الاول العارى عن التأكيد انما
يقيد إلى ذهن والثنائي المؤكدين فييد المتردد والثالث يقيد المنكر فهي مختلفة وكذلك قول جاء في
الرجل ثم تقول مكانه بعينه جاء في رجل اذا قصدت بذلك التنكير تعظيماً وأنه رجل لا يعادله أحد من الرجال

ثم الجمله الاسنادية تكون خبرية وهي التي لها خارج تطابقه أولا وانشائية وهي التي لا خارج لها كاطلب
 وأنواعه ثم قد يتعين ترك العاطف بين الجملتين اذا كان للثانية محل من الاعراب فيشترك بذلك منزلة التابع
 المفرد نعمتا وتوكيد او بدلا بلا عطف أو يتعين العطف اذا لم يكن للثانية محل من الاعراب ثم يقتضي المحل
 الاطلاق والايضا زفيورد الكلام عليهما ثم قديلا باللفظ ولا يريد منطوقه ويريد لازمه ان كان مقردا كما تقول
 زيد أسد فلا تريد حقيقة الاسد المنطوقه وانما تريد شجاعته اللازمة وتسندها الى زيد وتسمى هذه استعارة
 وقد تريد باللفظ المركب الدلالة على ملزومه كما تقول زيد ~~كثير~~ الرماذ وتريده ما لزم ذلك عنه من الجود وقرى
 الضيف لأن كثرة الرماد ناشئة عنهما فهي دالة عليهما وهذه كلها دلالة زائدة على دلالة الالفاظ المفردة والمركبة
 وانما هي هيات وأحوال لواقعات جمعت للدلالة عليها أحوال وهيات في الالفاظ كل بحسب ما يقتضيه
 مقامه فاشتمل هذا العلم المسمى بالبيان على البحث عن هذه الدلالات التي للهيات والاحوال والمقامات وجعل
 على ثلاثة اصناف الصنف الاول يبحث فيه عن هذه الهيات والاحوال التي تطابق باللفظ جميع مقتضيات
 المحال ويسمى علم البلاغة والصنف الثاني يبحث فيه عن الدلالة على اللازم اللفظي وملزومه وهي الاستعارة
 والكناية كما قلناه ويسمى علم البيان والحقوا بهما صنفا آخر وهو النظر في ترتيب الكلام وتحسينه بنوع من
 التخييل أما بسجع بفضله أو تجنيس يشابه بين اللفاظ أو ترصيع بقطع أوزانه أو تورية عن المعنى المقصود
 بابهام معنى أختفى منه لا شتر إلى اللفظ بينهما وأمثال ذلك ويسمى عندهم علم البديع وأطلق على الاصناف
 الثلاثة عند المحدثين اسم البيان وهو اسم الصنف الثاني لأن الاقدمين أول ما تكلموا فيه ثم تلاجقت مسائل
 الفن واحدة بعد أخرى وكتب فيها جعفر بن يحيى والباحظ وقدامة وأمثالهم املاآت غير واقية فيها ثم لم تزل
 مسائل الفن تكمل شيئا فشيئا إلى أن محض السكاكي زبده وذهب مسائله ورتب أبوابه على نحو ما ذكرناه انفا
 من الترتيب وألف كتابه المسمى بالمفتاح في النحو والتصريف والبيان فجعل هذا الفن من بعض أجزائه وأخذ
 المتأخرون من كتابه ونحوه منه أتمهات هي المتداولة لهذا العهد كما فعله السكاكي في كتاب البيان وابن مالك
 في كتاب المصباح وجلال الدين القزويني في كتاب الايضاح والتلخيص وهو أصغر حجما من الايضاح والعناية به
 لهذا العهد عند أهل المشرق في الشرح والتعليم منه أكثر من غيره وبالجملة فالشارقة على هذا الفن أقوم
 من المغاربة وسببه والله أعلم أنه كمال في العلوم اللسانية والصنائع السكالية توجد في العمران والمشرق أو فر
 عمرانا من المغرب كما ذكرناه أو نقول لعناية العجم وهم معظم أهل المشرق كتفسير الزمخشري وهو كله مبني
 على هذا الفن وهو أصله وانما اختص بأهل المغرب من أصنافه علم البديع خاصة وجعلوه من جملة علوم الادب
 الشعرية وفرغوا له القلوب وعددوا أبوابا وتوعوا أنواعا وزعموا أنهم أحصوها من لسان العرب وانما جعلهم
 على ذلك النوع بترتيب الالفاظ وان علم البديع سهل المأخذ وصعب عليهم ما أخذ البلاغة والبيان لدقة
 أنظارهما ونحو من معانيهما فحافوا عنهما ومن ألف في البديع من أهل افرقية ابن رشيق وكتاب العمدة له
 مشهور ورجح كثير من أهل افرقية والاندلس على منعه واعلم أن عشرة هذا الفن انما هي في فهم الاعجاز
 من القرآن لأن اعجازه في وفاء الدلالة منه بجميع مقتضيات الاحوال منطوقة ومفهومة وهي أعلى مراتب
 الكلام مع الكمال فيما يختص بالالفاظ في اتقانها وجودة رصفها وتركيبها وهذا هو الاعجاز الذي تقصر
 الافهام عن دركه وانما يدرك بعض الشيء منه من كان له ذوق بمخالطة اللسان العربي وحصول ملكته فيدرك
 من اعجازه على قدر ذوقه فلهذا كانت مدارك العرب الذين سمعوه من مبلغه أعلى مقاما في ذلك لانهم فرسان
 الكلام وجهابذته والذوق عندهم موجودا وفرما يكون وأفعه وأحوج ما يكون الى هذا الفن المفسرون
 وأكثر تفاسير المتقدمين عقل عنه حتى ظهر جارا لله الزمخشري ووضع كتابه في التفسير وتبع أي القرآن
 بأحكام هذا الفن بما يبدى البعض من اعجازه فانقردهم هذا الفضل على جميع التفاسير لولا أنه يؤيد عقائد أهل
 البدع عند اقتباسها من القرآن بوجه البلاغة ولاجل هذا يتحاشاه كثير من أهل السنة مع وفور بضاعته
 من البلاغة فن أحكم عقائد السنة وشاركت في هذا الفن بعض المشاركة حتى يقتدوا على الرد عليه من جنس كلامه
 أو يعلم أنه بدعة فيعرض عنها ولا تضر في معتقده فانه يتعين عليه النظر في هذا الكتاب للظفر بشيء من الاعجاز
 مع السلامة من البدع والاهواء والله الهادي من يشاء الى سواء السبيل

(علم الادب)

هذا العلم لا موضوع له يتطرق في اثبات عوارضه أو نفيها وإنما المقصود منه عند أهل اللسان ثمرته وهي الإجابة في فني المنظوم والمنثور على أساليب العرب ومناحيهم فيجمعون لذلك من كلام العرب ما عساه تحصل به الملكة من شعر على الطبقة وسجع متساو في الإجابة ومساوئل من اللغة والنحو ومبثوثة أشياء ذلك متفرقة يستقرى منها الناظر في الغالب معظم قوافي العربية مع ذكر بعض من أيام العرب يفهم به ما يقع في أشعارهم منها وكذلك ذكر المهم من الانساب الشهيرة والأخبار العامة والمقصود بذلك كله أن لا يخفى على الناظر فيه شيء من كلام العرب وأساليبهم ومناحي بلاغتهم إذا تصفحه لأنه لا تحصل الملكة من حفظه إلا بعد فهمه فيحتاج إلى تقديم جميع ما يتوقف عليه فهمه ثم انهم إذا أرادوا أخذ هذا الفن قالوا الادب هو حفظ أشعار العرب وأخبارها والأخذ من كل علم بطرف يريدون من علوم اللسان أو العلوم الشرعية من حيث متونها فقط وهي القرآن والحديث إذا مدخل غير ذلك من العلوم في كلام العرب إلا ما ذهب إليه المتأخرون عند كلفهم بصناعة البديع من التورية في أشعارهم وترسلهم بالاصطلاحات العلمية فاحتاج صاحب هذا الفن حينئذ إلى معرفة اصطلاحات العلوم ليكون قائماً على فهمها وسمعتها من شيوخنا في مجالس التعليم أن أصول هذا الفن وأركانه أربعة دواوين وهي أدب الكاتب لابن قتيبة وكتاب الكامل للمبرّد وكتاب البيان والتبيين للجاحظ وكتاب النوادر لابي علي القاسمي البغدادي وما سوى هذه الأربعة فتتبع لها وفروع عنها وكتب المحدثين في ذلك كثيرة وكان الغناء في الصدر الأول من أجزاء هذا الفن لما هو تابع للشعر إذا الغناء انما هو تليينه وكنى الكتاب والفضلاء من الخوارج في الدولة العباسية يأخذون أنفسهم به حرصاً على تحصيل أساليب الشعر وفنونه فلم يكن احتمالاً فادحاً في العدالة والمروءة وقد ألف القاضي أبو الفرج الاصبهاني وهو من هو كتابه في الأغاني جمع فيه أخبار العرب وأشعارهم وأنسابهم وأيامهم ودولهم وجعل مبناه على الغناء في المائة صوت التي اختارها المغنون للرشد فاستوعب فيه ذلك أتم استيعاب وأوقاه ولم يمرى أنه ديوان العرب وجامع أشعار المحاسن التي سلفت لهم في كل فن من فنون الشعر والتاريخ والغناء وسائر الأحوال ولا يعدل به كتاب في ذلك فيما نعلمه وهو الغاية التي يسمونها الادب ويقف عندها وأنى له بها ونحن الآن نرجع بالتحقيق على الأجل فيما نكلمنا عليه من علوم اللسان والله الهادي للصواب

(فصل في ان اللغة ملكة صائفة)

اعلم أن اللغات كلها ملكات شبيهة بالصناعة أذهى ملكات في اللسان للعبارة عن المعاني وجودتها وقصورها بحسب تمام الملكة أو نقصانها وليس ذلك بالنظر إلى المفردات وإنما بالنظر إلى التراكيب فإذا حصلت الملكة التامة في تركيب الألفاظ المفردة لا تعجز بها عن المعاني المقصودة ومما أعاد التأليف الذي يطبق الكلام على مقتضى الحال بلغة المتكلم حينئذ الغاية من أفادة مقصوده للسامع وهذا هو معنى البلاغة والملكات لا تحصل إلا بتكرار الأفعال لأن الفعل يقع أولاً وتعود منه الذات صفة ثم تتكرر فتكون حالاً ومعنى الحال أنها صفة غير راسخة ثم يزيد التكرار فتكون ملكة أي صفة راسخة فالتكلم من العرب حين كانت ملكة اللغة العربية موجودة فيهم يسمع كلام أهل بيته وأساليبهم في مخاطباتهم وكيفية تعبيرهم عن مقاصدهم كما يسمع الصبي استعمال المفردات في معانيها فيلقنها أولاً ثم يسمع التراكيب بعد ما يلقنها كذلك ثم لا يزال سماعهم لذلك يتجدد في كل لحظة ومن كل متكلم واستعماله يتكرر إلى أن يصير ذلك ملكة وصفة راسخة ويكون كما حددهم هكذا تصيرت اللسان واللغات من جيل إلى جيل وتعلمها العجم والأطفال وهذا هو معنى ما تقول له العادة من أن اللغة للعرب بالطبع أي بالملكة الأولى التي أخذت عنهم ولم يأخذوها عن غيرهم ثم فسدت هذه الملكة لفساد عيالهم الأعاجم وسبب فسادها أن الناس في الجيل صار يسمع في العبارة عن المقاصد كيفيات أخرى غير الكيفيات التي كانت للعرب فيعبر بها عن مقصوده لكثرة الخاطئين العرب من غيرهم ويسمع كيفيات العرب أيضاً فاختلط عليه الأمر وأخذ من هذه وهذه فاستحدثت ملكة وكانت ناقصة عن الأولى وهذا معنى فساد اللسان العربي ولهذا كانت لغة قريش أفصح اللغات العربية وأصرحها بالعبارة عن بلاد العجم من جميع جهاتهم ثم من اكتسبهم

من تعيق وهذيل وخزاعة وبني كثة وغطهان وبني أسد وبني قيس وأما من بعدهم من ربيعة ونظم وجندام
وغسان وإياد وقضاعة وعرب اليمن الجباليين لأم القرين والروم والحبيشة فلم تكن لغتهم تامة الملكة بمخالطة
الاعاجيم وعلى نسبة بعدهم من قريش كان الاحتجاج بلغاتهم في الصحة والفساد عند أهل الصناعة العربية
والله سبحانه وتعالى أعلم وبه التوفيق

فصل في لغة العرب لهذا العهد مستقلة مقايير للغة مضر وحير

وذلك أنا نجد لها في بيان المقاصد والوقا بال دلالة على سنن اللسان المضرى ولم يفقد منها الادلالة الحركات
على تعين الفاعل من المفعول فاعتاضوا منها بالتقديم والتأخير وبقرائن تدل على خصوصيات المقاصد الآن
اللسان والبلاغة في اللسان المضرى أكثر وأعرف لأن اللفاظ بأعيانها دلالة على المعاني بأعيانها وبني
ما تقتضيه الأحوال ويسمى بساط الخلال محتاجا إلى ما يدل عليه وكل معنى لابد وأن تكتنفه أحوال فخصه
فيجب أن تعبر تلك الأحوال في تادية المقصود لأنها صفاته وتلك الأحوال في جميع اللسان أكثر ما يدل عليها
بالفاظ تخصها بالوضع وأما في اللسان العربي فأنما يدل عليها بأحوال وكيفيات في تراكيب اللفاظ وتأليفها من
تقديم وتأخير أو حذف أو حركة أعراب وقد يدل عليها بالحروف غير المستقلة ولذلك تفاوتت طبقات الكلام
في اللسان العربي بحسب تفاوت الدلالة على تلك الكيفيات كما قد بيناه فكان الكلام العربي لذلك أوجز وأقل
الفاظا وعبارة من جميع اللسان وهذا معنى قوله صلى الله عليه وسلم أوتيت جوامع الكلم واختصر لي الكلام
اختصارا واعتبر ذلك بما يحكى عن عيسى بن عمر وقد قال له بعض الصحابة اني أجد في كلام العرب تكرارا في قولهم
زيد قائم وان زيد قائم وان زيد قائم والمعنى واحد فقال له ان معانيها مختلفة فالاول لفادة الخلق الذهن من
قيام زيد والثاني لمن سمعه قائم كره والثالث لمن عرف بالاصرار على انكاره فاختلقت الدلالة باختلاف الأحوال
وما زالت هذه البلاغة والبيان ديدن العرب ومذهبهم لهذا العهد ولا تلتفت في ذلك إلى خرفشة الصحابة أهل
صناعة الاعراب القاصدة مداركهم عن التحقيق حيث يزعمون أن البلاغة لهذا العهد ذهبت وأن اللسان
العربي فسد اعتبارا بما وقع في أواخر الكلم من فساد الاعراب الذي يدركون قولنا إنه وهي مقالة دسها التشيع
في طباعهم وألقاها القصور في أفئدتهم والافتقار تجد اليوم الكثير من ألفاظ العرب لم تزل في موضوعاتها الاولى
والتعبير عن المقاصد والتفاوت فيه بتفاوت الأمانة موجود في كلامهم لهذا العهد وأساليب اللسان وفنونه من
النظم والنثر موجودة في مخاطباتهم وفيهم الخطيب المصقع في محافلهم ومجامعهم والشاعر المطلق على أساليب
لغتهم والذوق الصحيح والطبع السليم شاهدان بذلك ولم يفقد من أحوال اللسان المدون الحركات الاعراب
في أواخر الكلم فقط الذي لزم في لسان مضر طريقة واحدة ومهيما معروفا وهو الاعراب وهو بهض من أحكام
اللسان وانما وقعت العناية بلسان مضر لما فسد بمخالطتهم الاعاجيم حين استولوا على ممالك العراق والشام
ومصر والمغرب وصارت ملكته على غير الصورة التي كانت أولا فانقلب لغة أخرى وكان القرآن متزلا به والحديث
النبوي منقول بلغته وهم اصلا الدين والملة فخشي تاسيسها وانقلاب الافهام عنهما به فقدان اللسان الذي تنزلا
يه فاحتج إلى تدوين أحكامه ووضع مقاييسه واستنباط قوانينه وصار علما ذا فصول وأبواب ومقدمات ومساكن
سماء أهله يعلم النحو وصناعة العربية فأصبح فنا محفوظا وعلما مكتوبا وسما إلى فهم كتاب الله وسنة رسوله وأقبا
واعلموا واعتنينا بهذا اللسان العربي لهذا العهد واستقر بنا أحكامه فاعتاض عن الحركات الاعرابية في دلالتها
بأمور أخرى موجودة فيه فتكون لها قوانين تخصها ولعلها تكون في أواخره على غير المنهاج الاول في لغة مضر
قليلت اللغات وملكاتها مجازا ولقد كان اللسان المضرى مع اللسان الجبري بهذه المثابة وتغيرت عند مضر كثير
من موضوعات اللسان الجبري وتصاريف كلماته تشهد بذلك الانتقال الموجودة له بتأخلاقا لمن يحمله القصور على
أنهما لغة واحدة ويلتص اجزاء اللغة الجبرية على مقاييس اللغة المضرية وقوا بينهما كما يزعم بعضهم في اشتقاق القليل
في اللسان الجبري أنه من القول وكثير من أشباه هذا وليس ذلك بصحيح ولغة جبر لغة أخرى مقايير للغة مضر
في الكثير من أوضاعها وتصاريفها وحركات أعرابها كما هي لغة العرب لهذا العهد فاعتاض عن العناية بلسان
مضر من أجل الشريعة كما قلناه جعل على ذلك الاستعانة والاستقرار وليس عندنا لهذا العهد ما يحتملنا

على مثل ذلك ويندعوننا إليه ونما وقع في لغة هذا الجيل العرفي لهذا العهد حيث كانوا من الاقطار شأهم في النطق بالقاف فانهم لا ينطقون بها من مخرج القاف عند أهل الامصار كما هو مذكور في كتب العربية أنه من أقصى اللسان وما فوقه من الحنك الاعلى ولا ينطقون بها أيضا من مخرج الكاف وان كان أسفل من موضع القاف وما يليه من الحنك الاعلى كما هي بل يجيئون بها متوسطة بين الكاف والقاف وهو موجود للجيل أجمع حيث كانوا من غرب أو شرق حتى صار ذلك علامة عليهم من بين الامم والاجيال ومختصا بهم لا يشاركونهم فيه غيرهم حتى ان من يزيد التعريب والانتساب الى الجيل والدخول فيه يحاكيهم في النطق بها وعندهم أنه انما يتميز بالعربية الصريح من الدخيل في العربية والحضري بالنطق بهذه القاف ويظهر بذلك أنها لغة مضر بعينها فان هذا الجيل الباقيين معظمهم ورؤسائهم شرقا وغربا في ولد منصور بن عكرمة بن خصفة بن قيس بن عيلان بن سليمة بن منصور وفي بني عامر بن صعصعة بن معاوية بن بكر بن هوازن بن منصور وهم لهذا العهد أكثر الامم في العمور وأغلبهم وهم من أعقاب مضر وسائر الجيل منهم في النطق بهذه القاف أسوة وهذه اللغة لم يتدعها هذا الجيل بل هي متوارثة قيم متعاقبة ويظهر من ذلك أنها لغة مضر الاولين ولعلها لغة النبي صلى الله عليه وسلم بعينها وقد ادعى ذلك فقهاء أهل البيت وزعموا أن من قرأ في أم القرآن هذا الصراط المستقيم بغيا لقاف التي لهذا الجيل فقد لحن وأفسد صلاته ولم أدر من أين جاء هذا فان لغة أهل الامصار أيضا لم يستحدثوها وانما تناقلوها من لدن سلفهم وكان أكثرهم من مضر لما نزلوا الامصار من لدن القح وأهل الجيل أيضا لم يستحدثوها الا أنهم أبعد من مخالطة الاعاجم من أهل الامصار فهذا يرجح فيما يوجد من اللغة لديهم أنه من لغة سلفهم هذا مع اتفاق أهل الجيل كلهم شرقا وغربا في النطق بها وانما الخاصية التي تتميز بها العربية من الهجاء والحضري فقههم ذلك والله الهادي المبين

(فصل في ان لغة أسهل الحضرو الامصار لغة قائمة بنفسها مخالفة للغة مضر)

اعلم ان عرف الخطاطب في الامصار وبين الحضريين بلغة مضر القديمة ولا بلغة أهل الجيل بل هي لغة أخرى قائمة بنفسها بعيدة عن لغة مضر وعن لغة هذا الجيل العربي الذي له هذا وهي عن لغة مضر أبعد فاما أنها لغة قائمة بنفسها فهو ظاهر يشهد له ما فيها من التغاير الذي يعد عند صناعة أهل النحول خلوها وهي مع ذلك تختلف باختلاف الامصار في اصطلاحاتهم فلهذا أهل المشرق مباينة بعض الشيء للغة أهل المغرب وكذا أهل الاندلس معهما وكل منهم متوصل بلغته الى تأدية مقصوده والابانة عملى نفسه وهذا معيى اللسان واللغة وفقدان الاغراب ليس بضار لهم كما قلناه في لغة العرب لهذا العهد وأما أنها أبعد عن اللسان الاول من لغة هذا الجيل فلا تن البعد عن اللسان انما هو بمخالطة العجمة فمن خالط العجم أكثر كانت لغته عن ذلك اللسان الاصلى أبعد لان الملكة انما تحصل بالتعليم كما قلناه وهذه ملكة متميزة من الملكة الاولى التي كانت للعرب ومن الملكة الثانية التي للعجم فعلى مقدار ما يسمعون من العجمة ويربون عليه يبعدون عن الملكة الاولى واعتبر ذلك في امصار افرقيصة والمغرب والاندلس والمشرق اما افرقيصة والمغرب فحفظت العرب فيها البرابرة من العجم لو فور عمرائهم ولم يكديخلوهم منهم مصر ولا جيل فقلبت العجمة فيها على اللسان العربي الذي كان لهم وصارت لغة أخرى متميزة والعجمة فيها أغلب لما ذكرناه فهي عن اللسان الاول أبعد وكذا المشرق لما غلب العرب على أمه من فارس والتركة فخلطوهم وتداولت بينهم لغاتهم في الاسكندرية والقلاحين والسبي الذين اتخذوهم خولا ودايات وأطبا وراضع ففقدت لغتهم بقساد الملكة حتى انقلبت لغة أخرى وكذا أهل الاندلس مع عجم الخلافة والافريقية وصار أهل الامصار كلهم من هذه الاقاليم أهل لغة أخرى مخصوصة بهم تخالف لغة مضر ويخالف أيضا بعضها بعضا كاند كره وكانهم اللغة اخرى لاستحكام ملكتها في أجيالهم والله يخلق ما يشاء ويقدر

(فصل في تعليم اللسان المضري)

اعلم ان ملكة اللسان المضري لهذا العهد قد ذهبت وفقدت ولغة أهل الجيل كلهم مغايرة للغة مضر التي نزل بها القرآن وانما هي لغة أخرى من امتزاج العجمة بهما كما قبله من ان اللغات لما كانت ملكات كما مر كان ثعلها بمكانات سائر الملكات ووجه التعليم ان يتقن هذه الملكة ويروم تحصيلا لها أن يأخذ نفسه

يحفظ كلامهم القديم الجارى على أساليبهم من القرآن والحديث وكلام السلف ومخاطبات فحول العرب في أجيالهم وأشعارهم وكلمات الموالدين أيضا في سائر فنونهم حتى يتزل أكثره حفظه لكلامهم من المنظوم والمنثور منزلة من نشأ بينهم ولقن العبارة عن المقاصد منهم ثم يتصرف بعد ذلك في التعبير عما في ضميره على حسب عباراتهم وتآليف كلماتهم وماواعده وحفظه من أساليبهم وترتيب ألفاظهم فتحصل له هذه الملكة بهذا الحفظ والاستعمال وتزداد بكثرته ما رسوخا وقوة ويحتاج مع ذلك إلى سلامة الطبع والتفهيم الحسن لمنازع العرب وأساليبهم في التراكيب ومراعاة التطبيق بينهما وبين مقتضيات الأحوال والذوق يشهد بذلك وهو نشأ ما بين هذه الملكة والطبع السليم فيما كانا ذكره على قدر الحفظ وكثرة الاستعمال تكون جودة المقول المصنوع نظما ونثرا ومن حصل على هذه الملكات فقد حصل على لغة مضر وهو الناقد البصير بالبلاغة فيها وهكذا ينبغي أن يكون تعلمها والله يهدي من يشاء بفضل وكرمه

(فصل في أن ملكة هذا اللسان غير صناعة العربيه ومستغنية عنها في التعليم)

والسبب في ذلك أن صناعة العربية انما هي معرفة قوانين هذه الملكة ومقاييسها خاصة فهو علم بكيفية لانفس كيفية فليست نفس الملكة وانما هي بمثابة من يعرف صناعة من الصنائع علما ولا يحكمها عملا مثل أن يقول بصير بالخياطة غير محكم للكتف في التعبير عن بعض أنواع الخياطة هي أن يدخل الخيط في خرق الابرة ثم يخرزها في الفتى الثوب بخمسين ويخرجها من الجانب الآخر بمقدار كذا ثم يردّها إلى حيث ابتدأت ويخرجها قدام منفذها الأول بطرح ما بين النقيضين الأولين ثم يتبادى على ذلك إلى آخر العمل ويعطى صورة الجلبك والتبليت والتفتيح وسائر أنواع الخياطة وأعمالها وهو اذا طوب أن يعمل ذلك يسهل لا يحكم منه شيئا وكذا الوستل عالم بالخياطة عن تفصيل الخشب فيقول هو أن تضع المشار على رأس الخشبة وتمسك بطرفه وأخر قبالتك بمسك بطرفه الآخر وتتعاقبانه ينسكا وأطرافه المضرسة المحددة تقطع ما مرت عليه ذاهبة وجائبة إلى أن ينتهي إلى آخر الخشبة وهو لو طوب بهذا العمل أو شئ منه لم يحكمه وهكذا العلم بقوانين الاعراب مع هذه الملكة في نفسها فان العلم بقوانين الاعراب انما هو علم بكيفية العمل وليس هو نفس العمل ولذلك نجد كثيرا من جهالذة النحاة والمهرة في صناعة العربية المحيطين علم تلك القوانين اذا سئل في كتابه سطرين إلى أخيه أو ذى مودته أو شكوى ظلامه أو قصد من قصوده أخطأ فيها عن العواب وأكثر من اللعن ولم يجد تاليف الكلام لذلك والعبارة عن المقصود على أساليب اللسان العربي وكذا نجد كثيرا ممن يحسن هذه الملكة ويجيد الفنين من المنظوم والمنثور وهو لا يحسن اعراب الفاعل من المفعول ولا المفعول من الجور ولا شيئا من قوانين صناعة العربية فمن هذا تعلم أن تلك الملكة هي غير صناعة العربية وأنهم مستغنية عنها بالجملة وقد نجد بعض المهرة في صناعة الاعراب بصيرا بحال هذه الملكة وهو قليل واتفاق وأكثرا يقع للخطاطين لكتاب سيبويه فانه لم يقتصر على قوانين الاعراب فقط بل ملاء كتابه من أمثال العرب وشواهد أشعارهم وعباراتهم فكان فيه جزء صالح من تعليم هذه الملكة فوجد العاكف عليه والحاصل له قد حصل على حفظ من كلام العرب واندرج في محفوظه في أمائه ومفاصل حاجاته وقببه به لسان الملكة فاستوفى تعلمها فكان أبلغ في الافادة ومن هؤلاء الخطاطين لكتاب سيبويه من يغفل عن التفطن لهذا فيحصل على علم اللسان صناعة ولا يحصل عليه ملكة وأما الخطاطون لكتب المتأخرين العلوية عن ذلك الامن القوانين النحوية مجردة عن أشعار العرب وكلامهم فقلما يشعرون لذلك بأمر هذه الملكة أو يتنبهون لشأنها فتجدهم يحسبون أنهم قد حصلوا على رتبة في لسان العرب وهم أبعد الناس عنه وأهل صناعة العربية بالاندلس ومعلوها أقرب إلى تحصيل هذه الملكة وتعليمها من سواهم لقيامهم فيها على شواهد العرب وأمثالهم والتفقه في التراكيب في مجالس تعليمهم فيسبق إلى المبتدى كثير من الملكة أثناء التعليم فتقطع النفس لها وتستعد إلى تحصيلها وقبولها وأما من سواهم من أهل المغرب وأقر بقية وغيرهم فأجروا صناعة العربية بحرى العلوم بحشا وقطعوا النظر عن التفقه في تراكيب كلام العرب الا ان أعربوا شاهد أو رجحوا مذهباً من جهة الاقتضاء الذي لا من جهة محامل اللسان وتراكيبه فأصبحت صناعة العربية كأنهم من جملة قوانين المنطق العقلية أو الجدل وبعدت عن مناجى اللسان وملكته وما ذلك

الاعدولهم عن البحث في شواهد اللسان وتراكيبه وتميز أساليبه وتقلتهم عن المران في ذلك للمتعم فهو أحسن ما تفيد الملكة في اللسان وتلك القوانين انما هي وسائل للتعليم لكنهم أجروها على غير ما قصد بها وأصاروها على اجتهاد وبعد واعن ثمرتها وتعلم مما قررناه في هذا الباب أن حصول ملكة اللسان العربي انما هو بكثرة الحفظ من كلام العرب حتى يرثس في خياله المتوال الذي نسجوا عليه تراكيبهم فينسج هو عليه ويتزل بذلك منزلة من نشأ معهم وخالف عباراتهم في كلامهم حتى حصلت له الملكة المستقرة في العبارة عن المقاصد على نحو كلامهم والله مقتدر الامور كلها والله أعلم بالغيب

فصل في تفسير الذوق في مصطلح اهل البسيان وتحقيق معناه وبيان ان لا يحصل غالباً للتعلمين من العجم

اعلم أن لفظة الذوق يتداولها المعتنون بفنون البسيان ومعناها حصول ملكة البلاغة للسان وقد مر تفسير البلاغة وانها مطابقة الكلام للمعنى من جميع وجوهه بخواص تقع للتراكيب في افادة ذلك فالتكلم بلسان العرب البليغ فيه يتحرى الهيئة المفيدة لذلك على أساليب العرب وأنحاء مخاطباتهم وينظم الكلام على ذلك الوجه جهده فاذا اتصلت مقاماته بمخالطة كلام العرب حصلت له الملكة في نظم الكلام على ذلك الوجه وسهل عليه امر التركيب حتى لا يكاد يفوقه غير معنى البلاغة التي للعرب وان سمع تركيبا غير جار على ذلك المنحى حجه ونساعته سمعه بأدنى فكر بل وبغير فكر الا بما استفاد من حصول هذه الملكة فان الملكات اذا استقرت ورعنت في مجالها ظهرت كأنها طبيعة وجبلة لذلك المحل ولذلك يظن كثير من المغفلين ممن لم يعرف شأن الملكات أن الصواب للعرب في لغتهم اعرابا وبلاغة أمر طبيعي ويقول كانت العرب تنطق بالطبع وليس كذلك وانما هي ملكة لسانية في نظم الكلام تمكنت ورعنت فظهرت في بادى الأمر أي أنها جبلة وطبع وهذه الملكة كما تقدم انما تحصل بممارسة كلام العرب وتكرره على السمع والتفطن لخواص تراكيبه وليست تحصل بعرفة القوانين العلمية في ذلك التي استنبطها أهل صناعة اللسان فان هذه القوانين انما تفيد علما بذلك اللسان ولا تفيد حصول الملكة بالفعل في محلها وقد مر ذلك واذا تقررت ذلك فلكة البلاغة في اللسان تهدي البليغ الى وجود النظم وحسن التركيب الموافق لتراكيب العرب في لغتهم ونظم كلامهم ولورام صاحب هذه الملكة حيدا عن هذه السبيل المعينة والتراكيب المخصوصة لما قدر عليه ولا واقفه عليه لسانه لانه لا يعتاده ولا تهديه اليه ملكته الراسخة عنده واذا عرض عليه الكلام حاد عن أسلوب العرب وبلاغتهم في نظم كلامهم أعرض عنه وحجه وعلم أنه ليس من كلام العرب الذين مارس كلامهم وربما يعجز عن الاحتجاج لذلك كما تصنع أهل القوانين الخوية والبيانية فان ذلك استدلال بما حصل من القوانين المفادة بالاستقراء وهذا أمر وجداني حاصل بممارسة كلام العرب حتى يصير كواحد منهم ومثاله لو فرضنا صيدا من صيبيهم نشأ وربى في جيلهم فانه يعلم لغتهم ويحكم شأن الاعراب والبلاغة فيها حتى يستولى على غايتها وليس من العلم القانوني في شيء وانما هو يحصل هذه الملكة في لسانه ونطقه وكذلك تحصل هذه الملكة لمن بعد ذلك الجيل بحفظ كلامهم وأشعارهم وخطبهم والمداومة على ذلك بحيث يحصل الملكة ويصير كواحد من نشأ في جيلهم وربى بين أجيالهم والقوانين يعزّل عن هذا واسطة مير لهذه الملكة عند ما ترسخ وتستقر اسم الذوق الذي اصطلح عليه أهل صناعة البسيان وانما هو موضوع لادراك الطعوم لكن لما كان محل هذه الملكة في اللسان من حيث المنطق بالكلام كما هو محل لادراك الطعوم استعملها اسمها وأيضاً فهو وجداني اللسان كما أن الطعوم محسوسة ثقيلة لذوق واذاتين لك ذلك علمت منه أن الاعاجم الداخلين في اللسان العربي الطارين عليه المخطرين الى النطق به لمخالطة أهل كالفرس والروم والترک بالمشرق وكالبربر بالمغرب فانه لا يحصل لهم هذا الذوق لقصور خطبهم في هذه الملكة التي قررنا أمرها الآن قصاراهم بعد طائفة من العمر وسبق ملكة أخرى الى اللسان وهي الغنائم أن يعتنوا بما يتداوله أهل مصر بينهم في المجاورة من مقردوم كلب ما يضطرون اليه من ذلك وهذه الملكة قد ذهبت لاهل الامصار وبعد واعن كما تقدم وانما لهم في ذلك ملكة أخرى وليست هي ملكة اللسان المطلوبة ومن عرف تلك الملكة من القوانين المسطرة في الكتب فليس من تحصيل الملكة في شيء انما حصل أحكامها كما عرفت وانما تحصل هذه الملكة بالممارسة والاعتناء والتكرّر لكلام العرب فان عرض لك ما تسمعه من أن سيمويه

والفارسي والزنخسري وأمثالهم من فرسان الكلام كانوا أعجما مع حصول هذه الملكة لهم فاعلم أن أولئك القوم الذين تسع عنهم انما كانوا أعجما في نسبهم فقط وأما المربي والنشأة فكانت بين أهل هذه الملكة من العرب ومن تعلمها منهم فاستولوا بذلك من الكلام على غاية لا وراءها وكانهم في أول نشأتهم من العرب الذين نشأوا في أجيالهم حتى أدركوا كنه اللغة وصاروا من أهلها فهم وان كانوا أعجما في النسب فليسوا بأعجما في اللغة والكلام لانهم أدركوا الله في عنفوانها واللغة في شبابه ولم تذهب آثار الملكة ولا من أهل الامصار ثم عكفوا على الممارسة والمدايسة لكلام العرب حتى استولوا على غايته واليوم الواحد من العجم اذا خاطب أهل اللسان العربي بالامصار فأول ما يجده تلك الملكة المقصودة من اللسان العربي متمحية الاثر ويجده ملكتهم الخاصة بهم ملكة أخرى مخالفة للملكة اللسان العربي ثم اذا فرضنا أنه أقبل على الممارسة لكلام العرب وأشعارهم بالمدايسة والحفظ يستفيد تحصيلها فقل أن يحصل له ما قدمناه من أن الملكة اذا سبقتها ملكة أخرى في المحل فلا تحصل الا ناقصة محدودة وان فرضنا أعجما في النسب سلم من مخالطة اللسان العجمي بالكلية وذهب الى تعلم هذه الملكة بالمدايسة فربما يحصل له ذلك لكنه من التدوير بحيث لا يخفى عليك بما تقرروا بها يدعي كثير من يتطرق في هذه القوانين البيانية حصول هذا الذوق له بها وهو غلط أو مغالطة وانما حصلت له الملكة ان حصلت في تلك القوانين البيانية وابست من ملكة العبارة في شيء والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم

فصل في ان أهل الامصار على الاطلاق قاصرون في تحصيل هذه الملكة اللسانية التي تستفاد بالتعليم ومن كان منهم أبعد عن اللسان العربي كان حصولها له أصعب وأعسر

والسبب في ذلك ما سبق الى المتعلم من حصول ملكة منافية للملكة المطلوبة بما سبق اليه من اللسان الحضري الذي أفادته العجمة حتى نزل بها اللسان عن ملكته الاولى الى ملكة أخرى هي لغة الحضرة لهذا العهد ولهذا نجد المعلمين يذهبون الى المسابقة بتعليم اللسان للولدان وتعتقد النجاة أن هذه المسابقة بصناعتهم وليس كذلك وانما هي بتعليم هذه الملكة بمخالطة اللسان وكلام العرب نعم صناعة النجوم أقرب الى مخالطة ذلك وما كان من لغات أهل الامصار أعرق في العجمة وأبعد عن لسان مضر قصر بصاحبه عن تعلم اللغة المضرية وحصول ما سكتها القمك المنسافة حينئذ واعتبر ذلك في أهل الامصار فأهل افرقية والمغرب لما كانوا أعرق في العجمة وأبعد عن اللسان الاول كان لهم قصور تام في تحصيل ملكته بالتعليم ولقد نقل ابن الرقيق أن بعض كتاب القبروان كتب الى صاحب له يا أخي ومن لا عديم فقد عظمى أبو سعيد كلاما أنك كنت ذكرت أنك تكون مع الذين تأتي وعاقنا اليوم فلم يهملنا الخروج وأما أهل المنزل الكلاب من أمر الشين فقد كذبوا هذا باطلا ليس من هذا حرفا واخذوا كتابي اليك وأما مشتاق اليك ان شاء الله وهكذا كانت ملكتهم في اللسان الحضري شبه ما ذكرنا وكذلك أشعارهم كانت بعيدة عن الملكة نازلة عن الطبقة ولم تنزل كذلك لهذا العهد ولهذا ما كان بافرقية من مشاهير الشعراء الا ابن رشيق وابن شرف وأكثر ما يكون فيها الشعراء طائفتين عليها ولم تنزل طبقتهم في البلاغة حتى الآن مائلة الى القصور وأهل الاندلس أقرب منهم الى تحصيل هذه الملكة بكثرة معاناتهم واحتلالهم من المحفوظات اللغوية نظما ونثرا وكان فيهم ابن جيلان المؤرخ امام أهل الصناعة في هذه الملكة ورافع الراية لهم فيها وابن عبدربه والقسطلي وأمثالهم من شعراء ملوك الطوائف لما زخرت فيها بجمار اللسان والادب وتداول ذلك فيهم مئين من السنين حتى كان الانقضاء والجلاء أيام تغلب النصرانية وشغلوا عن تعلم ذلك وتنقص العمران فتناقص ذلك شأن الصنائع كلها فقصرت الملكة فيهم عن شأنها حتى بلغت الجضيض وكان من آخرهم صالح بن شريف ومالك بن المرحل من تلاميذ الطبقة الاشيليين بسببته وكتاب دولة ابن الاخير في أولها وألقت الاندلس أهلاذ كبدها من أهل تلك الملكة بالجلاء الى العدو من اشيلية الى سببته ومن شربق الاندلس الى افرقية ولم يلبثوا الى أن انقرضوا وانقطع سند تعليمهم في هذه الصناعة لعسر قبول العدو لها وصعوبتها عليهم يعوج السنتهم ورسوخهم في العجمة السبرية وهي منافية لما قلناه ثم عادت الملكة من بعد ذلك الى الاندلس كما كانت ونجم بها ابن بشر بن وابن جابر وابن الجياب وطبقتهم ثم ابراهيم

الساحلي الطريحي وطبقته وقفاهم ابن الخطيب من بعدهم الهالك لهذا العهد شهيدا بسعاية أعدائه وكان له في اللسان ملكة لا تدرك واتبع أثره تلاميذه بعده وبالجمله فشان هذه الملكة بالاندلس أكثر وتعليمها يسر وأسهل لما هم عليه لهذا العهد كما قدمناه من معاناة علوم اللسان ومحافظة عليهم عليها وعلى علوم الادب وسند تعليمها ولان أهل اللسان العجى الذى يفسد ملكتهم انما هم طارئون عليهم وليست بحمتهم أصلا للغة أهل الاندلس والبربر في هذه العدو هم أهلها ولسانهم لسانها الا في الامصار فقط وهم فيها منغمسون في بحر بحمتهم ورطاباتهم البربرية فيصعب عليهم تحصيل الملكة اللسانية بالتعليم بخلاف أهل الاندلس واعتبر ذلك بحال أهل المشرق لعهد الدولة الاموية والعباسية فكان شأنهم شأن أهل الاندلس في تمام هذه الملكة واجادتها لبعدهم لذلك العهد عن الاعاجم ومخاطبتهم الا في القليل فكان أمر هذه الملكة في ذلك العهد أقوم وكان قول الشعراء والكتاب أو قرتو فر العرب وأبشائهم بالمشرق وانظر ما اشقل عليه كتاب الاغانى من نظمهم ونثرهم فان ذلك الكتاب هو كتاب العرب وديوانهم وفيه لغتهم وأخبارهم وادبهم وملتهم العربية وسيرتهم وآثار خلفائهم وملوكهم وأشعارهم وغنائهم وسائر معانيهم فلا كتاب أوجب منه لاحوال العرب وبقي أمر هذه الملكة مستحكما في المشرق في الدولتين وربما كانت فيهم أبلغ من سواهم ممن كان في الجاهلية كما ذكره بعد حتى تلاشى أمر العرب ودرست لغتهم وفسد كلامهم وانقضى أمرهم ودولتهم وصار الأمر للأعاجم والملا في أيديهم والتغلب لهم وذلك في دولة المديلم والسلجوقية وخالطوا أهل الامصار والحواضر حتى بعدوا عن اللسان العربي وملكته وصار متعلمها منهم مقصر عن تحصيلها وعلى ذلك فجد لسانهم لهذا العهد في فن المنظوم والمنثور وان كانوا أكثر من منه والله يخلق ما يشاء ويختار والله سبحانه وتعالى أعلم وبه التوفيق لأرب سواه

فصل في انقسام الكلام الى فني النظم والنثر

اعلم أن لسان العرب وكلامهم على فنين في الشعر المنظوم وهو الكلام الموزون المقفى ومعناه الذى تكون أوزانه كلها على روى واحد وهو القافية وفي النثر وهو الكلام غير الموزون وكل واحد من الفنين يشقل على فنون ومذاهب في الكلام فأما الشعر فله المدح والهجاء والرثاء وأما النثر فله السجع الذى يؤتى به قطعاً ويلتزم في كل كلمتين منه قافية واحدة يسمى سجعاً ومنه المرسل وهو الذى يطلق فيه الكلام اطلاقاً ولا يقطع أجزاء بل يرسل ارسالاً من غير تنقييد بقافية ولا غيرها ويستعمل في الخطب والدعاء وترغيب الجمهور وترهيبهم وأما القرآن وان كان من المنثور الا أنه خارج عن الوصفين وليس يسمى مرسلًا مطلقاً ولا سجعاً بل تفصيل آيات ينتهى الى مقاطع يشهد الذوق بآتها الكلام عندها ثم يعاد الكلام في الآية الاخرى بعد هاتين من غير التزام حرف يكون سجعاً ولا قافية وهو معنى قوله تعالى الله نزل أحسن الحديث كتاباً متشابهاً مثاني تقشعرت منه جلود الذين يخشون ربهم وقال قد فصلنا الآيات ويسمى آخر الآيات منها فواصل اذ ليست أجمعاً ولا التزام فيها ما يلتزم في السجع ولا هي أيضاً قواف وأطلق اسم المثاني على آيات القرآن كلها على العموم لما ذكرناه واختصت بآم القرآن لتغلب فيها كالنجم للتريا وللهذا سميت السبع المثاني وانظر هذا مع ما قاله المنسرون في تعليل تسميتها بالمثاني يشهد لك الحق برجحنا ما قلناه وأعلم أن لكل واحد من هذه الفنون أساليب تختص به عند أهل ولا تصلح للفن الآخر ولا تستعمل فيه مثيل النسيب المختص بالشعر والحمد والدعاء المختص بالخطب والدعاء المختص بالمخاطبات فأما ذلك وقد استعملت المتأخرون أساليب الشعر وموازينيه في المنثور من كثرة الاسجاع والتزام التفعيلة وتقديم النسيب بين يدي الاغراض وصار هذا المنثور اذا تأملته من باب الشعروقه ولم يفترقا الا في الوزن واستمر المتأخرون من الكتاب على هذه الطريقة واستعملوها في المخاطبات السلطانية وقصروا الاستعمال في المنثور كله على هذا الفن الذى ارتضوه وخطوا الاساليب فيه وهجروا المرسل وتناسوه وخصوصاً أهل المشرق وصارت المخاطبات السلطانية لهذا العهد عند الكتاب العقل جارية على هذا الاسلوب الذى أشرنا اليه وهو غير صواب من جهة البلاغة لما يلاحظ في تطبيق الكلام على مقتضى الحال من أحوال المخاطب والمخاطبة وهذا الفن المنثور المقفى أدخل المتأخرون فيه أساليب الشعر فوجب أن تترك المخاطبات السلطانية عنه اذا ساليب الشعر تنافها للوزعية وخط الخطب الهزل والاطناب في

الأوصاف وشرب الامثال وكثرة التشبيهات والاستعارات حيث لا تدعو ضرورة الى ذلك في الخطاب والتزام
التقنية أيضا من اللوذة والتزيين وجلال الملك والسلطان وخطاب الجمهور عن الملوك بالترغيب والترهيب
ينافي ذلك ويبيانه والمحمود في الخطابات السلطانية الترسل وهو اطلاق الكلام وارساله من غير تجميع الا في
الاقل النادر وحيث ترسله الملكة ارسالا من غير تكلف له ثم اعطاء الكلام حقه في مطابقتها لمقتضى الحال فان
المقامات مختلفة ولكل مقام أسلوب يخصه من اطلب أو ايجاز أو حذف أو إثبات أو تصريح أو إشارة وكناية
واستعارة وأما اجراء الخطابات السلطانية على هذا النحو الذي هو على أساليب الشعر قدوم ومأجل عليه
أهل العصر الاستيلاء العجبة على ألسنتهم وقصورهم لذلك عن اعطاء الكلام حقه في مطابقتها لمقتضى الحال
فمحذور وعن الكلام المرسل لبعده أمد في البلاغة وانقاس خطوبه وواعوا بهذا المسجع ياتقون به ما نقصهم من
تطبيق الكلام على المقصود ومقتضى الحال فيه ويجبرونه بذلك القدر من التزيين بالاسجاع والالقاء البديعة
ويغفلون عما سوى ذلك وأكثر من أخذ بهذا الفن وبالغ فيه في سائر أنحاء كلامهم كتاب المشرق وشعراؤه لهذا
العهد حتى انهم ليخلون بالاعراب في الكلمات والتصرييف اذا دخلت لهم في تجنيس أو مطابقة لا يجتهدون معها
فيريحون ذلك الصنف من التجنيس ويدعون الاعراب ويفسدون بنية السكامة عما لها تصادف التجنيس فتأمل
ذلك واستعن بما قد مر من ذلك تفق على صحة ما ذكرناه والله الموفق للصواب بحمده وكرمه والله تعالى أعلم

﴿فصل في انه لا تنفق الابادة في فن النظم والنسج مع الا للاق﴾

والسبب في ذلك انه كما ينما ملكة في اللسان فاذا تسبقت الى محله ملكة أخرى قصرت بالحل عن تمام الملكة
اللاحقة لان تمام الملكات وحصولها للطبايع التي على القطرة الاولى أسهل وأيسر واذا تقدمت ملكة أخرى
كانت منازعة لها في المادة القابلة وعائقة عن سرعة القبول فوقعت المناقاة وتعذر التمام في الملكة
وهذا موجود في الملكات الصناعية كلها على الاطلاق وقد برهننا عليه في موضعه بحجج من هذا البرهان فاعتبر
مثله في اللغات فانها ملكات للسان وهي بمنزلة الصناعة وانظر من تقدم له شيء من العجمة كيف يكون قاصرا
في اللسان العربي أي اقل لا يجمي الذي سبقت له اللغة الفارسية لا يستولي على ملكة اللسان العربي ولا يزال
قاصرا فيه ولو تعلمه وعلمه وكذا البربري والرومي والافرنجي قل أن تجد أحدا منهم محكما لملكه اللسان العربي
وما ذلك الا لما سبق الى ألسنتهم من ملكة اللسان الآخر حتى ان طالب العلم من أهل هذه الاصلين اذا طلبه بين
أهل اللسان العربي جاء مقصرا في معارفه عن الغاية والتحصيل وما أتى الامن قبل اللسان وقد تقدم لك من
قبل أن الاصلين واللغات شبيهة بالصنائع وقد تقدم لك أن الصنائع وملكاتها لا تزدحم وأن من سبقت له ابادة
في صناعة فقل أن يجيد أخرى أو يستولي فيها على الغاية والله خلقكم وما تعملون

﴿فصل في صناعة الشعر ووجوب علمه﴾

هذا الفن من فنون كلام العرب وهو المسمى بالشعر عندهم ويوجد في سائر اللغات الا بالان انما تكلم في
الشعر الذي للعرب فان أمكن أن يجده فيه أهل اللسان الاخرى مقصودهم من كلامهم والافلك لسان أحكام
في البلاغة تخصه وهو في لسان العرب غريب التزعة عزيز المنهى اذ هو كلام مفصل قطعاً قطعاً متساوية في الوزن
متحدة في الحرف الاخير من كل قطعة وتسمى كل قطعة من هذه القطعات عندهم بيتا ويسمى الحرف الاخير
الذي تنفق فيه روياء وقافية وتسمى جملة الكلام الى آخره قصيدة وكلية وينفرد كل بيت منه باقائه في تراكيبه
حتى كأنه كلام وحده مستقل عما قبله وما بعده واذا أفرد كان تاما في ما به في مدح أو نسيب أو رثاء فيحضر
الشاعر على اعطاء ذلك البيت ما يستقل في اقائه ثم يستأنف في البيت الاخر كلاما اخر كذلك ويستطرد
الخروج من فن الى فن ومن مقصود الى مقصود يأن يوطئ المقصود الاول ومعانيه الى أن تناسب المقصود الثاني
ويبعد الكلام عن التناقض كما يستطرد من التسيب الى المدح ومن وصف البدياء والطلول الى وصف الركاب أو
الخيال أو الطيف ومن وصف المدوح الى وصف قومه وعساكره ومن التفعيع والعزاء في الرثاء الى التأثر وأمثال
ذلك ويراعى فيه اتفاق القصيدة كلها في الوزن الواحد حذرا من أن يتساهل الطبع في الخروج من وزن الى وزن

يقاربه فقد يتحقق ذلك من أجل المقاربة على كثير من الناس ولهذه الموازين شروط وأحكام تضمنها علم العروض وليس كل وزن يتفق في الطبع استعماله العرب في هذا الفن وانما هي أوزان مخصوصة يسميها أهل تلك الصناعة الجور وقد حصروها في خمسة عشر مجرا يعني أنهم لم يجدوا العرب في غيرها من الموازين الطبيعية نظما واعلم أن فن الشعر من بين الكلام كان شريفا عند العرب ولذلك جعلوه ديوان علومهم وأخبارهم وشاهد صوابهم وخطئهم وأصلا يرجعون إليه في الكثير من علومهم وحكمهم وكانت ملكته مستحكمة فيهم شأن الملكات كلها والملكات الإنسانية كلها انما تكتسب بالصناعة والارتياض في كلامهم حتى يحصل شبه في تلك الملكة والشعر من بين فنون الكلام صعب المأخذ على من يريد اكتساب ملكته بالصناعة من المتأخرين لاستقلال كل بيت منسه بأنه كلام تام في مقصوده ويصلح أن يترددون ما سواه فيحتاج من أجل ذلك إلى نوع تليق في تلك الملكة حتى يفرغ الكلام الشعري في قوالبه التي عرفت له في ذلك المتي من شعر العرب ويبرزه مستقلا بنفسه ثم يأتي بيت آخر كذلك ثم بيت ويستكمل الفنون الواقية بمقصوده ثم يناسب بين البيوت في موالات بعضها مع بعض بحسب اختلاف الفنون التي في القصيدة ولصعوبة منجاة وغرابة فنه صكان محكا للقرايح في استجداء أساليبهم وتعدا الأفكار في تنزيل الكلام في قوالبه ولا يكتفي فيه ملكة الكلام العربي على الإطلاق بل يحتاج بخصوصه إلى تليق ومحاولة في رعاية الأساليب التي اختصتها العرب بها واستعمالها ولذا ذكر هنا سلك الأسلوب عند أهل هذه الصناعة وما يريدون بها في إطلاقهم قاعلم أنها عبارة عندهم عن المنوال الذي يلجج فيه التراكيب والقالب الذي يفرغ فيه ولا يرجع إلى الكلام باعتبار إفادته أصل المعنى الذي هو وظيفة الأعراب ولا باعتبار إفادته كمال المعنى من خواص التراكيب الذي هو وظيفة البلاغة والبيان ولا باعتبار الوزن كما استعمله العرب فيه الذي هو وظيفة العروض فهذه العلوم الثلاثة خارجة عن هذه الصناعة الشعرية وانما ترجع إلى صورة ذهنية للتراكيب المنظمة كلية باعتبار انطباقها على تركيب خاص وتلك الصورة ينتزعها الذهن من أعيان التراكيب وأنضاضها ويصيرها في الخيال كالقالب أو المنوال ثم يتقن التراكيب الصحيحة عند العرب باعتبار الأعراب والبيان فيصيرها في صا كما يفعل البناء في القالب أو النسيج في المنوال حتى يتسع القالب بحصول التراكيب الواقية بمقصود الكلام ويقع على الصورة الصحيحة باعتبار ملكة اللسان العربي فيه فان لكل فن من الكلام أساليب تختص به وتوجد فيه على أشباه مختلفة فسؤال الطول في الشعر يكون بضمطاب الطول كقوله يا دارمة بالعليا فالسند ويكون باستدعاء الصب للوقوف والسؤال كقوله قفان آل الدار التي خف أهلها أو باستكفاء الصب على الطلل كقوله قفانك من ذكرى حبيب ومنزل أو بالاستفهام عن الجواب لمخاطب غير معين كقوله ألم تسأل فتخبرك الرسوم ومثل تحية الطول بالاص لمخاطب غير معين بخصيتها كقوله حي الديار بجانب الغزل أو بالدعاء لها بالسقا كقوله اسقى طولهم أجش هذيم * وغدت عليهم نضرة ونعيم

أو سؤاله السقا لها من البرق كقوله

يا برق طالع منزلا بالبرق * واجد السحاب لها حذاء الاتيق

أو مثل التقيج في الجزع باستدعاء البكاء كقوله

كذا قيليل الخطب وليفدح الامر * فليس لعين لم يقض ماؤها عذر

أو باستعظام الجاد كقوله أرايت من جلا على الاعواد أو بالتسجيل على الاكوان بالمصيبة لتقدم كقوله

منيات العشب لاحام ولا راغ * مضى الردي بطويل الرمح والسباع

أو بالانكار على من لم يتجمع له من الجادات كقول الخاريجة

أيا شجر الخابور مالك مورقا * كأنك لم تجزع على ابن طريفة

أو بهتة فريقه بالراحة من ثقل وطأته كقوله

ألقى الرماح ربيعة بن زار * أودي الردي بفرقة المغوار

وأما مثل ذلك كثير في سائر فنون الكلام ومذاهبه وينتظم التراكيب فيه بالجل وغير الجل انشائية وخبرية ايجابية ونegative وغير متفقة ومفصلة وموصولة على ما هو شأن التراكيب في الكلام العربي في مكان كل كلمة

من الأخرى يتردد فيه ما تستفيد به بالارتياض في أشعار العرب من القالب الكلي المجرد في الذهن من
التركيب المعينة التي يتطبق ذلك القالب على جميعها فان مؤلف الكلام هو كالبنا أو النساخ والصورة الذهنية
المنطبقة كلقالب الذي يبنى فيه أو المنوال الذي ينسج عليه فان خرج عن القالب في بناءه أو عن المنوال في نسجه
كان فاسدا ولا تقوان ان معرفة قوانین البلاغة كافية في ذلك لاننا نقول قوانین البلاغة انما هي قواعد علمية
قياسية تفيد جواز استعمال التركيب على هياتها الخاصة بالقياس وهو قياس على صحيح مطرد كما هو قياس
القوانين الاعرابية وهذه الاساليب التي نحن نقررها ليست من القياس في شيء انما هي هيئة ترتفع في النفس
من تتبع التركيب في شعر العرب بل يرتفع على اللسان حتى تستحكم صورته في تفيد بها العمل على مثالها
والاختذاء بها في كل تركيب من الشعر كما قد من ذلك في الكلام باطلاق وان القوانين العلمية من العربية
والبيان لا تفيد تعليمه بوجه وليس كل ما يصح في قياس كلام العرب وقوانينه العلمية استعماله وانما المستعمل
عندهم من ذلك انحاء معروفة يطالع عليها الحافظون لكلامهم تتدرج صورتها تحت تلك القوانين القياسية فاذا
نظر في شعر العرب على هذا النحو وبهذه الاساليب الذهنية التي تصير كالقوالب كان نظرا في المستعمل من تراكيبهم
لا فيما يقتضيه القياس وهذا قلنا ان الحاصل لهذه القوالب في الذهن انما هو حفظ أشعار العرب وكلامهم وهذه
القوالب كما تكون في المنظوم تكون في المنثور فان العرب استعملوا كلامهم في كلا الفنين وجاءوا به مفصلا
في النوعين في الشعر بالقطع الموزونة والقوافي المقيدة واستقلال الكلام في كل قطعة وفي المنثور يعتبرون
الموازنة والتشابه بين القطع غالباً وقد يقيده بالاسجاع وقد يرسلونه وكل واحدة من هذه معروفة في لسان
العرب والمستعمل منها عندهم هو الذي يبنى مؤلف الكلام عليه تأليفه ولا يعرفه الا من حفظ كلامهم حتى
يتجرد في ذهنه من القوالب المعينة الشخصية قالب كلي مطلق يحذو وحذوه في التأليف كما يحذو البناء على
القالب والنساخ على المنوال فلماذا كان من تأليف الكلام متفردا عن نظر النحوي والبيان والعروضي نعم
ان مراعاة قوانين هذه العلوم شرط فيه لا يتم بدونها فاذا تحصلت هذه الصفات كلها في الكلام اختص بنوع من
النظر لطيف في هذه القوالب التي يسمونها أساليب ولا يفيد الا حفظ كلام العرب نظماً ونثراً واذا تقرر معنى
الاسلوب ما هو فليدكر بعده حديثاً اورسما للشعر به تفهم حقيقة على صعوبة هذا الغرض فانما نقف عليه لاحد
من المتقدمين في بيان قول العروضيين في حقه انه الكلام الموزون الملقى ليس يحذف لهذا الشعر الذي نض
بصدده ولا رسم له وصناعتهم انما تنظر في الشعر باعتبار ما فيه من الاعراب والبلاغة والوزن والقوالب الخاصة
فلا جرم ان حذوهم ذلك لا يصلح له عندنا فلا بد من تعريف بعيننا حقيقة من هذه الحقيقة فنقول الشعر هو
الكلام البليغ المبني على الاستعارة والوصاف المفصل بأجزاء متفقة في الوزن والروي مستقل كل جزء منها
في غرضه ومقصده عما قبله وبعده الجاري على أساليب العرب المخصوصة به فقولنا الكلام البليغ جنس وقولنا
المبني على الاستعارة والوصاف فصل عما يخلو من هذه فانه في الغالب ليس بشعر وقولنا المفصل بأجزاء متفقة
الوزن والروي فصل له عن الكلام المنثور الذي ليس بشعر عند الكل وقولنا مستقل كل جزء منها في غرضه
ومقصده عما قبله وبعده بيان الحقيقة لان الشعر لا تكون ألياته الا كذلك ولم يفصل به شيء وقولنا الجاري على
الاساليب المخصوصة به فصل له عما لم يجز منه على أساليب العرب المعروفة فانه حينئذ لا يكون شعر انما هو كلام
منظوم لان الشعر له أساليب تخصه لا تكون للمنثور وكذا أساليب المنثور لا تكون للشعر فاما كان من الكلام
منظوماً وليس على تلك الاساليب فلا يكون شعراً وبهذا الاعتبار كان الكثير من اقيناء من شيوخنا في هذه
الصناعة الادبية يرون ان نظم المتنبي والمعري ليس هو من الشعر في شيء لانهم لم يجزوا على أساليب العرب من
الام عند من يرى ان الشعر يوجد للعرب وغيرهم ومن يرى أنه لا يوجد لغيرهم فلا يحتاج الى ذلك ويقول مكانه
الجاري على اساليب المخصوصة واذا قد فرغنا من الكلام على حقيقة الشعر فليرجع الى الكلام في كيفية عمله
فنقول اعلم ان لعمل الشعر واحكام صناعته شروطاً اولها الحفاظ من جنسه أي من جنس شعر العرب حتى تنشأ
في النفس ملكة ينسج على منوالها ويختار المحفوظ من الخزانة التي بالكثير الاساليب وهذا المحفوظ المختار أقل
ما يكفي فيه شعر شاعر من النحول الاسلاميين مثل ابن أبي ربيعة وكثير وذي الرمة وجربروا بنو تواس وحبيب
والبحري والزحبي وأبي فراس وأكثره شعر ككاتب الاغاني لانه جمع شعراً أهل الطبقة الاسلامية كله والخيار من

شعر الجاهلية ومن كان خالياً من المحفوظ فخطه قاصر ردى ولا يعطيه الرونق والحلاوة الاكثر المحفوظ فن قل حفظه أو عدم لم يكن له شعر وانما هو نظم ساقط واجتناب الشعر أو لم يكن له محفوظ ثم بعد الامتلاء من الحفظ وشخذ القريحة للتسج على المنوال يقبل على النظم وبالاكثر منه تستحكم ملكته وترسخ ورعا يقال ان من شرطه نسيان ذلك المحفوظ لتعجى رسوم الحرفية الظاهرة اذ هي صادقة عن استعمالها بعينها فاذا نسيها وقد تكيفت النفس بها لتعش الاسلوب فيها كانه منوال يأخذ بالتسج عليه بأمثالها من كلمات أخرى ضرورة ثم لا بد له من الخلوة واستجماعة المكان المنظور فيه من المياه والازهار وكن هذا المسموع لاستنارة القريحة باستجماعها وتنشيطها بجلال السرور ثم مع هذا كله فشرطه أن يكون على جهام ونشاط فذلك أجمع له وأنشط للقريحة أن تأتي بمثل ذلك المنوال الذي في حفظه قالوا وخير الاوقات لذلك اوقات البكور وعند الهبوب من النوم وفراغ المعدة ونشاط الفكر وفي هؤلاء الجاهم ورعا قالوا ان من بواعثه العشق والانتشاء ذكر ذلك ابن رشيق في كتاب العمدة وهو الكتاب الذي انفرد بهذه الصناعة واعطاه حقها ولم يكتب فيها أحد قبله ولا بعده مثله قالوا فان استصعب عليه بعد هذا كله فليتركه الى وقته آخر ولا يكره نفسه عليه وليكن يشاء البيت على القافية من أول صوغه ونسجه بعضها وبين الكلام عليها الى آخره لانه ان غفل عن بناء البيت على القافية صعب عليه وضعها في محله افر بما تفي نافرة قفقه واذا سمح الخاطر بالبيت ولم يناسب الذي عنده فليتركه الى موضعه الا ليق به فان كل بيت مستعمل بنفسه ولم يبق الا المناسبة فليقتصر فيها كما يشاء وليراجع شعره بعد الخلاص منه بالتنقيح والنقد ولا يرضى به على الترتك اذا لم يبلغ الاجادة فان الانسان مفتون بشعره اذ هو نبات فكمرة واخترع قريحته ولا يستعمل فيه من الكلام الا الافصح من التراكيب والخالص من الضرورات اللسانية فليجربها قلنما تنزل بالكلام عن طبقة البلاغة وقد حطرت أمة اللسان عن الموادر تكاب الضرورة اذ هو في سعة منها بالعدل عنها الى الطريقة المثلى من الملائكة ويحجب أيضا المعتمد من التراكيب جهده وانما يقصد منها ما كانت معانيه تسابق ألفاظه الى الفهم وكذلك كثرة المعاني في البيت الواحد فان فيها نوع تعقيد على الفهم وانما المختار منه ما كانت ألفاظه طبقة على معانيه أو أوفى فان كانت المعاني كثيرة كان حشوا واستعمل الذهن بالفروض عليها فنزع الذوق عن استيفاء مدركه من البلاغة ولا يكون التعرسل الا اذا كانت معانيه تسابق ألفاظه الى الذهن ولهذا كان مؤخر ما رجعهم الله يعيرون شعر أبي بكر بن خلفا جة شاعر شرق الاندلس لكثرة معانيه وازدحامها في البيت الواحد كما كانوا يعيرون شعر المتنبى ولعل عري بعدم التسج على الاساليب العريية كما تر فكان شعرهما كلاهما منظوما مازلا عن طبقة الشعر والحاكم بذلك هو الذوق وليحجب الشاعر أيضا الجوشى من الالفاظ والمقصور وكذلك السوقي المبتذل بالتداول بالاستعمال فانه ينزل بالكلام عن طبقة البلاغة أيضا فيصير مبتذلا ويقرب من عدم الافادة كقولهم النار حارة والسماء فوقنا ويعتد ما يقرب من طبقة عدم الافادة بعد عن رتبة البلاغة اذ هما طرفان ولهذا كان الشعر في الربايات والنبويات قليل الاجادة في الغالب ولا يصدق فيه الا الفحول وفي القليل عن العشر لان معانيها متداولة بين الجمهور وقصير مبتذلة لذلك واذا تعذر الشعر بعد هذا كله فليرأوه ويعاوده فان القريحة مثل الضرع يدرب بالاعتدال ويخفف بالترك والاهمال وبالجله فهذه الصناعة وتعلمها مستوفى في كتاب العمدة لابن رشيق وقد ذكرنا منها ما حضرنا بحسب الجهد ومن أراد استيفاء ذلك فعليه بذلك الكتاب ففيه البعثة من ذلك وهذه نبذة كافية والله المعين وقد نظم الناس في أمر هذه الصناعة الشعرية ما يجب فيها ومن أحسن ما قيل في ذلك وأظنه لابن رشيق

قوله أبي بكر وفي نسخة أبي
استحق اه

لعن الله صنعة الشعر ماذا * من صنوف الجهال منه لقينا
يؤثرون القريب منه على ما * كان سهلا للسامعين مينا
ويرون المحال معني صحيا * وخفي الكلام شياعينا
يجهلون الصواب شبه ولا يد * يرون الجهل أنهم يجهلونا
فههم عند من سوانا بلامو * ن وفي الحق عندنا بعدونا
انما الشعر ما يناسب في المنظم وان كان في الصفات فنونا
فاني بعضه يشاك كل بعضا * وأهانت له الصدور المتونا

كل معنى أتاك منه على ما * تمنى ولم يكن أو يكونا
قنأه من البيان إلى أن * كاد حسنايين للناظر ينأ
فكان الالفاظ منه وجوه * والمعاني ركن فيها عيوننا
انما في المرام حسب الاماني * يتحلى بحسنه المتشددونا
فاذا ما مدحت بالشعر حرا * رمت فيه مذاهب المشتيننا
فجعلت التسيب سهلا قريبا * وجعلت المديح صدقا مينا
وتعليت ما يهيجن في السميع * وان كان لفظه موزونا
واذا ما عرضته بهجاء * عبت فيه مذاهب المرقيننا
فجعلت التصريح منه دواء * وجعلت التعريض داء دينا
واذا ما بكيت فيه على العا * دين يوما للبين والظاعيننا
حلت دون الاسى وذلت ما كا * ن من الدمع في العيون مصونا
ثم ان كنت عاتبا جئت بالوعيد * وعيدا وبالصعوبة لينا
فمتركت الذي عبت عليه * حذرا آمنا عزيزا مهينا
وأصح القريض ما قارب النظم * وان كان واخفا مستينا
فاذا قيل أطمع الناس ما را * واذا ريم أعجز المعجزينا
ومن ذلك أيضا قول بعضهم

الشعر ما قومت ربع صدوره * وشددت بالتهذيب أسر متونه
ورأيت بالأطياب شعب صدوعه * وقخت بالإيجاز عور عيونيه
وجعت بين قريبيه ويعيده * وجعت بين محبه ومعينيه
واذا ما دحت به جوادا ما جيدا * وقضيت به بالشكر حتى ديونه
أصفيت به بقتل ور ضيته * وخصصته بخطرته وغيته
فصكون جزلا في مساق صنوفه * ويكون سهلا في اتساق فنونه
واذا ما بكيت به الديار وأهلها * أجريت للعززون ماء شؤونه
واذا أردت كتابة عن ربيته * باينت بين ظهيرة وبطونه
فجعلت سماعه يشوب شكوكه * بشوته وظنونه يقينيه

﴿فصل في ان صناعة النظم والنثر انما هي في الالفاظ لا في المعاني﴾

اعلم ان صناعة الكلام نظاما ونثرا انما هي في الالفاظ لا في المعاني وانما المعاني تبع لها وهي اصل فالصانع الذي
يحاول ملكة الكلام في النظم والنثر انما يحاولها في الالفاظ بحفظ أمثالها من كلام العرب ليكثر استعماله
وجريه على لسانه حتى تستقر له الملكة في لسان مضر ويخلص من العجة التي ربي عليها في جيله ويفرض نفسه
مثل وليد ينشأ في جيل العرب ويلقن لغتهم كما يلقتها الصبي حتى يصير كانه واحد منهم في لسانهم وذلك انما قد منا
أن اللسان ملكة من الملكات في النطق يحاول تحصيلها بتكرارها على اللسان حتى تحصل والذي في اللسان
والنطق انما هو الالفاظ وانما المعاني فهي في الضمائر وأيضا فالمعاني موجودة عند كل واحد وفي طوع كل فكر
منها ما يشاء ويرضى فلا يحتاج الى صناعة وتأليف الكلام للعبارة عنها هو المحتاج للصناعة كما قلناه وهو بمثابة
القوالب للمعاني فكما أن الاواني التي يغترف بها الماء من البحر منها آنية الذهب والفضة والصدف والزجاج
والخزف والماء واحد في نفسه ويختلف الجودة في الاواني المملوءة بالماء باختلاف جنسها لا باختلاف الماء
كذلك جودة اللغة وبلاغتها في الاستعمال تختلف باختلاف طبقات اللام في تأليفه باعتبار تطبيقه
على المقاصد والمعاني واحدة في نفسها وانما الجاهل بتأليف الكلام وأسايله على مقتضى ملكة اللسان
اذا حاول العبارة عن مقصوده ولم يحسن بمشابهة المقعد الذي يروم التبرؤ ولا يستطيعه لانه ان القدرة عليه

(فصل في ان حصول هذه الملكة بكثرة الحفظ وجودها بمجودة المحفوظ)

قد قدمنا أنه لا بد من كثرة الحفظ لمن يروم تعلم اللسان العربي وعلى قدر جودة الحفظ وطبقته في جنسه وكثرته وقلته تكون جودة الملكة الحاصلة عنه للمحافظة في كان محفوظه شعر حبيب أو العنابي أو ابن المعتز أو ابن هاني أو الشريف الرضي أو رسائل ابن المقفع أو سهل بن هرون أو ابن الزيات أو البديع أو الصابي تكون ملكته أجيود وأعلى مقاماً ورتبة في البلاغة من يحفظ شعر ابن سهل من المتأخرين أو ابن النيسيه أو ترسل البيسانى أو العماد الاصبهانى فنزل طبقة هؤلاء عن أولئك يظهر ذلك للبصير الناقد صاحب الذوق وعلى مقدار جودة المحفوظ أو المسموع تكون جودة الاستعمال من بعده ثم اجادة الملكة من بعده هما فيما ارتقاء المحفوظ في طبقته من الكلام ترتقى الملكة الحاصلة لان الطبع انما يتسج على صنوالمها وتمت وقوى الملكة بتغذيتها وذلك أن النفس وان كانت في جبلتها واحدة بالنوع فهي تختلف في المشر بالقوة والضعف في الادراكات واختلافها انما هو باختلاف ما يرد عليها من الادراكات والملكات والالوان التي تكيفها من خارج فبهذه يتم وجودها وتخرج من القوة الى الفعل صورتها والملكات التي تحصل لها انما تحصل على التدرج كما قدمناه تما الملكة الشعرية تنشأ بحفظ الشعر وملكة الكتابة بحفظ الاسجاع والترسل والعلية بمخالطة العلوم والادراكات والابحاث والانتظار والفقهية بمخالطة الفقه وتنظيم المسائل وتقريرها وتخرج الفروع على الاصول والتصوفية الربانية بالعبادات والاذكار وتطويل الحواس الظاهرة بالخلوة والافتقار عن اتخلق ما استطاع حتى تحصل له ملكة الرجوع الى حسمه الباطن وروحه وينقلب بانيه وكذا ساثرها وللنفس في كل واحد منها لون تتكيف به وعلى حسب ما نشأت الملكة عليه من جودة أو رداءة تكون تلك الملكة في نفسها ملكة البلاغة العالية الطبقة في جنسها انما تحصل بحفظ العالي في طبقته من الكلام ولهذا كان الفقهاء وأهل العلوم كلهم قاصرين في البلاغة وما ذلك الا لما يسبق الى محفوظهم ويمتلى به من القوانين العلمية والعبارات الفقهية الخارجة عن أسلوب البلاغة والنزلة عن الطبقة لان العبارات عن القوانين والعلوم لاحظ لها في البلاغة فاذا سبق ذلك المحفوظ الى الفكر وتكونت به النفس جاءت الملكة الناشئة عنه في غاية القصور وانحرفت عياراته عن أساليب العرب في كلامهم وهكذا يخدش شعر الفقهاء والنجاة والمتكلمين والنظار وغيرهم من لم يمتلى من حفظ النقي الخ من كلام العرب (أخبرني) صاحبنا الفاضل أبو القاسم بن رضوان كاتب العلامة بالدولة المرينية قال ذا كرت يوما صاحبنا أبا العباس بن شعيب كاتب السلطان أبي الحسن وكان المتقدم في البصر باللسان لعهد فأنشدته مطلع قصيدة ابن التحوي ولم أنسها له وهو هذا

لم أدر حين وقعت بالاحلال ما الفرق بين جديدها والبالى

فتسأل لي على البدئية هذا شعر فقيه فقلت له ومن أين لك ذلك قال من قوله ما الفرق اذهي من عبارات الفقهاء وليست من أساليب كلام العرب فقلت له الله أبوك انه ابن التحوي وأما الكتاب والشعراء فليسوا كذلك لتخيرهم في محفوظهم ومخالطتهم كلام العرب وأساليبهم في الترسل واتقائهم له الجيد من الكلام * ذا كرت يوما صاحبنا أبا عبد الله بن الخطيب وزير الملوك بالاندلس من بني الاخر وكان الصدر المتقدم في الشعر والكتابة فقلت له أجد استصعابا على في نظم الشعر متى رمته مع بصري به وحفظي للجيد من الكلام من القرآن والحديث وفنون من كلام العرب وان كان محفوظي قليلا واثمنا آيت والله أعلم من قبل ما حصل في حفظي من الاشعار العلمية والقوانين التأليفية فاني حفظت قصيدة الساطبي الكبرى والصغرى في القراءات وتدارست كتابي ابن الحاجب في الفقه والاصول وجل الخوي في المنطق وبعض كتاب التسهيل وكثيرا من قوانين التعليم في النجاس فامتلا محفوظي من ذلك وخذش وجه الملكة التي استعدت لها بالتحفوظ الجيد من القرآن والحديث وكلام العرب فعاق القريحة عن بلوغها فنظر الى ساعة مجبأ ثم قال لله أنت وهل يقول هذا الاشك * ويظهر لك من هذا الفصل وما تقر فيه سر آخر وهو اعطاء السبب في أن كلام الاسلاميين من العرب أعلى طبقة في البلاغة واذا واقفاه من كلام الجاهلية في منشورهم ومنظومهم فانما نجد شعر حسان بن ثابت وعمر بن أبي ربيعة والخطيبه وجرير والفرزدق ونصيب وغيلان ذي الرمة والاحوص وبشار بن كرام كلام السلف من العرب في الدولة الاموية

وصدرا من الدولة العباسية في خطهم وترسلهم ومحاورة لهم للملوك أرفع طبقة في البلاغة من شعر النايغة وعنترة وابن كثوم وزهير وعلمة بن عبدة وطرفة بن العبد ومن كلام الجاهلية في منشورهم ومحاورة لهم والطبع السليم والذوق الصحيح شاهدان بذلك لناقد البصير بالبلاغة والسبب في ذلك أن هؤلاء الذين أدركوا الاسلام سمعوا الطبقة العالية من الكلام في القرآن والحديث اللذين يحجز البشر عن الاتيان بمثلهم ما لكونها وولت في قلوبهم ونشأت على اساسها نفوسهم فنهضت طباعهم وارتقت ملكاتهم في البلاغة على ملكات من قبلهم من أهل الجاهلية من لم يسمع هذه الطبقة ولا نشأ عليها فكان كلامهم في نظمهم ونثرهم أحسن ديباجة وأصنى رونقا من أولئك وأرفع مبنى وأعدل تنقيفا بما استفادوه من الكلام العالي الطبقة وتامل ذلك يشهد لك ذوقك ان كنت من أهل الذوق والتبصر بالبلاغة * ولقد سألت يوما شيخنا الشريف أبا القاسم قاضي غرناطة لعهدنا وكان شيخ هذه الصناعة أخذ بسببته عن جماعة من مشيختها من تلاميذ الشلوبيين واستبحر في علم اللسان وجاء من وراء الغاية فيه فسأله يوما ما بل العرب الاسلاميين أعلى طبقة في البلاغة من الجاهليين ولم يكن يستكثر ذلك بذوقه فسكت طويلا ثم قال لي والله ما أدري فقلت أعرض عليك شيئا يظهر لي في ذلك ولعله السبب فيه وذكرته هذا الذي كتبت فسكت مجيبا ثم قال لي يا فقيه هذا كلام من حقه أن يكتب بالذهب وكان من بعدها يؤثر محلي ويصيح في مجالس التعليم الى قولي ويشهد لي بالتباهة في العلوم والله خالق الانسان وعلمه البيان

(فصل في ترفع أسل المراتب عن انحلال الشعر)

اعلم أن الشعر كان ديوانا للعرب فيه علومهم وأخبارهم وحكمهم وكان رؤساء العرب منافسين فيه وكلاوا يقفون بسوق عكاظ لانشاده وعرض كل واحد منهم ديباجته على فحول الشان وأهل البصر اقيموا حوله حتى انتهوا الى المناغاة في تعليق أشعارهم بأركان البيت الحرام موضع جهم وبيت ابراهيم كما فعل امرؤ القيس بن حجر والتابعه الذبياني وزهير بن أبي سلمى وعنترة بن شداد وطرفة بن العبد وعالمية بن عبدة والاعشى وغيرهم من أصحاب المعلقة السبع فانه انما كان يتوصل الى تعليق الشعر بها من كان له قدرة على ذلك بقومه وعصبيته ومكانه في مضر على ما قيل في سبب تسميتها بالمعلقة ثم انصرف العرب عن ذلك قول الاسلام بما شغلهم من أمور الدين والنبوة والوحى وما أدهشهم من أسلوب القرآن ونظمه فأخسوا عن ذلك وسكتوا عن الخوض في النظم والثر ما تأثم استقر ذلك وأفس الرشد من الله ولم ينزل الوحي في تحريم الشعر وحظره وسمعه النبي صلى الله عليه وسلم وأتاب عليه فرجعوا حيث نزل اليه منهم من كان لعمر بن أبي ربيعة كبير قريش لذلك العهد مقامات فيه عالية وطبقة من رفعة وكان كثيرا ما يعرض شعره على ابن عباس فيقف لاستماعه مجيبا به ثم جاء من بعد ذلك الملك والدولة العزيزة وتقرب اليهم العرب بأشعارهم بمدحهم بها وبمجيزهم باللقاء بأعظم الجواهر على نسبة الجودة في أشعارهم ومكانهم من قومهم ويحرمون على استهداء أشعارهم بطلعون منها على الآثار والأخبار واللغة وشرف اللسان والعرب يطالبون وليد هم يحفظها ولم ينزل هذا الشأن أيام بني أمية وضد رامن دولة بني العباس وانظر ما نقله صاحب العقد في مساهمة الرشيد للاصمعي في باب الشعر والشعراء فيجد ما كان عليه الرشيد من المعرفة بذلك والرسوخ فيه والعناية باتحاله والتبصر بجيد الكلام ورديته وكثرة محفوظه منه ثم جاء خاق من بعدهم لم يكن اللسان لسانهم من أجل العجمة وتقصيرها باللسان وانما تعلموه صناعة ثم مدحوا بأشعارهم أمراء الججم الذين ليس اللسان لهم طالين معروفهم فقط لا سوى ذلك من الاعراض كما فعله حبيب والبحترى والتمني وبن هاني ومن بعدهم الى هلم جتر اقصار عرض الشعر في الغالب انما هو الكذب والاستجداء لذهاب المنافع التي كانت فيه للاولين كما ذكرناه آنفا وأنف منه لذلك أهل الهمم وال مراتب من المتأخرين وتغير الحال وأصبح تعاطيه هجنة في الرياسة ومذمة لاهل المناصب الكبيرة والله متبلي الليل والنهار

(فصل في شمار العرب واهل الامصار لهذا العهد)

اعلم أن الشعر لا يختص باللسان العربي فقط بل هو موجود في كل لغة سواء كانت عربية أو عجمية وقد كان في القرس شعراء وفي يونان كذلك وذكر منهم ارسطو في كتاب المنطق أثميروس الشاعر وأثن عليه

وكان في جميع أرباب شعراء متقدمون ولما فسد لسان مضر ولغتهم التي دقوت مقاييسها وقوانين أعرابها وفسدت
اللغات من بعد بحسب ما خالطها وما زجها من العجمة فكانت تتحلل العرب بأقسامهم لغة خالفت لغة سلفهم
من مضر في الأعراب جملة وفي كثير من الموضوعات اللغوية وبناء الكلمات وكذلك الحضر أهل الأمصار
نشأت فيهم لغة أخرى خالفت لسان مضر في الأعراب وأكثر الأوضاع والتصارييف وخالفت أيضا لغة الجبل
من العرب لهذا العهد واختلفت هي في نفسها بحسب اصطلاحات أهل الآفاق فلاهل الشرق وأمصاره
لغة غير لغة أهل المغرب وأمصاره وتخالفتها أيضا لغة أهل الأندلس وأمصاره ثم لما كان الشعر موجودا
بالطبع في أهل كل لسان لأن الموازين على نسبة واحدة في أعداد المخزكان والسواكن وتقابلها موجودة
في طباع البشر فلم يجر الشعر بقدران لغة واحدة وهي لغة مضر الذين كانوا يقولون وقرسان ميدانه حسبا
اشتهر بين أهل المنطقة بل كل جبل وأهل كل لغة من العرب المستعجمين والحضر أهل الأمصار يتعاطون منه
ما يطأونهم في التبحر به ورصف بساتنه على مهيع كلامهم فأما العرب أهل هذا الجبل المستعجمون عن لغة سلفهم
من مضر فيقرضون الشعر لهذا العهد في سائر الأعراب على ما كان عليه سلفهم المستعجمون ويأتون منه
بالمطولات مشقولة على مذاهب الشعر وأغراضه من النسيب والمدح والزنا والهجاء ويستطردون في الخروج
من فن إلى فن في الكلام وربما هجموا على المقصود لأول كلامهم وأكثر ابتدائهم في قصائدهم باسم الشاعر ثم
بعد ذلك يتسبون فأهل أمصار المغرب يسمون هذه القصائد بالأصمعيات نسبة إلى الأصمعي راوية العرب في
أشعارهم وأهل المشرق من العرب يسمون هذا النوع من الشعر بالبدوي وربما يلحنون فيه ألحانا بسيطة
لاعلى طريقة الصناعة الموسيقية ثم يغنون به ويسمون الغناء به باسم الحوراني نسبة إلى حوران من أطراف
العراق والشام وهي من منازل العرب البادية وما كنهم إلى هذا العهد ولهم فن آخر كثير التداول في نظمهم
يحيثون به معصبا على أربعة أجزاء يتخالف آخرها الثلاثة في رويته ويلتزمون القافية الرابعة في كل بيت إلى آخر
القصيدة شيئا بالمربع والخمس الذي أخذته المتأخرون من المولدين ولهؤلاء العرب في هذا الشعر بلاغة
فاقية وفيهم القهول المتأخرون والكثير من المتبحرين للعلوم لهذا العهد وخصوصا علم اللسان يستنكر هذه
الفنون التي لهم إذا سمعها وجميع نظمهم إذا أُنشد ويعتقد أن ذوقه انما يبا عنها لاستعجمانها وفقدان الأعراب منها
وهذا الغناء من فقدان الملكة في لغتهم فلا يحصل له ملكة من ملكاتهم لشبه له طبعه وذوقه يلا غنها ان كان
سليما من الآفات في فطرته ونظيره والا فالأعراب لا مدخل له في البلاغة انما البلاغة مطابقة الكلام للمقصود
ولمقتضى الحال من الوجود فيه سواء كان الرفع والاعلى الفاعل والنصب والاعلى المفعول أو بالعكس وانما يدل
على ذلك قرأت الكلام كما هو لغتهم هتمة بالدلالة بحسب ما يصطح عليه أهل الملكة فاذا عرف اصطلاح في ملكة
واشتهر صحت الدلالة واذا طبقت تلك الدلالة المقصود ومقتضى الحال صحت البلاغة ولا عبرة بقوانين النحاة
في ذلك أساليب الشعر وقوته موجودة في أشعارهم هذه ما عدا حركات الأعراب في أواخر الكلام فان غالب
كلامهم موقوفة الآخر ويتم غندهم الفاعل من المفعول والمبتدأ من الخبر وقرأت الكلام لا يجر كات الأعراب
فن أشعارهم على لسان الشريف ابن هاشم يكي الجازية بنت سرحان ويذكر نظمها مع قومها إلى المغرب

قال الشريف ابن هاشم — * ترى كبدى حزا شكت من زفيرها
يعزل لاعلام اين مارات خاطري * يرذا عسلا م البدوي يلقى عصيرها
وماذا شكات الروح مما طرأ لها * عذاب ودايع ثلث الله خبيرها
يحسن قطاع عامري ضميرها * طوى وهند جاني ذكيرها
وعادت كخواره في يد غاسل * على مثل شوك الطلع عقدوا سيرها
تجابدوها اثمين والزعينهم * على شول لعه والمعافى جريها
وبانت دموع العين ذارقات لسانها * شبه حوار السنواني يدبرها
تدارك منها الهم حذرا ورادها * مروان يحيى متراكبا من صيرها
لصب من القيعان من جانب الصفا * عيون ولحان البرق في غديرها
ها أيقنى منى سنا بعت غدوة * بغداد ناحت منى حتى فقيرها

وتنادى المنادى بالرحيل وشددوا * وعرج غاربها على مستعيرها
 وشدها الادهم دياب بن غانم * على يد ماضى وليد مقرب ميرها
 وقال لهم حسن بن سرحان غزبوا * وسوقوا التجوع ان كان ناهون ميرها
 ويدلص وسدها بالتساح * وباليمن لا يجحدوا في صغيرها
 غدرني زمان السفح من عابس الوغى * وما هككان يرى من حير وميرها
 غدرني وهو زعم صديقي وصاحبي * وناليسه مامن درمي ما يديرها
 ورجع يقول لهم بلاد ابن هاشم * لخير البـلاد المعطشه ما يغيرها
 ب Haram على باب بغداد وارضاها * داخـل ولا عايد له من يعيرها
 فصدق درمي من بلاد ابن هاشم * على الشمس او حول العظام من هجيرها
 وبانت نيران العذارى قوادح * فخر واطحرحان فيبروا أسيرها
 ومن قولهم في رثاء أمير زناته أبي سعد البقري مقارعهم بافريقية وأرض الزاب ورثاؤهم له على جهة التهكم
 تقول فتاة الحى سعدى وهاضها * لها في طعون الباكين عويل
 أيا سائل عن قبر الزناتي خليفة * خذ النعت منى لا تكون هبيل
 تراه لعلى الواردات وفوقه * من الربط عيساوى بناء طويل
 وله عييل الفور من سائر النقا * به الوادشرقا واليراع دليل
 أيا الهف كبدي على الزناتي خليفة * قد كان لأعقاب الجياد سليل
 قبيل فتي الهيجا دياب بن غانم * جراحه كاقوام المزداد تسيل
 يا جاران مات الزناتي خليفة * لا ترحل الا ان يري درجيسيل
 وبالا مـر رحلتا ثلاثين مرة * وعشرا وستا في النهار قليل
 ومن قولهم على لسان الشريف ابن هاشم يذكر عشا با وقع بينه وبين ماضى بن مقرب
 تبدى لي ماضى الجياد وقال لي * أيا شكر ما احناشي عليك رضاش
 أيا شكر عدي مابقي وديننا * ورا ناعريب عربا لا يسين غماش
 نحن عدينا فصادقوا ما قضى لنا * كما صادفت طعم الزناد طشاش
 باعدنا يا شكر عدي لبر سلامه * لجد ومن عرب بلاده عاش
 ان كانت بنت سيدهم بارضهم * هي العرب ما ردنا لهن طياش
 ومن قولهم في ذكر رحلتهم الى الغرب وغلبهم زناته عليه
 وأى جميل ضاع لي في الشريف ابن هاشم * وأى جميل ضاع قبلي جميلها
 أنا كنت انا واياه في زهو يتنا * عناني لحجـه ما عناني دليلها
 وعدت كـأني شارب من مدامة * من الخرقه وهـ ما قدر من عيـلها
 أو مثل شعاطات مضيون كـبدها * غريباً وهى متقوخه عن قبيلها
 أنا ها زمان السوء حتى ادوخت * وهى بين عرب غافلا عن نزيلها
 كذلك أنا مما لحاني من الوجي * شاكي بكـيد باديا من عيـلها
 وأمرت قومي بالرحيل وبـكروا * وققوا وشداد الحوايا جميلها
 قعدنا سبعة ايام محبوس نجحنا * والبـدو ما ترفع عودا يـقيلها
 تطل على احداث النشاي سوارى * يضل الحرف فوق التصاوى نصيلها
 ومن شعر سلطان بن مظفر بن يحيى من الزاودة أحد بطون رباح وأهل الرياسة فيهم يقولها وهو معتقل بالمهدية
 في سجن الأمير أبي زكريا بن أبي حفص أول ملوك افرريقية من الموحدين
 يقول وفي فوح الدجا بعد ذهبة * حرام على أحفان عيني منامها
 أيا من لقي طائف الوجـد والاسى * وروحها يـمى طال ما في سقامها

حجازية بـ وية عريسة * عداوية ولها بعيدا مرامها
 مولعة باليد ولا تألف القسيري * سواعا بل الوعسا يوالى خيامها
 عمان ومشتها بها كل سرية * محبونة بها ولها صحيج غرامها
 ومرباعها عشب الاراضى من الحيا * لوانى من الحور الحلايا حسامها
 تسوق بسوق العين مما تداركت * عليها من السحب السوارى غمامها
 وماذا بكت بالماء وماذا تبلطت * عيون غزار المزن عذابا جامها
 كأن عرو من البكر لاحت ثيابها * عليها ومن نور الاقاصى خزامها
 قلاة ودهنا واتساع ومنسية * ومرعى سوى ما فى مراعى نعامها
 ومشروجه من مخض البان شولها * عليهم ومن لحم الخوارى طعامها
 تعاتب على الابواب والموقف الذى * يشيب الفتى مما يقابى زحامها
 سقى الله الوادى المشجر بالحيا * وبلا ويحيى ما يلى من زمامها
 فكأنها بالودى ولتبنى * ظفرت بأيام مضت فى ركامها
 ليالى أقواس الصبا فى سواعدي * اذاقت لا تخطى من ايدى سهامها
 وفرمى عديدا تحت سرجى مسافة * زمان الصبا سرجا ويدي لجامها
 وكم من رداح أسهرتني ولم أرى * من الخلق ايهى من نظام ابتسامها
 وكم غيرها من كعاب مرجنة * مطرزة الاجفان باهى وشامها
 وصفقت من وجدى عليها طريحة * بكفى ولم ينسى جنداها ذمامها
 ونار بخطب الوجد توهج فى الحشا * وتوهج لا يطفأ من الما ضرمامها
 أيا من وعدتى الوعد هذا الى متى * فى العمر فى دار عماني ظلامها
 ولكن رأيت الشمس تكسف ساعة * ويغمى عليها ثم يراغمها
 تتود ورايات من السعد أقبلت * الينا بعون الله يهفو علامها
 ألا وأرى بالعين أظعان عزوتى * ورعى على كتنى وسيرى أمامها
 يجرع غايات الفرق من فرت شامى * أحب بسلا دالله عندي حشامها
 الى منزل بالجعرى للذى * مقسم بها ماله عندي مقامها
 وتلقى سراة من هلال بن عامر * ينزل الصدى والغل عنى سلامها
 بهم تضرب الامثال غويا ومشرقا * اذا قالوا قد وما سربع انهم زامها
 عليهم ومن هو فى حماهم قمية * من الدهر ما غنى بعينا حمامها
 قدع ذاولا تأسف على سالف مضى * ترى الدنيا مادام لاحد دوامها
 ومن أشعار المتأخرين منهم قول خالد بن حنظل بن عيسى
 مهلهل ويحيى شاعرهم شبل بن مسيكاه بن مهلهل عن أبيات نخر عليهم فيها بقومه
 يقول وذا قول المصاب الذى نشأ * قوارع قيعان يعانى صعباها
 يريح بها حادى المصاب اذا التقي * فنونا من انشاد القوافى عرابها
 بخسيرة محتارة من نشادنا * يجدى بها تام الوشام لهاها
 مغرولة عن ناقد فى ضوضوها * محكمة القيعان داي وداهها
 وهبض تذكارى لها ناذوى الندى * قوارع من شبل وهذى جوابها
 اشبل جنينا من حبال طراف * قراح يريح الموجهين الغناها
 نخرت ولم تقصر ولا انت بعام * سوى قلت فى جهورها ما اعانها
 لقولك فى اتم الميقين بن حنظل * حاجى حماها عاديا فى حراها
 نمانم انه قامها بعسد مالى * زصاص بن يحيى وعلاق داهها

شهابا من اهل الامر يا شبل خارق * وهل ريت من جالغلق وامطلى بها
شواهد طفاها واضمرت بعد طقيه * واثنى طفاها حاسرا لأها بها
وضمرت بعد الطفيتين التي صحت * نعا سا الى بيت المنا يقتدى بها
كما كان هو يطلب على داجنبت * رجال بنى كعب الذي يتقى بها

ومنها في العتاب

وليد اتعانيتموا أنا غنى لاني * غنيت بعلاق الشا واغتصابها
على وناذع بها كل مبضع * بالاساف تنقش العدا من رقابها
قان كانت الاملاك بفت عرايس * علينا بأطراف القنا اختصابها
ولا تقرها الارهاق ودبل * وزرق السبايا والمطايا ركا بها
بني عسا ما نرضى الذل علمه * تسير كالسنة الحشا أنسلا بها
وهي عالمات المنايا ثقلها * بلاشك والدينا سريع انقلابها

ومنها في وصف الطعان

بطعن قطوع اليد لا تحشى العدا * فتوق بجوبات مخوف جناها
تري العين فيها قل لشبل عرائف * وكل مهة محتظها ربابها
تري أهلها غص الصباح ان يقاها * بكل الجوف ماستدبابها
لها كل يوم في الارامى قتائل * ورا القاجر المزوح غنوا صبابها

ومن قولهم في الامثال الحكيمة

وطلبك في المتنوع منك سقاها * وصدك عن صدعك صواب

اذا ريت ناسا يغلقوا عنك بابهم * ظهور المطايا يفتح الله باب

ومن قول شبل يذكر اتساب الكعوب الى ترجم

فشاب وشباب من اولاد ترجم * جميع البرايا تشكي من ضهادها

ومن قوله يعاتب اخوانه في موالة شيخ الموحدين أبي محمد بن تافرا كين المستبد بجباية السلطان بتونس
على سلطانهم مكفولة أبي اسحق ابن السلطان أبي يحيى وذلك فيما قرب من عصرنا

يقول بلا جهل فتى الجود خال * مقالة قوال وقال صواب

مقالة حيران ذهن ولم يكن * هريجا ولا فيما يقول ذهاب

تجست معنا نابها لا الحاجة * ولا هرج يتقادمه معاب

وكنت بها كندی وهي نعم صاحب * حريشة فكر والحزين يصاب

تقوت بادی شرحها عن ما رب * جرت من رجال في القبيل قراب

بني كعب أدنى الاقربين لدمنا * بنى عم منهم شايب وشباب

جرى عند فتح الوطن منابهم * مصافاة وذات اساع جناب

وبعضهم منسأله عن خصمه * كما يعلموا قولي يقينه صاب

وبعضهم مرهوب من بعض ملكنا * جزاعا وفي جزا الضمير كآب

وبعضهم جانا جريح نسجت * خواطر من الجيزيل وهاب

وبعضهم بطارفيننا بدوة * نقهنا حتى ما عنا به سآب

وجع ينتهي مما سقنا قبيحه * مرارا وفي بعض المرار يهاب

وبعضهم شاكي من اوغاد قادر * غلق عنه في احكام السقايف باب

فصمنا عنه واقتضى منه مورد * على كره مولى الباقي ودياب

وتحن على دافى المدان طلب العلا * لهم ما حططنا للتعبور نقاب

وحزنا حيا وطن ترسيس بعدما * نققنا عاها سبقا ورقاب

ومهد من الاملاك ما كان خارج * عن احكام والى امرها له ناب
 بردع قسروم من قسروم قبيلنا * بنى كعب لاواها الغريم وطاب
 جريسابهم عن كل تأليف في العدا * وقتالهم عن كل قيد مناب
 الى ان عاد من لا كان فيهم بهمة * رينها وخبراته عليه نصاب
 وركبوا السبايا الممثلة من اهلها * ولبسوا من انواع الحر ريشاب
 وساقوا المطايا بالثر الانسولة * جواهر ما يغسلها بجلاب
 وكسبوا من اصناف السعايا ذخائر * ضمام لحزات الزمان تصاب
 وعادوا نظير البرمكين قبل دا * والا هلالا في زمان دياب
 وكانوا النادر على كل مهمة * الى ان بان من نار العبد وشهاب
 خلوا الدار في جنح الظلام ولا اتقوا * ملامه ولا دار الكرام عتاب
 كسوا الحى جلباب الهم لستره * وهم لودروا ليسوا قبيح جيباب
 كذلك منهم ما يس مادري النبا * دهل حكى له ان عقله غاب
 يظن ظنونا ليس نحن باهلها * تمنى يكن له في السماح شعاب
 خطاهو ومن واتاه في سوطنه * بالاثبات من ظن القبايح عاب
 فواعزوني ان الفسق بو محمد * وهوب لا آلف بغير حساب
 وبرزحت الاوغاد منه ويحسبوا * بروحه ما يحيى روح مصاب
 يروا يطلبوا تحت السحاب شرائع * لقوا كل ما يستأملوه سرايب
 وهولو على ما كان لا رأى عارف * ولا مكن في قلة عظام صواب
 وان نحن ما نستأملوا عنه راحة * وانه باسهم التبايف مصاب
 وان وطائر سيم يضيق وسعها * عليه ويمشى بالقزوع كراب
 وانه منها عن قريب مفاصل * خنوج عنا زهو الها وقباب
 وعن فائتات الطرف يفيض غوايج * ربوا خلف استار وخلف حجاب
 يتيه اذا تاهوا ويصبوا اذا صبوا * بحسن قوائن وبعون رباب
 يضلون من عدم اليقين وربما * يطارح حتى ما مكانه شباب
 بهم جازله زمنا وطوع او امر * ولذة ما كول وطيب شراب
 حرام على ابن تافرا كين ماضى * من الوقت الا ما بدل بحراب
 وان كان له عقل رجح وفطنة * يلجج في اليم الغريق غراب
 واما البدا لا بدتها من قبايل * كابر الى ان تبقى الرجال كباب
 ويحمى بها سوق علينا سلاعه * ويحمار موصوف القنا وجباب
 ويمسى غلام طالب ربح ملكا * ندوما ولا يمسي صحح بناب
 يا واصلين الخبز تبغون دامة * غلطوا ادموا في السموم لباب

ومن شعر علي بن عمر بن ابراهيم من رؤساء بني عامر لهذا العهد احدثون زغبة يعاتب بنى عمه المتطاولين
 الى رياسته

مخبرة كالدري في يد صانع * اذا كن في سلك الحرير نظام
 اباحها منها اسباب ماضى * وشاء تبارك والضعون نسام
 غدا منه لام الحى حيين وانشطت * عصاها ولا صينا عليه حكام
 لكن ضميري يوم بان بهم النبا * يترك على شوك القناديرام
 والا كابر اص التهامي قوادح * بين عوج الكائنات ضرام
 والالكان القلب في يد قابض * اتاهم بنشاز القطيع غشام

لما قلت سمن من شقا البين زارني * اذا كان ينادي بالفراق وخام
 ألا ياربوع كان بالامس عامر * بجي وحيد والقطين لمام
 وغيب يدني للخطا في ملاعب * دجى الليل فيهم ماهر ونيام
 ونعم يشوف الناظرين التحامها * لتسا ما بدم من مهرق وكظام
 وعروود باسمها ليدعولسرها * واطلاقا ومن شرب المها وتعام
 واليوم ما فيها سوى اليوم حولها * ينوح على اطلالها وخيام
 وقفنا بها طور اوطر بلا نساها * بعين سخيها والدموع مجسام
 ولا صبح لي منها سوى وحش خاطري * وسقي من اسباب ان عرفت وهام
 ومن بعد ذاتي لتصور بو على * سلام ومن بعد السلام سلام
 وقولوا له يا بوالوفا كلح رأ بكم * دخلتم بحور غامة سنان دهام
 زواجر ما تنقاس بالعود انما * لها سيلات على الفضوا كام
 ولا قسم فيها قيا سايد لكم * وليس الجور الطاميات تعام
 وعانوا على هلكا نكم في ورودها * من الناس عدمان العقول لثام
 يا عزوة ركبوا الضلالة ولا لهم * قرار ولا ديني سالهن دوام
 الاغناهم لو ترى كيف رأهم * مثل سرور قبلا ما الهن تمام
 خلوا القنا وبقي في مرقب العلا * مواضع ما هي الهن عظام
 وحق النبي والبيت واركانه الذي * وما زارها في كل دهر وعام
 لبد الالبالي فيه ان طالت الحيا * يذوقون من خط الكساع مدام
 ولا بد لها تقي البوادي عوا كف * بكل رديني مطرب وحسام
 وكل مسافة كك السداياه عابر * عليها من اولاد الكرام غلام
 وكل كيت يكفص عض تايه * يظل يصارع في العنان بلجام
 وتحمل بنا الارض العقيمة مدة * وتولدنا من كل ضيق كظام
 بالابطال والقود الهجان وبالقتا * لها وقت وجناب البدور زحام
 تجددني وانا عقيد تقودها * وفي سسني رحي للعروب علام
 وضمن كما اضراس المواقي نجعكم * حتى يقاضوا من ديون غرام
 متى كان يوم القحط يا ميرا بو على * يلقي سعا يا صايرين قدام
 كذلك بوجوا الى السرا بعت * وخلى الجياد العاليات تسام
 وخلى رجالا ليري الضيم جارهم * ولا يحسبوا بدهى العدو زمام
 الا يقيموها وعقد بووسهم * وهم عذر عنه دائما ودوام
 كم نار طعنهما على البدو سابق * ما بين صحاصيح وما بين حسام
 فتي نار قطار الصوي يومنا على * لنا بأرض التركة الظاعنين زمام
 فكم ذا يجيبوا اثرها من غنمة * حليف التبا سماع ككل غيام
 وان جافا جفوه الملوك ووسعوا * غدا طبعه يجدي عليه قيام
 عليكم سلام الله من ليس فاهم * ما غنت الورقا وناح حسام

ومن شعر عرب بنو اسحق حوران لامرأة قتل زوجها فبعثت الى أخلافه من قيس تغريهم بطالب ثلثه تقول

تقول قفاة الحى أم سلامه * بعين أراع الله من لارثي لها
 تبات بطول الليل ما تألف الكرى * موجعة كان الشقا في مجالها
 على ما جرى في دارها وبوعيا لها * بلحظة عين البين غير حالها
 فقد تاروى شهاب الدين يا قيس كلمهم * ونتموا عن اخذ التار ما ذامقها لها

أناقلت اذاورد الكتاب يسرني * ويسعد من نيران قلبي ذباها
أياحين تسريح الذوائب والحي * ويض العذارى ماجستواجالها

(الموشحات والازجال للاندلس)

وأما أهل الاندلس فلما كثر الشعر في قطرهم وتهذبت مناجحه وفنونه وبلغ التبحر فيه الغاية استحدثت
المتأخرون منهم فنامنه وهو الموشح ينظمونه أعطاطا وأعطاطا وأعصانا أعصانا يكثر منها ومن أعاريضها
المختلفة ويسمون المتعدد منها بيتا واحدا ويلتزمونه عند قوافي تلك الأعصان وأوزانها متتاليا فيما بعد إلى آخر
القطعة وأكثرت انتهى عندهم إلى سبعة أبيات ويشتمل كل بيت على أعصان عددها بحسب الأغراض والمذاهب
وينسبون فيها ويعدحون كما يفعل في القصائد وتجاروا في ذلك إلى الغاية واستطرقه الناصح جلة الخاصة والكافة
لسهولة تناوله وقرب طريقه وكان المخترع لها بجزيرة الاندلس مقبداً من معارف الفريري من شعراء الامير عبد
الله بن محمد المرواني وأخذ ذلك عنه أبو عبد الله أحمد بن عبدربه صاحب كتاب العقد ولم يظهر لهم ماع المتأخرين
ذكر وكسدت موشحاتهم ما فكان أول من برع في هذا الشأن عبادة القزاز شاعر المعتصم بن صمادح صاحب المربة
وقد ذكره الأعلام البطليوسي أنه سمع أبابكر بن زهير يقول كل الوشاحين عمال على عبادة القزاز فيما اتفق له من قوله

بدوت * شمس ضحا * عمن نقا * مسك شم
ما أتم * ما أوضحا * ما أوقا * ما أتم
لاجرم * من لحا * قد عشقا * قد حرم

وزعموا أنه لم يسبق عبادة وشاح من معاصريه الذين كانوا في زمن الطوائف * وجاء مصليا خلفه منهم
ابن رافع راسه شاعر المأمون بن ذي النون صاحب طليطلة قالوا وقد أحسن في ابتدائه في موشحته التي
طارب له حيث يقول

العود قد ترنم * بأبدع تلحين * وسقت المذايب * رياض البساتين

وفي انتهائه حيث يقول

تخطر ولا تسلم * عساك المأمون * مزق الكائب * يحيى بن ذي النون
ثم جاءت الحلبة التي كانت في دولة الموحدين فظهرت لهم البدائع وسابق فرسان حلبيتهم الأعي الطليطلي ثم يحيى
ابن بتي وللطليطلي من الموشحات المهدية قوله

كيف السبيل إلى * صبري وفي العالم أثمان * والركب في وسط القلا * بالخر والنواعم قد بان
وذكر غير واحد من المشايخ أن أهل هذا الشأن بالاندلس يذكرون أن جماعة من الوشاحين اجتمعوا
في مجلس بانيبيلية وكان كل واحد منهم اصطنع موشحة وتأنق فيها فقدم الأعي الطليطلي للانشاد فلما افتتح
موشحته المشهورة بقوله

صاحك عن جنان * سافر عن در * ضاق عنه الزمان * وجواه صدى

صرف ابن بتي موشحته وتبعه الباقر وذكر الأعلام البطليوسي أنه سمع ابن زهير يقول ما حدثت قط وشاحا
على قول إلا ابن بتي حين وقع له

أما ترى أجد * في مجده العالی لا يلحق * أطلعه المغرب * فأرنا مثله يشرق

وكان في عصرهما من الموشحين المطبوعين أبو بكر الأبيض وكان في عصرهما أيضا الحكيم أبو بكر بن باجه
صاحب التلاحين المعروفة ومن الحكايات المشهورة أنه حضر مجلس محمدومه ابن تيفلويت صاحب مرقطة
فلقى على بعض قيناته موشحته

جذر الذيل أعيما جر * وصل الشكر منك بالشكر

فطرب الممدوح لذلك فلما ختمها بقوله

عقد الله راية النصر * لأمير العلا أبي بكر

وطرق ذلك التلميح سمع ابن تيفلويت صاح وطرباه وشق ثيابه وقال ما أحسن ما بدأت وما ختمت وحلف

بالإيمان المغلطة لا يمشی ابن باجه الى داره الاعلى الذهب نخاف الحكيم سوء العاقبة فاحتال بان جعل ذهباً
في نعله ومشی عليه وذكر ابو الخطاب بن زهراته جرى في مجلس أبي بكر بن زهير ذكر أبي بكر الأبيض الوشاح
المتقدم الذكر فغض منه بعض الحاضرین فقال كيف تغض من يقول

مالذي شرب راح * على رياض الاقحاح * لولا هضم الوشاح * اذا أسى في الصباح
أو في الاصيل * أضحى يقول * ماللشمس مول * لطمت خضرتي
وللشمس مال * هبت نسائي * غصن اعتدال * ضممه بردي
عما أباد القلوبا * يمشی لنا متريسا * يا لحظه رد نوبا * ويا لملأه الشنيبا
برد غليل * صب عليه ليل * لا يستجيب ليل * فيحه عن عهدى
ولا يزال * في كل حال * يرجو الوصال * وهو في الصبابة

واشتهر بعده هؤلاء في صدر دولة الموحدين محمد بن أبي الفضل بن شرف قال الحسن بن دويده رأيت حاتم
ابن سعيد على هذا الافتتاح

شمس قاربت بدرا * راح ونديم

يا ليله الوصل والسعود * بالله عودي

وابن موهل الذي له * ما العبد في حلة وطاق * وشم طيب * وأتم العبد في التلاقي * مع الحبيب
وأبو اسحق الروي قال ابن سعيد سمعت أبا الحسن سهل بن مالك يقول انه دخل على ابن زهير وقد أسن وعليه
زى البادية اذ كان يمكن يحسن استيه فلم يعرفه فجلس حيث انتهى به المجلس وجرث المحاضرة فأنشد نفسه
موشحة وقع فيها

بكل الدبحى يجرى * من مقله القجر * على الصباح

ومعصم النهر * في حلل خضر * من البطاح

فكبر ابن زهير وقال أنت تقول هذا قال اختر قال ومن تكون فعرفه فقال ارتفع فوالله ما عرفتك
قال ابن سعيد وسابق الحلبة التي أدركت هؤلاء أبو بكر بن زهير وقد شرقت موشحاته وغزبت
قال وسمعت أبا الحسن سهل بن مالك يقول قيل لابن زهير لو قيل لك ما أبدع وأرفع ما وقع لك في التوشيح
قال كنت أقول

مالله * من سكره لا يفيق * ياله سكران * من غير خمر * ماللكتيب المشوق * يندب الاوطان

هل تستعاد * أيا منى بالخيل * وليا ينسا

أو تستقاد * من التسم الا ريج * سسك دارينا

واذ يحكاد * حسن المسكان البهيج * أن يحينسا

نم رطله * دوح عليه أتيق * مورق فينان * والماء يجرى * وعالم وغريق * من بئى الريحان

واشتهر بعده ابن حيون الذي له من الزجل المشهور قوله

تفوق بينهم كل حين * بمسبب من يدوعين

وينشد في القصيد

عاشت مليحاً علمت راي * فليس يحل ساع من قتال

ويعمل بذى العينين منامى * ما يعمل بذى التيبال

واشتهر معه جايومثذ بن غرناطة المهر بن القرس قال ابن سعيد ولما سمع ابن زهير قوله

لله ما كان من يوم بهيج * بهم مرجص على تلك المسروج

ثم اعطفنا على قم الخليلج * يفض مسسك الختسام

عن عسجد والمدمام * وردا الاصيل يطويه كف الاظلام

قال ابن زهير كنا نحن عند هذا الرداء وكان معه في بلد مطرف * اخبر ابن سعيد عن والده ان مطر فاهذا دخل

على ابن القرس فقام له وأكرمهم فقال لا تفعل فقال ابن القرس كيف لأقوم لمن يقول

قلوب مصائب * بالحافظ تصيب * فقل كيف يبقى بلا وجد

وبعد هذا ابن جرموة بمروية * ذكر ابن الراعي الخزيجي دخل عليه في مجلسه فأنشده موشحة لنفسه
فقال له ابن جرموة لا يكون الموشح عروة تقي يكون عاريا عن التكلف قال على مثل ماذا قال على مثل قولي
ياهاجرى هالى الوصال * منك سيدى نسل
أوهل ترين هوالى سالى * قلب العبد نسل
وأبو الحسن سهل بن مالك بغرنا * قال ابن سعيد كان والذى يحب بقوله
أن نيل الصباح فى الرق * عاد بجرافى أجمع الاق * قنداعت نوادب الورق
أنى خافت من الغرق * فبكى سحرة على الورق
واشتهر بابلية لالك العم أبو الحسن بن الفضل * قال ابن سعيد عن والده سمعت سهل بن مالك يقول يا ابن
الفضل لستى الوصال * فضل بقوله
واحسرتا زمان مضى * عشية بان الهوى وانقضى
وأفردت بالرغم لا بالرضا * وبنت على جرات الغضى
أعانتى بالفكر تلك الطلول * وألتم بالوهى تلك الرسوم
قال بشار بن الصائغ ينفذ الاستاذ أبو الحسن الزجاج موشحاه غير مارة فسمعت يقول له لله
در الاقوله

قسما بالهوى لذى حجر * مالىل المشوق من فجر
حد الصبح ليس يطرد * مالىلى فيما أظن غد * صح باليل أنك لا بد
أوقعت قوادم النسر * فقبوم السماء لا تسرى
ومن موشحات ابن الصائغ بقوله

ما حال صب دنى ضنى واكتئاب * أمرضه يا ويلتاء الطيب
عامله محبوبه باجتناب * ثم اقتدى فيه الكرى بالحبيب
بخضاض قفونى النوم لكنى * لم أبصكه الا فقد الخيال
وذا الوصال اليوم قد غرتنى * منه كاشا وساء الوصال
قلست باللائم من صدى * بصورة الحق أربالنا ل
واشتهر بين أهل العدو ابن خلف الجزائرى صاحب الموشحة المشهورة
يد الامباح قد قدحت * زناد الانوار فى مجامر الزهر
وابن هزرا الجبائى وله من موشحة

نقر الزمان موافق * جبال منه يا تسام
ومن محاسن الموشحات المتأخرين موشحة ابن سهل شاعر اشيلية وسبته من بعدها فتم بقوله
هل درى ظي الحى أن قد حى * قلب صب حله عن مكس
فهو فى نار وضيق مثل ما * لعبت ريح الصبا بالقبس
وقد نسج على منواله فيها صاحبنا الوزير أبو عبد الله بن الخطيب شاعر الاندلس والمغرب اعصره وقد مر ذكره
فقال

تجادل الغيث اذا الغيث هبى * يا زمان الوصل بالاندلس
ليكن وصلك الاحلام * فى الكرى أو خلسة المختلس
اذيقود الدهر أسباب المني * تنقل الخطوع على ما ترسم
زمر ا بين فسادى وثنى * مثل ما يدعو الوفود المومس
والحيا قد جلال الروض سنا * فسنا الازهار فيه تبسم
وروى النعمان عن ماء السماء * كيف يروى مالك عن أنس
فكساء الحسن ثوباعلم * يزدهى منه بأبهى ملبس

في ليل ككت سر الهوى * بالذ لولا شعور من القدوس
 مال نجم الكاس فيها وهوى * مسنة السر سعد الاثر
 وطرفا فيه من عيب سوى * أنه متر سكلح البصر
 حين لاذ النوم منا أو صكما * هيم الصبح يوم الحرس
 غارت الشهب بنا أو ربما * أثرت فينا بن الترجس
 أي شيء لا مرئ قد خلاصا * فيكون الروض كن فيه
 تنهب الازهار فيه الفرصا * أمنت من مكره تنقبه
 فاذا الماء تنابح والحصا * وخلاص كل خليل أخيه
 تنصير الورد فيور ابدما * يكتسى من غيظه ما يكتى
 وترى الاتس ليعيا فهما * يسرق الدمع بأدنى فرس
 بأهيل الحى من وادى الغضى * وبقلبي مسكن أنتم به
 ضاق عن وجدى بكم رجب القضا * لا أبالي شرقه من غربه
 فأعيدوا عهد أنس قدمضى * تنفذوا عائدكم من كربه
 واتقوا الله وأحيوا مغرما * يتلانى نفسا في نفس
 حبس القلب عليكم ككرما * أفترضون خرابد الحبس
 وبقلبي فيكمو مقترب * بأحاديث المني وهو بعيد
 قرر أطلع منه المغرب * شقوة المغرى به وهو سعيد
 قد تساوى محسن ومذنب * في هواه بين وعد ووعد
 سائر المقللة معسول اللمى * جال في النفس مجال النفس
 سدد السهم ومضى ورمى * يفو ادى نهبة المقترس
 أن يكن جار وخاب الامل * وفؤاد الصب بالشوق يذوب
 فهو للنفس حبيب أو قـ * ليس في الحب المحبوب ذنوب
 أمره معقل ممتثل * في ضلوع قد براها وقلوبه
 حكم اللعظ بها فاحسبا * لم يراقب في ضعاف الانفس
 ينصف المفسوم ممن ظلم * ويجازى البر منها والمسي
 ما لقلبي كلما هبت صبا * عاده عيد من الشوق جديد
 كان في اللوح له مكنيا * قوله أن عذابي لشديد
 جلب الهيم له والوصيا * فهو الاشجان في جهد جهيد
 لا عجز في أضلعي قد أضرمنا * فهي نار في هشيم الييس
 لم تدع من مهجتي الا الذما * كبقاء الصبح بعد الغلس
 سلى يانفس في حكم القضا * واعمرى الوقت برجي ومثابه
 واتركى ذكرى زمان قد مضى * بين عتبي قد تنقضت وعثابه
 واصرفى القول الى المولى الرضى * ملهم التوفيق في أم الكتابيه
 الككريم المشهى والمنقى * أسد السرح وبدر المجلس
 ينزل النصر عليه مثل ما * ينزل الوحي بروح القدس

وأما المشاركة فالتكاف ظاهر على ما عانوه من الموشحات ومن أحسن ما وقع لهم في ذلك موشحة ابن سينا الملك
 المصبرى اشهرت بترقا وغربا وأولها

حبيبي ارفع حجاب النور * عن العيسـذار
 تنظر المسك على الكافور * في جلد سبار

كللي يا محب تيجان الربا * بالخلي واجعلي سوارها منعطف الجدول
ولما شاع فن التوشيح في أهل الاندلس وأخذ به الجمهور لسلالته وتفق كلامه وترصيع أجزائه نسجت
العامة من أهل الامصار على منواله ونظموا في طريقته بلغتهم الحضريّة من غير أن يلتزموا فيها اعرابا
واستحدثوا قسامه بالزجل والتزموا النظم فيه على مناحيمهم الى هذا العهد فجاءوا فيه بالقرائب
واتسع فيه للبلاغة بحال بحسب لغتهم المستجبة * وأول من أبدع في هذه الطريقة الزجلية أبو بكر
ابن قرمان وان كانت قبلت قبله بالاندلس لكن لم يظهر رجلا لها ولا انسيبت معانيها واشتهرت رشاقتها
الا في زمانه وكان لعهد الملتين وهو امام الزجالين على الاطلاق قال ابن سعيد ورأيت أن رجلا مروية
بغداد أكثر مما رأيتها بجواضر المغرب قال وسمعت أبا الحسن بن جحدر الاشيلي امام الزجالين
في عصرنا يقول ما وقع لاحد من أئمة هذا الشأن مثل ما وقع لابن قرمان شيخ الصناعة وقد خرج الى منزله
مع بعض أصحابه فجلسوا تحت عريش وأمامهم تلال أسد من رخام يصب الماء من فيه على صفائح من الحجر
مدرجة فقال

وعريش قد قام على دكان * بحال وراق
وأسد قد ابتلع ثعبان * في غلظ ساق
وفتح فيه بحال انسان * فيه الفواق
وانطلق يجري على الصفاح * ولقي الصباح

وكان ابن قرمان مع أنه قرطبي الدار كثيرا ما يتردد الى اشيلية ويبيت بنهرها فاتفق أن اجتمع ذات يوم
جماعة من أعلام هذا الشأن وقدر كجوا في النهر للترهة ومعهم غلام جميل الصورة من سروات أهل البلد
ويوتهم وكانوا يجتمعون في زورق للصيد فتظلموا في وصف الحال وبدا منهم عيسى البليدي فقال

يطمع بانخلاص قلبي وقد فاتني * وقد ضمو عثقوا له ما تو
تراء قد حصل مكين جلاتي * ففارق ولذاك أمر عظيم صاباتي
توحش الجفون الكحل اذا عاتوني * وذلك الجفون الكحل ابلاتي

ثم قال أبو عمرو بن الزاهر الاشيلي

نشب والهوى من لج فيه ينشب * ترى اناش كان دعاوي شقي ويتعذب
مبع العشق قام في مالو ياعب * وخلق كثير من ذا اللب ما لها

ثم قال أبو الحسن المقرئ الداني

نهار مليح تعجبي أو صافو * شراب وملاح من حولي طافو
والمعلمين بقولوا بصفا صافو * والنوري أخرى بمصافو

ثم قال أبو بكر بن مرتين

لحق يريد حديث ثعلبي عاد * في الواديع والمتره والصلاد
تنبيه حيتان ذلك الذي يصطاد * قلوب النوري هي في شباكوا

ثم قال أبو بكر بن قرمان

اذا شراصك ما ويرميها * ترى النور يشرق لذيك الجبهة
وليس مرادو أن يقع فيها * الا أن يقبل يديدا تو
وكان في عصرهم بشرق الاندلس محلف الاسود وله محاسن من الزجل منها قوله
قد كنت مشبوب واختشيت الشيب * وردني ذا العشق لاهر ضعي

يقول فيهم

حين تنظر الخلد الشريق البهي * تنتهي في الجره الى ما تنهي
يا طالب الكيما في عيني هي * تنظر بها الفضة ترجع ذهب
وجاءت بعدهم حابة كان ما يهامد غيس وقعت له العجائب في هذه الطريقة فن قوله في زجله المشهور

ورذاذدق يسـ نزل * وشماع الشمس يضرب
فتري الواحد يفضض * وتري الا كخر يذهب
والنبات يشرب ويسكر * والغصون ترقص وتطرب
وتر يدبني اليـ نسا * ثم تسبني وتهرب

ومن محاسن أزجاله قوله

لاح الضيا والنجوم حيارى * فقم بنا تزع الكل
شربت عـ زو جامن قراعا * أحلى هي عندي من العسل
يا من يلقى كـ ما تقلد * قلدك الله بـ اتقول
يقول بان الذنوب مـ ولد * وانه يفسد العـ قول
لارض الجـازيكون لك ارشد * اش ما ساقك اذا الفضول
مـ أنت للعـ والزيارا * ودعني في الشرب منهم
من ليس لو قدره ولا استطاعا * النية أبلغ من العمل
وظهر بعده هؤلاء باشيائية ابن جندرا الذي فضل على الزجالين في فتح منورة بالزجل الذي أوله هذا
من عائد التوحيد بالسيف يـ حق * أنا بـرى بمن يعاند الحق
قال ابن سعيد اقبته ولقيت تليذه المـ مع صاحب الزجل المشهور الذي أوله
يا ليتني ان رأيت حبيبي * أقبل اذنوب بالرسلا
ليس أخذ عنق الغزير * وسرق فـم الجـيـلا
ثم جاء من بعدهم أبو الحسن سهل بن مالك امام الادب ثم من بعدهم لهذه العصور صاحبنا الوزير أبو عبد الله
ابن الخطيب امام النظم والثرفي المـ الاسلامية غير مدافع فن محاسنه في هذه الطريقة
أخرج الاكواس واملا لي تجدد * ما خلق المال الا أن يـدد
ومن قوله على طريقة الصوفية ويخومني الشـتري منهم

بين طالع ونزول * اختلطت الغزول * ومضى من لم يـكن * وبقي من لم يزول
ومن محاسنه أيضا قوله في ذلك المعنى

البعـ عنك يا بني أعظم مصابي * وحين حصل لي قربك نسيت قراي
وكان عصر الوزير ابن الخطيب بالاندلس محمد بن عبد العظيم من أهل وادي آش وكان اماما في هذه الطريقة وله
من زجل يعارض به مدغيس في قوله لاح الضيا والنجوم حيارى بقوله

حل المجون يا أهل الشطارا * مذحلت الشمس بالجـسل
جـدوا كل يوم خلاعا * لا تجمعوا اسمها عـل
اليها يتخلعوا في سـيل * على خضرة ذاك النبات
وصل بغداد واجتياز النيل * أحسن عندي من ديك الجهات
وطاقتها أـ صلح من اربعين ميل * ان مـرت الريح عليه وجات
لم يلتق الغـبـا راما را * ولا بمقدار ما يـكـجل
وكيف ولا فيه موضع رفعا * الا ويسرح فيه النحل

وهذه الطريقة الزجلية لهذا العهد هي فن العاتة بالاندلس من الشعر وفيها نظمهم حتى انهم ليستظفون بها
في سائر البحور الخمسة عشر لكن بلغتهم العاتية ويسمونه الشعر الزجلي مثل قول شاعرهم
لي دهر بعشق جفونك وسنين * وأنت لاشفقـه ولا قلب يلين
حتى تـرى قلبي من اجلك كيف رجع * صنعة السكة ما بين الحدادين
الدموع ترشـش والنار تـلـهب * والمطارق من شمال ومن يمين
خلق الله النصارى للغــزو * وأنت تغزوني في قلوب العاشقين

وكان من المجيدين لهذه الطريقة لأول هذه المائة الاديب أبو عبد الله الألويسي وله من قصيدة يمدح فيها السلطان ابن الأحمر

طل الصباخ قم يا نديمي تشربو * ونضحكو من بعد ما نظرو
سيدكة الفجر أحلت شفقا * في مياق الليل قوم قلبو
تري غبارا خالص أبيض نقي * فضه هو لكن الشفق ذهبو
وسقوا سكتوا عند البشر * نور الخفون من نورها تكسبو
فهو النهار يا صاحبي المعاش * عيش القتي فيه بالله ما أطيبو
والليل نصا للقبل والعناق * على سرير الوصل يتقلبو
جاد الزمان من بعد ما كان بخيل * واش كقلته من يريه عقرو
كما جرع مروغيا قد مضى * يشرب سواء ويا كل طيبو
قال الرقيب يا أدبا لاش ذا * في الشرب والعشق ترى تحبو
وتحبوا عذالي من ذا الخبر * قلت يا قوم بما تحبوا
يعشق مليح الارقيق الطباع * علاش تكفروا بالله أو تكبوا
ليس يريح الحس الاشاعر أديب * يفض بكرو ويدع ثبو
أما السكاس فحرام نعم هو حرام * على الذي ما يدرى كيف يشربو
ويذ الذي يحسن حسابو ولم * يقدر يحسن الفاظ أن يحلبو
واهل العقل والمنكر والمجون * يغفرونوبهم لهذا أن أذنبوا
تطبي بي فيهما يطقي الجمر * وقلبي في جمر الغضا يلهبو
غزال بيبي يتظر قلوب الاسود * وما لهم قبل النظر يلهبوا
ثم يحسبهم اذا اتسم يضحكوا * ويقرحوا من بعد ما يندبوا
فويم كالتاتم وتغرني * خطيب الامة للقبل يحطبو
جوهر ومرجان اى عقدا فلان * قد صدقوا الناطم ولم يتقبو
وشارب اخضر يري لاش يريد * من شهبو بالنسك قد عيبو
بسبل دلال مثل جناح الغراب * ليالى هجرى منه يستغربوا
على بدن أبيض بلون الحليب * ما قاط راغى للغم يحطبو
وزوج هندات ما علمت قبلها * ديك الصلا يارب ما أطلبو
تحت العكا كن منها خصر ارقيق * من رقتو يخشى اذا اطلبو
أرق هو من ديني فيما تقول * جدي غيبك حق ما أكتبو
أى دين بقالى معالى وأى عقل * من تبعك من ذا وذا تسلبو
تصملى ارداف ثقال كثر قيب * حين ينظر العاشق وحين يرقبو
ان لم ينقم غمدا أو ينقشع * فى طرف ديسا والبشر تطلبو
يصير ليك المصكان حين تجي * وحين تغيب ترجع فى عيني تبو
محاسنك مثل خصال الامير * أو الرمل من هو الذى يحسبو
عماد الامصار وفصح العرب * من فصاحة لفظه يتقربو
يحصل العلم انفراد العمل * ومع يدع الشعر ما أكتبو
ففى الصدور بالريح ما أطنو * وفى الرقاب بالسيف ما أضربو
من السما يحسد فى اربع صفات * غن يعتد قلبى أو يحسبو
الشمس نورو والقمر همتو * والغيت جود ووالجهم منصبو
يركب جواد الجود ويطلق عنان * الاغنيا والجند حين يركبو

من خالعتو يلبس كل يوم بطيب * منسبه بناء المعالي بطيبو
 نعمتو تظهر على كل من يحبه * قاصد ووارد قط ما يحبو
 قد أظهر الحق وكان في حجاب * لاش يقدر الباطل بعد ما يحبو
 وقد بنى بالسر رصكن التقي * من بعد ما كلن الزمان خربو
 تخاف حين تلقاه كما ترجمه * فزع سماحة وجهه وما أسيدو
 يلقى الحروب ضاحكا وهي عابسه * غلاب هو لاشي في الدنيا يلقاو
 اذا جبد سيفه ما بين الردود * فليس شي يغنى من يضربوا
 وهو سمي المصطفى والاله * للسلطنة اختاروا واستحبوا
 تراه خليفة أمير المؤمنين * يقود جيوش ويزين موكبوا
 لذي الامارة تخضع الرؤس * نعم وفي تقبيل يديه يرغبوا
 يبتسه بقی بذور الزمان * يطلعوا في المجد ولا يغربوا
 وفي المعالي والشرف يبعدوا * وفي التواضع والحيا يقربوا
 والله يقيهم ما دار الفلك * وأشرق شمسهم ولا ح كوكبوا
 وما تغنى ذا القصد في عروض * يا شمس خدر مالها مغربوا
 ثم استحدث أهل الإمصار بالمغرب فنا آخر من الشعر في أعار يض مزدوجة كالوشح قطعه واقية بلغتهم
 الحضرية أيضا وسموه عروض البلد وكان أول من استحدثه فيهم رجل من أهل الاندلس نزل بفاس يعرف
 بابن عمير فتنظم قطعة على طريق الموشح ولم يخرج فيها عن مذاهب الاعراب مطلقا
 أبكاني بشاطئ النهر نوح الحمام * على الغصن في اليستان قريبا الصباح
 وكف السحر يحو مداد الظلام * وماء الندى يجري بثغر الاقحاح
 يا كرت الرياض والطلل فيها افتراق * ستر الجواهر في شهور البلوار
 ودمع النواجر ينهرق انهراف * يحاكي ثعابين خلقت بالثمار
 ولولا القصون خلفال على كل شاق * ودار الجميع بالروض دور البوار
 وأبدى الندى تحرق جيوب الكمام * ويحمل نسيم المسك عنها رياح
 وعاج الصبا يطل بمسك الغمام * وجزر النسيم ذيلو عليها وقاح
 وأيت الحمام بين الورق في القضيبة * قد ابتلتها رياشو بقطر النداء
 تتوح مثل ذالة المستهام الغريب * قد التفت من ثوبها الجديد في ردا
 ولكن بما أحمر وساق وخضيب * ينظم سنن أوله جوهرو يتقاردا
 جلس بين الأعصان جلسة المستهام * جناح توسد والتوى في جناح
 وصار يشكي ما في النوادم غرام * منها ضم منقاره لصنم دره وصاح
 فقلت يا حمام احرم عيني الهجوع * أزاله ما تزال تشكي بدمع سفوح
 قال لي بكيت حتى جفت الدموع * بلا دمع تبقى طول حباتي تتسوح
 على فرخ طار لي لم يكن لو وجوع * ألفت البكا والحزن من عهد نوح
 كذا هو الوفا كذا هو الزمام * انظر جفوني صارت بحال الجراح
 وانتم من ابتلى منكم اذا تم عام * يقول عناني ذا البكا والنسواح
 قلت يا حمام لو خضت بحجر الضنا * كنت تبكي وترق لي بدمع هسون
 ولو كان بقلبك ما بقلبي أنا * ما كلن يصير تحتك فروع القصبون
 اليوم نقاسي الهجر كم من سنا * حتى لاسنيل بجله ترائي العيون
 ومما كسا جسمي النحول والنفام * خفاني نحولي عن عيون اللواح
 لو جئتني المنيا كان يموت في المقام * ومن مات بعد ما يقوم استراح

قال لي لورقدت لاوراق الر ياض * من خوفي عليه وذالنفوس للفؤاد
وتخضبت من دمي وذالك البياض * طوق العهد في عنقي ليوم التناد
وأما طرف منقاري حديثواستفاض * بحال طرف البلد والجسم صاررماذ
فاستحسنه أهل قاص وولعوا به وتعلموا على طريقته وتركوا الاعراب الذي ليس من شأنهم وكثر سماعه بينهم
واستيقظ فيه كثير منهم ونوعوه أصنافا إلى المزوج والكارى والمعبة والغزل واختلفت أسماءها باختلاف
ازدواجها وملاحظاتهم فيها فن المزوج ما قاله ابن شجاع من قولهم وهو من أهل تازا
المال زينة الدنيا وعز النفوس * يهوى وجوه ليس هي باهيا
فها كل من هو كثير القساوس * ولوه الكلام والرغبة العاليا
يكبر من كثر مالو ولو كان صغير * ويصغر عزير القوم اذا يقتصر
من ذا ينطبق صدرى ومن ذا يصير * يكاد ينقطع لولا الرجوع للقدر
حتى يلجى من هو في قوم وكبير * لمن لا أصل عندو ولا لخطر
لذا ينبغي يحزن على ذى العكوس * ويصغ عليه توب طراش ضافيا
اللى ضارت الاذنان امام الرأس * وصار يستفيد الواد من الساقيا
ضعف الناس على ذا وفد الزمان * ما يدروا على من يكثر واذا العتاب
اللى صار فلان يصيح بوفلان * ولوريت ككيفية الجواب
عشنا والسلاام حتى ريشاعيان * أنفاس السلاطين في جلود الكلاب
بكار النفوس جذاضعاف الاسوس * هبسم نأجيا والمجد في ناحيا
يروا أنهم والناس يروهم يروس * وجوه البلد والقعدة الراسيا
ومن مذاهم قول ابن شجاع منهم في بعض مرودجانه

تعب من تبع قلبه ملاح ذا الزمان * أهمل يا فلان لا يابى الحسن فيك
ما منهم عاهد ملج الاوخان * قليل من عليه تحبس ويحبس عليك
يسبوا على العشاق ويتمسوا * ويستعبدوا وتقطع قلوب الرجال
وان واصلا وان خيتهم يقطعوا * وان عاهدوا وانواع على كل حال
مليح كان هو ريت وتشت قلبى معو * وصيرت من خدي لقدم وتعال
ومهدت لوم من وسط قلبى مكان * وقت لقلبى اكرم من حل فيك
وهون عليك ما بعتريك من هوان * قلابه من هول الهوى بعتريك
حكمتو على وارقت بوا أمير * فلو كان يرى حالى اذا يصرو
يرجع مثل درجولى بوجه الغدير * مزديه ويتعطس بحال انصرو
وتعلت من ساعا بسبق الضير * ويفهم مرادوقبل أن يدكرو
ويحصل في مطاوبو ولوان كان * عصير فى الريح أوفى البالى يريك
وعشى شوقو ولو كان باصبهان * وابش ما يقل يمتلح يقل لو يمينك
حقى آتى على اخرها * وكان منهم على ابن المؤذن سلمان وكان لهذه العصور القرية من قولهم بررهون
من ضواحي مكاسة لوجل يعرف بالكفيف أبع في مذاهب هذا الفن ومن أحسن ما علق له بمحفوظي قوله
في رحله السلطان أبى الحسن ونجى مرين الى افرقية يصف هزيمتهم بالقيروان ويعزهم عنها ويونسهم عما وقع
لغيرهم بعد أن عيهم على غزاتهم الى افرقية في ملعبة من فنون هذه الطريقة يقول في مفتحتها وهو من أبداع
مذاهب البلاغة في الإشارات بالمقصد في مطلع الكلام واقتتاحه ويهوى راغة الاستهلال
سبحان مالك خواطر الامرا * وبواصيا في كل حين وزمان
ان طعناه عطفهم لنا قسرا * وان عصينا عاقب بكل هوان
الى أن يقول في السؤال عن جيوش المغرب بعد التلخص

كن مرعى قبل ولا تكن راعى * فالراعى عن رعيتيه مسئول
 واستفتح بالصلاة على الداعى * للاملام والرضى السنى الكمول
 على الخلقاء الراشدين والاتباع * واذكر بعد هم اذا تحب وقول
 انجبا جاتعلوا الصميرا * وقوا سرح البلاد مع سكان
 عسكر فاس المنيرة الغبرا * وبن سارت بوعزائم السلطان
 انجبا بالنسي الذى زرم * وقطعتم لوكلا كل البيدا
 عن جيش الغرب حين يسالكهم * المتلوف فى افريقيا السودا
 ومن كان بالعطايا يزودكم * ويدع بزية الجساس زغدا
 قام قل للسدة صادق الجزرا * ويحسز شوط بعد ما يتحان
 ويرف كردوم وتهب فى الغبرا * أى مازاد غزالهم سيجان
 لو كان ما بين تونس الغربا * وبلاد الغرب سدة السكندر
 سبى من شرفها الى غربا * طبقا بجديدا وثانيا بصفر
 لابتد الطامير ان تجيب بنا * أويأتى الريح عنهم بفرد خير
 ما أعوصها من أمور ومازى * لوتقرا كل يوم على الديوان
 بلحرت بالدم وانصدع عجمرا * وهوت الخراب وخافت الغزلان
 أدرى بعسقلان القصاص * وتفكرلى بخاطرلك جعا
 ان كان تعلم حمام ولا رصاص * عن السلطان شهر وقيل سبعا
 تظهر عند المهمن القصاص * وعلامات تنشر على الصما
 الاقوم عارين فلا سترا * مجهولين لا مكان ولا امكان
 ما يدروا كيف يصوروا كسرى * وكيف دخلوا مدينة القبروان
 أمولا محاربوا الحمن خطيبنا الياب * قضية سببرنا الى تونس
 فقنا ككنا على الجريد والزاب * واشلك فى اعراب افريقيا القويس
 ما بالغت عن عمر فتى الخطاب * الفاروق فاتح القسرى الموالس
 ملك الشام والحجاز وتاج كسرى * وفتح من افريقيا وكان
 رذولت لوككزه ذكرى * ونقل فيها تغترق الاخوان
 هذا الفاروق مردى الاعوان * صرح فى افريقيا بذا التصريح
 ويقت حتى الى زمن عثمان * وقبها ابن الزبير عن تصحيح
 لمن دخلت غنائها لاديوان * مات عثمان وانقلب علينا الريح
 واقترق الناس على ثلاثة أمرا * وبقي ما هو للسكوت عنوان
 اذا كان ذا فى سدة السمررا * اش نعمل فى اواخر الازمان
 وأصحاب الحضر فى مكاسه * وفى تار يخ كائنا وكيوانا
 تذكر فى صحتها أيساتا * شق وسطيح وابن مرانا
 ان مرين اذا انكف براياتنا * لجدا وتونس قد سقط بنا
 قد ذكرنا ما قال سيد الوزرا * عيسى بن الحسن الرفيع الشأن
 قال لى رأيت وأنا بنا أدري * لكن اذا جالقدر عبت الاعيان
 ويقول لك ما دهى المريفيا * من حضرة فاس الى عرب دياب
 أراد المولى بموت ابن عيسى * سلطان تونس وصاحب الابواب

ثم أخذ فى ترحيل السلطان وجيوشه الى آخر رحلته ومنتهى أمره مع أعراب افريقية وأتى فيها بكل غريبة
 من الابداع وأما أهل تونس فاستجدوا فى الملعبه أيضا على لغتهم الحضريه الآن أكثر ردى ولم يعلق

بمحفوظي منه شيء لردائه وكان لهامة بغداد أيضا فن من الشعر يسمونه المواليا ويحتمه فنون كثيرة يسمون منها
القوما وكان ومنه مفرد ومنه في بيتين ويسمونه دوييت على الاختلافات المعبرة عندهم في كل واحد منها
وغالبها مزدوجة من أربعة أعصان وتبعهم في ذلك أهل مصر القاهرة وأتوا فيها بالغرائب وتبجروا فيها
في أساليب البلاغة بمقتضى لغتهم الحضرية فجاءوا بالعجائب ومن أعجب ما علق بمحفظي منه قول شاعرهم

هذي جراحى طريا * والدماء تنضج
وقاتلى يا أخيا * في الفلايرج
قالوا وناخذ بشارك * قلت ذا اقمع

ولغيره

طرقت باب الخبا قالت من الطارق * فقلت مفتون لانايب ولاسارق
تبسمت لاحلى من تغرها بارق * رجعت حيران في بحر آدمي غارق

ولغيره

ههدي بها وهي لا تأمن على البين * وان شكوت الهوى قالت فدنك العين
لمن تعنى لها غيري غلام زين * ذكرتها العهد قالت لك على دين

ولغيره في وصف الخشيش

دى خر صرف التي عهدى بها باقى * تغنى عن الخمر والخمار والساقى
محبيا ومن فحما تامل على احرانى * خيمتها في الخشا طلت من احداق

ولغيره

يامن وصا لولا طفال المحبة يح * كم توجع القلب بالهجران آه أح
أودعت قلبي حوحو والتصريح * كل الورى كخ في عيني ومنه فصل دح

ولغيره

نادية ها وه شبي قد طواني طي * جودى على بقبلة في الهوى يامى
حالت وقد كوت داخل فوادى كى * ماذا القطن يحشى فم من هو حى

ولغيره

رائى ابسم سبقت محب ادمى برقو * ما ط اللثام تبدي بدر فى شرقو
أسبل دجى الشعر ناء القلب فى طرقو * رجع هدا نال بخطط الصبح من فرقو

ولغيره

يا حادى العيس أزجر بالمطاي ابرو * وقف على منزل احبابي قبيل الفجر
وصبح في حيسم يامن يريد الابو * ينض بهلى على ميت قبيل الهجر

ولغيره

عيني التي كنت أرمأكم بها باتت * ترى النجوم وباتت سهداقتان
وأسهم البين صابتي ولا فانت * وسلاوى عظم الله أجركم ماتت

ولغيره

هويت فى قنطرة نكم ياملاح الحكر * غزال يسلى الاسود الضارب بالسكر
غصن اذا ما اتنى ينسب البنات البكر * وان تمال فاليد رعد وذهكر

ومن الذى يسمونه دوييت

قد أقسم من أحبه بالبارى * أن يبعث طيفه مع الامصار
يا نار أشرواقى به فاتقصدى * ليلا عسا يهتدى بالنار

واعلم أن الاذواق فى معرفة البلاغة كلها انما تحصل لمن خالط تلك اللغة وكنز استهاله لها ومخاطبته بين
أجبا لها حتى يحصل ملكتها كما قلنا فى اللغة العربية فلا الاندلسى بالبلاغة التى فى شعر أهل المغرب ولا المغربى

بالبلاغة التي في شعر أهل الاندلس والمشرق ولا المشرق بالبلاغة التي في شعر أهل الاندلس والمغرب لأن اللسان
الحضري وتراكيبه مختلفة فيهم وكل واحد منهم مدرك لبلاغة لغته وذائق محاسن الشعر من أهل
جلدته وفي خلق السموات والارض واختلاف السنتكم وألوانكم آيات * وقد كدنا أن نخرج عن الغرض
وعزمننا أن نقبض العنان عن القول في هذا الكتاب الأول الذي هو طبيعة العمران وما يعرض فيه
وقد استوفينا من مسائل ما حسبناه كفاية ولعل من يأتي بعدنا ممن يؤيده الله بفكر صحيح وعلو جبين يغوص
من مسائله على أكثر مما كتبنا فليس على مستنبط الفن احصاء مسائله وانما عليه تعيين موضع العلم
وتوزيع فصوله وما يتكلم فيه والمتأخرون يلحقون المسائل من بعده شيء أفسباً إلى أن يكمل والله يعلم
وأنتم لا تعلمون

قال مؤلف الكتاب عفا الله عنه أتممت هذا الجزء الأول بالوضع والتأليف قبل التنقيح والتذهيب في مدة
خمس أشهر أخرى من نصف عام تسعة وسبعين وسبع مائة ثم نقيحته بعد ذلك وذهبته وألحقت به
بواحي الأيم كما ذكر في أوله وبشرطته وما العلم إلا من عند الله العزيز الحكيم

عنه ويعنه تعالى مفخر مفخر تقوم مغربيه وأشهر مشاهير مؤرخين عربيه علامة ذوفنون وفهامه فضائل
نعمون ولي الدين ابن خلدون حضر تليينك تأليف غريب وتصنيف عجمي أولوب فضلاي مشايخ اسلام
وعلماي اعلام معارف انسا مدن پيري زاده محمد صاحب افندي جينا بلرينك خامه فصاحت
بعلامه ليله اسان عذوبت بيان تركي به نقل وترجمه ايلديكي مقدمه عنوان العبر
وديون المبتدا والخبر في أيام العرب والحجم والبربرنام اترجليلك طبع
وتجليلك حليطه طوفوا به تلوذاته صبرلات مطبعة عامره مسنده
راحي لطف رب عزت بروسوي على جودت اطارته
عاجزانه سي ومصطفى وهي افندي تصحيح مدققانه
سيله اشبويك ايكوز نقش درت
سنة مباركه سي شعبان
شريفنك اوائلنده
رسیده حد ختام
اولشدر

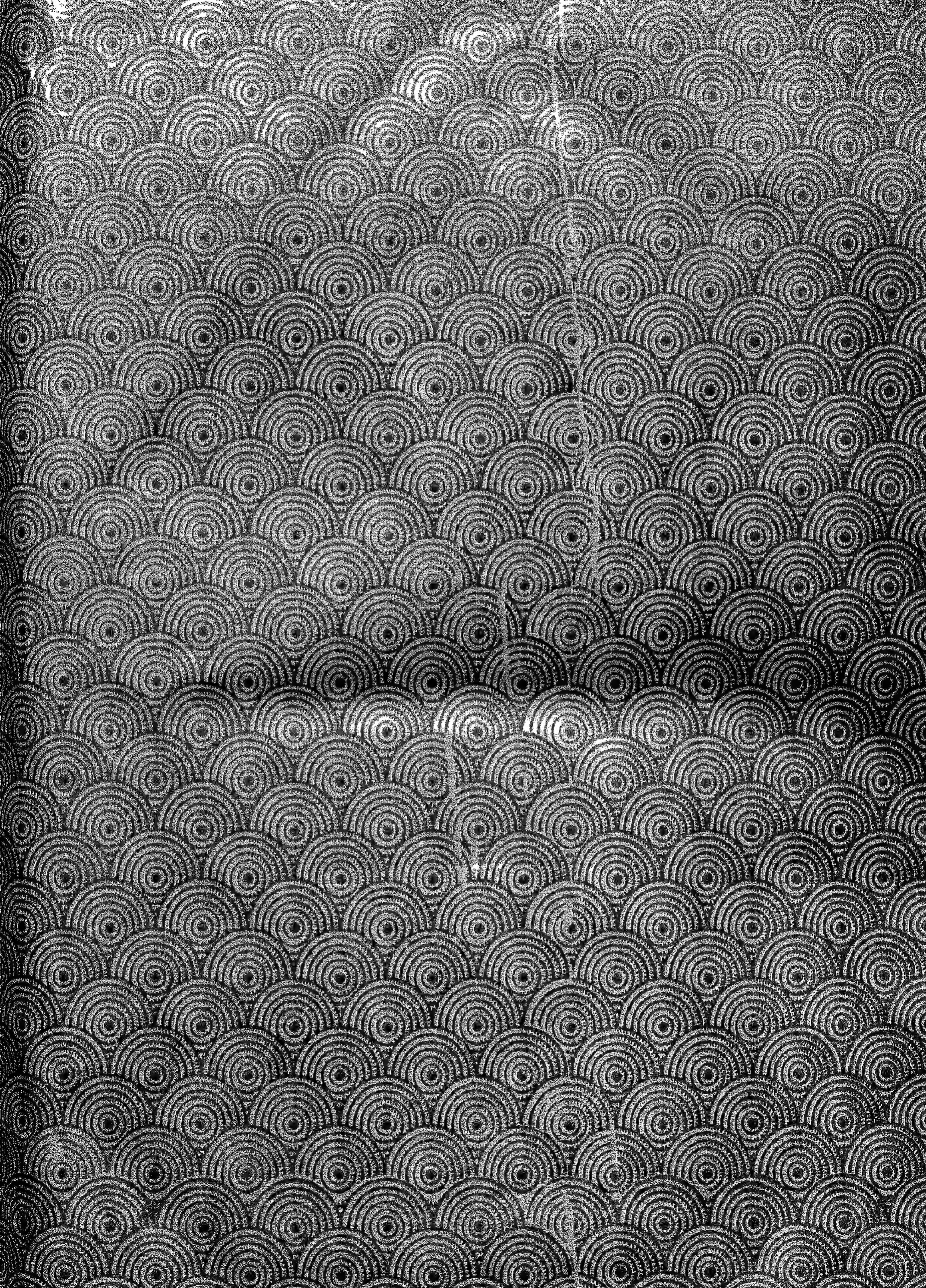
تم

هذا الكتاب خالص الكرم

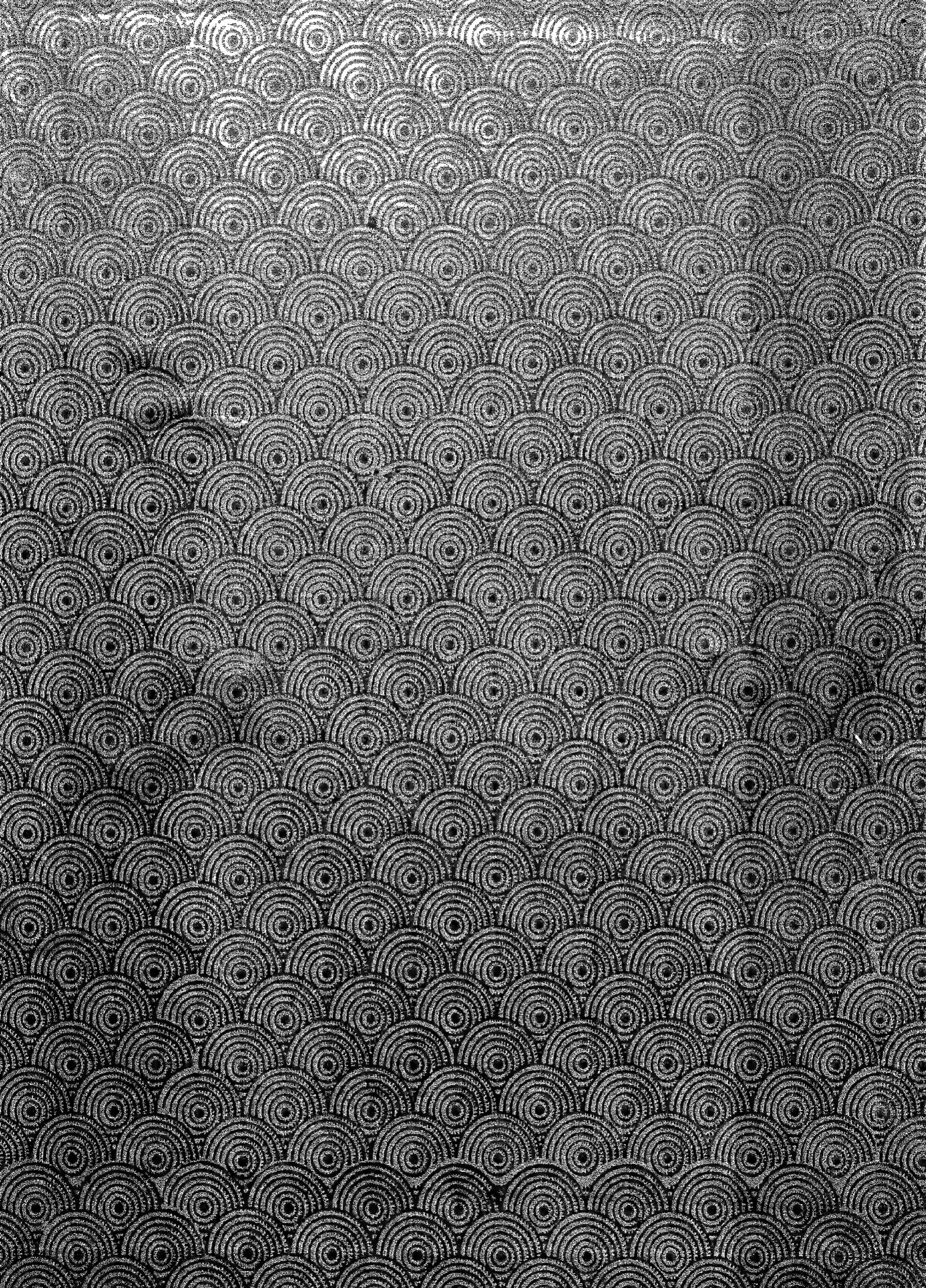

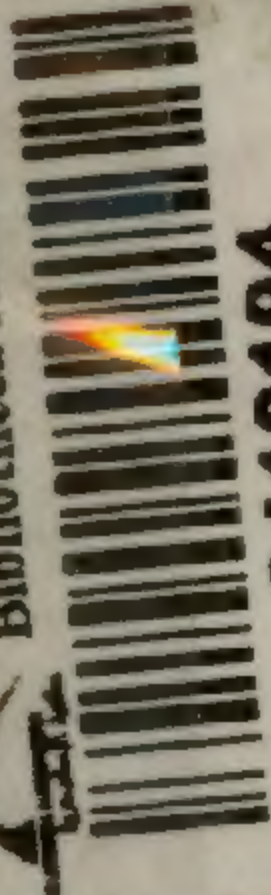

Bibliotheca Alexandrina

0410194